Prima pars Joannis Gersonis/ studij Lutetiani Cancellarij/ que est de ijs potissimũ/ que fidẽ et ecclesie conditionẽ moderantur.

ITEM EPISTOLÆ quædam de miraculis Autoris.

Et de vita eius Epitome.

TETRASTICHON AD D. GERSONEM.

Fortis in ecclesia bellator maxime Gerson,
Armatus gladio, cingis ouile dei.
Viuunt scripta tua, quãuis sint ossa sepulta,
Omnibus exemplar se dant imitabile doctis.

EX INCLYTA GERMANIAE BASILEA.
AN. M. D. XVIII.

CHRISTOFERVS DEI GRATIA BASILIensis Episcopus Venerabilibus & circumspectis Dominis Decano, toticꝙ Capitulo insignis Ecclesiæ Lugduneñ. Amicis nobis plurimum dilectis.

AMicabili salutatione præmissa. Venerandi uiri Amiciꝙ charissimi, quoniã a multis annis, doctrinæ & scriptis magistri Ioannis Gerson, singulariter affecti fuimus, in eisdemꝙ legendis usꝙ hodie plurimum delectamur (quod nobis solidus, ecclesiæ utilis, & omni statui consolatorius uisus est) desyderamus uehementer, certiores reddi de quodã rumore, qui apud nos pridem haud ex futili autore personuit, eundem Ioannẽ Gerson apud uos in ecclesia diui Pauli Lugduneñ. sepultũ, multis & magnis clarescere miraculis, populiꝙ concursu cũ celebritate frequentari. Rogamus in dño, ut quicquid de hac re, uestris humanitatibus certo cõstat, id ad nos fideliter rescribatis, ut cum ad famã ipsam uestræ quoꝙ fidei & autoritatis testimoniũ accesserit, non solũ nosipsi ingenti gaudio repleri, sed & cæteris multis huius sapientissimi & integerrimi patris amatoribus, solatiũ & uoluptatem afferre possimus, qui & una nobiscum dñm deum glorificaturi sunt, ꝗ uitam & doctrinam tanti tamꝙ digni uiri, signis & miraculis illustrare tandem dignatus est. Facietis nobis rem gratissimã, nostris obsequijs oblata opportunitate cõpensandã. Relatũ est etiam ad nos quendam doctorem, ordinis Carmelitarũ, Confessorẽ regis Franciæ, carmina in laudem Ioannis Gerson edidisse, & ea ad sepulchrum appensa esse, eundemꝙ Carmelitam antea huius Ioannis Gerson contemptorẽ, quadam quasi miraculosa muli (cui insedit) rebellione, in crure & lateribus attritum, diuinam sensisse uindictã. Item ꝗ depingatur imago Ioannis Gerson instar Alberti magni, cum radijs solaribus in capite, sine tamẽ diademate, in cappa doctorali, & corde in manu sinistra, ꝗꝙ dexteram leuet, dicens, Sursum corda. De his certificemur, & metra nobis rescribantur, atꝙ ipsa imago depingatur. Valete in Domino. Ex ciuitate nostra Basilieñ. Anno. M. D. IIII.

REVERENDISSIMO IN CHRISTO PATRI ac dño, Christofero dei gratia Basilieñ. Episcopo, uestræ paternitatis seruitores, quanti sunt Canonici & Capitulũ ecclesiæ Lugdunensis Reuerentiam & debitam & deuotã cum salute plurima dicũt et optant.

REuerendissimæ dñationis uestræ epistolam magnam deuotione et tersa facundia refertã accepimus. Vidimus et legimus, ꝗ diui Ioannis Gerson doctrinã solidam, omni statui consentaneã, affectu maximo cõplectimini, in eaꝙ hactenus legenda, sancta uoluptate tenemini, dignissimi et optimi antistitis, et ꝗ de litteraria doctoris sancti sapientia bene sentiat, officium habetis. Est profecto eius doctrina sana, clara, salubris et deuota, et inter cæteras ad pellẽdos animi morbos aptissima, usꝙadeo ut iam christianissimus doctor, diuus Gerson passim nominetur. Erectum est in ecclesia sancti Pauli Lugduneñ. in diui Ioannis Gerson decus, et laudem, deuotum sacellum, ubi super altare eius imago depicta est, magnusꝙ populi concursus pro obtinenda ope diuina affluit, et plurimi se adiuuari, beati Ioannis Gerson precibus prædicant et fatentẽ. Ista est quæ apud nos uulgatur de diuo Gerson clara et celebris fama. Scribit insup R. D. uestra, ꝗ frater Laurentius theologus doctor Parrhysieñ. ordinis Carmelitarũ aliqua carmina in beati Io. Gerson laudẽ scripsit, quæ altari suo iuncta sunt, hoc habete dignissime põ

tifex, ꝙ præfatus frater nunc Episcopus Sistariensis, regis confessor, per sex q̄dragesimas & annos plurimos coram regibus & clero & populo Lugduni prædicauit, nomēq; & uirtutum præstantiā, dotes & doctrinā olim Io. Gerson semp cōmendauit, & regem Carolū ut capellam ædificaret suo suasu impulit, nec doctrinæ, nec uitæ illius contemptor fuit unq̄. Quinimo omni ingenio, studio, industria & labore, apud christianissimū regē dat operam, ut habita sufficienti formatione de uita, moribus, patientia & doctrina inter diuos canonizatus asscribatur. Is ad, V.R.D. litteras cum suis carminibus humilis & deuotus & V.R.D. deditissimus destinabit. Nec ceruice, nec latere attritus est, sed e mulo lapsus, illæsus permansit inuocato prius diui Ioānis Gerson auxilio, imaginē eius & cætera q̄ V.R.D. deuotionē augeāt, mittimus, facturi ea omnia quæ V.R.D. iusserit. Auspice Iesu christo, qui ad utilitatem ecclesiæ V.R.D. conseruet, tueatur, audeat & protegat. Amen.

Ex Lugduno. xxij. Februarij. Anno Christi. M.D.IIII.

IOANNIS DE GERSON CANCELLARII PARrhysieñ. Compendiosa laus, a Petro Schotto Argentoraceñ. hortatu Ioannis Geileri keiserspergij illic concionatoris elucubrata.

IOannem de Gerson Parrhysieñ. quondā studij cancellarium, si quis doctorem Christianissimū uocet, is certe uidebitur eius merito ac dignitati non impertinens nomen, indecentēve titulum attribuisse. Si enim autor christiani nominis christus finem & consummationē legis suæ dilectionem constituit, si leue & sacramentis paucis astrictum iugum posteris suis imposuit, si pharisaicum illud paternarum traditionum onus a suorum humeris excussit, quis obsecro inter doctores legis huius christiani agnominationē iustius sortietur Ioanne de gerson, qui operosa & pia industria, per omnē ætatem in litteris sacris uersatus, omne studium in id contulit, ei soli operam impendit, ut christianis qui sue cedentibus subinde, multiplicatisq; præceptis hominū, ac innumera uiuendi uarietate ꝓposita, inextricabili ferme conscientiæ labyrintho circumerrare uiderentur, & egrediendi ex hoc callem nutum faceret, & planam, securam ac regiam dilectionis christianæ uiam, quænam esset, luculentissime demonstraret. Plane si quis forte dubitantior de hoc fuerit, huic nulla probatio certius persuadebit, ut quæ præmissa sunt credant, quam si sæpe & attente leget, quæ plurima post se reliquit cancellarius, ingenij ac doctrinæ suæ monimēta. Inuenit etenim non hærentem in curiosis ambagibus, non in uana subtiliū ostētatiōe sollicitum, neq; affectatione exquisitæ nouitatis turgentē, sed his insistentē tantūmodo, quæ cognitu necessaria, & opere salubria in priscis doctoribus deprehendebat, quæ ꝓfecto ad usum nostrorum temporū, & ad mores in quibus christiana uersatur respublica, tam scite applicuit & accōmodauit, ut nihil clarius, nihil certius homines nostri legere possint, per quod ab hac misera perplexitate, tum in multis alijs, tum præsertim iu uarietate legum humanarum, quæ nunc obligantes, nunc abolitæ asseruntur, nōnunq̄ uertūtur in dubium, sese tuto doceantur euoluere. Vnde factum est ut qui soli utilitati proximi scribēdo studeret, nulla affectione priuata alicuius e doctoribus qui eum præcesserant, singulariter duceretur. Quamuis enim ex his qui celebres erant, neminē ignorauerit, eorum tamē quos nos respuit ecclesia, nec aliquem usq; quaq; refutauit, nec cuiq̄ sese ubilibet obnoxiū constituit imitatorem, sed uelut apis argumentosa singulorum depastus dulcorem, quē ex eo potissime sapiebat, si quid naturalem aut diuinam legem syncerius redoleret, fauum ꝑspicuum, ordinatissimū, suauissimūq; contexebat. Longe profecto alienus ab eorum sensu, qui doctorem fauore probant, & quibus non tam perspecta ueritas, quam eiusdem ꝓfessionis coniuncto sectandi alicuius necessitatem imponit. Nec quidem in scholastica theologia. In mystica uero, quæ ita est christianorum, ut (autore Dionysio) solis sit christianis cōcessa, quantus fuerat Ioannes de gerson, q̄ clarus, q̄ copiosus, q̄ iuste christiani agnomē

promeruerit, ex scriptis suis aduerti manifestissime potest. Studiose siquidem curauit, que-
admodū de seipso pluribus in locis testatur, theologiam mysticam cū scholastica concor-
dare. Vel ꝙ ostenderet scholasticis doctrinis illam non esse aduersam. Vel ꝙ omnes q cru-
dis solūmodo speculationibus deum inuestigant, ad experimentalē eius gustū inuitaret,
ad quem scilicet tanꝙ ad margaritam preciosam, & futuræ beatitudinis prælibationē, oēs
christianæ perfectionis auidos anhelare docebat, eo certe efficacius, quo & ipse non mo-
do doctus uerbo, sed & usu peritus in ea re fuerat. Nisi enim gustasset ꝙ suauis est dn̄s, nū
ꝙ tale aliquid quod melius percipi ꝙ dici potest, tam dilucide, tam signate, tamq̄ copiose
declarare potuisset. Nec mirum sane. Nam ut de uita quoq̄ sua non nihil afferatur, ab ine-
unte ætate per parentes ad dei amorem allectus extitit, quos ipsos pietate in deū non me-
diocri arsisse indicio sunt liberi fere omnes deo dicati. Mox traditus bonis artibus in Par-
rhysiensi gymnasio, ita se exercuit, ut proficiente cum tempore peritia & integritate, oīm
illic theologiam profitentiū tempore suo longe eminentissimus haberetur & esset. Singu-
laris profecto gloria uicisse Parrhysienses in eo, in quo ipsi cæteris studijs omnibus semp
præstitissent. Verum multo laus amplior, & immensum fere preconium eius ab his cōsur-
git, quorum adhuc ne meminimus quidem. Quæ quia illustriorem dicendi ornatum de-
poscūt alijs, & alij loco duximus reseruanda. Quis enim breuibus complecti posset accu-
ratissimam prudentiam, laborem fortissimū, modestissima consilia, feruentissimū zelum,
quem indefessus adhibuit pro sedando & uniendo illo turbulentissime schismate, q̄ ætas
illa quatiebatur? Quis legatiōes suas mira grauitate & peritia obitas, satis dignē cōmemo-
rare posset, quas pro Francorum rege, ecclesia gallicana, & uniuersitate parrhysiensi, tum
plærūq̄ alias, tum præcipue apud celeberrimū illud christiani populi generale concilium
Cōstantiense gnauiter administrauit? Illic etenim diligentia incredibili, sanissima doctri-
na, & uehementissima ui dicendi, quibus patres monuit, confirmauit, & quid facto opus
esset, apertissime mōstrauit, tm̄ effecit ꝓ cōmuni pacis (quæ a tota christiana republica ex-
ulabat) reconciliatione, ut non minus necessarius fuisse uideatur illi suæ calamitosæ tem-
pestati, quam olim gloriosissimus doctor Augustinus ætati suæ Pelagianorum hærese cō-
taminatę. Extant & tractatus & orationes eius in eam rem plurimæ, quo min⁹ necesse sit
adducere multa ad hæc comprobanda. Quare silentio prætereantur reliqua, si uno uerbo
persuasum fuerit Ioannem de Gerson euidentissimo intuitu ueritatem perspexisse, & nō
minori constantia ac fortitudine perspectam tutatum fuisse. Ad eam siquidem sensuū pu-
ritatem, & simplificationem cordis deuenerat, ut uelut e sereno pacatoq̄ aere despicere &
contueri ualeret omnia, quæ sub se turbida passionibus & ignorātiæ nube obducta in cæ-
teris agebantur. Itaq̄ expeditissimus & resolutissimus erat in uero cognoscendo. In defē-
dendo autē ꝙ firmus, ꝙ imperterritus fuerit, uel hoc unum argumento nobis sit, q̄d post
grauissimas altercationes, quibus cōtra impugnatores ueritatū fidei & præceptorum dei
coram sacrosancto concilio certauerat, principis etiam potentissimi odium non uerit⁹, ue-
lut alter Chrysostomus, aut Athanasius, ipsum tandam exilium molestissimū perpeti nō
detrectauit. O uirum uere christianū. O temporum nostrorū perditissimorū singulare sy-
dus. Tu eam quam a se pellunt cæteri ueritatem etiam in exilio perquiris. Tu teipsum in-
iuria & contemptu mauis affici, quam ueritatem exulare. Tu uere secundū nomē tuū lau-
dem tibi paras. Gerson enim aduenam significat. Tu ipsius christi, qui ut ueritati testimo-
nium daret, nullum tormentorū genus expauit, cum re & facto fueris imitator, cur non
merito tuo maximo eius cognominationem adipiscaris? Quamobrē honorentur docto-
res alij quisq̄ epitheto suo. Dicatur hic sanctus, ille seraphicus, magnus iste, irrefragabilis
alter, subtilis, solennis, illuminatus, uel quicquid tale pro merito suo quisq̄ uocitetur. Iu-
ste quidem & bene, sunt etenim. Liceat obsecro Ioannem quoq̄ de Gerson non fraudari
laude sua. Liceat christianus doctor appelletur. Is cui⁹ primo doctrina ad christi meras tra-
ditiones, omnē nostram assertionem contendit metiri. Cuius deinde studiū primariæ chri-
sti operationi, propter quam in mundum uenerat, testimonio. s. ueritatis intentissimæ fu-
it addictum. Cuius postremo uitæ conclusio tanta anagogicæ & ueræ christianæ contem-

plationis dulcedine & amore flagrauit, ut uelut cignus modulato canticorū carmine mortem suscipiens, infelicem familiam Christi, quem docuerat, pro quo certauerat, & quē totis uisceribus desyderauerat, non immerito in æterna beatitudine reptus esse credatur. Plura possent alia in laudem huius Christiani doctoris annecti, quorū aliqua ex epistolis archiepiscopi Lugduneñ. & fratris sui prioris Cœlestinorum cōcipi possunt, quæ ad finem huius operis habentur. Verum passim plurima sese obijciunt laude & honore digna, studiosis scriptorum eius, e quibus & hæc pauca quæ præmissa sunt, clarius intelligi possūt. Huius itaq; utilissimi doctoris tractatus & opera, quotquot colligi potuerunt, etiam nō sine singulari labore, in hoc uolumine castigate admodum impressa fuerunt. Quod tribus sane partibus si cui libuerit, poterit secerni. Earum prima cōtinet ea quæ & fidem & ecclesiæ regimen & circa ea errores concernunt. Secunda complectitur ea quæ ad morales traditiones pertinent. Tertia mysticæ theologiæ accōmodata subiungit. Hunc autem partium ordinem non esse incongruū, sed scripturę sacræ prorsus conuenientem aperte intelliget, si quis Bonauenturam in libello de reductione artium ad theologiam in quarto uolumine leget. Inter hæc autem opera licet nōnulla sint quæ Ioannis de Gerson nō esse uerisimilius sit, ut est tractatus contra proprietarios sancti Augustini, Compēdium theologiæ, Sermo de conceptione, & si qui plures reperiantur, tamen quia autor alius non patebat, ideo loco suo perstiterunt. Alij autem tractatus qui sibi nōnunq; tribuuntur, sed tamē autorem certum habent, ut est libellus de contemptu mundi, quem constat a quodam Thoma canonico regulari editum, & alij plures non sunt operibus suis inserti. Verum nonnulli ad finem operis propter conformitatem materiarum subiuncti.

EPITHOMA VITAE IOANNIS GERSON.

ANno salutis. M. ccc. lxiij. natus est Ioānes Gerson in pago eiusdem noīs diocesis Remeñ. ex honestissimis deuotissimisq; parētibus, patre Arnolpho Charlier, & matre Helisabet, qui ab ineunte ætate ad dei amorē illū sollicite induxerunt, moxq; tradiderūt bonis artibus in Parrhysiēsi gymnasio instituendū. Deinde ipse cōuolauit studiū legis diuinæ sacrarumq; litterarum, in quibus ita seipsum exercuit, ut breui tempore oēs illic theologiam profitentes, longe superaret. Seruata semper morum integritate, in laboribus enim fortis, in consilio prudens & modestus, in zelo feruentissimus erat, quotiens legatiōis munus in causis fidei & christianę religiōis obibat, mira peritia usus est & grauitate. Incremētum & decorem regni Franciæ sicut alter Leodegarius apprime dilexit. Contra schisma periculosissimū, utilissima multa non solum scripsit, sed etiam diligentia incredibili, & uehementissima ui dicendi, ad cōmunem ecclesiæ pacem reuerendissimos & amplissimos prēs in concilio Constancieñ. monuit & induxit. In cognoscendo uero expeditissimus erat, in defendendo firmus & imperterritus, adeo ut pro ipsa sancta & christiana ueritate tutanda, potentissimū principem non metuerit, tandemq; in Germaniam pulsus, exilium uelut alter Chrysostomus aut Athanasius patientissime perpessus sit. Et quia sciebat iugū domini suaue esse, onusq; eius leue, conatus est oīa præcepta, oēsq; constitutiones humanas, quātumuis graues & numerosas, quo tolerabiliores essent ad Christi legē referre, unde & non indigne christianissimi doctoris meruit habere cognomen. Neq; enim inhærebat curiosis speculationū ambagibus, nec circa uanam subtilitatum ostentationē sollicitus, nec in nouitatibus adinueniēdis turgidus fuit. Versabatur autem in his studijs, quæ ad dei laudem, ad fidei robur, ad plantandam ecclesiam, ad conscientiæ pacem, ad consolandos pusillanimes, ad morum ædificationem, ad animarū salutem utilia & necessaria esse uidebantur, & quia utilitati proximorū ex toto corde inseruiebat, nullius priuati cōmodi affectione ductus, absq; assentatione & absq; contemptu cuiuscūq; doctoris qui eum præcesserat, uerū docuit, uerum non adulterans uerbum dei, sed ex synceritate prædicauit, & in monumen-

tis post se plurima reliquit, quæ omniũ statuũ hominibus, quæ confessoribus, quæ femini uerbijs, quæ ecclesiarum curatis, quæ uiris quoq; contemplatiuis uehementer conducũt. Nam & in mysticæ theologiæ & affectiuæ traditione clarus fuit & copiosus. Theologos etiam speculatiuos, qui crudis solũmodo speculationibus & clamosis quæstionũ disputationibus uel deum inuestigant, uel de deo disceptant ad experimentalẽ eius gustũ inuitabat, quippe qui prius gustauerat, q̃ suauis sit dñs. Atq; ita in christianæ cõtemplatiõis dulcedine, meditando & sup cantica Salomonis scribendo, in uitæ suæ finem persistens, post multos labores ecclesiæ dei utilissimos post feruentissimũ animarũ zelum, postq; exilior, in felicẽ familiã Christi (quẽ docuerat, pro quo certauerat, quem totis uisceribus desyderauerat) in æterna beatitudine creditur esse receptus. Obijt autẽ anno Christi. M. cccc. xxix. Die Iulij. xij. Sepultus Lugduni in ecclesia sancti Pauli, inq; lapide ipsius membris supraposito hæc uerba leguntur, Pœnitemini & credite euangelio. ubi hodie magnis miraculorum beneficijs Dominus noster Iesus Christus suũ famulũ illustrare, eiusq; sanctitati clarmenter attestari dignaf, cui sit honor & gloria in secula seculorũ. Amen.

IOANNES CANCELLARIVS PARRHYSIENSIS GERMAno suo charissimo ordinis Cœlestinorũ. Inclinauit cor meũ uel curiositas, uel uanitas, uel ut pie cõfido charitas illius cui dixit cor meũ, Deus cordis mei & pars mea deus in æternũ, ut mihi describerẽ arma, scutũ cordis & fidei, quale militiã mihi necessariã & accõmodam figuraret pro præsenti uita, quæ teste Iob, est milicia hoĩs sup terrã. Meditatus sum cũ cor de meo plurima. Tandẽ ascendit mens in hũc affectũ cordis ut sibijpsi cor alatũ & ignitũ, signatũ signo thau aureo poneret in ætheris sapphyrini medio, radiãtibus illic aureo colore, sole, luna & stellis, quatinus ego peregrinus & aduena (sic enĩ Gerson interpr̃tatũ significat) assidua meditatione recordarer uerbi cœlestis, peregrini Pauli. Nostra cõuersatio in cœlis est. Nec me ꝓrsus fefellit hæc meditatio cordis dũ illud tu dñe dilatasti, dũ libero sibi uolatu, ꝑ amplissimos sacræ scripturæ cœlestes campos spaciari donatũ est, ubi totiens de corde fit sermo uiuus & efficax, quæ ad sensus nũc allegoricos, nũc morales, nunc anagogicos fructuosissima iocũditate trahi potest, ut iugiter insonet illud ecclesiæ, Sursum corda. Hoc tibi germane significare uolui, qui consors es peregrinationis meæ, tibi mecũ & mihi tecũ debet esse cor unũ & anima una, quatinus ædificationis huius nõ ingrate ꝑticeps esse uelis, quia scies & poteris cooperante illo qui cor regis & hominũ inclinat quocũq; uoluerit, quia finxit sigillatim corda eorum. In quo bene uale, feliciter & euola. Scriptũ Constãtiæ prima Ianuarij. M. CCCC. XVI.

Dic precor, iste quis est qui carmina condidit ista?
Gratia nomen ei, cognomen & aduena fecit.
Esse peregrinus signis agnoscitur aptis,
Cassidulum dextro, fartum dependet ab armo
Ad latus oppositũ, celsum caput orbicularis
Pilleus obnubit, soles quo pellat & imbres,
A uultu infestos baculusq; teres regit artus,
Ferrea cui cuspis, munitur sura cothurno.
Scutum leua gerit sapphyro cœlove sereno
Concolor, hic auro septem radiare planetas
Inspiceres, medio cor pennatum uelut ignis
Emicat, & thau rutilo sibi signat in auro.
Egide protectus hac hostica tela retundit,
Nec caret angelico duce, sed caro uisibus obstat,
Sedulus hunc catulus ut Thobiam comitatur.
Gerson origo fuit, dat cancellarius almo
Lustris quinq; gradus studio tibi Parrhysiorum.

Tituli operum Gersonis

¶ Annotatio titulorū

operꝫ doctoris christianissimi Joānis ꝺ gerson cā-cellarij parrhysieñ. eo ordine quo in hoc volumine sese cōsequunt: qđ tribꝰ partibus distingui pōt / ponūt. Primo tituli p̄me ptis: q̄ tractatꝰ potestatē ecclesiasticā ⁊ fidē potissime concernētes cōplectit.

De laude scriptorū.

Tituli librorū secūde partis:

in qua locata sunt p̄cipue opuscula ad mores accōmodata.

Tituli operum Gersonis

Tituli tertie partis que cõtēplatiue vite ꝑcepta tradētes tractatꝰ cõtinet.

¶ Epitaphium Joannis de Gerson.

Epistola fratris Joānis de Gerson ordinis Celestinoꝝ, sup opuscul' magistri Joānis de Gersone germani sui Cācellarij parrhysiensis, circa finē.

¶ Opera ⁊ tractatus

magiſtri Joānis de Gerſon/ſacraꝝ lraꝝ docto-
ris reſolutiſſimi ⁊ chriſtianiſſimi/ ac Cancellarij
Parrhyſieñ. Qui in q̄tuoꝛ ꝑtes diſtincti ſunt: q̄rū
ꝑma cōplectit̄ tractatus fidē ⁊ poteſtatē eccleſiaſti
cam cōcernentes. Quibus omnibus ꝑmiſſus eſt
tractatus de laude ſcriptoꝝ: quia is ad cōmenda-
tionē omniū qui libꝛis multiplicandis ſtudent/ac
cōmodari poteſt.

a Scrutare ſcri-
pturas exhoꝛtabat̄ olim
iudeos chꝛiſtus. Joā.v.
Scripturas videlicet l q̄-
bus putabāt ſe vitā eter-
nā habere: de q̄bus lo-
quit̄ apl's.ij.ad Tim.iij.
ꝙ ol's ſcriptura diuinit⁹
inſpirata vtilis eſt ad do
cendū/ad arguēdū/ad coꝛripiēdū/ad erudiēdū in
iuſticia: vt ꝑfectus ſit hō dei ad oē op⁹ bonū inſtru
ctus. ⁊ ad Ro.xiij. Queciiqꝫ ſcripta ſunt/ ad no-
ſtrā doctrinā ſcripta ſunt: vt ꝑ patientiā ⁊ ꝯſolati
onē ſcripturaꝝ ſpem habeam⁹. ¶ Uerū quō ſcruta
bunt̄ ſcripture ſi nō habeant̄? Qualr̄ habebunt̄ ſi
non ſcribant̄? Qua rōne ſcribent̄ ſine ſcriptoꝛib⁹?
Sūt igit̄ neceſſarij ſcꝑtoꝛes. Et h̄ eſt qđ hic ⁊ nūc
intendim⁹ ſuadere cōpellente nos ad h̄ multiplici
circa ſcriptoꝛes libꝛoꝝ vtiliū defectu quem patitur
etas noſtra. Et in ꝑmis ꝯcluſionē certā ſtatuam⁹/
dicentes: ¶ Scriptoꝛ idoneus ⁊ freq̄ns libꝛoꝛum
doctrine ſalubꝛis agit opus bonū de genere. Et
opus hoc ſi ꝓueniat ex charitate eſt meritoꝛiū vi-
te eterne: nec ſeruile dicendū eſt. Uñ ꝓtinus habe
tur deciſio dubij: cui⁹ occaſione cudit̄ ꝑſens opu
ſculū/ qđ q̄ſiuit q̄dā de monachis domus carthu-
ſie. Si liceat dieb⁹ feſtiuis ſcribere deuotionis li-
bꝛos gratis. ¶ Sed aduertēdū in ꝑmis ꝙ nomē
ſcriptoꝛis notat peritiā ſcribēdi cū vſu aſſiduo vel
freq̄nti: Scriba ꝟo dicit magiſtrū in eis q̄ ſunt di
uine legis eruditū: q̄ ⁊ ſcrutatoꝛ vel ꝯquiſitoꝛ dici
pōt aut etiā dictatoꝛ. Quales erant ſcribe iudeoꝝ
q̄lis eſdras ſcriba velox ⁊ ingenioſus in lege: q̄les
apđ chꝛiſtianos theologi doctoꝛes ſeu theologie
ꝓfeſſoꝛes: de q̄b⁹ nō erit ꝑncipaliter ſermo ꝑſens:
ſed de ſcriptoꝛibus q̄ſi mechanicis ⁊ manualib⁹ li
bꝛoꝝ. ¶ Et hi ſunt in multiplici differentia penes
eruditionē maioꝛē vel minoꝛē circa ſcripturā quā
transferunt ex inſpecto exemplari libꝛo: vel quam
de pronunciātis oꝛe ſuſcipiunt: ſicut Baruch de
oꝛe Hieremie ſcripſit oēs ſermones eius. Sunt q̄
ſimul ſūt dictatoꝛes ⁊ ſcribe ⁊ ſcriptoꝛes: talis lau-
dat̄ fuiſſe diuus Ambꝛo. libꝛos ſcribens quos di-
ctabat. Sunt alij gradus infimi nullū penitus ha-
bentes intellectū eoꝝ q̄ tranſſcribunt: quos q̄ſi pi
ctoꝛes appellamus. Sūt nōnulli tanꝙ̄ medij gra-
dus q̄bus apertus eſt ſatis ſenſus eoꝝ q̄ ſcribunt/
ſaltē grāmaticaliter ſeu litteraliter: q̄les olim fue-
runt ⁊ adhuc eſſe ferunt̄ in religionibus appꝛoba
tis atqꝫ in vniuerſitatibus ⁊ ſtudijs rōnabiliter in-
ſtitutis. Et de talibus loqui ꝑcipua nunc eſt inte̅-
tio nequaꝙ̄ alios ſecludendo: qui vel ſunt mag' ali
quid ꝙ̄ ſcriptoꝛes: vt ꝑmi vel vt ſecūdi/ qui parum
ſunt ad fructū ſpūalē ſue ſcripture capeſcēdū ido-
nei. ¶ Quibus ꝑnotatis vt lucidioꝛ ⁊ breuioꝛ eēt
oꝛdo dicendoꝝ. Patet ſtatim hec noſtra cōcluſio
ſciētibus quid eſt opus bonū de genere: q̄d opus
meritoꝛiū vite eterne: quod opus ſeruile. Ueruntā-
men placet eā ꝑ cōparationes aliquas in ſubſequē
tibus duodecim cōſyderationib⁹ ampliando mon
ſtrare: quas metrū triplex cōpꝛehendit: ꝟſus: Pꝛe
dicat atqꝫ ſtudet ſcriptoꝛ/largit̄ ⁊ oꝛat: Affligitur:
ſal dat fontē luceꝫ futuris. Eccleſiā ditat/armat/
cuſtodit/honoꝛat.

Conſyderatio pꝛima

quod ſcriptoꝛ pꝛedicat.

Scriptoꝛ idoneus ⁊ frequēs libꝛoꝝ doctri- b
ne ſalubꝛis (ſic eñ ſemꝑ infra loqui volu-
mus ⁊ intelligi) ꝑdicare dici poteſt. Cer-
te ſi lingua ſilet/manus ꝑdicat ⁊ fructuoſius aliq̄ñ
quāto ſcriptura venit ad plures vberioꝛ ꝙ̄ trāſiēs
ſermo. Nec obuiamus dicto Hieronymi: ꝙ habꝫ
neſcio quid latentis energie viue vocis actus: ⁊ in
aure diſcipuli ex doctoꝛis oꝛe tranſfuſa foꝛtius ſo
nat. Sed inuenies aliquos eruditiſſimos/ fatētes
ſe plura didiciſſe ſcripta ſtudendo/ ruminandoqꝫ
ſecū ꝙ̄ ꝑ doctoꝛis auditū: qualē ſe fuiſſe videt̄ Ber
nardus gloriari/ dicens magiſtros ſuos fuiſſe q̄r-
cus ⁊ fagos. Pꝛoculdubio nō ſine pꝛeuia vel co-
mite lectura libꝛoꝝ. Adde ꝙ inter ꝑdicatoꝛes ſunt
multi tanꝙ̄ nudi ꝓnunciatoꝛes eoꝝ q̄ ſumunt foꝛ
maliter in ſcriptis: q̄ ſi mereri poſſint aureolā ꝑdi-
catoꝛibus debitā: cur nō ſimiliter ſcriptoꝛ noſter i
cui pōt adeſſe ⁊ adeſt: ſupponit̄ nō impar aiaꝝ ſal
uificās zelus ſcribendo ſicut alteri loquendo.

Conſyderatio ſecunda:

ꝙ ſcriptoꝛ ſtudet legenti ⁊ dictanti ſimilis.

Scriptoꝛ huiuſmodi ſcrutanti ſtudioſe vel
legenti doctrinaliter vel etiā dictanti nō
eſt vſqꝫquaqꝫ diſſimilis. Colligit̄ ex ꝑcedē
ti deductiōe ꝑſentis cōſyderationis quo ad legere
vel dictare: quia nedū ꝓ modula tēpoꝛis exigua:
ſed in annos decē/centū/mille/ſcripturā durare cō
tinget in ſe vel per multiplicationē exemplariū ab
ea ſcriptoꝝ: legentibus aūt atqꝫ dictantibus ſi de
fuerint auxilia ſcriptoꝝ/cū memoꝛia ſit labilis: ob
repat ꝓtin⁹ oblitteratio dictatis aut delectis ob-
liuio. Adde ꝙ ſalubꝛioꝛa ſunt plerūqꝫ ſcripta vete
rum qualia ſcriptoꝛ noſter eligit ꝙ̄ dictamina no-
uelloꝝ. Non ꝙ impꝛobemus nouos dictatoꝛes q̄
les aſſidue cogunt̄ aſſurgere: tum ꝓpter alteratio
nē variā guſtus ſpūalis/cupientis nūc hanc nunc
illā eſcā verbi celeſtis: nūc omnē penit⁹ abominā-
tis: tum ꝟo ꝓpter dubitationes nouiter emergen
tes iuxta qualitates perſonaꝝ/tēpoꝝ/aliarūqꝫ cir-
cūſtantiarū q̄ nunꝙ̄ plene totas ſe ꝑbebunt: cum
ſint abſqꝫ numero variabiles. Exemplū de medi-
cis ⁊ moꝛbis. Non eñ ſufficiunt eis libꝛi quantū-
libet ex arte cōpoſiti: ſed opoꝛtet variare receptas

quales velle simul omnes tradere esset (ꝓut Auicenna notat) inexplebile. ¶ Prodest nihilominus apud rēpublicā nō mediocriter reseruatio talium particulariter dictatoꝝ: sicut cōtra morbos corporū / sic aduersus pestes aīoꝝ: qḋ vtrūqꝫ facit scriptor. ¶ Porro scrutationē studiosaꝫ nō ol scribētī tradere possumus: sed scientifico cuius memoria firmius retinet ea q̄ scribit ꝙ alia si vult intēdere: tū ꝓpter imorationē: tū q̄ segnius irritant aīos demissa ꝑ aures / ꝙ que sunt oculis subiecta fidelibus ait Flaccus. ¶ Accipit ex hac radice sue traditionis originē ars memorie: cuius meminit Cicero. ¶ Reddit insuꝑ ratio cur expediat studiosis abbreuiationes sibi conscribere / certisqꝫ notulis insignire puncta memoratu digniora.

Tertia consyderatio ꝙ scriptor noster largit / miseret ⁊ cōmodat.

Scriptor noster largit / miseret ⁊ cōmodat. Tres esse partes satisfactionis theologi tradunt. Una est elemosyna, de qua p̄sens est cōsyderatio: altera est oratio: tertia ieiuniū: de q̄bus erit cōsyderatio sequēs. Quis oro dubitauerit qm̄ scriptor qualē loq̄mur sit largitor elemosyne multiplicis nedū tēporalis ad sustentationē sui suorūqꝫ fratrū seu domesticoꝝ. Est eñ lucrosa nō parū ista ars. Tenebit insuꝑ locū elemosyne spiritualis ad opitulationē animaꝝ: nūc aduersus errores ⁊ scrupulos per eruditionē doctrinalē atqꝫ cōsilij: nunc ad cōsolationē salutarē. Fallor si nō ita misericordiā receperunt Jonathas cuꝫ ceteris iudeis. j Machab. xij. dicentes se habere solatio sanctos libros: ideo nullo indigere. Cōsonat apostolus vbi supra ad Roma. ¶ Sunt adhuc vt accepi nōnulli professores regule beatissimi Augu. quos canonicos regulares appellamus apud Hollandiā: quoꝝ labor scribendi pascit eos temporalibus subsidijs de precio libroꝝ: remanentibus apud se plurimis ad spirituale solatium. Tales iure dixerimus beatificatos a propheta: Labores inquit manuū tuaꝝ q̄ manducabis / beatus es hic in spe: et bene tibi tandem erit in re. Uxor tua mystice diuina sapiētia vel religio tua / vel celestis gratia: sicut vitis abundans in lateribus domus tue: que est ecclesia vel conscientia. Filij tui litteraliter professores ⁊ scriptura moraliter opera tua: sicut nouelle oliuarum in circuitu mense dñi: que parat aduersus eos demones ⁊ homines qui tribulant nos. Compara nūc si potes alioꝝ quorundam ecclesiasticoꝝ multiplicata super numerū instituta sint in orationibus vocalibus: sint in elemosynis corporalibus / istorum pauperi: nec iam pauperi / sed diuini simplicitati. ¶ Fuerunt an adhuc sint nescio sanctimoniales in hoc opus dedicate: sicut olim Origeni pro transscribendis operibus suis neduꝫ notarios per diuites seculares / sed puellas sex in scribendo peritas datas esse. Unde queso tot genera bibliarum / tot doctorum volumina que modo supersunt in ecclesia: si non ex scriptoribus in religione degentibus: quorum ad presens vix vllum superest vestigium.

Quarta consyderatio ꝙ scriptor orat.

Scriptor noster orat: habet oculus nūciꝰ cordis orādi materiā sibi ministrare. Quāuis nihil obsit quin vocalis qñqꝫ possit interseri oratio vel canticū suaue dū scribit. Atvo satis est implere scriptorē nostrū monitionē apostolicā: ꝙ psallamus ⁊ cantemus in cordibus nr̄is dño. Nō freq̄nter eo liberius implere valet quo solitudine q̄dā vberius fruit. ¶ Puto palā mihi fieri / ꝙ scriptio vel scriptura est opus dei / opus religiosum: nō minus sepe ꝙ vocis exaltatio in canticis ecclesie. Potest subinde vnū compensari per alterum: quandoqꝫ salubrius ꝙ temporalis administratio ab ecclesiasticoꝝ officioꝝ frequentatione saluat ⁊ absoluit. Crediderit proinde scriptor noster ⁊ pietate iugi recogitauerit totiens deū sanctosqꝫ angelos secū esse: totiens scriptores sacros ipsum alloqui: totiens christū sibi blanda quedā oscula cōsolationis dare: quotiens eoꝝ dicta salubria conscribit / que mediate vel imediate dispensarunt. Cui dignitati que potest merces alia temporalis equari? Quis ꝓhibet talē aliquē cōtemplatiuū ⁊ esse simul ⁊ dici? Contemplationem itaqꝫ lectio que scribendo fit / nō impedit / sed pascit.

Quinta consyderatio: ꝙ scriptor affligitur.

Scriptor noster affligit in quo ieiunij vicē tenet. Jeiuniū ꝓut est tertia pars satisfactionis extenso nomine dicit a doctoribus ōis afflictio corporalis assumpta voluntarie pro domatione carnis vel vice satisfactionis / q̄ fit per dolorē. Quēadmodū pars altera que dicit oratio cōcludit omnē mentis eleuationē in deū cum humili subiectione ⁊ obedientia. Elemosynā uo protendūt ad omne subsidiū ꝓximo misericordit impensum. Cōsonat votū paupertatis elemosyne: votū obediētie orōni: votū castitatis ieiunio seu corporis edomationi. Que taliter elucidata moꝝ perspicuā faciunt hanc cōsyderationē cū duplici ꝑcedēte. Nullus itaqꝫ negauerit laboriosum esse scribēris exercitiū: acceptet igit illud in penitentiam seu satisfactionē ꝓ suis alienisqꝫ delictis: sic eñ directio spūalis oculi reddit laborē suū nedū vno ꝑ modo laudabilē ⁊ meritoriū: sed tot modis quot intentiones bonas adducet ad decorationē actus sui: nominatim iuxta cōsyderationes duodecim quas sub scripture preconijs agimus. ¶ Junge ꝙ i foro penitētie pōt iste labor ad satisfactionē sacralē imponi: quē laborē si nullus imponit homo: impo suit sane deus ab initio cū dixit ade ⁊ posteris: In sudore vultus tui vesceris pane tuo. Porro qui in labore hoim nō sunt / nec cū hominibus flagellant nō intumescant: sed timeāt ne cū demonibus affligant. Scripsit egregiū volumen Aug. de opē monachorum quod totū potuerat ad rem que nunc agitur traduci. Quoniā si monachos oportet operari / quale dabitur opus aliud sue professioni nedum minus aduersum: sed amplius promotiuum:

attento ꝙ non omnes idonei sunt ad difficiliora: q̄lia sunt ꝑdicatio vel lectionis doctrinalis. Sz neq̨ missaꝝ obstat celebratio quā finit hora breuis. Ne q̨ preterea valet excusatio desidie nōnulloꝝ dicētium: Imo quasi gloriantiū nescio scribere. Discāt discant/ neq̨ verecundent̄ vel desperent: quoniā labor omnia vincit Improbus/ ꝛ duris vrgens in rebus egestas: ait Vergilius. Gallice: Besoing fait vielles trotter. i. latine: Necessitas facit vetulas currere. Qui se dicit egere cum sibi possit faciendo quod in se est prouidere/ sit mendax: si fictus est lector diiudicet.

Sexta cōsyderatio ꝙ scriptor sal sapientie tribuit.

Scriptor noster posteris sal sapientie administrat. Jubet ap̄ls esse nostrū rōnabile obsequiū cōformiter ad figurā legis ꝑcipientis in omni sacrificio sal apponi. Videat autē scriptor ne suū sal infatuet: vel sibi si ei nō sapuerit/ vel alijs si corruptū ꝑ ineptias scribendi reddiderit. Quales ꝓhe ꝓtulit etas nostra plurimos: quoꝝ mēdosa fuerūt adeo volumina/ vt cōsultius fuisset nulla ꝙ̄ talia ministrari cū lr̄is incōditis sine lege/ sine sensu vel ordine: adeo q̄dem vt autori ꝓprio seu dictatori nō intelligibilia redderentur quantūlibet introspecta. ❡ Hāc existimāt aliqui nō minimā tribuisse iacturā studijs ac vniuersitatib⁹ nostre tēpestatis: dū q̄libet admittebat̄ ad scribendū nō ꝓbatus/ nō cognitus. Exēplaria quoq̨ dabantur incorrecta. Quidni multiplicior corruptio sequeret̄ iuncta transscribentiū vel inertia vł ignorantia. ❡ Sed dant̄ visitatores in artib⁹ mechanicis: ne fraus cōmittat̄ in oꝑationibus: vt in pannis vel in pane vel cultellis ꝛ ceteris. Quis digne tulerit opus preciosissimū expers esse visitationis: ne corruptio sua serpat iugiter in deterius. Sic olim apud sanctos patres habebat̄ electio super scriptoribus: nec passim admittebat̄ indoct⁹ vt doctus: sed vsq̨ ad punctoꝝ formationē qui lucē dant magnā legentibus examē habebat̄. Prisci doctores nominatim Hierenenus (si non fallit memoria) subiungebāt in opusculoꝝ suoꝝ fine terribilē diuini nois obtestationē: vt scripta sua correcte transscriberentur: ꝛ ꝑ posteros ita fieri suaderent. Alioquin iuxta Hieronymū q̄s vel scripsisse vel emendasse fructus esset.

Septima consyderatio: ꝙ scriptor fontem ministrat.

Scriptor noster posteris aperit fontē aque viue salientis in vitā eternā. Intelligat̄ hoc nō vt autor ꝑncipalis/ q̄ solus de⁹ est sed vt ministrator. Nā fons vite/ verbū dei in excelsis. Nōne libri salubres quales intēdim⁹ sunt nō cisterne q̄dem veteres ꝛ dissipate: sed fons ortoꝝ/ puteus aquaꝝ viuentiū/ q̄ fluūt impetu de libano: q̄ candidatio nun cupat̄. Cui sapiētie fonti quanto ꝓximiores sunt riuuli scientiaꝝ/ tanto puriores salubrioresq̨ credideris illos. Quo ꝯtra dū per terras in longinquū riui scientiaꝝ dilabunt̄: nō retinentes virtutē ꝛ gustū fontis originalis: scito ꝙ ꝓ facili limū viscūq̨ cōtrahunt: vnde vermes pestilentes: vt rane/ bufones/ colubri/ geniti repunt/ et potantes inficiunt aut perimūt. Bibe igit̄ o scriptor de aquis tuis viuentibus/ venientib⁹ de libano prior: ꝛ ne dixeris cū hereticis: aque furtiue dulciores sunt: sed omnia palam ꝛ in luce clarescant: pro quo sit sequens consyderatio.

Octaua consyderatio ꝙ scriptor lucem dat.

Scriptor noster lucē sequit̄/ ꝛ eam posteris administrat. Lex dei lux est ꝛ lucerna. Lucerna pedibus meis verbū tuū (ait Ps.) dn̄o/ ꝛ lumē semitis meis. Sit oportet ipsi gaudiū q̄ delectabile lumē oculis inspicit quotidie. Neq̨ habervt thobias ꝯqueri: Quale mihi gaudiū erit qui in tenebris sedeo: ꝛ lumē celi nō video. Videt plane lumē celi scriptor noster qd̄ est verbū dei descendens a patre luminū: dū alij accumulāt super se terrā: instar talpaꝝ defossi tenebris seculariū vł litteraꝝ vel operationū. Gaudeant pueri tales habuisse parētes vel magistros/ q̄ talibus eos artib⁹ salubria scribendi voluerūt instruere. Gaudeant q̄ talentū artis hm̄oi susceptū nō ignauiter infodere: sed vt lucernā ꝛ lucē strēnuitate diligenti conātur ꝑsentibus ꝛ futuris ostendere. Vide hō homi ꝛ ars arti quantū prestat ꝛ prefert̄: deditus scz ad salutaria spiritualiaq̨ pie derelictis aut impulsis ad noxia: que vel auariciā nutriant/ vel ad flagitia pertrahant: nō distrahant a peccatis. ❡ Demum collige tecū scriptor noster quale sit tibi donū dei posse frequenter emergere de tenebris mundanorū hominū cū actibus suis teterrimis: in seditionibus/ in bellis/ in cōtradictionibus. Emergere dixerim ꝑ obligationē animi dū lucidis ꝛ tranquillis actionibus mens occupat se. Nā vbi locus esset in corde tuo tenebris ꝙ lux scripturaꝝ attentione sua cōplet. Qua in re nō paruū accipit fructū scriptor quuis illitteratus: nō minus crebro ꝙ̄ hō nō intelligens ecclesie canticis occupat⁹. ❡ Sensit hanc lucē Aug. dū obediēs celesti oraculo: tolle lege/ tolle lege: cōiectis in scriptura ap̄li oculis: mox depulse sunt ab eo dubitationis tenebre luce securitatis infusa. Itaq̨ dici nō pōt ꝙ̄ multiplex olim ꝛ quotidie lucis splendide fulgor irradiet legētes in scripturis: quas haberi nō posse sine scriptorib⁹ quis nesciat? Presto sunt vbilibet scripta tibi si volueris: verba nō eque. Vides in illis defect⁹ tuos tā ꝙ̄ in speculo sine verecūdia vel pudore cuiusꝙ̄ inspiciētis vel culpātis. Potes ꝓ variatione palati spūalis nūc istis nunc illis scriptoꝝ refici saporibus. Propterea supuacuā ipsoꝝ multiplicationē q̄s esse culpauerit? Nōne lautissimā esse ꝯuenit sapiētie mēsam: multaꝝ ferculoꝝ varietate refertaꝫ? Sumat vnusq̄sq̨ q̄d ꝛ q̄ntuꝫ satis erit vel vsq̨ ad sobriā ebrietatē spiritus: ad quā sponsus inuitat charissimos. Comedite inquit amici ꝛ bibite ꝛ inebriamini charissimi. Qualis ebrietas nō tenebrositatem obtusitatemq̨/ sed luminositatē affert insolitam ꝛ vere diuinam.

Nona cōsyderatio q scriptor ecclesiam ditat.

G Scriptor noster ecclesiam ditat. Refertur Augustinus moriens fratribus inculcasse: q ecclesiasticā bibliothecam magno studio: quia magnū sciebat esse thesaurū/custodirent. Quo contra nō habent tyranni depopulatores regionū seu religionū efficacius machinamentum/q̄ si libris ipas in primis spoliauerint atq̄ ꝑuauerint. Patuit i regibus Assyrioꝝ respectu hierusalē ⁊ iudeorū. Hoc pridē animaduersum est incommodū cepisse circa regnū Francie christianissimū: a quo libri distracti sunt assidue: et si non aperta/tamen occulta ⁊ palliata depdatione propter lucrū ad exteras nationes colligēdū: q̄q̄ neq̄ defuerint apertissimi violentissimiq̄ direptores. Dicit in prouerbio vulgari: Les bōs liueres font les bons clercs: id est/boni libri faciunt bonos clericos. Hoc puerbiū verū ē. Mutatis quoq̄ libris/vt politia mutet vno modo vl' altero necesse est. Hec ad laudē scriptoꝝ spectant: quoꝝ studiū est ad oppositū libroꝝ depauperationē contrariū/ditare. s. ⁊ populare libris sanctis. ¶ Admirabilis fuit ardor habendi libros sanctos apud ptolemeū regē: q ꝑcio ingēti comparauit sibi p. lxx. interpretes translationē eoꝝ. Quo vtinā puocaret infidelis regis exemplo fideles pōtifices et ꝑncipes christiani. Fert huius regis libraria qnquaginta milia libros habuisse. ¶ Ceterū diuitias hic nō accipimus solū in decore libroꝝ: qui tn̄ additus si fuerit valori spūali/ꝑciū duplex accrescit: sicut i ornamētis ecclesiasticis ista laudamus. Sit scriptura laudabilis p thesauro/qualis nō est in papyris silico perenntibus: vbi dicunt simul labor recte papyreus deꝑire cū opera ⁊ impēsa. Pergamenū durabilius est: q conditio caristiā eius sup papyꝝ cōpensat abundāter. ¶ Sed neq̄ quispiā excusauerit suam in scribendo segniciē: si nesciuerit literas artificiose multū formare/litera sit legibilis/sit pūctuata/sit purgata, qualis est Lombardorū/nō inuoluens se tractibus sup̄fluis. Sit demū sine mendis falsitatis cū ortographia vera. Illa sufficit in ecclesie thesauro reponi: q̄uis parum fucati decoris obtineat/nec tandē ꝑcij tēporalis. Non autem oportet ad extremū vnūquenq̄ similes ad scribēdum libros assumere: quēadmodū nō est par in legentibus studiū. Captat hic amplius deuotionē vel gignere vel nutrire: cui parua satisfaciūt opuscula. Uult alius in altū eruditionis intellectualis ascēdere: tali grandia doctorum habenda sunt volumina: quorum traditiones ordine doctrinali scrutetur: alioquin rectū in addiscendo deserens ordinem/leros iuxta Boeciū exitus nō haberet. Primū simplicitati claustralium religiosoꝝ. Alterum magis appropriatū est studiositati sapiētiā/cū ꝑdicationis officio psiteri qrentiū. Tu deniq̄ si nō potueris amplos librorū manipulos ad aream ecclesie reportare/ vel paruulos et paucos: immo si Grego. credis/vel vnū afferre stude/vt in taberna culo dn̄i non vacuus appareas: si solus etiam caprarum pilos habueris vel minuta duo.

Decima consyderatio: q scriptor ecclesiam armat.

Scriptor noster ecclesiam armat. Comparat Salomon in canticis ecclesiam turri Dauid: que edificata est cū ꝑpugnaculis: et mille clypei pendēt ex ea/ oīs armatura fortiū. Et Apl's nominat verbū dei nunc clypeū ignitū/nūc gladium ancipitē ⁊ penetrantē: nunc gladiū spiritus. Et Ps. sagittas potentis acutas. Quisquis igit habet zelū legis (et habere debet summus pontifex/ꝑcipue cū ꝓlatis ⁊ clero) vigilet: oportet hanc armaturā libris ministratā augere aduersus omnē scientiā extollentē sese cōtra christianā religionē. Sed heu quid dicit apl's Omnes que sua sunt querunt/ nō que iesu christi. Qui nec opponunt se murū/nec armis spūalibus induunt: nec scripta quibus alij se fideq̄ dilatēt abundare procurant. Uide si non canor est hodie conscriptor citationū q̄ euangeliorū. Mentior si nō pluris emūtur/si nō sedulius apud quosdā christianos comparent scripture fabulose q̄ religiose/ ⁊ ꝓphane q̄ sacre/ ⁊ lubrice q̄ caste. I nūc: ⁊ ecclesiā inter has manus ꝓsperari confide. Si non erat animus ad scrutandū iuxta christi iussionem scripturas illas: tamen multiplicare reseruareq̄ ꝓ necessitatibus et opportunitatibus equū erat. Nō q ipsi etiam theologi memoriter oēs incorporent. Hoc eīn nequaq̄ factibile est vel tentandum cum sit consultius paucis rite digerendis immorari. Uerum expedit reponere/reposita sq̄ cogitare scripturas velut in summa quadā: quatinus ꝓ loco ⁊ tēpore possint haberi confestim vt ita loquimur/ad manū ꝓ infidelibus vel conuertendis vel reuincendis. Ad erudiendū etiā nūc hoc mō/nūc illo fideles. Talis sit oportet oīs scriba doctus in regno celoꝝ similis homini patrifamilias/q ꝓfert de thesauro sui noua ⁊ vetera. Cui parabolice similitudini nōne videtur alludere sponsa blandiens sponso: Oīa poma noua ⁊ vetera dilecte mi seruaui tibi? Offert hoc loco se consiliū/qd ꝑ comparationē ad armaturā dei: quā esse dicim' libros legis/sit de armis diaboli libris reprobis faciendū. Legat qui nescit illud de actibus ca. xix. multi ex eis qui fuerant curiosa sectati: contulerunt libros/ ⁊ combusserunt corā oībus. Et cōputatis ꝑcijs eoꝝ: inuenerūt pecuniā denarioꝝ qnquaginta miliū: ita fortiter crescebat verbum dei ⁊ confirmabatur. Simile factū nuper accepimus de libro magico estimationis mille aureoꝝ: qui vt palmes inutilis aruit et arsit. Sic olim Parrhysius i gra uia/ ⁊ nuper in atrio maioris ecclesie. Utrū tn̄ sit expediens apud ꝓlatos ⁊ inq̄sitores tales aliquos reseruari ꝓpter exemplar ꝯdemnatiōis similiūꝗ̄ ꝯsyderent. De bonis quidē nulla sit dubitatio: qm̄ videmus ꝑcepto dn̄i tabulas legis in arca custoditas fuisse repositas: q custodia cū honore signata est in exemplari vita christi: q libꝝ legis postq̄ acceperat ⁊ legerat: arma ꝓ se ꝯtra ꝑfidos ex Esa. ꝓferēs: plicuit libꝝ/reuerēter ministro reddēs illū

vt habet̃ Lu.iiij.c. ¶ Morẽ rursus ex iudeis scri-
bit Nicola⁹ de lyra / nõ ita sedere alte: quã alte po-
siti sunt libri legis. Scitur insup̃ de christianis ali
quibus / ꝙ ipsis par est deuotio ad aliquẽ libꝝ san-
ctũ sicut ad sanctoꝝ reliquias: quẽ vt signaculũ su-
pra cor vel pectus suũ ponũt / osculant̃ et stringũt.
Nec parum credunt opitulari / dũ in se versant qd̃
de euangelio Matthei super egros imposito tra
dunt histone cũ ceteris.

Vndecima consyderatio

ꝙ scriptor custodit ecclesiam.

SCriptor noster ecclesiã custodit: Opitula
tio scripturarum duplex est aduersus he
reticos. Vna vt vincantur: et sic armat.
Altera ne vincãt: et sic custodit. ¶ Sed nobis ta-
lia differentibus / mox occurrere videtur animalis
homo / ⁊ opponere primo illud Ecclesiastes in fi-
ne / ꝙ scribendi plures libros nullus est finis. De-
indeq̃ desũt scrutatores scripturarũ / p̃sertim deuo-
tarũ. Amplius ꝙ ex lectura librorũ multi suscepe-
runt occasionẽ errandi / imo ⁊ insaniẽdi. Sic oppo
suit Paulo q̃ dicebat: Multe litere faciũt te insa
nire Paule. Rursus oporteret libros ipsis etiam
laicis ⁊ muliercculis ꝓpinare / vt docerẽtur per se le
gendo eos / facta translatione ad vulgare suum / si
nõ aliter conciperẽt. At vero primũ non impedit /
vel obliterat laudẽ scriptoris nostri. Nõ enĩ ꝓgre
ditur in immẽsũ sine fine: sed finẽ constituit cũ ec-
clesiaste timorẽ dei / cũ suoꝝ obseruatione manda-
toꝝ. Quo fine retento nihil nimis. Nec iã erit plu
ralitas librorũ / sed vnitas. Fatemur ⁊ plangimus
raritatem esse nimiã in scrutatoribus scripturarũ
deuotarũ. Sed maior adhuc inueniret̃ occasione
sublata librorũ: quos ingerere per scriptores expe
dit. Potens est deus affectibus flãmã inurere cũ
intellectus allectiõe: vt perfectionẽ suã in veri cog
nitione positã aliquãdo scrutet̃. Ceteꝝ nihil est tã
sanctũ ⁊ salubre vel piũ quo nõ cõtingat abuti: sic
de libris euenit / quorũ nõ est culpa neq̃ scribenti-
um / sed scelus est in abusu. Postremũ magis vi-
gere videt̃ / si nõ habeat zelus instructionis sanctẽ
scientiã: si ꝯtẽpserit obseruare nõ violandã eccl̃ie
hierarchiaꝫ: q̃ habet vt inferiores laici ꝑ supiores
clericos l lege dei ꝑtos istructionẽ accipiãt. Nec
docere hꝫ publice nisi missus. Nõ enĩ esse dicimus
omniũ vel hr̃e vel scrutari libros sctõs: illos maxi
me q̃ suã difficultatẽ petunt explanari ꝑ alios pas
sus ⁊ glossas doctoꝝ. Qualiter agere nec facultas
est ingenij / nec eruditiõis cõmoditas apud vulgus
quos ab ore sacerdotũ optet legẽ exq̃rere. Neq̃ tñ
arcẽdi videnẽ ab opusculis moralibus et deuotis
nullã in se difficultatẽ nec ambiguitatẽ nec absur-
ditatẽ in translatione gerentibus: cuiusmodi sunt
historie vel vite vel legẽde sanctorũ / necnõ medi-
tationes sancte. Trãslationes in reliq̃s iure culpã
tur / plus erroris arrogãtis ꝙ deuotiõis humilis
aut eruditionis salubris materiã ꝓpinãtes.

Duodecima consyderatio

scriptor honorat ecclesiam.

SCriptor noster honorat ecclesiam. Dedu
cunt hãc honorificẽtiã p̃misse ꝯsyderati-
ones: q̃ si l' ostẽdũt nõ mediocrẽ latrie vene-
rationẽ scribẽdo libros ꝯstitui. Vñ ꝯsurgit rõ me-
riti ad deũ q̃ honorificat honorantes se. Qui legẽ
quoq̃ matris eccl̃ie spõse sue nõ dimittũt: sꝫ auge
re / sed dilatare sꝫ elucidare ꝯtẽdũt. Q, si forte dixe
rit emulus aduersus laudẽ scptoris nr̃i: Cur laude
tur ille q̃ mercẽnarius est: cui⁹ ad lucrũ respicit ocu
lus. Accipiat lucrũ qd̃ suũ est / ⁊ vadat. ¶ Rñdebi
mus ꝑ euãgelicã ⁊ aplicã sniam: ꝙ dign⁹ est opari
us cibo suo ⁊ mercede sua. Tñmõ p̃cipalis et fi-
nalis eius intẽtio in honore dei ⁊ eccl̃ie / in charita
tate nõ ficta / l sue demũ alioꝝq̃ ꝑpetua salute figa
tur: vt sit finis lucri sub fine celesti: q̃tin⁹ nõ iã duo
fines aduersi / sed vnus vtrobiq̃ censeat̃. ¶ Nõne
scptor noster p̃terea venit honorãdus ab omnibus
qui diligũt ecclesiã / p̃cipue q̃ regimini suo p̃sunt.
Sit honor ipe in bñficijs: sit honor in aliquo insi-
gni titulo: sit in largitione indulgentiarũ non mi-
nus ꝙ ꝓ peregrinatione / vel ecclesie materialẽ cõ-
structione: sit in priuilegijs aliquibus. Quoniã si
duplici honore dignos dicit Apl̃s qui laborãt in
verbo / nũquid de scripto silebimus? Nũquid euã-
geliste / nũquid ꝓphete / nũquid Paulus ipe ꝓfue
runt nihil scripto? Nõne plurimi quotidie scptis
edificant̃ q̃ verba nõ audiunt? Hoc vnũ iniungẽ-
dum p̃mittimus: vt scriptor oĩbus idoneũ se prebe-
at. Quatinus ab institutis vel instituendis p̃nci-
palibus scribis / exemplaria que ⁊ qualia sint irre-
prehẽsibilia suscipiat. Sic enĩ iubet dñs Deutero.
xvij. vt rex sibi descripturus Deuteronomiuꝫ le-
gis exemplar a sacerdotibus accipiat. Et Moysi
dicit̃: Fac oĩa s̃m exemplar quod vidisti in mõ-
te: quod et angeli ministrãtes obseruant. ¶ Ecce
quanta sterilitas ꝑ ecclesiasticos / p̃sertim pleba-
nos / rectores ecclesiarũ et alios ociosos de eccle-
sia prochdolor inuenit̃. Apud quos nec breuissi-
mus tenor vnus habet̃ diuinorũ p̃ceptorũ / nec sa-
cramentorũ nominatio / nec numerus articulorũ.
Compellũtur habere synodalia quedam instituta
hñ q̃dẽ: sꝫ illud oportuit facere: nõ tñ aliud omit-
tere. ¶ Deniq̃ nihil impedit (vt ad principiũ fi-
nis se referat) libros seu tractatulos vel codicillos
deuotionis scribere festiuis diebus: habito mo-
deramine / quale sapiens iudicabit in hoc opere.
quod vtiq̃ nõ seruile censendũ est: sed in honorem
ecclesie plus aliquãdo vergẽs / ꝙ multiplicatio vo
calis orationis / imo ꝙ insolens in aliquibus missa
rũ inculcatio. ¶ Si quid ad extremũ vobis est vl
fidei vel consilij ꝓuideant supiores in vniuersitati-
bus studiorũ / in cenobijs seu monasterijs religi-
onũ / in collegijs ecclesiarũ / maxime cathedraliũ /
nedũ librarias habere: sed scptores de suppositis
suis instituere cũ relaxationibus onex' ceteroꝝ cõ
gruis / aut cũ stipẽdijs opportunis: q̃ vbi deessent:
agat nihilomin⁹ scptor noster viriliter ꝓ cã nõ in
fima: q̃tin⁹ ociũ vitet: qd̃ vitia docet oĩa: qd̃ eoꝝ sen
tina est abominabilis ⁊ horrẽda. Speret p̃miũ: spe
ret qm̃ merces sua magna nimis erit deus / iubẽs
scrutari scripturas / ac ꝓinde scribi: q̃bus habetur

eterna vita. Cuius esse pticipes tanq̄ in libro suo scptos largiat̃ ipe nobis dn̄s nr̄ iesus christ⁹ liber vite speciosissim⁹ deus bn̄dict⁹ i secla. Amē.

¶ Finit tractat⁹ de laude scriptoꝝ editus a christianissimo doctore Joāne de gerson cancellario Parrhysieñ. Lugduni: Anno dn̄i. M. cccclxxxij. Aprili.

Circa lecturā istarū

Circa lecturā istarū cocordantiaꝝ cōsyderandū est q̄ litera M. posita inter duo puncta significat q̄ Matthe⁹ illā dictionem ponat M. sequentē. Silr qn̄ R. ponit̃ intelligēdū est de marco. Ubi L. Lucā significamus. Eodē mō vbi J. ponit̃ intelligendū est de Joāne. Uñ si aliqñ de his pdictis duo vel tres vel q̄tuor ꝯueniūt: cōsyderādū est q̄ lre illoꝝ euangelistaꝝ in scptis cōcordāt. Ex quo eliciunt̃ duo. Primū q̄ lre adiuncte dictiōib⁹ inter duo pūcta computant̃ ad dictionē pcedentē: ⁊ ad illud qd̓ tali dictiōi adiungit̃. Scdm̄ q̄ lector ꝯtinue debet istas cōcordantias legere: ⁊ in legēdo nihil attendere dictiones positas inter pūcta: ⁊ sic habebit vnū continuū euāgeliū oīm euāgelistaꝝ. Aug⁹. Inter oēs diuinas autoritates q̄ sacris lrīs cōtinent̃ merito euangeliū pcellit. Hieronym⁹: Euāgelia legis impletio sunt: ⁊ in his pcepta ⁊ exēpla viuēdi plenissime sunt digesta. Chrysostom⁹: Sicut em̄ in domū vbicūq̧ fuerit positū euāgeliū nō audebat accedere diabolus: multo magis aiam intelligētias habentē tales ⁊ circūferentē: nō tanget vnq̄ neq̧ superueniet ei demon: neq̧ pctī natura. Attendam⁹ igit̃ dilecti scripturis: ⁊ si nullū aliud euāgelica saltē nobis circūstudiosa fiant: ⁊ hec pre manib⁹ habeamus. Cōfestim em̄ expandēs libꝛū si pmāseris vsq̧ ad finē: oīa respues mūdana: oīa deridebis q̄ hic sunt. Et si diues fueris: nihil reputabis diuitias: si inops: nō cōfunderis inopia: nō rapies: non auarus eris: sed ꝯcupitor eris magis inopie ⁊ despicies diuitias. Si ℞o hoc fiet: omnia extermiabis mala. ¶ Et iteꝝ: quid vnq̄ euangelijs equale fiet? Utiq̧ deus cōuersat̃ in terra: homo ascendet in celū: ⁊ facta est omniū vna pmixtio. Angeli cū hoībus choꝛū faciebant: homines angelis cōmunicabant: ⁊ alijs celestibus supnisq̧ virtutib⁹. Et erat videre antiquū repente preliū dissolutū: deus hominibus recōciliatū: diabolū cōfusum: demones fugientes: mortem peremptā: paradisum apertum: maledictionē remotā: peccatū de medio sublatū: erroꝛē lapsum: veritatē reuersam: pietatis sermonē vbiq̧ seminatū ⁊ vegetatū: celestē cōuersationē in terre regione plantatā: supnas virtutes familiariter nobiscū loquentes: ⁊ ad terras sepe angelos ventitātes: ex hisq̧ oībus spem firmari certissimam futuroꝝ. Hec ille.

¶ Proemiū seu prologus

¶ Proemiū seu prologus in cōcordantias euāgelistaꝝ collectas p venerabilē mgr̄m Joānē de gerson cācellariū Parrhysieñ: q̄s intitulauit Monotessarō aut vnū ex q̄tuoꝛ.

Euangeliū latū esse ⁊ magnum ⁊ rursus cōcisum diuinus Bartholomeus dixit dionysio in de mystica theologia teste. Cui⁹ rō multiplex nostre cōgruēs intentiōi pōt elici: dū aliq̄d ploqui volumus sup vnū ex quatuoꝛ nup edita cōpilatione. Uerbū quidē qd̓ in pncipio erat: apd̓ deum est vnū ⁊ multiplex: put de spū sapiētie tradit sapiens vnuz in essentia: multiplex in effectu. Est vnū rursus apud nos pgrediendo p viā negationis resolutoꝛie: omnimodū vero per viā attributorie positionis. Est pterea vnū ⁊ efficax cuiuslibet accōmode se coaptans ⁊ loquens verbū euangelicū: ⁊ penetrabili⁹ oī gladio ancipiti: ptingens vsq̧ ad diuisionē spūs ⁊ anime: vt spūs a quadā aīalitatis cōcretione solutus liber ⁊ expeditus fās habeat circūquaq̧ i arcūuu leuare oculos suos: vbi videt ⁊ affluet: ⁊ miraf ⁊ dilatat̃ coꝛ suū. Ubi rursus est iuxta philosophicū dictū intellectus adeptus quidā. Insup habet̃ innocentie status: vbi visus fuisset deus in libꝛo creature totius claro contemplationis intuitu. Deniq̧ verbū qd̓ erat in principio imensum fecit deus abbꝛeuiatū dū verbū caro factū est. Immo si pfunde speculamur verbuz istud vnū qd̓ erat in pncipio apud deū dici potest: tā in creatione reꝝ q̄ in incarnatiōe quodāmodo multiplicatū: iuxta metaphysicalē de creatis intellectibus cōsyderationē: q quanto sunt impfectiores ⁊ a prima verbi luce distantioꝛes: tanto magis plurificant̃ pluribus egentes speciebus ⁊ actibus q̄ pfecti. Et certe sic experimur in humanis intellectibus q̄ pstantioꝛes tā ingenio naturali q̄ exercitio doctrinali: sub paucioꝛibus conceptibus plura maioꝛaq̧ sub vniuersalitate cognoscūt. Sūt q̄ ad paucula verba puta ad oꝛdinem dn̄icā cōsyderationes velut innumerabiles p multa septenaria petitionū: donoꝛ: virtutū: beatitudinū: sacramētoꝛ: dotū: ⁊ similiū sub omni facilitate resoluūt. Et tāq̄ in libꝛo legentes ⁊ in serena mente cōstituti: collectaz reꝝ magnitudinē quasi sub vno solis radio contēplant̃. ¶ Cur ista dicimus? Nimirū q̄ si dignū ē ⁊ salubꝛe christianos pferri studiosos i theologia q̄ multa est ſm pfatū Bartholomeū ⁊ minima vt ponāt sibi resolutionē ⁊ oꝛdinē ad pauca: qm̄ habet oīs varietas ad vnum vel pauca reduci. Quid erit illud vnū vel paucū cōuenientius accipiendum q̄ euangeliū. Ita em̄ narratū est de theologizante Cecilia q̄ semp euangeliū christi gerebat in pectoꝛe suo. Cuius exemplo nunquid nō est vtile sapientie sectatoꝛibus: vt suū omne studiū referāt ad euangelicam vnitatē. Proꝛsus erit hoc ad memoriā vtile: ⁊ ad pietatem pficiens cū in eo recōditus sit cultus dei pcipuus. Cum sit preterea in autoꝛitatis arce locatū. Proinde talis reductio habebitur faciliter si verbis singulis: si ppositionibus: si sententijs pondus suū det̃: cū inq̄sitionibus ⁊ solutionibus dubioꝝ: sicut edocent theologici tractatores. Et hoc siue fuerit doctrinis practicis siue speculatiuis intendendū. Uide totā materiā de trinitate locū inuenire congruum: vbi dr̄: In principio

erat verbũ: ⁊ verbũ erat apud deũ: ⁊ deus erat verbũ
Materiã de creatiõe rerũ ibi: oĩa p ipsm facta sunt:
Materiã de incarnatiõe ibi: verbũ caro factũ est.
Materiã de grã: ⁊ habitauit ĩ nobis. Postremo
de grã sacramẽti: ibi: vidimus eũ plenũ grã ⁊ veri
tatis. ❡ Quisq̃s igit̃ voluerit vel legere vel stude-
re: q̃si saluberrimũ ⁊ solidissimũ diuine legis fun-
damentũ: ostẽsa est sibi via latissima q̃ pgrediat̃: ⁊
oĩa q̃ alibi vel audierit vel studuerit: velut in vnũ
pncipiũ reducat: colligat ⁊ reponat. Ita eñ theo
logiam egregius doctor Bonauẽ. in suo breuilo-
quio totam inchoauit: mediauit et finiuit a primo
principio: quod sine dubio est illud quod ĩ princi-
pio erat apud deũ. Ego (inq̃t Jesus) pncipiũ: qui
⁊ loquor vobis. Et in Apoca. Ego sum alpha ⁊ o:
principiũ ⁊ finis. ❡ Quis digne laudabit Aureo
lũ: qui totã sub paucis cõclusionibus bibliã: preci
pue quatuor euãgelia: mira subtilitate compegit.
❡ Nõne sctũs Tho. totaz pene theologie practi-
cã (plixioribus licet verbis) in scẽa scẽe conclusit
Quã summã si tãto q̃reret impẽdio theologicorũ
sobria studipsitas: q̃nto cõterit̃ in supuacuis mul-
torũ heu vana curiositas: haberent pfecto theolo
ig vñ quorundã sapientum in oculis suis insulta-
tio: phãtasticos appellãs theologos retusa cessa
ret. ❡ Conatus est nostrũ vnus ex theologie pfes
soribus notare semitã: p quã nouus theologie di
scipulus haberet pgere. Sed dũ etiã atq̃ etiã re-
cogitauit: tot inuenit ĩgenioꝝ varietates: tot pter
ea p diuersitate finiũ multiplicitates medioꝝ p lo
co: p tpe ⁊ societate: deniq̃ p occurrẽtibus exerci-
tijs: nũc in istis doctoribus: nũc in illis: vt vix aut
nusq̃ valeat vniformis regula cõstitui. Ueniebat
rursus in animũ cudere quedã noua opuscula su-
per vnũ ex quatuor: sed repssit modestior ↄsydera-
tio: ⁊ paucnlis annotationibus voluit esse contẽta
❡ Prospice quot ⁊ quanta pateãt a sũmis inge-
nijs elaborata sup euangelia p glossas ordinarias
interlineares: per margineos: per homilias: per po
stillas: p determinatiões: p ↄcordãtias magistra-
les: p sermones et themata: per cõpilatiões: nunc
sũmatim: nunc cũ ingẽti coacervatiõe ex alioꝝ di
ctis q̃s cuncta dinumeret? Cõsultius idcirco visũ
est relinq̃re ppriũ cuilibet studiũ: laborẽ ordinẽq̃
q̃rẽdi: q̃ glossas iterũ super glossas adddere: q̃
nec sufficerẽt curiosis: ⁊ negligẽtes vel onerarent
vel nõ satis instruerent. Descendus est panis: sed
nedum materialis: sed doctrine in sudore vultus
nostri. Mos iste nõ viroꝝ est: sed infantium: non
posse vel nolle cibũ recipere: nisi aut pmasticatũ:
aut minutatim discissum. Uanitas quoq̃ nõnul-
loꝝ ex scriptoribus mistice notat̃ ab Ecclesiaste:
q̃ diebus ac noctibus nõ cessant: ⁊ sua sũmo la-
bore q̃sita dimittũt homini extraneo ⁊ ocioso: qui
vel nõ vtit̃: vt in superbia abutit̃ derelictis. Quid
pderit oro cecis vel auersis oculis: si digito (vt ai
unt) lux ipsis monstret̃. Ceterũ si nõ inspicit̃ Aug. ĩ
suo de doctrina christiana: si Hugo in didascoli-
con: si documẽta summatim notata ab autore de
virtutibus ⁊ vitijs: sup modo docilitatis tã in do-
ctore q̃ in discipulo. Quid habet exiguitas psen-
tiũ sperare scriptoꝝ: vt legi modo digna putet̃: ne
dixerimus imitari (q̃ς̃ minus inutile sit noua q̃ nul
la sectari) dum optima queq̃ vetera per negligẽ-
tiã intereunt? Nũquid nõ hec est causa nõ infima:
cur opiniones totiens: et sm Aristo. infinities re-
petuntur ⁊ voluũtur: quia nimis est fastidiosũ cor
humanũ: quodã insatiabili prurito noua semp ap
petens: ⁊ vetera seu que ab alijs dicta scptaq̃ cog
nouerit (etiam meliora) fastidiens. Cur aliunde si
nõ ex hoc tot lecturarũ sup sentẽtias ⁊ alibi p grã-
des sarcine? Nõne ideo: q: quod ĩ vna parte alter
tractauit: idẽ mox in alterã ab illo retorquet: dum
tritam alterius semitã pudet sequi: ⁊ placet contẽ
tionibus intẽdere? Nihilominus quisquis exerci
tationis gratia voluerit in hac cõpilatione noua,
q̃ dicit̃ vnũ ex quatuor: nouã expositionis semitaz
inuenire vel pgredi vel ostẽdere nõ culpamꝰ. Ne-
q̃ eñ paucior est spũaliũ q̃ corporaliũ gustuũ va-
rietas. Et suus cuiq̃ mos est: nec voto viuit̃ vno.
Alternis postremo natura gaudet: donec veneri-
mus ad illud vnicum verbum: quod erat in princi
pio apud deum.

Prologus.

EUangelicos canones composuit Eu-
sebius cesariensis. in greco: quos Hiero
nymus Damasi rogatu latinis tradi-
dit: referẽs de Amanio alexandrino:
q̃ ediderit vnuz ex quatuor. Et ipsm se-
dicit Eusebius imitatũ. Sed vitio scriptoꝝ ⁊ pro
pter varias trãslationes euãgelioꝝ: cõtextus illiꝰ
amonij (Hiero. teste) false sedeq̃ laceratus inueni
ebat̃. Ut igit̃ maneret euangelioꝝ integritas: ni-
hilominus notũ fieret studiosis in quibus ⁊ in q̃-
bus nõ: euãgeliste ↄueniebãt: inuẽta est canonũ p-
dicta cõpositio: q̃ iã pene recessit ab vsu. Forte p-
pter nouã in euangelijs (put ⁊ in alijs sacre scptu
re libris) p capitula quotationẽ. Ut aũt labor vete
rũ tãtus nõ ex toto periret: placuit tradere modũ
quo posset q̃libet studiosus ex p̃fatis canonibꝰ in
libris etiã nõ habẽtibus eos vel ipsos nouiter ĩscri
bere fas hẽt. Procedũt aũt canões euãgelioꝝ p
concordãtias nedũ reales vel historicas: sed q̃sq̃
per vocales: vbi cõstat nõ esse eandẽ doctrine vel
historie narrationẽ: sicut de pascha: sicut de filio re-
guli: ⁊ de seruo centurionis: sicut de ceco sanato in
ingressu Hierico: et de cecis in egressu sanatis: et
apertissime in piscatione Petri: quãdo fuit voca
tus ad seq̃lã: ⁊ de piscatione quã exercuit post re-
surrectionẽ: q̃ manifestauit se iterũ Iesus: Joan.
xxi. Constat eñ nõ eandẽ sed diuersam piscationẽ
fuisse: ⁊ ita de plurimis: q̃ expedit cognoscere: ne
dissonãtia difficilis ⁊ possibilis ad concordandũ
textualiter cuiq̃ videatur. Utrũ vero liber amonij
vnũ ex quatuor reperiat̃ vsq̃ apud latinos: igno-
ro. Egregius aũt doctor Aug. librũ edidit pclaris-
simũ de ↄsensu euangelistaꝝ: in quo modum exor-
sus est cõponẽdi vnũ ex quatuor. Cui nunc exordio
datũ esse credimus ĩ reliquis auctore dño comple-
mentuz: quod opus eo facilꝰ poterit incorruptũ
seruari: quã in pncipio nascẽtis ecclesie quo susce-

pta multiplicataqꝫ est vnica euāgelioꝝ Hieronymi translatio. Sed heu nostra hac etate misera q̄s leget hec? q̄s studebit? q̄s trāſſcribet? Cernis ⁊ sentis frater charissime q̄ntus mō belloꝝ plusq̄ ciuiliū horror circūtonat: q̄nta succrescit heresum infelix pullulatio: q̄ntū insup p̄ualente iniq̄tate refrigint charitas quēadmodū rursus sacre legis studium intermissum ne dicam⁹ irrisum. Ueꝝ cōsolatur nos pollicitatio christi dicētis: In mūdo pressurā imo pacē habebitis: de qua loquit̄ ad dn̄m ꝓpheta/dicēs: Pax multa diligētibus legē tuā. Et itex Beatus hō quē tu erudieris dn̄e: ⁊ de lege tua docuerit eū. Ut q̄d ita? vt mitiges ei a dieb⁹ malis ⁊c̄. Hinc de sapiētia gloriat̄ alius/q̄ erit allocutio tedij sui: q̄ nō habet amaritudinē cōuersatio illius nec tediū cōuict⁹ illi⁹: sed leticiā ⁊ gaudiū. ¶ Hāc amplectamur frater charissime vt tanq̄ altera sunamitis suo calore viuido castoq̄ nostrā refoueat ī miscōia vberi senectutē. Deniq̄ iuxta verbū Hiero. se cōsolantis ⁊ inducentis hismeneū canamus nobis ⁊ musis: Imo deo ⁊ angelis si aures surde fuerint ceteroꝝ. Siue vt epicurus amico loquit̄: duo nos magnū satis theatrum sumus. Aut certe sedebit solitarius ⁊ tacebit: q̄ leuauit se supra se. Nūq̄ minus solus q̄ cū solus: nec magis actuosus q̄ cū ociosus. Siquidē regnū dei intra nos est: q̄d prorsus esse quis dubitet amplissimū: cōpellens ibi rōres ⁊ canones oīm seculoꝝ. Ubi deus omnia in oībus: in quo hic ⁊ nunc ⁊ iugiter deambulem⁹ alo.

Uale frater.

¶ Proemiū sup vnū

de quatuor: cuius titulus esse potest tetramonum vel monotessaron.

VNum ex quatuor euangelijs cōponere diuinus aperuit Aug. q̄ libro suo de cōsensu euangelistaꝝ subtilissimo q̄dē ⁊ operosissimo/cōpingit sub vna serie narrationis euangeliorum verba: vsq̄ ad tēpus quo p̄dicare ⁊ baptizare Joānes exorsus est: quatinus hoc exemplo siue vt a me factuꝫ est inquit: siue alio modo cōmodosius fieri possit/videat vnusquisq̄: ⁊ in ceteris talibus locis fieri posse q̄d hic factū esse fieri ꝓspexerit. ¶ Tentamus ergo cōtinuare ꝑut inchoauerat. Uisus est ꝑnnus labor vix explebilis maxime ꝓpter ordis rex gestaꝝ incertitudinē. Marcus eñ (teste Hierony.) nō ordinē rex gestaꝝ/sed ordinē leuitice electionis cōplexus est: Lucas similiter in multis. Joannes vō seorsum plura posuit ab alijs p̄termissa pauca iterans q̄ tradiderūt. ¶ Cuꝫ igit̄ triplex sit ordo narrationis litteralis: vnus rei geste: alter anticipationis: tertius remunerationis/ꝑut spūssanctus voluit nūc ad hūc/nūc ad illū ordinē mouere scriptores (Nō eñ refert iuxta traditionē Aug. q̄bus verbis vel ordine/eadē sentētia vel veritas nota fiat) Sufficiat ꝓbabilis collatio facta sine p̄iudicio aliter vel sentientium vel scribentium. Non etiā tali ausu temerario: q̄si intemeratū velim⁹ manere q̄drupliclis euāgeliste narrationis facīm. Quis eñ nesciat spm̄ christi potuisse sub vno eodēq̄ penitus verborū sentētiarūq̄ ꝯtextu tradidisse gestorū suoꝝ verboꝝq̄ salutarē historiā? Sed cum magno sacri mysterio sibi placuit sub q̄dā concordissima (si ita dici possit) dissonātia mentes fideliū cōmonere ad humiliorē vigilantioremq̄/necnō multipliciorē inuestigationē veritatis: palāq̄ fieret quatuor euāgelistas/nō mutua cōspiratiōe/sed diuina inspiratione fuisse locutos. ¶ Nec offendat (peto mus) aliquē si cōtextus q̄tuor euāgelioꝝ in vnū cōpactus/nō potuit sonoritatē suā custodire ab oīni ꝑrsus specie nugationis ⁊ cuiusdā apparētis dissonātie alienā: q̄ sola textus verba ponere miscēdo q̄ custodire cura fuit. Deniq̄ dabūt illustrationes glosse doctorum/p̄sertim Aug. libro p̄tacto: q̄uia paululas annotare q̄si marginales glossulas studiū fuit obtestatione p̄missa ne scriptores eas textui misceāt: neq̄ quotatiōes capituloꝝ ⁊ euāgeliorū annotationes omittāt vel cōfundant. Sit ipsa merces increata dei sapia pollicēs ⁊ dicens: Qui me elucidant/vitā eternā habebūt. ¶ Diuidit̄ aūt p̄sens opus in tres partitiones: ⁊ q̄libet in suas rubricas ⁊ historias iuxta variā materie qualitatem. Partitio p̄ma cōtinet originē ⁊ ingressum christi vsq̄ ad ꝓgressum sue p̄dicationis/ibi: Anno decimoquinto ⁊c̄. vbi est scda ꝑtitio vsq̄ ad egressum sue passiōis ⁊ resurrectionis/ibi: Prima autē die azymoꝝ: vbi ponit̄ tertia ⁊ finalis ꝑtitio. ¶ Seq̄t̄ tabula cōtinēs centū ⁊ q̄nq̄ginta rubricas; q̄ tabula etiā ꝑ se vtilis erit ad cognoscendū in q̄b⁹ cōueniant/⁊ in q̄bus euāgeliste nō cōueniant. Deniq̄ supadduint̄ rubricelle sub quatuor principalibus rubricis: ne lectoris memoriā sua magnitudo confunderet. Qui lector aduertat plures q̄ hic cōcordantias in canonibus euangelioꝝ reperiri: quarū plurime sunt tm̄modo vocales: videat si cor habeat ad illa.

¶ Tabula continens

centū quinquaginta rubricas. ¶ Rubrice partitionis prime.

Rubrice partitionis secun

de principalis de pdicatione ioannis seu pgressu preconis.

Preambula passionis domini.

Rubrice tertie partis de egressu passionis et resurrectionis christi.

¶ Finis.

¶ Carmina super eodē. Et primo de origine ⁊ ingressu Christi: ⁊ eius generatione.

J.1 L.1 L.1 L.1 L.1 M.1 L.1
1 2 3 4 5 6 7
VErbum mutus aue montan⁹ puer liber ortus
M.2 L.2 M.2 L.2.et.L.1
8 9 10 11
Reges purificat it in ægyptum reperitur.

De predicatione Joannis seu progressu preconis.

M.3 M.4
R.1 R.1
L.3 L.3 L.4 J.1 J.1 L.2 J.2
12 13 14 15 16 17 18
Vox fuit esurijt tu q̄s dolus hydria pascha.
M.14 M.4 M.4
R.8 R.1 R.1
L.5 L.4 L.4
J.3 J.5 J.4 J.4 J.4
19 20 21 22 23 24
Spirat baptizat capitur fons regulus ibat,
M.4 M.4 M.8 M.9 M.5.6.7
R.1 R.1 R.1 R.2 R.3
L.5 L.4 L.4 L.5 L.6.11.et.12
25 26 27 28 29 30
Recte secuti dæmon socrus leuiq; sermo
M.8 M.8 M.8 M.8 M.8 M.9
R.1 R.4 R.5 R.2
L.5 L.7 L.7 L.9 L.8 L.8 L.5
31 32 33 34 35 36 37
Si uis dic surge sequitur mare legio tolle
M.9 M.9 M.9 M.13 M.9
R.2 R.5 R.6 R.6
L.5 L.8
38 39 40 41 42
Conuiuiū tibicen cæci doctrina rogate;
M.10.11 M.11 M.14 M.14
R.6 R.6 R.6 R.6
L.9 L.9 L.7 J.5 L.9 L.9
43 44 45 46 47 48 49
Misit arundo fles mors piscina fama scorsum
M.14 M.14 M.11 M.12 M.12
R.6 R.6 R.5 R.3 R.3
L.9 J.6 L.10 L.10 L.11 L.8
J.6 J.6
50 51 52 53 54 55 56
Quinq; super manna binos ueue beelzebub hi sunt,
M.12 M.12
L.11 L.10 L.10 L.10 L.11 L.11
57 58 59 60 61 62
Signa sathan stabulo pars optima nos doce stulti
M.12 M.12 M.13 M.13 M.15 M.15
R.2 R.3 R.4 R.7 R.7
L.9 L.4 L.8.et.13
63 64 65 66 67 68
Grana manus para bis binæ tres irrita clamat

Carmina super eodem

D.15 D.16 D.16 D.16
R.7 R.8 R.8 R.8 R.8
L.9
69 70 71 72 73
Surdus pisciculis a fermento spuit absit
D.16 D.17 D.17 D.17
R.8 R.9 R.9 R.9
L.9 L.9 L.9 L.9 J.8 J.8
74 75 76 77 78 79
Crux ut sol nequeunt ascendite nemo locutus
D.17 D.18 D.18
R.9 R.9
J.9 J.9 J.10 L.9 L.17
80 81 82 83 84 85
Absconditsyloe pastor soluit minor inte
D.18 D.18.et supra.10
R.9 R.10
L.12 L.12 L.15
86 87 88 89 90
Nequam pro nobis qui me diues galilaei
D.1.9 D.19 D.19
R.10 R.19 R.10.
L.13 L.16 L.18 L.15 L.18
91 92 93 94 95
Incuruata libellus parui prodigus imple
D.19 D.20
R.10
L.18 L.13 L.14 L.14
96 97 98 99 100
Quid nobis uineam pauci postremus egenos
L.14 L.15 L.16 L.17
J.10
101 102 103 104 105
Odit non poteris epulo serui fumus unum.

Praeambula passionis Christi

D.20 D.20 D.20.
R.10 R.10 R.10
L.18 L.17 L.9 R.10
J.11 J.11 L.18.19.
106 107 108 109 110 111 112 113
Fetet abit scandit lepra uis dic ad me duo caeci
D.26 D.21 D.21 D.21 D.21 D.21 D.21 D.21 D.21
R.14 R.11 R.11 R.11 R.11 R.11 R.12
L.19 L.19 L.19 L.20 L.18 L.18 L.24
J.12 J.12 J.12
114 115 116 117 118 119 120 121 122
Vtqd rex flet gens ficus unde duo mihi uitia
D.22 D.22 D.22 D.22 D.22 D.23 D.23
R.12 R.12 R.12 R.12 R.12
L.14 L.20 L.20 L.10 L.17 L.20 L.15
J.20
123 124 125 126 127 128 129
Vestem deo septem toto dauidis cathedrā ue
D.24 D.24 D.24 D.25 D.26
R.12 R.13 R.13 R.13 R.14
L.21 L.21 L.17 et 21.22 L.12 L.21 L.22
J.12 J.13
130 131 132 133 134 135 136
Plus quando signa uigiles rex credere pascha

Carmina super eodem

De egressu resurrectionis & passionis Christi.

M.26 R.14 L.22 J.13	J.15	M.26 R.14 L.22	M.26 R.14 L.22 J.13	J.13 14.15 16.17	M.26 R.14 L.22 J.18	M.26. R.14 L.22 J.18
137	138	139	140	141	142	143
Cœna	lauat	sacrat	ter me	docet	orat	ad Annam,

M.26 R.14 L.22 J.18	M.26 R.14 L.22 J.18		M.27 R.14.et.15 L.22.et.25 J.18.et.19
144	145		146
Ad Caipham	fleuit	uinctus	damnatur insque

M.27 R.15 L.25 J.19	M.27 R.15 L.25 J.19	M.27 R.15 L.23 J.19	M.28 R.16 L.24 J.20.et.21
147	148	149	150
In cruce	ridetur	sepelitur	& inde resurgit.

¶ Rubricelle in magna rubrica.30.

De sermone dñi in monte.

1 2 3 4 5
Octo beant lux, lex, arca, qui uiderit est nõ,
6 7 8
Cede malo, benefac ingratis, da sine teste,
9 10 11 12 13
Ora, condona, ieiuna, cor sit tibi ubi lux.
14 15 16
Nescis sollicitus dãnans, sanctũ canib⁹ dãs,
17 18 19 20
Dat paꝛ arta bonos fruct⁹ opare petræ pax.

Rubricelle in rubrica.141

¶ De sermone dñi post cœnam

1 2 3 4 5 6
Sum uia, cum patre do uitis, q̃a te sed odit,
7 8 9 10 11 12
Obsequiũ mundũ modicũ siquid pater unũ.

Rubricelle i rubrica.146.

¶ De passione domini.

1 2 3 4 5
Pontio dant uinctũ, iudas albis homicida,
6 7 8 9 10 11
Ecce homo nil uxor latro lauit ludit intus.

Rubricelle in rubrica.150.

¶ De Christi resurrectione.

1 2 3 4 5 6
Tres duo stabãt auete fregit stat medio pax
7 8 9 10 11 12
Octo naui petre uobiscum tingite signis.

¶ Pꝛima pars pꝛincipalis de oꝛigine ⁊ ingressu chꝛisti. Et pmo de eterna chꝛisti generatione. Joan.i. Cap.i.

In pꝛincipio erat verbū: et verbū erat apud deū: ⁊ deus erat verbū: hoc erat in pncipio apud deū. Om̄ia p ipm̄ facta sunt: ⁊ sine ipo factū est nihil. Quod factū est i ipo vita erat: ⁊ vita erat lux hominū: et lux in tenebꝛis lucet: et tenebꝛe eā nō compꝛehenderunt. Fuit hō missus a deo/ cui nomē erat ioānes. Hic venit in testimoniū vt testimoniū phiberet de lumine/ vt oēs crederēt p illū. Nō erat ille lux/ sed vt testimoniū phiberet de lumie. Erat lux vera/ q illuminat oēm hoīem venientē in hūc mundū. In mūdo erat: ⁊ mūdus p ipm̄ factus ē: ⁊ mūdus eū nō cognouit. In ppꝛia venit: ⁊ sui eū nō receperūt. Quotquot aūt receperūt eū: dedit eis ptātē filios dei fieri/ his q credūt i noīe ei⁹: q nō ex sāguinibus/ neq ex volūtate carnis/ neq ex volūtate viri: sz ex deo nati sunt. Et vbū caro factū est/ ⁊ habitauit i nobis. Et vidim⁹ gloꝛiā eius gl̄iaz q̄si vnigeniti a patre: plenū gratie ⁊ veritatis.

Fit hic pꝛeoccupatio de missiōe Joānis: q postmodum latius explicatur.

Hic pꝛeoccupatio fit de incarnatione verbi: q postmodū latius explicat.

Pꝛoemium Luce.

Quoniāquidē multi conati sūt oꝛdinare rerū narrationē q i nobis cōplete sūt: sicut tradiderunt nobis q ab initio ipsi viderunt: ⁊ ministri fuerūt sermonis: visū est ⁊ mihi assecuto oīa a pncipio diligēter tibi ex oꝛdine cōscribere optime theophile: vt cognoscas eoꝝ verboꝝ de qbus eruditus es veritatē.

Secūdo de annūciatiōe ioannis baptiste ⁊ ꝯceptiōe eiusdē. Lu.i. Ca.ij.

Fuit in dieb⁹ Herodis regꝭ iudee sacerdos qdā noīe zacharias de vice abia: ⁊ vxoꝛ illi de filiab⁹ aaron: ⁊ nomen ei⁹ helizbet. Erāt autē ambo iusti añ deū/ incedētes i oīb⁹ mādatis ⁊ iustificatiōib⁹ dñi sine q̄rela. Et nō erat illis fili⁹/ eo q esset helizabet sterilis: ⁊ ambo pcessissent i diebus suis. Factū ē aūt cū sacerdotio fungeret zacharias i oꝛdine vicis sue añ deū fm̄ ꝯsuetudinē sacerdotij: soꝛte exijt vt incēsum poneret ingressus i templū dñi. Et erat oīs multitudo ppl̄i foꝛis oꝛās hoꝛa incēsi. Apparuit aūt illi angel⁹ domini stans a dextris altaris incēsi. Et zacharias turbat⁹ ē vidēs: ⁊ timoꝛ irruit sup eū. Ait aūt ad illū angelus: Ne timeas zacharia/ qm̄ exaudita ē depcatio tua: ⁊ vxoꝛ tua helizabet pariet tibi filiū: ⁊ vocabis nomē eius Joānē. Et erit gaudiū tibi ⁊ exultatio: ⁊ multi i natiuitate eius gaudebūt. Erit em̄ magn⁹ corā dño: ⁊ vinū ⁊ sycerā nō bibet. Et spūsctō replebit adhuc ex vtero matris sue. Et multos filioꝝ isrl̄ ꝯuertet ad dñm deū ipoꝝ. Et ipe pcedet añ illū in spū ⁊ virtute Helie: vt cōuertat coꝛda patrū in filios/ ⁊ incredulos ad pꝛudentiā iustoꝝ: parare dño plebē pfectā. Et dixit zacharias ad angelū: Etvñ hoc sciā? Ego em̄ sū senex: ⁊ vxoꝛ mea pcessit in dieb⁹ suis. Et rñdēs angel⁹ dixit ei: Ego sum gabꝛiel q asto añ deū: ⁊ missus sum loq ad te/ ⁊ hec tibi euāgelizare. Et ecce eris tacēs/ ⁊ non poteris loq vsq in diē quo hec fiēt: p eo q nō credidisti verbis meis/ q implebunt i tpe suo. Et erat plebs expectās zachariā: ⁊ mirabant q tardaret ipe in tēplo. Egressus autē non poterat loqui ad illos. Et cognouerunt q visionē vidisset in templo. Et ipse erat innuens illis/ ⁊ pmansit mutus. Et factū est vt impleti sunt dies officij eius/ abijt i domū suā. Post hos autē dies concepit Elizabet vxoꝛ eius: ⁊ occultabat se mēsibus quinq dicens: Quia sic fecit mihi dñs in diebus qbus respexit auferre oppꝛobꝛiū meū inter homines.

Tres fuerūt Herodes. Unū ꝟsus. Ascalonita necat pueros/ antipa ioannē Percutit agrippa iacobū: dat carceri petrum.

De annunciatione chꝛisti ad Mariam per Gabꝛielem. Luce.i. Capitulum iij

In mense autem sexto missus est angelus Gabꝛiel a deo in ciuitatē galilee cui nomen Nazareth/ ad virginē desponsatā viro cui nomen erat Joseph de domo Dauid/ ⁊ nomen virginis Maria. Et ingressus angelus ad eā dixit: Aue gratia plena dñs tecū/ bñdicta tu in mulieribus. Que cū audisset/ turbata est i sermone eius: et cogitabat qualis esset ista salutatio. Et ait angel⁹ ei: Ne timeas Maria: inuenisti em̄ gratiā apud dominū: Ecce concipies in vtero ⁊ paries filiū: ⁊ vocabis nomē eius Jesum. Hic erit magnus: ⁊ filius altissimi vocabit. Et dabit illi dñs de⁹ sedē dauid patris eius: et regnabit in domo iacob in eternū: et regni eius nō erit finis. Dixit autē Maria ad angelū: Quomō fiet istud: quoniā virū nō cognosco. Et respondēs angelus/ dixit ei: Spiritussanctus superueniet in te: et virtus altissimi obumbꝛabit tibi. Ideoq et quod nascetur ex te sanctū vocabitur filius dei. Et ecce Helizabet cognata tua: et ipsa concepit filiū in senectute sua. Et hic mensis est sextus illi que vocatur sterilis: quia non erit impossibile apud deum omne verbum. Dixit autē Maria: Ecce ancilla domini: fiat mihi scd̄m verbum tuum. Et discessit angelus ab illa.

Hic patet q Maria fuit de genere sacerdotali et regali. Uide qualiter in Postilla.

De visitatione Helizabet per Mariā/ ⁊ canticū Magnificat. Luce.i. Capitulum iiij

Exurgẽs autẽ maria abijt in mõtana cũ festinatiõe ĩ ciuitatem iude: et intrauit in domũ zacharie: et salutauit helizabet. Et factũ ẽ vt audiuit salutationẽ Marie helizabet: exultauit infans ĩ vtero eius et repleta ẽ spũsctõ helizabet et exclamauit voce magna et dixit: Bñdicta tu inter mulieres: et bñdict⁹ fruct⁹ vẽtris tui. Et vñ mihi h / vt veniat mr̃ dñi mei ad me? Ecce enĩ vt facta ẽ vox salutatiõis tue ĩ auribus meis: exultauit ĩ gaudio infans in vtero meo. Et btã q̃ credidisti: qm̃ pficient̃ ĩ te q̃ dicta sũt tibi a dño. Et ait maria: Magnificat aĩa mea dñm. Et exultauit tc̃. vsq₃ / abrahã et semini eius ĩ secula. Mãsit aũt maria cũ illa q̃si mẽsibus tribus: et reuersa ẽ ĩ domũ suã.

Probabile ẽ q̃ p̃ius maria et ioseph cõuenerunt celebri cultu nuptiarum: et q̃ de licẽtia ioseph vel forte ipo ducente Maria iuerit ad montana / reuelato p̃us ipsi ioseph incarnationis mysterio: q̃uis Nicolaus de Lyra et eius sequaces sec⁹ dicant.

De ortu ioãnis et circũcisione ipsius / et cantici zacharie: Bñdictus dñs deus israel. Lu. i. Cap̃. v.

Elizabeth aũt impletũ est tp̃s pariẽdi et peperit filiũ. Et audierũt vicini et cognati q: magnificauit dñs misericordiam suã cũ illa: et cõgratulabant̃ ei. Et factũ est ĩ die octauo / venerũt circũcidere puerũ: et vocabant eũ nõie patris sui zachariã. Et r̃ndens mater eius dixit: Nequaq̃ / sed vocabit̃ ioãnes. Et dixerũt ad illã: q: nemo est in cognatione tua q̃ vocet̃ h nomine. Innuebãt aũt p̃ri eius / quẽ vellet vocari eũ. Et postulãs pugillarẽ sc̃psit dicẽs: Ioannes est nomẽ eius. Et mirati sunt vniuersi. Apertũ est aũt ilico os eius et lingua eius: et loq̃bat̃ bñdicẽs deũ. Et factus est timor sup oẽs vicinos eorum: et sup oĩa montana iudee diuulgabãtur omnia verba hec. Et posuerũt oẽs q̃ audierant in corde suo dicentes: Quid putas puer iste erit? Etenim manus dñi erat cũ illo. Et zacharias pater eius impletus est spũsancto / et pphetauit dicẽs: Bñdictus dñs deus israel tc̃. vsq₃ ad / in viã pacis.

Hic fit preoccupatio iuxta cõmuniorẽ opinionẽ: q̃ ponit mariã fuisse in circũcisiõe Ioãnis in die octauo.

De genealogia christi et apparitiõe angeli ipsi ioseph. Mat. i. Cap̃. vi.

Liber generationis Iesu christi filij Dauid filij abrahã. Abraam genuit Isaac: isaac aũt genuit iacob. Iacob aũt genuit Iudã et fratres eius. Iudas genuit phares et zaram de thamar. Phares genuit esrom. Esrom genuit aram. Aram genuit aminadab. Aminadab genuit naason. Naason genuit salmon. Salmon genuit booz de raab. Booz genuit obeth ex Ruth. Obeth genuit iesse. Iesse genuit dauid regẽ. Dauid rex genuit salomonẽ / ex ea q̃ fuit vrie. Salomõ genuit roboã. Roboã genuit abiã. Abia geñ. aza. Aza genuit iosaphat. Iosaphat genuit iorã. Iorã genuit oziã. Ozias genuit ioathã. Ioathã ge. achaz. Achaz genuit ezechiam. Ezechias ge. manassen. Manasses ge. amon. Amon genuit iosiam. Iosias ge. iechoniã et fratres eius in transmigratione babylonis: Et post trãsmigrationẽ babylonis: Iechonias genuit salathiel. Salathiel genuit zorobabel. Zorobabel genuit abiud. Abiud aũt gen. eliachim. Eliachim genuit azor. Azor genuit sadoch. Sadoch genuit achym. Achym genuit eliud. Eliud genuit eleazar. Eleazar autem genuit mathan. Mathan aũt genuit iacob. Iacob aũt genuit ioseph virum Marie: de qua natus est iesus q̃ vocatur christus. Oẽs ergo generationes ab abrahã vsq₃ ad dauid. xiiij. Et a dauid vsq₃ ad trãsmigrationẽ babylonis. xiiij. Et a trãsmigratione babylõis vsq₃ ad christum generationes. xiiij. Christi autem generatio sic erat. Cũ esset despõsata mater eius Maria ioseph: antequã cõuenirẽt inuẽta est habẽs in vtero de spũsctõ. Ioseph autem vir eius cum esset iustus / et nollet traducere eam: voluit occulte dimittere eã. Hec autẽ cogitante eo: ecce angelus dñi in somnis apparuit ei dicẽs: Ioseph fili dauid / noli timere accipe Mariã coniugẽ tuam: quod enĩ in ea natũ est / de spũsancto ẽ. Pariet autẽ filiũ: et vocabis nomen eius Iesum. Ipse enĩ saluũ faciet populũ suũ a peccatis eorum. Hoc aũt totũ factũ est vt adimpleret̃ quod dictũ est a dño per pphetã dicentẽ: Ecce virgo in vtero habebit et pariet filiũ: et vocabit̃ nomẽ eius emanuel: qđ est interp̃tatũ / nobiscũ deus. Exurgẽs aũt ioseph a somno: fecit sicut p̃cepit ei angelus dñi: et accepit coniugẽ suã: et nõ cognoscebat eã donec peperit filiũ suũ primogenitũ: et vocauit nomen eius Iesum.

Tres hic omittuntur reges.

Cõuentio hec recipitur p celebri cultu nuptiarum: qui factus est postq̃ Ioseph inuenit mariã cõcepisse de spũsancto: et p angeli preceptũ accepit eam cõiugem priusq̃ appareret pregnans: et vtero tumescente post reditum de montanis: q: tunc nõ fuisset honorabiliter facta celebritas coniugij.

De edicto Augusti: natiuitate christi / annunciatione per angelum ad pastores. Luce. ij. Capitulũ. vij.

Factũ est autẽ in diebus illis: Exijt edictũ a cesare augusto vt describeret̃ vniuersus orbis. Hec descriptio prima facta est a p̃side Syrie Cyrino. Et ibant oẽs / vt p̃fiterent̃ singuli in suã ciuitatẽ. Ascendit aũt et ioseph a galilea d̃ ciuitate nazareth in iudeã ciuitatẽ dauid q̃ vocatur bethleẽ eo q̃ esset de domo et familia dauid: vt p̃fiteret̃ cũ Maria desponsata sibi vxore p̃gnãte. Factũ est aũt cũ essent ibi: impleti sunt dies vt pareret: et peperit filiũ suũ p̃mogenitũ: et pãnis eũ inuoluit: et reclinauit eũ ĩ p̃sepio: q: nõ erat ei locus in diuer-

Hic fuit preoccupatio q̃ postmodũ explicabitur loco suo / cũ de circũcisione dicetur.

ſoꝛio. Et paſtoꝛes erũt in regione eadẽ vigilãtes/ ⁊ cuſtodiẽtes vigilias noctis ſupra gregẽ ſuũ. Et ecce angelꝰ dñi ſtetit iuxta illos: ⁊ claritas dei circũfulſit illos: ⁊ timuerunt timoꝛe magno: et dixit angelus illis: Nolite timere: ecce eñ euãgelizo vobis gaudiũ magnũ quod erit oĩ ꝑplo: q₂ natus eſt nobis hodie ſaluatoꝛ q̃ eſt chꝛiſtꝰ dñs ĩ ciuitate dauid: ⁊ hoc vobis ſignũ: Inuenietis infantẽ pãnis inuolutũ et poſitũ in ꝑſepio. Et ſubito facta ẽ cũ angelo multitudo militie celeſtis/ laudãtiũ deũ ⁊ dicẽtiũ: Gloria ĩ altiſſimis deo: et ĩ terra pax hoĩbꝰ bone voluntatis. Et factũ ẽ vt diſceſſerũt ab eis angeli in celũ: paſtoꝛes loq̃bãtur ad inuicẽ: tranſeamus vſq₃ bethleẽ: ⁊ videamus hoc verbum qđ factũ eſt/ qđ dñs oſtẽdit nobis. Et venerũt feſtinãtes: et ĩnuenerũt mariã ⁊ ioſeph ⁊ ĩfantẽ poſitũ ĩ ꝑſepio. Uidẽtes aũt cognouerũt de verbo qđ dictũ erat illis de puero hoc. Et oẽs q̃ audierũt mirati ſunt ⁊ de his q̃ dicta erãt a paſtoꝛibus ad ipſos. Maria autẽ ꝯſeruabat oĩa verba hec ꝯferens in coꝛde ſuo. Et reuerſi ſũt paſtoꝛes glĩficãtes ⁊ laudãtes deũ ĩ oĩbus q̃ audierãt ⁊ viderãt/ ſicut dictũ ẽ ad illos.

De circumciſione chꝛiſti.

Lu. ij. ⁊ aduẽtu magoꝝ: Matth. ij. Cap. viij.

Et poſtq̃ ꝯſũmati ſunt dies octo vt circũcideret puer: vocatũ eſt nomẽ eius ieſus qđ vocatũ eſt ab angelo ꝑus q̃ ĩ vtero cõciperet. Cũ natꝰ eſſet ieſus in bethleẽ iude in diebus Herodis regis: ecce magi ab oꝛiẽte venerũt Hieroſolymã dicẽtes: Ubi ẽ q̃ natus ẽ rex iudeoꝛũ: Uidimus eñ ſtellã eiꝰ in oꝛiẽte/ ⁊ venimꝰ adorare eũ. Audiẽs autẽ Herodes rex turbatus eſt/ et oĩs hieroſolyma cũ illo. Et ꝯgregãs oẽs ꝑncipes ſacerdotũ ⁊ ſcribas populi: ſciſcitabat ab eis vbi chꝛiſtus naſceret. At illi dixerũt ei: In bethleẽ iude. Sic eñ ſcꝑtũ eſt ꝑ ꝓpham: Et tu bethleẽ terra iuda/ neq̃q̃ es minima in ꝑncipibus iuda: ex te eñ exiet dux q̃ regat populũ meũ iſrael. Tunc Herodes clã vocatis magis: diligenter didicit ab eis tp̃s ſtelle q̃ apparuit eis: ⁊ mittens illos in bethleem dixit: Ite ⁊ interrogate diligenter de puero: et cũ inueneritis/ renunciate mihi/ vt ⁊ ego veniens adoꝛẽ eũ. Qui cũ audiſſent regẽ/ abierunt. Et ecce ſtella quã viderant in oriente ãtecedebat eos/ vſq₃ dũ veniẽs ſtaret ſupra vbi erat puer. Uidẽtes aũt ſtellã/ gauiſi ſunt gaudio magno valde. Et intrantes domũ/ inuenerũt pueꝝ cũ maria matre eius: ⁊ ꝓcidẽtes adoꝛauerunt eũ: et apꝰtis theſauris ſuis obtulerũt ei munera/ auꝝ/ thus ⁊ myꝛrhã. Et rñſo accepto in ſomnis ne redirẽt ad Herodẽ: ꝑ aliã viã reuerſi ſunt in regionẽ ſuã.

De oblatione chꝛiſti in tẽplo. Luce. ij. Capitulũ. ix.

Et poſtq̃ impleti ſunt dies purgationis Marie ſm legẽ Moyſi: tulerũt ieſum in Hieruſalẽ vt ſiſterent eũ dño: ſicut ſcꝑtũ eſt in lege dñi: Quia omne maſculinũ adaperiens vuluã/ ſctũ dño vocabit: et vt darẽt hoſtias dño ſm qđ dictũ eſt in lege dñi/ par turturũ/ aut duos pullos columbaꝝ. Et ecce hõ erat in Hierlm cui nomẽ Symeon: ⁊ homo iſte iuſtus ⁊ timoꝛatꝰ/ expectãs ꝯſolationẽ iſrael: ⁊ ſpũſſanctꝰ erat ĩ eo. Et rñſum acceperat a ſpũſancto/ nõ viſuꝝ ſe moꝛtẽ/ niſi ꝑus videret chriſtũ dñi: ⁊ venit in ſpũ in templũ. Et cũ inducerent pueꝝ ieſum parẽtes eius/ vt facerent ſm conſuetudinẽ legis ꝓ eo: et ipſe accepit eũ in vlnas ſuas: ⁊ bñdixit deũ ⁊ dixit: Nũc dimittis ſeruũ tuũ dñe/ ſm verbũ tuum in pace ⁊c. vſq₃ plebis tue iſrael. Et erãt pater eius ⁊ mater mirãtes ſuꝑ his que dicebant de illo: ⁊ bñdixit illis ſymeon: et dixit ad mariã matrẽ eius: Ecce poſitus eſt hic in ruinã ⁊ in reſurrectionẽ multoꝝ in iſrael/ ⁊ in ſignũ cui ꝯtradicet: ⁊ tuã ipſiꝰ aĩam ꝑtrãſibit gladius: vt reuelent ex multis coꝛdibus cogitationes. Et erat Anna ꝓphiſſa filia Phanuel de tribu Aſer: hec ꝓceſſerat in diebus multis: ⁊ vixerat cũ viro ſuo annis ſeptẽ a ꝟginitate ſua. Et hec vidua erat vſq₃ ad annos. lxxxiiij q̃ non diſcedebat de templo/ ieiunijs ⁊ obſecrationibꝰ ſeruiens deo nocte ac die: ⁊ hec ipſa hoꝛa ſuꝑueniẽs confitebatur dño: ⁊ loquebat de eo oĩbus q̃ expectabant redemptionẽ iſrael. Et vt ꝑfecerũt oĩa ſm legem dñi: reuerſi ſunt in galileã in ciuitatẽ ſuam Nazareth. Puer aũt creſcebat ⁊ ꝯfoꝛtabat/ plenꝰ ſapientia: ⁊ gratia dei erat in illo.

De fuga ĩ egyptũ: occiſiõe innocẽtiũ: ⁊ de regreſſu ex egypto. Mat. ij. Ca. x.

Cum magi receſſiſſent: Ecce angelus dñi apparuit ĩ ſomnis Joſeph dicẽs: Surge ⁊ accipe pueꝝ ⁊ matrẽ eius/ ⁊ fuge in egyptũ: et eſto ibi vſq₃ dum dicã tibi. Futurũ eſt eñ vt Herodes querat puerum ad perdendũ illuꝫ. Qui conſurgens accepit pueꝝ ⁊ matreꝫ eius nocte/ et receſſit in egyptum: et erãt ibi vſq₃ ad obitũ Herodis: vt adimpleret quod dictũ eſt a dño ꝑ ꝓphetam dicentẽ: Ex egypto vocaui filiũ meũ. Tunc Herodes videns quoniã illuſus eſſet a magis/ iratus eſt valde: et mittẽs occidit oẽs pueros qui erant in bethleẽ ⁊ in oĩbus finibus eius a bimatu ⁊ infra/ ſm tẽpus quod exquiſierat a magis. Tũc adimpletũ eſt quod dictuꝫ eſt ꝑ Hieremiã ꝓphetã dicentẽ: Uox in rama audita eſt/ ploꝛatus et vlulatus multus. Rachel ploꝛans filios ſuos: et noluit cõſolari: q₂ nõ ſunt. Defuncto autẽ Herode: ecce apparuit angelꝰ dñi in ſomnis Joſeph in egypto dicẽs: Surge ⁊ accipe pueꝝ ⁊ matrẽ eius/ ⁊ vade in terrã iſrael: defuncti ſunt eñ qui querebãt aĩam pueri. Qui conſurgens accepit pueꝝ ⁊ matrẽ eius/ et venit in terrã iſrl. Audiẽs aũt q̃ Archelaꝰ regnaret in iudea pro Herode patre ſuo/ timuit illo ire. Et admonitꝰ in ſomnis/ ſeceſſit in ꝑtes galilee: ⁊ veniẽs habita-

Probabile ẽ q̃ angelus iſte fuerit gabriel: ⁊ q̃ in omnibus myſterium incarnationis cõcernentibus: quotiẽs introducitur angelus appariũſſe ipſe fuerit: ſic fuit apud Danielẽ/ et ad paſtoꝛes/ ⁊ ad magos et quater ad ioſeph et in agonia Chꝛiſti/ ⁊ reſurrectione/ et in aſcenſione.

nit i ciuitate q̄ vocat nazaret: vt adimpleret quod dictū est p ꝓphetā: Qm̄ nazareus vocabit.

De inuentione christi pueri in templo a parentibus eius: Lu. ij. Et de habitatione Joannis in deserto: Luce. i. Ca. xi.

Et ibāt parētes eius p oēs ānos i hierlm in die solēni pasche. Et cū fact⁹ eēt iesus annoꝝ duodecī: ascendētib⁹ illis hierlymā fm ↄsuetudinē diei festi. Cōsūmatisq; dieb⁹ cū redirēt / remāsit puer iesus i hierlm: et nō cognouerūt parētes ei⁹. Existimātes aūt illū eē i comitatu: venerūt iter diei / t reqrebāt eū inter cognatos t notos: t nō inuenientes / regressi sūt i hierlm reqrētes eū. Et factū est post triduū: inuenerūt illū i tēplo / sedentē i medio doctoꝝ / audientē illos t interrogantē. Stupebāt aūt oēs q eū audiebāt sup prudētia t rńsiōe ei⁹: t vidētes admirati sunt. Et dixit mr̄ ei⁹ ad illū: Fili / qd fecisti nob sic? pr tuus t ego dolētes qrebam⁹ te. Et ait ad illos: Quid ē q me qrebatis? an nesciebatis qr i his q patris mei sūt oportet me esse? Et ipsi nō intellexerunt verbū qd locutus est ad illos. Et descendit cum eis / t venit nazareth: t erat subditus illis. Et mater eius conseruabat oīa verba cōferens in corde suo: et Jesus pficiebat sapientia et etate et grā apud deū t hoies. Puer autē Joannes crescebat t confortabat spū t gratia: t erat in deserto / vsq; in diē ostēsionis sue ad israel.

Pri⁹ positū est hoc a Luca: sed hic repetit p continuatione sequentiū.

Secūda pars principalis hui⁹ libri de pgressu pdicationis christi.

¶ Rubrica duodecima de pdicatiōe et baptismo ioānis i deseserto. M 3 R i L 3. Ca. xij.

Anno autē qnto decimo imperij Tyberij cesaris / pcurāte Pontio pilato iudeā: Tetrarcha aūt galilee Herode: Philippo autē fatre eius tetrarcha Jturee t traconitidis regionis: t Lysania abilinē tetrarcha / sub principibus sacerdotū Anna et Caipha: Factū est verbū dn̄i sup Joannē filium zacharie in deserto. Et venit in oēm regionē Jordanis predicās L. R. baptismū penitētie i remissionē peccatoꝝ: sicut L. scriptū. R. M. est in libro sermonū Esaie ꝓphete: Jnitiū R. euangelij Jesu christi filij dei: sicut scriptū est in Esaia propheta: Ecce mitto angelū meū aū faciē tuā / q pparabit viā tuā aū te. Vox M. R. clamātis L. R. i deserto: parate viā dn̄i / rectas facite semitas eius: Ois L. M. vallis implebit: t ois mōs t colt humiliabit: t erūt praua i directa / t aspa in vias planas. Et L. videbit ois caro salutare dei. Jn M. dieb⁹ aūt illis venit Joānes baptista pdicās in deserto iudee t dicens: Pniam agite: appropinqbit

Hic fuit hō missus a deo / cui nomē erat ioannes.

eīn regnū celoꝝ. Jpe M. R. aūt ioānes hēbat vestimentum de pilis camelorū / et zonam pelliceam circa lumbos suos. Esca autem eius erat locuste t mel siluestre. Tunc exibant ad eum R. hierosolymite vniuersi / et M. omnis R. iudea / t M. omnis regio circa Jordanem: et baptizabātur ab eo in Jordane flumine R. confitentes M: R. peccata sua. Videns M. autem multos phariseoꝝ t saduceorū venientes ad baptismū suum / t turbas q exibant vt baptizarentur ab ipso / dixit M. eis: Progenies genimina L. viperarum M. L. quis ostendit L. vobis fugere a ventura ira: Facite ergo fructus dignos penitentie: et ne ceperitis L. velitis M. dicere intra vos: Patrem habemus Abraam. Dico eīn vobis / quoniā potens est deus de lapidibus istis suscitare filios Abrae. Jam eīn securis ad radicē arboris posita est. Ois ergo arbor que nō facit fructū bonū / excidet t in ignem mittet. Et L. Interrogabāt eum turbe dicentes: Quid ergo faciemus? Respondēs aūt dicebat illis: Qui habet duas tunicas / det vnā nō habenti: t qui habet escas / silr faciat. Venerunt autē et publicani vt baptizarent / t dixerunt ad illū: Magister quid faciemus? At ille dixit ad eos: Nihil amplius q quod constitutū est vobis faciatis. Jnterrogabant autē eum et milites dicentes: Quid faciemus t nos? Et ait illis: Neminē cōcutiatis neq; calumniā faciatis: et contenti estote stipendijs vestris. Existimante autē populo et cogitantibus omnibus in cordibus suis de Joāne / ne forte ipse esset christus. Respōdit Joānes dicēs omnibus: Ego M. quidē L. R. aqua baptizo vos in pniaz M. Qui aūt post me venturus est / fortior me est: cuius nō sum dignus calciamenta portare / et R. procumbens soluere R. L. corrigiā calciamentorū eius. Jpse M. vos R. L. baptizabit in spūsancto et R. igne L. cuius M. L. ventilabrū in manu eius: t permundabit t purgabit. L. aream suam: et congregabit triticū in horreum suum: paleas autē comburet igne inextinguibili. Multa L. quidē t alia exhortans euāgelizabat populo. Et factum R. est in diebus illis: venit Jesus a Nazareth galilee in iordanem M. ad Joannem vt baptizaretur ab eo. Joannes autē prohibebat eū dicens: Ego a te debeo baptizari / et tu venis ad me. Respondens autem Jesus dixit ei. L. Sine modo: Sic eīn decet nos adimplere omnē iusticiam. Tunc dimisit eū. Factū L. est aūt dū baptizaretur oīs populus: et iesu baptizato a Joanne in iordane. R. confestim. M. ascēdit de aqua. Et L: eo orāte: ecce M. aperti sunt celi: t vidit R. celos apertos / t spiritum sanctum dei M. corporali L: specie descendentē M. sicut columbā: et venientem super se t manentē R. in ipso: et M. ecce vox de celis facta R. L. est dicens. M. Hic est filius meus dilectus / in quo mihi complacui. Tu R. L. es filius meus dilectus: in te L. complacuit mihi.

De genealogia Christi

Scdm̄ Lucam. L 3 Capitulū. xiij.

Et ipse iesus erat incipiēs q̄si annoꝝ triginta vt putabat̃ filius ioseph: ꝙ fuit beli: ꝙ fuit mathat: ꝙ fuit leui ꝙ fuit melchi: ꝙ fuit iamne: ꝙ fuit ioseph: qui fuit matathie: ꝙ fuit amos: ꝙ fuit naum: ꝙ fuit hesli: ꝙ fuit nagge: ꝙ fuit maath: ꝙ fuit matathie: ꝙ fuit semei: ꝙ fuit ioseph: ꝙ fuit iuda: ꝙ fuit ioanna: qui fuit resa: ꝙ fuit zorobabel: qui fuit salathiel: qui fuit neri: qui fuit melchi: qui fuit addi: qui fuit thosan: qui fuit elmedan: ꝙ fuit her ꝙ fuit iesu: ꝙ fuit beliezer: ꝙ fuit iorim: qui fuit mathar: ꝙ fuit leui: ꝙ fuit symeō: ꝙ fuit iuda: ꝙ fuit ioseph: qui fuit iona: ꝙ fuit elyachim: ꝙ fuit melcha ꝙ fuit menna: qui fuit mathatha: qui fuit nathan qui fuit dauid: ꝙ fuit iesse: ꝙ fuit obeth: ꝙ fuit booz ꝙ fuit salmon: ꝙ fuit naason: ꝙ fuit aminadab: qui fuit aram: ꝙ fuit esrom: ꝙ fuit phares: ꝙ fuit iude: ꝙ fuit iacob: ꝙ fuit isaac: ꝙ fuit abrae: ꝙ fuit thare: ꝙ fuit nachor: ꝙ fuit saruch: ꝙ fuit ragau: ꝙ fuit phalech: ꝙ fuit heber: qui fuit sale: qui fuit caynā: ꝙ fuit arphaxat: qui fuit sem: ꝙ fuit noe: ꝙ fuit lamech qui fuit matusalem: qui fuit enoch: qui fuit iareth qui fuit malaleel: qui fuit caynan: ꝙ fuit enos: ꝙ fuit seth: qui fuit adā/qui fuit dei.

Quō Joseph duos hz patres. s. heli legalem/ et iacob carnalez: quere in postillis.

De ieiunio christi ꝛ tentatione. M. iiij. R. i. L. iiij. Capitulū xiiij

IEsus aūt plenus spūsancto/egressus est a iordane: ꝛ statim R. spūs expulit eū in desertū: ductꝰ M. a spū in desertū/vt tēptaret̃ a diabolo. Et agebat̃ L. a spū i desertū. Et erat R.: in deserto q̄draginta diebus ꝛ q̄draginta noctibꝰ ꝛ tētabat̃ a sathana: ꝛ L. nihil manducauit in illis diebus. Eratq; R. cum bestijs Et M. cū ieiunasset q̄dragita diebꝰ ꝛ q̄draginta noctibus: ꝯsummatis illis postea M. esuriit. L. Et accedens M. tentator diabolus L. dixit M. L. illi: Si filius dei es/dic M. vt lapides isti panes fiant. Dic L. lapidi huic vt panis fiat. Et M. r̄ndit ad illū iesus. Scriptū est enī/qꝛ non in solo pane viuit hō/sed in omni verbo dei L. qꝺ pcedit M. de ore dei. Tunc assumpsit illū diabolus in sanctā ciuitatē: ꝛ duxit L. illū in hierusalē: et M. statuit L. illū supra pinnaculū tēpli/et dixit illi: Si filius dei es/mitte te deorsum. Scriptū est enī: quia angelis suis mandauit de te/vt ꝯseruent L. te: ꝛ quia in manibus M. tollēt te/ne forte offendas ad lapidē pedē tuū. Ait illi Jesus: rursum scriptū est: Nō tentabis dn̄m deū tuū. Et reduxit L. eū diabolus. Et M. iterū assumpsit eū in montē excelsuz valde: ꝛ ostēdit ei oīa regna mūdi orbis L. terre in momēto tpis/ꝛ gloriā. M. eoꝝ/ꝛ ait L. M. ei. Tibi L. potestatē dabo hāc vniuersā ꝛ gloriā M. eoꝝ: qꝛ mihi tradita sunt/et cui volo do illa. Hec M. oīa tibi dabo/ꝛ erūt tua oīa/si M. cadēs L. adoraueris me. Tunc dixit illi iesus: Vade M. sathana. Scriptū M. L. est enī: Dn̄m deum tuū adorabis/ꝛ illi soli seruies. Et consūmata R. omni tētatione diabolus recessit ab eo vsq; ad tps. Et reliquit M. eū: ꝛ ecce angeli accesserunt ꝛ ministrabant M. R. illi. Et regressus est iesus in virtute spūs in galileā.

Scdm narrationē luce mattheus hic preoccupat: ꝛ incertum est quis fuerit ordo rei geste: vide in postillis.

De testimonijs Joannis de christo. Joan. i. Capitulu xv

IOannes testimoniū phibet de ipo/ꝛ clamat dicens: Hic erat quē dixi: Qui post me venturꝰ est/añ me factꝰ est: ꝙ prior me erat. Et d̄ plenitudīe eiꝰ nos oēs accepimꝰ grāz p grā. Quia lex p moysen data est/grā et veritas p iesū christū facta ē. Deū nemo vidit vnq̄. Unigenitꝰ dei filius q̄ ē in sinu pr̄is ipe enarrauit. Et h̄ est testimoniū ioānis/qū miserūt iudei ab hierosolymis sacerdotes ꝛ leuitas ad eū/vt interrogarent eū: Tu quis es? Et cōfessus est ꝛ nō negauit. Et ꝯfessus est/qꝛ nō sum ego christus. Et interrogauerūt eū/q̄d ergo? Helias es tu? Et dixit/ nō sū Propheta es tu? Et r̄ndit/non. Et interrogauerunt eū: Quis es vt r̄nsum demus his ꝙ miserunt nos? Quid dicis de teipo? ait: Ego vox clamātis in deserto: dirigite viā dn̄i/sicē dixit Esaias ppheta. Et ꝙ missi fuerāt/erāt ex phariseis. Et interrogauerūt ꝛ dixerūt ei: Quid ḡ baptizas si tu non es christꝰ neq; Helias neq; ppheta? R̄ndit Joānes dicēs eis: Ego baptizo in aq̄: medius aūt vestrū stetit quē vos nescitis. Ipse est qui post me venturus est/qui ante me factus est: cuiꝰ nō sum dignus vt soluā eius corrigiā calciamenti. Hec in bethania facta sunt trās iordanē/vbi erat ioānes baptizans. Altera die vidit ioannes iesum ad se venientem/ꝛ ait: Ecce agnus dei/ ecce qui tollit peccata mūdi. Hic est de quo dixi: Post me venit vir/qui ante me factus est/qui prior me erat/et ego nesciebam eū: sed vt manifestaret̃ in israel. Propterea veni ego in aqua baptizans. Et testimoniū phibuit Joannes dicens: Quia vidi spiritū descēdentē quasi columbā de celo/ꝛ mansit super eum/ꝛ ego nesciebā eū: sed qui misit me in aqua baptizare/ille mihi dixit: Super quē videris spiritū descēdentē ꝛ manentē super eū/hic est qui baptizat i spiritusancto. Et ego vidi et testimoniū perhibui/qꝛ hic est filius dei.

Pluries ibi venit

De vocatione Andree: petri/philippi ꝛ nathanael. Joan. i. Cap. xvi.

Altera aūt die stabat iterū ioānes ꝛ ex discipulis eius duo. Et respiciens iesum ambulātē dixit: Ecce agnus dei. Et audierunt eū duo discipuli loquentē: ꝛ secuti sunt iesum. Cōuersus aūt iesus vidēs eos sequētes se/dixit eis: Quē queritis? Qui dixerūt: Rabbi: quod dicit̃ interptatū magister: vbi habitas? Dicit eis Uenite ꝛ videte. Uenerūt ꝛ viderūt vbi maneret. Et apud eū manserunt illo die. Hora aūt erat q̄si decima. Erat autē Andreas frater simonis petri vnꝰ ex duobus ꝙ audierat a ioāne: et secuti fuerāt

dā. Inuenit hic primū fratrē suū simonē: ⁊ dixit ei: Inuenimus messiā: qđ est interpretatū christus: et adduxit eū ad iesum. Intuitus autē eū iesus dixit Tu es simō filius ioāna: tu vocaberis Cephas: qđ interptaē petrus. In crastinū voluit exire i galileā: ⁊ inuenit philippum. Et dicit ei iesus: Seq̄re me Erat aūt philippus a bethsaida ciuitate andree ⁊ petri. Inuenit philippus nathanael ⁊ dicit: Quē scripsit moyses in lege ⁊ pphete: inuenimus iesū filiū ioseph a nazareth. Et dicit nathanael: A nazareth pōt aliq̄d boni esse? Dicit ei philippus: Ueni ⁊ vide. Uidit iesus nathanael venientē ad se: et dicit d̄ eo: Ecce vere israelita in quo dolus nō est. Dicit ei nathanael: Unā me nosti? Rn̄dit iesus ⁊ dixit ei: Priusq̄ te philippus vocaret cū esses sub ficu vidi te. Rn̄dit ei nathanael ⁊ dixit: Rabbi: tu es filius dei: tu es rex israel. Rn̄dit Iesus et dixit ei: Quia dixi tibi: vidi te sub ficu: credis: maius his videbis. Et dicit eis: Amē amen dico vobis: videbitis celū apertū: ⁊ angelos dei ascendentes ⁊ descendentes super filium hominis.

De mutatiōe aque in vinū

Joannis. ij. Capitulum. xvij.

Et tertia die nuptie facte sunt i chana galilee. ⁊ erat mater iesu ibi. Uocatus ē autē iesus ⁊ discipuli eius ad nuptias. Et deficiēte vino: dixit mater Iesu ad eū. Uinū nō habēt. Et dixit ei iesus: Quid mihi ⁊ tibi est mulier? nondū venit hora mea. Dicit mater eius ministris: Quodcūq̄ dixerit vobis facite. Erant aūt ibi lapidee hydrie sex posite s̄m purificationē iudeorū: capientes singule metretas binas vel trinas. Dicit eis iesus: Implete hydrias aqua: ⁊ impleuerunt eas vsq̄ ad summū. Et dicit eis Iesus: Haurite nūc: ⁊ ferte architriclino: et tulerunt. Ut autē gustauit architriclinus aquā vinū factum: et nō sciebat vnde esset: ministri aūt sciebant q̄ hauserant aquam. Uocat sponsum architriclinus: et dicit ei: Ois hō primū bonū vinū ponit: ⁊ cū inebriati fuerint: tunc id qđ deterius est: tu aūt seruasti vinū bonū vsq̄ adhuc. Hoc fecit initiū signorū iesus in chana galilee: ⁊ manifestauit gloriā suam ⁊ crediderunt in eum discipuli eius.

De primo aduentu eius

ad pascha: Et soluite tēplū h̄: Joā. ij. Ca. xviij.

Post h̄ descēdit i capharnaū ipse ⁊ mr̄ eius ⁊ frēs eius ⁊ discipli eius: ⁊ ibi māsert nō multis diebus: ⁊ pppe erat pascha iudeorū. Et ascendit iesus hierosolymā: ⁊ inuenit in tēplo vendētes boues et oues et colūbas ⁊ numularios sedētes: ⁊ cū fecisset q̄si flagellū d̄ funiculis oēs eiecit de tēplo. Oues q̄z et boues et numulariorū effudit es: et mēsas subuertit. Et his qui colūbas vendebāt dixit: Auferte ista hic: ⁊ nolite facere domū patris mei domū negociationis. Recordati vō sūt discipuli eius q̄ scriptū est: Zelus domus tue comedit me. Rn̄derūt ḡ iudei ⁊ dixerūt ei: Qđ signū ostendis nobis q̄ hec facis? Rn̄dit iesus ⁊ dixit eis: Soluite templū hoc: ⁊ in tribus diebus excitabo illud. Dixerūt ḡ ei iudei: Quadraginta ⁊ sex annis edificatū est templū hoc: ⁊ tu trib⁹ dieb⁹ excitabis illud. Ille aūt dicebat de tēplo corporis sui. Cū ḡ surrexisset a mortuis: recordati sunt discipuli eius q̄ h̄ dicebat: Et crediderūt scripture ⁊ sermoni quē dixerat iesus. Cū aūt esset hierosolymis in pascha i die festo: multi crediderūt in noīe eius: vidētes signa q̄ faciebat. Ipse aūt iesus nō credebat semetipm̄ eis eo q̄ ipse nosset omnes. Et quia opus ei nō erat vt quis testimoniū perhiberet de homine. Ipse eñ sciebat quid esset in homine.

Colligit ex euāgelio ioannis q̄ christus fuit ad minus ad triplex pascha: licet alij euangeliste de vnico solum faciunt mentionē et inde venit apud aliquos naturaliter rationis ↄfusio/ponētes h̄ pascha cū vltimo.

De Nicodemo Joannis

tertio. Capitulum. xix.

Erat aūt hō ex phariseis Nicodemus noīe pn̄ceps iudeorū: hic venit ad iesū nocte: ⁊ dixit ei: Rabbi: scimus q̄ a deo venisti magister: nemo eñ pōt hec signa facere q̄ tu facis: nisi fuerit deus cū eo. Rn̄dit Iesus et dixit ei: Amen amen dico tibi: nisi q̄s renatus fuerit denuo: nō pōt videre regnū dei. Dixit ad eū Nicodemus: Quō potest homo nasci cum sit senex? Nunquid potest in ventrē matris sue iterato introire ⁊ renasci? Rn̄dit iesus: Amen amē dico tibi: nisi q̄s renatus fuerit ex aqua ⁊ spū: nō pōt introire in regnū dei: quod natū est ex carne caro ē: et quod natū ē ex spū: spūs ē. Nō mireris q̄ dixi tibi: Oportet vos nasci denuo: spūs vbi vult spirat: et vocē eius audis: ⁊ nescis vnde veniat aut quo vadat. Sic est omnis qui natus est ex spū. Respondit Nicodemus ⁊ dixit ei: Quō pōt hec fieri? Rn̄dit iesus ⁊ dixit ei: Tu es magister in isrl̄ ⁊ hec ignoras? Amē amē dico tibi: q̄ quod scimus loq̄mur: ⁊ qđ vidimus testamur: ⁊ testimoniū nr̄m nō accipitis. Si terrena dixi vob̄ ⁊ nō creditis: quō si dixero vob̄ celestia credetis? Et nemo ascēdit i celū nisi q̄ descēdit de celo: filius hoīs q̄ est in celo. Et sic̄ moyses exaltauit serpentē i deserto: ita exaltari oportet filiū hoīs: vt oīs q̄ credit i illo nō pereat: sed habeat vitā eternā. Nō eñ misit deus filiū suū in mundū vt iudicet mundū: sed vt saluet mūdus p ipm̄. Qui credit i eū nō iudicabit: q̄ aūt nō credit: iā iudicatus est: q̄ nō credit in noīe vnigeniti filij dei Hoc est aūt iudiciū: q̄ venit lux in mundū: ⁊ dilexerūt hoīes magis tenebras q̄ lucē. Erāt eñ eorū mala opa. Omis eñ qui male agit odit lucē: ⁊ nō venit ad lucem: vt nō arguant opera eius: qui autem facit veritatē venit ad lucem: vt manifestētur opera eius: quia in deo sunt facta.

De querela q̄ Jesus baptizat: Joan. iij. Capi. xx.

Post h̄ venit iesus i iudeā terrā ⁊ discipli eius ⁊ illic demorabat cū eis: et baptizabat. Erat aūt ⁊ ioānes baptizās i ennō iuxta salī: q̄ aq̄

multe erant illic: et veniebāt multi et baptizabanẗ. Nondū eñi fuerat missus ioānes in carcerē. Facta est ḡ q̄stio ex discipulis ioānis cum iudeis de purificatione: et veniebant ad ioannē et dixerunt ei: Rabbi qui erat tecū trans iordanez cui tu testimoniū phibuisti. Ecce hic baptizat et oēs veniunt ad eū. Respondit ioānes et dixit: Non potest hō accipere quicq̄ nisi fuerit ei datū de celo: ipsi vos mihi testimoniū phibetis q̄ dixerim: ego non sum christus: sed q2 missus sum ante illū. Qui habet sponsam/sponsus est. Amicus aūt sponsi q̄ stāt et audit eū: gaudio gaudet ppter vocē sponsi. Hoc ḡ gaudiū meū impletū est. Illū oportet crescere/me aūt minui: q̄ desursum est/sup oēs est: q̄ de terra est/de terra est/et de terra loquiẗ: q̄ de celo venit/sup oēs est: et qd̄ vidit et audiuit/hoc testaẗ: et testimoniū eius nemo accipit. Qui aūt acceperit eius testimoniū signauit: q2 deus verax est: quē eñi misit deus/verba dei loquiẗ. Non eñi ad mēsurā dat deus spiritū. Pater diligit filiū/et oīa dedit in manu eius. Qui credit in filiū/habet vitā eternā: q̄ autem incredulus est filio/nō videbit vitam: sꝫ ira dei manet super eum.

Non per se/ sed per discipulos suos: vt dicitur infra.

De incarceratione Ioānis M. xiiij. R. vj. L. iij ¶ Capitulum. xx

Herodes L. aūt tetrarcha cū corripereẗ a ioanne de herodiade vxore philippi R. fratris sui: q2 duxerat eam: et L. de oībus malis q̄ fecit herodes. Dicebat M. eñi illi ioānes Non licet tibi habere R. vxorē fratris tui. Adiecit L. et hoc herodes sup oīa tenuit M. ioannē et alligauit eū et posuit M. L. eūz in carcerē ppter M. herodiadē vxorē fratris sui. Herodias M. aūt insidiabaẗ ei et volebat occidere eū: nec poterat. Herodes aūt metuebat ioannē: sciens eū virū sanctū et iustū: et M. volens eū occidere timuit populū: q2 sicut prophetam eum habebat: et custodiebat R. eum: et audito eo multa faciebat: et libenter eū audiebat.

De iudea relicta a christo et de samaritana. M. iiij. R. j. L. iiij. J. iiij. ¶ Capitulum. xxj

Cum aūt M. audisset iesus q̄ ioannes traditus esset: et vt J. cognouit q̄ audierunt pharisei/q̄ iesus plures discipulos facit et baptizat q̄ ioānes: q̄q̄ iesus nō baptizaret/sed discipuli eius: secessit. M. reliquit J. iudeā et abijt. Et L. regressus est in virtute spūs: et L. R. venit in galileā M. R. L. J. Oportebat J. eū aūt transire per samariā. Venit ḡ iesus in ciuitatē samarie/q̄ diciẗ sichar: iuxta pdiū qd̄ dedit Jacob ioseph filio suo. Erat aūt ibi fons iacob. Jesus quoq̄ fatigatus ex itinere sedebat sic sup fontē. Hora autem erat quasi sexta. Venit mulier de samaria haurire aquā. Dicit ei iesus: Da mihi bibere. Discipuli autē eius abierant in ciuitatē vt cibos emerent. Dicit ergo mulier illa samaritana: Quō tu iudeus cū sis/a me bibere poscis/q̄ sum mulier samaritana? Non enim coutunẗ iudei samaritanis. Respondit iesus et dicit ei: Si scires donū dei et quis est q̄ dicit tibi da mihi bibere: tu forsitan petisses ab eo et dedisset tibi aquam viuaꝫ. Dicit ei mulier: Domine/neq̄ in quo haurias habes/et puteus altus est. Unde ergo habes aquā viuam? Nunquid tu maior es patre nostro iacob qui dedit nobis puteuꝫ istum: et ipe ex eo bibit et filij eius et pecora eius. Respondit iesus et dixit ei: Omnis qui bibit ex aq̄ hac sitiet iterū. Qui aūt biberit ex aqua quā ego ei dabo/non sitiet in eternū: sed aqua quā ego dabo fiet in eo fons aque salientis in vitā eternā. Dicit ad eū mulier: dn̄e da mihi hanc aquā/vt nō sitiā. neq̄ veniā huc haurire. Dicit ei iesus: Vade voca virū tuum et veni huc. Respondit mulier et dixit: Nō habeo virum. Dicit ei iesus: Bene dixisti: quia non habeo virum: quinq̄ eñi viros habuisti: et nūc quē habes nō est tuus vir: hoc vere dixisti. Dicit ei mulier: domine vt video quia ppheta es tu. Patres nostri adorauerunt in monte hoc: et vos dicitis/q2 hierosolymis est locus vbi oportet adorare. Dicit ei iesus: Mulier crede mihi: quia veniet hora quādo nec in monte hoc neq̄ in hierosolymis adorabitis patrē. Vos adoratis quod nescitis: nos adoramus quod scimus: quia salus ex iudeis est. Sed venit hora et nunc est quando veri adoratores adorabunt patrē in spiritu et veritate. Nā et pater tales querit qui adorent eū. Spiritus est deus: et eos qui adorant eū in spiritu et veritate oportet adorare. Dicit ei Mulier: Scio quia messias venit q̄ diciẗ christus. Cū ergo venerit ille nob̄ annūciabit omnia. Dicit ei iesus: Ego sum/qui loquor tecuꝫ. Et continuo venerunt discipuli eius et mirabātur quia loquebatur mulieri. Nemo tamen dixit quid queris aut quid loqueris cū ea. Reliquit ergo hydriam suā mulier et abijt in ciuitatem et dicit hominibus: Venite et videte hominē qui dixit mihi oīa quecūq̄ feci. Nunquid ipe est christus? Exibāt ergo de ciuitate et veniebāt ad eū. Interea rogabāt eum discipuli dicentes: Rabbi manduca. Ille autem dixit eis: Ego cibū habeo manducare quem vos nescitis. Dicebant ergo discipuli eius adinuicem: Nunq̄d aliquis attulit ei manducare? Dicit eis iesus: Meus cibus est vt faciā voluntatem patris mei qui misit me/vt perficiā opus eius. Nonne vos dicitis: q2 adhuc quatuor menses sunt/ et messis venit? Ecce ego dico vobis leuate oculos vestros et videte regiones: q2 albe sunt iā ad messem et qui metit/mercedē accipit et cōgregat fructuꝫ in vitā eternā: vt et q̄ seminat/simul gaudeat et q̄ metit. In hoc eñi est verbū verū: q2 alius est qui seminat/alius est q̄ metit. Ego misi vos metere qd̄ vos non laborastis. Alij laborauerunt et vos in labores eorum introistis. Ex ciuitate aūt illa multi crediderunt in eum samaritanorū ppter verbū mulieris testimoniū phibentis: quia dixit mihi oīa quecunq̄ feci. Cum venissent ergo ad illū samaritani/rogauerunt eum vt ibi maneret: et mansit ibi duos dies. Et multo plures crediderunt propter sermonem eius. Et mulieri dicebant: quia iā nō ppter tuam

Petrũ ⁊ andreã fratrem eius Et iacobum zebedei. R. ⁊ Joannẽ fratrẽ iacobi: ⁊ imposuit eis nomina boanerges / qđ est filij tonitrui. Philippum L. R. ⁊ bartholomeum / mattheũ ⁊ thomã: iacobũ alphei ⁊ simonẽ qui vocabaꝛ zelotes

christus pluries similia fecit / dixit et docuit. Et hoc ꝑ totũ huius narrationis cõtextũ: vbi similia cõiunguntꝛ / habeaꝛ annotatũ.

chananeũ R. iudam L. iacobi thadeum R. et iudam. L. qui fuit ꝑditor / qui R. tradidit eũ. Et L. descendens iesus de mõte / cũ illis stetit in loco cãpestri: ⁊ turba discipuloꝝ eius ⁊ multitudo copiosa plebis ab omni iudea ⁊ hierusalẽ ⁊ maritima et tyri ⁊ sydonis: qui venerant vt audirent eũ ⁊ sanarenꝛ a languoribus suis. Et qui vexabanꝛ a spiritibus imundis / curabanꝛ. Et oĩs turba querebat illũ tangere: quia virtus de illo exibat: et sanabat oẽs. Uidens M. aũt iesus turbas ascẽdit in montem. Et cũ sedisset accesserũt ad eum discipuli eiꝰ: et L. ipẽ eleuatis oculis in discipulos suos: ⁊ M. apiẽs os suũ docebat eos / dicens Beati. M. L. paupes spũ: qm̄ ipsoꝝ est regnũ celorũ.

Uel vñ prius descenderat: vt dicit lucas: vel imaginande sunt due partes montis: vna bassior altera.

Beati mites M. quoniã ipsi possidebunt terram. Beati qui lugent: quoniã ipsi consolabunꝛ. Beati qui esuriunt ⁊ sitiunt iusticiã: quoniã ipsi saturabunꝛ. Beati misericordes: quoniã ipsi misericordiã cõsequenꝛ. Beati mundo corde: quoniã ipsi deũ videbũt. Beati pacifici: quoniã filij dei vocabunꝛ. Beati qui ꝑsecutionẽ patiunꝛ ꝓpter iusticiam: quoniã ipsoꝝ est regnũ celoꝝ. Beati eritĩ cũ vos oderint homines / ⁊ cum separauerint vos ⁊ exprobrauerint ⁊ eiecerint nomen vestrum tanꝙ malũ / propter filiũ hominis. Beati estis cũ maledixerint vobis homines ⁊ ꝑsecuti vos fuerint: ⁊ dixerint omne malũ aduersum vos / mentiẽtes propter me. Gaudete in L. illa die ⁊ exultate. M. quoniã merces vestra copiosa est in celis. Sic M. enĩ L. persecuti sunt ⁊ ꝓphetas q̄ fuerunt añ vos patres L. eoꝝ. Uerũtamẽ ve vobis diuitibus q̄ habetis consolationẽ vestrã. Beati qui nunc esuritis quoniã saturabimini. Beati qui nũc fletis: quia ridebitis. Ue vobis qui saturati estis: quia esurietis. Ue vobis qui nũc ridetis: quia lugebitis ⁊ flebitĩ. Ue vobis cũ benedixerint vos oẽs homines. Secundũ enĩ hoc faciebant pseudo prophete patres eoꝝ. Uos estis sal terre.

Si quis voluerit ꝑfunditatẽ ⁊ ordinẽ totiꝰ sermonis illiꝰ cognoscere recurrat ad postillas.

Q, si sal euanuerit / i quo salietur: ad nihilum valet vltra nisi vt mittatur foras et cõculcetur ab hominibus. Uos estis lux mundi. Non potest ciuitas abscondi supra montem posita: neq; accendunt lucernã / ⁊ ponant eam sub modio / sed super candelabrũ: vt luceat omnibus qui in domo sunt. Sic luceat lux vestra corã hominibus / vt videant opera vestra bona / ⁊ glorificẽt patrem vestrum qui in celis est.

j
Aplõꝝ cõmendatio

Nolite putare quoniã veni soluere legẽ aut prophetas: non veni soluere / sed adimplere. Amẽ quippe dico vobis: donec transeat celũ ⁊ terra / iota vnũ aut vnus apex nõ preteribit de lege donec omnia fiant. Qui ergo soluerit vnũ de mandatis istis minimis / ⁊ docuerit sic homines: minimus vocabiꝛ in regno celoꝝ. Qui aũt fecerit ⁊ docuerit hic magnus vocabiꝛ in regno celoꝝ. Dico enim vobis: quia nisi abundauerit iusticia vestra plus ꝙ scribarum ⁊ phariseoꝝ / nõ intrabitis in regnũ celorum.

ij
Legis impletio.

Audistis quia dictũ est antiquis: Nõ occides. Qui autẽ occiderit / reꝰ erit iudicio. Ego autẽ dico vobis: quia omnis q̄ irasciꝛ fratri suo / reus erit iudicio. Qui autẽ dixerit fratri suo racha / reꝰ erit consilio: qui autẽ dixerit fratri suo fatue / reus erit gehẽne ignis. Si ergo offers munus tuũ ad altare: ⁊ recordatus ibi fueris / quia frater tuus habet aliquid aduersum te: relinque ibi munus tuũ ante altare / ⁊ vade prius reconciliari fratri tuo: ⁊ tunc veniẽs offeres munus tuũ. Esto consentiẽs aduersario tuo cito dum es in via cũ eo: ne forte aduersarius tradat te iudici / ⁊ iudex tradat te ministro: et in carcerem mittaris. Amen dico tibi: non exibis inde donec reddas nouissimũ quadrantẽ.

iij
Consilioꝝ sup legẽ additio veterẽ: ⁊ primo ad illud: Nõ occides.

Audistis quia dictũ est antiq̄s: Non mechaberis. Ego aũt dico vobis: quoniã omnis q̄ viderit mulierem ad concupiscendũ eam: iam mechatus est eam in corde suo. Q, si oculus tuus dexter scandalizat te / erue eum ⁊ proijce abs te: expedit enim tibi vt pereat vnũ membrorũ tuorum / ꝙ totum corpus tuũ mittatur in gehennã. Et si dextera manus tua scandalizat te / abscide eam ⁊ proijce ab te: expedit enim tibi vt pereat vnũ membrorum tuoꝝ / ꝙ totũ corpus tuũ eat in gehẽnam. Dictum est autẽ: Quicunq; dimiserit vxorẽ suam / excepta causa fornicationis / facit eam mechari: et q̄ dimissaꝫ duxerit / adulterat.

iiij
Additio super illud Non mechaberis.

Item audistis quia dictũ est antiquis: Non periurabis. Reddes autẽ domino iuramẽta tua. Ego autem dico vobis: non iurare omnino. Neq; per celum: quia thronus dei est. Neq; ꝑ terram: quia scabellũ pedum eius est. Neq; ꝑ hierosolymã: quia ciuitas est magni regis. Neq; ꝑ caput tuũ iurabis: quia non potes vnũ capillum albũ facere aut nigrum. Sit autẽ sermo vester / est est / non non: quod aũt his abũdãtius a malo est.

v
Superadditio super illud: Non iurabis.

Audistis quia dictũ est: Oculum pro oculo: dentẽ pro dẽte. Ego aũt dico vobis non resistere malo. Sed M. si quis L. te ꝑcusserit in dexteram maxillã / prebe illi ⁊ alterã. Et q̄ vult tecũ iudicio

vj
Judicialiũ euacuatio ⁊ moderatio.

cōtēdere ꝛ tunicā tuā tollere:dimitte ei ꝛ pallium:ꝛ
M.quicūqꝫ te angariauerit mille passus:vade cū
eo ꝛ alia duo. Qui M.petit L.a te/da ei:ꝛ volenti
M.mutuari a te/ne auertaris. Et q̄ aufert L.que
tua sunt/ne repetas. Et prout vultis vt faciant vo
bis hoīes:ꝛ vos facite illis similiter. Audistis M.
qꝛ dictū est: Diliges ꝓximū
tuū/ꝛ odio habebis inimicū
tuū. Ego aūt dico vobis:di-
ligite M. L.inimicos vr̄os

vij
Inimicorum dile-
ctio.

benefacite his qui oderunt vos:benedicite male-
dicentibus vobis. Et M.orate L.ꝓ ꝑsequētib⁹ꝛ
calumniantibus vos: vt M. sitis filij patris ve-
stri qui in celis est:qui solē suū facit oriri super bo
nos ꝛ malos:ꝛ pluit sup iustos ꝛ iniustos. Si enim
M.diligitis L.eos q̄ vos diligūt/quā M.merce-
dē habebitis:̓ q̄ vobis L.est gratia:̓ Nā ꝛ pctōres
se diligētes diligūt:nōne M.ꝛ publicani hoc faci
unt:̓ Et si salutaueritis fratres vestros tm̄/q̄d am-
plius faciatis:̓ Nōne ꝛ ethnici hoc faciunt:̓ Si L.
bn̄fecentis his q̄ vobis benefaciūt/q̄ est vob̄ gra
tia:̓ Siquidē ꝛ pctōres hoc faciūt:̓ Et L.si mutuū
dederitis his a quibus speratis accipere/que gra-
tia est vobis:̓ Nā ꝛ peccatores peccatorib⁹ fenerā
tur vt recipiant equalia. Uerūtamē diligite inimi-
cos vestros ꝛ benefacite:ꝛ mutuū date/nihil inde
sperātes:ꝛ erit merces vestra multa:ꝛ eritis filij al
tissimi:qꝛ ipse benignus est sup ingratos ꝛ malos.
Estote M.ꝫ ꝑfecti/sicut ꝛ pr̄ vester celestis ꝑfect⁹ē
Attendite ne iusticiā vestrā faciatis corā homini-
bus vt videamini ab eis. Al
ioquin mercedē nō habebitis
apud patrē vestrum qui in ce
lis est. Cū ergo facis elemo-
synam/noli ante te tuba canere sicut hypocrite fa
ciunt in synagogis ꝛ in vicis
vt honorificent ab hōibus
Amen dico vobis/ receperūt
mercedē suā. Te aūt faciente

Hypocrisis dete-
statio

viij
Cōmēdatio elemo
syne.

elemosynā/nesciat sinistra tua quid faciat dextera
tua:vt elemosyna tua sit in abscondito:ꝛ pater tu⁹
qui videt in abscōdito reddet
tibi. Et M.cū oratis nō eri-
tis sicut hypocrite tristes : q̄
amant in synagogis ꝛ angu

ix
Quomō sit oran-
dum.

lis platearū stantes orare vt videant ab homini-
bus. Amen dico vobis/quia receperunt mercedē
suā. Tu aūt cū oraueris/intra in cubiculū tuum:et
clauso ostio ora patrē tuū in abscondito:ꝛ pater tu
us qui videt in abscondito reddet tibi. Orantes
aūt nolite multū loqui sicut ethnici faciunt:putāt
em̄ ꝙ in multiloquio suo exaudiant. Nolite ergo
assimilari eis:scit em̄ pater vester quid opus sit vo
bis anteꝙ petatis eum. Sic
em̄ orabitis: Pater noster q̄
es in celis: sanctificet nomē
tuū:adueniat regnū tuū: fiat
voluntas tua sicut in celo ꝛ i

Lucas hāc orōnē
ponit sub q̄nqꝫ pe
titionibus

terra:panē nostrum supersubstantialē. M.quotidi-
dianū L.da M.nobis hodie:ꝛ dimitte nobis de-
bita nostra:sicut ꝛ nos dimitimus debitoribus no
stris. Et ne nos nos inducas in tentationē: sed li-
bera nos a malo. Amen. Si em̄ dimiseritis ho-
bus peccata eorū/dimittet et
vobis pat̄ vester celestis pec
cata vestra. Si autem nō di-
miseritis hominibus:nec pa
ter vester dimittet vobis pec
cata vestra. Cum autē ieiuna
tis nolite fieri sicut hypocrite
tristes. Exterminant em̄ fa-
cies suas vt appareāt homi-

x
Quomodo sit in-
dulgendum

xj
Qualiter ieiunan
dum.

nibus ieiunantes. Amen dico vobis : receperunt
mercedē suā. Tu aūt cum ieiunas vnge caput tuū
ꝛ faciē tuam laua/ne videaris hominibus ieiunās:
sed patri tuo qui est in absconso: ꝛ pater tuus qui
videt in abscōso reddet tibi.
Nolite thesaurizare vobis
thesauros in terra: vbi erugo
ꝛ tinea demolitur:ꝛ vbi fures
effodiunt ꝛ furātur. Thesau-

xij
Qualiter thesauri
zandum.

rizate aūt vobis thesauros in celo:vbi nec erugo/
nec tinea demolitur:ꝛ vbi fures nō effodiunt nec
furant. Ubi em̄ est thesaurus tuus/ibi est ꝛ cor tu
um. Lucerna corporis tui est
oculus tuus. Si oculus tu⁹
fuerit simplex/ꝛ totum corp⁹
tuū lucidū erit. Si autē ocu-
lus tuus fuerit nequam/ totū

xiij
Qualiter intentio
dirigenda.

corpus tuum tenebrosum erit. Si ergo lumē quod
in te est tenebre sunt/ipse tenebre quante erunt:̓
Nemo M.potest duobus
dominis seruire:aut em̄ vnū
odio habebit/ꝛ alterum dili-
get:aut vnum sustinebit/ꝛ al
terum contemnet. Non po
testis deo seruire ꝛ mammo-
ne. Ideo dico vobis/ ne M.

xiiij
Qualiter sollicitu
do nimia tollenda
ꝛ spes in dei proui-
dentia dirigenda.

L.solliciti sitis anime vestre quid mādučetis/aut
corpori vestro quid induamini. Nōne anima ve-
stra est plus ꝙ esca:,ꝛ corpus plus ꝙ vestimentū:̓
Respicate M.volatilia celi:quia non serunt neqꝫ
metunt/neqꝫ congregant in horrea: ꝛ pater vester
celestis pascit illa. Cōsyderate coruos quibus nō
est cellariū neqꝫ horreum/ꝛ deus pascit illos:quā-
to magis vos pluris estis illis:̓ Quis aūt vestrum
cogitans potest adijcere ad staturam suam cubitū
vnum:̓ Si L.ergo neqꝫ quod minimū est potestis:
quid de vestimentis ꝛ de ceteris solliciti estis:̓ Cō-
syderate M.lilia R.agri/quomodo crescunt:non
laborant neqꝫ nent. Dico autem vobis/ quoniam
nec Salomon in omni gloria sua vestiebatur:coo
pertus M.est sicut vnum ex istis. Si autem fenū
agri quod hodie est/cras in clibanum mittitur:de
us sic vestit:quanto magis vos minime fidei:̓ No
lite ergo solliciti esse dicētes:quid manducabim⁹/
aut quid bibemus/aut quo operimur. Et L.noli-
te in sublime tolli. Hec M. L.autem gentes mun
di L.querunt. Scit enim pater vester quia his oī
bus indigetis. Querite ergo primū regnum dei et
iusticiam M.eius: ꝛ M. hec L. omnia adicien-
tur vobis. Nolite. M. ergo solliciti esse in cra-

tiuū. Crastinus eñ dies sollicitꝰ erit sibiipsi. Sufficit eñ diei malicia sua. Estote. L. ergo misericordes, sicut ⁊ pater vester misericors est. Nolite iudicare, ⁊ nō iudicabimini. In quo eñ iudicio iudicaueritis, iudicabimini. Nolite cōdēnare, ⁊ non condēnabimini: dimittite ⁊ dimittemini. Date et dabitur vobis: mensurā bonā ⁊ cōfertā ⁊ coagitatā ⁊ supeffluentē dabunt in sinū vestrū. Eadē M. quidē. L. mensura qua mēsi fueritis, remetiet vobis. Dicebat. L. aūt ⁊ illis similitudinē: Nunquid pōt cecus cecū ducere: nōne ambo in foueam cadunt? Nō est discipulus sup magistrū. Perfectus aūt erit ōis si sit sicut magister eius. Quid. M. L. aūt vides festucā in oculo fratris tui: ⁊ trabē i oculo tuo non vides? Aut quō dicis fratri tuo: Frater: Sine, eiiciā festucaꝫ de oculo tuo: ⁊ ecce trabes est i oculo tuo? Hypocrita eiice primuꝫ trabē de oculo tuo: ⁊ tunc videbis eiicere festucam de oculo fratris tui. Nolite M. sanctū dare canibus: neqꝫ mittatis margaritas vr̄as ante porcos: ne forte conculcent eas pedibus suis: et canes cōuersi dirumpāt vos.

xv Qualit miserē dū nec iudicā dum.

Nō improbe arguendum

Nō porcis ⁊ canibus sanctū dandū

xvi Qualr instant ⁊ fiducialiter orandū

Petite ⁊ dabit vobis: q̄rite ⁊ inuenietis: pulsate ⁊ aperietur vobis. Ōis eñ qui petit, accipit: ⁊ qui querit, inuenit: ⁊ pulsanti aperiet. Aut quis est ex vobis hō quē si petierit filius suus panē, nūquid lapidē porriget ei? Aut si petierit piscē nunq̄d serpentē porriget ei? Aut si petierit ouū nunq̄d scorpionē porriget illi? Si ergo vos cū sitis mali noscitis bona data dare filiis vestris: quanto magis pater vester q̄ in celis est dabit spm̄ bonū petentibꝰ? Omnia. M. ergo quecunqꝫ vultis vt faciāt vobis hoies ita ⁊ vos facite illis. Hec est eñ lex ⁊ pphete. Intrate per angustā portā: q2 lata porta ⁊ spaciosa via ē q̄ ducit ad pditionē: ⁊ multi sunt q̄ intrāt p eam: q̄ angusta porta ⁊ arta via q̄ ducit ad vitā: ⁊ pauci sunt q̄ inueniunt eā. Attēdite a falsis pphetis q̄ veniūt ad vos in vestimētis ouiū: intrinsecus aūt sūt lupi rapaces. A fructibus eoꝝ cognoscetis eos.

xvii Preceptū vniuersale legis ⁊ angustia porte salutis.

Luc. xiii. Cōtendite intrare per angustam portā: vide infra ca. xcviii

xviii Falsoꝝ ppharꝝ noticia. s. a fructibus.

Nunq̄d colligunt de spinis vuas aut de tribulis ficꝰ? Nō. L. est eñ arbor bona q̄ facit fructus malos. Neqꝫ arbor mala faciens fructuꝫ bonū. Unaqueqꝫ eñ arbor de fructu suo cognoscit. Neqꝫ eñ de spinis colligunt ficus, neqꝫ de rubo vindemiāt vuā. Bonus hō de bono thesauro cordis sui pfert bonū: ⁊ malꝰ hō de malo thesauro cordis sui pfert malū. Ex abundātia enim cordis os loquit. Sic. M. ōis arbor bona, fructus bonos facit: mala aūt arbor, malos fructus facit. Nō potest arbor bona fructus malos facere: neqꝫ arbor mala fructus bonos facere. Ōis arbor que nō facit fructū bonū, excidet ⁊ in ignē mittet. Igit ex fructibus eoꝝ cognoscetis eos. Quid. L. aūt vocatis me dñe dñe ⁊ nō facitis q̄ dico. Nō. M. omnis qui dicit mihi dñe dñe, intrabit i regnū celoꝝ: sed qui facit volūtatē patris mei qui in celis ē ipse intrabit in regnū celoꝝ. Multi dicēt mihi i illo die dñe dñe. Nōne in noīe tuo pphetauimus: ⁊ in noīe tuo demonia eiecimus: ⁊ in noīe tuo virtutes multas fecimus. Et tunc cōfitebor illis, q2 nunq̄ noui vos. Discedite a me oēs q̄ opamini iniquitatē. Omnis. L. M. q̄ venit ad me ⁊ audit sermones meos ⁊ facit eos, ostendā vobis cui sit similis. Similis est homi edificanti domū, qui. L. fodit in altū: et posuit fundamentū supra petrā. Et M. descendit pluuia: ⁊ venerūt flumina ⁊ flauerūt venti: ⁊ irruerunt in domū illā ⁊ nō cecidit: fundata eñ erat supra firmā. L. petram: ⁊ M. oīs L. qui audit verba mea hec ⁊ non facit ea, similis est viro stulto q̄ edificauit domum suā sup arenā sine. L. fundamēto: ⁊ M. descendit pluuia ⁊ venerūt flumina ⁊ flauerunt venti ⁊ irruerunt in domū illā, in quā L. illisus est fluuius: ⁊ cōtinuo cecidit: ⁊ L. facta M. est ruina domus illius magna. Et M. factū est cū ꝯsummasset iesus vba hec, admirabant turbe sup doctrina eiꝰ. Erat eñ docens eos sicut potestatē habēs: ⁊ nō sicut scribe eoꝝ ⁊ pharisei. M.

xix Qualiter deus sit colēdꝰ: nō ore tm̄, sed opeꝝ efficacia.

xx Qualr opatio miraculoꝝ nō saluat: sꝫ stabilis in petra christo pmanētia.

De leproso sanato. M.

viii. R. i. L. v. — Capitulū. xxx

Cum M. aūt descendisset iesus de monte secute sunt eū turbe multe: ⁊ L. factum est cū esset in vna ciuitatū: ⁊ ecce M. leprosus plenꝰ lepra, videns iesum veniens M. adorabat eū deprecans R. ⁊ genuflexo: ⁊ procidens L. in faciā, rogabat eū dicēs Dñe. L. M. R. si vis potes me mūdare. Iesus R. aūt misertus eius extendēs M. R. L. manū tetigit eum, dicēs: Uolo, mūdare: ⁊ ꝯfestim mūdata est lepra eius: ⁊ R. comminatus est ei: statimqꝫ eiecit illū, ⁊ dixit illi. Et precepit L. ei. Uide. L. R. M. nemini dixeris: sed vade ostende te pncipibꝰ sacerdotū ⁊ offer p emūdatiōe tua munus M. qd̄ p̄cepit moyses in testimoniū illis. Et R. egressus cepit p̄dicare ⁊ diffamare sermonē. Perambulabat L. aūt magis s̄mo de illo: ⁊ ꝯueniebāt turbe multe vt audirēt illū ⁊ curarent ab infirmitatibꝰ suis: ita R. vt iā nō posset manifeste introire i ciuitatē: sꝫ foris in desertis locis esse: ipse L. aūt secedebāt i desertū ⁊ orabat: ⁊ R. ꝯueniebāt ad eū vndiqꝫ.

Colligit ex hoc loco ⁊ aliis pluribꝰ: q̄ euangeliste non semper secuti sunt ordinē rei geste: sed vsi sunt regula de preoccupatione et rememoratione: videt antē Mattheꝰ sepius sequi ordinem rei geste.

De seruo Centurionis.

M.viij. L.vij. Caplm.xxxij.

Cum L. aūt implesset oīa vba sua ad aures plebis / intrauit L. M. capharnaū. Cēturionis L. aūt cuiusdā seruus male hñs erat moriturus q̄ erat illi p̄ciosus. Et cū audisset de iesu / misit ad eum seniores iudeoꝝ / rogās eū vt venīret ꝛ sanaret seruū ei9. At illi cū venissent ad iesum / rogabāt eū sollicite dicētes ei: Quia dign9 est vt hec illi p̄stes: diligit enī gētē nostrā / ꝛ synagogā ip̄e edificauit nob. Jesus aūt ibat cū illis. Et cū iā nō lōge essꝫ a domo / misit ad eū cēturio amicos. Accessit M. āt ad eū cēturio / ꝛ rogās eū dixit: Domine / puer me9 iacet ī domo paliticus ꝛ male torq̄t. Et ait illi iesus: Ego veniā ꝛ curabo eū. Et rñdēs cēturio ait illi: Dñe noli vexari. Nō M. L. enī sūꝫ dign9 vt sub tectū meū intres: pp̄ter L. qd̄ ꝛ meipꝫ non sum dignū arbitrat9 vt venirē ad te. Sed M. L. tm̄ M. dic M. L. verbo / ꝛ sanabit puer meus. Nam ꝛ ego sum homo sub ptāte ↄstitut9 / habens sub me milites: ꝛ dico huic vade / ꝛ vadit / ꝛ alio veni / ꝛ venit: ꝛ s̄uo meo fac hoc / ꝛ facit. Audiēs M. aūt iesus miratus est. Et ↄuersus L. sequentibus M. L. se dixit: Amē M. dico vobis / nō inueni tātam fidē in isrl̄. Dico aūt vobis q̄ multi ab oriente ꝛ occidēte venīēt ꝛ recūbēt cum Abraā ꝛ Jsaac ꝛ Jacob in regno celoꝝ. Filij aūt regni eijcientur in tenebras exteriores: ibi erit fletus ꝛ stridor dentiū. Et dixit iesus cēturioni: Uade / ꝛ sicut credidisti fiat tibi: ꝛ sanat9 est puer in illa hora. Et reuersi q̄ missi fuerāt domū / inuenerūt seruum qui languerat sanum.

Cōsyderādū est hic q̄ Centurio fecit vtrunq3: misit iudeos ꝛ amicos: ꝛ q̄ ipse secutus est.

De filio vidue suscitato

Luce.vij. Caplm.xxxiij.

Et factū est deinceps. Jbat iesus in ciuitatē q̄ vocat Naym: ꝛ ibāt cū illo discipli ei9 ꝛ turba copiosa. Cū aūt appropinq̄rēt porte ciuitatis / ecce defunct9 efferebat filius vnic9 mrīs sue. Et hec vidua erat: ꝛ turba ciuitatis multa cū illa. Quā cū vidisset dñs / misericordia mot9 sup eam / dixit illi: Noli flere: ꝛ accessit et tetigit loculū. Hi aūt q̄ portabāt / steterūt. Et ait: Adolescēs tibi dico surge. Et resedit q̄ erat mortuus / ꝛ cepit loq̄: ꝛ dedit illū matri sue. Accepit āt oēs timor / ꝛ magnificabāt deū dicētes: Quia pp̄heta magn9 surrexit in nobis: ꝛ q2 de9 visitauit plebē suam. Et exijt hic sermo in vniuersam iudeā de eo / ꝛ oēm circa regionem.

De duobus volentibus

sequi christū. M.viij. L.ix. Cap.xxxiiij.

Uidens autē iesus turbas multas circa se / iussit discipulos ire trās fretū. Factū L. est aūt ambulātib9 illis in via / accedēs M. vn9 scriba ait illi: magr̄ M. L. sequar te quocūq3 ieris. Et dixit ei iesus: Uulpes foueas hñt / ꝛ volucres celi nidos: filius aūt hoīs nō habꝫ vbi caput suū reclinet. Ait L. aūt ad alteꝝ: Sequere me. Jlle aūt alius M. de discipulis eius ait illi. Dñe M. L. p̄mitte me p̄mū ire ꝛ sepelire patrē meum. Jesus M. autem ait illi: Sequere me / ꝛ dimitte M. L. mortuos sepelire mortuos suos: tu autē vade ꝛ annuncia regnum dei. Et alter ait: Sequar te dñe / s3 p̄mū p̄mitte mihi renunciare his q̄ domi sunt. Ait aūt ad illū iesus: Nemo mittēs manū ad aratꝝ ꝛ respiciēs retro / apt9 est regno dei.

De quietatione maris ad

iussuꝫ christi M.viij. R.iiij. L.viij. Ca.xxxv.

Et R. illo die cū sero factū eēt / ait discipulis suis: Transeam9 ↄtra: ꝛ dimittētes turbam assumunt eū / ita vt erat in naui: ꝛ ip̄e L. ascēdit in nauiculā: ꝛ R. alie naues erant cū illo: ꝛ M. ascendente eo in nauiculā / secuti sunt eum discipuli eius. Et L. ait ad illos: Transeam9 trans stagnū ꝛ ascenderunt. Nauigantibus autem illis obdormiuit: ꝛ M. ecce motus magnus factus est in mari: ꝛ L. ascēdit R. p̄cella vēti magni R. in stagnum L. ꝛ R. fluctus mittebat in nauiꝫ: ita M. R. vt nauicula op̄ire͞t fluctibus. Et L. compellebant fluctibus ꝛ p̄clitabant: ip̄e M. vo dormiebat: ꝛ R. erat in puppi sup ceruical dormiens: ꝛ M. accesserunt ad eum discipuli eius ꝛ suscitauerunt eum dicentes: M. gr̄ R. nō ad te p̄tinet q̄ perimus dñe R. p̄ceptor L. M. salua M. nos perimus. Tunc surgens imp̄auit vētis ꝛ mari: ꝛ R. cōminat9 est vento. Jncrepauit L. ventū ꝛ tempestatē aq̄ ꝛ dixit R. mari Tace / obmutesce: ꝛ cessauit vētus: ꝛ M. facta R. ē L. tranq̄llitas magna. Dixit L. autem eis: Ubi est fides vestra? Quid M. R. timidi estis modice M. fidei? necR. dum habetis fidem? Porro M. homines mirati sunt ꝛ timuerunt R. timore magno: et dicebant ad alterutrū: Quis putas est iste? Qualis M. est hic? quia L. ventis M. R. ꝛ mari imperat ꝛ obediunt ei.

De duobus demoniacis

curatis. M.viij. R.v. L.viij. Ca.xxxvi.

Nauigauerūt L. aūt ꝛ R. venerūt trās fretū maris in M. regionē R. L. gerasenorum / q̄ est ↄtra galileā: ꝛ M. tunc cū venisset ꝛ cū L. egressus essꝫ ad terrā / occurrerūt M. ei duo hñtes demonia: de monumētis exeūtes seui nimis / ita vt nemo transire posset p̄ viam illā. Statim R. occurrit ei de monumentis homo in spū immūdo / q̄ habebat demoniū iam tp̄ibus multis: ꝛ vestimēto nō induebat / neq3 in domib9 manebat. Qui R. domicilium habebat in monumētis Et neq3 catenis illū q̄sq̄ poterat ligare q̄n sepe catenis ꝛ compedib9 vinct9 dirupisset cathenas ꝛ cōpedes cōminuisset: ꝛ nemo poterat eum domare. Et semp̄ die ac nocte in monumētis erat: ꝛ in mōtibus clamans ꝛ ↄcidens se lapidibus. Uidēs aūt

Cōiter tenet q̄ eadem est historia / q̄uis Lucas ꝛ Marthe9 nō faciūt mentionem nisi de vno demoniaco q̄ erat famosior.

iesum a longe cucurrit et adorauit eum. Et L. procidit ante illum: Et M. ecce ambo clamauerunt voce L. magna dicentes M. Quid nobis et tibi L. iesu R. M. filii dei altissimi? Cur M. venisti huc ante tempus torquere nos? Adiuro R. te per deum. Obsecro L. te, ne me torqueas. Precipiebat enim spiritui immundo vt exiret ab homine: multis enim temporibus arripiebat illum: et vinciebatur catenis et compedibus custoditus. Et ruptis vinculis agebatur a demonio isto in desertum. Dicebat R. enim illi Jesus: Exi spiritus immunde ab homine. Interrogauit L. R. autem illum iesus dicens: Quod tibi nomen est? At ille dixit: Legio R. L. mihi nomen R. est: quia multi sumus: quia L. demonia multa intrauerunt in eum. Et R. deprecabatur eum multum ne se depelleret extra regionem. Et R. rogabant illum ne imperaret illis vt in abyssum irent. Erat M. autem non longe ab eis grex porcorum multorum circa R. montem, pascens in agris in monte L. Demones autem rogabant illum dicentes: Si eiicis nos hinc, mitte nos in gregem porcorum: vt in eos introeamus: vt L. permitteret eis in illos ingredi: et permisit illis. Et concessit M. eis statim iesus. Et ait M. illis iesus: Ite. At illi exeuntes abierunt: et R. introierunt in porcos. Et M. ecce magno impetu abiit totus grex per preceps L. in stagnum. Et R. precipitatus est in mare ad duo milia: et suffocati L. sunt in mari: et M. mortui sunt in aquis.

Glos. Id est hic stagnum et mare.

Quod L. vt viderunt factum pastores: M. qui R. pascebant L. eos fugerunt M. R. L. et venientes nunciauerunt M. L. in ciuitatem R. et in agros et in villas. L. hec omnia M. et de his qui demonia habuerant. Et ecce tota ciuitas exiit obuiam iesu. Exierunt L. autem videre quod factum est: et conuenerunt ad iesum: et R. vident illum qui a demonio vexabatur: a quo L. demonia exierunt sedentem L. R. ad pedes L. eius vestitum R. et sane mentis et timuerunt. Nunciauerunt L. autem illis et hi qui viderant quomodo sanus factus esset a legione, et de porcis. R. Et viso M. eo rogauerunt L. M. R. eum omnis multitudo regionis gerasenorum: vt M. transiret R. a finibus eorum: et L. descenderet ab ipsis quia magno timore tenebantur. Ipse autem ascendens in nauim reuersus est. Cumque L. R. ascenderet nauim, cepit illum deprecari qui a demonio vexatus fuerat, vt esset cum illo. Jesus autem non admisit eum, sed ait illi: Uade et redi in domum tuam ad tuos, et nuncia illis quanta tibi dominus fecerit: et misertus R. sit tui. Et L. abiit per vniuersam ciuitatem: et R. cepit L. predicare in decapoli R. quanta sibi fecisset iesus: et R. omnes mirabantur. Et cum ascendisset iesus in nauim et rursum trans fretum conuenit turba multa ad eum: et erat circa mare. Factum L. est autem cum redisset iesus trans fretum, excepit illum turba: erant enim omnes expectantes eum.

De paralytico sanato.

M. ix. R. ij. L. v. Ca. xxxvij.

ET M. ascendens in nauiculam transfretauit et venit in ciuitatem suam: et iterum R. intrauit in capharnaum post dies octo. Factum L. est autem vna dierum, et ipse sedebat docens, et R. auditum est quod in domo esset: et conuenerunt multi, ita vt non caperet, neque ad ianuam: et loquebatur eis verbum. Et erant pharisei sedentes et legis doctores qui venerant ex omni castello galilee et iudee et hierusalem. Et virtus domini erat ad sanandum eos. Et M. ecce offerebant paralyticum iacentem in lecto, qui R. a quatuor portabatur. Et L. querebant eum inferre et ponere ante eum: et non inuenientes qua parte eum inferrent pre turba. Ascenderunt super tectum: et R. nudauerunt tectum vbi erat: et patefacientes submiserunt. L. R. eum in lecto in medium ante iesum. Uidens M. R. autem iesus fidem illorum, dixit paralytico: Fili homo. L. M. confide, remittuntur L. M. R. tibi peccata tua. Et L. ceperunt cogitare scribe et pharisei dicentes intra se M. Quis L. est hic qui loquitur blasphemias? M. R. quis potest dimittere peccata nisi solus deus? Ut autem cognouit iesus in spiritu R. suo cogitationes L. M. eorum: respondens L. dixit ad illos: Ut L. M. R. quid cogitatis mala M. in cordibus vestris? Quid est facilius dicere paralytico, R. dimittuntur tibi peccata tua: an dicere, surge tolle grabatum R. tuum et ambula? Ut autem sciatis quoniam filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata: ait paralytico: Tibi L. R. dico surge, tolle lectum tuum et vade in domum tuam. Et L. confestim coram illis surgens, tulit lectum suum in quo iacebat, et abiit in domum suam. Et stupor apprehendit omnes et magnificabant deum et glorificauerunt M. qui dedit potestatem talem hominibus: et L. repleti sunt timore magno dicentes: quia vidimus mirabilia: et R. nunquam sic vidimus.

De conuiuio in domo

Matthei. M. ix. R. ij. L. v. Ca. xxxviij.

FEcit L. autem ei conuiuium magnum leui in domo sua M. Et factum R. est discumbente eo in domo sua, ecce multi publicani et peccatores venientes discumbebant cum iesu et discipulis eius. Erant R. enim multi qui sequebantur eum. Et M. videntes pharisei R. et scribe quia manducaret cum publicanis et peccatoribus murmurabant L. dicentes ad discipulos eius. Quare R. M. cum publicanis et peccatoribus manducat et bibit R. magister vester et L. vos manducatis et bibitis? Et respondens iesus ait illis. Non L. egent R. M. qui sani sunt medico: sed qui male habent. Euntes M. autem discite quid est: quia misericordiam volo, et non sacrificium. Non M. enim R. veni vocare iustos, sed peccatores ad penitentiam. L. Et R. erant discipuli Joannis et pharisei ieiunantes. Tunc M. accesserunt ad eum dicentes: Quare nos et pharisei ieiunamus frequenter et L. obsecrationem faciunt discipuli ioannis similiter et phariseorum: tui autem edunt et bibunt: et non M. ieiunant. R. Et M. ait illis iesus. Nunquid possunt filii sponsi et nuptiarum R. quamdiu cum illis est sponsus ieiunare et lugere? M. R. Quanto L. M. R. tempore habent secum sponsum non possunt ieiunare. Uenient autem dies quando au-

feret ab eis sponsus: et tūc ieiunabūt in dieb9 illis
Dicebat L. autē et silitudinē ad illos: Quia nemo
cōmissuram a vestimēto nouo mittit in vestimētum
vetus. Nemo R. eñ assumētū pāni rudis assuit ve
stimēto veteri: alioqn aufert supplemētū nouum et
veteri. Tollit M. eñ plenitudinē ei9 a vestimento
nouū L. rumpit et peior M. et maior R. scissura fit:
et L. veteri non cōuenit cōmissura a nouo: neq3 M.
mittūt vinum nouum in vtres veteres: alioqn rū
puntur vtres et vinum effundet/ et vtres pereūt. Sz
vinum nouum in vtres nouos mittunt: et R. mitti
debet mittendū L. est vt vtraq3 cōseruent. M. Et
L. nemo bibens vetus statim vult nouum: dt eniz
vetus melius est.

De suscitatione filie archisynagogi et de emoroyssa. M. ix. R. v. L. viij. Capitulum. xxxix.

Nec M. eo loquēte/ ecce pnceps vnus de
archisynagogis R. noīe Jairus/ cui L.
nomē iairus: et ipe pnceps synagoge erat
Et cecidit ad pedes iesu rogās eum. Vidēs R. eū
accessit M. pcidit R. ad pedes ei9 et depcabat eū
multū. Et adorabat M. rogās L. vt intraret domū
suā/ q2 vnica filia erat illi fere annoꝝ. xij. et hec mo-
riebat: adorabat M. eū dicēs: Dñe filia mea mo-
do defuncta est/ in extremis R. est: sed M. veni R.
impone manū tuā sup eā: vt R. salua sit et viuat. Et
M. surgens iesus seqbat eum et discipuli ei9: et R.
turba multa. Et ōtigit L. dū iret a turbis compri
mebat. Et M. ecce mulier q̄ fluxū sanguis patie-
bat. xij. annis: q̄ R. fuerat multū ppessa cū medicis
plurib9 et erogauerat L. oēm subam suā: oia R. sua
nec qcq̄ pfecerat: nec L. ab vllo potuit curari: sed
magis R. deteri9 habebat. Cū audiss3 de iesu ve-
nit in turba retro et tetigit M. R. L. fimbriā vesti
mēti eius. Dicebat M. R. aūt intra se: Si tetige-
ro tm̄ vestimētū eius/ salua ero. Et L. ōfestim stetit
fluxus: et R. siccatus est fons sanguinis eius: et sen
sit corpore q̄ sanata esset a plaga. Et iesus statim
agnoscens in semetipo virtutē que exierat de illo/
ōuersus ad turbam ait: Quis L. me et R. vestimen
ta mea tetigit? Negantibus L. autem oībus pe
trus et qui cum illo erant dixerunt: Preceptor/ tur-
be L. R. te comprimunt et affligunt: et tu dicis/ quis
me tetigit? Et L. dixit Jesus: Aliquis me tetigit:
Nam et ego noui virtutē de me exisse. Et R. circū-
spiciebat videre eam que hec fecisset. Videns L. au-
tem mulier quia non latuit eum: timens R. et tre-
mens sciens quod factū esset in se: venit et procidit
ante eum et pedes L. eius: et ob quam causam teti-
gerat eum/ indicauit corā oī pplo: et quēadmoduz
ōfestim sanata sit. At M. iesus ōuersus et vidēs eaz
dixit: Confide filia/ fides tua te saluā fecit. Vade
L. R. in pace/ et esto R. sana a plaga tua. Et salua
M. facta est mulier ex illa hora. Adhuc R. eo lo-
quente venerūt nuncij ad archisynagogū dicētes:
Quia filia tua mortua est: quid vltra vexas magi-
strum? Noli L. vexare illum. Jesus audito h̄ vbo
rn̄dit patri puelle: Noli timere: tm̄modo R. cre-
de et salua L. erit: et M. cum venisset iesus in domū

pncipis nō M. admisit quēq̄ se seq̄ nisi petrū et ia
cobū et ioannē fratrē iacobi. Et vidit tumultū et flē
tes et eiulātes multū et tibicines M. Flebāt L. aūt
oēs et plāgebāt illā. At ille dixit: Nolite flere: quid
R. turbamini et ploratis? Recedite M. nō ē mor-
tua puella/ sed dormit: et deridebāt eū: L. sciētes q̄
mortua est: ipe R. vo eiectis turbis assumit patrē
R. L. et matrē puelle: q̄ R. secū erāt: et ingrediūtur
vbi puella erat iacēs: et manū puelle tenens clama-
uit: et L. ait R. illi: Thabita cumi/ qd̄ est interpta-
tū puella/ tibi dico surge. Et L. reuersus ē spūs ei9
et surrexit continuo/ et R. ambulabat: et L. iussit illi
dare mādicare: et R. obstupuerūt stupore magno
L. parentes eius/ q̄bus pcepit vehementer R. ne
L. cui dicerēt/ q̄ factū nemo R. illud sciret. Et M.
exijt fama hec in vniuersam terrā: et R. egressus i-
de abijt in patriam suam. Et sequebantur eum di
scipuli eius.

De duobus cecis illuminatis/ et de muto demoniaco. M. ix. Ca. xl.

Et transeūte inde iesu secuti sunt euz duo
ceci clamātes et di-
cētes: Miserere nr̄i
fili dauid. Cūāt ve-
nissent domū/ accesserūt ad
eū ceci: et dixit eis iesus: Cre-

Sol9 matthe9 hec
narrat de cecis sm
Augustinū.

ditis q2 h̄ possum facere vob? Dicūt ei: Vtiq3 dñe
Tūc tetigit oculos eoꝝ dicēs: Scdm fidē vestrā fi-
at vobis. Et apti sunt oculi eoꝝ. Et cōminat9 ē eis
iesus dicēs: Videte ne q̄s sciat. Jlli aūt exeūtes dif-
famauerūt illū p totā terrā illā. Egressis aūt illis et
ecce obtulerūt illi hoiem mutū/ hn̄tem demoniū:
et eiecto demonio locut9 est mut9: et mirate sūt tur-
be dicētes: Nunq̄ apparuit sic in isrl. Pharisei
autem dicebant: Jn principe demoniorum eijcit
demonia.

De admiratione turbarum sup doctrina christi. M. xiij. Cōsonat L. iiij. R. vi. Capitulum. xli.

Et facto sabbato cepit in synagoga doce-
re: et multi vidētes admirabant in doctri
na eius dicētes: Vñ huic hec oia: q̄ est sa
pientia q̄ data est illi/ et vtutes q̄ p manū ei9 effici-
unt? Nōne iste ē fabri M. fili9? Nōne M. R. ma-
ter ei9 dr Maria: et fratres eius iacobus et ioseph/
symon et iudas: et sorores eius nonne oēs apd̄ nos
sunt? et scandalizabant ex eo. Jesus aūt dixit illis:
Non est pphеta sine honore nisi in patria sua et in
domo sua et in cognatiōe R. sua: et nō poterat vl-
lam vtutem ibi facere/ nisi paucos infirmos im-
positis manibus curauit: et mirabat ppter incre-
dulitatem eorum.

De iussione facta discipulis rogare dñm messis mittere operarios. M. ix. R. vi. Capitulum. xlij.

Et M. circuibat R. iesus oēs ciuitates et
castella in circuitu R. docēs M. in syna
gogis eoꝝ: et pdicās euāgeliū regni: et cu

rans oēm lāguorē ⁊ oēm infirmitatē. Uidēs autē turbas misertus est eis: q2 erāt vexati ⁊ iacētes sicut oues nō hñtes pastorē. Tunc dixit discipulis suis: Messis qdem multa/ opariȷ aūt pauci. Rogate ergo dominum messis vt mittat operarios in messem suam.

De missione duodecim

aplor̄. M. x. ⁊ xi. R. vi. L. iiȷ. Capitulum. xliȷ.

Conuocatis L. aūt iesus duodecim aplīs cepit R. eos binos mittere: dedit L. illis vtutē ⁊ ptātem sup oīa demonia: vt M. eiȷcerent ⁊ curarēt oēm languorē ⁊ oēm infirmitatē Duodecim autem aplorum hec sunt nomina. Primus Symon qui dr̄ petrus: ⁊ Andreas frater eius: Philippus ⁊ Bartholomeus/ Jacobus zebedei ⁊ Joannes frater eius: Thomas ⁊ Mattheus publicanus: Jacobus alphei ⁊ Thadeus: Symon chananeus ⁊ Judas scariothis qui tradidit eum. Hos duodecim misit Jesus pdicare regnū dei et sanare infirmos/ pcipiens eis ⁊ dicens: In viam gentium non abieritis/ ⁊ in ciuitates Samaritanorum ne intraueritis/ sed potius ite ad oues que perierūt dom⁹ isrl̄. Euntes āt pdicate dicentes/ q2 appropinquabit regnū celor̄: ifirmos curate/ mortuos suscitate/ leprosos mūdate/ demones eiȷcite: gratis accepistis/ grati date. Nolite possidere aur̄ neqꝫ argentū. Et pcepit R. eis ne qd tollerēt in via nisi virgam tm̄. Et L. ait ad illos: Nihil tuleritis in via neqꝫ virgam neqꝫ peram neqꝫ panē neqꝫ pecuniā neqꝫ in zona es: neqꝫ L. duas tunicas habeatis: neqꝫ M. calciamēta: sꝫ R: calciatos sandaliȷs. Dign⁹ M. est em̄ opari⁹ cibo suo. In quācunqꝫ autē ciuitatē aut castellū aut domū L. intraueritis. Interrogate M. qs in ea dign⁹ sit: ⁊ ibi manete: ⁊ inde L. ne exeatis. Intrantes M. aūt domū salutare eam dicentes: Pax huic domui. Et si qdem fuerit domus illa digna veniet sup eam pax vestra. Si aūt non fuerit digna pax vestra/ ad vos reuertet̄. Et qcunqꝫ nō recepit vos neqꝫ audierit sermones vestros/ ⁊ exeūtes foras de domo vel ciuitate excutite puluerē de pedib⁹ vestris in testimonium L. sup illos. Amen M. dico vobis/ tolerabili⁹ erit terre zodomorum ⁊ gemorreorū in die iudiciȷ qꝫ illi ciuitati. Ecce ego mitto vos sicut oues l medio lupor̄. Estote ḡ prudētes sicut serpentes/ ⁊ simplices sicut columbe. Cauete autem ab hominibus tradēt em̄ vos in ↄciliȷs/ ⁊ in synagogis suis flagellabunt vos: ⁊ ad psides ⁊ reges ducemini ppt̄ me in testimoniū illis ⁊ gentibus. Cum autem tradēt vos/ nolite cogitare quō aut quid loquamini: dabitur em̄ vobis in illa hora quid loquamini. Non em̄ vos estis qui loquimini/ sed spūs patris vestri qui loquit̄ in vobis. Tradet aūt frater fratrē l mortē ⁊ pater filiū: ⁊ insurgēt filiȷ in parentes/ ⁊ morte eos afficiēt. Et eritis odio oīb⁹ hoīb⁹ ppter nomē meū. Qui aūt pseuerauerit vsqꝫ in finē/ hic saluus erit. Cū aūt psequent̄ vos in ciuitate ista/ fugite in aliā Amē dico vobis/ nō ↄsumabitis ciuitates isrl̄ donec veniat fili⁹ hoīs: nō est discipulus sup mgr̄m/ nec seru⁹ sup dn̄m suū: sufficiat discipulo vt sit sicut mgr̄ su⁹/ ⁊ seruo sicut dn̄s eius. Si patrēfamilias beelzebub vocauerūt/ qnto magis domesticos ei⁹ Ne ḡ timueritis eos: nihil em̄ est opertū qd nō reuelabit̄: ⁊ occultū qd nō sciat̄. Qd dico vobis in tenebris/ dicite in lumine: ⁊ qd in aure auditis/ pdicate sup tecta: ⁊ nolite timere eos q occidūt corp⁹/ aiam aūt nō pñt occidere: sꝫ poti⁹ eum timete q pt ⁊ corpus ⁊ aiam pdere in gehēnā. Nōne duo passeres asse veneūt/ ⁊ vn⁹ ex illis nō cadit sup terrā sine pre vestro? Uestri aūt ⁊ capilli capitis oēs numerati sunt. Nolite ḡ timere: multis passerib⁹ meliores estis vos. Ois ḡ q ↄfitebit̄ me corā hoīb⁹/ ↄfitebor ⁊ ego eum corā pre meo q est in celis. Nolite arbitrari q venerim mittere pacē in terrā. Nō veni pacē mittere/ sꝫ gladiū. Ueni em̄ hoīem separe aduersus patrē suū/ ⁊ filiā aduersus matrē suā/ ⁊ nurꝫ aduersus socrū suā: ⁊ inimici hominis domestici eius: Qui amat patrē suū aut matrē plus qꝫ me/ nō ē me dign⁹: Et q amat filiū aut filiā sup me/ nō est me dignus. Et q nō accipit crucē suā ⁊ seqt̄ me/ nō ē me dign⁹. Qui inuenit aiam suā/ pdet illā: ⁊ q pdiderit aiam suā ppt̄ me/ inueniet illā. Qui recipit vos me recipit: ⁊ qui me recipit/ recipit eū qui me misit. Qui recipit pphām in noīe pphe/ mercedē pphe recipiet. Et qui accipit iustū noīe iusti/ mercedē iusti accipiet. Et qcunqꝫ dederit potū vni ex istis minimis calicē aq frigide tm̄ in noīe discipuli. Amen dico vobis nō pdet mercedē suā. Et M. factū ē cū ↄsummasset iesus vba hec/ pcipiēs duodecim discipulis suis/ egressi L. circuibāt p castella euāgelizantes/ ⁊ curantes vbiqꝫ pdicabant R. vt pniam agerent: demonia multa eiȷciebāt ⁊ vngebant oleo multos egros/ ⁊ sanabantur. Transiit. M. autem Jesus inde vt doceret et predicaret in ciuitatibus eorum.

Uirga sumit̄ hic a Marco ⁊ Luca diuersimode. Marcus prout significat mystice ptātem accipiendi necessaria. Mattheus autem ⁊ Lucas ad literam: vel mystice/ ne innitant̄ rei cuilibet vel ptāti aut autoritati tpali.

De interrogatione Joannis: Tu es q ventur⁹ es. M. xi. L. vij. Ca. xliiȷ.

Annunciauerūt L. aūt Joanni discipuli eius de oībus his. Joannes M. vo cū audisset in vinculis opa christi/ mittens duos de discipulis suis ad iesum L. dixit: Tu es qui ventur⁹ es/ an aliū expectamus? In ipa aūt hora curauit multos a languorib⁹ suis et plagis ⁊ spiritib⁹ malis: ⁊ cecis multis donauit visum. Et M. rñdens iesus ait illis: Euntes renūciate Joanni q vidistis ⁊ audistis: ceci vident: claudi ambulant: leprosi mundant̄: surdi audiūt: mortui resurgunt: paupes euangelizant̄. Et btūs q nō fuerit scandalizat⁹ in me. Illis aūt abeūtibus cepit iesus dicere ad turbas de Joanne: Quid existis in desertū videre arundinē vento agitatam? Sed quid existis videre hoīem mollibus vestitū? Ecce qui mollib⁹ vestiūt̄/ ⁊ q L. in pciosa veste sunt ⁊ in deliciȷs/ in domib⁹ regū sūt. Sꝫ M. qd existis

videre/ pphā? Etiā dico vobis/ et plus q̄ pphā: Hic est eni de quo scriptū est: Ecce ego mitto angelū meū añ faciē tuā/ q̄ pparabit viā tuā añ te. Amē dico vob/ non surrexit inter natos mulier maior Ioāne baptista. Qui aūt minor est in regno dei/ maior est illo. A diebus aūt Ioānis baptiste vsq3 nūc regnū celorū vim patitur: et violēti rapiūt illud. Omnes eni ppbete et lex vsq3 ad ioannē baptistā pphetauerūt. Et si vultis recipere/ ipe ē Helias q̄ venturus est. Qui hz aures audiēdi audiat: et L. ois ppl'us audiens et publicani iustificauerūt deū baptizati batismo ioannis. Pharisei autē et legisperiti ꝯsiliū dei spreuerūt in semetipsis nō baptizati ab eo. Ait aūt dñs: Cui ḡ siles dicā hoies generatōis hui9: et cui similes sūt? Siles sunt pueris sedētib9 in foro et loquētib9 adinuicē et dicētib9: Cātauim9 vobis tibijs et non saltastis: lamentauim9 et nō plorastis. Uenit enim ioannes baptista neq3 manducās panem/ neq3 bibens vinum: et dicitis/ demonē habet. Uenit filius hois māducans et bibēs/ et dicitis: ecce hō vorax M. et potator vini: publicanorum et peccatorum amicus: et iustificata L. est sapientia ab omnibus filijs suis.

De Pharisæo qui rogauit christū māducare cū eo: et de Maria magdalena. L. vij. Capl'm. xlv.

Rogauit aūt illū q̄dā de phariseis vt mā ducaret cū illo: et ingressus domū pharisei discubuit. Et ecce mulier q̄ erat in ciuitate peccatrix/ vt agnouit q̄ accubuit i domo pharisei: attulit alabastrū vngenti/ et stans retro secus pedes eius/ lachrymis cepit rigare pedes eius/ et capillis capitis sui tergebat: et osculabatur pedes ei9 et vngento vngebat. Uidens aūt phariseus q̄ vocauerat eū/ ait intra se dicēs: Hic si esset ppheta sciret vtiq3 q̄ et qualis esset mulier q̄ tāgit eū/ q2 peccatrix est. Et rñdens iesus dixit ad illum: Symon habeo tibi aliq̄d dicere. At ille ait: Magister/ dic. Duo debitores erāt cuidā feneratori/ vnus debebat denarios q̄ngentos: et alius q̄nquaginta. Nō habentib9 illis vnde redderent/ donauit vtrisq3. Quis ḡ eum plus diligit? Respōdēs symon dixit: Estimo q2 is cui plus donauit. At ille dixit ei: Recte iudicasti. Et ꝯuersus ad mulierē dixit symoni: Uides hanc mulierem? Intraui in domum tuam/ aquam pedibus meis non dedisti: hec aūt lachrymis rigauit pedes meos/ et capill' suis tersit. Osculum mihi non dedisti: hec aūt exquo intrauit non cessauit osculari pedes meos. Oleo caput meū nō vnxisti: hec aūt vngento vnxit pedes meos: ppter q̄d dico tibi: Remittunt ei pctā multa/ q̄m dilexit multū. Cui aūt min9 dimittitur/ min9 diligit. Dixit aūt ad illā: Remittunt tibi pctā tua. Et ceperūt q̄ simul accūbebāt dicere intra se: Quis est h̄ q̄ etiā pctā dimittit? Dixit aūt ad mulierē: Fides tua te saluā fecit: vade in pace.

De occisione Joannis. M. xiiij. R. vi. Ca. xlvi.

Cum L. aūt dies opportun9 accidisset: Herodes natalis sui cenā fecit p̄ncibus et tribunis et p̄mis galilee. Cūq3 intrasset filia ipsius herodiadis et saltasset in medio M. et placuisset R herodi/ simulq3 recūbētib9: rex ait puelle: Pete a me q̄d vis/ et dabo tibi. Et iurauit illi/ q2 q̄cq̄d petieris dabo tibi/ lz dimidiū regni mei. Que cū exisset dixit mr̄i sue: q̄d petā? At illa dixit: Caput Ioannis baptiste. Cūq3 introisset statim cū festinatione ad regē petiuit p̄monita M. a mr̄e sua. Uolo R. ptin9 inq̄t M. da mihi h̄ in disco caput ioānis baptiste. Et ꝯtristat9 est rex/ et ppter iusiurādū et pp̄ter simul discūbētes/ noluit eā ꝯtristare: sz misso spiculatore p̄cepit afferri caput ioānis in disco/ et dedit illud puelle/ et puella dedit matri sue. Quo audito discipli ei9 venerūt et tulerūt corp9 ei9/ et posuerūt illō ac M. sepelierūt i monumēto R. et M. veniētes nūciauerūt iesu. Qd̄ cū audisset iesus/ secessit in nauiculā in locū desertū seorsum.

De probatica piscina. Jo. v. Capl'm. xlvij.

Post hoc erat dies fest9 iudeorū/ et ascēdit iesus hierosolymā. Est aūt hierosolymis pbatica piscina/ q̄ cognominatur hebraice bethsaida/ q̄nq3 portic9 hñs. In his iacebat multitudo magna lāguētiū cecorū/ claudorū/ aridorū expectātiū aq̄ motū. Angel9 aūt dñi s̄m tp̄s descēdebat in piscinā et mouebatur aq̄: et q̄ prior descēdisset in piscinā post aq̄ motionē/ san9 fiebat a quacūq3 detinebatur infirmitate. Erat aūt ibi q̄dam hō. xxxviij. annos hñs in infirmitate sua: hunc cū vidisset iesus iacentē et cognouisset q̄ multū iā tp̄us haberet: dixit ei: Uis san9 fieri? Rñdit ei lāguid9: Dñe hoiem nō habeo/ vt cū turbata fuerit aqua/ mittat me i piscinā: dum venio eni ego/ ali9 añ me descēdit. Dicit ei iesus: Surge/ tolle grabatū tuū et ambula: et statim san9 fact9 est hō/ et sustulit grabatū suū et ambulabat. Erat aūt sabbatū in illa die: dicebāt ergo iudei illi q̄ sanatus fuerat: Sabbatū est/ non licz tibi tollere grabatū tuū. Rñdit eis: Qui me sanum fecit/ ille mihi dixit: tolle grabatū tuū et ambula. Interrogauerūt aūt eum: quis est ille homo q̄ dixit/ tolle grabatū tuū et ambula? Is aūt q̄ sanus fuerat effectus/ nesciebat quis esset. Jesus aūt declinauit a turba ꝯstituta in loco. Postea inuenit eū iesus in templo et dixit ei: Ecce iam san9 fact9 es/ iam noli peccare/ ne deterius tibi aliquid ꝯtingat. Abijt ille homo et nūciauit iudeis/ q2 iesus esset q̄ fecit eum sanū: ppterea ꝑseq̄bantur iudei iesum/ q2 hoc faciebat in sabbato. ¶ Jesus aūt rñdit eis: Pater me9 vsq3 modo operatur et ego operor. Propter ea ḡ magis q̄rebant eum iudei interficere: q2 non solum soluebat sabbatū/ sz et patrē suū dicebat deū eq̄lem se faciēs deo. Rñdit itaq3 iesus/ et dixit eis: Amē amē dico vobis/ nō pt filius a se q̄cq̄ facere nisi q̄d viderit patrē faciētē/ q̄cunq3 enim ille fecerit/ hec et filius similiter facit. Pater enim di

Hic p̄mo cepit dominus iudeis manifestare diuinitatē suā: q2 patrē videlicet haberet deum.

ligit filium ꝛ omnia demonstrat ei q̄ ipse facit: ꝛ maiora his demonstrabit ei opa vt vos miremini: sicut eñ pr̄ suscitat mortuos ꝛ viuificat/sic et filius quos vult viuificat: nec eñ pr̄ iudicat quēq̄/ſʒ iudicium oē dedit filio/vt oēs honorificēt filiū sic honorificāt patrē: q̄ nō honorificat filiū/ nō honorificat patrē q̄ misit illū. Amē amē dico vob/q: q̄ v̄bū meū audit/ꝛ credit ei q̄ misit me/hʒ vitā eternā: ꝛ in iudiciū nō venit/sed trāsit a morte in vitā. Amen amē dico vobis/q: venit hora ꝛ nunc est qn̄ mortui audient vocē filij dei: ꝛ q̄ audierint/viuent. Sicut eñ pr̄ habet vitā in semetipo/sic dedit ꝛ filio vitā habere in semetipo: ꝛ ptātem dedit ei iudiciū facere/q: filiꝰ hois est. Nolite mirari hoc/q: veniet hora in q̄ oēs qui in monumētis sunt/audiēt vocē eius: ꝛ pcedēt q̄ bona fecerūt/in resurrectionē vite; qui v̄o mala egerūt/in resurrectionē iudicij. Non possuʒ ego a meipo facere quicq̄: sed sicut audio iudico/ꝛ iudiciū meū iustū est: q: non q̄ro volūtatē meā/ſʒ eꝰ qui misit me. Si ego testimoniū phibeo de me/ testimoniū meū non est vex. Alius est q̄ testimonium phibet de me: ꝛ scio q: vex est testimoniū eius quod phibet de me. Uos misistis ad ioannē ꝛ testimoniū phibuit v̄itati. Ego aūt non ab hoie testimoniū accipio/sed hoc dico vt vos salui sitis. Ille erat lucerna ardens ꝛ lucens: vos aūt voluistis ad horam exultare in luce eius. Ego autem habeo testimoniū maius ioanne: opa eñ q̄ dedit mihi pater vt pficiam ea/ipa opa que ego facio/testimoniū phibent de me: q: pater me misit/ꝛ q̄ misit me pater ipe testimoniū phibet de me. Neq̄ vocē eius vnq̄ audistis/neq̄ spēm eius vidistis: ꝛ v̄bum eius non habetis in vobis manens: q: quē misit ille/huic vos non creditis. Scrutamini scripturas/ q: vos putatis in ipsis vitam eternā habere: ꝛ ille sunt que testimoniū phibent de me: ꝛ non vultis venire ad me/vt vitam habeatis. Claritatē ab hominibus non accipio: sed cognoui vos/q: dilectionē dei non habetis in vobis. Ego veni in noie pr̄is mei ꝛ non accepistis me: si alius venerit in nomine suo/illum accipietis. Quō potestis vos credere q̄ gl'iam ab inuicē accipitis: ꝛ gl'iam q̄ a solo deo est non q̄ritis? Nolite putare q: ego accusaturus sim vos apud patrē. Est qui accusat vos Moyses in quo speratis. Si eñ crederetis Moysi/crederetis forsitan ꝛ mihi: de me eñ ille scripsit. Si eñ illiꝰ lr̄is nō creditis/quō v̄bis meis credetis?

Manifeste loq̄r hoc dn̄s de pr̄e et filio: vñ iudeox̄ idignatio ꝛ odiū gn̄at cōtra ipm̄. Et hoc in verbis christi ɔfundit error Arrij/qui dixit christū nō esse filiū naturalē pr̄is: neq̄ patri ɔsubstātialē neq̄ coeternū ſʒ minorē pr̄e dicētis: Est qn̄ non fuit filius quasi q̄ ceperit ex tempe.

De Herode dicēte Joānē surrexisse ꝛ miracula facere. Mat. xiiij. R. viij. L. ix. Capitulum. xlviij.

Audiuit L. aūt herodes tetrarcha famaʒ M. de iesu/ꝛ oia L. q̄ fiebant ab eo: manifestum R. enim factum est nomen eius et hesitabat L. eo q̄ diceret a q̄busdam q̄ Joannes surrexit a mortuis. A q̄busdam vero q̄ Helias apparuit; ab alijs aūt q̄ pphēta vnus de antiquis surrexerit: ꝛ M. ait herodes: Joannē ego decollaui: quis est iste de quo ego talia audio? ꝛ querebat videre eum. Et M. ait pueris suis: Hic est ioannes baptista: ipe surrexit a mortuis: ꝛ ideo virtutes opan̄t in eo/quem R. ego decollaui Joannē. hic a mortuis surrexit.

De reditu apostolorum ad christū. R. vi. L. ix. Ca. xlix.

Et L. reuersi apl'i ɔueniētes R. ad Jesum renūciauerunt ei omnia que egerāt ꝛ docuerant: ꝛ ait illis: Uenite seorsum in desertū locū ꝛ req̄escite pusillū: ꝛ assumptis L. illis secessit deorsuʒ in locū desertū q̄ est bethsaida. Erāt R. eñ q̄ veniebāt ꝛ redibāt multi; ꝛ nec spaciū mādūcādi habebāt.

De quinq̄ panibus et duobꝰ piscibꝰ. M. xiiij. R. vi. L. ix. J. vi. Ca. l.

Et ascēdētes R. in nauim abierunt trans mare J. galilee quod est tyberiadis: in desertum R. locum: quod M. cum L. audissent turbe/ secuti sunt eum. Et R. viderunt eos abeuntes ꝛ cognouerunt multi: ꝛ pedestres de oībus ciuitatibus ɔcurrerunt illuc/ꝛ puenerunt eos Et exiens vidit turbam multam iesus: ꝛ misertus est sup eos/quia erant sicut oues non habētes pastorem: ꝛ excepit L. illos ꝛ loquebat̄ illis de regno dei: ꝛ R. cepit illos docere multa: ꝛ curauit M. lāguidos eox̄. Seq̄bat̄ L. āt illū multitudo magna q: videbant signa que faciebat super his qui infirmabātur. Abijt aūt in montē Jesus/ꝛ ibi sedebat cū discipulis suis. Erat autem pximū pascha dies festus iudeorū:

Uidet̄ hoc esse scōm pascha alterū a primo iā dicto/ꝛ ab illo quo fuit occisus.

Uespe M. autem facto accesserūt ad eum discipuli eius dicētes: Desertus est locus ꝛ hora iam p̄terijt: dimitte turbas: vt euntes in castella L. villasq̄ que circa sunt diuertant/vt inueniant escas vt emant R. cibos quos manducēt: q: in loco L. deserto sumus. Jesus M. autem dixit eis: Non habent necesse ire: date illis vos manducare. Cuʒ L. subleuasset ḡ oculos iesus ꝛ vidisset q: multitudo maxima venisset ad eum/dixit ad philippū: Unde ememus panes vt manducent hi? Hoc autē dicebat tentans eum. Ipe enim sciebat quid esset facturus. R̄ndit ei Philippus: Ducentox̄ denariorum panes non sufficiunt vt vnusq̄sq̄ modicū q̄d accipiat. Et R. dixit eis: Quot panes habet̄? Ite ꝛ videte. Dixit ei vnus ex duodecim Andreas frater Symonis petri: Est puer vnus hic habēs q̄nq̄ panes hordeaceos ꝛ duos pisces. Sʒ hec q̄d sunt inter tantos? nisi L. forte nos eamus ꝛ emamus in omnē hanc turbā escas. Dicit J. ḡ Jesus Facite homines discūbere p ɔuiuia L. q̄nquagenos. Erat aūt fenū multū in loco. Discubuerunt ergo viri quasi numero q̄nq̄ milia in ptes R. p cen

tenos et quinquagenos. Accepit I. ergo iesus panes/ et intuēs R. in celū benedixit et fregit. Et cum gratias I. egisset/ dedit R. discipulis suis vt ponerēt ante eos. Discipuli M. aūt dederūt turbis. Similiter autē et de piscibus distribuit discūbentibus quantū volebant. Vt aūt impleti sunt L. oēs et saturati dixit discipulis suis: Colligite q̄ superauerūt fragmēta ne pereant. Collegerūt ergo et impleuerūt duodecim R. cophinos fragmētorum ex q̄nq͡ panib⁹ hordeaceis et duob⁹ piscib⁹ q̄ sup̄fuerant his q̄ māducauerāt. Manducantiū M. autē fuit numer⁹ quinq͡ milia virorum: exceptis mulierib⁹ et paruulis: et R. statim coegit discipulos suos ascēdere in nauim vt p̄cederent eum trans fretū a betsaida dū ipse dimitteret populū. Illi ergo homines cum vidissent qd̄ fecerat signū dicebant: Quia hic est vere p̄pheta qui venturus est in mundū. Iesus autē cū cognouisset q̄ venturi essent vt raperent eū et facerent eū regem: fugit in montē iterū ipse solus orare. Vespere autē facto solus erat ibi.

Sicut Aug. hic notat: Si non fieret p̄ eūdē euāgelistā mētio de scd̄a refectione septē panū videret̄ esse inter euāgelistas ꝯtradictio q̄ si narrarēt cōtrarie vnā et eādē refectionē: et hoc videlȝ p̄ cōcordātia taliū vt dicant̄ plures scrā q̄ non nisi semel vident̄ esse narrata.

De ambulatione christi supra mare. Mat. xiiij. R. vi. et Ioānis. vi. Ca. li.

Vt I. autē sero factū est descenderūt discipuli eius ad mare. Et cū ascēdissent nauim venerūt trans mare in capharnaū: et tenebre iā facte erant/ et non venerat ad eos iesus. Mare aūt vento magno flante exurgebat. Nauicula M. aūt ī medio mari iactabat̄ fluctib⁹. Erat eūt ventus ꝯtrarius eis: et vidit eos laborātes in remigādo. Cū L. ergo remigassent stadia quasi vigintiquinq͡ aut triginta circa R. quartā vigiliam noctis venit ad eos ambulans supra mare: et volebat preterire eos. At illi vt viderūt eum ambulantē supra mare putauerūt phātasma esse: et clamauerunt p̄ timore M. Omnes R. eū viderunt eum et cōturbati sunt. Statimq͡ M. iesus locut⁹ est eis/ dicens: Habete fiduciā. Cōfidite. R. ego sum: Nolite timere. Respondēs M. autem Petrus/ dixit: Domine si tu es/ iube me venire ad te sup̄ aquas. At ipse dixit: Veni. Et descendēs petrus de nauicula ambulabat super aquas vt veniret ad iesum. Videns autē ventū validum timuit. Et cū cepisset mergi clamauit dicēs: Domine saluū me fac. et cōtinuo iesus extendens manū apprehendit eū/ et ait illi: Modice fidei quare dubitasti? Voluerunt I. ergo eū recipere in nauim. Et M. cum ascendisset in nauiculā/ cessauit ventus: et R. multo magis intra se stupebant non eū intellexerāt de panibus: erat eū cor eorum excecatū. Qui M. aūt in nauicula erant/ venerūt et adorauerūt eum/ dicētes: Vere filius dei es: et I. statim nauis fuit ad terrā ad quā ibant: et M. transfretassent/ venerūt in terrā genezareth; et R. applicuerūt. Cūq͡ egressi fuissent de naui/ continuo cognouerūt eum: et percurrētes p̄ vniuersam regionē illā ceperunt in grabatis eos qui male habebant/ trāsferre vbi eū audiebāt esse et quocūq͡ introibat in vicos vel in villas aut ciuitates/ in plateis ponebāt infirmos et deprecabant̄ eū vt vel fimbriā vestimenti eius tāgerent: et quotquot tangebant eū/ salui fiebant.

De predicatione eucharistie. Io. vi. Ca. lij.

Altera aūt die turba que stabat trans mare vidit: quia nauicula alia nō erat ibi nisi vna. Et quia nō introisset iesus cū discipulis suis in nauim: sed soli discipuli eius abijssent. Alie vero superuenerunt naues a tiberiade iuxta locum vbi māducauerant panē/ gratias agentes deo. Cum ergo vidissent turbe: quia iesus nō erat ibi neq͡ discipuli eius/ ascenderūt nauiculas et venerūt capharnaū querentes Iesum: et cū inuenissent eum trans mare/ dixerūt ei: Rabbi quādo huc venisti? respōdit iesus et dixit: Amen amen dico vobis queritis me/ non quia vidistis signa/ sed quia māducastis ex panib⁹ et saturati estis. Operamini non cibū qui perit/ sed qui permanet in vitam eternā quē filius hominis vobis dabit/ hunc eū pater signauit deus. Dixerunt ergo ad eū: Quid faciemus vt operemur opera dei? Respondēs iesus dixit eis: Hoc est opus dei vt credatis in eū quē misit ille. Dixerunt ei: Quod ergo tu facis signū vt videamus et credamus tibi? Quid operaris. Patres nostri māducauerūt mānna in deserto sicut scriptū est: Panem de celo dedit eis māducare. Dixit ergo iesus: Amen amē dico vobis: Non moyses dedit vobis panē de celo sed pater meus dat vobis panē de celo verū. Panis eū dei est qui descēdit de celo: et dat vitā mundo. Dixerūt ergo ei: Domine semp̄ da nobis hūc panem. Dixit autē eis iesus: Ego sum panis vite qui venit ad me/ nō esuriet: et qui credit in me/ non sitiet vnq̄. Sed dixi vobis: q2 et vidistis me et non credidistis. Omne quod dat mihi pater/ ad me veniet: et eū qui venit ad me/ non eijciā foras: q2 descēdi de celo/ nō vt faciam voluntatē meā/ sed voluntatē eius qui misit me. Hec est autē voluntas eius q̄ misit me patris: vt omē quod dedit mihi/ nō perdā ex eo/ sed resuscitē illud ī nouissimo die. Hec est eū voluntas patris mei q̄ misit me: vt ois qui videt filiū et credit in eū habeat vitā eternā: et ego resuscitabo eū in nouissimo die. Murmurabāt ergo iudei de illo: q2 dixisset: Ego sum panis q̄ de celo descendi. Et dicebant: Nōne hic est iesus filius ioseph/ cui⁹ nos nouimus patrē et matrē: Quō ergo dicit hic q2 de celo descendi? Rn̄dit ḡ iesus et dixit eis: Nolite murmurare inuicē. Nemo pōt venire ad me nisi pater me⁹ q̄ misit me/ traxerit illū: et ego resuscitabo eū in nouissimo die. Est scriptū in p̄phetis: Et erūt hoies docibiles dei. Ois q̄ audiuit a patre et didicit/ venit ad me: nō q2 patrē vidit q̄sq̄ nisi is q̄ est a deo h̄ vidit patrē. Amē amē dico vo

Augustinus dicit q̄ capharnaū est iuxta stagnū genezar/ qd̄ dicit̄ mare.

bis: qui credit in me/ habet vitā eternā. Ego sum panis vite. Patres vestri māducauerūt māna in deserto ⁊ mortui sunt. Hic est panis de celo descēdens: vt si quis ex ipso māducauerit/ nō moriatur: ego sum panis viuus q̄ de celo descendi: si q̄s māducauerit ex hoc pane/ viuet in eternū. Et panis quē ego dabo caro mea est ꝓ mundi vita. Litigabāt ergo iudei adinuicē/ dicentes: Quō potest hic nobis dare carnē suam ad manducandū? Dixit ergo eis iesus: Amē amen dico vobis: Nisi māducaueritis carnē filij hominis ⁊ biberitis eius sanguinem/ nō habebitis vitā in vobis. Qui manducat meā carnē ⁊ bibit meū sanguinē/ habet vitā eternam: ⁊ ego resuscitabo eū in nouissimo die. Caro enī mea vere est cibus/ ⁊ sanguis meus vere est potus. Qui manducat meā carnē ⁊ bibit meū sanguinem/ in me manet ⁊ ego in illo. Sicut misit me viuens pater ⁊ ego viuo ꝓpter patrē. Et qui manducat me ⁊ ipse viuet ꝓpter me. Hic est panis qui de celo descēdit. Nō sicut māducauerūt pr̄es vr̄i māna deserto ⁊ mortui sunt. Qui māducat hūc panē viuet in eternū. Hec dixit in synagoga docens in capharnaū. Multi ergo ex discipulis audientes/ dixerūt: Durus est hic sermo ⁊ quis potest eū audire? Sciens aūt iesus apud semetipsum: q̄ murmurarēt de hoc discipuli eius/ dixit eis: Hoc vos scādalizat? Si ergo videritis filium hoīs ascendentē vbi erat prius. Spiritus est qui viuificat: caro non ꝓdest quicq̄. Verba que ego locutus sum vobis/ spiritus ⁊ vita sunt. Sed sunt quidā ex vobis qui nō credūt. Sciebat enī ab initio iesus q̄ erant credentes ⁊ quis traditurus esset eū: ⁊ dicebat ꝓpterea dixi vobis/ q̄ nemo potest venire ad me nisi ei datū fuerit a patre meo. Ex hoc multi discipuloꝝ eius abierūt retro: ⁊ iam nō cū illo ambulabant. Dixit ergo iesus ad duodecim: Nunq̄d ⁊ vos vultis abire? Respondit ergo ei Simon petrus: Dn̄e ad quē ibimus? verba vite eterne habes ⁊ nos credimus ⁊ cognouimꝰ/ quia tu es christus filius dei. Respōdit eis iesus: Nōne ego vos duodecim elegi: ⁊ vnus ex vobis diabolus est? Dicebat autē de iuda simonis scariothis: hic enī erat traditurꝰ eū/ cum esset vnus ex duodecim.

De missione septuaginta duoꝝ discipuloꝝ. L.x. Ca. liij.

Post hoc aūt designauit dn̄s ⁊ alios .lxxij ⁊ misit illos binos ante faciē suam I oēm ciuitatē ⁊ locum quo erat ipse venturus ⁊ dicebat illis: Messis quidē multa/ operarij autē pauci. Rogate ḡ dn̄m messis vt mittat operarios in messem suā. Ite: ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos. Nolite portare sacculū/ neq̄ perā/ neq̄ calciamenta: ⁊ neminē per viā salutaueritis. In quācūq̄ domū intraueritis/ primū dicite: pax huic domui. Et si ibi fuerit filius pacis/ requiescet super illā pax vestra. Sin autē ad vos reuertet. In eadē autē domo manete edentes ⁊ bibētes q̄ apud illos sunt. Dignus est enī operarius mercede sua. Nolite transire de domo in domū: ⁊ in quācunq̄ ciuitatē intraueritis ⁊ susceperint vos/ māducate q̄ apponunt vobis/ ⁊ curate infirmos qui in illa sunt ⁊ dicite illis: Appropinquabit in vos regnum dei. In quācūq̄ autē ciuitatē intraueritis ⁊ nō receperint vos/ exeuntes de plateis eius dicite. Etiā puluerem qui adhesit pedibꝰ nostris de ciuitate vestra/ extergimꝰ in vos. Tamē hoc scitote/ q̄ appropinquabit regnū dei. Dico vobis quia zodomis I die illa remissius erit q̄ illi ciuitati.

De maledictionibus ciuitatū in quibꝰ predicauerat christꝰ. M.xi. L.x. R.iij. Capitu. liij.

Tunc M. cepit exprobrare ciuitatibus in quibus facte sunt plurime virtutes eius: q̄ nō egissent penitētiā. Ve L. tibi. M. corozaym/ ve tibi bethsayda: q̄ si in tyro ⁊ sydone facte fuissent virtutes q̄ in vobis facte fuerunt/ olī in cilicio ⁊ cinere sedētes peniterēt. Verūtamen dico M. vobis: tyro ⁊ sydoni remissius erit in die iudicij q̄ vobis. Et tu capharnaū: nunq̄d vsq̄ ad celū exaltaberis? vsq̄ ad infernū descendēs: q̄ si in zodomis facte fuissent virtutes q̄ in te facte sunt? forte mānsissent vsq̄ in hūc diem. Verūtamē dico vobis: q̄ terre zodomoꝝ remissius erit in die iudicij q̄ tibi. Qui vos L. audit/ me audit: ⁊ q̄ vos spernit/ me spernit. Qui autē me spernit/ spernit eū qui me misit. Et R. venīūt ad domū ⁊ conuenit iterū turba/ ita vt nō possent neq̄ panē manducare. Et cū audissent sui discipuli exierūt tenere eum: dicebant enī q̄m in furorē versus est.

De demonio muto. M.xij. R.iij. L.xi. Capitu. lv.

Oblatus M. est iesu demoniū habēs cecus ⁊ mutus: ⁊ L. erat eijciēs demoniū ⁊ illud erat mutū. Et cū eiecisset demoniū locutus est mutꝰ. Curauit M. autē eū ita vt loq̄retur ⁊ videret: ⁊ admirate L. sunt turbe/ ⁊ dicebant M. Nūq̄d hic est filiꝰ dauid? Pharisei aūt ⁊ scribe R. qui ab hierosolymis descēderant audiētes M. dixerūt: q̄m R. beelzebub habet: ⁊ L. in beelzebub ꝑncipe demonioꝝ eijcit demonia. Alij tentātes signū de celo querebāt ab eo. Et R. cōuocatis eis ipse. L. vt vidit cogitatiōes eoꝝ in parabolis R. dicebat illis: Quō pōt sathanas sathanā eijcere? Omne L. regnū in seipsū diuisum/ desolabit: ⁊ domꝰ supra domū cadet: et R. nō pōt stare regnū illud: ⁊ oīs M. ciuitas vel domꝰ diuisa ꝯtra se/ nō stabit. Si L. autē sathanas in seipsum diuisus est: quō stabit regnū ipsius? Si R. sathanas ꝯsurrexerit in seipsum dispertitus est ⁊ nō poterit stare: sed finē h₃: q̄ dicitis I beelzebub eijcere me demonia. Si autē ego in beelzebub eijcio demonia/ filij vestri in q̄ eijciūt? Jō ipsi iudices vestri erūt. Porro si in digito dei/ spū M. dei eijcio L. demonia: ꝑfecto ꝑuenit in vos regnū dei. Cū fortis armatꝰ custodit atriū suū/ in pace sunt oīa q̄ possidet. Nemo R. pōt vasa fortis ingressus I domū diripere/ nisi prius fortē alliget. Si L. aūt fortior eo superueniēs vicerit eū: vniuersa vasa eius aufert In quibꝰ ꝯfidebat/ ⁊ spolia eius distribuet; ⁊ R. tunc domū

eius diripiet. Qui nõ est mecū/aduersum me est: ⁊ qui nõ colligit mecū/dispergit. Amen R. dico vobis: qm̄ oīa dimittent filijs hoīm pctā ⁊ blasphemie quib⁹ blasphemauerūt: qui aūt blasphemauerit in spm̄sctm̄/ non habebit remissionē in eternū: sed reus erit eterni delicti: qm̄ dicebāt/spm̄ immūdū habet. Quicūqꝫ M. dixerit verbū ꝯtra filium hoīs/remittetur ei. Qui aūt dixerit ꝯtra spm̄sctm̄ verbū/nõ remittet̄ ei/neqꝫ in hoc seculo/neqꝫ in futuro. Aut facite arborē bonam ⁊ fructū eius bonū. Aut facite arborē malā ⁊ fructū eius malū. Siquidē ex fructu arboꝛ cognoscit̄. Progenies viperarū quõ potestis bona loqui cū sitis mali? Ex abundātia eñ cordis os loquit̄. Bonus hõ de thesauro bono ꝓfert bona: ⁊ malus hõ de thesauro malo ꝓfert mala. Dico aūt vobis: qm̄ de oīm verbo ocioso qḋ locuti fuerint hoīes/ reddent rationē de eo in die iudicij. Ex verbis eñ tuis iustificaberis/ ⁊ ex verbis tuis ꝯdēnaberis. Cū M. aūt L. immūdus spūs exierit ab hoīe/ambulat per loca arida querēs requiē ⁊ nõ inuenit. Tunc dicit: Reuertar in domū meā vnde exiui: ⁊ veniēs inuenit eā vacantē/scopis mundatā ⁊ ornatā. Tunc vadit ⁊ assumit septē alios spūs secū nequiores se ⁊ intrātes habitant ibi: ⁊ fiunt nouissima hoīs illius peioꝛa priorib⁹. Sic erit ⁊ generationi huic pessime. Factum L. est cū hoc diceret: Extollens vocē quedā mulier de turba dixit illi: Beatus venter q̄ te portauit ⁊ vbera que suxisti. At ille dixit: Quinimmo Beati qui audiūt verbū dei ⁊ custodiunt illud.

De matre iesu ⁊ fratribus querētib⁹ loqui ei. M. xij. R. iij. L. viij. Ca. lvi.

Adhuc M. eo loq̄nte ad turbas: ecce mater eius ⁊ frēs eius foris stabāt q̄rentes loqui ei. Nõ eñ poterāt adire p̄ turba: ⁊ R. miserūt ad eū vocantes eū: ⁊ sedebat circa eum turba. Dixit M. autē ei quidā: Ecce mater tua ⁊ frēs tui foris stant/querētes te L. videre. At M. ipse respondēs dicēti sibi ait: que est mater mea? ⁊ qui sunt frēs mei? ⁊ R. circūspiciens eos q̄ in circuitu eius sedebāt: et M. extēdens man⁹ suas ĩ discipulos suos dixit. Ecce mater mea ⁊ frēs mei: quicūqꝫ eñ fecerit voluntatē patris mei q̄ in celis est/ ipse me⁹ frater/soroꝛ ⁊ mater est. Mater L. mea ⁊ frēs mei sunt hi qui verbū dei audiunt ⁊ faciunt.

De petentibus signum de celo. M. xij. L. xi. Ca. lvij.

Tunc M. responderūt ei quidā de scribis ⁊ pharisēis/dicētes: Magister volumus a te signū videre. Concurrētibus L. autē turbis cepit dicere: Generatio hec/generatio nequā est. Generatio M. mala ⁊ adultera signū querit/et signū non dabit̄ ei nisi signū Jone ꝓphete. Nā L. sicut Jonas fuit signū niniuitis/ita erit filius hoīs generationi isti: sicut M. eñ ionas fuit in vētre ceti trib⁹ dieb⁹ ⁊ trib⁹ noctib⁹: sic erit fili⁹ hoīs in corde terre trib⁹ dieb⁹ ⁊ trib⁹ noctib⁹. Uiri niniuite surgēt in iudicio cū generatione ista ⁊ cōdēnabunt eā: q꞉ penitentiā egerunt in ꝑdicatione ione. Et ecce plus q̄ ionas hic. Regina austri surget in die iudicij cū generatiōe ista ⁊ ꝯdēnabit eā: q꞉ venit a finib⁹ terre audire sapientiā salomonis: ⁊ ecce plus q̄ salomon hic. Nemo L. lucernā accēdit ⁊ in abscondito ponit neqꝫ sub modio/sed sup candelabrū: vt q̄ ingrediant̄ lumē videant. Lucerna corpis tui ocul⁹ tuus. Si ocul⁹ tuus fuerit simplex/totū corpus tuū lucidū erit: si autē nequā fuerit/etiā corpus tuū tenebrosum erit: vide ergo ne lumē qḋ in te est tenebre sint. Si ḡ corpus tuū totū lucidū fuerit nõ habēs aliquā partē tenebraꝝ erit lucidū totū: ⁊ sicut lucerna fulgoꝛis illuminabit te.

De discipulis quibus demonia subijciebant̄. M. xi. L. x. Ca. lviij.

Reuersi L. sunt autē oēs. lxxij. discipuli cū gaudio dicētes: Dñe etiā demonia subijciunt̄ nobis in noīe tuo. Et ait illis: Uidebā sathanā sicut fulgur de celo cadentē: ⁊ ecce dedi vobis potestatē calcandi sup serpentes ⁊ sup scorpiões/⁊ sup oēm potestatē inimici/⁊ nihil vos nocebit. Uerūtamē in hoc nolite gaudere: q꞉ spūs vobis subijciunt̄. Gaudete aūt q꞉ noīa vestra scripta sunt in celis. In ipsa aūt hoꝛa exultauit iesus in spūsctō: et M. rñdens L. dixit: Cōfiteoꝛ tibi pater dñe celi ⁊ terre: q꞉ abscōdisti hec a sapiētibus ⁊ prudētib⁹ et reuelasti ea paruulis. Ita pater q꞉ sic placuit ante te: oīa mihi tradita sunt a patre meo. Et L. nemo M. scit q̄ sit fili⁹/nisi pater: neqꝫ q̄ sit pater nisi fili⁹ ⁊ cui voluerit fili⁹ reuelare. Et ꝯuersus ad discipulos ait: Beati oculi qui vidēt q̄ vos videtis. Dico eñ vobis: q꞉ multi reges ⁊ ꝓphete voluerūt videre q̄ vos videtis ⁊ nõ viderunt: ⁊ audire q̄ auditis ⁊ nõ audierūt. Uenite ad me oēs q̄ laboꝛatis ⁊ onerati estis: ⁊ ego reficiā vos. Tollite iugū meū sup vos: ⁊ discite a me/q꞉ mitis sum et humilis corde: ⁊ inuenietis requiē aīabus vestris. Jugum eñ meū suaue est/⁊ onus meū leue.

De samaritano curāte vulneratū. L. x. Capitm̄. lix.

Et ecce q̄dā legisperitus surrexit tentans illū ⁊ dicens: Magister quid faciendo vitam eternā possidebo? At ille dixit ad eū: In lege quid scriptū est? quomodo legis? At ille respondēs dixit: Diliges dominū deum tuū ex toto corde tuo/⁊ ex tota aīa tua/⁊ ex oībus virib⁹ tuis ⁊ ex oīni mēte tua: ⁊ proximū tuum sicut teipsum. Dixitqꝫ illi: Recte respōdisti: hoc fac ⁊ viues. Ille aūt volens iustificare seipsum/dixit ad iesum: et quis est meus ꝓximus? Suspiciēs aūt iesus dixit: Homo quidā descēdebat ab hierlm̄ ĩ hiericho/⁊ incidit ĩ latrōes: q̄ etiā despoliauerūt eū: ⁊ plagis impositis abierūt semiuiuo relicto. Accidit aūt vt sacerdos q̄dā descēderet eadē via: ⁊ viso illo ꝑteriuit: silr ⁊ leuita/cū esset secus locū ⁊ videret eū/ptrāsijt. Samaritan⁹ aūt q̄dā iter faciēs/venit secus eū ⁊ vidēs eū/misericoꝛdia mot⁹ est: ⁊ appropiās alligauit vulnera eius infundēs oleum ⁊ vinū: ⁊ imponēs illū in iumentū/suū duxit in stabulū ⁊ curā ei⁹ egit. Et altera die ꝓtulit duos denarios ⁊ dedit stabu-

lario et ait: Curã illius habe: et quodcũq; superogaueris ego cũ rediero reddam tibi. Quis horũ triũ videt tibi proxim⁹ fuisse illi: qui incidit in latrones? At ille dixit/ qui fecit misericordiã in illũ. Et ait il li iesus: Uade et fac tu similiter.

De ministerio Marthe.

Lu. x. Caplm. lx.

FActum est autẽ dum irent/ et ipse intrauit in quoddã castellũ/ et mulier quedã Martha noie excepit illũ in domũ suam: et huic erat soror noie maria: q̃ etiã sedens sec⁹ pedes dñi audiebat verbũ illius. Martha autẽ satagebat circa freq̃ñs ministerium: que stetit et ait: Dñe nõ est tibi cure q̃ soror mea reliquit me solã ministrare? Dic ergo illi vt me adiuuet. Et respõdens dixit illi domin⁹: Martha martha sollicita es et turbaris erga plurima. Porro vnũ est necessarium: maria optimã partem elegit/ que non auferet ab ea.

Electa iã erãt. vij. demõia a maria: vt preoccupatur historia: et ita de remissione pctõr̃ in domo simonis leprosi.

De doctrina orationis.

Lu. xi. Caplm. lxi.

ET factum est cũ esset in loco quodã orãs vt cessauit/ dixit vnus ex discipulis eius ad eum: Dñe doce nos orare: sicut et ioãnes docuit discipulos suos. Et ait illis: Cũ oratis dicite: Pater: sanctificet nomen tuũ. Adueniat regnũ tuum. Panẽ nostrũ quotidianũ da nobis hodie. Et dimitte nobis debita nostra/ siquidẽ et ipsi dimittimus debitorib⁹ nostris. Et ne nos inducas in tentationẽ. Et ait ad illos: Quis vestrũ habebit amicũ et ibit ad illũ media nocte/ et dicet illi: Amice accommoda mihi tres panes: quoniã amicus meus venit de via ad me: et nõ habeo quod ponã ante illũ: et ille deintus respondeat/ dicẽs: Noli mihi molestus esse. Jam enĩ hostiũ clausum est/ et pueri mei mecũ sunt in cubili/ nõ possum surgere et dare tibi. Et ille si perseuerauerit pulsans dico vobis/ et si nõ dabit illi surgens eo q̃ amicus eius sit: ppter improbitatẽ aũt ei⁹ surget et dabit illi quotquot habet necessarios. Et ego dico vobis: petite/ et dabit vobis.

Probabile est q̃ hic fuerit repetitum et due petitiones tũc ptermisse.

De traditionibus pharise

orũ reprehensis a christo. Lu. xi. Ca. lxij.

ET cum loqueret/ rogauit illũ quidã phariseus vt pranderet apud se: et ingressus recubuit: phariseus autẽ cepit intra se reputans dicere. Quare nõ baptizatus esset ante prandiũ? Et ait dñs ad illum. Nũc vos pharisei quod deforis est calicis et catini mũdatis: qd̃ autẽ intus est vestrũ plenũ est rapina et iniquitate. Stulti: nõne qui fecit quod deforis est/ etiam id qd̃ intus est fecit? Uerũtamen qd̃ superest/ date elemosynam: et ecce oĩa munda sunt vobis.

De confricatione granorũ

sabbatis. M. xij. R. ij. Lu. vi. Ca. lxiij.

FActum L. est autẽ in illo tẽpore sabbato secũdo: primo cũ trãsiret Jesus per sata/ discipuli M. eius esurientes/ ceperũt progredi et euellere spicas et mãducabant. R. confricantes manib⁹. Quidã aũt phariseor̃ dicebãt illis: Quid facitis quod nõ licet in sabbatis? et M. videntes dicebant iesu: Ecce discipuli tui faciunt qd̃ non licet eis facere sabbatis. Et R. ait illis: Nunq̃ legistis quid fecerit dauid quãdo necessitatẽ habuit: et esuriit ipse/ et qui cũ eo erant: quõ intrauit in domũ domini sub abiathar principe sacerdotũ: et panes ppositionis sumpsit. L. R. M. et manducauit et dedit eis qui cũ ipso erant: quos M. L. non licebat ei comedere: neq; his qui cum ipso erãt/ nisi solis sacerdotib⁹: et R. dedit ei et his qui cũ ipso erant. Aut M. nõ legistis q̃ in sabbatis sacerdotes in tẽplo sabbatũ violant et sine crimine sunt? Dico aũt vobis: q: tẽplo maior est hic. Si autẽ sciretis quid est/ misericordiã volo et nõ sacrificiũ: nunq̃ condẽnassetis innocentes. Et dicebat R. eis: Sabbatũ propter hominem factum est: et non homo ppter sabbatũ. Itaq; R. L. M. dominus est filius hois etiã sabbati.

Patet i hac rubrica variã esse tã preoccupationẽ q̃ rememorationẽ: et h̃ ex quotatione capitulorũ: nec habetur rei geste certus ordo pur refert ad notitiã veritatis vel salutis.

De sanatiõe manus aride

M. xij. R. iij. L. vi. Caplm. lxiiij.

ET M. cũ inde trãsisset factũ ẽ et i alio sabbato vt intraret in synagogã et doceret: et erat ibi hõ et man⁹ ei⁹ dextra erat arida. Obseruabãt aũt eũ scribe et pharisei si i sabbato curaret: vt inuenirẽt cãm vñ accusarẽt eũ. Ipse enĩ sciebat cogitatiões eor̃: et M. interrogabãt eũ/ dicẽtes: Si lz in sabbatĩ curare vt accusarẽt eũ. Et R. ait hoi hñti manũ aridã: Surge et sta. L. in mediũ: et surgẽs stetit: et ait ad illos iesus: Interrogo vos/ si lz in sabbatis bñ agere an male: aiam saluare an pdere? at R. illi tacebãt. Ipse M. aũt dixit eis: Quis erit ex vobis hõ q̃ hẽat vnã ouẽ: et si ceciderit hec in sabbatis in foueã/ nõne tenebit et leuabit eã. Quãto magis ẽ hõ melior oue. Itaq; lz sabbatis bñfacere: et circũspiciẽs R. eos cũ ira ↄtristat⁹ sup cecitatẽ cordiũ dixit hoi: Extende manũ tuã: et extẽdit: et restituta est man⁹ illi sanitati M. sic altera. Ipsi L. aũt repleti sũt insipiẽtia: et colloq̃bant adiuicẽ: q̃dnã facerẽt de iesu. Exeũtes M. aũt pharisei ↄsiliũ faciebãt stati R. cũ herodianis aduersus eũ quõ eũ pderẽt. Jes⁹ M. aũt sciẽs recessit inde/ et secuti sũt eũ multi et curauit eos oẽs: et p̃cepit eis ne manifestũ eũ facerẽt/ vt adimpleret qd̃ dictũ est p Esa. pphetã dicentẽ: Ecce puer me⁹ elect⁹ quẽ elegi dilect⁹ me⁹ in q̃ bñ cõplacuit aie mee. Ponã spm̃ meũ sup eũ et iudiciũ gentib⁹ nũciabit. Nõ ↄtẽdet neq; clamabit/ neq; aliq̃s in plateis audiet vocẽ ei⁹. Arũdinẽ

quassatū non cōfringet: ꝛ linū fumigans nō extinguet donec eijciat ad victoriā iudicium: et in noie eius gentes sperabūt. Jesus R. autē cū discipulis suis secessit ad mare/ ꝛ turba multa a galilea ꝛ iudea secuta ē eū: ꝛ ab hierosolymis ꝛ idumea ꝛ trās iordanē/ ꝛ que circa tyrū ꝛ sydonem multitudo magna audiētes que faciebat ꝛ venerūt ad eū: ꝛ dixit iesus discipulꝭ suis vt i nauicula sibi deseruirēt ꝑpter turbā ne cōprimerent eū. M. Multos eñ sanabat ita vt irruerēt in eū/ vt eum tangerēt quotquot habebāt plagas. Et spiritus immundi cū illum videbant/ ꝓcidebant ei ꝛ clamabāt/ dicentes: Tu es filius dei: ꝛ vehementer cōminabaꝫ eis/ ne manifestarent eum.

De quatuor parabolis in mari. M. xiij. R. iiij. L. viij. et. xiij. Ca. lxv.

Et factum L. est deinceps ꝛ ipse iter faciebat per ciuitates ꝛ castella/ ꝑdicās ꝛ euāgelizans regnū dei ꝛ duodecim cū illo: et mulieres alique q̄ erāt curate a spiritibus malignis ꝛ infirmitatibus: maria q̄ vocabaꝫ magdalene de q̄ septem demonia exibāt ꝛ Joāna vxor chuse ꝓcuratoris herodis ꝛ susanna ꝛ alie multe que ministrabāt ei de facultatibꝰ suis. Jn M. illa die exiens iesus de domo sedebat secus mare: ꝛ R. cepit iterū docere ad mare: et M. congregate sunt ad eum turbe multe: ita vt in nauiculā ascendēs/ sederet in mari. R. ꝛ oīs turba in littore M. circa R. mare sup terrā erant. Cum L. autē plurima turba ꝯuenirent ꝛ de ciuitatibꝰ properarēt ad eū: locutus L. est: et docebat R. eos in parabolis multa ꝛ docebat illis in doctrina sua ꝑ similitudinē: Audite R. ecce. M. exijt.

Quāuis cōnectanꝫ dicta triū euangelistarū: nihilominus possunt intelligi varijs tēporibꝰ fuisse repetita sicut supra de sermōe domini in mōte notatū est.

Parabola prima.

L. qui seminat seminare semē suum seminās R. ad seminādū: et L. dū seminat aliud cecidit secus viā/ ꝛ conculcatū est ꝛ venerunt R. volucres celi ꝛ comederunt illud: ꝛ aliud L. cecidit supra petrā: vbi R. nō habuit terrā multā/ et statim exortum est: qm̄ non habebat altitudinē terre. Et quādo exortus est sol exestuauit: ꝛ L. natū aruit: qꝛ non habebat humorē: et M. eo ꝙ R. non habebat radicē: et L. aliud cecidit inter spinas et simul exorte spine ascēderūt R. et creuerūt M. ꝛ suffocauerūt L. illud: ꝛ fructū R. non dedit. Et L. aliud cecidit in terrā bonam/ ꝛ ortū fecit fructum ascendentē R. et crescentē. Aliud M. centesimū. R. aliud sexagesimū/ aliud tricesimū. Hec L. dicens clamabat: Qui habet aures audiendi/ audiat: et R. cū esset singularis accedentes M. discipuli interrogauerūt eum hi qui cū illo erāt duodecim parabolā exponere: que L. esset hec parabola: et M. dixerūt ei: Quare in parabolis loqueris eis? Quibꝰ L. ipse dixit: quia M. vobis datū est nosse mysteriū regni dei L. celoꝝ M. Ceteris L. autē qui R. foris sunt oīa in parabolis fiunt; et M. illis nō est datū. Jdeo in parabolis loquor eis: vt R. videntes videant ꝛ nō videāt ꝛ audiētes audiant ꝛ nō intelligāt: quia M. videntes nō vident/ ꝛ audientes nō audiunt neqꝫ intelligunt vt [illegible]mpleaꝫ in eis ꝓphetia Esaie dicentis: Auditu audietis ꝛ nō intelligetis: vt videntes videbitis ꝛ non videbitis. Jncrassatū eñ est cor populi huius ꝛ auribꝰ grauiter audierūt et oculos suos clauserunt: ne quādo videant oculis ꝛ auribus audiunt ꝛ corde intelligāt ꝛ conuertanꝫ/ ꝛ sanem eos ꝛ dimittātur R. eis peccata. Uestri M. autē beati oculi qui vident/ ꝛ aures vestre que audiūt. Amē quippe dico vobis: quia multi ꝓphete ꝛ iusti cupierunt videre que videtis ꝛ nō viderunt: ꝛ audire q̄ auditis ꝛ nō audierūt. Et R. ait illis: Nescitis parabolā hanc. Et quō omnes parabolas cognoscetis? Uos M. autē audite parabolā seminātis. Est L. autē hec parabola: Semē est verbū dei: qui R. seminat verbū seminat. Qui L. autē secus viā vbi R. seminaꝫ verbum hi L. sunt qui audiūt: et R. cū audierint/ confestim venit sathanas ꝛ tollit L. verbū de corde eoꝝ/ ne credentes salui fiant. Omnis M. eñ qui audit verbū regni dei ꝛ non intelligit/ venit malꝰ ꝛ rapit quod seminatū est in corde. Nā L. qui supra petrā hi sunt qui cū audierint statim R. cum gaudio suscipiunt illud. Et L. hi radices nō habent in R. se/ quia tēporales sunt: qi ad tēpus credunt: deinde orta tribulatione ꝛ ꝑsecutiōe ꝓpter verbū ꝯfestim scandalizanꝫ: et L. in tpe tētatiōis recedūt. Qd̄ aūt in spinis cecidit/ hi sunt q̄ audierūt/ ꝛ a sollicitudinibꝰ seculi M. istiꝰ ꝛ fallacia diuitiarū ꝛ voluptatibꝰ L. vite euntes: et circa R. reliqua ꝯcupiscentie introeūtes suffocanꝫ L. ꝛ nō referūt fructū. Qui aūt in terrā bonā/ hi sunt qui in corde bono ꝛ optimo audiētes verbū/ suscipiunt R. L. ꝛ retinēt. L. ꝛ fructū afferūt in patientia. Et M. facit R. aliud quidē centesimū. Aliud aūt sexagesimū/ porro aliud tricesimū. Et dicebat R. illis: Nunquid venit lucerna vt sub modio ponaꝫ aut sub lecto. Nemo autē accendit lucernā et opit eā vase/ aut subtus lectū ponit/ sed sup candelabrū vt intrātes videāt lumē. Nō est eñ occultū qd̄ nō manifesteꝫ: nec abscōditū qd̄ nō cognoscaꝫ ꝛ in palā veniat. Si R. q̄s hꝫ aures audiēdi/ audiat: ꝛ dicebat illis: Uidete ergo L. quō ꝛ q̄d R. audiatis.

Parabola secūda.

Jn qua mensura mensi fueritis/ remetieꝫ vobis ꝛ adijcieꝫ vobis. Qui. M. L. R. eñ habꝫ/ dabiꝫ ei: ꝛ abūdabit. Qui aūt nō habet ꝛ qd̄ habet ꝛ putat L. se habere/ auferet ab eo

¶ Aliā M. parabolā. M. ꝓposuit ei/ dicēs: Simile factū est regnū celoꝝ hoi qui seminauit semen bonū in agro suo. Cū autē dormirēt hoies/ venit inimicus eius ꝛ sup seminauit zizania in medio tritici ꝛ abijt. Cum aūt creuisset herba ꝛ fructum fecisset: tunc apparuerūt ꝛ zizania. Accedentes autē serui patrisfamilias dixerūt ei: Dñe/ Nōne bonū semē seminasti in agro tuo vnde ḡ habet zizania? Et ait illis: Jnimicus hō fecit hoc. Serui aūt dixerūt ei: Uis imus ꝛ colligimus ea? Et ait: Non: ne forte colligentes zizania/ eradicetis simul ꝛ triticum cū eis. Sinite vtraqꝫ crescere vsqꝫ ad messem. Et

in tēpore messis dicā messoribus. Colligite primū zizania ⁊ alligate ea ī fasciculos ad comburendū: triticū autē congregate in horreū meū: ⁊ dicebat R. eis. Sic est regnū dei quēadmodū faciat homo sementē in terram: ⁊ dormiat ⁊ exurgat nocte et die ⁊ semen germinet ⁊ increscat dū nescit ille. Ultro enī terra fructificat primū herbā: deinde spicā deinde plenū fructum in spica: ⁊ cum ex se ꝓduxerit fructū statim mittit falcē: quoniā adest messis.

¶ Aliā. M. parabolā ꝓposuit eis et. R. dicebat: Cui assimilabimus regnū dei? aut cui parabole cōparabimus illud? et cui. L. simile esse estimabo? Simile est. M. regnū celorū grano sinapis qd̄ accipiens homo seminauerit in agro: ⁊ L. misit in hortum suū. Quod. R. cū seminatū est in terra minimū. M. quidē est in oībus seminib9 que. R. sunt in terra: ⁊ cū natū fuerit: et M. creuerit maius est oībus oleribus. Ascēdit. R. in arborem magnā. L. et fit. M. arbor: et R. facit ramos magnos: ita M. vt volucres celi veniant ⁊ habitent in ramis eius: ⁊ R. possint sub vmbra eius habitare: ⁊ volucres celi requieuerūt in ramis eius.

Parabola tertia.

¶ Aliam. M. parabolā locutus est eis ⁊ L. iterū dixit: Cui simile regnū dei estimabo. Simile. M. L. est regnū celoꝝ fermento quod acceptū mulier abscondit in farine satis trib9 donec fermentatū est totū. Hec M. oīa locutus est iesus in parabolis ad turbas. Et talibus. R. multis parabolis loquebat̃ eis verbū ꝓut poterāt audire verbū. Sine parabola aūt nō loquebat̃ eis vt M. impleret̃ qd̄ dictū est ꝑ ꝓphetā dicētē: Aperiā in parabolis os meū: ⁊ eructabo abscondita a ꝯstitutione mūdi. Seorsum R. aūt discipulis suis differebat oīa. Tunc M. dimissis turbis venit in domū ⁊ accesserūt discipuli eius ad eum dicētes: Edissere nobis parabolam zizanioꝝ agri. Qui respōdens ait: qui seminat bonū semē/est fili9 hoīs. Ager autē est mūdus: bonū vero semen sunt filij regni: zizania aūt sunt filij nequā. Inimicus aūt qui seminat ea/est diabol9: messis vero ꝯsummatio seculi est. Messores aūt sunt angeli: sicut ɋ̃ zizania colligunt̃ ⁊ igni cōburunt̃. Sic erit in ꝯsummatiōe seculi. Mittet fili9 hoīs angelos suos ⁊ colligēt de regno eius oīa scādala. i. eos q̄ faciūt iniquitatē: ⁊ mittēt eos in caminū ignis. Ibi erit flet9 ⁊ stridor dentiū. Tunc iusti fulgebūt sicut sol in regno patris eoꝝ. Qui habet aures audiendi/audiat.

Parabola quarta.

De tribus parabolis in domo. M. xiij. ¶ Capitulum. lxvi.

Simile est regnū celoꝝ thesauro abscondito in agro: quē qui inuenit hō abscondit ⁊ pre gaudio illi9 vadit ⁊ vendit vniuersa q̄ habꝫ: ⁊ emit agrū illū. Iteꝝ simile est regnū celorum hoī negociatori querēti bonas margaritas. Inuēta autē vna ꝓciosa margarita abijt ⁊ vēdidit oīa que habuit/⁊ emit eā. Iteꝝ simile est regnū celoꝝ sagene misse in mare: ⁊ ex oī genere piscium ꝯgreganti. Quā cū impleta esset educētes ⁊ secus littus sedentes elegerūt bonos in vasa sua: malos autē foras miserūt. Sic erit in ꝯsummatiōe seculi. Exibūt angeli ⁊ separabūt malos de medio iustorū: ⁊ mittent eos in caminū ignis. Ibi erit fletus ⁊ stridor dentiū. Intellexistis hec oīa? Dicūt ei etiā. Ait illis. Ideo oīs scriba doctus ī regno celorū similis est hoī patrifamilias q̄ ꝓfert de thesauro suo noua ⁊ vetera. Et factū est cū cōsummasset iesus parabolas istas: trāsijt inde ⁊ veniens in patriā suā docebat eos in synagogis eoꝝ: ita vt mirarent̃ ⁊ dicerent: Unde huic sapiā hec ⁊ virtutes?

De reprehensione traditionis iudeoꝝ. M. xv. R. vij. et L. cōsonat supra ca. xi. Capitulum. lxvij.

Tunc M. accesserūt ⁊ R. cōuenerūt ad eū ab hierosolymis M. scribe ⁊ pharisei: et R. cū vidissent quosdā de discipulis eius cōibus manib9 ⁊ nō lotis māducare panē/vituperauerūt. Pharisei autē ⁊ oēs iudei nisi crebro lauent manus nō manducāt: tenētes traditiones senioꝝ: ⁊ a foro redeūtes nisi baptizarent̃ non comedūt. Et alia multa q̄ tradita sunt illis seruare baptismata calicū vrceoꝝ ⁊ eramentoꝝ ⁊ lectoꝝ. Et interrogabant eū pharisei ⁊ scribe dicentes: Quare M. discipuli tui transgrediunt̃: et R. non ambulant iuxta traditiones seniorū? Non M. enī lauāt manus suas cū panem māducant: sed R. cōmunibus manib9 māducant panē. Ipse M. autē respōdens ait illis: Quare ⁊ vos mandatū dei transgredimini ꝓpter traditionē vestrā. Relinquentes R. enī mandatū dei tenetis traditiones hoīm ⁊ baptismata vrceoꝝ et calicū: et alia similia his facitis multa: ⁊ dicebat eis: Bene irritū fecistis mandatū dei vt seruetis traditionē vestrā. Nam M. de9 dixit: et R. moyses: Honora patrē tuum ⁊ matrē: ⁊ qui male dixerit patri vl̃ matri/morte moriatur. Uos autē dicitis: Si dixerit homo patri aut matri corban: hoc est donū quodcūqꝫ ex me tibi ꝓderit M. ⁊ nō honorificabit patrē suum aut matrem suā: et R. vltra non dimittitis eū quicq̄ facere patri suo aut matri rescindētes verbū dei per traditionē vestram: quā tradidistis: ⁊ multa similia huiōi facitis. Hipocrita M. bene ꝓphetauit de vobis Esaias/dicens: Scriptū est: popul9 hic labijs me honorat: cor autē ipsoꝝ longe est a me. In vanum aūt ⁊ sine M. causa colunt me docētes doctrinas ⁊ mandata hoīm. Et cōuocatis iterū R. ad M. se turbis dixit: Audite me oēs R. ⁊ intelligite. Non M. quod intrat in os/coinquinat hominē. Nihil R. est extra hoiem introiens in eū/quod possit eū inquinare: sed que de hoīe ꝓcedunt/illa sunt q̄ coinquināt hoīem. Si quis habet aures audiendi/audiat. Et cū introisset in domū a turba accedentes. M. discipuli eius interrogabant R. eū parabolā: ⁊ M. dixerunt ei: Scis quia pharisei audito hoc verbo/scādalizati sunt. At ille respōdens ait: Omis plantatio quā nō plantauit pater meus celestis/eradicabit̃. Sinite illos ceci sunt ⁊ duces cecoꝝ. Cecus aūt si ceco ducatū prestet/ambo in foueā cadunt. Rūdens aūt petrus/dixit ei: Edissere

nobis parabolã hanc. At ille dixit: Adhuc et vos sine intellectu sic R. ⁊ imprudẽtes estis? Nõ intelligitis qꝛ omne extrinsecus introiens in hominem. Omne M. qd in os intrat nõ R. põt eũ coinquinare: qꝛ nõ introiuit in cor eius: sed in ventrẽ vadit ⁊ in secessum emittit purgans omes escas. Dicebat autẽ qm̃ que de hoĩe exeunt illa coinquinãt hominem: que M. autẽ procedũt de ore/de corde/exeũt ⁊ ea coinquinãt hominem. Abintus R. eñ de corde hoim male cogitationes ꝓcedunt homicidia M. adulteria/fornicatiões/furta/falsa testimonia blasphemie/auaricie R. nequicie/dolus/impudicicia/oculus malus/supbia/stulticia. Oĩa hec mala abintus ꝓcedũt: et hec M. sunt q̃ coinquinant hominem. Nõ lotis autẽ manibꝰ mãducare nõ coinquinant hominem.

Vide Lu. vi. supra tricesimo rubricella quindecima.

De chananea. M. xv. R. vij.

Capl̃m. lxviij.

Et M. egressus inde surgens R. secessit M. ⁊ abijt R. in partes. M. in fines R. tyri ⁊ sydonis: ⁊ ingressus M. domũ neminem voluit scire ⁊ non potuit latere. Et M. ecce mulier chananea statim R. vt audiuit de eo cuius filia habebat spm̃ immundũ egressa M. a finibus illis intrauit ⁊ clamauit. M. dicẽs ei: Miserere mei dñe fili dauid: filia mea male a demonio vexatur. Qui nõ rñdit ei verbũ: ⁊ accedẽtes discipuli eius rogabant eũ/dicentes: Dimitte eã: qꝛ clamat post nos. Ipse autẽ respondẽs ait: Nõ sum missus nisi ad oues q̃ perierũt domꝰ israel. At illa venit ⁊ adorauit eũ ⁊ ꝓcidit R. ad pedes eius. Erat eñ mulier gẽtilis syrophenissa gñe/⁊ rogauit eum vt demoniũ eijceret de filia eius/dicẽs M. Dñe adiuua me: qui rñdens ait: Sine R. M. prius saturari filios. Non est bonũ sumere panẽ filioꝝ ⁊ mittere canibꝰ. At illa rñdens dixit illi: etiã M. dñe: nã ⁊ catelli edũt de micis q̃ cadunt de mẽsa dñoꝝ suoꝝ: ⁊ comedunt R. de micis sub mensa pueroꝝ. Tũc M. rñdens iesus ait illi: O mulier magna est fides tua/fiat tibi sicut vis: ꝑpter R. hũc sermonẽ vade: exijt demoniũ de filia tua: ⁊ sanata M. est filia eius ex illa hora: et R. cũ abijsset domũ suã/inuenit puellã sedentẽ sup lectũ ⁊ demoniũ exisse.

Videt marcus dicere ꝙ christꝰ sanauerit in domo filiã: ſʒ ꝯtextus iste concordat eũ cũ mattheo.

De surdo ⁊ muto sanato ⁊ multis alijs. M. xv. R. vij.

Ca. lxix.

Et R. iterũ exiens de finibꝰ tyri venit per sydonẽ secus M. mare qd est inter R. medios fines decapoleos: ⁊ adducunt ei surdũ ⁊ mutũ ⁊ deprecabant eũ vt imponat illi manũ ⁊ imponẽs illi manũ ⁊ apphendens eũ de turba seorsum misit digitos suos in auriculas eius ⁊ expuens tetigit linguã eius. Et suspiciens in celũ/ingemuit ⁊ ait: Effeta/qd est aperire: ⁊ statim loquebat recte: ⁊ ꝑcepit eis/ne cui dicerẽt: quãto autẽ eis ꝑcipiebat tanto magis plꝰ ꝑdicabãt: et de eo amplius admirabant/dicẽtes: Bene oĩa fecit: ⁊ surdos fecit audire ⁊ mutos loqui: ⁊ M. ascendẽs in montẽ sedebat ibi. Et accesserũt ad eũ turbe multe habentes secũ mutos ⁊ claudos/debiles/ cecos ⁊ alios multos: et proiecerũt eos ad pedes eius/⁊ curauit eos/ ita vt turbe admirarent videntes mutos loquẽtes ⁊ claudos ambulãtes/cecos vidẽtes: ⁊ magnificabant deũ israel.

De secunda refectione turbe ex septẽ panibꝰ ⁊ paucis piscibꝰ M. xv. R. viij.

Capitulũ. lxx.

In diebꝰ R. illis: Cũ turba multa esset cũ iesu nec haberẽt qd manducarẽt/ꝯuocans discipulis suis ait illis: Misereor sup turba: quia ecce iã triduo sustinẽt ⁊ ꝑseuerant M. mecũ: nec habent qd manducẽt/⁊ dimittere eos ieiunos nolo ne deficiant in via: et R. si dimisero eos ieiunos in domũ suã/deficient in via: quidã eñ ex eis de longe venerũt: ⁊ respõderũt ei discipuli: vnde illos poterit q̃s saturare panibꝰ in solitudine? vnde M. nobis panes in deserto tãtos vt saturemus turbã tantam? Et R. interrogabat eos: quot panes habetis? Qui dixerũt: septẽ ⁊ paucos M. pisciculos: ⁊ ꝑcepit turbe vt discũberent sup terrã ⁊ R. accipiẽs M. septẽ panes gratias agẽs fregit ⁊ dabat discipulis suis vt apponerent: ⁊ apposuerũt turbe ⁊ dederũt M. populo: ⁊ habebãt pisciculos paucos/⁊ ipsos bñdixit: et iussit apponi. Et mãducauerũt omes. M. et saturati sunt. Et sustulerunt R. qd superauerat de fragmẽtis septẽ sportas plenas. Erant aũt qui mãducauerãt R. quasi quatuor milia hoim extra M. paruulos ⁊ mulieres ⁊ dimisit R. eos: ⁊ dimissa M. turba ascẽdit in nauiculã R. cũ discipulꝭ suis: ⁊ venit M. in fines magedon partes R. dalmanutha.

De iudeis iterũ petentibꝰ signũ de celo ⁊ de fermẽto phariseoꝝ cauẽdo M. xvi. R. viij.

Ca. lxxi.

Et exierũt R. ⁊ accesserunt M. ad eũ pharisei ⁊ saducei tentantes vt rogarẽt eũ: et R. ceperũt conquirere cũ eo querẽtes ab eo vt M. signũ de celo ostẽderet. At ille respõdens ait illis: Facto vespe dicitis: Serenũ erit/rubicundũ est eñ celũ. ⁊ mane: Hodie tẽpestas/rutilat eñ triste celũ. Faciem ẽ celi dijudicare nostis: Signa autẽ tẽporũ non potestis. Et ingemiscẽs R. spiritu ait: Quid generatio ista signũ querit? Generatio M. mala ⁊ adultera signũ querit. Amẽ R. dico vobis: Nõ dabit generationi huic nisi M. signũ ione ꝑphete. Et relictis illis ascendit in nauim: et abijt trãs fretũ: ⁊ cũ venissent discipli eiꝰ trans fretũ obliti sunt panes recipe. Et R. nisi vnũ panem nõ habebãt secũ in naui. Et ꝑcipiebat eis/dicens Intuemini M. R. et cauete a fermẽto phariseoꝝ ⁊ saduceoꝝ: et fermẽto R. herodis. At M. illi cogitabant intra se dicẽtes: qꝛ panes nõ accepimus. Quo R. cognito: ait illis iesus: quid M. cogitatis inter vos modice fidei: qꝛ panes nõ habetis?

nōdū R. cognoscitis nec intelligitis? Adhuc cecatū habetis cor vestrū? oculos habētes nō videtis: et aures habētes nō auditis. Nec recordamini qn̄ quinqȝ panes fregi in quinqȝ milia hominū. M. et quot cophinos fragmentoꝝ R. plenos tulistis? Dicūt ei duodecim. Quādo et septē panes in quatuor milia hominū M. et quot R. sportas fragmētoꝝ tulistis? Dicunt ei septē et dicebat eis: quō nondū intelligitis: qꝛ M. non de pane dixi vobis? Cauete a fermēto phariseoꝝ et saduceoꝝ. Tunc intellexerūt: qꝛ non dixerit cauendū a fermēto panum/ sed a doctrina phariseoꝝ et saduceoꝝ.

De ceco sanato qui videbat homines velut arbores ambulantes. R. viij. Capitulū. lxxij.

Et venit bethsaida: et adducunt ei cecū: et rogabant eū vt illū tangeret: et apphensa manu ceci educit eū extra vicū expuens in oculos eius/ impositis manibus suis interrogauit eū si quid videret: et aspiciēs ait: Video hoīes velut arbores ambulantes. Deinde iterū imposuit manus sup oculos eius: et cepit videre: et restitut⁹ est ita vt clare videret oīa: et misit illum in domū suam/ dicens: Vade in domū tuam. Et si in vicum introieris nemini dixeris.

De interrogatione christi quē me dicunt hoīes esse. M. xvi. R. viij. L. ix. Capitulū. lxxiij.

Et ingressus R. est iesus et discipuli ei⁹ in castella. Venit autē in partes cesaree philippi. Et factū L. est cū solus esset orans et discipuli eius cū eo: et R. in via M. interrogabat discipulos suos/ dicēs: Quem R. dicūt hoīes esse filiū hoīs. Quē L. me esse dicūt turbe? qui rn̄derunt illi/ dicētes: Alij M. Joannē baptistā/ alij heliā/ alij vo hieremiā/ alij R. quasi vnū de pphetis/ alij L. qꝛ ppheta vn⁹ de priorib⁹ surrexit. Tūc R. dixit illis iesus: Vos M. aūt quē me eē dicitis? Rn̄dens simon petrus dixit: Tu es christ⁹ filius dei viui. Rn̄dens autē iesus dixit ei: Beatus es simon bariona: qꝛ caro et sanguis nō reuelauit tibi: sed pater me⁹ qui est in celis. Et ego dico tibi: qꝛ tu es petrus: et sup hanc petrā edificabo ecclesiā meā: et porte inferi nō ꝑualebunt aduersus eā: et tibi dabo claues regni celoꝝ. Et quodcūqȝ ligaueris sup terrā/ erit ligatū et in celis: et quodcūqȝ solueris super terrā: erit solutū et in celis. At L. ille increpās eos cōminatus R. est eis et ꝓcepit M. discipulis vt nemini dicerēt de R. illo ꝙ ipse esset christ⁹. Exinde cepit iesus docere R. eos et ostēdere M. discipulis suis: qꝛ oporteret eū ire hierosolymā et multa pati: et R. reprobari L. a R. summis senioribus/ a scribis M. et principib⁹ sacerdotū/ et occidi et tertia die resurgere: et R. palā verbū loq̄batur/ et assumēs M. eū petrus cepit illū increpare/ dicēs: Absit a te. Nō erit tibi hoc qui R. cōuersus vidēs discipulos cōminat⁹ est petro/ dicens: Vade retro post M. me sathana/ scandalū es mihi: qꝛ non sapis ea q̄ dei sunt/ sed ea q̄ hominū.

De cruce baiulanda post christū M. xvi. R. viij. Et consonat L. infra. xiiij. et Luce. ix. Ca. lxxiiij.

Et vocata R. turba cū discipulis suis dicebat ad oēs: Si quis vult post me venire: et R. me sequi abneget M. L. semetipm et tollat crucē suam et sequat̄ me. Qui M. em̄ voluerit L. animā suā saluā facere pdet eā. Qui autē pdiderit aīam suā ppter me et euangeliū/ saluā faciet eā et inueniet M. eā. Quid em̄ pdest hoī si vniuersum mundū lucret̄/ aīe vo sue detrimentū patiat̄: semetipsum L. pdat et detrimentū sui faciat? Aut M. R. quā dabit homo cōmunicationem pro aīa sua. Filius M. em̄ hoīs vēturus est in gloria patris sui cū angelis suis: et tunc reddet vnicuiqȝ sm̄ opa sua. Qui R. em̄ me ꝯfessus fuerit et verba mea in generatione ista adultera et peccatrice: et fili⁹ hominis ꝯfitebit̄ eū cū venerit in gloria patris sui cū angelis suis. Nā L. qui erubuerit me et sermones meos hūc fili⁹ hoīs erubescet cū venerit in maiestate sua et patris et sctōꝝ angeloꝝ. Et R. dicebat L. illis: Amen vere L. dico vobis: Sunt M. quidā R. L. de hic stantib⁹ qui nō gustabūt mortē donec videāt regnū R. dei venientis in virtute: filiū M. hoīs venientē in regno patris sui.

De transfiguratiōe domini M. xvij. R. ix. L. ix. Ca. lxxv.

Factum L. est autē post hec verba fere dies octo post M. dies R. sex. Assumpsit iesus iterū petrū/ iacobū et ioannē frēm eius et duxit illos in montē excelsū seorsum solos R. vt oraret L. et transfiguratus M. est ante illos. Et L. facta est dū oraret species vultus eius altera et resplendunt M. facies ei⁹ sicut sol:

Regula tyconij de tēporib⁹ hic hʒ locū. Marcus em̄ nō noiat pmū et vltimū diem: qꝛ fuerūt impfecti.

vestimēta aūt eius facta sunt alba et cādida/ splēdida R. nimis velut nix: et q̄lia fullo nō pōt candida facere sup terrā. Et M. ecce duo L. viri apparuerūt M. eis moyses et helias cū eo loquētes visi L. in maiestate: et dicebant excessum eius quē cōpleturus erat in hierusalē. Petrus vo et qui cū illo erāt grauati erāt somno. Et euigilantes viderūt maiestatē eius: et duos viros q̄ stabant cū illo: et factum est dū descēderet ab illo. Respōdens M. petrus dixit ad iesum: Dn̄e preceptor L. Rabbi R. bonū M. est R. nos L. hic esse: si vis M. faciamus hic tria tabernacula/ tibi vnū/ moysi vnū/ et helie vnū. Non R. em̄ sciebat quid diceret. Erant em̄ timore exterriti. Adhuc L. autē illo loquente: ecce M. nubes lucida obumbrauit eos et timuerūt L. illis in nubem intrantibus: et M. ecce venit vox R. de nube di. Hic est filius meus dilectus M. charissimus R. in quo M. mihi bene placui: ipsum audite. Et audientes discipuli eius ceciderūt in faciem suam et timuerunt valde: et accessit Jesus et tetigit eos/ dixitqȝ eis: Surgite/ nolite timere: et L. dum fieret vox leuātes M. oculos et circūspiciētes R.

neminē M. viderūt amplius R. nisi iesum tm̄ secū ꝛ inuētus L. est iesus solus. Et M. descēdentibus L. illis de mōte p̄cepit illis iesus/ dicens: Nemini dixeritis visionē donec filius hoīs a morte resurgat: ꝛ R. verbum ꝯtinuerunt apud se conquirentes q̄d esset cū a mortuis resurrexerit. Et tacuerūt L. ipsi: ꝛ nemini dixerunt in illis dieb⁹ q̄cq̄ ex illis q̄ viderāt: ꝛ interrogauerūt M. eū discipli ei⁹ ꝛ dicebant: Quid ergo dicūt scribe ꝛ p̄hari sei R. qr heliā oportet venire primū. Qui r̄ndēs ait illis: Helias M. q̄dē venturus est. Et venerit R. primo restituet oīa: ꝛ quō scriptū est in filiū hoīs vt multa patiat̄ ꝛ ꝯtēnat̄. Dico M. aūt vobis: qr helias iā venit ꝛ nō cognouerūt eū: sed fecerūt in eo q̄cūq̄ voluerūt: sicut R. scriptū est de eo: sic M. ꝛ filius hoīs passur⁹ est ab eis. Tūc intellexerunt discipuli/ qr de ioāne baptista dixisset eis.

De spū muto quē nō potuerunt curare discipuli christi. M. xvij. R. ix. L. ix.

¶ Capl̄m. lxxvj.

Factum L. est aūt in seq̄nti die descēdentibus illis de mōte: ꝛ veniēs R. ad discipulos suos/ occurrit illis turba multa: et R. vidit turbā magnā circa eos ꝛ scribas cōquirētes cū illis: ꝛ cōfestim oīs ppl's vidēs iesum stupefact⁹ est ꝛ expauerūt: ꝛ M. cū venisset ad turbā occurrētes R. salutabāt eū ꝛ interrogauit eos: Quid inter vos conquiritis? Et L. ecce respondēs R. vir L. vnus R. de turba/ accessit M. ad eū genibus ꝓuolutus ante eū clamauit L. dicēs: Magr̄ R. attuli ad te filiū meū huc habentē spm̄ mutū: q̄ vbicūq̄ app̄hēderit eū/ illidit eū: ꝛ spumat ꝛ stridet dentibus ꝛ arescit. Dn̄e M. miserere filio meo: qr lunatic⁹ est ꝛ male patit̄. Nā sepe cadit in ignez ꝛ crebro in aquā. Magr̄ L. obsecro respice filium meū: qr vnicus mihi est. Et ecce spūs app̄hēdit illū: ꝛ subito clamat ꝛ elidit ꝛ dissipat eū cū spumat: ꝛ vix discedit dilaniās eū ꝛ obtuli M. eū discipulis tuis: rogaui L. ꝛ dixi R. vt eijcerent eū: ꝛ nō potuerūt curare M. eū. R̄ndens iesus ait: O generatio incredula/ infidelis L. ꝛ ꝑuersa/ vsq̄quo ero apud vos ꝛ vobiscū M. q̄diu vos R. patiar. Afferte M. huc illū ad me: adduc L. huc filiū tuum. Et R. attulerunt eū: ꝛ L. cū accederet ꝛ vidisset. R illū statim spūs turbauit illū ꝛ elisit L. eū demonium ꝛ dissipauit: ꝛ R. elisus i terrā voluta bat̄ spumans: ꝛ interrogauit patrē q̄ntū tp̄is est: ex quo ei hoc accidit. Et ille dixit: Ab infantia/ ꝛ frequenter eū in ignē ꝛ in aquā misit vt eū pderet: sed ꝛ si quid potes adiuua nos misertus nostri: iesus aūt ait illi: Si potes credere: oīa possibilia sunt credenti: et cōtinuo exclamās pater pueri cum lachrymis aiebat: Credo dn̄e/ adiuua incredulitatē meā. Et cuz vidisset iesus cōcurrentē turbā/ cōminat⁹ est spiritui imūdo ꝛ increpauit M. L. eū iesus/ dicēs R. Surde ꝛ mute spūs. Ego p̄cipio tibi/ exi ab eo: et ampli⁹ ne introeas in eū: ꝛ exclamās ꝛ multū discerpēs eū exijt ab eo demoniū M. ꝛ fact⁹ R. est sicut mortu⁹: vt multi dicerēt/ qr mortu⁹ esset. Jesus autē tenēs manū ei⁹ eleuauit eū ꝛ surrexit: ꝛ curatus M. est puer: in illa hora sanatus L. puer: ꝛ reddidit illū patri suo. Stupebāt aūt oēs in magnitudine dei/ oībusq̄ mirātib⁹ in oīb⁹ que faciebat dixit ad discipulos suos: Ponite in cordib⁹ vestris sermones istos. Filius eñ hoīs futurū est vt tradat̄ in manus hoīm: ꝛ R. cū introissent domū discipuli ei⁹ accesserūt M. ad eū secreto/ ꝛ dixerūt ei: Quare nos nō potuim⁹ curare eū. Dixit illis iesus propter incredulitatē vestrā. Amē dico vobis: si habueritis fidē sicut granū sinapis: dicetis monti huic transi hinc ꝛ transibit: ꝛ nihil impossibile erit vobis. Hoc R. aūt genus in nullo pōt exire/ nisi in oratione ꝛ ieiunio.

De scēnophegia ꝛ predicatione passiōis christi. M. xvij. R. ix. L. ix. J. vij.

¶ Capitulū. lxxvij

Et R. inde pfecti p̄tergrediebāt̄: ꝛ J. ambulabat post h̄ iesus i galileā: nec R. volebat quēq̄ scire. Nō Jo. eñ volebat ambulare in iudeā: qr q̄rebāt eū iudei interficere. Erat eñ i ꝓxio dies fest⁹ iudeoꝝ scenophegia. Dixerūt aūt ad eū frēs ei⁹: Trāsi hinc ꝛ vade i iudeā/ vt ꝛ discipuli tui videāt opa q̄ tu facis. Nemo q̄ppe in occulto aliq̄d facit: ꝛ q̄rit ip̄e in palam esse si h̄ facis manifesta teip̄m mūdo. Nec eñ frēs ei⁹ credebāt i eū. Dixit ḡ eis iesus: Tēp⁹ meū nōdū aduenit: tp̄s aūt vr̄m semꝑ est paratū. Non pōt mūd⁹ odisse vos/ me aūt odit: qr testimoniū perhibeo de illo: qr opa ei⁹ mala sunt. Uos ascēdite ad diē festū hūc: ego aūt nō ascēdā ad diē festū istum: qr tp̄s meū nōdū impletū est. Hec cū dixisset ipse māsit in galilea. Cōuersantib⁹ M. aūt eis in galilea docebat R. discipulos suos: ꝛ M. dixit R. illis iesus: Fili⁹ hoīs tradēd⁹ est in man⁹ hoīm ꝛ occidēt eū: ꝛ occisus R. Tertia die resurget: at L. illi ignorabāt ꝟbū istud: ꝛ erat velatū aū eos/ vt nō sentirēt illud: ꝛ L. Timebāt R. eū interrogare de h̄ ꝟbo: ꝛ ꝯtristati M. sunt vehemēter. Ut J. autez ascēderūt frēs ei⁹/ tūc ꝛ ip̄e ascēdit ad diē festū: non manifeste/ sed q̄si in occulto. Judei ḡ q̄rebāt eū in die festo ꝛ dicebāt: Ubi est ille? ꝛ murmur multum erat de illo in turba. Quidā eñ dicebāt: qr bonus est. Alij aūt dicebāt/ nō: sed seducit turbas. Nemo tm̄ palā loq̄bat̄ de eo ꝓpter metū iudeoꝝ. Jā autē die festo mediāte ascēdit iesus in tēplū ꝛ docebat ꝛ mirabāt̄ iudei/ dicētes: Quō hic lr̄as scit cū non didicerit? R̄ndit eis iesus ꝛ dixit: Mea doctrina nō est mea/ sed ei⁹ q̄ misit me. Si q̄s voluerit volūtatē ei⁹ facere cognoscet de doctrina vtrū ex deo sit: an ego a meip̄o loq̄r. Qui a semetip̄o loquit̄/ gloriaz ꝓpriā q̄rit. Qui aūt q̄rit gloriā eius q̄ misit illum hic verax est/ ꝛ iniusticia in illo nō est. Nōne moyses dedit vobis legē: ꝛ nemo ex vobis facit legez? Quid me q̄ritis interficere? R̄ndit ei turba et dixit: Demoniū habes: quis te q̄rit interficere? Respōdit iesus ꝛ dixit iesus: Unū op⁹ feci ꝛ oēs miramini: ꝓpterea moyses dedit vobis circūcisionem: nō qr ex moyse est/ sed ex p̄rib⁹: ꝛ in sabbato circūciditis hoīem. Si circūcisionē accipit hō in sabbato vt nō soluat̄ lex moysi: mihi cur indignamini?

qꝛ totũ hoĩem sanũ feci in sabbato? Nolite iudicare ẜm faciẽ: sed iustũ iudiciũ iudicare. Dicebant ergo quidã ex hierosolymis: Nõne hic est quẽ q̃runt interficere? Ecce palã loquit̃: ⁊ nihil ei dicũt. Nunquid vere cognouerũt principes qꝛ hic est christ⁹: sed nũc scimus vnde sit: christus aũt cũ venerit nemo scit vnde sit. Clamabat ẽ docẽs in tẽplo iesus/ ⁊ dicẽs: Et me scitis/ ⁊ vnde sim scitis: ⁊ a meipso nõ veni: sed est verus q̃ misit me quẽ vos nescitis. Ego aũt scio eũ: ⁊ si dixero qꝛ nescio eũ/ erõ similis vobis mẽdax: sed scio eũ: qꝛ ab ipso sum/ ⁊ ipse me misit. Querebãt ẽ eũ apphẽdere/ ⁊ nemo misit in illũ man⁹: qꝛ nõdũ venerat hora ei⁹. De turba autẽ multi crediderũt in eũ/ ⁊ dicebãt: christ⁹ cũ venerit nunq̃d plura signa faciet/ q̃ꝫ q̃ hic facit? Audierunt pharisei turbã murmurantẽ de illo hec. Et miserũt pharisei ⁊ p̃ncipes ministros vt apprehenderẽt eũ. Dixit ergo eis iesus: Adhuc modicũ tẽpus vobiscũ sum/ ⁊ vado ad eũ q̃ misit me: q̃retis me ⁊ nõ inuenietis: ⁊ vbi sũ ego/ vos nõ potestis venire. Dixerunt ẽ iudei ad seip̃os: Quo hic iturus est: quia nõ inueniemus eũ? Nunq̃d in dispersionẽ gentiũ iturus est ⁊ docturus gentes? Quis est hic sermo quẽ dixit? Queretis me ⁊ nõ inuenietis: ⁊ vbi sum ego/ vos nõ potestis venire. In nouissimo autem die magno festiuitatis stabat iesus ⁊ clamabat/ dicens: Si q̃s sitit/ veniat ad me ⁊ bibat. Qui credit in me (sicut dicit scriptura) flumina de ventre eius fluent aque viue. Hoc aũt dixit de spũ quẽ accepturi erãt credẽtes in eũ. Nondũ eñ erat spũs datus: qꝛ iesus nondum fuerat glorificatus. Ex illa ẽ turba cũ audissent hos sermones eius dicebãt: Hic est vere ꝓpheta. Alij dicebãt: Hic est christ⁹. Quidã aũt dicebãt: Nunq̃d a galilea christus venit? Nõne scriptura dicit: qꝛ ex semiẽ dauid ⁊ de bethleem castello vbi erat dauid venit christ⁹? Dissensio itaq; facta est in turba ꝓpter eũ. Quidã autem ex ipsis volebant apprehendere eũ: sed nemo misit sup̃ illũ manus. Venerũt ergo ministri ad pontifices ⁊ phariseos: ⁊ dixerunt eis illi: Quare non adduxistis eum? R̃ñderũt isti: Nunq̃ꝫ sic locutus est hõ/ sicut hic hõ loquit̃. R̃ñderũt ergo eis pharisei Nunq̃d ⁊ vos seducti estis? Nunq̃d aliq̃s ex p̃ncipibus ⁊ phariseis credit in eum: sed turba hec que non nouit legem maledicti sunt? Dixit Nicodemus ad eos: Ille qui venit ad eũ nocte/ q̃ vnus erat ex ipsis: Nũq̃d lex nostra iudicat hominẽ: nisi audierit ab ip̃o p̃us ⁊ cognouerit quid faciat? R̃ñderũt ⁊ dixerũt ei: Nunq̃d ⁊ tu galileus es? Scrutare scripturas ⁊ vide qꝛ ꝓpheta a galilea nõ surgit. Et reuersi sũt vnusquisq; in domum suam

Nota q̃ꝫ nicodem⁹ iam venerat

De muliere dep̃rehẽsa in adulterio. J. viij

¶ Capl̃m lxxviij

IEsus aũt p̃rexit in montem oliueti ⁊ diluculo iterũ venit in templũ: ⁊ oĩs pp̃ls venit ad eum/ ⁊ sedens docebat eos. Adducunt aũt scribe ⁊ pharisei mulierẽ in adulterio dep̃rehensam/ ⁊ statuerunt eam in medio/ ⁊ dixerunt ei: Magister hec mulier mõdo dep̃rehensa est in adulterio? In lege aũt mandauit nobis moẏses huiusmodi lapidare: tu ergo quid dicis? Hec aũt dicebant tentantes eũ vt possent accusare eũ. Jesus autẽ inclinans se deorsum/ digito scribebat in terra. Cũ autem perseuerarẽt interrogantes eũ/ erexit se ⁊ dixit eis: Qui sine pcto [illegible] vestrũ est/ primus in illaꝫ lapidẽ mittat. Et iterũ se inclinans scribebat in terra. Audientes aũt hec/ vnus post vnũ exibat/ incipientes a senioribus: ⁊ remansit solus: ⁊ mulier in medio stans. Erigens aũt se iesus/ dixit ei: Mulier vbi sunt q̃ te accusabant? Nemo te condemnauit. Que dixit: Nemo dñe. Dixit autẽ Jesus: Nec ego te ꝯdẽnabo: vade ⁊ amplius noli peccare

De verbis christi in gazophilatio. Joã. viij

¶ Capl̃m lxxix

ITerum ergo locutus est iesus/ dicẽs: Ego sũ lux mũdi: qui sequit̃ me/ nõ ambulat in tenebris: sed habebit lumẽ vite. Dixerunt ergo ei pharisei: Tu de teip̃o testimoniũ p̃hibes: testimoniũ tuũ nõ est verũ. Respondit iesus ⁊ dixit eis Et si ego testimoniũ p̃hibeo de meipso/ verũ est testimonium meum: quia scio vnde venio et quo vado: vos autem nescitis vnde veni aut quo vado. Vos ẜm carnẽ iudicatis: ego aũt non iudico quẽq̃ꝫ: ⁊ si iudico ego/ iudiciũ meũ verũ est: qꝛ solus nõ sum: sed ego ⁊ qui misit me pater: ⁊ in lege vr̃a scriptum est: quia duorũ hoĩm testimoniũ verum est. Ego sum qui testimoniũ p̃hibeo de meipso: ⁊ testimoniũ p̃hibet de me qui me misit pater. Dicebãt ergo ei: Vbi est pater tuus? Respondit iesus: Neq; me scitis neq; patrẽ meũ. Si me sciretis/ forsitã ⁊ patrẽ meũ sciretis. Hec verba locutus est in gazophilatio docens in templo/ ⁊ nemo apprehẽdit eũ: qꝛ nondũ venerat hora eius.

De alio sermone christi ꝓpter quẽ voluerũt iudei eũ lapidare. Joã. viij.

¶ Capl̃m. lxxx

DIxit ergo iterũ eis: Ego vado ⁊ queretis me/ ⁊ in pctõ vestro moriemini: quo ego vado/ vos nõ potestis venire. Dicebant ergo iudei: Nunq̃d interficiet semetip̃m: qꝛ dixit: quo ego vado/ vos nõ potestis venire. Et dicebat eis: Vos deorsum estis: ego de sup̃i⁹ sum. Vos de mũdo hoc estis: ego nõ sum de mũdo hoc. Dixi ergo vobis: qꝛ moriemini in pctis vestris. Si eñ nõ credideritis qꝛ ego sum/ moriemini in peccato vestro. Dixerunt ergo ei: Tu quis es? Dixit eis Jesus: Principiũ qui ⁊ loquor vobis: multa habeo de vobis loqui ⁊ iudicare: sed qui me misit/ verax ẽ ⁊ ego q̃ audiui ab eo/ hec loquor in mũdo: ⁊ nõ cognouerũt/ qꝛ patrẽ eius dicebat deum. Dixit ergo eis iesus: Cũ exaltaueritis filiũ hoĩs tũc cognoscetis qꝛ ego ipse sum: ⁊ a meipso facio nihil: sed sicut docuit me pater/ hec loquor: ⁊ qui misit me/ mecuꝫ est: ⁊ nõ reliquit me solũ: qꝛ q̃ placita sunt ei/ facio semp̃. Hec illo loquẽte multi crediderũt in eũ. Dicebat ergo iesus ad eos qui crediderũt ei iudeos: Si vos mãseritis in sermone meo/ vere discipuli

mei eritis: ꝛ cognoscetis vitatē: ꝛ vitas liberabit
vos. Rñderūt ei: Semē abrae sumus ꝛ nemini ser
uiuim⁹ vnq̄: quō tu dicis/liberi eritis? Respōdit
eis iesus: Amen amen dico vobis: qꝛ oīs qui facit
pctm̄/seruus est pcti: seruus aūt nō manet i domo
in eternū/filius manet in eternū. Si ḡ filius vos li
berabit vere liberi eritis: scio qꝛ filij abrae estis/sed
queritis me interficere: qꝛ sermo me⁹ nō capit i vo
bis. Ego qḋ vidi apud patrē/loquor ꝛ vos q̄ vidi-
stis apud patrē vestrū faciatis. Rñderunt ꝛ dixe-
rūt ei: Pater noster abraā est. Dicit eis iesus: Si
filij abrae estis/opa abrae facite. Nūc autē queri-
tis me interficere hoiem q̄ veritatē voƀ locut⁹ sū
quā audiui a deo/hoc abraā nō fecit. Vos facitis
opa patris vestri. Dixerūt ḡ ei: Nos ex fornicatio
ne nō sumus nati: vnū patrē habem⁹ deū. Dixit ḡ
eis iesus: Si deus pater vester esset diligeretis vti
qꝫ me. Ego em̄ ex deo pcessi ꝛ veni: neqꝫ em̄ a me-
ipso veni/sed ille me misit: quare loquelā meā non
cognoscitis: qꝛ non potestis audire sermonē meū.
Vos ex patre diabolo estis: ꝛ desyderia patris ve-
stri vultis facere. Ille homicida erat ab initio: et
in veritate nō stetit: qꝛ nō est veritas i eo: cū loqui
tur mēdaciū/ex ppriꝭ loquit: qꝛ mēdax est ꝛ pater
eius. Ego autē qꝛ veritatē dico/nō creditis mihi.
Quis ex vobis arguet me de pctō? Si veritatē di-
co/quare nō creditis mihi. Qui ex deo est/verba
dei audit: ppterea vos nō auditis: qꝛ ex deo non
estis. Rñderunt ḡ iudei ꝛ dixerūt ei: Nōne bene di
cim⁹ nos: qꝛ samaritan⁹ es tu/ꝛ demoniū habes?
Rñdit iesus: Ego demoniū non habeo/sꝫ hono
rifico patrē meū ꝛ vos inhonorastis me. Ego aūt
nō quero gloriā meā: est q̄ querat ꝛ iudicet. Amen
amē dico vobis: Si quis sermonē meū seruauerit/
mortē nō videbit in eternū. Dixerūt ḡ iudei: Nūc
cognouim⁹/qꝛ demoniū habes. Abraā mortu⁹ est
ꝛ pphete/ꝛ tu dicis: si q̄s sermonē meū seruauerit
mortē nō gustabit in eternū. Nunq̄d tu maior es
patre nostro abraā q̄ mortu⁹ est? ꝛ pphete mortui
sunt: quē tu teipm̄ facis? Rñdit iesus: Si ego glo-
rifico meipsū/gloria mea nihil est. Est pater me⁹
q̄ glorificat me: quē vos dicitis/qꝛ deus nr̄ est: ꝛ nō
cognouistis eū: ego aūt noui eū. Et si dixero: qꝛ nō
scio eū/ero similis vobis mēdax: sed scio eū/ꝛ sermo-
nē eius seruo. Abraā pater vester exultauit vt vide
ret diē meū: vidit ꝛ gauisus est. Dixerūt ḡ iudei ad
eū: Quinquaginta annos nōdū habes ꝛ abraā vi
disti. Dixit ergo eis: Amē amen dico vobis anteq̄
abraā fieret ego sum. Tulerūt ḡ lapides vt iacerēt
in eū: Jesus autē abscondit se ꝛ exiuit de tēplo.

De ceco nato. J. ix.

Capitulū. lxxxi.

ET pteriens vidit hoiem cecū a natiuitate
. Et interrogauerunt eū discipuli sui: Rab
bi/quis peccauit: hic aut parentes eius vt
cec⁹ nasceret? Rñdit iesus: Neqꝫ hic peccauit/ne
qꝫ parētes eius: sed vt manifestent opa dei in illo.
Me oportet opari opa eius q̄ misit me donec di-
es est. Venit nox qñ nemo pōt opari: q̄diu sum in
mūdo/lux sum mūdi. Hoc cū dixisset expuit in ter
rā/ꝛ fecit lutū ex sputo/ꝛ liniuit lutū sup oculos ei⁹
ꝛ dixit ei: Vade ꝛ laua in natatoria syloe: qḋ inter-
pretat missus. Abijt ergo ꝛ lauit/ꝛ venit videns.
Itaqꝫ vicini ꝛ qui viderāt eū prius: qꝛ mendicus
erat/dicebāt: Nōne hic est qui sedebat ꝛ mendica
bat? Alij dicebāt: quia hic est. Alij aūt nequaq̄/sed
similis eius est. Ille vo dicebat: quia ego sum. Di
cebant ergo ei: Quomodo aperti sunt tibi oculi?
Respōdit: Ille homo qui dicit iesus lutum fecit
ꝛ vnxit oculos meos: ꝛ dixit mihi: Vade ad nata-
toria syloe ꝛ laua: ꝛ abij ꝛ laui/ꝛ video. Dixerūt ei:
Vbi est ille? Ait: nescio. Adducunt eū ad pharise-
os qui cecus fuerat. Erat autē sabbatū quādo lu-
tum fecit iesus/ꝛ aperuit oculos eius. Iterū ergo
interrogabant eū pharisei quō vidisset. Ille autē
dixit eis: Lutum posuit mihi sup oculos ꝛ laui ꝛ vi
deo. Dicebant ergo ex phariseis quidā: Non est
hic homo a deo qui sabbatū non custodit. Alij di-
cebant: Quō potest homo peccator hec signa fa-
cere: ꝛ schisma erat inter eos. Dicunt ergo ceco ite-
rū: Tu quid dicis de eo qui aperuit tibi oculos tu
os. Ille autē dixit: quia ppheta est. Non credide-
rūt ergo iudei de illo: quia cecus fuisset ꝛ vidisset:
donec vocauerūt parētes eius qui viderat: ꝛ inter
rogauerūt eos/dicentes: Hic filius vester est quē
vos dicitis: qꝛ cecus natus est: quō ergo nunc vi-
det? Responderūt ergo eis parētes eius/ꝛ dixerūt
Scimus: qꝛ hic est filius noster/et qꝛ cecus natus
est: quō autē nunc videat/nescimus: aut quis ape-
ruit oculos eius/nos nescimus: ipsum interrogate
etatē habet: ipse de se loquat. Hec dixerunt paren
tes eius: qꝛ timebant iudeos. Jam em̄ conspiraue
rant iudei: vt si quis confiteret eum esse christū: ex
tra synagogā fieret: ppterea parētes eius dixerūt:
etatē habet/ipsum interrogate. Vocauerunt ergo
rursum hominē qui cecus fuerat: ꝛ dixerūt ei: Da
gloriam deo. Nos scimus: qꝛ hic homo peccator
est. Dixit ergo ille: Si peccator est/nescio. Vnum
scio: quia cū cecus essem modo video. Dixerūt er
go illi: Quid fecit tibi? quomodo aperuit tibi ocu
los? Respondit eis: Dixi vobis iam/ ꝛ audistis.
Quid iterū vultis audire: Nunq̄d ꝛ vos vultis di
scipuli eius fieri? Maledixerūt ei: ꝛ dixerūt: Tu di
scipulus illius sis: nos aūt moysi discipuli sumus.
Nos scimus: quia moysi locutus est deus. Hunc
autē nescimus vnde sit. Respondit ille homo/ꝛ di
xit eis: In hoc mirabile est: quia vos nescitis vnde
sit: ꝛ aperuit oculos meos. Scimus autē/quia pec
catores deus nō audit: sed si quis dei cultor est et
voluntatē ei⁹ facit/hūc deus exaudit. A seculo nō
est auditū: quia quis aperuit oculos ceci nati: nisi
esset hic a deo/nō poterat facere quicq̄. Respōde-
rūt ꝛ dixerunt ei: In peccatis natus es totus et tu
doces nos: ꝛ eiecerūt eū foras. Audiuit iesus quia
eiecerūt eum foras: ꝛ cū inuenisset eū/dixit ei: Tu
credis in filiū dei? Respōdit ei ꝛ dixit: quis est dñe
vt credā in eum. Dixit ei iesus: Et vidisti eū et qui
loquit tecū/ipse est. At ille ait: Credo dñe: ꝛ pcidēs
adorauit eū. Et dixit ei iesus: In iudiciū ego veni
in hūc mundū/vt qui nō vident/videāt: ꝛ qui vidēt
ceci fiant: ꝛ audierūt ex phariseis q̄ cū ipso erant ꝛ

dixerunt ei: Nunquid et nos ceci sumus? Dixit eis iesus: Si ceci essetis nō haberetis pctm̄. Nunc vero q̄r dicitis/q̄r videmus: pctm̄ vestrū manet.

De sermone christi:

Ego sum pastor bonus. Jo. x. Ca. lxxxij.

Amen amen dico vobis qui non intrat p ostiū in ouile ouiū/sed ascendit aliūde/ille fur est et latro. Qui autē intrat p ostiū/hic pastor est ouiū: huic ostiari⁹ aperit et oues vocē eius audiūt: et proprias oues vocat nominatim et educit eas: et cū proprias oues emiserit/vadit añ eas: et oues illū sequunt: q̄r sciunt vocē eius. Alienū autē non sequunt/sed fugiūt ab eo: q̄r non nouerunt vocē alienorū. Hoc prouerbiū dixit eis iesus: Illi autē nō cognouerūt quid loqueret eis. Dixit ergo eis iterū iesus: Amē amen dico vobis/q̄r ego sum ostiū ouiū. Omnes quotquot venerunt fures sunt et latrones: sed non audierunt eos oues. Ego sum ostiū/p me si quis introierit saluabit: et ingredieē et egredietur/et pascua inueniet. Fur autē non venit nisi vt furetur et mactet et pdat. Ego veni vt vitā habeant et abūdantius habeāt. Ego sum pastor bonus: bonus pastor dat aiam suā pro ouib⁹ suis. Mercenarius autē et qui nō est pastor/cui⁹ nō sunt oues ppric: videt lupū veniētē et dimittit oues et fugit: et lupus rapit et dispergit oues. Mercenarius aūt fugit q̄r mercenari⁹ est: et non ptinet ad eū de ouibus. Ego sum pastor bon⁹ et cognosco oues meas/et cognoscūt me mee. Sicut nouit me pater et ego agnosco patrem/et animā meam pono pro ouibus meis. Et alias oues habeo q̄ non sunt ex hoc ouili: et illas oportet me adducere/et vocē meā audiēt/et fiet vnū ouile et vnus pastor: ppterea me pater diligit: q̄r ego pono animā meā et iterū sumā eam. Nemo tollet eā a me/sed ego pono eā a meipso: ptātē habeo ponēdi aiam meā: et potestatē habeo iterū sumēdi eam. Hoc mandatū accepi a patre meo. Dissentio iterū facta est inter iudeos ppt sermones hos. Dicebāt aūt multi ex his: Demoniū habet et insanit: quid eū auditis? Alij dicebāt: hec verba nō sunt demoniū habētis. Nunquid demoniū potest cecorū oculos aperire?

De solutione didragmatis. M. xvij. R. ix. Capl̄m. lxxxiij.

Et R. venerunt capharnaū/accesserūt qui didragma accipiebāt ad petrū et dixerunt ei: Magister vester nō soluit didragma. Et ait: etiā: et cū intrasset in domū/preuenit eū iesus/dicēs: Quid tibi videē Simon? Reges terre a quib⁹ accipiūt tributum vel censum/a filijs suis an ab alienis? Et ille dixit: Ab alienis. Et dixit ei iesus: Ergo liberi sunt filij. Ut autē non scandalizem⁹ eos: Vade ad mare et mitte hamū/et eū piscē qui p̄mus ascēderit/tolle: et aperto ore eius inuenies staterē/illum sumēs da eis p me et te.

De contentione discipulorū quis eorū videreē esse maior: et de doctrina christi M. xviij. R. ix. L. ix. Ca. lxxxiiij.

In illa M. hora intrauit L. in eos cogitatio quis eorū videreē esse maior. At iesus videns cogitatiōes cordis eorū: cū R. domi esset/interrogabat eos: quid i via tractabatis. At illi tacebant: Siquidē in via inter se disputauerāt: quis esset illorū maior. Accesserūt M. discipuli ad iesum dicentes: Quis putas maior est in regno celorū? Et R. residens vocauit duodecim: et ait illis: Si qs vult prim⁹ esse/erit omniū nouissimus/et omniū minister. Et M. aduocans iesus paruulū accipiens R. apprehēdit L. et statuit M. eū secus se in medio M. eorū. Quem R. cū complexus esset/ait illis: Amen M. dico vobis: Nisi conuersi fueritis et efficiamini sicut paruuli: nō intrabitis in regnū celorū. Quicūq3 ergo humiliauerit se sicut paruulus iste: hic maior est in regno celorū. Et qui susceperit vnum paruulū talem in nomine meo/me suscipit. Et R. quicūq3 me susceperit/non solū me suscipit sed eū qui misit me. Nam qui minor L. est inter vos omnes hic maior est. Qui M. autē scandalizauerit vnū de pusillis istis minimis qui in me credūt/expedit bonū R. est ei magis: vt M. suspendatur mola asinaria in collo eius et demergaē in profundū maris. Ue mūdo a scandalis. Necesse est em̄ vt veniāt scandala: verūtamē ve homini illi per quē scandalū venit. Si M. autē R. manus tua scādalizat te/abscide eam et proijce abs te. Bonū R. est tibi debilem vel claudū M introire in vitā/q̄ duas manus vel duos M. pedes habentē mitti et ire in gehennā ignē M. eternū inextinguibilē R. vbi vermis eorū non moritur/et ignis nō extinguitur. Et si pes tuus scandalizat te/amputa illum: bonū est tibi claudū intrare in vitam eternā: q̄ duos pedes habentē/mitti in gehennā ignis inextinguibilis: vbi vermis eorū non moriē et ignis non extinguitur: et M. si oculus tuus scādalizat te/erue eū et pijce abs te. Bonū R. est tibi lusco cū M. vno oculo vitam intrare/regnū R. dei/q̄ duos oculos habentē mitti in gehennā ignis: vbi vermis eorū non moriē/et ignis non extinguiē. Omnis em̄ victima igne salietur: et omnis victima sale salietur. Bonū est sal q̄ si sal insulsū fuerit: in quo illud cōdietis? Habete in vobis salem/et pacē habete inter vos. Uidete M. ne contēnatis vnū ex his pusillis. Dico em̄ vobis: q̄r angeli eorū in celis semp vident faciē patris mei qui in celis est: venit em̄ filius hominis saluare quod perierat. Quid vobis videē. Si fuerit alicui centū oues/et errauerit vna ex eis: nōne relinquit nonagintanouē in desertos et vadit querere eam que errauerat. Et si contigerit/vt inueniat eā: Amen dico vobis: q̄r gaudet super eam magis q̄ sup. xcix. que nō errauerūt. Sic non est volūtas ante patrē vestrum qui in celis est vt pereat vnus de pusillis istis.

De correptione fraterna.

Mat. xviij. L. xvij. Capl̄m. lxxxv.

Attēdite vobis si M. autē peccauerit in te frater tu⁹/vade et corripe/increpa L. illū int̄ M. te et ip̄m solū. Si audierit te et

penitentiā L. egerit / dimitte illi: lucratus M. es fratrē tuū. Et L. si septies in die peccauerit in te / et septies i die ad te ɔuersus fuerit dicēs / penitet me: dimitte illi. Si M. aūt nō te audierit / adhibe tecū adhuc vnū vel duos / vt in ore duoꝝ testiū vel triū stet omne v̄bū: q̄ si nō audierit eos: dic ecclīe. Si aūt ecclīam nō audierit: sit tibi sicut ethnic⁹ et publican⁹. Amē dico vob / q̄cunq̧ alligaueritis super terrā / erūt ligata et in celis: et q̄cunq̧ solueritis sup̄ terrā / erūt soluta et in celis. Iterū dico vob / q: si duo ex vobis ɔsenserint sup̄ terrā de omni re quācunq̧ petierint / fiet illis a patre meo q̄ i celis est: vbi eīm sunt duo vel tres ɔgregati in noīe meo / ibi sum in medio eoꝝ. Tūc accedens Petr⁹ ad eū dixit: Dn̄e quotiēs peccabit in me frater me⁹ et dimittā illi: vsq̧ septies? Dixit illi iesus: Nō dico tibi vsq̧ septies / sed vsq̧ septuagiessepties.

De seruo nequā cui omne debitū dimissum fuerat. M. xviij. Ca. lxxxvi.

Ideo assimilatū est regnū celoꝝ hoī regi q̄ voluit rōnem ponere cum seruis suis. Et cum cepisset rōnem ponere / oblat⁹ est ei vn⁹ q̄ debebat decē milia talēta. Cū aūt nō haberet vn̄ redderet / iussit eū dn̄s venūdari et vxorē ei⁹ et filios et oīa que habebat / et reddi. Procidēs aūt seru⁹ ille rogabat eum dicens: Patientiā habe in me et oīa reddā tibi. Misert⁹ aūt dn̄s serui illi⁹ dimisit eū: et debitū dimisit ei. Egressus aūt seruus ille / inuenit vnū de ɔseruis suis q̄ debebat ei centū denarios: et tenēs suffocabat eū dicēs: Redde q̄d debes. Et pcidēs ɔseru⁹ ei⁹ rogabat eū dicēs: Patientiam habe in me / et omnia reddam tibi. Ille autē noluit: s3 abijt et misit eū in carcerē donec redderet debitū. Videntes aūt ɔserui ei⁹ q̄ fiebāt / ɔtristati sūt valde: et venerūt et narrauerūt dn̄o suo oīa q̄ facta fuerant. Tunc vocauit illum dn̄s su⁹ / et ait illi: Serue nequam / omne debitū dimisi tibi quoniā rogasti me: nonne ergo oportuit et te misereri conserui tui sicut et ego tui misertus sum. Et iratus dn̄s ei⁹ tradidit eum tortoribus quoadusq̧ redderet vniuersum debitum. Sic et pater meus celestis faciet vobis / si non remiseritis vnusquisq̧ fratri suo de cordibus vestris.

De illo qui eijciebat demonia / et nō seq̄bat̄ xp̄m. R. ix. L. ix. Ca. lxxxvij.

Respōdēs L. aūt illi R. ioānes dixit: Preceptor L. mgr̄ R. vidim⁹ q̄ndā in noīe tuo eijcientē demonia et ꝓhibuim⁹ eum: quia non sequit̄ te nobiscum. Et ait ad illos iesus: Nolite ꝓhibere. Nemo est qui faciat virtutem in noīe meo / et possit cito male loq̄ui de me. Qui R. L. eīm nō est aduersum vos / ꝓ vob ē. Quisq̄s R. vobis potū dederit calicē aque frigide i nomine meo / q: christi estis: amē dico vobis / nō ꝑdet mercedē suā.

De aduētu christi i fines iudee / et q̄ discipuli nō timeant eos q̄ occidūt corpus; nec vult christ⁹ diuidere hereditatē. M. xviij et supra. x. R. x. L. xij. Capitulum. lxxxviij.

Et M. factū L. est cū ɔsummasset sermones istos iesus / inde exurgens et migrauit M. a galilea et venit in fines iudee trans iordanē: et secute sunt eum turbe multe. Et conuenerunt R. iterum turbe ad eum et curauit M. eas ibi: et L. sicut consueuerat iterū docebat eos. Multis autem turbis circūstantibus ita vt seinuicem conculcarent: cepit dicere ad discipulos suos: Attendite a fermento phariseorum: quod est hypocrisis. Nihil autem opertum est quod non reueletur neq̧ absconditū quod non sciatur: quoniā que in tenebris dixistis / in lumine dicent̄: et quod in aure locuti estis / in cubilibus / ꝑdicabit̄ in tectis. Dico autē vobis amicis meis ne terreamini ab his qui occidūt corpus: et post hoc nō habēt amplius q̄d faciant. Ostendam aūt vobis quē timeatis: timete eum qui postq̄ occiderit / habet potestatem mittere in gehennam. Ita vobis dico / hunc timete. Nonne q̄nq̧ passeres veneūt asse. M. dipondio L. et vn⁹ ex illis nō est in obliuione coram deo: non M. cadit R. in terram sine patris vestri voluntate? Sed et capilli capitis vestri oēs numerati sunt. Nolite ergo timere / multis passeribus meliores M. pluris L. estis vos. Dico L. autē M. vobis / q̄cunq̧ me ɔfessus fuerit coram hoībus / et filius hominis ɔfitebitur eum coram angelis dei. Qui autē negauerit me corā hoībus / denegabit̄ corā angelis dei. Et omnis qui dicit verbū in filium hoīs / remittet̄ illi: si aūt in spm̄ sctm̄ blasphemauerit / nō remittet̄ ei. Cum aūt inducent vos in synagogas et magistratus et potestates / nolite solliciti esse qualr̄ aut quid respondeatis / aut quid dicatis: spūs eīm sanctus docebit vos in ipsa hora quid oporteat vos dicere. Ait autem illi quidam de turba: Magister dic fratri meo vt diuidat mecum hereditatem. Et dixit ei: homo quis me ɔstituit iudicē et diuisorē sup vos. Dixitq̧ ad illos: Videte et cauete ab omni auaricia: q: non in abūdātia cuiusq̄ vita eius est ex his que possidet.

De diuite habēte fructuum abūdantiā / et ne discipuli solliciti sint. L. xij. Capitulum. lxxxix.

Dixit autem similitudinē ad illos dicens: Hominis cuiusdam diuitis vberes fructus ager attulit: et cogitabat intra se dicēs: Quid faciā q̄ nō habeo quo congregem fructus meos? Et dixit: hoc faciam: destruā horrea mea et maiora faciā: et illuc congregabo omnia q̄ nata sunt mihi et bona mea. Et dicam anime mee: Anima mea habes multa bona posita in annos plurimos / requiesce / comede / bibe / epulare. Dixit autem illi deus: Stulte hac nocte repetēt alam tuā a te: q̄ aūt parasti / cui⁹ erūt? Sic est qui sibi thesaurizat / et nō est in deū diues. Dixitq̧ ad discipulos suos: Ideo dico vobis / nolite solliciti eē aīe vr̄e q̄d mādu cetis neq̧ corpi vestro q̄d vestiamini: aīa eīm pl⁹ est q̄ esca / et

Multa q̄ hic ponūtur posita sunt sup̄ s[illegible] / vl' etiā i verbis i s̄mōe / l mōte.

corp⁹ plus ꝙ vestimētū. Cōsyderate coruos q: nō seminant neqꝫ metūt: qbus nō est cellariū neqꝫ horreū: ⁊ deus pascit illos: quāto magis vos estis pluris illis? Quis autem vestrum cogitās potest ad staturam suam adijcere cubitū vnū. Si ergo neqꝫ quod minimū est potestis: quid de ceteris solliciti estis? Consyderate lilia agri quomodo crescūt/ nō laborant/ neqꝫ nent. Dico aūt vobis q: nec Salomon in omni gloria sua vestiebatur sicut vnum ex istis. Si autē fenum quod hodie in agro est/ ⁊ cras in clibanū mittit/ deus sic vestit: quāto magis vos pusille fidei? Et vos nolite querere quid manducetis aut quid bibatis: ⁊ nolite in sublime tolli. Hec enim omnia gentes mundi q̄runt. Pater autē vester scit q̄m his indigetis. Uerūtamē p̄mū querite regnū dei/ ⁊ hec omnia adijcient vobis. Nolite timere pusillus grex/ q: complacuit patri vestro vobis dare regnū. Uendite que possidetis: ⁊ date elemosynam. Facite vobis sacculos qui non veterascunt thesauꝝ non deficientē in celis: quo fur nō appropiat/ neqꝫ tinea corrumpit. Ubi em̄ thesaurus vester est/ ibi ⁊ cor vestrum erit. Dicebat autē ad turbas: Cum videritis nubem orientē ab occasu/ statim dicitis/ nimbus venit: ⁊ ita fit. Et cū austrum flātem dicitis/ quia estus erit: ⁊ ita fit. Hypocrite faciem celi ⁊ terre nostis ꝓbare. Hoc autē tempus quomodo non probatis. Quid autē ⁊ a vobismetipsis non iudicatis qd̓ iustum est. Cum autem vadis cū aduersario ad p̄ncipē in via: da operā liberari ab illo: ne forte trahat te ad iudicē. Et iudex tradat te exactori: ⁊ exactor mittat te in carcerem. Dico tibi q: non exies inde donec etiam nouissimū minutū reddas.

De galileis occisis et de ficulnea.

Luc. xiij. Capitulum. xc.

Aderant aūt q̄dam illo t̄pe nūciantes illi de galileis quoꝝ sanguinem Pilat⁹ miscuit cum sacrificijs eoꝝ. Et r̄ndens dixit illis: Putatis ꝙ hi galilei p̄ omnibus galileis p̄ctōres fuerūt: q: talia passi sunt? Non dico vobis: sed nisi p̄niam egeritis/ similiter oēs peribitis. Sicut ⁊ illi. xviij. sup quos cecidit turris in syloe ⁊ occidit eos. Putatis q: ⁊ ipsi debitores fuerunt p̄ter omnes homines habitantes i hierusalem? Non: dico vobis: sed si nō p̄niam egeritis/ omnes similiter p̄ibitis. Dicebat aūt hāc similitudinem: Arborem fici habebat q̄dam plantatā in vinea sua: ⁊ venit q̄rens fructum in illa/ ⁊ non inuenit. Dixit autem ad cultorem vinee: Ecce anni tres sunt ex quo veni q̄rens fructum i ficulnea hac ⁊ nō inuenio. Succide ergo illam: vt q̄d etiā terrā occupat? At ille r̄ndens dixit illi: Domine dimitte illum ⁊ hoc anno: vsqꝫ dum fodiā circa illam/ ⁊ mittā stercora: ⁊ siq̄dem fecerit fructū bn̄. Sin autem in futurum succides eam.

De muliere incuruata.

Luce. xiij. Capitulum. xci.

Erat aūt in synagoga eoꝝ docēs sabbatis. Et ecce mulier q̄ habebat sp̄m infirmitatis annis decem ⁊ octo: ⁊ erat inclinata/ nec oīno poterat sursum respicere. Quam cum videret iesus/ vocauit ad se: ⁊ ait illi: Mulier dimissa es ab infirmitate tua: ⁊ imposuit illi manus: ⁊ ꝯfestiꝫ erecta est/ ⁊ glorificabat deum. R̄ndens aūt archisynagog⁹ indignans/ q: sabbato curasset Jesus: dicebat turbe: sex dies sunt in quib⁹ opꝫ opari: in his ergo venite ⁊ curamini/ ⁊ non in die sabbati. R̄ndit aūt ad illum dn̄s ⁊ dixit: Hypocrite vnusquisqꝫ vestꝝ sabbato nō soluit bouē suū aut asinum a p̄sepio ⁊ ducit adaquare? Hāc aūt filiam abrae quā alligauit sathanas/ ecce decē ⁊ octo annis nō oportuit solui a vinculo isto in die sabbati? Et cū hec diceret/ erubescebāt omnes aduersarij eius: ⁊ oīs populus gaudebat in vniuersis que gl'iose fiebant ab eo.

De interrogatione iudeorū/ an liceat vxorē dimittere.

M. xix. R. x. L. xvi. Capitulum. xcij.

Et M. accesserūt pharisei t̄ptantes eum et q̄ dicētes: Si licꝫ homini dimittere vxorē q̄cunqꝫ ex causa? At R. ille r̄ndēs ait: Quid vobis p̄cepit Moyses? Qui dixerūt: Moyses permisit libellū repudij scribere ⁊ dimittere. Qui M. r̄ndens ait illis: Non legistis q: qui fecit hoīē ab initio creature. R. masculū. M. R. ⁊ feminā fecit eos deus? Et dixit: ꝓpter hoc relinquet homo patrem ⁊ matrem ⁊ adherebit vxori sue: ⁊ erunt duo in carne vna. Itaqꝫ iam non sunt duo/ sed vna caro. Quod ergo deus ꝯiunxit/ homo non separet. Dicunt R. illi: Quid M. ergo Moyses mandauit dari libellū repudij ⁊ dimittere? Ait illis: Q̄m M. R. Moyses ad duriciā cordis vestri permisit vobis dimittere vxores vestras: ⁊ scripsit vobis p̄ceptum istud: Ab initio M. autē non fuit sic. Et R. in domo iteꝝ discipuli eius interrogauerunt eum. Et ait illis: Dico M. autem vobis/ q: M. R. quicunqꝫ dimiserit vxorem suam nisi ob fornicationē et aliam duxerit/ mechaf: ⁊ R. adulteriū ꝯmittit sup eam. ⁊ R. qui L. dimissam a L. viro duxerit/ mechaf. Et si vxor dimiserit viꝝ suum ⁊ alij nupserit mechaf. Dicunt M. ei discipuli eius: Si ita est cā hoīs cum vxore/ non expedit nubere. Qui dixit: Non oēs capiūt v̄bū istud/ sꝫ q̄b⁹ datū est. Sūt em̄ eunuchi qui de matris vtero sic nati sunt: ⁊ sunt eunuchi q̄ facti sunt ab hoīb⁹. Et facti sunt eunuchi/ qui seipsos castrauerūt vel eunuchizauerūt ꝓpter regnū celoꝝ: qui p̄t capere capiat.

De paruulis oblatis.

M. xix. R. x. L. xviij. Cap. xciij.

Tunc M. oblati R. sunt ei p̄uuli infantes L. vt tangeret R. eos ⁊ manus M. imponeret ⁊ oraret. Quod L. cum viderēt discipuli increpabāt L. M. illos/ ⁊. cōminabant R. offerentib⁹. Quos cū vidisset/ idigne tulit: iesus L. āt cōuocās illos/ dixit M. eis: R. Sinite M. R. L. paruulos venire ad me/ ⁊ nolite p̄hibere eos: taliū ē em̄ regnū celoꝝ ⁊ dixit R. Amē R. dico L. vob/ q̄cūqꝫ nō acceperit regnū vt puer/ nō intrabit i illō. Et ꝯplexās

illos: et imponens manus sup eos bñdicebat illos. et M. cũ imposuit eis manus/ abijt inde.

De filio prodigo.

Luce. xv. Capitulum xciiij

Erãt aũt appropinquantes ei publicani et pctõres vt audirẽt illũ. Et murmurabãt scribe et pharisei di. Quia hic pctõres recipit et mãducat cũ illis. Et ait ad illos parabolaz istã di. Quis ex vobis hõ q̃ hz centum oues: et si pdiderit vnã ex illis: nõne dimittit nonagintanouẽ i deserto/ et vadit ad illã q̃ pierat donec inueniat illã? Et cũ inuenerit illã/ imponit i humeros suos gaudẽs: et veniẽs domũ cõuocat amicos et vicinos dicẽs illis: Cõgratulamini mihi/ qz inueni ouẽ meã q̃ perierat. Dico vobis qꝫ ita erit gaudiũ in celo sup vno pctõre penitentiã agẽte/ q̃ sup nonagintanouẽ iustis q̃ nõ indigẽt penitẽtia. Aut q̃ mulier habens dragmas decẽ: et si pdiderit dragmã vnã/ nõne accẽdit lucernã et euertit domũ et q̃rit diligẽter donec inueniat eã? Et cũ inuenerit/ cõuocat amicos et vicinos di. Congratulamini mihi/ qz inueni dragmã quã pdiderã. Ita dico vobis gaudiũ erit angelis dei sup vno pctõre pniam agẽte. Ait aũt. Hõ quidã habuit duos filios: et dixit adolescẽtior ex illꝭ patri: Pater da mihi portionẽ subẽ q̃ me ꝯtingit. Et diuisit illis substãtiã. Et nõ post multos dies ꝯgregatis oĩbus adolescẽtior filius peregre pfect⁹ est i regionẽ lõginquã: et ibi dissipauit substãtiã suã viuẽdo luxuriose: et postq̃ oĩa cõsũpsisset/ facta ẽ fames valida i regiõe illa: et ipse cepit egere: et abijt et adhesit vni ciuiũ regionis illius: et misit illũ in villã suam vt pasceret porcos. Et cupiebat ventrẽ suũ implere de siliq̃s q̃s porci manducabant: et nemo illi dabat. In se aũt reuersus dixit: Quãti mercennarij in domo patris mei abũdãt panib⁹/ et ego hic fame pereo: surgã et ibo ad patrẽ meũ et dicã illi: Pater peccaui i celũ et corã te: et iã nõ sũ dignus vocari filius tuus: fac me sicut vnũ de mercẽnarijs tuis: et surgens venit ad patrẽ suũ. Cũ autẽ adhuc lõge esset/ vidit illuz pater suus/ et miscõia mot⁹ est: et occurrens cecidit sup collũ eius/ et osculatus est eũ. Dixitq̃ ei filius Pater peccaui in celũ et corã te: iã nõ sũ dign⁹ vocari filius tuus. Dixit autẽ pater ad seruos suos: Cito pferte stolã p̃mã et induite illũ: et date anulũ in manu ei⁹/ et calciamẽta i pedes eius: et adducite vitulũ saginatũ et occidite et mãducemus et epulemur: qz hic filius me⁹ mortuus erat et reuixit/ perierat et inuẽtus est: et ceperũt epulari. Erat aũt filius ei⁹ senior i agro. Et cum veniret et appropinq̃ret domui/ audiuit symphoniã et chorũ: et vocauit vnũ de seruis/ et interrogauit q̃ hec essent. Isq̃ dixit illi: Frater tu⁹ venit: et occidit pater tuus vitulũ saginatũ: qz saluũ illũ recepit. Indignatus ẽ autẽ/ et nolebat introire. Pr̃ ẽ illi⁹ egressus/ cepit rogare illũ. At ille rñdẽs patri suo dixit: ecce tot annis seruio tibi: et nũq̃ mãdatũ tuũ pteriui: et nũq̃ dedisti mihi hedũ vt cũ amicis meis epularer: sz postq̃ hic fili⁹ tuus q̃ deuorauit substãtiã suã cũ meretricibus/ venit: occidisti illi vitulũ saginatũ. At ipse dixit illi: Fili tu sp̃ mecum es/ et oĩa mea tua sunt: epulari aũt et gaudere oportebat/ qz frater tu⁹ hic mortuus erat et reuixit: perierat et inuẽtus est.

De adolescente querente/ quid faciendo vitam eternã possideret M. xix.

R. x. L. xviij: Capitulum xcv

Abijt M. inde iesus: et R. cũ ingressus eẽt in via. Et ecce M. vn⁹ pnceps L. pcurrẽs R. et accedẽs M. genu. R. flexo añ eũ/ interrogabat L. et rogabat R. illũ dicẽs: Magr̃ M. bone R. q̃d L. boni M. faciendo L. vitam eternã possidebo. Dixit ei iesus: Quid M. me interrogas de bono? Vnus est bonus deus. Nemo R. L. bonus nisi solus de⁹. Si M. autem vis ad vitam ingredi/ serua mandata: Precepta R. L. nosti? Dixit M. illi. Que? Jesus autẽ dixit illi: Nõ M. homicidium R. L. facies. Nõ adulteraberis. Non facies furtum. Nõ falsuz testimoniũ dices. Ne R. fraudem feceris. Honora M. R. L. patrẽ tuũ et matrẽ tuã. Diliges M. pximũ tuum sicut teipsum. Dixit illi adolescens: Hec M. omnia R. custodiui L. a iuuẽtute mea. Quid M. adhuc mihi deest? Jesus R. autem intuitus est eum/ dilexit eũ. Quo L. audito. Jesus ait: Adhuc vnum tibi deest. Si vis M. perfectus esse/ vade et M. vende R. L. omnia que habes/ et da pauperibus et habebis thesauruz in celo: et veni et sequere me. Cum M. autẽ audisset adolescens verbum/ contristatus in verbo abijt M. R. tristis M. et merens R. Erat M. R. eñi habens multas possessiones et diues L. valde. Videns autem iesus tristem factum/ ait discipulis M. suis. R. q̃ R. L. difficile qui pecuniam habent/ in regnum dei intrabunt. Amen M. dico vobis/ quia diues difficile intrabit in regnũ celorũ. Discipuli R. autem obstupescebant in verbis eius. At iesus rursus respondens ait illis: Filioli q̃ difficile est confidentes in pecunijs in regnũ dei introire. Et iterum M. dico vobis: facilius M. R. L. est camelum per foramen acus transire/ q̃ diuitẽ intrare in regnum celorum/ in regnum R. L. dei. Auditis M. autem his discipuli/ mirabantur valde. Quidam R. qui L. hoc audiebant/ magis admirabantur dicentes M. R. L. ad seipsos. R. et L. quis M. potest saluus fieri. Et intuens R. M. illos iesus ait illis: Apud M. homines hoc impossibile est: sed apud deum oĩa possibilia sunt. que L. impossibilia sunt apud hoĩes/ possibilia sunt apud deum.

De interrogatione Petri: Ecce nos reliquimus oĩa: quid ergo erit nobis

M. xix. R. x. L. xviij. Capitulum xcvi.

Tunc M. respondens petrus: cepit R. ei dicere: Ecce M. nos R. reliq̃m⁹ M. oĩa: et secuti sum⁹ te: q̃d M. ergo erit nobis? R. rñdẽs R. iesus ait eis L. Amẽ M. dico vobis/ q̃ vos q̃ secuti estis me/ i regñatiõe cũ sederit filius hoĩs in sede maiestatis sue: sedebitis et vos sup sedes duodecim iudicãtes. xij. tribus isrl. Et

omnis qui reliq̄rit domū M. L. vl' frēs aut sorores aut patrē aut matrē aut vxorē aut filios/ aut M. agros M. L. ꝓpter M. nomē meū/ ꝓpter M. me ⁊ ꝓpter euāgeliū ⁊ L. ꝓpter regnū dei: cētuplum M. accipiet: multo L. plura nunc M. in h' L. tpe domos/ fratres ⁊ sorores/ ⁊ se ⁊ matrem ⁊ filios et agros cū ꝑsecutionibus/ ⁊ M. in seculo futuro vitā eternā possidebit M. Multi. M. M. autē ꝑmi erunt nouissimi/ et nouissimi primi.

De operarijs in vineam missis. Mat. xx. Capitulum xcvij

Simile est regnū celoꝝ hoī patrifamilias/ q̄ exijt ꝑmo mane ꝯducere opa̲rios in vineā suā. Cōuētione aūt facta cū opa̲rijs ex denario diurno: misit eos in vineam suam. Et egressus circa horā tertiā/ vidit alios stantes ī foro ociosos/ ⁊ dixit illis: Ite ⁊ vos in vineā meā: et quod iustum fuerit dabo vobis. Illi autē abierūt. Iterū aūt exijt circa horā sextam ⁊ nonā: ⁊ fecit similiter. Circa vndecimā vero exijt/ ⁊ inuenit alios stantes: et dicit illis: Quid hic statis tota die ociosi? Dicūt ei: quia nemo nos cōduxit. Dicit illis: Ite ⁊ vos in vineam meā. Cum sero factū esset: dicit dn̄s vinee ꝓcuratori suo: Voca opa̲rios/ ⁊ redde illis mercedē/ incipiens a nouissimis vsq̄ ad ꝑmos. Cum venissent ergo qui circa vndecimā horam venerant/ acceperūt singulos denarios. Venientes autē et ꝑmi: arbitrati sūt q̄ plus essent accepturi. Acceperūt autē ⁊ ipsi singulos denarios. Et accipientes murmurabant aduersus patremfamilias dicentes: Hi nouissimi vna hora fecerunt et pares illos nobis fecisti/ qui portauimus pondus diei ⁊ estus. At ille respondens vni eorū dixit: Amice/ nō facio tibi iniuriā: nonne ex denario conuenisti mecū? Tolle quod tuū est et vade. Volo autē ⁊ huic nouissimo dare sicut ⁊ tibi. Aut non licet mihi facere quod volo? An oculus tuus nequā est/ quia ego bonus sum? Sic erunt nouissimi ꝑmi/ ⁊ ꝑmi nouissimi. Multi sunt eñ vocati/ pauci vero electi.

De interrogatione facta Christo si pauci fiant salui: et q̄ Herodes querebat eum occidere. Lu. xiij. Capi. xcviij.

Et ibat ꝑ ciuitates ⁊ castella/ docēs et iter faciens in Hierusalē. Ait aūt illi quidā: Dn̄e/ si pauci sunt qui saluant̄. Ipse aūt dixit ad illos: Cōtendite intrare ꝑ angustā portā: q2 multi dico vobis querēt intrare ⁊ nō poterunt. Cū aūt intrauerit paterfamilias ⁊ clauserit ostiū: incipietis foris stare ⁊ pulsare ostiū dicētes: Dn̄e api nobis. Et rn̄dēs dicet vobis/ nescio vos vn̄ sitis. Tūc incipietis dicere: mā̄ducauim⁹ corā te ⁊ bibimus: ⁊ ī plateis nostris docuisti: ⁊ dicet vobis/ nescio vos vn̄ sitis: Discedite a me oēs opa̲rij iniquitatis: ibi erit fletus ⁊ stridor dentiū: cū videritis Abraā ⁊ isaac ⁊ iacob et oēs ꝓphetas ī regno dei/ vos aūt expelli foras: ⁊ venient ab oriēte ⁊ occidēte et aq̄lone ⁊ austro: ⁊ accūbēt in regno dei. Et ecce sunt nouissimi q̄ erāt ꝑmi; ⁊ sunt ꝑmi q̄ erant nouissimi. In ipa aūt die accesserūt q̄dā phariseoꝝ dicentes illi: Exi ⁊ vade hinc: Herodes vult te occidere. Et ait illis: Ite et dicite vulpi illi: Ecce eijcio demonia ⁊ sanitates perficio hodie et cras et tertia die consumor. Verūtamē oportet me hodie et cras et sequenti die ambulare: quia non capit ꝓphetā perire extra hierusalē.

De hydropico sanato ⁊ de exhortatōe christi ad hūilitatē. Lu. xiiij. Ca. xcix.

Et factū ē cū intraret ī domū cuiusdā ꝑncipis phariseoꝝ sabbato mā̄ducare panē: ⁊ ipi obseruabāt eū. Et ecce hō q̄dā hydropicus erat an̄ illū. Et rn̄dens iesus dixit ad legisperitos et phariseos dicēs: Si licet sabbato curare? At illi tacuerūt. Ipse vo apphensum sanauit eū ac dimisit. Et respōdēs ad illos dixit: Cui⁹ vestrū asinus aut bos in puteū cadet/ ⁊ nō ꝯtinuo extrahet illū die sabbati? Et nō poterāt ad hoc rn̄dere illi. Dicebat aūt ⁊ ad inuitatos parabolā/ intēdēs quō ꝑmos accubit⁹ eligerēt/ dicēs ad illos: Cū inuitat⁹ fueris ad nuptias/ nō discūbas in primo loco: ne forte honoratior te sit inuitatus ab illo: et veniēs qui te et illum vocauit/ dicat tibi: Da huic locū: et tunc incipias cū rubore nouissimum locū tenere. Sed cū vocatus fueris/ vade et recūbe in nouissimo loco: vt cum venerit qui te inuitauit/ dicat tibi: Amice ascende superius: tūc erit tibi gloria corā simul discumbētibus: q2 omis qui se exaltat/ humiliabit̄: ⁊ qui se humiliat/ exaltabit̄.

De vocandis pauperibus ad conuiuiū/ et parabola de cena magna. Luce xiiij. Capitulum. c.

Dicebat autē ⁊ ei qui se inuitauerat: Cum facis prandiū aut cenā: noli vocare amicos tuos/ neq̄ fratres tuos/ neq̄ cognatos/ neq̄ vicinos diuites: ne forte et ipsi te reinuitent/ et fiat tibi retributio. Sed cū facis conuiuiū: voca pauperes/ debiles/ claudos/ cecos/ et beatus eris: q2 nō habēt retribuere tibi: retribuetur eñ tibi in resurrectione iustoꝝ. Hec cū audisset quidā de simul discūbentibus/ dixit illi: Btūs qui manducat panem in regno dei. At ipse dixit: Homo quidam fecit cenā magnam/ ⁊ vocauit multos. Et misit seruum suum hora cene dicere inuitatis vt venirēt: q2 iam parata sunt oīa. Et ceperūt sil' oēs se excusare. Prim⁹ dixit illi: Villā emi: ⁊ necesse habeo exire ⁊ videre illam: rogo te habe me excusatum. Et alter dixit: Iuga boum emi quinq̄/ ⁊ eo ꝓbare illa: rogo te habe me excusatū. Et alius dixit: Vxorē duxi: et ideo non possum venire. Et reuersus seruus nunciauit hec dn̄o suo. Tūc irat⁹ paterfamilias dixit seruo suo: Exi cito ī plateas ⁊ vicos ciuitatis: ⁊ pauperes et debiles/ cecos ⁊ claudos introduc huc. Et ait ser-

Si fuerit hec eadē ꝑabola cū ista que pōit̄ īfra mat. xxij c. Gre. reliq̄t sub dubio dic. q̄ mauult alieno ītellectui vl' sensui cedere q̄ ꝯtētiōi deseruire: ⁊ dat modū cōcordādi si dicat̄ eadē: vide.

ipso: Dñe factū est vt imperasti/ et adbuc loc⁹ est. Et
ait dñs seruo: Exi in vias et sepes et compelle intra
re/ vt impleatur domus mea. Dico autem vobis/
ꝙ nemo viroꝝ illorum qui vocati sunt/ gustabit
cenam meam.

De odiendis parētibus

ꝓpter christū. L. xiiij. Cap. ci.

Erant aūt turbe multe cū eo/ et ꝯuersus di-
xit ad illos: Si quis venit ad me et nō odit
patrem suum et matrē et vxorem et filios et
fratres et sorores/ adbuc aūt et aīam suam/ non ꝑt
meus esse discipulus: et q̄ non baiulat crucē suam et
venit post me/ non pōt meus esse discipul⁹. Quis
eñ ex vobis volēs turrim edificare/ nōne prius se-
dens cōputat sumpt⁹ q̄ necessarij sūt/ si babeat ad
ꝑficiendū: ne posteaꝙ posuerit fundamentū et non
potuerit ꝑficere/ oēs q̄ vidēt/ incipiāt illudere ei di
cētes: qꝛ b hō cepit edificare/ et nō potuit ꝯsumma-
re? Aut q̄s rex itur⁹ cōmittere bellū aduersus aliū
regē/ nōne sedēs ꝑus cogitat si possit cū decē mili-
bus occurrere ei q̄ cū viginti milib⁹ venit ad se? ali-
oqn adbuc illo lōge agēte legationē mittēs/ rogat
ea q̄ pacꝭ sūt. Sic ḡ oīs ex voƀ q̄ nō renūciat oīb⁹
q̄ possidet/ nō ꝑt me⁹ esse discipul⁹. Bonū ē sal. Si
aūt sal euanuerit/ in quo ꝯdiet: neqꝫ in terrā/ neqꝫ
in sterqlīniū vtile est: sed foras mittet. Qui babet
aures audiendi/ audiat.

De villico iniquitatis.

Luce. xvi. Cap. cij.

Dicebat aūt et ad discipulos suos: Hō q̄-
dam erat diues q̄ babebat villicū: et b dif
famat⁹ est apud illū/ q̄si dissipasset bona
ipsius: et vocauit illū et ait illi: Quid b audio de te
Redde rōnē villicatiōis tue: iam eñ nō poteris vl
tra villicare. Ait aūt villic⁹ intra se: q̄d faciā/ qꝛ do
min⁹ meus aufert a me villicationē? Fodere non
valeo/ mēdicare erubesco. Scio q̄d faciā/ vt cū a-
motus fuero a villicatione/ recipiāt me in domos
suas. Cōuocatis aūt singulis debitoribus dñi sui
dicebat ꝑmo: quantū debes dño meo? At ille dixit
centum cados olei. Dixitqꝫ illi: Accipe cautionē
tuā et sede cito scribe q̄nqnaginta. Deinde alio di-
xit: Tu vero quantum debes? Qui ait: Cētum cho
ros tritici. Ait illi: Accipe lr̄as tuas et scribe octo-
ginta. Et laudauit dñs villicū iniq̄tatis: qꝛ prudē-
ter fecisset: qꝛ filij huius seculi prudentiores filijs
lucis in ḡnatione sua sunt. Et ego vobis dico: Fa
cite vobis amicos de mammona iniquitatis: vt cū
defeceritis/ recipiant vos in eterna tabernacula.
Qui fidelis est in minimo/ et in maiori fidelis est.
Et qui in modico iniquus est/ et in maiori iniquus
est. Si ergo in iniquo mammona fideles non fui-
stis: quod vestꝝ est/ quis credet vobis? Et si in alie
no fideles non fuistis/ quod vestꝝ est quis dabit vo
bis? Nemo seruus potest duob⁹ dñis seruire: aut
enim vnum odiet et alterum diliget: aut vni adbe-
rebit et alterum ꝯtemnet. Non potestis deo seruire
et mammone. Audiebant autem omnia bec pbari-
sei qui erant auari/ et deridebant illū. Et ait illis:
Vos estis qui iustificatis vos coram hoībus: De
us autē nouit corda vestra: qꝛ quod hominib⁹ al-
tum est/ abominatio est apud deum. Lex et ꝓphe-
te vsqꝫ ad Joannē. Ex eo regnum dei euangelizat
et omnis in illud vim facit. Facilius est enim celū
et terram ꝑterire/ ꝙ de lege vnum apicem cadere.
Omnis qui dimittit vxorem suā et ducit alterā/ me
chat: et q̄ dimissam a viro ducit/ mechat.

De diuite epulone.

Luc. xvi. Cap. ciij.

Homo q̄dā erat diues q̄ induebat purpu
ra et bysso/ et epulabat quotidie splēdide
et erat quidā mēdicus nomine lazarus/ q̄
iacebat ad ianuam eius vlceribus plen⁹
cupiens saturari de micis/ que cadebant de men
sa diuitis: et nemo illi dabat: sed et canes veniebāt
et lingebant vlcera eius. Factū est autē vt morere
tur mendicus/ et portaret ab angelis in sinū abrae
Mortuus est aūt et diues: et sepultus est in inferno
Eleuans aūt oculos cum esset in tormentis/ vidit
abraam a longe/ et Lazarum in sinu eius. Et ip̄e cla
mans dixit: Pater abraā miserere mei/ et mitte la
zarum vt intingat extremū digiti sui in aquā: vt re
frigeret linguā meā: qꝛ crucior in hac flamma. Et
dixit illi abraam: Fili recordare qꝛ recepisti bona
in vita tua/ et Lazarus simil̄r mala. Nunc autē hic
ꝯsolat/ tu vero cruciaris: et in his oībus inter nos et
vos chaos magnū firmatū est: vt hi q̄ volunt hinc
transire ad vos nō possint/ neqꝫ inde huc transme
are. Et ait: rogo te ḡ pater vt mittas eum in domū
patris mei: habeo eñ quinqꝫ frēs/ vt testetur illis
ne et ipsi veniant in locū hūc tormētoꝝ. Et ait illi
abraam: Hñt Moysen et ꝓpħas/ audiāt illos. At il
le dixit: Non pater abraā: sed si q̄s ex mortuis ierit
ad eos/ pn̄iam agēt. Ait aūt illi: Si Moysen et pro
phetas nō audiūt: neqꝫ si quis ex mortuis resurre-
xerit credent.

De petitione discipulorū vt augeat eis fides.

Lu. xvij. Ca. ciiij.

Et dixerūt ap̄li dño: Adauge nobis fidē.
Dixit āt dñs: Si haberetis fidē sicut gra
nū sinapis/ diceretis huic arbori moro: era-
dicare et trāsplantare in mare: et obediet voƀ. Quis
aūt vestꝝ hñs seruū arātē aut oues pascētē/ qui re-
gresso de agro dicit illi statim/ transi/ recumbe: et di
cat ei: Para ꝙ cenem: et precinge te et ministra mi
hi donec manducem et bibam: et post tu manduca
bis et bibes? Nunquid gratiam habet seruo illi/ qꝛ
fecit que sibi imperauerat? Non puto. Sic et vos
cum feceritis omnia que precepta sunt vobis/ di-
cite: serui inutiles sumus: quod debuimus face-
re/ fecimus.

De enceniis quando voluerūt iesum lapidare iudei.

Jo. x. Ca. cv.

Facta sunt aūt encenia in bierosolymis: et
hyems erat. Et ambulabat iesus ī tēplo ī
porticu Salomōis. Circūdederūt ḡ eū iu-

dei ꝛ dixerunt ei: Quousq; aīam nr̄am tollis: si tu es christꝰ/ dic nob̄ palā? Rn̄dit eis iesus: Loquor vob̄ ꝛ nō creditis. Opa q̄ ego facio in noīe patris mei/ hec testimoniū phibēt de me: ſ; vos nō creditis/ qꝛ nō estis ex ouibꝰ meis. Oues mee vocē meā audiūt: ꝛ ego agnosco eas: ꝛ sequunẗ me: ꝛ ego vitā eternā do eis/ ꝛ nō pibūt in eternum: ꝛ nō rapiet eas q̄sq; de manu mea. Pr̄ meꝰ qḋ dedit mihi/ maius oībꝰ est: ꝛ nemo p̄t eas rape de manu p̄ris mei. Ego ꝛ pr̄ vnū sumꝰ. Sustulerūt ḡ lapides iudei vt lapidarēt eū. Rn̄dit eis iesus: Multa bona opera ostēdi vob̄ ex p̄re meo/ ꝓpt qḋ hoꝝ opꝰ me lapidatꝭ? Rn̄derūt ei iudei: ꝓpter bonū opꝰ nō lapidamꝰ te/ ſ; de blasphemia: ꝛ qꝛ tu hō cū sis/ facis teipm̄ deum. Rn̄dit eis iesus: Nōne scptū est in lege vestra Ego dixi dij estis. Si illos dixit deos ad quos sermo dei factus est: ꝛ non p̄t solui scriptura/ quē pater scīficauit ꝛ misit in mūdū: vos dicitis qꝛ blasphemat/ qꝛ dixi filiꝰ dei sum. Si non facio opa patris mei/ nolite credere mihi. Si aūt facio: ꝛ si mihi non vultis credere/ opibus credite: vt cognoscatis ꝛ credatis/ qꝛ in me est pater/ ꝛ ego in p̄re. Querebant ergo eum apphēdere: ꝛ exiuit de manibꝰ eorum. Et abijt iterum trans iordanem in eum locum vbi erat Joannes primum/ ꝛ māsit illic: ꝛ multi venerunt ad eum ꝛ dicebant: quia Joannes quidem signum fecit nullum. Omnia autem quecunq; dixit Joannes de hoc/ vera erant: ꝛ multi crediderunt in eum.

Incipiunt preambula passiōis dn̄i de suscitatiōe Lazari. J.xi. Ca.cvi.

Erat aūt q̄dam languens Lazarꝰ a bethania de castello Marie ꝛ Marthe sororꝝ eiꝰ. Maria aūt erat q̄ vnxit dn̄m vngento: ꝛ extersit pedes eiꝰ capillis suis: cuiꝰ frater Lazarus infirmabaẗ. Miserūt ergo sorores eiꝰ ad eum dicentes: Dn̄e ecce quē amas infirmaẗ. Audiens autē iesus dixit eis: Infirmitas hec nō est ad mortem: sed ꝓ gloria domini vt glorificeẗ filius dei p eam. Diligebat autē iesus marthā ꝛ sororē eiꝰ mariā ꝛ lazaruz. Ut ergo audiuit qꝛ infirmabaẗ: tunc q̄dē mansit in eodē loco duobꝰ diebꝰ. Deinde post hec dt̄ discipulis suis: eamꝰ in iudeam iterꝝ. Dicunt ei discipuli: Rabbi nunc q̄rebant te iudei lapidare ꝛ iterꝝ vadis illuc. Rn̄dit iesus: Nōne duodecim hore sunt diei? Si q̄s ambulauerit in die nō offendit: qꝛ lucē huiꝰ mundi videt. Si aūt ambulauerit in nocte/ offendit: qꝛ lux nō est in eo. Hoc ait. Et post h̄ dicit eis. Lazarus amicꝰ noster dormit: sed vado vt a somno excitē illū. Dixerūt ḡ discipuli eiꝰ: Dn̄e si dormit saluꝰ erit. Dixerat āt ih̄s de morte eiꝰ. Illi aūt putauerūt qꝛ ꝺ dormitiōe somni diceret. Tūc ḡ dixit ih̄s manifeste: Lazarꝰ mortuꝰ ē: ſ; gaudeo ꝓpt vos vt credatis: qꝛ n̄ erā ibi/ ſ; eamꝰ ad eū. Dixit ḡ thomas q̄ dr̄ didimꝰ: ad ꝯdiscipulos: Eamꝰ ꝛ nos ꝛ moriamur cū eo. Uenit igiẗ ih̄s ꝛ iuenit eū q̄tuor dies i monumēto iā h̄ñtē. Erat āt bethania iuxta hierosolymā q̄si stadijs .xv. Multi āt ex iudeis venerāt ad marthā ꝛ mariā vt ꝯsolarenẗ eas de fratre suo. Martha āt vt audiuit qꝛ iesus venit/ occurrit ei: Maria āt domi sedebat. Dixit autē martha ad iesum: Dn̄e si fuisses h̄/ frater meꝰ nō fuisset mortuꝰ: ſ; ꝛ nūc scio/ qꝛ q̄cūq; poposceris a deo/ dabit tibi deꝰ. Dicit illi iesus: Resurget frater tuꝰ. Dicē ei martha: Scio qꝛ resurget in resurrectiōe in nouissimo die. Dicit ei iesus: Ego sum resurrectio et vita: q̄ credit i me/ etiā si mortuꝰ fuerit/ viuet: ꝛ ois q̄ viuit ꝛ credit in me/ nō morieẗ in eternū. Credis h̄? Ait illi: Utiq; dn̄e: ego credidi qꝛ tu es christꝰ filiꝰ dei viui q̄ in hūc mūdū venisti. Et cū hec dixisset abijt ꝛ vocauit mariā sororē suā silētio dicēs: Magister adest ꝛ vocat te. Illa aūt vt audiuit/ surrexit cito ꝛ venit ad eū. Nondū eīn venerat iesus in castellum/ sed adhuc erat in illo loco vbi occurrerat ei martha. Judei igiẗ q̄ erāt cū ea in domo ꝛ ꝯsolabanẗ eam/ cum vidissent mariā qꝛ cito surrexit et exijt/ secuti sunt eam dicētes: qꝛ vadit ad monumētū vt ploret ibi. Maria ḡ cū venisset vbi erat iesus/ vidēs eum/ cecidit ad pedes eius ꝛ dixit ei: Dn̄e si fuisses h̄/ frater meꝰ nō fuisset mortuꝰ. Jesus aūt vt vidit eam plorātē/ ꝛ iudeos q̄ venerāt cū ea plorātes/ fremuit sp̄ū: ꝛ turbauit semetipsum/ et dt̄: vbi posuistis eum? Dicūt ei: dn̄e veni ꝛ vide: ꝛ lachrymatꝰ est iesus. Dixerūt ḡ iudei: Ecce quō amabat eum. Quidā aūt ex ipsis dixerūt: Nō poterat h̄ qui oculos ceci nati apuit/ facere vt ꝛ hic nō moreretꝰ? Jesus ḡ rursum fremēs in semetipso/ venit ad monumētū. Erat aūt spelunca: ꝛ lapis suppositꝰ erat ei. Ait iesus: Tollite lapidē. Dicit ei martha soror eiꝰ q̄ fuerat mortuꝰ: dn̄e iam fetet/ q̄triduanꝰ eīn ē. Dicit ei iesus: Nonne dixi tibi/ si credideris videbis gl̄iam dei? Tulerūt ḡ lapidē: iesus aūt eleuatis sursum oculis/ dixit: Gr̄as tibi ago pr̄ qm̄ audisti me Ego aūt sciebā qꝛ sp̄ me audis: sed ꝓpter ppl̄m q̄ circūstat/ dixi vt credāt qꝛ tu me misisti. Hec cū dixisset/ voce magna clamabat: Lazare veni foras: ꝛ statim ꝓdijt q̄ fuerat mortuꝰ/ ligatꝰ manꝰ ꝛ pedes institis. Et facies illius sudario erat ligata. Dicit eis iesus: Soluite eum ꝛ sinite abire. Multi ergo ex iudeis qui venerant ad Mariam/ ꝛ viderāt que fecit/ crediderunt in eum. Quidā aūt ex ipsis abierūt ad phariseos ꝛ dixerūt eis q̄ fecit iesus.

Potuisset h̄ fieri vna partitio pncipalis: qm̄ inchoat occasio ꝓxia dominice passionis.

De conspiratione facta ꝯtra iesum ꝛ eiꝰ egressu in effrem. J.xi. Ca.cvij

Collegerūt ḡ pontifices ꝛ pharisei ꝯciliuz ꝛ dicebant: Quid facimus/ qꝛ hic homo multa signa facit: si dimittimus eum sic omnes credent in eum: ꝛ venient romani ꝛ tollent nostꝝ locum ꝛ gentem. Unus autem ex ipsis caypbas noīe/ cum esset pontifex anni illius/ dixit eis: Uos nescitis quicq̄: nec cogitatis quia expedit vobis vt vnus moriaẗ homo ꝓ populo/ ꝛ non tota gens pereat. Hoc aūt a semetipso non dixit: sed cū esset pontifex anni illius ꝓphetauit: qꝛ iesus moriturus erat ꝓ gente: ꝛ nō tm̄ ꝓ gente/ sed vt filios dei qui erant dispsi/ ꝯgregaret in vnū. Ab illo ḡ die

cogitauerūt vt interficerēt eū. Jesus aūt iā non in palā ambulabat apud iudeos: sed abijt in regionē iuxta desertū in ciuitatē q̄ dr̄ effrem: ⁊ ibi morabat̄ cū discipulis suis. Et ascēderunt multi hierosolymā de regione ante pascha vt scīficarēt seipsos. Querebāt ḡ iesum ⁊ colloquebant̄ adinuicē in tēplo stātes. Quid putatis: q2 nō venit ad diē festū? Dederāt aūt pontifices ⁊ pharisei mādatum: vt si q̄s cognouerit vbi sit: indicet vt apprehendāt eū.

De ascensu iesu in hierusalem M.xx. R.x. L.xviij. ¶ Caplm. cviij.

Erant R. aūt l via ascēdētes hierosolymā: ⁊ p̄cedebat illos iesus: ⁊ stupebāt ⁊ seq̄ntes timebant: ⁊ ascendens M. iesus hierosolymā assūpsit iterū R. duodecim M. R. discipulos L. suos secreto cepit. R. eis dicere que essent ei ventura. Et M. ait R. illis L. Ecce nos ascendimus hierosolymā ⁊ cōsummabunt̄ oīa que scripta sunt p̄ p̄phetās de filio hominis. Tradet̄ M. L. enī principibus sacerdotū ⁊ scribis ⁊ senioribꝰ. R. ⁊ cōdemnabunt M. R. eum morte ⁊ tradent M. R. illum gentibus ad illudendū ⁊ flagellandū ⁊ crucifigendum. Et L. conspuetur R.: ⁊ postq̄ flagellauerint occident eum: ⁊ M. tertia R. L. die resurget: ⁊ ipsi nihil horum intellexerūt: ⁊ erat verbū istud absconditum ab eis: ⁊ non intelligebāt que dicebantur.

Quamuis sub vno cōtextu ponant̄ seq̄ntia q̄si fuerit vnicus ascēsus chr̄i i hier̄l3 tā p̄babilꝰ ē fuisse diuersos cursus ⁊ recursus xp̄i i q̄bꝰ fcā sequūt̄: vt magr̄ Nicolaꝰ de lyra notat

De decē leprosis sanatis in via. L.xvij. ¶ Capitulum. cix

Et factū est dum iret in hierusalē transibat per mediā samariā ⁊ galileā: ⁊ cū ingrederetur quoddā castellū: occurrerunt ei decem viri leprosi: qui steterunt a longe ⁊ leuauerūt vocē: dicentes: Jesu preceptor miserere nr̄i. Quos vt vidit dixit: Jte ostendite vos sacerdotibus. Et factū est dum irent: mundati sunt. Unus aūt ex illis vt vidit q2 mundatus est: regressus est cum magna voce magnificans deū: ⁊ cecidit in faciē ante pedes eius gratias agens: ⁊ hic erat samaritanꝰ. R̄ndens aūt iesus dixit: Nōne decē mūdati sunt: ⁊ nouē vbi sunt? Nō est inuentus q̄ rediret ⁊ daret gloriam deo: nisi hic alienigena. Et ait illi: Surge vade: q2 fides tua saluū te fecit.

De nō receptiōe christi per samaritanos. L.ix. ¶ Caplm. cx

Factum est aūt dum cōplerent̄ dies assumptionis eius: ⁊ ipse faciē suam firmauit vt iret in hierusalē: ⁊ misit nuncios ante conspectum suū. Et euntes intrauerunt in ciuitates samaritanoꝝ vt pararēt illi: ⁊ non receperunt eum: quia facies eius erat euntis in hierusalem. Cum aūt vidissent discipuli eius iacobus ⁊ ioannes dixerunt: Domine si vis dicimus vt ignis descendat de celo ⁊ consumat eos sicut ⁊ Helias fecit: ⁊ conuersus increpauit eos dicens: Nescitis cuius sp̄us estis: filius hoīs nō venit animas p̄dere: sed saluare: ⁊ abierunt in aliud castellum.

De petitione filiorum zebedei. Mat.xx. R.x ¶ Caplm. cxi

Tunc M. accessit ad eum mater filiorum zebedei cū filijs adorans ⁊ petēs aliquid ab eo. Qui dixit ei Quid vis? Et R. accedunt ad eum filij zebedei iacobus ⁊ ioānes: dicentes: Magister volumus vt quodcūq3 petierimꝰ facias nob. At ille dixit eis: Quid vultis vt faciam vobis? Et dixerunt: Da nobis vt vnus ad dexterā ⁊ alius ad sinistrā tuam sedeamus in gloria tua. Ait M. illi mr̄: Dic vt sedeant hi duo filij mei vnus ad dexterā tuā ⁊ vnꝰ ad sinistrā l regno tuo. R̄ndēs M. R. aūt iesus: dixit eis: Nescitis quid petatis. Potestis M. R. bibere calicem quē ego bibo R. bibiturus M. sū3 aut baptismo R. quo ego baptizor baptizari. At M. illi R. dixerūt ei: Possumꝰ. Ait illis iesus R. M. Calicem quidē meū bibetis: ⁊ R. baptismo quo baptizor baptizabimini: sedere M. R. autem ad dexteram vel sinistram meam nō est meum dare vobis: sed quibus paratum est a patre M. meo. Et audientes M. R. decē: indignati sunt de duobus fratribus iacobo. R. ⁊ Joanne: Jesus. Matthews. autem. Marcus. vocauit eos ad se: ⁊ ait illis: Scitis M. R. quia M. principes gentiū hi R. qui videntur principari gentibꝰ dominant̄ eis: ⁊ M. qui maiores sunt potestatem exercent in eos. Non ita M. R. erit inter vos: sed M. quicunq3 R. inter M. vos voluerit maior R. fieri: sit M. vester minister. Et R. quicunq3 voluerit inter vos primus esse: erit M. R. vestrum M. oīm R. seruus. M. R. sicut M. filius R. hominis non venit ministrari: sed ministrare: ⁊ animā sua3 dare redemptionē pro multis.

Potuit vtrumq3 fieri q2 ⁊ mat̄ peteret ⁊ filij: vel dicunt̄ petysse: q2 matrē mouerāt ad petendum ideo dn̄s r̄ndit eis.

De illuminatione ceci ⁊ de zacheo ⁊ de decem mnis. L.xviij. ⁊ xix. R.x. ¶ Caplm. cxij

Factum L. de. c. xviij. est aūt cū appropinquaret iesus hiericho: cecus quidā sedebat secus viam mendicans: ⁊ cum audiret turbam pretereuntē: interrogabat q̄d hoc esset. Dixerunt aūt ei: q̄ iesus nazarenꝰ transiret. Et clamauit: Jesu fili dauid miserere mei. Et qui preibant: increpabant eum vt taceret. Jp̄e vero multo magis clamabat: Fili dauid miserere mei Stans autem iesus iussit illum adduci ad se: ⁊ cū appropinquasset: interrogauit illum: dicēs: Quid vis vt faciam tibi? At ille dixit: Domine vt videā. Et iesus dixit illi: Respice: fides tua saluū te fecit. Et confestim vidit: ⁊ sequebatur illū magnificans deum. Et omnis plebs vt vidit: dedit laude3 deo: ⁊ veniunt R. hiericho. Et L. de ca. xix. ingressus perambulabat hiericho: ⁊ ecce vir nomine zacheꝰ

⁊ hic erat princeps publicanoꝝ: ⁊ ipse diues: ⁊ querebat videre iesum quis esset / ⁊ nõ poterat pre turba: quia statura pusillus erat. Et precurrens ascendit in arborem sycomoꝝ vt videret illum: q: inde erat transiturus. Et cũ venisset ad locũ suspiciens iesus vidit illũ: ⁊ dixit ad eũ: zachee festinãs descẽde: q: hodie in domo tua oportet me manere. Et festinans descendit: ⁊ suscepit illũ gaudens in domũ suã. Et cũ viderent / omnes murmurabant dicentes: ꝙ ad hominẽ peccatorẽ diuertisset. Stans aũt zacheus dixit ad dominũ: Ecce dimidium bonorũ meorũ dñe do pauperibus: ⁊ si quid aliquem defraudaui / reddo quadruplum. Ait iesus ad eum Quia hodie domui huic salus facta est: eo ꝙ ⁊ ipse sit filius abrae. Venit enĩ filius hominis querere et saluũ facere quod perierat. Hec illis audiẽtibus adijciens parabolã dixit eo ꝙ prope hierusalem esset: ⁊ q: estimarent ꝙ cõfestim regnũ manifestaretur: dixit ergo: Homo quidã nobilis abijt in regionẽ longinquã accipere regnũ ⁊ reuerti. Vocatis autẽ decẽ seruis suis dedit illis decẽ mnas: ⁊ ait illis: Negociamini dũ venio. Ciues aũt eius oderant illũ ⁊ miserunt legationẽ post illũ / dicentes: Nolumus hunc regnare super nos. Et factum est cũ rediret / accepto regno / iussit vocari seruos quibus dederat pecuniã: vt sciret quantũ quisqꝫ negociatus esset. Venit aũt primus / dicẽs: Domine mna tua decẽ mnas acq̃siuit. Et ait illi: Euge serue bone: q: in modico fidelis fuisti: eris potestatẽ habẽs supra decẽ ciuitates: ⁊ alter venit / dicens: Dñe mna tua fecit quinqꝫ mnas: ⁊ huic ait: Et tu esto sup quinqꝫ ciuitates. Et alter venit / dicens: Dñe ecce mna tua quã habui repositã in sudario: timui enĩ te: quia homo austerus es: tollis quod nõ posuisti / ⁊ metis quod nõ seminasti. Dicit ei: De ore tuo te iudico serue nequã. Sciebas ꝙ ego homo austerus sum / tollens q̃ nõ posui / ⁊ metens quod nõ seminaui. Et quare nõ dedisti pecuniã meã ad mensam: ⁊ ego veniens cũ vsuris vtiqꝫ exegissem illam? Et astantibus dixit: Auferte ab illo mnam ⁊ date ei qui decẽ mnas habet: ⁊ dixerũt illi: Domine decem mnas habet. Dico aũt vobis quia omni habenti dabit / ⁊ abundabit. Ab eo aũt qui non habet: ⁊ quod habet / auferetur ab eo. Verumtamen inimicos meos illos qui noluerunt me regnare super se / adducite huc ⁊ interficite añ me. Et his dictis ꝓcedebat ascendẽs hierosolymam.

Cõsonat ista parabola cũ illa de talentis infra matth. xxiiij.

De duobus cecis ĩ egressu hiericho sanatis. Matth. xx. R. x.

¶ Capitulum. cxiij

Et egredientibus M. illis ab hiericho ⁊ proficiscente R. eo ⁊ discipulis eius secuta M. est eum turba multa. Et ecce duo ceci sedentes secus viã audierunt ꝙ iesus transiret ⁊ clamauerunt / dicẽtes: Domine miserere nostri fili dauid. Filius R. autem thymei barthymeus cecus sedebat secus viã mendicãs. Qui cũ audisset q: iesus nazarenus est cepit clamare ⁊ dicere: Jesu fili dauid miserere mei. Turba M. aũt increpabat eos vt tacerent / et cõminabanł. R. multi. At M. illi magis clamabant / dicentes: Domine miserere nostri fili dauid. Et R. stans M. Jesus vocauit eos: ⁊ vocabant R. cecum dicentes ei: Animequior esto: surge vocat te. Qui piecto vestimento suo exiliens venit ad eum. Et ait M. iesus. R. Quid M. vultis vt faciã vobis? Dicunt: Domine raboni R. vt M. aperianł oculi nostri. Misertus aũt eoꝝ iesus tetigit oculos eoꝝ. Jesus aũt dixit: Vade fides tua te saluũ fecit: ⁊ confestim M. viderunt ⁊ secuti sunt eum.

Marcus nominat hũc solũ: q: famosior erat: vł nõ esset ĩprobabile dicere ꝙ alia sit historia marcialis matthei: sicut diuersis viabus potuit iesus egredi de hiericho ⁊ sanare nunc duos / nunc vero vnũ cecũ. Jdeo suppleat hic intelligentia lectoris modũ loquendi / nũc ad vnũ / nunc ad duos.

De alabastro vngẽti.

M. xxvj. R. xiiij. J. xij

¶ Capitulum. cxiiij

Iesus J. ergo ante sex dies pasche venit Bethaniam vbi fuerat lazarus mortuus / quem suscitauit iesus. Fecerũt autem ei cenam ibi in R. domo simonis leprosi: ⁊ martha J. ministrabat: lazarus vero erat vnus ex discumbẽtibus. Et R. cum discumberet venlẽs M. R. mulier maria J. accepit librã vngenti nardi pistici ꝓciosi ⁊ vnxit pedes iesu. Et extersit capillis suis pedes iesu: ⁊ R. fracto alabastro effudit super caput ipsius recumbentis: M. ⁊ domus J. repleta est ex odore vngenti. Erant R. aũt quidã indigne ferẽtes intra semetipsos discipuli M. ⁊ dicẽtes R. Vt quid perditio hec vngenti facta est? Dixit J. ergo vnus ex discipulis suis Judas scharioth his: q̃ eũ erat traditurus: Quare hoc vngentum non venijt trecentis denarijs / ⁊ datũ est egenis? Poterat R. enĩ vngentum istud vendari multo M. R. plusq̃ trecentis denarijs ⁊ dari pauperibꝫ. Dixit J. autẽ hoc: nõ quia de egenis pertinebat ad eum: sed quia fur erat ⁊ loculos habens / ⁊ ea que mittebantur portabat: ⁊ fremebant R. in eam. Sciens M. autem iesus ait illis: Sinite R. illam vt in diẽ sepulture mee seruet illud. Quid molesti estis M. huic mulieri? Opus enĩ bonũ operata est in me. Semper enĩ pauperes habetis vobiscũ: ⁊ cum volueritis R. poteritis eis benefacere: me M. R. autem J. non semper habebitis: quod habuit R. h. fecit: preuenit vngere corpus meum in sepulturam.

Nõ est hec historia de qua lucas supra ca. vij. ⁊ tres euãgeliste loquunł ꝑ rememorationẽ duꝫ hoc referunt primo die azymorum.

Potest saluari hoc ꝙ solus iudas murmurabat per modũ quo dicitur plures aliquid facere: quãdo vnus ex eis male facit: vel q: solꝰ magis mouebatur ⁊ alij pie.

mittens M. eñ hec vngentũ hoc in corpus meũ: ad sepeliendũ me fecit. Amē M. dico R. vobis: vbicũqꝫ ꝑdicatũ fuerit euangeliũ hoc in toto mundo ⁊ qꝺ hoc fecerit/narrabit in memoriã eius.

De sessione aselli.

M. xxj. R. xj. L. xix J. xij ¶ Capitulũ. cxv

COgnouit J. ergo turba multa ex iudeis qꝛ illic esset ⁊ venerũt nõ ꝓpter iesum tm̃/sed vt lazarũ viderēt: quē suscitauit a mortuis. Cogitauerũt aũt ꝑncipes sacerdotũ vt ⁊ lazarũ interficerēt: qꝛ multi ꝓpter illũ abibant ex iudeis ⁊ credebant in iesum. Jn crastinũ aũt turba multa q̃ cõuenerat ad diem festũ: cum audisset qꝛ iesus venit hierosolymã/acceperunt ramos palmaꝝ ⁊ processerunt obuiam ei. Et factũ. L. est cũ appropinquasset iesus ad bethphage ⁊ bethaniã ad montem qui vocat oliueti/misit M. R. duos discipulos/dicens illis: Jte in castellũ quod cõtra vos est: in qꝺ L. introeuntes statim inuenietis asinã alligatã et pullũ L. R. asine alligatũ cũ ea: cui nemo vnqꝫ hominũ sedit: soluite ⁊ adducite illũ. Et L. si q̃s vos vos interrogauerit/q̃re soluitis? Sic dicetis ei: quia dominus operã eiꝰ desyderat/ ⁊ necessarius R. est ⁊ dominus M. his opus habet: et cõfestim dimittēt eos. Hoc aũt factuz est vt adimpleret qꝺ dictũ est ꝑ ꝓphetã R. dicentē: Dicite filie sion: Ecce rex tuus venit tibi mãsuetus sedens sup asinã ⁊ pullũ filiũ subiugalis. Noli J. timere filia sion: ecce rex tuꝰ venit sedens sup pullum asine. Hec nõ cognouerunt discipuli eius primũ: sed quando glorificatus est iesus/tunc recordati sunt: quia hec scripta erant de eo: ⁊ hec fecerũt ei. Euntes M. aũt discipuli fecerunt sicut precepit eis iesus: ⁊ R. inuenerunt pullũ alligatũ ante ianuaz foris in biuio/⁊ soluerunt eũ. Soluentibus L. autez illis pullum dixerũt dñi eius ad illos: quid soluitis pullum? At illi dixerunt sicut R. ꝑcepit eis iesus: qꝛ L. dñs eũ necessariũ habet. R. ⁊ dimiserunt eis/ ⁊ adduxerũt M. asinã ⁊ pullũ: ⁊ imposuerũt super eos vestimenta sua ⁊ eũ desuper sedere fecerunt. Eunte L. aũt illo/plurima turba strauerunt vestimēta sua in via aliꝗ autē ramos de arboribꝰ cedebant ⁊ sternebãt in via.

Sequunt hic euãgeliste diuersas trãslatiões illiꝰ qꝺ hꝫ zacharie. ix. put ei voluit spũssctũs trãslatione septuaginta venire ad gētes ita voluit vt trãsferret: ⁊ hꝫ vicꝫ ꝑ satisfactiõe eoꝝ in quibꝰ septuaginta defecerunt ab hebraica veritate.

Accipienduz est ꝙ successiue sederit dominus super asinaz ⁊ pullum.

Turbe aũt que precedebant ⁊ que sequebantur clamabant/dicentes: Osanna filio dauid. Benedictꝰ qui venit in nomine dñi: ⁊ R. benedictũ quod venit regnuz patris nostri dauid osanna in excelsis: Et cum appropinquaret iam ad descensum mõtis oliueti/ceperunt omnes turbe descendentiũ gaudentes laudare deum voce magna super omnibus quas viderant virtutibus/dicentes: Benedictus J. qui venit in nomine domini: pax in celo ⁊ gloria in excelsis. Benedictus qui venit in nõie dñi rex israel. Testimoniũ ergo perhibebat turba que erat cum eo quando lazarũ vocauit de monumento/⁊ suscitauit eum a mortuis: ꝓpterea ⁊ obuiam venit ei turba: quia audierunt eum fecisse hoc signũ. Pharisei ergo dixerunt ad semetipsos: Videtis qꝛ nihil ꝓficimus: ecce mũdus totus post eũ abijt: ⁊ quidã L. phariseoꝝ de turbis dixerunt ad illum: Magister increpa discipulos tuos. Quibꝰ ipse ait: Et si hi tacuerint/lapides clamabunt.

De fletu iesu sup ciuitatē

⁊ eiectione vendentiũ. M. xxj. R. xj. L. xix

¶ Capitulũ. cxvi.

ET L. vt appropinquaret videns ciuitatē/ fleuit super illam/dicens: Quia si cognouisses ⁊ tu: ⁊ q̃dē in hac die tua que ad pacem tibi. Nũc aũt abscõdita sunt ab oculis tuis: quia venient dies in te/⁊ circũdabũt te inimici tui vallo: ⁊ circũdabunt te ⁊ coangustabũt te vndiqꝫ: ⁊ ad terram ꝓsternent te ⁊ filios tuos q̃ in te sunt: ⁊ nõ relinquent in te lapidē sup lapidem: eo ꝙ nõ cognoueris tēpus visitationis tue. Et R. introiuit hierosolymã. Et cũ M. intrasset cõmota ē vniuersa ciuitas/dicens: Quis est hic? Popli autem dicebant: Hic est iesus ꝓpheta a nazareth galilee. Et intrauit iesus in tēpluz dei: ⁊ eijciebat omnes vendētes ⁊ emētes in illo L. de tēplo M. ⁊ mensas numulorioꝝ ⁊ cathedras vendentiũ colũbas euertit: ⁊ nõ R. sinebat vt quisqꝫ trãsferret vas per tēplũ. Et docebat eos/dicens: Nõne R. M. scriptũ est: Domus mea domus orõnis vocabit cunctis R. gentibus. Vos M. aũt R. fecistis eam speluncã latronũ. Et accesserunt M. ad eum ceci ⁊ claudi in templo ⁊ sanauit eos. Vidētes autem ꝑncipes sacerdotũ mirabilia q̃ fecit: ⁊ pueros clamãtes in tēplo ⁊ dicentes: Osanna filio dauid: indignati sunt ⁊ dixerũt ei: Audis q̃d isti dicunt? Jesus aũt dixit eis: Vtiqꝫ. Nunqꝫ legistis? Ex ore infantiũ deus ⁊ lactentiũ ꝑfecisti laudē. Et L. erat quotidie docens in templo. Principes aũt sacerdotũ ⁊ scribe ⁊ ꝑncipes plebis querebãt illũ ꝑdere ⁊ nõ inueniebãt q̃d facerēt ei. Omis eñ populus suspensus erat audiens illum.

Hec fuit eiectio secunda: licet historia scholastica videatur cũ hac miscere ꝑmã de qua ꝺ ioãnis. ij. ⁊ miscet historiam de Nicodemo.

De gentibus querentibꝰ

videre iesuz ⁊ de ꝑdicatiõe eius. Joã. xij. Et egressu eius in bethaniã. M. xxj. ⁊ R. xi.

¶ Capitulum. cxvij

ERant J. aũt gentiles quidã ex his q̃ ascēderant vt adorarēt in die festo. Hi ergo accesserũt ad Philippũ qui erat de bethsaida galilee: ⁊ rogabant eũ/dicentes: Domine volumus iesum videre. Venit philippus ⁊ dixit Andree. Andreas rursum ⁊ philippus dixerunt iesu. Jesus aũt respondit eis/dicēs: Venit hora vt clarificet filius hominis. Amen amen dico vobis: ni

ni granū frumenti cadens in terrā/mortuū fuerit/ ipm solū manet. Si aūt mortuū fuerit/multuʒ fructum affert. Qui amat aīam suā/ pdet eā: et q odit animā suā in hoc mūdo/in vitam eternaʒ custodit eam. Si quis mihi ministrat/me sequaᷓ: ⁊ vbi ego sum/ illic ⁊ minister meus erit. Si quis mihi ministrauerit/honorificabit eū pater meus q est in celis. Nunc anima mea turbata est: ⁊ quid dicā? Pater salutifica me ex hac hora: sed ꝓpterea veni in hanc horā. Pater clarifica nomē tuū: a fs filiū tuum. Venit ergo vox de celo: ⁊ clarificaui ⁊ iterū clarificabo. Turba ergo q stabat ⁊ audierat/ dicebat tonitruū factū eē: alij dicebāt: angelus ei locutus est. Respōdit iesus ⁊ dixit: Nō ꝓpter me vox hec venit/sed propter vos. Nūc iudiciū est mundi: nūc pnceps huius mūdi eiciet foras: ⁊ ego si exaltatus fuero a terra/omnia trahā ad meipm. Hoc autem dicebat significās qua morte erat moriturus. Respondit ei turba: Nos audiuimus ex lege qr christus manet in eternū: ⁊ quomō tu dicis oportet exaltari filiū hominis? Quis est filius hoīs? Dixit ergo eis iesus: Adhuc modicum lumē in vobis est. Ambulate dū lucē habetis/vt nō tenebre vos cōprehēdāt. Et q ambulat in tenebris nescit quo vadit. Dū lucem habetis credite in lucē: vt filij lucis sitis. Hec locutus est iesus ⁊ abijt ⁊ abscōdit se ab eis. Relictis M. illis ⁊ circūspectis R. omnibus cū iam vespera esset hora exijt in bethaniam cum duodecim foras. M. extra ciuitatē: ibiqꝫ mansit et docebat eos de regno dei.

De ficulnea arefacta.

M. xxi. R. xi ¶ Capitlm. cxviij

Et alia M. die R. cum exiret de bethania mane M. reuertens in ciuitatem esurijt. Cūqꝫ R. vidisset a longe ficuʒ secus M. viam habentē R. folia/venit ad eam M. si quid R. forte in ea inueniret. Et cū venisset/ nihil inuenit preter folia: nō enim erat tempus ficorum: Et respondens dixit illi: Nunq̄ M. ex te fructus nascaᷓ in eternū. Nō R. amplius in eternū ex te qsq̄ fructus māducet. Et arefacta M. est continuo ficulnea. Et vidētes discipuli ficum R. aridam factā a radicibus/mirati M. sunt dicētes: Quomō ꝯtinuo aruit? Et recordatus Petrus dixit ei: Rabbi: Ecce ficus cui

Dicit Aug. ꝙ tertia die mirati sūt: ita ꝙ scđa die. s. lune ficulnea fuit arefacta et nō dñica: sicut aliq dicūt. Et lꝫ ꝯtinuo/ referᷓ ad diem precedentem.

maledixisti aruit. Respondēs aūt iesus ait: Habete fidē dei. Amen M. dico R. vobis: si habueritis fidē ⁊ nō hesitaueritis/nō solū de ficulnea facietis: sed ⁊ si monti huic dixeritis: tolle te ⁊ iacta te ī mare: ita fiet. Propterea R. dico vobis: omnia quecūqꝫ orantes petitis/credite qr accipietis/ ⁊ venient vobis. Et cū stabitis ad orandū/dimittite si qd habetis aduersus aliquē: vt ⁊ pater vester q in celis est/dimittat vobis pctā vestra.

De questione baptismi

ioannis. M. xxi. R. xi. L. xx ¶ Ca. cxix

Et M. cum venisset in templū/factum est vna dierū: docente illo populū in templo ⁊ euangelizante cōuenerūt ⁊ accesserunt M. ad eum docentē principes sacerdotuʒ ⁊ scribe L. cū senioribus populi M. dicentes: In qua potestate hec facis: ⁊ quis dedit tibi hanc potestateʒ vt ita R. facias? Dic L. nobis. Respondens M. iesus R. dixit L. Interrogo vos ⁊ ego vnū sermonem: quē si dixeritis mihi/ ⁊ ego vobis dicā in qua potestate hec facio. Baptismus ioānis vnde erat? de celo an ex hominibus? Respondete R. mihi. At M. illi R. cogitabant L. intra se/dicentes: Si dixerimus de celo/dicet nobis: quare ergo nō credidistis illi? Si aūt dixerimus ex hominibus / timemus turbā. Omnes enī habent ioannē sicut prophetam. Et respondentes iesu dixerūt: Nescimus. Ait illis ⁊ ipse: Neqꝫ ego dico vobis in qua potestate hec facio.

De duobus filijs quorū

vnus facit voluntatē patris. M. xxi

¶ Capitulum. cxx.

Quid aūt vobis videᷓ? Homo quidā habebat duos filios: ⁊ accedens ad primū dixit: Fili vade hodie operari in vineaʒ meā. Ille aūt respondēs: Nolo. Postea aūt penitentia motus abijt. Accedens aūt ad alterū dixit similiter. At ille respondens ait: Eo dñe: ⁊ non iuit. Quis ex duobus istis fecit volūtatem patris? Dicunt: Primus. Dicit eis iesus: Amen dico vobis qr publicani ⁊ meretrices ꝑcedent vos in regnum dei. Venit aūt ad vos ioānes in via iusticie ⁊ non credidistis ei: publicani aūt ⁊ meretrices crediderunt ei. Vos aūt videntes nec penitentiā habuistis postea vt crederetis ei.

De iudice iniquitatis et

de pharīseo ⁊ publicano. L. xviij. ¶ Ca. cxxi.

Dicebat aūt ⁊ parabolā ad illos: quoniaʒ oportet semꝑ orare ⁊ nō deficere/dicens: Iudex quidā erat in ciuitate quadā q deum nō timebat: ⁊ hoīem nō reuerebaᷓ. Vidua aūt quedā erat in ciuitate illa: ⁊ veniebat ad eū/ dicēs: Vindica me de aduersario meo: ⁊ nolebat ꝑ multum tempus. Post hec aūt dixit intra se: Et si deū nō timeo nec hominem: reuereor tamē qr molesta est mihi hec vidua: vindicabo eā ne in nouissimo veniens sugillet me. Ait aūt dñs: Audite qd iudex iniquitatis dixit: Deus aūt nō faciet vindictā electorū suorū clamantiū ad se die ac nocte: ⁊ patiētiā habebit in illis. Dico vobis quia cito faciet vindictam illorū. Verūtamē filius hominis veniens putas inueniet fidē super terrā? Dixit aūt ⁊ ad quosdam qui in se cōfidebant tanq̄ iusti: ⁊ aspernabantur ceteros/parabolā istam dicens: Duo homines ascenderūt in templū vt orarent: vnus phariseus ⁊ alter publicanus. Phariseus stans hec apud se orabat: Deus gratias tibi ago: quia non sum sicut ceteri hominū: raptores/iniusti/publicani/ adulteri: velut etiam hic publicanus. Ieiuno bis in sab-

dato: decimas do omniũ que possideo. Et publicanus a longe stans/nolebat nec oculos ad celum leuare: sed percutiebat pectus suũ/dicens: Deus propicius esto mihi peccatori. Dico vobis: descẽdit hic iustificatus in domũ suã ab illo: qz ois q̃ se exaltat/humiliabit: ꝛ qui se humiliat/exaltabitur.

De parabola locate vinee

agricolis. M. xxi. R. xij. L. xx
¶ Capitulum. cxxij

Aliam M. parabolam audite. Cepit R. autẽ ad plebez dicere parabolã hãc: Ho M. quidã. R. L. erat M. paterfamilias qui plantauit vineã: ꝛ R. sepem circũdedit ei: ꝛ fodit in ea torcular: lacũ R. fodit ꝛ edificauit M. turrim: ꝛ locauit eã agricolis colonis L. et pfectus est peregre M. R. multis L. tẽporib⁹. Cũ M. autẽ tẽpus fructuũ appropinquasset in L. tẽpore vindemie misit M. R. L. seruos suos ad agricolas cultores L. vt de fructu vinee darent illi: et M. acciperent ab agricolis R. fructus M. eius. Et agricole apprehensis seruis eius alium ceciderunt ꝛ dimiserũt R. L. vacuũ ꝛ inanẽ. L. aliũ M. occiderunt: aliũ vo lapidauerunt. Iterũ misit alios seruos plures prioribus/ꝛ fecerunt eis similiter: in capite R. cedentes L. vulnerauerunt R. ꝛ contumelijs affecerunt: ꝛ addidit alterũ mittere/qui ꝛ illum vulnerantes eiecerunt. Nouissime M. autẽ adhuc R. habens vnũ filiũ charissimum dixit L. dominus vinee: Quid faciam? Mittam filiũ meũ dilectũ: ꝛ illũ M. R. misit ad eos/nouissime dicẽs quia forte verebunt L. filium meũ/cum hunc viderint. Quem L. cũ M. vidissent coloni/cogitauerũt intra se ꝛ dixerunt R. ad inuicẽ: Hic M. est L. heres R. venite occidamus eum ꝛ habebimus hereditatẽ: vt L. nostra sit hereditas. Et M. apprehẽsum R. L. eũ eiecerunt eũ extra vineã ꝛ occiderunt. Cum ergo venerit dñs vinee/quid faciet agricolis illis? Ueniet. R. L. ꝛ pdet colonos. Malos M. male perdet: ꝛ vineã suam locabit alijs agricolis: qui reddent ei fructũ tẽporib⁹ suis. Quo L. audito dixerũt illi: Absit. Ille autẽ respiciens eos dixit: Quid ergo est hoc quod scriptũ ẽ R. nec M. scripturam hãc legistis: Lapidẽ quẽ reprobauerunt edificantes/hic factus est in caput anguli. A domino factũ est istud: ꝛ est mirabile in oculis nostris. Ideo M. dico vobis: quia auferet a vobis regnũ dei: et dabit genti facienti fructus L. eius. Omnis M. qui ceciderit sup lapidẽ istũ/cõquassabit: sup quẽ autẽ ceciderit/cõminuet ꝛ cõteret eum. Et cum audissent principes sacerdotũ ꝛ pharisei parabolas eius/ꝛ cognouerunt q̃ de ipsis diceret. Et querentes eum tenere: ꝛ L. mittere in illũ manus: in illa hora timuerunt populũ: qz M. sicut pphetã illũ habebant: ꝛ relicto eo abierunt.

Hoc est intelligẽdũ dixisse christũ v l alios de iudeis: illõ autẽ qd sequit absit dixerũt alij: vel ipsi omnes intellecta parabola christi.

De veste nuptiali. Matthei. xxij. Consonat L. supra. xiiij. cum glo. ibi.

¶ Capitulum. cxxiij

Et respondens iesus dixit iterũ in parabolis eis/dicens: Simile factũ est regnũ celoꝝ homini regi/q̃ fecit nuptias filio suo. Et misit seruos suos vocare inuitatos ad nuptias: ꝛ nolebant venire. Iterũ misit alios seruos/dicens: Dicite inuitatis: ecce prandiũ meũ parauit: thauri mei ꝛ altilia occisa ꝛ oĩa parata/venite ad nuptias. Illi autẽ neglexerunt ꝛ abierũt: alius in villã/alius ad negociationẽ suam. Reliq̃ vero tenuerunt seruos eius/ꝛ cõtumelia affectos occiderunt. Rex autẽ cũ audisset/iratus est: ꝛ missis exercitibus suis pdidit homicidas illos/ꝛ ciuitatez illoꝝ succendit. Tunc ait seruis: Nuptie quidẽ parate sunt: sed qui inuitati erant/nõ fuerunt digni. Ite ergo ad exitus viaꝝ/ꝛ quoscũq3 inueneritis vocate ad nuptias. Et egressi serui eius in vias/cõgregauerunt omnes quos inuenerũt/malos ꝛ bonos ꝛ implete sunt nuptie discumbentiũ. Intrauit autẽ rex vt videret discũbentes: ꝛ vidit ibi hominẽ non vestitũ veste nuptiali: ꝛ ait illi: Amice/quomõ huc intrasti nõ habens vestẽ nuptialẽ? At ille obmutuit. Tunc dixit rex ministris: Ligatis pedib⁹ ꝛ manibus mittite eũ in tenebras exteriores: ibi erit fletus ꝛ stridor dentiũ. Multi enim sunt vocati: pauci vero electi.

De tributo reddendo cesari.

M. xxij. R. xij. L. xx. ¶ Ca. cxxiiij

Tunc M. abeuntes pharisei cõsiliũ inierunt vt caperent eũ in sermone: ꝛ L. obseruantes miserunt insidiatores quosdã R. ex phariseis discipulos M. suos cũ herodianis L. qui se iustos simularent: vt eũ caperẽt in verbo/ꝛ traderent pncipatui ꝛ potestatui psidis. Qui R. venientes interrogauerũt L. illũ/dicẽtes: Magister M. R. scimus quia verax es ꝛ recte L. dicis ꝛ doces: ꝛ non M. est tibi cure de aliquo: et R. non curas quẽq̃. Nõ M. enĩ L. respicis aĩs recipis psonã hoĩs: neq3 R. vides in faciẽ: sed L. in veritate M. viã dei doces. Licet L. M. nob R. dare tributũ cesari an nõ dabimus? R. Cõsyderãs L. autẽ dolum illoꝝ/sciens versutiã eoꝝ: ꝛ cognita M. iesus neq̃tia eoꝝ/ait: Quid R. me tentatis hypocrite? Ostendite mihi numisma census. Afferte R. mihi denariũ L. vt videam. At M. illi R. obtulerunt ei denariũ. Et ait illis iesus: Cuius M. est imago hec ꝛ supscriptio ei⁹? Cuius L. habet imaginẽ ꝛ supscriptionẽ? Et respondẽtes L. dixerunt ei: Cesaris M. R. Tunc M. R. ait L. illis: Reddite ẽ q̃ sunt cesaris cesari: ꝛ q̃ sunt dei deo: ꝛ L. non potuerũt repꝛhendere verbũ eius coram plebe. Et M. audientes mirati sunt oẽs R. sup eo: ꝛ mirati L. sũt in rñso ei⁹/ꝛ tacuerũt: ꝛ relicto eo R. abiert.

De muliere septemuira.

M. xxij. R. xij. L. xx ¶ Caplm. cxxv

In illo M. die accesserũt ad eũ saducei qui dicunt nõ esse resurrectionẽ: ꝛ interrogauerunt eum dicentes: Magister moyses dixit et R.

scripsit L. nobis. Ut R. si L. cuius M. frat mortuus fuerit ⁊ dimiserit vxorẽ ⁊ filios nõ reliquerit: vt M. frater R. eius L. ducat vxorẽ illius ⁊ suscitet semẽ fratri suo. Et erãt ergo apud nos septem fratres. Et pmus vxore ducta defunct⁹ est sine L. filijs: ⁊ nõ R. relicto semine: ⁊ nõ M. habens semẽ reliquit vxorẽ fratri suo. Silr secũdus accepit R. eã ⁊ mortuus est sine L. filio: ⁊ nec R. iste reliquit semẽ: ⁊ R. terti⁹ L. silr M. accepit L. eã vsq M. ad septimũ: ⁊ R. acceperũt eã septẽ: ⁊ nõ L. reliquerunt semẽ: ⁊ L. mortui sunt. Nouissima M. R. oĩum mortua est ⁊ mulier. In resurrectione ergo eorũ cuius erit vxor: siquidẽ septẽ habuerũt eam vxorem? Et rñdens iesus ait illis: Nõne ideo erratis nescientes scripturas neq virtutẽ dei. Filij L. huius seculi nubent ⁊ tradunt ad nuptias. Illi vo q digni habebunt seculo illo ⁊ resurrectiõe ex mortuis nõ nubẽt neq M. nubent R. neq L. ducũt vxores: neq eñ vltra mori poterũt. Equales M. R. eñ angelis sunt: ⁊ M. sunt angeli dei in celo: ⁊ L. filij sunt dei cũ sint filij resurrectiõis. Quia vo resurgent mortui de R. mortuis M. q resurgant ⁊ moyses L. oñdit secus rubũ sicut dicit dñm deũ abraã / deũ isaac ⁊ deũ iacob. Nõ q̃d R. legistis in libro moysi: qd M. dictũ est a deo dicente vobis: Ego sum deus abraã / deus isaac ⁊ de⁹ iacob. Deus L. M. aũt R. nõ est mortuoꝝ / sed viuentium. Oẽs eñ viuũt ei. Uos R. g multũ erratis. Et M. audiẽtes turbe mirabant in doctrina eius. Rñdẽtes R. aũt q̃dã scribaꝝ dixerũt: Magr / bñ dixisti ⁊ L. ampli⁹ nõ audebãt eũ q̃cq interrogare.

De dilectione christi ex toto corde. M. xxij. R. xij. de quo ⁊ L. x

¶ Capitulum. cxxvj

Pharisei M. aũt audientes q silentiũ imposuit saduceis cõuenerũt in vnũ. Et accessit R. vn⁹ de scribis legis M. doctor q R. audierat illos cõquerẽtes: ⁊ vidẽs q bñ illis rñderit interrogauit tentãs M. eũ. Magr qd est mandatũ magnũ R. primũ M. in lege M. oĩm? Rñdit R. ei iesus M. q primũ oĩm mandatũ est: Audi isrl: dñs de⁹ tu⁹ / deus vn⁹ est. Et diliges dominũ deũ tuũ ex toto corde tuo / ⁊ ex tota aĩa tua / ⁊ ex tota mente tua / ⁊ ex tota virtute tua: hoc M. est R. pmũ ⁊ maximũ mãdatũ. Scdm simile est huic: Diliges proximũ tuũ sicut teipm: maius R. horũ aliud mandatũ nõ est. In his M. duob⁹ mãdatis tota lex pendet ⁊ pphete. Et R. ait illi scriba: Magister / bñ in veritate dixisti: q vnus est deus / ⁊ non est alius pter ipm: ⁊ vt diligat ex toto corde ⁊ ex tota mẽte / ⁊ ex toto intellectu / ⁊ ex tota aĩa / ⁊ ex tota fortitudine: ⁊ diligere proximũ tanq seipm mai⁹ est oibus holocaustomatib⁹ ⁊ sacrificijs. Iesus autẽ vidẽs q sapienter respondisset / ait illi: Non lõge es a regno dei.

De quadã interrogatiõe phariseorum. L. xvij. Et alia interrogatione cuius est christus filius. M. xxij. R. xij. L. xx.

¶ Capitulum. cxxvij

Interrogatus L. aũt a phariseis / q̃ñ venit regnũ dei? Et rñdit eis ⁊ dixit: Nõ venit regnũ dei cũ obseruatione / neq dicẽt: Ecce hic aut ecce illic. Ecce eñ regnũ dei intra vos est. Cõgregatis M. aũt phariseis interrogauit eos iesus / dicens: Quid vobis videt de christo: cuius fili⁹ est? Dicũt ei: Dauid. Et R. rñdens iesus dicebat docẽs in tẽplo. Quõ ergo dicũt scribe christũ filium dauid: cui ipse dauid dicebat in spũscrõ: Dixit dñs dño meo: sede a dextris meis: donec ponã inimicos tuos scabellũ pedũ tuoꝝ? Quõ g dauid in spũ / in L. libro psalmoꝝ vocat M. eũ dñm ⁊ R. vnde? Quõ L. est filius ei⁹? Et nemo M. poterat rñdere ei verbũ. Et R. multa turba libenter eum audiebat: neq M. ausus fuit quisq eum amplius ex illa die interrogare.

De doctrinis phariseorũ audiẽdis. M. xxiij. R. xij. L. xx.

¶ Ca. cxxviij

Tunc M. iesus locutus est ad turbas et ad discipulos suos: ⁊ dicebat eis i doctrĩna sua. Sup M. cathedrã moysi sederũt scribe ⁊ pharisei. Oĩa g q̃cũq dixerit vobis / seruate ⁊ facite: sm vo opa coꝝ nolite facere. Dicũt eñ ⁊ nõ faciũt. Alligãt aũt onera grauia et importabilia ⁊ imponũt in humeros hoim: digito aũt suo nolunt ea mouere. Oĩa vo opa sua faciunt vt videant ab hoib⁹. Attẽdite L. ⁊ cauete R. a scribis. Dilatãt M. eñ philateria sua ⁊ magnificant fimbrias. Uolunt L. R. in scholis ambulare: amãt M. R. L. aũt pmos recubitus in cenis ⁊ L. cõuiuijs: pmas M. L. cathedras in synagogis et in pmis cathedris sedere in synagogis: ⁊ M. salutationes R. L. in foro: qui R. L. deuorãt domos viduaꝝ sub obtentu R. plixe orõnis simulãtes L. longã orõnem: hi accipiũt dãnati onẽ maiorẽ: ⁊ R. plixius iudiciũ. Amãt M. vocari rabbi: vos autẽ nolite vocari rabbi. Unus est eñ mgr vester. Oẽs aũt vos fratres estis: ⁊ patreꝫ nolite vobis vocare sup terrã. L. vnus est eñ pater vester / q in celis est. Nõ vocemini magistri: q magister vester vn⁹ est christus. Qui maior est vestrũ / erit minister vester. Qui aũt se exaltauerit / humiliabit: ⁊ qui se humiliat / exaltabitur.

De ve multiplici. Matt. xxiij. L. xj. ⁊ xiij

¶ Capĺm. cxxix

Ue M. vobis scribe ⁊ pharisei hypocrite q clauditis regnũ celoꝝ ante hoĩes: vos eñ nõ intratis nec introeũtes sinitis intrare. Ue vobis scribe et pharisei hypocrite / q comeditis domos viduaꝝ longa orõne orantes: propter hec ampli⁹ accipietis iudiciuꝫ. Ue vobis scribe ⁊ pharisei hypocrite qui circuitis mare ⁊ aridam / vt faciatis vnũ pselitũ: ⁊ cũ fuerit fact⁹ / facitis eũ filiũ gehenne duplo q vos. Ue vobis duces ceci q dicitis: q̃cũq iurauerit p tẽplũ / nihil est. Qui aũt iurauerit

Quãuis ista reponãtur sub eo contextu dicta p euãgelistas põt tñ dici q diuersis tẽporib⁹ fuerunt predicta

in sancto tēpli/debet: stulti ꝛ ceci: qd eñ mai⁹ est/au
rū an tēplū qđ sanctificat aurū: Et quicunqꝫ iuraue
rit in altari/nihil est: q aūt iurauerit in dono qđ ē
sup illud debet. Ceci: Quid eñ maius est/donum
an altare qđ sanctificat donū: q ḡ iurat in altari/iu-
rat in eo ꝛ in oībus q sup illud sunt. Et q iurat i tē-
plo/iurat in illo ꝛ in eo q habitat in ipo. Et qui iu
rat in celo/iurat in throno dei ꝛ in eo q sedet super
eū. Ve M. vobis scribe L. ꝛ pharisei hypocrite/q
decimatis mentā ꝛ anetū/rutā L. ꝛ cyminū M. et
omne L. olus: ꝛ relinqtis M. L. q grauiora sūt le
gis/iudiciū ꝛ miscđiam ꝛ fidē ꝛ charitatē dei. Hec
aūt oportuit facere ꝛ illa nō omittere. Duces M.
ceci excolantes culicē: camelū aūt glutiētes. Ve L.
vobis pharisei q diligitis primas cathedras i sy-
nagogis ꝛ salutatiōes in foro. Ve vobis q estis vt
monumēta q nō apparēt ꝛ hoīes ambulantes ne-
sciunt. Rñdēs aūt qdā ex legisperitis ait illi: Ma
gister: hec dicēs etiā nobis ꝯtumeliā facis. At ille
ait: Et vobis legisperitis ve q oneratis hoīes one
ribus q portare nō possunt: ꝛ ipsi vno digito non
tangitis sarcinas. Ve M. vobis scribe ꝛ pharisei
hypocrite/q mūdatis qđ deforis est calicis ꝛ para-
psidis: intus aūt pleni estis rapina ꝛ immūdicia.
Pharisee cece mūda prius qđ intus est calicis ꝛ pa-
rapsidis: vt fiat illud qđ deforis est mundū. Ve vo
bis scribe ꝛ pharisei hypocrite q similes estis sepul
chris dealbatis: q foris apparent hoīb⁹ speciosa/
intus aūt sunt plena ossib⁹ mortuoꝝ ꝛ omni spur
cicia. Sic ꝛ vos qdē a foris apparetis hoīb⁹ iusti:
intus aūt pleni estis hypocrisi ꝛ iniqtate. Ve M.
vobis L. scribe ꝛ pharisei hypocrite/ q edificatis
sepulchra ꝓphetaꝝ: patres L. aūt vestri occiderūt
illos: ꝛ ornatis M. monumēta iustoꝝ. Et dicitis:
si fuissemus in dieb⁹ patrū nostroꝝ/nō essemus so
cij eoꝝ in sanguine ꝓphaꝝ. Itaqꝫ testimonio estis
vobismetipsis: ꝛ L. ꝑfecto testificamini q cōsenti
tis opib⁹ patrū vestroꝝ: qꝛ M. filij eoꝝ estis q pro
phetas occiderūt: quoniāquidē L. ipsi eos occide
rūt. Vos aūt edificatis eoꝝ sepulchra: ꝛ M. vos
implete mēsurā patrū vestroꝝ. Serpētes genimīa
viperaꝝ quō fugietis a iudicio gehenne: ꝓpterea
L. ꝛ sapientia dei dixit: Ecce M. ego L. mitto ad
vos ꝓphetas ꝛ aplos L. ꝛ sapiētes M. ꝛ scribas:
ꝛ M. ex illis L. occidetis ꝛ crucifigetis/ꝛ ex eis fla
gellabitis in synagogis vestris: ꝛ ꝑsequimini de ci
uitate in ciuitatē vt veniat sup vos ꝛ inqratur L.
oīs M. sanguis iust⁹/sanguis L. oīm ꝓphetaꝝ q
effusus est sup M. terrā a cōstitutiōe L. mūdi a ge
neratione ista a sanguine abel iusti vsqꝫ ad sangui
nē zacharie filij M. barachie: quē occidistis: ꝛ L.
perijt inter templū ꝛ edē R. ꝛ altare. Ita dico vo-
bis requiret ab hac generatiōe. Amē M. dico vo-
bis veniēt hec oīa sup generationē istā. Ve vobis
legisperitis q tulistis clauē sciētie ꝛ ipsi non introi
stis: ꝛ eos q introibāt ꝓhibuistis. Cū hec ad illos
diceret/ceperūt pharisei ꝛ legisperiti grauiter insi
stere ꝛ os eius opprimere de multis/ insidiātes ei:
ꝛ qrentes aliqd cape ex ore eius vt accusarēt eum.
Hierlm M. hierlm L. xiij. q occidis ꝓphetas/et
lapidas eos q ad te missi sunt. Quoties volui con
gregare filios tuos/quēadmodū gallina cōgregat
pullos suos sub alas suas: ꝛ auis L. nidū suū sub
pennis: ꝛ M. noluisti. L. Ecce relinquet vobis do
mus vestra deserta. Dico eñ vobis/nō me videbi
tis amodo donec veniat L. M. hora cum dicetis:
Benedictus qui venit in nomine dñi.

De vidua duo minuta of

ferente. R. xij. L. xj. ¶ Capitulum. cxx

Et R. sedēs iesus ꝯtra gazophylaciū aspi
ciebat eos qui mittebāt munera sua in ga
zophylacium: quō R. turba iactabat es: ꝛ
multi diuites iactabant multa. Cū venisset autem
vna vidua paup/misit duo minuta qđ est quadrās
Vidit L. aūt iesus paupculā illā viduā mittentem
era duo minuta. Et cōuocatis R. discipulis suis/
ait illis: Amē vere L. dico vobis qm̄ R. L. vidua
hec paup plus oībus misit q miserunt in gazophy
laciū. Oēs eñ ex eo qđ abundabat illis miserunt
in munera dei. Hec aūt ex eo qđ illi deest: ꝛ R. de
penuria sua oīa q habuit misit totū victum suum.

De edificio templi et cō

minatione euersionis hierlm. M. xxiiij. R. xiij. L.
xxi. ¶ Capitulum. cxxi

Et egressus M. iesus de tēplo ibat. Et R.
cū egrederet/accesserūt M. discipuli ei⁹:
vt ostenderēt ei edificationē tēpli. Et qui
busdam L. dicentibus de templo q bonis lapidi
bus ꝛ donis ornatū esset. Ait R. illi vnus ex disci-
pulis suis: Magister/aspice quales lapides ꝛ qua
les structure. Ipse M. aūt respondēs ait illis: Vi-
dete hec oīa: ꝛ R. magnas edificatiōes. Amē M.
dico R. L. vobis venient L. dies in qbus nō M.
relinquet R. L. hic lapis sup lapidē q nō destrua
tur. Sedente M. R. aūt eo sup montē oliueti con
tra tēplū/accesserūt M. ad eū discipuli eius secre-
to: ꝛ R. interrogabāt eum separatim petrus ꝛ iacō
bus ꝛ andreas ꝛ Joannes dicentes M. Dic no-
bis preceptor L. quando hec erunt: ꝛ R. hec fient
M. qđ R. L. signū aduentus tui ꝛ cōsummatiōis
seculi: ꝛ R. qđ signū L. cū hec fieri incipient ꝛ con
summari R. Et M. respondēs R. L. iesus dixit:
Videte ne quis vos seducat: multi venient in no-
mine meo/dicētes: Ego sum christus: ꝛ multos se
ducent ꝛ L. tēpus appropinqbit. Nolite ḡ ire post
illos. Audituri M. eñ estis ꝑlia ꝛ opiniones ꝑli-
oꝝ. Cū aūt R. L. audieritis ꝑlia ꝛ seditiones noli
te terreri. Videte M. ne turbemi: oportet M. R.
eñ primū hec fieri/sed nondū statim finis. Tūc di
cebat illis: Surget gens cōtra gentē ꝛ regnum ad
uersus regnū: ꝛ terremotus magni erūt ꝑ loca ꝛ pe
stilētie ꝛ fames/terroresqꝫ de celo ꝛ signa magna
erunt. Hec M. aūt R. oīa initia sunt doloꝝ: Vide
te R. aūt vosmetipos. Sed L. ante hec oīa inijci-
ent vobis man⁹ suas/ꝛ ꝑsequent: tūc M. tradent
vos in tribulationē ꝛ occidēt vos. Tradēt R. L.
eñ vos i cōcilijs ꝛ in synagogis suis vapulabitis
ꝛ ante reges ꝛ ꝑsides stabitis ꝓpter me: ꝓpter L.
nomē meū. Cōtingit aūt vobis i testimoniū illis R. et
eritis M. odio oīb⁹ gētib⁹ ꝓpt nomē meū. Et tūc

scādalizabūt multi: ꝛ inuicē tradēt ꝛ odio hēbūt inuicē. Et multi pseudo pphe surgēt ꝛ seducēt multos: ꝛ qm̄ abūdabit iniq̄tas/refrigescꝫ charitas multoꝝ: q̄ aūt pseuerauerit vsqꝫ in finē/hic saluus erit.

Hoc videt tangere penas petoꝝ nouissimoꝝ tempoꝝ.

Et p̄dicabit h̄ euāgeliū regni in vniuerso mūdo ꝛ ī oēs gētes: p̄mū optet p̄dicari euāgeliū in M. testimoniū oībus gētib⁹. Et tūc veniet cōsūmatio. Et R. cū duxerint vos tradētes: ponite L. in cordibus vestris nō p̄meditari/ quēadmodū rn̄deatis. Nolite R. p̄cogitare quid loq̄mini: nō eīm vos estis loq̄ntes/sed sp̄ūssctūs. Ego L. eīm dabo vobis os ꝛ sapiam/cui nō poterūt resistere ꝛ ꝯtradicere oēs aduersarij vr̄i. Tradet R. aūt frater fratrē in mortē/ꝛ pater filiū: ꝛ ꝯsurgēt filij ī parētes: ꝛ morte eos afficiēt. Trademini L. eīm a parētibus ꝛ fratrib⁹ ꝛ amicis et cognatis: et eritis L. R. odio oībus hoībus pp̄ter nomē meū: et L. capillus de capite vr̄o nō pibit. Qui R. aūt sustinuerit vsqꝫ ī finē/hic salu⁹ erit. In patiētia L. vestra possidebitis aīas vr̄as. Cū M. ḡ R. videritis abominationē desolationis q̄ dicta est a Daniele ppha stantē ī loco sctō/vbi R. nō debet: q̄ M. R. legit intelligat. Cū L. autē videritis circūdari ab exercitu hierusalēꝫ: tunc scitote q2 appropinquabit desolatio eius. Tunc M. R. qui L. in iudea sunt fugiāt ad montes: et M. qui R. in tecto/nō descēdāt aliq̄d tollere de domo sua; et qui in agro/ nō reuertatur tollere tunicā suā: et L. qui in medio eius sunt/discedāt: et qui in regionibus/nō intrent in eā: q2 dies vltionū hi sunt: vt impleant oīa q̄ scp̄ta sūt. Ue aūt M. R. L. p̄gnātibus ꝛ nutriētib⁹ in illis diebus. Orate M. R. ne fiat fuga vestra hyeme vel sabbato. Erit L. eīm p̄ssura magna sup terrā/ꝛ ira pp̄lo huic. Et cadent in ore gladij: ꝛ captiui ducētur in omnes gentes: et hierusalē calcabit a gentibus/donec impleant tp̄a nationū.

De signis iudicij.

M. xxiiij. R. xiij. L. xvij. ꝛ xxi. Act. xij. Ca. cxxxij

Et L. ait ad discipulos suos: Ueniet tp̄s qn̄ desyderabitis videre vnū diē filij hominis/et nō videbitis. Erit M. eīm tunc tribulatio magna. Erunt R. autē dies illi tribulationis: et tales quales nō fuerūt ab initio creature quā ꝯdidit de⁹ vsqꝫ nūc neqꝫ fiēt. Et nisi abbreuiasset dn̄s dies illos/nō fuisset salua oīs caro: sed pp̄ter electos quos elegit dn̄s/abbreuiabit dies. Et L. dicēt vob: Ecce hic/ecce illic. Tūc M. si R. q̄s vobis dixerit: Ecce hic est christus aut illic: nolite credere: nolite R. ire neqꝫ sectemini. Surgent M. R. eīm pseudo christi ꝛ pseudo pphete: et dabunt signa magna ꝛ p̄digia ꝛ portēta R. ad seducēdos si fieri pōt etiāꝫ electos: ita M. vt in errorē ducant si fieri pōt etiā electi.

Ego p̄dixi vobis oīa: vos ergo videte. Si ergo M. dixerint vobis: Ecce in deserto est/nolite exire. Ecce ī penetrabilibus/ nolite credere.

Pōt hec itelligi dicta diuersis vicib⁹ licet sonent.

Naꝫ L. sicut fulgur exit M. ab oriente ꝛ coruscans L. ē sub celo in ea que sub celo sunt fulget et apparet M. vsqꝫ in occidentē: ita L. erit filius hominis et aduētus M. in die L. sua. Ubicūqꝫ M. fuerit corpus/illuc cōgregabunt et aquile. Primū L. oportet illū multa pati ꝛ reprobari a generatiōe hac. Statim M. R. autē post tribulationē dierū illorū sol obscurabitur: et luna nō dabit lumen suū: et stelle cadent de celo. Et erunt L. xxi. signa in sole ꝛ luna ꝛ stellis/et in terris p̄ssura gentiū p̄ cōfusione sonitus maris et fluctuū/arescētibus hominib⁹ p̄ timore ꝛ expectatione q̄ superueniēt vniuerso orbi. Et M. virtutes L. celorū/et R. que sub celo sunt mouebunt M. R. L. Et tunc M. apparebit signū filij hominis in celo: et M. tunc R. L. plangent se oēs tribus terre. Et tunc videbunt filiū hoīs venientē in nube cum potestate magna R. L. et gloria R. ꝛ maiestate. L. M. ꝛ mittet M. R. angelos cū tuba ꝛ voce magna: et cōgregabunt electos a quatuor ventis a summis celorū vsqꝫ ad terminos eoꝝ/a R. summo terre vsqꝫ ad summū celi. Ab M. arbore R. fici discite parabolā. Cū iā ramus ei⁹ tener fuerit et folia nata: cognoscitis R. q2 in pximo sit estas. His L. autē fieri incipientibus. respicite et leuate capita vestra: qm̄ appropinquat redemptio vestra. Et dixit illis similitudinē. Uidete ficulneā ꝛ oēs arbores: cū p̄ducunt iāꝫ ex se fructū: scitote q2 ppe est estas. Ita M. ꝛ L. vos R. cū videritis hec fieri: scitote q2 ppe M. est et ī ianuis et ostijs R. regnū L. dei. Amen L. M. R. dico vobis: quoniā nō transibit generatio hec donec oīa fiāt. Celū ꝛ terra trāsibūt: verba aūt mea nō transibūt. Attendite L. aūt vobis: ne forte grauent corda vestra crapula ꝛ ebrietate ꝛ curis huius vite: ꝛ supueniat sup vos repētina dies illa. Tā q̄ eīm laqueus supuenient in oēs q̄ sedent sup faciē oīs terre. De M. die aūt R. ꝛ hora illa nēo scit/neqꝫ angeli celoꝝ neqꝫ R. filius/nisi solus pater. Sicut aūt L. xvij. fuit in diebus noe: ita erit in dieb⁹ aduētus M. filij hoīs. Sicut eīm erāt an̄ diluuiū comedētes ꝛ bibētes/nubētes et nuptui tradētes: edebāt L. et bibebāt et vxores ducebāt: ꝛ dabant ad nuptias vsqꝫ ad eū diē in quo intrauit in arcam noe: ꝛ nō cognouerūt donec venit diluuiū: et tulit ꝛ p̄didit L. omnes M. ita erit aduentus filij hominis. Similiter L. sicut factū est in dieb⁹ Loth: edebāt et bibebāt: emebāt et vendebāt: plantabāt et edificabāt. Qua die autē exiuit Loth a Sodomis: pluit dn̄s ignem et sulphur de celo/ et oēs p̄didit: s̄m hoc erit qua die filius hoīs reuelabit. In die illa qui fuerit in tecto ꝛ vasa eius in domo ne descēdat tollere illa. Et qui in agro sūt nō redeat retro. Memores estote vxoris loth. Quicūqꝫ quesierit animā suā saluā facere/p̄det eā: Et q̄cūqꝫ perdiderit eam/viuificabit illam. Dico L. vobis M. In illa nocte erūt duo in lecto: vnus assumet/ꝛ alter relinquet. Duo erūt molētes in vnū ī L. mola vna assumet/ꝛ altera relinquetur. Duo ī agro: vnus assumet/et alter relinquet. Rn̄dentes dicunt illi: Ubi dn̄e? Qui dixit illis: Ubicūqꝫ fuerit corpus/illic ꝯgregabunt ꝛ aquile. Uigilate

L. xxi. itaq; omi tp̄e orātes/vt digni habeamini fugere oīa ista q̄ futura sunt/ et stare añ filiū hoīs.

De vigilia et oratione.

M. xxiiij. R. xiij. L. xij. Capitulū. cxxxiij

Uidete R. vigilate et orate: nescitis eñ qñ tp̄s sit. Sicut eñ hō q̄ pegre ꝓfect⁹ reliqt domū suā: et dedit seruis suis ptātē cuiuscūq; opis: et ianitori p̄cepit vt vigilaret. Uigilate ḡ nescitis eñ qñ dñs dom⁹ veniat/ sero/ an media nocte/ an gallicātu/ an mane: ne cū venerit repēte inueniat vos dormiētes. Q̄ aūt vobis dico oībus dico/ vigilate. Sint L. lūbi vestri p̄cincti: et lucerne ardētes ī manib⁹ vestris. Et vos siles hoībus expectātibus dñm suū qñ reuertat a nuptijs: vt cū venerit et pulsauerit/ ꝯfestim aperiāt ei. Beati sunt serui illi quos cū venerit dñs inuenerit vigilātes. Amē dico vob q̄ p̄cinget se/ et faciet illos discūbere: et trāsiēs ministrabit illis. Et si venerit in secūda vigilia: et si ī tertia vigilia venerit et ita inuenerit: beati sunt serui illi. Uigilate M. ergo/ q: nescit̄ q̄ hora dñs vester vēturus sit. Hoc M. aūt L. scitote/ qm̄ si sciret p̄rfamilias q̄ hora fur veniret: vigilaret vtiq; et nō sineret perfodi domū suā. Et vos estote parati q: q̄ hora nō putatis filius hoīs veniet. ¶ Ait L. aūt ei Petrus: Dñe ad nos dicis hanc parabolā an ad oēs? Dixit aūt dñs: Quis putas est fidelꝭ dispēsator et prudēs/ quē ꝯstituit dñs sup familiā suā/ vt det illis cibū ī tp̄e: in tp̄e L. tritici mēsurā. Beatus L. M. ille seru⁹ quē cū venerit dñs inuenerit sic facientē. Amen M. L. dico M. vobis: sup oīa bona q̄ possidet ꝯstituet eū. Si M. autē L. dixerit male ille seru⁹ī corde suo: morā facit dñs meus venire: et ceperit pcutere cōseruos suos pueros L. et ancillas/ et edere et inebriari: māducet aūt et bibat cū ebriosis. Ueniet L. M. dñs serui illius in die q̄ nō sperat/ et hora qua nescit: et diuidet eū: ꝑtēq; ei⁹ cū infidelibus hypocritis M. ponet. Ibi erit fletus et stridor dentiū. Ille L. aūt seru⁹ q̄ cognouit voluntatē dñi sui: et nō se p̄parauit et non fecit ſm voluntatē ei⁹/ plagis vapulabit multis. Qui autē nō cognouit et fecit digna/ plagis vapulabit paucis. Oñi aūt cui multū datū est/ multū quereꝭ ab eo: et cui cōmēdauerūt multum/ plus petēt ab eo. Ignē veni mittere in terrā: et qd volo nisi vt accēdaꝭ. Baptismo habeo baptizari: et quō coartor vsq;dū ꝑficiaꝭ. Putatis q: pacē veni dare in terrā: nō dico vobis sed separtionē. Erūt ex hoc qnq; in vna domo diuisi/ tres in duos/ et duo in tres. Diuideꝭ pater ī filiū/ et filius in patrē suū. Et mater in filiā/ et filia in matrē. Socrus in nurum suā et nurus in socrum suam.

Q̄m hec itelligi posita p reme͂ oratione͂

De decem virginibus et de decem talentis/ et de modo iudicij. M. xxv.

Capitulum cxxxiiij

Tunc simile est regnū celoꝝ decē v̄ginib⁹ q̄ accipiētes lāpades suas exierūt obuiā spōso et sponse. Quinq; autē ex eis erāt fatue et qnq; prudentes. Sed qnq; fatue acceptis lampadibus nō sumpserūt oleū secū. Prudentes v̄o acceperunt oleū in vasis suis cū lampadibus. Moraꝫ autē faciente sponso/ dormitauerūt oēs et dormierunt. Media autē nocte clamor factus est: Ecce spōsus venit/ exite obuiā ei. Tunc surrexerūt oēs virgines ille/ et ornauerūt lāpades suas. Fatue aūt sapiētibus dixerunt: Date nob de oleo vestro/ q: lāpades nostre extinguunꭓ. Rñderūt prudētes dicētes: Ne forte nō sufficiat nobis et vobis ite potius ad vendētes et emite vobis. Dū aūt irēt emere/ venit spōsus: et q̄ parate erāt intrauerūt cū eo ad nuptias: et clausa ē ianua. Nouissime v̄o veniūt et reliq̄ virgines dicētes: dñe dñe ap̄i nob. At ille respōdēs ait: Amē dico vobis/ nescio vos. Uigilate itaq; q: nescit̄ diē neq; horā. Sicut eñ hō pegre p̄ficiscēs vocauit seruos suos/ et tradidit illꝭ bona sua: et vni dedit qnq; talēta/ alij duo/ alij vero vnū/ vnicuiq; ſm ꝓpriā virtutē: et ꝓfectus ē statim. Abijt aūt q̄ qnq; talēta accepat/ et opat⁹ ē ī eis: et lucratus ē alia qnq;. Silr et q̄ duo accepat/ lucrat⁹ ē alia duo. Qui aūt vnū accepat: abijt et fodit in terrā pecuniā dñi sui. Post multū v̄o tp̄is venit dñs seruoꝝ illoꝝ/ et posuit rōnē cū illis. Et accedens q̄ qnq; talēta acceperat/ obtulit alia qnq; talenta dicens: Dñe qnq; talēta tradidisti mihi: ecce alia qnq; talēta supiucratus sum. Ait illi dñs eius: Euge serue bone et fidelis: q: sup pauca fuisti fidelis: super multa te cōstituā. Intra in gaudiū dñi tui. Accessit aūt et q̄ duo talēta acceperat et ait: Dñe duo talēta tradidisti mihi: ecce alia duo superlucratus sū. Ait illi dñs eius: Euge serue bone et fidelis: q: sup pauca fuisti fidelis: sup multa te ꝯstituā: intra ī gaudiū dñi tui. Accedēs aūt et q̄ vnū talentū acceperat/ ait: Dñe scio q: dur⁹ es: metis vbi nō seminasti/ et ꝯgregas vbi nō sparsisti. Et timēs abij et abscōdi talētū tuū ī terrā. Ecce hēs q̄d tuū ē. Respōdēs aūt dñs eius/ dixit ei: Serue male et piger/ sciebas q: meto vbi nō semino/ et ꝯgrego vbi nō sparsi oportuit ḡ te pecuniā meā cōmittere numularijs: et veniens ego accepissem vtiq; q̄d meū est cū vsura. Tollite igiꭓ ab eo talentū/ et date ei qui habet decē talēta. Omi eñ habēti dabiꭓ et abundabit: ei autē qui nō habet: et q̄d videꭓ habere/ auferetur ab eo: Et inutilē seruuꝫ eijcite in tenebras exteriores: illic erit fletus et stridor dentiū. ¶ Cū autē venerit filius hoīs in maiestate sua et oēs angeli ei⁹ cū eo: tunc sedebit super sedē maiestatis sue: et congregabunꭓ añ eū oēs gentes: et sepabit eos abinuicē sicut pastor segregat oues ab hedis: et statuet oues quidē a dextris/ hedos autem a sinistris. Tūc dicet rex his q̄ a dextris eius erūt: Uenite bñdicti patris mei possidete paratū vobis regnū a cōstitutione mūdi. Esuriui eñ et dedistis mihi mā ducare: sitiui/ et dedistis mihi bibere: hospes erā et collegistis me. Nudus erā et cooꝑuistis me: infirm⁹ erā et visitastis me. In carcere eraꝫ et venistis ad me. Tūc respōdebunt ei iusti dicētes: Domine qñ te vidimus esurientē et pauimus: sitientē et dedimus tibi potū? Qñ aūt te vidimus hospitē collegimus/ aut nudum et cooperuimus te? Aut qñ te

vidimus infirmū: aut in carcere/ ⁊ venimus ad te? Et respondens rex dicet illis: Amē dico vobis: ꝙdiu fecistis vni de his fratribus meis minimis/ mihi fecistis. Tunc dicet ⁊ his qui a sinistris ei⁹ erūt: Discedite a me maledicti in ignē eternū: qui paratus est diabolo ⁊ angelis eius. Esuriui eñ ⁊ nō dedistis mihi mādu care: sitiui ⁊ nō dedistis mihi potū: hospes erā ⁊ nō collegistis me: nudus ⁊ nō operuistis me: infirmus ⁊ in carcere ⁊ nō visitastis me. Tunc respondebūt ei ⁊ ipsi dicētes: Dñe/ qñ vidimus te esurientē aut sitientē/ aut hospitem/ aut nudū/ aut infirmū/ aut in carcere/ ⁊ non ministrauim⁹ tibi? Tunc respondebit illis/ dicēs: Amē dico vobis/ ꝙdiu non fecistis vni de minoribus his/ nec mihi fecistis. Et ibunt hi in supplicium eternū: iusti aūt in vitam eternam.

De modo christi in docē do Lu. xxi. ⁊ de obstinatione iudeoꝝ. Joā. xij

Capitulum. cxxxv.

ERat L. aūt in dieb⁹ docēs in tēplo: noctibus vo exiens morabat in monte qui vocat oliueti. Et oēs populus manicabat ad eū venire in templo audire illū. Cū J. autē tanta signa fecisset coram illis nō credebāt in eū:

Et pōt h̄ itelligi positū hic p recapitulationem qñ sequit ad ea q̄ christ⁹ dixit añ sex dies pasche.

vt sermo Esaie cōpleret quē dixit: Dñe quis credidit auditui nostro: ⁊ brachiū dñi cui reuelatū est? Propterea nō poterāt credere: q: iterū dixit Esai. Et excecauit oculos eoꝝ: ⁊ indurauit cor eoꝝ vt nō videant oculis ⁊ intelligant corde/ ⁊ cōuertant ⁊ sanē eos. Hoc dixit esaias qñ vidit gloriā eius ⁊ locutus est de eo. Verūtamē ex pncipibus multi crediderunt in eū: sed ꝓpter phariseos nō confitebant: vt de synagoga nō eijcerent. Dilexerūt eñ gloriā hominū magis ꝙ gloriā dei. Jesus aūt clamauit ⁊ dixit: Qui credit in me/ nō credit in me/ sꝫ i eū qui misit me. Ego lux in mundū veni: vt omis qui credit in me/ in tenebris non maneat: ⁊ si quis audierit vba mea ⁊ custodierit/ ego nō iudico eū. Non eñ veni vt iudicē mundū: sed vt saluū faciaꝫ mundū. Qui spernit me ⁊ nō accipit vba mea/ habet qui iudicet eū. Sermo quē locutus sum/ ille iudicabit eū in nouissimo die: q: ego ex meipo nō sū locutus: sed qui misit me pater/ ipse mihi mandatū dedit quid dicā ⁊ quid loquar. Ego scio q: mandatū eius vita eterna est. Que ergo ego loquor sicut dixit mihi pater sic loquor.

De festo azymorum appropinquante. M. xxvi. R. xiiij. L. xxij. J. xij

Capitulum. cxxxvi

APpropinqbat L. aūt dies fest⁹ azymoꝝ q̄ dr̄ pascha. Erat R. autē pascha et azyma post biduū. Et M. factū ē cū ꝯsummasset iesus

Hec est dies mercurij añ diē veneris scꝫ

sermones hos oēs dixit discipulis suis: Scitis q: post biduū pascha fiet: ⁊ fili⁹ hois tradet vt crucifigat. Tūc cōgregati sūt pncipes sacerdotū ⁊ seniores i atriū pncipis sacerdotū q̄ dr̄ caiphas: ⁊ cōsiliū fecerūt. Et R. qrebāt L. summi sacerdotes et scribe/ quō eū dolo tenerēt ⁊ occiderēt: timebāt L. vo plebē. Dicebāt M. R. autē: nō in die festo: ne forte tumultus fieret in pplo. Intrauit L. aūt sathanas i iudā q̄ cognoiatur scariotb/ vnū de duodecim. Tūc M. abijt R. L. vnus de duodecim ad pncipes sacerdotū et summos. R. sacerdotes/ vt pderet eū illis. Et L. locutus est cū pncipibus sacerdotū et magistratibus quēadmodū illū traderet eis: et ait M. illis: Quid vultis mihi dare: et ego vobis eū tradā? Qui R. L. audientes gauisi sunt: ⁊ pmiserunt ⁊ pacti L. sunt pecuniā illi dare At illi constituerūt ei triginta argēteos: ⁊ spopondit: ⁊ M. exinde R. L. querebat opportunitatē vt eum opportune R. traderet sine L. turbis. Añ J diē festum pasche sciens iesus q: venit hora ei⁹ vt transeat ex hoc mundo ad patrē: cū dilexisset suos qui erāt in mundo/ in finē dilexit eos.

Tertia pars principalis hui⁹ ꝯtext⁹ de egressu passionis et resurrectionis Christi.

Hec ē dies iouis in cuius vespere fiebat esus agni: ⁊ hec vocatur pma dies azymorum.

De missione petri ⁊ ioannis pma die azymorū: quā Joā. vocat añ festū pasche. M. xxvi. R. xiiij. L. xxij. J. xiij.

Ca. cxxxvij.

PRima M. R. autē die azymorū/ qñ R. pascha immolabatur: in qua L. necesse erat pascha occidi: Accesserunt M. discipuli ad Jesum: et dicunt M. R. ei: Quo vis eamus et parem⁹ tibi vt manduces pascha? Et mittit ex discipulis suis Petrū L. et Joannē di. Euntes parate nobis pascha vt mādu cemus. At illi dixerunt: Ubi vis parem⁹? Et dixit ad eos: Ite M in ciuitatem R. ad quendā M. Ecce L. introeuntibus vobis i ciuitatē/ occurret vobis hō amphorā aque portans: seqmini eū in domū in quam intrat: ⁊ dicetis patrifamilias dom⁹: Dicit tibi magister: Tempus M. meū ppe est: apud te facio pascha: vbi R. est refectio mea? Ubi L. est diuersorium? vbi L. R. pascha cū discipulis meis māducē? Et ipse ostēdet cenaculū magnū stratū: ⁊ ibi parate. Et R. abierunt discipuli ei⁹: ⁊ venerūt i ciuitatē. Euntes L. R. aūt/ inuenerūt sic dixit ill' iesus et parauerūt pascha. Vespe R. aūt facto venit cū duodecim: et L. cum facta esset hora/ discubuit/ ⁊ duodecim apostoli cum eo.

Hic fuit esus agni.

De ablutione pedum.

Joan. xiij. Capitulum. cxxxviij.

ET cena facta cū diabol⁹ iā misisset i cor vt traderet eū iudas simōis scariothis: sciens q: oia dedit ei pr̄ i man⁹: et q: a deo exiuit ⁊ ad deū vadit. Surgit a cena ⁊ ponit vestimēta sua: ⁊ cū accepisset linteū/ pcinxit se. Deinde misit aquā i peluim/ ⁊ cepit lauare pedes discipu-

pulorū ſuorū: et extergere linteo quo erat ꝓcinctus. Uenit ḡ ad ſimonē petꝝ: et dicit ei petrꝰ: Dñe/tu mihi lauas pedes? Rñdit Jeſus et dixit ei: Quid ego facio tu neſcis mō/ſcies autē poſtea. Dicit ei petrus: Nō lauabis mihi pedes ī eternū. Rñdit ei ieſus: Si nō lauero te/nō hēbis ptē mecū. Dicit ei ſimō petrꝰ: Nō tm̄ pedes/ſ; ⁊ manus ⁊ caput. Dicit ei ieſus: Qui lotus eſt/nō indiget niſi vt pedes lauet: ſed ē mūdus totꝰ: ⁊ vos mūdi eſtis/ ſed non oēs. Sciebat nāq; quīnā eſſet q̄ traderet eū: ꝓpterea dixit: nō eſtis mūdi oēs. Poſtq̄ ergo lauit pedes eorū/accepit veſtimēta ſua: et cū recubuiſſet/iterū dixit eis: Scitis q̄d fecerim vobis? Uos vocatis me magiſter et dñe/et bn̄ dicitis. Sum etenī. Si ergo ego laui pedes veſtros dñs ⁊ magiſter: et vos debetis alter alterius lauare pedes. Exēplū enī dedi vobis: vt quēadmodū ego feci vobis/ita ⁊ vos faciatis. Amē amē dico vob/nō ē ſeruꝰ maior dño ſuo/neq; aplſ maior eo q̄ miſit illū. Si hoc ſcitis/ beati eritis ſi feceritis ea.

De ſacramēti inſtitutione

M.xxvi. R.xiiij. L.xxij. Ca.cxxxix.

ET M. diſcūbētibus R. eis ⁊ mādūcātibus/ait ieſus: Deſyderio L. deſyderaui h pascha māducare vobiſcū anq̄ patiar. Dico eñ vobis/q: ex h nō manducabo illud/ donec im pleatur ī regno dei.

¶ Cenātibꝰ M. aūt illis accepit ieſus panē/gratias L egit ⁊ benedixit. M. ⁊ fregit M. L. dedit q; diſcipulis ſuis et ait: Accipite M. et comedite: h M. eſt L. corpus R. meū qḋ ꝓ vobis tradetur hoc facite ī meā cōmemoratiōz. Silr ⁊ calicē poſt q̄ cenauit accipiens. M. grās egit ⁊ dedit illis dicēs: Accipite L. et diuidite īter vos et bibite. M. ex h oēs. Hic ē ſāguis meꝰ noui teſtamēti. Hic L. eſt calix nouū teſtamētū ī meo ſāguine. L. q̄ ꝓ vobis et M. ꝓ multis effundet ī remiſſionē pctōꝝ. Dico aūt vobis/q: nō bibā amodo de h genimine vitis vſq; ī diē illū cū illud bibā nouū vobiſcū ī regno patris mei dei. L. Et biberunt ex eo omnes.

Videt intelligēdū q̄ cena agni fuerit alia cēa vl̄ eadē diſcontinuata ꝑ pedū lotione: vt ītelligitur ꝑ dictū ioānis.

De predictiōe negationis

petri/et queſtione diſcipuloꝝ. M.xxvi. R.xiiij. L.xxij. J.xiij. Capitulū.cxl

TUnc M. L. dixit illis ieſus: Omēs vos ſcādalū patiemini in me in iſta nocte: q̄a ſcriptū eſt: Percutiā paſtorē/ et diſpergent oues gregis. Sed poſtq̄ reſurrexero/precedā vos in galileā. Reſpondēs autē Petrus ait illi: Et ſi omēs ſcādalizati fuerint ī te/ego nunq̄ ſcandalizabor. Et M. ait illi ieſus: Prius q̄ R. gallꝰ bis vocē dederit ter me es negaturꝰ. Amen M. dico tibi quia in hac nocte anteq̄ gallus cantet/ter me es negaturus. At R. ille amplius loq̄bat: Et. M. ſi R. oportuerit me mori tecū/ te nō negabo. Silr ⁊ omnes diſcipuli dixerūt. Nō. J. de oībus vobis dico. Ego ſcio quos elegerim: ſed vt adimpleatur ſcriptura: Qui māducat panē meū/ leuabit ꝯtra me calcaneū ſuum. Amodo dico vobis p̄uſq̄ fiat: vt cū fuerit factū credatis q̄a ego ſū. Amē amē dico vobis/q̄ accipit ſi quē miſero/me accipit: q̄ aūt me accipit/ accipit eū qui me miſit. Cū h dixiſſet ieſus/turbatus ē ſpū: ⁊ ꝓteſtatus eſt et dixit: Amē J. R. dico vob/q: vnꝰ ex vob me tradet q̄ R. māducat mecū. Aſpicieētes J. ergo adinuicem diſcipuli heſitātes de quo diceret. Et M ꝯtriſtati R. valde ceperūt ſinguli dicere: Nū quid ego ſū dñe? At ille reſpōdēs ait: Unus R. ex duodecim/q̄ M. intīgit R. mecū manū ī parapſide M. in catino R. hic me tradet. Filius quidē hoīs vadit ſicut ſcptū eſt ꝺ illo. Ue aūt homini illi ꝑ quē filius hoīs tradet. Bonū erat ei ſi natus nō fuiſſet hō ille. Reſpōdēs M. aūt iudas q̄ tradidit eū/dixit: Nūquid ego ſū rabbi? Ait illi: Tu dixiſti. Erat J. ergo recūbēs vnus ex diſcipulis eius in ſinu ieſu quē diligebat ieſus. Innuit ergo huic ſimon petrus ⁊ dixit ei: Quis eſt de quo dicit? Itaq; cū recubuiſſet ille ſuꝑ pectus ieſu/dicit ei: Domine quis eſt? Rñdit ieſus: Ille eſt cui ego intinctū panē porrexero. Et cum intinxiſſet panē/dedit iude ſimonis ſcariothis. Et poſt buccellā tūc intrauit in eū ſathanas. Et dicit ei ieſus: Qḋ facis fac citius. Hoc aūt nemo ſciuit diſcumbentiū ad q̄d dixerit ei. Quidā enī putabāt q: loculos hēbat iudas/q̄ dixiſſ; ei ieſus: Eme ea q̄ opus ſunt nobis ad diē feſtū. Aut egenis vt aliq̄d daret. Cū ergo accepiſſet ille/exiuit cōtinuo. Erat autē nox. Cū ergo exiſſet/dixit ieſus: Nunc clarificatus eſt filius hoīs/⁊ deꝰ clarificatus eſt in eo: ſi deꝰ clarificatus eſt in eo/ ⁊ deus clarificabit eū ī ſemetipſo: et ꝯtinuo clarificabit eū. Filioli/adhuc modicū vobiſcū ſū: q̄ritis me: ⁊ ſicut dixi iudeis/quo ego vado vos nō poteſtis venire. Et vob dico mō. Mandatū nouū do vobis vt diligatis inuicē ſicut dilexi vos/vt ⁊ vos diligatis inuicē. In h cognoſcent oēs q: mei eſtis diſcipuli/ſi dilectionē habueritis adīuicē. Dicit ei ſimō petrꝰ: Dñe quo vadis? Rñdit ieſus: Quo ego vado/nō potes me ſeq̄ mō/ſequeris aūt poſtea. Dicit ei petrꝰ: Quare nō poſſū te ſequi mō? Aīam meam ꝓ te pono. Rñdit ieſus: Animā tuam ꝓ me pones? Amen amen dico tibi nō cantabit gallꝰ donec ter me neges. Et ipſi ceperūt q̄rere īter ſe q̄s eēt q̄ eū tradi-

Intelligēda eſt trina negatio petri velut vna negatio cōtinuata: que īcepit anteq̄ gallus cantaret: et ſic īelligūt euāgeliſte trinā negationē factā anq̄ gallus cātaret: ſed ꝯſūmata eſt aūt ſcdm̄ gallı cātū: vt ponit marcꝰ: nec repugnat q̄ chriſtꝰ verū q̄ dixerit nunc vt marcꝰ ponit ꝺ bis: nūc vt alij ad maiorē exaggerationē.

Intelligēdū ē q̄ ioannes ꝓ plqnꝰ ieſu inclinauit faciē ſuā ad faciē Jeſu/ ipſi familiarit ⁊ ſilenter īterrogās: cui chriſtus ſubmiſſe rñdit.

Dixit h ꝑmittendo nō iubendo nec ſcelos aperiendo.

Hoc pōt intelligi eleuate vel depreſſe

tantus esset. Facta est aūt ⁊ ɔtētio inter eos q̄s eo-
rū videret̄ esse maior. Dixit aūt eis: Reges gentiū
dn̄ant̄ eoꝝ: ⁊ q̄ ptāt̄ h̄ēt sup eos/bn̄fici vocantur.
Uos aūt nō sic: sed q̄ maior ē i vob̄ fiat sicut mior
et q̄ p̄cessor est/sic̄ mistrator. Nā q̄s maior est/ qui
recūbit an q̄ ministrat: nōne q̄ recūbit? Ego aūt i
medio vestꝝ sū sicut q̄ mistrat: Uos aūt estis q̄ p̄-
māsistis mecū in tētatiōibus meis. Et ego dispo-
no. vob̄ sic̄ disposuit mihi pr̄ me⁹ regnū: vt edatis
⁊ bibatis sup mēsaȝ meā i regno meo/ vt sedeatis
sup thronos iudicātes. xij. tribus isrl̄. Ait aūt dn̄s
simoni: Simon/ecce sathan expetiuit vos vt cri-
braret sic̄ triticū: Ego aūt rogaui p te/vt nō defici
at fides tua: ⁊ tu aliqn̄ ɔuersus cōfirma frēs tuos.
Qui dixit: Dn̄e tecū paratus sū et in carcerē et in
mortē ire. Et ille dixit: Dico tibi petre: non canta
bit hodie gallus donec ter abneges nosse me. Et
dixit eis: Qn̄ misi vos sine sacculo ⁊ pera ⁊ calcia
mētis/nūquid aliq̄d defuit vob̄? At illi dixerūt/ ni-
hil. Dixit ḡ eis: Sȝ nūc q̄ hȝ sacculū tollat siīr et
perā: sed q̄ nō hȝ/ vēdat tunicā suā ⁊ emat gladiū:
Dico em̄ vobis/qm̄ adhuc h̄ q̄d sc̄ptū est oportet
impleri in me: ⁊ cū iniustis deputatus est. Etenī ea
q̄ sunt de me finē habēt. At illi dixerūt: Ecce duo
gladij hic. At ille dixit eis: Satis est.

De sermone dn̄i post cenā

⁊ continet multas rubricellas p multitudine do-
ctrinarū: vbi per totū de mysterio trinitatis. Joā.
xiiij. xv. xvi. xvij. Capitulū cxli

ET ait discipulis suis: Nō turbet̄ cor vr̄m
. Creditis i deū et i n
me credite. In do-
mo p̄ris mei māsiōes multe

Prima rubricella

sū. Si quo min⁹ dixissem vob̄: q2 vado pare vob̄ lo
cū: ⁊ si abiero ⁊ p̄parauero vob̄ locū: iterꝝ venio ad
vos/⁊ accipio vos ad meip̄m: vt vbi ego sū et vos
sitis: ⁊ quo ego vado scitis/⁊ viam scitis. Dicit ei
Thomas: Dn̄e nescimus quo vadis: ⁊ quō possu
mus viā scire? Dic̄ ei iesus: Ego sū via/v̄itas ⁊ vi
ta: nemo venit ad patrē nisi p me. Si cognouisse-
tis me/⁊ patrē meū vtiq̄ cognouissetis: et amodo
cognoscetis eū et vidistis eū. Dicit ei philippus:
Dn̄e/ostēde nob̄ patrē/et sufficit nob̄. Dic̄ ei iesus:
Tāto tp̄e vobiscū sū/⁊ nō cognouisti me. Philip
pe q̄ videt me videt ⁊ patrē meū. Quō tu dicis/ost̄
de nob̄ patrē? Nō credis q2 ego i patre ⁊ pat̄ i me
est. Uerba q̄ ego loquor vobis a meip̄o nō loquor
pater aūt in me manēs ip̄e facit op̄a. Nō creditis
q2 ego i patre ⁊ pater in me est: alioqn̄ p̄pter op̄a
ip̄a credite. Amē amen dico vobis: q̄ credit in me
op̄a q̄ ego facio ipse faciet/⁊ maiora hoꝝ faciet: q2
ego ad patrē vado. Et q̄ecūq̄ petieritis i nomine
meo hoc faciā/vt glorificet̄ pater in filio: si q̄d pe
tieritis in noīe meo/hoc faciā. ¶ Si diligitis me
mādata mea seruate: ⁊ ego rogabo patrē/⁊ aliū
paracletū dabit vobis/vt maneat vobiscū i eternū
sp̄m veritatis quē mund⁹ nō
pōt accip̄e: q2 nō videt eum i
nec scit eū. Uos aūt cogno-
scetis eū; q2 apud vos manebit ⁊ i vob̄ erit. Nō re

Secūda rubricella

linquā vos orphanos: veniā ad vos. Adhuc mo-
dicū ⁊ mūdus me iā nō videt. Uos aūt videtis me
q2 ego viuo/⁊ vos viuetis. In illo die vos cogno
scetis q2 ego in patre meo/⁊ vos in me ⁊ ego i vo-
bis. Qui hȝ mādata mea ⁊ seruat ea/ille est q̄ dili
git me: q̄ aūt diligit me diliget̄ a patre meo: et ego
diligā eū/⁊ māifestabo ei me
ip̄m. Dicit ei iudas/ non ille
scariothis: Dn̄e quid factuȝ
est q2 manifestatur⁹es teip̄m nobis ⁊ nō mundo?
Respondit iesus ⁊ dixit ei:
Si quis diligit me/sermonē
meū seruabit: ⁊ pater me⁹ di
liget eū: ⁊ ad eū veniemus/⁊ māsionē apō eū facie-
mus. Qui nō diligit me/sermones meos non ser-
uat. Et s̄monē quē audistis
nō est me⁹/sed ei⁹ q̄ misit me
patris. Hec locutus sum vo
bis apud vos manēs. Pa-
racletus aūt sp̄ussanctus quē mittet pater in noīe
meo: ille vos docebit oīa: et suggeret vobis oīa q̄
cūq̄ dixerō vobis. Pacē relinquo vobis: pacē me-
am do vobis: nō quō mundus dat ego do vobis.
Nō turbet̄ cor vestrū neq̄ formidet. Audistis q2
dixi vob̄: vado ⁊ venio ad vos. Si diligeretis me
gauderetis vtiq̄ quia ad patrē vado: quia pater
maior me est. Et nūc dixi vobis priusq̄ fiat: vt cū
factuȝ fuerit credatis. Jam
nō multa loquar vobiscum.
Uenit em̄ p̄nceps mūdi hu
ius/⁊ in me non hȝ q̄cq̄: sed
vt cognoscat mūdus q2 dili
go patrē: ⁊ sicut mandatum
dedit mihi pater/sic facio.
Surgite eam⁹ hic. ¶ Ego
suȝ vitis vera: ⁊ pater meus
agricola ē. Oēm palmitē in
me non ferentē fructū tollet
eū: ⁊ oēm qui fert fructū pur-
gabit eū/vt fructū plus affe
rat. Jā vos mūdi estis p̄pter
sermonē quē locutus sū vo-
bis: manete in me ⁊ ego i vo
bis. Sicut palmes nō potest ferre fructū a semet-
ipso nisi manserit in vite: sic nec vos nisi in me mā
seritis. Ego Jo. xv. sum vitis/et vos palmites: q̄
manet in me ⁊ ego in eo: hic fert fructū multū: q2
sine me nihil potestis facere. Si quis in me non
manserit/mittetur foras sicut palmes et arescet: ⁊
colligent eū/⁊ in ignem mittēt ⁊ ardet. Si manseri
tis in me ⁊ verba mea in vobis māserint: quodcū
q̄ volueritis petetis: et fiet vobis: In hoc clarifi-
catus est pater meus vt fructū plurimū afferatis/
efficiamini mei discipuli. Sic̄ dilexit me pater et
ego dilexi vos. Manete in dilectiōe mea: Si p̄ce-
pta mea seruaueritis/manebitis i dilectiōe mea/si
cut ⁊ ego p̄cepta p̄ris mei seruaui/⁊ maneo i ei⁹ di
lectiōe. Hec locut⁹ sū vob̄ vt gaudiū meuȝ in vob̄
sit: ⁊ gaudiū vestꝝ plenū im-
pleat̄. ¶ Hoc ē p̄ceptū meū
vt diligatis inuiceȝ sic̄ dilexi

Questio inde sp̄li.

Tertia rubricella.

Implendus sermō christi.

Quarta rubricella
Scd̄m aliquos hic
incipit capitulū. xv
Joannis: nō explī-
cat euāgelista quo
iuerit domin⁹/ et di
xerit sequētia: quia
nonduȝ transierat
torrentem cedron
Nec erat hymnus
dictus: nisi velim⁹
vti regula vel anti-
cipationis vel re-
memorationis.

Preceptum dile-
ctionis.

vos. Maiorē hac dilectione nemo hȝ vt aīam suā ponat

Quinta rubricella.

q̄s p amicis suis. Uos amici mei estis/si feceritis q̄ ego p̄cipio vobis. Iā nō dicā vos seruos: q2 seruus nescit q̄d faciat dn̄s eī9. Uos aūt dixi amicos q2 oīa q̄cūq3 audiui a p̄re meo/nota feci vobis. Nō vos me elegistis/sȝ ego elegi vos: τ posui vos vt eatis τ fructū afferatis/τ fruct9 vester maneat: vt q̄dcunq3 petieritis patrē in noīe meo/det vobis. Hec mādo vobis/vt diligatis in

uicē. Si mūd9 vos odit/scito te q2 me p̄orē vobis odio ha

Sexta rubricella.

buit. Si de mundo fuissetis/mūdus q̄d suum erat diligeret: q2 v̄o de mūdo nō estis/sȝ ego elegi vos de mūdo: p̄pterea odit vos mund9. Mementote sermonis mei quē ego dixi vobis: Nō est seru9 maioꝛ dn̄o suo: si me p̄secuti sunt/τ vos p̄sequēt: si sermonē meū seruarint/τ v̄rm seruabūt. Sȝ hec oīa faciēt vob̄ p̄p̄ nomē meū: q2 nesciūt eū q̄ misit me. Si nō venissem τ locut9 eis fuissem/pct̄m nō haberēt. Nūc aūt excusationē nō hn̄t de pct̄ō suo. Qui odit me/odit τ patrē meū. Si opa non fecissem in eis q̄ nemo ali9 fecit/pct̄m non haberēt. Nūc autē τ viderūt τ oderūt me τ patrē meū: sed vt impleat̄ sermo q̄ in lege eoꝝ script9 ē q2 odio habuerūt me gratis.

¶ Cū aūt venerit paclet9 quē ego mittā vob̄ a p̄re spm̄ veritatis/q̄ a p̄re p̄cedit: ille testimoniū p̄hibebit de me: τ vos testimoniū p̄hibebitis: q2 ab initio mecū estis. Hec locut9 sum vob̄ vt nō scādalizemini.

Septima rubricella.

Absq3 synagogis facient vos: sȝ venit hoꝛa vt oīs q̄ interficit vos/arbitret̄ obsequīu se p̄stare deo: et hec faciēt vob̄/q2 nō nouerūt patrē neq3 me: sȝ hec locut9 sum vob̄/vt cū venerit hoꝛa eoꝝ reminiscamini/q2 ego dixi vobis. Hec aūt vob̄ ab initio nō dixi: q2 vobiscū erā. ¶ Et nūc vado ad eū q̄ me misit: τ nemo ex vob̄ īterrogat me quo vadis. Sȝ q2 hec locut9 sum vob̄/tristicia impleuit coꝛ v̄rm. Sȝ ego v̄itatē dico vobis. Expedit vobis vt ego vadā. Si eñ nō abiero/paclet9 nō veniet ad vos: si aūt abiero/mittā eū ad vos. Et cū venerit ille arguet mūdū de pct̄ō/τ de iusticia τ de iudicio. De pct̄ō q̄dem/q2 nō crediderūt in me: de iusticia v̄o/q2 ad patrē vado/τ iā nō videbitis me: de iudicio aūt/q2 p̄nceps hui9 mūdi iā iudicat9 est. Adhuc multa habeo vobis dicere/sȝ nō potestis poꝛtare mō. Cū aūt venerit ille sp̄us v̄itatis/docebit vos oēm v̄itatē. Nō eñ loq̄t a semetip̄o/sȝ q̄cūq3 audiet loq̄t: τ q̄ vētura sūt/annūciabit vob̄. Ille me clarificabit/q2 de meo accipiet τ annūciabit vobis.

Octaua rubricella.

¶ Modicū τ iā nō videbitis me/τ iterū modicum τ videbitis me: q2 vado ad patrē. Dixerūt ḡ ex discipulis eius ad inuicē: Quid est hoc q̄d d̄r nobis/modicū τ nō videbitis me/τ iteꝝ modicū τ videbitis me/q2 vado ad patrē? Dicebāt ḡ Quid est hoc q̄d d̄r nob̄/modicū: nescim9 q̄d loq̄t. Cognouit aūt iesus q2 volebāt eū interrogare: τ dixit eis: De h̄ q̄ritis inter vos/q2 dixi: modicū τ nō

Nona rubricella.

videbitis me: τ iteꝝ modicū τ videbitis me. Amen amē dico vob̄/q2 ploꝛabitis τ flebitis vos: mūdus aūt gaudebit/vos aūt p̄tristabimi: sed tristicia v̄ra v̄tet̄ in gaudiū. Mulier cū parit tristiciā hȝ/q2 venit hoꝛa ei9. Cū āt pepererit pueꝝ/iā nō meminit p̄ssure p̄pter gaudiū: q2 nat9 est hō in mūdum. Et vos igit̄ nūc q̄dem tristiciā habetis. Iteꝝ aūt videbo vos τ gaudebit coꝛ v̄rm: τ gaudiū v̄rm nemo tollet a vobis: τ in die illo nō rogabitis quicq̄. ¶ Amen amē dico vob̄/si q̄d petieritis

Decima rubricella.

patrem in noīe meo/dabit vobis. Usq3 mō nō petistis q̄cq̄ in noīe meo: petite τ accipietis/vt gaudiū v̄rm sit plenū. Hec in p̄uerbijs locutus sum vobis: venit eñ hoꝛa cū iā nō in p̄uerbijs loq̄r vobis/sȝ palā de patre meo annūciabo vob̄. Illo die in noīe meo petetis. Et nō dico vob̄/q2 ego rogabo patrē de vob̄: ip̄e eñ p̄r amat vos/q2 vos me amastis: τ credidistis q2 a deo exiui. Exiui a patre τ veni in mūdū: iteꝝ relinquo mūdū τ vado ad patrē. Dicūt ei discipuli eius: Ecce nūc palā loq̄ris: τ p̄uerbiū nullū dicis. Nūc scim9 q2 scis oīa: τ non est opus tibi vt q̄s te īterroget. In h̄ cognoscimus q2 a deo existi. R̄ndit eis iesus: Mō creditis. Ecce venit hoꝛa τ iā venit/vt dispgamini vnusq̄sq3 in p̄pria/τ me solū relinq̄tis: τ nō sum sol9/q2 p̄r mecū est. Hec locut9 sum vob̄ vt in me pacē habeatis. In mūdo p̄ssurā habebitis: sȝ p̄fidite/ego vici mūdū.

¶ Hec locut9 est Iesus: τ subleuatis in celū ocul̄ dixit: P̄r venit hoꝛa/clarifica filiū tuū/vt fili9 tu9 clarificet te

Undecima rubricella.

sicut dedisti ei p̄tātē oīs carnis: vt oē q̄d dedisti ei det eis vitā eternam. Hec est vita eterna/vt cognoscant te solū veꝝ deū/τ quē misisti iesum chꝛistum. Ego te clarificaui sup̄ terrā: op9 p̄summaui q̄d dedisti mihi vt faciā: τ nūc clarifica me tu p̄r apud temetip̄m claritate quam habui p̄us q̄ mūdus esset apud te. Manifestaui nomē tuū hoīb9 quos dedisti mihi de mūdo: tui erāt/τ mihi eos dedisti: τ sermonē tuū seruauerūt/τ nūc cognouerūt q2 oīa q̄ dedisti mihi/abs te sunt: q2 v̄ba q̄ dedisti mihi dedi eis: τ ipsi acceperūt τ cognouerūt v̄e/q2 a te exiui: τ crediderūt q2 tu me misisti. Ego p̄ eis rogo: nō p̄ mūdo rogo/sed p̄ his quos dedisti mihi: q2 tui sunt. Et mea oīa tua sunt/τ tua mea sunt: τ clarificat9 sum in eis. Et iā nō sum in mūdo: τ hi in mūdo sunt: τ ego ad te venio. P̄r scē serua eos ī noīe tuo quos dedisti mihi/vt sint vnū sicut τ nos. Cuȝ eēm cū eis/ego s̄uabā eos in noīe tuo: quos dedisti mihi custodi: τ nemo ex eis perijt nisi fili9 p̄ditōis: vt scp̄tura impleat̄.

Duodecia rubricella

Nūc aūt ad te venio: τ hec loquoꝛ in mūdo vt habeāt gaudiū meū īpletū in semetipsis. Ego dedi eis sermonē tuū: τ mūd9 eos odio habuit: q2 nō sunt de mūdo/sicut τ ego nō sum de mūdo. Nō rogo vt tollas eos de mūdo: sȝ vt serues eos a malo. De mūdo nō sunt/sicut τ ego nō sum de mūdo. Sctifica eos in v̄itate: sermo tu9 v̄itas ē. Sicut tu me misisti in mūdū/τ ego misi eos in mūdū: τ ego

p ipsis sctifico meipm, vt sint t ipsi sctificati in veritate. Nō p his aūt rogo tm̄, sed t p eis q̄ credituri sunt p vbū eoꝝ in me: vt oēs vnū sint sicut t ego pater in te, t tu in me: vt t ipsi in nobis vnū sint, vt mūd⁹ credat q2 tu me misisti. Et ego claritatem quā dedisti mihi dedi eis, vt sint vnum sicut t nos vnū sum⁹. Ego in eis t tu in me, vt sint ɔsummati in vnū: t cognoscat mūd⁹ q2 tu me misisti: t dilexisti eos sicut t me dilexisti. Pr̄ quos dedisti mihi volo vt vbi ego sum t illi sint mecū: vt videāt claritatē meā quā dedisti mihi: q2 dilexisti me añ ɔstitutionē mūdi. Pr̄ iuste mūd⁹ te nō cognouit: ego aūt te cognoui t hi cognouerūt q2 tu me misisti: t notū feci eis nomē tuū, vt dilectio qua dilexisti me in ipsis sit t ego in ipsis.

De oratiōe iesu t sua captione. M.xxvi. R.xiiij. L.xxij. J.xviij. Ca.cxlij.

Hec J. cum dixisset iesus t M. hymno R. dicto exierūt in mōtē oliueti: t L. egressus ibat s̄m ɔsuetudinē in mōtē oliuaꝝ trans torrentem J. cedrō in villā M. in pdiū R. cui nomē gethsemani. Secuti L. sunt aūt eū t discipuli ei⁹. Sciebat J. t iudas q̄ tradebat eū locū: q2 freq̄nt̄ ɔuenerat iesus illuc cū discipul' suis: t M. dixit R. Sedete h̄ donec M. vadā illuc M. t orē R. et coassūpto M. R. petro t duob⁹ filijs zebedei cepit M. ɔtristari t mestus esse: pauere R. t tedere. Tūc M. ait R. illis: Trist' ē aīa mea vsq3 ad mortē: sustinete h̄ t vigilate mecū: t L. ipe auulsus ē ab eis q̄ntū ē iact⁹ lapidis. Et pgressi⁹ M. R. pusillū pcidit M. i faciē suā sup R. terrā t orabāt, vt si fieri posset trāsiret ab eo hora

Et dixit: Abba pr̄ oīa possibilia sūt tibi: trāsfer hūc calicē a me: sed nō q̄d ego volo, s3 q̄d tu. M. M. pr̄ si possibile est, trāseat a me calix iste. Verūtñ nō sicut ego volo, s3 sic tu. Et venit ad discipulos suos: t M. inuenit R. eos dormiētes: t dixit petro sic: Simon R. dormis? Nō M. potuisti R. vna hora vigilare mecū? vigilate t orate vt non intretis in tētationē. Spūs q̄dē pmptus est: caro aūt infirma. Iteꝝ scđo abijt t orauit eundem sermonē dicēs: Pr̄ M. mi, si nō pt̄ h̄ calix trāsire nisi bibā illū, fiat volūtas tua. Et venit M. R. iterū t inuenit eos dormiētes. Erāt eñ ocli eoꝝ grauati t ignorabāt R. q̄d rñderēt ei. Et relictis M. illis iteꝝ abijt t orauit eūdē sermonē. Et positis L. genib⁹ orabat dicēs: Pr̄ si vis trāsfer calicē istu3 a me: verūtñ non mea, sed tua volūtas fiat. Apparuit aūt illi angelus de celo ɔfortans eū. Et fact⁹ in agonia plixi⁹ orabat: t fact⁹ est sudor ei⁹ sicut gutte sanguīs decurrētis in terrā. Et cū surrexiss3 ab orōne t venisset ad discipulos suos, inuenit eos dormiētes p̄ tristicia: t ait illis: Quid dormit'? dormite iā M. R. t reqescite. Sufficit R. surgite L. t orate ne intretis in tētationē. Ecce M. appropinq̄bit R. hora t fili⁹ hoīs tradet' in manus peccatoꝝ: surgite eam⁹ Ecce qui me tradet, ppe est. Judas J. ergo cum accepisset cohortē a pontificibus t pharīseis ministros, venit illuc cum laternis t facibus t armis: t M. adhuc R. iesu loquēte, ecce iudas scharioths vnus ex duodecim t cum eo turba multa cum gladijs t fustib⁹ missi M. a pncipibus sacerdotum et scribis R. t senioribus M. R. ppl'i. Dederat autē traditor eis signū dicēs: Quēcūq3 osculat⁹ fuero, ipse est tenete eum: t ducite R. caute: t L. antecedebat eos: t appropinquauit iesu vt oscularet' eū. Et M. cum venisset R. statim accessit ad eum t ait: Rabbi R. Aue M. rabbi: t M. osculatus R. est eum. Dixit M. ei Jesus: Amice, ad q̄d venisti? Juda osculo filiū hoīs tradis. Jesus J. itaq3 sciens omnia que ventura erant super eum, pcessit t dixit eis: Quem q̄ritis? Responderūt ei: iesum nazarenum. Dixit eis iesus: ego sum. Stabat autem t Judas qui tradidit eum cum ipsis. Vt ergo dixit eis iesus, ego sum: abierunt retrorsum, t ceciderunt in terrā. Iteꝝ ḡ eos interrogauit: Quē queritis? Illi autē dixerūt: Jesum nazarenū. Respōdit iesus: Dixi vobis q̄a ego sum: si ergo me queritis, sinite hos abire: vt impleret' sermo quē dixit: q2 quos dedisti mihi, nō pdidi ex eis quēq3. Tūc M. accesserūt t man⁹ M. R. iniecerūt in iesum t tenuerūt eū. Videntes L. aūt hi q̄ cū ipso erāt, q̄d futuꝝ erat: dixerūt ei: Dñe si pcutim⁹ i gladio? Rñdēs aūt iesus ait: Sinite vsq3 huc. Simō M. R. ḡ Petr⁹ hñs gladiū eduxit eū t pcussit pōtificis summi R. sacerdotis seruū: t abscidit auriculā ei⁹ dexterā J. Erat aūt nomē seruo Malch⁹. Dixit ḡ iesus Petro: Mitte gladium in vaginā. Calicē quem dedit mihi pat, nō vis vt bibam illū? Oēs M. eñ q̄ acceperunt gladiū, gladio peribūt. An putas q2 non possum rogare patrē meū, t exhibebit mihi mō pl⁹ q̄ duodecim legiōes angeloꝝ? Quō ḡ iplebūt' scripture? q2 sic opt3 fieri. At L. cū tetigisset auriculā eius, sanauit eum. Dixit aūt iesus ad eos q̄ venerāt ad se pncipes sacerdotū t mgr̄at⁹ tēpli t seniores tanq̄ M. L. ad latronē existis cū gladijs t fustib⁹ cōphendere me: cū quotidie L. fuerim vobiscū in tēplo: t sedebā M. docēs t nō M. me R. tenuistis: s3 hec est hora vr̄a t ptās tenebraꝝ. Hoc M. aūt R. totu3 factū est vt adiplerent' scripture pphetaꝝ. Tunc M. discipuli R. relicto eo oēs fugierunt. Adolescēs R. aūt q̄dā seq̄bat' eū amict⁹ syndone sup nudo t tenuerūt eū. Et ille relicta syndone nudus profugit ab eis. Cohors J. aūt t tribun⁹ t ministri iudeoꝝ cōphenderūt iesum: t tenētes M. L. ligauerūt eū t adduxerūt eū ad annā pmū: erat eñ socer cayphe q̄ erat pōtifex anni illi⁹. Erat aūt cayphas q̄ ɔsiliū dederat iudeis: q2 expedit vnū hoīem mori p ppl'o. Et

Pōt itelligi q̄ christus bis ita dixit.

Probabile ē q̄ fuit gabriel.

Intelligendum est postq̄ iudas osculatus est iesū: q2 pcesserat regressus ad turbam ad quā iesus pcessit.

Intelligendū est q̄ nō expectata rñsione christi petrus pcussit.

Superuenerant forte aliqui cum turba vel post. Vel iō dicuntur pncipes venisse: quia miserūt suos.

1 cõuenerũt R.in vnũ oẽs sacerdotes/scribe & pharisei & seniores.

De missione iesu ad Annã: & pma negatõe Petri. M.xxvi. R.xiiij. L.xxij. J.xviij. Cap.cxliij.

Sequebat J.aũt iesum Simõ petr⁹ et ali⁹ discipul⁹. Discipul⁹ aũt ille erat not⁹ põtifici: & introiuit in atriũ pncipis cũ iesu. Petrus aũt stabat ad ostiũ foras. Exiuit ẽ ali⁹ discipulus q̃ erat not⁹ põtifici/ & dixit ostiarie: & itroduxit petrũ. Dixit ẽ petro ancilla ostiaria summi R.sacerdotĩ cũ vidissz petrũ calefacientẽ se: L.sedentem ad lumen. Et M.tu cũ iesu nazareno R. galileo eras. Nunqd J.& tu ex discipulis es hoĩs isti⁹? Et hic L.cum illo erat. At M.ille R.negauit L.illũ corã oĩbus dicens: Mulier L.non noui illum. Nõ J.sum: neqȝ R.scio/neqȝ noui qd dicas. Stabãt J.aũt serui & mĩstri ad prunas/q: frig⁹ erat: & calefaciebãt se. Erat aũt cũ eis & petrus stans & calefaciens se. Et R.exiuit foras ante atrium: & gallus cãtauit. Pontifex J.ẽ iterrogauit iesum de discipulis & de doctrina e⁹. Rñdit ei Jesus: Ego palã locut⁹ suz mũdo: ego sp docui in synagoga & in tẽplo quo oẽs iudei puenĩũt: & in occulto locut⁹ sum nihil. Quid me iterrogas? interroga eos q̃ audierũt q̃ locut⁹ sum ipsis: ecce hi sciunt qd dixerim ego. Hec cũ dixissz/ vn⁹ assistẽs ministrorũ dedit alapã iesu dicẽs: Sic rñdes põtifici? Rñdit ei iesus: Si male locut⁹ sum testimoniũ phibe de malo: si aũt bñ: qd me cedis? Et misit eũ annas ligatũ ad cayphã pontificẽ.

Quãuis diuersi diuersimode videant loq̃ de mõ pcordãdi triplicẽ negationem Petri ita vt Aug. sentire videatur totam fuisse in domo anne: ipse nihilomin⁹ vel alij nõ intẽdũ piudicare pbabiliori modo dicendũ si ex tex. possit elici sicut esse videt mod⁹ h̃ pteut⁹ iudicet lector.

2 De missione iesu ad Cayphã. M.xxvi. R.xiiij. L.xxij. J.xviij. Ca.cxliiij.

At M.illi tenẽtes iesum duxerũt illũ ad Cayphã pncipẽ sacerdotũ vbi scribe/seniores & pharisei puenerant. Petr⁹ M. R.aũt seq̃bat eũ a lõge vsqȝ in atriũ pncipis sacerdotũ: & igressus itro sedebat cũ mĩstris: vt M.videret finẽ. Accẽso L.aũt igne in medio atrio: & circũsedẽtib⁹ illis/erat petr⁹ in medio eorũ & calefaciebat se ad ignẽ. Pricipes ãt sacerdotũ & oẽ pciliũ q̃rebãt falsũ ptra iesum testimoniũ vt eũ morti traderẽt/& nõ iueniebãt cum multi falsi testes accessissent: & R.puenĩẽtia testimonia non erãt. Nouissime M. aũt venerũt duo falsi testes: & R.falsũ testimoniũ ferebãt aduersus eum dicẽtes: Quoniã nos audiuim⁹ eũ dicentem: Ego dissoluã templũ hoc manufactũ/& post triduũ aliud non manufactũ edificabo. Hic M.dixit: Possum destruere templũ dei & post triduũ reedificare illud. Et R.non erat conueniens testimonium illorũ. Et exurgens summus sacerdos in medio interrogauit iesum dicẽs: Nõ rñdes quicq̃ ad ea q̃ tibi obijciunt ab his? Ille ãt tacebat & nihil rñdit. Rursus summ⁹ sacerdos iterrogauit eũ & dixit ei: Adiuro M.te p deũ viuũ vt dicas nob si es christ⁹ fili⁹ dei bñdicti R. Dixit illi iesus: Tu dixisti: ego R.sum. Verũtñ M.dico vob/amodo videbitis M.R.filiũ hoĩs sedentẽ a dextris virtutis dei/& venientẽ in nubib⁹ celi. Tũc pnceps sacerdotũ scidit vestimẽta sua dicẽs: Blasphemauit: quid adhuc egemus testib⁹ & desyderam⁹ R.testes? Ecce. M.nũc R.audistis blasphemiã: qd vob videt? q̃ R.oẽs M.pdẽnauerũt eũ reũ esse mortis. Et L.viri q̃ tenebãt eũ/illudebãt ei. Tunc M.expuerũt R.L.in faciem eius/& velauerunt L.eum cedentes L.eum colaphis R.& L.interrogauerunt M.eum dicentes: Prophetiza nobis christe quis est qui te pcussit? & R.ministri eum alapis cedebãt: et alia multa blasphemãtes dicebãt in eũ.

Difficultas pucit in h̃ passu: q̃a tres euãgeliste non loquũt de anna: ideo vident pphendere factũ anne cũ fctõ cayphe: vt in pma negatõe petri quã h̃ ponit cũ duabus alijs.

De secunda & tertia negatiõe Petri M.xxvi. R.xiiij. L.xxij. J.xviij. Capslm.cxlv.

Exeunte M.autẽ petro ianuam/rursus R.cum vidisset illum alia M.ancilla R.cepit dicere circũstantibus: Q: hic ex illis ẽ. Hic M.erat cum iesu nazareno: & L.post pusillũ alius vidẽs eũ dixit: Et tu ex illis es? erat J.aũt Simon petr⁹ stans et calefaciẽs se. Dixerũt ẽ ei: nũ qd & tu ex discipulis eius es? Et iterũ negauit cũ iuramento/q: non noui hoĩem: & M.post R.pusillum iteruallo L.quasi hore vnius: Rursus M.R.qui astabant dicebãt petro: Vere ex illis es: nam & galileus es: & loquela M.tua manifestũ te facit. Dixit J.vnus ex seruis pontificis cognatus eius/cuius petrus abscidit auriculã: nonne ego te vidi in horto cum illo? Ille R.autem cepit anathematizare/detestari M.& iurare M.R.quia R.nescio hominem istũ quem dicitis. Et cõtinuo L.adhuc eo loq̃nte iterũ R.gallus M.R.cãtauit L.J. Et L.puersus dñs respexit petrum. Et M.recordatus L.R.est petr⁹ vbũ dñi sicut dixerat/ q pusq̃ gallus cantet bis R.ter me negabis Et egressus foras/ fleuit amare.

Intelligendum q in qualibet negatione petri multe persone locute sunt: sicut fuit in tumultu & q Petrus nunc exijt/nunc redijt/vt turbatus/non considerans quid diceret aut ageret p timore: & nunc stabat/ nunc sedebat. Possunt etiam intelligi tres esse in nocte gallicant⁹ circa mediã noctẽ circa tertiã/circa auroram. Non aũt videtur q iesus & petr⁹ mãserũt i domo anne vel ad scdm aut tertiũ gallicãtum. Et forte etiã petr⁹ in pma negatõe ter negauit anteq̃ gall⁹ cãtaret: q: non negat euãgeliũ pses q̃ tres fuisse negationes.

De tertia cōuentione seniorū ⁊ traditōe iesu Pilato. M. xxvij. R. xiiij. ⁊ xv L. xxij. ⁊ xxiij. J. xviij. et. xix. Ca. cxlvi.

Mane M. autē facto vt fact⁹ L. ē dies ꝯsiliū M. inierūt oēs ꝑncipes sacerdotū seniores ppl'i aduersus iesū/ vt eū morti traderēt. Et adduxerūt L. eū i ꝯciliū suū dicētes: Si tu es christus: dic nob. Et ait ill': Si dixero vob/ nō credit' mihi: si āt ⁊ iterrogauero/ nō rñdebit' mihi/ neq3 dimittetis. Ex h āt erit fili⁹ hoīs sedēs a dextr' ꝟtut' dei. Dixerūt āt oēs: Tu ḡ es fili⁹ dei q̄ ait: Uos dicit' q̄ ego sum At illi dixerūt: Quid adhuc desyderam⁹ testioniū: ipsi eñ audiuim⁹ de ore ei⁹. Et surgēs oīs mltitudo eoꝝ: ⁊ R. vinciētes M. iesū duxerūt illū ad pilatū a cayph ain ꝑtoriū. Erat āt mane: ⁊ ipsi nō itroierūt in ꝑtoriū/ vt nō ꝯtamiarēt': sȝ vt māducarēt pascha.

Prima rubricella

Intelligendū est ꝙ bis ꝯuenerūt in domū cayphe reseruato ibidē ⁊ a seruis custodito nō sine cōtumelijs ⁊ flagellis.

Lr̄a Augustini hȝ ad cayphā: sed hec est clarior/ iȝ saluet suā: vide.

Exiuit ḡ ad eos pilat⁹ foras ⁊ vinctū M. adduxerūt ⁊ tradiderunt pōtio pilato ꝑsidi. Tūc vidēs iudas q̄ eū tradidit/ ꝙ dānat⁹ eēt: pnīa duct⁹ retulit. xxx. argēteos ꝑncipib⁹ sacerdotū ⁊ seniorib⁹ ppl'i di. Peccaui/ tradēs sāguinē iustū. At illi dixerūt: q̄d ad nos? tu videris. Et piectis i tēplo argēteis recessit: ⁊ abiēs laq̄o se suspēdit. Principes āt sacerdotū accept' argēteis dixerūt: Nō lȝ eos mittere in corbonā: qꝛ ꝑciū sanguis ē. Cōcilio āt inito emerūt ex illis agꝝ figuli in sepulturā ꝑegrinoꝝ: ꝑpt h vocat⁹ ē ager ille acheldemach: h ē ager sanguis vsq3 i hodiernū diē. Tūc adīpletū ē q̄d dictū est ꝑ hieremiā ꝑpham dicentē: Et acceperūt. xxx. argenteos ꝑciū appciati q̄d appciauerūt a filijs isrl': ⁊ dederūt eos in agꝝ figuli sicut cōstituit mihi dn̄s. Jesus aūt stetit añ ꝑsidem: ⁊ J. dixit ꝑses: Quā accusationē affertis aduersus hoīeȝ hūc? Respōderūt ⁊ dixerūt ei: Si nō esset h malefactor/ nō tibi tradidissem⁹ eū. Dixit ḡ eis pilatus: Accipite eū vos/ ⁊ ꝯm legē vestrā iudicate eum. Dixerunt ḡ iudei: Nobis nō lȝ interficere quēq̄: vt sermo iesu impleret' quem dixit significans q̄ morte esset morituꝯ Ceperunt L. xxiij. aūt illū accusare dicētes: Hunc inuenimus subuertentē gētem nostrā/ ⁊ ꝓhibētē tributa dari cesari; ⁊ dicētē se christū regē esse. Pilat⁹ ḡ interrogauit eū dicens: Tu es rex iudeoꝝ? At ille rñdens ait: Tu dixisti. Ait autē pilat⁹ ad ꝑncipes sacerdotū ⁊ turbas: Nihil inuenio cause in homine. At illi inualescebant dicentes. Cōmouit populum docens ꝑ vniuersam iudeam/ incipiens a galilea vsq3 huc. Pilatus autē audiens galileam/ interrogauit si homo galileus esset. Et vt cognouit ꝙ de herodis ꝑtāte esset/ remisit eum ad herodē q̄ ⁊ ipe hierosolymis erat illis dieb⁹. ¶ Herodes aūt viso iesu gauisus ē valde. Erat eñ ex multo tp̄e cupiēs videre eum/ eo ꝙ audierat multa de illo. Et spabat signū aliq̄d ab eo videre fieri. Interrogabat ḡ illum multis ꝯmōib⁹: at ipe nihil illi rñdebat. Stabāt etiam ꝑncipes sacerdotū ⁊ scribe ꝯstāter accusantes eum. Spreuit aūt illū herodes cū exercitu suo: ⁊ illusit indutū veste alba/ ⁊ remisit ad pilatum. Et facti sūt amici herodes ⁊ pilat⁹ in ipa die. Nā antea inimici erant adiuincē. Pilat⁹ aūt ꝯuocatis ꝑncipibus sacerdotum ⁊ mgratibus ⁊ plebe dixit ad illos: Obtulistis mihi hoīem hunc quasi auertentē ppl'm: Et ecce ego corā vobis interrogās/ nullam cām inuenio in hoīe isto/ ex his in q̄bus eum accusatis: sed nec herodes. Nā remisi vos ad illū: ⁊ ecce nihil dignū morte actū est ei. Intrauit ḡ iterum in ꝑtoriū pilat⁹: ⁊ vocauit iesum ⁊ dixit ei: Tu es rex iudeoꝝ? Rñdit iesus: A temetipō h dicis/ an alij tibi dixerūt de me? Rñdit pilat⁹: Nunq̄d iude⁹ ego sum? Gens tua ⁊ pontifices tradiderunt te mihi: q̄d fecisti? Rñdit iesus: Regnū meū non est de h mūdo. Si ex hoc mūdo eēt regnū meum/ ministri mei vtiq3 decertarēt vt non traderer iudeis. Nunc aūt regnū meū non est hinc. Dixit itaq3 pilat⁹: Ergo rex es tu? Rñdit iesus: Tu dicis/ quia rex sum ego. Ego in hoc nat⁹ sum/ ⁊ ad h veni in mūdū/ vt testimoniū ꝑhibeā ꝟitati. Oīs q̄ ex ꝟitate est/ audit vocē meā. Dixit ei pilat⁹: Quid est ꝟitas? Et cum hoc dixisset/ ad iudeos iterum exiuit ⁊ dixit eis: Ego nullam cām inuenio in eo.

Secūda rubricella.

Attēdēda est multiplex acceptio pasche vide in postill'.

Tertia rubricella.

Quāuis hec ꝓphetia sit magis in zacharia: nihilomin⁹ venit in mētē hieremie ꝑpt aliq̄ā similitudinē quorūdā verboꝝ h positoꝝ cuȝ ꝟbis suis: ⁊ nō curauit mutare: qm̄ oēs ꝓphe vno spiritu locuti sunt tāq̄ si vnus scriptor diuersis calamis conscriberet eadē scriptura videret': vide in postillis.

Quarta rubricella

Est autē ꝯsuetudo vobis vt vnū dimittā vob i pascha vultis ḡ dimittā vob regē iudeoꝝ. Clamauerūt rursum oēs dicētes: Nō hūc/ sed barrabā. Erat autem barrabas latro: q̄ L. xxiij. erat ꝑpter seditionē quādam factā in ciuitate/ ⁊ homicidiū missus in carcerem. Iterū ḡ pilat⁹ locut⁹ est ad illos/ volēs dimittere iesum. At illi succlamabāt dicētes: Crucifige crucifige illū. Ille autē tertio dixit ad illos: Quid eñ mali fecit ille? nullam cām mortis inuenio in eo. Corripiā ḡ illum ⁊ dimittam. ¶ Tūc J. xix. ḡ pilatus apprehēdit iesum ⁊ flagellauit ⁊ milites plectentes coronā de spinis imposuerunt capiti eius/ ⁊ purpura circumdederunt eū: ⁊ veniebāt ad eum ⁊ dicebāt: Aue rex iudeoꝝ: ⁊ dabāt ei alapas. Exijt iterum pilatus foras/ ⁊ dixit eis: Ecce adduco eū vob foras

Quinta rubricella

Sexta rubricella.

Uident' etiā ꝑces fuisse flagellatiōes christi: vt ista q̄ fcā est ad satisfaciēdum iudeis veluti q̄dam punitio: altero vero iuxta legem romano

vt cognoscatis/qꝛ in eo nullā cām inuenio. Exijt ḡ iesus portans coronam spineā et purpureū vestimētū: ꝛ dīt eis Ecce hō. Cū ḡ vidissent eum pōtifices ꝛ ministri clamabāt dicētes: Crucifige crucifige eū. Dicit eis pilat⁹: Accipite eū vos ꝛ crucifigite. Ego enī nō inuenio in eo cām. Rñderūt ei iudei: Nos legē habem⁹/ꝛ ſm legē dʒ mori: qꝛ filiū dei se fecit. Cū ḡ audisset pilat⁹ hūc sermonē/magis timuit: ꝛ ingressus est iterū in ꝑtoriū: ꝛ dīt ad iesum: Vñ es tu? Jesus aūt rñsum nō dedit ei. Dicit ei pilatus: Mihi non loq̄ris: nescis qꝛ ptātem habeo crucifigere te: ꝛ ptātē habeo dimittere te? Respondit iesus: Nō haberes ptātem aduersus me vllā/nisi tibi eēt datū desup: ppterea q̄ me tradidit tibi/mai⁹ pctm̄ hʒ. Et exinde q̄rebat pilat⁹ dimittere eum. Judei autē clamabant dicētes: Si hūc dimittis/nō es amic⁹ cesaris. Oīs enī q̄ se regē facit/ꝯtradicit cesari. Pilat⁹ ḡ cū audisset hos sermones/adduxit foras iesum: ꝛ sedit ꝓ tribunali loco q̄ dr̄ licostratos/hebraice autem gabatha vel golgatha. Erat autem parasceue pasche hora q̄si sexta. Et dicit iudeis: Ecce rex vester. Illi aūt clamabāt: Tolle tolle/crucifige eum. Dicit eis pilatus: Regem vestrū crucifigā. Responderūt pōtifices: Non habemus regē nisi cesarem. ¶ Et R. xv. accusabāt eū summi sacerdotes in multis ꝛ seniores M. populi: ꝛ nihil rñdit. Pilat⁹ R. autem rursus interrogauit eum dicens: Non rñdes quicꝗ̄? vides in quantis te accusant? Jesus autem ampli⁹ nihil rñdit/ita vt miraret pilatus ꝑses M. vehementer. P. R. xvi. dīe aūt festū solebat dimittere illis vnum ex vinctis quēcunqʒ petissent. Erat autē qui dicebat barrabas/q̄ cum seditiosis vinct⁹ erat: q̄ in seditione fecerat homicidiū. Et cum ascēdisset turba cepit rogare sicut semꝑ faciebat illis. Congregatis M. ergo illis dixit Pilatus: Quem vultis dimittam vobis: Barrabam an iesum qui dicit̄ christus? Sciebat enī ꝙ per inuidiam tradidissent eū summi R. sacerdotes ¶ Sedente M. autem eo pro tribunali/misit ad eum vxor ei⁹ dicens: Nihil tibi ꝛ iusto illi: multa enī passa sum hodie ꝑ visum ꝓpt eū ¶ Principes aūt sacerdotū ꝛ seniores ꝑsuaserūt ꝑplis ꝛ ꝯcitauerūt R. turbā vt M. peterēt barrabā: iesum vo ꝑderēt. Rñdens aūt ꝑses ait illis: Quē vultis voꝰ de duob⁹ dimitti? At illi dixerūt: Barrabā. Dicit illis pilat⁹ Quid ḡ faciā de iesu q̄ dr̄ christ⁹? Dicūt oēs: crucifigat̄. Ait illis ꝑses: Quid enī mali fecit? At illi magis clamabāt dicētes/crucifigat̄. ¶ Vidēs aūt pilat⁹ ꝙ nihil ꝑficeret/sed magis tumultus fieret accepta aq̄ lauit man⁹ corā ꝑplo dicens: Innocens ego sum a sanguine iusti huius: vos videritis. Et rñdens vniuersus popul⁹ dixit: Sanguis eius sup nos ꝛ sup filios nr̄os. Adiudicauit L. xxiij. fieri petitionē eoꝝ. Tunc M. dimisit illis barrabam: Jesum autem flagellatum tradidit eis vt crucifigeretur.

Septia rubricella.

Probabile est iesū crucifixū inter tertiam ꝛ sextā horā: et qꝛ mediū ꝑticipat extrema. Marcus ponit tertiā: alij sextā vel q̄si sextā.

Intelligēdū ē multa fuisse facta et dicta ꝛ ꝑ pilatum ꝛ iudeos quoꝝ aliqua narrat euangelista alter alia: ꝛ aliquādo talia q̄ videntur esse simillima sicut posse potuerunt.

Octaua rubricella

Nona rubricella

Decia rubricella.

¶ Tunc milites ꝑsidis suscipientes iesum in ꝑtorio ꝯgregauerunt ad eum vniuersā cohortē: ꝛ exuētes eū clamyde coccineā circundederūt ei. Et plectentes coronam de spinis/posuerunt sup caput eius: ꝛ arundinē in dextera ei⁹ ꝛ genuflexo aū eum illudebāt dicētes: Aue rex iudeoꝝ. Et expuētes in eum acceperūt arūdinē ꝛ ꝑcutiebant caput eius. Et postꝗ̄ illuserūt ei/exuerūt eū clamydē ꝛ induerūt eū vestimētis ei⁹/ꝛ duxerunt eū vt crucifigeret̄. Pilat⁹ R. autē volēs ꝑplo satisfacere/dimisit illis barrabam: ꝛ tradidit eis iesum flagellis cesū vt crucifigeret̄. Milites autem duxerunt iesum intro in atrium ꝑtorij/ꝛ ꝯuocant totā cohortem ꝛ induunt purpura: ꝛ imponunt ei plectētes coronam spineā: ꝛ ceperunt salutare eū dicētes: Aue rex iudeoꝝ. Et ꝑcutiebāt caput ei⁹ arundine: ꝛ ꝯspuebāt eum: ꝛ ponētes genua adorabāt eum. Et postꝗ̄ illuserūt ei/exuerūt illū purpura/ꝛ induerūt illum vestimentis suis.

Undecima rubricella.

Hec flagellatio videtur eadē cum precedenti.

De eductione Jesu ad crucē ꝛ ei⁹ crucifixione. M. xxviij. R. xv. L. xxiij. J. xix. Caplm. cxlvij.

Susceperūt J. autē iesum ꝛ eduxerūt eum/ꝛ baiulās sibi crucē/exiuit in eū q̄ dr̄ caluarie locū/hebraice golgatha. Et cū ducerēt eum/apꝑhenderūt symonē quēdā cyrenēsem venientē de villa/patrē R. alexādri ꝛ rufi. Hunc M. angariauerūt vt tolleret crucē eius: ꝛ L. imposuerūt illi crucē portare post iesum. Seq̄bat̄ autem illum turba multa populi ꝛ mulieꝝ/q̄ plangebant ꝛ lamentabant̄ eum. Cōuersus aūt ad illas iesus dixit: Filie hierlm̄ nolite flere sup me/sʒ sup vosipsas flete ꝛ sup filios vestros. Qm̄ ecce venient dies in q̄bus dicēt: Btē steriles ꝛ vētres q̄ nō genuerunt/ꝛ vbera q̄ nō lactauerūt. Tūc incipiēt dicere mōtib⁹ cadite sup nos: ꝛ collib⁹/ coopite nos: qꝛ si in viridi ligno h̄ faciūt/in arido q̄d fiet? Ducebant̄ autē ꝛ alij duo nequā cū eo vt interficerent̄. Et M. venerūt in locū q̄ dr̄ golgatha: qd̄ est caluarie locus. ¶ Et dederūt ei vinū myrrhatū M. R. bibere M. cū felle mixtū: ꝛ cū gustasset/noluit bibere: ꝛ nō R. accepit. Ibi L. crucifixerūt eū ꝛ latrones/vnū a dextris et alteꝝ a sinistris: hinc J. ꝛ hinc: mediū autē iesū. Et R. īpleta ē scriptura q̄ dr̄: Et cū ipijs deputat⁹ ē. Jesus L. aūt dicebat: Pr̄ dimitte illis: nō enī sciunt

Bis datū est: vel h̄ est ꝑoccupatio per M. R. ꝛ L.

quid faciunt. Scripsit J. aūt ⁊ pilatus L. titulum causę R. eius/ ⁊ posuit sup crucē/ sup caput M. ei⁹ Erat L. aūt supscriptio scripta sup illum lrīs grecis/ latinis ⁊ hebraicis: Hic M. est iesus nazarenus L. rex M. R. iudeorū. L. J. Hūc L. ergo titulum multi legerūt iudeorū: qz ppe ciuitatē erat loc⁹ vbi crucifix⁹ est iesus: ⁊ erat hebraice/ grece ⁊ latine scriptum. Dicebāt ergo pilato pontifices iudeorū: Noli scribere/ rex iudeorū: sed qz ipse dixit/ rex sum iudeorum. Rn̄dit pilat⁹: Quod scripsi scpsi. Milites ergo cuz crucifixissent eum/ acceperūt vestimēta eius/ ⁊ fecerunt quatuor ptes/ vnicuiqz militi ptē ⁊ tunicā. Erat aūt tunica inconsutilis desup ɔtexta p totū. Dixerūt ergo adinuicē: Non scindam⁹ eā/ sed sortiamur de ea cuius sit: vt scptura impleret dicēs: Partiti sūt vestimēta mea sibi/ ⁊ in vestē meā miserunt sortem: ⁊ milites quidem hec fecerunt: erat aūt hora tertia et crucifixerunt eum.

De irrisione iesu in cruce

⁊ de verbis ei⁹ ⁊ signis post mortē. M. xxvij. R. xv. L. xxiij. ⁊ J. xix. Cap. cxlviij.

Preterenūtes āt blasphemabāt eū/ mouentes capita sua ⁊ dicentes: Vach q̄ destruis tēplū dei/ ⁊ in triduo illō reedificas: salua teipm si fili⁹ dei es/ descēde de cruce. Silr ⁊ principes sacerdotū illudētes ad alterutrū cū scribis ⁊ seniorib⁹ dicebāt: Alios saluos fecit/ seipm nō pt saluū facere. Si rex isrl est/ descēdat nūc de cruce/ ⁊ credim⁹ ei. Confidit i deo liberet eū si vult: dixit eñi/ qz fili⁹ dei sum. Jdipm autē ⁊ latrones qui crucifixi erant cū eo/ improperabāt ei ⁊ conuiciabant. R. L. stabat populus expectās/ ⁊ deridebāt illū principes cū eis dicentes Alios saluos fecit/ seipm saluū faciat: si hic est christ⁹ dei elect⁹. Jlludebāt aūt ei/ ⁊ milites accedētes ⁊ acetū offerētes illi ⁊ dicentes: Si tu es rex iudeorū/ saluū te fac. Unus aūt ex his qui pendebāt latronib⁹/ blasphemabat eū dicens: Si tu es christus/ saluū fac teipm ⁊ nos. Rn̄dens aūt alter/ increpabat eū dicēs: Neqz tu times deū/ qui in eadē dānatōe es: ⁊ nos quidē iuste: nā digna factis recipim⁹: hic vero nihil mali gessit. Et dicebat ad iesum: Dn̄e memēto mei dū veneris in regnū tuum. Et dixit illi iesus: Amen dico tibi/ hodie mecū eris in padiso. Erat aūt fere hora sexta. Stabat J. autē iuxta crucē iesu Maria mr̄ eius ⁊ soror matris eius maria cleophe ⁊ maria magdalene. Cū vidisset ergo iesus matrē ⁊ discipulū stātez quē diligebat/ dixit matri sue: Mulier/ ecce filius tuus. Deinde dicit discipulo: ecce mater tua: ⁊ ex illa hora accepit eā discipulus in suā. A. M. sexta. R. L. aūt hora tenebre facte sunt sup vniuersam terrā vsqz ad horā nonā: ⁊ obscurat⁹ est sol. Et M. circa R. horā nonam exclamauit iesus voce magna dicens: Heli heli lamazabatani: hoc est de⁹ me⁹ deus me⁹ vt quid dereliquisti me? Quidā aūt illic stantes ⁊ audientes dicebant: Heliā vocat iste. Et ɔtinuo currens vn⁹ ex eis acceptā spongiā impleuit aceto/ ⁊ imposuit arūdini ⁊ dabat ei bibere. Ceteri vero dicebāt: Sine/ videam⁹ an veniat helias liberās eum. Postea sciēs iesus qz iā oīa ɔsummata sunt/ vt ɔsummaretur scriptura dixit: sitio. Vas ergo positum erat aceto plenū. Jlli aūt spōgiā aceto plenā hysopo circūponētes/ obtulerūt ori ei⁹. Cū ergo accepisset iesus acetū/ dixit: ɔsummatū est. Et L. clamās voce magna iesus ait: Pr̄ in man⁹ tuas ɔmēdo spm̄ meū: ⁊ hec dicēs expirauit. R. L. ⁊ iclinato J. capite tradidit ⁊ emisit M. spm̄. Et M. ecce R. velū tēpli scissū ē in duas ptes a summo vsqz deorsum. Et M. terra mota est/ ⁊ petre scisse/ ⁊ monumēta apta sūt. Et multa corpa sctōrū q̄ dormierāt/ resurrexerūt. Et exeūtes de monumētis post resurrectionē eius venerūt in ciuitatē sctām/ ⁊ apparuerūt multis. Cēturio. M. R. L. aūt ⁊ qui cū eo erāt custodiētes iesum viso terremotu ⁊ his que fiebāt: ⁊ qz sic clamās expirasset timuerunt valde dicētes: Vere fili⁹ dei erat iste. Et glificauit L. deū Centurio dicens: Vere hic hō iustus erat: ⁊ oīs turba eorū q̄ simul aderāt ad spectaculū istud: ⁊ videbāt q̄ fiebāt pcutientes pectora sua/ reuertebant. Stabāt aūt oēs noti ei⁹ a longe. Erāt M. aūt R. ⁊ ibi mulieres de longe aspiciētes inter q̄s erat Maria magdalene ⁊ Maria iacobi minoris ⁊ ioseph mater: ⁊ salome ⁊ mr̄ filiorū zebedei. Et cum essent in galilea/ sequebant eum/ ⁊ ministrabāt ei: ⁊ alie multe q̄ simul ascenderāt cuz eo hierosolymam.

Ultra glos. predictā videat Augu. q̄ refert hoc dictuz R. ad crucifixionē linguaruz: ⁊ ita ponit hic p rememorationem.

Potuit sic fuisse in pncipio: sz vnus cōuersus est. Vel est modus loq̄ndi quo factū vnius refert ad plures.

Dubiū est an modo vl die resurrectionis resurrexerint ⁊ si rursus obierūt; vide doct.

De sepultura domini.

M. xxvij. R. xv. L. xxiij. J. xix. Ca. cxlix.

Iudei J. ergo qm̄ parasceue erat/ vt nō remanerent in cruce corpa sabbato. Erat eñi magnus dies ille sabbati/ rogauerūt pilatū vt frāgerent eorū crura ⁊ tollerent. Venerūt ergo milites/ ⁊ pmi quidē fregerūt crura/ ⁊ alteri⁹ q̄ crucifixus est cū eo. Ad iesum aūt cū venissent/ vt viderunt eum iam mortuū/ nō fregerūt eius crura: sed vnus militū lancea latus eius apuit/ ⁊ ɔtinuo exiuit sanguis ⁊ aq̄. Et q̄ vidit/ testimoniū phibuit: ⁊ verū est testimoniū eius. Et ille scit qz vera dr̄: vt ⁊ vos credatis. Facta sunt eñi hec vt scriptura impleret: Os nō ɔminuetis ex eo. Et iterū alia scptura dr̄: Videbunt in quem transfixerunt. Cum M. sero. R. aūt factū esset: qz R. erat parasceue qd̄ est ante sabbatū: venit M. quidam hō diues ab arimathia nomine Joseph/ nobilis R. decurio/ vir L. bonus ⁊ iustus. Hic non ɔsenserat ɔsilio ⁊ actib⁹ eorum: q̄ expectabat ⁊ ipse regnum dei. Et M. discipulus J. erat iesu/ occultus L. aūt ppter metū iudeorum: ⁊ audacter introiuit ad pilatum ⁊ petijt corpus iesu. Pilatus aūt mirabat si iam obijsset: et accersito Centurione interrogauit eū si iā mortu⁹ esset: ⁊ cū cognouisset a Cēturione: donauit ⁊ ius-

fit. M. reddi corpus iesu. Ioseph autem mercatus syndonẽ et deponens eũ: inuoluit syndone mũda. M. Uenit. I. autẽ et Nicodemus qui venerat ad iesum nocte primũ ferens mixturã myrrhe et aloes libras quasi centũ. Acceperunt ergo corpus iesu et ligauerũt linteis illud cũ aromatibus sicut mos est iudeis sepelire. Erat autẽ in loco vbi crucifixus est hortus: et in horto monumentũ nouũ. Et. M. posuit eũ ioseph in monumẽto suo nouo quod excidit in petra: in L. I. quo nondũ quisq̃ positus fuerat. Ibi ergo R. propter parasceuẽ iudeorum quia iuxta erat monumentũ posuerunt iesum. Et aduoluit M. ioseph saxum magnũ ad ostium monumenti: et abijt. Maria R. autẽ magdalene et maria ioseph aspiciebant vbi poneret: sedentes M. contra sepulchrum. Et L. dies erat parasceues et sabbatũ illuscebat. Subsecute autẽ mulieres que cũ ipso venerunt de galilea viderũt monumentũ: et quemadmodũ erat positũ corpus eius. Et reuertentes parauerunt aromata et vnguenta: et sabbato quidẽ siluerũt secundum mandatũ. Altera. M. autem die que est post parasceuen cõuenerunt principes sacerdotũ et pharisei ad pilatum dicẽtes. Domine recordati sumus: quia seductor ille dixit adhuc viuens: post tres dies resurgã. Iube ergo custodiri sepulchrũ vsq̃ in diem tertiũ. Ne forte veniant discipuli eius et furentur eũ/ et dicant plebi: surrexit a mortuis: et erit nouissimus error peior priore. Ait illis pilatus: Habetis custodiã: ite custodite sicut scitis. Illi autẽ abeuntes munierunt sepulchrũ: signantes lapidẽ cum custodibus.

De resurrectione domini

per totũ. Et continet multas rubricellas pro multitudine gestorum. M. xxviij. R. xvi. L. xxiiij. et I. xx. et xxi. Capitulum. cl.

Vespere M. autẽ sabbati que lucescit in prima sabbati/ venit Maria magdalena et altera maria videre sepulchrũ. Et ecce terremotus factus est magnus. Angelus autẽ domini descendit de celo. Et accedens reuoluit lapidẽ et sedebat super eũ. Erat autẽ aspectus eius sicut fulgur/ et vestimẽta eius sicut nix. Pre timore autẽ eius exterriti sunt custodes: et facti sunt velut mortui. R. Cum trãsisset sabbatũ maria magdalena et maria iacobi et salome emerũt aromata vt venientes vngerent iesum. Et valde mane vna sabbatorum veniũt ad monumentũ orto iam sole. Et dicebant adinuicẽ: Quis reuoluet nobis lapidẽ ab ostio monumenti? Et respiciẽtes viderunt reuolutũ lapidem. Erat quippe magnus valde. Respondẽs. M. autẽ angelus dixit mulieribus: Nolite timere vos: scio enim quod iesum qui crucifixus est queritis: nõ est hic/ surrexit enim sicut dixit. Et introeuntes R. in monumentũ viderũt iuuenem sedentẽ in dextris coopertũ stola candida: et obstupuerũt/ qui dicit illis: Nolite expauescere/ Iesum queritis nazarenũ crucifixum: non est hic: Ecce locus vbi posuerunt eũ: sed ite dicite discipulis eius et petro: quia precedet vos in galileam: ibi eũ videbitis sicut dixit vobis. Et. L. factũ est/ dũ mente essent consternate de isto ecce duo viri steterunt secus illas in veste fulgenti. Cũ autẽ timerent et declinarent vultũ in terram: dixerunt ad illas: Quid queritis viuentem cum mortuis. Nõ est hic/ sed surrexit. Recordamini qualiter locutus est vobis cũ adhuc in galilea esset/ dicẽs: quia oportet filium hominis tradi in manus hominum peccatorum et crucifigi/ et tertia die resurgere. Et recordate sunt verborum eius. Ait. R. ille exeũtes fugerũt de monumẽto. Inuaserat eas enim tremor et pauor et nemini quicq̃ dixerũt: timebant enim.

Prima rubricella.

Angeli erãt vel illi de quibus prius vel alibi et habẽda est cognitio de mõ sepulchri/ et figura eius: videte in postill.

¶ Una. I. xx. autẽ sabbati maria magdalene venit mane cum adhuc tenebre essent ad monumentũ. Et vidit reuolutũ lapidẽ a monumento. Cucurrit ergo et venit ad simonẽ petrum et ad alium discipulũ quem diligebat iesus/ et dixit eis: Tulerunt dominũ meũ et nescio vbi posuerũt eum. Exiuit ergo petrus et ille alius discipulus quẽ diligebat iesus et venerũt ad monumẽtũ. Currebãt ergo duo simul et ille alius discipulus precucurrit citius petro: et venit primus ad monumentũ. Et cũ se inclinasset vidit linteamina posita/ non tamẽ introiuit. Uenit ergo simon petrus sequẽs eũ et introiuit in monumẽtũ et vidit linteamina posita et sudariũ quod fuerat super caput eius nõ cũ linteaminibus positũ sed separatim inuolutũ in vnũ locũ. Tũc ergo introiuit et ille discipulus qui venit primus ad monumentũ et vidit et credidit. Nõdũ enim sciebãt scripturã: quia oportebat eũ a mortuis resurgere. Abierũt ergo iterũ ad semetipsos discipuli.

Secunda rubricella.

Uidetur quod maria Magdalena esset vna ex istis que tamẽ dixit petro christũ sublatũ. Sed intelligendũ est quod nemini ibi existenti quicq̃ dixerũt sicut custodibus. Principiũ erat diluculi licet sunt sic tenebre et lux solis.

¶ Maria autẽ stabat ad monumentũ foris plorans. Dũ ergo fleret/ inclinauit se et prospexit in monumentũ: et vidit duos angelos in albis sedẽtes/ vnũ ad caput/ et vnũ ad pedes vbi positũ fuerat corpus iesu. Dicũt ei illi: Mulier quid ploras? Dicit eis: quia tulerũt dominum meũ/ et nescio vbi posuerũt eũ. Hec cũ dixisset cõuersa est retrorsum: et vidit Iesum stantẽ et nõ sciebat quia iesus est. Dicit ei iesus: Mulier quid ploras: quẽ queris? Illa existimãs quia hortulanus esset: dicit ei: Domine si tu sustulisti illũ dicito mihi vbi posuisti eũ et ego eũ tollam? Dicit ei iesus: Maria Conuersa illa dicit ei: Rabboni quod dicitur magister. Dicit ei iesus: Noli me tangere: nondũ enim ascendi ad patrẽ meũ. Uade autẽ ad fratres meos et dic eis: Ascẽdo ad patrẽ meũ et patrẽ vestrum deũ meũ et deum vestrũ. Et. M. mulieres exiuerũt cito de mo

Tertia rubricella.

Forte ideo cõuersa est quia angeli assurrexerũt presentie christi

Prima apparitio.

Quarta rubricella.

numento cū timore ⁊ gaudio magno currētes nunciare discipul' suis. Et ecce iesus occurrit illis/dicēs: Auete. Ille aūt accesserunt ⁊ tenuerūt pedes eius ⁊ adorauerūt eū. Tūc ait illis iesus: Nolite timere. Ite nūciate fratrib⁹ meis vt eāt in galileā/ibi me videbūt

Secūda apparitio.

Que cū abijssent ecce quidā de custodib⁹ venerūt in ciuitatē ⁊ nūciauerūt principib⁹ sacerdotū oīa que facta fuerant. Et ꝯgregati cū senioribus cōsilio accepto pecuniā copiosam dederūt militibus dicētes: Dicite discipuli ei⁹

Pōt īrelligi ꝙ ille mulieres sans ꝑpe erāt ad mariā magdalenam qñ vidit iesum: ⁊ ꝙ redeundo iūxit se cū eis: ⁊ iterꝫ vidit christū in via.

nocte venerūt ⁊ furati sunt eū nobis dormiētib⁹: et si hoc auditū fuerit a preside nos suadebim⁹ ei ⁊ securos vos faciemus. At illi accepta pecunia fecerunt sicut erant edocti. Et diuulgatū est verbuꝫ istud apud iudeos vsqꝫ ī hodiernū diem. Surgēs R. autem iesus mane prima sabbati apparuit primo marie magdalene: de qua eiecerat septē demonia. Et R. illa videns nunciauit his qui cū eo fuerant lugentibus ⁊ flentibus. Uenit. J. eīn maria magdalene annūcians discipulis: quia vidi dominū: ⁊ hec dixit mihi. Et illi audientes/quia viueret ⁊ visus esset ab ea non crediderūt. Erant L. autē maria magdalena ⁊ Joanna ⁊ maria iacobi/ ⁊ cetere que cū eis erat q̄ dicebant ad apostolos hec. Que regressa a monumēto nunciauerunt hec oīa illis. xi. ⁊ ceteris oībus. Et visa sūt ante illos sicut deliramentū verba ista ⁊ nō credebāt illis. Petr⁹ aūt surgēs cucurrit ad monumentū/⁊ procumbēs vidit linteamina sola posita: ⁊ abijt secum mirans quod factū fuerat. ¶ Et ecce duo ex illis ibāt ipsa die in castellū quod erat in spacio stadiorum. lx. ab hierusalē noīe Emaus: ⁊ ipsi loquebanť adinuicē de his oībus que acciderant. Et factū est dū fabularenť in via ⁊ secū quererēt: et ipse iesus appropinquans ibat cū illis. Oculi autē eoꝝ tenebanť ne eū agnoscerent.

Quita rubricella.

Forte petrus sol⁹ iuit ad monumētū sine ioāne: ⁊ in ingressu vidit christū ⁊ ista fuit tertia apparitio: de qua infra dicič: quia apparuit simoni.

Et ait ad illos: Qui sunt hi sermones quos cōfertis adinuicē ambulantes: et estis tristes? Et respondēs vnus/cui nomen Cleophas dixit: Tu solus peregrinus es in hierusalē/ ⁊ nō cognouisti que facta sunt in illa his diebus. Quibus ille dixit: Que? Et dixerūt: De iesu nazareno qui fuit vir ꝓpheta potens in opē ⁊ sermōe corā deo ⁊ omni populo. Et quō tradiderūt eum summi sacerdotes ⁊ principes nostri in dānationē mortis ⁊ crucifixerūt eum. Nos aūt sperabām⁹ ꝙ ipse esset redēpturus israel. Et nunc sup hec oīa tertia dies est quo hec facta sunt. Sed ⁊ mulieres quedā ex nostris terruerunt nos: que ante lucē fuerūt ad monumentū: ⁊ non inuēto corpore eius venerunt dicētes se etiā visionē angeloꝝ vidisse: qui dicunt eū viuere. Et abierunt quidā ex nostris ad monumentū: ⁊ ita inuenerunt sicut mulieres dixerūt: ipsum vō non inuenerūt. Et ipse dixit ad eos: O stulti ⁊ tardi corde ad credendū in omnib⁹ que locuti sunt ꝓphete: Nōne sic oportuit pati christū/ ⁊ ita intrare in gloriā suam? Et incipiēs a moyse ⁊ oībus ꝓphetis interpretabať illis in omnib⁹ scripturis que de ipso erant. Et appropinquauerūt castello quo ibant: et ipse se finxit longius ire. Et coegerunt illū/dicētes: Mane nobiscū/quoniā aduesperascit ⁊ inclinata est iam dies: ⁊ intrauit cū illis. Et factum est cū recumberet cū illis accepit panē ⁊ bñdixit ac fregit ⁊ porrigebat illis. Et aperti sūt oculi eoꝝ ⁊ cognouerūt eum: ⁊ ipse euanuit ex oculis eorū. Et dixerūt adinuicem:

Tertia apparitio.

Nonne cor nostrū ardens erat in nobis dū loqueretur nobis in via: ⁊ aperiret nobis scripturas? Et surgentes eadē hora regressi sunt in hierusalē. Et inuenerunt cōgregatos. xi. ⁊ eos qui cū ipsis erāt dicentes: q2 surrexit domin⁹ vere ⁊ apparuit symoni: ⁊ ipsi narrabāt q̄ gesta erant ī via ⁊ quō cognouerūt eum in fractione panis. Nec R. illis crediderūt. Dū L. hec loquerenť iesus stetit in medio eorum/et dicit eis: Pax vobis ego sum/nolite timere. Conturbati vō ⁊ conterriti existimabant se spm̄ videre. Et dixit eis: Quid turbati estis ⁊ cogitatiōes ascēdūt in corda vestra. Uidete manus meas ⁊ pedes meos: quia ego ipse sum: Palpate et videte: quia spiritus carnē ⁊ ossa non habet sicut me videtis habere. Et cū hoc dixisset/ostendit eis man⁹ ⁊ pedes.

Patet hic ꝙ apparuerat symoni.

Sexta rubricella.

Intelligendum est nō de oībus/sed de aliquib⁹ inter quos Thomas fuit/qui egress⁹ ꝓpterea nō vidit illo die christū cum alijs in quinta apparitione.

Adhuc autē illis non credētibus ⁊ mirātibus pre gaudio dixit: Habetis hic aliqd quod manducetur? At illi obtulerunt ei partē piscis assi ⁊ fauū mellis. Et cū manducasset corā eis sumens reliquias dedit eis/ ⁊ dixit ad eos: Hec sunt verba que locutus sum ad vos cū adhuc essem vobiscum: quoniā necesse est implere oīa que scripta sunt ī lege moysi ⁊ prophetis ⁊ psalmis de me. Tūc aperuit illis sensum vt intelligerent scripturas: ⁊ dixit eis quoniā sic scriptū est/ ⁊ sic oportebat christū pati ⁊ resurgere a mortuis tertia die: ⁊ predicare in nōmine eius penitentiā ⁊ remissionē peccatoꝝ in omnes gētes incipiētibus ab hierosolyma. Uos aūt estis testes horū: ⁊ ego mittā ꝓmissum patris mei in vos.

Septima rubricella

¶ Cuꝫ J. xx. sero ergo esset die illa vna sabbatorum: et fores essent clause vbi erant discipuli congregati ꝓpter metū iudeoꝝ venit Jesus ⁊ stetit in medio/ ⁊ dixit eis: Pax vobis Et cū hoc dixisset/ostēdit eis manus ⁊ latus. Gauisi sunt ergo discipuli viso domino. Dixit ergo eis iterū iesus: Pax vobis. Sicut misit me pater ⁊ ego mitto vos. Hoc cum dixisset/insufflauit ⁊ dixit eis: Accipite spiritūsanctum quoꝝ remiseritis pec

catarremittūtur eis: ⁊ quorum retinueritis/retenta sunt. Thomas aūt vnus ex duodecim/qui dicitur didimus non erat cum eis quādo venit iesus. Dixerunt ergo ei alij discipuli: Uidimus dominum. Ille autē dixit eis: Nisi videro in manibus eius fixuram clauorum: ⁊ mittam digitū meum in locū clauorum: ⁊ mittam manū meam in latus eius/nō credam. Et post dies octo iterū erant discipuli eius intus: ⁊ Thomas cū eis. Uenit iesus ianuis clausis ⁊ stetit in medio/et dixit: Pax vobis. Deinde dicit Thome: Infer digitum tuū huc et vide manus meas ⁊ affer manū tuam/⁊ mitte in latus meū ⁊ noli esse incredulus/sed fidelis. Respōdit Thomas ⁊ dixit ei: Dn̄s meus ⁊ deus meus. Dicit ei iesus: Quia vidisti me Thoma/credidisti: beati qui non viderunt ⁊ crediderunt. Multa quidem ⁊ alia signa fecit iesus in conspectu discipulorum suorū que non sunt scripta in libro hoc. Hec autem scripta sunt vt credatis: quia Jesus christus est filius dei: ⁊ vt credētes vitam habeatis in nomine eius.

Postea manifestauit se iterū iesus ad mare tiberiadis: manifestauit autē sic: Erant simul Simon petrus ⁊ Thomas qui dicit didim⁹: et nathanael qui erat in chana galilee ⁊ filij zebedei ⁊ alij ex discipulis eius duo. Dicit ei Simō petrus: Uado piscari: dicunt ei: Uenimus ⁊ nos tecum. Et exierunt ⁊ ascenderūt in nauim: ⁊ illa nocte nihil prendiderūt. Mane autē iam facto stetit iesus in littore: non tamen cognouerunt discipuli quia iesus est. Dixit ergo eis iesus: Pueri nunquid pulmentariū habetis? Responderūt ei: non. Dixit eis: Mitte in dexteram nauigij rhete ⁊ inuenietis. Miserunt ergo rhete ⁊ iam non valebant trahere pre multitudine piscium. Dicit ergo discipulus ille quem diligebat iesus petro: dominus est. Simon petrus cū audisset quia domin⁹ est: tunica succinxit se. Erat enī nudus ⁊ misit se in mare. Alij autem discipuli nauigio venerunt: non enī longe erant a terra: sed quasi cubitis ducentis trahentes rete piscium. Ut ergo descenderunt in terrā/viderunt prunas positas ⁊ piscem superpositū ⁊ panē. Dicit eis iesus: Afferte de piscibus quos prendidistis nunc. Ascendit autē Simon petrus ⁊ traxit rete plenū magnis piscibus centum quinquaginta tribus. Et cū tanti essent/non est scissum rete. Dicit eis Jesus: Uenite prandete. Et nemo audebat discumbentiū interrogare eum. Tu quis es: scientes/quia dominus est. Et venit iesus ⁊ accepit panem ⁊ dabat eis/⁊ piscem similiter. Hoc iam tertio manifestatus est iesus discipulis suis cū resurrexisset a mortuis.

Octaua rubricella

¶ Cū ergo prandidissent dicit Simoni petro iesus: Simon iohannis diligis me plus his: Dicit ei: Etiā domine tu scis quia amo te. Dicit ei: pasce agnos meos. Dicit ei iterū: Simon ioānis diligis me? Ait ille: Etiā domine tu scis quia amo te. Dicit ei: pasce agnos meos. Dicit ei tertio: Simon ioānis amas me? Contristatus est petrus: quia dixit tertio/amas me: Et dixit: Domine tu omnia scis: tu scis quia amo te. Dicit ei: Pasce oues meas. Amen amen dico tibi/cū esses iunior cingebas te ⁊ ambulabas vbi volebas. Cum autē senueris/extēdes manus tuas ⁊ alius te cinget ⁊ ducet quo tu non vis. Hoc autē dixit significans qua morte clarificaturus esset deum. Et cū hoc dixisset/dixit ei: Sequere me. Conuersus petrus vidit illum discipulum quē diligebat iesus sequentē: qui ⁊ recubuit in cena sup pectus eius ⁊ dixit: Domine quis est qui tradet te? Hunc ergo cū vidisset petrus/dixit iesu: Domine hic autē quid? Dicit ei iesus: Sic eū volo manere donec veniam: quid ad te? tu me sequere

Nona rubricella.

Interrogat petrus papa constituitur: et sua mors ei predicitur.

¶ Exiuit ergo sermo iste inter fratres: quia discipulus ille non morit. Et non dixit iesus: quia nō morit/sed sic eū volo manere: quid ad te. Hic est discipulus ille qui testimoniū perhibet de his ⁊ scripsit hec: ⁊ scim⁹ quia verum est testimoniū eius. Undecim M. autē discipuli abierunt in galileam in mōtem vbi cōstituerat illis iesus. Et videntes adorauerūt: quidā autē dubitauerunt. Et accedēs iesus locutus est eis/dicēs: Data est mihi om̄is potestas in celo ⁊ in terra. Euntes docete om̄es gentes baptizantes eos in nomine patris ⁊ filij spiritussancti. Docete eos seruare omnia quecūq; mādaui vobis. Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsq; ad consumationem seculi.

Decima rubricella.

Probabile est multos alios ibi fuisse ab .xi. sicut apostolus loquitur quod apparuit plus quam quingentis fratribus simul: in quib⁹ aliqui potuerūt dubitare vel non credidisse illis qui videbant.

¶ Nouissime M. autem recumbentibus .xi. apparuit illis iesus: ⁊ exprobrauit incredulitatē illorum ⁊ duriciam cordis: quia his qui viderant eum resurrexisse nō crediderunt. Et dixit eis: Euntes in mundū vniuersum/predicate euangelium omni creature. Qui crediderit et baptizatus fuerit/saluus erit: qui vero non crediderit/condemnabitur. Signa autē eos qui crediderint hec sequētur: In nomine meo demonia eijcient/linguis loquentur nouis/serpentes tollent: et si mortiferum quid biberint non eos nocebit: Super egros manus imponent et bene habebunt.

Undecima rubricella.

¶ Eduxit. L. autem eos foras in Bethaniam: ⁊ eleuatis manibus suis: benedixit eis. Et factū est dum benediceret illis: recessit ab eis ⁊ ferebat in celum. Et M. dominus quidē iesus postquam locutus est eis assumptus est in celum: et sedet a dextris dei. Et L. ipsi adorantes regressi sunt hierusalē cū gaudio magno. Et erāt semper in templo laudantes ⁊ benedicentes deum. Illi. M. au-

Duodecima rubricella.

Videt apud Lucā hec apparitio fuisse facta i die pasche vbi vigilanter intē dat aliorum simul euāgelistarum narratio supplementum eorum

tem ꝑfecti predicauerūt vbi q̄ domino cooperante ⁊ sermonem confirmante sequentibus signis. Sunt J. autem ⁊ alia multa q̄ fecit iesus que si scribant̄ ꝑ singula: nec ipm arbitror mūdū capere posse eos q̄ scribēdi sunt libros.

rū que Lucas omisit: non ex ignorantia: sicut pꝫ Actuū j. vbi narrat se prebuisse viuū in multis argumētis per dies quadraginta.

¶ Finit vnū ex quatuor magistri Joānis Gersonis.

Tractatus eiusdem

cancellarij parrhysiensis de potestate ecclesiastica ⁊ de origine iuris ⁊ legum/editus Constantie tēpore concilij generalis.

Proemiū quod expedit inquirere de ecclesiastica potestate.

Jn prima ꝯsyderatione describit̄ potestas ecclesiastica ꝑ causam quadruplicē.

Jn secūda distinguit̄ potestas ecclesiastica multis modis: ⁊ ostendit̄ q̄ potestas ordinis est equalis in oībus sacerdotibus: quo ad consecrationem corporis christi.

Jn tertia ostēdit̄ q̄ potestas ordinis nō est simpliciter equalis in oībus sacerdotibꝫ ⁊ episcopis.

Jn quarta ostendit̄ quid sit potestas iurisdictionis in foro exteriori.

Jn quinta ostendit̄ quid sit potestas iurisdictionis in foro interiori: ⁊ de duplici subiectione.

Jn sexta ponitur quadruplex distinctio vtilis ⁊ necessaria ꝓ intellectu sequentiū.

Jn septima quid dicendū sit de ecclesiastica potestate: dū consyderat̄ formaliter ⁊ absolute.

Jn octaua quid dicendū sit de ecclesiastica potestate/ put consyderat̄ respectiue ⁊ quodāmodo materialiter seu subiectiue.

Jn noua quid dicendū sit de ecclesiastica potestate dū ꝯsyderat̄ quo ad vsum vel exercitiū: ⁊ illic fundat̄ suprema plenitudo ecclesiastice potestatis.

Jn decima ostendit̄ q̄ in papa est plenitudo ecclesiastice potestatis ⁊ describit̄.

Jn .xi. ostenditur qualiter plenitudo ecclesiastice potestatis sit in ecclesia vel generali concilio.

Jn duodecima ostendit̄ de plenitudine potestatis papalis ꝑ respectū ad bona ecclesiasticoꝝ atq̄ laicorum.

Jn tertiadecima fundat̄ oīs potestas a ꝑma iusticia varijs ⁊ multis mēbris.

A Potestas ecclesiastica debet ab ecclesiasticis quid ⁊ qualis ⁊ q̄nta sit agnosci. Habet hoc itaq̄ fieri: vt ⁊ honoret̄ cognita/cū deus dederit talem potestatē hoībus: ⁊ vt in suis terminis honorata seruet̄ ne plus debito false eā opiniones vel deprimāt vel exaltent. Quoniā primū est sacrilege impietatis. Alterū de adulatione pestifera suspectū est. ¶ Constat igit̄ q̄ de potestate ecclesiastica disputare vel inquirere nedū licet/sed decet ⁊ expedit tantūmodo sit intentionis oculus simplex ⁊ rectus. Quid ni sic liceat cū de ipsius oīpotentis dei potestate crebro fiat absq̄ oī temeritate cōquisitio. Hec me ꝯsyderatio mouit vt de potestate ecclesiastica sub paucalis ꝯsyderationibꝫ dissererē: quatinus materia que quodāmodo videt̄ infinita: sicut tractari solet ab aliquibꝫ per autoritates ⁊ allegationes: resolueret̄ ad paucos certos ⁊ claros terminos per descriptiones ⁊ diuisiones resolutiue ꝓcedendo allegationū confusione dimissa: quales apud doctores inuenire nō est difficile. Ceterū non vsurpo nunc in hoc opusculo vel alijs me dicturū aliquid qđ alibi non inueniat̄/sciens illud comici: Nullum est iam dictū quod nō dictū sit prius. Satis est si ex bene inuentis ⁊ doctrinis alioꝝ ego meis verbis meo ordine fauum aliquē veritatis instar apum ꝓpria quadā arte cōpingam. Fiet autē initium quid nominis terminoꝝ: quoniā hoc ignorato paralogizant̄ faciliter inquisitores veritatis. Erit vero finis de origine iuris ⁊ legum.

Consyderatio prima.

Potestas ecclesiastica est potestas que a christo sup naturaliter ⁊ specialiter collata est suis apostolis ⁊ discipulis: ac eoꝝ successoribus legitimis vsq̄ in finē seculi ad edificationē ecclesie militantis s̄m leges euāgelicas ꝓ consecutione felicitatis eterne. ¶ Hec descriptio data est per causam quadruplicē s̄m quā distinguitur potestas ecclesiastica ab alia qualiber potestate. Potestas ibi ponit̄ pro genere. Est autē potestas facultas ꝓpinqua ad exeundū in actum. Propinqua inquā: quia s̄m facultatē remotam ⁊ obedientialē non est impossibile apud deū omne verbum. ¶ Porro notatur causa efficiens principalis cum dicit̄: a christo supernaturaliter collata. B

¶ Causa vero materialis vel subiectiua signat̄ cum subdit̄: suis apostolis ⁊c̄. ¶ Causa formalis insinuat̄ cum dicit̄: s̄m leges euāgelicas/dant em̄ formam vtendi. ¶ Denique causa finalis cōcluditur: Ad edificationē ecclesie militantis ꝓ consecutiōe felicitat̄ eterne. ¶ Additū est hoc aduerbiū specialiter/ad exclusionē donorum supnaturaliū: que omi viatori possunt esse cōmunia: sicut sunt fides/spes/charitas/prophetia/timor/pietas: ⁊ similia. Unde ⁊ ecclesie cōtracte sumitur dū loquimur hic de ecclesiastica potestate ꝓ illis videlicet qui speciali quodā signaculo dedicati sunt ad diuinū seruitium: a clericatura que infimū tenet gradum/vsq̄ ad supremū quo papa decorat̄. ¶ Fallor si non sit hec descriptio ꝓpria cōpetens oī ⁊ soli ecclesiastice potestati: quoniā omnis alia potestas vel est naturaliter indita quo ad causam efficientē: vel est s̄m leges naturales aut hūanas regulata quo ad causam formalē: vel est ad finē naturalē immediate ⁊ principaliter ordinata. Uel denique quo ad causam subiectiuā radicatur in habentibus eam s̄m dona naturalia: etiam vbi supernaturalia non

addessent: qualia sunt fides/spes & charitas. ¶ Un de potestas secularis conuenit alijs ꝙ christianis baptizatis. Potestas aūt ecclesiastica de necessitate fundatᷣ in dono supnaturali: sicut est character baptismalis de cōmuni lege: qui character in viatoribꝰ eos de ecclesia militante reddit/facit insup idoneos & capaces ecclesiastice potestatis. Fatemur itaqꝫ ꝙ charitas seu gratia gratū faciēs valde decens est in suscepturis: vel iā habētibꝰ ecclesiasticā potestatē: non tñ exigitᷣ pro dādo titulum ꝗsi sine ea nequeat in aliquo fundari vel subsistere potestas hmōi. Hic eñ fuit error verus Ualdensiū & pauperū de Lugduno ꝗ per vuicleff & sequaces suos renouari quesitus est/ sed iuste dānatus. Cur ita? Ne hierarchicus ordo potestatis ecclesiastice maneat instabilis/vagus & incertus: cū nemo sciat an amore vel odio dignus sit. Et minus hoc de gratia ꝑdestinationis constet quā ponūt radicem necessariā pro titulo vel iure cuiuslibet potestatis. Hac igitᷣ descriptione ꝑsupposita ꝓ intelligentia quid sit ecclesiastica potestas in genere/descendemus ad species. Pro quarū noticia multiplex animaduertēda est distinctio: vt differentie ꝗ addite generi ꝯstituūt speciē innotescant.

Consyderatio secunda.

Potestas ecclesiastica secernitᷣ prima sui diuisione in potestatē ordinis & potestatem iurisdictionis. Rursus ptās ordinis duplicē habet respectū. Unus est sup corpꝰ christi mysticū verū quo ad ꝯsecrationē eius. Alter est sup corpꝰ christi mysticū seu mēbra eius. Et hoc dupliciter: vel quo ad ministrationē corpis christi veri/vel quo ad ministrationē vel exhibitionē alterꝰ sacramēti: sicut est ordo vel ꝯfirmatio/vel penitentialis absolutio. ¶ Potestas iurisdictionis duplex est: vna in foro exteriori: altera in foro ꝯsciētie interiori. ¶ Rursus potestas iurisdictionis in foro exteriori duplr ꝯsyderatᷣ. Uno mō ꝓut īmediate a christo tradita est ꝑ in legem euangelicā. Alio mō ꝓut supaddita est ex humana cōstitutione vel dono ꝑ ꝑncipes seculares aut aliter. Subinde potestas iurisdictionis ī foro interiori ꝯsurgit ex duplici radice. Uno mō ex parte hoīs vltro se subijcientis tali potestati: sicut cū sponte ꝯfitens subijcit se presbytero: & ordinādus epō. Aliꝰ subiectionis modꝰ ꝯsurgit ex autoritate supioris: hūc vel illū tali vel tali subijciētis: qḋ fieri pōt nō ad arbitriū illius ꝗ subijcitᷣ: & sic inter duplicē hāc subiectionē differentia magna patet. ¶ Et qm̄ ad pauca aspiciētes de facili enūciant: & enūciātes seipsos vel dicta sua nō resoluūt/sed ꝯfundunt: eoꝝ doctrina redditᷣ vel erronea vel inintelligibilis vel difficilis & ꝑplexa. Doctrina ꝟo sapientū facilis teste sapiēte: qꝛ resolute & ordinate ꝑ distinctiones tradēt oīa separātes ꝑciosum a vili: & ꝑcauentes ne lucē veritatis tenebrosa nubes erroris inuoluat: sed sit ignis sine fumo. Declarationē multiplicis huius distinctionis melius aliter dare nō possumꝰ ꝙ si sua cuilibet mēbro donetᷣ descriptio vel specialis notificatio. ¶ Dicamus igitᷣ ꝙ potestas ordinis primo modo ꝯsyderata/est potestas ecclesiastica respiciens ꝑncipaliter & essentialiter ꝯsecrationē corporis christi veri: qua. s. pōt habēs eā ꝯsecrare corpus & sanguinē christi virtute verboꝝ sacramētaliū. Ponitᷣ hic ptās ecclesiastica ꝓ genere: ꝗ potestas ꝗd & qualis sit īmediate ꝑdiximꝰ. cuiꝰ descriptionē hic & in oībus cōsequēter dicēdis absqꝫ alia repetitione supponimus dū vtemur hoc termino ꝓ gñe/potestas ecclesiastica. Additᷣ hec clausula: respiciēs ꝑncipaliter &c. tanꝙ ꝓ differētia specifica: distinguēte eā a qualibet alia ecclesiastica ptāte. Hec ptās de lege cōi inabdicabilis est/inauferibilis & illimitabilis ī sua essentia: qm̄ quisqꝫ est sacerdos rite cōsecratus/si tētet cū intētione & cū forma & materia debitis ꝯsecrare: ꝯsecrat vtiqꝫ etiā si excōicatus/si hereticus/si quōcūqꝫ degradatꝰ extiterit/peccaret nihilominꝰ in hoc casu: nec ad vtilitatē suā sed dānationē hoc ageret. ¶ Iuxta qḋ vtiliter distingui solet: ꝙ aliqua sūt de necessitate executionis hmōi potestatis duplr. Una est necessitas solius ꝑcepti cuius transgressio graue pctm̄ est: sicut ꝙ excōicatus nō consecret. Uerūtamē hec trāsgressio non impedit ꝯsecrationis affectū ꝑncipalē qui ē trāssubstantiatio. Altera est necessitas ꝯsecrationis vꝉ sacramēti: cōsistens in hoc ꝙ minister sit rite ordinatus habēs intentionē ꝯsecrandi cū forma & materia debitis: ꝙ si alterū defuerit/ nihil efficitur & peccatᷣ. Hāc potestatē tradūt doctores ꝯcorditer parē esse in oībus ꝗ cōsecrati sunt sacerdotes: que ptās collata fuisse creditᷣ in cena dū dixit christus apl̄is: hoc facite in meam cōmemorationē. vbi doctores cōiter sentiūt ꝙ iudas illic fuit sacerdos cōstitutus sicut ꝑus electus in apostolatū potestatem ꝑdicādi & faciēdi miracula susceperat. ¶ Et hic sumitᷣ argumētū ꝙ ptās ecclesiastica nō necessario fundatᷣ in fide vel gratia/sed in charactere baptismali quē de lege cōmuni necessario ꝑsupponit.

Consyderatio tertia.

Potestas ecclesiastica ordinis alio modo ꝯsecrata ꝓut respicit ministrationē corporis christi fidelibꝰ: & ministrationē sacramentoꝝ ordinis & ꝯfirmationis. Cōsecrationē insup virginū/abbatū & ecclesiaꝝ/& institutionē ministroꝝ ecclesie nō est equaliter in quolibet sacerdote. Cuiꝰ ratio est: qm̄ simplex sacerdos iuxta cōmunē doctoꝝ sententiā nō pōt ordines cōferre: neqꝫ sacramentū ꝯfirmationis dare/neqꝫ ꝯsecrare virgines &c. Etiā de facto sic ꝙ si tale aliqd tentet agere/nihil tamē efficitᷣ: qꝛ neqꝫ ꝯfirmat neqꝫ ordinat. Episcopꝰ aūt si volentē ꝯfirmari/ si volentem ꝑterea ad ordines ꝓmoueri: qui sit eorū susceptibilis (qḋ dicitᷣ ꝓpter sexū muliebrē) tentauerit vel cōfirmare vel ordinare/ordinat vtiqꝫ vel cōfirmat de facto: licet excōicatus/ licet irregularis/ licet degradatus extiterit. Et in hoc par in oībus episcopis ab infimo vsqꝫ ad supremū ꝗ papa dicitᷣ: potestas ordinis. Non autē in sacerdotibus minoribus est hec potestas vt dictū est: saltē in tali plenitudine seu ꝑfectione ꝙ hoc possint. Licet cōcedatur cum maiori parte doctorū ꝙ supra sacerdotiū simplex

nulla est altera potestas ordinis/neq; i episcopis
neq; in papa: sed alter est in episcopis et papa: alter
in simplicib⁹ p̄sbyteris: sicut exēplificāt ꝙ eadē est
humanitas in hoīe dū est puer/ et eadē dum factus
est vir: vir nihilomin⁹ generare pōt sibi sile: puer
nequaq̄. Cū igit̄ fuerit inter aplos et discipulos ta
lis distinctio sicut inter episcopos et simplices cu
ratos sacerdotes: sicut notat Jsido. et magister in
iiij. dist. xxiiij. ca. vij. allegans eū/ perspicua est ve
ritas huı⁹ cōsyderationis. ¶ Si vero loqueremur
de potestate iuris: iuxta qd̄ dici solet. Jllud possu
mus qd̄ de iure possum⁹/ certior adhuc est ista ꝯsy
deratio: q: nullus sacerdos rite ministrat aliqd̄ sa
cramentū/ secluso necessitatis casu/ nisi iurisdictio
nē habeat sup illū cui ministrat. Sed sup hac re
dabit̄ ꝯsyderatio sequēs: satis sit interim aperuisse
qualiter sit vel non sit equalis potestas ordinis in
oībus p̄sbyteris: quia quo ad cōsecrationē corpis
christi veri: eandē habēt sacerdotes oēs potestatē.
Quantū vero ad sacramētoꝝ ministrationē: dispar
est in episcopis et simplicib⁹ presbyteris ptās seu
facultas tā de iure q̄ de facto. Silr in ministroꝝ ec
clesiasticoꝝ institutione: q̄ est ptās cōpetens p̄inis
hierarchijs de p̄mo ordine et secūdo nō autē inferi
oribus: quēadmodū sunt curati/ q̄ licet purgare/ il
luminare et pficere possint plebē suā: prout inferior
angeloꝝ hierarchia purgat/ illuminat et pficit sub-
celestē vl̄ humanā hierarchiā: nihilomin⁹ hec po
testas curatoꝝ nō extendit̄ ad hierarchaꝝ specia-
lē institutionē de instituto cōi. ¶ Addamus ꝙ et si
primus hierarcha/ summ⁹ pontifex/ vel alij ꝯseq̄n
ter suo mō possint p rationabili causa vel necessi-
tate dare suis inferiorib⁹ adiutores ad exercendū
hierarchicos actus/ q̄ sunt purgare/ illuminare et
pficere plebes sibi subditas: sicut inuenit̄ de peni
tentiarijs et priuilegiatis: hoc tn̄ sine manifesta rō
ne vel necessitate facere nō debet/ vel cū coīundē
deiectiōe/ irreuerētia et vilipēsione apud illos qui-
bus honori debēt esse/ et a quib⁹ debitā sustentatio
nē recipe p suo statu et ministerio possunt. Quis
eni tutorē dederit adulto/ prudēti/ prudenti et potē
ti se nolente? ¶ Nec tandē claudicare debet obli
gatio mutua episcopoꝝ vel curatoꝝ ad plebes su-
as. Claudicat aūt dū plebes eximunt̄ et libertātur
(si ista libertas nō iniquitas est) dū eligere sibi pos
sunt hierarchizantes eos in foro ꝯscīe vel in p̄di-
catione aut sacramētoꝝ alioꝝ ministratione. Pre
lati vero maiores vel minores remanēt hac obliga
tione cōstricti: vt nō liceat eis plebib⁹ suis negare
quicq̄d in p̄dictis ꝗsiuerint: tanq̄ nedū deo sed eis
rationē reddituri sint/ et etiā si pestilētiali si epydimi
ali si quauis alia abominabili ꝯtagione morbi la
borauerunt. Preterea si tales vice pastoꝝ dati/ su-
poꝝ accipiāt officiū: si seducant subditos/ lacerent
et deuorēt/ nulla relinquit̄ eis obuiādi vel pmouē
di ptās. Nisi forte dicat̄ ꝙ hi supiores habēt pro
iudicib⁹: sed apta est responsio p̄latoꝝ de quibus-
dā/ inimici nostri sūt iudices. ¶ Attēdat lector cir-
ca consyderationē istā de episcopatu si sit ordo vl̄
sacerdotiū: ꝙ apud theologos et iuristas est ꝯcor-
dia in re bene ꝯcipiēdo; sed explicatio diuersa est.

Quia iuriste vocāt episcopatū esse ordinē: quonīā
pōt vltra sacerdotiū. Theologi vero ꝯcedunt secū-
dū. s. ꝙ episcopat⁹ est potestas hierarchica supra
sacerdotiū: sed q: nihil addit potestatis supra cor-
pus christi verum: propterea nō dicūt ꝙ sit nouus
ordo/ sed bene noua potestas: et hoc redit in idem.
¶ Rursus attendat ꝙ de ꝯfirmatione dicit sctūs
Thom. eam cōmitti posse a papa simplici sacerdo
ti: ppter beati Gregorij quoddā dictū: pluribus
tn̄ hoc nō placet/ et dicūt illos de quib⁹ loquit̄ Gre
go. non fuisse ꝯfirmatos: tolerati autē sunt sic ma-
nere: q: confirmatio nō est necessitatis sacramen
tū. Deniq; dat̄ ratio p doctores cur mulier nō sit
susceptibilis cuiuscūq; ordinis: qm̄ subiectionis se
xus est: non hierarchice dominationis.

Consyderatio quarta.

Potestas ecclesiastica iurisdictionis in fo
ro exteriori/ est ptās ecclesiastica coerci
tiua q̄ valet exerceri in alterū etiā inuitū
ad dirigendū subditos in finē beatitudinis eterne
velut in finē proximū e principaliter intentū. Ad-
dita est fatemur hec vltima clausula descriptionis
ad expressionē magis q̄ necessitatē: qm̄ hec inclu
dit̄ in hoc noīe posito p genere/ potestas ecclesia-
stica: sicut in descriptione sua notatū est. ¶ Attēda
tur aūt ꝙ iurisdictio dicit̄ noīe gnāli quasi iuris di-
tio. i. potestas dicendi ius. vel est iurisdictio quasi
iuris dictatio. i. pmulgatio vel notificatio seu pro
nūciatio. Proprie vero dicit̄ iurisdictio facultas seu
potestas ppinqua dicendi vel sententiādi ius in
alterū etiā inuitum. Et hec duplex est/ tēporalis et
sp̄ualis. Tēporalis exercet̄ sm̄ leges ciuiles ad fi-
nē quiete cōuersationis humane p hac vita. Spi-
ritualis autē exercetur sm̄ leges canonicas ad fi-
nem principalē eterne beatitudinis consequende.
¶ Ceterū potestas hec iurisdictionis ecclesiasti-
ce adeo vicina est iurisdictioni seculari et politice:
ꝙ laicis immo et mulierib⁹ plerūq; et in multis casi
bus cōmunicari pōt executio vel cōmitti. ¶ Hāc
potestatē contulit christus Matt. xviij. dum dixit
Petro vice omniū: Si peccauerit in te frater tu⁹
vade et corripe eū tc̄. Sequit̄: ꝙ si te non audierit/
dic ecclesie: ꝙ si ecclesiam nō audierit/ sit tibi sicut
ethnicus et publicanus. ¶ Quo in loco fundatur
iuridica potestas excōmunicandi vel interdicēdi
ab ecclesiasticis sacramentis et cōmunione fideliū:
rebelles et inobedientes ecclesie: sicut vsus est apo-
stolus: et idem hortatus est ad Tytum. iij. scribēs:
hereticū hominē post primā et secundā correptio
nē deuita. Et simile dixit. j. Corinth. v. Si quis fra
ter nominat̄ inter vos tc̄. Sequit̄: Cū huiōi nec
cibum sumere. ¶ Fundat̄ rursus absq; omni ca-
lumnia ponibili in hoc textu plenitudo potesta-
tis gladij spiritualis et executio eius in ecclesia sup
quēlibet christianū q̄ est frater noster: etiā si papa
fuerit. Nec accipiendū est hic/ dic ecclesie. i. pape:
Quā christ⁹ Petro loq̄bat̄: qui nō dixisset sibi ipsi.
Item qz subiunctū est pluraliter: Quecūq; ligaue
ritis sup terrā tc̄. ¶ Deniq; si nō haberet ecclesia
talē potestatē et executionē/ frustra dixisset christ⁹.

pie ecclesie: q2 potuisset impune nõ audiri: contra illud quod sequit: Si ecclesiam nõ audierit / sit tibi F
tc̃. ¶ Fundat etiã in hoc textu nedũ potestas exercendi sed potestas diffiniendi / determinãdi / statuendi / decernendi / ꝯstituendi precepta / leges ꝛ canones. Procedendi deniq̃ cõtra non obediẽtes vsq̃ ad sententiã excõmunicationis inclusiue: immo ſm canones nũc institutos vsq̃ ad inuocationẽ brachij secularis: q2 dicit in textu / ꝙ si ecclesiã non audierit tc̃. Audire igit debet ecclesiam quilibet frater noster qui dicit ad deũ: Pater noster: sicut explicat alibi christus: Qui vos audit / me audit. ¶ Confirmãt hanc sententiã statuta ꝛ practicata in hoc sacro Constañ. concilio: presertim. vi. aprilis / anni. M. ccccxv. in sessione publica. Cuius inter cetera sunt hec decreta duo prima. Et primo declarat ꝙ ipsa in spiritusancto legitime cõgregata generale conciliũ faciens ꝛ ecclesiã catholicam militantẽ representãs: potestatẽ immediate a christo habet cui quilibet cuiuscũq̃ status vel dignitatis: etiã si papalis existat: obedire tenet in his que ꝑtinent ad fidem / ꝛ extirpationẽ dicti schismatis ac generalẽ reformationẽ ecclesie dei in capite ꝛ in mẽbris. ¶ Itẽ declarat ꝙ quicũq̃ cuiuscunq̃ status vel dignitatis etiã si papalis existat / q̃ mandatis / statutis seu ordinationib9 aut ꝑceptis huius sancte synodi: ꝛ cuiuscũq̃ alterius ꝯcilij generalis legitime ꝯgregati sup ꝑmissis seu ad ea ꝑtinentibus factis vel faciẽdis / obedire cõtumaciter contẽpserit / nisi resipuerit cõdigne penitẽtie subijciat: ꝛ debite puniat: etiã ad alia iuris subsidia si op9 fuerit / recurrẽdo. ¶ Concludit aũt ex ꝑmissis ꝙ si potestas ꝑdicta sit ecclesie data: conciliũ generale representãs ecclesiã: habet illã / immo videt ꝙ ecclesia vt sparsim cõsyderata nõ habet illã potestatẽ nisi in quodã materiali seu potentiali / sed ꝯgregatio sua ꝛ vnitio q̃ fit in concilio generali / dat ei formã: sicut in alijs cõmunitatib9 exemplũ dari põt.

¶ Fundat ꝑdicta potestas ecclesiastica iurisdictionis i vnitate vel vnione tali: quẽadmodũ notasse videtur eleuatus Aug9 ꝙ claues ecclesie date sunt vnitati. ¶ Uerũtamẽ hoc nõ impedit quin date sint petro tanꝗ monarche legitimisq̃ successoribus suis / principali9 rñ ecclesie. Primo rõne indeuiabilitatis: q2 porte inferi: nõ preualebũt aduersus eã / nec deficiet fides eius: nõ sic d' papa. Secũdo rõne regulabilitatis: qm̃ habet regulare vsum potestatis papalis: non sic ecõuerso. Tertio rõne multiplicitatis: qm̃ ecclesia ꝯtinet potestatẽ quãlibet ecclesiasticã / etiã papalẽ: non sic papa ꝑsertim in extensione. Quarto rõne obligabilitatis: q2 ecclesia põt concedere leges obligãtes ꝛ regulãtes etiã ipsum papam tam quo ad ꝑsonã / ꝙ respectu vsus potestatis. Nõ sic ecõtra põt papa iudicare totã ecclesiã vel vsum sue potestatis limitare: Imo si papa condat leges ꝛ canones videt obseruãdũ illud qđ sententialiter dicit Aug9: Leges instituũtur cũ promulgant. Firmant aũt cũ moribus vtẽtium approbant. Hoc eñ dicit ad reprimendũ ꝑsumptionẽ quorundã summoꝝ pontificum vel eis adulãtiũ / qui videntur voluisse debere seruari ꝓ regula imutabili de papa respectu cuiuslibet ꝓuincie vel totius ecclesie. Quod placuit principi legis habet vigorẽ: quasi nullũ supesset examen supmũ.

¶ Addita est ideo ꝓ inobedientiũ coertione penalis excõmunicatio. Et sunt q̃ dicunt penã hãc esse G
vltimã: quã infligere possit ecclesiastica potestas iurisdictionis ex institutione christi sola primaria: sic ꝙ nõ extendit ad incarcerationẽ / nec vt aliq̃s adiudicet morti vel flagello corporali: sed facit h ecclesiasticus dũ facit ex cõcessione principũ: quẽadmodũ multã ob eoꝝ deuotionẽ iurisdictionis tẽporalis autoritatẽ clerus accepit: q̃ nihilominus iurisdictio vel censura dicit spũalis: sicut ꝛ ecclesiasticoꝝ bona tẽporalia ꝓpter dedicationẽ ꝛ applicationẽ ad eos q̃ ministrant ecclesie: sicut panes ꝓpositionis primitie ꝛ decime: vasa insup tẽpli / vestes ꝛ similia dicebantur in lege veteri sacra vel scã: sic ꝛ noua lex hoc retinet. ¶ Ac ꝓinde cõsurgit ꝙ ecclesiastica censura quã christus contulit ꝛ ꝓmulgari voluit vbi prius Matt. xviij. ꝯsequẽter post dotationez ecclesie in bonis tẽporalib9 applicata est ad defensionẽ coercitiuã volentiũ vendicare sibi / vel impedire tẽporalitatẽ hmõi per excõmunicationes videlz ꝛ interdicta: q̃ pena vel cẽsura videt primitus instituta ꝯtra ꝑtinaces schismaticos ꝛ hereticos ꝛ alios incorrigibiles vitiosos. Cui legi tanꝗ diuine ꝛ naturali papa subijcit: sicut ꝛ frater est potẽs delinquere. Hec aũt applicatio gladij spũalis ad defensionez tẽporaliũ si confusionẽ magnã in ecclesia / si vilipensionẽ vel contẽptũ euãgelice huius cẽsure sue q̃ est excõmunicationis gladius extreme formidabil. Si deniq̃ laqueos animab9 multoꝝ magis ꝙ salutẽ spiritualẽ induxerit vel inducat: experientiã testẽ voco. Itaq̃ sicut temporalitas addita est ecclesie ꝓ dote sua / videri põt aliquib9: ꝙ ad ei9 defensionẽ: similiter addere suffecerat aduersus impetitores penã vel censurã tẽporalẽ: vt est mulctatio pecuniaria vel corporalis detentio / vel arrestatio bonoꝝ ꝓprioꝝ.

Consyderatio. V.

Potestas ecclesiastica iurisdictionis i foro interiori q̃ nõ est ꝓprie coercitiua sed magis spontanea quo ad subijcientes se eidẽ est potestas ecclesiastica sup corp9 christi mysticũ illuminãdo ꝛ ꝑficiendo ipsum ꝑ doctrinã ꝛ sacramẽtoꝝ ministrationẽ / ꝛ purgando ꝑ baptismi ꝛ penitẽtie sacramẽta. ¶ Aduertẽdũ est itaq̃ ꝙ hec potestas iurisdictionis q̃ radicaliter fundat i potestate ordinis sacerdotal ꝛ episcopalis dũ in sua generalitate ꝯsyderat: respicit multipliciter corp9 christi mysticũ: qđ est fideliũ ecclesia: quos fideles oportet ſm tres actus hierarchicos regere: q̃ sunt ſm Dionysiũ purgare / illuminare ꝛ ꝑficere. Purgare ꝑ inflictionẽ penalẽ excõmunicationis vel interdicti / si rebelles inueniant: qđ spectat ad iurisdictionẽ coercitiuã / de qua predictũ est: ꝙuis hec purgatio fiat ꝑ baptismũ ꝛ sacramentalẽ absolutionẽ / non tamẽ coercitiue. Oportet insup illuminare ꝑ predicationẽ ꝛ doctrinã: oportet demũ ꝑficere ꝑ alioꝝ sacramentoꝝ ministrationẽ. ¶ Porro cũ

lis ministratio sacramentorum nõ habet ꝓ materia debita res solũ insensibiles: put est in ↄsecratiõe corporis christi: vbi ꝓ materia debita requirit et sufficit panis triticeus ꝛ vinũ. Nec refert quo ad ↄsecrationis necessitatẽ si panis sit ipsius ↄsecrantis vel alterius. Secus est in ministratione sacramẽtorum vbi requirit ꝙ ꝑsona cui fit ministratio/sit ministrãti subdita: ꝑter ꝙ in baptismo qđ est necessitatis sacramentũ nõ iterabile. Silr in sacramẽto ↄfirmationis ꝛ ordinis quib⁹ indelibil character imprimit: inde sufficit de necessitate sacramẽti nõ tñ precepti: subiectio volũtaria suscipiẽtis hec sacramẽta ab illo ꝗ ↄferre potest illa/peccant tñ dãs atq3 suscipiẽs/si nõ assit subiecto ꝑ superiorẽ ordinata. Secus aũt est in penitẽtie sacramẽto/vbi de necessitate sacramẽti ꝛ ꝑcepti requirit ꝑdicta duplex subiectio: iuxta cõmuniorẽ doctorum sententiã sic ꝙ alieni non datur absolutio etiã si dari temtet qꝛ materia deficit que est peccator subdit⁹. Subdit⁹ inquã nedũ voluntaria subiectione/sed aliena superioris autoritate. Hoc rite statuit prim⁹ legislator christus: hoc ecclesia sic elucidauit ꝛ tradidit ne confunderet ecclesiasticũ regimen: ꝛ ne hierarchicus ordo quẽ tradit Dionysius talẽ esse vt infima reducant ad supma ꝑ media/turbaret. ¶ Uidere est igit quẽadmodũ potestas hec ecclesiastica iurisdictionẽ quandã exigit cui ↄuenit ꝙ libera sit ꝛ spontanea vere vel interꝑtatiue circa ꝑsonaz in quã exercet hec iurisdictio: aut saltẽ ꝙ nõ ferat in inuitũ. Quis enĩ diceret ꝙ aliqs inuitus vel baptizat vel confirmat vel absoluit in foro ↄscientie vel ordinat: ꝛ ita de reliquis? Hinc est ꝙ papa qui nulli ꝑsone particulari subest vt coerceri iuridice possit in exteriori foro: subest tñ quo ad iurisdictionẽ hanc annexã ordini sacerdotali cõfessori suo ꝛ ordinatori suo si antea sacerdos nõ fuerat: vnde ꝛ ab hostiensi consecrat episcopo qui minor est.

¶ Proficit aũt supra modũ talis distinctio duplicis iurisdictionis coercitiue. s. ꝛ nõ coercitiue: cui⁹ ignorantia vel inaduertentia gignit confusionem apud aliquos infinitam. Nam cũ vsus doctorum cõmunis habeat dicere ꝙ potestas ordinis equalis est in oĩbus sacerdotib⁹ ꝛ prelatis: accipiunt cõsequẽter occasionẽ erroris ꝙ quilibet sacerdos possit quẽlibet absoluere/possit predicare nõ missus/possit eucharistiã ministrare. Inuenimus autẽ ꝙ hec iurisdictionis potestas promissa est apostolis ante passionẽ christi Matth. xviij. Amen dico vobis: Quecũqs ligaueritis sup terrã/erunt ligata et in celis ꝛc. Et promissa fuit petro: Matthei. xvi. Tibi dabo claues regni celorum. Sed post resurrectionem suã collata est apostolis: qñ insufflans in eos dixit: Accipite spm sanctũ quorum remiseritis peccata/remittunt eis ꝛc. Joã. xxi. Et ibidẽ vltimo dictũ est petro: Pasce oues meas. ¶ Addita est seu potius ↄfirmata potestas ꝑdicãdi cũ potestate cõferendi baptismũ vel potius iã date potestatis executio iussa est Matth. vlti. Eũtes in mundũ vniuersum/ꝑdicate euangeliũ omni creature: baptizãtes eos in nõie patris ꝛ filij ꝛ spiritussancti. Unde licet in casu necessitatis quilibet viator baptizare possit: hoc tñ faciunt ex officio vel ecclesiastica potestate soli sacerdotes. ¶ Huic autẽ potestati iurisdictionis ꝗ in latitudine sua cõsyderata/nedũ ad sacramentũ penitẽtie/sed ad aliorum sacramẽtorum ministrationẽ ꝛ ad ꝑdicationẽ extendit: annexa est potestas ius seu facultas accipiẽdi vite necessaria. Matth. x. et. Luce. x. quod apłus ↄfirmauit. j. Corinth. ix. Quia dign⁹ est operarius mercede sua. ¶ Consequẽter fundat in hac potestate sumẽdi vite necessaria: rõnabilitas dotationis ecclesiastice loco decimarum ꝛ primitiarũ legis antique. ¶ Deniqꝫ potestas faciẽdi miracula ꝛ si videat annexa fuisse ꝑ christũ licentia ꝑdicandi verbũ dei/qñ misit discipulos ad ꝑdicandũ: ꝛ dixit eis: Infirmos curate/demonia eijcite ꝛc. Nihilomin⁹ videt hec potestas donũ gratis datũ: ↄuenire potẽs cuilibet ex fidelib⁹/put ad edificationẽ ecclesie iudicabit expediẽs spũssctũs ꝗ distribuit singulis put vult.

Consyderatio. VI.

Potestas ecclesiastica ↄsyderari põt ꝛ debet tripliciter. Uno mõ formaliter in se ꝛ absolute siue respectu. Alio modo materialiter seu respectiue put applicat ad hanc vel illã personã iure legitimo: qđ cõmuniter fit ꝑ ↄsecrationẽ ꝛ electionem: qꝛ sicut dicit apłus: Nemo sibi assumit honorẽ/sed qui vocat a deo tanꝙ aaron. Potestas hec dicit institutio ministrorum tã actiue ꝙ passiue. Consyderat tertio modo quo ad exercitiũ vel executionẽ: qꝛ frustra est potentia ſm philosophũ si non habeat actum. ¶ Proficit hec cõsyderatio que distinguit ꝛ resoluit modos loquendi varios: tam theologorum ꝙ canonistarũ de ecclesiastica potestate: cui⁹ resolutionis ignorãtia vel inaduertẽtia falli plerũqꝫ facit ꝛ fallere: qm aliter loquendũ est de ecclesiastica potestate dũ in se cõsyderatur formaliter ꝛ absolute: aliter dũ consyderatur materialiter seu respectiue/aliter dũ cõsyderat quo ad exercitiũ vsum vel executiue: sicut infra docebit. Notemus ꝑterea modos essendi in quos in metaphysica posuit Aristo. quorum inaduertẽtia facit oberrare quosdã dum inquirit: In quo vel in quib⁹ sit plenitudo ecclesiastice potestatis? Unus mod⁹ essendi in/est sicut ps integral in suo toto. Ali⁹ sicut totũ integrale in suis partib⁹. Terti⁹ sicut species in gñe. Quartus sicut gen⁹ in specie. Quint⁹ sicut forma in materia: ꝗ forma triplex est/essentialis/accidentalis ꝛ mathematicalis. Sextus sicut effectus in sua causa efficiẽte/dirigente vel regente: vt regnũ est in rege. Septim⁹ sicut ordinata in finẽ sunt in suo fine: quẽadmodũ virtus in beatitudine. Octauus sicut locatũ in loco. ¶ Ex qua pertinus distinctione manifestũ est ꝙ ſm quadruplex genus cause quadruplex reperit ꝛ adaptat mod⁹ essendi in: licet addant ꝛ alij. ¶ Subiũgam⁹ iterũ distinctionẽ de vsu potestatis ecclesiastice. Est enĩ vsus aliquis licitus ꝛ ratus. Est vsus illicitus ꝛ ratus. Est vsus licitus ꝛ nõ ratus. Est vsus illicitus ꝛ irritus. Exemplũ primi dũ sacerdos cõsecrat vel absoluit cũ circumstãtijs oĩbus ad hoc requisitis de necessitate vel sacramẽti vel ꝑcepti. Exemplũ

scādalū: vbi sacerdos ꝯsecrat in pctō mortali: vel cū transgressionē precepti. Exemplū tertiū: vbi sacerdos quātū in se est bona fide τ intētione credit absoluere confitentē sibi vtens in hoc bene clauibus: qui ꝯfitens q͛ mentit in confessione sua: vel obicē secreto ponit: nequaꝗ̄ absoluit. Exēplū quarti in casu pꝫ ori si sacerdos scienter querit vti clauibus erga aliquē: cuius fictionē agnouerit/τ qui nequaꝗ̄ sibi subiectus est. ¶ Colligit̄ consequēter alia distinctio valēs ad intelligentiā premissoꝝ τ sequentium vbi querit̄ an potestas ecclesiastica sit equal̄ in oībus. Quia querit̄ de potestate vel facti vel iuris. Facti sic: ꝙ dum attentat̄ fieri sit siue bene siue male. Iuris vo dum bene fit iuxta allegatum. Id possumus qḋ de iure possumus. ¶ Redit aūt hec distinctio ad alterā pretactā de necessitatē duplici in cōsecratione corporis christi: quāꝫ altera est sacramēti/altera est pcepti. Et hec similiter distinctio pōt extendi ad ecclesiasticā potestatē sup corpus christi mysticū quo ad ministrationē sacramētoꝝ que characterē imprimūt: sicut sunt baptismꝰ confirmatio ordo: quē sicut in potestate ordinis sup corpꝰ christi verū/sufficit aliqḋ de necessitate sacramēti: qḋ nō sufficit de necessitate pcepti: q͛ peccat ꝗ̄ ꝯtra vel pter ordinationē ecclesie ꝯsecrat. Sic inuenimus in ptāte ecclesiastica sup corpꝰ christi mysticū ꝯsertim ꝗ̄ ad ministrationē triū sacramētoꝝ ꝗ̄ dicta sunt. ¶ His distinctionibꝰ τ alijs que pdicta sunt attētis posset stati inuestigari qḋ τ in quo sit plenitudo ecclesiastice ptātis. Nihilominꝰ antea iuxta priorē distinctionē trimēbrē tres assignabimus ꝯsyderationes/septimā/octauā τ nonā.

Consyderatio. VII.

y Potestas ecclesiastica si ꝯsyderet̄ in se formaliter τ absolute ipsa in se est inuariabilis: τ eadē a principio nascētis ecclesie vsꝗ̄ in finē ꝑseuerat. ¶ Ecclesia siquidē dum sic consyderat̄ in suis partibꝰ essentialibꝰ τ ꝑmanētibus que sunt papatus/cardinalatꝰ/patriarchatus/archiepiscopatus/episcopatus/sacerdotiū habet integrari ex his oībus: sic ꝙ ablata penitus vna tali potestate: iam nō maneret ecclesia ꝓut a christo seminaliter: τ velut in quodā germine suo ꝑfecte fuit instituta: vt si papatus ꝑ imaginationē ꝑscindatur a reliquis potestatibꝰ inferioribꝰ id qḋ supest non dicit̄ ecclesia. Propterea querere si papal̄ autoritas sit maior ꝗ̄ ecclesia: vel econuerso redit in idē ac si peteret̄: nonne totū est maius sua parte vel pars minor suo toto. ¶ Proinde sequit̄ ꝙ si generale conciliū representet vniuersalē ecclesiam sufficiēter τ integre: necesse est vt includat autoritatē papalē siue papa sit siue desierit esse ꝑ mortē naturalē aut ciuilē. Sic dicimꝰ de potestate romane ecclesie vel sacri collegij. Sic de potestate episcopali: sic de sacerdotio qḋ est potestas curatorū qui sunt in ecclesia ꝓlati minores. ¶ Si vo vellet aliquis curiosius inquirere/ qualiter habet fieri talis abstractio potestatis ecclesiastice. Et si sit aliquod vniuersale reale/specificum τ quidditatiuū preter omnē operationē intellectus: sicut inquirit̄ de animalitate τ humanitate: remittimus ad metaphysicā. Concedimus itaqꝫ ꝙ abstrahentiū non est mēdaciū ꝑm Aristo. licet ne gauerimꝰ hec vniuersalia realia: sicut nec mathematici mentiunt̄ siue pūcta sint realiter siue nō. ¶ Unde dicimus quantū nobis hic satis est ꝙ vniuersalitas est in opatione τ abstractione quā facit intellectꝰ ex rerū singulariū exteriori cognitione vidēdo qualiter ipse res adinuicē conueniūt vel differunt essentialiter vel accidētaliter: vt ꝙ quilibet homo ꝯuenit essentialiter in hoc cū altero ꝙ est anīal rōnale: qḋ intellectus attendens abstrahit innata sibi virtute similitudinē hanc que nō est extra nisi singulariter in singulis hoībus: τ denudat eā a loco/a tpe/τ ab oīm gnalium accidentiū ꝯfusione: τ ita remanet vniuersalis τ absolutus ꝯceptus hoīs in aīa: qui nihilominꝰ originat̄ ex rebus ad extra singularibꝰ. Sic de ecclesiastica potestate sentire possumꝰ vbi in se formaliter τ absolute cōsyderat̄. Oēs eñ sacerdotes ꝯueniunt in sacerdotio/oēs episcopi in episcopatu: τ ita de reliquis. Quereret forte aliqs/quopacto ecclesia romana dicat̄ eadē isto mō cum ab initio fuerit petrus in antiochia? Rñsio facilis est/fiat abstractio talis a ꝯnotatiōe loci: τ dicamus ꝙ ecclesia romana est illa diocesis ꝓuincia vel sedes ꝗ̄ peculiariter hꝫ regi ꝑ autoritatē papalē: et eam cōplectit̄ sic veritatē habet vulgata vox/vbi papa ibi roma. Nec est dubiū verti debet quin isto mō romana sedes τ eccl̄a sit caput mater τ magistra ceterarū: q͛ sūmā petri potestatē includit.

Consyderatio. VIII.

Potestas ecclesiastica ꝯsyderata respectiue τ quodāmodo materialiter ꝓut applicat̄ ad hoc vel illud suppositum/pōt dici variabilis τ auferibilis in casibꝰ multis. Hoc ꝑspicuū est quotidie vbi fiunt mutationes: nunc per nouā consecrationē/nunc ꝑ nouā electionē vel institutionē ministroꝝ. Ita ꝯsequēter dicere possumus de potestate papali ꝙ mutabilis est τ auferibilis ꝑ mortē naturalē sicut ꝯstat: vel ꝑ ciuilē/videlicet ꝑ depositionē saltē quo ad plenitudinē sue iurisdictionis ꝗ̄ depositio qualiter τ ex quibꝰ causis fieri possit/latiꝰ in alijs opusculꝭ apertū est. ¶ Unde sicut papa renūciare pōt papatui τ dare libellū repudij ecclesie etiā sine culpa ipsius spōse: licet hoc facere nō debeat sine causa. Sic ecclesia pōt hūc vicariū sponsi sui dimittere/τ ei libellū repudij dare etiā sine culpa sua: licet nō sine causa. Exēplificauimus aūs in sex casibꝰ: in quibꝰ verus papa deponi pōt ex culpa sua: etiā vbi nō esset realiter hereticus ad intra: ꝯmis ad extra talis iudicaret̄. Exemplificauimꝰ in alijs sex casibꝰ quibꝰ deponi pōt papa sine culpa sua: licet nō sine causa etiā preter liberā eius cessionē. Tractatulus intitulari pōt de auferibilitate pape ab ecclesia τ incipit: Ueniēt autē dies cū auferet̄ ab eis spōsus: ꝓpterea breuitatis amor hic ista nō repetit. ¶ Uerꝫ potestatē hāc ecclesiasticā que respicit institutionē ministroꝝ ecclesie a summo vsꝗ̄ deorsum ꝯfundit magna caligine cupiditas ambitiosa: querēs que sua sunt τ ꝗ̄

crescētib⁹ beneficioꝝ dotationib⁹ impudenter excreuit: ita vt vix discerni mō possit: quid ex p̄maria institutione christi vel inuariabili iure diuino tenēdū sit in hmōi ministroꝝ ordinatione. Mira siquidē quo ad vsum talis potestatis varietas incessit que ex chronicas summoꝝ pontificum: ⁊ ex tenore generaliū concilioꝝ decretaliū ⁊ decretoꝝ se ostendit. Nec est opusculi p̄sentis ꝑ hec oīa discurrere. Sed dicamus hic aliter esse discernendū in ecclesiastica politia: dū3 est ordinata cōplete sub quadā explicatione ꝑfecta ⁊ nūerosa mēbroꝝ suoꝝ in ministris ꝑ status/gradus ⁊ officia. Aliter dū ab initio firmata est ecclesia in magna rā ecclesiasticorū ꝙ fideliū paucitate: velut in quoda3 seminario vel germine seu botro. Potuit em̄ tūc rōnabiliter supremus ille pontifex Petrus habere faciliter p̄sensū concilij gn̄alis sicut in electione Mathie ⁊ cessatione legaliū. Potuit ⁊ instituere ministros ꝑ diuersas ꝓuincias ⁊ loca de mādato suo sicut ad eū facilis patebat accessus. Nec vigebat auaricia: qr p̄mi p̄mo petebant ad mortē. Que oīa cessant in hac tam copiosa fideliū multitudine post tot iura/ tot leges/tot decreta ⁊ decretales summoꝝ pontificum ⁊ generaliū concilioꝝ editas ad regendā feliciter ecclesiā. ¶ Suppetit hoc loco ꝯuenientissime consiliū Jetro datū moysi Exod. xviij. qd̄ sic habet: Stulto labore ꝯsumeris tu ⁊ popul⁹ tuus qui tecū est/vltra vires tuas est negociū: solus illud sustinere nō poteris. Sed audi verba mea ⁊ consilia mea/⁊ erit dn̄s tecū. Esto tu populo in his que ad deū pertinēt vt referas q̄ dicūtur ad eū/ostendasqȝ populo cerimonias ⁊ ritū colendi/ viamqȝ per quā ingredi debeāt ⁊ opus qd̄ facere debeāt: prouide autē de oīni plebe viros potentes ⁊ timentes deū in quib⁹ sit veritas: ⁊ q̄ oderint auariciā/⁊ cōstitue ex eis tribunos ⁊ cēturiones quinquagenarios ⁊ decanos q̄ iudicent populū in oī tpe. Quicqd̄ aūt maius fuerit/referant ad te/⁊ ipsi faciliora tm̄modo iudicēt. Leuius quoqȝ tibi sit partito in alios onere: si hec feceris/implebis imperiū dei: ⁊ p̄cepta eius poteris sustinere: ⁊ oīs hic populus reuertet̄ cū pace ad loca sua. Quib⁹ auditis moyses fecit oīa que ille suggesserat. ¶ Edocemur ex hac scriptura calamo dei scripta de multis. Specialiter ꝙ si moyses loquens deo familiariter sicut amicus ad amicū: obediēter audiuit consiliū gentilis hoīs in regimine totius synagoge: quāto magis debet hoc summ⁹ pontifex ad dictamē totius ecclesie vel generalis ꝯcilij suo noīe. ¶ Rursus si iudicia minora reprobant̄ i moyse videam⁹ in summo pōtifice ⁊ curia sua quid de tot ꝓphanissimis ⁊ indignissimis causarū ⁊ litigioꝝ continuis ⁊ anxijs occupationib⁹? Quid de beneficioꝝ quorūcūqȝ etiā minoꝝ collationib⁹ ⁊ signationibus manu pape? Quid de annataꝝ exactionib⁹. Quid de innumeris similibus dicendū iudicabit̄ relicta oī cura sollicitudine vel studio de oīni eo qd̄ spūale est qd̄ diuinū est/qd̄ deniqȝ fidem cōcernit ⁊ religionē christianā. ¶ Cōcludim⁹ tandē ex dato moysi cōsilio ⁊ p̄cepto legis Deut. xviij. ⁊ ex institutōe christi Matt. xviij. ꝙ nulla fuit hacten⁹ nec erit in posterū perniciosior pestis in ecclesia ꝙ omissio gn̄aliū ꝯciliōꝝ ⁊ prouincialiū/vel in re ipsa vel autoritate. Autoritas itaqȝ nulla erit si solus summ⁹ pontifex oīa velit inferioꝝ ecclesiasticoꝝ vsurpare institutiones/iura/status/gradus ⁊ officia. Meminerit itaqȝ summ⁹ pontifex datā sibi a deo potestatē supremā in ecclesia ad edificationē eius ꝓut Sapiens iudicabit. Judicat aūt sapiēs de potestat̄ vsu variabiliter inuariabilis existēs sicut est gn̄ale concilū: ⁊ hoc ꝓ tempoꝝ/locoꝝ/reliquarūqȝ circūstātiarū diuersa qualitate. Teneat ergo suū iudicium ⁊ maneat ecclesiastica politia optimo regimine: q̄le fuit sub moyse gubernata: qm̄ mixta fuit ex triplici politia. Regali i moyse: Aristocratica i. lxxij. seniorib⁹: ⁊ in tymocratica dū de populo ⁊ singul̄ tribubus sub moyse rectores sumebātur. ¶ Sed opponūt plurimi nolentes ad ordinatos remitti ministroꝝ ecclesiasticoꝝ institutiones neqȝ ꝑ electionē/neqȝ per collationē. Expertū est inquiūt ꝙ turbarent oīa/venderēt/dissiparēt/partim cupiditate carnali/partim seculari potestate tracti: de literarū quoqȝ studijs actum esset. Verū in promptu est respōsio: corrigeret summus pontifex abusus hmōi: ⁊ autoritatis securitate suprema vigilanter adhibita poneret aspera in vias planas: deponeret potentes intrusos de sede: ⁊ exaltaret humiles sine prece v̄l munere. Hoc est em̄ architectoris officium. Dū v̄o peccat in his summus pontifex: q̄s ministroꝝ corrigere vel p̄sumet vel poterit? Dices ꝙ hoc poterit generale conciliū. Vide qr nec crebro nec faciliter habet̄. Vix em̄ statuit libēter aliquis sibi correctionis iudicium. Deniqȝ si ꝓpter abusus ordinarioꝝ in ministrorū institutione putent aliqui sublatū esse ab eisdē hoc exercitiū: simile in papa rationē: ꝙ ab eo debeat vsus tolli nunc inueniri dicit̄ ab alijs maxime dū recipit annatas quoniā ex hac copula q̄diu perseuerauerit/ oriet̄ ineuitabiliter leprosa pestis simonie/inficiens sua ꝯtagione nedū caput/sed pene singula ecclesie mēbra. Superest vt apponat̄ sicut apponi querit̄ in reformatione prouisio.

Consyderatio. IX.

Potestas ecclesiastica si cōsyderet̄ quo ad vsum vel exercitiū/illa mutabil̄ est ⁊ multipliciter variabilis. ¶ Hec consyderatio cū duabus p̄cedentib⁹ soluit ꝓtinus questionē hanc: Si potestas ecclesiastica sit imediate a deo vel mediate ab hoībus? Nam cōsyderando ecclesiasticā potestatē primo modo ꝯcedendū est absqȝ vlla dubitatione/ꝙ illa fuit et est immediate a deo hoīe christo sic ꝙ a nullo altero fuit instituta. Nec congregatio totius vniuersitatis hominū/seclu so christo/docuisset sibi potestatē hmōi instituere: quemadmodū potuit vel posset instituere sibi potestatem imperialē super oīnes potestatē regalem/ potestatē ducatuū/comitatuū ⁊ baroniarū: ⁊ ita de reliquis potestatib⁹ pure secularibus. Nō autē potuisset sibi instituere sacerdotiū nec papatū: sicut habet ecclesia. Nec similit̄ destituere sicut nec mutare legē christi; que mutatio sequit̄ de necessitate

ꝓut arguit aplus ꝙ trāslato sacerdotio necesse est vt legis translatio fiat. ¶ Si ꝟo potestas ecclesiastica ꝯsyderet̃ secūdo mō tunc in principio nascētis ecclesie collata est imediate a deo tam petro ꝙ apostolis ⁊ discipulis quibꝰ immediate christus contulit sacerdotiū sup corpus suū verū ⁊ sup mysticum. Unde ⁊ apls dicit se recepisse euāgeliū nō
C per hominē: ⁊ similiter mysterium ⁊ ministrationē corporis christi. Ego inquit accepi a dño qḋ ⁊ tradidi vobis ⁊c̃. ¶ Et ita ꝯseqnenter ꝓbabile est ꝙ sicut christus imediate ꝯtulit hāc potestatē primitus suis aplis ⁊ discipulis: applicādo. s. eā istis et nō alijs: sic ⁊ imediate cōcessit vsum actū vel exercitiū: qꝛ dans formā/dat ꝯsequētia ad formā. ¶ Dicimꝰ tandē his nō obstantibꝰ vel ita se habentibꝰ ꝙ successores petri ⁊ alioꝝ aploꝝ de cōi lege seclu so miraculo vel noua reuelatione: fuerūt ⁊ sunt instituti mediate ꝑ holes: vt per ꝯsecrationē vel electionē vel aliā institutionē. Usum similiter vel exercitiū receperūt atqꝫ recipiunt mediate ꝑ humanū ministeriū vel ꝯcessionē. ¶ Et forte ꝗ ad vsum vel exercitiū potestatis ecclesiastice sic euenit ipsis etiā apostolis ⁊ discipulis ꝙ post imediatā concessionē vtriusqꝫ. s. potestatis ⁊ vsus factam a christo postmodū crescente numero fideliū fuit ad tollendū schisma: ⁊ ad exēplar dandū posteris limitatio facta talis potestatis quo ad vsum: et hoc ꝑ petrū summū pontificē de consensu totius ecclesie ꝑmitiue vel gñalis cōcilij: vt nō quilibet posset in quēlibet vti potestate sua attēta christi ordinatiōe primaria ꝗ voluit ecclesiam suā regi ꝑncipaliter sub vno ⁊ ab vno monarcha: sicut est vna fides/vnūꝫ baptisma/⁊ vna ecclesia: vnitate capitis tā primarij ꝙ vicarij: qm̄ iste est optimꝰ principatꝰ: ꝑsertim in spūalibꝰ ad cōseruationē vnitatis fidei: ad quā obligant̃ oēs. Non sic aūt est de lege ciuilibꝰ ꝙ debeant esse similes ⁊ eedē apud oēs nationes ꝓpter varietatē moꝝ ⁊ conditionū in diuersis ꝓuincijs. Quoniā insuꝑ gladius ecclesie spūalis est videlicet excōmunicatio/ꝗ potest extēdere se quātūlibet in lōginquas nationes. Aliter est de gladio materiali. Propterea nō oportuit/nec forsitan expediuit ꝙ in tꝑali potestate eēt vna ꝑseuerās monarchia ꝑ orbē vniuersum: sicut de spūali potestatē predicamꝰ institutū fuisse iure diuino ꝑmitus in ꝑsona petri Joā. vlti. Pasce oues meas: ꝓut sancti doctores ⁊ ecclesia tenendū tradiderūt. ¶ Sumamꝰ exēplū materiale/ꝯforme vt tradit Diony. spūali qḋ inuenit̃ in sole: qui fons luminis est/non illuminatꝰ ab alio corꝑe/sed illuminās. Deinde sunt aliqua ꝗ ab eo illuminant̃ ⁊ consequēter illumināt: nōnulla ꝟo que illuminant̃/sed illuminādi virtute carent: qm̄ in ipsis lux occūbit. ¶ Exēplū aliud est i angelica triplici hierarchia: vnde licet quo ad naturā/gratiā ⁊ gloriā sit qlibet angelus imediate formatus a deo: nihilominꝰ quo ad exercitium actuū hierarchicoꝝ/qui sunt purgare/illuminare ⁊ perficere: tres primi ordines hierarchizant nō hierarchizati ab alijs. Tres medij hierarchizant̃ ⁊ hierarchizant. Tres infimi hierarchizātur ⁊ non alios angelos hierarchizant. Papalis autoritas suo modo cū cardinalibus imitatur triplicē primā. Alteram ꝟo mediā imitatur patriarchalis/archiepiscopalis/episcopalis ⁊ sacerdotal' autoritas in habētibus subiectos sibi: Quod dicitur ꝓpter curatos vel etiaꝫ ꝓpter solos titulares episcopos carētes plebe. Ultimi sunt instar tertie hierarchie: qui hierarchizant̃ in ecclesia: ꝫ nō alios autoritatiue hierarchizant: quēadmodū sunt populi ⁊ simplices religiosi ſm Diony.

Consyderatio. X.

Potestas ecclesiastica in sua plenitudine est formaliter ⁊ subiectiue i solo romano pōtifice. ¶ Supponit̃ itaqꝫ primo ꝙ licet aliquis possit eligi in papā nō sacerdos: sicut eligit̃ aliquis in episcopū. Ipse nihilominꝰ appellari nō potest aut debet summꝰ pontifex nisi fuerit in sacerdotē ⁊ episcopū ꝯsecratus. Et ꝗuis ex electione posset aliqḋ iurisdictionis habere nō tamē habet ante ꝯsecrationē in episcopum plenitudinē ecclesiastice potestatis tā ordinis ꝙ iurisdictionis vtriusqꝫ qḋ perspicuū est ex terminis. ¶ Hic autē ꝯsurgit equiuocatio nō modica ꝓpter dños iuristas ꝗ loquētes dē plenitudine potestatis papalis solū loqui vident̃ de potestate iurisdictionis ex ꝗ locutione videt̃ hec absurditas sequi ꝙ pure laicus/imo ⁊ femina posset esse papa/⁊ habere plenitudinē ecclesiastice potestatis. ¶ Supponit̃ insuper ex iā dictis ꝙ ex institutione christi nullꝰ in ecclesia debet dare vel suscipere gradus hierarchicos ꝗ sunt purgare/illuminare ⁊ ꝑficere: si non interueniat vere vel interꝑtatiue autoritas supremi hierarchie vel monarche in ecclesia scrā dei quatenus in ea vitet̃ ꝯfusio ⁊ optimo regimine gubernet̃ ad exemplar ecclesie triūphantis: ꝓpter quod dicit Joā. in Apoca. se vidisse nouā ciuitatē hierusalē descendisse de celo. Et moysi dictū est: Uide vt oīa facias iuxta exemplar qḋ tibi ostensum est in monte. ¶ Supponit̃ rursus illud philosophi ꝙ actiones sunt suppositoꝝ. ¶ Tandē ex his ꝑcedentibus possumꝰ describēdo dicere ꝙ plenitudo potestatis ecclesiastice est potestas ordinis ⁊ iurisdictionis ꝗ a christo collata est supnaturaliter petro sicut vicario suo ⁊ monarche primo ꝓ se ⁊ suis successoribus legitimis vsqꝫ in finē seculi ad edificationē ecclesie militantis/pro ꝯsecutione felicitatis eterne. ¶ Dicit̃ in hac descriptione supnaturaliter/ad differentiā potestatū vł iurisdictionū que successoribꝰ petri potuerūt ꝯuenire ſm leges humanas ciuiles ⁊ politicas/vel dictamē iuris naturalis: quod vult vt supmus in aliqua politia gaudeat multis honoribꝰ ⁊ priuilegijs sup alios vel ex speciali dotatione seu donatione principū ⁊ alioꝝ seculariū: vel tandē ex ipsius ecclesie seu conciliorū generaliū fauorabili ꝯcessione: sicut cōmunitas ꝑfecta suo capiti naturaliter dare pōt. Cuius concessionis vna fuit ratio nō mala quatenꝰ honoret̃ in interꝑtandis iuribus ⁊ emergētibus quotidie dubijs circa regimen ecclesiasticū: qꝛ facilior est recursus ad papam cū curia sua ꝙ ad ipsum generale conciliū. Que causa mouit ab initio reges insti

tuere: et eis potestatē leges condendi et interpretā
di tribuere. ¶ Hanc autē distinctionē non atten-
dentes aliqui putauerūt oīa que nūc summis pon
tificibus ɔueniunt cōpetere ex primaria christi in-
stitutione, et immutabili iure diuino: quod falsum
est: qm̄ staret aliquē esse verū papam et pfectū qui
careret actualiter multis talibus priuilegijs et ho
noribus in quibus non cōsistit plenitudo ecclesia
stice potestatis: qualē in petro fuisse descripsim⁹:
et quā nullus hominū preter christū, immo nec ec
clesia tota ɔferre potuit: ita nec auferre, sicut in cō
C syderatione nona notatū est. ¶ Contendūt nunc
aliqui pollētes literis q̄ post institutas p̄ genera-
lia cōcilia regulas sup̄ electionibus faciēdis, et be-
neficijs p̄ ordinarios cōferendis iuxta fundatorū
intentionē: quemadmodū obseruaī de iure patro-
natus apud laicos nequaq̄ licitū fuit pape tales
cassare regulas: p̄sertim ita generaliter et passim p̄
reseruatiōes et aliter: sic̄ visū est a centū annis vel
vltra. Nō licuit p̄terea facere tot et tales nō obstā-
tias eoꝝ que constituta sunt in generalib⁹ conci-
lijs: quot et qualib⁹ nō obstantijs vti solet passim
in bullis suis: adeo quidē vt alexander quintus in-
ductus sit in p̄tensis quibusdā bullis ponere non
obstantiā huius saluberrimi ac celebriter obser-
uati statuti. Ois vtriusq̄ sexus. ¶ At vero respon
dent alij nō ad originē ecclesiastice potestatis po-
sitā a iure diuino tantūdē ɔsyderātes quantū re
spiciunt decretales cū glossis, allegationib⁹, con-
cordātijs sine numero doctoꝝ vnius ad alterū: vt
ouium gregi mos est. Respondent inquā p̄ vnicū
verbū q̄ semp̄ intellexit conciliū generale autori-
tatē summi pontificis exceptā esse in omi cōstituti
one sua qualicūq̄. Nimirū qui posuerunt isti papa
lē autoritatē sup̄ia conciliū, aut saltē non imparē.
Est autē certū apud eos q̄ par in parem, et minor
in superiorē, non h̄z imperiū. ¶ Benedictus aūt
deus q̄ per hoc sacrosanctū Constantieñ. ɔciliū il
lustratū diuine legis lumine dante ad hoc ip̄m re
xatione p̄sentis schismatis intellectū, liberauit ec
clesiā suā ab hac pestifera p̄niciosissimaq̄ doctri-
na: qua semp̄ manēte p̄seuerasset semp̄ schisma nu
tritū ab ea. Declaratū nempe decretūq̄ est q̄ et si-
ne papa generale conciliū ɔuocari: et a concilio pa
pa iudicari certis casib⁹ potest. Q, insup̄ h̄z autori
tatē generale conciliū p̄scribere leges seu regulas
s̄m q̄s plenitudo potestatis papalis nō quidē in
se q̄ semp̄ eadē est, sed in vsu suo moderāda, regu-
landaq̄ est. ¶ Neq̄ putandū est insup̄ cōcilia ge-
neralia sic excepisse papalē autoritatē in constitu-
tionib⁹ suis: vt eidē p̄mitteret effrenis libertas: ea
destruēdi leuissime, q̄ tanta grauitate et digesta sa-
pientū maturitate ɔdita sunt. Intelligiī ergo pa-
palis autoritatis exceptio facta: p̄ut occurrēs ne
cessitas vel euidens vtilitas postulabat: vbi p̄tūc
recursus ad generale conciliū non patebat. Alio-
quin nō erat ibi vti plenitudine papalis potestatē
sed abuti plenissime. ¶ Utrum vero validū fuerit et
ratum quicq̄d ex abusu tali processit diffinire sub
vna generalitate nō audeo. Scio q̄ multa sūt irri
ta, multa inexpedienter, multa in deformationē

ecclesie q̄ tn̄ facta tenēt. Ceterū videī apponēda p̄
hoc sacrosanctū ḡnale conciliū talis declaratio p̄
quā appareat quo pacto autoritas papalis et quo
usq̄ cognoscaī excepta, in ɔstitutionib⁹ vel iā fa
ctis, vl̄ de nouo ɔdendis: qm̄ vt aiunt, nō est ad p̄
sentia lex. Olim deniq̄ male gestoꝝ p̄teritis tēpori
bus cessatio vel annulatio, neq̄ facilis, neq̄ forte
iuridica, et inexpediēs plane expediret. ¶ Atten- D
danī regule q̄ sequunī faciētes ad elucidationē p̄-
cedentiū de legum vel ɔstitutionū interp̄tatione.
¶ Prima: leges hūane danī s̄m illa q̄ vt in plu-
rib⁹ accidūt. Qm̄ oēs casus particulares enume-
rare et remediū specialis legis apponere: neq̄ pos
sibile est humano legislatori cū sint in infinitū va-
riabiles: sed nec expedit p̄pter ɔfusionē fastidio-
sissimā immo et p̄plexā: q̄ ex illa multiplicitate ɔsur
geret. Erit aūt lex s̄m Isido. honesta, iusta possi-
bilis seruari: et s̄m ɔsuetudinē patrie, loco, tēpori
q̄ ɔueniēs necessaria, vtilis manifestaq̄, ne aliq̄d
per obscuritatē in captione ɔtineat nullo p̄uato cō
modo, sed p̄ cōmuni ciuiū vtilitate ɔscripta. ¶ Al
tera regula: Leges humane q̄ feruntur generaliter
possunt et debēt exceptionē recip̄e vbi deficit ratio
legis: qn̄ videlz legislator si adesset, vel alius pru-
dēs interrogatus: exciperet generali cōstitutione
casum particularē: q̄ taliter aut taliter occurreret.
Hec autē exceptio multipliciī noīaī: qn̄q̄ epikeia
sicut ab Aristo. qn̄q̄ iuris interpretatio, sicut a le-
gistis: qn̄q̄ dispēsatio, sicut a canonistis: qn̄q̄ bo-
na fides, sicut a politicis, dicētibus bonā fidē esse
vbi nō simulaī vnū et aliud agitur: qn̄q̄ diciī equi
tas, sicut ait p̄pheta dn̄o: Oīa mādata tua equi
tas: hoc est s̄m equitatē implēda. ¶ Tertia regu-
la: Triplex inueniī iuris interp̄tatio vel exceptio.
Quedā est iudicialis potestatis spectās ad legis-
latorē et iudices: quēadmodū dici solet. Cuius est
condere eius est interp̄tari. Quedā est doctoralis
autoritatis, spectans ad illos quib⁹ data est auto-
ritate summi pontificis licētia interp̄tandi schola
stice iura: vel qui sup̄ his interp̄tandi scientia pol
lent, arte vel experiētia: iuxta illud: Cuilibet exper
to in sua sciētia credendū est. Et iterū: Unusquisq̄
bene iudicat de quib⁹ nouit. Quedā interp̄tatio
est ineuitabilī necessitatis: potens cadere circa quē
libet: dum certitudinaliter videt iminens pericu-
lū suum nisi vim vi repulerit et egerit ɔtra genera-
lia verba legis: quo casu est sine culpa apud deū:
q̄uis dolere debeat q̄ incidit in hanc necessitatē.
Et si docere pōt legitimis testimonijs apud iudi-
cē humanū absolutus erit: aliter non: qm̄ apud il-
lum idem est de illis q̄ non sunt et que nō apparēt
¶ Quarta regula: Iuris interp̄tatio seu dispēsa-
tio vel exceptio q̄ est iudicialis potestatis: hoc ope
raī q̄ agēs ɔtra verba legis nō puniī apud hoies
in exteriori foro. Sed apud deū in foro cōscientie
peccabit vterq̄. s. dispensans et cū quo dispēsatur:
si talis nō fuerit qui dispēsat qualē descripsit chri-
stus fidelis et prudens. Fidelis ne cōmodum pro
priū fauorē vel honorē quesiuerit derelicto diuo
vel cōi bono. Prudēs vt circumspiciaī vndiq̄ ra
tio legis et legislatoris intentio. Est eñ dispēsatio

cōmensuratio seu distributio boni cōis: quale ē lex
ad singulos ſm legis intentionē/ put circūstantia
rum varietas occurrerit: q̄ dispensatio si non fide
liter ꝛ prudēter fiat/eam appellat Ber. dissipatio-
nē/ nō dispēsationē: intellige quo ad deū ꝛ ꝯsciam
si hoc ꝯstiterit aut ꝯstare debuerit. Tenet vō fre-
quēter apud hoīes ſm exteriora iudicātes hec dis
pēsatio si nō ꝯtineat errorē aptū. Aut nisi fuerit su
pio ꝛ lege ꝓhibita: qḋ dr ꝓpter statuta fieri possibi
lia circa papalis vsum ptātis p ḡnale ꝯcilium.

¶ Quinta regula: Juris interp̄tatio vel exceptio
q̄ ē doctoralis autoritatis/ relevat plurimū nō obe
diētes nudo legis vbo/ tam quo ad iudicia foren-
sia: sicut est ab expēsis relevatio: q̄ in foro ꝯscie et
divino iudicio: p̄sertim dū sunt doctores famati
plures ꝛ expti in arte sua: ꝛ in moꝝ honestate ꝓba
ti. Alioqn sepe mentit̄ iniq̄tas sibi dum corrupta ē
p̄ce vel p̄cio. Excecāt em̄ munera etiā oculos pru-
dentū. Et si credit̄ Aristoteli expientie vba loquē
ti: Malicia facit errare/ nedū circa ꝯclusiones elō
gatas a p̄mis p̄ncipijs/ sed in ipsismet p̄ncipioꝝ
moraliū ianuis: quēadmodū reputabat̄ olim la-
trocinū apud alemanos licitū: teste Julio de bel-
lo gallico: Ac pctm̄ innaturale ꝛ sordidum apud
romanos ſm apostolū ad eosdem. Et ita de pluri
bus hominib9 datis in reprobū sensum/ p varieta
te damnatōis vitioꝝ. ¶ Sexta regula: Juris in-
terp̄tatio/ exceptio vel dispensatio simil̄r exigit dū
fit altero p̄dictoꝝ modoꝝ iudicial̄r vel doctrinal̄r
q̄ habeat duplex intuitus: vnus ad bonū diuinū
ꝛ publicū: alter ad p̄ticulare cōmodū illius ꝓ quo
fit iuris interp̄tatio vel dispensatio. Euenit itaq̄
sepius q̄ dum passim laxat̄ rigor legis ex quadā
vt fingit̄ ꝯpassione ꝛ misericordi ꝯdescensione ad
aliquos p̄ticulares positos sub lege: deperit ex al-
tera p̄te stabilitas ꝛ rigor discipline: q̄ rigor est p̄-
cipue in omni lege seruandus. Docuerūt hoc ro-
mani qui ꝓprios etiam filios occiderūt: q̄ in seip-
sos rigorem legum suaꝝ exercuerūt/ quatinus di-
sciplina militaris ꝛ obediētia legalis inuiolata ma
neret. Docent hoc fratres carthusien̄. qui sup esu
carniū/ vel nunq̄ vel rarissime dispensationē reci-
piūt. Ac ꝓinde disciplina regularis viget apd̄ eos
q̄ quantū sit collapsa apud religiones quasdā alᷓs
passim dispēsatiōibus vtētes videre stupor ꝛ do-
lor est. Sup qua re iam Bernardi ꝓ tp̄e suo quere
la nascebat̄. Quid modo dicendū putabim9 de iā
facili vt appellant dispensatiōe p papam ꝛ p̄latos
super iuramētis licitis. Sup votis rōnabilibus.
Sup immensa b̄ficioꝝ pluralitate. Sup genera-
li concilioꝝ non obstantia: Sup p̄uilegioꝝ ꝛ exem
ptionū cōmune ius ꝑuantium concessione. Quis
omnia dinumeraret p que nunc vigor ecclesiasti-
stice/ immo ꝛ euāgelice discipline tot9 vere lāguit/
emarcuit/ euanuit. Prouideat sup oībus sacrosan
ctū hoc Constantien̄. ꝯciliū. ¶ Fundat̄ in hac ra-
dice stablitas legū q̄ ꝯsuetudo est optima legum
positiuaꝝ interpres: ita si neq̄ iuri diuino neq̄ na
turali fuerit ꝯtraria. Fundatur ꝛ illud Aristotelis
polizantis. Non esse dandū p̄mium inuenienti-
bus nouas leges; q̄uis in se meliores extiterint;
quoniam mutatio legum frequens causat instabili
tatē: neq̄ permittit eas in ꝯsuetudinis fixa radice
roborari. Hoc aduertant qui ad oēm motū capi
tis/ ad omne quod bonū agi fantasiatū fuerit con
dere satagunt nouas leges/ penas penis adijcere
quasi sup omni re q̄ bona est/ si fieret bonū sit ꝛ ex-
pediens legem penalē addere. Non em̄ respubli-
ca regit̄ p simile. ¶ Fundat̄ in eadem radice rōna
bilitas abolitiōis vel abrogationis quarūdā legū
positiuaꝝ p oppositos mores subditoꝝ/ q̄ vsi sunt
in naturā. ¶ Fundat̄ ꝛ rōnabilitas permissionis
quorūdā maloꝝ nō vt approbent̄/ sed ne punita ru
ant in deterius. ¶ Fundat̄ ꝛ ius p̄scriptionis pu
nientis/ ne fiant incerta dn̄ia/ neglectores reꝝ pro
priaꝝ/ ac iuste trāsferētes etiam apud deū ꝛ ꝯsciā
tale dn̄ium in bone fidei possessorē ꝛ p̄scriptorem
legitimum.

Consyderatio. XI.

Potestas ecc̄liastica in sua plenitudīe est
in ecc̄lia sicut in fine: ꝛ sicut in regulante
applicationē ꝛ vsum hmōi plenitudinis
ecc̄liastice potestatis p seip̄am/ vel p ḡnale ꝯciliū
ip̄am sufficiēter ꝛ legitime rep̄sentās. Constat vti
q̄ datam fuisse Petro plenitudinē ecc̄liastice po-
testatis a christo ad edificationē ecc̄lie sue: sicut cō
formiter ad apl̄m ponit descriptio. ¶ Propterea
loq̄tur Aug. cū alijs q̄busdā/ q̄ claues ecclesie da-
te sunt nō vni/ sed vnitati: ꝛ q̄ date sunt ecc̄lie. Et
hoc ꝯuenienter p̄t intelligi modis quos explicat cō
syderatio: q̄m claues date sunt ꝓpter ecc̄liam ꝛ vni
tatē eius tanq̄ ꝓpter finem. ¶ Potest etiā dici in
ecc̄lia vel in ꝯcilio hec plenitudo ecc̄liastice pote-
statis nedū in se final̄r/ sed alijs duob9 modis: vicȝ
quo ad applicationē ad hanc vel illam ꝑsonā. Et
quo ad vsum regulandū/ si forsassis in abusum vti
quereret̄. Constat his tribus modis plenitudinē
ecclesiastice potestatis esse in ecclesia/ ꝛ in ḡnali cō
cilio tanq̄ in gerente vices eius. Et quidem de du
plici modo p̄mo ꝛ secūdo non est difficultas. Simi
liter nec de tertio si ꝯsyderem9 descriptionē pleni
tudinis ecc̄liastice potestatis/ vbi ponit̄ q̄ data ē
ad edificationē ecclesie. Cum igitur summus pon-
tifex hn̄s eam subiectiue/ sit peccabilis ꝛ possit hāc
potestatē in destructionē velle ꝯuertere. Simil̄r sa
crum collegiū qḋ ei datū est/ ꝛ consistit quasi cōi-
tas aristocratica/ non est in ḡr̄a vel fide ꝯfirmatū:
sup est vt aliqua sit relicta inobliq̄bilis ꝛ indeuia-
bilis regula ab optimo legislatore christo ſm quā
possit abusus hmōi ptātis rep̄mi/ dirigi atq̄ mo-
derari. Hec aūt regula est vel ecc̄lia vel ḡnale ꝯcili
um. Vn̄ cū mediū vtutis al̄r nō habeat̄ nisi ꝓut
sapiēs iudicabit: finalis resolutio ad hāc sapīaȝ fi-
et ad ecc̄liam vbi est sapīa indeuiabilis: vel ad ge
nerale ꝯciliū. ¶ Hic fundant̄ ea multa q̄ p hoc sa
crū ꝯciliū ꝛ ꝯstituta ꝛ practicata sunt. Vt q̄ papa
iudicari p̄t ꝛ deponi p ꝯciliū. Q, eidem in regula
tione sue potestatis quo ad vsum subijcit̄: ꝛ sibi p̄t
dici: Cur ita facis? ꝛ ita de plurib9 q̄ recollecta sūt
in illo sermone: Prosperū iter faciet nobis deus.
¶ Possumus ad hanc ꝯsyderationē addere q̄ ple

nitudo ecclastice ptãtis si ɔsyderet̃ in sua latitudine ipa non est in solo papa/nisi quodã mõ fontaliter potestatiue ⁊ originalr̃ suo modo. Hec em̃ latitudo potestatis ɔplectit̃ in se alias potestates ecclasticas collectiue a summo vsq3 ad deorsum. Et est in eis plenitudo ecclesiastice potestatis papalis tanq̃ pars integralis in suo toto:⁊ ita nõ est maior vel supior ad totã ecclam:sicut nec pars maior toto. Si vo ɔsyderet̃ hec plenitudo in sua sup̃mitate/tunc absq3 vlla dubitatione plenitudo ecclesiastice potestatis papalis supior ⁊ maior est ad reliquas:sed iam illud quod reliquum est/nullo pacto potest ɔstituere gñale ɔciliũ:iuxta illud quod dictũ est pius/q̃ gñale ɔciliũ in sua rõne formali includit de necessitate papalẽ autoritatẽ/siue papa sit/siue non sit:q2 si papa est ⁊ vult facere debitũ suum de ɔuocando ɔciliũ:certe debet autorizari p ipm. Si vero ptinaciter renuit in destructionem ecclesie/iam tunc agendũ est acsi non esset:⁊ remanet in ecclesia potestas seipam congregandi ⁊ sibi puidendi ac ordinandi de potestate papali/secũdo ⁊ tertio modis quo ad applicationem ⁊ ad vsum:sicut de caplo ⁊ decano/vel de vniuersitate ⁊ rectore suo modo diceret̃. ¶ Sed occurrit difficultas pncipalis/quid mortuo papa vel eiecto possit ipm ɔciliũ? ¶ Potest itaq3 pmo ɔstituere sibi papam vnum modo solito p electionẽ dominorum cardinaliũ vel alio modo p ɔpromissum vel p viam spũscti/si pbabilr̃ ita speraret̃ posse fieri q̃ oẽs ɔcordarent in vnũ. Vel forte p expectationem diuini miraculi/sicut fuit in electione Mathie. Et de hac pma ptãte ɔciliȷ̃ non est difficultas qn sibi possit facere caput vnũ. ¶ Alia multa sunt q̃ papa mortuo vel eiecto põt exercere ɔciliũ p seipum vel p organũ aliqd vice oim:quẽadmodũ sepe practicatũ est in B ɔcilio de diuersis sentẽtijs ⁊ decretis respiciẽtib9 exercitiũ iurisditionis coercitiue:sicut in vocatione ⁊ depositõe pape/sicut in excõicatione ⁊ interdicto/relaxatione ⁊ absolutiõe factũ est in cã tridẽtina ⁊ Argẽtina:in qb9 oib9 introducit̃ sctã synod9 loqns/decernẽs/diffiniẽs. Sic inuenit̃ in pmis ɔcilijs tempe aplor̃ ⁊ alior̃/q̃ ɔciliũ loqbat̃/⁊ non papa/etiã dum viuebat. Unde dixerũt apli ⁊ seniores Actu.xv. scribẽtes acta illius cõcilij: Visũ est spũiscto ⁊ nobis. Et sic notat̃ Act. vi. de ɔuocatiõe ecclie p.xij. aplos:⁊ in ɔcilijs gñalibus tales inueniunt̃ modi loqndi: Placuit sctõ ɔcilio: Vel ɔciliũ diffinit:vel statuit sctm̃ ɔciliũ vel sacri autoritate ɔcilij/vel synodalis ordinatio vigeat:⁊ ita in similibus. ¶ Denique tertio sunt alia que non possunt exerceri nisi p suppositũ determinatum iuxta iam allegatum/q̃ actiones sũt suppositor̃. ¶ Circa que distinguendũ est/q2 vel illa sunt talia qualia nullus potest exercere nisi sit papa:nec per ɔmissionẽ/nec aliter. Vel sunt talia q̃ ɔmitti psit p aliquẽ vel aliquos p quos hoc exerceri nõ poss3/s3 ali9 capax est. Exemplũ de curato nõ sacerdote/q̃ põt ɔmittere simplici sacerdoti nõ hñti plebem aliquã q̃ in cura sua celebret missam et consecret/q̃ audiat confessiones ⁊ absoluat/q̃ ministret eucharistiam;et ita de reliquis spectãtibus ad sacerdotiũ. Poterit igitur similr̃ conciliũ cõmittere sacerdotibus vt agant talia que nec ɔciliũ p se nec illi sacerdotes sine cõmissione vel licentia ɔcilij possent exequi saltem licite. ¶ Quocirca restat cognoscendũ de illa ɔditionali si sit aliqua potestas in papa que possit in aliquid in quod nulla altera ptãs ecclastica potest attingere neq3 de facto neq3 de iure. Et videt̃ pma facie q̃ nõ:iuxta cõmuniorẽ doctor̃ sniam/q̃ dicũt ptãtem ordinis eẽ equalẽ in oibus sacerdotibus/comp̃hẽdendo more apli ẽpatũ sub sacerdotio. Non em̃ videt̃ q̃ sit aliqs actus ordinis in quẽ possit papalis autoritas/qn in illũ possit de facto ptãs ẽpalis. Ceter̃ de ptãte iurisditionis quõcũq3 fiat sermo/ videt̃ q̃ cõciliũ possit illã ɔcedere in defectu pape vt in subijciendo. A. ẽpo tales populos quales voluerit p sacramentor̃ licita ⁊ rata ministratiõe. Et ita practicauit hoc ɔciliũ circa Samaytas legatos eis dando;qui licite possent oia q̃ sunt ordis ⁊ spũalis iurisditionis. Proinde qd de largitiõe indulgẽtiarũ tenendũ sit lectori interim ɔsyderandũ relinquo:si solius pape ɔcessione mediate vel immediate tradi possint. Putãt aliq̃ q̃ ptãs hec respicit claues in foro pnie. Propterea ɔuenit in eodẽ foro cuilibet sacerdoti maxime ẽpo:si nõ fuerit hec potestas a supiore quo ad vsum limitata:aut ɔuenit illi q̃ habet curam cõitatis ecclie:fm Thomã. Conciliũ vo talem curam habet. ¶ Porro iuxta hũc dicẽdi modũ põt occurrere scandalũ trahẽs ad hoc incõueniẽs/q̃ ecclia posset bñ regi vsq3 in finẽ seculi sine papa;vt si gñale ɔciliũ daret licẽtiã oib9 ẽpis sacerdotib9 cuilibet supra plebẽ suã absq3 vlla iurisditionis limitatione vel restrictiõe:q2 sic ẽps poss3 constituere sacerdotes/immo ⁊ ẽpos licite ⁊ rate ⁊ vti clauibus:⁊ ita de reliqs omnibus hierarchicis actibus. ¶ Rñdem9 q̃ ⁊ si ad tps aliquod gñale cõciliũ possit aliqd tale facere:qm̃ habere papã est p̃ceptũ affirmatiuũ obligãs ad sp/sed nõ p semp:sicut apparuit dũ vacauit sedes per duos aut tres annos/sicut ⁊ nũc vacat. Nihilominu9 gñale conciliũ neq3 deberet neq3 posset talẽ defectũ capitis vsq3 in finẽ seculi tolerare stante lege:pt tñ supplere dum necessitas viget vel suadet eadẽs vtilitas:et hoc vel p vnũ ẽpm quasi vicariũ/vel p plres sil/aut successiue. Et hoc modo d2 esse plenitudo ptãtis ecclastici in ecclia suppletiue. ¶ Cognoscim9 ex his q̃ false sunt ⁊ iniuriose concilio gñali tales assertiones q̃ negãt ab eo vel ab ecclia executionem ptãtis sup̃me iurisditionis. Negant insup decernẽdi vel diffiniẽdi ptãtem dum papa est/reponentes in eo solo hanc autoritatẽ diffiniẽdi:cũ ex multis cõcilijs ⁊ certa rõne cõstet oppositũ. Vñ ⁊ apostoli miserũt in samariã Petr̃ ⁊ Joãnẽ tanq̃ subditos ecclesie. Et Jacob9 ptulit diffinitionẽ sacri cõcilij sup cessatione legaliũ. De quo Actu.xv. notatũ est:qn̄ tñ Petrus p̃sidebat ⁊ residebat in ecclesia legitime cum esset in gratia cõfirmatus die pẽtecostes. ¶ Possumus tandem canones apparenter discordes sup laude plenitudinis ptãtis papalis rõnabilr̃ ad ɔcordiã3 reuocare si distinctionem trimembrẽ acceptõis ecclastice ptãtis acute

viderimus. Hanc em̃ ptãtem formalr̃ τ in se consyderatam p̃mo modo nemo iudicare p̃t/neqꝫ augustus/neqꝫ ppl̃s/neqꝫ tot⁹ clerus:imo nec vniuersalis eccl̃ia. Sec⁹ in alio duplici mõ. Vñ sicut ex cõsyderatione ptãtis huius stupẽde τ miraculo se impatores etiã τ reges pcũbunt ad oscula pedũ pape. Et inde ↄsurgit aliqñ ex humana fragilitate arrogãs supbia in psona pape referentis ad se qd̃ impendiẗ ptãti. Nõ alr̃ existimandũ est de p̃oꝛib⁹ scl̃is pñb⁹ extollẽtib⁹ papã miris modis. Et inde suboꝛta est in qbusdã summis pontificib⁹ arrogãtia maioꝛ debito:quod est vsurpare id qd̃ iure nõ poterat. Hinc cuidam gloꝛianti q pedib⁹ suis cõculcaret impatoꝛis caput/retudit hanc arrogantiam acriter satis impatoꝛ hoc moꝛdaci ṽbo: Non tibi inqt/sed Petro ¶ Hinc fit p̃terea q absqꝫ mẽdacio vel adulatõe papa neq̃ssum⁹ põt appellari sãctissimus:p̃t adoꝛari cultu dulie vsqꝫ ad oscula pedũ:τ ita de reliq̃s honoꝛibus. ¶ Sic eccl̃ia q̃ maculã nõ habꝫ neqꝫ rugã:q̃ istar marie ṽgo est τ iuẗ introduciẗ qñqꝫ tanq̃ peccatrix τ soꝛdida:nõ q̃dẽ p se τ in se/sed p̃ pctis filioꝝ:sicut aĩa sana fert et regit coꝛp⁹ egrotũ.

Consyderatio. XII.

3 Potestas ecclr̃iastica papalis nõ ita habꝫ dñia τ iura terreni simul τ celestis imperij q possit ad libitũ suum de bonis clericoꝝ/τ multo minus laicoꝝ disponere:q̃uis concedi debeat q habet in eis dñium quoddã regitiuũ directiuũ/regulatiuũ τ oꝛdinatiuũ. ¶ Declarationẽ huius ↄsyderatõis quã discretio moderatrix atqꝫ mediatrix ponit inter erroꝛes oppositos:duꝫ facere meditarer/occurrere visa est p̃mus in ipso meditationis mee secreto duplex improba pestis. Nomen vnius detractio liuida. Nomen alterius adulatio subdola. Prima ptãtem eccl̃isticam dep̃mens subijciebat tempali. Altera sustollebat in immensum velut ad silitudinem altissimi:ↄfundens iura cuiuslibet alterius ptãtis. Tolle tolle clamat detractio tempalitatẽ oẽm ius vel dñium ab ecclesiasticis. Quare?:q2 sic instituit chꝛistus/cuius ista vox est: Nisi qs renũciauerit olbus que possidet/non p̃t meus esse discipulus. Sic improbabat Julianus apostata chꝛistianis/rapiẽs coꝝ facultates Addit detractio q eccl̃iastici nequaq̃ capaces sũt iurisditionis tempalis/etiam si p̃ncipes alij ↄferre voluerint. Inducit ap̃lm:q2 nemo militãs deo implicat se negocijs secularib⁹. Addit detractio/nihil habere eccl̃iasticos neqꝫ decimas neqꝫ oblationes/quantominus alias dotationes vel possessiones nisi ex pura elemosyna donantiũ. Et q ab ecclesiasticis peccãtibus saltem habitualr̃ possent p secularẽ ptãtem optimo iure tolli:q2 data est potestas hec secularis in vindictã malefactoꝝ:neqꝫ sine causa gladiũ poꝛtat. Addit quarto innitens apostoli verbis: Habentes alimẽta τ q̃bus tegamur/his ↄtẽti simus:q2 quicq̃d habẽt eccl̃iastici vltra simplicẽ victũ τ vestitũ/totum illud est pauperꝝ:cuius retentio nedum furtum vel rapina simplex est/sed sacrilegium:put detoꝛquet ad hanc sentẽtiam Hierony. verba/q̃ Bernar. Vult tandem detractio eccl̃iasticos oẽs ad illam apl̃oꝝ τ discipulorum p̃mã paupertatem sine equis/sine thesauris/sine calciamẽtis/sine possessionibus de necessitate salutis redigere execrans in ecclesiasticis pompã omnẽ vel seruientiũ/vel ciboꝝ/vel equoꝛuꝫ/vel indumentoꝝ. ¶ Consurgit ex aduerso blandiens et subdola adulatio/τ ad aures ecclesiasticoꝝ/ precipue summi pontificis insusurrans. O quanta est/ quanta sublimitas ecclesiastice potestatis tue. O sacer clere q̃ nihil est secularis autoꝛitas tue comparata. Quoniã sicut chꝛisto collata est om̃is potestas in celo τ in terra/sic eã chꝛist⁹ oẽm petro suisqꝫ successoꝛibus dereliquit. Vnde τ nec Constantinus q̃cq̃ Silvestro pape ↄtulit qd̃ nõ essꝫ p̃us suũ sed reddidit iniuste detentũ. Poꝛro sicut nõ ẽ potestas nisi a deo/sic nec aliq̃ tpalis vel eccl̃iastica/impialis vel regalis nisi a papa:in cui⁹ femoꝛe scripsit chꝛist⁹: Rex regũ/dñs dñantiũ. De cuius potestate disputare instar sacrilegij est:cui neqꝫ quisq̃ dicere põt: Cur ita facis? Sic etiã tpalia oia si ecclesiastica bona atqꝫ dñia mutauerit/diripuerit/distraxerit. Mentioꝛ si non inueniunẗ hec scripta ab illis etiam qui sapiẽtes sunt in oculis suis. Si p̃terea non inueniunẗ fuisse p aliquos summos pontifices hec credita. Notum est illud Satyrici: Nihil est quod credere de se non possit cũ laudaẗ dijs eq̃ ptãs. Et illud comici de adulatoꝛe: Hic pfecto ex stultis insanos facit. ¶ Sentiens autez adulatio qñqꝫ nimis se cognosci studet quasi modestioꝛi sermone depssius vti vt credibilioꝛ appareat. Concedit seculari potestati possessiones τ iurisditiones pꝛoprias/quas tollere nequit pꝛo libito papa. Recognoscit Constantinũ vel alios pꝛincipes aliq̃d ecclesie noviter contulisse. Nihilominus tradit q summus pontifex sup̃mus est monarcha:nedum in sp̃ualibus/sed tempalibus:habẽs potestatem hanc immediate a chꝛisto:sed alij reges omnes et p̃ncipes suam recipiunt dñationem ab eo/τ solũ mediate a deo. Alioqui vt monstruosus eẽt hic mũdus si haberet tot capita q̃ non sub vnico regerentur. Rediretqꝫ manichei deliramentuꝫ ponentis duo p̃ncipia. Unum bonoꝝ τ sp̃ualium:aliud maloꝛum τ tempalium. Vnde τ sicut coꝛpus est pꝛopter animã τ ab anima viuit τ regiẗ/sic potestas secularis p pter sp̃ualem a qua recipit suum esse legitimum. Quam autoꝛitatẽ sp̃ualẽ qui negãt vel impugnant sint intus/sint foꝛis ecclesiã possunt gladio vel sp̃uali excõicationis sicut catholici:vel debellationis/sicut infideles feriri: Et eoꝛũ dñia vel bona in alios transferri. ¶ Hanc estimationẽ habuisse visus est Bonifacius octauus in quadaꝫ decretali. Et in hac fundari putaẗ ab aliquibus dñioꝛum pꝛitenoꝛum aduersus infideles debellatio/ suoꝛumqꝫ bonoꝝ τ dominioꝝ conquisitio. Putaẗ ab alijs depositio vnius regis francie per papam Zachariam hic esse fundata tanq̃ papa sit q̃ trãsferre possit reges τ regna. ¶ Rursus animaduertens adulatio/durum esse multis hunc sermonẽ:τ ideo minus credibilem studet loqui restrictius/ cõcedens q sicut ante Petrum fuerunt apud in-

fideles ꝟba diuīa: quēadmodū irrefragabilis auto-
ritas sacre scripture ⁊ euangelice narrationis te-
stis est. Sic non oportet nunc post Petruʒ/ vt oīs
potestas imꝑialis/ regalis vel altera secularis sit
immediate robur habens a summo pōtifice: sicut
rex francoꝝ christianissimus supiorem hoc modo
non habet/ nec recognoscit in terris. Idcirco trā̄s
fert ꝟbum suum adulatio loqui de dignitatibus/
officijs ⁊ bonis ecclasticoꝝ/ que oīa sic subijcit
summo pontifici: vt quicquid circa ea placuerit
disponere mutando/ transferendo/ approprīādo/
hoc possit/ hoc teneat/ ⁊ ratum sit: lʒ hoc sine cau-
sa/ lʒ cū peccato suo pegerit: cuius peccatū circa h̄
vult adulatio longe a papa sic facere/ vt eum simo
niam posse neget cōmittere: qm̄ sua sunt omnia ec
clesiastica bona. Cōcedit insuꝑ ꝙ suꝑ ius ē potēs
ab altero ius suū tollere: ⁊ ꝙ nec ab eo appellari ne
ꝙ eum iudicialr̄ euocari/ nec obedientiā ab eo sub
trahi: ꝓsertim extra casum heresis sit aliquatinus
possibile. Hic solus symbolū fidei ꝯdere: hic sol⁹
causas eiusdeʒ fidei ⁊ maiores ceteras tractare po
test/ solus vt iam tactum est diffinitiones/ regulas/
leges ⁊ canones condit. Alioqn̄ qcq̄d ꝑ alios dif/
finiū/ decerniū/ condiū/ statuiū/ irritum est ⁊ inane.
Nec aliquid ex eis q̄ statuerit potest nisi ꝑ ipʒ quo
modolibet cassari vel infringi. Fallor si non ante
celebrationē huius sacrosancte constañ. synodi sic
occapauerat mentes plurimoꝝ/ Italiū magis q̄ li-
teratoꝝ ista traditio: vt oppositoꝝ dogmatizator
fuisset de heretica prauitate vel notatus vel dam-
natus. Huius rei signum accipe: quia post decla
tionem ex theologie ꝓncipijs luce clariorem: ⁊ qd̄
vrgentius est post determinationē ⁊ practicationē
eiusdem sancte synodi/ inueniuntū qui talia palam
asserere non paueant/ tam radicatum/ ⁊ vt cancer
M serpens tam medullitus imbibitū fuit hoc prisce
adulationis virus letiferū. Tandeʒ miserante deo
moderatrix discretio/ collustrata lumine legis euā
gelice: mediam ac regiam viam tenens inter dein-
os errores extremos/ detractionis ⁊ adulationis
ponit dictam hanc ꝯsyderationē duodecimā cuʒ
potibus tanꝗ signum aliquod ostensiuum itine-
ris recti: ne forte offendant ad lapidē erroris pedē
sue inq̄sitionis scrutatores veritatis. Unde dicim⁹
ecclesiasticos ⁊ capaces esse honorum temꝑalium
⁊ multa eis ex debito/ non ex elemosyna pura com-
petere: ⁊ non debere eos coercere vel spoliari ꝑ se-
cularem potestatē/ nisi vocata sit in sui iuris subsi-
dium: qd̄ dr̄ ꝓpter hereticos ⁊ rebellos. Posit ipsi
deniꝙ cum diuitijs alr̄ q̄ apl̄i viuere/ ꝯuersari vel
incedere ꝑ tēpoꝝ/ locoꝝ ⁊ aliaꝝ circūstantiaꝝ va-
ria q̄litate ꝓut sapiēs iudicabit. Nec ita sunt Hie-
rony. vel Bern. ꝟba gn̄alr̄ ad oēs ecclasticos tā-
q̄ ꝓpriū habeāt nihil detorquēda. Monachis au
tē q̄bus loq̄bantū/ alia lex est. ¶ Uitam⁹ ex aduer
so stultas ⁊ falsas adulatiōis infamias attribuen-
tes summo pōtifici plenitudīs ꝑtātē/ qualē descri-
psimus: q̄ tāta est quātā sapiētissim⁹ legislator chri
stus ꝓuidit sufficere ad edificationē ꝯtinuā ecclie
dilectissime sponse sue: quā ꝓpria morte firmauit ⁊
dotauit: Cui potestati detrahere esset impietas sa

crilega indignissimaꝙ. Sed glorificēt deum qui po
testatē talē dedit hoibus misericordissima pietate sua: q̄
ptās quāto sublimior est/ pulchrior ⁊ dignior/ tāto
ne ꝟtatur in abusum vilē/ turpē ⁊ indignū ꝓuide-
re debʒ summ⁹ pontifex: ⁊ eam vt sapiēs iudicabit
regulare. Quid aūt sapienti⁹ in terris gn̄ali ꝯcilio:
quod ⁊ spūsctō regiū: ⁊ cuius agi frenis summa li
bertas est. Preclare dixit Aristo. Non esse seruitu
tem obedire legibus. ¶ Addam⁹ summū pōtificē
cum collegio suo ita ꝓuidere bonis ecclesiasticis vt
de eis statū habere sufficientē ⁊ decentē oporteat.
Sed non ita vt caput grauidū membra reliqua ob
ruat mole sua: neꝙ velit vsurpare ꝯtra naturaʒ sin
gularis membri oīa officia membroꝝ q̄bus singu
lis vt ait apl̄s ꝓpriū datū est officiū. Nam si oīa
oculus vel caput vbi pes? vbi man⁹? Concernit h̄
collationē bn̄ficioꝝ multiplicitatē exemptionū odi
osissimā plenā erroris ⁊ ꝯfusionis in ecclesiastica
hierarchia: ⁊ ita de reliq̄s. Reseruationē ꝓterea
tot casuum/ tot excōicationū in foro ꝯsciētie/ euo-
cationē tam facilē oīm causaꝝ ab ordinarijs: sint
cause ille ꝓphane/ sint sacre fidei: quales fidei cau
sas oēs ab ordinarijs singulis ꝓsertim in doctri-
nis notorie scandalizantibus dioceses suas/ ⁊ vbi
vigent studia lrarum velle ꝓhibere/ quid aliud est
q̄ ianuam grādē erroribus apire? ¶ Postremo su-
is se terminis ita potestas ecclasticā coerceat/ vt me
minerit ptātem secularē etiam apud infideles sua
habere propria iura/ suas dignitates/ suas leges/
sua iudicia: de q̄bus occupare se ecclesiastica pote
stas non presumat vel vsurpet/ nisi dum redundat
abusus potestatis secularis in impugnationem fi
dei ⁊ blasphemiā creatoris ⁊ in manifestā ecclesia
stice potestatis iniuriā; tunc enim attendere cōue-
nit vltimam huius ꝯsyderationis duodecime par
ticulam/ ꝙ in his ecclasticā potestas habet dn̄i-
um quoddā regitiuū/ directiuū/ regulatiuū ⁊ ordia
tiuū. ¶ Cōcludūt h̄ ⁊ nihil fere aliud rōnes ⁊ alle- N
gatiōes oēs induci solite/ ꝙ plenitudo ptātis pa-
palis supior est ⁊ ad oēm aliā ecclasticam ⁊ tpalē.
Quāuis sub h̄ respectu ptās vlis ecclie vel gn̄alis
ꝯcilij legitime ꝯgregati dici possit maior in ampli
tudine vel extēsione/ maior in infallibili directiōe
maior in moꝝ reformatione in capite ⁊ in mēbris
maior in coerciua ptāte: maior in causaꝝ fidei dif-
ficilium vltimata decisione: maior deniꝙ q2 copi-
osior: ꝯplectiū eīn saltem ꝟtualr̄ oēm ptātem ⁊ oē
politicum regimē/ papale/ imꝑiale/ regale/ aristocra
ticum ⁊ timocraticū: ꝓut als deductū est ex descri
ptione ꝯcilij generalis: que talis est: ¶ Cōciliū
generale est cōgregatio legitima autoritate facta
ad aliquē locū ex omni statu hierarchico totius ec
clesie catholice: nulla fideli ꝑsona que audiri req̄-
rat/ exclusa ad salubriter tractandū ⁊ ordinandū
ea q̄ debitū regimē eiusdē ecclie in fide ⁊ moribus
respiciūt. ¶ Dicamus hic aliqua circa diffinitio
nē hāc ꝯcilij generalis. Et ꝓmo ꝙ ꝯgregatio legi-
tima autoritate facta dr̄ regulariter a papa/ sicut so
nant decreta ⁊ decretales innumere. Excipiuntur
tamen tres casus vbi ꝯgregatio ꝯcilij generalis fit
legitime sine papa. Unus dum desijt esse per mor

tem naturalē vel ciuilē seu canonicā que est depositio. Uel si cadat in ꝑpetuā maniā. Aut si ad eū captiuatum non pateat accessus. Alius dum sufficienter reqͥsitus de ꝯuocando ꝯciliū renuit ꝯtumaciter in ꝑniciem eccl̄ie ꝓsertim si tangat ipm̄. Tertio si ꝯcilium postq̄ꝫ est a papa legitime ꝯgregatum statuat certū tempus ⁊ locū ꝓ celebrādo generali cōcilio: sicut infra trienniū/vel de decēnio in decenniū/etiam vbi papa renueret. Nec refert in p̄mo ⁊ secundo casu ꝑ quos euocetur ꝯcilium: dūmodo cōgregetur quēadmodū fuit pisis. Nihilominus expedit decernere ꝓ futuro modū ꝯuocationis: sicut in reformatione salubriter est auisatum/vtinā ⁊ synodaliter iam esset diffinitū. ¶ Dicamus secūdo iuxta ꝓbabilem valde snīam/ꝙ de statu hierarchico ecclesie non sunt ꝓprie nisi duo status: Prelatorum maiorum vicē q̄ succedūt ap̄lis ⁊ sunt ep̄i/archiep̄i: ⁊ ita sursum. Et minoꝝ q̄ successores sunt septuagintaduoꝝ discipuloꝝ. Et dicuntur prelati secundi ordinis dignitatis vl' honoris/quales sunt curati/quib⁹ ex statu ⁊ ordinario iure ꝯueniūt tres actus hierarchici p̄marie essentialr̄ ⁊ immediate a christo: q̄ sunt purgare ꝑ correctionē/illuminare ꝑ doctrinā ⁊ p̄dicationē/ꝑficere ꝑ sacramētoꝝ ministrationē. Fundatur hec sententia Matth. xviij. vbi postq̄ꝫ christus dixerat/dic ecclesie: subiungit de q̄bus loquebatur dum ait: Quodcūq; solueritis sup terram ⁊c. Constat autem ꝙ nedum apostolis sed ⁊ discipulis loquebatur: iuxta glosas doctorū in hoc loco: ⁊ Matt. x. ⁊ Luc. x. vbi fit sermo de missione septuagintaduoꝝ discipuloꝝ: ⁊ Matt. xvi. vbi christus Petro dixit ꝓ omnibus: Quodcūq; ligaueris. Et iteꝝ: Sup hanc petram edificabo ecclesiam meā: ⁊ porte inferi non ꝓualebunt aduersus eam. ¶ Concordant Aug⁹. Hiero. Isido. Beda/Mgr̄ vbi p̄us ⁊ expsse multū Damasus papa. Non ampli⁹ inq̄t q̄ꝫ duos ordines inter discipulos dn̄i esse cognoscimus. i. duodecim apostoloꝝ ⁊. lxxij. discipuloꝝ. Uñ iste ꝓcesserit ignoramus: ⁊ qḋ rōne caret/extirpare necesse est: loquitur ꝯtra episcopos. ¶ Dicam⁹ tertio naturā ḡnalis ꝯcilij talē esse: vt null⁹ fidelis q̄ audire voluerit/debeat excludi ab audientia/quatin⁹ vel doceatur vel doceat: sicut legitur in p̄ncipio ꝯcilij. ¶ Distingui tn̄ solet de h̄ntibus vocē in ꝯcilio. Quidā h̄nt ꝯsultiuam/alij diffinitiuā. Primi sunt q̄bus inest noticia taliū q̄ tractantur etiam vsq; ad mechanicas artes. Ut si q̄ratur de modo reparādis eccl̄iaꝝ materialiū/esse poterit in lathomis voꝝ ꝯsultiua. Sic in aurifabris ⁊ fabris. Sic dū fit q̄stio de ph̄icis ⁊ moralib⁹ disciplinis: vt sunt p̄cepta decalogi/possunt seculares eruditi in ph̄ia legib⁹ ⁊ morib⁹ dare ꝯciliū: ⁊ aliq̄n salubri⁹ q̄ꝫ nōnulli p̄latoꝝ vel curatoꝝ vel etiā theologoꝝ vsq; adeo ꝙ in ḡnalibus ꝯcilijs ꝯtra Arrium tempe Athanasij fuerit interrogat⁹ gētilis philosophus de materia nedū pure morali/sed q̄ tangebat btē trinitatis eandē essentiā. ¶ Ceteꝝ de voce diffinitiua q̄les eā habeāt/nō est dubiū de ep̄is ⁊ supiorib⁹ p̄latis: sicut iuxta p̄dicta practicatū sepius inuenitur in p̄oribus ꝯcilijs. Sed neq; videtur ambiguitas esse de minoribus p̄latis q̄ sunt curati ⁊ hierarche: neq; de illis qui ad hūc duplicē p̄latoꝝ ordinē reducuntur: quib⁹ nō ex p̄uilegio solo/sꝫ ex statu ⁊ ordinario iure ꝯpetit alaꝝ cura: quēadmodū sunt multi abbates/decani/p̄positi/cū similibus. ¶ Facit ad hoc determinatio sacre facultatis theologie parrhysieñ. nup edita ꝯtra temeritatē extollentiū p̄uilegiatos sup curatos in p̄dicationib⁹ ⁊ ꝯfessiōib⁹: vbi sic d̄r in duobus p̄mis articulis. ¶ Soli curati sunt in eccl̄ia minores p̄lati ⁊ hierarche ex p̄maria institutione christi: q̄b⁹ competit ex statu ius p̄dicādi/ius ꝯfessiones audiēdi/ius sacra eccl̄iastica s̄m exigētiā sui status ⁊ parochianoꝝ ministrādi/ius sepulturas dādi: ⁊ ius insup decimas ⁊ alia iura parochialia recipiēdi. ¶ Secund⁹ articulus/ꝙ ius p̄dicādi ⁊ ꝯfessandi ꝯpetit p̄latis ⁊ curatis p̄ncipalr̄ ⁊ essentialr̄/⁊ mēdicātibus de per accidens ex p̄uilegio: q̄m sunt introducti vel admissi ex ꝯcessione ⁊ bn̄placito dominoꝝ p̄latoꝝ. ¶ Dicamus postremo ꝙ licet ea que statim dicta sunt ꝯsonare videantur iuri diuino ⁊ obseruationi prioꝝ ꝯcilioꝝ atq; rōni. Nihilominus ꝯciliū potest certis de causis ⁊ ad tempus constituere voces diffinitiuas in pluribus vel paucioribus et in alijs q̄ꝫ dicti sint satis similiter ad illa que facta sūt ⁊ fieri possunt vario modo circa institutionē p̄latorum ecclesiasticoꝝ maiorum ⁊ minorū que quandoq; fiebant a toto populo ⁊ clero: quandoq; a toto clero solum: q̄nq; a solis canonicis eccl̄ie cathedralis: ⁊ nouissime crebrius ꝑ solū papā sicut plurimoꝝ est iudiciū.

Consyderatio. XIII.

Potestas ecclesiastica sicut ⁊ alia quelibet originatur a p̄ma iusticia s̄m quā iura oīa leges/iurisdictiōes atq; dominia pulchra ordinis varietate fundantur. ¶ Describitur itaq; iusticia ꝙ est ꝑpetua ⁊ constans voluntas/ius suum vnicuiq; tribuēs. Hec aūt descriptio competit p̄ncipalr̄ iusticie diuine in ordine ad suas creaturas Deus nempe solus est qui volūtate ꝑpetua ⁊ ꝯstāti dat vnicuiq; rei quod suum est: suum inquam nō ex debito rigoris/sed ex liberalissima ⁊ dignissima donatione creatoris. Sic in qualibet re tantūdem est de iure quantū de entitate. Habet eñ res q̄lib; ius seu titulū id h̄ndi qḋ hab; ex dictamine rectissimo p̄me iusticie. ¶ Ius v̄o sic describitur: Ius ē ptās seu facultas ꝓpinq̄ ꝯueniēs alicui s̄m dictamē p̄me iusticie. ¶ Porro dictamē hoc lex d̄r q: lex est regula ꝯformitatē h̄ns ad dictamen recte rōnis. Dictamē v̄o recte rōnis p̄me/⁊ iusticia ꝯueniūt in deo synonime. Proinde dictū est in descriptiōe iuris/ꝙ est facultas ꝓpinqua ⁊c. ꝓpter illa q̄ in potentia obediētiali ꝯuenire pn̄t cuilib; creature: qḋ posse dicere possumus vel obediētiale vel logicale/s̄m quale nō d̄r ꝓp̄e res habere ius vel legē sicut nō dicim⁹ ꝙ damnati ius habeāt ad btitudinē eternā. Nec ꝙ stella ius suum seu facultatē habeat in tanta luce quanta refulget in sole: licet in potentia obediētiali creature vel absolute dei possint hec omnia fieri. ¶ Consequenter ab hac amplissima iuris ⁊ legis acceptiōe sicut vtitur scriptū

ra dum ait: Hec sūt leges celi ꝛ terre ꝛc. ꝛ alibi plu res: ꝛ apud Boeciū: Legemꝗ pati sydera cogis: fit descensus restrictior ad ea q̄ creaturā rōnalem respiciunt vt rōnalis est ¶ Fit subinde distinctio de iusticia: quia q̄dam est essentialis ꝛ p̄maria qualis p̄descripta est. Altera est p̄ticipata seu deriuata ꝛ attributiue dicta / que sic describitur: Justicia ē habitus vel tanꝗ̄ habitus ꝯformis diuine iusticie eiusꝗ imitatiuus ꝑ p̄ticipationē quo habitu inclinat habens eam facere ius vel reddere. Ita quod ius est velut actus vel vsus vel effectus vel titulus talis iusticie. ¶ Rursus de iusticia sic accepta p̄ticipatiue dicimus / ꝙ q̄dam est iusticia originalis / q̄dam regni celestis: vt ibi: Primū q̄rite regnuz dei ꝛ iusticiā eius. Et hec duplex est: q̄dam glorie / q̄dam gratie. ¶ Altera iterū est iusticia legalis / alia ciuilis. Justicie v̄o ciuilis alia distributiua: alia cōmutatiua. Et ita de reliquis acceptōibus iusticie sp̄ealibus. ¶ Justicia legalis est oīm̄s v̄tus sicut charitas est tota lex christi. ¶ Porro iusticie distributiue ꝯtrariant̄ p̄motiones indigne ꝛ intrusiones in officijs reipublice ꝛ b̄nficijs eccl̄ie. Commutatiue aūt ꝯtrariantur ꝯtractus illiciti / vsura et fraus in t̄palibus: simonia ꝛ giezia in sp̄ualib9: de q̄bus non est hic dicendū ꝑ singula. ¶ Dicam9 p̄

Q terea tot esse legum varietates quot modis iura variant̄ s̄m dictamen p̄ticipate iusticie. Propterea sunt q̄dam leges ꝓp̄rie diuine: q̄dam ꝓp̄rie naturales: q̄dam positiue vel humane. Quarū alique sunt canonice vel eccl̄iastice: alie sunt ciuiles seu politice. Et q̄uis pauce repiant̄ leges q̄ń mixte sunt ex p̄ticipatōe diuersarū: nihilominus penotat̄ lex a p̄dominanti seu a p̄ncipaliori quod in ea / repit̄. Quibus p̄suppositis dicamus vlterius descriptiones hm̄ōi legum. ¶ Et q̄ḿ lex d̄r a ligando. i. obligādo: vel a legēdo. i. dictando quid agendū sit. Cōformiter ad hanc obligationē seu dictamen recte rōnis describemus p̄ncipalr̄ leges obligatorias: q̄a de ꝯsultorijs ꝛ ꝑmissiuis / ꝛ si que sint alie / facilis habebit̄ ex his cognitio. ¶ Lex diuina obligatoria est signū verū reuelatū creature rōnali notificatiuum recte rōnis diuine volentis teneri seu ligari illam creaturam ad aliquid agendū vel non agendum ꝑ ꝯsecutione felicitatis eterne. Dicit̄ hic tn̄ fra: Signū notificatiuū: q̄m̄ ꝓp̄rie nulla lex obligat liberū arbitriū si notificata nō fuerit. Hoc autem signum triplex est: quoddam mētale / quoddā vocale / quoddam scriptū: sicut est lex scripta ꝓplata indita / l̄ralis / vocalis / mentalis. De mentali scribit̄ in psalmo: Signatū est sup̄ nos lumen vultus tui dn̄e. Et ad Roma. ij. pulchre per totum. Et iterum in Ps. Legem tuam in medio cordis mei.

¶ Lex naturalis obligatoria describit̄ quod est signum naturalr̄ habitū / notificatiuū recte ratiōis diuine / volentis creaturā rōnalem humanā teneri seu ligari ad aliquid agendū vel non agendū ꝑ cōsecutione finis sui naturalis qui est felicitas humana / siue monastica / siue economica / siue politica. Dicit̄ autē signū pure naturalr̄ habitum illud quod inditū est cuilibet homini / non impedito in vsu debito rōnis. Impeditur autē per corpus / ꝑ errores / ꝑ vicia multa. ¶ Notificatur ex hac duplici descriptione differentia ꝛ ꝯueniētia diuine legis ad naturalem p̄ncipalr̄ ex mō acq̄sitionis ꝛ ex parte finis. Lex enim diuina de ratione sua habet p̄mo vt acq̄rat̄ ꝑ reuelationē. Deinde ꝙ ordine de primo ꝛ ꝑ se ad felicitatez eternā. Lex v̄o naturalis ꝛ si possit sic acq̄ri ꝛ ordinari: sicut patet in datione p̄ceptorū decalogi: in vtraꝗ lege veteri ꝛ noua: hoc tn̄ nō habet de rōne sua vt sit naturalis est sed transit diuinam. ¶ Lex canonica describit̄ ꝙ est signū habitum ꝑ humanā traditionem notificatiuū recte rationis diuine: volētis creaturaz rationalem humanam teneri seu ligari ad aliq̄d agēdum vel non agēdū p̄ncipaliter ꝓ ꝯsecutiōe felicitatis eterne. Per hāc vltimaz clausulā ꝯuenit lex canonica cū diuina ꝛ differt a naturali. Et ꝑ p̄mā ab vtraꝗ sub sua rōne q̄ ē vt habeat̄ eius ꝯgnitiō ꝛ robur ꝑ humanā traditionē magis ꝙ̄ ꝑ purā reuelationē vel naturalez euidentiā. ¶ Lex ciuilis describitur ꝙ est signū habitū ꝑ humanā traditionē positiuā volētē ꝙ homo teneat̄ seu liget̄ aliq̄d agere vel nō agere ꝓ ꝯsecutiōe finis sui naturalis: q̄ est humana felicitas vel monastica vl̄ economica vl̄ politica. Patz descriptio ex p̄orib9. ¶ Vn̄ diligē- R

ter attendendū est ꝙ sicut in speculabilib9 sūt primo p̄ncipia naturaliter nota. Sūt secūdo ꝯclusiones euidenter ab illis p̄ncipijs demōstrate. Sunt cōseq̄nter tertio ꝯclusiōes tm̄modo ꝓbabiliter deducte ex p̄dictis veritatib9 circa q̄s est solū opinio. Tandē q̄rto sūt alie ꝓpositiones sic elongate a p̄mis veritatib9 ꝙ nō apparet ꝙ ex illis seq̄ntur vel repugnēt: vt si astra sint paria vel īparia. Proportionabiliter suo modo dicēdum est de / v̄itatibus moralib9 sub hac distinctiōe q̄druplici. Et iuxta duplicem p̄mum gradū accipit̄ ius pure diuinū si v̄itates sint certitudinaliter reuelate: vel ex reuelatis manifeste deducte. Sz si ꝯgnoscant̄ ꝑ euidētiam naturalē accipit̄ ius ꝓp̄e naturale. Circa tertium gradū ꝛ q̄rtum ꝓportionabiliter sumit̄ ius canonicū ꝛ ciuile: addita legislatoris auctoritate q̄ facit vt ꝓpositio moralis aliūde solū ꝓbabilis vel imptinens legib9 ꝓp̄rie diuinis vl̄ naturalib9 C

robur habeat ꝛ vim obligationis ad alterū finez vel sup̄naturalē. ꝛ sic est lex canonica: vel naturalē ꝛ sic lex ciuilis vel politica nominat̄. Rememorandum est tn̄ id qd̄ iam dictū repetit̄: paucissimas inuenire leges q̄ nō se mutuo participēt: sed ratio distinguit eas ꝛ secernit ¶ Transeam9 ꝯsr̄ post sermonē de iusticia / de iure / de lege: loq̄ de iurisditōe de dn̄io ꝛ de politia. Jurisditio describit̄ vl̄ interp̄tat̄: qd̄ est iuris ditio. i. potestas seu facultas exercēdi ius. Vel dicitur iurisdictio q̄si iuris dictio. i. ꝓnunciatio seu promulgatio iuris. ¶ Que iurisdictio q̄druplex est iuxta q̄druplicem legē: diuina s. naturalis / canonica / ciuilis. Itaꝗ iurisdictio diuina est potestas exequēdi ius qd̄ competit alicui s̄m legem ꝓp̄rie diuinaz ꝛ h̄ in alterū vel tanꝗ̄ in alterū. Non em̄ ꝓp̄rie d̄r habere q̄s iurisdictionēz in semepsum nisi forte ꝯsideret̄ tanꝗ̄ alter sit: vt volent aliq̄ de penitētia dicere. ¶ Proportionabilis est descriptio triplex triplicis alteri9 iurisdictio-

nis ſm triplicē legē. ¶ Diuidit aũt qñq₃ iuriſdictio in coerciuã: q. ſ. fert in inuitum: Et in directiuam ſeu regulatiuam ⁊ ordinatiuã: q̃lis ſuiſſet etiã in ſtatu innocẽtie: ⁊ q̃lis eſt ſapientis ad inſipientiores ⁊ pfectioris ad impfectiorem: vt in angelis
B etiam poſuit Diony. ¶ Subiungam⁹ de dominio qđ ita deſcribi põt: Dominiũ eſt poteſtas ppinqua aſſumendi res alias: vel vt alias in ſui facultatem vel vſum licitum ſm iura vel leges rõnabiliter inſtitutas. ¶ Inuenit aũt h modo dominium ſextuplex: Beatificum/originale/gratificũ/euãgelicum/canonicum/politicum. Beatificum ē dominium ſm leges glorie. Originale dñium eſt ſm leges originał iuſticie. Gratificũ eſt dñium ſm leges gr̃e gratificantis. Euangelicum eſt dominiũ ſm legem pprie euãgelicam. Et ita de reliq̃s duob⁹ ſuo modo. Primũ fũdat in titulo gl̃ie: ſm in titulo originalis iuſticie: ⁊ ita de reliq̃s ſuo modo.

¶ Poſſumus autem ↄtracti⁹ loq̃ de triplici dominio: quoꝝ vnũ fundat in titulo charitatis gratificantis. Alteꝝ in titulo alicui⁹ gr̃e ſupernaturalis ſolum gratis date: non gratificãtis. Tertium in titulo doni alicui⁹ pure naturalis ſicut ē electio vel naturalis ſucceſſio ad aliquē pncipatũ. ¶ Deſcribit aũt dominiũ qđ appellat a multis euãgelicum p appropationem qđ eſt dominiũ immediate a deo inſtitutum ↄpatiẽs ſecum ex equo quotlibet dominos ⁊ inabdicabile ſuata charitate ſe extendens ad omnia. De h dicit apl's q nr̃a ſũt oĩa: q₂ diligẽtib⁹ deũ oĩa coopant in bonũ: qm̃ in titulũ charitatis adijciunt oĩa abũde ad fruendũ vł vtẽdum q̃ in celis ſũt ⁊ in terra/in mari ⁊ in omnibus abyſſis. ¶ Deſcriberet ↄformiter dominiũ originalis iuſticie q eſt donum dei quo creatura rationalis ius habet immediate a deo aſſumere alias res inferiores in ſui vſum ⁊ ↄuerſationem plurib⁹ competens ex equo: ⁊ inabdicabile ſeruata originali iuſticia/ſeu integritate naturali. Hoc modo habuit Adam dominiũ ſup volucres celi ⁊ piſces maris. ¶ Deſcriberet pportionabiliter dominium libertatis create q eſt facultas ppinq̃ reſultans ex liberaliſſima cõdeſcẽſione dei donãtis ad agendũ vel non agendũ cũ anima rõnali in pductione ſuoꝝ actuũ elicitoꝝ vel in eoꝝ ſuſpẽſiõe ad finē ↄſeq̃nde btitudinis ordinata. ¶ Porro q̃d ſit dominiũ aliud fundatũ in gr̃a ſupnaturali ſolũ gratis data poteſt apparere ↄſyderanti naturam gratie talis: ſicut đt apl'us: Q₂ ſpũs pphetaꝝ ſubiecti ſunt eis: ⁊ fides īformis facit miracula ¶ Cõtractius tamen locuti ſumus in pma conſyderatione dñ ptãtē eccl'iaſticã deſcripſim⁹/q̃ dñiũ eccl'iaſticũ dici pt ¶ Preterea ciuile dñiũ ſeu politicũ eſt dñiũ peccati occaſione introductũ/nõ ↄpetẽs plurib⁹ ex equo retinibile ⁊ abdicabile/ſeruata vel nõ ſeruata charitate fundatũ in legib⁹ ciuilibus ⁊ politicis ſm quas pt abdicari vẽdẽdo/donãdo/negligendo/pmutando. Vñ ⁊ apud eccleſiaſticos inuenit tale dñiũ ſuo mõ. Nec fundat in charitate/ nec in fide: qm̃ apud infideles ⁊ iniuſtos pctõres in
C ſtemanet tale dñiũ. ¶ Poſtremo tãdē habito ſermone de iuſticia/de iure/de lege/de iuriſditiõe/de dñio/loq̃mur aliq̃d de politia deſcribẽtes eã q eſt cõitas ordinata ad finē aliquē pfectũ. Eſt aũt ordinatio vel ordo/pariũ diſpariũq₃ reꝝ ſua vnicuiq₃ tribuẽs diſpoſitio. Cõuenit igit pſus ordo cũ iuſticia/q̃ dat vnicuiq₃ q ſuũ eſt. Propterea diuine fuit enũciatũ p pphãm q op⁹ iuſticie eſt pax. Cur ita? Plane q₂ nihil aliđ eſt pax/q̃ ordinis tranq̃llitas. Hãc vero tranq̃llitatē ordis facit iuſticia/ius ſuũ vnicuiq₃ tribuẽs: q̃ in re dictum eſt: Iuſticia et pax oſculate ſunt. ¶ Politiaꝝ vero alia eſt celeſtis de qua nihil ad pñs. Alia eſt humana duplex viatoꝝ. Vna eſt q̃ vulgato ⁊ appropato nõie đr eccl'iaſtica. Altera ſecularis. Secularis autē diuidit ab Ariſtotele politizãte in tres. Quaꝝ pmã vocat regnũ. Scđam đt ariſtocraticã. Tertiã noiat vocabulo gñali appropate politiã quã dicere poſſum⁹ timocratiã. ¶ Deſcribit regnũ qđ eſt politia ſub vno bono. Vel expſſius q eſt ↄgregatio cõitatis pfecte ſub vno ſm leges ſuas bonas p republica Dicit aũt vnus ille bonus vel rex vel impator ſeu monarcha q̃ nõ ppriũ pncipalr/ſed cõe bonũ intẽdit in ſuo pncipatu. Deſcribit ariſtocratia q eſt politia ſub paucis bonis/vel expſſius q eſt ↄgregatio cõitatis pfecte ſub paucis bonũ reipublice p leges ſuas pncipalr intẽdẽtib⁹: vt ſenat⁹. ¶ Deſcribit politia appropato nõie ſeu timocratia q ē politia ſub plurimis bonis. Vel expſſius q eſt cõgregatio cõitatis pfecte ſub plurimis vtilitatē reipublice p leges ſuas pncipalr intẽdẽtib⁹. Dicit pfecta cõitas/ad differentiã economice ↄuerſatõis/ q̃ ſibi pfecte nõ ſufficit. Dicit ſm leges ſuas: qm̃ i hoc attendit pncipat⁹ dñantis ſi ſm leges ſuas in
ueniat vltro regere politiã: aliena lege non artat⁹ D

¶ Omnis idcirco politia eccl'iaſtica ſiue dñetur vnus/ſiue pauci/ſiue plures boni đr pprie diuina: q₂ ſm leges ſupnaturales deb₃ q̃libet regulationē accipe. Et ita pſpicuũ eſt q tres iſte politie vniunt in eccl'ia ałr q̃ in ciuili politia ppter diuine legis vnitatē. ¶ Perſpicuũ eſt ↄtr q̃ſtionē hãc ſapē blaſphemiã ⁊ hereſim pelagianã: ſi in eccl'iaſtico regimie theologia ꝑponi debeat alteri ſcie naturali vel humane. Nõ eñ ſumit h eccl'ia p tẽplo materiali: qđ edificare melius ſciret lathom⁹/q̃ theolog⁹ aut iuriſta. Nec de eccl'ia tm̃mõ d₃ fieri ſmo p ſolis pūentib⁹ ⁊ redditib⁹ ⁊ iuriſditiõibus eccl'iaſticis ad tpalitatē ⁊ vitã hãc ciuilē reſpiciẽtibus: qm̃ eſſet hoc pure gentilr ſape. Ita tñ alales etiã de eccl'ia pleruq₃ ↄcipiũt put opibus ⁊ rebus infinuant extollẽtes vſq₃ in celũ: ſi q̃s ep̃s aut abbas laborauerit vt ſtent menia ⁊ pdia cũ ſuis iuriſditiõibus ⁊ pmittat ruere ſubditos p erroꝝ deuia in fide catholica ⁊ bonis morib⁹. Sic aũt poſſet ſecularis vn⁹ exptus economic⁹ iudicari freq̃nter vtilior in eccl'iaſtico regimine/q̃ theologus aut iuriſta

¶ Conſyderari igit debet eccl'ia put inſtituta ē a chriſto ſupra firmã petrã fidei ad finē ſupnaturalē ſm legē euãgelicã ⁊ ſacre ſcpture diuinit⁹ reuelate: ſm quã deb₃ regulari iudiciũ de fide ⁊ morib⁹ ſubditoꝝ: qm̃ rectũ eſt iudex ſui ⁊ obliqui. ¶ Pro qua fide ↄſeruãda ſi deberẽt in curia romana ↄſtitui auditores cauſaꝝ fidei in theologia peritiſſimi

nec corrupti moribus: quas causas omnes dicūt aliqui ad sedem apostolicā referendas esse: sȝ hoc nimis generalr intelligant: attendat̄ si hoc eq̄ rōnabilr fieret/sicut auditores causaꝝ ꝑphanarum sunt ordinarie ⁊ collegialr instituti. ¶ Possum⁹ ꝯformiter ad p̄dictā ph̄i politiā triplr distinctā in naturali regimine politiā ecclīasticam diuidere: ꝙ alia est papalis/alia collegialis/alia synodalis seu ꝯcilij gn̄alis. Papalis imitat̄ regalē. Collegialis dominoꝝ cardinaliū imitat̄ aristocratiam. Synodalis gn̄alis imitat̄ politiā seu timocratiā. Uel potius est ꝑfecta politia q̄ resultat ex oibus. ¶ Sūt ex aduerso politie si taliter appellari merent̄/q̄ nō libero ⁊ tanq̄ paternali regimine ducunt̄ sicut p̄cedentes/sed dispotico ⁊ seruili iugo trahunt̄: vel ex ꝓprio demerito ꝑmittēte deo q̄ regnare facit hypocritam dicēte Job ꝓpter pctā ppli. Uel aliunde iusto einsdē dei iudicio. Uocat aūt eas Aristo. primā tyrannidē: alterā oligarchiā: tertiā democratiā: In tyrannide p̄sidet vnus ꝓpriū tm̄modo bonum inq̄rens/volens subditos impotentes/indoctos ⁊ diuisos ab inuicē esse. In oligarchia p̄sident pauci similis ꝯditionis super alios. In democratia p̄sidet sibiipsi multitudo nequam vbi q̄rit vnus quisq̄ que sua sunt: non que cōmunia. ¶ Cognoscet ex his studiosus lector si possit in ecclesiastica politia tale aliquid triplr ⁊ ꝓportionabilr inueniri. ¶ Deniq̄ de politijs mixtis nihil exp̄ssimus quoniam fere nulla est que mixtionem excludat: sȝ a p̄dominanti talis vel talis nominatur. Hec vero latius explicata sunt in tractatu quodam de vita spirituali. Et in sermone illo: Dedit ei pater oīa in manus.

Epilogus p̄missorum.

Epilogando dicimus ꝙ a p̄ma iusticia deriuat̄ ius/gn̄alr in omnē creaturā/specialiter in creaturā rōnalem/⁊ hoc ꝑm multiplices leges. Scꝫ ꝑm ꝓprie diuinā/ꝑm ꝓprie naturalem/ꝑm canonicam/ꝑm ciuilem. Fundat̄ inde participata iusticia imitatrix diule. ¶ Dehinc iurisditio quadruplex ꝑm quadruplicem legem: proprie diuinam: ꝓprie naturalem: canonicam ⁊ ciuilem ¶ Et de qualibȝ harum dupliciter haberi sermo pōt. Quedā alia est coerciua in inuitos. Alia doctrinalis directiua vel arbitraria seu spontanea dici potest. Porro ꝑm leges ⁊ iurisditiones fundant̄ dominia. Unum glorie: alter iusticie originalis: aliud gratie gratificātis: aliud euangelicū ꝑm leges ꝓprie diuinas: aliud euangelicū ꝑm leges canonicas: aliud politicū vel ciuile ꝑm leges ciuilr datas Amplius vero fundant̄ ꝑm p̄dicta diuerse politie Una regalis seu libera: altera seruilis ⁊ dispotica Et vtraq̄ diuidit̄ in ecclesiasticā ⁊ secularem. Secularis libera ⁊ bona diuiditur in regnum/in aristocratiam/⁊ timocratiam. Seruilis ⁊ mala in tyrannidem/in oligarchiam ⁊ democratiam. Ecclesiastica bona diuiditur ꝓportionabilr in papatū/in cardinalatum ⁊ synodum. Mala vero re ipsa magis huic aduerso triplici modo cognoscitur/q̄ nomine. ¶ Tandem sub ecclesiastica politia contineat̄ appropriato nomine potestas ecclesiastica que p̄mo diuidit̄: quoniam vna est ordinis: altera iurisditionis. Potestas ordinis duplex. Una super corpus christi verum in ꝯsecratione: altera sup corpus christi mysticū in sacramentoꝝ ministratione. Potestas iurisditionis duplex. Una in foro exteriori: altera in interiori. Potestas in exteriori duplex. Una coertionis seu correctionis ꝑm leges ꝓprie diuinā/que ē excōmunicatio: altera ꝑm leges positiuas/canonicas seu ciuiles/que iurisditioni seculari similis est. Rursus potestas iurisditionis in foro interiori duplex est. Una clauiū scientie et potestatis in absolutione seu remissione culparū: Altera in pene cōmutatione per largitionē indulgentiaꝝ. ¶ Postremo triplr habet ꝯsyderari potestas ecclesiastica. Uno modo in se formalr vel absolute: alio modo vt in hoc vel illo supposito materialiter seu subiectiue: tertio modo vsualiter vel exercitatiue. Usus vero quaduplex est: licitus ⁊ ratus/licitus ⁊ non ratus/ illicitus ⁊ ratus/illicitus ⁊ irritus. Ratus/ito duplr: vel de iure/vel de facto

¶ Finit tractatulus magis ad inq̄sitionē veritatis/q̄ ad determinationē editus ⁊ ꝓnunciatus Constantie tempe gn̄alis concilij ꝑ parte Cancellarij parrhysien. Anno a natiuitate dn̄i. M.cccc.xvij. die. vi. Februarij.

Concordia ꝙ plenitudo

potestatis ecclesiastice sit in summo pontifice ⁊ in ecclīa: ꝗuis nō oīno similr: ⁊ hoc sub triplici ꝯclusione. Cuius declaratio patet ex tractatu: cuius titulus est de potestate ecclīastica/⁊ de origine iuris ⁊ legum.

Prima conclusio.

¶ Plenitudo potestatis ecclīastice complectit̄ in se plenitudinē duplicis potestatis. s. ordinis ⁊ iurisditionis tam in foro interiori ꝙ exteriori: q̄ circa quēlibet de ecclīa p̄t immediate ⁊ absq̄ limitatione exerceri claue non errāte. Sed si errat p̄t ꝑ solam ecclīam synodalr ꝯgregatā error iudicialr corrigi: ⁊ ne fiat vlterius lex imponi/cui tenebitur habens huiusmodi potestatem reuerenter obedire sicut matri ⁊ sponse christi: ⁊ sicut regule a spū sancto directe.

Secunda conclusio.

¶ Plenitudo potestatis ecclesiastice sic ꝓprie sūpta non p̄t esse de lege ordinata nisi in vnico summo pontifice formalr ⁊ subiectiue. Alioqn ecclesiasticū regimen non esset monarchicū: ⁊ habere posset multiplex caput ex equo: quod apte est hereticum. Nec tamen plenitudo potestatis papalis sic intelligenda est immediate sup omnes christianos/ꝙ ꝑ libito possit immediate iurisditionem in omnes ꝑ se vel alios extraordinarios passim exercere: sic enim p̄iudicaret ordinarijs qui ius habēt immediatius/immo īmediatissimū sup plebes eis comissas actus hierarchicos exercendi. Extendit̄ igit̄ plenitudo potestatis pape sup omnes inferiores/solum dum subest necessitas ex defectu ordinario

noꝝ inferioꝝ. Uel dum apparet euidens vtilitas ecclesie: quemadmodū dici pꝫ de epis respectu plebanoꝝ seu ꝓpꝛioꝝ sacerdotū/quoꝝ possunt supplere defectus.

Tertio conclusio.

¶ Plenitudo ptātis ecclastice dum ponit in ecclesia synodalr ꝯgregata cū plenitudine executionis hmōi ptātis fit variatio vel equocatio de hoc quod est esse in: qꝛ non eodem modo est plenitudo ptātis ecclastice in papa ⁊ in eccłia. Fatendū est tñ ꝙ est vtrobiqꝫ ⁊ ꝑncipalr in eccłia suo mō: ⁊ hoc quadruplici respectu. s. indeuiabilitatis ac indefectibilitatis extēsionis/regulatōis ⁊ gnālis obligationis: cui subijcit etiā ipe papa tāꝙ imparitati spō se regis summi: qui pōt ꝯdere canones: ⁊ diffinire etiā si fuerit papa pñs. ¶ Faciūt autoritates subsequētes ꝓ vtraqꝫ pte scōe ꝯclusionis cum pima et tertia. Dicit eñ Bonauen. pte. vi. c. v. sui breuiloquij ex dictis Aug. Sic igit baptismus potest esse extra ecclīam: munus aūt bte vite/non nisi intra ecclesiā repit: q̄ supra petrā fundata est/que ligādi ⁊ soluendi claues accepit: hec est vna que tenet ⁊ possidet oēm sui sponsi ⁊ dñi ptātem: ꝑ quā ꝯiugalem ptātem etiam de ancillis parere filios potest. Itē Stephanꝰ papa sic scribit Gualberto patriarche: Nūc ꝟo iterato tibi scripsimꝰ/nolētes alicuiꝰ ecclesie ꝑuilegiū infringere: lꝫ apłica ꝑrogatiua possumus de qualibet eccłia clericū ordinare. Notentur decreta cum suis glossis. Q, ⁊ si papalis ptās extendat ad oēs immediate/supple in casu necessitatis vel euidentis vtilitatis: nō tñ vult alicuius ecclesie priuilegium infringere: supple quia nec ita velle debet.

¶ Et sit epilogus ꝑmissorum.

Sermo factus per

eundē. xxi. die Julij. Anno dñi. M. ccccxv. sup ꝓcessionibus faciēdis ꝓ viagio regis romanoꝝ ad Petꝝ de luna. In quo ponūt. xij. ꝯclusiōes seu regule practice in sacro gnāli Cōstātieñ. ꝯcilio.

Z Prosperū iter faciet nobis deus salutariū nostroꝝ. Ita loqtur ꝓpheta in ps. lxvij. Cuiꝰ initiū est: Exurgat deꝰ ⁊ dissipent inimici eius ⁊c. Fiat ita q̄sumus. Prosperū iter faciet nobis deꝰ salutariū nostroꝝ/auxiliāte te beatissima ꝟgine/in qua ē ois gr̄a vie ⁊ ꝟitatis: quā imploremꝰ ⁊ salutemꝰ dicētes: Aue maria ¶ Prosperū iter faciet no. de. salu. nostroꝝ. Ita fieri credimus ⁊ speramꝰ. O dñe deꝰ salutariū nostroꝝ. Nec mirandū si speramꝰ ⁊ credimꝰ/qm̄ te donāte assumus. Ecce ordinationi sctissime nuꝑ facte quā inspirasti fit ꝯuentus iste celeberrimus ⁊ deuotꝰ ad orandū ⁊ deꝑcandū faciem tuā plenā grāꝝ ⁊ dicendū: Dñe saluū fac regē: iterqꝫ suū in salutis tue ꝓsꝑitate dispone. ¶ Sed q̄re nobis ꝓsperū iter fieri petimus viri pres ⁊ fratres reuerēdissimi/sapiētes illustres atqꝫ doctissimi: ⁊ in oim ꝟtutū decore preclari. Nobis inqꝫ ꝓsperū iter quo pacto fieri petimus etiā q̄ loco manemus: nec moueri quoqꝫ ex extra disponimꝰ. Sed ꝑfecto videmur iter agere/dū facit iter nobꝫ: q̄ est ad vtilitatē nostrā: ad obsequium nostꝝ: ad vlem eccłie pacē. Serenissimꝰ romanoꝝ rex ꝓtector eiusdē eccłie fidelissimꝰ. Prosperū fit iter suū supplr ⁊ salubriter imploremꝰ: qm̄ in ꝓsꝑitate sua salus nostra reponit. Ita eñ ꝓsperū facies iter nobis. O deꝰ salutariū nostroꝝ/si pedes eiusdē regis nr̄i in viā pacis direxeris: si ꝯcesseris eum redire cum exultatione portātem vberes vnionis ꝑfecte manipulos. Sic eñ fas habebit ex sententia dicere cū Abrae seruo/ꝙ ꝓsperū feceris iter suum: ꝙ ꝑterea fueris secū in oībꝰ ad q̄ ꝑrexit. Ambulet igit ipe rex via regia ꝑ arma iusticie/a dextris ⁊ a sinistris: te duce ⁊ te comite q̄ es via/ꝟitas ⁊ vita: te dicente ad eum: Intellectum tibi dabo ⁊ instruam te in via hac qua gradieris: firmabo supꝰ te oculos meos. Mandes deꝰ angelis tuis vt custodiant eum in oībus vijs suis: portent eum in manibus tue ꝓtectionis/vt non offendat ad lapidem cuiuslibet obstaculi/vel obdurationis ꝑtis aduerse pedē suū/zelū suum. Sic eñ ꝓsperū iter facies/nedum tibi/sed nobis: ⁊ hoc ad vtilitatē nostrā tu deus salutariū nostroꝝ. ¶ Potuerat sermo noster plurius extendi: qui deuotas ꝓ regis itinere ꝓspero fundendas orōnes/cōmonefaceret atqꝫ suaderet. Sed inspicio vestꝝ deuotionis ardorē: q̄ vt ꝯtinuet/vel in maiorē desyderioꝝ flammā erumpat/non eget flatu ꝟboꝝ meoꝝ exiguo: ꝑ se eñ satis in meditatione vestra exardescit ignis pioꝝ sanctoꝝqꝫ desyderioꝝ/vt iugiter leuatis sursum cordibus/vt tractis ex imo pectoris suspirijs atqꝫ gemitibꝰ dicat vnusquisqꝫ apud semetipm: Prosperū iter faciet no. de. salu. nostroꝝ: faciet ꝑ faciat. Nā apud hebreos (vt Nicolaꝰ de lyra dīt) futuꝝ indicatiui ꝓ optatiuo solet poni. ¶ Diuertat nunc paupulum ⁊ ꝑgat ad alia/non aliena sermo noster. Ecce q̄ offert in ipa meditatione mea iter quoddam nō terrestre/quod agit pedibꝰ corꝑis: sed spūale ⁊ celeste iter eternitatis quod ꝑagrat pedibꝰ mētis/qui sunt cognitio: pes sinister in itellectu/⁊ volitio pes dexter in affectu. Hoc iter quale ē si q̄s interrogauerit: rn̄deat ꝓpheta id esse viam mandatoꝝ dei: quā nedū ambulasse/sed cucurrisse gl̄abat ipe cū ait: Uiam mandatoꝝ tuoꝝ cucurri/cum dilatasti cor meū. Et rursus: In via testimonioꝝ tuoꝝ delectatus sum/sicut in oībus diuitijs. Et talia sunt in hanc snīam absqꝫ numero. Etenī tu q̄ ꝑegrinaris hic a dño/si ꝑgendo vis ad vitā ingredi/serua mādata. Hec est eñ via regia/hoc iter ꝓsperū: hec cōpendiosa semita q̄ ducit ad vitā. ¶ Atuero videre mihi videor ꝯfiter in ipa meditatiōe mea collectū esse sacrosanctū pñs ꝯciliū vt viam istam ꝑparet ⁊ dirigat/vt ꝓsperū hoc iter nostꝝ faciat ꝯcedēte deo salutariū nostroꝝ. Nam ve mundo a scandalis: ve hostilibus isidijs: sup q̄bus est illa ꝓphe ꝯquestio In via hac qua ambu. abscon. sup laqueū mihi. Et rursus: Juxta iter scanda. posue. mihi. Quis aūt omnia iuxta iter mandatoꝝ dei posita supboꝝ demonum carnis ⁊ mundi scandala dinumeret? Quis oēs laqueoꝝ nodos/artes ⁊ modos agno-

scat? quis non cum Antonio pauescēs exclamauerit? Hos dñe laqueos omnes/hec scandalorum retia quis euadet? Atqui bñdictus deus salutariū nostrorum/qui ꝓsperū nobis facit iter spūale mandatorū suorum: diuina voluntatē facultatēqȝ ꝯtulit ꝯueniendi seniores in vnū/ꝯuocandi cetum/ꝯgregandi ecclesiam: vt viderēt qd facto opus esset ad tollendum tot scandala posita in vijs sion/ita vt lugerent: eo ꝙ non esset q̄ veniret ad solennitatē. Hinc offendebat scandalū schismatice diuisionis. Hinc scandalū multiplex heretice prauitatis. Hinc multiplicata sup numerū scandala/offensiones ꝛ retia cuiuslibet vitiositatis. ¶ Obsidebat ꝑcipue hoc iter spūale/monstrū horrendū ingens/mole potēs: supbia ꝛ filia eius improbissima dira dñandi libido/ ꝓhibuerat toto malignitatis spū ꝛ astu: ne celebrarēt gñale ꝯciliū: quod efficacissimū erat ꝛ pene vnicum aduersus hec omnia scandala remediū ¶ Exultet ꝯo nunc oīs fideliū turba: nunc magnifice grās referat deo salutariū nostrorum/q̄ ꝓsperū fecit iter mandatorum suorum/dum ꝯtulit celebrari sacrosctm̄ hoc gñale ꝯciliū/sufficiēs ad schismatum sedationē/ad heresum extirpationē/ꝛ ad morum reformationē. Et hoc ex paucis in hoc eodē practicatis ꝯcilio/non tam declarare q̄ summatim narrare vel annotare curabo. Nō accurato quidem/sed doctrinali quotidianoqȝ sermone. Satis erit ita loqui vt intelligar ¶ Considerās itaqȝ mētalibus oculis pñs gñale ꝯciliū ꝛ acta ei⁹: inuenio ꝙ ipm ab itinere spūali remouit ꝑmo quadruplex scandalū obstās schismatis sedationi. Remouit aliud quadruplex scandalū/nocēs heresum extirpatiōi. Remouit alterū quadruplex ꝯtrarians morum reformationi: ꝛ ita ꝯtrarians vt iam non esset ꝓsperū/sed infaustū iter pacis/fidei ꝛ ꝟtutis ¶ Cōformiter ad hanc triplicē quaternitatē scandalorū numerem⁹. xij. ꝯclusiones/regulas aut leges/q̄ in hoc ꝯcilio vel explicite vel implicite stabilite sunt: quasi totidem directiones salutares/ꝑ quas ꝓsperū iter fecit nobis de⁹ salutariū nostrorum: vt in hoc itinere sit vnitas rōne ꝑmi/sit ꝟitas rōne scd̄i/sit bonitas respectu tertij. Sit sup modus/spēs ꝛ ordo sit deniqȝ mensura/numerus ꝛ pondus. Conformiter ad potentiam/sapientiā ꝛ bonitatem patris et filij ꝛ spūssancti. Hoc modo prosperum iter facit nobis deus. s. vt sit iter planum/iter lucidum/iter pulchrum/dum iusticia ponit in via gressus suos: dum vestigia sua relinquit impressa/quasi certa totidem signa: ne oberremus vel exorbitemus nobis data.

Prima lex in via pacis:

¶ Assignet ꝓ ꝑma pte q̄ est de via pacis ꝑma lex siue directio liberans iter nostrū a ꝑmo scandalo q̄ data est in sessione publica q̄nto aprilis anni ꝑsentis. ¶ Conciliū gñale ptātem a christo immediate habz: cui q̄libet cuiuscūqȝ stat⁹ vel dignitatis etiā si papalis existat/obedire tenet in his q̄ ptinēt ad fidem ꝛ extirpatione scismatis/ac gñalē reformationē eccłie dei in capite ꝛ in mēbris. Conscribenda ꝯsus esse mihi videret in eminētioribus locis/ vel in sculpēda ꝑ oēs ecclias saluberrima hec determinatio/lex vel regula tanq̄ directio fundamētalis ꝛ velut infallibilis aduersus mōstruosū horrendūqȝ offendiculū: qd̄ hacten⁹ positū erat ꝑ multos de eccłia in itinere mandatorum dei: determinātes ex textib⁹ grossis/non ad regulā euāgelicā ꝛ eternā acceptis: papā nō esse subiectū gñali concilio/ neqȝ iudicari posse per ipsum. Q, ꝑterea generale ꝯcilium totum ab ipo robur immediatū sumebat. Nec poterat sine eo casu quocūqȝ vel ꝯuocari vel stabiliri. Q, nemo poterat ei dicere/cur ita facis: quoniā solutus erat legib⁹ ꝛ supra ius. Et ita de plurimis ꝑ q̄ blāda/fallax ꝛ subdola adulatio fouebat libidinē dominandi: ꝛ tyrannidē ecclesie destructricē papatū seu eius vsum ꝯuertebat/ita vt nō pateret via reductionis seu pacis. ¶ Scripsit super hoc errore vel scandalo reuerendissim⁹ pater dñs dñs cardinalis Cameracen. ꝑceptor meus inclytus dudum ꝛ nuper anteq̄ fieret hec ꝯstitutio/reputās esse ꝑniciosissimū sic asserere: sicut ꝛ de multis dictis ꝑ quosdā innitētes suis iurib⁹ positiuis annotauit. Nūc ex quo iā lex posita est/nec iā lz dubitare/ꝓbatiōes omittam⁹. Sola hec ꝓbatio sufficeret: Si eccłiam nō audierit/sit tibi vt ethnicus ꝛ publicanus.

Secūda directio siue lex

salutaris. ¶ Conciliū generale ꝑt eum quem reputat summū pontificem/nedum ꝯsultiue inducere/sed autoritatiue compellere ad offerendū viam cessionis: vel ad cedendū papatui/ etiam sine culpa sua: licet non sine causa. Qualis causa multiplex esse potest: quemadmodū in publicis sermonibus tactum fuit in hoc ꝯcilio. ¶ Hec lex ꝑ hoc sacrum ꝯciliū determinatiue statuta est: ꝛ in papa Joanne. xxiij. practicata: qui viam cessionis vrgente concilio/ꝑmum obtulit: deinde cessit. Tollitur ex hoc scandalū dicentiū viam cessionis practicari non posse inuitis ꝯtendentibus de papatu. Tollitur deniqȝ collusio seu tergiuersatio volentiū inuito gñali ꝯcilio/vel ecclesia ꝑniciose papatum detinere/nunc aut quomodolibet in futurum. Etenim si potest summ⁹ pontifex dare libellum repudij ecclesie spōse christi: sicut egit Celestin⁹/ꝛ laudatur: cur nō viceuersa poterit sponsa christi repudiare? nō dicā spōsum suū/sz spōsi vicariū: ꝑsertim vbi subest vel culpa vel causa.

Tertia directio.

¶ Conciliū gñale sic est supra papā/ꝙ ei⁹ bullas ꝛ ꝓcessus vel ordinatiōes ꝛ statuta ꝑt irritare vel annullare. Pōt insup translationē curie romane a loco ꝯcilij impedire. Cōpellere rursus papā stare cū ꝯcilio: ꝛ ita de silibus. Hoc determinatū est in publica sessione ꝛ multiplr ꝑcticatū. Tollit ex hoc scandalū quo ꝑ indirectū q̄rerēt nūc aut alias dissipari gñale ꝯciliū.

Quarta directio.

¶ Conciliū gñale sic est sup oēs leges positiuas/ vel a summis pontificib⁹ vel a gñalib⁹ ꝯcilijs edi

nes: ꝙ eas ꝑt interꝑtari/mutare vel tollere: ꝑ quāto viderent impedimentū vel scādalū esse ad iter ecclesiastice vnionis. Hoc practicanit ꝑsens ꝯciliū tollendo penas oēs ⁊ inhabilitationes ⁊c. Suspēdendo insuꝑ futuram summi pontificis electionē Recipiendo deniqꝫ ad cautelā ⁊ humili quadā cōdescensione ꝑtensam ꝯfirmationē ꝯcilij a domino papa cum multis filibus: que ⁊ qualia iuriū positiuoꝝ rigor nō admittit.

Secunda pars principalis de via veritatis.

Exposuim⁹ in hac ꝑte ꝑma quatuor scandaloꝝ genera q̄bus obsistit pn̄s ꝯciliū vt ꝑspeꝝ iter faceret nobis deus salutariū nr̄oꝝ: ad dirigēdos pedes nostros in viā pacis: ⁊ ad sedationē scismatice diuisiōis. Transeamus ꝑ scda ꝑte ad destructionē alter⁹ quadruplicis scādali quo videbat̄ impediri declaratio v̄itatis/⁊ heretice prauitatis destructio.

Prima directio salutaris

in via catholice v̄itatis. ¶ Conciliū ḡnale potest ⁊ debet circa oēm ꝑsonā cuiuscūqꝫ ꝑeminētie vel status existat/absqꝫ fauore vel timore vel ꝑsonaꝝ acceptione iudiciū in causa heresis exercere: patꝫ ex tenore cōmissionis date reuerēdissimis ꝑribus dn̄is quatuor cardinalibus: ⁊ alijs de qualibꝫ natione. Hoc insuꝑ practicatū est circa inq̄sitionē factā de papa Joāne. xxiij. ⁊ circa Joānē husz: qui ꝙuis esset stat⁹ parui/habuit t̄n fautores plurimos fortes/acres ⁊ potētes. Hoc aūt est ꝑspeꝝ ⁊ efficax iter ad extirpationē erroꝝ: dum nullis parcit: sed ꝯstāter ꝑcedit̄ ad emēdationē/v̄l si corrigi noluerint/ad punitionē ⁊ exterminationē errantium Alioqn non satis destruunt̄ errores/si ꝑmittunt̄ liberi ⁊ impuniti/patētes ⁊ notorij v̄bis aut fact̄ hereticum defensores. Si ꝑterea ꝑdicatorib⁹ catholice v̄itatis nō subest plena libertas elucidādi leges sctām. Tollit̄ ex hoc ꝑriti ꝯcilio dictū ꝑbi ill⁹ q̄ leges compabat telis araneaꝝ: eo ꝙ debiliores muscas retinēt/⁊ trāsmittūt fortiores.

Secunda directio siue sexta lex in ordine.

¶ Conciliū ḡnale ꝑt ⁊ debꝫ assertiones hereticas ⁊ erroneas in fide ⁊ morib⁹ q̄ fuerūt ⁊ sunt in scādalū publicū/diligēter examinare/reprobare ⁊ dānare: etiā nō facto ꝑus vel simul ꝑcessu aduersus assertores. Hoc pluries practicatū est in hoc ꝯcilio/vt de assertionib⁹ ꝙ cōicandi erāt laici sub vtraqꝫ specie. Et de ista assertione q̄libet christianus ꝑt ⁊ debꝫ ⁊c. Deniqꝫ tam rōnes ꝙ fistitudines manifeste ⁊ exēpla sctōꝝ ꝑbāt idē vt de falso numismate ⁊ famoso libello. Tollit̄ ex hoc scandalū vel tolli debet eoꝝ q̄ ꝑ bono accessorio q̄ in facto ꝯsistit/elucidationē veritatis vel impediunt vel ꝑcrastinant: hoc autem ꝑcrastinare quid nisi impedire est?

Tertia directio.

¶ Conciliū ḡnale ꝑt dānare ꝑpositiōes multas cū suis autoribus: licꝫ habere glossas aliq̄s vel expositiōes vel sensus logicales veros possint. Hoc practicatū est in hoc ꝯcilio de multis articulis wicleff/⁊ Joānis husz: quoꝝ aliq̄ poterāt vel de vi logice vel grāmatice defensionē aliquā recipe: vt i articulis qui sunt indefinite traditi: vel qui loquūtur de possibilitate ꝑut posse logicū est/⁊ non phy sicū. Uel qui possent ad aliquē sensum veꝝ trahi si seorsum ponerent̄. ¶ Sed ꝯcilium hoc sollerter attendit: ꝑmo q̄ iuxta Hilariū/intelligentia dictorum ex causis est assumenda dicendi. Iterū illud Aug⁹. Liberis v̄bis vtunt̄ ꝑhi̇ in rebus ad intelligendum difficillimis offensionē piaꝝ auriū non ꝑtimescunt. Nobis aūt. s. theologis ad certam regulam loqui fas est. Illud deniqꝫ vulgatū fundamentū in Aristo. ꝙ sermones accipiendi sunt ꝑm materiam subiectam/vnde moralis sententia sumitur. Ea est eīn diuine forme substantia: vt ꝙ nec in extrema dilabat̄: nec in se extraneū aliquod ipa suscipiat: sed sicut de ea Permenides ait: Uerum orbē mobilē rotat dū se immobilē ipa ꝯseruat. Q, si rōnes quoqꝫ nō extra petitas/sed intra rei quaꝫ tracta bim⁹ ambitū collocatas agitauim⁹: nihil ē quod admirere/cum Platone sanciēte didiceras cognatos: de quibus loquimur rebus oportere eē sermones. iij. de ꝯsolatione vlt. ꝑsa in fi. Similiter theologia suā ꝑpriā habꝫ logicā ⁊ sensum-sralem aliꝫ ꝙ speculatiue scīe. Hec directio vel lex ꝑseruauit hacten⁹ ꝑclarā vniuersitatē ꝑrhysiēñ. a ꝑmorib⁹ erroꝛib⁹ dū scholasticos suos sꝫ ad certā regulā fidei loqui iussit ⁊ compulit. Utinam in alijs studijs hec disciplia simili̇ teneat̄. Mala libertas est male ⁊ erronee loq̄ posse.

Quarta directio siue octaua in ordine.

¶ Conciliū ḡnale ꝑt ⁊ debꝫ damnare ꝑpositiones multas vel assertiones hmōi: ꝙuis nō possent ex solo ⁊ nudo textu exꝑsso sacre scripture patēter reprobari: seclusis expositiōibus doctoꝝ v̄l vsu celebri ecclesie ⁊ ceteris. Hoc practicatū est in hoc ꝯcilio in multis assertionibus. Joānis wicleff/⁊ Joānis husz: immo ⁊ de ista ꝙ est cōicandū plaicos sub vtraqꝫ specie panis ⁊ vini. Hec directio vel lex ꝑspeꝝ facit iter ad heresum ⁊ hereticoꝝ exterminationē: qm̄ heretici quos vidim⁹ defensionē suā vt plurimū accipiūt: q̄ nolūt hereses absolute reuocare/sed t̄m ꝯditionalr̄: si vicꝫ ex rigore textꝰ sacre scripture ꝯuincantur errare dicentes/ꝙ expositiones doctorum decreta/decretales sint apocryphe: neqꝫ de illis curandū est. Hec autem ꝑsumptio q̄late pateat ad errores/nemo non intelligit.

Tertia pars principalis de via moꝝ vel v̄tutum.

Eclaratis vel narratis scandalis quatuor obuiātib⁹ erroꝝ extirpationi/loq̄mur pro tertia ⁊ vltima parte aliquid de remotione totidem scandalorum obstantium moꝝum reformationi in capite ⁊ in membris/narrando quadruplicem legem vel directionē pra

cticatam in hoc ꝯcilio/vt ꝓsperum iter faciat nobis deus salutarium nostrorum.

Prima directio salutaris in via moꝝ ⁊ ꝟtutis.

¶ Conciliū gn̄ale sic est supra papā ⁊ aliū quēlibet de eccl̄ia/ꝙ ip̄m papā pt̄ deponere ꝓ quocūq; crimīe: de quo notorie et incorrigibilr̄ scādalizat̄ eccl̄ia. Hoc est practicatū dudū de papa Joāne.xij. ⁊ nūc de Joā.xxiij. In cuius deiectiōe non inferif ꝙ fuerit hereticus vel a fide deuius. Et si ita actū est de cedro libani: quare non timebit humilis herba deserti? Accusatus tamē inter cetera fuit ⁊ ꝯuictus/ꝙ fuerat notorie simoniacus. Ex quo confundit̄ illa quorūdam temeritas qui papam in collatione bn̄ficiorum non posse committere simoniam/vel disputabant vel diffiniebant.

Secunda directio siue decima lex.

¶ Conciliū gn̄ale ꝯuis non possit nec debeat plenitudinē ptāīs papalis ꝯmissam a christo Petro ⁊ successoribus eius tollere vel minuere/sed de ea grās agere deo q̄ ꝯtulit: eamq; reuereri debet ⁊ amplecti. Pōt nihilominꝰ vsum potestatis illius certis legibus ⁊ statutis limitare in edificationē ecclesie. Hoc practicauit p̄sens ꝯcilium tum in multis/tū sp̄ali r̄ in hoc ꝙ legē p̄fixit in eligendo papam futurū ⁊ suis electoribus: ꝙ reuerendissimū patrem dn̄m Angelū corario/ob laudabilitatem sue cessionis spontanee/nullus papa futurus posset eum a collatis cardinalatu ⁊ ptāte legati ꝑ hoc ꝯcilium deponere/nec eum sup̄ p̄teritis q̄buscunq; factis quomodolibet impetere vel punire: iure q̄dem ⁊ indulgenti ꝯdescensione hoc factū est: vt exemplū posteris det vltro cedendi/dum illud efflagitat ecclesie vel pia vtilitas vel vrgens necessitas. ¶ Expedit autem nunc ante summi pontificis electionē ita fieri circa multa gn̄alem statū ecclesie ꝯcernentia: in q̄bus summi pontifices vsū plenitudinis sue potestatis passim nimis verterūt in abusum: vt q̄ nō luerūt generalia celebrare cōcilia: nec inferioribus p̄latis ordinaria iura relinquere. Q̄ꝫq; in statutis generaliū ꝯciliorum nunc cassando ea/nunc mutando/nunc ad libitū interp̄tando/nunc p̄uilegia ⁊ exceptiones largiendo/palam ⁊ absq; manifesta rōne vel vtilitate deuiarūt. ¶ Unde sicut in vsu dispensationū/ꝯcessione priuilegioꝝ/innonatione decretaliū non expedit vsū potestatis papalis sic restringi/vt in omni casu tali fiat ad ꝯcilium gn̄ale recursus ꝓpter difficultatē ⁊ raritatē sue ꝯuocatōis: qualis non erat in primitiua ecclesia q̄ñ cōmuni ꝯsensu dicēte Hiero. fiebant omnia. Sic non expedit talem laxationē fieri q̄ vim ⁊ robur generaliū ꝯcilioꝝ in suis ꝯstitutionibus passim tollat ⁊ eneruet. ¶ Considerari posset in hoc loco Aristo. traditio de triplici politia regali. s. ⁊ monarchica: in qua vnꝰ bn̄ p̄est/cui tyrannus opponit̄. Altera est aristocratia/vbi dn̄antur pauci ⁊ boni: cui opponit̄ oligartia. Tertiam ponit timocratiam in qua populus bene dominat̄ q̄ oppositā habet democratiā. ¶ Esset autem inter istas politias illa melior q̄ꝫ aliqua singularis que ex regali ⁊ aristocratia ꝯponeret̄ vt in regno Frācie: vbi rex instituit parlamentū a quo iudicari non refugit. Esset ꝟo oīm optima ⁊ saluberrima politia/q̄ triplicē hāc bonā complecteret̄/regalē/aristocratiā ⁊ timocratiā. ¶ Est autē generale conciliū politia talis composita hn̄s suam directionē magis ex assistentia sp̄ali sp̄ūssancti ⁊ ꝓmissione Jesu christi/q̄ꝫ ex natura vel ex humana sola īdustria. ¶ Hinc est illud qd̄ p̄diximus ꝙ ip̄m est saluberrīma ⁊ efficacissima regula ad regimen totius eccl̄ie tranq̄llū vel ꝯseruandū vel reformandū vel inueniendū tanq̄ꝫ sup̄mꝰ ⁊ sufficiēs legislator vniuersalis ⁊ potens epikeies. Preterea legitimus ⁊ securus nec suspectus rōnabilr̄ ab aliq̄bus christianis: cū ꝓcedat omniū vel quasi omniū cōmuni ꝯsensu vel assensu. ¶ Quid aūt est gn̄ale ꝯcilium/al's descriptum est? repeto: Conciliū gn̄ale est congregatio legitima autoritate facta ad aliquē locū ex oī statu hierarchico totius eccl̄ie catholice nulla fideli ꝑsona q̄ audiri req̄rat exclusa ad salubriter tractandum ⁊ ordinandū ea q̄ debitū regimē eiusdē eccl̄ie in fide ⁊ moribꝰ respiciūt. Deduci posset ex hac descriptione cū p̄cedentibꝰ qualr̄ plenitudo ptāīs papalis collata est a christo in his q̄ sup̄ naturam sunt. In alijs etiā q̄ leges naturalis/canonica ⁊ ciuilis sibi tribuūt vt monarche/sup̄mo stat ⁊ ꝯcordat̄ cū ptāte ꝯcilij q̄ dicta est: q̄m in ꝯcilio papalis ptās includit̄: ꝯuis alr̄ sit hec ptās in papa aliter in concilio. Sicut aliter claues Petro tradite sunt aliter eccl̄ie. Unde ꝯciliū in multis q̄ papam respiciunt habꝫ autoritatē ꝯciliatiuā ⁊ dictatiuā: papa exercitatiuā ⁊ executiuā. Non enī posset ꝯciliū ꝑ se ip̄m vel absoluere in foro ꝯscie: vel p̄sbyteros ordinare: vel corpꝰ christi ꝯficere: vel debellare manu armata infideles/⁊ ita de multis: sꝫ ad ip̄m spectat circa hec hmōi ꝯsulere vel dictare: cuius dictamini qui repugnat/ꝯtumaciter repugnat sp̄ūisancto cuius est ip̄m ꝯcilium in dictando vel ꝯsulendo dirigere. Exemplū in hoīe vbi rō potestatē habet dictatiuam ⁊ conciliatiuam/ voluntas exercitium ⁊ executionem.

Tertia directio.

¶ Conciliū gn̄ale potest de dissentionibus ⁊ guerris inter p̄ncipes christianos seuiētes in ꝑniciē totius christianitatis ⁊ ꝑditionis hoīm in aīa ⁊ corꝑe autoritate legitima cognoscere: ꝓhibēdo eis vias facti ⁊ ad suscipiendū vias iuris ⁊ rōnis ꝑ censuras eccl̄iasticas compellendo. ¶ Hoc practicare ꝓposuit serenissimus rex romanoꝝ semꝑ augustus: qui p̄usq̄ꝫ recederet ab hoc ꝯcilio ad locū cōuentionis cū rege aragonū ⁊ Petro de luna ordinem ad deputatos habuit omni religiosa pietate ⁊ vera christiana religione plenissimā: quam his auribus non sine pia compūctione letus audiui. Narrauit illic ꝓpositum suum esse tendere post sedationem schismatis ad pacificationē regum frācie ⁊ anglie: maxime ꝑ autoritatē huiꝰ ꝯcilij. Narrauit de pacificatione regis Polonie cū prutenis Dehinc de passagio hierosolymitano p̄cedēte ꝑa

ciſicatione regis Polone ⁊c̄. ¶ Fundamētū ſeu regulā ꝓcurauit inducēdo quālibet partium vt ſe gn̄ali ꝯcilio ſueq̄ diffinitioni ꝑſus ſubmitterēt: cuiꝰ autoritati ipſemet rex quēadmodū tūc ⁊ pluries antea ſub atteſtatione diuini noīs ꝓteſtatꝰ eſſe debebat ⁊ volebat eſſe ſubiectꝰ: et hoc ī ſpeculū ⁊ exēplar eternū cuiuſlibet pricipis catholici tp̄alis.

Quarta directio ſiue lex

duodecima ⁊ vltia. ¶ Conciliū gn̄ale pōt ⁊ debet ꝯſtituere crebriorē generaliū ꝯciliorꝝ celebrationē ꝙ̄ retroactis tēporibꝰ fuerint celebrata: vt de decennio in decenniū ſaltem futuris ſummis pōtificibus iſta lege quā tranſgredi nō liceat. Fundatᷣ in p̄miſſis hec cōſyderatio ⁊ ꝑ argumentū ex oppoſitis: qm̄ ſi tot ⁊ tā enormia diſcrimina ꝓuenerūt eccleſie dei dum ceſſatū eſt a ꝯcilijs gn̄alibus: quāta demū erit ſalutaris vtilitas ex frequētiori celebratione ꝑſpicuū eſt. Quis itaq̄ neſciat ꝙ inde ſuperiorꝝ pctā minus vigebūt / dum minorē ſibi ſentient eſſe peccandi licentiā: vel impunitatis ſpem: dū. ſ. reddituros ſe rationē corā iudice ſuo gn̄ali ꝯcilio ꝑſpicient. Sunt q̄ppe nōnulli q̄ ⁊ ſi deū nō timēt / hoīes tn̄ reuerentᷣ. Deniq̄ ſi nō ſit aſſidue lex viua dirigēs / regēs ⁊ actuās leges mortuas ad effectū: ipſe nō ſatis ꝓficiunt: vnde ⁊ phūs tradere ſatagēs mediū virtutis / non potuit illud efficacꝰ inuenire ꝙ̄ vt diceret / ꝓut ſapiēs iudicabit. ¶ Potuerant ex p̄miſſis oībus velut ex fundamētalibus quibuſdā regulis / directionibꝰ ⁊ ſignis in via mandatorꝝ dei leges elici particulariores / ad tollendū ſcādala īpedientia ꝓſperū iter pacis / fidei ⁊ virtutis ad ſedationē ſchiſmatū quo ad primū: ad extirpationē errorꝝ / quo ad ſecundū: ⁊ ad reformationē morū quo ad tertiū: ſed neq̄ tēpus neq̄ locus ſufficiūt: q2 tetigerūt inſuꝑ multa ex eis prudētes ⁊ ſtudioſi ſuis inſcriptis: q2 rurſus debēt hmōi leges ⁊ cōſtitutiones particulares magis ꝑ mutuā collationē olm de ꝯcilio agitari / tractari ⁊ diffiniri iuxta regionū aut patriarū varietatē. Quia deniq̄ decreta ⁊ decretales viderentᷣ abūdanter ſufficere: ſi ꝑ legē viuā fieret efficax executio. Alioq̄n multiplicatio ꝯſtitutionū hmōi etiā penaliū q̄nq̄ plus onerat ⁊ aggrauat ꝙ̄ ſubleuet aut ꝓficiat. ¶ Faciamꝰ tandē in orōne finē verbis: vt D. reuolet ad A. ⁊ dicamus obſecrātes: Proſperū iter faciat nobis deꝰ ſalutariū noſtrorꝝ. Iter nedū terreſtre ſed ſpūale ⁊ celeſte / iter eternitatis ad deū ſalutariū noſtrorꝝ: q̄ eſt deus benedictus in ſecula: Amen.

Libellus de auferibilitate pape ab eccleſia Joānis de Gerſon cancellarij parrhyſieñ.

VEniēt aūt dies cū auferetur ab eis ſponſus. Mar. ij. Circa quē textū pro materia nūc currente querīt. Si auferibilis ſit ſponſus eccleſie a filijs ſuis vl̄ ab ea. Et ponātur hic conſyderationes. xx.

Conſyderatio prima.

AUferibilis nō eſt ſpōſus eccleſie chriſtꝰ homo ab ipſa tota eccleſia lege ſtāte. Si quidē caput eccleſie chriſtꝰ eſt. ad Ephe. iiij. ⁊ Coll. j. et. ij. Puto autē nemo ꝯceſſerit / ꝙ abſq̄ capite valeat ꝑmanere corpus aliq̄ꝺ verū vel myſticū: ſed eccleſie corpꝰ myſticū manere ſemꝑ vſq̄ ad ꝯſumationē ſeculi neceſſe eſt lege ſtante. Mat. vlti. et. xxiij. Hoc ergo fiet ꝑ viuificū influxū capitis in ipſum. Pro quo facit parabola q̄ chriſtus ſe viti cōparat / diſcipulos palmitibꝰ. Q, ſi q̄s dixerit oppoſitū dicēs eccleſiā incepiſſe ab Abel iuſto ſm̄ Grego. quo tp̄e nondū chriſtꝰ erat incarnatꝰ. Reſpōdet Joānes in Apoc̄. qui dicit agnū fuiſſe occiſum ab origine mūdi ꝓuiſiue. ſ. ⁊ acceptatiue a deo: licet nondum corporaliter exhibitiue: q2 nec ipſis antiquis erat ſalus niſi in fide: multum tn̄ implicita ⁊ generali mediatoris ⁊ capit̄ eccleſie chriſti tunc futuri: quibꝰ erat neceſſariū credere ſaltem illud ſymbolū ꝙ deus eſt / et ꝙ eſt remunerator ī ſe credentiū. ¶ Rurſus deducitᷣ q̄ꝺ dictū eſt ex ipſa ꝯditione matrimonialis vinculi inter chriſtū ſpōſum ⁊ eccleſiā ſponſam: ſicut Joā. in apoc̄. eccleſiā ſub typo ciuitatis noue hieruſalē vidit deſcendentē de celo ſicut ſponſam ornatā viro ſuo. Nam ad exemplar celeſtis eccleſia terrena formata eſt. Q̄ꝺ autē deus cōiūxit / homo nō ſeparat: ita vt lege ſtāte non poſſet aut debeat dari libellꝰ repudij inter ſponſum ⁊ ſponſam ꝯiunctos legitime. Que autē ꝯiunctio matrimonialis magis legitima ꝙ̄ chriſti ſit ad eccleſiam cōfederatio? Propterea dicit per Oſee: Deſponſabo te mihi ineternū: ⁊ per alterū ꝓphetā: Si poteſt obliuiſci mater ꝙ nō miſereatᷣ filio vteri ſui / ego tamē tui non obliuiſcar. Loquitᷣ de eccleſia ſpōſa ſua. Nam relinquet homo patrē ⁊ matrē ⁊ adherebit vxori ſue: ſic ⁊ chriſtꝰ eccleſie: cū matrimoniū carnale ideo ſumat indiſſolubilitatē: quia ſacramentū magnū eſt in chriſto ⁊ eccleſia: q2 eſt illius matrimonij ſacrum ſignū. F

Conſyderatio ſecūda.

AUferibilis eſt abſolute loquendo ſponſus eccleſie chriſtus homo ab ipſa eccleſia. Neq̄ enī minꝰ hoc eſt poſſibile ꝙ̄ ꝙ chriſtus deſineret eſſe homo ſicut ſpontanea volūtate verbū caro factū: aut ꝙ̄ deſineret eſſe nedū eccleſia ipſa / ſed oīs gn̄aliter creatura. Porro ſicut nō eſt abſoluta ⁊ inauferibilis habitudo cuiuſcūq̄ creature ad alterā creaturā: neq̄ tanq̄ finibilis ad ſuū finē / neq̄ tanq̄ effectus ad ſuā cauſam. Sic nō eſt hoc mō eſſentialis vel inauferibilis habitudo eccleſie ad chriſti humanitatē: quā vtiq̄ cōfitemur creaturā. Et ita ſtaret abſolute chriſtū hoīem eſſe ⁊ eccleſiam ſiſr eſſe: nec tn̄ ipſam a chriſto vt homo eſt / vitales influxus ſuſcipere.

Conſyderatio tertia.

AUferibilᷣ eſt ſpōſus militātis eccl̄ie chriſtus a q̄libet filiorꝝ ſuorꝝ hic in via: lꝫ nō ab oībꝰ collectiue q̄diu ꝑmāebit militās G

ecclesia ꝛ lege stante: sicut deinceps loqui ꝓponi
mus. Perspicua est prima pars hui⁹ disiuncti: qm̄
nullus est homo viuēs qui nō videat mortem: ꝛ si
hoc nō sufficiat: qꝛ dicit aplūs ꝙ siue viuim⁹ siue
morimur ꝛc. aut perinde nunꝙ separamur a chri-
sto. Constat tamē ꝙ fit separatio ꝑ mortē talē qua
desinit esse quis viator ꝛ de ecclesia militāte. Con
stat p̄terea ꝙ ꝙdiu manebit hic aliqs in via: sicut
pōt ꝓficere/ita deficere culpabiliter: ꝛ a christo ve
ra vite vt palmes aridus ꝛ cōbustioni soli apt⁹ se-
parari/nisi tñ fuerit ꝑ ꝯfirmationē quodāmō posi
tus extra statū ꝑut est viator. ¶ Altera pars disiū
cti sequit̄ ex prima ꝯsyderatione ꝛ eius deductiōe:
qm̄ ꝛ omniū collectio nihil aliud est ꝙ ecclesiastici
corpis indissolubilis cōpago: quēadmodū dici so
let: totū nihil aliud est ꝙ sue partes simul sumpte:
sed hec cōpago manet ineternū lege stāte.

Consyderatio. IIII.

Auferibilis nō est sponsus ecclesie christ⁹
ab ipsa quin influat quotidie tam ꝑ mo-
dū meriti ꝛ impetrationis vt alij sancti ꝛ
plus ꝙ ipsi: ꝙ etiā per modū dignatiue condespi
rationis ꝛ viuificationis ꝑ spm̄sctm̄ suum/fidem/
spem ꝛ charitatē cū ceteris donib⁹ infundēdo gra
tuitis/virtutū donoꝝ ꝛ beatitudinū/et maxime sa-
cramētoꝝ. Itaqꝫ sicut nō permanet corpus aliqđ
verū ꝛ viuens nisi habuerit qualitatiuas disposi-
tiones reddētes cōplexionē harmoniacā ꝛ decen-
tem: per manutenentiā forme cū corpore organico
ſm exigentiā ipsius ac forme actiuitatis ꝛ opatio
nū suaꝝ: cui aliūde venit mors: nō aliter sentiendū
est de corpore mystico ecclesie. Ipse eñi spūssctūs
q̄ est spūs christi est etiā suo modo forma corpo-
ris ecclesie christi: prebēs ei vitā vnitatē ꝛ motum
ꝛ hec nō ꝑmaneret cessantib⁹ qualitatiuis dispo-
sitionib⁹ prenolatis diffusis ꝑ totū corpus ecclesie
ꝛ per mēbra varia ꝓut vnicuiqꝫ mēbro donatum
est: ꝛ prout opus habet ad edificationē corpis vni
uersi. Tradit hoc apostolus clarissime scribēs ad
Ephe. iiij. Solliciti inquit seruare vnitatē spūs in
vinculo pacis: vnū corpus ꝛ vnus spūs: sicut voca
ti estis ī vna spe vocationis vestre. Unus dn̄s/vna
fides/vnū baptisma/vnus deus ꝛ pater oīm. Se-
quit̄: Unicuiqꝫ autē nostrū data est gratia ſm mē-
surā donationis christi: sequit̄: et ipse dedit quos-
dā quidē aplos ꝛc. Quinetiā articuli quatuor ꝑn-
cipales apostolici symboli fundāt illā ꝯsyderatio
nē: Un⁹ est. Credo in spm̄sctm̄ ꝛ viuificantē: quid
viuificantē nisi sanctā ecclesiā: sicut ꝓtinus addit̄
ꝛ vnā sanctā ecclesiā catholicā. Deinde sequitur:
Sanctoꝝ. h̄ est sacramētoꝝ cōmunionē: ac deinde
remissionē pctōꝝ intellige ꝯsequit̄ ꝛ vitā eternā.

Consyderatio. V.

Auferibilis nō est ab ecclesia militāte spō
sus suus christ⁹ homo quin semꝑ influat
in eandē ecclesiam sponsam suā ꝑ mēbra
varia/gradus hierarchicos/ officioꝝ ꝛ administra
tionū ꝛ dignitatū ꝛ statuū ab ipso constitutoꝝ: dū
ecclesiam fundauit primitus ꝛ edificauit. Si eñi ꝑ
manebit ecclesia vsqꝫ ad ꝯsumationē seculi ꝑmane
bit vt ꝑfecta: dei eñi perfecta sunt opa: non solū in
inchoatione/sed magis in ꝯseruatione ꝛ ꝯsumati-
one. Sed nemo dubitauerit quin ablatio vni⁹ mē
bri a corpore deformitatē grandē ꝛ imꝑfectionem
inducat. Manebit ergo semꝑ ecclesia cū suoꝝ in-
tegritate ꝛ ꝑfectiōe mēbroꝝ. Scribit de his apls
j. ad Corinth. xij. Diuisiones inquit gratiarū sunt:
idem autē spiritus/ꝛ diuisiōes ministrationū sunt
idē autē dn̄s/ et diuisiones operationū sunt idem
aūt deus q̄ operat̄ oīa in oībus. Unicuiqꝫ aūt dat̄
manifestatio spūs ad vtilitatē: alij quidē per spiri-
tū dat̄ sermo sapientie: alij aūt sermo sciētie ſm eū
dem spm̄: alteri fides in eodē spiritu: alij gratia sa-
nitatū in vno spiritu: alij operatio virtutū/alij pro
phetia/alij discretio spirituū/alij genera linguarū/
alij interpretatio sermonū. Hec autē oīa operat̄
vnus atqꝫ idem spūs diuidens singulis ꝓut vult.
¶ Concludam⁹ ex his pauli verbis ꝙ assidu⁹ erit
in ecclesia vsus ministrationū ꝛ gratiaꝝ gratis da
tarū quas enumerat: ꝛ hoc quātū expediat eius de
cursui ꝛ edificationi: sic erūt sapientes/sic ꝓphete/
sic discretores spirituū/quib⁹ ex officio hierarchi-
co cōmisso eis a christo ꝛ spūsancto ꝯueniūt tales
actus: ita vt ab humana quauis autoritate neque
ant īpediri/suspendi vel ꝓhiberi: sicut nec status
papalis nec apostolicus vl' pastoralis. Fuerūt eñi
primitus velut in quodā seminario viuifico positi
in ecclesia ꝑ christū: ꝛ postmodū crescente ecclesia
discretio taliū magis innotuit: velut si stipes vinee
se in folia ꝛ flores ꝛ ramos explicuerit.

Consyderatio. VI.

Auferibilis nō est sponsus ecclesie christ⁹
ab ecclesia taliter quin semꝑ habeat ī se
viuificū semen quo pōt per successiones
generationis ꝛ generationis sese ꝯtinuare in cor-
pore toto ꝛ in mēbris p̄sertim officialib⁹: similiter
ꝛ in filijs. Traducitur ad hoc illud christi Matt.
xxiiij. Amē dico vobis/ qꝛ non p̄teribit generatio
hec donec oīa fiant: loquēs de generatione iusto-
rū: que ꝯtrariat̄ illi de qua dictū est: Amē dico vo-
bis ꝙ requiret̄ a generatione hac oīs sanguis ab
abel iusto. Itaqꝫ si dn̄s in rerū mutabiliū creatiōe
singulis indidit sementē ſm genus suū ad ꝓpaga
tionis sue generationē. Si tamē ī lege nature ꝙ in
lege moysi status sacerdotalis durabat vel in pri
mogenitis vel ꝑ successionē hereditariā filiorū ꝓ
patribus suis: oportuit multo amplius legē gratie
ꝑfectissimā habere in semetipsa fecunditatē ꝓ sui
ꝯtinuatione legitima. Ad quod inducit apostolus
ad Roma. ix. textū prophete euāgelici Esa. j. Nisi
dn̄s exercituū reliquisset nobis semen quasi zodo
ma fuissemus/ꝛ quasi gomorra siles essem⁹. Hoc
autē quid aliud debet intelligi ꝙ vis insita spiritu
alis ꝛ ars quedā viuifica in vniuersum corp⁹ eccle
sie: per quā hierarchicus ordo suus pōt vsqꝫ in fi
nē subsistere. ¶ Et ex his ꝓtin⁹ infert̄ ꝙ ecclesia
vel conciliū eā repñsentans pōt instituere vel elige
re/vel designare summū pontificē in sacra sede pe
tri. Potest insuꝑ modū determinare/vel limitare

eū taliter vel taliter instituēdi siue designādi: ita ꝙ nō spectat hoc ad solū pontificē summū: alioquin ipso mortuo vel nolēte dare legem eligendi successorē/ posset ecclesia permanere iugiter sine summo pontifice: quod nequit fieri lege stante. Q, si quis dixerit: modos qui nunc obseruātur pro electione summi pontificis determinatos esse per summos pontifices. Placet. Si ecclesia ꝯsensu suo ꝑ vel interpretatiuo approbauit: aut in defectu qualem ꝓdiximus fas haberet immutare. Et ita fas vt in contrariū nullius posset cuiuscūq̄ pōtificis autoritas legem dare.

Consyderatio. VII.

Aferibilis nō est sponsus ecclesie christꝰ ab ecclesia spōsa sua ⁊ filijs eius: sic ꝙ remaneat ecclesia in sola muliere: Imo nec in totis mulierībꝰ omnibus/ imo nec in laicis solū lege stante ⁊ non facta diuinitꝰ noua institutione. Da oppositū: ecclesia deficere posset in suis gradibus ⁊ officijs hierarchicis. Jn suis etiā sacramētis vsq̄ in finē. Patet hoc ꝓsupponendo ꝙ sacerdos a non sacerdote/ ⁊ episcopus a non episcopo nequit institui: Imo nec a tota multitudine laicoꝝ aut mulierū simul cōgregata: si per casum mortui essent omēs sacerdotes. Additū est: non facta diuinitus institutione noua: quia spūsancto dictante ⁊ opante noua prestari posset autoritas qualis nōdum collata est: quemadmodū prius ꝙ̄ deus instituisset sacerdotiū nouum supremū ⁊ alios inferiores gradꝰ hierarchicos in ecclesia non dubiū quin hoc potuerit. Porro nulla cōmunitas vel vniuersitas hominū mortaliū simul congregata talē aliquē gradum nullo modo instituere potuisset cū potestate qualis in quolibet reperiē que supra naturā existens ipsam sibi ꝓsupponit ⁊ substernit quodāmodo sicut forma materiā. Nec opinor ꝙ aliquis doctoꝝ theologoꝝ senserit in hoc contrarie: ꝗuis verba quedā epistole cuiusdā tractatus de cōcilio generali videri possunt aliqualiter hoc sonare: nisi benigno interprete foueanē. ¶ Deducitē ꝓinde ꝙ nec hieronymus/ nec aliquis alioꝝ dicens ecclesiam vel aplos sibi constituisse Petrū vt supmus esset ⁊ princeps inter eos ad schisma tollendū: nō intelligūt hoc nisi qđ ecclesia vel apostoli declarauerūt ita esse constitutū a christo: ⁊ hoc tenendū fidelibꝰ tradiderunt. Et ita saluatē illa que videtē sup hac re inter Hieronymū ⁊ ceteros varietas.

Consyderatio. VIII.

Aferibilis est aut mutabilis lege stante quelibet politia ciuilē monarchica seu regalis: vt fiat aristocratica: ⁊ nō sic de ecclesia que in vno monarcha supremo ꝑ vniuersum fundata est a christo. ¶ Posset deduci consyderatio tam a priori ꝙ̄ a posteriori deducēdo variationes que fuerūt in alijs politijs: q2 nullam aliā politiam instituit christus imutabiliter monarchicā: ⁊ quodāmodo regalē nisi ecclesiā. Et oppositum sentiētes de ecclesia: ꝙ sc3 fas est esse plures papas aut ꝙ quilibet episcopꝰ est in sua diocesi papa/ vel pastor supmꝰ equalis pape romano/ errāt in fide ⁊ vnitate ecclesie ꝯtra articulū illū: ⁊ in vnā sanctā ⁊c. et si ꝑtinaces maneāt iudicandi sunt heretici: sicut Martinus de padua ⁊ quidā alioꝝ. ¶ Consonat ratio: q2 sicut ad vnā fidē ⁊ ad eadē sacramenta obligantē oēs viatores: sic oportet vt nō esset schisma reductionē finalē fieri ad vnū supremū. Secus vbi cōitas regitē legibꝰ solis naturalibꝰ ⁊ traditionibꝰ humanis: q̄ ꝑ varietate tēpoꝝ ⁊ locoꝝ laudabilius ⁊ vtilius varianē: ꝙ̄ vt vno tenore ligēt oēs: quēadmodū tradit Aristo. exēplificans de regula lesbie. ¶ Quocirca dicamꝰ ex incidēti cōsequēter ꝙ nec summꝰ pontifex nec aliq̄s alioꝝ debet conari vt canones positi vel alie traditiones hūane/ obseruenē vbiq̄ ꝑ totā ecclesiā/ ⁊ ꝑ oēs inuariabiliter nationes. Oppositū satagere dedit forte occasionē grecis discedēdi a latinis: dat ꝓterea quotidie materiā multā litium scrupuloꝝ grauiū: dū equali tenore querit obseruari lex humana: siue sit illa canonica/ secularis vel ciuilis: quēadmodū custodiri diuinā absq̄ vlla variatiōe necesse est. Jnde venit illa christi questio Matt. xv. Jrritū fecistis mādatum dei ꝓpter traditiones vestras.

Consyderatio. IX.

Aferibilis est vicarius spōsus ecclesie ꝑ volūtariā eius cessionē aut renūciationē a papatu. Fuerat eñ olī dubitatio post renunciationē Celestini: nunq̄d talis renunciatio iure subsisteret. Tum ꝓpter votū quo se papa obligat ad ecclesiā. Tum ꝓpter desponsationē ⁊ matrimoniū quoddā spūale inter papā ⁊ ecclesiā. Tū ꝓterea q2 papa diuino iure statutꝰ est i hoc gradu: ⁊ si q̄ sunt alie rōnes. Occasione cuiꝰ dubitatiōis facta est decretalis determinās affirmatiuā ꝙ hoc licet. Et ita licet: ꝙ ex hac humili renūciatione cū ceteris patribꝰ Celestinꝰ annūeratus est catalogo beatoꝝ. ¶ Sunt aūt casus aliqui etiā ꝑ iuristas expressi qb licitū est prelato: imo q̄nq̄ debitū cedere statui suo. Unus est grande scandalū subditoꝝ qđ nō expectatē alio mō ꝓbabiliter terminandū ꝙ̄ per cessionē. Alius casus est dū occupatio seu retētio ꝓlature pariter vergit in detrimētū salutis ꝓprie: Nā q̄d ꝓdest hoī si vniuersum mūdū lucretē/ anime ꝟo sue detrimētū patiaē: aut quā dabit hō ꝓ anima sua cōmutationē. Alius casus est vbi manifeste talis retētio ipediret maius bonū vel in ꝓlato vel in subditis. ¶ Multiplices essent casus in particulari sm illud triplex genꝰ. Sed breuitati nostre satis sint ista ꝑ nūc. Per q̄ dissoluiē prima rō que fiebat de voto: qđ nō obligat dū vergit in detrimētū salutis/ vel exitum deteriorē. Alterā rationē soluit dissimilitudo q̄ est inter matrimoniū carnale ⁊ spūale: licet ꝯueniāt in multis. Dissimilitudo est quātū ad hoc ꝙ in spūali nō est sacrm: ex quo cōsurgat indissolubilis nexus ex institutiōe diuina. Quēadmodū de carnali est expssa lex. Qđ deꝰ ꝯiunxit/ hō nō separet: ⁊ sacrm h̄ magnū est. Dico aūt in christo ⁊ ecclesia: inq̄t aplus. Ac ꝓinde soluiē rō tertia: q2 ꝓprie solus christꝰ est spōsus ecclesie. Alij sunt tm̄modo vicarij quos ꝑ humanā designationē vel

electionē voluit institui: cuius officium sit diuinū:
z sola autoritate diuina primitus ordinatū.

Consyderatio. X.

a Auferibilis est in casibus dabilibus vica-
rius sponsus ecclesie ab ipsa ecclesia: et
hoc p eā/ vel per conciliū generale repre
sentās eam: vel p aliquos ad hoc p eā institutos:
siue consentiat ipse vicarius vel nō consentiat sue
cessioni. ¶ Sumit in primis argumentū pro hac
ↄsyderatione ex veritate p̄cedētis. Nā si vicarius
sponsus pōt resignare sponte ipsi ecclesie dādo ei
libellū repudij. Cū spōsus z sponsa nō debeāt quo
ad hoc impari iure censeri: poterit similiter repu-
diare sponsum talē ipsa ecclesia sponsa/ dū par ra-
tio vel potior adducit p ipsa ↄtra sponsum: vel qr
ↄstituere querit eā quantū in se est/ vel tyrannide
seua tractare/ laniādo eā/ vel placitando bona sua
dissipando/ vel qr abuti conat eā in perniciē filio-
rū. Nullū quippe statū/ nullū gradū dignitatis/
nullū ministrationis gen⁹ dedit deus nisi in edifi-
cationē suā z vtilitatē cōem. Patet ad Ephe. iiij.
et ad Corinth. vi. Dedit vtiq ad pacē eius cui⁹ fi-
nes posuit pacē ſm ps. Et hāc operat dilectio: p-
pter qd finis legis ab apl'o ponit dilectio: in qua
etiā fundauit christ⁹ officiū pastoralis. Si diligis
me (inquit christus petro) pasce oues meas. Joā.
vlti. Sed qs non videat casus multos esse possibi
les: quor aliqui nūc tacti sunt in qb⁹ ecclesia nō
edificaret/ sed destrueret: nō vniret/ sed dissiparet:
non pasceret/ sed depasceret: si nō cederet volūta
rius vel eijceret inuitus hic q in vicariū sponsum
ecclesie rite z canonice fuerat ordinat⁹. Nec sit cui
q illud admirationi qd dicimus quasi cōtrariātes
illi iussioni. Nolite tāgere christos meos: quō etiā
vni singulari psone fas esset in casu violētie atten
tate p papā verū ↄtra castitatē suā vel vitā vim vi
repellere cū appositione inculpate tutele: z ita lici
te stabit q tāgat papā violēter: vel i mare deijciat.
Cur sictr in casu nō liceat idē toti ecclesie p defen-
sione sua z violentie attentate cauta repressione.

Consyderatio. XI.

Auferibilis est in casu vicarius ecclesie R
conciliū generale eo nō ↄsentiēte vel in-
uito celebratū. ¶ Fateamur prius q re-
gulariter conciliū generale non est celebrandū de
iure etiā diuino nō vocante vel approbāte papa si
est vnicus: nec aduersus eū allegatio legitia. Sed
regule generales bene suscipiūt exceptiones sicut
in grāmaticalibus/ ita z in moralibus: p̄sertim vbi
casus particulares incidūt modis variabiles infi
nitis: ad quas exceptiones ordinata est lex supior
interpres aliarū: quā Aristo. vocat epykeiam. v.
Ethicor. Et alia diuinior quā gnomi appellat in
vj. Ethicor. Hec aūt lex semp habet locū i interp
tatione legū aliar particulariū/ vbi deficere cerni
tur ratio z finis institutionis ipsar. Finis autē le-
gum omniū nedū humanarū/ sed diuinarū est dile-
ctio que vnitatē operat. Sit ergo casus vbi legis
alicui⁹ abseruatio dissiparet vnitatē z obesset pub
lice saluti. Quis ratione vtens/ diceret eam tenere
oportere. Nimirū nec sibipsi quisq vellet hoc fie
ri: quāto min⁹ tota cōmunitas rationabiliter hoc
fugiet. ¶ Q, si quis interrogaret/ qua autoritate
fulcit/ vel vtetur hmōi conciliū acephalū: vt vide
tur sine papa? Respondendū q autoritate christi
capitis sui z indefectibilis spōsi: autoritate p̄terea
legum suarū tam diuine q naturalis: que hanc li-
centiā vel necessitati vel manifeste charitati vel re-
ligiose pietati ↄcedūt. Pro quo facit textus Mar
ci. ij. de excusatione discipulor vellentiū spicas in
sabbato p legem necessitatis ↄfirmatā: exēplo da
uid qui comedit panes ppositionis.

Consyderatio. XII. b

Auferibilis est in casu vicarius spōsus ec-
clesie per ecclesiam vel generale cōciliū
nedū cōciliatiue/ aut dictatiue vel denū-
ciatiue/ sed autoritatiue iudicialiter atq iuridicē.
¶ Presupponamus q iurisdictio idē est q iuris
dictio seu potestas: vel iurisdictio ē facultas ppin
qua dicendi ius. Et solet restringi ad coactiuam
iurisdictionē que fertur vel dicit in alterum etiā in
uitum. Sequit protinus ex hac descriptione cōsy-
derationis veritas quomodo ecclesia seu conciliū
habet in casu facultatē propinquā vel autoritatē
seu potestatē dicendi ius: etiā in alterū qui in pa-
pam fuit rite susceptus z electus. Nolumus tamē
impugnare quin summ⁹ pontifex habeat potesta-
tem regitiuā z autoritatiuā respectu omniū homi
nū: quantū christus voluit et cognouit expediens
sibi dare p exercendo eā. Non pro se tantūmodo/
sed magis ad vtilitatē ecclesie/ qualē autoritatem
ecclesie non habet totū ecclesie residuū: nisi vniti-
ue/ quodāmodo vel electiue. Et ex ista diuisiōe ve
rum est q claues date sunt nedum vni/ sed vnitati.
Ex hoc tamen nō habet q ecclesia tota vel conci
lium absente papa p̄sertim suo demerito nō possit
autoritatiuā iurisdictionem exercere: sicut lex que-
dam diuisa z indeuiabilis ad reducendū ipsum vel
corrigendū vel compescendū. Ne noceat ipse ne-
dū ecclesie sed sibimet tanq freneticus: vel vt pes-
sima malarū passionū ebrietate seductus: sicut eñ
tradit Aristote. v. Polit. q ad cōmunitatē totam
spectat principis vel correctio vel totalis destitu-
tio si inemendabilis perseueret. Et hec potestas
inauferibilis vel inabdicabilis est a cōmunitate li
bera que de rebus suis facere potest ad libitū: nec
per appropriationē vel aliquā legem potest suspē-
di: quāto magis hoc habebit ecclesia. ¶ Judaiza
bat olim Petrus per dissimulationē. Paulus ei
restitit in faciem. ad Gal. ij. Introducebat petrus
rem nouā in ecclesia dei ad Centurionē gentilē in-
trauit. Actuū. x. subortū est murmur in ecclesia: ita
vt cōpulsus sit petrus doctrinā insequi quā tradi-
dit scriptis: vt. s. paratus esset coram tota ecclesia
rationē reddere de ea q in ipso erat fide z spe: alio-
quin nō sibi credidisset ecclesia. Quāto fortius et
rōnabilib⁹ psit duo ↄtendētes diffamari apud bo
nos z graues de schismate/ de piurio/ de heresis su-
spitōe cōpelli/ rōnē reddere si se cognouerint inno-

centes. Sic Simachus/sic beatus Marcellus/sic ipse Gregorius/sic alij plures iudiciũ subire: cõcilij nequaꝙ̃ ex humili ꝯdescensione: sicut fingũt aliqui/sed ex debito ꝛ obligatiõe: quoꝝ multos/q꜡ cõciliũ non reperit ꝯuictos de crimine/reliquit causam eoꝝ examine iudicis dei terminandã.

Consyderatio. XIII.

A Auferibilis nõ est vicarius sponsus ecclesie ꝑ ecclesiã aut cõciliũ generale quo ad ea que sunt ordinis sacri cuiuscũꝗ quin semꝑ remaneat vel sacerdos vel episcopus si in talẽ fuerit aliqñ ꝯsecratus. Silr etiã de papatu si diceret ordinẽ a sacerdotio vel episcopatu distinctũ. ¶ Dudũ tp̄e beati Cypriani martyris ĩ affrica dũ sanct⁹ Cornelius papatũ rome gerebat: fuit error multoꝝ etiã magnoꝝ: ꝙ schismatici ꝛ heretici excõmunicati ꝛ simoniaci deijciebant ab omi gradu ꝛ dignitate ꝛ ordine: ita ꝙ nõ remanebãt sacerdotes/nec episcopi retinebãt episcopalẽ gradũ/ nec diaconi diaconatũ: ꝛ ita de similib⁹. Immo vsꝗ ad hoc deuentũ est: vt diceret ab eis ꝙ tales nullo mõ valebant baptizare/ sed baptizabant hi quos baptizauerãt. Silr nec cõsecrabãt/nec ordinabãt quin totũ postea dicerẽt iterandũ. Introducebãt ꝓ seipsis multos passus scripturaꝝ: vt illud: Maledicã benedictionib⁹ vestris ꝛc̃. Affirmabãt deniꝗ ꝙ tales spiritũsanctũ dare non poterãt: quẽ vtiꝗ non habebãt. Notata sunt hec in decretis causa prima: ꝛ in quarto sentẽtiaꝝ dist. xxv. ct. di. xiij. vbi magister nõ tenet: licet loquat magis recitatiue ꝙ̃ determinatiue. ¶ Illustrissim⁹ vo doctor Aug⁹ post Cyprianũ materiã hanc declarauit cõformiter ad cõcilia generalia ante eum ꝛ post celebrata. Et hunc insecuti sunt doctores theologi dicentes ꝙ ea q̃ sunt ordinis stabilia/sunt ꝛ indelebilia: ꝓpterea dicũt hi imprimi characterẽ quẽ appellant indelebilẽ/ꝛ non iterabilẽ. ¶ Attamẽ ꝓ cõcordantia diuersarũ sentẽtiarũ in hac parte ꝑficit duplex distinctio. Episcopus itaꝗ hereticus ꝛ degradat⁹ ab ecclesia aut intẽdit dare ꝛ facere ꝯformiter ad intentionẽ ecclesie/vel baptizat vel cõsecrat vel ordinat vel ꝯfirmat. materiã insuper ꝛ formã debitas obseruat. Aut deficit in aliquo istoꝝ: Intentione. s. corrupta ꝛ erronea vel in materia vl' in forma. Scd̃m hanc distinctionẽ ꝓcedunt multe autoritates sanctoꝝ: quoꝝ aliqui dicentes ꝙ sacerdotes heretici nihil agãt: intelligũt de his qui secũdo mõ deficiunt/quales erãt plurimi hereticorũ: vt arriani ꝛ errantes in ipsa substãtia sacramẽtoꝝ. Alij dicentes oppositũ sicut Aug⁹ ꝛ ecclesia de priorib⁹ intelligunt. ¶ Rursus alia est distinctio de efficacia sacramentoꝝ collatoꝝ ab indignis sacerdotib⁹ ꝛ hereticis. Nam ꝙ talia sunt efficacia põt intelligi vel quo ad vtilitatẽ/vel quo ad veritatẽ. Si primo mõ illa dicunt esse nulla: q꜡ neꝗ prosunt faciẽtibus neꝗ scienter recipiẽtibus/ sed obsunt potius. Si secũdo mõ/sic ꝯsecrationes hereticoꝝ sacerdotũ efficaciã habere ꝛ veritatẽ fatẽdũ est. ¶ Tandẽ ex hac ꝯsyderatione cũ suis ꝓbationibus que latiori deductione ponunt ab autoritatibus: sequit ꝙ durante ꝑsenti schismate nõ oportet dubitare quin vtrobiꝗ fuerint cõsecrati: ꝛ sint veri episcopi/ꝛ sacerdotes ꝑ mutuã successionẽ vsꝗ in ꝑsens. ¶ Nec est difficultas in collatione sacramentoꝝ nisi de sacramẽto penitẽtie: in quo iurisdictio quedã requirit/quã non habent heretici ꝛ schismatici vel excõicati sacerdotes. Sz hec difficultas redũdat similiter in illos q̃ ante schisma fuerũt ordinati: ꝛ ſm estimationẽ illoꝝ qui iudicarent hãc vel illã partẽ esse schismaticã: ꝛ ex consequẽti nõ habere sacerdotes nisi excõmunicatos ꝛ suspensos. Et ita vanũ est ꝛ forte scãdalosum gloriari ꝙ presbyteralis vel episcopalis ordinatio suscepta fuerit ante schisma ꝑsens/ poti⁹ ꝙ̃ hoc tp̄e. Si ꝑ hoc velint hmõi gloriantes vocare se verius esse sacerdotes ꝛ episcopos ꝙ̃ posteriores. Si velint preterea dicere sicut aliq̃ dixerunt ꝛ scripserũt temporibus istis: ꝙ vera sacramẽta ꝛ veri sacerdotes ꝛ veri episcopi ꝛ verũ corpus christi ꝛ verus baptismus: cũ similibus nõ sint in hac parte obediẽtie vel in illa.

Consyderatio. XIIII.

Auferibilis est vicarius spõsus ecclesie ꝑ ipsam ecclesiã aut gñale ꝯcilium quo ad executionẽ licitã eorũ oim que potestatẽ ordinis respiciũt. i. ꝙ nõ licite talia aget. Date ꝙ̃ pe est papalis potestas ipsi ecclesie: et sua est sicut est ipsius pape: ꝙ̃uis alioꝛ alio modo. Sua est inquã ꝛ pape ad edificationẽ ecclesie/nõ ad destructionẽ. Potest ĝ vsus talis potestatis tolli vel suspẽdi ꝑ ecclesiã ab eo qui vellet vti manifeste in ꝑditionẽ ecclesie aut mẽbroꝝ suoꝝ tali dignitate: vnde ꝛ si potestas ordis sit imediate a deo/sit etiaz indelebilis: tñ vsus ipsius multũ dependet ab ecclesia ꝛ a rectorib⁹ suis q̃ vices eius exequũtur. ¶ Et hic fundabilis est possibilitas subtractionis vl' suspẽsionis obediẽtie ab aliquo in papã rite electo. Nã ꝙ obedientia tali prestet est preceptũ affirmatiuũ quod nõ obligat ꝓ semꝑ/nec in ꝑnicieẽ ecclesie. Si viderit ergo ecclesia ꝙ ꝑstare nũc obediẽtiã pape in administratione ordinũ/sacramentoꝝ ꝛ similiũ/fieret ecclesie ꝑnicio sum: ꝛ pape in instrumentũ malicie: cur nõ suspẽdere põt hmõi obediẽtiã quousꝗ nullũ in obediendo cadat periculũ? Hec aũt subtractio obedientie magis adhuc fundabilis est in his q̃ sunt tp̄alis administrationis. ¶ Sed vtrũ hec obedientie subtractio vel suspensio valeat per aliũ ꝙ̃ per ecclesiã vel generale ꝯcilium? Forte videret respondendũ negatiue: ꝑsertim si fiat sermo de subtractione gñali ꝛ autoritatiua/ꝛ q̃ ligat oẽs de ecclesia in hoc stare. ¶ Secus est de subtractione particulari quo ad hos vel illos/q̃ non fert autoritatiue/sz vel doctrinaliter ꝛ insinuatiue/vel necessitatis q̃dã inductione. ¶ Iubebit (exẽpli gr̃a) summus põtifex corã theologis exptis/ ꝙ fideles credãt spm̃sctm̃ nõ ꝓcedere a patre ꝛ filio: dicim⁹ ꝙ theologoꝝ erit doctrinaliter resistere ꝛ dicere ꝙ̃ sibi nõ obediat. ¶ Iubebit alter summ⁹ põtifex ꝙ vastet regnũ Francie igne ꝛ gladio: dicimus ꝙ regis erit resistere ꝛ iubere ꝙ ei nõ obediatur: sed B

resistaꝭ: hoc eñ fas est agere cuicūq; in quē vim il
licitā vellet inferre etiā verus papa. ¶ Nō est pax
iubebit ipse idē: ꝙ vnio ad pacē ecclesie nō quera
tur vijs ꝯuenientibus ⁊ cōgruis/ aut etiā per eū iura
tis/ aut ꝙ ecclesia nequaꝙ̄ congregeꝭ ne forte ipm
eijciat. Dicim⁹ ꝙ omniū catholicoꝝ erit resistere
⁊ nō obedire. ¶ Mꝫ, si sit aliquis ꝗ totā presidētiā
suam ⁊ papalē dignitatē conuertere velit in instru
mentū nequicie ⁊ destructionis alicui⁹ partis eccle
sie in tēporalibus vel spūalibus: nec pateat suffi-
ciens remediū aliud: nisi subducēdo se ab obediē-
tia talis potestatis seuiētis ⁊ seipsa abutentis: ⁊ hꝫ
ad tēpus/ vel quousq; ecclesia vel conciliū ꝓuide-
rit/ hoc fas erit: dū tamē illud agere pia quedā im-
pellat necessitas: nō libido seu cupiditas assumē-
di improbe velamē malicie libertatē. ¶ Fatemur
eñ duo illa nullo mō debere fieri nisi manifestis
causis vrgentib⁹: ne in toto corpore ecclesie deteri
or ⁊ generalior scissura fiat ⁊ inducaꝭ: dum parti-
cularia mēbra cōsuescunt non obedire: sicut notat
Aristo. in polit. pessimū esse ꝯsuescere non obedire
principi siue regi: quāto magis erronea ⁊ dānan-
da est assertio: ꝙ licet vnicuiq; subditoꝝ moꝝ vt ali
quis est tyrānus ipsum vijs oībus fraudulentis ⁊
dolosis sine quauis auctoritate vel declaratione iu
diciaria morti tradere: presertim si addat hec asser
tio ꝙ tyrannus ille oms est qui nō preest ad vtili
tatē subditorū: sed de hac re alibi: de qua viderint
assertores.

Consyderatio. XV.

Auferibilis est vicarius spōsus ecclesie ꝑ
ecclesiam aut generale cōciliū perpetuo
vel ad tēpus: quo ad ea oīa que sunt iu-
risdictionis. Satis indirecte deductio ꝯsyderatio
nis istius patet ex ꝓcedētī. Naꝫ possunt ab aliquo
rite in papā electo tolli tā de iure ꝙ̄ de facto sub-
diti: in quos debet iurisdictionē exercere. Et ita ꝑ
indirectū iurisdictio non subsistet. ¶ Utrū vero di
recte ⁊ absolute possit oīs potestas iurisdictionis
a papa rite electo remoueri/ posset esse duplex ima
ginatio quo ad aliquas iurisdictiōes: qualis est iu
risdictio respiciens sacramentalē absolutionē: que
alterius est rōnis ꝙ̄ alie respiciētes forum extern⁹.
Hanc eñ iurisdictionē habet confessor pape sup
ipsum: cui tñ non posset cōicari iurisdictio in foro
exteriori supra papā vt ꝙ eū posset excōmunicare.
Hanc insup iurisdictionē habet in casu necessita-
tis oīs sacerdos apud peccatorē sibi volentē cōfi-
teri. ¶ Dicerent ergo aliqui de hac spūali iurisdi
ctiōe sicut de potestate ordinis: ꝙ licet inauferibi-
lis sit in se ⁊ in sua essentia: tñ est suus vsus impe-
dibilis modis tactis. Sicut etiā impediunꭍ schis
matici ⁊ heretici ꝓcisi ab ecclesia: ne quisꝙ̄ eis nisi
in casu necessitatis debeat ꝯfiteri. ¶ Dicerent alij
ꝙ talis iurisdictio non solū impediꭍ in suo vsu/ sed
etiā tolliꭍ ministerio ecclesie ⁊ ꝓlati supioris: dum
degradaꭍ hereticus aliqꝭ ꝓlatus vel sacerdos: et
hoc qꝛ condescendit deus tollere ab illo sacerdote
potestatē diuinitus sibi collatā per ministeriū ta-
lis tanꝙ̄ ꝑ causaꝫ sine qua: nō sicut imaginanꭍ do
ctores multi de potentia collata sacramētis respe
ctu gratie quā figurāt: non eñ attingit illa virtus
actiua sacramentoꝝ substātiam gratie: sed tñ sunt
causa sine qua nō talis gratia nequaꝙ̄ crearetꭍ. Si
cut ꝓterea dicimus de infusione aīe in embrionē
dispositū: ⁊ magis ad ꝓpositū de recessu aīe a cor
pore ꝑ inductionē discōuenientē qualitatū: prefer-
tim si imaginemur ꝙ aīa sicut creabaꭍ prius: ita
nunc annihilareꭍ consequēter ad has dispositio-
nes vel ad alias. Uel exēplificemus de annihilati
one gratie per pctm̄ mortale. ¶ Auertam⁹ tamē in
hac materia ꝙ oportet nos ꝓcedere ꝯsequēter ad
premissa ⁊ ad factū Celestini ꝗ cessit papatui/ ꝙ pa
patus nō dicat ordinē super sacerdotiū vel episco
patū. Mꝫ, insup nō dicat iurisdictionē inabdicabi
lem humana volūtate supra episcopatū. Alioquin
tunc tpis remansissent duo habētes papalē digni
tatē: aut talē que fuisset superior ad episcopalē vel
archiepiscopalē. Oportet vt videꭍ ꝯsequēter dice
re ꝙ mortuo vel cedente Bonifacio ꝗ in locū Ce-
lestini successit: ipse Celestinus potuerat assumi in
papatū sine noua alicui⁹ ordinis vel potestatis iu
ridice essentialis ⁊ inabdicabilis collatiōe/ quēad
modū dicimus de episcopali dignitate in his qui
fuerūt degradati vel deiecti: qui iterū possunt resti
tui nulla cōsecratione noua facta. ¶ He autē ꝯsy-
deratiōes ꝓficiunt studiosis ad cognoscendū ma-
gis ⁊ magis quid dicat vel importet/ ⁊ quid nō pa
palis dignitas: ⁊ qualiter potest exercere iudicium
ecclesia circa papā. Notetur Bonauentura in dis:
xxv. quarti: vbi querit si episcopatus sit ordo supra
sacerdotiū: ⁊ ponit ꝙ neq; episcopat⁹ neq; papat⁹
dicit plenitudinē aliquā vel dignitatē in ordine/ ⁊
ordinē nouū nullum addit.

Consyderatio. XVI.

Auferibilis est vicarius sponsus ecclesie
ꝑ ecclesiam aut gñale conciliū vt dictū
est: ⁊ dū hoc euenit ꝓbabile ē ꝙ magis
fiat destitutiue ⁊ iuridice: ꝙ̄ solū declaratiue seu di
ctatiue seu cōsiliatiue. ¶ Fuerūt due opiniones/
vt alīs tangebaꭍ de destitutione pape. Una ponit
ꝙ papa dū labiꭍ in heresim iam dānatus est: ⁊ eo
facto per deū depositus/ ⁊ ꝑdidit iure diuino papa
lē dignitatē: siue hec heresis sit secreta vt ampliāt
aliqui/ siue sit manifesta vt placet alijs loqui restri
ctius. ¶ Credunt alij/ ꝙ nullus rite in papā elect⁹
reddiꭍ ꝑ aliquod crimen eo facto depositus: licet
bene sit deponēdus/ ⁊ manet talis rite elect⁹ semꝑ
papa vsq; ad sententiā depositionis latā ꝯtra eum
ꝑ ecclesiā vel generale conciliū: aut nisi cesserit spō
te sua: quēadmodū in alijs episcopatib⁹ ⁊ dignita
tibus minorib⁹ dicunt esse certū/ ita ꝙ resolutio fi-
nalis hui⁹ opinionis quā nunc dicim⁹ probabilē
stat in hoc/ ꝙ sicut nullus efficiꭍ papa lege stāte ⁊
nisi fieret noua reuelatio vł miraculosa institutio:
nullus inquā talis rite efficiꭍ papa nisi ꝑ legitimā
electionē dñoꝝ cardinaliū aut alioꝝ quib⁹ hec po-
testas collata fuerit ꝑ ecclesiam aut ꝑ gñale conci
liū: sic nullus talis rite electus desinit esse papa:
nisi ꝑ destitutionē legitimā factā ab ecclesia vel cō

cilio vel alijs quib⁹ voluerit ꝯferre ecclesia vel cõ
aliū hmõi potestatē/q̄lis nōdū collata esse reperit.
¶ Probabilitas hui⁹ opinionis fundata est alīs
in alio opusculo. Et nūc breuiter repetam⁹ dicen
tes aliqua. Primo ꝙ status hierarchicus in eccle
sia debet esse certus ꝛ ꝯstans: da oppositū. Iā ec/
clesia nō fuisset sufficienter instituta: q: subditi re/
manerent semꝑ ex oppositi discrimini pcti morta
lis in obediendo vel nō obediendo suis superiori
bus: cū non posset eis ꝯstare sufficiēter qn̄ superio
res ius ꝑdidissent in p̄sidēdo/vel ipsum retinerēt.
¶ Ac ꝓinde dicim⁹ consequnter: ꝙ titulus ecclesi/
astice dignitatis vel autoritatis nō est fundatus in
sola sanctitate: quēadmodū dixerūt heretici q̄ no
minabant paupes de lugduno: ꝛ alij similes: sicut
deducit Bonauentura in dist. xxv. quarti. Alioqn
nihil esset certū in actibus hierarchicis. Sicut ne
mo scit an odio vel amore dignus sit. ¶ Ex eadē
radice pateat ꝙ ꝑ prescientiā vl' reprobationē eter
nā non dat vel aufert precise titulus ecclesiastice
dignitatis. Nam Judas p̄scitus fuit apl's: ꝛ mul/
ti predestinati carēt tali dignitate. Sequit amplī
us ꝙ titulus ecclesiastice dignitatis non est funda
tus in donis gratuitis latētibus in aīa: q: de illis
cõstare non pōt subditis nisi forte ꝑ reuelationē:
ꝛ p̄sertim si sint dona q̄ statim habita statim perdi
possunt: qd̄ dicitur ꝓpter characteres indelibiles
postq̄ semel habiti sunt: et de quib⁹ presupposita
fide pōt haberi sufficiens certitudo dū aliqs rite
suscipit sacramēta imprimentia tales caracteres.
¶ Addamus rursus ꝙ sicut iniustus hō sine cha/
ritate ꝛ in peccato mortali pōt iuste dominari tē/
poralit ꝛ esse rex vel princeps iusto titulo. Sic etiā
potest esse episcopus vel sacerdos. Et hoc sequit
ex priorib⁹ contra imaginationē aliquoꝝ nostris
tēporib⁹ in anglia ꝛ alibi: qui posuerūt om̄e domi
niū ꝛ oēm dignitatē fundari in iusticia charitatis
ꝛ ꝙ sine ea nihil pōt esse iustū neq̄ iuste fieri neq̄
possideri: qd̄ vtiq̄ repugnat assertionib⁹ sacre scri
pture in locis plurimis: in quibus idolatre ꝛ pessi
mi hoīes ꝛ reprobi appellant reges: vt Saul/Cy
rus ꝛ Aachab. Unde ꝛ christ⁹ docuit: ꝙ pharise/
is ꝛ reprobis daret obediētia in doctrina eorū dū
ait: Supra cathedrā moysi sederunt scribe ꝛ phari
sei/que dicunt/facite ꝛc̄. ¶ Dicamus cõsequenter
ꝙ dignitates ecclesiastice nō fundant in fide inte/
riori/neq̄ in spe sancta/neq̄ in charitate: patet ex
eisdē fundamentis ¶ Ac ꝓinde sequit vlterius/ꝙ
deficiēte fide in aliquo p̄lato/ non est cõsequens vt
mox perdiderit pastoralē dignitatē: quia nec fides
est nec necessariū eius fundamentū. ¶ Patet am
plius ꝙ canones sacre scripture ac summoꝝ pon/
tificū dicentes hereticos esse vitādos tanq̄ ethni/
cos ꝛ anathematizatos: verū dicunt dum constat
eos tales esse: et maxime per sententiā iudiciariā/
aut ꝓpriam confessionē/aut facti euidentiā. Nihi
lominus ꝙ tales sint eo facto depositi a dignitati/
bus: ꝛ ꝙ eas perdiderint sine destitutione nō habe
tur ex eisdē canonibus. Aut si aliqui canones vide
ant hoc sonare de notorijs ꝛ manifestis hereticis
qui sunt eo facto depositi: intelligi posset ꝙ cõtra
tales non requirit processus iuridicus ordinatus
ad degradandū eos ꝑ sententiā diffinitiuā: sicut in
occultis ꝛ nō confessatis oporteret. ¶ Dicamus
ergo ꝯcludentes ꝓbabiliter/ꝙ sicut hūana electio
dat ius ꝛ titulū ad papalē dignitatē si homo sit ca
pax huius lectionis atq̄ dignitatis: ꝛ si sit viator
baptizatus sic ꝑ humanā destitutionē ꝑdit illā p̄si
dentiā ꝛ non aliter: eo inuito siue sit hereticus siue
sit schismaticus. ¶ Et dum opponit ꝙ hereticus
nō potest esse membrū ecclesie: qnāto min⁹ potest
esse caput eius vel vicarius suus: aut sponsus/mul
ta in hāc sententiā. ¶ Respondet ꝙ hec ratio vl'
sil'is si bene ꝑpendat oīno sunt illa q̄ fundauit oēs
errores: de quib⁹ pretactū est/ꝙ solus iustus iuste
dñat: vel est sacerdos vel ꝯsecrat: ꝛ ita de similib⁹.
¶ Notem⁹ ergo sine ꝓcessu longiori ꝙ multe sūt
ꝯnexiones mēbroꝝ in corꝑe mystico ecclesie: sicut
diuerse sunt ī eodē corꝑe vnitates. ¶ Una est eñ
vnitas charitatis: ꝛ ita soli habentes charitatē di
cunt vere mēbra ecclesie. Alij quātumcūq̄ fideles
sunt/vel vt p̄cisa vel vt arida ꝛ emortua mēbra: im
mo sunt ꝓditores dñi sui: nec de familia eius hoc
mō dici possunt: nec sunt digni pane quo vescunt.
¶ Alia est vnitas in donis nature/sicut oēs hoīes
ꝯnectunt in intellectu ꝛ rõne. Alia est vnitas ī simi
li participatione sacramētoꝝ: ꝛ p̄sertim in vnitate
baptismatis: in quo character imprimit/ in q̄ vni
tate cõnectunt oēs q̄ baptisma rite susceperūt: etiā
vbi fidē actualē vel habitualē ꝑdidissent. Et hec
vnio videt absolute sufficere ad h̄ ꝙ aliqs rite in
papā electus maneat caput ecclesie quousq̄ fuerit
ꝑ sentētiā diffinitiuā depositus. ¶ Nolo tñ ꝓpte
rea dicere ꝙ sꝑ sit obediēdū tali heretico: vel non
sibi resistendū/aut ꝙ sit appellatiōe papal' digni/
tatis honorādus: qm̄ in casu sicut iā tactū est/pos
set papa ver⁹ manēs papa licite etiā ligari vel in/
carcerari vel ī mari demergi: quāto magis posset
obediētia sibi vel reuerētialis noīatio denegari.

Consyderatio. XVII.

Auferibilis nō est vicarius sponsus eccle
sie rite ꝑus elect⁹ q̄n posset creare veros
sacerdotes ꝛ episcopos ꝛ alia facere q̄ or
dinē suū respiciunt in tali plenitudine receptū: a bl'
q̄ hoc ꝙ iterari debeāt ea q̄ fecisset: q: valida sunt
iure diuino: q̄uis peccabit ipse cū participib⁹ suis
si hoc attentauerit. ¶ Cõsimiliter ea q̄ iurisdictio
nē purā respiciūt: illa possunt dici valida q̄ egerit
talis q̄diu tolerat ab ecclesia: ꝛ hoc iure seu appro
batiōe totius ecclesie vel p̄cedentiū pontificū ꝛ cõ/
ciliorꝝ generaliū institutione: p̄sertim nisi aliunde
ex culpa subditoꝝ talia reddita fuerit inualida: q:
participāt in crimine. ¶ Respondet hec ꝯsydera
tio multis dubitationib⁹ q̄ potuerūt oriri durāte
hoc pestifero schismatice tā in collatiōib⁹ ordinū
q̄ in depēdentib⁹ ꝛ collationib⁹ beneficioꝝ ꝛ simi
libus: vbi facilius se expedit opinio quā probabili
mō posuim⁹ in p̄cedēti ꝯsyderatiōe circa obiecta.
Multū ꝓdest insuꝑ eadē consyderatio ad celerio
rē ꝛ expeditiorē terminationē schismatis ꝑ viam
cessionis omissa qualibet discussione facienda.

Consyderatio. XVIII.

Auferibilis est vicarius sponsus ecclesie tanq̄ hereticꝰ aut schismaticus: etiā vbi in casu ipse nō est veraciter ꝛ mentaliter talis. ¶ Assignemꝰ summa iam casus aliquos circa psonas alias q̄ similiter possunt in papā cadere: duos inuenimꝰ in iurib' expssos. ¶ Unus est dū aliq̄s sustinet excōmunicationē vltra annū: et citaꝭ sup materia fidei: nec respondet. ¶ Alius dū citatus corā iudice renuit prestare iuramentū. Talis aliquis poterit manere semp verus fidelis: attamē ipse tanq̄ hereticus iuris p̄sumptione dānabiꝭ. ¶ Tertiꝰ assignaꝭ casus: si timore mortis vel alia passione motus q̄s vocaliter negat ea q̄ sunt fidei: nec possit aut velit sufficienter se purgare.

¶ Quartꝰ casus vbi p actus hereticales aut idolatricos habebiꝭ p̄sumptio vehemēs ꝯtra aliquē: ꝛ talis nec poterit aut velit sufficiēter se purgare. Dicunꝭ autē actus hereticales vel idolatrici: qui sunt ꝯtrarij vel oppositi actibꝰ quibꝰ solet fieri pfessio fidei ꝛ religionis christiane ꝛ cultꝰ diuini: sicut est genuflexio corā sacramēto altaris: ꝛ ingressus tēpli ꝛ similia. Et in hoc multū valet vsus hominū: sic talia signa vel talia accipientiū. Unde si q̄s exhibet talia in honorē machometi vel idoloꝝ aut si oppositis factis detestareꝭ sacramentū altaris: ꝛ templū dei ꝛ sacras imagines / ꝛ similia faceret: haberi deberet de heresi ꝛ idolatria suspectus: ꝛ hoc vel vehemēter vel grauiter vel leuiter: sm̄ q̄ plures cause suspitionē aggrauantes: ꝛ pauciores releuātes ꝯcurrerent. Et hic esset lōgus sermo de mō accusationis taliū corā inquisitore: q̄ñ. s. et q̄ñ nō veniūt iudicialiter in materia fidei vel idolatrie ptractandi. ¶ Casus quintꝰ inuenit vbi quis per falsos testes accusaꝭ atq̄ ꝯuinciꝭ fuisse relapsus in hereses iā dānatas. Ille plane dānabiꝭ ꝛ iuste dānabiꝭ per ecclesiam que nō iudicat de occultis / sed de allegatis ꝛ pbatis p sententiā. ¶ Sextus casus ꝯcidēs cū quarto: vbi q̄s etiā leui suspitiōe notatus de fide: vocatus fuerit ad iudicium / ꝛ venire neglexerit seu contēpserit / aut forte nō potuerit de qua tn̄ impotentia fidē facere nō valebit. Cum eni summꝰ pontifex iuxta pbata prius possit tam doctrinaliter q̄ iudicialiter denūciari / deferri ꝛ accusari corā concilio gnāli in materia fidei et cultꝰ diuini: non repugnat casus istos ꝛ similes in ipso posse reperiri: qui circūdatus est infirmitate: sicut dicit apls experientie voce loquēs.

Consyderatio. XIX.

Auferibilis est vicarius spōsus ecclesie p ecclesiā etiā sine culpa sua: q̄uis nō sine causa. ¶ Tangamꝰ silr casus aliquos. Ubi corā tota ecclesia vel ꝯcilio gnāli pponereꝭ ꝛ pbareꝭ per testes: q̄ papa q̄ forte est detentꝰ inter saracenos iā obijt: ꝛ cū ecclesia iā non possit cōmode diutius remanere sine papa: videtur olno q̄ in hoc casu conciliū poterit creare nouū papam: ꝛ cū non possint esse duo simul: videꝭ q̄ primus erit destitutus p conciliū. Posset etiā destitui vbi cōstaret de vita si de eo ablata esset spes ōnis redeūdi. ¶ Alter casus est vbi quis rite electus in papā efficereꝭ adeo inutilis pp̄ter indispositionē corporalē: ac pp̄ter carentiā perpetuā vsus rationis: q̄ p conciliū iam per eū congregatū dū sane mentis erat / expediret aliter puideri de summo pontifice.

¶ Alter casus est vbi post electionē canonicā alicuius in papā per cardinales: ipsi cardinales oēs morerenꭲ priusq̄ possent electionē suam canonicā publicare / cōstat q̄ ecclesia nō teneꝭ hunc recipere p papa: ꝛ ita posset ad electionē alterius pcedere.

¶ Alter casus similis stat cū priori / vbi nullo mō cardinales etiā viuentes possent facere fidē sufficientē de electione canonica facta circa vnū: qualis casus videtur esse ꝛ fuisse in schismate p̄senti si bene ppendaꭲ. Et ideo circūstantia eius multū iustificat pcessus habitos ꝯtra illos ꝯtendētes ꝛ aduersus cardinales. ¶ Alter casus pp̄ter cōmunes errorē aut estimationē subditoꝝ aut ipsoꝝ maliciā generalē: de quibꝰ non est p̄sumendū q̄ vnq̄ debeant obedientiā prestare tali q̄ fuit in papā rite electus: tamen alteri nouiter eligendo parati sunt: vt forte si greci vellent ad vnitatē ecclesie redire: dūmodo tolleret papa iam existēs ꝛ nouus rite canonice crearet. Confirmat hoc imaginatio casus illius iuxta positionē Innocentij et alioꝝ iuristarū: qui dicunt hominē expresse pfessum in religione posse vxorē ducere p saluatione magne gētis aut ad fidem cōuersione. Cur nō similiter p aliquo tanto bono posset rite electus p ecclesiam aut cōciliū generale destitui bono zelo ꝛ integra charitate?

¶ Casus alter sextus esset vbi p iuramentū ꝛ votum aliq̄s in papā rite electus: seipsum ad cessionē obligasset: sed differret hoc adimplere / in scandalū populoꝝ putantiū ex tali facto pape: q̄ neq̄ iuramentis suis obligātur / neq̄ votis / qualē casū habere videmur in manibꝰ. ¶ Deniq̄ et si casus notati in hac ꝛ p̄cedenti cōsyderatione vix aut nū q̄ visi fuerint: nihilominꝰ expediēs est tangere ad inquisitionē solidiorē veritatis: ꝛ ad ꝯfutationē illoꝝ qui in iuribꝰ suis scriptis oīa particulariter ꝛ sufficienter arbitranꝭ esse decisa.

Consyderatio. XX.

Auferibilis nō est vsq̄ ad ꝯsummationē seculi vicarius spōsus ecclesie: quin aliq̄s certus ꝛ vnicus preficiaꝭ: ꝛ hoc lege stāte ꝛ p̄supposita mūdi duratione lōgissima. ¶ Detur oppositū: tunc ecclesia maneret imꝑfecta vsq̄ ad consummationē seculi: nec suoꝝ gauderet integritate membroꝝ: et presertim membri principalis.

¶ Quocirca cōcludamus sub quadruplici corollario morali conformiter ad p̄dicta ꝛ ad alias cōsyderationes alibi notatas super eadem materia.

¶ Et dicamus primo q̄ hi repugnāt ordinationi christi ꝛ spirituisancto rebelles sunt / qui p̄sentis schismatis terminationē impediūt modis talibꝰ quos sciunt aut scire debent / ad pacem ptinus reducendā esse vel inutiles vel nociuos: vt si quereꝭ fieri pax per reductionē vnius obedientie ad alteram / vel per vim armatā / vl' per dispositionē vnius

ꝙ non sunt ꝓbabiliter ⁊ salubriter expectāda. Nec sufficit dicere: habemus papam christū: sufficit vt credamus in eū: nam talis vnio ad christum ⁊ si sit necessaria/ nō tamen vsquequaq; sufficit vt in ea stemus non ꝓcurando quantū in nobis est vnionem alterā ad vnum vicariū suum in terris: de quo cōstat ecclesie. ¶ Addimus ꝯsequenter ꝑ secūdo corollario: ꝙ hi fallunt ⁊ falluntur qui ꝓpter affectionem qualemcūq; cōmodi vel honoris/ vel amicitie circa alterū contendentiū/ tenderēt impedire suā cessionem ꝑ impletione iuramentoꝝ ⁊ votoꝝ suorum ⁊ pacis datione/ si nollent suā deiectionē vbi hoc agere renuerent/ immo prorsus quāto magis aliquis fuerit amicus tanto ampliꝰ debet hoc querere vt eoꝝ spiritus salvꝰ fiat: et vt pateat omnibꝰ: quia nō zelo malo zelati sunt eos aliquādo/ sed zelo charitatis: licet forte vel error vel deceptio in iudicio particulariū agendoꝝ interuenire potuerit.

¶ Dicamus ꝓterea pro tertio corollario ꝙ hi nutu dei ⁊ spūssancti (sicut credendū est) inspiratiōe tracti fuerūt: qui ad cōuocationē sacri concilij Pisis celebrandi dederunt operā/ ⁊ promptitudinē prestiterūt/ prestāt ⁊ prestabūt. Ille orando/ ille exhortando/ hic ꝓtegendo/ ille comparādo: ⁊ ita de singulis. Impeditores si qui essent nūerandi sunt inter illos de quibꝰ nunc tetigimus: quī rei sunt detrimentoꝝ omniū tam tēporaliū ꝙ̄ spiritualiū ex hoc schismate horrendo nascentiū: qualia vix sufficerit tractatus grādis vel summatim enarrare. Nam quō paratus esset audire ecclesiam qui suā congregationē vel nollet damnabiliter/ vel dānabilius impediret? Hanc cōuocationem pro finali sauto sue ꝓtectionis ad deū/ quesiuit in morte rex francie Karolus quintus. Ad hanc esse debet finalis resolutio omniū qui de schismate nolunt incere pari apud deum/ immo ad hoc tendit neutralitas accepta si bene capiat. ¶ Dicamus ad extremū ꝑ quarto corollario ꝙ hi qui sacrū conciliū pisanū constituerāt/ sufficientē habebant autoritatē deijciendi duos contēdentes aut suos cōplices: si noluerint parere dictatis ꝑ hoc conciliū in cessione facienda realiter ⁊ de facto ⁊ scito ⁊ alijs requisitis. Potueruntq; procedere ad electionē vnius tertij vicarij qui tertius ⁊ indubitatus ab ecclesia poterit ⁊ debebit reputari. Etiā vbi non oēs obedire vellent sic electo: quod tamē non est indebite ꝓsumendum. ¶ Ecce ergo viginti cōsyderationes quodā ordine geometrico se sequētes. Que iunctis alijs sedecim in quarū qualibet initiū est vnitas ecclesiastica. Additis quoq; alijs quatuor dudū tarascone ꝑdicatis: reddūtur .xl. consyderationes. Et hec qualē possint afferre studiosioribus cognitionis materiā sit eoꝝ iudicium qui viderint. ¶ Postulemus tandē vt inauferibilis spōsus ecclesie christꝰ vicariū certū ⁊ vnicū nobis insinuat: ad gloriā nominis sui ⁊ nostrā omniū salutem: prestante eodē qui est benedictus in secula seculoꝝ: Amen.

¶ Sedecim ꝯsyderationes quarū hic mentionē fecit/ paulo post subsequentur .iiij. A. Quatuor alie in sermone tarascone ꝑdicato: qui incipit: Apparuit gratia dei ⁊c̄. etiā subiungētur, vi. M.

Sententia magistri

Joannis de Gerson de modo habendi se tempore schismatis.

Ad tollendā quorundā in presenti schismate ꝑtinaciā/ simprobitatēq; nimiā specialiter in patria Flandrensi: si pro meritis aut falsis assertionibus suis certissima et ꝑniciosissima schismata formāt ⁊ fraternā violāt charitatē. Dum holes ab obedientia debita suoꝝ superioꝝ auertunt. Dū postremo pro instabili sua opinione ⁊ humana traditione legem dei sanctā ⁊ stabilem deserere/ contēnere ⁊ violare cōpellunt. Dignū duxi quedā fundamētalia ꝑ me posita saluo semꝑ in oībus superioꝝ ac sapientiorū iudicio nūc sub aliquarū conclusionū compendio ponere.

¶ Quocūq; de papatu contendentiū demonstrato nō est hereticū dicere. A. nō est papa. ¶ In casu ꝓdicto stat aliquos esse apud quos istud ꝑtinaciter asserere. A. non est papa sapit heresim. ¶ In schismate ꝓsenti tam dubio temerarium/ iniuriosum/ ⁊ scandalosum est asserere oēs tenētes istā partē vel alterā vel omnes neutrales etiā absolutos esse vniuersaliter extra statum salutis vel excōmunicatos vel rationabiliter de schismate suspectos. ¶ In schismate ꝓsenti licitum/ imo cautum est prestantibꝰ obedientiā isti vel illi: eam sub conditione tacita vel expressa tribuere. ¶ Quacūq; parte demōstrata temerariū ⁊ scandalosum: ⁊ sapiens heresim est asserere: sacramēta ecclesie suā efficaciā non habere: aut sacerdotes nō esse cōsecratos/ pueros non esse baptizatos/ sacramentū altaris nō esse confectū/ ⁊ similia. ¶ In schismate ꝓsenti temerariū ⁊ scādalosum est asserere/ quacūq; parte demonstrata: ꝙ nō licet audire missas eorū vel sacramētis nō cōmunicare: ꝓsertim attenta diuersitate locoꝝ/ tempoꝝ atq; personaꝝ. ¶ Possibile est aliquos vere parti assentiētes esse veraciter schismaticos ⁊ aliquos false parti modo predicto assentiētes/ schismaticos nō existere. Salubriꝰ iustius ⁊ tutius est querere vnitatē ecclesie insistēdo circa contēdentes de papatu: ⁊ hoc per viā cessionis vtriusq; vel subtractionis obedientie/ vel alterius licite coactionis ꝙ̄ subditos ꝑ excōmunicationis censurā vel aliter vexare seu turbare: aut ꝙ vna pars christianitatis ab alterius cōmunione ꝑtinaciter separet. ¶ Ratio prime ꝯclusionis hec est: quoniā nulla ꝓpositio ad cuius verificationē exigit veritas vnius ꝓpositionis ꝯtingentis ⁊ ad fidē impertinētis est de necessitate aut integritate fidei. Nā sicut ꝓpositio copulatiua cuiꝰ vna pars est cōtingens/ est tota ꝯtingens: cuiꝰ vna pars est falsa aut impossibilis/ est tota falsa aut impossibilis: sic in ꝓposito. Constat aūt ꝙ ad verificationē illius. A. est papa: exigit nō solū vna/ sed multe cōtingentes pure esse veras: vt ꝙ electio sit rite celebrata: ⁊ ab illis qui habebāt potestatē ⁊ consimiles multe. Ex simili ratione colligit ꝙ quocūq; sit

cerdote demõstrato/ista nõ ẽ heretica/iste nõ est sacerdos: et consequẽter sequit᷑ q᷑ nec ista: hoc nõ est corpus christi in altari ꝛc. ¶ Ratio secũde ppositionis: qm̃ ppositio dicit᷑ sapere heresim qñ ex ipsa coassumptis aliquib⁹ veris/que rõnabiliter negari non possunt sequit᷑ error in fide: sed possibile est aliquos hoies p reuelationẽ vel aliter sic certificatos esse q᷑ oĩa rite facta sunt in electione et cõsecratione eius in papã A. q᷑ rationabiliter dubitare tũc non possunt. Si negãt A esse vel fuisse papam incidũt in errorẽ illũ q᷑ rite electus et ꝯsecrat⁹ in papã non est nec vnq̃ fuit papa: et q᷑ nõ succedit
y petro: et similia q̃ sunt heretica. ¶ Ratio tertie cõclusionis: qꝛ multi sũt ex vtraqꝫ parte et neutrales quib⁹ non est materia ista clarificata: quin rõnabiliter possint negare vl̃ dubitare istam ppositionẽ quocũqꝫ contendentiũ demõstrato. A est aut fuit rite electus. A nõ est schismaticus aut hereticus: et cõsimiles: ad quas sequit᷑: A nõ est papa. Assumptũ docet experientia: et tot doctoꝝ diuerse aduerseqꝫ sententie. Et constat multos esse simplices q̃ ad talia dubia inuestigãda nõ tenent᷑ alios sequi: nec mouent᷑ fauore vel odio seu questu ad nõ consentiendũ huic parti vel illi: et parati sunt obedire veritati sufficiẽter agnite: nec sunt ptinaces: igitur nec excõmunicati/nec de schismate rõnabiliter suspecti. Tota ratio fundat᷑ in hoc q᷑ nunq̃ fuit tam rationabilis vehemens causa dubitationis in aliquo schismate sicut in isto. Cuius signũ euidens est varietas opinionũ doctoꝝ/et inter doctissimos et pbatissimos ex vtraqꝫ parte: quinetiã suppletis eis que facti sunt cõcessis adhuc restarent questiones iuris ad vtrũlibet disputabiles que oĩa incertitudinẽ rationabilẽ generãt in hoc schismate: et ab errore pernicioso plures excusant. Potest igitur illud dici rõnabiliter dubitabile qd̃ plurimi et maxime sapiẽtes dubitabile reputant et pdicant.

¶ Ratio quarte cõclusionis colligit᷑ ex pcedenti: et per simile de adoratiõe hostie in altari/dũ occurrit aliqua dubitatio: q᷑ presbyter celebrans nõ cõpleuerit oĩa rite ad consecrationẽ requisita: sufficit eñ adorare sub cõditione implicita: imo semp debet subiungi ꝯditio implicita: ista videlꝫ vel similis: si oĩa rite facta sint ſm institutionẽ christi et ecclesie. Cur igit᷑ in casu psentis schismatis tã dubio/et quod nõ tam pprie tãgit statũ salutis et fidei nõ poterit aut debebit apponi conditio ista vel cõsimilis: si talis fuerit canonice electus et ꝯsecratus et nõ sit heretic⁹ aut schismatice deprauat⁹. ¶ Ratio quinte cõclusionis manifesta est aduertẽti: qm̃ neqꝫ schisma neqꝫ hereses neqꝫ aliud quodcũqꝫ vitiũ obstat in ministro quin sacramentoꝝ collatio habeat suam efficaciã: dũmodo ꝯferentes intẽdãt id facere qd̃ christus et ecclesia instituerũt: et recipiens illud recipere: sicut rõnabiliter psumi debet de oĩbus. ¶ Ratio sexte ꝯclusionis manifestat᷑ ex pcedẽtibus: qm̃ nihil debet rationabiliter a talib⁹ impedire excõmunicatio lata/si nõ assit ptinacia. Nunq̃ excõmunicatio intendit᷑ ferri nisi in ptinaces/qui nõ sunt parati audire ecclesiam. Alioquin frustra ferret᷑ excõmunicatio/imo damnabiliter et in ecclesie destructionẽ. Non aũt data ẽ potestas ministris ecclesie quibuslibet ad destructionẽ/sed ad edificationẽ ſm apostolũ: quẽadmodũ medicina dat᷑ prout ꝯferre possit sanitati/et sanitas rõni. Sic finis excõmunicationis est subditoꝝ emendatio: q̃ si clare p excõmunicationẽ videat᷑ aut videri debeat nõ sequi emendatio: vel fructus dãnabilis in opposito cõferri videat᷑ ſm Augu. in parabola de zyzaniis. Matt. xiii. cũ ibidẽ notatis. ¶ Rursus ista cõclusio aperte trahitur ex tertia et quarta ꝯclusionibus. Si eñ multi ex vtraqꝫ parte sunt in statu salutis/et non ptinaces: imo parati stare et morum veritate agnita sufficiẽter: aut qui sub ꝯditiõe etiã false parti assentiunt: que ꝯditio etiã eosdẽ ab errore damnabili reddit excusatos: cõstat q᷑ tales nõ debuerũt nec potuerũt rationabiliter excõmunicari: et p consequẽs nec eoꝝ cõmunicationẽ phibemus. ¶ Si dicat᷑ q᷑ etiã excõicatio iniuste lata timẽda est. Hec ppositio male itelligit᷑ a plerisqꝫ et scrupulos varios et periculosos ingerit. Tamen quantũ ad psens sufficit respondet᷑: q᷑ si lator non reputet᷑ iudex/eadẽ executione qua hoc fit/põt consequẽter excõicatio nõ tenere. Et qꝛ multi tenẽtes vnã partẽ/debent rationabiliter tenere q᷑ alii sint in statu salutis non pertinaces: et parati stare iuri agnito: imo qui forte suo pape assentiunt sub ꝯditione/possunt ex hoc cõmunicationẽ eis impẽdere. Non eñ debent suo pape tale crimẽ imponere q᷑ voluit hoies non ptinaces excõicare: vel eos q̃ tenent antipapã: sub cõditione tñ rationabiliter apposita: si et inquantũ fuerit rite electus/et nõ aliter a cõione ecclesiastica canonica segregare. ¶ Ratio septime ꝯclusionis est: qꝛ stat aliquẽ vere parti z
assentientẽ et pertinacẽ esse: q᷑ vel ppter questũ/vel ppter vanã gloriã vel aliã causam nõ habet animũ paratũ ad obediendũ veritati agnite: si p ecclesiam vel aliter repiret᷑ eundẽ errare: vel etiã dum in tanto dubio inuoluto p sua assertiõe sustinẽda/separet se a mẽbris veris et viuis ipsius ecclesie. Casus sunt multi de parte opposita vt dictũ est. Nõ est eñ schisma tñ in separatione mẽbroꝝ a capite sed etiã in separatione ptinaci mẽbroꝝ ab inuicẽ. Ex quo ꝯseqnter habet᷑ q᷑ temerariũ et periculosũ est ptinaciter vnã partem vel alterã impugnare: et ab eiusdem cõmunione eã detestando declinare. Altera pars ꝯclusionis patet ex tertia cõclusione.

¶ Rõ octaue ꝯclusionis ꝑspicua est ex pcedẽtib⁹ qm̃ vbi radix et origo talis vel principalis ipsius schismatis ꝯsistit ibi eradicatio fieri debet: aut antidotũ sumi p vnitatis adeptione. Ipsi eñ sunt q̃ peccauerũt: alii aũt qui oues sunt/quid meruerũt? Ipsi sunt ppter quos tẽpestas orta est i mari. Dederũt denics et dant scandalũ/ppter qd̃ ad illud remouẽdũ de necessitate salutis obligant᷑. Nõ negãdũ tñ est q᷑ q̃libet p parte sua obligat᷑ ſm donũ a deo sibi prestitũ querere q̃ ad pacẽ sunt: hic orãdo/ille monẽdo/alter docẽdo. Ultima pars q᷑ nõ expedit vnã partẽ gñaliter vitare alterã/et facere schisma in principalioribus actib⁹ religionis christiane: et fraternã charitatẽ violare: patet ex pcedentib⁹/et principalr̃ ex qnta ꝯclusione et sexta. ¶ Uerꝫ ẽ eñ

ꝙ ſingularitas in opinione ꝓpria ꝯtumaciter alios condẽnans/incõparabiliter videt̃ eſſe periculoſioꝛ ⁊ deterioꝛ ꝙ̃ cõicatio fraternalis ꝑ charitatẽ: que eſt cõpago mẽbꝛoꝝ eccleſie ſub intẽtiõe ſemꝑ recta ⁊ firma de obediẽdo eccleſie. Etenĩ qui aliter agit ꝓ incerto vero: ille ſe exponit certe violatiõi fraterne charitatis. ❡ Nec oportet allegare iura ſuꝑ periculis ⁊ maledictionib⁹ eoꝝ qui nõ obediunt ꝑceptis ⁊ inſtitutionib⁹ ſummi põtificis ⁊ ſententijs. Habet enĩ locũ taliũ allegatio apud illos ꝗ nulla poſſunt rõnabili cauſa excuſari: quin ſciãt vel ſcire debeãt talẽ vel tales eſſe ſuũ ſuperioꝛẽ. Si vo eſt ignoꝛãtia ꝓbabilis: ſicut eſt in p̃ſenti ſchiſmate apud mltos de vtraq̃ obediẽtia: ⁊ apud neutros nõ reputant̃ talibus ſentẽtijs alligari. ❡ Ex oĩbus p̃dictis videnť poſſe elici quedã documẽta. ❡ Primũ eſt quod in p̃ſenti ſchiſmate põt apud plurimos applicari rõnabiliter documentũ Ambroſij ad Auguſtinũ de ieiunãdo vel nõ ieiunãdo ſabbata ſm diuerſitatẽ tempoꝝ/locoꝝ ⁊ ꝑſonarũ. ❡ Poteſt ſine periculo ſchiſmatis aut damnationis/nũc illi/nũc iſti modis iſtis obedire: ⁊ nũc cum iſtis nunc cũ alijs cõmunionẽ preſtare. Et hoc totũ dicit̃ propter ꝓbabilẽ ignoꝛantiã iuris iſtius vl̃ illius partis. ❡ Et ſuppoſito ꝙ ab initio ſchiſmatis forte tentãda fuiſſet alia via: ad ſciendũ ſi ꝑ excõicationes aut p̃dicationes vel aliter: oẽs ad vnã obedientiã trahi potuiſſent. Attamẽ cognito per experientiã ꝙ talia nihil ꝓficerent: imo nocuerũt ꝙ de die in diẽ maioꝛ inuolutio ſequit̃: videt̃ faciẽdum vt dictũ eſt. ❡ Secundũ documentũ ꝙ inter oẽs eiuſdẽ obedientie expedit adherere ſententijs latis a ſuo ſupioꝛe credito: alioquin nõ eſſet vinculũ charitatis. ❡ Tertiũ documentũ eſt de caſib⁹ reſeruatis pape/de diſpẽſationibus ⁊ alijs in foro ꝯſcientie/vel publico poſſunt hoĩes ſm credulitatẽ ſue partis: ⁊ ſeipſos quietare ꝓ facto tenẽdo id quod eoꝝ ſuperioꝛ creditus fecerit. Neutrales aũt videnť habere ſufficientẽ recurſum ad oꝛdinarios apud quos ſm eorum opinionẽ cõiter loquẽdo/eſt poteſtas deuoluta. ver. Fac pacẽ chriſte de ꝙ̃ tractatulus iſte Diſputat: atq̃ pia mediatrix eſto maria. Paſtoꝛ ⁊ eccleſie de⁹ en grex nũc balat ad te. Ergo cauſa tui nũc miſerere ſui. Finis.

Tractatus qui aſcribit̃ Joanni de Gerſon.

Qualis fuerit ſtat⁹ eccleſie in veteri ⁊ nouo teſtamẽto: ⁊ qualiter eccleſia fuerit erecta tẽpoꝛibus p̃dictis/⁊ quot ſchiſmata/et quot intruſiones fuerũt in eccleſia romana: ⁊ qualiter in ſchiſmatibus p̃teritis fuerit actum ſm veras chꝛonicas.

Poſtq̃z ſupioꝛ ſtatus ⁊ effect⁹ p̃ſentis ſchiſmatis: ac acta ⁊ agẽda in vniuerſali eccl̃ia/⁊ ſpecialiter in Roma: ſm veros ꝓphetas digeſta ⁊ notata ſunt. Pro plenioꝛi noticia p̃dictoꝝ acuit̃ ſtilus: vt ſm veras chꝛonicas ⁊ approbatas: ⁊ ſpẽaliter antiſtis noſtri reuerẽdi archiepiſcopi Euſontini veriſſimi antiquitatũ relatoꝛis ⁊ fratris Ptholomei de Luca venerabilis chꝛoniſte ſtatus ⁊ acta p̃terita in dicta eccleſia lucidius cognoſcant̃/⁊ ſciant̃ a lectoꝛibus. Jnuenim⁹ enĩ ego Theofoꝛus ⁊ ſocius meus chariſſimus frater Euſebius in p̃dictis ⁊ alijs chꝛonicis: vt infra dicit̃ fideliter referẽdo ꝙ̃ Euſontinus ⁊ Ptholome⁹ geſta ⁊ acta romane eccleſie denotarũt: a natiuitate chꝛiſti vſq̃ ad annum dñi. M. ccc. xvi. a quo tꝑe citra nullũ ſchiſma fuit in eccleſia dei/vſq̃ ad iſtud nouiſſimũ tẽpus petri de luna ⁊ Angeli caroꝛio. ❡ Ex quarũ chꝛonicarũ lectione clare reperim⁹: ꝙ eccleſia tã in veteri teſtamẽto ꝙ̃ in nouo exigẽtibus peccatis et malicia ſathane multas tribulationes paſſa eſt. Tamẽ ab oĩ tribulatiõe ipſam ſemꝑ deus liberauit/cũ ipſi humiliter ⁊ ꝯtrito coꝛde ad deũ conuerſi ſunt veniã petẽtes ⁊ maioꝛẽ quietẽ. Aliqua in nouo teſtamẽto habuit eccleſia dei a deſtructione Frederici imperatoris ſecũdi vſq̃ ad tꝑa bone memoꝛie dñi Greg. pape. xi. que quies ⁊ abũdantia diuitiarũ reduxerũt eccleſiã in peccata ⁊ vitia: ꝓpter ꝙ̃ eccleſia patitur p̃ſens ſchiſma: ⁊ multa diſcrimina ⁊ maioꝛa patiet̃. ❡ Jn veteri autẽ teſtamento eccleſia multas tribulationes paſſa eſt. Primo decẽ plagas dum fuit ĩ terra egypti. Jtẽ in tꝑe habite paſſionis terre ꝓmiſſionis vſq̃ ad tẽpli edificationẽ. xi. perſecutiones paſſa eſt eccleſia. Jtẽ poſt templi edificationẽ ſuſcitauit duriſſimã iacturã ⁊ ſchiſma: quod fuit inter roboam ⁊ hieroboã. Jtẽ ſuſcitauit trãſmigrationẽ totius ſacerdotij ⁊ deſtructionẽ tẽpli in babyloniã per patrẽ Nabuchodonoſoꝛ. Jtem paſſa eſt tẽpoꝛe Nabuchodonoſoꝛ: quo tꝑe multi fuerũt pſeudo pontifices maximi ⁊ ſchiſmata: clerus magnã perſecutionẽ paſſus: ⁊ fuit vltima ĩ veteri teſtamẽto. Cui ꝑſecutioni p̃ſens ⁊ ꝑſecutio frederici tertij/⁊ magni vltimi antichꝛiſti futuri ſimiles erũt ſm abbatẽ Joachim libꝛo de vltimis tribulationib⁹. ❡ Jn nouo autẽ teſtamento eccleſia etiã varias ⁊ diuerſas ꝑſecutiones paſſa eſt exigẽtib⁹ peccatis ⁊ ope nature humane hoſtis. ❡ Jn primitiua enĩ eccleſia ſummi põtifices/apoſtoli/p̃lati ⁊ alius clerus/oppꝛobria/damna ⁊ iniurias et moꝛtis diuerſa martyria paſſi ſunt. ❡ Jtẽ ceſſantibus martyrijs ⁊ creſcẽte dicta eccleſia a Conſtantino magno ⁊ ab alijs pꝛincipib⁹ a populo chꝛiſtiano inceperũt hereſes Menandri pꝛimi heretici Arrij/⁊ alioꝝ hereticoꝝ/maxima ſcandala generãtes in eccleſia dei. ❡ Poſtq̃ autẽ in eccleſia multiplicata ſunt dominia in tꝑalibus ⁊ ſpiritualib⁹ inceperũt intruſiones ⁊ ſchiſmata ĩ romana eccleſia: ꝓpter que dominia ⁊ poteſtates ꝯtinue fuerũt odia ⁊ rancoꝛes inter ſummos pontifices/ imꝑatores romanos ⁊ dños tẽpoꝛales. Que ſchiſmata fuerunt viginti cũ p̃ſenti ⁊ intruſiones. xli. ❡ Quorũ pꝛimũ ſchiſma incepit anno natiuitat̃ domini ccxliiij. inter pꝛimũ Corneliũ ⁊ nouacianũ. ❡ Secundũ ſchiſma fuit anno. cccliij. inter Liberiũ ⁊ felicem. ❡ Tertiũ anno. ccclxxuij. inter Damaſum pꝛimũ ⁊ Urſinum. ❡ Quartũ ſchiſma fuit anno

ccccxxvij. inter Bonifaciū primū ⁊ Eulaliū p̄sbyterū. ¶ Quintū anno dn̄i. dxvi. inter Simachum primū et Laurentiū. ¶ Sextū anno. dccxxiij. inter Bonifaciū ⁊ Dyoscorū. ¶ Septimū. dcclij. inter Stephanū tertiū scīm virū/ ⁊ Cōstantinū secūdū: q̄d schisma si bn̄ videat̄ quasi p̄ oīa sile est instāti schismati: ⁊ plꝰ assimilat̄ p̄senti schismati q̄ alia p̄terita. ¶ Octauū schisma fuit anno. dcccxlviij. inter Eugenium scōm ⁊ Sisinnum. ¶ Nonū fuit dcccxxx. inter Leonē quintū ⁊ Christoferū p̄sbyterū. ¶ Decimū fuit anno. dccclxij. inter Joānē secūdū nobilē romanū ⁊ Leonē octauū. ¶ Undecimū fuit. dccclxviij. inter Gregoriū quintū ⁊ Joannē episcopum Placentinū. ¶ Duodecimum dcccxcix. inter Benedictū nonū ⁊ Leonē p̄dictū.

¶ Decimūtertiū. M. xxxvi. tp̄e Benedicti octaui q̄ a romanis eijcit̄ ⁊ alius intrudit̄: postea Benedictꝰ restituit̄. ¶ Decimūquartū schisma fuit anno. M. lij. tp̄e Benedicti: qui cū iā sedisset multis annis aliq̄ꝫ fuit electi/ expulso Benedicto.

¶ Decimūquintū fuit. M. lxviij. inter Alexādrū secundū ⁊ Codullū episcopū Permēsem. ¶ Decimūsextū fuit. M. lxxxv. inter Gregoriū ⁊ episcopū Permēsem. ¶ Decimūseptimū schisma fuit M. c. inter Pascalē secundū ⁊ tres p̄latos q̄ nomē ⁊ officiū occupauerūt fauore heritici imp̄atoris.

¶ Decimūoctauū fuit. M. cxi. inter Gelasiū scōm ⁊ Bitodinum Hyspanum. ¶ Decimūnonū fuit M. cxxxi. inter Innocentiū scōm/ ⁊ Petrū leonis ¶ Uicesimū anno. M. clix. inter Alexādrū tertiū ⁊ q̄tuor schismaticos. ¶ Uicesimūprimū schisma fuit tp̄e Lodouici de Bauaria: q̄ Lodouicꝰ veniēte ⁊ regnāte Joāne. xxij. q̄ ioānes assumptꝰ fuit ad papatū Anno dn̄i. M. cccxix. fecit fieri antipapā fratrē Petrū de Carbario ordinis minorū/ a q̄ coronā imperij recepit. Tn̄ facta doctorū antipape ⁊ antiimp̄atoris annullata fūt infra annos. ¶ Uicesimūsecundū schisma p̄sens est ⁊ meliꝰ coloratū aliquo alio p̄pheratū a spūscō p̄ punitiōe cleri ⁊ reformatiōe ecclesie. Circa quorū intrusionē schismatū cōfictionē p̄cessuū ordinationē/ ablationē ⁊ finē ex flore supradictorū notūest. ¶ Et pōt notari singulariter q̄ oīa ⁊ singula schismata ⁊ intrusiones p̄dicta ↄficta fota ⁊ nutrita semp̄ fuerūt ope ingenio ⁊ inuidia pessimorū sacerdotū ⁊ cleri dei: sibi semp̄ fauētibꝰ ⁊ auxiliantibꝰ imp̄atoribus ⁊ populo romano: excepto Karolo magno ⁊ tribꝰ Ottonibꝰ primis de saxonia: q̄ ecclesiā multū afflictā semp̄ erexerūt. ¶ Itē notamꝰ q̄ in oī schismate s̄p ille vicit ⁊ obtinuit q̄ habuit ius siue p̄mo siue scōo electus fuisset. Et semp̄ antipapis ⁊ sequacibꝰ male successit. ¶ Itē in oī schismate iste papa visus est habere ius ⁊ obtinuit q̄ electꝰ fuit a maiori parte electorū ⁊ habētiū vocē in electionē papatꝰ ¶ Itē notamꝰ q̄ de ↄuersione magni Constātini circa ⁊ postq̄ roma ⁊ maxīa pars fidez christi agnouit q̄ imp̄atores romani vel populꝰ romanꝰ. xxv. veros summos pōtifices expulerūt de Roma: ⁊ ipsos diuersis penitētijs afflixerūt iniuste: quorū summorū pontificū nōia sunt hec: Julius p̄mus/ Simachꝰ/ Silueriꝰ primꝰ/ Uigiliꝰ primꝰ/ Martinꝰ primꝰ/ Leo tertius/ Eugeniꝰ secūdus/ Joānes octauus/ Leo quītus vel sextꝰ/ Joānes decimꝰ/ Benedictꝰ octauꝰ/ Joānes decimusquartꝰ/ Joānes decimussextus/ Gregoriꝰ quītus/ Benedictꝰ nonus/ Gregorius septimꝰ/ Uictor tertius/ Pascalis secūdꝰ/ Alexāder tertius/ Bonifacius sextus. ¶ Itē notatū fuit q̄ reges frācie q̄ pro tp̄e fuerūt nunq̄ in aliquo dictorū schismatū adheserūt schismatico: sed semp̄ veris pōtificibus/ imo q̄d plus est reges francie octo summos pōtifices de sede expulsos posuerūt ⁊ reduxerūt in romā in sedē p̄priā: quorū summorū pontificū sunt hec nōia. Uigiliꝰ vel Eugeniꝰ Leo/ zacharias/ Stephanꝰ/ Calixtꝰ/ Innocentius/ Alexāder tertius ⁊ Pascalis. ¶ Itē singulariter notatū est: q̄ q̄ñcunq̄ ecclesia in schismate vel alio mō vacillauit semp̄ ecclesia erecta fuit p̄ aliq̄s p̄ncipes seculares: vt per Karolū magnū/ Ottones de saxonia/ reges francie/ cōmune Pisis seu pisanos: ⁊ diuersos alios. Nūq̄ em̄ ecclesia relapsa vl̄ vacillās suis opibus vel viribꝰ se erexit. ¶ Itē singulariter est notatū q̄ nunq̄ in schismate p̄ ecclesiam ↄciliū generale fuit vocatū. Sed illi q̄ fuerūt in schismatibꝰ veri pōtifices vocauerūt ↄcilia particularia in diuersis locis p̄ut videbat̄ sibi expedire. ¶ Tn̄ nō reperio aliq̄d schisma sine ↄcilio aliq̄ fuisse ablatū. ¶ Itē reperio q̄ tp̄e Gregorij sexti ⁊ Clemētis secūdi: quo tp̄e erat schisma in ecclesia q̄si Henricus imp̄ator ↄuocauit ⁊ ↄgregauit ↄciliū ḡnale nō vocatis papa nec cardinalibꝰ q̄ erāt discordes: ⁊ q̄d ibi ordinatū fuit/ valuit ⁊ seruatum fuit in ecclesia nō obstāte absentia pape ⁊ cardinaliū. ¶ Itē notatū est q̄ aliq̄ in sede ap̄lica ⁊ tenentes pacē iuste suis tēporibꝰ regnauerūt sine schismate: quorū nōia sūt hec: Joānes. x. Joānes. xvij. Siluester. ij. Damasus/ ⁊ victor. ij. ¶ Itē notādū est q̄ Leo papa. iiij. dubitās ne eiꝰ electio esset bona renūciauit papatui: tn̄ cardinales vidētes eius bonitatē reelegerūtq̄ꝫ ipsum. Et idē ↄtigit Honorio. ij. natione Bonon̄. ¶ Schismata supradicta fideliter extracta sunt a supradictis chronicis: q̄ patēt oībus volentibꝰ eas audire. ¶ Finis.

Tractatus eiusdem

Joānis de Gerson de vnitate ecclesiastica.

VNitatis ecclesiastice tractatoribus: vnus ex zelatoribꝰ eiusdē pacis viam feliciter inuenire. Et si alligatū corpus vinculis occupationū teneat̄ ne p̄gat ad sacrū conciliū Pisis deo auspice celebrandū: nihilominus verbū dei (sicut dicit ap̄l's) nō est alligatum. Propterea decreuit sp̄us promptus/ ⁊ pacis auidissimus verbū aliq̄d dei literulis insertū quaquauersum spargere qua infirma nequit ire caro. Non quidē ad determinādū absit hec temeritas/ sed ad examinandū ⁊ dandū sapientibꝰ occasionē ⁊ offerendū in tabernaculo dei cū hoībus id quod ex talento qualiscūq̄ꝫ scientie cōmissum est.

Unitas quippe ecclesiastica ad vnū certum christi vicariū stantib⁹ terminis in quib⁹ est ecclesia / Anno dñi. M. cccc.xl. xix. Januarij nō est retardāda ꝓpter allegationes quasdā ex iurib⁹ positiuis sumptas ꝯtra celebrationē ꝯcilij gñalis: aut viā cessiōis vt ꝙ ꝯciliū nō pt celebrari sine autoritate pape. Q, spoliat⁹ añ oīa debz restitui. Q, recusandi sūt tāquā inimici q̄ subtraxerūt se ab obediētia. Et allegari pt iust⁹ metus: Q, pape nemo dicere pt: cur ita facis? ꝑsertim si nō sit expsse errās ꝯtra articlos fidei: cū a nemie valeat iudicari: ⁊ nemini sit subiectus: nec possit effici schismatic⁹. Q, piculosū ē pastori deserere gregē suū cedēdo. Rursus ꝙ quilibz fecit debitū suū ꝑ ecclesiastica vniōe nec ē i culpa. Deniq ꝙ inquirēdū ē de iusticia ꝑte ptis / sine cui⁹ cognitiōe nō pnt hi q̄ errauerūt penitere: ⁊ si q̄ sunt silia. ¶ Ponūt igit̄ aduersus istas ꝯsyderatiōes. xij. gñales: quoꝝ explicatio spēalis sufficit studiosis ista reuellere.

Consyderatio prima.

¶ Unitas ecclesie gñalis sicut impedita est ꝑ diuisiones filioꝝ suoꝝ tanquā mēbroꝝ putrescētiū ⁊ contra deū peccātiū: naz pctā nostra iuxta verbū ꝓphetiū diuiserūt inter nos ⁊ deū. Sic ꝑ vnionē oppositā. s. ꝑ recōciliationē cuiuslibet ad deū corrigēdo ꝓ nos mores / hūiliādo se ⁊ orando / rursus debz hec vnitas impetrari: alioqn manēte cā schismatis q̄lis de sua cessatiōe poterit spes haberi: nisi tm̄ in pura gr̄a dñi nr̄i iesu christi / q immeritis ⁊ igratis ꝯferre solz magna: nihilominus coadiutores ei⁹ esse nos optz: nūc ꝑcipue qn pacis inimic⁹ semꝑ acri⁹ quāto redit⁹ pacis ꝓpinquior appet: imittet quiq̄ si poterit validissimū ad ꝯtinuationē schismatis ipedimētū / diuisiōes. s. iter eos q̄ ꝓsecuturi sunt vnionē ministerio supbie / cupiditatis aut inuidie.

Secunda consyderatio

ꝯtra pmā allegationē.

B ¶ Unitas ecclesie essentialis sp̄ manet ad christum spōsum suū. Nā caput ecclesie christ⁹ / in quo sum⁹ oēs vnū sm aplm. Et si nō hz vicariū / dū. s. mortuus est corpalr vel ciuilr: vel qz nō est ꝓbabilr expectandū / ꝙ vnquā sibi vel successorib⁹ suis obediētia ꝓstet a christianis: tūc ecclesia taz diuio quā naturali iure cui nullū obuiat ius positiuū rite intellectū / pōt ad ꝓcurādū sibi vicariū vnū ⁊ certū / semet ꝯgregare ad ꝯciliū gñale repñtās eā: ⁊ hō nō solū autoritate dñoꝝ cardinaliū / sz etiā adiutorio ⁊ auxilio cuiuscūq ꝓncipis vel alterius christiani. Nō eñi hz corpus ecclesie mysticū a christo ꝑfectissime stabilitum min⁹ ius ⁊ robur ad ꝓcurationē sue vniōis / quā corpus aliud ciuile / mysticū vel naturale vel: neq eñi est de immediato ac imutabili iure diuio vł naturali / ꝙ ecclesia se nō possit ꝯgregare ⁊ vnire ⁊ sine papa aut sine aliquo pticulari statu vel collegio / vbi l casu cadere pt mors vel error.

Tertia consyderatio

contra scdam allegationem.

¶ Unitas ecclesie ad vnum certū vicarium christi quodammō accidentalis atq mutabilis est / nō debet impediri minime vel differri ꝓpter contentionem duorum de papatu / aut fautorum suorū si q̄ rant sic manere ꝑ allegationes iuriū positiuoꝝ: et iustificatiōes varias: ⁊ ꝙstiōes ꝙ sūt spoliati: ⁊ ꝙ debent ante omnia restitui vel aliunde. Sed videtur expediens ꝙ ea que retro sunt obliuiscētes isti de concilio / in anteriora sicut aplus loquit̄ / se extēdant: vt iuxta narrationē ab Augu. ꝯmemoratam / plus quęrat̄ quomodo liberabit̄ ecclesia ab hac schismatis fouea ꝓfundissima / quā qualr ⁊ a quib⁹ in eaz est prolapsa.

Quarta consyderatio

ꝯtra sexta allegationem.

¶ Unitas ecclesie ad vnū certum christi vicariū sic amanda est / vt ꝑ sua adeptione possint rōnabiliter plurima mala singularium ꝑsonarum dimitti / nūc vel in posteꝝ sine pena. Et quędam vera singularia iura possunt differri: sic ꝙ fiat cessatio voluntaria de eis / vel etiam coacta ꝑ auctoritatē concilij. Hoc nimiꝝ dictat nature lex / vt pars quilibet ꝑ suo toto saluando se det ⁊ exponat. Q, si quis ꝯtendētium iustificare se seu iniuste secum agi conicēderit dicat̄ ei: tu te tuaq omnia debes ecclesie: tu qui pastorem te nominas / quātumcūq sis innocens / debes ꝑ ea vł saluāda / vel vnicēda / vel non grauiter scandalizanda paratus esse ponere vitam ꝓpriā: quanto magis quamlibet dignitatem quęrendo que sunt iesu christi: ⁊ hoc non sm dictamen ꝓprium vel carnale / sed publicū ⁊ incorruptū spūale / ꝓut ꝯcilium quod vtiq sapiens est / iudicabit. Neq ꝑ sus hoc agendo deseres gregē: sed pasces / vniens ⁊ manere diceberis.

Quinta consyderatio

¶ Unitas ecclesie ad vnum christi vicariū nō habet necesse ꝙ nunc ꝓcuretur seruando terminos literales / aut cerimoniales iuriū positiuoꝝ / aut processuum ordinarioꝝ / in euocationib⁹ / accusationibus / dilationibus aut similibus: sz summarie ⁊ de bona grossaq equitate potest ꝓcedere ꝯciliū istud gñale. In quo residebit sufficiēs autoritas iudicialis vtēdi epikeya. i. interꝑtādi oīa iura positiua: ⁊ ad finē celeriorē ⁊ salubriorē hūde vniōis eadē adaptādi: aut si op⁹ fuerit relinquendi. Nō eñi ꝑ ecclesiastica pace ⁊ salute institutū est / si rite ⁊ nō tyrannica malignitate fuerit istitutū / nō dz ꝯtra eā militare ne ptās data videat̄ ꝯstitutiōib⁹ hūanis in destructione ecclesie / nō in ei⁹ edificationē. Autoritas ꝟo doctrinalr vtēdi epikeya / residet ꝓncipalr apud peritos in theologia q̄ est architectoria respectu aliaꝝ. Et ꝯsiter apud ꝑitos in scīa iuris canōici ⁊ ciuilis / ꝓut ex ꝓncipijs iuris diuini ⁊ naturalis habeāt accipe fundamēta.

Sexta consyderatio

ꝯtra quartam allegationem.

C ¶ Unitas ecclesie ad vnuz certū christi vicariū / videtur ꝑ ꝯcilium nunc celebrandū sic ꝓcuranda: ꝙ pmo det̄ securitas tā ꝑ ꝓncipes quā ꝑ alios quos-

cuncq p duobus ptendētib⁹ si voluerint cōparere pcedendo ad implēdū iuramēta sua atq vota. Q, si noluerint ꝯfidere/q̄rat ab eis cessio p pcuratores legitimos. Q, si vtrūq ꝯtempserint/pcedat ꝯtēptis ambob⁹ ꝯtēdētib⁹ ad electionē vni⁹ p cōes assensum tot⁹ ꝯcilij roborātis ꝯ approbātis illud qḋ duo de collegio dñoꝝ cardinaliū aut eoꝝ pars maior ꝯ sanior ꝯstituerint aut fecerint. Q, si voluerint aliq̄ ꝯtinaciter adherere alteri ꝯtēdētiū:nec in sequela in ꝯcilij:qḋ non est leuiter ꝯsumendū/videtur ipsi de salute sua.q: ꝯcilium istud ꝯ sequces eius se apud deū ꝯ holes a scbismans imputatione liberauerit.

Septima consyderatio

cōtra tertiam allegationē.

¶ Unitas eccl̄ie ad vnum certū christi vicarium sic ꝯuilegiata ꝯ sancta est:vt eam syncero zelo querentes/nullo modo debent reputari a contendentibus sui aduersarij:sed amicissimi in christo:dum cessionem ipsoꝝ voluntariā q̄runt:vel eis nolentibus cedere petunt deiectionem: q̄tinus vt spirit⁹ eoꝝ saluꝯ fiat: nec ecclesia diuti⁹ ꝯturbeē. Agunt q̄ppe tam rem ipsoꝝ ꝯtendentiū q̄ id q̄ qlibz christianus agere debet. Immo infusionem dei bāt in tam desꝑato ꝯ inueterato m̄ris cōis morbo. Hec est radix inuiolanda ꝯ sufficiens pie necessitatis ꝯ necessarie pietatis:in q̄ ꝯpianissim⁹ rex frācoꝝ rbe innocentissim⁹:nec q̄rens q̄ sua sunt: nec quēpiā odio babens: fundauit bacten⁹ oēm agibiliū varietatem laudabilē circa pacis reductōem:sic ista sua patens indicat: cui⁹ initiū est post salutationē Pax ecclastica ꝯc. Preclarā itaq attulit excusationem Cicero in philippicis: dum inconstās in amicitia cesaris ꝯ vari⁹ fuisse culpareē: cui⁹ est hec snīa:q: ꝟba nō babeo:Cesarē aut nunq̄ dilexi nisi p q̄nto diligere visus ē rempublicā. Qui ꝟo mutauit amorē ad eandē rempublicā: fact⁹ tyrān⁹: ego ꝯseq̄nter aduersus eū amicitiā ꝯmutaui.

Consyderatio octaua

ꝯtra tertiam allegationem.

¶ Unitas ecclesie ad vnum certū christi vicarium non debet impedire ꝑpter restitutionem obedientiaꝝ ambobus ꝯtendentib⁹ tanq̄ spoliati sint ꝑius faciendam. Nam q̄ intrusus detentor vel ꝑdo spoliat⁹ sit restituendus: est magis ex institutione positiua ꝯ iudiciaria non pure naturali vꝟ diuina Propterea tenet in solis casibus exꝑssis nec in ꝑiudicium iuris diuini:ꝯ naturalis ꝯ boni comunis est aliq̄ren⁹ obseruari. Neq eīn restitutio dꝫ fieri (exēpli gr̄a) bereticis neq scbismatis manifestis neq furiosis: ꝯ ebrijs in sui ꝑnicies: neq intrusus in papatum/neq petentib⁹ vxorē nō desponsabilem/aut affinem in gradu ꝑbibito iure diuino: neq petenti bn̄ficium qḋ tenere nō potuit/alio iā existente legitimo possessore: neq postremo volenti rebus detentis abuti in ꝯtumeliam creatoris: aut i eccl̄ie ꝑnicie: aut in bois liberi seruituteē:aut ꝯtra castitateē alicuius et vitā: ꝯ si q̄ sunt similia. Multas autem exceptiones bm̄oi cōtra ꝯtendentium quemlibet interuenire videre facile est.

Consyderatio nona

ꝯtra octauam allegationem.

¶ Unitas ecclesie ad vnū certū christi vicariū videē meli⁹ ꝑcurāda si neq ante ꝯciliū neq in ꝯcilio neq postmodū q̄rātur fieri iustificatōes vel iniustificatōes eoꝝ q̄ hincinde facta sunt:vt de intrusione bui⁹ vel ill⁹ in papatū:de ꝑcessib⁹ ꝑmo fulminatis in alterutrū:de violatōe iuramētoꝝ ꝯ votoꝝ de subtractione aut neutralitate:vel libertatis ecclesiaꝝ ꝑticulariū reductione:de imputatōe scbismatum vel beresum:de adbesione reprobanda vꝟ laudanda alteri⁹ partis obedientie:de sententijs excomunicationum aut aliaꝝ penaꝝ. ¶ Cessent q̄ppe talia: ꝯ iuxta rationes p via cessiōis ꝯ ꝑacis eius alīs pluries ostensaꝫ pcedat auferendo ꝑcessus factos ꝯ iustificando vꝟ ratificando aut etiam tollerando ꝑterita: put reꝝ q̄litas patieē: aut plurima ad statum quo ꝑus erant an̄ scbisma presens absq alia discussione reponendo: ꝑuidendo rursus ambob⁹ ꝯtendentib⁹ de sufficienti securitate ꝯ statu post cessionem:si eam p se vel pcuratores legitimos vltro facere etiā sero voluerint:q̄ cessio eis ꝯcilium p purgatione omnium ꝑus impositoꝝ tanq̄ sufficiens reputeē valitura.

Consyderatio decima

ꝯtra septimam ꝯ q̄ntam allegationē.

¶ Unitas ecclesie ad vnum certum christi vicariū tanto zelo q̄renda est vt vix possit sobria esse: ꝯ nō temeraria reputatio alicuius ꝯpiani q̄ sufficienter ad h̄ dubium pegerit: q̄to minus h̄ q̄spiam audere debet asserere iuramento: ꝑsertim vbi hominū maxima multitudo reputat ꝯtrarium: h̄ eīn q̄d aliud est q̄ ꝯtinaciter ꝯ incorrigibiliter talem in erratis ꝯsistere? ¶ Rursus occurrere possunt casus multi in q̄bus ꝑ adeptione pacis publice aut iuste defensionis sicut vim vi repellendo:liceret a rite electo in papam subtrabere obedientiam. Liceret in neutralitate manere: liceret ipsum corꝑaliter in carcerare: liceret ei administrationem oēs publicā interdicere: liceret p appellationem aut simile remediuꝫ sibi resistere. Fieretq sic ei obedientia ꝟa potius q̄ ꝯtradictio vel resistentia. Liceret ꝑmissas sententias suas q̄lescunq nō timere/nec timendas asserere:sed lacerare eas ꝯ in caput suū retorq̄re. Liceret ꝑterea accusare eum de scbismate vel beresi:tā doctrinaliter i locis publicis p theologos ꝯ sapientes q̄ secrete in correctione fraterna: cui subijci tur tanq̄ pctōr in foro penitentie ꝯ iudicie coram tota ecclesia: cui similiter subiectus est tāq̄ deuiabilis in deuiabili. Liceret ꝯciliū ḡnale eo inuito celebrare. Liceret tandem ipm ad cessionem ꝯpellere vel renitentē deijcere ab omni honore ꝯ gradu immo ꝯ vita ꝑuare. ¶ Hec omnia deniq taliter licere possunt sub tali iure diuino ꝯ naturali q̄ aduersus hanc ꝟitatem nulla lex vel ꝯstitutio pure bominis cuiuscūq sine noua autorizatōe dei fieri debet: q̄n erroris intollerabil' dānāda sit. In vero ꝑdicti casus i scbismate ꝑñti ꝯcurrerīt discutie

do nequaq̄ assumim⁹: cū distinctiões ꝑticulariū casuum omitti debere magis estimemus.

Consyderatio. XI.

ꝯtra octauam allegationem.

¶ Unitas ecclesie ad vnū certū christi vicariū nō req̄rit vt errantes ꝑsertim in dubio ꝓbabili circa obedientiā vri pape penitere non possint: nec esse in statu salutis nisi expsse ꝛ absolute ꝯfiteanť erratum suū: cum sepe in talib⁹ penitentia vel absolutio ꝯdicionata sufficiat. Sed nec oꝑtet oēs inculpare de schismate/q̄ in tāta iuris papalis dubietate ꝯsurgente ex factis dubijs ꝛ varijs/certā vero pape non ꝓstiterūt obedientiā. Sicut nempe verus papa potuit in schismatis culpam labi: si ꝑtinax fuerit in recusando ea/q̄ pacē vnitatem habebāt reducere: ꝛ vt ꝯcilium ḡnale: vel ꝓmptitudinem animi ad viam cessionis iurate ꝛ voti ꝯplementū. Sic excusari poterunt multi aduersantes ei: si fuerit ħ zelo vnionis habēde: si fuerit ex dubio ꝓbabilis ignorantie: dum tn̄ paratos semꝑ ecc̄liam exhibuerint semetipsos: ꝛ obedire cognite veritati.

Consyderatio. XII.

¶ Unitas ecclesie ad vnum certū x̄pi vicariū sic inchoanda impetrandaq̄ ē ꝑ orōnes deuotas/ꝛ moꝝ correctionem: sic ꝛ ei⁹ reformatione a sūmo vsq̄ deorsum ꝑ omnem suoꝝ membroꝝ ꝓncipaliū vel non ꝓncipaliū iuncturam/debet cum facta fuerit studium vehementissimū ꝛ continuū adhiberi ne iusto dei iudicio deteri⁹ q̄d contingat si post ꝯcessam dei misericordiam vnionis salutarem recidiuatio ꝓor fiat. ¶ Qualia vero in ecclesiastica politia veniant reformāda: poterūt docere tā libri ex ꝑtē/q̄ multiplices chartule: tam sup ħ edite ꝛ relationes ecclesiasticoꝝ l ꝯcilio fide digne. ¶ Deniq̄ si ꝯtigerit forsitan ḡnale ꝯciliū retardari ꝓpter ꝓncipū vel alioꝝ in diuersis patrijs diuisiōes vel aliūde: sic q̄ multi notabiles vel neq̄ant vel noluerint ꝯparere: nec mittere ħ differre: ꝛ dn̄i cardinales vtrobiq̄ sentiant ꝓbabili ꝯiectura q̄ tales multi et magni de vtraq̄ parte non obedirent sue electioni: videreť expediens in hoc casu q̄ ipsi cardinales ꝯparentes in ꝯcilio inuenirent saltem modum tollendi ꝑpetuitatem in ħ schismate: ꝓuidēdo q̄ post decessum amboꝝ ꝯtendentiū: ꝛ si nō citius pax habereť: q̄ melius esset sero q̄ nunq̄: ꝛ ħ iuxta modum q̄ in alio ꝯcilio francie fuit ꝯclusus vt per suos ambasiatores q̄rereť ꝛ ꝓsequeretur apud ambos ꝯtendentes ꝛ sua collegia de non eligendo. s. quempiam in casu mortis huius ꝛ illius cum ceteris clausulis ad ħ opportunis.

Sequuntur quatuor consyderationes ad fulcimentū ꝛ declarationē premissorum.

Consyderatio prima.

Unitas ecclesie ligať quadruplici lege: diuina scilicet vel euangelica/naturali/canonica ꝛ ciuili. Quaꝝ duas extremas regulare necesse est per primas ꝯm epikeyam: id est bonam equitatem. Hoc itaq̄ ex traditionibus earundem legum vltimarum cōuincitur: quarum annotationes aliquas pro nimis eruditis ꝛ literatis placet adducere. Prima annotatio ¶ Non debet rep̄hensibile iudicari si ꝯm varietatem temporum statuta quandoq̄ variantur humana: ꝑsertim cū vrgens necessitas vel euidens vtilitas id exposcit quoniam ipse deus ex his que in veteri testamento statuerat nonnulla mutauit in nouo. Hec Innocētius tertius in concilio ḡnali: ꝛ habētur in decretali: Non debet: de ꝯsanguinitate ꝛ affinitate in antiquis. Secunda annotatio ¶ Quoniam nulla iuris sanctio quātumcūq̄ perpenso digesta consilio ad humane nature varietatem ꝛ machinationes eius inopinabiles suff. cit: nec ad decisionem lucidam sue nodose ambiguitatis attingit: eo presertim q̄ nihil adeo certū clarumq̄ statuitur/q̄n ex causis emergentibus q̄bus iura iam ꝓdicta mederi non possunt/in dubium reuocetur ꝛc. Hec Ioan. xxij. in ꝓemio clementi. Tertia annotatio. ¶ Non possunt omnes casus seu iuris articuli legibus comp̄hendi: sed cum aliquo casu sn̄ia legū manifesta est/is qui iurisdictioni preest ad similia procedere: atq̄ ius ita dicere debet. Hec habenť in. l. non possunt. ff. de legibus. Quarta annotatio. ¶ Certum est q̄ is committit in legem/qui legis verba complectens/contra legis nititur voluntatem: hoc habetur in regula iuris Certum. in. vi. Cōtra facit qui id facit quod lex ꝓhibet. In fraudem legis facit qui saluis verbis legis sententiā ei⁹ circūuenit. Hec habentur in. l. contra legem. ff. de legibus. Quinta annotatio. ¶ Nulla iuris ratio aut equitatis benignitas patitur/vt que salubriter pro vtilitate hominum introducuntur/ea nos interꝑtatione duriore contra ipsorum commoda perducamus ad seueritatem. Hec habentur in. l nulla. ff. de legibus. Cum quo concordat regula iuris canonici in. vi. Quod ob gratiam alicuius conceceditur/non est in eius dispendiū retorquēdū. Itē ipse leges cupiunt vt iure regantur. Item ait Scipio nasica: Consul dum iuris ordinem sequitur/id agit vt cum legibus suis romanum corruat imperium. Ideo iuris ordo est in casu/vt scз iuris ordo non seruetur.

Consyderatio secunda.

¶ Unitas ecclesie ad vnum certum christi vicarium nequit modo procurari commode sine recursu ad epikeyam/seu bonam equitatem: que interpretatur literam iurium positiuorum ꝯm intentiones legislatorum radicatam in legibus eternis ac immutabilibus diuine legis: per quam legum conditores iusta decernunt/atq̄ ꝯm dictamen legis naturalis. Hic autem processus antonomatice et summe iudicandus erit iuridicus/si innitetur legibus ꝛ iuribus ꝛ canonibus/proprie ꝛ vero nomine sic vocandis ¶ Ueritas ꝯsyderationis legitur clarissime in libro experientie per prudentes ꝛ circūspectos/nec ꝓteruos/nec male affectatos: vn̄ cōsyderant materiā ꝑntis schismatis cū circūstātijs.

omnibus: quales nunq̄ vise sunt ↄcurrisse in aliquo casu lege positiua memorato. Quid igit͛ mirãdũ si nõ habeat͛ in eisdẽ traditõib⁹ positiuis modus ad remediãdũ exp̄ssus: quẽadmodũ multi vigebãt morbi p̄us q̄ leges nũc ↄdite late essent: q̄bus nõ erat exp̄sse p̄uisum: ꝛ cũ leges hmõi facte sunt/ↄstat q̄ nõ poterũt infinitati casuũ possibiliũ p̄uidere. Sũt aũt ipsi⁹ iuris diuini ꝛ naturalis regule tales immobilis ꝛ eterne: vt exẽpli gratia.

Principia iuris diuini et naturalis.

Obedire opꝫ deo magis q̄ hoĩbus. Dedit de⁹ p̄tãtem hoĩb⁹ in edificationẽ/nõ ĩ destructionẽ ecclie. Nihil possum⁹ ↄtra v͛itatẽ. Plenitudo legis atq̄ finis/eius est dilectio. Dilectio est cã vniõis atq̄ pacis. Dilectio nõ q̄rit q̄ sua sunt: Finis oĩs p̄tãtis ꝛ hierarchie ecclĩastice est dilectio/pax ꝛ vnio. Finis imponit necessitatẽ his q̄ ad finẽ sunt.i.ſm exigentiã finis cetera vsu moderari. Necessitas nõ habꝫ legẽ. Felix necessitas q̄ ad meliora ↄpellit. Bonus pastor ponit aĩam suã p̄ oĩb⁹ suis viuẽdis ꝛ saluãdis. Inimici hoĩs domestici eius.i. carnales sensus. Sp̃ualis homo oĩa diiudicat. Mediũ v͛tutis accipiendũ est/vt sapiens iudicabit. Uim vi lꝫ repellere. Fas est vnicuiq̄ se tueri ꝛ rem suã defendere ↄtra vim iniustã. Qui suo iure vtit͛/nemini facit iniuriã. Deteriora sunt aĩaꝝ q̄ corporaliũ vel reꝝ exterioꝝ detrimẽta. Depositũ nõ est reddendũ in depositarij vel reipublice detrimẽtũ. Salubri⁹ panis aut vestis aut gladius abusiuus subtrahit͛/q̄ donet͛. Unicuiq̄ mandauit deus de p̄ximo suo: diliges inquit p̄ximũ tuum sicut teip̄m. Quod p̄ charitate institutũ est/ↄtra charitatẽ militare non debet. Si pes tuus aut manus ꝛ ita de capite scãdalizat te/p̄ijce abs te. Qui ecclĩam non audierit/sit sicut ethnicus ꝛ publicanus. Tolleranda sunt zizania/ne simul eradicet͛ ꝛ triticũ. Cõmunis error facit ius. Non p̄iurabis. Reddes altissimo vota tua. Oĩne iuramẽtũ ꝛ votũ q̄d sine detrimẽto salutis p̄t custodiri/seruandũ est. Cui⁹ est ↄdere vel doctrinalr̃ vel iudicialr̃/eius est similr̃ interp̄tari. Intelligentia dictorum ex causis assumenda est dicẽdi: ꝛ sĩlia multa.

Consyderatio. III.

¶ Unitas ecclie ad vnũ certũ christi vicarium dñ ↄcurat͛ p̄ epikeyam seu bonã eq̄tatẽ non exigit in sic epikẽtib⁹ seu legũ positiuaꝝ interp̄tibus q̄ habeant euidentiã mathematicã seu demonstratiuã sed satis est si certitudinẽ moralem seu ciuilẽ ꝛ politicam attulerint. ¶ Consyderat q̄ppe bonus epikeyes circũstantias oẽs p̄ticulares: quales nõ potuit legislator p̄uidere nec exp̄mere: q̄bus attentis aspicit finem q̄ seq̄ret͛ rigorẽ lr̃alis exp̄ssionis obseruaret: q̄ dum videt ex hac obseruatiõe lesurã fore ex legib⁹ diuinis vel eternis/ↄtra intẽtionẽ debitã legislatoꝝ dictat vel doctrinalr̃ vel autoritatiue: q̄ lex sc̄pta sic vel sic/applicãda est seu deserenda ſm imaginationẽ p̄hi de regula lesbia/q̄ erat plũbea/ꝛ nõ ferrea.i. flexibilis/nõ immutabilis. ¶ Cõstat aũt q̄ de circũstantijs moralib⁹ nõ p̃t haberi certitudo nisi moralis ſm p̄hi sñiam in ethicẽ. Exẽpli gr̃a: Tyrann⁹ p̄seq̄t͛ rẽpublicã cautelis dolosis sicut lup⁹ rapax: nihilomin⁹ ip̄e teget se vestimẽtis ouium/que sunt tam v͛ba q̄ facta apparẽter sctissima: in quibus est freq̄ẽter equocatio vel hypocrisis. Ago inq̄t ista p̄ republica: ago p̄ salute populi/p̄ q̄bus paratus sum etiã mori: nec dicẽtib⁹ oppositũ quõlibet fides det͛. Ita mẽtiet͛ tyrann⁹/ꝛ multos ex simplicib⁹ seducet. Prudẽtes v͛o ꝛ iudices quoꝝ est epikeya/vti legẽt in op̄ib⁹ suis oppositũ ſm artẽ christi: Ex op̄ibus eoꝝ cognoscetis eos ¶ Uult dicere ↄsyderatio q̄ prudentibus ipsis credendũ est/etiã si nescirent rõnes euidentes ꝛ incalũniabiles adducere: alioqui periret cõfestim omnis politia. Deniq̄ apte sunt hoc loco p̄aboice narrationes de lupo ꝛ oue: quã lupus diuersis fraudibus nũc ostendendo sĩlitudinẽ ꝛ amicitiam/nũc falsam imponẽdo calũniã/q̄rebat fallere vt voraret. Propter q̄d monuit christus: Attẽdite a falsis p̄phetis.

Consyderatio. IIII.

¶ Unitas ecclie ad vnũ certũ christi vicariũ nunc p̄ ↄcilium pisanũ dño ↄcedente patranda debet solidius inniti sententijs ꝛ deliberationib⁹ huiusmodi ↄcilij ꝛ sapientũ in eo venturoꝝ: etiam si nõ offerãt rõnes euidẽtes q̄ allegatõibus vel assertionibus vel excusationibus aut iustificationibus vel ↄtendentiũ de papatu vel fautoꝝ suorum. ¶ Deducitur facilr̃ ↄsyderatio ex hoc/q̄ mediũ virtutis accipiendũ est vt sapiens iudicabit: ꝛ vt sp̃ualis q̄ oĩa diiudicat dicet: non vt carnalis hõ qui non sapit que dei sunt/sibi fingit. ¶ Quis enim dubitauerit quando plures cãe ↄcurrere habeãt p̄ oĩbus de ↄcilio vt eis fides det͛ q̄ laborãt ad vnionẽ dandã/q̄ p̄ alijs ↄtẽdentibus ad suã p̄sidentiã talẽ q̄lẽ occupandã. Amor q̄ppe nimi⁹ ꝛ carnalis ad seip̄m ꝛ ad suos nõne fallere solet/ꝛ ĩ errores impios traducere etiam vsq̄ ad imitationẽ luciferi vt adorari velint sicut dij: neq̄ reputẽt se subditos esse cui q̄/sicut filij belial sine iugo: nec sibi posse dici: cur ita facis? qui nec deum timent/nec hoĩem reuerẽtur: cum tñ humiliores esse debeant: ꝛ ad seruiendum p̄mptiores ex p̄lationis munere quãto se obligatiores esse ↄspiciunt in reddenda rõne ¶ Postremo tamen ẽ summope cauendũ est iudicib⁹/ne vsus epikeye passim ꝛ absq̄ manifesta rõne fiat: transmutãdo legẽ sc̄ptã: alioq̄n tolleret͛ p̄cipue a legib⁹ sua stabilitas: q̄bus nutantib⁹ totã reipublice disciplinã innitẽtẽ eis collabi/ꝛ ex ↄñti rempublicã corruere vel ↄturbari necesse est. Inde ↄtigit apud romanos ista seueritas etiam in nece p̄priorum filiorum/ne labefacerent optimã reipublice disciplinam.

¶ Quatuor ↄsyderatões q̄ ad robur p̄dictoꝝ faciunt/reperiunt͛ postea in orõne. Apparuit gr̃a. vi. M.

Tractatus eiusdem

de statibus ecclesiasticis:

3 Pax quã omnes obseruare ↄuenit cũ oĩb⁹, tamẽ maxime circa misteriũ religionis christiane, nunq̃ solidius subsistit q̃ si veritate et iusticia tanq̃ soloꝛibus fulciatur. Nam si non in ṽa iusticia ⁊ iusta ṽitate reddatur vnicuiq3 qḋ suum est: nonne schisma ꝓtin⁹ irrũpens pacẽ extur babit? Audiam⁹ idcirco sub breuiũ ↄsyderationũ numero q̃d status summoꝝ pontificũ, q̃d ꝑlatoꝝ, q̃d curatoꝝ, q̃d mẽdicantiũ possit q̃libet de suo ministerio ṽaciter offerre: ne transgressio finiũ ꝓpꝛioꝝ seu dilatatio nimia separet iusticiã ab osculo felici pacis: ꝑinde lites fedas vt assolet introducat.

Sex consyderationes sup statu summi pontificis.

Consyderatio prima.

¶ Status papalis institut⁹ est a christo supnaturalr ⁊ immediate tanq̃ ꝑmatũ bñs monarchicũ ⁊ regalẽ in ecclastica hierarchia: ꝭm quẽ statũ vnicũ ⁊ supmũ eccĺia militans ḋr vna sub christo: quẽ statum q̃sq̃s impugnare vel diminuere, vel alicui ecclesiastico statui ꝑticulari coequare ꝑsumit: si h̃ ꝑtinaciter faciat, heretic⁹ est, schismatic⁹, impius atq3 sacrileg⁹. Cadit eñ in heresim totiẽs expsse dãnatã a ꝑncipio nascẽtis eccĺie vsq3 hodie: tam p institutionẽ christi de ꝑncipatu petri sup alios apostolos, q̃ p traditionẽ tot⁹ eccĺie in sacris eloquijs suis ⁊ gñalib⁹ ↄcilijs.

Consyderatio secunda.

¶ Status papalis l3 nõ oĩno vacet seu deficiat p mortẽ pape naturalẽ vel ciuilẽ, nec p ↄñs eccĺia desinit eẽ vna: nihilomin⁹ eniti dñt christiani sub pena schismatis, q̃ in hoc statu ↄtinuat̃ ⁊ ꝑsideat assidue vnic⁹ ⁊ certus summ⁹ põtifex q̃ntũ fieri ꝑt p loco ⁊ tpe: sic q̃ nõ est licitũ sciẽter impedire, quo minus sit vn⁹ talis supm⁹ pontifex in eccĺia in quo sit ecclastice ꝑtãtis plenitudo: ⁊ q̃ nõ sint pl̃es ĩ quo tanq̃ ecclasticũ regimẽ desinere esse poss3 monarchicũ ⁊ in aliã politie spẽm, vt in aristocraticã aut timocraticã ṽteret̃: q̃uis papat⁹ has politiarum spẽs nõ excludat, sed assumat: quẽadmodũ de sacro dñoꝛum cardinaliũ collegio ⁊ de gñali ↄciliõ videre est.

Consyderatio tertia.

¶ Status papalis non eximit papã a legibus pure diuinis, q̃ vel in euãgelijs vel gñalib⁹ ↄcilijs posite sunt. Et ex hoc ↄñr pat3 q̃ papa subijcit̃ legi illi de correctiõe fraterna: Si peccauerit in te frater tu⁹ ⁊c. sic q̃ ꝑt fraternalr corripi dũ peccat. Et si tũdem nollet audire eccĺiam, quã gñale ↄciliũ repñtat: debet haberi sicut ethnic⁹ ⁊ publican⁹. Et ita ꝑt h̃ mõ p ↄciliũ vel iudicari vel coerceri, vel p excõicato haberi.

Consyderatio quarta.

¶ Status papalis nõ eximit papã a iuribus que sunt pure de dictamie naturali: quẽadmodũ sunt ꝑncipia iuris natural̃. Propterea cũ lex naturalis dicat q̃ bonũ cõe tanq̃ aliq̃d diuinũ ꝑferẽdũ ẽ ꝑticulari bono. Deducit̃ ex h̃ q̃ ad bonũ tot⁹ eccĺie quã ↄciliũ gñale repñtat: reducẽdũ est bonũ ꝑsonale pape sic q̃ in ꝑiudiciũ boni cõis ꝑticulare bonũ pape seu ↄmodũ vel stat⁹, retẽtio vel dilatatio ꝑualere nõ deb3: cũ ꝭ3 exigẽtiã finis cetera debeãt moderari: finis aũt papat⁹ est vtilitas eccĺie.

Consyderatio quinta.

¶ Status papalis q̃uis eximat papã a legib⁹ pure positiuis, canonicis vel ciuilib⁹, sic q̃ ꝭm eas coerceri puniriue nõ ꝑt, vt ꝑcise tales sunt: nihilominus papa nõ deb3 aut ꝑt leges positiuas, ꝑsertim p ↄciliũ gñale ad qḋ sufficienter spectat discernere vel dictare si papa palã ↄuertat ꝑtãtẽ suã in destructionẽ eccĺie, nõ in edificationẽ.

Consyderatio sexta.

¶ Stat⁹ papalis obligat papã tãto ampli⁹ q̃nto maioꝛ est in eccĺia subijcere se legib⁹ diuĩs, naturalib⁹ ⁊ canonicis ad vtilitatẽ eccĺie. Propterea cu3 magis videãt oculi q̃ ocul⁹, videt̃ q̃ nõ sine grãdi discrimine salutis papa possit deliberatões vel instituta gñaliũ ↄcilioꝝ ↄtẽnere: vt nõ ꝭm cõem, ꝭ3 ꝓpriam deliberatõem ↄtẽdat in ecclastico regimie ꝑsidere. Propterea bñ dictũ est q̃ papa nõ ꝑt gñalẽ statũ eccĺie immutare vel tollere.

Sex consyderationes de statu sũmi põtific. ⁊ dñoꝝ scẽ romane eccĺie cardinalium.

Consyderatio ꝑma.

¶ Status summi põtificis ac sacri collegij dñoꝝ cardinaliũ sibi collateraliũ fundat⁹ est in ecclastica hierarchia subcelesti immediate a christo: nec humana institutõe seu ꝑsumptiõe ꝑt destrui. Cui statui q̃ ꝑtinaciter derogat, cẽsend⁹ est iuxta sacros canones heretic⁹ atq3 sacrilegus.

Secunda ↄsyderatio.

¶ Stat⁹ ꝑdict⁹ dotãd⁹ est vel fouẽd⁹ p debita et honesta sustẽtatõe tpaliũ, sine q̃b⁹ in hac vita misera, spũalia diu nõ subsistũt: quẽadmodũ alter stat⁹ q̃cũq3 ecclastic⁹ inferioꝛ seu subdit⁹ dotat⁹ est, vel dotãd⁹ iuxta sui qualitatem.

Consyderatio tertia.

¶ Status ꝑdict⁹ nõ ideo ꝑdit iura sibi ↄueniẽtia q̃ posuit ꝓpositio duplex ꝑcedẽs: si foꝛte fuerit abusus aliq̃ ꝑsonales, olim vel nũc inuẽti. Alioq̃n sic argueret̃ aduersus oẽm statũ: nedũ ecclasticũ, sed tpalem: q̃ dissipãd⁹ est, deserẽd⁹ ⁊ ꝑdendus: q̃m in multis offendim⁹ omnes.

Consyderatio quarta.

¶ Status ꝑdict⁹ potuit ⁊ ꝑt in subuentõibus tẽpalis ⁊ honeste sustentatõis ꝑscribere decerto modo, vel quota subentõis: sicut ꝑlati vel curati inferiores respectu subuẽtionis facte p subditos in oblatõibus, decimis ⁊ sil̃ibus: etiã vbi stat⁹ ꝑdictus aliũde dotat⁹ esset ex ꝑtimonialib⁹ bonis vel alijs quẽadmodũ in ꝑlatis dicim⁹ ⁊ curatis.

¶ Consyderatio quinta.

¶ Status ꝑdictus dum recipit ⁊ querit subuentiones ↄsuetas, in oblationibus, decimis, vel annatis ⁊ similibus, non debet coipso de simoniaca prauitate notari: nisi forte vitiu3 aliud in executione

modo concurrerit: quod vitium corrigi debet nō ob inde status minui/destrui/culpari/vel iuribus aliunde debitis defraudari. Sicut ab infirmo morbus tollendus est/non subiectū vel corpus destruendum.

¶ Oppositū vō pertinaciter imponēs/notando generaliter de simoniaca prauitate totū statū istū/temerarius esset nec ferēdus.

¶ Consyderatio sexta.

¶ Status prędictus pt et debet rōnabiliter resistere per viam appellationis/aut alias si aduersus prędicta voluerit aliquis de facto procedere: presertim dum personę de illo statu subijciunt se: et statum suum debite regulationi sctē matris ecclesię si forsan aliqua fuerint in eis reformāda/et hoc agendo: nedū nō scādalizant actiue vel peccāt/sed merēt tanquam defensores iuris: nō solū suorum personalium/vel ecclie pticularis romane/sed vlis ecclie et ad vtilitatē honestatēque totius reipublice christianę/que consistit in suo decore membrorum maxime principalium.

De statu prelatorum.

¶ Consyderatio prima.

1 ¶ Status prelationis epalis in ecclia sic est de primaria et immediata ac supnaturali institutiōe christi/ non naturali vel humana solum auctoritate nō potuit institui: sicut potuit status dnatiōis tpalis regie vel impialis humanitus et naturaliter ordinari.

¶ Secūda consyderatio.

¶ Status prelatiōis epalis in ecclia quo ad sui collatione primariā fuit immediate a christo datus primis apostolis/sicut status papalis petro: licet postmodū talis collatio vel acquisitio fieri potuerit et facta sit in successoribus per homines: sicut Mathias factus est apostolus per electionē vel sortē: et successores etiā Petri fiūt nūc per humanā electionē dnorum cardinalium: quā modus potuit et pt variari vt infra ponetur.

¶ Consyderatio tertia.

¶ Status prelationis epalis habuit in apostolis et in successoribus vsum vel exercitiū sue ptātis sub papa Petro/et successoribus eius tanquam sub hūte vel habētibus plenitudinē fontalē epalis auctoritatis. Ut et quo ad talia minores plati. s. curati subsunt epis a quibus vsus sue ptātis quandoque limitatur vel arcetur: et sic a papa posse fieri circa platos maiores ex certis et rōnabilibus causis nō est ambigendū.

¶ Consyderatio quarta.

¶ Status epalis nō ita subest statui papali que illum possit papa annullare: sicut nec status papalis posset humanitus destitui. Nihilominus idem status epalis quo ad acquisitionē isti psone et quo ad exercitiū/subest rōnabili pape volūtati ad vtilitatem ecclie: vt dictū est. Hec aūt rōnabilitas videtur attēdēda seu regulāda maxime per determinationes cōciliorum gñalium/presertim iā factas de consensu et auctoritate summorum pontificū.

¶ Consyderatio quinta.

¶ Status epalis quo ad sui acquisitionē isti psone et quo ad exercitiū nō ita subest mere voluntati pape que pro libito possit sine iniuria et pctō circa huiusmodi acquisitionē et destitutionē/ampliationē et restrictionē operari: quā data est ei ptās: dicēte apostolo: nō ad destructionē/sed edificationē.

¶ Consyderatio sexta.

¶ Status epalis hz ex se et christi institutiōe primaria ptātē pficiēdi corpus christi et ministrādi sacra ecclesiastica ola: ius insup pdicādi: ius stipēdia tpalia sumēdi: ius excōicādi: ius platos minores. s. curatos instituēdi: ius ecclias consecrādi: ius bñficiū ecclesiasticū vel stipēdiū tpale cōferēdi/vel facere cōferri ministrantibus sub se spūalia: ius indulgētias dādi. Et ita de reliquis multis quā summo pontifici competunt: vt in fonte.

¶ Consyderatio .vij.

¶ Status epalis quo ad sui vsum vel exercitium non ita subest pure volūtati pape: sicut status priuilegiatorum mēdicātiū vel aliorum qui eēntiali ordine et hierarchico statu pdicta iura epalia nō competūt. Pōt idcirco papa sub talibus priuilegijs et priuilegiatis absque iniuria vel pctō imutatōes opari restringendo vel tollēdo: nō sic passim in platis vel curatis.

¶ Consyderatio .viij.

¶ Status epalis lz eē possit in aliquo sine plebe et sine vsu vel exercitio hoc fieri nō conuenit: quia vanū et mōstruosum in ecclia videretur: quā frustra est potestas cui nō subest opatio. M

¶ Consyderatio .ix.

¶ Status epalis si nimis arcetur in suis iuribus eēntialibus quo ad restrictionē vsus vel exercitij passim cōiter per papā absque vtilitate maiori ecclie: sine hoc esset in exemptiōibus subditorum ab eo/siue in reseruatione casuū in foro pnie: seu in restrictiōe stipēdiorū tpaliū: seu in reseruatiōe bñficiorum ecclesiasticorum sub eo: seu per inductionē onerosam priuilegiatorum: aut modis similibus. Ille inquā status epalis posset rōnabiliter deferre querelā/mediū ad papā et gñale cōciliū: quod est conuenientissimū mediū: licet ad principes orthodoxos implorando iuuamen opportunū.

¶ Consyderatio .x.

¶ Status epalis sicut nō acqrit in aliquo per solum titulū fidei/vel charitatis/ita nō deperdit per solā heresim/vel pctm mortale/nō interueniēte hūana institutiōe/vel diuina reuelatiōe: alioquin status ecclie hierarchicus prorsus esset incertus/cū suo vsu vel exercitio: quod nō est conueniens dicere de politia a supremo legislatore constituta.

¶ Consyderatio .xi.

¶ Status epalis sicut pt diuersis tpibus et institutiōibus modis varijs acqri et sic auferri: sic et status papalis in casu per ordinatiōes papales/aut per cōciliū gñale sicut factū est/aliquid pt immutari.

¶ Consyderatio .xij.

¶ Status epalis pt ab aliquo propter suā maliciā auferri/licet reiteretur occupās: sic et status papalis vt videtur in casu/presertim per cōciliū gñale posset auferri: cū status papalis dat us sit ecclastice cōitati: quā in hoc habz quod diuinū tanquam cōe bonū ad quod papalis auctoritas conseruandū fuit instituta.

¶ Consyderatio .xiij.

¶ Status epalis hz rōnabiliter monarchā supremū .s. papam ratione vnitatis fidei et sacramentorum sed hoc non ita pspicuum est esse debere ex institutione xpi: et per vtilitate vlis ecclie respcū dispēsatio

nis bonoꝝ tp̄aliū et iurisditionū cōtētiosaꝝ seu coercivaꝝ: q̄ diuersis legib⁹ seu decretalib⁹ / aut statutis ꝑ diuersitate locoꝝ ⁊ tp̄m regi debēt: sicut et alia mere tp̄alia / regalia / vel imp̄ialia. Unde bñ dictū est ꝙ q̄libet ꝓuincia in sensu suo abundat.

¶ Consyderatio. xiiij.

¶ Status p̄lationis si fiat limitatio sui vsus ī beneficijs cōferendis / vel in exēptionib⁹: non debet rōnabiliter cōqueri / dū hoc manifeste sit ꝓpter studū illaꝝ / ꝑsertim sacre doctrine q̄ꝛ ꝑ talia ꝓmouetur: ⁊ dū hoc potēter fit ad rep̄mendos abusus notorie puenictes: siue hoc sit ex importunitate dn̄oꝝ tp̄aliū / vel ex ꝓpria pusillanimitate / vel alia q̄uis corrupta affectione. ¶ Sed in hoc capere mediū cōueniens nō aliter videt̄ posse determinari ꝙ iuxta Aristo. filiam scꝫ vt sapiēs iudicabit. Nihil aūt videt̄ in hoc sapientius ꝙ generale concilium rite ⁊ libere celebratum.

De statu curatorum.

¶ Consyderatio prima.

Status curatoꝝ succedit statui. lxxij. discipuloꝝ christi quo ad legē nouā: ⁊ figuratꝰ est in antiq̄ lege ꝑ leuitas. ¶ Ac p̄inde status curatoꝝ est de institutione christi ⁊ ap̄loꝝ suorū a p̄ncipio fundationis ecclesie: q̄ institutio per declaratiōes sūmoꝝ pontificū ⁊ synodoꝝ tā generaliū ꝙ specialiū magis ac magis innotuit.

¶ Consyderatio. ij.

¶ Status curatoꝝ est de essentiali ac intrinseca ecclesie hierarchia / sicut status p̄latoꝝ: ꝙuis inferior sit / ⁊ ꝑ sua ꝑfectione variabilior. Qua ratiōe curati simplices nō eque ꝓprie dicunt̄ sponsi sicut episcopi: liberiusq̄ permittunt̄ cedere vel renūciare curis suis.

¶ Consyderatio. iij.

¶ Status curatoꝝ institutus est ad regimen aīarum dirigendaꝝ in finē vltimū ꝑ cōditionē sacroꝝ et pctōꝝ remissionē: ⁊ ꝓmotionē ad virtutes.

¶ Consyderatio. iiij.

¶ Status curatoꝝ ānexā habet obligationē docendi ⁊ publicandi verbum dei suis parochianis: saltē q̄uodā generali tenore legis euangelice quo ad credenda ⁊ agenda s̄m statū sue simplicitatis: sicut maiorib⁹ p̄latis cōuenit ex obligatione sciētie reddere rōnē ꝑticularius de ea q̄ in eis est fide ⁊ spe: apō oēs tā q̄ desoris sunt / ꝙ intꝰ: fideles scꝫ ⁊ infideles: hec enī obligatio cōsequit̄ ad obligationē porcꝫ q̄ est de sp̄uali regimine subditoꝝ.

¶ Consyderatio. v.

¶ Status curatoꝝ est statꝰ ꝑfectiōis: nō solū acq̄rēde / sed etiā exercēde: cū sibi cōpetat tā obligatio ꝙ autoritas reducēdi aīas ad deū: s̄m hierarchicos actꝰ: q̄ purgare / illuminare / ꝑficere nominant̄.

¶ Consyderatio. vj.

¶ Statꝰ curatoꝝ supior est hierarchice ecclesie ad statū simpliciū religiosoꝝ: sicut diuinus Diony. et Hiero. in p̄cedētis ɔsyderatiōis determīat rōne.

¶ Consyderatio. vij.

¶ Statꝰ curatoꝝ ecclīas parochiales sibi deputatas hꝫ in tali libertate: ꝙ nulli alteri sacerdoti fas est ipsis inuitis aut sine eoꝝ licētia p̄dicare in eadē: ꝑsertim dū p̄dicare voluerint ipsi: sed nec cōfessiones illic audire / nec sacra ministrare: saluis sp̄ autoritate vel rōnabili ordinatiōe superioꝝ p̄latorum.

¶ Consyderatio. viij.

¶ Statꝰ curatoꝝ hꝫ ius ⁊ titulum recipiēdi decimas ⁊ oblatiōes ⁊ funeralia: aut alia emolumenta loco illoꝝ ꝑ sustētatione sufficiēti statꝰ sui. Et hoc fit taꝫ de iure diuino ꝙ naturali p̄supposito dn̄io. Determinatio aūt huiꝰ vel illiꝰ quote: vel cōmutatio in aliā subuētionē hꝫ fieri solo iure positiuo.

¶ Consyderatio. ix.

¶ Statꝰ curatoꝝ sicut habet de sibi subditis omnibus cogitare in ministratione sacroꝝ / vt sancte suscipiant̄: sic decet maxime vt q̄libet parochianus se ꝑus ostdat suo curato generaliter vel specialr in foro cōsciētie ꝙ eadē sacra suscipiat. Pōt insuper edictū generale vel speciale suis parochianis sup̄ hoc ꝑ curatos ne aliter se ingerant ꝓmulgari.

¶ Consyderatio. x.

¶ Status curatoꝝ securius ⁊ iustius eligit̄ q̄ūtū est de se ⁊ ceteris paribus / ꝑ cōfessione sacrali facienda a parochianis ꝙ alius status: ꝑsertim q̄ nō est supior s̄m institutionē ecclesie hierarchicā: patet q̄ꝛ mutua ⁊ correlatiua est obligatio parochianoꝝ ad curatos: vnde vicissim magis obligant̄. Collusiones p̄terea hincinde possibiles fieri magis ex hoc euitant̄. Deniq̄ remedia sp̄ualia celeriꝰ ⁊ cōsultius in casib⁹ multis exhibent̄. Pōt nihilominus apud p̄uilegiatos q̄nq̄ rō potior inueniri.

¶ Consyderatio. xj.

¶ Status curatoꝝ sctūs ⁊ salubris nō debet inculpari vel infamari ꝑ quoscūq̄ si in eo q̄n ꝓ sint ꝑsone minus idonee ad debitū regimē animaꝝ: alioquin nullus esset status in ecclesia militāte / q̄ꝛ culpari nō deberet: sicut nullus absq̄ macula quorūdam de vlio statu visus est diu stare.

¶ Consyderatio. xij.

¶ Status curatoꝝ pōt sufficiēter regere suos parochianos / si polleat bona charitate ⁊ simplici morū honestate: etiā vbi litteratura magna deesset. Propterea nō leuiter se eis p̄ponere debent alieni ꝙuis inueniant̄ magis litterati.

¶ Consyderatio. xiij.

¶ Status curatoꝝ pōt cū facili studio hr̄e ea ⁊ scire q̄ ad parochiā suā regēdā sufficiūt: maiora maioribus prudēter remittēdo. Hoc aūt si agnoscere neglexerint / debet apud eos correctio ep̄alis maxime vigil esse vt astringant̄ seuerius tenorē habere in sc̄ptis eoꝝ q̄ scire debēt in p̄dictis regiminis: tam institutiones synodales positiuas / ꝙ ceteras.

¶ Consyderatio. xiiij.

¶ Status curatoꝝ pōt obuentiōes ordinatas licēter exigere: verūtñ tali mō ⁊ spe / q̄ simoniaca p̄uitas vel eius suspicio neq̄ꝙ incurrat̄: vt ꝙ ꝓpter negationē tp̄aliū / sp̄ualiū interim ministratio non neget̄: nec interueniat q̄stuosa mercatio.

¶ Consyderatio. xv.

¶ Status curatoꝝ debet cū bona gr̄a suscipe statū p̄uilegiatoꝝ tā ꝙ coadiutores missos habētes a supiorib⁹ licētiā p̄dicandi / ⁊ cōfessiones audiēdi

di si nō appareat rōnabilis causa aliquē talē repellendi: vtpote si detractor/ si collusor/ si corruptor/ si questuosus/ si seductor appareat. Aut parochianorū multi inde venisūt in ɔtēptum curatorū. Aut si eūc curat⁹ p̄ seipm̄ id agere circa parochianos suos q̄d agendū sit satis potuerit: q̄r videret̄ ꝓferēdꝰ nisi legitima fieret exceptio contra eum.

¶ Consyderatio. xvi

¶ Status curatorū vix pōt a parochianis sine peccato sic ɔtemni: q̄ eorū licentia neq̄ in generali/ neq̄ in speciali ꝓus queraf: dū alibi ɔfiteri/ aut missas vel sermones audire tp̄e diuini seruitij/ diebus dñicis ꝛ festiuis voluerint. Que licētia si sine causa rōnabili deneget̄/ sufficit excusare freq̄nter eos qui alibi cōfitent̄: licentia nō obtenta/ sed petita.

Decē consyderationes

q̄ ponunt̄ p̄ statu priuilegiatorū.

¶ Consyderatio prima

Status p̄uilegiatorū ad p̄dicandū/ ꝛ confessiones audiendū/ statut⁹ est post p̄mariā ecclesie institutionē: rōnabiliter ordinatus ad subleuamē eorū q̄ hierarchicos in eccl̄ia status hn̄t: ꝓsertim post talē ꝛ tantā in tp̄alib⁹ dotationē/ q̄ secū attulit multā occupationem.

¶ Consyderatio. ij

¶ Status p̄uilegiatorū debet cuȝ bona charitate licentia sua vti. Nō ad questū/ nō ad emulationeȝ/ nō ad ambitionē/ non deniq̄ in p̄iudiciū tp̄ale vel sp̄uale curatorū: sed in stando clam ꝛ palā apud parochianos: quatinus honorē debitū ac sustentationē suis reddant curatis: alioq̄n faciūt quod sibi fieri nollent. Meritoq̄ repellunt̄ hi de q̄b⁹ alr̄ cōstiterit ꝛ excōicationē a canone nōnūq̄ incurrunt.

¶ Consyderatio. iij

¶ Status priuilegiatorū ꝛ olim generalr̄ religiosorū p̄hibet̄ sub pena excōicationis late snīe: ne sacramentū eucharistie ministrent ꝛ matrimoniū solēnizent.

¶ Consyderatio. iiij

¶ Status priuilegiatorū habet q̄ in suis locis et publicis p̄dicare possunt: dū p̄latus nō p̄dicat/ nec p̄dicationē instituit. Similiter hoc possunt in ecclesijs parochialibus de licentia curatorū.

¶ Consyderatio. v

¶ Status p̄uilegiatorū hoc habet: vt idonei p̄sentati sufficiēter p̄ sup̄iores suos ad p̄latū diocesanū valeant in locis suis cōfessiōes audire diocesanorū ꝛ eos absoluere cū tali potestate: ꝛ in casib⁹ talib⁹ q̄madmodū curati parochiales ordinarie funguntur ꝛ nō ampliori: nisi de speciali gr̄a p̄lati maior eis fuerit elargita potestas.

¶ Consyderatio sexta

¶ Status p̄uilegiatorū habet hoc: vt ɔmnis sacramentū penitētie possit plnries sup̄ eadē p̄ctā suuȝ effectū sortiri: saltē quo ad augmentū gratie: cum sit sacramentū iterabile: ꝛ licet meritorie eadē peccata pluribus cōfiteri: nec sit repugnantia q̄n adhuc possit tempus obligari: nihilominus cōfessi priuilegiatis non tenent̄ inuiti eadeȝ peccata amplius cōfiteri plus q̄ si suis curatis eadem cōfessi fuissent: quātū est ex parte efficacie sacramēti. Hoc enī per Joannē. xxij. fuit declaratū: ꝛ vsus cōmunis hoc obtinuit.

¶ Consyderatio. vij

¶ Status priuilegiatorū hoc habet/ vt a cōfessis sibi non debeant curati nouā extorquere confessionem de eisdeȝ peccatis/ ꝓsertim si secreta sint: nec debent p̄hibere parochianos cū talia voluerint eis cōfiteri. Fas sit curatis/ imo tutū inquirere a parochianis suis q̄n ꝛ qualiter/ a quibus confessionē receperint. Quibus veritatē respondere si q̄s parochianus negauerit/ vix in statu salutis esse credi posset. Ipsiq̄ in hoc casu petenti eucharistie sacramentū rōnabiliter denegaret̄/ dicendo: nescio si cōfessus sis ab habente potestatē: ꝛ an in hoc te decipias/ vel alter te.

¶ Consyderatio. viij

¶ Status p̄uilegiatorū hoc habet dū de peccatis publicis absoluunt parochianos: vt ipsi debeant facere fidē de absolutione ꝛ absoluendi potestate: si sup̄ hoc a curatis parochialibus fuerint requisiti: sub pena denegandi rōnabiliter talibus cum se dicunt absolutos eucharistie sacramentū.

¶ Consyderatio. ix

¶ Status priuilegiatorū hoc habet/ vt non debeant inducere voto vel p̄missio alios ad eligendum sepulturā in ecclesijs ꝛ locis suis. Vel ad persistendū in iā electa ibidē: ꝛ hoc sub pena excōicationis late sentētie. Debent p̄terea reddere quartā partē legatorū seu funeraliū curato parochiali ipsius defuncti: que pars canonica nominat̄.

¶ Consyderatio. x.

¶ Status priuilegiatorū ad predicandū debet s̄m qualitatē auditorū formare sermonē: ne coram laicis ꝛ subditis deteganf vitia clericorū atq̄ dominorū. Hoc enī esset nō extirpare vitia/ sed nutrire rebellionē. s. murmurationis ꝛ contēptus apud audientes. Fiat insup̄ p̄dicatio p̄ncipaliter de punctis nostre religionis in fide/ spe ꝛ charitate cuȝ ceteris virtutibus. Sed ꝛ ꝓsertim cōfessiones mulierū ꝛ iuuenū nō nisi locis patētibus ꝛ publicis audire: nec cōuenticula in cameris ꝛ angulis agere presumāt: ab omni specie mala abstinentes se.

De vtroq̄ȝ statu simul

¶ Consyderatio prima.

Status vterq̄ curatorū. s. ꝛ p̄uilegiatorū/ inīungitur cognoscere casus reseruatos prelatis ne seducant̄ ꝛ seducant: si trāsgrediantur limites sue potestatis: q̄uis expediret pauciores casus ꝓserti occultos reseruari: vt sūt p̄ctā illa carnis q̄ frequētissime cōmissa vix cōfitent̄: ꝓsertim p̄ mulieres ꝛ adolescentulos.

¶ Consyderatio. ij.

¶ Status vterq̄ studeat alter alterius onera portare sine cōtentione ꝛ emulatione de rebus p̄dicantis vel alijs: ne si inuicē more cornicū se mordeant cōsumant̄. Ne p̄terea surgat feda opinio ecclesiasticorū apud laicos: ꝛ vituperet̄ ministerium verbi dei. Nōne deus queso abunde diues est p̄ olbus? Nōne pacis est deus: nō dissensionis? Deniq̄ quid p̄dest pharisaica cōtentio de status p̄eminentia

quili facilius est dare operā: vt quis ꝑfectus inueniat: ꝙ si iacens in imis de ꝑfectione status gloriet̄. Attento ꝓsertim ꝙ cōciliorū ecclesiasticorū obseruatio nō pōt ita cōcludi sub regulis qbuscunqȝ qn necesse sit recurrere sepissime ad glossam sapientissimi Augustini tractā ex opibus christi: videlicȝ ꝙ talia dant̄ in obseruāda animi ꝓparatiōe: ⁊ non semꝑ operis exhibitione. Que animi ꝓparatio potest apud omnē statū ⁊ ꝑsonā christiane religionis si vult inueniri.

¶ Tractatus eiusdez

cācellarij parthysiēn. de mō viuēdi oīm fidelium.

Ad nobiles ¶ Consyderatio prima.

Regula prima que spectat ad nobiles/ potentes et scabinos: ne paupes videlicet ꝑ potentiā suā opprimāt: ⁊ a subditis suis opꝑmi ꝑmittāt. Malos vsus in villis suis destruāt. Causas pauperū/ viduarū ⁊ orphanorū libenter audiāt: ⁊ cito iuste iudicēt. Munera ꝓ iudicio faciendo vel festinādo aut retardando nō accipiant. Nil a subditis suis extorqueant.

¶ Ad milites. Consyderatio. ij.

¶ Regula ad milites tangit̄ Lu. iij. Neminē concutiatis. s. in ꝑsona ꝑ potentiam indebite. Nemini calumniā faciatis in rebus quā ꝑ militiam facere possetis. Et cōtenti estote stipēdijs vestri. i. de redditibus vestris multis tꝑibus: accipiendo vero ad defendendā patriā. ij. Mach. xv. Accipe gladium sctm̄ mun⁹ ⁊c̄. Ro. xiij. Nō sine cā gladiū portat.

¶ Ad simplices. Cōsyderatio. iij.

¶ Regula simpliciū quo ad ecclesiā: vt ieiuni ad missam veniāt. In missa nō loquant̄ nec circūspiciant. Ante missam orare debēt/ vt grām dei recipiant. In missa memoriā passionis christi habeant. Ante euāgeliū scti Joānis nō exeāt. Sermones libēter ⁊ diligēter audiāt: ⁊ referre post missam gratias deo satagant.

¶ Ad epōs ⁊ ꝓlatos. Cōsyderatio. iiij.

¶ Regula epōrū ⁊ ꝓlatorū satis patet ad Titum. j. Oportet epm̄ sine crimine esse sicut dei dispensatorem. Et Matt. xx. Qui maior est vestrū/ sit vester minister. ij. Cor. vj. Hortamur vos ⁊c̄. Est autem officiū epi/ malos corrigere ⁊ arguere bonos ⁊ pusillanimes pacificare. Quia sicut dn̄s Petro in ꝑsona cuiuslibet ꝑlati ait: Pasce oues meas ⁊c̄. j. Thes. v. Fratres corripite inqetos: ꝯsolamini pusillanimes. De istis. ij. ad Timo. iiij. Predica verbū: insta opportune/ iportune: obsecra/ argue/ increpa in oī patientia ⁊ doctrina. Et ad Galat. vj. Si ꝓoccupatus fuerit hō in aliquo delicto ⁊c̄.

¶ Ad clericos. Consyderatio. v.

¶ Regula clericorū est habere doctrinā sanā/ vitā sctām/ famā odoriferā. Heb. v. Sacerdotes habēt hostias ꝓ delictis suis offerre. Et Aug. i regula sua: Sit vobis cor vnū ⁊ aīa vna in dn̄o. Psal. Sacerdotes tui induant̄ iusticia. Col. iij. Induite vos sicͭ electi dei miscera miscdie ⁊ pietatis būtes.

¶ Ad religiosos. Consyderatio. vj.

¶ Regula religiosorū est viuere in obedientia/ castitate ⁊ pauꝑtate. Et debēt deuote orare ⁊ cōtemplari/ ⁊ carnē mortificare cōtra vitia ⁊ cōcupiscentias. Vn̄ Aug⁹. in regula monachorū: In oībus ⁊ sup oīa amet̄ ⁊ honorificet̄ deus. Et Hugo de scō Vic. de claustro anie: Sūma religionis regula in hoc depēdet vt ꝓlati custodiāt subditos suos: subditi ꝓlatis benigne obediant: deuoti sint senes: iuuenes ꝓ laboriosi. Sit honestas in habitu: mediocritas in victu. Sint in claustro assidui: ⁊ ad iniuriā rari. Nō sint ciuiles/ sed claustrales. Sint intēti psalmis/ nō causis. Nō sit rumor in claustro/ sed dilectio. In capitulo nō lites/ sed cōfessio. In choro sit sacra simplicitas/ ⁊ circa altare reuerētie honestas.

¶ Ad diuites. Cōsyderatio. vij.

¶ Regula diuitū: ne aliqd iniustū acqrāt: ne propter diuitias suas paupes vicinos suos despiciāt. Paupes sustineāt. Operarijs suis bene ⁊ cito persoluant. Adulatores neqȝ adulatrices in mensa recipiant. Diligēter ⁊ libēter ad ꝯcordiā vicinorum suorum laborent.

¶ Ad pauperes. Consyderatio. viij.

¶ Regula pauperū: vt diuitibus libēter ⁊ fideliter seruiāt: nec diuitib⁹ ꝓpter diuitias suas inuideāt nec ꝓpter pauꝑtatē adulatiōe vel detractiōe peccēt. Nec impatiēter/ sed gratāter pauꝑtatē sustineant: nec iniuste ditari cupiāt: nec ecclīas ꝓpter diuites vitēt. Nihil furti a familia suorū vicinorū/ nec ab alijs retineant.

¶ Ad virgines. Cōsyderatio. ix.

¶ Regula virginū. Nō sint loqces: sed simplices corde ⁊ habitu. Ad virginitatē matris christi cogitēt/ ⁊ eā diligāt. Choreas vitēt. Inter iuuenes nō sedeāt: nec se ab eis palpari ꝑmittāt: nō ament aliquem illicito amore. Adulatores neqȝ adulatrices recipiāt nec audiāt. Orōnes libenter dicant. Sordida verba ⁊ inhonesta fugiant.

¶ Ad viduas. Consyderatio. x.

¶ Regula viduarū est: vt ꝯtinentiā diligāt: ⁊ in vestib⁹ hūiliter se habeāt; ⁊ orōnib⁹ libēter insistant. Hoīes suspectos in hospitio suo nō recipiāt. De ꝯsilio ꝓborū se gubernēt ⁊ viuāt. Sanctā Annā et Helisabet viduas cogitēt. Familiā castā habeāt. Parum per vicos currant.

¶ Ad nuptas. Consyderatio. xj.

¶ Regula nuptarū est Thimo: honorare superiores: diligere maritū: regere familiā: diligent̄ gubernare domū/ ⁊ seipsam honestam ⁊ irreprehensibilē ostendere siue exhibere.

¶ Ad mulieres. Consyderatio. xij.

¶ Regula mulierū est: ꝙ nō se indecenter ornatas ostēdant. Aures/ collū/ guttur ⁊ caput tegant. Humiliter in ecclesia ⁊ vbiqȝ se habeant: nec alias mulieres per superbiam suam iuuent.

¶ Ad maritos ⁊ vxores Cōsydera. xiij.

¶ Regula virorū ad mulieres/ ⁊ econuerso ponit̄ ad Ephes. vj. Viri diligite vxores vestras/ sicut et christus dilexit ecclesiā suā. Vxor aūt timeat virū suū. j. Pe. iij. Viri cohabitantes ꝯm ꝯsciam qsi infirmiori vasculo muliebri impartientes honorē.

¶ Parentū ad filios. ¶ Consyde.xiij

¶ Regula parentū ad filios. Ephes.vj. Et vos patres nolite ꝓuocare ad iracūdiā filios vestros: sed educate eos in disciplina ꝛ correptione.ij.Corinthio.xij. Non debent filij thesaurizare parentibus: sed parentes filijs.

¶ Filioꝝ ad parentes. Consydera.xv

¶ Regula filioꝝ ad parētes est: ꝙ parētes honorēt/ꝛ eis in bonis obediāt: nec eis sua fureāt. Ad eos nō rñdeant: a maledictiōibꝰ oīno sibi caueāt. Cū parētibꝰ aliqñ ad ecclesiā vadāt libēter: in negocijs parentū suoꝝ fideliter laborent.

¶ Dñoꝝ ad seruos Consyderatio.xvi.

C ¶ Regula dñoꝝ ad seruos Ephes.vi. Uos dñi eadē facite illis remittētes minas ꝛ soluite: dñi qḋ iustū est ꝛ equū seruis p̄state: scientes ꝙ vos dominū in celis habetis. Eccl.vij. Ne ledas seruū tuū in veritate operantē. Seruus sensatus sit tibi dilectus quasi anima tua: nō defraudes illū libertate: neqꝫ inopem derelinquas illum.

¶ Seruoꝝ ad dños. Consyderatio.xvij

¶ Regula seruoꝝ ad dños. Col.iij. Serui obedite dñis carnalibus: nō ad oculū seruiētes q̄si hoībus placentes: sed in simplicitate cordis timentes deū: scientes ꝙ a dño accipietis retributionē hereditatis.j.Pe.ij. Serui subditi estote in omni timore dñis vestris non tm̄ bonis ꝛc.

¶ Ad familiā. Consyderatio.xviij

¶ Regula ad familiā: Ne fraudē dñis suis in seruiendo: negligendo faciant. Fideles sint in rebus suis custodiendis. Nihil ab eis auferant occulte: nec alios facere ꝑmittant. Nunciū malū nō faciāt vxori vel filijs dñi sui. De male rñdendo caueant. Malos rumores fugiant: vnde in domū malū oriri possit: sed discordias etiā reportare vitēt. Missi cito reuertanẜ. Mercedē suā in supbia vestiū non expendant. Ita viuant in humilitate vt labor eoꝝ sit eis in remissionem peccatorum suorum.

¶ Ad mercatores. Consyderatio.xix

¶ Regula mercatoꝝ est: vt nō in die dñica mercētur. Nec ꝑiurent. Ab illicito sibi caueāt lucro: nec ad diē vendant vel charius ꝓpter dilationem. Ut debitū suū tempore promisso soluant. Nec scientes mentianẜ. Equam stateram habeant: eq̄ pondera ꝛ equam mensuram.

¶ Ad tabernatores Consyderatio.xx

¶ Regula tabernatoꝝ est: Ne ꝑmittāt ludere ad taxillos in tabula sua: neqꝫ in taberna sua. Deum blasphemare nō ꝑmittant: nec meretrices recipiāt de nocte. Plenā mensurā dent oībus. Uinū cū aq̄ ad vendendū non misceant: nec aliqua pocula vel fercula aliquo mō ad vendendū defraudent

¶ Ad hospites. Consyderatio.xxi.

¶ Regula ad hospites est: ꝙ malos in hospitio suo nō ꝑmittant vel scienter recipiant: nec hospitibus suis furenẜ auenā vel fenū. Nec sustineant ꝙ hospites scienter fornicenẜ in hospitio suo. Iustā bonam/rationabilē cōputationem cum hospitibꝰ suis faciant.

¶ Ad senes. Cōsyderatio.xxij

¶ Regula ad senes est: In ecclesia libēter iaceāt. Iuuenibus bonū exemplū p̄beant. De maledicendo siue malefaciendo ipos reprehendant. Turpia verba nō habeant: nec laudent malicias corā iuuenibus. Mulierculas a bono non retrahāt: nec iuuenes laudent in superbijs suis.

¶ Ad omnes. Consyderatio.xxiij.

Regula ad oēs est: vt excōicatos vitēt. Nō se inebrient. Paupes ꝑ posse suo sustineant. Sacerdotes ꝛ religiosos ꝛ ecclesiam vbiqꝫ honorēt. Et deuote ab eis doctrinā audiāt. Festa bñ custodiāt. Decimas rite soluant. Detractionē caueāt. Ab adulatiōe/a blasphemia/a mēdacio/a ꝑiurio/ab assiduo iuramento/a turpibus vbis/ꝛ maxime a luxuriosis vbis se abstineant: q꞉ circūstātes ꝛ audiētes ab eis inflāmantur. Precepta ecclesie teneāt: penitētias sibi iniūctas diligēter impleāt. Alter alteꝝ ad bonū opꝰ inuitet ꝛ de malo rep̄hēdat. Dent libēter elemosynas: q꞉ sicut aqua extinguit ignē: ita elemosyna extinguit pctm̄. Missas/sermōes ꝛ ꝯfessiōes libēter colāt et freq̄ntent. Ablata restituāt: q꞉ nō dimittiẜ pctm̄ nisi restituaẜ ablatū: vt dicit Aug. In vespe.t.in fine vite tormenta inferni ꝛ gaudia paradisi cogitent.

¶ Regula oīm ꝑonitẜ Matt.xxviij. Baptizātes oēs gentes in noīe pr̄is ꝛ filij ꝛ sp̄us sctī: vt ꝯm illud Ioā.i.oēs crederēt ꝑ illū.i.Pe.iij. In fide autem oēs vnanimes. In orōne estote cōpatiētes: fraternitatis amatores/mīsericordes/modesti/hūiles: nō reddētes malū ꝓ malo/neqꝫ maledictū pro maledicto: sꝫ ecōtrario bñdicētes ꝛc. Eccs.vi. Deū time ꝛ mādata eiꝰ obſua. h̄ ē oīs hō ꝛc. vñ Gal.vi. Qui hāc regulā secuti fuerint/pax sup illos ꝛ mīscd̄ia.

¶ Sermo eiusdē doctoris de tribulationibꝰ et defectuoso ecclasticorū regimine/adhuc ecclesie ꝓuenturis: ꝛ de signis earundē et sententia ꝓnūciatus de ꝯceptione gloriose virginis Marie in cōcilio Constantiesi.

Dominꝰ dabit vobis signū. Ecce virgo ꝯcipiet ꝛ pariet filiū. Esa.vij.recitatū ꝛc. ¶ Nūc quo ad scōm Reuerē. pres ꝛ dñi restat ostēdere quō signū oīpotētie ꝛ sūme clementie factū sit signū ꝯtradictionis ꝛ ruine. Contradixit enī Achaz petere signū quod ꝑ prophetā scꝫ Esaiā a dño sibi erat preceptū: Non petā inq̄t ꝛ nō tentabo dominū. Hoc q̄dē addidit: ꝛ nō tentabo dominū: forma quidē pietatis/sed non virtutis. Colebat achaz idolum quod deserere noluit: e ideo ne dñs exaltareẜ ꝛ idolum vilipendereẜ/signū petere recusauit. Et propter hoc teste beato Hiero.in glo.in grauem ruinā incidit: q꞉ totalr̄ a dñō derelictus fuit. ¶ Uex q꞉ ipsius achaz ꝯtradictio signi aduentū longe p̄cessit. Cōsyderemꝰ illud qḋ iustus simeon ꝛ timoratꝰ post signi ortū ꝓphetauerit: Ecce inq̄t positꝰ est hic in ruinā multorū in isrl̄: ꝛ in signū cui ꝯtradiceẜ. Ad virginē ṽo: Tuā inq̄t ipsiꝰ aīam ptransibit gladius. Luc.ij. Quod vtiqꝫ orto signo herodes impleuit: quia mox pue a

ti aíam ɋ̃suit. Postmodũ cõtradixerũt iudei/cõtradixerũt ꝑsecutores/cõtradixerũt heretici: quoꝝ aliq̃ virginẽ nõ de subã carnis christũ edidisse dogmatizabãt. Alij filiũ nõ pepisse/sed repperisse fibulabãt. Alij ꝟo cognitam blasphemabãt. Alij dei matrẽ audire nõ sustinẽtes/magnũ illud nomẽ theotocon impijssime suggillabãt. Sed cunctas hereses in suis autoritatib⁹ sola virgo in ruinã detrusit/q̃n archangeli signũ nũciantis credidit. ¶ Sz ꝑter hos magis cõtradicũt alij. s. moderni ecclesiastici q̃ nedũ signo ꝯtradicũt: sed gladio virginis aíam crudeliter transfigunt. Per virginẽ noto ecclesiã cuius typũ gerit virgo Maria: quã trahũt in ruinã ꝑ mala exẽpla. Neqꝫ enĩ hereticoꝝ atqꝫ ꝑsecutorũ cõtradictio tantã ecclesie intulit ruinam: q̃n ipa semꝑ in sobolẽ cresceret nimiã: imo q̃ato maiorẽ cõtradictionẽ sustinuit/tãto plures sue virginitatis defensores peperit. Tales ꝑgebãt intrepidi in eius adiutoriũ: galeã bonoꝝ exemploꝝ imponebãt capiti: ⁊ accingebant gladiũ spũs quod ẽ verbum dei. Porro si q̃sqꝫ hic videbaẽ calcari in sanguine/tamẽ viuebat: ⁊ eo amplius crescebat ex dei virtute: dño de eo loquente sub nomine hierusalẽ. Ezech. xvi. In die qua nata es inq̃t vidi te cõculcari in sanguine tuo/⁊ dixi tibi: In sanguine tuo viue. ⁊ loquiẽ de tẽpe martyrũ. Sequiẽ: Et multiplicata es quasi germen agri/⁊ grandis effecta es: emũdaui sanguinẽ tuũ ex te. s. cessante ꝑsecutione. Grandis q̃dẽ effecta erat multitudine credentiuꝫ: grandis speciositate virtutũ: grandis copiositate tꝑaliũ: eodẽ ꝓpheta subsequenter dicente: Dedi inq̃t coronã decoris in capite tuo: ⁊ ornata es auro ⁊ argento. Decora facta es nimis vehementer ⁊ ꝓfecisti in regnũ: ⁊ egressum est nomẽ tuũ in gentes ꝓpter speciẽ tuã: q2 ꝑfecta eras in decore meo quẽ posuerã suꝑ te. Magis videẽ historia hec q̃ ꝓpheta de ꝓsperitate ecclesie. ¶ Sed quid reuerẽ. pa. ⁊ dñi de moderno tꝑe idẽ ꝓpheta subiugit audiamus: Et habens inquit fiduciã in pulchritudine tua. s. in tẽporaliũ abundantia ⁊ seculari potentia: fornicata es in nomine meo: loquiẽ similitudinarie de fornicatione: sicut mulier ħñs venale q̃d natura fecit nõ venale/diciẽ fornicari. Sic etiã diciẽ fornicari ẜm doctores ħñs venale precẽ/ precio vel inordinato fauore quod gratis erat dãduꝫ ꝓ virtute. ¶ Sequiẽ: Et post oẽs abominationes tuas nõ es recordata dieꝝ adolescentie tue. s. de tẽpore martyrũ ⁊ sctõꝝ patrũ: sed in cunctis plateis ad omne caput vie edificasti signa ꝓstitutiõis tue ⁊ abominabilẽ fecisti decorẽ tuũ. Tunc sequiẽ punitio ⁊ grauis ruina: Ecce ego inq̃t dabo te in manus odientiũ te: ⁊ destruẽt lupanar tuũ/⁊ demoliẽtur ꝓstibulũ tuũ. i. locũ in quo exercebaẽ iniusticia ⁊ simonia: ⁊ denudabũt te vestimẽtis tuis: ⁊ auferẽt vasa glorie tue/⁊ relinq̃nt te plenã ignominia. Hec dicit dñs omps. Ezech. xvj. ¶ Sed forsan aliqui blandiẽtes sibi putãt hec sic dicta de futuro q̃ nõ sint timẽda: aut q̃ venire debeãt de ꝓpinquo. Et ideo q̃uis nõ sit nostrũ nosse tẽpora vel momẽta que pater posuit in sua potestate: tamẽ propono ex dictis doctoꝝ ⁊ sacra scriptura aliqua contradictiõis ⁊ ruine signa adducere: ex quibus possum⁹ ꝓpinquitatẽ suspicari vel coniicere.

Primũ signũ est rebellionis ⁊ inobedientie.

Et hoc sumiẽ ex verbis apli. ij ad Thes. ij. Et nisi venerit discessio primũ ⁊c. Nã beatus Hiero. xj. q. ad inquisitionẽ algasie exponit de romani imperij desolatione: inter quã ⁊ ecclesie ꝑsecutiones ꝑuias antichristo: quartum vna forsitan erit ꝑma tꝑaliũ ablatio: nullum ponit mediũ. Quedã glosa dicit q̃ erit discessio aliaꝝ ecclesiarũ ab ipa romana ecclesia. Magister suꝑ verbo ꝑmisso has simul cõiungit. Cõpleta inquit hac accessione ad romanũ imperiũ ⁊ ecclesie obedientiã: aderit discessio ab vtroqꝫ imꝑio. Accessionem nouimus fuisse ante huius schismatis ortũ postmodũ cõpleta videẽ fuisse discessio. Et ꝑmo ab imperio tẽporali. Hoc satis euidẽter apparuit: q2 vix ciuitas/baro aut miles ante huius gloriose virginis assumptionẽ romano imꝑio obedire curauit. Et si aliqui videbanẽ obedire/hoc erat vẽ in sanguinis ꝓpinquitate/vel ꝑsidentis ꝓprij dominij potestate. ¶ Discessio a romana ecclesia videẽ in ecclĩa cõpleta. Nã si ꝑmo vel secundo electus in exordio schismatis fuerit pontifex vere: tunc ab vtroqꝫ vẽ successoribus recessus videẽ cõpletus. Nã ad tantã ambiguitatẽ vniuersalẽ ecclesia deuenit q̃ ignorat apud quã partẽ ꝟa sedes romana erat: nisi forsan deus alicui reuelasset: aut Salomonis iudiciũ de puero diuidendo: ⁊ vera ⁊ falsa matre hoc persuaderet.

Secundũ signũ desolationis est inuerecundia. y

Et hoc sumiẽ ex illo: q2 efficiẽ moribus peior q̃ fuit synagoga: cũ imminebãt ei⁹ ruina. Vñ ẜm beatũ Hierony. triplex erat peccatũ phariseoꝝ/qui ⁊ dicebanẽ clerici iudeorum. s. auaricia: q2 columbas in tẽplo vendi ꝑmittebant. Solũ labijs deũ honorabãt: ⁊ tanq̃ hypocrite docebant q̃ nõ faciebant. Sed nunq̃d id peius est sacrilegiũ ecclesiastica beneficia ⁊ spũales ꝑtãtes ꝑcẽ/ꝑcio aut inordinato fauore distribuere/q̃ columbas in templo vendi ꝑmittere? An ne minus malũ sit solũ labijs deum honorare: aliosqꝫ ꝑ hoc ad deuotionẽ inducere q̃ locũ ministerij: solũ spe q̃stus suscipere: ⁊ cessare ob suꝑbiaꝫ a laude dei/ ⁊ silere. Et de talib⁹ Esa. lvi. Canes muti nõ valẽtes latrare. Canes impudẽtissimi nesciẽtes saturitatẽ. Venient dies suꝑ vos ⁊c. Demũ nunq̃d min⁹ nocuum videẽ ecclĩe ꝓpriã maliciã hypocrisis pallio cooperire: ⁊ velut es sonãs ⁊ cymbalũ tinniẽs alios ꝑ ꝑdicatõis officiũ docere: q̃ inuerecũde prauis morib⁹ ⁊ exẽplis subditos secũ in ruinã trahere? Estimo enĩ q̃ nemo boni iudicij cõtrariũ diceret: sed illud Hiere. iij. potius cõpletũ cõcederet: Iustificauit aíam suã auersatrix israel. i. synagoga cõparatiõe ꝑuaricatiõis iude. Ibi Origenes de nobis loquit hec intelligit Ezech. xvi. dñs loquẽs ecclesie Soror tua samaria. i. synagoga: dimidiũ peccatorũ tuoꝝ nõ peccauit: sed vicisti eã sceleribus tuis. Sequiẽ ruina: Ergo ⁊ tu porta ꝯfusionẽ tuam. Et

infra.xxiij. postq̄ diffuse descripsit maliciā ꝛ destructionē synagoge/adiecit dicēs de ecclesia: Plꝰ insanuit libidine: ꝛ fornicationē suā ꝓbuit impudenter diuitibus ꝛ magistratibus ad se venientibꝰ induta veste varia. Et bene inq̄t induta veste varia īsanuit libidine.i.cupiditate diuitiaꝝ ꝛ cōcupiscentia deliciaꝝ. Erat nāq̧ futurū vt ꝑlati ecclesiaꝝ nō vererent̄ ecclesie ꝑmitiue venerandā pudiciciā precio ac ꝑcibus ꝛ impijs actibus infamare. Ita vt impletū sit qđ sequit̄: Cōfracte sunt māme pubertatis tue. ¶ Subiungit tūc ruinā repetēdo causaȝ eius. Recessit ala mea ab ea/sicut recesserat a sorore eius.i.synagoga: q꞉ scelus tuū ꝛ fornicationes tue fecerūt hec tibi:loquit̄ de fornicatione supius expressa/id est simonia.

Tertiū signū sumitur ex

ꝑsonaꝝ dispositiōe: ꝛ est imoderata inequalitas: q̄ alius ꝛ sepe dignior esurit. Aliꝰ ꝛ freq̄nter indignior pre multitudine ꝛ magnitudīe beneficioꝝ ebriꝰ est. Nā sicut in bona harmonia requirit̄ vocū inequalitas ꝓportionabilis/tamē moderata: q̄ si nimia fuerit/tollit̄ melodia. Ita ſm pħm ꝓpter ciuiū disparitatē/ ꝛ ꝑsertim indignoꝝ exaltationem/ dignoꝝq̧ depressionē/obruit̄ politia: ꝛ ideo dicit ꝙ politia in qua sunt plures mediocres/est diuturnior. Sed nō puto ꝙ vnq̄ fuerit aliquaꝝ gentium politia: in qua esset tanta sacerdotū differentia: vt hi quidē essent maiores ꝑncipibus huius seculi/licet indoctiores. Alij eiusdē gradus ꝛ ordinis: licet doctiores ꝛ sapiētiores/deiectiores vulgo. Cōitas eñ talis apud eundē philosophū vocat̄ oligarcia ꝑterea videmus in corꝑe humano (cui apostolꝰ in pluribus suaꝝ epl'aꝝ passibus ecclesiā cōparat) ꝙ si nutrimentū fluit ad vnū membrū/ita vt enormiter ingrosset̄: ꝛ alia nimia attenuatiōe demacerentur/ nō pōt diu viuere. Sic in corpore ecclesie si supiores fiant ita graues attractione substantie ꝙ inferiores vix possunt pre inopia se sustinere: hoc est signū iam ꝓpinque ruine. De talibus eñ ait dñs Amos.iiij. Vacce pingues in hierusalē qui calumniā facitis egenis: ꝛ cōfringitis pauperes. Ecce dies venient super vos. Et infra.vi. Ve qui opulenti estis in sion/id est in ecclesia.

Quartū signū est fastus

ꝛ superbia ꝑlatoꝝ/ ꝛ alioꝝ ecclesiasticoꝝ. Quāuis eñ ex naturali prudentia ꝛ morali philosophia similiter ꝛ theologia cōcedit̄ ꝙ ecclesiastici debent habere vnde possint honestius viuere q̄ populares ꝛ ꝑlati q̄ subditi. Ex hoc tñ nō admittitur familie ꝛ equoꝝ ꝛ vestiuȝ supflua pōpa q̄ raro absq̧ supbia pōt duci ꝛ salua iusticia sustineri: ꝛ plerūq̧ nō sine iniurijs ꝛ delictis gubernari. Nā tantꝰ fastus in dei ecclesia potissime tꝑibꝰ istis nō tā paucos mouet ad reuerentiā q̄ multos ad indignationē: ꝛ plures inuitat ad ꝑdaȝ q̄ se reputarent forsan deo sacrificiū offerre: si possent quosdā diuites ecclesiasticos spoliare. Tales fastuosos notat dñs Amos.vj. Optimates capita populoꝝ ingredientes pōpatice domū isrl'. Quibꝰ in signū ruine leo- dem capitulo ve dicit Esa.xxviij. Ve corone superbie: pedibus cōculcabit̄. Quod abbas Joachim exponit de magnis ꝑlatis/q̄ ꝓpter eoꝝ supbiā ꝓcurant vt fiant in ecclesia dei schismata.

Quintū signū sumitur ex

tyrānide ꝑsidentiū: q̄ cū sit violenta/durare in eternū nō pōt. Vnde ꝓprietas tyrāni est querere non bonū publicū subditoꝝ/sed vtile ꝓpriū. Tales sūt pastores q̄ nō pascunt gregē dñi/sed semetipsos: q̄bus dicit ve Ezech.xxxiiij. Gaudent de malefactis eoꝝ quos pecuniaiter ꝓnt cōdemnare. Nec querit quis quantū deliquerit: sed quantum quis soluere possit. Quibus dñs dicit Michee.iij. Audite duces domus israel. Vos odio habetis bonum ꝛ diligitis malum: qui violenter tollitis pelles eoꝝ desuper eis. Qui comederūt carnes populi mei ꝛ pellem eoꝝ desuper excoriauerunt. Ideo dicit dominus Ezech.xxxiiij. Cessare eos faciam vt nō vltra pascant gregem meū: liberabo eum de ore eoꝝ ꝛ non erit eis vltra in escam.

Sextū signuȝ est ꝙ cōturbatio

bario principū ꝛ cōmotio populoꝝ quā in multis partibus exꝑimur irrecuperabiliter destruere ecclēsiam ꝛ destruxisse: ita vt impleat̄ illud Hierem.iiij. Cōtritio sup cōtritionē vocata est repente: vastata sunt tabernacula mea. Ezech.vij. Adducā pessimos de gentibus ꝛ possidebūt domos eoꝝ: ꝛ quiescere faciā supbiā potentū: ꝛ possidebunt sanctuaria eoꝝ. Cōturbatio sup cōturbationē veniet: ꝛ auditus sup auditū. Et ista videmus impleta in grecia/in vngaria/in inclyto olim Bohemie regno: ꝛ pluribus vicinis regionibus.

Septimū signū est recu

satio correctionis si forte de ꝑncipibus ecclesie intelligat̄ qđ scriptū est zach.vij. Noluerunt attendere/ ꝛ cor suū posuerunt vt adamantē: ne audirēt verba q̄ misit dñs in spū suo ꝑ manus ꝓphetaꝝ suoꝝ. Et Esa.xxx. Filij mendaces noluerunt audire verbū dei qui dicunt: Nolite inspicere nobis q̄ recta sunt. Loq̄mini nobis placentia: q꞉ nolunt intelligere vt bene agāt. De quibus Amos.vij. Odio habuerūt in porta corripientē: ꝛ loquentē ꝑfecte abominati sunt. Tales salutaria monita ꝛ sacram scripturam reputant fabulas: ꝛ in ea meditantes iudicant fantasticos. Contra quoꝝ ecclesiā dominꝰ Osee.iiij. Quia tu scientiā repulisti: repellam te ne sacerdotio fungaris mihi. Et oblita es legꝭ dei tui obliuiscar ꝛ ego filioꝝ tuoꝝ: ꝛ ſm multitudinē eorum sic peccauerunt mihi: gloriam eoꝝ in ignominiam commutabo. Et erit sicut populus sic sacerdos. Et Ezech.vij. Lex peribit a sacerdote: ꝛ consilium a senioribus.

Octauū signū est nouitas

opinionū. Ex h̄ eñ surgūt hereses: schismata orta defendunt̄/ ꝛ defensa radicant̄: radicata vt experimur fidē ꝛ ecclesiā destruūt. Moderno eñ tēpore vnusq̄sq̧ īterꝑtari ꝛ trahere nō veret̄ sacrā scripturā/ira/sctōꝝq̧ patꝝ instituta ad libitū sue volun-

ratis: put amor/odiū/inuidia/spes pmotōis aut
vindicta eū inclinat. Aliq eor leuiter nimis alios
hereticos dicūt: quos tñ nondū hereticare noue-
rūt. Alij verecūdia ducti qnq forsan errores defē
dūt: ne leui opiniōe vulgi videant inqnati. Ibi in-
ncē vt ait apls/lāguēt circa qstiōes t pugnas ver
bor: ex qbus oriunt inuidie/ pteñtiōes/ blasphemie
suspitiōes male. i. Tim. vi. et. ij. Timo. iiij. Erit in
quit tps cū sanā doctrinā nō suscipiēt: sed ad sua
desyderia coacervabūt sibi mgros prurientes auri
bus: t a veritate qdē auditū auertēt/et ad fabulas
cōuertētur. Fabule t nō sane doctrine sunt: q i p
suasibilibus hūane saple verbis/ vel i sublimitate
sermonū/aut sm zelū t cōtētionē aut inanē glori-
am: nō i reuelatiōe spūsscti/ sz sm traditiōez holm
cōsistūt. A qbus qtuor nos cautos reddit/ vt non
circūferami inqt oi vēto doctrine t neqtia holm
i astutia t circūuētione error. ¶ Preter hec sunt
alia signa/videlicet recessus iusticie. Hec fuit cau
sa destructionis romanorū: put deducit Aug. li. d
ciui. dei. Destructio studior: quā comitatur penu
ria sapientū: t hāc seqbat destructio grecor. Pre
latio puerorum ac ignorātiū ac prauor: t hec erit de
structio latinorū. ¶ Plura alia sūt scpta i pphis
de deiectiōe sacerdotalis honoris: ex qb9 t pdictis
sapiēs pōt ɔcludere ruinā tpalū ecclesie d ppiquo
iminere. Et forsan iuxta illud Esa. xxx. Subito dū
nō sperat veniet cōtritio. Quia Prouer. i. scribit:
Despexistis oēm ɔsiliū meū: t oēs icrepatiōes me
as neglexistis. Ego aūt i interitu vro ridebo/ cuz
irruerit sup vos repētina calamitas: qñ veniet sup
vos tribulatio t angustia. Nec debemus reputa-
re hoc impossibile: qr nostris tpibus vidimus ali
qua q nuper erāt incredibilia. Et timendū est ma-
iora esse in posterioribus. Immo verisile puto q a
multis annis nō fuerūt tot maliuoli/tāti corde re-
belles t alo accēsi cōtra ecclesiā sicut his diebus.
Uidetur eñ q dns cōuertit cor eorū vt odirēt po
pulū eius: t dolos facerēt in seruos eius. s. in sacer
dotes: ps. ciiij. Quos in longū cōpescere neqq va
lebimus: nisi signis virtutū manifestis ad beniuo
lentiā eos inclinauerimus. Nec multū pderit/ vel
forsan ad modicū durabit vnio: nisi cessent pmis-
sa signa: q etiā fuerūt cā schismatis: t seqtur nota
bilis et magna mor reformatio. ¶ Ad hoc enim
Re. pa. t dñi/deus oñipotēs miro quodā mō cū-
ctis prius inestimabili vos diuersos quinimo aduer
sos/tāta multitudine in vnū congregauit. Ad vos
totus mūdus tanq ad signū ducēs naufragantes
ad portū: respicit hoc ipsa ecclesia inenarrabilib9
lachrymis t gemitibus a quolibet vestrū queren
do reqrit Job. xxix. Quis mihi tribuat vt sim si-
cut fui in diebus adolescētie mee/ qñ oñipotens
erat mecū. Tunc eñ oñipotēs erat secū: qr in pri-
scis patribus nullū apparuit cōtradictiōis signū.
¶ Prestolat etiā dies adolescētie sue: vt morib9
et doctrinis sanctor patrū decorata: possit (vt ait
btūs Aug. in sermone sup Cātica) exēplo ɔginis
credēdo verbū diuinū cōcipe/ t pdicādo parere: re
belles quoq t cōtradicētes vigore sue adolescētie
in ruinā detrudere. Hoc significauit virga Aarō
qñ dñs pcepit Moysi Nume. xvij. Defer inqt vir
gā Aaron in tabernaculū: vt seruetur in signū re-
belliū filiorū israel. Uirga Aaron florida t fructi-
fera: q̄uis non sarculo culta nec humefacta: virgi
nē concipientē t parientē/ q̄uis virū nō cognoscē
tē/signat: q posita erat in signū rebelliū. i. cōtradi-
centiū t ruinā. Et h pphera nūciauit domui Da-
uid/vbi thema: Nūquid parū vobis est molestos
esse holbus. i. cōtradicētes: qr molesti estis et deo
meo: ppter hoc dabit dñs ipse vobis signū.

¶ Declaratio compendiosa defectuū virorū ecclesiasticorū.

Forte dicitur mihi:
Ecclesia fundata est supra firmā pe
trā: flauerūt venti: inundauerūt flu
mina: nō est passa ruinā: quō tu di-
cis/reformatiōe indiget? Aut dic in
quibus. Sed si in nullis eius ptibus etherogene-
is. i. in eius statibus/vel in nullis ptib9 materiali-
bus siue fluctibus. i. singularibus suppositis ho-
die correctiōe t emēdatione eccsia indiget: queso
vbi sunt tūc pcedētiū patrū sctē t rōnabiles ɔstitu
tiones innumere/in eor cōcilijs vel eplis papalib9
tradite: quarū obseruātia nūc oblita nedū expedi
uit olim: sz t magis mō fidelibus saluberrima est
t opportuna. Et vt de pluribus taceā t grādioribus:
i ¶ Primo vbi est q epūs bon9 t pbatus ope t do
ctrina eligatur/nō puer/non hō carnalis spūaliuz
ignarus. ij ¶ Ubi est q clerici in duabus ciui-
tatibus t ecclesijs prebēdas vel plationes nō ha-
beant. iij ¶ Quō p sepultura/confessione/ordina
tione/promotione nullo pretextu vbicūq aliquid
exigatur aut detur. iiij ¶ Quō nullus principuz
laicorū capellanū habeat nisi ab epo datum in ca
su ab epo deponendū vel corrigendū. v ¶ Quō
nullus epūs aut sacerdos muneribus/pcibus ac fa
uoribus personarū acceptionibus pmoueat. vi
¶ Ubi est q epi extra diocesim nō morētur. vij
¶ Quō nō plures q sufficiant ordinentur. viij
¶ Quō epi t sacerdotes spectaculis t ludis nō in-
tersint/nec delectentur. ix ¶ Quō sacerdotes ni-
hil fenoris aut rustici misterij exerceāt: nec merca
tores/venatores aut negociatores fiāt. x ¶ Quō
negocia causarū festiuis diebus t in ecclesijs non
tractentur. xi ¶ Ubi est hodie/ne rectores ec-
clesiarū in strenui sint rebus/t in ecclesiasticis re
missi: aut plus ppria q ecclesiastica iura pcurent.
xij ¶ Quō nō liceat dominis t platis obseruatio-
nibus superstitiosis gentiliū attendere: nec diui-
nos consulere/aut stellarū cursus respicere i agen
dis. xiij ¶ Ubi sunt synodi prouinciales sm pa
trum constitutiones semel vel bis in anno celebrā
de. xiiij. ¶ Ubi q nō licet quemcūq clericū vel
epm die dominico absentē esse/sed missarū solen-
nijs interesse ieiunū. xv ¶ Quō clerici ad matuti
num seu vespertinū officiū nō venientes deponā
tur/nisi epo vel decano satisfaciāt. xvi ¶ Quō nō
liceat clericis añ tertiā horā prādere. xvij ¶ Quō

nullus sacerdotũ a quinquagesima vsq3 pascha carnes
comedat xviij. ¶ Q, sacerdotes aduẽtũ Christi
ieiunẽt. xix ¶ Q, clerici a subiectiõe nõ cessent.
xx ¶ Ubi est hodie:ne q̃cq̃ p gradib9/p dignita-
tibus/p diuinis sacramẽtis accipiat. xxi ¶ Ne
plati monasterijs vel ecclesijs ↄsanguineos suos
vel eis fautores pficiãt. xxij ¶ Q, nõ ordinent/ q̃
psalmoꝝ/cãticoꝝ seu hymnoꝝ ignari sunt. xxiij
¶ Q, scripturis diuinis studeãt epi ⁊ sacerdotes
maxime monachi ⁊ religiosi/scientijs litigiosis ⁊
practicis omissis. xxiiij ¶ Ubi q̃ oppssores pau
perũ/potentes ⁊ tyrãnos epi arguãt ⁊ corripiãt.
xxv ¶ Ubi q̃ p annos singulos epi parochias su
as circũeant cum effectu. xxvi ¶ Ut ad mẽsam
epi sc̃pture diuine legant. xxvij. ¶ Nõ eps anga
rias ⁊ impositiões vel hmõi grauamina subiectis
nõ imponat. xxviij ¶ Nõ clericus scurrilis et
v̄bis turpibus plen9 ab officio retrahatur. xxix
¶ Ubi est nũc clericoꝝ singularis decor ↄtinentie
in gestu/i vestitu/victu ⁊ risu: xxx ¶ Ubi ne cle-
rici comã barbãve nutriãt/aut calciamẽta ⁊ vesti-
menta aliter q̃ religionem deceret/habeãt. xxxi
¶ Ubi q̃ stipendia clericoꝝ iuxta merita distri-
buantur psonarũ. xxxij ¶ Nõ clerici nuptialia
vitẽt cõuiuia. xxxiij ¶ Nõ clerici tabernas nõ in
grediant:nec i eis dñet crapula ⁊ ebrietas. xxxiiij
¶ Ubi ẽ illud cartaginẽsis cõcilij q̃rti/vt eps vi-
lẽ supellectilẽ/⁊ mẽsam ac victũ paupex habeat:
⁊ dignitatẽ sue autoritatẽ fide ⁊ vite meritis q̃rat.
xxxv ¶ Nõ eps p rebus trãsitorijs nõ leuiter liti-
get. xxxvi ¶ Nõ eps de loco ignobili ad nobi-
lem per ambitionem aut auariciam nõ transeat.
xxxvij ¶ Nõ studendũ est clericis/ vt dissidentes
fratres magis ad pacem q̃ ad iudiciũ cohorteu-
tur. xxxviij ¶ Nõ clerici per plateas et fora dis-
currere nõ debent. xxxix ¶ Nõ clericus quemli-
bet verbo erudiat:⁊ ne paupes grauent(vt Pau
lus artificio victũ querat. xl ¶ Nõ clericus ar
tificio vel agricultura sibi victum absq3 sui officij
detrimento pparet. xli ¶ Ubi est q̃ clerici in ali
ena ciuitate sine causa legitima non morent extra
pbendas vel ecclesias suas. xlij ¶ Nõ ab his q̃
sacramẽtis diuinis inseruiũt singularis castitas
custodiat xliij ¶ Nõ clerici actus seculariũ vel
procurationes nõ suscipiant. xliiij ¶ Nõ laici
clericos actores vel rectores sibi nõ costituant.
xlv ¶ Ubi est hodie illud Calcedonẽsis concilij
Monachi tm̃modo intenti sint ieiunijs ⁊ oratio-
nibus/in locis vbi renũciauerint seculo:nec eccle
siasticis vel secularibus negocijs ppria monaste-
ria deserendo insistãt. Et maxime quid op9 est mo
nachos euocari:cũ infiniti seculares hodie stude-
ant in facultatibus utriũ/iuris sc3 et legum. xlvi
¶ Ubi est q̃ nõ liceat epo a sua ecclesia plus tri-
bus hebdomadis abesse. xlvij ¶ Ubi q̃ clerici
B alleatores/venatores ⁊c. cõmunione priuentur.
xlviij. ¶ Nõ officia ecclesiastica pecunia nõ ob-
tineantur:vt nihil p ordinatione vel pallio vel pa
stillo detur aut accipiat:cap. v. epistole tertie Gre
go. pape. Nũquid vult modo verbũ illud esse ve-
rũ. s. beati Hieronymi(quod qui clericoꝝ audie-
rit ambe eius aures tinniant) Ueteres inquit scru
tans scripturas:inuenire nõ possum scidisse eccle
siam ⁊ de domo dei populos seduxisse: pter eos q̃
sacerdotes a deo positi fuerãt ⁊ pphete. Et Chry
sosto. sup illud Matt. xxi. Et intrauit iesus templũ
sicut dixit de tẽplo omne bonũ egredit:ita ⁊ de tẽ-
plo omne malũ pcedit. Si enĩ sacerdotiũ integrũ
fuerit/tota ecclesia floret: si aũt corruptum fuerit/
omniũ fides ⁊ virtus marcida est:sicut cũ videris
arborẽ pallentibus folijs/intelligis q3 vitiũ habz
in radice:sic cũ videris populũ indisciplinatũ/sine
dubio cognosce q3 sacerdotiũ eius nõ ẽ sanũ. Ubi
est forte ppter hoc deuotio ⁊ obedientia inferioꝝ/
defensio militũ/pax principũ christianoꝝ: ad finẽ
vt inter se cõcordes impugnẽt schismaticos ⁊ infi
deles:recupando regiones quas iã christianis abs
tulerunt ⁊ guerterunt. ¶ Sed nũq̃d hodie oẽs sa-
cerdotes dñi ⁊ plati in antedictis et post dicendis
culpabiles sunt malis? Absit. Reliquit enim dñs
sibi in israel septẽ milia viroꝝ/quoꝝ genua nõ sũt
curuata añ baal. iij. Regũ. xix. ca. ⁊c. xlix ¶ Ite
rũ ad quid expedit aut q̃d vtilitatis ecclesie cõfert
tam magnifica pncipũ gloria: ⁊ tam supflua prela
toꝝ ⁊ cardinaliũ pompa: vt quasi se hoies esse ne-
scire faciant. Et que vtiq3 abominatio q̃ vnus te-
net ducenta/alter trecenta beneficia ecclesiastica.
Nõne inde cultus diuinus diminuit/ ecclesie de-
pauperant: valentibus viris ⁊ doctoribus puant:
fidelibus mala exempla dant. l ¶ Quid sibi vo-
luit q̃ cardinales solũ de vna natione/vel quasi de
vna patria fiebant:inter quos de singulis vel nota
bilibus linguis aliq̃ esse deberẽt: nunq̃d apõ chri-
stũ est differẽtia greci ⁊ latini ⁊ alemani/hispani et
vngari ⁊c. li. ¶ Quid est q̃ hodie vn9 vtinã me
diocriter doctus:tenet q̃tuor/q̃nq3 vel sex vel octo
bñficia: quoꝝ vno nõ est dign9: q̃b9 octo sustenta-
ri possent: doctrinis/orõnib9 ⁊ diuinis laudib9 in
sistentes. Attendite an potius hodie equi/ canes/
aues ⁊ supflua ecclesiasticoꝝ familia patrimonium
ecclesie comedere debeãt q̃ paupes christi: vel q̃
ad diuini cultus ampliationẽ ⁊ p infideliũ cõuersi
one:aut in hmõi pietatis opibus/ modis cõgruis
expendẽdũ sit. lij ¶ Quot hodie loca diuini cul
tus vt monasteria ⁊ venerabiliũ martyrũ ecclie ro
me ⁊ alibi:ob pdicta ⁊ ex platoꝝ incuria deserte sũt
⁊ destructe. liij ¶ Judicate etiã si iustũ q̃cq3 sit:
vel exactiones ab epis/clerico imponi vt collecto
ribus soluat. liiij ¶ Quid est etiã q̃ hodie oẽs
mediũ christianitatis pinguib9 abundãs benefi-
cijs tanq̃ centrũ quietis ambiũt: derelictis parti-
bus ecclesie in circuitu vbi impij ambulant iniqui
tatis:⁊ a doctoribus immittendis ⁊ pmouendis
vacuis ⁊ incultis. Ubi fides est debilis/virtus im-
perfecta: schismatici abundãt/infideles ipugnãt:
vtiq3 opus esset in lege christi expertioribus prela
tis ⁊ doctoribus/magistris/atq3 pbiori ⁊ abundã-
tiori militari potestate. lv ¶ Quid est q̃ gladi9
ecclesie. s. excõmunicatio in sui contemptũ modo
tam leuiter extrahit ⁊ pro modica re: vt p debitis
vel huiusmodi tam crudeliter in pauperes exten-
dit. lvi ¶ Quid est q̃ vna causa sup modica re

onerāt iā multis annis: quare litiū plixitas paupe
rū spoliatrix/ɔuenīēti modo nō rescindit. lvij
¶ Quare conuersis iudeis de eorꝝ bonis misericordi
ter nō daṫ vite necessitas: potius ꝙ egestate com
pulsi apostatēt/ꝛ christianos impietatis arguant
lviij ¶ Etiā q̄re nō ordinaṫ iudeos inter christia
nos morari nō debere/nisi vel christianis seruien
do/vel agros colēdo: vel in mechanicis laborādo
C acquirāt victū suū: ꝛ nō vsurādo eis in pctm̄ ꝛ chri
stianis in spoliū. lix ¶ Quid etiā sibi vult/ ꝙ q̄
rundā ecclesiasticarū cathedraliū canonici/ calce
is rostrati/vestibus accurtati: abiecto habitu cle
ricali ꝛ assumpto militari/in armis ꝛ hastiludijs se
exercēt. Epi q̧ cappa/suppellicio librorꝙ deposiṫ
arma sumūt: in cāpis armati pugnāt vt principes
seculares. lx ¶ Quid est ꝙ nōnulli p̄lati iurisdi
ctionē spūalē ꝛ tpalē q̄busdā potētibus tyrannis et
auaris p̱ certa sūma locāt/i grauamen eccl̄ie/sub
uersionē iusticie ꝛ oppssioēs pauperꝝ. lxi ¶ Quid
est ꝙ hodie epi/abbates/monachi sunt plus offi
ciales fisci ꝙ christi/totis nisibus militātes mūdo
in curijs pncipū ꝛ seculariū iudiciorꝝ seu piamēto
rū. lxij. ¶ Ecce q̄d sibi vult etiā ꝙ mō poti9 oēs
epi/p̄lati ꝛ parochiales sacerdotes p papā ɔstitu
unṫ ꝙ eligātur psone note ꝛ aptiores de patria: vt
nō p̄ferātur eccl̄ijs hoīes extranei i morib9 ꝛ lin
guis ꝛ ɔsuetudinibus. lxiij ¶ Quid est ꝙ hodie
potentū ꝛ nobiliū pueri ecclesiasticis dignitatibus
p̄feruntṫ: et clerici famosi i vita et doctrina eis sub
ijciūtur. lxiiij ¶ Quid est ꝙ nūc spūaliū penitus
ignaris: q̄ a puero inūdane ꝛ litigiose scie vt legū
quarꝝ studiū sacerdotibus est phibitū/vacauerūt
regimē ecclesie potius cōmittiṫ. Nunq̄d ecclesia p
mundū gubernāda est/ꝛ nō poti9 ɔtra morē mūdi
eo ꝙ scrptū est: Nolite cōformari huic seculo/et ce
tera multa. lxv. ¶ Rursus oculos apite/ꝛ inq̄ri
te si q̄ hodie claustra monialiū facta sunt q̄si psti
bula meretricū. Si q̄ cōsecrata canonicorꝝ mona
steria fiant q̄si fora ꝛ diuersoria. Si que cathedra
les eccl̄e facte sunt sicut spelūce raptorꝝ ꝛ latronū
lxvi ¶ Scrutemini si alicubi sacerdotes i cōsuetu
dinē duxerūt sub ptextu ancillarꝝ habere concubi
nas. lxvij ¶ Iudicate si tāta imaginū ꝛ pictura
rum in ecclesijs varietas expediat: ꝛ an plures sim
plices nōnūꝙ ad idolatriā puertāt. lxviij ¶ Ui
dete si tāta religionū numerositas et varietas cō
ueniat. lxix ¶ Examinate si religiones milita
res faciunt debitū: habeant in honore sacerdoti
um: seruent mores/fidē/regulas et canones patrꝝ.
lxx ¶ Discutite si expediat quorundā tā larga ex
emptio et puilegiatio atq̧ ordinariorū coertione
sit cōmoda subductio. lxxi ¶ Si conueniat Ur
banū quintū Birgittā de suetia/ducem britannie
Karolū: nō obstante nimia sanctorꝝ multitudine
canonizari. lxxij ¶ Si deceat quorundā nouorꝝ
sanctorꝝ festa solēnius pagi ꝙ pcipuorꝝ apostolo
rū. lxxiij ¶ Si iustū sit priores sanctorū solen
nes ecclesias deseri ꝛ destrui/redditib9a collecto
ribus vel cardinalibus leuatis: ꝛ q̄nꝙ post ad eorꝝ
memoriā vel q̄si gloriā capellulas nouas edificari
lxxiiij ¶ Rursū pēsate si equū est famos pesse ꝛ sa

pientes subesse: iuuēnes dn̄ari: senes famulari: ig
naros ardua discutere: scientes loqui non audiri: ꝛ
equorū famulos in pmotionib9 p̄poni: eloquiorū
dei discipulos postponi. lxxv ¶ Perq̄rite si que
scripture apocryphe aut hymni aut orationes suc
cessu tpis studio vel ignorantia in detrimentum fi
dei introducte sint. Et corrigite opinionū discor
dias/vtpote de ɔceptiōe v̄ginis gl̄iose ꝛ ɔsimiliū
¶ Sedate iniq̄s leges: cōsuetudīes prauas emē D
date. Nōne i Saxonia regiunṫ iniuste leges a the
ologis impugnate. Et q̄ christianorꝝ consuetudo
dānabilior esse pōt ea qua iā clerici et laici et prin
cipes vbiq̧ insaniūt/sanctissimā natalis noctē ce
lebrantes ludo taxillorꝝ/nō ɔtemplatione celestiū
mysteriorꝝ? Nōne in Liuonia cōsuetudo inoleuit
vt nulli rusticorꝝ sacramentū eucharistie deṫ? Nō
ne ibidē repiṫ ꝙ vir duas vxores viuas habeat/ꝛ
mulier plures maritos? Quid plura? Ab epis/ad
conciliū generale venitētibus de q̄libet puincia: q̄
oibus inq̄rite abusiuis ɔsuetudinibus ꝛ pniciosis
ritibus/ q̄cūꝙ occasione in ecclesijs et hoīm stat
bus regionū diuersarꝝ introductis: vt sup deuiati
onibus p̄missis et consimilibus/oēs ecclesie stat9 vel
in generali cōcilio reformetis/aut in cōcilijs puin
cialibus reformari mādetis: vt de autoritate vr̄a
repareṫ ecclesia: et purgeṫ dom9 dei ab imūdicijs i
vitijs ꝛ erroribus vniuersis. Hoc aūt vt diligen
ter fieret/sancti priores patres ordinauerūt: ꝛ ordia
tiones eorꝝ posteriores sp in cōcilijs ɔfirmauerunt
vt. s. bis in anno in q̄libet puincia celebrāda esset
synodus. Unde in canonibus terracon. concilij. c.
viij. ita diciṫ: Propter ecclesiasticas cās ꝛ alterca
tionū solutiones placuit p singulas puincias bis
in anno ɔcilia fieri/cōuocāte metropolitano oēs
epos puinciales: ita vt ad conciliū pcedāt oēs pre
sbyteri vel diacones/vel hi qui lesos se existimant
vt in concilio cause examinate ad iustū iudiciū p
ducātur. Hec ibi. Scōmꝙ capitulū Cartaginēsis
concilij tertij dicit sic: Placuit vt pp ter cās eccle
siasticas q̄ ad puincie plebē sepe inuente sunt: sin
gulis annis conciliū puinciale cōuoceṫ. Rursus
capitulū septimū toletani concilij sexti: Quāuis in
quit priora nequaꝙ siluerūt de tanto facinore cō
cilia: ratio dictabat vt ea q̄ frequēti p̄uaricatione
iterātur/freq̄nti sententia condēneṅṫ: q̄nis vt scri
bitur in eodē ɔcilio: sepe pullulātia prauitatis ger
mina/sanctorꝝ sepissime patrū iusta nouerimus se
ueritate dānata: tñ q̧ crebris ɔspiciūtur denuo vi
gere radicibus iusticie acrioris vigore: radicitus
ea amputari sancimus. Ceterū capitulū tertiū q̄r
ti concilij toletani ita loquiṫ: Nulla pene discipli
ne mores ab eccl̄ia christi magis expellit/ꝙ negli
gentia sacerdotū: qui contemptis canonibus ad
corrigēdos eccl̄asticos mores synodos facere ne
gligūt. Ob h̄ a nob̄ diffinitū ē: vt q̧ iuxta antiq̄rꝝ
patrꝝ decreta/bis i āno difficultas tpis fieri ɔciliū
nō sinit/saltē seꝉ a vob̄ celebreṫ. Ita tñ vt si fidei cā
est: aut q̄libet alia eccl̄e cōis: gn̄alis toti9 hispanie
ꝛ gallie synod9 ɔuoceṫ. Si v̄o nec de eccl̄e cōi vti
litate tractabiṫ: spāle erit ɔciliū: put vnius cuiusꝙ
puincie metropolitan9 elegerit pagendū. Hec ibi

Ex qb⁹ olb⁹ arguit a filii: q etiā ppter defectū pci-
lioꝝ gnaliū/toti⁹ eccl'ie q sola audet intrepide cor
rigere oēs: ea mala q vſcem tāgūt ecclesiā/manen-
tia diu incorrecta crescūt: ꝛ inueta sunt de malo in
peius/donec tādē iniq sub fictōe ꝯsuetudinis repu
tenī licita. ¶ Dis itaqꝫ pacis/vt i illo sit nostrū
explicuisse a quo nobis fuit incboasse: inuisibilis
olim creatorī pncipis pacis iploro opē suffragijs
vt meis ꝯboꝝ energia tenuib⁹ hortamētis vim tri
buat effect⁹ optatā: fragilitatēqꝫ būanā veritatis
illustret fulgorib⁹: vt inītiōi pietatis se nō oppo-
nat ptinacē: ne diuine seueritatis vltio postmodū
corripiat ꝯtradictores: ꝛ nō vt recto rōnis librami
ne amplectentes/viā ꝯsilij pacis misc'ōia ꝯfluens/
paꝝ ppetua ꝛ gloria suscipiat sempiterna.

Clemēs urbano litē qa mouerat, ergo
Explicis errantē codex uasurus in orbem.
Consilij placeat, nominet epistola pacis.
Si facit anterior torpor uel deuius error,
Vt taceant linguæ, mundū transite libelle.
Schisma necat tale pote cōciliū generale
Clama, nō metue montes trāsire p altos.
Per syluas & aqs, ualles, lacerasqꝫ miricas.
Non defers merces, sed ueri portitor es tu.
Et si displiceas ueri quia nūcius, ex quo
Assem uix ualet esse tuū, quid si laceraris.

Finit Epistola pacis.

E ## ¶ De eodē schisma-
te alius tractatus eiusdē.

VĀ in inquisitiōe ve
ritatis tāgētis primū schisma
ꝛ statū ei⁹: optet nō esse mono
culū: sic q tm̄ vno oculo ad rē
ipāꝫ attēdamus: qd̄ fit dū illa
tm̄ mō q p pte nr̄a faciūt aspi-
cim⁹/ꝛ aduersas rōnes videre negligimus. Et q̄
multi vt suppono offerēt oculī videre volentiū rō-
nes q faciūt p sua opiniōe i materia q nūc vētilaī
scꝫ de subtractiōe obediētie a dn̄o nostro i toto vl'
in pte: decreui qdā sill'r i aspectu adducere i oppo
sitū faciētia. ¶ Primo noteī q ꝛ q̄lis psona/ꝛ cu-
ius famæ status nūc tractaī: et qbus puilegijs/q
dignitate ꝛ supioritate dotat⁹ est. Idcirco summe
cauendū est/ne qd temere aut incōsyderate aut pci
pitāter fiat. ¶ Scd̄o noteī q obtulit sp ꝛ publice
ꝛn pmo cōsistorio/q videlicet habebat pmptitudi
nē animi ad mortē p omibus sustinendā/antequā nō
fiet vnio ecclesie. ¶ Tertio noteī q cessio sua si
nūc fieret/nō esset cōueniēs sꝫ pessima: nisi pus ab
aduersa pte alia sentiremus. Et ita nō debet accu
sari de piurio/si nō cesserit vl' cedat pñtialiter. Si
dicaī q nec h petiī: sꝫ q reddat se volūtariū ꝛ pm
ptū ad cessionē. ¶ Prio videaī si iuramētū h im
portat qd̄ vocaliter nūc istud offerat. ¶ Scd̄o ad-
uertaī si illa oblatio de pmptitudine ad mortē/sa
tis h iportat q etiā parat⁹ ē cedere antequā nō fieret
pax. ¶ Tertio videaī si possit hēre colorē sufficien
tē ad excusationē suā: q vocaliter pnūc nō offert
cessionē/antequā sciaī volūtas eoꝝ de aduersa pte: q̄
estimat forsan ꝛ nō sine apparentia/ q aduersarij
magis fortificarenī vel indurarenī. Et dicerēt in
terptātes istā oblationē in malū/q diffidit de iu-
re suo: ꝛ h nō sine colore. ¶ Quarto pncipalit' no
teī: q p bullā in rñsione tertia offert simpl'r ꝛ ab-
solute/q vult tenere iuramētū i forma. ¶ Quō igi
tur poterit argui de piurio? Si dicaī q intelligit
aliter iuramētū q cardinales ꝛ alij: nō obstat: q̄ nō
dū vidim⁹ nec venimus ad h q cessio debeat cōple
ri/quousqꝫ viderim⁹ de rñsionib⁹ alioꝝ alteri⁹ obe-
dientie. Et si tūc papa velit subterfugere ꝛ glossare
ꝛ ita pacē p h impedire: locū habebit interptatio/
ꝛ sue interptatiōis si mala sit ipugnatio. ¶ Quin
to noteī/q p nūciū aplicū q nouissime venit: fecit
multa offerre dn̄o regi ꝛ alijs sup declaratiōe vo-
lūtatis sue: ꝛ difficile esset iudicare eū: nisi talia sci
renī/q tn̄ nō est necesse reuelare vniuersitati vel o-
bus: psertim vbi negocia nō tractāī ita secrete qn
faciliter sciri possint. ¶ Sexto noteī q i qrta qsti
one inter illa q ponunī/supponiī q papa fuerit p
testat⁹ de nō recedēdo a vijs suis: qd̄ multi omino
falsū estimāt: imo poti⁹ offert omnē viā rōnabilē.
¶ Septimo noteī q via cessionis est inefficax et
insufficiēs/si alij d alia obediētia nolint illā recipe.
Et iō mīx videreī q ad talē viā q ex ipothesi possi
bilr esset inefficax/aliqs obligareī. ¶ Si dicaī q F
saltē papa teneī s'm preparationē animi acceptare
istā viā. Nō video qliter istō possit negari: q̄ etiā
teneī acceptare isto mō mortē. Sed q nō habeat
istā pmptitudinē/nō pōt sciri/cū sit i mēte. Nec vi
deī q teneaī explicare voce vl' signis exterioribus
pnunc/ppter aliq tacta circa tertiū notatū: q̄ nec
etiā h iurauit. Et forte expediens est silere vsqꝫ ad
tps renūciationis/ppter ambitiōes illoꝝ q tende
rent ad papatū diuersis vijs/cautelis ꝛ modis: et
possent impedire factū totū. ¶ Octauo noteī q
possibilis est alia via ꝯueniēs et bona/et q ab ad-
uersarijs forte acceptabiī: ꝛ i h casu q clarus ē/pa-
pa sufficiēter se absolueī apud deū et hoīes/si illā
viā acceptet p quā fiet pax. Nā supposito q cessio
de se esset via melior: tn̄ pōt fieri sufficiēs p accñs.
Itē nō semp melius bonū cadit sub obligatione
qn sufficiat minus bonū acceptare. Duobus eni
ppositis bonis/maiori et minori stat q ad nullū
obliger. Stat etiā q ad minus obliger ꝛ nō ad ma
ius: ꝛ stat q ad vtrūqꝫ obliger sub distinctiōe. Et
i casu isto est questio apud doctores: an teneat ac
ceptare maius bonū. Et nō est dubia ista q̄stio/ si
maius bonū sit mihi difficilius: sed si ceteris pari
bus/ꝛ stāte eq facilitate. In casu isto si dimittam
maius bonū: dicūt aliq q pecco ppter cōtemptū
apud alios oppositū est multū pbabile. Vn̄ ppter
experiendā libertatē meā vel aliqd̄ tale: possum vt
videī licite maius bonū deserere minori accepta-
to. Tūc applicet i casu nostro: ꝛ ꝯstat q papa di-
cere poterit de ista via et alia minus bona: q ce-
tera non sunt paria. ¶ Nono noteī q papa non

ppter teneri ad cessionē secluso iuramēto/ nisi iste
tres ꝯditiões ponant. Pmo ꝙ p cessionē habeat
vnio. Scḋo ꝙ aliter nō posset haberi. Tertio
ꝙ malū illud ꝓpter qḋ sit cessio faciēda sit morife
rū aiabus: ⁊ ꝙ p cessionē nō augeat. Nūc hn̄ atten
damus/ si rebus adhuc stātibus vt stāt/ presertim
apud aduersarios nr̄os quoꝝ opiniões ignoram⁹
posset dici apparenter aliquā triū ꝯditionū deesse
nūc i cessione. ¶ Decimo notet ꝙ etiā de pte no-
stra rex hispanie ⁊ rex arragonū/ ⁊ p̄sertim eius po
pulus/ nō sunt adhuc determinati ad istā viā cessi-
onis: Imo dicūt multi vidisse multas literas q̄bus
oppositū clare ꝓpendit. Et istis sic ꝑdurātib⁹/ con
stat ꝙ cessio nō esset via totaliter sufficiēs: immo
multi formidant ne iā sit formatus vnus rācor et
quoddā seminariū discordie inter illos hispanos
⁊ arrogan. ex vna parte cōtra gallos: et interp̄tant
ꝙ in odiū eoꝝ volunt papā deponere/ q: de patria
¶ Undecimo notet q̄liter p determinationē ista-
rū q̄stionū si nūc fierēt: posset poni schisma in fide
inter vniuersitatē parrhysien. et papā nostrū ⁊ si-
bi adherētes ex vna parte. Eundē ⁊ alias vniuer-
sitates alterius obedientie/ q̄ sunt emule eius/ ⁊ in
quibus sunt clerici/ ⁊ viget vniuersitas. ¶ Duo-
decimo notet modus qui tenet de schedulis ⁊ mō
vocū seu opinionū vel deliberationū: q: in illis q̄
fiunt p modū vniuersitatis: facultas theologie ad
quā spectat p̄ncipalissime illud negociū: nō hʒ ni-
si quartā vocē/ ⁊ facultas medicine tantā. ¶ Ter-
tiodecimo notet/ quō pōt requiri salua ꝯsciētia: ꝙ
a papa qui non est iudicatus schismaticus aut he
reticus/ posset remoueri obediētia circa ea q̄ adeū
semꝑ spectare cōfessa sunt. Et aduertere debēt ta-
lia agentis suꝑ penis exp̄ssis/ et de pctō ad deum:
notat. q. iiij. noue: cum ibi allegatis. Si dicatur ꝙ
papa ostendit se schismaticū: hoc nō est claꝝ p p̄
cedentia. Itē nō est talis iudicatus ab habētibus
ptātē: ⁊ nō est in ptāte libera cuiuslibet sic iudicare
de papa/ ⁊ ab eius obediētia remouere: aut cōtem-
nere sentētias suas/ vel iurisditionē diminuere. Et
videatur si tales sint suspecti de schismate ꝯtra pa
pā. Itē notēt p̄ncipes q̄d tales facerēt cōtra eos si
impune auderēt ⁊c. et quā fidelitatē seruarēt: q: sic
dicere possent ꝙ essent tyrāni. ¶ Quartodecimo
notet si expediret simpl'r ecclesie ꝙ p̄lati darēt bn̄-
ficia: ⁊ si melius distribuerent attento statu eoꝝ ⁊
familiariū ⁊c. Et an studiosi in vniuersitatib⁹ ha-
berent beneficia. Et an mali p̄lati fierent peiores:
quia magis honorarētur/ ⁊ eis adularet in pecca
tis. ¶ Quintodecimo notet ꝙ si expediat princi-
pes incitare ad remouendū vel diminuendū iuris
ditionē vl' redditus ecclesie/ siue rōne siue alterius
autoritate: ⁊ si bona melius distribuerent: ⁊ si lici-
te hoc facerēt. Et si totus clerus finaliter infra bre
ue tp̄s ꝑderet ⁊ affligeret/ maioribus p̄mo destru-
ctis ⁊ afflictis. ¶ Decimosexto notetur circa iura
mentū pape. Si factū ante papatū liget eum post-
q̄ est assumptus. Item si posset secuꝫ dispensare.
Itē si iudicet ꝙ vergat in detrimentū salutis ⁊ to
tius ecclesie obseruatio iuramēti. Itē si interp̄ta-
tio spectet ad eū. Itē si magna ꝑs clericoꝝ/ specia-
liter doctoꝝ vtriusq̄ iuris diuini ⁊ humani, sit secū:
ꝙ obseruatio illa iuramēti esset in detrimētū salu-
tis ⁊c. An excuset. Itē vt iā dictū est/ offert ꝙ vult
obseruare: ⁊ ꝙ laboret interim apud alios. Iteꝫ si
habuerit cām male suspicādi i materia ista ⁊ cau-
te rn̄dendi/ attēta variatione circa eū ⁊ Clementē/
⁊ moribus quorundā cardinaliū: ⁊ ꝙ sibi negabat
modus practicādi viā cessionis. ¶ Decimosepti-
mo notet/ ꝙ in p̄ma rn̄sione sua in qua aliq̄ dicunt
eū reprobasse simpliciter moduꝫ cessionis: nō pōt
h̄ exp̄sse haberi: q: illud qḋ ponit de scādalo ⁊ ꝑni-
cie ⁊c. refert ad modū exeq̄ndi illā viam si esset ine-
ptus: ⁊ ideo illū petebat modū exequēdi. Et circa
h̄ mirant aliq̄/ quō hoc sibi potuit rōnabiliter de-
negari/ cū maxime hoc tangat eum: ⁊ sit caput ⁊c.
¶ Decimooctauo notet ⁊ aduertat vniuersitas:
quō aliq̄ de suppositis improbāt simpl'r ⁊ de pla-
no vias q̄s ip̄a reputauit vtiles/ bonas ⁊ ꝯuenien-
tes/ ⁊ p quaꝝ quālibet posset hn̄i pax: ⁊ rōnes ad h̄
dedit: ⁊ se obtulit l literis patētibus quālibet illaꝝ
ꝯtra quēlibet sustinere. Et videat si circūstātie sic
sunt imutate vel ex ꝑsona vel tp̄e: ꝙ oēs vie alie p̄-
ter cessionē sint facte inepte ⁊ insufficiētes: Imo ꝙ
illaꝝ coloratores aut opinatores digni sint puni-
tione vel infamatione: ⁊ p̄sertim q: in impugnati-
one dictaꝝ viaꝝ aliaꝝ hūt rōes ab aliq̄bus q̄ p oī
tp̄e militāt ꝯtra eos/ si q̄d v̄tutis habeāt: ⁊ si sit in
honorē vniuersitatis ip̄a viderit. ¶ Decimonono no-
tet spāliter ꝓbatio ꝯcilij gn̄alis: qḋ tn̄ necessario fi-
endū q̄dā hn̄ apparēter ꝑsuadebāt ꝓpter electiōeꝫ
noui pape: hec ē radix in sn̄ia breui. Quia magna
ꝑs catholicoꝝ est neutra: sic ꝙ credit ꝙ neuter sit
papa: aut in dubio suspēsam se tenet. Isti v̄o ꝯse-
quēter hn̄t credere aut dubitare de cardinalibus
vtriusq̄ ꝑtis: ꝙ nō possint etiā sim̄l'r eligere nouū
papā: q: si neuter sit papa: maxima ꝑs eoꝝ nec hʒ
nec habere pōt ptātē creādi nouū papā: nec alij q̄-
cūq̄ a cardinalibus nisi p cōciliū generale. Sup-
posito ꝙ oēs catholici ꝑticulariter ꝯsentirēt in ali-
q̄s certos p eligēdo nouo papa/ si nō fieret colle-
gialiter nihil esset: alioquin Urban⁹ intrusus ha-
buisset maximā apparentiā: Si dicat ꝙ cardina-
les soli antiqui creabunt nouū. Primo dubiū est
apud multos an ꝑdiderūt ptātē eligēdi. Itē si alij
cardinales oēs sunt veri cardinales/ si antiqui:
nō habebūt nisi ꝑtiales voces. Alij cū habēt po-
testatē in electiōe pape sicut ipsi: ideo nō esset ꝑm
istā rōnē plena pacificatio olm sine ꝯcilio genera-
li. ¶ Uicesimo notet: Si papa incipiat ꝑsequi ali-
os: q: videt inter cetera/ ꝙ illi qui sunt p se/ ab eis
persequunt/ ⁊ quedā talia: ⁊ vtat excōmunicatiōni-
bus/ vtrū ille erunt timende vel nō. Si remoueat
bn̄ficia: vtrū reperient alij qui capiāt. Si illi excōi-
cent ⁊ non curent: vtrū p̄sumendū sit simile/ ꝙ alij
nō curabūt: ⁊ ꝙ debēt cōuiuere ⁊ cōicare cū eis si-
cut ante. Et quod erit remediū in celebrare volēte
⁊ in articulo mortis: an erit aliquis sic negligens
ꝓpriam salutē: aut temerarius ꝙ nō formidet sen
tentiā illius quē tenet aut tenere debet papā: saltē
qui nō est iudicatus nō esse talis. Et qḋ erit etiam
in vita remediū vel releuamen.

Item alius Tractatus de eodem.

b Re suppposito q papa possit fieri he
reticus τ schismaticus. Eo etiā q ħ
bis criminibus posset accusari/si ħ
bis esset vehementer infamatus et
suspectus. Quoꝝ vtrūq quidā ne
gare voluerūt. ¶ Queritꝰ verū re
bus stātibus vt nūc turbatis i eccłia/sit expediens
accusare iudicialiter dñm Bñdictuz nouissime in
papā electū sup hmōi criminibꝰ heresis τ schisma
tis. ¶ Primo q sic: q2 nō debēt fideles se expone
re discrimini. Amās em̄ periculū peribit ī illo/in
quit Sapiēs. Sed obedire hōi schismatico vel he
retico vt vero pape/eēt discrimē pcti mortal'/vt vi
deł. Et nō obedire eidē si sit verꝰ papa τ nō schis
maticus/est silr discrimē: ideo ī casu dubio sic est
mō apō multos/debet inqri τ sciri v̄itas. Et vide
tur fundari posse ista rō in regula mgr̄ali theolo
gie: q dubitās de aliquo actu an sit pctm̄ morta
le τ faciēs illū actū: debet esse certꝰ q peccat mor
taliter. Cuiꝰ rō assignaꝫ illa q̄ dicta est: q2 exponit
se discrimini. Q, aūt nūc sit dubiū apud multos/
an Bñdictus sit schismaticus τ hereticꝰ vel non:
patet ad oculū de multis q̄ sibi obediūt/τ aliȷ̄ non
etiā de sua obediētia/etiā de eodē regno/imo et in
eadē vniuersitate vel collegio. Tollendū est igiꝰ il
lud dubiū a cordibus hoim: ne obediēdo exponāt
se discrimini rōe dubitatiōis añdicte. Notaꝰ. xix.
di. Anastasius/qui cōicauit Fotino et Archacio.
¶ Scd̄o sic: nō minꝰ necesse est vel expediēs scire
an subtractio sit ꝯtinuāda: q fuit expediēs cogno
scere an esset faciēda: sed expediēs fuit secundū vt
nūc supponiꝰ/igiꝰ τ p̄mū: Añcedēs p p̄ma pte fun
datū videꝰ in sufficiēti silitudine. Addito etiam q
post subtractionē multa facta sunt/et aliq̄ oblata
p Bñdictū: ppter q̄ multi varie sentiūt de subtra
ctione ꝯtinuāda vel nō ꝯtinuāda. Dicētibꝰ aliȷ̄s/
q2 Bñdictus satis offert/τ cessant cause subtracti
onis. Aliȷ̄s in oppositū asserētibus q nec cessant/
imo nec cessare possūt/vt vnq̄ possit i papatu ius ha
bere: ppterea necessaria est vt videꝰ iuridica discus
sio. ¶ Tertio sic. Charitas obligat et mādat cu
rare de pximis τ eoꝝ salute τ reductione ad cogni
tionē veritatis. Si ergo sumus certi sufficiēter/q
Bñdicto nullo mō est obediendū sub pena schis
matis/q2 schismaticus est: nos ex ħ debemus pcu
rare q alia regna vel singularia supposita/eidem
nullatenꝰ obediāt: τ hoc fieri nō pōt absq discussi
one iuridica vt videꝰ. Nā si nō vocarenꝰ aliȷ̄/ipi ħ
facili ꝯtemnerēt q̄cq̄d ageremꝰ. Si aūt adhuc du
bitamus: redit argumentū p̄mū q exponimꝰ nos
discrimini cōtinuādo subtractionem ab illo. Cui
autē sit obediendū dubitamꝰ. ¶ Quarto sic. Aut
causa p̄cisa fuit necessario via cessionis/sicut mul
ti tenēt dicētes: q sic fuit pnunciatū p cancellariū
francie ex deliberatione ꝯciliȷ̄ p̄latoꝝ: nec aliter p̄
lati iudicauerūt aut fuerunt cū hoc alie cause. Si
p̄mū: constat vt diciꝰ q offert ipe Benedictus et
dñs R. obtulit eādē viā cessionis et largius q pe
tebaꝰ. Si scd̄m: dicaꝰ q fuerūt alie cause: queritur
an cessent: τ si sic/idē qd prius. Si nō cessant: ipse er
go Bñdictus cōtinuat pctm̄ suū in grande scan
dalū totius ecclesie: τ ita debet cōfestim fieri pces
sus ꝯtra eū ad eius destitutionē totalē realiter τ ħ
facto: q̄tinus possit ecclesie melius de pastore p
uideri. Silr tales cause q2 nō notificate sunt apud
oēs: nec certe ille debēt manifestari: ne ex ignoran
tia faciāt sibi restitutionē aliq̄: p quoꝝ auxiliū ipe
posset multipliciter grauare ecclesiā/τ p̄cipue su
os cardinales et alios sibi inobediētes quos odit
τ psequiꝰ (vt multi estimant) odio capitali: sicut ex
minis eius τ pcessibus (vt fama fert) cōtra eos in
choatis iudicaꝰ: imo p hoc posset destituere oēs
cardinales veteres τ nouos creare. Exaltare fau
tores suos/τ alios iusticie zelatores crudeliter im
pugnare. His aūt incōuenientibus q̄s nō videat ex
pediēs esse remediū apponere. Hoc aūt fieri non
potest vt videꝰ/absq iuridica inuestigatiōe causa
rū oim et motiuoꝝ tā iuris q facti/sup rōnabilita
te subtractionis τ eiusdē ꝯtinuationis. ¶ Addūt
aliq̄/q oia que pmisit existēs in carcere sup cessio
ne refutabit dū erit liber: τ allegabit timorē cadē
tem in cōstantē virū. Aliȷ̄ dicūt q hoc nō impedit
alioqn obligatus esset nūc ad impossibile: q2 ni
hil pōt agere nisi in carcere/dū semp in illo ē. Nō
est tamē alibi cōseruādus/nec in regno/nec extra
vt alioꝝ est assertio. ¶ Ad oppositū arguitur sic. I
Discussio iuridica debet corā iudice cōpetēti fieri
et audita pte. Sed nulla psona vel etiā cōitas ni
si ecclesia/aut conciliū generale rep̄sentās eccle
siam/debet esse iudex competēs pape: imo nec ipm
pōt iudicare: vt q̄dā iuriste dicere voluerūt: sed pnūc
oppositū suppōiꝰ. Cōcludiꝰ ḡ q ista accusatio/dis
cussio et declaratio fieri debebit corā cōcilio gene
rali totius ecclesie/saltē istius obediētie. Tunc cō
tra arguiꝰ. Si nō est expediēs celebrare hmōi cō
ciliū p hac causa p̄ncipaliter nō est expediens dis
cussionē fieri: sed nō est expediens celebrare hmōi
cōciliū generale p hac cā: igiꝰ τc̄. Supposita ma
iore pbatur minor multiplr. Primo ex pte conuo
cātis. Secūdo ex parte cōuocatorū. Tertio ex par
te mediȷ̄ in tractādo. Quarto ex parte finis in obe
diendo. ¶ Primo sic ex pte cōuocātis. Nulla cō
gregatio habet vim cōciliȷ̄ generalis nisi fiat ī for
ma iuris: vel saltē nō erit verisile vel necesse q oēs
obediāt sententie talis cōgregationis/q̄ nō erit in
forma iuris cōuocata: et ita erit totū quod ibi age
tur dubiū fluctuās et inualidū. Conciliū autē ge
nerale nō potest cōuocari in forma iuris nisi auto
ritate summi pōtificis: di. xvij. cū ibi allegatis. Et
p̄sertim si sit aliq̄s talis vel talis reputatus ī eccle
sia: et si nō ptinaciter refutauerit celebrare conciliū
tum: dum sup hoc rationabiliter fuerit requisitus.
Istas duas exceptiones reputarent aliq̄ iuristarū
etiā superfluas: q2 tenēt regulā ī suis terminis ge
neraliter esse verā: tamen ita dicimus in pposito.
Supponimus insup q Bñdictus nondū deposi
tus est ā papatu: q2 nec fuit iuridice accusatꝰ/nec
auditus/et p cōsequēs nō cōuictus. Nā τ si hereti
cus et schismaticus sit iure deponendus; et apud

deũ ſic mereaſ: nõ eſt tñ depoſitus de facto aĩ ſententiã; no. v. q. iiij. Noue: ꝛ gloſſe ſup hoc vbo: Exẽpla ſunt multa in ſimilibus materijs: de epĩs / aut inferioribus pncipibus aut plãtis. Q, ſi quis dixerit nõ eſſe expectandã ſententiã a iudice latã dũ ſeraſ a iure / dũ notoriũ factum eſt. Iſtud dicere ẽ cõfundere omnẽ ordinationẽ politie: ꝛ cõtra oẽm eccleſie regulã. Nã quilibet ad libitũ dicere poterit de nõ notorio qđ eſt notoriũ: ꝛ ſic quilibet erit iudex in cauſa ſua: ſicut ad ppoſitũ pſens poſſem⁹ applicare. Nam multa dicunſ a multis eſſe notoria crimina cõtra Benedictũ: q̃ alij vel negant vel approbant. ¶ Deinde dicentes ꝙ papa heretic⁹ minor eſt quocũq; catholico ꝛ iuriſditioni eccleſie ſubeſt: intelligũt ꝙ ab alijs põt vt inferior iudicari: ſed ante iudiciũ debet ſemp reputari maior. Nõ eñ inſequimur errorẽ quorundã dicentiũ: iniuſtũ nõ poſſe iuſte dñari. Iura ad hec nõ allego: q2 tot⁹ textus libri cõciliorꝫ ab Iſidoro plenus eſt / ꝙ conciliũ nullũ robur habet: nec põt ꝯuocari niſi autoritate pape: ꝛ ꝙ etiã ante oĩa ſpoliatus debet reſtitui. In ꝓlogo vocat iſtas duas regulas duas claues ꝛ duos gladios ſufficientes ꝛc̃. Et eſt caſus in terminis de Symaco papa: qui licet accuſat⁹ eſſet de hereſi / cõuocauit cõciliũ / ꝛ ante oĩa reſtitut⁹ eſt. Poſtmodũ ſe purgauit. Reperiſ etiã ꝙ clerus romanus ſcꝫ cardinales puniti ſunt / eo ꝙ a papa diſceſſerant. ¶ His ſuppoſitis arguam⁹ vltra quomodo dñs Benedictus cõuocabit cõciliũ ſtans in carcere ꝛ ſpoliatus vt diciſ. Qualiter etiã illi qui nõ reſtituũt obedientiã iã ſubtractã ſibi parebũt? Qualiter etiã ipſemet in cauſa ſua audieſ vt iuris eſt ſi nõ relaxeſ ſiue deſ libertati ſaltẽ in concilio? Qualiter pterea poterit multos a concilio abijcere: vel petere remoueri tanq̃ inimicos ſibi: ſpecialiter ꝓprios fratres dños cardinales? Et an cauſam habeat ſup hoc rõnabilẽ videte quid pſumendũ? ¶ Secũdo ſic arguiſ ex parte conuocandorꝫ:

R ꝙ ſi verꝫ ſit ꝓuerbiũ: Ubi multitudo / ibi confuſio: precipue hic habet veritatẽ / qñ nõ eſt vnio ſub aliquo capite: neq; ſub eadẽ regula ſiue lege. Sed cõuocandi de diuerſis regnis: imo de eodem regno nõ cõueniẽt in iudicio ꝛ opinione ſup eodẽ capite: per realẽ ꝛ omnimodã obedientiã: vt veriſimiliter ſupponiſ. Et hoc eſt / q2 nõ cõueniũt ſub eadem regula ſiue lege / q̃ eſt de ſubtractionis rõnabilitate: dicentibus alijs ſubtractionẽ benefactã ꝛ cõtinuandã fore: alijs nõ ſic: ſed ꝛ malefacta fuit. Et ſi bene facta / tñ rebus immutatis nunc eſt mutanda: et ita murmur erit inter eos / ꝛ quis cõpeſcet illud? Deniq; nondũ ſcimus an alij pncipes volent cõuenire nobiſcũ: pſertim ad hoc tractãdũ ſi pſciuerit. Neceſſe tñ eſt vt pſciant: nec pſumendũ eſt qñ aĩ oĩa hoc ſcire flagitẽt / dũ ꝓponeſ eis iſtud cõciliũ. Q, ſi ab eis veritas celeſ ꝛ mendacijs ſeduci queranſ q̃ indecorꝫ hoc eſſet / imo ꝑiculoſiſſimũ ꝛ ſcãdaloſiſſimũ neſcit nemo. Q, dicaſ eis nos velle tractare an Benedict⁹ ſit ver⁹ papa vel ſchiſmaticus: et ꝙ certũ putãt in dubiũ reuocare: veriſimili⁹ eſt ꝙ rñdebũt ſe certos eſſe nec velle hoc diſcutere: ſicut obediẽtia ptis intruſi nunc vſq; rñdet. Ecce igitur q̃ difficile ſit vel impoſſibile cõuocãdos in vnam viã cõiungere ꝓ diſcuſſione negocij qđ loquimur.

¶ Tertio ſic arguiſ ex parte mediorꝫ in tractãdo. Preſupponamus itaq; illud qđ nõ eſt veriſimile: ꝙ oẽs vnanimi aſſenſu de iſta obediẽtia velint cõuenire ad cõciliũ / ꝑtractando hanc materiam: ꝛ ſi nõ ſolã / tñ pcipue ꝛ pncipaliter iſtã. Cõſtat ꝙ Benedictus ꝛ ſui ꝓ ſe audienſ in ſui defenſione: propterea videndũ eſt ante oĩa ſi ea q̃ opponunſ contra ipm vel opponenſ ſint talia q̃ debeant facere fidẽ oĩbus etiã ſibi obediẽtib⁹ ꝛ fauentib⁹: q2 ſi nõ ſint talia ꝛ taliter euidẽtia nõ ſolũ fruſtra / imo ꝯfuſibiliter ea ꝓponemus: nos q̃ ſubtractionis cõtinuationẽ defendim⁹: ꝛ ponem⁹ nos in ꝑiculo noti ſchiſmatis / ꝛ condẽnationis opprobrioſe. Addito hoc ꝙ fauor ꝛ amor multũ impediũt iudicia hoim ꝛ iuſtorꝫ: licet hoc nõ credãt vel videant. Cũ ergo maior pars in cõcilio erit de eis q̃ ſubtractionẽ aut ſaltem ſubtractionis cõtinuationẽ reprobent: nõ reſtat niſi vt cõdẽnemur. ¶ Nec valet hoc dicere ꝙ dñs nõ ꝑmittet errare cõciliũ: qm̃ in eis q̃ ſunt facti aut iuris poſitiui: ꝛ breuiter in oĩbus alijs pter q̃ in materijs q̃ ſũt pure de fide: eccleſia fallit ꝛ falliſ ſeruata charitate. Patet cũ cõpellit aliquẽ habitare cũ nõ ſua. Iſte vo ꝓpoſitiões: Subtractio fuit bene facta vel male facta: nõ ſunt ꝓpoſitiões pure de fide: ſed pſupponunt alias iniurias q̃ ſunt pure de facto. ¶ Rurſus ad idẽ ſi Benedict⁹ acL
cuſeſ de aliq̃b⁹: q̃s dubitat q̃n accuſabit fratres ſuos ꝛ alios aduerſarios: de pluribus ꝛ de forte maioribus ꝛ magis coloratis ꝛ fundatis / tam in materia fidei q̃ in materia ſchiſmatis. Exẽpli gratia: Accuſabit cardinales de rebellione ad eũ ꝛ cõſpiratione ꝛ crimine machinationũ doloſarꝫ: aut de alijs criminibus / vt ſimonia ꝛ ſimilibus. Item habet quedã ſcripta aliquorꝫ in quibus ſunt hereſes manifeſte / dũ credunt eundẽ impugnare: vt ꝙ ſoli cardinales ſint ſucceſſores apoſtolorꝫ. Q, eccleſia tota non poſſet creare papã: niſi ꝑ mediũ cardinaliũ / nec vnq̃ potuit. Q, res exp̃ſſe ꝓhibita a deo ſi iureſ debet ſeruari in reuerentiã iuramenti. Quod Iepte occidens ꝓpriã filiã meruit. Q̃ deus põt obligari. Item de alijs: Q̃ poſſunt eſſe plures ſũmi põtifices. Q̃ decreta ꝛ decretales plus nocuerunt eccleſie q̃ ꝓfuerũt. Q̃ claues date ſunt vnitati nõ vni. Q̃ oĩs obediens vel ꝓcurans obediẽtiam ad ipm Benedictũ ſtantib⁹ terminis in quibus ſumus / eſt ſchiſmaticus: ꝑ cõſequens ꝑtinax. Q̃ ꝓbabile eſt ſtante dubio ꝓbabili ꝛ notorio: de aliq̃bus cõtendẽtibus de papatu dicere / ꝙ alteri eſt obediendũ: eſt error in fide ꝛ moribus. Nam cũ caſus preſentis ſchiſmatis ſit in tali dubio probabili ꝛ notorio / ſi vnq̃ fuit vel erit tale dubium: omnes qui obedinerũt vſq; nunc vel obediũt vni parti vel alteri errant in fide ꝛ moribus. Item ꝙ i eodem dubio quilibet cõtendens teneſ cedere iuri ſi quod habet ꝛ ſimilia. Item ꝙ a papa licet appellare; ꝛ ꝙlicite appellatũ eſt in hac materia. Cuius tamẽ oppoſitum determinauit nuper totũ cõcilium cardinalium / vt diciſ. Itẽ forte accuſabuntur multi de multis criminibus / tam in fide q̃ in

moribus que debent puniri morte: ⁊ merentur ſm leges ⁊ decreta ꝑpetratores taliū exheredari ꝑ ſe ⁊ ſuis poſteris: ⁊ ita videre facile eſt ꝙ horrenda ſciſſura fieret. Ita tamē debere fieri in cōtractādo materias antedictas videt̄ veriſimilius. Nam ſi Benedict⁹ accuſet̄ ad mortē ⁊ ſui fautores: nonne credibile eſt attento ſuo ꝙ alios ſimiliter accuſa-bit ad mortem ſi poterit. Preſertim ſi fautores ali-quos habeat eoꝝ quos accuſare voluerit inimicos odioſos: imo ⁊ forte accuſabit ꝑlatos regni de ſen-tētijs excōicationis multis ⁊ notatim: q꞉ conſenſe-runt cōtra iura vt dicet/⁊ cōtra eccleſiaſticā liberta-tē: ſubſidia ꝑ dn̄is tꝑalibus abſ꞉ cauſa manifeſte neceſſitat̄ ⁊c̄. ¶ Prelati ecōtra volēt ſeruen. Vo-lent etiā dare beneficia ad nutū ſicut mō: ⁊ hoc for-te Benedictus nō volet nec꞉ ſui cardinales. Ite꞉ forte retorquebit oīa cōtra ꝑdeceſſorē ſuū Clemen-tē ⁊ ſui fautores/q̄ ꝯtra ip̄m allegabunt̄: ſalte꞉ quo ad ip̄a q̄ cōcernunt modos diuerſos machinandi ꝑ impedimēto vnionis: nō dico ꝙ iuſte/ſed nec eti-am ꝙ iniuſte: parcat oīb⁹ deus ¶ Poſtremo quo ad hoc videnda ſunt ſcripta ꝯtinētia rōnes cōtra Benedictū: ⁊ videant̄ ſuē reſponſiones atq꞉ pon-derent̄. Et forte videbimus q̄cq̄d ſit in re ꝙ nō po-terit ſufficiēter de hereſi aut ſchiſmate conuinci: qđ tn̄ exigit̄. Eſt eñ difficillimū cōuincere aliq꞉ ꝑtinacē ⁊ incorrigibilē fuiſſe ante iudiciū. Nā et ſi aliq̄s milleſies repetiuerit ⁊ ꝑteſtatus fuerit ante ſententiā ꝙ defendet errorē ſuā nec reuocabit: tn̄ admittit̄ ad veniā in puncto ſentētie ꝑferende: ſi ſe monſtret penitere ⁊ velle ſtare iudicio ſupioris ſui ꝗuis ip̄e Okam videat̄ oppoſitū in dialogo ſuo ſuaſiſſe. Cōtra qđ eſt vſus ⁊ lex eccleſie. ¶ Quar-to ſic arguit̄ ex fine cōcilij in obediēdo. ¶ Videa-mus itaq꞉ ſm verā ⁊ iuſtā eſtimationē. Si quilibet de cōcilio tenebit maiorē partē bene ſeniētiaſſe q̄n tūcūq꞉ ſit in ſui opprobriū vel damnū vł infamiā. Nā cū conciliū etiā totū poſſet errare: vt dictu꞉ eſt in his q̄ tractanda hic ꝑponunt̄: nōne poterit leui-ter dicere ꝯdēnatus in hoc cōcilio: certe conciliū er-rauit/cōciliū male ſententiauit. Fuit hic inimici-tia vel odiū vel ignorātia facti vel alicuius ſimilis. Cōſyderemus obſecro/ſi pars q̄ ſubtraxit nec vult obedire/cōdemnaret̄ male egiſſe aut ſaltem debe-re obedire. An pareret huic ſentētie: ſcio ꝙ facile eſt dicere/ita: obedirēt: ſcio ꝙ etiā ita obedire poſ-ſent. Sed an hoc debeat ſm moralē eſtimationē et cōiecturā credi ex his q̄ vt in plurib⁹ accidant hu-manit⁹ viderint q̄ ſic vident/ego nō video. Si ṽo nihil ſententiet̄/irriſoriū ⁊ vanū erit cōciliū. Si ali-quid ſententiet̄ qđ nō teneat̄/erit ꝑiculoſum ⁊ ſcā-daloſiſſimū ꝑ oībus cōcilijs in poſteꝝ celebrādis ⁊ erit ſchiſmatū innumerabiliu꞉ ⁊ irreparabilium cauſatiuū: nō ſolū inter iſtā obedientiā in partib⁹ ſuis ſimo et inter iſtā obedientiā et alterā: quoniā remanebimus in irriſiōe et in infamia apud eos ꝑ-petua in fabulā quoq꞉ et deriſum. Et forte nō po-terit eſſe cōcordia in mō reſtituēdi: q꞉ alij volēt ex toto/alij ex parte. Iſti volent in ſpūalib⁹/alij in tē-poralibus. Aut ergo volumus nos qui ſubtraxi-mus reſtituere obedientiā: et ita melius eſt ꝙ noſ ip̄os libere faciamus ꝗ coacti iudicio. Aut nolu-mus: et ita exponimus nos periculis ꝑtactis ſi pe-tamus conciliū. ¶ Sed dicet aliquis iſtud conci-liū peti debere: nō ꝙ fieri debeat aut ſperet̄: ſed ꝙ interim abſ꞉ ſcandalo tēpus ꝑtrahat̄: quo currē-te mouet̄ Benedict⁹: et ita liberabit nos dn̄s et eli-gēdi libertatē dabit. Poſſet hic allegari illud vul-gatū pueris notiſſimū: In mortē alteri⁹ noli ſpe-rare ſalutē. Quis ſcit eñ quantū viuet q̄ſi morit̄. Et interim in quo ſtatu ſumus: imo in quos ſtat⁹ corruim⁹ nemo nō videt. Porro ⁊ ſi cras moreret̄ Benedict⁹/attendam⁹ incredibilia pericula. Pri-mo diceret̄ ab inobedientib⁹ ſibi ꝙ mors eius fu-iſſet ꝑditorie accelerata: et ita ſuſpecti de hoc ꝯſe-querent̄. Itē obedientes nūc ſibi obediētiā nega-rent ab illo qui nouiter eſſet electus. Tum q꞉ iudi-carent cardinales amiſiſſe ius electionis: tū q꞉ ve-riſimiliter aliū eligerent ꝑ aliquos cardinales qui nō ſubtraxerūt. Aut forte ad aliā obedientiā ſe di-uerterent. Immo rebus ſe habentibus inter nos vt ſe habent cecus eſt q̄ nō aſpicit periculū diuiſio-onis ciuilis in regno francie: qualis nō fuit a dieb⁹ ſue inſtitutionis. Et ſane eo ꝑiculoſior eſſet diuiſio quo magis intranea ⁊ quo magis inter capita re-gni: ⁊ quo ſub ſpecie religionis fieret. Nā tūc expe-ctandū eſſet illō qđ dicit ſcriptura: Amicus q̄ vult recedere ab amico/occaſiones querit. Et illud de-creti: Schiſma diſponit ad hereſim: q꞉ recedēs ab eccleſia/errores fingit: vt recte diſceſſiſſe videat̄. Et hoc iam periculū habemus in ianuis niſi cele-riter ⁊ cautiſſime ꝑuidemus. Addito ꝙ nulla ſit implacabilior ⁊ irremediabilior diuiſio/ꝗ illa que ſit ſub religionis ꝑtextu. Intātū ꝙ in hoc caſu pu-tet frater ſe obſequiū preſtare deo ꝑſequendo fra-trē. Addito ꝑterea ꝙ magna pars ne dicam maior nō ſponte cōſenſit in ſubtractionē. Vel nunc dum videt q̄ ſecuta ſunt volūtaria ⁊ proniſſima eſt obe-dire ⁊ reuerti: nec obſtat forte ad reuertendū niſi ti-mor quo ſublato ⁊ data audacia: ip̄i etiā cū peri-culo corporis ⁊ reꝝ ſuaꝝ ſuā oſtenderent volunta-tē. ¶ Quid ſi deſcenderimus ad particularia q̄ ſci-enter omittimus: arbitramur indubie ꝙ rei diuiſ ingens ⁊ horrendus pateret aſpectus ⁊ ſtuporē ve-hementē ſola ſui cogitatiōe cauſaret. Ve ergo regno huic a ſcandalis: ve peſti ſchiſmatice/ſi diuiſionē in regno adducat: ſicut iā poſuit in imperio. Sz ve ſupra modū ſi nobis hereſes parturiat: quib⁹ ip̄m ſchiſma irremediabiliter radicet̄: ⁊ radicatū iugit̄ alat̄/creſcat/dilatet̄ atq꞉ roboretur.

Ex his oībus hincinde

tactis ⁊ inſolutis ꝑſpicuū eſt in quali labyrintho vix egreſſibili poſiti ſumus: ⁊ vinculis vix extrica-bilibus irretiti quaſi videlicet poſuerimus in reti-bus pedes: ⁊ in macul̄is eoꝝ ambulem⁹: iuxta ṽba Job. ¶ Cū igit̄ anguſtie nobis ſint vndiq꞉: ⁊ cu꞉ ignoram⁹ q̄d agere debeam⁹/ego in inſipiētia mea hoc ſolū video reſidui ⁊ cōſilij cū Joſaphat rege. ij Paral. xx. vt oculos noſtros ad deū dirigamus: ſi forte auertat irā ſuā a nobis. Si forte non auferat cōſiliū a prudentibus ⁊ ſenioribus: ſicut videtur hue

tenus abstulisse: Quãuis hoc fieri in tanta pecca toꝝ abominabiliũ colluuione: ⁊ in tã obstinata et incorrecta flagitioꝝ nephandoꝝ multiplicatione vix expecto ⁊ vix spero: nisi ꝙ misericordie dei non est numerus: ⁊ solus est medicus q̃ desperatos morbos ad sanitatẽ adducit: ne glorietur ante eũ stulta p̄sumptio oĩs carnis quasi homo pacem effecerit.

¶ Si quid autẽ vel in dubio dicere necesse sit/ pro remedio p̄senti dicã sub correctione. Videretur itaq̧ ante oĩa tractandũ hoc negociũ inter dños omnes de sanguine regio cõmuni cõsensu ⁊ absq̧ maliuola: aut acerba cõtentione: cũ quibusdã peritis nõ nimis hinc vel inde affectatis. Et qui non tm̃ timerẽt de statu suo in posterũ: nec tm̃ affectarẽt nouã status exaltationẽ ꝙ mentiri velle p̄sumerẽtur inordinato timore/ odio vel fauore cuiuscũq̧. Quibus in vnũ cõgregatis ⁊ ambulare volentibus in domo dñi cũ cõsensu: sperandũ est in illo q̃ est deꝰ pacis ⁊ dilectionis: cuius locꝰ in pace factus est: ⁊ qui ẽ i medio eoꝝ qui se cõgregant in noĩe suo/ ꝙ ipse expediens aliq̃d in materia ministrabit. Alioquin si seorsum ꝑ cõtentiones ⁊ partialitates ⁊ simultates ⁊ cõminationes negociũ hoc de pac restauranda tractetur: non nisi diuisionẽ crudeliores et multipliciores generabũt: ⁊ erit imedicabile vulnꝰ. Et tandẽ qđ dei pietas auertat super capita nostra dũ cõtendemus ⁊ rixabimur: imo dũ nos plus q̃ hostiliter ad mortẽ ꝓsequemur: irruẽt quaquauersum hostes alieni insidiatores regni huius ad p̄dandũ ⁊ vastandũ paratissimi: ⁊ nos iã non vt hostes suos: sed vt schismaticos ⁊ hereticos ⁊ saracenos liberiꝰ ꝓsequendos inuadẽt: vt in fabulis aq̃la fecisse fingitur/ de rana ⁊ mure certantibꝰ. Sit vtinã vanus iste timor/ quẽ timeo: nec tm̃ timere desinã priusq̃ aliqđ remediandi genus aliud/ q̃ q̃ri video aspicere meruero.

¶ Quedam per prefatũ dñm Joãnẽ Gerson edita tempore schismatis ecclesie.

NAturus occasionẽ sapientibus vt sapiẽtiores fiant: ꝓpono eoꝝ examinatõi ꝓpositiones negatiuas: q̃ sequuntur sup materia cõis cõcilij huius obediẽtie. Ex q̃bus patebit citius si sit expediens aut nõ/ cõciliũ hmõi celebrari: ⁊ si sic/ q̃ cautela debeat obseruari.

Non expedit fieri cõciliũ

generale huius obediẽtie ad tractandũ ⁊ sentẽtiandũ de criminibꝰ dñi Bñdicti sibi ꝑ quosdã impositis: vtputa de ꝑiurio ⁊ schismate ⁊ heresi: aut de suspitiõe vehemẽti sup istis. ¶ Primo/ q꜡ obediẽtia ista in se ⁊ in ꝑtibꝰ suis diuisa est circa iudiciuꝫ: de actis ꝑ papã/ alijs dicẽtibꝰ: q꜡ bonus est ⁊ sufficienter obtulit p̄sertim nouissime: alijs cõtrariuꝫ asserentibus. Tractare igitur talia corã multitudine tã multiplr diuisa/ esset potiꝰ induratio ⁊ noua multiplicatio diuisionũ q̃ illaꝝ sedatio: attẽto ꝙ ita requireret dñs Benedictꝰ fieri sup dictis hereticis illoꝝ q̃ sibi subtraxerũt. ¶ Secũdo/ q꜡ ꝯciliũ hmõi ad hunc finẽ/ aut fieret ſm formã p̄scriptaꝫ a iure/ aut noua inuẽtione. Si p̄mo mõ ꝯstat ꝙ Benedictꝰ deberet p̄esse etiã sub noua submissiõe: ⁊ tm̃ rebꝰ stantibꝰ vt stãt nõ videtur q̃s locus esset aptus sibi ad securitatẽ cũ detineatur inclusus. Nec videtur ꝙ permanẽtes in subtractiõe sue vocationi obedirent: ⁊ ita nihil ageretur. Si autẽ fieret cõciliũ ꝑ nouos modos p̄ter formã iuris: nõ videtur modus verisimilis ante celebrationẽ cõcilij/ quõ p̄lati ⁊ p̄ncipes in vnũ cõcordarent: vno volente vnũ modũ/ altero alium: ⁊ esset tractatus in tractãdo hoc dispendiosissimus ⁊ sumptuosissimus sine magno fructu. ¶ Tertio/ q꜡ in determinatiõe huius materie necesse eẽt multa cõcurrere ⁊ allegare/ tangẽtia fidẽ et mores: sed tales materias nõ expedit in hoc cõcilio ventilare ad determinandũ: ꝓut statim dictũ est. ¶ Quarto/ q꜡ nũc oĩa possunt fieri ad vnitatẽ vniuersalem ecclesie/ erga alias ꝓcurandã: quẽadmodũ si tota hec materia esset in cõcilio isto terminata/ siue papa remaneat/ siue nõ attento ꝙ offert oĩa q̃ nouiter electus q̃cũq̧ posset offerre: imo apud talẽ aut pro tali nouiter electo fieri possent noue colligatiões ⁊ ꝯfirmatiões peiores p̄oribus: et fieret verisilr noua diuisio aut iã facta ꝯtinuaretur in hac obediẽtia.

¶ Nõ expedit fieri conciliũ ad tractãdũ determinatiue materias fidei. Ratio ad hoc: quia esset dare occasionẽ scandali et periculi magni in fide nr̃a si aliud determinaret illa pars siue altera: in materia q̃ oẽs tangit: et q̃ ab oĩbus debet approbari: quẽadmodũ patuit de latinis et grecis. Facile tamẽ esset et verisimile ꝙ determinationẽ in hac parte factã nõ approbaret altera pars: presertim si in aliquo tangi videretur statꝰ eoꝝ i materia hac schismatis: sicut tm̃ tangeret etiã apud istã partem. Et forte ita apud aliã dicuntur multe assertiones de fide in q̃bus esset aduersissima sententia inter diuersas obediẽtias: imo ⁊ inter multos eiusdẽ obediẽtie. Ut sup materia appellatiõis a papa. Et sup eo ꝙ renuẽs cedere aut cessionẽ facere/ est schismaticus. Et ꝙ nõ adherẽs subtractiõi est suspectus de schismate/ vel ecclesie aduersus/ vel in latitudine schismaticoꝝ: ⁊ ita de similibꝰ multis. ¶ Constat ꝙ de p̄ma istaꝝ ꝓpositionũ est cõtrouersia i regno francie apud theologos ⁊ decretistas/ ⁊ inter multos de cõcilio regis ⁊ de ꝑlamẽto/ et alios de vniuersitate: et inter se mutuo. Et de alijs duabꝰ assertionibꝰ silr ⁊ amplius: q̃m altera obediẽtia nunq̃ tales cõcederet/ imo reputaret erroneas: propter qđ ꝑspicuũ est nõ esse tutũ taliã determinare ꝑ modũ autoritatis cõcilij generalis. Sed nec deberent tales assertiões leuiter in ꝑticularibus poni: quia reputatur hoc ab alijs ad iniuriã suam: vt dicere ꝙ error sit in fide si asseratur ꝙ stãte dubio ꝓbabili de papatu apud duos ꝯtendẽtes alteri sit adherẽdũ: q꜡ nõ videtur esse possibile maiꝰ dubiũ ꝓbabile/ q̃ sit i casu p̄sentis schismatis: ⁊ tamẽ vtraq̧ obedientia dixit obediẽdũ suo. Et ita đ silibꝰ: vt ꝙ nõ sit alia via hũanitꝰ inuenibilis ad sedãdũ schisma/ q̃ via cessiõis: cũ iã videatur reddita ꝑ se inefficax: nisi con

currat saltē cōciliū generale: qḋ excludere non habuerit: ꝛ qꝛ certe circūstantijs negocioꝝ variatis possunt vie ꝛ remedia ad vnitatē habendam vario mō reperiri: sicut ꝛ necessariū esse experiētia p̄sens notū facit. ¶ Nō expedit fieri ꝯciliū hmōi ad tractādū reformationē ecclie in morib⁹ p modum determinatiōis. Rō ad hō est quo ad multa eadē sicut ad p̄cedentē ꝓpositionē: addito ꝙ reformatio ecclie vniuersalis fieri nō pōt in morib⁹ sine abolitione multoꝝ statutoꝝ sup excōicationib⁹ ꝛ ceteris traditionibus nimis multiplicatis: q̄ nec obseruant nec obseruari possunt rōnabilr vbiq ꝓpter varietatē moꝝ ꝛ tēpoꝝ. Et tn̄ tales remotiōes statutoꝝ ꝛ canonū antiquoꝝ/aut additiōes nouoꝝ fieri nequeūt rōnabiliter p tota ecclesia sine cōsensu cōmuni: als posset esse statim diuersitas nimia l moribus ꝛ iudicijs: quo ad ea q̄ papa ꝛ ꝯcilia statuerit. Si ṽo diceret ꝙ multa bona possunt ibi auisari ꝛ discuti/sed nō determinari: parca esset ibi vtilitas in cōparatiōe tanti facti: nā pauci viri litterati ꝛ p̄bi faciliter: ꝛ forte cōgruentius ista cōsyderarent/extraherent ꝛ ordinarēt. Nolo tn̄ dicere q̄n l multis partib⁹ possit ecclia p suas ptes reformari: immo hoc necesse esset. Sed ad hoc agendū sufficerent cōcilia ꝓuincialia: ꝛ ad q̄dā satis essent concilia diocesana ꝛ synodalia: put sup hac re iā aliqua scripta sunt ꝛ auisata: si q̄s vellet ad opus manum mittere ꝛ ad fortia. Sed heu desolatione desolata est oīs terra: qꝛ nemo est qui recogitet corde/et q̄rūt oēs q̄ sua sunt. ¶ Non expedit p restituendo obedientiā pape in spūalib⁹ fieri cōciliū hmōi generale. Primo/qꝛ videt implicatio (sicut tactū ē) ꝙ maneat subtractio hmōi a papa: ꝛ ꝙ fiat ꝯciliū. Scđo/qꝛ facilius ista restitutio ꝛ reductio tractari poterit in solo regno francie: si verū sit ꝙ omēs alij iā restituerūt obedientiā/aut in ea ꝑmāserūt: si verū sit etiā ꝙ subtractio nō est facta pape etiā in regno/nisi sub cōditiōe explicita: vt q̄dā dicunt: aut saltē implicita: ꝛ q̄ de iure et equitate debet intelligi. Hec cōditio est/quousq papa fecerit debitū suum: et cōcesserit ea q̄ sibi petebant/et ꝓpter quorū negationē fiebat subtractio. Nā cessante causa cessare debet effect⁹. Addito hoc ꝙ subtractio nullo mō potuit fieri iuste: nisi ad finē vnionis tanq̄ mediū ad hoc necessariū. Alioq̄n tantū malū ꝛ insolitū nullo mō posset a culpa defendi. Si ḡ nunc videat ꝙ subtractio nō pdest ad vnionē: vel nō est necessaria ꝓpter cōdescensionē pape ad ea q̄ petebant/cessare ipa debet: qꝛ si reb⁹ stantib⁹ vt stant erga pape ꝓmptitudinē de cedendo mō pōt de nouo fieri subtractio sicut cōcedere habēt aduersarij vt videt: nō pōt aut debet eisdē rebus stātibus eadē subtractio cōtinuari. Tertio/qꝛ restitutio hui⁹ obediētie quo ad spūalia fieri cōmodius ꝛ breui⁹ pōt p assensum cardinaliū et recōciliationē mutuā indulgendo p̄terita: ratificādo q̄ ratificāda essent ad cautelā futuroꝝ et emēdationē: securiorē p̄teritoꝝ et cōscientiaꝝ serenationē: et ad abolendā oēm infamie aut rebelliōis notā: et q̄tin⁹ in viā pac' cōmuni alo et eodē pede ꝓcederet hec obediētia concordi⁹: q̄m faciēdo restitutionē debitis modis/nec subtrahētes: nec ille a quo facta ē subtractio remanerēt notati de talib⁹: qḋ difficilius esset euadere/si p ꝯciliū aliqḋ fieret determinatiua decisio. ¶ Nō expedit ꝯciliū tale celebrari p restituēdo obedientiā pape in administratiōib⁹ bñficioꝝ ꝛ alioꝝ huiusmodi: qꝛ licet ānexa sint spūalibus: tn̄ pñt tēporalia nolari. Primo/qꝛ rōnes aliq̄ p̄oies de non expediēdo reformationē ecclie vniuersalē in morib⁹ tractare faciūt p hac pte ꝛ p altero p̄ncipali argumento ad hāc partē. Tn̄ aduertendū est ꝙ et si cōcederet papā habere de iure diuino dñium vniuersale spūaliū et tpaliū/respectu oīm: tn̄ ꝯstat ꝙ p diuersitate tēpoꝝ et locoꝝ et statuū/nec papa nec ecclesia habuerūt aut habere debēt in talibus dispēsationibus aut administrationib⁹ bñficioꝝ tpaliū iurisditionū simile exercitiū aut executionē aut vsū. Itaq notū est ꝙ ecclia tpe christi ꝛ aplo(r) nullum habuit exercitiū aut executionē iuridicā et ciuilitē circa hmōi tpalia: Imo christus plus videt facto ꝛ ṽbo tale exercitiū iurisditiōis ciuilis ꝓhibuisse q̄ ꝑmisisse: licet nō dicā ꝙ ꝓhibuerit aut oppositū cōsuluerit/nisi p loco et tpe. Quia cū ecclia tūc multiplicanda erat p discursum aploꝝ ꝛ fideliū: ideo talis iurisditio tempalis et possessiones fuissent eis ad impedimentū: et tales sunt ad hoc cōgruentie multe. Sed p tpe Syluestri et Constantini magni placuit dño ad dilatationē ecclesie inspirare: tunc Cōstantino ꝙ tales possessiones daret/tum ecclie ꝙ reciperet: et durauit hmōi dotatio ecclesie vsq ad tpa nostra p successiōes sctissimoꝝ patrū Gregorij et Ambrosij et alioꝝ: quos nō est credibile in retentiōe taliū errasse ꝯtra christi iussionē. Sed lōge aliter in p̄mitiua dotatiōe distribuebant bona talia/ꝙ postmodū tpe p̄latoꝝ: q̄ ceperūt paulatim refrigescere a sctitate p̄oꝝ: tandē abusi sunt taliter collatiōib⁹ bñficioꝝ ꝛ hmōi administratiōe: ꝙ pape paulatim ꝛ successiue ad se multa reuocauerūt vsq adeo ꝙ finaliter datis occasionibus ꝛ acceptis: q̄s nō est hic opus recitare: q̄si tota collatio ꝛ iurisditio talis penes papā ꝛ eius curiā remanebāt. Ita vt vix esset p̄latus q̄ posset minimū beneficiū conferre. Cōcurrebāt ad hoc exactiōes multiplices p statu pape ꝛ cardinaliū: ꝛ si fraudes ꝛ abusus et symonie cōmitterent reliquo iudicandū expertis. ¶ Hec idcirco dixi/q̄m forte aliq̄bus videretur ꝙ sit expediēs ecclesie vniuersali redire oīa ad p̄stinū statū ecclesie seu illius q̄ fuit tpe aploꝝ q̄tū fieri cōgrue posset: abiectis talibus iurisditionib⁹ pro magna pte q̄ reddiderūt ecclesiā totā brutalē ꝛ carnalē: ꝛ nihil fere sapientē de his q̄ dei sunt erga salutē aīaꝝ: nō ex se q̄dē/sed abutentiū vitio. Vel redeundū esset ad statū ecclesie tpe Syluestri ꝛ Gregorij/q̄n q̄libet p̄latus dimittebat in sua iurisditione ꝛ sollicitudinis pte: et papa tenebat q̄ sua erāt absq tot reseruationibus/tot ꝛ ꝯtinuis magnisq exactionibus p sustinēdo statū curie ꝛ capitis nimis forte crescentē sup ceteros mēbroꝝ status. ¶ Ad sciendū igit istud cū multis appēdicijs de ꝓuisiōe clericoꝝ sufficientiū ꝛc. et ad ꝓuidendū: expediēs est fieri determinationē et reformationē vniuersalē ecclie: nā vniuersalē ecclie statū tangit. Sed di-

ctū est pus q reformatio talis fieri nō debet in cō-
cilio solius obediētie istius. ¶ Si vō quis obijci- R
at: q istud sic stare nō pōt cū eis q̄ dicta sunt de re
stitutione obediētie quod ad spūalia: qm̄ esset ita
bene periculū inobediētie culpabilis in vno sicut
in alio. Rn̄detur q latissima est differētia in spūali-
bus et tpalib⁹ quo ad hoc: et vtinā fuisset hō semp i
tellecta a prioribus et modernis: forte q adhuc sta-
rent greci cū latinis. Patet enim ex prori deductiōe/
q papa pōt remanere papa vniuersaliter in perfe-
ctione magna/imo maiori q̄ erat sylvester: et tamē
nullū habebit exercitium actuale circa tpalia eccle
sie vniuersalis p dioceses/quātūcūq habeat dñium
vel plenitudinē ptātis in habitu: q̄ ptās ex causis
certis pōt cohiberi et arceri/imo debet: ne exeat in
actū: sed dimittat singula singulis ministrare. Nō
ne christus fuit papa pfectissimus: nōne silr petr⁹:
ipsi tn̄ oē exercitiū abdicauerūt a se in talibus: q̄uis
christ⁹ cū sūma facilitate illud obtinere potuisset.
Nihil ergo de pfectione status sūmi pontificis di
minuitur/si p causa rōnali remouetur ad tēpus aut su
spenditur sibi tam anxia sollicitudo: tot curarum imo
taliū et piculosissimarum in aīa et corpe p huiusmodi
exercitio circa tēporalia distribuēda aut cōferēda:
augetur potius sua perfectio/et gratulari pfecto de-
beret in dño. ¶ Videtur vlterius pro hoc multis q
nō expedit vnū solū caput pesse in tali exercitio ad
ministrationis tēporaliū: sicut expedit/imo sicut ne
cesse est vnū solū pesse in spūalibus respectu oīm.
Cuius ratio est: qr ea que fidei sunt debent eadem
esse apud oēs: et hec idētitas et vnitas vix aut nūq̄
ppetuari pōt: nisi recursus esset finalis ad vnū ca
put. Sed de traditionib⁹ hūanis p regimine tem
poraliū ecclesie/totaliter oppositū inuenitur: quoni-
am sm varietatē tēporum/locorum et gentiū et respectiuē
variande sunt decretales et ordinatiōes sup colla-
tionibus et regimine taliū tēporaliū. ¶ Ex his oi-
bus q̄ latius possunt deduci pbabiliter vellent ali
qui dicere nō esse expediens fieri cōciliū decisiuū
sup restitutione vniuersali tēporalis administrati-
onis pape: sed sup hoc debet cōciliū vniuersale ce
lebrari. Nec oportet illos esse vel dici schismaticos
qui occasione data et accidēte talē in tēporalibus
fecerūt aut faciūt subtractionē: qr etiā stante vnita
te ecclesie talis subtractio cōtingebat vel in toto
vel in pte fieri fortassis debuisset: et hoc si absq gra
uiori scissura in spūalibus hoc potuisset cōtingere
et ita sapiētissima lucet in hac parte dei puidētia:
q̄ ex malo schismatis/alia bona sciet elicere. ¶ Et
si petatur de quo viueret papa interim et cardinales.
Rn̄detur q si faciāt debitū suū laborando et diligē-
ter inqrendo finē schismatis: psumendū est q cito
inuenirēt: et tūc puidebit eis cōciliū generale qua-
liter erit expediēs honestū p statu tantorum dñorū.
Silr de mō puisionis sufficientiū clericorum tūc tra
ctandū esset p futuro. ¶ Non expedit cōciliū psa
tū fieri tāq̄ viarum vnionis tm̄modo reptiuū. Ratio
est: qm̄ materia hmōi iā totaliter aperta est et dis-
cussa quo ad possibilitatē viarum et rōnabilitatē vel ir
rōnabilitatē earum: et nō restat nisi cōuenire istā obe
dientiā cū altera in aliqua viarum. Hoc aūt fieri pōt

si vnq̄ debeat fieri absq tali cōcilio huius obediē
tie: quoniā nō videtur q alia cōclusio ibidē cōclude-
retur: q̄ q summarentur aduersarij de aliqua via assu-
menda: si enim vna particularis via limitaretur/incide
remus in incōueniēs quale patimur. ¶ Ex his oi- S
bus nō determinatiue positis/sed tm̄modo exami
natiue: videtur sequi q nullo modo expedit nunc cō
ciliū istius obediētie fieri: nisi forte solū ad haben
dū liberā in cōsulendo deliberationē: et plenā con-
cordiā capitis et membrorum ad inuicem: sup modo et
forma vniendi hanc obedientiā secum et cū alia: et
hanc vnionē cōcorditer psequendi. ¶ Ad qd am-
plius declarandū possent adduci particulares cir
cūstantie sup diuersis affectionibus et intentiōib⁹
diuersorum: et sup periculo maximo nouarum dissensio-
nū suboriendarum: et vix vnq̄ sopiendarum in spūalib⁹
et tpalibus. Nisi prius ante oīa limitarentur ea q̄ tra-
ctanda essent in cōcilio sup q̄bus fieret. Nisi prete
rea fieret talis puisio sup pmissis nō determinan-
dis q̄ tangunt fidē et vniuersalē ecclesiā q cōuoca-
tio cōcilij nulli sup ipa disceptare aut saltem deter
minare psumerent. Denique cōstat aliquos affecta-
re totalē penitus decisionē bn̄dicti/et alij penitus h
nolunt: sed totis virib⁹ obuiterentur: nec est rō pa-
tens ad sui destitutionē statim sic inueniēda: vt di-
cunt. ¶ Restat igitur cōi et cōcordi cōcilio vel deli-
beratione tm̄modo q̄rere cū alijs viā aliquā: i qua
nobiscū cōueniāt p vniendo ecclesiā: siue via illa
sit cōuentio/siue cōpromissio: habēs vim cōcilij ge
neralis in modificatione sua: siue cōciliū generale
formaliter/siue cessio/siue oēs vie in vnū: si debe-
at pfect⁹ haberi finis: put multi doctores opinan
tur. Nā et cessio (vt dicūt) fieri nequit q̄ vnionē det
verā in ecclesia sine cōcilio generali: et p cōseq̄ns ne
q absq cōuentiōe: et psertim renuēte cedere altero
cōtendentiū: qm̄ p cōciliū taliter artabitur q̄libet/aut
artari poterit q reqritur eorum cōsensus. Nā si dissen-
serit obedire cōcilio erūt palā schismatici: et si schis
matici/erunt deponēdi. Quibus depositis pcedē
dū erit ad nouā electionē libere fiendā: sicut eis a
vita separatis aut libere cedentib⁹. ¶ An vō ista
sola causa vltimo tacta sit sufficiens causa ad hoc
q expediat aut de necessitate celebrandū sit hmōi
conciliū cōmune istius obedientie attēta difficul
tate in cōuocando: et expensis et periculis in conti
nuādo: iudicent illi ad quos spectat et in cōuenienti
bus maiorib⁹ prudēter occurrāt. ¶ Ut veritatis T
flāma ex discussionis ventilatiōe clarior emergat
pponemus/et soluemus obiectiones contra viam
mediā: q̄ put expedit tacta est. ¶ In pmis dicent
aliq̄ cōtra scdm expediēs q absq discussione eorum q̄
hactenus facta sunt: nō pōt syncere et p cōscientiarum
serenatione illud fieri qd pponitur. Nā si bn̄dictus
ex vna pte cū suis adherentibus: aut alij ex altera
fiunt culpabiles de schismate aut heresi vel de re-
bellione/aut alio tali vitio: q̄liter tales absq reco-
gnitione pprie culpe et postulatione venie indul-
gentiā apud deū et homines merebuntur: non remit
titur pena/ nisi confiteatur culpa. ¶ Sed respōdem⁹
q hec obiectio friuola ē et sophistica: atq fieri pos
set in omni materia dubia: sicut fieret ad impediē-

dū viam cessiōis libere absq̧ discussione iusticie.
Dicim⁹ igit̄ ẜm catholicā veritatē/ φ in dubijs po
test fieri cōfessio sub cōditione: ꝛ ex tali confessiōe
veniā absolutā petēs ꝯsequet̄. Addimus ad hec φ
oīa ꝛ fere oīa dici possunt dubia in foro exteriori
q̄ nondū sunt iudicialiter diffinita. Propterea nul
lus erit scrupulus obediendo dn̄o Benedicto: eti
am vbi fuisset hereticus aut schismaticus si resipi
sceret: vel si hoc nō cōstaret ꝑ diffinitiuā sententiā
ecclesie. Siḿr de subditis rebellantibus si q̄ fuis
sent diceret̄: Quis nesciat multa apō antiquos pa
tres/ ꝛ nunc quotidie tolerari: vt de simonijs ꝛ ali
is: q̄ si iudicialiter essent ventilata ꝛ cōuicta/ tolera
ri nō possent. Supaddimus φ tota res p̄sens ma
gnis dubioꝝ inuolutris cōtecta est ꝛ vtriusq̧ colo
rata. Sed nec sunt aliqua q̄ ꝓprie ꝛ nude taugant
opposita fidei: q̄n magis in factis diuersis ꝛ diuer
simode receptis: φ in iure consistūt. Nulli idcirco
possunt aut vix possunt de schismate ꝛ heresi perti
naces cōuinci in hac parte. Deniq̧ dicimus φ re
gula magistralis theologie nō debet nos scrupu
lis inq̄etare: vt fiat discussio illa. s. regula: φ si illō
sit dubiū an liceat/ an nō liceat illud fieri: si fiat/ cer
tū est illud esse peccatū: qm̄ ꝑ p̄dicta non habebit̄
rōnabiliter dubiū de eis q̄ fuerint cōcordata: ꝛ pre
supponet̄ q̄libet aut nō errasse/ aut de erratis peni
tere: ꝛ ita in sua honoris gradu/ iure aut saltim mi
sericordia remanere. ¶ Ceteꝝ ab alijs secūda fie
ret obiectio cōtra secundū expediens. Crimina in
quiunt nō ita generaliter remanere debēt impuni
ta: alioq̄n incentiuū tribuerent delinquendi. Sed
nec salua ꝯscientia forsan poterit dn̄s Benedict⁹
ea ratificare/ aut nō infringere q̄ facta sunt: nisi p̄
sertim veniā ꝛ nouā cōfirmationē singuli ꝓ se pe
tant: aut nisi de nouo habilitent̄ ꝛ ordinent̄. Sȝ re
spondemus φ freq̄nter p̄cipue in delictis taugen
tibus cōitatē aut holes grandis status: cōsultius
tolerāt̄ errores cōmunes/ φ̄ vindicari seuero rigo
re quererent̄. Nunq̄d non tolerat ecclesia meretri
ces? Nōne hec est exp̄ssa prudentissimi Aug. sentē
tia in scriptis suis multis/ cuius dicta sicut nec ali
orū hic nō inserimus: q᷑ a clericis satis cognoscun
tur: q᷑ insup magis rōnē q̄re talia dicta sunt φ̄ vbi
dicta sunt nūc ꝛ alr̄ offerre conamur. Nō deessent
rōnes ꝛ exempla nisi breuitatis amor obstaret: ꝛ si
non experientia doctrice pateret veritas. ¶ Pre
terea qḋ addit̄ de conscientia dn̄i Benedicti satis
dissoluit̄ ꝑ hoc idē dictū: φ etiā vbi fuissent mala
ꝑpetrata/ illa potest salua cōscientia ꝓ bono ꝛ vti
litate tanti negocij cōplendi tolerando dissimula
re. Sicut regulariter veꝝ est φ p̄latus nō solū pōt/
imo debet aliq̄ agere vel omittere ꝓpter generalē
inclinationē subditoꝝ: vbi etiā q̄sq̧ mala esset que
alr̄ agere vel omittere in graue delictū sibi verte
ret̄. Iuxta qḋ inferunt aliqui φ etiā vbi via cessio
nis minus bona fuisset: tn̄ attentis deliberationi
bus omniū subditoꝝ sup postulatione huius vie:
dn̄s Benedictus illā acceptare tenebat̄: sicut nūc
acceptauit/ q̄ntūcūq̧ alr̄ ad eā acceptandā nō fu
isset artatus vel artandus. Sed hoc omittam⁹: vo
lumus enī nihil discuti de factis hactenus vel in

de. Rursus ea que facta sunt in ꝓmotionibus ꝛ si
milibus: durāte subtractiōe autorizata sunt per or
dinarios locoꝝ: ad quos d̄ iure cōmuni spectabāt
talia. Cur ergo nō poterit dn̄s Benedictus presu
mere illos q̄ a se aut p̄decessoribus suis fuerāt ad
hec electi ꝛ ꝓmoti/ immemores non fuisse sue salu
tis: quare nequibit absq̧ scrupulo tolerare/ ne di
camus approbare q̄ facta sunt? ¶ Deniq̧ qḋ sub
iungit̄ de venia singillatim postulanda magis ad
verecundiā multoꝝ turbationē φ̄ ad tranquillita
tē ꝛ pacē: satis esse debebit postulatio venie gene
ralis/ ꝛ modis honestis executa. ¶ Facit ꝓ predi
ctis φ oīa sacra nisi forte penitētia vim suā habent
vt collatio ordinū/ baptismus ꝛ similia: φ̄tūcunq̧
fuerint a pctōribus distributa: stante tn̄ debita in
tentione faciendi q̄ ecclesia facere itendit: ꝛ preci
pue vbi nō ex affectata ignorātia iuris/ sȝ ex facti
inscitia peccatū exortū est: ꝓpterea nō erūt reordi
nādi iā ordinati. ¶ Deinde tertio obijcient alij cō
tra idē secundū ꝛ tertiū expediens: ꝛ dicēt φ impli u
catio est in terminis: vt dn̄o Benedicto fiat obe
dientia tanφ̄ sūmo pontifici: ꝛ nihilominus coar
tet̄ ei⁹ ptās ad certa ꝛ ꝑ certos modos: ꝛ φ sibi co
adiutores sociēt̄. ¶ Sed rn̄demus p̄mo iuxta po
sitionē illoꝝ qui subtractionē qḋ licite fieri potuis
set ꝯfirmauit: sicut reuera aut in isto aut in multis
casibus pōt euenire. Dicimus itaq̧ φ papalis di
gnitas non ꝓ extollentia aut fauore ꝑsone: sed pro
ecclesie vtilitate a christo statuta est: φ̄obrē ẜm exi
gentiā vtilitatis ecclesie tanφ̄ finis debet hec di
gnitas agibilia sua moderari: p̄sertim in eis q̄ nō
sunt exp̄ssa in iure diuino. Hoc enī dicere esset de
iure naturali cuiuslibet politie: qḋ violari non pōt
aut mutari. Si ergo ꝯtingit φ p̄dicta fieri sit expe
diens ꝓ eccl̄ia/ attētis circūstātijs negociorū: aut
videlicet ꝓpter culpā dn̄i Bn̄dicti seu aliquas ei⁹
cōditiones minus ciuiles ꝛ vtiles eccl̄ie: etiam vbi
nō essent culpabiles: aut ꝓpter generalē affectio
nē ꝛ deliberationē oīm subditoꝝ: etiā vbi errarent
ꝛ minus bn̄ iudicarent: dicimus non solū ista lice
re fieri/ imo posse cōsurgere obligationē ad agen
dū. Neq̧ in h̄ derogat̄ autoritati papali: neq̧ ple
nitudini ptātis sue collate sibi a christo/ sed imple
tur. Nā posse mala ꝛ inexpedientia ecclesie facere
q̄s diceret esse posse? q̄s crederet hoc a christo col
latū extitisse? Porro de istis tēpalib⁹ administrati
onibus ecclesiaꝝ possessionū/ iuriū beneficioꝝ/ et
similiū christus ꝑ seipm̄ imediate nullatenus se in
tromisit: nec ordinare curauit: sciens ꝛ volēs talia
esse variabilia ẜm exigentiā tēpoꝝ/ ꝑsonaꝝ ꝛ loco
rū/ ad cōem ecclesie vtilitatē: nō ad vnius aut pau
coꝝ singularē pompā/ aut inutilē vanitatē siue vo
luntatē. Nō postulat/ nec negamus: vt dn̄o pape ꝛ
suis cardinalibus fiat sufficiens ꝓuisio de bonis
ecclesiasticis: sicut olim sūmo sacerdoti inferiores
suas decimas offerebant. Sed hec ꝓuisio nonne
poterat adimpleri absq̧ h̄ φ necesse sit ex toto iura
ordinarioꝝ cassari vel suspendi? ꝑfecto sic. ¶ Po x
stremo dicent alij φ hec via que dicit̄ media cōple
ri nō potest absq̧ concilio huius obedientie gene
rali: ꝛ ita cadit in illō quod videt̄ velle fugere. Hic

respondemus q̄ si conciliũ generale non quereret
fieri nisi sub modificationib⁹ tactis in hac via me
dia: nõ videret incõueniẽs aut periculũ celebrare
huiusmodi conciliũ. Cessarent eñi omnia que con-
tra ipsius vtilitatẽ audiuimus allegari. Nihilomi-
nus illud conciliũ nequaq̃ iudicamus necessariũ
ꝓ cõplemento celeriori ⁊ faciliori huius vie: ⁊ abs
q̃ impensis inumeris ⁊ tractu tẽporis: q̄ nũc inte
rim prius q̃ ista concordata sint: dubia quedã oc-
rent sup cõuocatione cõciliĳ/ ⁊ quibusdã similib⁹/
q̃ hic cessant. Dubitabit forte alius q̄ dñs Bñdi
ctus audita ista via illã aut impediet/ aut nõ cõcor
dabit. Propterea forte tutius est/ vt ante oĩa secre
te quantũ fieri poterit habeat cõsensus maioꝝ oĩ-
um istius obedientie: aut saltẽ principaliũ vt com-
muni cõsensu totius sue obedientie fiat oblatio ta
lis/ cui vniuersali consensui si renuat assentire: q̄s
non videbit tunc eius modũ ꝓcedendi penit⁹ im
probabilẽ esse? quis nõ iudicabit ab eo iure recedẽ-
dũ fore? Non eñi poterit aliqua tergiuersatiõe fau
toria schismatis ⁊ subuersionis ecclesie denegari.

¶ Q, si quis ad extremũ dubitauerit similiter de
p̃ncipibus aliĳs q̄ nõ approbabunt viã hanc me-
diã: fatemur hoc nõ vsq̃quaq̃ certũ esse: nisi put
in moralibus sumenda est certitudo ex his q̃ vt i
pluribus ſm verisimiles ⁊ probabiles cõiecturas
eueniunt. Si in oĩbus predicta via nihil petit dif-
ficile aut onerosum vel inhonestũ: querit propter
quid principes ⁊ p̃lati debeant improbare: maxi-
me pro tanto bono reunitionis obediẽtie hui⁹ to-
talis obtinendo. Quid eñi graue erit q̄ oĩa indul-
geant pretenta/ ⁊ nõ discutiant: q̄ dñs Benedict⁹
habeat bonos ꝯsiliarios/ non suspectos/ cuicunq̃
parti: ſm quoꝝ iudiciũ agat q̃ acturus est: q̄ ipse a
vindicando ꝓprias aut alienas iniurias imunis
sit/ ⁊ deo cõmittat: aut certe vniuersali bono eccle-
sie ⁊ pacis illas donet: Idẽ dicimus de subditis q̃-
buscunq̃ erga dominũ Benedictũ. Profecto ni-
hil istoꝝ difficile est: nisi forte apud illos apᵒ quos
humilitas ⁊ charitas ⁊ ecclesiastica vnitas fuerint
onerose. s. qui turbationibus gaudent: ⁊ querunt
que sua sunt/ non que iesu christi. Aut qui suis sen-
tentĳs ceruicosa animositate nimis credunt. Aut
si difficilia esse ista quisq̃ contenderit: animaduer-
tat ille obsecro si plures sint in aliĳs vĳs difficul-
tates ⁊ ambages: aut viam aliquam omni difficul
tate carentẽ afferat in mediũ nos letis animis cõ-
plectemur. Q, si hoc vel facere non vult/ vel quod
magis credim⁹ nõ potest: tũc cũ aliquid agere ne-
cesse sit/ pergat nobiscũ in hanc sententiã ⁊ atten-
dat/ quid plus habeat damni ꝓ ecclesia: vel sic sta
re/ imo quotidie magnis lapsibus corruere ⁊ do-
minũ Benedictũ incarceratũ esse: ⁊ cardinales su
is honoribus spoliatos ⁊ principes ad contentio
nem periculosam dispositos videre: aut q̄ ita pre-
paremus nos per hanc reunitionẽ primã ⁊ totalẽ
huius obedientie: q̄ cũ alia celeriter ⁊ vtiliter tra-
ctare valeamus: ⁊ qualiter (si quis quesiuerit) iaꝫ in
parte responsum est: ⁊ a prudentioribus erit diligẽ
tius inquirendũ ⁊ inueniendũ facilius.

¶ Finis.

¶ Decreta in sessione

publica conciliĳ generalis Cõstantieñ. die sabbati
ix. Octobris Anno. M. ccccxvij. Et primo proe-
miũ sup futuris conciliĳs celebrandis: ⁊ ꝓuisione
aduersus futura schismata.

FRequẽs genera-
liũ concilioꝝ celebratio agri dñi-
ci p̃cipua cultura ẽ: q̃ vepres/ spi-
nas ⁊ tribulos heresum erroꝝ et
schismatũ extirpat/ excessus cor-
rigit/ deformata reformat/ ⁊ vine
am dñi ad frugẽ vberrime fertili-
tatis adducit. Illoꝝ ꝟo neglect⁹ p̃missa dissemi-
nat atq̃ fouet. Hec p̃teritoꝝ tẽpoꝝ recordatio/ ⁊ p̃
sentiũ ꝯsyderatio ante oculos nr̃os ponũt. Eapro-
pter hoc edicto ꝑpetuo sancim⁹/ decernimus atq̃
ordinamus: vt amodo generalia cõcilia celebren-
tur. Ita q̄ primũ a fine hui⁹ ꝯciliĳ in q̃nquẽniũ ime
diate sequẽs. Scdm ꝟo a fine illius mediate sequẽ-
tis ꝯciliĳ in septẽniũ ⁊ deinceps in decẽniũ ꝑpetuo
celebret: in locis q̃ summus pontifex ꝑ mẽsem ante
finẽ cuiuslibet cõciliĳ approbãte ⁊ cõsentiẽte conci-
lio/ vel in eius defectũ ipm cõciliũ deputare ⁊ assi-
gnare teneat: vt sic ꝑ quandã ꝯtinuationẽ semper
aut conciliũ videat/ aut ꝑ termini ꝓuidentiã expe-
ctet. Quẽ terminũ liceat sũmo pontifici de fratruꝫ
suoꝝ sctẽ romane eccl̃ie cardinaliũ ꝯsilio: ob emer
gẽtes forte casus abbreuiare: sed nullatenus ꝓro-
get. Locũ aũt ꝓ futuro cõcilio celebrando deputa
tũ absq̃ euidẽti necessitate nõ mutet: sed si forte ca
sus aliquis occurrerit/ quo necessariũ videret ipꝫ
locũ mutari: puto obsidionis/ guerraꝝ/ pestis/ aut
similis. Tunc liceat sũmo pontifici de p̃dictoꝝ fra
trũ aut duaꝝ partiũ ipsoꝝ cõsensu atq̃ subscripti
one aliũ locũ p̃us deputato loco viciniorẽ ⁊ aptuꝫ
sub eadẽ tñ natione subrogare: nisi idẽ vel siĩe im-
pedimentũ ꝑ totã illã nationẽ vigeret: tunc ad ali
quẽ aliũ locũ viciniorẽ alterius nationis aptũ hu-
iusmodi conciliũ poterit conuocari: ad quẽ p̃rela-
ti ⁊ aliĳ q̃ ad cõciliũ solẽt cõuocari/ accedere tenea
tur: acsi a p̃ncipio locus ille fuisset deputat⁹. Quã
tñ loci mutationẽ vel termini breuiationeꝫ teneat
dictus summ⁹ pontifex legitime ⁊ semel ꝑ annum
ante p̃fixũ terminũ publicare ⁊ intimare vt ad ipꝫ
cõciliũ celebrandũ p̃dicti possint statuto termino
cõuenire. ¶ Si ꝟo q̃ absit/ in futurũ schisma ori
ri ꝯtingeret: ita q̄ duo vel plures ꝓ sũmis pontifi
cibus se gererẽt: a die quo ipsi duo vel plures insi-
gnia põtificat⁹ publice assumpserint seu admini-
strare ceperint: intelligat ipso iure terminus cõciliĳ
tũc forte vltra annũ pendens ad annũ ꝓximũ bre
uiatus: ad quos oẽs p̃lati ⁊ ceteri qui ad conciliũ
ire tenent sub penis iuris ⁊ aliĳs ꝑ cõciliũ imponẽ
dis absq̃ alia vocatione cõueniãt. Necnõ impera
tor ceteriq̃ reges ⁊ p̃ncipes ꝑsonaliter vel ꝑ solẽ-
nes nuncios tanq̃ ad cõmune incendiũ extinguẽ-
dum: p viscera misericordie iesu christi eruunc exorati
ꝯcurrãt. Et q̃libet ipsoꝝ ꝓ romano põtifice se gꝫ

rens infra mēsez a die q̄ sciētiā habere potuit: aliū
vel alios assumpsisse papatus insignia vel ī papa-
tu administrasse teneat̄ sub interminatione male
dictiōis eterne ꝛ amissiōis iuris/si qḋ forte sibi q̄si
tū esset a papatu/quā ip̄o facto incurrat: ꝛ vltra h̄
ad quaslibet dignitates actiue et passiue sit inha-
bilis: conciliū ip̄m ad terminū anni p̄dictū loco p̄
us deputato celebrandū indicere ꝛ publicare: et p̄
suas literas cōpetitori vel cōpetitoribus/ip̄m vel
ip̄os ꝓuocādo ad causaz/vel ceteris p̄latis ac p̄n
cipibus q̄ntū in eo fuerit intimare: necnon termi-
no p̄fixo sub penis p̄dictis ad locū conciliȷ̈ ꝑsona
liter se trāsferre: nec inde discedere/donec ꝑ conci
liū causa schismatis plenarie sit finita. Hoc adiē
cto/ꝙ nullus eoꝝ contendentiū de papatu/ in ip̄o
concilio vt papa p̄sideat. Quinimo vt tāto liberi-
us ꝛ citius ecclesia vnico ꝛ indubitato pastore gau
deat/sint ipsi om̄es de papatu cōtendentes: postq̄
ip̄m conciliū inceptū fuerit/autoritate huius san
cte synodi ip̄o iure ab om̄i administratione suspē-
si: nec eis aut eoꝝ alteri/donec causa ip̄a ꝑ cōciliū
terminata fuerit: quōlibet a quoq̄ sub pena fauto
rie schismatis obediat̄. ¶ Q, si forte electionē ro
mani pontificis ꝑ metū q̄ caderet in cōstantē viꝝ
seu imp̄ssionē de cetero fieri cōtingat: ipsam nul-
lius decernimus efficacie vel momenti: nec posse
ꝑ sequentē consensū etiā metu p̄dicto cessante ra-
tificari vel approbari. Non tamē liceat cardinali
bus ad aliaz electionē ꝓcedere/nisi ille sic electus
forte renunciet vel decedat/donec ꝑ generale cō-
ciliū de electione illa fuerit iudicatū: et si ꝓcedant/
nulla sit electio ipso iure. Sintq̄ sic secūdo eligen
tes ꝛ electus si se papatui ingessit: omni dignita-
te/honore ꝛ statu etiā cardinalatus et pontificali
ipso iure priuati ꝛ inhabiles decetero ad easdem/
ac etiā ad papalē. Nec aliquis eidē secūdo electo
vt pape sub pena fautorie schismat̄ obediat quo-
quo modo. Et eo casu conciliū de electione pape
ꝓuideat illa vice. Sz liceat/imo ꝛ teneant̄ electo
res om̄es/aut saltē maior pars ipsorū/q̄ cito sine
periculo personarū pōt: etiā si periculū omniū bo-
noꝝ immineret/se transferre ad locū tutū/ꝛ metū
p̄dictū allegare corā notarijs publicis ꝛ notabili
bus personis in multitudine populi in loco insi-
gni: ita tñ ꝙ allegātes metū hmōi/habeāt ī ip̄ius
metus allegatione exp̄mere speciē ꝛ qualitatē di-
cti metus: ꝛ iurare solēniter ꝙ metus taliter alle-
gatus est verus: ꝛ q̄ credūt seip̄m posse ꝓbare: ꝛ q̄
ꝑ maliciā vel calumniā hmōi metum nō ꝓponūt.
Nec vltra ꝓximū futurū conciliuz vllo mō possit
differre allegatio dicti met⁹. Teneant̄ insuꝑ post-
q̄ se trāstulerint ꝛ metū allegauerint/mō p̄dicto ꝓ
uocare sic electū ad conciliū: quod concilium si vl
tra annū pendeat a die ꝓuocationis hmōi/intelli
gat̄ ad annū: vt supra ip̄o iure terminus breuiat⁹:
ꝛ nihilomin⁹ teneat̄ electus ipse sub penis predi-
ctis: ꝛ cardinales ꝓuocantes sub pena amissionis
cardinalatus ꝛ olm bn̄ficioꝝ suorū/quā ipso facto
incurrāt: infra mēsem a die ꝓuocatiōis concilium
ip̄m: vt supra dicit̄ indicere ꝛ publicare/ꝛ q̄ citius
poterit intimare; cardiales ipsi ceteriq̄ electores

ad locū cōciliȷ̈ tp̄e cōueniēti ꝑsonaliter se trāsferre,
ꝛ vsq̄ ad finē cause expectare. Teneant̄ quoq̄ pre
lati ꝛ ceteri vt supra/ad ꝯuocationē cardinaliū tm̄
si forte sit electus conuocare/cessaret accedere. Q,
etiā sic electus in ꝯcilio ipso nō p̄sideat: q̄nimmo
sit a termino initiādi cōciliȷ̈ ipso iure ab oī admini-
stratiōe papat⁹ suspēsus: nec sibi a quoq̄ sub pena
fautorie schismatis quōlibet obediat̄. ¶ Q, si in
fra annū ante diē indicti cōciliȷ̈ ꝯtingāt supradi-
cti casus: videlicet ꝙ plures se gerāt ꝓ papa: vel ꝙ
vnus ꝑ metū seu imp̄ssionē eligat̄: censeat̄ ip̄o iu-
re tā gerētes se ꝓ papa/q̄ electus ꝑ metuz seu im-
pressionē/ꝛ cardinales ad dictū ꝯciliū ꝓuocati: te-
neant̄q̄ ī isto ꝯcilio cōparere/ꝑsonaliter cāz expo
nere ꝛ iudiciū ꝯciliȷ̈ expectare. ¶ Q, si dictis ca-
sibus occurrētibus ꝯtingat forte casus aliq̄s quo
necessariū sit locū conciliȷ̈ mutare vel obsidiōis vł
guerre vel pestis vel siliis: teneant̄ nihilomin⁹ taz
oēs supradicti q̄ oēs p̄lati/ceteriq̄ qui ad concili
um ire tenētur ad locū ꝓximiorē: vt p̄mittit̄ qui sit
habilis ad conciliū cōuenire: possitq̄ maior pars
prelatorū q̄ infra mēsem ad locū certū declinaue-
rint illū sibi ꝛ alijs ꝓ loco cōciliȷ̈ deputare: ad quē
ceteri conuenire teneantur/ac si a principio fuisset
deputatus. ¶ Conciliū aūt vt prefert̄ cōuocatū ꝛ
cōgregatū de hmōi schismatis cā cognoscēs/et in
contumaciā electoꝝ seu gerentiū se ꝓ papa vel car
dinaliū/si forte venire neglexerint: litem dirimat/
causamq̄ diffiniat: ac culpabiles in schismate ꝓ-
curādo seu nutriēdo/vel in administrādo aut obe
diēdo vel administrātibus fauēdo/seu ꝯtra inter-
dictū superius eligēdo/ vel calūniosos in allegan
do metū/etiā vltra p̄dictas penas cuiuscunq̄ gra
dus/status seu p̄eminētie existāt eccliastice vel mū
dane sic puniat: vt vindicte rigor trāseat ceteris ī
exēplū. ¶ Ut aūt met⁹ seu imp̄ssionis molestia in
electiōe pape eo formidolosi⁹ euitet̄: quo toti chri
stianitati lamētabilius eoꝝ incussio seu factio ꝑpe
trat vltra p̄dicta/spāliter duxim⁹ statuēdū: ꝙ si q̄s
hmōi metū vel impressionē aut violentiā electori
bus ipsis vel alicui eorū in electiōe pape intulerit
seu fecerit aut fieri ꝓcurauerit/vel factū ratum ha
buerit: aut in hoc consiliū dederit vel fauorē: faci
entēve scienter receptauerit vel defensauerit: aut
negligens in executione penaꝝ inferius memora
taꝝ extiterit: cuiuscūq̄ status/gradus vel p̄eminē-
tie fuerit: etiā si imperiali/regali/pōtificali/aut alia q̄
uis ecclesiastica aut seculari p̄fulgeat dignitate: il
las penas ipso facto incurrat/que in cōstitutiōe fe
licis recordationis Bonifacij pape octaui que in
cipit Felicis/continētur: illis effectualiter punia-
tur. Ciuitas vero etiā si quod absit vrbs romana
fuerit/vel alia queuis vniuersitas: que talia faci-
enti consiliū vel auxiliū dederit aut fauorē: vel in-
fra mēsem saltē taliter delinquētē: ꝓut tāti facino
ris enormitas exegerit/et facultas ei affuerit: non
duxerit puniendū: eo ipso subiaceat ecclīastico in-
terdicto. Et nihilominus preter dictā vrbē/ pon-
tificali ꝛ supra eo ip̄o sit p̄uata dignitate/nō obstā
tib⁹ p̄uilegijs q̄buscūq̄. ¶ Volum⁹ insuꝑ ꝙ ī fine
cuiuslibet cōciliȷ̈ generalis hoc decretū publice

nir solenniter: necnō quādocūq₃ ꝛ vbicūq₃ roma-
ni pontificis electio imminebit facienda: ante in
gressum conclauis legat ꝛ publice intimet.

Sermo eiusdē cācellarij factus in die Circūcisionis dn̄i/ coram papa apud Tarasconam.

y APparuit gratia
dei et saluatoris nostri oībus
hoīb⁹: erudiēs nos/ vt abne
gātes ipietatē et secularia de-
syderia: sobrie ꝛ iuste ac pie vi
uam⁹ in h̄ seculo: ꝛ reliq̄ q̄ nūc
audiuit ex ep̄la pauli vr̄a deuo
tio. ¶ Qm̄ apparuit grā dei ꝛ saluatoris nr̄i: ade-
amus cū fiducia thronum gratie ei⁹: vt misc̄diam
ei⁹ ꝯsequamur ꝛ grām ī auxilio opportuno. Nā q2 fi-
nis nr̄ sup nos: ꝛ nos debilitati ꝯfractiq₃ iacem⁹ in
imo/ ꝛ limo ꝯfigimur: ꝯfundat pelagiana heresis
q̄ grām dei p̄ subleuatōe necessariā abnegare p̄su-
mit. ¶ Rursus q2 de gratia dei sermo habēd⁹ est
ꝛ de noīe iesu/ quē nemo pōt dicere nisi in sp̄ūsctō
vt ipse iesus s̄m nomē suū sit nobis iesus: vt pre-
terea ꝯdēnatos ī curia iusticie/ gratie nos curia su-
cipiat/ dū interim sedet ī throno sue gratie/ p̄usq̄
legitimū t̄ps cōparēdi p̄tereat: appellem⁹ ad curiā
ꝛ thronū gratie: illic nos p̄sitem⁹ ī ꝯsessiōibus vbi
soror nostra mr̄ ē eiusdē gratie ꝛ aduocata nostra:
q̄ plane despicere nos nō poterit. Caro eīn et san-
guis noster ē: ꝛ curie sue iura defendet iura gratie.
Sed q̄s ē iste thron⁹ gratie? Ille p̄culdubio puer
hodie circūcisus: cui⁹ vocatū est nomē iesus: vt p̄ ie
suz grā fieret sic lex p̄ moysen data est/ vt saluaret
mūdus p̄ ip̄m: quē vidimus plenū grā/ īmo grār.
Deus me⁹ misc̄dia mea/ inq̄t p̄pha. Et q̄d misc̄dia
nisi grā. Sed dicet fortasse timidior aliq̄s: Ego
apertos h̄ns oculos cordis ī lumine fidei ꝛ lucerna
euāgelice veritatis hodierne: intueor in h̄ puero se
ueritatē diuine iusticie seuerā valde: q̄ etiā p̄prio fi
lio dei non pepcit/ q̄n eū nuditati ꝛ frigori ꝛ duro
vulneri dū tenellus circumcidit exponeret. Et tu
mihi apud ip̄m puerū inuenire thronū gratie re-
promittis. Si in viridi h̄ fecit deus: si innocētissi-
mo filio nō pepcit/ in sicco q̄d fiet: pctōribus īser-
uis q̄liter ignoscet? Quinetiā mater ei⁹ mater b̄n-
dicta: q̄bus ocul' pctōres inspiciet/ q̄ tota hodier-
ni doloris sui cā sunt: q̄ totā sue grādis anxietatis
materiā p̄buerūt/ dū p̄pter eos vnigenitū dilectis-
simū ex acri vulnere cruentū/ ex nuditate ꝛ frigore
vagientē cognoscit et dolentē? At v̄o q̄sq̄s h̄ dixe-
rit: sciat nil tale timendū: satisfactū est iusticie/ sa-
tiata est. nō puniet bis in idip̄m eū q̄ gratiaz hui⁹
pueri flagellati meruit: q̄ fact⁹ ē a deo nob̄ iusticia
atq₃ redemptio: in quo et si iusticia appareat ī ei⁹
attritione p̄pter pctā nostra: supeminenter tn̄ ap-
paret grā dei: q̄ vt s̄uū redimeret/ tradidit filiū q̄si
pctōrē puniendū. ¶ Sed et tu virgo dignissima/
nō abhorre pctōres: sine q̄bus nusq̄ fores tali di-
gna filio: q̄ licet ex te genitus est/ attn̄ nobis natus
nobis datus. Adimus ergo cū fiducia te ꝛ filium
tuū. In q̄bus talis apparuit gratia dei vt tu ma-
ter dei fieres inueniēdo grāz apud deū: ꝛ ip̄e hō fili-
us dei diceret: ita vt nō dubitauerit Aug. asserere
nullā in rebus p̄ tempus ortis maiorē ista esse gra
tiā/ dū verbū caro factū est. De quo verbo locutu
rus det ip̄e nobis gratuita benignitate verbū ef-
ficax ꝛ fructuosū meritis ꝛ p̄cibus tuis v̄go glio-
sa/ q̄ ab angelo vocata es grā plena antonomati-
ce ꝛ diuina salutatione quā repetimus dicentes:
Aue ꝛc̄. ¶ Apparuit grā dei ꝛ saluatoris nostri/ ꝛ
reliq̄. Exhilaresce tu q̄ perieras: miserāde hō erige z
aures: audi et grās age/ qm̄ apparuit grā dei/ dati
certe optimū ꝛ donū p̄fectū: qm̄ grā dei vita eter-
na: et si dn̄s dat gratiā/ dabit ꝛ gloriā. Non igitur
inuanum hanc dei gratiā accipias: nō per ingrati y
tudinē in huius anni principio encenium tam insi
gne paruipendas. Et attendas vigilanter: q2 nō
dixit Ap̄ls: Apparuit sapientia dei: apparuit iusti
cia dei: apparuit potētia. Illas quippe magis ex
timescebat homo reus p̄ditor et damnatus q̄ de-
syderabat. Quoniā sapientia accusabat: ꝛ nō ha-
bebat locū negatio/ nec valebat excusatio Adam
vbi es ꝛc̄. Si voluerit mecuz contendere (dicebat
Job afflictus) non potero respōdere vnū p̄ mille
Iusticia accusatū condemnabat/ et nō inueniebā
tur appellatio: q2 audisti vocē vxoris tue ꝛc̄. Pro-
pterea idē Job verebat omnia opera sua/ sciens q̄
nō parceret delinquenti. Hinc quoq₃ est p̄phetī-
ca supplicatio: Nō intres in iudiciū cū seruo tuo
dn̄e: quia nō iustificabit in conspectu tuo om̄is vi
uens. Potentia deniq₃ accusatuz ꝛ condemnatū
puniebat: et non erat euasio. A facie manus tue. i.
potentie ego defeci/ plorabat Psalmista. Et rur-
sus: Quis nouit potestatē ire tue: ꝛ p̄e timore tuo
irā tuā dinumerare? Et/ nemo est qui d̄ manu tua
possit eruere. Nō ergo querebamus sapientiā ac-
cusantē/ nō iusticiā condemnantē/ nō potētiā exe-
cutiom sententiā demādātē atq₃ seuientē. Ubi se-
uientē? Seuientē nūc in celo ꝯtra apostatas ange
los/ nūc in paradiso ꝯtra parētes p̄mos: nūc ī tur-
ri Babel per confusionē linguarū/ nūc in terra p̄
diluuiū aquar̄ multar̄: nūc in pentapoli peccatri-
ce p̄ subuersionē peruersorū/ tandē in inferis per
inclusionē omniū. Sed solā gratiā miserātē ꝛ ab-
soluentē petebamus: qua salui essemus/ nō ex ope
ribus iusticie que fecimus nos. Et hec hodie no-
bis apparuit/ dum celauit deus potentiā in infir-
mitate/ sapientiā in infantia/ iusticiaz in pietate et
circūcisionis satisfactione. Tanq̄ imposuerit de-
us silentiū eis: et dederit audientiā totā misericor
die. Ita supatis oībus dat triūph⁹ gratie. Et hec
apparuit hodie nobis valde necessaria. Nā quid
ageret/ quo se verteret hō ꝯdēnatus in curia iusti-
cie/ si nemini datus esset locus appellatiōis ad cu
riā gratie/ si nō suparet misc̄dia iudiciū? ¶ Dica-
mus iterū q̄ prius sempiterna dei virtus atq₃ di-
uinitas (teste ap̄lo) ex eis q̄ facta sūt intellecta cō-
spiciebat: sic antea dixerat sapiens/ q̄ ex magnitu
dine speciei et creature pōt visibiliter earū creator
agnosci. Sed ꝛ sapientiā ei⁹ ex operibus agnoui-
q̄ exclamās dixit: Quā magnificata sunt opa tua

dñe: oīa in sapīa fecisti. Poterat qȝ dei beniuolē tia vt cūcꝫ agnosci ī rex dignātissima ꝯseruatiōe ⁊ directiōe ī suos fines: sic potētia ex creatiōe/ ⁊ sapientia ex gubernatiōe videbat̃. Quapropter forte grāz appellat sapiēs nutricē oīm. Sȝ ex repatiōe lapsi/ ex recreatiōe dep̃diti/ ex iustificatiōe ipꝫ maxime apparuit grā dei. Nā q̄ grā maior/ q̄ liberalior vel dici vl̃ existimari potuerat/ q̄ vt tātū daret deus hoī vt paup̃ fieret: q̄s hꝰ crederet/ si nō ꝯscius secretoꝝ dei Paulus assereret: q: p̃ nob̃ egenꝰ factus est/ vt illius inopia diuites essemꝰ. Grā insuper q̄lis mirabilior/ q̄ vt taliter cōpateret̃ hoī misero deus/ q̄ miser fieret/ opprobriū ⁊ abiectio plebis. Ista nōne sunt viscera misc̄dīe dei nostri: ī q̄bus visitauit nos oriēs ex alto. In q̄bus apparuit grā dei ⁊ saluatoris nr̄i hodie circūcisi. ¶ Amplius v̄o dña natura (vt hūano more loq̄mur) q̄uis ī suo creaturaꝝ speculo pulcherrio/ ī libro capacissimo/ ī carmine sonoro ⁊ harmonico mōstraret potētiā dei efficientē/ ⁊ sapiam exemplātē/ ⁊ bonitatē cuncta finientē: p̄mū ex vnitate: scd̄m ex veritate: tertiū ex bonitate creaturaꝝ. Rursus p̄mū ex eaꝝ mō: scd̄z ex specie: tertiū ex ordine. Silr̃ ex creaturaꝝ mēsura potentiā/ ex eaꝝ numero sapientiā ex pōdere trahēte in suos fines bonitatē: vt quodā circulo intelligibili ex ip̄o creāte/ ⁊ p̄ ip̄m exemplantē/ ⁊ in ip̄o finiente sint oīa: nihilominꝰ mundus hāc sapiam dei potentiā ⁊ bonitatē cognoscere habens/ nō glorificauit deū neqꝫ grās egit: sed vluerāt sibi oīa/ ⁊ obscuratū factū est insipiēs cor eoꝝ: ⁊ defecerūt scrutātes scrutinio. Quāobrē ordinauit deus facere opus noue gratie supra naturā: vt esset grā dña reginaqꝫ nature. Nā gratia eiꝰ q̄ ⁊ misc̄dia sup̄ oīa opa eius. Que gratia licet sup̄boꝝ oculos sua luminositate cecauerit: illustrauerit mentes humiliū/ sicut exultās iesus in sp̄ū: Cōfiteor inq̄t tibi pater celi ⁊ terre/ qm̄ abscōdisti hec a sapientibus ⁊ prudentibus: ⁊ reuelasti eā paruulis. Ita pater: qm̄ sic placitū est apud te. Placitū/ nō meritū: vt nō glorieẗ aā eū stulta p̄sumptio oīs carnis/ q̄ in sapientia deū nō cognouit. Ideo placuit per stulticiā p̄dicationis noue gratie saluos facere credentes. Hoc autē opus gratie apparuit manifeste in eo q̄ verbū caro factū est: vbi totum opat̃ gratia/ totū sibi dat̃. Nil aut paucum habet natura/ neqꝫ ex radice sup̄ioꝝ astroꝝ ⁊ ꝯstellationū sicut impietas quorundā finxit. Neqꝫ ex actiōe inferiori elementoꝝ/ saltē quo ad modū q̄ subitus fuit. Ubi p̄terea patiẗ misericors ⁊ miserator dñs: vt saluet̃ et regnet p̄uaricator hō reus. ¶ Apparuit ergo benignitas et humanitas saluatoris nostri dei: vt alibi gaudet Apl's. Apparuit inquā mystice hec humanitas/ vt signū magnū in celo celorū deo. Nā sibi hypostatica vnione ꝯiūcta est: et hec quasi mulier amicta sole iusticie: q: plena gratie luminose: ⁊ luna totius mutabilitatis nature sub pedibus eius/ rōne autoritatis impiose: ⁊ corona stellaꝝ duodecim: q̄ sunt duodecim p̄rogatiue singulares in capite eius ex dñationis sublimitate. Nā ⁊ benigna humanitas dei saluatoris nostri vniuersum mundū sp̄ūaliū eternarūqꝫ creaturaꝝ purgat illuminat ⁊ perficit/ superior eis in ordine hierarchico stabilita/ vt sol quidā eternitatis. Imperiū quoqꝫ possidet sup̄ vniuersū materiale atqꝫ corporeū: vt ex miraculoꝝ opatione monstratū est. Duodecim postremo p̄rogatiuis quasi totidē syderibus coronata refulget: quatuor in compatiōe ad diuinitatē/ totidē in compatione aīe ad carnē/ et rursus totidē in compatione ad totā rerū vniuersitatē. Cōsydera humanitatē huiꝰ pueri hodie circūcisi in ordine ad diuinitatē: ⁊ inuenies q̄ ī ea tāq̄ in ope p̄clarissimo super aliud oē creatū relucent q̄tuor attributa: q̄ sunt dei potentia/ dei sapiētia/ dei iusticia/ ⁊ supereminēter dei gratia: q̄ circulo quodā sp̄ūali infimū summo iūgit/ pacē operās in terris ⁊ in celo. Cōsydera aīam in ordine ad carnē: et inuenies carnē ab ea quadruplici dote decorari. Agilitate/ subtilitate/ impassibilitate ⁊ claritate. Et q̄ in via nō ita fiebat/ hoc erat specialē dispensationis diuine miraculū. Deinde si cōsyderaueris humanitatē huiꝰ pueri in ordine ad creaturam vniuersam/ videbis eā tanq̄ instrumētū diuinitatis habere omnē potestatē in celo ⁊ in terra/ in mari ⁊ in omībꝰ abyssis: btōs illuminat ⁊ p̄ficit in celo: viatores iustificat in terra: alios nō plene iustificatos dimittit hic vel alibi in mari purgationis. Alios obstinatos dānat ⁊ deturbat in abyssū damnationis. ¶ At v̄o q: multus est hic sermo ⁊ ad interp̄tandū difficilis/ ⁊ oratio nostra ad alios p̄perās expediri desyderat: coartemus eā infra limites p̄ntis celebritatis: ⁊ duobꝰ q̄si gradibus itinere breuiato decurrat. 2 Et dicamꝰ q̄ apparuit gr̄a dñi p̄mo in humili subiectiōe sua ad legē circūcisionis. Postq̄ impleti sunt dies octo vt circūcideret̃ puer/ inq̄t euāgelista. Apparuit scd̄o ī populi redēptione p̄m nomen saluatōis: vocatū est nomē eiꝰ iesus: qd̄ vocatū est ab angelo p̄usq̄ ī vtero ꝯciperet̃. Cām reddit angelus apud mattheū. qm̄ saluū faciet pp̄lm suum a p̄ctis eoꝝ. Hoc mō euāgeliū cū ep̄la sociātes: vtrūqꝫ p̄ alterutꝝ deducamꝰ sub duobꝰ tm̄ grē dei signis: q̄ sūt hūanitas seu hūilitas p̄mū signū: ⁊ scd̄z benignitas seu charitas. Unū in circūcisiōe/ in nolatione alterū: vt verū sit q̄ apparuit humanitas in p̄mo mysterio/ benignitas in secūdo/ ⁊ gratia in vtroqꝫ dei saluatoris nostri. Itaqꝫ q̄s fideliū nō perspicuū habeat ⁊ cōpertū gratiā dei hodie apparuisse: duȝ attendit q̄ ipse legis conditor duro se legis vinculo quasi seruus astringit: et fit sub lege velut infans/ velut impotēs et peccatis obnoxiꝰ. Ad quid ista? Nimirū vt ingratitudo nequā p̄sumptionis humane cōfunderetur ⁊ erudireẗ: que in tantā p̄rupit audaciam/ magis vero amentiā/ vt diuinitatis maiestatē appeteret: volēs esse sicut deus/ sciens bonū ⁊ malū: p̄pterea deus medicamentū cōtrariū humilitatis opposuit/ descendēs a summo sue maiestatis ad ima vilissima nostre humanitatis. Sic aduersus auariciā p̄mi hominis ipse summā libertatē. Sic aduersus gulā eius ipse summā frugalitatem. Sic aduersus ingratitudinem nimiam ipse gratiam ostendit infinitā: erudiens nos facto certissimo: vt abnegātes impietatē malam hospi-

tẽ ⁊ sodalẽ ꝑfidiã/⁊ secularia desyderia q̃ mergunt
in interitũ: sobrie/iuste ⁊ pie viuamus in h̃ seculo.
Sobrie quo ad nos. Juste quo ad ꝓximos. Pie q̃
ad deũ et sctõs. Huiliemus igit̃ aias nostras legi
imitãtes hũc puerꝝ: et circũcidamus ꝑ discipline
cultꝝ viciorꝝ supfluitatẽ a nobis et sensibꝰ nostris:
Circũcidat̃ cor a ꝑsumptiõis ꝓputio/ ne plus sa-
piat q̃ oportet: nec prudentie ꝓprie innitat̃. Circũci-
datur ipm ab oĩ carnalitatis excessu: vt sine sordi-
bus ⁊ colluuie voluptatis sit purꝝ et mundũ. Cir-
cũcidant̃ oculi ne videant vanitatẽ: os ⁊ lingua ne
loquãtur mendaciũ: aures ne audiãt detractionẽ:
tactus et gustus ab oĩ lubricitate: totũ corpꝰ a re-
belliõe ꝯtra alam ꝯtumaci. Ut sobrie viuamus in
nobismetipsis: viuamus ⁊ iuste apud ꝓximos/ red
dentes vnicuiq; qḋ suum est: cui vectigal/vectigal
cui honorẽ/honorẽ. Uiuamus tñdẽ pie/ deo adhe-
rentes ꝑ fidẽ ⁊ spem et ꝑ charitatẽ: circumcidẽtes
oẽm errorẽ et supstitionẽ ꝑ fidẽ / oẽm desperationẽ
et ꝑsumptionẽ ꝑ spem/ oĩe odiũ et cupiditatẽ per
charitatẽ: Sit in nobis fides vera et viua sm vim
rõnabilẽ ex recognitiõe imense sapie: sit spes cer-
ta sm vim irascibilẽ ex ꝓfessione sũme eius poten
tie. Sit charitas feruida ex ꝯsyderatiõe sũme be-
niuolẽtie et gre: q̃ apparuit hodie in circũcisionis
hũiliatiõe. Hoc modo sobrie intra nos/iuste iuxta
B nos/⁊ pie supra nos viuemus in h̃ seculo. Sz ve ti-
bi pessima: ve tibi nequã mgñitudo cordis humani
cordis incircũcisi et certe inhumani: dũ ad tantaꝫ
grãꝫ notissimã dei tm̃ nõ corrigeris/nõ emolliris
nõ flecteris. Humilis est ipe q̃ est deus bñdictus ĩ
secula: et tu ceruicẽ erigis: tu supbis terra ⁊ cinis.
Tu sordida pellis inflaris et tẽderis. Tu inq̃ infla
ris et tẽdens sordida pellis/saccus stercorꝝ et ver-
miũ. Hũilis est ipse legislator tuus obseruãs legẽ
tuã: ⁊ tu quotidie legis sue iugũ suaue ⁊ leue ꝯtũa-
citer excutis ⁊ ꝯfringis. Hũilis postremo inenit̃
pius erga te misericors ⁊ benignꝰ: ⁊ tu plenꝰ ipie-
tate errores fingis/⁊ seq̃ris supstitiões: de eo q̃q;
vel supbe ꝑsumis vel despas superbiꝰ. Ad ipm de
niq; nullo pietatis/nullo dilectiõis affectu mone-
ris. Pudebat fortassis inseq̃ humilẽ hoiem: vsq;
quo pudebit humilẽ christũ imitari. Uide stupen-
dũ et horresce: flagellat̃ ĩ circũcisiõe leo d̃ tribu iu
da: vt humiliet̃ canis mortuus/filius hois putre-
do ⁊ vmis. Circũcidit̃ ĩ carne puer iesus/vt absq;
ꝓputio nos ĩ corde ⁊ sensibus maneamus: vt cum
abraã nos filiũ vnigenitũ cũ tota familia ⁊ verna-
culis: h̃ est spm̃ nrm̃ cũ affectiõibꝰ ⁊ cognitiõibus
vniuersis circũcidere disciplĩne cultro neq̃ q̃ omit
tamus: sꝫ tollamus opprobriũ egypti: si neq; peri-
re de ppło/neq; fedus dei irritũ efficere voluerimꝰ
¶ Oẽs q̃dẽ h̃ agere ꝯuenit/clerꝝ ꝑcipue: sic ipse ꝓ
ceteris in dñi sortẽ electꝰ est. Exultet igit̃ cũ tremo
re humili/ et grãs agat: et appareat ĩ eo gr̃a dei et
saluatoris nostri. ¶ Sed heu clerꝰ hodie/queꝫ ꝓ
maiori gr̃a gratie vicissitudinẽ repẽdere dignũ fu-
erat/plus aliis repleł ingratitudine: ⁊ ꝓputiũ sibi fe
cit impietatibus ⁊ secularibus desyderiis: neq; so
brie neq; iuste neq; pie viuẽs ĩ h̃ seculo. ¶ Ita per
gebã ĩ meditatione mea/satyrã in clerꝝ declamare.

Neq; eñi in tã vberi indignationis materia deesse
verba poterãt. Duꝫ ecce studiositas speculatrix
importunitate quadã sua grãdẽ q̃stionũ specula-
tiuarꝝ syluã apponere videbat̃: vt plus sibi q̃ edifi
cationi deseruirẽ. ¶ Dic inquit si christus circũci
sus est/an circũcisus resurrexerit in gloria dispar
gẽtibus factus? Ita me pie tenere rñdi ad honorẽ
eorꝝ/ex q̃bus christus fuit sm carnẽ: q̃ est deꝰ bñdi
ctus/et ad ꝑuersorꝝ ꝯfusionẽ. ¶ Dic ꝑticulã illaꝫ
carnis virginee: vt multi ferunt/dimisit in terris.
Et talis de effuso tũc sanguine q̃stio est? Rñdi q̃s-
dã partes esse de integritate humane nature et ne
cessitate: sine quibus nõ subsisteret. Quasdã õ cõ-
gruitate: sine q̃bus neq; ꝑfecte neq; decenter exi-
steret. Quasdã õ superfluitate. Prime due resum
pte sunt: sicut in aliis resurgentibus fiet: nõ opor-
tet hoc de reliquis. Si quis igit̃ ꝯtenderit ꝑticulã
illã cũ sanguine fuisse de integritate humanitatis
ꝓmo vel scḋo mõ/illa resumpta sunt: et vel in terra
nõ manent/vel multiplicata sunt. ¶ Erat ne igi- B
tur pars illa carnis vel sanguinis ꝑ cõicationẽ idi
omatũ deus: ⁊ si deus/vtrũ hõ? Huius rñsionẽ tã
q̃ egentẽ/longissima et subtilissima ꝑscrutatiõe ꝓ-
tereo. Et ꝯsequenter illã/si sit adorãda adoratiõe
latrie. Perge ad alia: q2 meliꝰ est hic nihil q̃ pau-
ca dicere. ¶ Dic ad quid ꝓderat circumcisio? Re
spondeo: ꝓderat originale pctm̃ delendo et dan-
do gratiã: sed nõ aperiebat ianuã paradisi ¶ Dic
quale dabat̃ ꝓ feminis remediũ? Respõsio/fides
ꝓpria si adulte erant vel parentũ ꝓ puulis. ¶ An
alienigenas obligabat? Responsio/ non. ¶ Cur
ante diẽ octauã nõ impendebat̃? Responsio/pro
pter teneritudinẽ/et ad resurrectionis mysteriuꝫ.
¶ Quid de filiis israel in deserto nõ circumcisis
Pie teneo fuisse cũ eis a deo reuelãte moysi dispẽ
satũ. Dic si ꝑ cognationẽ spũalẽ circũcidẽs circũ-
ciso iũgebat̃. Puto cognationẽ hãc magis hũa-
na ꝯstitutione q̃ naturali vel diuino iure inuentã.
M, si q̃s aliter sentiat ꝓpter gratiã q̃ cõfert̃: dicat
ꝑiter sicut de baptismo. ¶ Dic an circumcisus si
mulq; baptizatus insigniebat̃ duplici charactere
⁊ si ĩ eo gratia duplex augebat̃. Ita/si capax erat
vtriusq;: ⁊ dũ circumcisio currebat vtiliter. ¶ Di-
cut circũcisio q̃ data in fedus eternũ cessauit: quid
dico cessauit: Imo facta est mortifera/adeo vt paulꝰ
denunciet: Si circũcidimini/christus nihil vobis
ꝓdest. Dico q̃ ꝓprie nõ cessauit: sed transiit in ba-
ptismũ cuius erat figura: quid igit̃ mirandũ si re
exhibita figura cesserit. ¶ Sed auget questionis
admirationẽ: cur ꝓpter cõseruationẽ circũcisionis
⁊ aliorꝝ legaliũ Paulus restitit petro in facie: cum
tamẽ ipse quosdã circũcident. Igit̃ quo pacto re
prehẽdit ipse quod agebat: ⁊ ꝑsertim supiorẽ ĩ au-
toritate apostolatu seniorẽ ⁊ in gratia confirmatũ
die Pentecostes: qualiter inculpat Paulus eũ: et
narrat nõ recte ambulasse ad veritatẽ euangelii.
Respõsio: distinguenda sunt tpa/et ꝯcordabunt̃
scripture. Tps circũcisiõis tripliciter cucurrit. Cur-
rebat ꝓmo vtiliter vsq; ad baptismũ. Scḋo ꝑmissi
sue apud iudeos/vsq; ad publicationem euãgelii
pleniorem; vt mater synagoga honestas haberet

credas. Sed tunc apud gētes/ꝛ post apud oēs pe
stifera fuit eius obseruatio: ꝓpterea Petrꝰ ꝛ pau
lus licite qnosdā circūciderūt ex iudeis ꝑe illo me
dio. Sꝫ qꝛ facta petri circa iudeos gētiles scādali
zabāt/q̄si sic deberēt circūcidi: Paulus doctor gē
tiū auertit petrū de re hmōi: q̄ tota sibi humilita
te paruit: ꝛ ita neuter peccauit/saltem mortaliter
Sed dic: si Petrus non errabat in fide: q̄liter sibi
dixit paulus/cur ita facis? Certe ex autoritate le
gis diuine iubētis fraternā correctionē: cui legi ne
mo nō subiectus est. Quid si petrꝰ/versa vice Paulo
restitisset in faciē nolēs acq̄escere: an paulus se ab
eo subtrahere/an nō obedire/an ad ecclie cōciliuꝫ
appellare potuerat? Si conciliū in h̄ supiꝰ erat vel
petro vel ecōtra? si paulus restitit petro vt eiꝰ car
dinalis existēs/vel vt eq̄lē se deputās/et nihil a pe
tro autoritatis/sicut nec euangelii sui recipiens?
Quid si de facto i paulū excōicatiōis sñias ꝓmul
gasset: an eas paulus timuisset? Quid si petrꝰ ꝑsti
tisset in h̄ errore: nunq̄d eo facto papatū ꝑdiderat?
ꝙ si nō: nunq̄d tñ deponēdꝰ erat: ꝛ ꝑ quos ꝛ quō?
An conciliū sine eo potuisset i hoc casu celebrari?
Quid si petrus vi armata errorē suū defendere vo
luisset: nunq̄d ipo etiā manēte papa vim vi licuis
set repellere/aut verbis aut carceribus/aut ipa de
niq̄ morte? Hiero. pterea et Augꝰ doctores eximii
cū discordēt in hac materia/nunq̄d alter eoꝝ dicē
dus est hereticus? Ille paulū dispensatione menti
E tū: hic petrꝫ iuste rephēsuꝫ fuisse defendit. ¶ Por
ro cur in cōcilio de cessatione circūcisiōis petrus
summꝰ pōtifex nō tulit sententiā sed iacobus. In
nuebā studiositati vt taceret: ꝛ nō poneret in celū
os suū. Tunc exclamans dixit: Nunq̄d nō expedit
de talibꝰ inq̄rere: vt sciat q̄libet magnus cū pusil
lo q̄litatē sue potētie/sue subiectiōis/ sui cordis: q̄
sibi cōpetit iure diuino naturali vel humano: ali
oq̄n error facile surreperet: ꝛ cōfusionis horrore cun
cta fedarent̄. ¶ Quid est igit̄ qđ innuis mihi/ q̄si
nō liceat de potentia petri disputare? Nōne de oī
potentia dei quotidie ꝑquirimꝰ? Sed tñ vis vt ista
nūc ꝑterea: reuertamur ad puerū iesum. ¶ Dic si
puerū istū circūcisionis dolor attigit: cū vtiq̄ gau
dio magno frueret̄? Sic ꝛ forte tātus q̄ntꝰ in passi
one nūc ꝑuisa. ¶ Dic si cor eius motibus oppo
sitis dilatatione et cōstrictione simul mouebatur?
Rñsio: nō oportet: qꝛ gaudiū superioris portiōis
nō redundabat in corpus. ¶ Dic si vere cōpatie
bat̄ ei mater sua cōscia tāti gaudii/tātiq̄ mysterii
nō ignara? Rñsio: cōpatiebat̄: ꝛ iā ptransibat gla
dius aīam eius: vt nō eximeret̄ ab illa regula: ꝙ ꝑ
multas tribulatiōes oportet nos intrare in regnū
dei. Et hoc horrēdū ꝓ pctōribus: qꝛ aut hic erūt
in labore hominū ꝑ penitētiā/aut in societate de
monū ꝑ dannationē. ¶ Ceterū dic/cur hoc po
tissimū die christus circūcidi voluerit: cū supstitio
nes impie in his Januarii Kal. plus vigebāt? Re
spōsio: vt eas deserēdas ostēderet. ¶ Cur nōdum
cessauerunt neq̄ in clero neq̄ in ppl'o/tā sup ence
niis ꝛ aliis obseruationibꝰ vanis ꝛ variis/q̄ super
ritibꝰ improbis ꝑ ecclesias: quos appellāt ludos
fatuoꝝ/sicut vere fatuitates sunt/imo insanie sacri

lege/impie ꝛ blasphheme: q̄s iter ecclesiasticos im
pune fieri stupor est? Nūquid apponi deberet puni
tio? Ita deberet: sed pluries audisti/qꝛ q̄stio ꝑ de
bet solui ꝑ nō facit. Prouideat gr̄a dei saluatoris
nostri/ꝛ sūmi pontificis diligētia. ¶ Questiones
hmōi multiplicare magis ꝛ magis satagebat im
portune nimis studiositas speculatrix in medita
tione mea. Cui ego: Noli ꝑcor mihi molesta esse:
Locū ꝛ tps aliud expecta. Nō est iste disputatiōis
speculatiue actus/sed edificatiōis practice. Tu in
terim secedas aliorsū: vt de gratia dei ꝛ signis eiꝰ
certo ꝑgat itinere sermo noster/ꝑsertim ad signū
scđm: quod esse posuimus benignitatē saluatricē:
sicut notat̄ in nois impositione. Si tñ ꝑus ex his
q̄ circa ꝑmū signū diximus: qđ est/ humanitas seu
humilitas/cōsyderationē moralē q̄druplicē nota
uero ſm quatuor effectꝰ gratie dei: q̄ sunt abnega
re impietatē ꝛ secularia desyderia. Sed ꝛ sobrie et
iuste et pie viuere in hoc seculo. Quāq̄ male sua
sa pestis adulatio ꝑstrepat/et susurrās loqui ꝓhi
beat: asserens ꝙ vetere puerbio/veritas odiū pa
rit. Et ꝙ nō opus est teneras mordaci rodere ver
bo auriculas. Sed plus roboris affert apl's in fi
ne epistole/stimulās quēlibet ꝑdicatorē in perso
na Tyti: Hec loquere et exhortare ꝛ argue cū omī
imperio. Nemo te contemnat.

Consyderatio prima. D

¶ Ad apparentē gratiā dei in circūcisione humi
lis pueri Jesu: princeps ꝛ ꝑlatus q̄libet/ꝛ si dica
tur solutus legibus: pati debet legē quā ipe tulerit
tū ꝓ subditoꝝ exemplo: tū ꝓ reuerētia ꝑstāda deor
vt appareat gratia dei in eo/ꝛ nō impietas aut se
cularia desyderia videāt̄ dñari. Poterant hic vti
gentiliū exemplis ꝓprias in se leges/ꝗbus durissi
mas seruantiū: quoꝝ Valeriꝰ meminit. Sed abū
de satis est ad exemplū summꝰ legislator Christꝰ et
pontifex supremꝰ: qui ob hoc legē ꝓpriā nō solue
re/sed in semet implere voluit: vt eius actio esset i
hoc ꝑncipū ꝑlatorūq̄ instructio. ¶ Ubi nihilo
minus notandū occurrit cōtra eos q̄ tāta obstina
tione legibus mortuis humanis adherēt: legē vi
uā fundatā in lege eterna ꝛ in eq̄tate: seu epikeiam
penitus vel ignorātes vel spernentes: ꝙ lex ꝑficit
ꝛ implet̄/dū vel in finē meliorē/vel salubriori hꝰme
dii ordinat̄: qui finis est charitas ſm aplm: alio
quin christus legē antiquaꝫ nō implesset ꝙ soluis
set. Et hoc documentū nō mediocriter spectat ad
schisma ꝑsens: cuius sedationē inuenire nō suffi
cerēt leges humane iā cōdite: nisi supior lex diui
na viua et architectonica cōsulat̄. Qđ qꝛ forte nō
satis actum est vsq̄ in ꝑsens: obtigit qđ ait dñs in
Esa. Timuerunt me mandato hoim ꝛ doctrinis.
Ideo ecce ego addā vt admirationē faciā populo
huic miraculo grādi ꝛ stupēdo. Peribit eīm sapi
entia a sapiētibus eiꝰ: ꝛ intellectus prudentiū eius
abscondet̄. Ex quo loco sumpsit Jesus illud im
properiū cōtra phariseos/ꝙ irritū faciebāt māda
tū dei ꝓpter suas traditiones. Audirent vtinā ista
auribus suis hi qui legē euangelicā/legē diuinam
cū ꝓfessoribus suis deserētes/hūanis inuētiōibus

incũbũt toti adeo vt ad superiorẽ legẽ illã oclos
attollere vel non valeant ex ruditate/vel nollint ex
ingratitudine/vel negligant ex inerti segnicie. Cũ tamẽ
vbi leges humane nõ sufficiũt(put in schismate
psenti cõpertũ videt)vt ad legis diuine radicẽ et i-
terpratationẽ consultatio referat:et ſm eã cõstitutio
formet necesse est. Quid autẽ mali:qd periculi:qd
confusiõis attulerit cõtẽptus sacre scripture vtiqȝ suf-
ficientis p regimine ecclesie(alioqn christus fuis
set legislator imperfectus)interroget experientia: con
syderet clerus/cui desponsari debuerat sapientia
q̃ de sursum est pacifica et pudica:an ipe formicat⁹
est cũ adultera illã meretricula sapientia terrena/
aiali et diabolica? Status insup ecclesie nõne fact⁹
est totus quasi brutalis et monstruosus? vbi celum
deorsum:hoc est scȝ id qd spũale est: et terra sursuȝ
spũs seruiens et caro dominans:pncipale accesso
riũ et accessoriũ pncipale/vsqȝ ad hoc vt quidã de-
lirare non dubitent:q p inuentiones hũanas etiã
melius q̃ p legẽ diuinã euangelicã regeret:q̃si mi-
nus sit aula q̃ corpus:et spũalis q̃ carnalis fruct⁹
Hec assertio p meã fidẽ blasphemia ẽ:nedũ falsa.
Euangelica q̃ppe doctrina p suos pfessores dila
tauit ecclesiã vsqȝ in celũ:quã filij Agar exquirẽtes
sapientiã que de terra est detruserũt vsqȝ in cenũ.
Et q nõ ex toto corruerit:est ex gratia dei et salua
toris nostri. Hec ego loquor eo liberius quo mihi
conscius sum: non ex questu/non ambitu/ non ad
laudem propriã mee pfessionis/sed p assertiõe ve
ritatis et vtilitate publica hec dicere. Quia ad veri
tatẽ cuna ista theologiã hactenus minus debito
pmouit/ne dicã spreuit:que tamẽ omnẽ sibi q̃ pol
let gloriã acquisiuit. Per quid? Per pdicationem
humilẽ generatricẽ deuotionis in cordibus fideli-
um/maxime principũ. Nã si desit religiosa deuo-
tio/honoratio ecclesiaꝝ q̃lis erit? Prouideat gra
tia summi pontificis vt nunc cepit.

Consyderatio secunda.

E ¶Apparens gratia in humilitate pueri Jesu cir-
cũcisi/docet prelatũ quẽlibet:vt iuxta consilium sa
pientis positũ a Tullio:quanto maior est humili-
et se in omnib⁹. Et ab omi se supbie intẽperãtieqȝ
signo circũcidi dat. Tanto enĩ esse humilior et ad ser
uiendũ pmptior q̃sqȝ debet ex munere ait Grego:
quanto se obligatiorẽ esse cõspicit in reddenda rõ-
ne. Nã ab eo cui plus cõmittit/plus exigit. Jta vt
saluberrimũ sit christi documentũ metaphysicali
rõne fundatũ. Qui voluerit esse maior inter vos/
erit oĩm minor et minister:q: ſm magnitudinẽ do
minationis est subiectionis grandior obligatio:
Q̃obrem summus pontifex non ficta verborũ hu-
militate:sed veritatis attẽtione pfunda noiat ser-
uus seruoꝝ. Et certe ita seruus: vt ſm pparationẽ
cordis/et si nõ semp ſm exhibitionẽ opis ipe vitaȝ
suã quanto magis statũ suũ exponere p cuiuslibet
subditi sui salute/nedũ p toto grege teneat. Hoc
ita sentire catholicũ est stabilitũ in hoc veritat? ver-
bo: Bonus pastor animã suam ponit pro ouibus
suis. Et ita corde credit ad iusticiã:ore aũt vel scri
to confessio fit ad salutem. Alioquin nõ iniustus
sit lucifer qui ita pesse voluit(ſm doctores)vt sub-
iectionis vicissitudinẽ subditis nõ referret:cum ex
opposito ipe plus alioꝝ cõmodis obseq velle de-
buerat. ¶ Ex hac iteꝝ cõsyderatione culpãda red
ditur pompa supba/pompa male sobria prelatoꝝ
quorundã in fastu mũdano querentiũ nihilominus
excusationes in peccatis: et dicentiũ q hec pompa
honorat ecclesiã. Honorat vo/immo vere onerat
et destruit factis et exemplis. Neqȝ enĩ i ornatu splẽ
dido/neqȝ in lauto cõuiuio:neqȝ enĩ in discholorũ
et comatuloꝝ clientũ numero:sed in spũ mundo et
cõsyderatione sancta honor ecclesiastic⁹ illustra-
tur. Q, si quis prelatoꝝ in pompis istis puerili et
vana exultatione delectet:si ad honores caducos
gloriabundus exhilarescat:si de se faciat idoluȝ et
statuã Nabuchodonosor gaudẽs laudari: gaudẽs
coli:et nõ potius exhorreat instar christi:qui sum-
mos inter honores fleuit:si nõ memor sit iubẽtis:
In vestitu ne glorieris vnq̃:et in die honoris tui ne
extollaris. Videat obsecro videat talis/ne tandeȝ
seipm tanta pprie et aliene adulationis ludificatio
ne decipiat:qd iuxta verbũ comici: Ex stultor hoc
est/ex vane glorioso:insan⁹ fiat. Qualiter insan⁹?
Certe lesus in iudicio rõnis sicut ledit phrenocapt⁹.
Omnis quippe passio pfundata et radicata circa
aliqd cõcupiscibile:sit illud honor/sit opulentia/sit
ambitio/sit voluptas:reddit hoiem demoniaco si
milẽ:ſm dictũ Origenis in experientia fundatuȝ.
Meminor si non tpe meo talis apparuit:et verboꝝ
copia et iuriũ sciẽtia et abstinẽtia famatus/corpo-
re vegeto et forti:quẽ vsqȝ ad hoc insanũ reddidit
ambitio ceca/contẽptrix alieni ois consilij laudi-
busqȝ suis credula: vt putauerit post illusiones plu
rimas esse verus papa cõcorditer electus. Et cum
ita desiperet nihilominus affirmabat se p multos
annos nihil tentationis a vana gloria sensisse. Cũ
pterea moneret vt sapientioꝝ crederet cõsilio:nõ
inq̃t q: factũ meũ tale tantũqȝ est vt alius a me ne
mo illud intelligat. Sed quid mirandũ est in hoie
fragili dementiã hanc surrepsisse:cũ sapientissim⁹
olim angeloꝝ lucifer:q: seipm non in luce verita-
tis/sed vmbra pprie vanitatis intuebat: esse volu
erit non solũ similis altissimo:sed extollit sup oĩe
qd dicit deus/ex insana et fantastica pconcepte do
minationis libidine. Vult quoqȝ ritibus et sacrifi-
cijs coli p similitudinem ad deũ:sicut sacrilege ar
tes magice palã tradunt. ¶ Preterea saluberri-
mũ est vt platus libenter audiat et frequẽter que hu
milia sunt et culpabilia de seipo:q: nemo est qui nõ
peccet:dicatqȝ cũ ppheta: Increpabit me iust⁹ etc.
Nimis enĩ habet multos q̃ vel adulatione vel di-
gnitatis honoratiõe sibi loquunt magnifica: ap-
ponentes fomentũ morbo supbie:quẽ vix vllũ me
dicamẽ vel tyriaca pprie rephensionis et fragilita
tis sufficit expellere: et dare locũ gratie dei saluato
ris nostri.

Consyderatio tertia.

¶Apparens gratia dei saluatoris nostri in subie- K
ctione ad legem ppriam circũcisionis documẽto
est prelatis: vt iuste viuentes non imponant one-

ra gratia statutoꝝ ꝛ legũ humeris subditoꝝ: digi
to aũt suo nolint illa mouere: quẽadmodũ impro-
perat christ⁹ pharriseis. Hec cõsyderatio redit ad
primã/innitentẽ illi sentẽtie exẽplo christi firmate
Patere legẽ quã ipse tuleris. Et esset ꝑfecto gran-
dis in hoc loco querelaꝝ materia cõtra tot ꝛ tam
leues excõmunicationũ ꝛ irregularitatũ fulminati
ones: ꝯtra tot onera statutoꝝ ꝓuincialium ꝛ syno
dalũ: ad lucrũ quale vel anime vel burse nouit de
us. Cõtra tot reseruatores casuũ in foro cõfessiõis
ꝑsertim occultoꝝ que cõfessionẽ suprad̃ dicit põt
impediũt. Loquor exptus ꝛ doctus ab exptis. Sʒ
de his alſs. Christus legislator nõne legẽ euangeli
cam dilatare potuerat? Potuerat equidẽ: sed hu-
mane fragilitati gratiose ꝯdescendens necessaria
nos docuit ad salutẽ: ea ꝓ nihilo quasi deputans
q̃ mortalẽ hanc vitã iamiã in momẽto periturã vel
regere vel sustẽtare viderent̃: sciens ꝙ nisi lex viua
euangelica ꝛ eterna dhet̃: leges scripte nõ solũ sup
uacue/sed crebro ꝑniciose reddant̃. Vult ꝙ ꝑlat⁹ ec
clesiã subditã feliciẽ dirigi. Vult arbitror bonos
ille viros/timẽtes deũ equitate ꝛ meritis cõspicu-
os regimini ꝑficiat: nõ oneribus legũ ꝛ statutoruʒ
subditos ꝑmat. Nã sup hunc cardinẽ volui debet
ecce reformatio: qm̃ si columne putres/si inualide
sunt sustentare debẽtes ecclesiã: partes reliq̃ quali
virtute subsistent: inniitẽtes parieti inclinato ꝛ ma
cerie depulse? Multiplicent̃ quantũlibet humane
traditiões. Si cupiditas carnalis ꝛ fastus non hu
militas regnet in ꝑlatis: audiamus quid sequit̃ in
cõmodi. Etenĩ ptãs cõferendi bñficia ꝛ similia aut
relinquet̃ talibus. Et q̃s dubitauerit/q̃s non vide
rit quantũ subuertent/ꝑuertent ꝛ euertẽt oĩa pro-
motionib⁹ indignoꝝ. Si ablatio fiat ab eis retinẽ
te sibi olim collationẽ summo pontifice/nunq̃d nõ
supra vires erit hoc negociũ? nunq̃d nõ cũ Moy-
se stulto labore cõsumet̃? Nõne monstruosum erit
videre caput vsurpans membroꝝ oĩa inferioꝝ of
ficia: ꝛ q̃si sit gladi⁹ delphicus ad oĩa se aptãs? Sʒ
ꝛ curia sua curia romana: q̃ ad similitudinẽ hierar
chie angelice ordinãda erat ꝛ replenda viris cha
ritate feruidis ꝛ ꝯtẽplatiõe suspensis/vt seraphin:
viris sapiẽtia diuina splendidis/vt cherubin: viris
equitate firmissimis/vt throni: nõne mutabitur in
curiã peccãtiũ? ꝛ q̃ nutriri debebãt in croceis am
plexabunt̃ stercora. Ita eni arbitratus est oĩa tpa-
lia equus arbiter apls. Fiũt quoq̃ multi ꝓcurato
res ꝛ chirotarij beneficioꝝ (Nolo de simonia q̃c q̃
dicere) Fient insup nõ tã promotores q̃ inuoluto
res causaꝝ friuolaꝝ atq̃ ꝓphanaꝝ dimissa oĩ spiri
tualitatis cura. Quid dico dimissa? Vtinaꝫ h̃ esset
licet sit nequissimũ/irridebil̃/abominabil̃/ꝑseq̃l̃/
ꝛ ad imitationẽ curie diabolice maior ille frequen
ter erit qui astutior/q̃ ꝑfidior/q̃ importunior/dete-
rior/cupidior/miserior. Auertas hoc nefas gra-
tia dei ꝛ saluatoris nostri.

Consyderatio quarta.

G ¶ Apparẽs gratia dei ꝛ saluatoris nostri iesu cri
sti vt prelatus nõ potẽtiã subditis/sed gratiã ostẽ
dat: vt ipse ꝑterea dolores ꝛ gemitus offerat deo
ꝓ eis se circũcidens/ipseq̃ viuens: ne dũ alijs pre-
dicauerit (officio eni ꝑlationis adiuncta est obli-
gatio ꝑdicationis) ipse reprob⁹ inueniat̃. Quid ni
ꝑlatus gratiosum se nõ rigorosum prebeat: cũ ipse
circũdatus sit infirmitate: egens gratia dei: nesci
ens introitũ ꝛ exitũ suũ: ignorans an turbationes
in subditis ex culpis ꝓprijs tanq̃ occultis/vel ab
alienis/vel simul ab vtrisq̃ suscitent̃: ita vt necesse
habeat obsecrare cũ ꝓpheta: Ab occult̃ meis mũ
da me dñe: ꝛ ab alienis parce seruo tuo. Naʒ sicut
ꝓ delicto populi pastor/ita pro pastoris errore po
pulus plectit̃. Hoc vidit Iob: q̃ dicit de deo/ꝙ re-
gnare facit hypocritã ꝓpter peccata ppli. Qualis
aũt ꝑniciosior pestis pro populo alia est/ q̃ hypo-
crisis in suo vel ꝑncipe vel prelato. Sed ita digne
sunt aliqui nõ nisi ꝑ reprobos regi: ꝛ alij non nisi re
probis prefici demerent̃. Quidni igitur ipse pastor
semꝑ pauidus inueniat̃: nõ se iustificãs/nec iustifi
cari cupiens: extimescens ne dederit causam scan
dali/dicens cũ Dauid: Ego sum qui peccaui. ꝛ cũ
Iona: Si ꝓpter me turbatio facta est/mittite me
in mare. Quo verbo magnũ illũ Gregoriũ nazian
zenũ vsum fuisse: ꝛ ob hoc vrbi Cõstantinopolita
ne cui prefutũs erat/cessisse/ecclesiastica meminit
historia. Recogitet ꝑlatus etiã deuotionis sibi cõ
scius: ꝑsertum dũ innumerabiles viri in oppositaʒ
ad se ꝑgunt sententiã. Recogitet q̃d dicat aposto
lus: Nihil mihi cõscius sum: sed nõ in hoc iustifi-
catus sum. Quis ad hoc verbũ nõ expauescat? Sʒ
ꝛ angelus sathane trãsfigurat se in angeluʒ lucis:
insidiat̃ in abscondito: spargit vbilibet laqueos/
quos obumbrat specie virtutũ. Ita vt horrẽdum
valde sit qđ dicit sapiens: Est via que videtur ho
mini iusta: nouissima aũt eius ad mortem ducunt.
Sic ꝑlatus nõnunq̃ dũ esse gloriat̃ plenus gratia
dei: repletus est insensibilit̃ astutia diaboli. Quaʒ
multa quotidie (exempli gratia) credit aliquis fa
cere ex magnanimitate que fiunt ex arrogantia ꝛ ꝑ
sumptione: q̃ multa ex indulgentia humilisq̃ pieta
te que oriunt̃ ex desidioso torpore/vel certe (qđ mi
randũ est) ex vana ostentatione ꝛ gloriatione sup-
bissima: ad hoc dũtaxat vt patiẽtie ꝛ misericordie
laudẽ cũ magnis viris meruisse credat̃. Sic furor
incautus ꝛ emulatio maledicta: q̃ ꝑtinax. Zelus
quoq̃ nõ ſm scientiã/dur⁹/ceruicosus/inexorabi-
lis/impterritus/nemini cedens/nullũ scandalũ re
formidans: sed dicens: si dammari volũt/qua rõne
saluare potero vel teneor inuitos? Talis inquã fu
ror mentit̃ se zelũ boni publici ꝛ cõmunis liberta-
tis. Sic implicatio friuola/ꝛ stultus labor in mini-
mis tanta se diligentia simulans: sic ꝑplexa scru-
pulositas semꝑ vacillans: nihil expediens: bone si
bi cõscientie nomẽ vsurpat/q̃ est ex radice superbie
nolentis se peritorum iudicio cõformare. Sic ambi
tus honoris palliat se: ꝙ non pro se/sed pro digni
tatis honore ꝛ alioꝝ edificatione ꝑquirit̃. Sic am
bitio retentione dignitatũ/in perniciẽ ecclesie sub-
tili malo fingit se velle multis proficere: nec eccle-
siam exponere discrimini peruersoꝝ. Et hoc pla-
ne est demoniũ meridianũ quod facit q̃ndoq̃ esse
martyrem diaboli: dum esse gloriat̃ quis in perseq̃

quentibus martyr dei. Monet insuper dicere ho
minē: quia diues sum/ ⁊ nullius egeo. Et nescit qꝛ
b paup̄ est ⁊ miserabilis ⁊ cecus ⁊ nudus. ¶ Sꝫ q̄d
innumerabilia diaboli machinamēta/ dinumerare
cōtendimus quibus mentit̄ ⁊ blandit̄ iniquitas si
bi quasi plena sit gratia dei? Dicamus potiꝰ quis
euasurus est illa? Respondeat: nō ego/ sed prophe
ta: per oraculū quale factū est Antonio. Humilia
tus sum ⁊ liberauit me: humiliatus intellectu: hu
miliatus affectu. Interrogata nimirū gratia dei/
que essent signa eius quibus apparet in homine?
Respondit: Primū ⁊ precipuū signū meū est hūi
litas: hec sedes mea/ hec requies. Deus itaqꝫ hu
milibus dat gratiā. Cognosce igit̄ humilitatē: et
tu meā habitationē ignorare nō poteris. ¶ Inter
rogata ꝓ humilitas de signis suis/ multa nūerās:
ea tandē ad duo perstrinxit: que sunt humile sape
re/ ⁊ humile velle: adiungens de hoīe quē inhabita
uerit/ ꝙ eum reddit tractabilē quasi perfusuꝫ oleo
leticie/ suasibilē/ bonis cōsentientē: minus semꝑ ꝓ
prio ꝙ̄ alieno fidentē consilio: abiectus est ⁊ vilis
in oculis suis: nō se iactans/ nō iustificans/ nō ma
gna ꝓmittēs/ nō sollicite se excusans. ¶ Ex aduer
so cognita sunt superbe elationis signa/ si se colit/
si amat/ si cōplacet in se sibi/ si sapiens est in oculis
suis: alienū vel nō requirens/ vel odiens/ vel nō im
plens cōsiliū: ꝓ sancto iam se habet ⁊ ꝓ tali qui di
gnus sit reuelationibꝰ atqꝫ miraculis regi. Et qm̄
obstupuit in malis/ neqꝫ se neqꝫ morbū suū nouit:
se humiliorē/ se sanctiorē omnibꝰ indicat: solos q̄
loquunt̄ placentia retinet sibi: alios odit/ tandēqꝫ
abijcit quocūqꝫ q̄sito colore: ⁊ si ad hoīā dissimulet
amare se veritatē. Si scandalizant̄ alij nō vrit̄/ sed
irascit̄ eius: tanꝙ̄ solus imunis sit a delicto: tanꝙ̄
scandalo causam nullā p̄buerit: immanet in opi
nionibus ꝓprijs quas deserere/ neqꝫ alioꝝ moni
tis/ neqꝫ concilio/ neqꝫ expientia maloꝝ sequentiū
ꝑsuaderi potest. Egrescit potius ⁊ excandescit ad
uersus monita salubria. Ue ve ecclesie ⁊ religioni
cuiqꝫ a peste tali. Uix em̄ satis deprehendi potest
quia regit̄ omnia pelle: sed ꝑ doctissimos scientes
ꝓbare spūs si ex deo sunt/ ex fructibus cognoscit̄:
⁊ maxime dū ad inhonorationis cuiuslibet vel par
uam estimationē quasi furit: vt philocaptus ama
te sue lesionē exhorrescit. Nihilominus cū per ta
les deprehensa fuerit/ vix est inuenire remediū: qꝛ
nec expelli facile potest/ nec retenta corrigi: nisi per
miraculosam operationē gratie dei saluatoris no
stri. ¶ Talē cursum habuerit sermo noster ꝑ pri
mū signū: quo apparuit gratia dei ⁊ saluatoris no
stri/ in eius humilitate subijciente se legi circūcisio
nis: ⁊ de ipsius imitatione debita ꝑ prelatos ⁊ cle
rum: vt patiat̄ prelatus legē quā tulerit: vtqꝫ quā
to maior est humiliet se in omnibꝰ: vtqꝫ non impo
nat onera grauia ceruicibus subditoꝝ: vtqꝫ gratio
sum se/ nō rigorosum ostendat: ⁊ ita abnegata ipi
etate ⁊ secularibus desyderijs/ ⁊ sobrie ⁊ iuste et pie
g viuamus in hoc seculo. ¶ Reliquū est vt per secū
dum signū diuine gratie: quod esse diximus beni
gnitatē seu charitatē plenius signatā in nominis
impositione/ sermonis nostri cursus cōsummatio

nem accipiat. Uocatū est nomē eius iesus/ inquit
euangelista. O nomen totiens vocatū ⁊ desydera
tum/ nomen tamdiu cū suspirijs expectatū: sꝫ ho
die primitus impositū cū vocatuꝫ est nomen eius
iesus. Dudū em̄ longe a peccatoribus salus. i. Je
sus: ⁊ prope erat vltionū dñs. Hoc dauid cogno
scens postulabat nomen nō potentie ⁊ dñationis/
sed gratie ⁊ benignitatis. Dic inq̄t aīe mee: salus
tua ego sum. Jesus tuus ego sum. Nam quid est ie
sus nisi salus? Nōne sic tibi loqui videtur Dauid
deo: satis dixisti: ego dñs/ ego omnipotēs/ ego iu
stus ⁊ terribilis. Abscondant̄ obsecro hec nomia
potestatis: ⁊ exhibeat̄ nomen gratie ⁊ benignita
tis. Et dico ego iesus. Hoc est nomē nouū quod
os dñi nominauit: quod vocatū est ab angelo pri
usꝙ̄ in vtero cōciperet̄: nomē ab apostolis p̄dica
tū/ sicut dicunt actus apostoloꝝ: ꝙ omni die non
cessabant in templo ⁊ circa domos euāgelizantes
iesum. Hinc magnꝰ ille p̄dicator qui loquebat̄ sa
pientiā inter perfectos: nihil iudicabat se scire nisi
iesum christū/ ⁊ hunc crucifixū. Jesum preterea to
tiens viuens ⁊ moriēs nominauit: ⁊ imitator eius
Ignacius. Nōne p̄terea a creaturis omnibꝰ ado
ratū: qꝛ in nomine Jēsu omne genu flectat̄/ celestiū
terrestriū ⁊ infernoꝝ: quod ꝑspicuū fecit miracu
loꝝ operatio. Nomē deniqꝫ ab omnibꝰ inuocādū:
qꝛ oībus salutifeꝝ: nā oīs q̄ inuocauerit nomē do
mini/ hic saluus erit. Et nō est aliud nomē sub celo
(affirmat Petrus) datū hoībus/ in quo oporte
at nos saluos fieri. Et iteꝝ: Non est in aliquo alio
salus. Si penites/ ⁊ times deū vltionū: appella ad
deū gratiaꝝ/ dicens: vt ꝓpter nomē suū iesus/ sit ti
bi iesus: qm̄ scribit nobis filiolis suis Joānes: qꝛ
remittunt̄ nobis peccata ꝓpter nomē eius. Nam
q̄s legit̄ in euāgelio inuocasse nomē Jesu/ ⁊ exau
ditū non fuisse? Si dānata morte peccati remanet
morbus cōcupiscentie audi: qꝛ in nomine Jesu ser
pentes maloꝝ suggestionū tollunt̄. Et si mortife
rū quid delectationis bibit̄/ nō nocebit. Si feroces
insultus inimicoꝝ omniū timueris/ attende qꝛ in
nomine iesu demonia eijciunt̄/ ⁊ fere mansuescūt:
vt gloriabat̄ Agatha: ⁊ turris fortissima p̄dicatur
a sapiente nomē dñi. Si tentatiōe vel alia afflicti
one fatigatus depimeris/ imitare aplos qui ibāt
gaudentes a ꝯspectu ꝯcilij: quoniam digni habiti
sunt ꝓ nomine Jesu cōtumeliā pati. Et aplus pa
ratū se offert: nō solū ligari/ sed ⁊ mori in hierusalē
ꝓ nomine Jesu. Apparet igit̄ gratia dei in hoc no
mine Jesu: qđ est in remediū cōtra malū culpe: in
refrigeriū contra malū cōcupiscentie: in presidiuꝫ
cōtra malū pugne: ⁊ in solatiū cōtra malūm pene.
Amplius quia necesse est nobis viatoribus inqui
rentibus celestē hierusalē viam agnoscere: animad
uertamus quia deducit nos dñs sup̄ semitas iusti
cie propter nomē suū. Porro qꝛ ignobilis est/ no
bilitari desyderas: dat dñs potestatē filios dei fie
ri his qui credunt in nomine eius. Magna plane
nobilitas: quia si filij dei/ ⁊ heredes: heredes q̄deꝫ
dei/ coheredes aūt christi: ⁊ ex cōsequenti eius fra
tres. Quod agnoscens angelus/ adorari a Joān
ne noluit. Uide ait/ ne feceris: cōseruus enim tuus

sium τ fratrū tuoꝝ habentiū testimoniū iesu. Ege-
nus es/τ multa te petere necesse est:offerꝭ tibi Je
sus ꝓ titulo petitiōis in curia dei patris:sicut ob-
seruat ecclesia instituta ab eo q̄ dixit:Quicq̄d pe-
tieritis patrē in nōīe meo/dabit vobis. Quo nōīe
qui insigniti fuerint saluabunꝭ:iuxta figurā Eze-
chielis de signo thau:quo signati saluati sūt. De
niqꝫ nemo virtutē/nemo sanitatē huiꝰ nōīs nouit
nisi qui accipit ꝑ experientiā τ gustat quid illō est.
Oleū effusum nomē tuū. Qualiter acceperat q̄ di-
cebat:Dñe nomē tuū τ memoriale tuū in desyde-
rio aīe. Et alter:Jn te glorificabunꝭ oēs q̄ diligūt
nomē tuū. Rursus alius: Ego aūt in dño gaude-
bo:τ exultabo in deo iesu meo:q̄si di. Gaudeāt alij
in anxia diuitiaꝝ τ sarcinaꝝ inutiliū accumulatio-
ne:alij i effrenatōe sordida voluptatū:alij i alijs no
xijs atqꝫ ꝑduris:ego aūt exultabo in deo iesu meo:
K qm̄ potissimū apparuit gratia dei in eo. ¶ Sed ec
cē denuo sermonē interrūpe conaꝭ studiositas im-
portuna. Et querit quō veꝝ habeꝭ φ oīs q̄ inuoca
uerit nomē dñi/saluus erit:cū alibi scriptū sit:Nō
oīs q̄ dicit mihi dñe dñe intrabit in regnū celoꝝ.
Responsio:requiriꝭ tertiū dñe qō est opis/sicut p-
mū est cordis:scdm̄ est oris. Dic/cur apls tantus
vir petēs in nōīe iesu carnis stimulū tolli/exaudiri
nō potuit? Responsio:nō petiuit ad salutē. Associ-
āri quippe debet oratio q̄tuor comitibus vt exau-
dibilis semꝑ fiat:φ pie.i.ad salutē:φ ꝑseuerāter si
ne pctī interruptiōe:φ iuste:hoc est in gr̄a τ pro se.
¶ Et ita quisq̄s in ip̄o etiā mortis articulo petit
hic puniri in curia gratie/liberabiꝭ a pena futura:
vbi est cura iusticie:τ volabit liber in celū:sicut de
ducit dñs Antisiodoreñ. mediāte merito christi et
pena habita in p̄senti. Uerbū q̄dē qō dicit aplus:
q: nemo pōt dicere dñs iesus nisi i spūsctō:cū pes-
simi nedū illud nolare/sed in virtute eius miracu
la facere memorenꝭ:quēadmodū viderūt apostoli
quendā in nōīe Jesu demonia ejcientē:sicut et illi
reprobi q̄ dicent in iudicio dño:Nōne in nomine
tuo ꝓphetauimus:τ in nōīe tuo virtutes mltas fe
cimus τc. q̄bꝰ diceꝭ:Nescio vos? Rñsio/φ nemo
pōt dicere dñs iesus:nisi in spūsctō illustrāte intel-
lectū:sicut nec aliquā veritatē:vel ip̄o simul mouē
te affectū τ illustrante intellectū vt in bonis. Nō
aūt mali faciūt miracula/hoc est ꝑ potestatē publi
ce iusticie in attestationē veritatis. Propterea nō
sufficiunt ostendere aliquē sanctū:nisi comes fue-
rit humilitas τ sanctitas. Hec ꝟo gratia miraculo
rū ideo datur q̄nq̄ꝫ reprobis ad ipsoꝝ cōdemnatio
nē:ne iusti ꝓ magno deputent/si vel habeāt vel nō
habeant hanc gratiā. Nolite inquit christus glo-
riari φ spūs vobis subijciunꝭ τc. Nō si sigillū et si-
gnū ꝓpriū diuine potestatis quod est miraculum
adhiberi queraꝭ in testimoniū falsitatis:deus hoc
nunq̄ ꝑmittit q̄n reclamauerit vel reclamet/quē-
admodū p̄dixit:ne credamꝰ signis antichristi. Et
hoc est ad ꝓbationē electoꝝ. ¶ Properabat rur-
sus q̄rere studiositas:Cur nō mō fit baptismus vt
olim in nōīe Jesu? τ cur nō ad inuocationē eiꝰ dā
tur genera linguaꝝ τ opatiōes miraculoꝝ τ simi-
lia? Dū hec interloquēdū supirruit zelus feruidꝰ/

filiꝰ charitatis:abscede hinc(ait)o studiositas spe
culatrix:nō est tēpus disputandi/sed plorandi:naꝫ
si ꝓpterea deus appellatꝰ est iesus:si in hoc appa
ruit gratia ipsius vt saluemur:vnde tot nobis ma
la/tot incōmoda:q̄ in ip̄m credimus/ip̄m inuoca-
mus? Ecce iminuti sumus ex ira dei effusa sup nos
plus q̄ gentes q̄ nomē dñi nō nouerūt neqꝫ inuo-
cauerunt. Et vt alia p̄tereā ecce q̄ execrando schis-
mate ecclesiā sponsam suā cōcuti sinit/deijci/ ꝓte-
ri/rumpi/lacerari. Et vbi sunt mīscdīe tue antique
dñe? vbi est illa quam apls tuus scribit apparuisse
gratia? vbi est nomē sanctū tuū atqꝫ gloriosum:qō
inuocatū est sup nos? Cur derelinquis nos domi-
ne deus noster? Ubi abundantia illa pacis quam
orituram asseruit in ꝓpheta in diebꝰ tuis:τ quā an-
geli cecinerūt/dicētes:Gloria in excelsis deo:et in
terra pax hoībus bone voluntatis. ¶ Sed ve tibi L
mala volūtas/volūtas ingrata:tu istā a nobis dei
gratiā abscondis:tu diuinū illud carmē obturbās
dissonis moribus tuis:tu surripis gloriā deo par-
tē suā. Quidni pace spolieris parte tua? Tu igitur
bene viuere docēda esses:nō acute disputare:neqꝫ
fortassis tēpus docendi/sed faciendi:qm̄ mala ra
dicata q̄ in mores abierūt:nō verboꝝ fomētis/sed
factoꝝ securibus atqꝫ ferramētis extirpare necesse
est. ¶ Sed assit potius tēpꝰ miserēdi dñe iesu:tēpꝰ
miserēdi eius q: venit tēpus:succurrat gratia tua.
Appareat illa miseris:q: adiutor es in opportuni-
tatibus/in tribulatiōe. Impera ventis et cessabit
q̄ssatio:τ aura serenior τ asperior. Recorderis gra
tie tue antique dñe:recorderis infantie suscepte ꝓ
pter nos:sed τ circūcisionis tue τ noīationis salu
tifere memor esto. Benedic p̄ncipio anni benigni-
tatis tue:qō principiū tu corona mīscdīa τ misera
tionibꝰ:qm̄ illud tibi dedicamus/nō fabuloso Ja
no bifronti:sciētes qm̄ beatus est vir cuius est no
mē dñi spes eius:τ nō respexit in vanitates τ insa-
nias falsas. Tu summus es pontifex noster:des
in nouitate ortꝰ tui τ coronatiōis tue gratiaꝝ vber
tatē/τ indulgētiaꝝ plenitudinē elargire. Signare
digneꝭ gratia tua nostras expectatiōes ad p̄bēdas
celestis illius τ cathedralis ecclesie tue magne hie
rusalē ecclesie triumphantis ad quā tendimꝰ: quā
tota deuotiōe cupimus:expectantes beatā spem.
Nō cōfundas nos ab expectatiōe:q: ve patiētibꝰ
repulsam:si vel in signatione/vel in bullis/vel pro
cessu/vel possessione defecerint. Sit hodierna san
guinis tui effusio expectationū nostraꝝ valida si-
gnatio:sit eternū salutare:vt vbi iniquitas abun-
dauit/supabundet τ gratia. ¶ Talis erat in medi-
tatione mea zeli plangor querulus/cōmouēs/orās
τ obtestās:vt sublata mala volūtate de medio no
stri(illa enī̄ sola pacē cogit in exiliuꝫ:illa schisma
parit/fouet τ nutrit)nos coadiutores gratie dei si
mus/q̄ pijs conatibꝰ nō deerit. ¶ Cui studiositas
τ cur ait nō inq̄rit clerus cū p̄latis suis : qualibus
vijs occurrere cōuenit tātis τ tot incōmodis. Seu
per congregationē factam in nomine Jesu:q̄ ade-
rit in medio. Seu per sedule disputationis officiuꝫ
tendentis:nō ad cōtentionē/sed veritatis inquisi-
tionē. Seu ꝑ inuestigationē criminū regnantiū in

christianitate vt euelli cognita possent. Et est cletus exẽplo Jesu populi saluator: nõ lupus dissipator. Expedit ne me studiositatẽ in talibus occuparẽ? ¶ Cui zelus: Expedit quidẽ & iam multa a tuis sectatoribus cõscripta sunt: vt oĩa rite pparẽtur q̃ agenda fuerint in cõcilio: alioq̃n verendum est ne schismati radicatiõnẽ afferret exemplo grecorũ: et ne scissuras (qd̕ auertat dei gratia) multiplicaret ampliores: q̃lia nũc oĩa dicere reclamat vt vides breuitatis amor & subdola blandaq̃ adulatio cõtradicit. Nihilominus obsecratione facta p̱ gratiã dñi nostri iesu christi & p̱ me zelũ domus dei: vt tẽpus modicũ det veritati & eius inq̃sitioni/ ppulso omi mordacitatis desyderio: qd̕ longissimũ frequenter vanitati dat̕ & fabulationi. Dic tu studiositas radices aliquas ex iure diuino sub generalibus principiis vtiles ad sedandũ pestiferũ schisma: qm̃ illud primũ & pncipalius occurrit in ecclesia reformandũ. ¶ Tũc studiositas visa est q̃dã apire sub cõsyderatiõe q̃druplici: q̃ q̃lia sunt vestrũ erit iudiciũ.

¶ Quatuor consyderatiões de pace/ p̄dicate tarascone.

Cõsyde. pma

B Finis politie ecclesiastice & cuiuslibet legis eam regulãtis ẽ pax salutifera. Hoc satis expressit diuinus nr̃ p̄bus Paulus: q̃ finẽ legis & precepti nr̃e dilectionẽ esse dixit/ nunc iesum: intelligẽs in dilectione pacẽ in iesu salutẽ: vt sit finis pax salutaris. Neq̃ op⁹ est auxia deductione alia/ cum natura nos doceat ens quodlibet nõ minus suã vnitatẽ & pacẽ appetere q̃ entitatẽ: s̕m deductionẽ diuini Dionysii/ Augustini & Boecii: ita vt pax sit bonũ qd̕ oĩa appetunt: adeo q̃ p̱ticularis ordo nature plerũq̃ limutat̕ in rebus vt vnitas cõseruet̕. Manifestat hoc ascensus grauis sursum/ & leuis deorsũ. Si in corpore vero/ cur nõ in mystico põt vicissitudo talis queri: vt p pace retinendã fiat deorsum qd̕ sursum est vt pax p̱maneat? Cũ igit̕ s̕m exigentiã finis cetera debeant moderari: & finis est q̃ imponit necessitatẽ rebus: necessitas ṽo legẽ nõ habet: p̱spicuũ est q̃ nulla lex habeat aliquid firmitatis si paci faciende vel cõseruãde inueniat̕ cõtraria: sed debet interpretari vt seruiat paci: vel penitus aboleri: alioquin iuxta dictũ comici: summũ ius sũma est malicia: cõformiter ad iussionẽ sapientis: Noli esse iustus nimis. Sic Athenienses fecerũt ad temp⁹ leges lycurgi nõ esse/ vt semp̱ essent: & nasica scipio: Dũ consul inquit iuris ordinẽ sequit̕/ id agit vt cũ oĩbus legibus romanũ corruat imperium. Nullo pacto igit̕ seruat̕ lex/ nõ obseruato legis fine qui ẽ pax. Sicut in simili christianã doctrinã scribens Aug⁹ deducit p regula memoranda: q̃ null⁹ text⁹ sacre scripture in sua expositiõe retinet sensum spiritussancti/ nisi ille charitatẽ edificet. Et quoniã huius schismatis tam extranea videt̕ eẽ pestis/ vt tale nunq̃ visum fuerit minus habens p̱uisionis humane remediũ: docente hoc sua indies radicatione/ expedit ad eius expulsionẽ institutio nouorũ canonũ: cũ ea q̃ de nouo emergunt/ nouo egeãt auxilio: vel iam conditorũ necessaria est moderatio. Sed qualis & per quid moderatio? Sane p̱ regulã infallibilẽ & inobliquabilẽ legis diuine: cuius sectatoribus & amicis pax multa est/ si prophete credit̕: & nõ est illis scandalũ. Ex quibus elicit̕ conclusio saluberrima: q̃ nulla via p̱ficiens ad sedationẽ schismatis repudianda est/ quantũcũq̃ iura vel leges humane videant̕ opponi: vt de electiõe summi pontificis/ q̃ est sic & sic celebrãda/ & similes: dũmodo diuinũ mandatũ vel ius maneat inuiolatũ. Nõ scire ad illam spectat scientiã p̱ quã legũ cõditores iusta decernũt/ legẽ eternã imitãtes. Hec est lex euangelica: que si cõtemnat̕ ab aliquib⁹/ illi sũt inepti pacis ecclesiastice tractatores: quẽadmodũ inutiles sunt homines ita adherẽtes nudis textibus: vt epikeiam/ hoc est equitatẽ ignorent: quales Aristo. nominauit inmãsuos in opinionibus propriis. ¶ Ex his deniq̃ quis nõ videat q̃ impium est p̄sertim apud eos qui se ecclesiasticos dici volunt: si peritos in euangelica lege vel nõ consultare vel abiicere/ vel maiori sacrilegio habere probro cognoscantur/ hinc errores/ hic presumptuose assertiones/ hinc perplexitates inexplicabiles/ hic obstinate defensiones adinuentionũ humanarũ in perniciem ecclesie & pacis salutifere finis sui surgunt: vt q̃ nõ licet disputare de potẽtia pape: q̃ nõ potest sibi dici/ cur ita facis? cũ tñ sit peccabilis/ q̃ nõ potest in aliquo casu ecclesia sine eo conuocari vl̕ aggregari: q̃ hic est fidei articulus: Benedict⁹ est papa (exempli gratia) q̃ nõ potest in aliquo casu ad conciliũ papa vocari. Quia absq̃ eo nõ stat salus: cũ tamẽ salus ecclesie in solũ deũ ordinet̕ absolute & essentialiter: & in hominẽ christũ deordinata lege: sed accidentaliter ordinat̕ in papã mortalẽ alioquin dũ vacat sedes per mortem pape/ vel naturalem vel ciuilem: vtputa si sit hereticus depositus quis hominũ saluus esset? Alii papam p̄dicãt impeccabilẽ/ alii omnipotentẽ/ alii sine vlla exceptione credunt extra salutis statum quemlibet sue parti nõ obedientẽ. Quod quãta temeritate dicat̕ ipsi viderint assertores.

Consyderatio secunda.

¶ Quelibet in ecclesiastica hierarchia potestas ĩ pacẽ salutiferã ordinat̕. Hec infert̕ ex prima. A Cum igitur non sit data potestas in destructionẽ/ s̕z edificationẽ: teste apostolo: Si quis abusui potestatẽ hoc est tyrãnidi resistit/ ille nõ resistit dei ordinationi: sed obedit qui iubet malũ tollere de medio sui & patrẽ scandalizantẽ abiicere: sicut & licet cuicũq̃ erga quemcũq̃ vim illatã vi repellere cũ appositione moderate cautele. ¶ Hec consyderatio facili deductione traducit quorundã scripta sup̱ obediẽtie laudibus & inobedientie penis ad oppositũ illius quod persuadere conantur. Nam si obediendũ est hominibus/ quanto magis deo. ¶ Elucet preterea/ q̃ si salutifera pax tollatur: ex eo q̃ in Joanne (exempli gratia) potestas ecclesiastica quedã remanet/ q̃ repudiata pax rediret: abiicere potestatẽ

in hoc casu est eadē bene vti: retentio aūt verteref in abusum. Addito φ nulla potestas inuenit hic in via que nō subijciaf legi diuine ꝛ naturali: ꝛ q̄ non sit peccabilis ꝛ auferibilis vel abdicabilis aut pro tēpore ab executione suspensibilis. ¶ Fundatur in hac cōsyderatione dictū illud memorabile ꝛ vere dignū a summo pontifice quod his aurib⁹ plures accepi ab ore domini nostri: hoc sine adulationis spū refero: paratus sum inquit etiam vsq̄ ad mortē vel imolationē ꝓprij corporis/si ita res exigat ecclesiasticā vnionē ꝓcurare: quanto amplius vsq̄ ad ꝓprij status abdicationē. Nam quādo daret vitā qui nō desereret vestē aut vittā/ coronā seu mitrā? ¶ Vellent aliq̄ rursus obijcere contra epistolā anglicanā φ via cessionis in effectu reddi possit practicabilis casu ꝓposito: inuitis etiam cōtendentibus de papatu: quāq̄ si habeat hic allegationē ronabilē coactio ipsi viderint: velint ita q̄/nemo cogit. At vero quicq̄d de hoc sit cōstat viaꝫ cessionis esse possibilē: imo in casu necessariam: ad cuius laudē spectat q̄d scribit Dionysius (non ille ariopagita) ad donatū/recitatiue in ecclesiastica historia. Dionysius donato fratri salutē. Si inuitus vt ais in hoc venisti/ offendis in eo si dimiseris volens: oportuerat quidē etiā pati oīa pro eo ne scinderef ecclesia dei: ꝛ eratꝫ nō inferior gloria sustinere martyriū ꝓ eo ne scinderef ecclesia q̄ est illa/ne idolis imolef: imo ſm meā sententiā mai⁹ hoc puto martyriū esse q̄ illud: qꝛ ibi vnusquisq̄ pro sua tm̄ aīa: in hoc vero ꝓ omni ecclesia martyriū sustinet. Hec ille. Deniq̄ plura sequerenf de quib⁹ nō est dicendum per singula

Consyderatio tertia.

¶ Quilibet rōnis capax obligaf ſm vocationem suā/pacē ecclesie salutiferā ꝓcurare. Ille orando/ hic disputando/hic p̄dicando/hic exhortādo/hic agendo: vel quolibet modo alio. Sumerenf argumenta ꝓ hac cōsyderatione ex radice filiatiōis ad ecclesiā: ꝛ ex radice dilectiōis ꝛ iusticie ad primū: ex radice pietatis seu religionis ad deū. Nulla siquidem in p̄senti schismate potest serpere deterior labes q̄ inertia querendi pacem: siue illa ꝓueniat ex ambitione/vel adulatione/vel timore/aut alia occupatione nō admittēte curā hāc salubriorem/pectora nostra duas nō admittentia curas/ait satyricus. Audiamus a sapiente q̄d pigricies stulta operaf in agro vel vinea ecclesie? Per agrū inquit viri pigri transiui ꝛ ꝑ vineā viri stulti: ꝛ ecce totum repleuerāt vrtice: ꝛ operuerāt faciē eius spine: ꝛ maceria lapidū destructa erat. ¶ Q̄ꝫ si pestiferum est ꝛ maledictioni primū negligere opus hoc diuinū q̄ criminosum est/q̄ nephariū laborantibus non applandere/sed irasci? ¶ Propterea stat aliqueꝫ adherentē iuste parti plus esse de schismate culpabilē/q̄ alterꝫ qui adheret parti false: vt si prim⁹ aliqua passione vitiosa tractus obsistat quo minus fiat paxꝫ: ne audire paratus sit ecclesiā. Alius querit cū omni sollicitudine vias pacis/promptū habens animū obediendi ecclesie iudicio seu veritati q̄ū sibi clarescet. Ea nāq̄ q̄ dissensionē afferunt in p̄senti schismate sunt talia que in facto maxime cōsistunt: in quibus errare sine periculo salutis potest nō solū iste vel ille: sed etiā in talibus ecclesia fallere dicif ꝛ falli: sicut dū multo tēpore feminam ꝓ papa coluit. ¶ Porro manifestari potest ex radice hac quales excusanf a vitio schismatis. Et φ stat scire φ schisma est in ecclesia: ꝛ tamen nescire quis in ea sit schismaticus. Ex hoc cōsequēter aperif quales sunt anathematizādi ꝛ vitandi ꝛ quales nō. Nā velle omnes indifferēter partis false extra ecclesiā ꝛ salutē trudere: q̄le sit iā tetigim⁹. ¶ His ex rebus ꝑspicuū fit deinceps quanta laude/q̄bus precomiorꝫ titulis/cōmendanda reddif partis nr̄e diligentia: p̄sertim in inclytissimo francie regno: ꝛ quantū a schismatis obstinatione ꝓcul extitat: vbi quesita est hactenus paxꝫ salutifera tanto labore, tot expensis/tot legationibus/assiduisq̄ cōsilijs. ¶ Nec est φ aliquis opponat quasdā vl̄ zizanias vel paleas malarꝫ actionū in q̄busdam ortas inter hanc virtuose oꝑationis segetē: vel φ nō satis efficaciter diligētia respondit ad votū. Ascribaf hoc humane fragilitati. Raro em̄ nascif granū virtutis sine palea aliqua defectuositatis. Nihilomin⁹ habet ꝓfecto plus vere laudis zelus ille diligēs q̄ aliorꝫ negligens torpor: qm̄ schisma si dimittitur absq̄ agitatione/ꝓferet radices malas altius ꝛ inuulsibiles: ꝛ ꝓductas roborabit. Nā mala ꝑ longas cōualuere moras. Doceat nos schisma grecorū q̄d iam nō curaf/nemo nō desperat. ¶ Quo in loco grandis offerf ad loquendū materia suꝑ laudibus parrhysieñ. vniuersitatis p̄clarissime studiorū suꝑ zelo feruido ipsius: q̄ nō cessauit hacten⁹ eniti pedibus vt dicif ꝛ manibus: aliter q̄ desides aliqui ꝛ inutiles qui facere nihil volunt vl̄ nesciūt/ obstrepunt tm̄ facientibus solis cōtumelijs fortes ꝛ armati. Sed silentiū imperat: tū benignitas/ tuꝫ modestia: ne in eius laude videamur ꝓpriā querere. ¶ Ecce aūt quis est qui nō dicat/ q̄ nō clamet: pax/pax: fiat pax/pacē volo/pacē suꝑ oīa concupisco. At vero nōne irridef deus: qm̄ simile est pacē nō velle: ꝛ illā vel inutiliter ꝛ desidiose velle/vel impossibiliter velle: hoc est medijs ad eā impossibilib⁹ cōtendere: vt si queraf vnio aliqualiter qualiter haberi nō valet: neq̄ via debellationis: neq̄ via rationis seu reductionis: neq̄ via anathematizatiōis seu separationis/neq̄ via cōdescensiōis/aut similiter. Cum itaq̄ pastor teneaf nō minus reuocare oues quas iudicat errantes/q̄ seruare non errantes: nōne debet vt fiat vnū ouile modū possibilem ꝛ verisimilē hoc agendi vel ꝓsequi: etiā cū dimissione gregis ꝓprij ꝛ obedientis: si ꝑ hoc seruatur et vnif grex vterq̄. Nec est hoc deserere gregem more mercēnarij ꝛ fugere/sed saluare: ꝛ vt vere sic dicamus fugiendo manere. Sed hec cessio dicit aliquis fieret perniciosum posteris exemplum? fatemur id posse cōtingere: nā quibus rebus nō cōtingit abuti: attamē ꝓ incerto malorꝫ euentu: nō esset tam certū ꝛ optandū p̄sentis pacis bonū repudiandum vel negandum.

Consyderatio quarta.

P ¶ Tantũ est pacis salutifere bonũ vt pro eius ad eptione neq̃ mũdanus honor/neq̃ stat⁹/ neq̃ gradus/neq̃ ꝓpria vtilitas debeant aliquẽ deterrere ⁊ nihil prorsus nisi peccatũ cõtra legẽ dei eternã. Hec cõsyderatio posita est cõtra illos qui dicunt: Obseruet honor partis nostre: habeamus victoriã: cõfusionẽ euitemus. Ecce qualia sustinuit opprobria summus pontifex christus vt faceret vtraq̃ vnũ: recõcilians in suo sanguine ea q̄ in celo sũt ⁊ in terra: factus opprobriũ hominũ ⁊ abiectio plebis/⁊ nõ dicens: seruet honor meus. Sufficiebat ei testimoniũ boni cõscientie ad deũ. Igit̃ vt pax habeat̃/nulla plane via repudiãda est q̄ põt absq̃ pctõ deduci: ⁊ quanto breuius/tanto salubri⁹: q̃nto insup patẽtius/tãto acceptius apõ oẽs: qm̃ res tangit oẽs/⁊ veritas lucẽ amat. ¶ Quocirca vie ꝑ dominũ nostrũ oblate (proferã hoc sine adulationis oleo quo nõ indiget: ⁊ salua pace omniũ) quia nunq̃ mihi vise sunt iuri diuino palam contraire nunq̃ vise sunt similiter penitus reprobande: nisi forte struat̃ calumnia ex iuramẽto suo: ⁊ ex totius obedientie sue cõsensu/iudicio ⁊ requestis aliorꝫ tendentibus. ¶ Propterea rursus non improbabile videt̃ attentis circũstantijs offerentibus se in p̄senti schismate: si pars iusta possit a iuris sui ꝓsecutione desistere: vt ad iniustã ius suũ trãsferret et fieret iusta: seu ꝑ nouã electionẽ intrusi: seu ꝑ aliã viam in iure scripto nõ habitã: dũmodo ius diuinũ vtrobiq̃ inuiolatum maneret: ⁊ hec via ꝓpter timorẽ inhonorationis mũdane nõ esset penit⁹ abhorrenda. Nã quicquid a maliuolis interpretib⁹ diceret̃/desuper resideret inspector cordium deus: ⁊ iudex veritas ⁊ charitas abũde remunerãs. Nõne laudata/nõne victrix effecta est mater illa vera infantis apud Salomonẽ: que filium maluit integrum abijcere: illoq̃ carere q̄ diuisus in suam cederet portionem? Deniq̃ in laude Q. Fabij maximi preclarissimã dixit Ennius: q̄ non ponebat rumores ante salutem. Nõne sanctius est vltro dare gratie/dare charitati fraterne: ⁊ paci honorẽ suũ caducum: imo vitam ꝓpriã cũ merito q̄ sine laude ⁊ pace mox naturalis necessitas vtrumq̃ diripiat? Cõcedat̃ ergo libenter gratie id quod velit/nolit obtinens: protinus relinquetur nature. ¶ Amplius non videt̃ improbabile quin expediat in casu ecclesiã ad tẽpus summo pastore carere: vt interim per tractum vel aliter adeptio pacis celerior haberetur. Q, si canones oppositũ sanxerunt/ lex diuina nõ dissonat. Nam ex dicto potest absq̃ papa mortali stare salus. Q, si timet̃ infamatio partis illius vel illius/iam responsum posuim⁹. ¶ Cõsequenter deducimus q̄ ꝓpter timorẽ succumbendi aut inhonorationis humane: que vtiq̃ viciosa non sunt: conciliũ generale vniuersalis ecclesie nõ videtur repudiandũ: sed pium est credere q̄ in tractatione p̄sentis materie nõ erraret. Audiamus rationẽ: constat itaq̃ q̄ in materijs fidei terminãdis error non cadit in generali concilio. Rationẽ dãt doctores ex speciali assistentia spiritussancti ⁊ christi regentis ecclesiã: nec permittentis errare in his ad q̄ humana inuestigatio peruenire non põt. Secus in his que vel facti sunt: vel humana rõnẽ terminari possunt. Nunc aũt schisma p̄sens quãq̃ in his que facti sunt plurimũ hereat: eius nihilominus terminatio tã perplexa cernitur/tamq̃ difficilis: vt supra hominũ vires/ingenia inuentiones ⁊ consilia videat̃. Ubi vero deest humanũ/potest ⁊ debet absq̃ temeritate diuinũ auxiliũ etiã miraculosum expectari. Ita eñ de sortibus mittẽdis in casu determinat Aug⁹. dũ sementibus tyrãnis inquirit̃ quis de multi⁹ prelatis pro gregis salute remanebit/qui recedent? Nõne igitur absq̃ periculo causa illa cõmitti deo ⁊ vniuersali ꝯcilio posset absq̃ formidine q̄ maior pars vinceret/si esset iniustior: ⁊ maxime in periculo ecclesie quod addo: quoniã in casu cõmunis error faceret ius: p̄sertim error facti vel ex facto ortũ habens. Auxilium tale miraculosum nõne in bello corporali Iudas machabeus/nõne moyses/nõne fideliũ alij taliter expectauerunt/quando ꝑsequebat̃ vnus mille: ⁊ duo fugabant decem milia? quanto securiori fide pro h̄ schismate finiendo potest in opitulationis diuine assistentia speciali per tractatũ vniuersalis cõcilij spes haberi. Et quis obsecro tante p̄sumptionis inueniri poterit: vt determinatis per tot viros celeberrimos/propriã opinionẽ vel p̄ferret/vel eorum dictamẽ nõ imitaret̃? Pium quoq̃ sentire est vt non nisi viam mediã/viam pacificã/ ⁊ vtrobiq̃ honorabilẽ sententiaret cõciliũ. Nec tamẽ ignoro multas circa hec ⁊ alia suboriri difficultatũ nebulas. Sed eas omnes lux diuine legis suis radijs faciliter eijceret: si non vltra ceruicosa cõtradicendi libido obstiterit. Si oculos rationis neq̃ segnicies inquirendi clauserit: neq̃ ruditas obtuderit: neq̃ eos lippitudo carnalitatis/neq̃ curarum puluis/neq̃ fumus presumptiõis suffoderit/neq̃ postremo malicia cecauerit: quo min⁹ apparere possit gratia dei saluatoris nostri. ¶ Ita studiositas per zelũ stimulata pergebat in longius. Cui⁹ ego sermonem interrumpens ⁊ finiens exclamaui: Appareat o vtinam bone iesu pax nostra/sal⁹ nostra: appareat tandem aliquando gratia tua: vt post illustrationẽ synceram ⁊ agenda videamus: ⁊ ad ea que viderimus implenda conualescam⁹. Res q̄ppe in obscuro nimis demersa est: nam ⁊ nobis caligines/puluaresq̃ difficultatum ambulando sponte suscitamus. Deest insuper apud multos gratia humani concilij: que simul apparere ⁊ cooperare debuerat gratie dei. Obfuscat eam preterea vel abscondit amor proprius querens que sua sunt: ⁊ incircumciso corde ambulans post desyderia carnalia atq̃ secularia: neq̃ sobrie/neq̃ iuste/neq̃ pie viuens in hoc seculo: quasi nõ expectaret beatam illam spem que sola desyderanda est: sola velut encenium diuine gratie iugiter postulanda. Prouideat meliora vicinioraq̃ saluti gratia eadẽ dei ⁊ saluatoris nostri: hic nos iustificãs/glorificans in futuro. Amen.

¶ Sermonis de circũcisione corã
papa apud Tarasconã finis.
Anno. M.cccciij.

Epistola eiusdē ad dn̄m aureliaū. de sermone pcedēte.

R S Erenissimo pncipi ꝛ militi reg. po li dn̄o aureliaū. su⁹ Joānes cācella ri⁹ eccl'ie parrhysieū. Idign⁹ / obseq̄um hūile / pacisq͞ pn̄tis cuȝ eterna donu feliciter adipisci. Multa hactenus scp̄si sre nissime dn̄e. Pluria dixi q̄ ad ecclesiasticā paceȝ vtilia videbant: pseq̄ns pacē exulātē latratu quo potui: ego de genere catul⁹: offerens insup p virili portiōe ad op⁹ tabernaculi dei cū holbus / ea q̄ de manu sua videbar suscepisse. Nec ignoro posse ea a tot capitib⁹ l varias facile traduci sn̄as / ꝛ forsan aduersas: q̄ tn̄ oīa si cū distinctiōe tēpoꝝ / circūstan tiaꝝ quoq͞ sese offerētiū multiplicitate pensari di gna fuerint: arbitror ea inuēturis nexu ꝯcordi ve ritatis inter se iūcta esse: vtpote q̄ circa idē centrū eūdēq͞ cardinē pij desyderij voluebant. Viā itaq͞ cessiōis bn̄ practicatā ego breuissimā ꝛ optimā eē sui: iudicās ad ei⁹ receptionē ſm p̄parationē ani mi ambos ꝯtendētes de papatu iure diuino ꝯstri ctos. Nec erat q͞ allegarēt coactionē. Vellēt itaq͞ cogebat nemo. Porro in ꝯclusiōe subtractionis nō affui: quā tn̄ ꝯclusam impugnare ptinaci aiosi tate nō p̄sumpsi. Sed postq͞ dn̄s noster Bndict⁹ viā cessionis / ꝛ alia q̄ petebāt accōmoda p pace et reformatiōe ecclesie dict⁹ est acceptasse: opponit se puitas mea cū odijs ꝛ discriminib⁹ nō modicis vt ipe neq͞ papatū de facto irreuersibilē amisisse: neq͞ heretic⁹ aut schismatic⁹ iudicādo eē causaret Placuit ḡ restitutio: quā ꝛ p̄dicaui corā celeberri mo cetu apl'oꝝ. Per hāc itaq͞ ab ea nr̄a secū vni ta: poitū pacis generalis attingere facilius spera bat. Denīq͞ non tā missus q͞ coactus legatus: ad dn̄m nr̄m sup hac materia p pre vniuersitatis p̄cla rissime studiorū: cui ego filius negare potui nihil pposui p̄mo massilie: dehinc Tarascone sermonē hunc: quē decorus p̄ntie vr̄e nobilissime fulgor il lustrauit. Hūc sermonē sicut ꝛ p̄sentē ppositiōȝ po stulare dignata est celsitudo vestra ab exiguitate mea: q̄lis aūt ego sū vt vel h̄ vel aliud q̄ppiā dene gare p̄sumpserim. Accipite itaq͞ sermonē q̄liscū q͞ ille est: vbi aliq̄ ſȝ pauca ex dictatis in margine posita sunt: q̄ breuitas p̄ceps eripuit ne pferrem. Bn̄ valeat p̄clara dn̄atio vestra ad cōem pacem ꝛ ppriā salutē ꝯseq̄ndā. Scriptū Tarascone An no dn̄i. M.cccciij. in vigilia Epiphanie.

Epistola domino cameracensi existenti in curia.

S D Ecreuerā reuerēde pr̄ ꝛ p̄ceptor sin gulariu accuratius si vacasset p di ctata q̄dā scribere / ꝯq̄sturus d̄ sini stra vel interp̄tatiōe vel relatiōe di ctoꝝ: Imo pluriū nō dictoꝝ l sermo ne circūcisiōis habito Tarascone corā dn̄o nr̄o tē pore legatiōis mee p pte alme vniuersitatis par rhysieū. matris mee. Experior itaq͞ verā esse comici sn̄iam: nihil esse q̄n male narrādo possit deterioꝛa ri. Hāc ego esse vnā ex maximis difficultatib⁹ esti mo: q̄ reddūt officiū p̄dicationis onerosissimū: q̄s difficultates atq͞ discrimina Greg. ꝛ Chryſ. quili bet l suo pastorali: ꝛ Aug. iiij. de doc. christiana co piosissime narrauerūt. Fit eni pleruq͞ (loquor cē ties exptus) vt p̄ntes in sermone aliquo nō solum depꝛauēt bn̄ dicta: sed ea q̄ nullo mō dicta sūt / ꝯstā ter affirmēt p platis. Stultoꝝ q̄dē infinit⁹ est nu merus. Est tn̄ sapiētis assertio: Stultus nō capit verba prudētie / nisi ea dixeris q̄ v'sant i corde suo Verū quoq͞ ē dictū Apulei: multos esse q̄ sol' auri bus corpis philosophant: intellectū vero vel nul lū hn̄t: vel illū variāt p varietate passionū et affe ctionū: quēadmodū l sonitu cāpanarū sumim⁹ ar gumentū. Dicūt eni (vt vulgari more loq̄r) qd vo lumus. Porro mihi ꝯscius sū / nihil ptulisse tunc qd non esset sacre fidei / monitisq͞ salubribus accō modū / ꝛ examinata veritate stabilitū. Nihilomi nus quot bone Jesu sup eodem sermone mihi re lata sunt q̄ nedū nō dixerā / sed nec cogitaueram. Quot puerse capta ꝛ puersi⁹ īpugnata audacē asse rere quosdā postmodū p̄ntes: viderit ipsi quo stu dio vel ꝯtradicēdi vel vane cōplacēdi / seu zelo vel ignorātia moti: q̄sisse veritates p me positas īpu gnare / ꝛ p rōnes palā erroneas: sed nolo sequi re lationes solas hominū in tanto negocio defendē de veritatis: ne pugnem⁹ vt dicit in tenebris. Ha buissent igitur dictorum meorū formā ppriā ꝛ li mitationem: adeo vt transpositio sepe vel omissio vnius vocabuli sententiā variasset. Habuissent in quā formā ipsam: habuissem viceuersa solide que dixissent: nunq̄ refugissem p veritatis defensione congredi: sed quid agerē: nihil obiectum est quod sciuerim dū essem p̄sens: potensq͞ verbotenus re spondere: sed longo postmodū internallo me ab sente ꝛ surdo: vocibus eoꝝ plurima variaq͞ in op positum dicta p̄dicataq͞ / ego solis rumoribus ac cepi: quibus cur nō magno conatu respōdere pa rauerim / iam exp̄ssi. Nouissime autē hesterno ve spere scripsit vnus ex amicis fidelissimis se audisse ab altero: qui sil'r audierat ab alijs grauibus (vt di cebat) viris: me dixisse inter cetera: q͞ homie in ar ticulo mortis existēte: quilibet sacerdos habet eq̄ lē potestatē cū papa in indulgētijs dandis a pena ꝛ culpa. ¶ Hanc vero assertionē certissimus sum nec sensisse nec dixisse: q̄q͞ si de potestate ordinis in casu necessitatis fieret locutio: scitū est satis q̄d doctores sententiēt. Denīq͞ quid dixerim vnde er ror talis potuerit in aliquibus parū forsan aduer tentibus ad verborū formā elici. Pono diffusiori sermone in chartula colligata in p̄sentibus. Tu p̄ ceptor sapiētissime / coram tuis oculis totus palaȝ sum tibi intus ꝛ in cute notus. Digneris accipere baculum defensionis mee in hoc articulo: quo ap prehēso voces oppositas (si ita dignū visum fue rit) valeas compescere. Postremo totū ipsuȝ ser monē quē hactenus reconditū absq͞ multiplica tione in alias manus habui mittere (si ita censue ris) paratus sum intētione talis finis. Det domi nus ipse bn̄ valere iugiter in dn̄o ad consecutionē beate spei / ꝛ ad vnionē celerius remeandā in regi onē ecclesie sancte dei.

❡ Sermo factus corā Alexādro papa p magistrū Joannē de Gerson cancellariū parrhysieñ. in die Ascensionis dñi.

❡ Adiuua rex celestis / ⁊ tu regina genitrix virgo pauperē ⁊ inopē de regno israelitico locutur⁊.

Domine si i tēpore
h restitues regnū isrl. Origi
nalr Act. i. ca. et recitatiue i epla
pñtis festiuitatis. ❡ Non sū
nesci⁹ btissime prī / vosq̧ cardi
nales orb terrarū: ⁊ ceteri dñi
tapla clara fulgētes: me subite sermōis on⁹ pn̄tis
impar exiguis virib⁹. Jdcirco pulsabo ianuas de
uote regis celestis / vt impfectū meū suppleat: hu
mili det grāz: linguā infātis faciat disertā. Et quo
facili⁹ exaudiar / orē pariter ei⁹ pia genitrix: illiq̧
salutatio pñter angelica. Aue grā ple. ⁊c. ❡ Dñe
si i tpe h ⁊c. Quesierūt h apli ab ascendente dño:
eisdē qdē verbis / sȝ sensu vario: q̄ varietate breui-
tatis studio pterita. qm̄ duplex ē regnū israel: h ē
videntiū deū: alterū celeste triūphātis ecclesie: cui⁹
ciues deū vidēt p speciē: alterū terrestre militātis:
cu⁹ ciues deū intuent p fidē. Dicā pmū quō cele-
stis: deinde terreni ruinas ascēsio dñica hodie re
stituerit. Hāc mihi partitionē nō me⁹ sensus / sed
diuinus ptulit apls. A quo sc̄ptū memini deū pa-
trē pposuisse in dispēsatiōe plenitudinis tēpor⁊ in-
staurare oia in christo q̄ in celis et q̄ in terra sunt.
Ecce me docet apls tuus vas electionis tue dñe
Jesu: q̄ tibi rn̄dere licuerit querētibus discipulis
Dñe si i tpe h ⁊c. Nā si p te essent instaurāda que
sunt i celis: vti affirmare illū pspicio: qd tibi leui⁹
q̄ hāc illis veritatē rn̄dēte ppterea scādere celos:
vt ciuitatē diminutā / ⁊ magna pte sua p scelus or-
batā turpe reintegrātes. Ipsa malor⁊ omniū pri-
ma parens superbia / luciferū illū q̄ mane oriebat:
cū tertia stellarū parte traxit ad tenebrosum occa
sum. Et quis crederet nō inde regni superni clari-
tatē obumbratā? Tollite ex hoc celo visibili lucife
rū / ⁊ cū eo tertiā partē stellarū: cui dubium est no-
ctes obscuriores futuras? Quis nesciat impfectaȝ
remansisse sanctor⁊ angelorū societatē suo nume-
ro diminuto? Quis in dubiū vocabit corpus ciui-
tatis istius pstantissimorū mēbror⁊ auulsione sen-
sisse lesionem / ⁊ integritatē pulcherrimā amisisse?
Nullus opinor. ❡ Ergo claudicabit sactor⁊ glo-
ria: nec dei ciuitas d sui integritate letabit. Si na-
tura tāto tpe vacuū infectetur / et sic exhorrescat:
quo pacto supernas sedes vacuas oculis eq̄s aspi
ciet sanctorū gloria? Deniq̧ gaudēt angeli ad pe
nitentiā pctōrū. O, si gaudiū ingerant oculis la-
chryme mee / qd delicie mee? Et si delicie mee gau-
diū sit angelorū: quō magis fuisset eorū qui cecide
runt permāsio. At illud ciuitati celesti deest. Fuis-
set igit aliqua sanctorū iocūditas stantibus ange-
lis q̄ ruentibus sublata est. ❡ Ergo in q̄s cōfir-
mati spūs ceterorū ruinā mesti deplorauerūt: et q̄
parte beatorū ciuitatē luctus ingrederet: Nō di-
go fleuisse / nō mestos / nō tristes extitisse; viderunt
culpā peccantiū: nō inde letati sunt ppter chari-
tatē / neq̧ ptristati ppter confirmationē. Viderūt
deinde penā: ⁊ letati sunt iusti videndo vindictā:
atq̧ ad deiectionē impior⁊ affuerūt pditori. Etenī
michael ⁊ angeli eius p̄liati sunt cū dracone: ⁊ pu-
tas victoria potitos nō inde sumpsisse gaudium?
❡ Sed aliō est aliquā deesse leticiā impfecte ciui-
tati / aliud tristiciā admittere. Nōne vides delecta-
tiones ipas intellectu purissimas et cōtrarietate
carētes cū assunt letificare: cum absunt nō contri
stare. ❡ Accessit ad mali cumulū / q̄ ea superbia q̄
cōceperat in celis dolorē / in paradiso terrestri pe-
perit iniquitatē: qū per inuidiā idignata carnē eo
viliorē ascendere vn̄ pstantior spūs corruerat: hoī
condito ad replēdas sedes in celos vacuefactas / i
serpente dir⁊ virus aspersit. Sic em̄ inuidia mors
intrauit in orbē terrarū: cuius initiuȝ extiterit oīs
peccati superbia. Ita ex om̄i parte optate restitu-
tiōi superne ciuitatis maligni⁹ obuiabat. Attamē
spes cū fefellit: restituta est / imo ⁊ amplificata di-
gnitate. Cecidit lucifer per supbiā: ascendit alius
lucifer p humilitatē. Inuecte tenebre per occasuȝ
pmi purgate fuerunt per ortū secundi. Ille minu-
it sanctor⁊ numerū: iste restaurauit et amplificauit
diminutū. Ille regni violauit integritatē / iste vio-
latā reparauit. Ille in celo sedes vacuefecit / iste no-
uis laudatoribus vacuefactas adimpleuit. Ille mul
tos ex angelis exemplo malo traxit in pceps: iste
plurimos homines iustificatos tanq̄ centesimam
ouē prius errantē ppriis humeris reportauit i ce-
los. Iste ex om̄i parte sathan deludit: nec em̄ i ce-
los reascendere potuit / vnde tanq̄ fulgur ceciderat:
hoc est / furoris impetu fuerat pcipitat⁹: ⁊ ascē
sum quē homini / atq̧ restitutionē quā inuidit ciui
tati nullatenus impedire pualuit. Verū gladio suo
manu potentioris erepto iugulat: et dū intētione
corrupta ab ingressu glorie nouos ciues phibere
gloriosumq̧ dei regnum integritate pulcherrima
fraudare satagit: taȝ ciuibus fabricat coronas ⁊ q̄
nouū dignitate regnū honestat. Lucifer inde ceci
dit / sol ascendit. Vanitas e celis eiecta est / vitas
in celo reuecta est. Amiserat illa ciuitas creatū an
gelū / ac recepit creatorē hominē. Vnde ⁊ hic ve-
rum est illud Apli: Nonne sicut delictū / ita et do-
num. ❡ Vis etiam audire nouū genus gaudij: q̄
nisi homo peccasset / ciuitas illa nō sensisset. Non
vereor ne nimis audacter loqui videar: cū sequar
Berñ. autorē: qui nō putat deū nostrū totam ha-
biturū glorie sue laudē: donec veniant qui in con-
spectu angelorū psallant sibi. Letati sumus p die-
bus quibus nos humiliasti: annis q̄bus vidimus
mala. Hoc genus leticie celi nescierūt nisi p eccle-
sie filios: hoc nemo vnq̄ letat / qui non letat. Op-
portune post tristiciā gaudium subit / post laborē
quies / post naufragiū portus: placet cūctis securi
tas / sed ei magis qui timuit. Iocūda om̄ibus lux:
sed euadēti ne ptāte tenebrarū iocūdior. Trāsisse
de morte ad vitam vite gratiā duplat: deest laudi
si desunt qui dicāt: Transiuimus per ignē ⁊ aquā
et eduxisti nos in refrigerium. ❡ Hodie felix illa
ciuitas nouis exultat gaudijs; ad hunc diem cele-

ñes ruine ꝑdurauerunt. Vñ hūc diẽ nemo ascẽdit
i celos: cū de christo scṗserit ꝓpha / ꝙ ascẽdit pan-
dens añ eos iter. ¶ An ṽo ipo ascẽdente coascen
derint q̄ cū resurgẽte resurrexisse legūt: alas ol la-
be purgatas credo: sed de corꝑibus haud q̄cꝙ te
mere diffinire velī. ¶ Ergo leti fuerūt ãgeli chri
sto ꝯcepto / leti nascẽte / leti ṗdicãte / leti holez redi
mẽte / leti resurgẽte / sz letiores ascendẽte. Quid ita
qꝛ mlta docent mysteria christo p̄nte q̄ ṗus absen
te nescierūt. Nec id mir̄ videat / cū scṗsit aplˢ: Jn
notescere ṗncipibus ꝛ ptãtibus i celestibꝰ p eccle-
siã multiformẽ sapiaz dei. Porro q̄ᵒ ṗus sola spe
tenuerãt: ruinas suas resartiẽdas hodie re leniore
comphẽdūt. ¶ Quis mihi det o dñe iesu / o glo-
riosissime restitutor regni celestis: q̄s mihi det vt pos
sim cõcipe q̄nta intuleris hodie celis festa gaudi-
orū: q̄nta iocūditate btõꝝ spirituū agmina ad no-
uã solennitatẽ inuitaueris: q̄nta tibi leticia calca-
tori torcularis cū rubris vestimentis celos intro-
grediẽti tota supna curia certatim obuiã venerit /
aduenisse gratulata est: q̄ntis laudibus triūphato
rẽ ꝓsecuta est: ꝙ iocūdis obsequijs in sedẽ excelsi-
orẽ collocare studuerit. Si plus gaudeat sup vni-
us pctõris pnia / ꝙ sup nonagintanouẽ iustis q̄ ea
nõ egẽt: q̄ntū de te gauisa est deo hoīe mortis vi-
ctore: tot penitẽtes in ipsam domū paternã nõ re-
ducente / sed reportãte: q̄ ipse es summū eius gaudi
um / summus amor / sūma suauitas. Jn te eñ tota de
syderat cõspicere: te suspirius oculis ex ꝓpinquo
contuendū p̄stabas. Quã incredibili voluptate
sensus omniū intimos tua vox illa ꝑmulsit. Con-
gratulamini mihi o amici ꝛ vicini: qꝛ inueni ouẽ q̄
perierat: inueni dragmã ꝑditã: mortuus filius re-
uixit. Celebremus alacriter o christianitatis recto
res inclyti: celebremus tantã festiuitatẽ: repsente-
mus in terris angeloꝝ leticiã / q̄ p nostra illis salu
te partim ingesta est. Nos ꝯgratulemur quoꝗ: est
hodie relaxata / imo ꝛ captiuata captiuitas: ascen-
dẽs eñ christus i altū captiuã duxit captiuitatem
Gaudiū ingẽs: hodie chirographū nostre dãna-
tionis deletū est. Quidni: illa natura hodie i celū
it cui dictū añ fuerat: terra es ꝛ in terrã ibis. Et vt
thematis snia ꝯcludat: a dño in tpe hoc restitutū
ẽ celeste regnū israel. Hec p ṗori pte nostri sermo-
nis satis sint. Dñe si in tpe hoc ꝛc̃.

z Ractet iã hec interrogatio ð regno pe-
grinatõis ecclie: q̄ᵒ ab Abel iusto ducẽs
originem: ꝛ si postea sepe laborauerit: tñ
nūꝙ vniuersū intercidit. Sepe expugna
uerūt me a iuuẽtute mea: ꝛ nõ potuerūt mihi. Flo
ruit aliq̄n sub p̄iarchis / ducibꝰ / iudicibꝰ / regibus
sacerdotibꝰ: vez aplõꝝ tpe natiõibus subiectū mi
re defloruerat. Rñde tu q̄rẽtibus dñe iesu: tibi ego
sicuti certe nūc opibus / nunc vocibus rñdisti: ꝛ si
minus fortassis ad affectū q̄rentiū / tñ ad veritatẽ
Audistis q̄m misi vos vt eatis ꝛ fructum afferatis
eripiẽdo ciues israeliticos e manibꝰ regis babylo
nis. Audistis q̄m ṗcipio vobis vt euntes i mundū
vniuersū ṗdicetis euãgeliū ol creature: vt sitis mi
hi testes i hierlm ꝛ i iudea ꝛ samaria ꝛ vsꝗ ad ex-
tremū terre. Cur ð nisi vt quaq̄uersū hoste depul-
so regnū israeliticū vr̄o ministerio dilatet. Huius
rei grã dedi quosdã vestꝝ aplos / quosdã ꝓphetas
quosdã euãgelistas: alios aūt pastores ꝛ doctores
ad ꝯsūmationẽ sanctoꝝ i opus ministerij / i edifica
tionẽ regni israel. Propterea alteri vestꝝ alteraz
manifestationẽ spūs ꝑtim dedi: ꝑtim dabo ad vti
litatẽ repatiõis regni desolati: ꝛ ne nudos hostiū
telis exponerẽ: succinxi lūbos vr̄os i ṽitate: indui
vos loricã iusticie: dedi pedū calceos i ṗparatiõe
euãgelij pacis: ꝯtuli scutū fidei / galeã salutis ꝛ gla
diū spūs: q̄ᵒ est verbū dei. Quia ṽo imbecillibꝰ q̄-
les adhuc estis / hec arma potꝰ forẽt oneri ꝙ vsui.
Edico vobis ab hierosolymis ne discedatis: quo
adusꝗ recepitis virtutẽ spūscti supuenientis i vos
q̄nõ arma tm̃ sine molestia ferre: verūetiã cūctos
impetus hostiles elidere: immo ꝛ exercitꝰ funde-
rẽ atꝗ fugare possitis. Nã quõ damna celestia re
stituent: nisi ex his ciuibus regni terrestris quidã
sursum ascenderint. ¶ Hec illis charus ṗceptor
cuius vocibus diligẽter paruerūt. Vñ post spūsã
cti susceptionẽ ꝓfecti ṗdicauerūt vbiꝗ dño coo-
perante: sermonẽ ꝯfirmãte seq̄ntibus signis. Vbi
ꝗ circūtulerunt sagittas potẽtis acutas cū carbo-
nibus desolatorijs: vbiꝗ vicerunt regna: effuga-
runt aciẽ gladij: fortes fuerūt in bello: castra ver-
terunt exteroꝝ. Jta breui creuit ecclesia: inclyta fa
cta est ꝛ posita est in superbiã seculorū: dñata est a
mari vsꝗ ad mare: et a flumine vsꝗ ad terminos
orbis terrarū. Adorauerunt eū omẽs reges: omẽs
gentes seruierunt ei. ¶ Sed quid ad hec ascẽsio.
Multū per omnẽ modū. Quippe ꝙdiu dñs i ter
ris cū discipulis cõuersatus est / humi repsit eoꝝ
dilectio: dulciter siquidẽ eū amauerūt: ꝛ ṗ eiꝰ dile-
ctione spreuerūt alia. Ecce inquiūt reliq̄mus ola ꝛ
secuti sumus te. Veꝝ nescio quõ p̄ntia vise carnis
spūalis amoris puritatẽ nõ admittebat. Jnde se-
pe tanꝙ carnales obiurgãtur. Jnde Petrus im-
patiẽter audiẽs verbū ð morte mgr̄i / sathanas vo
cat. Jnde cuncti moleste tulerūt / ꝙ ð ascẽsuri ma-
gistri discessu audierunt. Jnde plus illis sapiebat
verbū caro / ꝙ verbū veritas / verbū sapia / iusticia /
virtus / pietas. Jnde scriptū ẽ illud: Nisi ego abi-
ero paracletus nõ veniet. Et illud aliud: Nõdum
erat spūs datus: quia nõdum fuerat iesus glorifi-
catꝰ. Sed post magistri discessionẽ / aptiores subi
de fuerūt sctm̃ suscipe spm̃: a quo roborati atꝗ fir
mati discerẽt amare valide: ṗdicare veritatẽ intre
pide: frigida corda succẽdere: discerẽt plus inueni
re saporis in verbo deo ꝙ i verbo hoīe. Experirent
altiorẽ amoris gradū iã eis ostẽsum a christo dicẽ
te: Spūs est q̄ viuificat: caro non ꝓdest quicꝙ. Ad
hunc gradū paulus ascẽdisse videbat dū dicebat:
Et si cognouimus christū ꝓm carnẽ: sed iam non
nouimus. Fortassis ꝛ ꝓpheta cuz diceret: Spūs
añ faciẽ nostrã christꝰ dñs. Huiꝰ igit spūalis amo
ris viribus ac robore regnū israeliticū restituerūt.
Sed heu ꝛ plus ꝙ millies heu / ꝗ grãdis nob̃ ma-
teria lachrymaꝝ obijcit. Circūferamus oculos q̄r
sumcunꝗ libuerit / nusꝙ pax / nulla tranquillitas /
nusꝙ secura quies / vbi calamitas / afflictio / pertur
batio. O me miserum: quõ regnū vbiꝗ diffusum

ꝑ bellatores inclytos: coartauit in angustū ac re-
strinxit rex ipi⁹ babylōis / quō maiorē anteꝗ regni
portionē abstulit christo: ꝛ eā ipaȝ q̄ scōm sibi no-
mē retinuit / inūeris tēpestatib⁹ iactatā affixit. Nā
quota sūt hūani gn̄is portio machometici: ac ab
octigētis ferme annis suaue christi iugū ceruicib⁹
excusserit? Quota indi feruntur christiane crucis insi-
gnibus exornati: sȝ ecclesie romane pmatū ignora-
re. Quota greci: at illos mala tēpestas a sede Pe
tri disiectos: nō mō schismatis / sȝ nōnullis etiā he
resis macula fedauit. Latinitas ipa purior: ac Imma
culatior sedē bȝ petri: p cuius fide ne deficeret spe
cialiter orauit ille q̄ i oībus exauditus est p sua re
uerētia. Ipsa tn̄ tā multis q̄ diuturnis q̄ violētis
schismatibus: tū antea sepe / tum nostra tēpestate
miserabiliter ꝯcussa lāguit. Un̄ nuper tātarū calami-
tatū ipatiēs ecclia / multis suspirijs ac gemitibus
clamauit ad dn̄m: Dn̄e si tpe h restitues regnū isrl
Aliq̄ ex pte audita est. Excitatus ē tāq̄ dormiens
dn̄s: tanq̄ potēs crapulatus a vino. Et ꝑcussit ini-
micos suos in posteriora: opprobriū sempiternuȝ
dedit illis. Asportauit duplicē sobnā / tanq̄ gallū
gallinaciū: ꝛ fidelē eliachim substituit. Nā cui⁹ est
ista tua substitutio. p. b. nisi christi? Un̄ cōuocatio
cōcilij tā mira? Un̄ ptus discordantiū inaudita cō-
sensio? Unde tot ꝓbitū ac ꝓsapientū cōcursus tā
celer? nō causa certe dissensionis sed pacis. Non
vocauit papa: fuit conuenticulū. O ridēda ac irra
tionalis nimiū ratio. Neq̄ vo ad quatuor illa cō-
cilia que in actibus apl̄icis describūtur Petr⁹ vo-
casse memoratur. Neq̄ synodus nicena iussu Sil
uestri / sed Constātini conuenisse legit. Ad quintū
vniuersale patrū conciliū contra Theodorū Ne-
storij discipulū / nemine ꝯuocāte sese certatim pa-
tres exhortati sunt. Fuere ergo conuenticula? Ca
ue dixeris. Coluntur ab Aug. tāq̄ euāgelia. Quid si
schisma dubios reddit christianos: quē duorū p
papa colāt? Quid si (quod grarū est) summus pō-
tifex labat in heresim: vt legimus Liberiū arria-
ne prauitati subscripsisse: Marcellinū idolis sacri
ficasse? Quid si In tolerādis oneribus christianita
tē grauaret? An aduersus tantos morbos vllam
relinquis medelā? Relinquo inquies. Credo sane.
Nam imꝑfectā nimiū ecclesiasticā politiā astru-
eres: nec a deo cuius perfecta sunt opa salubriter
institutā: quod credere nefas est / si quis in eā mor
bus posset incurrere / contra quē nulla posset adhi
beri medicina: sed tn̄ nulla memoratis casibus re
linquitur: si nō aliqn̄ sine pape vocatione cōuenire
possit ecclesia. Libēter hic diutius insisterē / sȝ bre
uitate phibeor. ¶ Qm̄ ergo te certū ac Indubita-
tū pontificē nobis exhibuit deus / vt reliqua ma-
la per te tollat: ꝛ regnū israel nimis instrictū iterū
ampliet: ad te iam conuertit ꝛ clamitat ecclesia q̄
rēs: Dn̄e si in tpe hoc ꝛc. Nō ab longis inquit re-
tro diebus quisq̄ me sūm⁹ pontifex in tantā spem
erexit recuperande mee dignitatis antique sicuti
tu: quē video contraire dispositū illis qui me di-
miserunt. Fac obsecro vt non frustra sperauerim:
Cōsydera etiā atq̄ etiā q cū mihi donatus es: tu
us esse certe desiti; nec si te vocē dn̄m / tu me ꝑpter
eā famulā arbitreris. Sic Sara obediebat abrae
dn̄m illū vocās. Nō ego certe tua sed tu meus: ola
siquidē mea sunt: siue Paulus siue apollo siue ce-
phas. Tu te etiā filiorū meorū seruū vocas: si nō es
cur te vocas? Si vere es / uegato dn̄m. ꝛ vide quan
tū mihi debes. Si quispiā te filiorū meorū rationa
biliter vti velit: non potes te sibi negare vel furari
cuius tuus es / qn̄ ꝑ te vel aliū sue necessitati succur-
ras: Quis nil ambitioni / nihil auaricie vel malicie
donas / si tantū singulis quantum vniuersis: certe
quantū vniuersis tantū mihi: quare suspirabūda
atq̄ plorabūda peto vt mala mea respicias: vt re-
gnū israel hoc tpe restituas. ¶ Iustuȝ petit pater
beatissime: eā exaudi: vniuersū studiū tuum ad re-
gni sui restitutionē conferas de vetusta illa sarace-
norū ruina: cuius o si resarciret. Vix ausim aliquid
dicere: licet nō existimētur christiani ppl̄i rectores
hoc absoluti ꝓcepto quod hodie tuis aurib⁹ into
nuit: Euntes in mundū vniuersum / ꝓdicate euan-
geliū om̄i creature: alijsq̄ similibus: q̄diu fuerit ali-
qua gēs sine christo: nec se putassent patres eorū
apl̄i / nec illi quatuor ꝓncipales doctores ecclesie:
post quorū tpa tanta pestis exorta est. Uerū ab hac
disputatiōe breuitatis amor auocat / ac ꝓpe rapit
ad alia. ¶ De indis quid dicā? Habēt christū / an
pure quis doceat? Quis te vetat ad eos mittere q̄
referant om̄ia? Facile in eis fidei syncerítas cor-
rumpit: cū ecclesie romane nō cohereant / a qua fi-
dei certitudo petenda est. Impiger extremos cur
rit mercator ad indos. Per mare pauperiē fugi-
ens per tela per ignes. Et ex te nullꝰ eo curret spe
lucrifaciēde tante gentis: memēto tamē illi te esse
debitorē. Iā vero de grecis loquerer / q̄bus multa
latini debemus. Uerū hunc locū eo negligentius
transeo: q te erga grecorū reuocationē oēs adhibi
turū opas intelligo: festina pater festina / ne fugi-
at hora: ne labat occasio desup oblata: cui non est
facile similis reditura. Ad rē feliciter tractandam
tps olim primū est. Iterē dicendū puto de ea par
te latinorū: q̄ nondū tuā clarā iusticiā insequit: sed
duobus holbus humano iudicio diuinoq̄ cōdē-
natis adhuc Inheret: qm̄ ꝛ tua vigilantia / ꝛ obedi
entiū principū sedulitate / ꝛ tue veritatis ꝓspicuita-
te / spes ē cito deo hn̄ iuuāte reditura. Labore tm̄
opus est. ¶ Igit his tanta breuitate decursis: ꝓ-
git iterū ecclesia querere de ea parte que tuā iusti-
ciā agnoscit. Dn̄e si in tpe hoc ꝛc. Tecū forte cogi
tas / cur hoc querat? nā cum hec pars sit schisma-
te liberata: que nā in ea ruine reparāde relinquū-
tur? Gaudet sane schisma esse hinc depulsum: sed
non radicitus credit auulsum. Herent terre radi-
ces / ex … ibus pullulauerat malū germē. Ueretur
ne si nō succindantur denuo repullulet: quare cu-
pit vt fodiat altius labor tuus: nō futura sine me-
tu nisi viderit cunctas malorū germinū stirpes pe
nitus auulsas. Sed que sunt ais iste radices? Ab-
sit si hoc a mea tenuitate: prsos absit vt tuā sum-
mam sapientiam velim instruere: scio ab insania
paululū distare volentē docere mineruā. Sed ef-
fundo coram te cordis mei affectū: immo profero
voces ecclesie sanctorū: et sine suspitione doceridꝫ

oro vt eas exaudias. Quis eñ nesciat nos in ordi-
nibus effundere corã deo corda nostra: nec eũ vel
le docere. Malo tñ dicat ipsamet ecclesia voces sã-
ctorũ suorũ: dicat q̃s velit stirpes excindi/ ꝛ q̃s plã-
tari. En loquit̃/ nõ iã i me/ sȝ in eã intẽdite. Ue mi-
sere mihi/ vel ifelici: ex quo dignitatis culmine ma
nibus iniquorũ detracta sum: quõ mutatus est co
lor optimus/ obfuscatus faciei nitor. Celestis pul
chritudo terrenis sordibus inquinata/ exangue cor-
pus effectũ/ miserandũ/ incultũ/ hispidũ/ vestimen
tis fragrãtibus spoliatũ. Ecce rex ꝛ cõditor me9/
me regni sanctorũ celestis expressam imaginẽ eẽ de-
creuerat: vt quantũ fas eẽt/ terrenarũ rerũ oblita ce
lo ppinquarẽ: ꝛ regnũ illud supnũ oculis mortali-
um pñtarẽ. Sic eñ sub moyse nole dictum fuerat.
Uade o la facias ꝭm exẽplar tibi mõstratũ in mõ-
re. Sic retulit postea discipulus quem dilexit: se vi
disse ciuitatẽ sanctã hierusalẽ descẽdẽtẽ õ celo ha-
bentẽ claritatẽ. Duplici ꝟo silitudine illam imita
bar. Primũ q̃dẽ: q2 sicut in celesti regno cherubi
seraphin ꝛ ceteri q̃q3 vsq3 ad angelos ordinãt̃ sub
vno capite deo: ita in meo corpe sub sũmo põtifice
D ꝑmates vel patriarche/ archiepi ꝛ epi/ archipꝛ̃sby-
teri/ pꝛ̃sbyteri ꝛ abbates ꝛ reliq̃. ¶ Est alia ꝑncipa
lior/ ꝛ cui9 grã hec instituta fuit: vt q̃ntũ patit̃ cor-
pus corruptibile qõ celestes hñt ꝑfecte habeãt ter
restres ex pte. Illi vidẽt p spẽȝ: videãt isti p sapiaȝ
ꝛ fidẽ. Illi deũ tenẽt pñtẽ p comphẽsionẽ: teneant
absentẽ isti p spem. Illi deo fruunt̃ plena chari-
tate: fruant̃ isti q̃nta pñt i corpe ꝑgrauãte. Deũ co
lãt ꝛ adorẽt quõ bñ: casti sint quõ bñ: sapiãt q̃ sur-
sũ sunt/ nõ q̃ sup terrã quõ bñ: ꝛ sic possem discur-
rere p ceteras virtutes: recte sane sic ordinauit sa-
piẽs artifex. Nã si ppria rõ mea q̃rit̃: ꝛ mei colla-
tio ad celestẽ ciuitatẽ faciẽda ẽ. Ego sum via ꝛ mo
tus i illã/ illa finis ac termin9. Ego pegrinatio ra-
ptim trãsiẽs/ illa patria semp manẽs. Ego militã
tiũ inge certamẽ/ illa letus victorũ triũphus. Ego
vallis miserie/ illa mõs leticie. Ego mare tẽpestu
osum/ illa portus trãquillus. Ego exiliũ/ illa nata-
le solũ. Itaq3 quẽadmodũ motus ex suo termino
ad quẽ vadit: sic ego ex illa ppriaȝ trabo rationẽ.
Quãtũ ad illã accessero/ tm̃ veritatis acq̃ro. Si rẽ
dere desydero/ amisso nomĩe ppꝛio i alterã formã
puertor. Uñ deus cõditor meus ascẽdẽs in celũ: q̃d
aliud voluit q̃ꝫ vt eũȝ mẽte seq̃rer quo pgrediebat̃
corpe: vt illic eẽt cor meũ vbi eẽt thesaurus meus/
amor meus/ spes ꝛ desyderiũ. Nonne affixit mihi
pẽnas q̃bus i terris corpe iacentẽ/ mẽte volarẽ in
celos? Sũt etenĩ pẽne volucris mihi/ q̃ celsa cõscẽ
dũt poli: q̃s sibi cuȝ velox mẽs induit/ terras posa
despicit. Sed q̃ sunt ille? fides/ spes/ charitas/ ni-
hil cũ terra cõe gerẽtes/ sȝ tote celestes. Nõne ꝭm
has virtutes me ꝯsuscitauit de9: ꝛ ꝯsedere fecit i ce
lestibus i christo iesu? O mira atq3 desyderabilis
imitatio q̃ celestiorũ q̃ꝫ terrestriorũ effecta non dubi-
tor. Ola ciuitatis illius ordinẽ eloquũt̃ celi/ syde-
ra/ elemẽta mixta: cũ ordiatissimis legib9 deo serui
ant. Uñ ꝛ natura duce añ christũ meũ natũ: genti
liũ sacerdotũ ptãtes ita erãt ordinate/ vt archifla-
minibus flamines subessent: a q̃bus ad huc puin

ciarũ ac diocesiũ discretionẽ partitionẽq3 retineo.
Ptãtes aũt terrenas q̃s ordiatas ambigat? Nõ
ẽ ptãs nisi a deo: q̃ aũt a deo sunt ordiata sũt. Ue-
rũ ordinis mei pulchritudo lõge pstãtior/ expssior
atq3 vicinior. Cui9 curã pcipuã ac pene vnicã/ cu-
stodibus quos mihi reliqt in terris/ meus cõditor
mãdauit. Exẽplũ i quiẽs dedi vobis: vt quẽadmo-
do ego feci/ ita ꝛ vos faciatis. Si silitudines pul-
cherrimas celestis ordinis i terris posui vos illas
seruate: vestrũ est officiũ vt ceteros purgetis/ illumi
netis/ pficiatis: q̃tinus celestẽ portẽt imaginẽ. Id-
circo vos purgaui/ illuminaui/ pfeci: q2 nec sordu-
lentũ mũdificat: nec tenebrosũ illuminat: nec dimi E
nutũ pficiũt. ¶ Et vos q̃les custodes mee sponse
substitueritis/ etiã atq3 etiã caute ꝯsydereris/ q̃ꝫ diu
recte bis mãdatis est obeditũ: spũs valuit: caro la
guit: eximia p totũ orbẽ terrarũ diffusa sũ. Par vbi
q3 portabat̃: vbiq3 recipiebat̃: ferrea corda i liguis
igneis ꝛ verbis ignitis liq̃scebãt. Sed heu q̃d de
calamitate pñtiũ tẽporũ q̃rar misera? quibus p ce-
lesti ordine pturbor cõfusione: et ex silitudine cele-
sti q̃ mihi vita est/ ad inferni silitudinẽ vbi nul9 or
do sed sempitern9 horror inhabitat: q̃ mihi mors
est manibus impiorũ ptrabor? Deniq3 ex distinctissi
ma mẽbrorũ decetia in chaos anaxagoreũ/ nisi ma
nus cõditoris retẽtaret/ ppe dilaberer. Siccine mi
rex te sequor? Siccine celos peto? Siccine matrẽ
celestis venerat̃ imago? Uix iã ordo meus quẽ in-
stituisti legit̃ in libris/ q̃nto minus in morib9? Cer
nere est archiepos/ ꝑmates suos/ vel ignorare vel
cõtẽnere aduersus illos/ aut cõsuetudinis diutur-
ne pscptionẽ aut exceptiõȝ allegare. Et nõne hec
eadẽ ab inferiorib9 suis archiepi patiunt̃? Cerne-
re est pfessos paupertate: ita vt nec in puato nec in
cõi sibi q̃cq̃ꝫ reseruauerint: q̃ liberius in terris cha-
ritatis ardore seraphin: side plenitudine cherubin
imitarent̃: aut ad platuras nisibus sũmis aspire-
re: aut si hoc nõ audeãt: ad bñficiorũ minorũ qõ est
inusitatius/ cõmendas currere: nõ veritos ne cum
vxore Loth retro spiciẽtes/ in salis effigiẽ redigã
tur: neq3 satis memores Ananie ꝛ saphyre. Mirũ
est nõ alios eque festinare ditari his quorũ pfessio
vetat ditari. Cur eñ assidue pulsãt aures aplicas
q̃tinus noua ꝑuilegia valeãt extorq̃re. Si h vt pu
blice pficiãt/ magis q̃ꝫ marsupia repleant/ splẽdide
viuãt: paupertatẽ quã vouerũt exuãt: ipsi viderit:
q̃ꝫ multa me experiẽtia magistra docuerit: nolim
tñ iudicare. Uideas alios nouẽ ordinib9 nõ con-
tentos: nõ eñ nouenis bñficijs saturant̃: tãdiu no
uos hiatus pãdere q̃ꝫdiu viuãt: ꝯiũgere domũ ad
domũ/ agrũ agro copulare: q̃si i medio terre soli
habitarẽt: ipm versũ ꝑpheticũ p fabula ꝯtẽnere.
Uideas fere oẽs sũmis i portunitatib9 i legẽs irru
ere: dũ nũc petũt grãȝ obtinẽdorũ simul incõpati-
biliũ: nũc in absentia posse fructus colligere: nũc
añ oẽs magnas dignitates asseq̃: nunc ad sacros
ordines nõ cõpelli: ꝛ mille alia rectis legib9 veti-
ta. Ubi nõ est intolerandũ magnos ꝑlatos cõmis-
sos sibi greges lupis exponere: ꝛ quotidie ad de-
nariorũ regiorũ supputatiões sedere: nõ veritos ꝑ-
ceptũ apostolicũ transgredi. Nemo militãs deo

F implicat se negocijs secularibus eo sensu quo per
sacrosanctũ ɔciliũ olim expositũ fuit. ¶ Quid de
illis loquar q̃ de more patrie ꝑ mitris vtuntur ga-
leis: ꝑ veste linea vestiunt̃ ferrea: arma ferunt/ bel
la gerunt/ fundũt sanguinẽ: ꝓsules negant/ duces
exhibent: spm̃ nesciũt/ carnẽ fouent q̃si arma mili-
tie nostre essent carnalia ⁊ non potentia deo ad de-
struendũ oẽm altitudinẽ extollentẽ se aduersus sci
entiã dei. Q, si ad hec arma necessitas vigẽtior de
truserit (vti nõnunq̃ accidere fateor) nõ est magis
sperãda victoria ex pugna Josue/ q̃ orõne moysi
Porro illud q̃ absurdũ in hierarchijs institutis
nullos actus hierarchicos exhibere: nõ purgare/
nõ illuminare/ nõ ꝑficere. Atq3 vtinã exemplo suo
malo nõ inficerẽt/ in errores traherẽt/ ac imperfice
rent pauperẽ plebeculã paratã in alterutrũ sed aut
bona exẽpla virtutũ aut praua vitiorũ. Quid turpi
us q̃ videre doctos aut bene moratos: aut extra
ordines iacere/ aut l imis collocatos: ignaros aũt
⁊ improbos altissimũ gradum tenere: videre alios
esurire/ alios ebrios esse. Q, si ad institutionem sa
cerdotũ atq3 ꝓuisionẽ venire delectet doleo semi-
naria fieri litiũ: vbi lites sequi prope nefas est. Vix
aliqd̃ beneficiũ infra ꝑlaturas cõfert̃ qn ipm̃: vni
summ⁹ pontifex/ alteri vero legatus aliq̃s: itẽ ordi
narius alteri ɔferat. Quid est hoc aliud q̃ litium
materiã exhibere? Nec illud minus absonũ q̃ ma-
gis fauoribus humanis/ aut gr̃a/ aut metu/ aut cu
piditate/ aut cõsanguinitate/ aut affinitate/ aut ali-
quo impetu animi q̃ iudicio aut delectu ꝓuisiões
iste fiũt. Nec ad ea dona spectat̃ q̃ spũssanctus mẽ
bris meis varijs varia distribuit ad regimẽ ordina
tũ/ atq3 ꝑ se sufficiẽs mei corꝑis. Vñ fit vt auris ad
G videndũ/ ad audiendũ oculus nõnunq̃ applicet̃:
similisq3 ceterorũ membrorũ ɔfusio fiat/ q̃ nulla ma
ior ꝑnicies. Ex q̃bus hec radicibus pullulasse cre
diderim? Profecto ex fedis inq̃namentis clerico-
rũ. ¶ Vñ periere virtutes ex q̃bus scõa similitudo
mea ad celestẽ hierarchiã intemerata saluabatur:
sublatus est simul oĩs decor ordinis in quo prima
fundabat̃. Priores illi sub q̃bus magna felicitate
floruit sapiẽtia celesti/ fideq3 feruebãt. Isti posteri-
ores carnali prudẽtia corrũpunt̃. Illi inflãmaban
tur amore dei: isti flagrãt amore mũdi. Illi firma-
bant̃ in vero bono spe solida: isti spe mendacij fal
sis bonis inherescũt. Quo fit vt quẽadmodũ illi ꝑ
sapiẽtiã spũs ceterasq3 claras virtutes meũ regnũ
fundauerũt/ ornauerũt/ amplauerũt: sic isti per car
nis prudentiã ceteraq3 feda vitia idẽ diruãt/ macu-
lent/ restringãt. Nã cu3 caro cõcupiscat aduersus
spm̃: cui dubiũ est leges carnis spũalẽ politiã poti
us subruere q̃ saluare/ deterrere q̃ emẽdare/ minu
ere q̃ augere? Recte dicit ethnicus: Imperiũ faci
le his artib⁹ retinere q̃bus initio partũ est. Vñ q̃r
meis ꝓpugnatoribus artes ille desunt/ q̃bus mi-
hi dignitatẽ ac opes antecessores eorũ pepererunt
vndiq3 in meã dignitatẽ ac diuitias fit impet⁹. Et
sicut ex illis tanq̃ pacis radicib⁹ pax latissime ex-
orta est: sic ex istis tanq̃ discordiarũ stirpibus oĩa
schismata ⁊ creata sunt ⁊ nutrita. ¶ O indignum
facin⁹/ o sceleratissimũ proditionẽ; milites mei et
hidem filij quos ad honores maximos opesq3 sub-
limaui/ ꝓiectis armis sponsi mei/ lorica iusticie/ scu
to fidei/ galea salutis ⁊ gladio spũs ad hostẽ capi-
talẽ transfugerũt: pactoq3 turpissime pacis federe
armaturã illius induerũt: loricã iniusticie/ scutum
prudẽtie carnalis/ galeã amoris mũdani/ gladiu3
carnis/ qd̃ est verbũ mẽdax diaboli. Vñ pugnant
ɔtra me ⁊ in materna viscera vires ɔuertũt. Quos
aduocẽ defensores/ quos queram adiutores/ quos
mihi ꝓpugnatores sperẽ: nõ a filijs derelicta tm̃/
sed hostiliter impugnata? Olim olim seuiẽre tyrã-
norũ rabie/ me tuta est ɔstãtia martyrũ: inualescẽte
hereticorũ fraudulẽta calliditate me ꝓtexit sapien
tia doctorũ: mõ qd agã cũ amici mei ⁊ ꝓximi aduer
sum me appꝛopinq̃uerũt ⁊ steterũt? ¶ An nõ ergo H
sunt prudẽtes cõgerendis opib⁹/ instruẽdis dapi-
bus/ cumulandis honorib⁹/ pompis fouendis/ et
negligentes regendis plebib⁹/ alendis paupibus/
diligendis humilib⁹ ⁊ supfluitatib⁹ coercẽdis? An
nõ potius de beneficijs disceptant ꝑ leges Justini
ani/ q̃ populũ erudiãt ⁊ doceãt legẽ christi? doce-
ant dico/ imo discant. Nã quẽ e sacerdotũ numero
mihi dabis nõ ignarũ legis christi? An nõ augmẽ-
tis plus inhiant facultatũ q̃ lucris aiarũ? Quis au
tẽ hec a carnis prudẽtia ꝓficisci negauerit? Jã ꝓo
multas mihi mouerũt lachrymas carnalis amo-
ris argumẽta clarissima: cũ alium ambitiõe corru
ptũ ꝑ scelus dignitates rapere conari cernerẽ: in-
gratũ abire/ earũ vti potẽtia/ ꝑ eã vim adhibere/ au
rũ polliceri/ minis terrere/ allicere blanditijs: fas
nefasq3 cõfundere/ nõ reuocatũ neq3 metu legũ ne-
q3 exemplorũ Dathan ⁊ Abyron/ Simonis magi/
regis Ozee. Lugebã quoq3 cernẽs alios auaricia
rapaci oues spoliare exactionibus: exactiones cu-
mulare/ accusatiões struere/ serere lites: falsis cri-
minibus innocẽtes impetere/ cõgerere pecunias/
terrenis tm̃modo negocijs intẽdere: q̃bus salubri
ter cõsultũ putarent: si mallent Aristotelẽ audire/
q̃ apl̃i ꝑterire mãdatũ. Ille patribusfamilias opu
lentis cõsiliũ dat/ vt administrãdarũ facultatũ atq3
familie negociũ ꝓcuratoribus imponãt: ipsi vero
simul viuãt aut philosophent̃. Sed modicum mi
ror apud istos Aristotelẽ ɔtẽni: apd̃ quos nihil va-
let aplorũ exemplũ salubre: q̃ ne verbũ dei relinq̃re
cogerent̃/ septẽ diacones ꝓ ministerio mẽsarũ insti
tuerũt. Nec sine lachrymis inspicere poterã aliu3
ɔcubinatu pollui: cui tñ vt puritatẽ ãgelicã emule
tur ɔnubiũ est interdictũ: luxuriã nõ clam/ sed in ꝓ
patulo habere fedis factis feda ṽba ɔiungere: da I
pibus implere ventrẽ: inebriari vino doctum: ⁊ ad
calicẽ vigilanti stertere naso: ⁊ mille malis alijs ꝓ
pe cõspectis/ fluebãt mihi lachryme: nec fluere desi
nẽt nisi malas istas radices peiorũ germinũ infes
succisas agnouero. ¶ Nã qd postremo de spe mẽ
daci proferam? Quid sacerdotes sperare dicam:
vtrũ sempiternã gloriã? Hec ꝑfecto eorum postre
ma cura est. Sed quid? Sperant beneficia conseq
sperant emolimenta terrena: sub noua lege vetera
sciunt: cum nouis premijs eternisq3 relictis ad legẽ
moysi vetustatẽ resoluuntur: ⁊ ex schola credo sto
icorum/ non certe christianorũ honores istos cadũ

cos beneficioꝝ virtutis premia ducunt. Quod fa
cturos nō existimo/nisi ita oculos ad opes hono-
resq̃ cōuerterēt/vt onera nō aduerterēt: nisi hono
rum dulcedinē ⁊ nō oneꝝ amaritudinē inspicerēt.
An tibi videtur nauclerus summis tēpestatib⁹ vs-
q̃ ad finem dieꝝ meoꝝ mari iactandus recte pre-
miū putare terrenū cōmodum qđ tantis periculis
ꝯiunctū viderit. Nō putabit inquies nisi tēpestatē
īmemor. Ceteꝝ q̄s viator ꝓ laboꝝ p̄mio eā pecu-
niā sumpserit: quā nisi ꝑ medios latrones p̄donesq̃
manu semꝑ portauerit possidere nō liceat? Nul
lus inquies nisi salutis oblitus. Ergo si in benefi-
cijs statū lubricū sempiterneq̃ pene nimis facile
periculū inesse certū sit q̄s intelligēs nō ea magis
suscipere metuat timore periculoꝝ q̄ q̄rat spe cō-
modoꝝ? Quocirca soleo mirari quid hi sibi volue
runt q̄ primū grās expectatiuas applantauerūt?
sed vt video iam dudū vera reꝝ vocabula amissa
sunt. Habes itaq̃ vel maximas afflictionis mee
causas: q2 dū oēs q̄ sua sunt querūt: nō q̄ iesu chri
sti: ⁊ qđ sibi vtile est/ nō qđ multis: dū suaui carnis
pastui tm̄ carnales intendūt: currunt ad honores:
onera reijciūt: querūt iocunda: molestia fugiunt:
qđ in alieno statu dulce viderint ad se rapere: qđ ī
ꝓprio amarū cognouerūt in alios ꝓijcere moliū-
tur. Inde discordie/lites/schismata/rixe/simulta
tes/⁊ tot⁹ ordinis mei turpissima ꝯfusio. ¶ Que
ro dn̄e si ab his pestibus hoc tp̄e liberabis ac resti
tues regnū israel? Et p̄cor vt restituas. Qđ factuꝝ
subinde spero. Quippe sp̄ualib⁹ his eruditissimos
sacerdotes dei legē ignorare nō feres: vti sine dā-
nationis periculis ignorare nequeūt. Quod multē
autoritatib⁹ sacre scripture cōfirmarē: sed breuita-
ti studendū est. ¶ Denique cū a puero te celestis re
ligio susceptū adeo sp̄ualiter viuere docuerit: vt id
tibi in naturā cōuersum sit: aduocabis sp̄uales vi-
ros ad beneficia/ab his carnales arcebis. Exclu-
des quos spes improba ad importune petendum
impulerit: sed inuitos intrare coges quos parui-
pendere terrena cōparatione celestiū agnoueris.
Exinde cōfusionē p̄sentis tp̄is reduces ad distin-
ctionē ordinis. Coges quēq̄ suū tenere locum suo
gradu cōtentari: officiū exercere ordinis suscepti:
limites non excedere: nō ꝑturbare terminos posi
tos a patribus. Iubebis quēlibet esse contentum
mensura statuū decente. Et quoniā praue cupidita
ti terminū imponit nemo: in oībus p̄figere cona-
beris. Precipies seminare sp̄ualia q̄ metūt carna-
lia. E contra leges recte latas quantalibet impor
tunitate petentiū fatigeris: nunq̄ dispensabis nisi
aut necessitas vigeat/aut cōmunis prouocet vtili
tas. Alioquin fuerit pot⁹ crudelis dissipatio q̄ iu-
sta dispensatio. Cauebis dispensationē ipsam le-
ge cōmuniorē facere/ne turpe sit si regulā sua vin-
cat exceptio. Si hec feceris ad que te suscepti offi-
cij debitū astringit: tum schismatū auulsis radici-
bus pax ipsa christiana sibi terraꝝ orbē denuo vē-
dicabit. Et in hoc positū ē vnicū pacis stabile fū-
damentū: sine quo si quis edificare voluerit/nihilo
plus agit q̄ si det operam vt grauia tecta parietib⁹
arundineis supimponat. Moꝝ corruptio fuit pri
ma causa mali: quoꝝ moꝝ correctio erat p̄ma cau
sa boni. Verū hic labor/hic opus est/ne hoc face-
re possis: nisi te ꝓpinqui tui ac domestici iuuerint.
Proinde gregoriano exemplo persuasus aduoca
bis tibi tantoꝝ laboꝝ socios clericoꝝ ac religioso
rum quosq̃ prudētissimos ac optimos. Ornabis
domū tuā sanctis/prudentib⁹/modestis/ītegris/
īcorruptis. Quā eñ domū decet sanctitudo si nō
tuā dn̄e? Certe parū ꝓfutura est tua vnius iusticia
si eā vicerit dissimilis alioꝝ affectio. Ceteris subīn
de mēbris tuis/regisq̃ summi secut⁹ exemplū: quē
admodū ab illo discurrūt assidue sp̄us angelici ad
hominū ministeria: sic diriges per orbē terraꝝ pa
cis nuncios. ¶ Vide tamē qualibus mēbris vta-
ris: sunt quedā paralytica/q̄ si volueris in dextrū
mouere/praue potius ferent in sinistrū. Proinde
magna cura tibi subeunda est: vt ad hoc ministe-
riū idonea diligas. Posthabebis rerū minoꝝ cu-
ras/vt huic maxime maior ac efficacior inseruias.
Vide queso si careas oneribus: vide si quis alius tā-
ta sollicitudine fatiget quanta tu. Vere hoc dixe-
rim summ⁹ honor/summū onus. Sed ne te onus
terreat si bene ministraueris summi oneris sūmuꝫ
premiū. Vide denique si nō tibi incumbat cū eximio
rege psallere: durū quidē/sed vigilantis viri canti-
cū: Si dedero somnū oculis meis/⁊ palpebris me
is dormitationē/⁊ requiē tēporib⁹ meis/donec in-
ueniā locū dn̄o. Sed quē locū? Pacē nēpe. In pa-
ce factus est locus eius. Sed q̄ nā est hec pax? tran
quilla bonoꝝ cōcordia. Nō eñ est pax impijs/di-
cit dn̄s. Tolle igiť vitia: reduc v̄tutes. Redde mi
bi formā/redde vitā/redde etiā cū dn̄o gratū locuꝫ
inuenire cū hoc tp̄e regnū isrł restitueris. ¶ Hec
ecclesia tecū. Cuius vocibus nihil aliud adijcio/nē
si p̄cationē humilē: vt det deus dies vite ac robur
virtutis: vt sub tuo pontificio pulchre pacis dila-
tationē amplissimā videre possimus. Amen.

¶ Sermo eiusdē habitus Massilie corā papa Benedicto/Anno. M. cccciij. Nona Nouembris.

Benedic hereditati tue sanctissime pater Bn̄dicte:
benedic obsecramus: vt s̄m no-
men tuū sit ⁊ laus ⁊ operatio tua:
det benedictionē Bn̄dict⁹: quo-
niā absq̃ benedictiōe p̄uia elo-
quiū nostrū prorsus esset inualidū
eloquiū inquā qđ ego seruus tuus pro parte et no-
mine hereditatis tue peculiaris: q̄ est vniuersitas
parrhysien. p̄clarissima/absq̃ dubitatione ⁊ p̄mo
genita studioꝝ habiturus sum cū istis legatis su-
is preclarissimis ⁊ probatissimis certe viris sancti
tati tue fidelissimis: quibus associatus sum īmeri-
tus: ⁊ dux verbi factus: ⁊ hoc te propicio pater be-
atissime/te benedicente/te benigno. Alioquin nisi
tu dn̄s dederis benignitatē: terra nostra que est he
reditas tua/quo pacto dabit fructum suū. Nisi be
nedictionem dederit legislator: subditi quib⁹ passi

bus ibunt de virtute in virtutē. Deniq͡ʒ nisi tu dominus iusseris benedicere: quo ausu auderet paruitas mea corā summa tue beatitudinis celsitudine in cōspectu huius celebris ꝯuentus indignum os aperire. Igit̄ Benedicte pater sancte benedic tu mihi: benedic ⁊ hereditati tue. Hanc ego bñdictionis gratiā reportare sperans a beniuolentissimo ⁊ serenissimo S.t.spū: aperio rursus fidenter os meū: vtens cōpellatione singulari: nō quidem ꝑ indignitate (ꝓcul nefas tale) sed ꝑ singulari dignitate: sicut tua singularis est dignitas: ne q̄s indigne ferat morē istū loquendi ad deū: ⁊ priscā sanctoꝝ patrū ⁊ oratoꝝ ꝯsuetudinē: ⁊ obsecrans dico ꝓphetica imprecatione: Benedic hereditati tue.

¶ Hereditas hec tua cuius benedictionē experimus duplex inuenit̄: vniuersalis ⁊ partialis: iuxta quod orationē nostrā in duos secernimus articulos: sicut ad duo principaliter missi sum⁹. ¶ Primū ⁊ hoc precipuū est querere pacē sup israel: hoc est sup ecclesiā / que est vniuersalis hereditas tua. Hereditas mea israel ait ille cuius vicarius es in terris: ⁊ a quo tu pastor illi / tu colonus ⁊ agricola supremus prelat⁹ es. Propterea sane cum beato Martino cuius instat celebritas: felicē hanc virtutū suaꝝ cōsumationē existimare debes si pacē ecclesie integrā reliqueris. ¶ Alter proinde nr̄e legationis articulus est: benedictionē gratiaꝝ postulare ꝑ altera hereditate tua quodāmodo peculiari: ⁊ que est ecclesiastice hereditatis pars quedā florētissima ⁊ preclarissima ⁊ electa: pace aliarum dixerim. De qua gloriari potes ꝓphetica exultatione etenī hereditas mea ꝓclara est mihi. Hec est bñfilis ⁊ deuota S.t. filia parrhysien. vniuersitas: que cū iacob nō dimittit te nisi benedixeris ei: cōsurgē te aurora benignitatis tue ⁊ serenitatis tue. Eget

R nimirū vtraq͡ʒ hereditas ista benedictione tua: vt aperiente te manū tuā / manū tue benedictiōis oīa impleant̄ bonitate: ⁊ dñi sit salus / ⁊ super populū tuū benedictio tua. Inuasit itaq͡ʒ hereditatē ecclesie aper de sylua ⁊ singularis ferus depastus ē eā. Oues quoq͡ʒ ⁊ ceteros armentoꝝ greges / hoc est

D populos simplices ⁊ oīs cōditiones hoīes miserando more ⁊ execranda penitus diuisione dispersit: ⁊ hereditatē tuā vexauerit. Quam ego olim cladē iuuenis pastorio carmine deplorans Ethe⁹ inquā. Heu gregis impacata lues nimis: heu graue ruris exitium experta: heu pecoris sors altera semꝑ: aut perit externo insultu suffert vel acerbos herentesq͡ʒ cuti morbos vicinave damna / q̄lia mysteria nūc patit̄ pecus: omnia postq̄ȝ fato versa malo tēpus tulit ⁊ fuit error / rixaq͡ʒ pastoꝝ sub quē me ⁊ innocu⁹ grex ductorē trepidat: fugiūt pars altera tybrim / pars rhodanū nullo incerto pars altera sistit. ¶ Tuū ergo est pater beatissime talibus hereditatis tue calamitatib⁹ obuiare / sue desolatiōi opē ferre: suū quoq͡ʒ maledictionis schismatice opprobriū in benedictionē pacis decorā ⁊ fecundam īmutare. Oues in hac hereditate tua disperse sūt / tu eas collige: cōfracte sunt / tu alliga: saucie sūt / tu sana: errātes sunt / tu reuoca: ꝑdite sunt / tu eas q̄ritas ⁊ inuentas ꝓpriis humeris ⁊ beatis / benign⁹ imponens gregi suo ꝯsocia. O, si alique fortassis miserabili vicissitudine mutate sunt in lupos et beluas feroces ⁊ seuas: vt de sociis Ulixis ꝑ Circen poetica ⁊ moralis est narratio / tu eas non enecare nō ꝑdere volueris. Bonis quidē ⁊ discholis debitor es sapiētib⁹ ⁊ insipientib⁹. Sed potenti virtute bñdictionis tue in misc̄dia ⁊ mansuetudine tales rursus i oviū simplicitatē transformare stude. Si versa est pars hereditatis tue in amaritudinem ⁊ salsuginē: ob pestifer schisma in similitudinē horrendi deserti ⁊ vaste solitudinis: sicubi pro vuis labrusce / ꝑ frugibus infelix loliū ⁊ steriles dn̄antur auene: vt poeta loq̄t̄ / ⁊ vt scriptura ait: sicubi terra maledicta spinas ⁊ tribulos germinat. Flabit domine spūs tuus bonus ⁊ suauis: ⁊ fluent aque gratiarū / pinguescēt speciosa deserti: ⁊ tue bñdictiōis irroratione renouabit̄ facies terre: facies vniuersalis hereditatis tue. Nā ⁊ matrē humoris phi lunā vocāt. ¶ At dices: magna sunt ista nimis ⁊ supra D
virtutē hoīs posita. Magna sunt nec inficior pat beatissime / imo maxima: sed virtus dei cui innīti te cōuenit immēsa est. Oia possum (inq̄t aplūs) in eo qui me cōfortat / christ⁹. Sed maledictus q̄ confidit in homine / ⁊ ponit carnē brachiū suū. Magna sunt / ꝓpterea magno egent studio / cura / sollicitudine / vigiliis ⁊ labore. Nā vbi intenderis ingeniū valet: ait Iulius cesar apud Salustiū. Magna sūt ꝓpterea deserenda sunt exigua / ⁊ dispertienda in quēdaq͡ʒ minorib⁹. In hoc opus vnū ꝓcellentissimū figendi sunt ꝯsyderatiōis oculi: mittēda ē manus ad fortia: tēpus quoq͡ʒ res olim ꝓciosissima: in aliis nō nisi parcissima raritate dispensandū: alioquin tale aliq̄d fieret q̄si q̄s piscaret̄ hamo aureo iuxta verbū vnius e cesarib⁹: aut q̄si vile aliq̄d q̄reret̄ in tenebris cū cereo centū aureoꝝ. Alioq̄n ꝓterea rediret illa increpatio Hietro ad moysen: Stulto labore cōsumeris. Sic Petrus Clementem / sic Bernardus Eugeniū / imo sic aplūs discipulū suū charissimū monuerūt: Nemo militans ⁊c. Secularia iudicia ⁊c. Et in actibus aploꝝ: Nō est eqnū ⁊c. Notiora sunt hec q̄ȝ vt allegationib⁹ indigeāt. Magna deniq͡ʒ sunt ista pacis vniuersalis opera: q̄ȝobrē ea tecū a multis q̄rere cōuenit. Nam vulgato ꝓuerbio q̄d a plurib⁹ q̄rit̄ citius inuenit̄: et vbi duo vel tres cōgregati sunt in noīe meo ⁊c. inquit christus ⁊c. Et q̄s est o de⁹ eq̄ssime / q̄s est ex christianis ecclesie filiis: q̄ nō inniti debeat ꝑ sua portione ⁊ vocatiōe tantis opitulari miseriis? Quis tā luctuose desolationi? quis labefactiōi tāte hereditatis tue nō cōdolebit: ⁊ cōdolens q̄s ꝑ virib⁹ nō obuiabit? Sed neq͡ʒ hoc ꝓhibere quisq̄ȝ nisi mētis inops voluerit: vt in cōmuni periculo cōe sit auxiliū. ¶ O, si parū ꝓspere successit hactenus labor P
plurimoꝝ: nō ideo desperandū / nō succēsendū eis: nō spernēde prius ope. Nō est in medico semꝑ / releuet̄ vt eger. Nec semꝑ feriet quodcūq͡ʒ minabit̄ arcus. Neq͡ʒ enī q̄ plantat / neq͡ʒ q̄ rigat est aliquid: sed qui incrementū dat christus. Et nō mentiebat̄ qui dixit: Timide sunt ⁊ incerte ꝓuidentie nostre. Si post primū naufragiū nauta nauit: ⁊ post ꝓma vulnera miles acie: ⁊ post vnā sterilitatē rusticus

agrū deserreret: ascriberet hoc nō cautele/ sed ignauie: ⁊ qui sic consuleret/ageret insulse. Beniamite iussu dñi bis descenderūt in plīū/bis victi sunt: vt primū purgati/humiliati ⁊ erudtiti: victoriā tertio prelio sortirent. Sup oīa post opitulationē diuinā si pacē vniuersalē q̄rimus/nō inefficaciter ꝓquiramus: querat necesse est cōcors vnio huius obediētie tecū.p.b.⁊ secū: hoc est in capite ⁊ mēbris: ꝑsertim in ꝑclarissimo / potentissimo/ christianissimo francie regno: cuius laudes q̄ ꝑ se celebres sūt nō enumero. Par male ꝑ schisma ⁊ cōtentiones querit. Nā vbi diuisio ꝑseuerat/audiat ꝙ oē regnum intra se diuisum desolabit: ⁊ q̄ cōueniet nulli q̄ secū dissidet ipse. Absint igit ꝑculoēs ammositates odiose. Nō fiat aspectus retrorsum in quibus periculis ⁊ ꝓcellis nauis ecclesie hactenus iactata sit: sed docti ab apl̄o extendentes nos ⁊ velū in anteriora/portū pacis optatū concordi laboris aunisu
G petamus. Docēt nos historie gentiliū/ꝑsertim romanoꝝ cōsulū qui licet aliunde dissiderent hostiliter/mox in amicitiā ꝯueniebant: dū reipublice pax ⁊ vtilitas quereret. Hoc T.liuius/ hoc Ualerius exēplis docent: ⁊ vetere grecoꝝ instituto charistia seu cōmunis gratia fiebat ꝑ cōmuni vtilitate: non ꝓsus dissimiliter ab anno iubileo iudeoꝝ. Q, si filij israel animo pacifico ibant ad p̄eliū: filij ecclesie q̄bus animis debent q̄rere pacis bonū? Si herodes ⁊ pilatus facti sunt amici ad ꝑsequēdū christū: qualis debet esse pax ad eundem adorandum?
Q ¶ His exēplis cū certa rōne ꝑmota humilis ⁊ deuota S.t.filia: ꝙ primū vniuit se in se/reuocās oēs ꝑditos a suo cōsortio vel gremio quōlibet alienatos: ⁊ ad honores pristinos restituēs: monēs insuper ⁊ maternaliter iubēs vt iniuriaꝝ ꝑteritaꝝ nemo memor sit amplius: sed honori matris ⁊ vtilitati pacis oīa ꝯdonent. Recedāt vetera/noua fiunt oīa: quatinus liberiorib⁹ animis eo pax vniuersalis queraf/quo nulla particularis obstiterit discordia. Cōcordia (inquit Salustius) parue res crescūt discordia maxime dilabunt. Quidq̄ cōcordiā fratrū ꝑdicatoꝝ antea fere desperatā opata est: cōmemorauis ⁊ lr̄is suis/in serens zelū grandē quē ꝑ eadē cōcordia dudū parrhysius ostēderas: studēs in hoc ⁊ sperās filia tua/tue sctitati nō mediocriter cōplacere. ¶ Habes igit pater btīssime filiā pacificā/⁊ euāgelice btītudinis participē: dignā insuper q̄ ad pacē vniuersalis hereditatis tue querendā admittaf vt dicat ex snīa: Facta sum corā eo q̄si pacē reperiens. Scit ipa quoniā tale est pacis bonū: vt multa propter eā tolerare/multa indulgere/ dissimulare plurima: q̄ vel corrigi/vel ad regulam duci nequesit oporter. Hoc sancti patres scriptis suis/hoc exēplis docuerūt. Habent in ꝓmptu dicta eoꝝ in decretis ⁊ alibi copiose. Sed eoꝝ dicta nūc allegare quotando corā scientib⁹ legē loquor: ⁊ vbi res in se ꝯspicua est/supfluū ne dicam⁹ curiosum iudicam⁹/⁊ a sanctoꝝ patrū vestigijs alienū: q̄ ⁊ ostētationē redolet/ ⁊ cicatricosam fluidamq̄ reddit orationē. ¶ Oritur ex ꝑmissis cōsequēter intellectus dicti illius saluberrimi ⁊ verissimi si sane capiaf ꝙ cōmunis error facit ius: hoc est ꝙ ꝑlatus obstante opinione/etiā erronea in subditis: multa vel agere vel omittere tenet: q̄lia si faceret aut dissimularet opinione hmōi nō extante/ipse grauiter delicto teneret obnoxius. Que doctrina ꝑsenti negocio accōmodatissima est/si iam eā dilatare liceret: sed oratio nostra certis coartanda est limitibus/⁊ ad alia deproperat. ¶ Attamē ꝑtergredi vllo mō R
neq̄ possum nec debeo: dū ad cōcordē huius obedientie vnitatē exhortor: suadens iniuriaꝝ quarūlibet obliuisci/q̄n summā tue māsuetudinis ⁊ mitiratis laudē admirer: q̄ exemplū māsuetudinū dauid insecuta/caput ad maledictionē inclinauit: vt a dño benedictionē ꝓ maledictione reportaret: ⁊ benedictiōe hereditatē possideret. Et cū iuda machabeo esset memoria tua in eternū in bñdictiōe. Ecce sathan accepta a deo licentia (alioq̄n q̄d ipse potuisset) ꝑcussit te plagis multis tribulationū ⁊ angustiaꝝ: iustissime quidē in ordine ad ꝓuidētissimā dei dispositionē: q̄m iustus est in oīb⁹ vijs suis ⁊ sanctus in oībus opibus suis. Per cuius prouidentiā fit vt diligentib⁹ deū oīa cooperent in bonū. Et q̄ sm̄ merita plebiū disponit vitā rectorum: vt ait Grego. q̄ etiā ꝓprio filio nō pepercit: q̄n eū saturaret opprobrijs. Demū nihilominus has cōmotiones ꝑuersissimo intentionis fine mihi suscitasse videt: ad q̄d? Nimirū vt essent pedibus tuis laqueus ⁊ offensiones ⁊ scandalū. Quo pacto sic? Ut animus tuus generosus in indignationē ⁊ de indignatione in impatientiā: ⁊ de hoc in odium ⁊ diffidentiā ⁊ suspitiones anxias ⁊ trepidas q̄ multos supplantarunt laberet: ⁊ in vindicandi libidinē excandesceret: ⁊ vt tandem abiecta māsuetudine dimisso omni cōsilio ad postremū omni studio ꝓsecutionis ecclesiastice pacis: sp̄ūs tu⁹ natura mitis ⁊ suauis ad solā vindicte carnificinam sub zeli iusti specie raperet: lactareꝗ oues ꝓprias/protegeret/abijceret/dissiparet: ⁊ ꝓpter suspitiones insidas ⁊ turbidas/res oēs timide gelideq̄ ministraret: quali arte venatores apros in ꝓpriā irritāt necē: ⁊ lepusculos ꝑ vanā pēne volitantis formidinē in veꝝ tradunt periculū ⁊ laqueū. At benedict⁹ dominus ⁊ bñdictus tu: q̄m laque⁹ iste desyderij vindicte cōtritus est. Tua q̄ppe māsuetudo nō solum nō sublata est a S.t.his fraudib⁹: sed mira quadā effulgētia magis ⁊ magis emicuit/vsq̄ ad quēdam intuentiū stuporē/vsq̄ ad pias lachrymas audientiū/⁊ ad exemplū memorale ⁊ vere christianū apō oēs generatiōes posteroꝝ. Que exēpla oīa si referre voluero nitar incassum ꝓus tēpus ⁊ lingua deficient. ¶ Unū tñ ex innumeris (q̄ fidelissima relatione didici) cōmemoret exēplū: q̄ dū parrhysius in S
sermone publico restitutiōis ꝑ pte regis feria secūda post pentecostes corā populosissima ⁊ celeberrima vtriusq̄ status frequētia retulissem illud suis suspirijs altis ⁊ subditis tacētes approbarūt: ⁊ nō pauci ad pias vsq̄ lachrymas (nec mirandū) cōpuncti sunt. ¶ Postq̄ seuictib⁹ vndiq̄ intumescētibusq̄ ꝓcellis circa nauē ecclesie tu mystic⁹ Jonas ꝓiect⁹ es in mare: h̄ est in amaritudinē tribulatiōis: nō deseruit te de⁹: sed mirabiliter in ventre sacri palatij velut in ventre ceti ꝯseruatū eduxit ad

littus libertatioꝛ ꝛ facta ē tranqllitas maioꝛ. Tota qppe obediētia ista a tumultu filuit: eo tunc venit adverēdā tue celsitudinis pñtiā hō qdā nō infime foꝛtune: q vitro pfessus est te patrē ꝛ dñm suū: immo nostrū olm te chꝛistū dñi nedū impie tangere sed crudeli inauditoq; parricidio interficere sel'ꝛ iter voluisse. Expauerūt opinoꝛ q aderāt / q frōte vir tāti sacrilegi / vir tā nefarij facinoꝛis ꝯscius nō solū hoc facere / sed vel cōparere pſūpsisset. Multi ceperūt toꝛuos i eū oculos flectere: dētibus fremere: vix manꝰ ꝯtinere: nisi ꝙ tuā expectabāt sententiā: ꝛ qualē expectabāt nisi vt diceres: Tollatur impꝰ: exturbet sacrilegꝰ: ligatis manibꝰ et pedibꝰ trahat ad carcerē vt tradat i moꝛtē. At vo tu nihil hoꝝ dixisti pr clemētissime: sed miscōie ꝛ māsuetudinis sinū aperiēs / ꝛ clemētie virgā extendēs: ꝓoccupasti ꝯfitentē reū / ꝑusq̄ verba oꝛōnis cōplesset: serenissimo quoq; vultu ꝛ vbis suauibus plenā ꝓ cōcepti huiꝰ flagitij veniā indulsisti / vincēs i bono malū: ꝛ cuius esses spūs / cuius insup vicarius / facto certissimo palā docēs. Hoc egisse nōne satis erat ad miscōiam? Addita est assecuratio / trepidare vetās iureiurando firmata. Nā fit cui multū dimittit / multū ingratum si de dimissione hesitauerit. Dixit nāq; spūs tuus bonꝰ ꝛ suauis: Hoc faciat mihi dñs et h addat / si vllas vnq̄ aduersum te odij vel vindicte reliqas apud me seruauero: imo si quā penā in te posterꝰ exercere voluero: illa in caput meū ꝑoꝛ cadat. Nec indulgētiā tm̄mō ego presto si deinceps bñ te habueris: sed ꝛ tibi tuisq; filijs omibꝰ beniuolētiā polliceoꝛ amplioꝛē. O dignissimā summo pōtifice vocē. O ꝯsiliū diuino viro ꝯuenientissimū. O factū miscōie singularis: qd patrē ꝛ pastoꝛē euāgelicū repñtat. Qui post ꝑsecutiones paulū / post trinā negationē petrum: ꝛ post poꝛtionē hereditatis luxurioſe ꝯsūptā / iunioꝛē filium plus amauit. O diuinū factū / qd vtinā oēs populi / oēs quaqueꝛsū natiōes audirēt: tū ꝓ exemplo ꝛ imitatiōe: tū ꝓ arguendo mendacij eos q te rigidū ꝛ austerū / aut ire memoꝛē criminari moliuntur. Hec est plane victoꝛia chꝛistiana / iniurias et iras nō iniurijs ꝛ ira / sed misericoꝛdia et māsuetudine vincere: ꝛ imitari eū q etiā in cruce positus dixit: Pater ignosce illis ꝛc. Sic btissimus Martinꝰ cū vigeret vt Bricciū sibi cōtumeliosum abijceret: Si inqt chꝛistus iudā: martinus cur nō bricciū tolerabit. ¶ Sileāt nūc histoꝛie gētiliū: q suoꝝ quōdā principū mansuetudinē amplissimis verbis extulerūt: vt Seneca Nerone in duobus voluminibus. Cicero Juliū cesarē in oꝛationibꝰ. Suetonius Octauianū augustū in histoꝛijs / ꝛ alij alios: cōparātes eos vel asylo Romuli / vel ciuitatibus refugij / vel tēplo misericoꝛdie / quale describit Statius Thebaidos. Siquidē incompabilis est istoꝛū laus ad tuā gloꝛiā / sicut vmbꝛa ad serenā lucē / fumus obscurus ad purū ignē: palea volatilis ad solidū granū / immo sicut vitiū ad virtutē. Ipa eñ taliū mansuetudo nō ꝓ diuino honoꝛe et autoꝛitate quā spernebāt: ꝛ tu colis vnicā sed inanē iactantiā quam tu calcas / anhelabat. Collaudabūt alij cruentas belloꝛum victoꝛias: ꝛ ambitiosos ex his triumphos mirabunt. Plus apud me valet assertio sapientis: ꝙ melioꝛ est sapiens viro foꝛti: ꝛ qui dominat aīo suo / expugnatoꝛe vrbiū. Quā sententiam alijs verbis lyricus explicat: Latius regnes fragilem domando spm̄ / q̄ si lydiam remotis gadibus iūgas: ꝛ vterq; penus seruiat vni. ¶ Quāobꝛē agnosce pater btissime / cū qnta ꝯscīe securitate / cū qli serenitate coꝛdis fas hꝫ dicere religiosissima deuotio tua: dū crebꝛo vel oꝛat vel missam celebꝛat: Pater dimitte mihi debita mea / sicut et ego dimitto debitoꝛibꝰ meis. Et rursus cū ꝓpheta: Dñe deus meus si feci istud: si est iniqtas i manibus meis ꝛc. Ita pater btissime imitaris chꝛistū qui cū malediceret nō maledicebat: q tentatus est ꝑ omia vt misericoꝛs fieret: quem videmus ꝓpter passionē gloꝛia et honoꝛe coꝛonatū. Tm̄modo nō eripiat tibi blanda ꝓsperitas misericoꝛdiā illā: illā patientiā pene diuinā: quā saeuiēs aduersitas ꝛ seruauit ꝛ reddidit claroꝛē. Da veniā / si scrupulosioꝛ sim in hac parte. Nā fit aliquādo suadente pacis inimico: nūc ꝑ se / nūc ꝑ adulatoꝛes / qui sūt arma sua ꝛ sagitte: vt homo qui calamitate pressus / equanimiter omnia nedū tolerauerat / sed indulserat: postmodū succedentibus ꝓsperis repetit oīa a debitoꝛibus suis cū rigoꝛe ꝛ fenoꝛe: vt appareat indulgentiā prioꝛē nō ex virtute / sed vindicādi impossibilitate natam: nec dimisisse ex coꝛde: sed in tempus moꝛe simiarū distulisse. Nō cadat in hāc exꝓbꝛationē vera ꝛ perfecta dilectiōis tue mansuetudo: neq; fallat eā simulacrū fictū iusticie: quasi nō melius sit vicisse mala ꝑ indulgentiā q̄ seueritatē: quasi rursus nō sit ꝓclarissima iusticia indulsisse simplicibus / ꝛ subditis pepercisse. ¶ Sic misericoꝛdiā ꝛ gratiā inuenias in cōspectu tremēdi iudicij dei: q sub bullis patētibus ꝓmisit misericoꝛdiā misericoꝛdibus: q semel dimissa nō repetit: q iussit nō esse memoꝛē iniurie ciuiū suoꝝ. Sic i oꝛōne tua confitēs dño exaudiaris: ꝛ non audias hoꝛrēdū illud impꝛoperiū dñi irascētis: Serue nequā nōne ome debitū dimisi tibi ꝛc. Sic ꝓterea cū Dauid cōseqūris sedē regni in misericoꝛdia ꝛ mititate possideas terrā / ꝛ delecteris in multitudine pacis sup eā. ¶ Tandē ꝓpter mititatē doceat te dñs vias suas: vt absq; offendiculis ad impatiētie lapidē dirigat pedes tuos in viā pacis: quā a te pacē petimus pater beatissime / dicētes: Bñdic hereditati tue. Non quasi humana virtus quelibet hanc pacē ꝓbere non insufficiēs sit ꝛ infirma / nisi maioꝛ agat deus: vt apud Virgiliū est: ꝓsertim in tā desperato ꝛ radicato schismate: qd est qsi cācer egrescēs medendo / ꝛ ingressibilis Dedali labyrinthꝰ / ꝛ caput hydre faculose sua rescissione fecūdiꝰ: ita vt perisse videat ꝯsiliū a sapiētibꝰ: ꝛ dicere conueniat cū Josaphat rege: Cū ignoꝛamꝰ qd agere debemus: hoc solū habemꝰ residui / vt oculos nr̄os ad te dirigamus. Scimus nihilominus te post deū cuiꝰ vicarius es decere. Scimus ad te hierarchicā supꝛmū spectare bñdictionē hmōi hereditatis ecclīastice: vt fiat pax in diebꝰ nr̄is: ꝛ tu maxie iter mōtes suscipias pacē pplo. Qd si pficis / bñdictus eris i oēs generationes: ꝛ memoꝛiā eternā his qui

post te futuri sunt relinqs. Sinaūt nō pfeceris: in
choaueris tñ τ elaboraueris bona τ antiq̄ fide/di
ligēti studio/pia τ hūili volūtate: per te si tuos (tui
qppe sunt oēs) nō perdet merces tua/ nō laus/ nō
gloria: res ipa pdēnabit mendaciū eos q̄ vel igno-
rantia vel liuore criminant sūmā t. S. dignitatē/
tuā vigilantiā/tuam charitatē. Facis hoc sedulo.
Ita em̄ te facere τ me sentire equū est. ¶ Sz quo
amplius stimuleris ad agendū: ascende freq̄nter
sublimē mentis tue lucē/leuādo te super te: vbi de
spectis esursum terris/versis iugiter et acriter añ
mētis oculos i lumine fidei/ i sublimitate spei/i la
titudine charitatis/cum illo q̄ ait: Cogitaui dies
antiquos, τc. Videas inq̄ acute/q̄ nihil sit om̄e il
lud qd̄ mūdus affert glorie/io cūditatis/potentie/
q̄ vana/q̄ lubrica τ vento somnioq̄ simillima: im
mo q̄ anxia et amaritudinibus respsa: tristissima
sint oīa. Ecce oēs morimur: τ q̄si aq̄ fluētes dilabi
mur sup terrā: hodie rex/cras papa morit. Eheu
fugaces posthume labunt anni: deflet Horatius
τ tragicus. Properat cursu vita citato: volucriq̄
die rota pcipitis voluit anni. Et Naso: Volat ir-
reparabile tempus: τ nihil est annis velocius. Et
est olm horribilissimū qd̄ dicit: quia in pūcto ad
inferna descendūt: τ Ite maledicti in ignē eternū
Ceterū qd̄ q̄lo visū est tā altū aut pciosū: p quo vl
adipiscendo vel retinēdo generosus animus τ di
uinoꝝ pscius/se pdere τ alios turbare dignum du
cat. Viderat hoc ex alto q̄ tā sapiēter exclamauit:
Vanitas vanitatū τ oīa vanitas. Quā sniam si sa
perent: Imo vt saperēt/ deberēt om̄es in ptātibus
pstituti sm Chrys. consiliū scriptum habere in ia
nuis suis/in penetralibus/in frōtibus/et maxime
in cordibus suis. Amplius si filij hui9 seculi tā ani
da sollicitudine curāt peritura: adeo vt cū eis peri
re nō formidēt: obsurdescētes ad illā increpationē
pphēticā: Filij hoīm vsq̄quo graui corde τc. Fi
lios igit lucis: immo te patrē hmōi filioꝝ/ q̄ntā ap
ponere decet curā: quot labores/q̄s vigilias: vbi
de reb9 eternis agit: vbi vex et vnice expauescēdū
p aīabus tractat dānatiōis piculū. Nō est ista lis
de pauge regno/vt apud Staciū ponit: neq̄ de la
na capña/vt Satyricus ait: de vita τ morte ppetu
A is res versat/agitat τ q̄rit. ¶ O, si pastoralis pñ
dentie delectet aliquē honor volatilis τ nomē in-
ane: terreat eū districtū iudicis examē in reddēda
de ouiū salute τ numero rōne. Agnoscat q̄m posi-
tus est nō in destructionē sed edificationē/non ad
ociū sed laborē: τ vt p eū iuxta verbum maximi re
gis Artaxersis secluso ab vsu potētie: subditi op
tata cūctis mortalibus pace pfruant: q̄m hic est fi
nis ois potētatus tā secularis q̄ spūal. ¶ Sz ad
te puertor pr sctē. Fige pcor in ipa sublimitate me
ditatiōis tue spōsam ecclesiā talib9 vrentē q̄rul plā
goribus. Eheu q̄s psolabit anxiā? Et q̄s desola-
te: q̄s plaga crudeli pcusse medebit? Int has an-
gustias q̄ me circūuallarūt vndiq̄/ q̄le dabit effu-
giū? q̄s mei miserebit? Ego illa spōsa regis eter-
ni: quā olim vidit vnus ex filijs meis nouā descē-
dendā de celo/q̄si spōsā ornatā viro suo. Ego lota
in sanguine agni imaculati: ego tot sudorib9 τ sā-
guinibus martyrū innumerabiliū stabilita/violis
pfessoꝝ/lilijs virginū coronata. Ego tāta deuoti-
one pncipū vsq̄ ad inuidiā dotata/ornata/ diues
facta. Nunc heu velut misella et ancilla deijcior/
pmor/despicior. Filios enutriui τ exaltaui: ipi aū
tē spreuerūt me: et facti sunt hostes in capite. Pa
cē insup iocundissimū in celo et in terra bonū qua
me dotauerat spōsus meus nascēs/pdicans/mori
ens/resurgēs τ regnās: puerterūt in schisma perni
ciosissimū: qd̄ iā q̄nq̄ lustris me p om̄es artus mise
ris modis depascit τ absumit. Pro mea olim de-
fensione certamen erat vsq̄ ad mortē: τ mō nihil
aliud agi vel queri videt a multis q̄ vt corruā: τ mi
serabili labefactione deficiā: τ hostibus meis ludi
briū fiā. Ecce versa sunt oīa fere in ptrariū prioris
mee institutionis/discipline τ decoris/ornata or-
namēta: dū p corona humilitatis puluis/sed9 va-
nitatis: τ p croceis spūalitatis stercora sola tpali
tatis amplexant: et erigitur super me sapiētia ala
lis et terrena et diabolica: repudiata ea q̄ desursū
est pacifica et q̄eta. ¶ Si his tecū ecclesia plancti
bus loqueret. p. b. noui miserationes animi tui/ q̄
ab vtero egressa est tecū: continere nō posses quin
erumperēt lachryme ab oculis tuis/ q̄n ad succur
rendū inflāmaret totus zelus tuus iā succensus: τ
diceret ex imo cordis suspirio: Dñe super hac de
solatione ante te omne desyderiū meū: τ gemitus
meus a te nō est abscōditus. Succurre/fer opem
vt quid natus sum videre mala gētis mee? Rapi-
dos rector cōprime fluctus: τ quo celū regis imen
sum/firma stabiles federe terras: τ dispsiones isrl
cōgrega. ¶ Sed qd̄ ago? Quorsū rapior? Quid B
mineruā (vt dicit) impudēs doceo? Premeditata
sunt nāq̄ apud tuā psyderationē assidue τ acriter
talia salutis monita: nihilominus patere. p. b. pa-
tere obsecro/cōmone facere te τ orare p pte deuo-
tissime filie tue vt facias qd̄ facis. Nā equū etiam
sponte velocē calcar adiuuat. Fac vt calcata secu
li pompa et iniq̄s adulationibus eius: vt null re-
trahētibus vncis viciosaꝝ passionum/nō ira/non
odio/nō spe/nō gaudio fallacibus (melioribus nā-
q̄ hospitibus digna ē scītas tua) abiecta rursus
adulatoꝝ peste/oīa ad gratiā/nihil ad veritatē lo
quentiū τ claudentiū ianuā veritati/ac scrupulos
vanos (vt soli diligere videant) ingerentiū: de quo
rū vno dixit comicus: Hic pfecto ex stultis insa-
nos facit. Et qui sunt stulti? vtiq̄ vane gliosi/pru
dentes in oculis suis/prudentie sue innitētes. His
inq̄ pcul pulsis/tu totus cū pacificis qui non ode
runt pacē: cogites ea q̄ ad pacē sunt hierusalē: to-
tus inuigiles implere id quod p matre ecclesia pe-
tit a te filia vtriusq̄ velut altera colūba Noe/ferēs
ramū paciferē oliue p nos humiles nūcios el-mi
tās pia sollicitudine: Bñdic hereditati tue: vt no
bis contingat illud pphete: Dñs bñdicet populo
suo in pace. ¶ Sed quō τ quib9 vijs bñdices po
pulo tuo in pace. Si pergat aliq̄s particulari9 in-
quirere: iubet hic humilis τ deuota S. t. filia quie
scere: ne suos patres/te videlicet τ regē frācie chri
stianissimū: aut legatos ab eodē puenire arrogan
tius videat. Simul q3 publicā τ celebrē audientiā

super hac pacis materia: si t dñ tps fuerit bñpla-
citi tui supplicat/ t sperat obtinere: exhortatura la-
tius et forte particularius/ vt benedices ecclesia-
stice hereditati tue. Et tantundẽ dictũ sit de pmo
legationis nostre articulo.

SUpest alter t postremus nre legatiõis ar-
ticulus: cu video lõge breuior erit expedi-
ti q poris: qz licet necessarius existat: eũ tñ
neqz tãte dignitatis neqz paris difficultatis existi-
mo. Hic supplicamus vt bñdicas hereditati ptia-
li/ t quodãmodo peculiari: segregando pluuiã vo-
luntariã huic hereditati tue. Et qm infirmata est p
tenuitate t multis incõmodis: tu pfice eã/ quã tua
tuorumqz pdecessorũ dextera plãtauit. Preuenisti i
nos. p. b. in bñdictionibus dulcedinis/ beni l oscu-
lo pacis/ pdẽ in odore bone fame mãsuetudinis et
liberalitatis tue: vt hãc a te bñdictionẽ petere/ hãc
spe certa psumere auderemus. Denique iã puctos
subseqris/ dñ aures tue. s. tã beniuolas/ orõni no-
stre pbet tua pastoralis sollicitudo: recogitans (vt
arbitror) qm filia tua primogenita est studiorũ: cu-
ius pmogeniture ratiõe competit bñdictio de rore
celi desup/ et de pinguedine terre: hoc est in spũa-
li t tpali puisione. ¶ Rursus qz exemplo Axe filie
Caleph suspirat sedens sup asinã/ calcãs. s. oẽz hu-
militatẽ/ petẽs bñdictionẽ a te patre suo: vis eã a li-
beralitate paternitatis tue irriguũ inferius et irri-
guũ supius expectare? Dic igit vbũ booz ad ruth
Bñdicta es filia dño: quicqd dixeris mihi hoc fa-
ciaz tibi. Et ita fac pater btissime/ vt sit añ te odor
filie tue/ sicut odor agri pleni cui bñdixit dñs. Et
bñ ager plenus est filia tua Parrhysieñ. vniuersi-
tas: immo nihil errauero si eam appellauero para-
disum voluptatis: in quo est lignũ scie boni t ma-
li/ et fons sciẽtie in quatuor facultatũ flumina ↄdi-
uisus/ irrigãs vniuersam supficiẽ terre. Tu huius
possessor es: tu pastor et cultor vt operis t custodi-
as illam tanqz agriculturã vinã: vt Aristot. loqtur
in polit. Ubi sub mysterio nihil deest eorũ q egre-
gius poeta Uirgilius in Georgicis: t Palladius
in de agricultura/ de hereditate agraria conscpse-
runt/ distinguẽtes agrũ quadruplicẽ: qualẽ figura-
liter in hereditate tua sm quadruplicẽ facultatem
reperimus. Unus ager est apricus t florifer p api-
bus: figurans sub quadã appropriatione faculta-
tẽ theologie. Alius est pascualis p ouib⁹ t dome-
sticis animantibus/ figurans facultatẽ decretorũ.
Alter frugifer p hominũ vita/ figurãs facultatem
medicine. Quartus vitifer t pomifer in omni gene-
re suo/ figurans typice artiũ facultatẽ. ¶ Tuũ est
igitur hereditatẽ tuam hanc bñdicere/ colere et au-
gere: vt fructũ suum det in tpe suo. Ecce ipsi theo-
logi velut apes intellectuales puolitant in heredi-
tate tua/ flores sacrorũ eloquiorũ de rore celi ro sci-
dos compingũt mel in cellulas et fauos: vt sit ce-
ra in illuminationẽ intelligẽtie/ et mel in oblecta-
tionẽ affectiue. Hãc hereditatis tue portionẽ spe-
ctans/ dicere habes ex sentẽtia illud Ecci: Here-
ditas mea super mel t fauũ. Nã eloquia dñi dul-
ciora sup mel t fauũ. Et/ pceptũ dñi lucidũ illumi-
nãs oculos/ in intellectu. ¶ Uenerat in mentem
laudes hmõi tũ augere/ tũ suo mõ deducere: de re-
liquis hereditatis tue partibus/ hoc est facultati-
bus: quo magis animaret s. t. sibi bñdicere: sed ne-
gligẽtius istud ago breuitati studens t sciẽs nihil
laudũ harũ te latere. Dicã vo te ↄcedẽte id, qd nu-
per i meditatiõe mea dũ solus essem/ t nõ solus/ so-
lus qdẽ corpe/ nõ solus cogitatiõe vsabar. Itaqz
posita erat añ mẽtis oculos sedes tua pclarissima:
t thronus sicut sol t luna pfecta: astitit regina il-
la virtutũ dilectio a dextris tuis i vestitu sapie de-
aurato/ circũdata varietate virtutũ. Naz ita iussit
rex optim⁹ t maximus christ⁹: vt sedẽ papalẽ dile-
ctio stabiliret/ dũ ait Petro interrogato ter/ et ter
rñdente q diligeret eum: pasce oues meas: pasce
agnos meos. Que dilectio vna est in qdã trinita-
te virtutũ/ in miscdia t veritate: que custodiũt regẽ
omnẽ duabus manib⁹ hinc t inde portãtes thro-
nũ eius: t in pclarissima virtutũ iusticia/ t neqz he-
sperus neqz lucifer ita admirabilis. Has sub cõ-
pendio numerauit pпheta reginas/ eas paci cõso-
cians. Misericordia inquit t veritas obuiauerũt
sibi: iusticia t pax osculate sunt. Quarũ officiũ ali-
bi descpsit. Propter veritatẽ (inqt de christo cui⁹
vicarius es) t mãsuetudinẽ t iusticiã: t deducet te
mirabiliter dextera tua. ¶ Hec preclara dilectio
seu charitas vna in hac trinitate virtutũ: sicẽ aplᷤs
insinuauit ad Corin. scribẽs: parabat orare p filia
tua parrhysieñ. vniuersitate/ vt ei mõ quo dixim⁹/
bñdiceres tanqz hereditati tue. Nã vbi adesset vel
qñ rogaret dilectio/ si inter patrẽ deest t filiã. Ni-
hilominus affuit t sathan a sinistris: ita mihi mõ-
strabat meditatio mea. Aderat et infelix ples sua
emulatio liuida: per quã mors intrat in orbẽ terra-
rum/ monstrũ heu horrendũ/ informe/ ingẽs. Cui
quot insunt in dilectiõe virtutes/ tot insunt vitia
crudelitas/ falsitas/ iniqtas. Crudelitas ↄtra mise-
ricordiã/ cõtra veritatẽ falsitas/ t iniqtas ↄtra iu-
sticiã. Agnoui ex descptione Nasonis que uaz illa
esset: Pallor iore sedet/ macies i corpe toto. Nus-
q recta facies: liuent rubigie dentes. Pectora fel-
le virent: lingua est suffusa veneno. Risus abest/
nisi quem visi fecere dolores. Nec fruitur somno/
vigilantibus excita curis tc. Obstupui visu subi-
to gelidusqz cucurrit. Ossa tremor. Dum ecce ter-
rifico boatu rabida ora laxans/ et dentibus fren-
dens. Eheus pater sancte: caue benedixeris here-
ditati huic tue: que facta est tibi sicut leo in sylua:
odi ppterea eam t maledic. Caue bñdixeris ei in
collatione gratiarũ. Nam t tarde venerũt: t i mul-
tis a tua sententia defecerũt. Abijce eos poti⁹ a te
calcibus ↄtere: et impera vt discedant maledicti.
¶ Ita parabat portentũ hoc horrificum magno D
conatu/ cõtumeliosa nefandaqz mẽdacia cõtra fi-
liã tuã delatrare: dũ tu pater beatissime hoc indi-
gnabunde ferens/ tornũ e latere vultũ paulisper i
hãc emulationẽ impiã/ mendacẽ t nequã visus es
declinare: t vt confestim abscederet imperare. Ubi
hinc in malã horã t in crucẽ tuam pestis horrida/
satrix discordie/ mater nequitie. Uide ne vltra mu-
tire vel apparere psũpseris. Attende ne filiã crimi-
nari studueris apud patrẽ: cui etiã p magno pctõ

satis est modicū supplicij. Falleris si te recipi vel
audiri existimas: vbi in ꝯspectu meo paterna dile
ctio veraꝫ et iusta ꝑ eis decreuit ordinem assumere
Dic tu dilectio hac increpatioe deterrita emula-
tio tristis abscessit: ꝛ dilectio sic orsa est. Facis pf
ectissime id qđ te decet / te patrē erga filiā / et talē fi-
liā: te vicariū illi⁹ q̄ accusatorē fratrū deturbauit i
stagnū ignis ardentis: q̄ iussit pontificeꝫ agere in
spū lenitatis: qm̄ et ipe circūdatus est infirmitate:
qui postremo ꝑpter decē iustos toti pētapoli pec-
catrici pepcisset. Preterea me dilectioꝫ iussit assi-
stere a dextris tuis: q̄ natura patiēs sum / benigna
sū: nō emulor / nō ago ꝑperā. Age igiꝉ pf btissime:
age qđ agis: ne vlla te vnq̄ accusatrix emulatio a
meo ꝯsortio diuulserit. Nō audiaꝉ ꝑeor aduersuꝫ
me crudelis hec et maligna emulatio. ¶ Absit vt
ponat hāc maculā in gloria tua spreuisse heredita
tē tuā: abiecisse a te ꝛ pedibus tuis supplices tuos
cultores quoq; in vinea dn̄i sabaoth: et coadiuto-
res tuos vacuos absq; vtili ꝑuisiōe ingloriosq; re-
misisse: vbi tanta est ꝑuisionis tenuitas de bonis
ecclesiasticis / vt vix pauci ex magistris ꝛ doctorib⁹
etiā in theologia / sine aliquo questu valeāt habe-
re alimēta ꝛ q̄bus tegant: ꝛ hic. xvij. annus agitur
Hec est hereditas tua peculiaris ꝛ electa ꝛ precla
rissima studioꝝ: velit nolit emulatio / vbi genera-
tio ꝑterit ꝛ generatio aduenit: sed ipa terra tua in
eternuꝫ stat. Tu sup̄m⁹ pastor et custos inopie sue
ꝑuidere: irrigare arida: ruinosa repare: nō ꝯq̄ssa-
re positus es: hoc miscōia petit titulo filiatiōis: h
veritas titulo studij veritat / hoc iusticia titulo mi

E litie et laboris. ¶ Porro tarditas hm̄ōi postula-
tionis bn̄dictionis tue ꝑ rotuli p̄ntatione nunc et
nō antea: nō tarditatē mereꝉ exauditionis vt accu
sat emulatio / sed celeritatē: q̄nn⁹ sint nouissimi pri
mi: q: bono intētionis fine fiebat dilatio: magno
sicut arbitrabanꝉ zelo ꝑsecutionis vnionis eccle-
siastice mouebanꝉ: nec soli mouebanꝉ: reges et re-
gna cū suo clero pariter sentiebāt. Nūc post expi-
mēta plurima q̄d inculpādū / si mutatis reb⁹ muta
uerūt sniam. Esto rursus fuisset i aliq̄b⁹ dissidēs
eoꝝ snia a tua. Nōne potuit h fieri sine mei lesiōe?
q: sine obstinatione. Nōne Paulus ꝛ Barnabas
tales viri sic cōtēderūt vt discederēt ab inuicē? Et
Paulus petro restitit in facie. Et ꝑnceps persarū
bonus sm̄ Grego. restitit michaeli: ꝛ vtrobiq; ille
sa me matre olm charitate. Aduenit ecce supplex ꝛ
humilis deuota filia tua. p. b. absq; vlla difficul-
tate ꝑcellētissima studioꝝ: et suo nūc aduentu dat
palā intelligi / q̄ nulla diffidētia iuris tui vt aduer
sarij falso fingebāt: nulla indignatione ꝑuersa su-
um differebat accessum ad petenduꝫ sibi bn̄dici ꝑ
ꝑsentationē rotuli more solito: qualiter nūc ꝑsen-
tat reuerenter in approbationem iusticie tue / ꝛ in
egregiā laudē mansuetudinis tue. Neq; eni pete-
ret bn̄dictionē gratiaꝝ ab eo quē nō crederet iuri
dicū largitorē: neq; ab eo quē benignū exaudito-
rē non speraret. Vn̄ in capite rotuli ita scriptū est:
Fiduciā accepit. b. p. nūc rotulū istuꝫ supplicatio-
nū generaliū ꝛ specialiū / ꝑsentandū apud s. v. celsi
tudinem humilis ꝛ deuota. i. s. v. filia. p. vniuersi-
tas: plus i paterna beniuolentissime libertatis ve
stre gratia / q̄ in meritis ꝑprijs post deū spem re-
ponēs: plus insup studēs ex hoc rotulo inseruire
cōmodis eccl̄ie q̄ auare cupiditati: vt deniq; obe-
dientiā syncerā ac filialē dicta filia erga s. v. subli-
mitatē nō tm̄modo verboꝝ aut literarū assertione
sed factoꝝ soliditate mōstraret. Hec ibi. ¶ Nunc F
igiꝉ pater sancte ꝑ me dilectionē matrē olm bn̄ vi-
uentiū exoratus: per q̄s v̄tutes meas inclytas mise
ricordiā / veritatē et iusticiā: ꝑpter q̄s deducere hꝫ
te mirabiliter dextera tua: ꝛ si ꝑ q̄d vnq̄ de te bene
meruimus apud deū / apud hoīes iustificādo te / ex
altādo te / liberādo te: et ꝑ spem futuri ꝑmij si nos
ꝑseuerāter inhesēris / oramus / petim⁹ / obsecram⁹
vt bn̄dicas huic hereditati tue / huic filie tue alme
ne nostre: ꝯcedēdo talē in gratijs suis signationē
aut certe vberiorē: qualē petunt ꝛ ab initio dedis-
ses anno ꝑmo. Nā hic est ann⁹ benignitatis tue
ann⁹ nouenarius / ternario ter in se ducto corona-
tus. Bn̄dices huic corone anni / huic anno coro-
nato benignitatis tue: ꝛ cāpi tui replebunꝉ vberta
te. ¶ Hāc ō te tuaq; affluentissima libertate spem
ꝯceperūt: hanc cōceptā multis postmodū et ma-
gnis indicijs roboratā auctāq; senserunt etiā be-
ri. Tu aūt spem nūc in rē ipsam conuerti to: tui q̄p-
pe sunt: sed tu eos maiori tibi vinclo cōstrinxeris
tu postremo nō mediocriter illustraueris gloriā tu
am ꝛ famā tuā: que sicut nō est ambitiose querēda
ita nō est negligēda crudeliter. Et vbinā gentium
potest fame celebritas vel scriptis vel viuis voci-
bus ampliori dilatatione vulgari / q̄ vbi ꝯfluūt et
refluūt ex omi fere natiōe q̄ sub celo est: viri literis
oībus ꝛ studijs eruditi: ita vt i obscuro esse neq̄-
at / si grate si benigne rn̄deris: si bn̄dixeris huic he
reditati tue: quēadmodū tu bn̄dices / speram⁹ ꝛ ob
secram⁹: fiat fiat. ¶ Animaduertis. p. b. redeo eni
ꝛ ad tuā sanctitatē ꝛ ad meā paruitatē: aīaduer-
tis qualiter trāsfigurani sub nōe paternalis dile-
ctionis supplicationē ꝑ humili ꝛ deuota f. t. filia:
ꝛ id quidē aptissima videor fecisse rōne. Suā q̄ppe
sedeꝫ vbi collocaret dilectio: vbi perorarret si inter
patrem et filiam sacratissima dilectionis nomina
apud ipos etiam barbaros honoranda defuerit.
¶ At vero neq; volo neq; equū iudico quicq̄ ad-
ijcere: q̄q̄ aliqua dicēda supersint. Vereor eni ne
iā multiloquiū nostrū minus sit fauoris habiturū
duꝫ occupationes tue celsitudinis aliorsum te vo-
cant ꝛ trahāt. Quia postremo sup isto ꝛ priore ar-
ticulo audientias aliquas obtinere clam ꝛ palam
supplicamus ꝛ speramus: vt nō frustra spem hāc
cōceperimus de benignissima s. t. spū pater sctissi
me. Sic bn̄dicat te dn̄s ex sion: vt sis re ꝛ nōe bn̄
dictus. Sic videas bona hierlm militātis spōse
tue / ꝛ triumphātis illius q̄ dsursuꝫ est mater no-
stra / oīb⁹ diebus vite nostre ꝑsentis et future. Sic
ꝑterea videas filios filioꝝ tuoꝝ in spūali ꝑpagine
ꝛ tandē qđ est oīe bonū ꝛ bn̄dictionis ꝯsumatio /
ꝛ cōsummationis finis: videas pacē super israel: et
nos tecū hic inchoatiue ꝑ gratiā / ꝛ beato comple
mento ꝑ gloriā in futuro. Prestāte eo qui est bn̄di
ctus in secula seculoꝝ: Amen.

Propositio facta ab

eodē dño cācellario corā anglicis parrhysiⁿ⁹eūti-
bus ad sacrū ꝯciliū Pisis: ꝛ hoc ex pte vniuersita-
tis parrhysieñ. Anno dñi. M.cccc.viij.

B Congratulatur ve-
stre deuotiōi/ vestro zelo feruē-
ti/ vestre laboriose ſʒ laudabi-
lissime legationi. Congratula-
tur ꝛ applaudit o reuerendissi-
mi ꝛ pclarissimi patres/ o do-
ctissimi ꝛ sapiētes viri ꝛ fratres in christi dilecti-
one charissimi. Cōgratulaꝛ inq̄ ꝛ cōgaudet ama-
trix ꝛ admiratrix ꝛ cultrix bonoꝝ olim parrhisieñ.
vniuersitas. Itaq̄ nō emulatur nec gaudet super
iniquitate: cōgaudet aūt veritati. Quidni ꝯgaude-
at igiꝛ sup veritate: quā vt soletis amplectimini/ ꝛ
complexā retinetis: ꝛ retentā ad effectū deducere
totis studioꝝ neruis conamini. Est aūt modo cō-
gratulatiōis nostre spūalis thema satis accōmo-
dū verbū Ozee pphēticum Ozee. i. Congratula-
bātur filij israel ꝛ filij iuda pariter. Itaq̄ libet ex-
clamare: Ecce q̄ bonū ꝛ q̄ iocundū habitare fra-
tres in vnū: ꝯuenire scʒ ꝛ cōgregare ad vnū ꝯciliū
Nā in concilio iustoꝝ ꝛ cōgregatiōe magna ope-
ra dñi. Et hoc est ꝯciliū sacrū ꝛ venerandū/ ad qḋ
legati pergitis: quod Pisis deo duce ꝛ autore ce-
lebrabiꝛ: vtinā felici (ꝑut optandū et sperandū est)
aduentu. Ait quippe veritas: q̄ omne regnū in se
diuisum desolabiꝛ: et ecōtrario vnitū in se regnū
manet. Quod vidit Salustiꝰ: Cōcordia inq̄t par-
ue res crescunt/ discordia maxime dilabūtur. Cur
ergo nō hī sperabiꝛ dū adunaꝛ ecclesia/ dū cōuo-
caꝛ cetus/ dum conueniūt seniores? Uidete de ver-
bo hoc: ꝑsertim cū teneamus certissimā christi ꝓ-
missionē dicentis: Ubi duo vel tres ꝛc̄. Audiuimꝰ
ꝑterea letāter ꝛ gaudenter/ q̄ congregabuntur ꝛc̄.
¶ At vero ne plixior vel euagatior sermo tedio sit
vel oneri: coartemus si placet totam dicēdoꝝ ma-
teriā: totāq̄ deductionē thematis ad quatuor sen-
tentias sumptas ex themate/ ex verbis ipsi proti-
nus appositas: ꝛ videamus qḋ in illis loquiꝛ de-
us: q̄ loquiꝛ pacē in plebē suam. Postq̄ eñ dixit
dñs per Ozee: Cōgregabunꝛ filij israel ꝛ filij iuda
pariter ꝑ pma sentētia: mox subiūxit: et ponēt sibi
caput vnū: ecce secundā sententiā. Et ascendēt de
terra: ecce tertiā: quia magnus dies israel: ecce q̄r-
tam. ¶ Incipientes ergo prosequamur: ꝛ inueni-
D mus puto causas quatuor sufficiētes/ quare con-
gregabunꝛ filij Israel ꝛ filij iuda pariter. Ipsi eñ
qui sunt populus vnus dei: seda nūc diuisiōe ꝓh
nefas dispersi sunt: velut olim in figura sub Robo-
am ꝛ Hieroboam contigisse meminit scͥptura. iij.
Regū. xvij. Et est tanq̄ materialis aliqua ratio/ ꝛ
confusa huiꝰ concilij celebrādi. ¶ Inuenimus
ꝑterea causam finalē luculēter expressam in altera
sentētia. Et ponent inquit sibimet caput vnum.
¶ Deniq̄ tangiꝛ causa dispositiua/ ꝛ velut effici-
ens celebrationis huius cōcilij: dū diciꝛ i altera
sentētia/ q̄ ascendēt de terra: ꝛ quid terra mystice
nisi terrenus affectus? Quid igiꝛ ascēdere de ter-
ra nisi de terrenis affectibꝰ q̄bus oppssi sunt hac-
tenus multi: ad spūales ꝛ diuinas affectiōes se po-
tenter erigere/ ꝛ erigendo salubriter ascendere: tan-
q̄ audiret quisq̄ de excelso clamantē deū: Exurge
qui dormis. Et rursus: Surgite postq̄ sederitis.
¶ Habemus ꝑterea causam quodāmodo forma-
lē: ꝛ ad huius celebrationē concilij viuifice ꝑparā-
tem: que forma est semen dei viuū et efficax semen
spūssancti/ habēs virtutē formatiuā ꝛ reformatiuā
totius vnitatis/ totius ecclesie corpis/ in vna fide
ꝛ spe ꝛ charitate sub vno deo ꝛ domino per omnē
iuncturā/ sm̄ deductionē Apli ad Eph. iiij. Quod
notatur in hoc verbo Iesrael: quod interpretatū
sonat idē quod semen dei vel seminauit deus. Et
quale semen istud? Plane illud de quo alibi pro-
pheticus sermo dicit: Nisi dñs exercituū reliq̄sset
nobis semen/ quasi Sodoma fuissemus: et quasi
gomorra similes essemus: Esa. i. Gratias tibi de-
us israel: quoniā accessit nūc dies magnus israel:
magnus scʒ dies seminis dei/ quod habet in se ar-
tē ꝛ virtutē viuificā: qua mysticū corpus ecclesie se
viuificare potest ꝛ vnire salubriter: in cuius effica-
cia et virtute congregabunꝛ filij israel et iuda pari-
ter. ¶ Sup hec iacta sunt fundamenta: sicut ex Ci-
cerone sumit Lactantius. Hec autē fundamenta
sunt ꝑfectibilitas ecclesie ꝑ congregationē/ vt cau-
sa materialis: ordinabilitas ecclesie vt ad vniꝰ ca-
pitis positionē vt causa finalis: intelligibilitas in
epikeizando seu interpretando vt efficiēs: insita fe-
cunditas in se couersando vt formalis dispositi-
ua. ¶ Supedificemus fabricā quadrangularē q̄-
tuor consyderationū principaliū/ ad erectionē edi-
ficij presentis congregationis ampliorē: Et dica-
mus ꝑ prima consyderatione iuxta primā causā
in verbo notatam.

Consyderatio prima.

¶ Congregatio filioꝝ israel ꝛ iuda pariter: queri- I
tur ab ecclesia quemadmodū materia querit for-
mā et imperfectū ꝑfectionē/ ꝛ mulier viꝝ siue spō-
sa spōsum. Tractat diuinus Diony. et post eū Ho-
ecius et August. quibus experiētia suffragaꝛ q̄res
quelibet nō minus diligit aut appetit congregati-
onē suijpsius q̄ ppriam entitatē: nimirū quia ens
et vnum conuertunꝛ: Hinc est ille dolor/ illa con-
cussio/ ille vehemēs horror in corpe vero: dū mē-
bratim queriꝛ diuidi vel dispergi. Sic nemo du-
bitauerit q̄n ecclesia diuisionē suā refugiat et hor-
reat: cum sit corpus mysticū/ sm̄ deductionē Apli
ad Ephe. iiij. et. i. Corin. xij. et ad Roma. xij. ꝛ ali-
bi sepissime. Est etiam terribilis vt castroꝝ acies
ordinata. Aciei vero quis nesciat separationē ma-
ximū afferre detrimentū. Est insuper ecclesia ciui-
tas: de qua gloriosa dicta sunt: est regnū dei/ ē hie-
rarchia subcelestis: et ita de multis similitudini-
bus/ sm̄ quas conuinciꝛ diuisionē et atq̄ separatio-
nē schismaticā esse pemitꝰ odiosam. ¶ Potuerat
h loco fieri sermo plixior/ deducēs ꝑfectionē eccle-
siastici corpis stare pncipaliter i vnitate tanq̄ in sbe

sūmatiōe oīs boni. Fallor itaq; si nō optabūdus ꝓpheta postulat hoc: impꝛcās pacē sup israel: sciēs qm̄ posuit autor eius deus fines suos pacē. Vide si nō hinc ortū est illud christi ad ipaʒ hierlm/ que figurā tenet ecclesie. Hierusalem hierusalē quotiens volui cōgregare filios tuos sicut gallina congregat pullos suos/ ⁊ noluisti. Ad hoc q̄ppe mortuus est iesus/ vt filios suos dispsos in vnū cōgregaret: tanq̄ lapis angularis faciens vtraq; vnum. Et ecce heu fera pessima/ monstrū horrendum ingens/ monstrū biceps portentū iā. xxxi. annos habens: schisma pestifex pulcherrimā hanc ⁊ pfectā K pacē ǭtum in se fuit lacerauit/ dissipauit: ⁊ in exiliū lōginquā regionē trusit. ¶ Sed veniat optimā pax iuxta votū Esaie. Veniat ⁊ requiescat in cubiculo suo/ qđ est ecclesia: q̄tinus expulso discōuenienti schismate/ forma pacis ꝯueniēs inducat. Nā qualis est ista deformitas: q̄lis impfectio/ videre corpus mille partibus miseris modis laceratū/ dissipatū ⁊ dispersum. Cui⁹ lacerationi nulla hactenus ꝓfuerunt efficaciter humana remedia: q̄n potius schisma hoc horrendū velut insanabil' cācer egrescit medēdo: vt de Turno loq̄tur Virgilius. Ipm deniq; tanq̄ fabulosa hydra redit ex sucisiōe sua fecundius. Hinc scandala populoꝝ sine numero aduersus fidē nostram/ religionē nostram/ mores sanctos: aduersus spem quoq; future beatitudinis/ contemptū seculi/ sanctitatē immobilē iurisiurādi/ voti sacramentoꝝ virtutē/ obedientiā ad deum/ ⁊ ad omnē disciplinā. Quare? Quia seuissima dominādi libido/ mater infausta schismatis hui⁹ pestiferi confundit hec omnia: fasq; nefasq; velut hianti voragine mergit/ sorbet ⁊ obruit. ¶ Quid porro de paganoꝝ īfideliūq; fabuler ꝓbro ⁊ irrisione aduersus catholicos. Demū tota illa flebilis Hieremie lamentatio si ad calamitatē ecclesie p̄sentem deflectatur: nescio si satis illam vt dignum est exp̄sserit dū ait: Quomō sedet sola ciuitas plena populo ⁊c̄. Nequit p̄ si sus equari verbis/ quātū res ipsa videat̄ indigna: p qua reformanda celeriter: expeditissimū est q̄ congregētur filij israel ⁊ filij iuda pariter.

Consyderatio secunda.

A ¶ Pro causa secūda. ¶ Cōgregatio filioꝝ israel ⁊ iuda pariter querēda exequendaq; est: vt ponant sibimet caput vnū. Iste est finis/ hec intētio imminentis sacri cōcilij Pisis celebrādi: ad quod vos cū ceteris religiosa⁊ filiali ad matrē ecclesiā pietate ꝓgitis ⁊ ꝯueniatis oro feliciter. Non ignorans scio o doctissimi et sapientes viri/ q̄ caput ecclesie primariū ⁊ principale semꝑ vnū est/ inuariabile et permanens: sicut testat̄ Apl's. Caput inquit ecclesie christus. Christus aūt manet ineternū (vt idem ait) sempiternū habens sacerdotiū ⁊ papatū. Ita q̄ salutifer christe caput nostrū es: a quo fluunt in ecclesia sensus oēs ⁊ motus viuifici sp̄uales ac gratuiti: ac p inde nunq̄ ecclesia tua esse pōt acephala neq; te sponso suo viduata. Nihilomin⁹ tu quondā a scensurus ad patrē reliquisti tibi vicariū super terrā tanq̄ caput aliquod secundariū/ fluēs ⁊ refluens in stabili loco tui sacerdotij et papatus essentialis indefectibilis ⁊ manētis vsq; ad cōsummationē seculi: quādo euacuabis omē dominationē/ p̄ncipatū ⁊ potestatē: et tradideris regnū deo patri. Nunc autem ꝓh dolor viri patres et fratres: nūc scādalizant̄ aduersus hoc caput p̄mariū duo contendētes/ dum simul illud quod fieri nefas est rep̄sentare volunt/ vel vices gerere/ vel in suum locum succedere. Sic in impiā succedimus maledictionē hanc/ q̄ facti sunt eius hostes ecclesie in capite. Oportebat quidē ad vnitatē papalis sacerdotij vnicū sacerdotē ⁊ certū vicariū christi sup terrā assumi succedentē Petro: ⁊ nō pharisaica contentione dicere sicut olim conquestus est Apostolus. Ego sum Gregorij: ego sum Bñdicti. Sanctius quoq; filialiq; ad matrē charitati: cōuenētius est relinquere papalē dignitatē ⁊ Petri sedē vni tertio sub pace possidendā: sub quo cōgregati essent filij israel ⁊ filij iuda vnus ppl's dei: q̄ fedissima seditione partiret̄ obediētia: ⁊ spargeret̄ grex/ quasi nō esset vnū ouile ⁊ vn⁹ pastor. ¶ Quasi rursus indecēs esset q̄ cōgregarent̄ filij israel ⁊ filij iuda pariter. M Meditabar hec nuper in abscondito scrutinio cordis mei priusq̄ ꝓferret̄: dū ecce aīalis homo nō sapiēs q̄ dei sunt/ sed ea que de terra sunt loquens. Numeratus quippe est inter filios agar: d̄ quibus dicit scriptura/ q̄ exq̄sierūt sapiam̄ q̄ de terra est. Cōiungit̄ quippe ipsi sapiētie terrene/ aīalis/ diabolice: non ei q̄ desursū est: ꝓpterea obscuratū habet intellectū. Ipse inq̄ aīalis hō vt impatiens hebes ⁊ p̄ceps: ⁊ quo pacto inq̄t opus est ꝯgregatione filioꝝ israel ⁊ iuda: quasi res illicita sit sup iure p̄cisū: quasi p̄terea liceat vel expediat nūc concilium generale nouū celebrari. Nō itaq; licet: cū nō possit conciliū generale sine papa celebrari: et nisi p̄mitus aū oīa spoliatus ab obediētia sua restituatur eidē. Quō p̄terea decens esset ea q̄ certa sunt ⁊ tam ꝑ longissimos tēporis tractus in consuetudinē versa: rursus in discussiōnē tanq̄ dubia reuocari. Et q̄ vera et iusta pars exponat se discrimini condemnationis. Naʒ euentus iudicioꝝ varij sunt: qui falluntur et fallunt. Deniq; quid expedit contrariū voluntati diuine/ sueq; ꝓuidentie: que iusto iudicio permittit hereses fieri: et dicit esse necesse vt veniant scādala. Qui etiā ait: Nolite arbitrari q̄ venerim pacē mittere in terrā/ sed gladiū. Qui demū olim prohibuit fieri congregationē filioꝝ israel ⁊ iuda pariter: asserens diuisionem ab eo factā esse. ¶ Multa maioraq; parabat animalis homo delatrare aduersus celebrationē concilij: asserens q̄ nec licebat nec decebat nec expediebat illud fieri: dū exhorrui fateor: nihilomin⁹ aio ad eū: Obmutesce importune ⁊ stulte: aut expecta donec consyderationū ceptarū numerus impleatur. Audies forte ea que cōtradictionibus tuis imponere possint silentiū. ¶ Extorsi velut ab inuito dilationē: vt tertia ⁊ quarta consyderationes liberiori sermone complerentur.

Consyderatio tertia. N

¶ Cōgregatio filioꝝ israel ⁊ iuda pariter habet

fieri tanq̃ a causa dispositiua que remouet prohibens/dũ ipsi ascẽdunt de terra: hoc est ſm moralẽ intellectũ: dum de terrenis affectibus ascẽdũt ad celestes: ꝛ fiunt de animalibus spũales: dumq̃ litera omissa que occidit/ipsi spũm qui viuificat/amplectunt: hoc tñ obseruato/ne q̃d nimis: ne dũ nimis obseruari querit spũs/obruatur simul caro cũ spũ. ¶ Uñ queso tãdiu viri patres tardata est fieri ꝯgregatio concilij generalis ꝛ sacri: nisi q̄ tãdiu nõ fuerunt auditi spũales viri/quales (si apl'o credit) dijudicãt de omnibus. Ecce quid p̄clara vniuersitas Oxoniensis/ vnde sibi meruit congratulari: pridẽ ad hoc conciliũ petendũ determinauit se ꝛ misit in Franciã: scio qui p̄sens interfui dum ꝓponeretur hec conclusio compendij sub hoc themate Joelis. i. Uocate cetũ: coadunate senes. Sʒ pridem antea Parrhysiensis vniuersitas ab exordio nascentis diuisionis deliberauit solenniter et concordi sentẽtia conclusionẽ hanc petendã ꝛ ꝓsequendã esse: quã ex parte sui ꝓposuit reuerẽdus pater ac p̄ceptor meus p̄cipuus dñs nunc Cameracensis/corã Ludouico duce andegauẽsi: tũc regenti in Francia. Circa quod ip̄e scripsit ꝑ eadẽ ꝯclusione clarissime memorie magister Henricus de Hassia magister in theologia parrhysieñ. ꝛ vicecancellarius sub magistro Joãne de calore tũc cancellario parrhysieñ. Scripsit insuꝑ dñs prepositus vuormaceñ. magnus ꝛ deuotus ꝛ licentiatus in artibus Parrhysieñ. Scripserũt quoq̃ alij: sicut ex eoꝝ tractatibus adhuc ꝯstat. Amplius iꝰo scripsit post multos annos vniuersitas Parrhysieñ. epistolã grandẽ continentem tres vias: inter quas cõciliũ generale numeratũ est. ¶ Ecce quot viri spũales ꝛ eruditi/nõ innitẽtes soli litere: ascẽdentes de terrenis affectibus/ꝛ in liberũ atq̃ purũ ether lucidissime veritatis/desyderioꝛũq̃ splendidoꝝ sese attollẽtes: que fuerunt olim multo studio concorditer/q̄ cõgregarẽtur filij Jsrael et filij iuda pariter. Et hec est nõ parua ꝯgratulationis materia/q̄ in vnã conuentũ est sententiam ꝑ duas vniuersitates toto orbe celeberrimas: ꝛ ipsis nõne fides dari debet: cum illic sint viri spũales ꝛ sapientes/ ſm qualia iudicia mediũ virtutis accipere iubet Phs. Jllic p̄terea sunt idonei conditores legũ doctrinaliter ꝛ instructiue: quibus sibi interpretatio ꝑ epikeiam debita est. Jllic sunt qui mentiri nesciunt: de quibus nouerũt/et mentiẽtes redarguere possunt: dũ a vero falsum/a licito illicitũ sciunt secernere. Cũ ergo conueniũt cõgregatio multiplex sapientũ in celebrationẽ huius concilij generalis tanq̃ in rẽ expedientẽ: vt in prima causa dicebatur. Jn re p̄terea decentẽ sicut visum est in secunda. Nam quid decentius q̄ vt vnũ corpus habeat caput vnũ. Postremo sup̄est ostendere rem hanc esse per se licitã atq̃ legitimã: quod in quarta et vltima consyderatione videbimus: que talis est.

Consyderatio quarta.

¶ Cõgregatio filioꝝ isrl' ꝛ iuda pariter sumit suã efficaciã ꝛ virtutẽ a diuino semine: qđ ꝑ ecclesiasticũ corpus tanq̃ sanguis viuificus diffusũ est/ ꝛ radicaliter seu inseꝑabiliter insertũ. Ponamꝰ ꝑ solido fundamẽto p̄ntis ꝯsyderationis ꝛ alioꝝ tã dictoꝝ q̄ dicendoꝝ textũ apl'i ad Ephe. iiij. Solliciti seruare vnitatẽ spũs in vinculo pacis vnũ corpus ꝛ vnus spũs: sicut vocati estis in vna spe vocationis vr̃e/vnus dñs/vna fides/vnũ baptisma/ vnus deus ꝛ pater oĩm: qui suꝑ oẽs ꝛ suꝑ oĩa ꝛ in oĩbus. Seq̃tur: Et ip̄e dedit quosdam quidẽ apl'os/ quosdã aũt ꝓphetas/alios vero euãgelistas/ alios aũt pastores ꝛ doctores ad ꝯsũmationẽ sctõꝝ/i opus ministerij in edificationẽ corꝑis christi: donec occurramus oẽs i vnitatẽ fidei ꝛ agnitiõis filij dei in virũ ꝑfectũ/in mẽsura etatis plenitudinis christi. Seq̃tur. Ueritatẽ aũt faciẽtes i charitate/crescascamus in illo ꝑ oĩa q̃ est caput christꝰ: ex quo totũ corpus cõpactũ ꝛ ꝯnexũ ꝑ oẽm iuncturã subministrationis ſm oꝑationẽ in mensurã vniuscuiusq̃ mẽbri: augmentũ corꝑis facit i edificationẽ sui in charitate. ¶ Eliciamus ex his paucissimis sed sententiosissimis apl'i verbis aliquas veritates.

¶ Prima. Cõgregatio ecclesiastica ad vnũ caput christũ facit: et ꝯglutinat ꝑ vinculũ amorosũ spũssancti mediantibus qualitatiuis dispositionibus reddẽtibꝰ in corꝑe mystico cõplexionalẽ harmoniã viuificã ꝛ decentẽ. Hec autẽ dona sunt virtutes theologice/ fides/spes et charitas: sunt etiã sacramẽta ecclesiastica: sunt diuerse diuisiões gr̃aꝝ/ꝑut vniciuiq̃ ꝯcessũ est: hoc est semẽ in quo cõueniunt ambe obediẽtie: quale nõ abstulisset schisma pestiferũ/si de pace reformãda nihil actũ esset: ꝑut alias scp̄sit ipsis romanis Parrhysieñ. vniuersitas. ¶ Secũda. Congregatio ecclesiastica ad vnũ caput christũ copiosior est atq̃ secũdior q̄ fuit cõgregatio synagoge. Non eñ habuit synagoga talẽ in sacramẽtis et alijs multis cõmutationẽ adiectionis sicut ecclesia. Nã extra eam stabat salus: quemadmodũ saluatus Job ostendit. ¶ Tertia. Cõgregatio ecclesiastica ad vnũ caput secũdariũ multiplicior est ꝛ maior q̄ sit cõgregatio ciuilis sub vno rectore vel imꝑatore vel rege. Cõnexio q̃ppe talis politice ciuilitatis fit ꝑ leges ꝛ dona nature p̄ncipaliter: ꝛ in illis constituit suã vnitatẽ. Ecclesia vero vt politia et ordinata hʒ hanc vnitatẽ: et vltra hanc habet alterã suꝑnaturalẽ et diuinã q̃ dicta est. Et ita seq̃tur ꝯseq̃nter/q̄ ecclesiastica pluribus legibus regitur q̄ altera politia.

¶ Quarta. Cõgregatio ecclesiastica nõ habet vl' habuit ex se ptãtẽ ordinãdi ꝛ cõsumendi ꝑ gradus varios atq̃ hierarchicos dignitatũ ꝛ administrationũ: quales i ipsa reꝑimus a summo p̄sulatu vsq̃ ad infimũ administrationis gradũ/ quicũq̃ sit ille. Patet: q2 suꝑnaturalis est hec institutio/consurgens ex solo beneplacito liberalissimi cõditoris. Nec (vt opinor) voluisset vnq̄ oppositũ sentire p̄fatus magister Hẽricus de hassia: dum poneret q̄ ecclesia posset sibi instituere summũ pontificẽ si nõ fuisset immediate constitutus a christo. Addit eñ q̄ hoc potuisset ecclesia a spũsctõ edocta ꝛ autorizata: qđ ẽ ꝓbabiliẽ sentiẽdũ. ¶ Quinta. Cõgregatio corꝑis mystici ad vnũ caput christum suꝑ

habebit p omnẽ iuncturã gradus dignitatũ ⁊ offi-
cioꝝ ⁊ administrationũ/de quibus dictũ est: patet
ex illo verbo/donec occurramꝰ oẽs ⁊c̃. Propter
ea dicit̃ ecclesia desponsata Christo in sempiternũ
Ozee.i. Dicit̃ p̃terea habere semꝑ in se semen ad
sui ꝑpagationẽ ⁊ cõseruationẽ vsq̃ ad cõsummati
onẽ seculi. ¶ Sexta. Congregatio ecclesiastica
ad vnũ caput christũ lege stante/nõ remanebit in
sola muliere/immo nec in solis laicis: sed erũt vs-
q̃ ad cõsummationẽ seculi ep̃i ⁊ sacerdotes aliqui
Q fideles. ¶ Septima. Congregatio ecclesiastica
dici põt habere duplices partes integrantes eam:
quedã sunt fluẽtes/quedã permanẽtes: ⁊ vt ita lo-
quamur/essentiales. Prime sunt ipse ꝑsone mor-
tales cõstitute in graduũ varietate. Alie sunt ipsi-
met gradus dignitatũ ⁊ administrationũ. Exem-
pliũ in papa ⁊ papatu/in ep̃o ⁊ ep̃atu/et similibus:
papa fluit/papatus stabilis est. ¶ Octaua. Cõ-
gregatio ecclesiastica cõstituit̃ in suis partibꝰ flu-
entibus ⁊ quodãmodo materialibꝰ/ministerio ho-
minũ s̃m legẽ primitus inditã ⁊ insitã ipsi corpi ec-
clesiasticoꝝ put ip̃m habet in se semen viuũ ⁊ effi-
cax seip̃m multiplicãdi atq̃ cõseruãdi in successi-
one specificatã ad ptes fluẽtes ⁊ in successione ea
dẽ materiali quã ad essentiales. Patet veritas ex
illo verbo Ap̃li: Nemo sibi assumat honorem ⁊c̃.
Et de p̃dicatoribus dicit: Quõ p̃dicabũt nisi mit-
tant̃ ⁊c̃. Et hec veritas similiter posset inflecti ad
depositiones ⁊ degradationes ⁊ resecatiões parti
um scandalizantiũ: sed p nũc omittat̃. ¶ Nona.
Congregatio ecclesiastica / habet claues ordi-
nis ⁊ iurisditionis alio ⁊ alio mõ in se ⁊ ĩ suis par
tibus fluẽtibus. Ut exempli gr̃a: claues date sunt
Petro autoritatiue ⁊ exercitatiue/sed toti ecclesie
vniuersaliter ⁊ susceptiue. Uel date sũt ecclesie vt
in actu p̃mo: ⁊ Petro vt in actu secũdo. ¶ Deci-
ma. Cõgregatio ecclesiastica sic instituta ẽ/ vt ca-
stroꝝ acies ordinata/vel vt corpus integerrime ꝑ-
fectũ: sic q̃ nõ est in ptãte pape/ vel alterius cuius-
cũq̃/deordinationẽ vel multitudinẽ in suis parti-
bus essentialiter inducere. Uñ nec papa posset in
ducere q̃ nulli essent ep̃i nec curati nec cardinales
ꝑ quanto sunt successores ap̃loꝝ in ecclesia san-
cta dei. Sunt eñ gradus oẽs seminati a christo in
ecclesia p̃mitiua/q̃̃ꝫ paruula: in qua nõdũ erant
sic explicati gradus ecclesiastice hierarchie/vt nũc
inspicimus: quẽadmodũ spica totos numeros su-
os habet in grano: ⁊ nux arbor in nuce virtualiter
continet̃. Has vocãt ph̃i inchoatiões formaꝝ in
materia. ¶ Undecima. Cõgregatio ecclesiasti-
ca licet nõ possit instituere papatũ vel destituere
nihilominus põt ꝑ se vel ꝑ conciliũ eã rep̃sentans
statuere aliũ modũ eligẽdi papam q̃̃ mõ fit: vt alias
visum est. Potest insuꝑ remouere papã etiam rite
electũ ⁊ aliũ constituere/si ita sibi visum fuerit ex-
pedire ad edificationẽ eccl̃ie: vt in casu grauis scã
dali vel in dubio aliter interminabili q̃̃ ꝑ cessionẽ
vel deiectionẽ pape/aut alio tali casu. Ipse eñ pa
stor instituit̃ ꝑ vtilitate gregis: et dũ p̃sidentia sua
cedit in graue detrimentũ/mercẽnarius reputan-
dus est/imo latro/imo lupus rapax: si q̃rit in p̃si-
dentia tã damnosa remanere. Et hic fundat̃ pos-
sibilitas practicãdi viã cessionis saltẽ quo ad effe-
ctũ suũ ꝯtradicẽtibus/ꝯtẽdentibus ⁊ inuitis. Hic
fundat̃ p̃terea/quõ in casu veritatis istoꝝ gregatio
vigẽs papã/ad cessionẽ deijciẽs eũ: si ꝑtinaci libi
dine dominãdi motus renuat: nõ est iudicanda q̃
eũ ꝑsequat̃: sed ei potius ⁊ deo ⁊ ecclesie toti mul-
tipliciter obsequat̃. ¶ Duodecima. Cõgrega- R
tio ecclesie licite ⁊ meritorie põt ĩ casu fieri sine pa
pa vel autoritate sua. Itaq̃ cũ possit dupliciter fi
eri cõgregatio: vno mõ concordatiue vel assentiue
seu charitatiue: alio mõ autoritatiue. Cõstat de pri
mo congregãdi mõ: q̃ sine papa possibilis est: im-
mo fuit sepissime practicatus tam apud ap̃los q̃̃
apud imꝑatores sctõs ⁊ catholicos: q̃ sepe conue-
nerunt in vnũ priusq̃̃ essent euocati vel autorizati
a papa. Patet de q̃tuor p̃mis cõcilijs memoratis
in Actibus ap̃loꝝ. De p̃mo nondũ erat adhuc pe-
trus factus papa/q̃n simul erãt cõgregati ad exa-
minationẽ testimonioꝝ de resurrectione. Uñ ⁊ q̃-
libet ꝯgregatio libera nõ subiecta tyrãnidi habet
hãc facultatẽ seip̃az cõgregãdi. Patz in cõfrater
nitatibus/⁊ alijs multis cõuẽtionibus charitati-
uis. Scẽs modus ꝯuocatiõis habet maiorẽ que-
stionẽ: nihilominus oportet eũ ꝑcedere possibilẽ:
alioq̃n periclitaret̃ respublica ecclesie: si necesse es-
set autoritatẽ pape p̃us interuenire. Exempli gr̃a.
Immineat casus periclitatiõis ecclesie: sit in tp̃a-
libus: sit in sp̃ualibus: ⁊ q̃ tunc nullus esset papa:
nec posset prius institui q̃̃ esset puidendũ ecclesie
ꝑ assensum cõmunẽ. ¶ Itẽ in casu quo papa ꝑdi-
disset vsuz rõnis ꝑpetue. ¶ Itẽ in casu quo papa
deprauatus esset in intellectu ꝑ heresim/et in effe
ctu ꝑ enormes ⁊ scãdalosos mores/q̃ ad destructi
onẽ ecclesie pariẽter laboraret. ¶ Itẽ in casu quo
req̃situs sufficiẽter ⁊ monitus dare nollet autorita
tẽ cõ alio: vt forte est in p̃nti casu: q̃r signũ est q̃ nõ
vult audire ecclesiã/si nõ vult eã cõgregare. ¶ Itẽ
vbi ꝑbabiliter dubitat̃/q̃ fideles nunq̃̃ ei p̃stabũt
obediẽtiã qualẽcũq̃/aut nõ satis vtiliter atq̃ con-
corditer. ¶ In talibus ⁊ similibꝰ casibus ꝯgrega-
tio ecclesiastica sumit autoritatẽ et virtutẽ seipsam
vniendi ex diuino semine ꝑ vniuersũ corpus suum
diffuso/vt dictũ ẽ. Et ad hoc est textus legis Deu
te.xvij. ⁊ notat christus Mat.xviij. resoluẽs tandẽ
oĩa ad ecclesie iudiciũ: Si inquit ecclesiã nõ audie
rit. ¶ Obmutescit igit̃ aĩalis siue literalis et car-
nalis hõ: ⁊ sp̃uali magis credat deducẽti ⁊ ꝑbanti S
ꝑ priora/q̃ expedit quo ad p̃mã ꝯsyderationẽ/⁊ de
cet quo ad secũdã: ⁊ licet quo ad hãc quartã/ q̃ cõ
gregẽtur filij israel ⁊ iuda pariter. Ad q̃d nimiꝝ vt
ponãt sibimet caput vnũ: nõ ad disceptandũ ⁊ dis
cutiendũ ⁊ arguendũ ⁊ litigandũ: sicut phãtasiari
videbat̃ aĩalis hõ. Hoc eñ fortassis inducere pos
set indecentiã ⁊ multã turbatiõis materiã. Ceterũ
quo ad allegationẽ q̃ fiebat ab aĩali homie: q̃ ne-
cesse ⁊ expediens erat esse schisma: sicut olim dñs
voluit dissensionẽ esse inter filios israel ⁊ filios iu-
da. ¶ Solutio facilis est: q̃m nõ sunt faciẽda per T
holes mala vt eueniãt bona. Neq̃ eñ sciẽt ex ma
lis bona elicere: sicut dñs ex nr̃is petis ⁊ scãdalis

potenter elicit bona: tanquam attingens a fine pcōrum vsq ad finem comprehensorum fortiter: et disponēs omnia suauiter facienti: vt oia cooperentur in bonū his q̄ sm ppositum vocati sūt sci. Deniq nō potest lege stāte policia ecclesiastica que est monarchica l aliā trāsformari sicut in alia policia. ¶ Tādem multis ptermissis neq eni locus neq temp⁹, non stilus neq ingeniū, non memoria patiūt oia dicere q̄ dicenda essent: fiat ad opuscla et tractat⁹ sup his confectos recursus liberior. Concludam⁹ ergo ex q̄tuor causis p totidem ↄsyderationes tactis port⁹ q̄ deductis q expedit, decet et lz q ↄgregent filij israhel et iuda pariter. Cōgratulatur amatrix bonorum omniū parrhisien. vniuersitas: mr mea: vt dicere cepim⁹: ↄgratulat vestre deuotioni vro zelo feruēti: vestre religiosissime ad matrē ecclesiam pietati: vre tandem laudabilissime legationi o reuerendissimi et spectabiles viri pres et fres: det auxilium de⁹ in pgressu egressum felicissimū et votiuū. Deniq offert seipam totam et in mēbris singulis eadem vniuersitas ad omnia communi ↄsensu et ↄliberatiōe assūmēda, tractāda, cōmunicāda, ↄcludenda, p seq̄nda cum omni hūilitate et fauore: nihil q̄rendo qḋ suū esse videat, sed qḋ omniū: vt habeat vnū et certum caput secūdariū in ecclesia sancta dei: postpositis ↄtentionib⁹ omnib⁹ et discussionibus odiosis: q̄ ad hanc rem non satis attinent sed magis ad diuisionem. et practicādo viā cōpendiosissimam et sanctissimam cessionis ambor ↄtendentiū: vt iurauerūt solēniter et vouerūt. ¶ Neq preterea sit contentio q̄s in h negocio p seq̄ndo videat esse maior vel potior vel doctior. Scit eadem vniuersitas, q stabim⁹ omnes ante tribunal dei: et sic videbit quo q̄sq animo, quo zelo, q̄ intentione pacem veram sue spōse q̄sierit. Sit igit hec gloria nostra testimoniū ↄscientie nostre: sit glia deo. Nā denuncians angel⁹ pacē hominib⁹ pmisit: Gloria in excelsis dō. ¶ Deniq si filij israhel put scriptura loq̄tur, ibant animo pacifico ad plium: q̄li animo et q̄ pacifico eundū erit ad h pacis ↄciliū, sine emulatione, sine ↄtentione sicut decet ↄgregationē sctōrū, sine irascēdo i via: quēadmodū monuit Joseph frēs. ¶ Preterea null⁹ det loc⁹ diabolo q̄ in seditiōib⁹ habitat. Fiat in pace loc⁹ deo, q̄ dirigat pedes nros in viā pacis: et doceat viā prudētie ipe q̄ est via, veritas et vita, et de⁹ bñdict⁹ in secla: Amē.

Trilogus in materia schismatis eiusdē cancellarij.

c SEpenūero sublimem rōnis speculam (nec mē tior) sol⁹ ascēdi, q̄rin⁹ sup oēs viriosar passionū nebulas positus: eo quoq ola supgressus q̄ntū fas habui, q̄ aspectui vero obstare crederent: ego liberiores mētis oculos bacillacq vsarē sup h mare magnū et spaciosum humane fluxibilitatis, psertim aduidēda q̄ p seditiōe p cellar suar et elationū ↄtra nauē ecclie hacte nus agitāt. Honesto memorās ↄspicio naucleros ecclsiastice nauis hui⁹, strictis q̄si gladijs vborum acutor decertare mutuo: faces in sup ardētes ↄtumeliar et exprobrationū scptis infernarum iactare. Dēs se vicissim impetere ita demū ↄfligere, ita collidi, q omissis hostib⁹ externis et spretis salutarib⁹ studijs i d vnū satagere credi psit, vt q̄libz quēlibet extra nauē ecclie deijciat et deturbet: seorsuz vos acclamāt isti horrifico boatu, seorsum vos in malaz horā vram pcul abscedite: qm schismatici estis, viperar genimina estis. Infelix cuculi ples estis: vos deniq ol mulcta: de et anathemate debito parricidis et prie pditorib⁹ digni estis. Alior ex aduerso et si mitior sit res, tn acerba est: imo vos inquunt, discedite a nob, vt schismatis nutritores et fautores, vt crimis pcipes cū schismatico, cū piurio, cū heretico, cū ecclie subuersore certissimo. Inter has belligerantiū voces inter istas maledicas hinc inde volitātes timor et tremor venerūt sup me, et ↄtexerūt me tenebre: mala sunt et valde mala q̄ video: sed nesciēs iterum quorsum res euadat deteriora psagio: ve ve si hereses caput extulerint. Jā tn q̄stiones fidei iactant inter eos: multa quoq p solidis veris hacten⁹ habita pponunt vt dubia: et q̄s nouit si corrupt⁹ passiōe psit anim⁹ errabit (vt solet) a vro, seu determinādo q̄ falsa sunt, aut q̄ nō expediunt: seu repudiādo ea q̄ ab alijs vre determiata cognoscent. Ceterū a nōnullis pugnat velut in tenebris: ita amicos nō fecerūt ab hostib⁹, ita q̄d feriendū, q̄d ve impugnādū sit, nō vidēt: oculos petere hñt, et feriūt tales palpātes velut ceci et ambulātes in circuitu. Exēplo quoq eor q̄ domū Loth circūuallabāt, ipsi tāq acrisia pcussi, viā neq egrediēdi neq ingrediēdi inuenerūt. Ipsi rursus machinas magnas grauissimar infamiar ↄgerūt ex turiū allegatiōe gnali. Sz infirmo vel deficiēte vitatis fundamēto in eis q̄ facti sūt, nutabūde reddūt he machine, imo corruūt: et in eis edificātes et egeste eosdē ppa mole sternūt: talis est de gigātib⁹ poetica fabula hodie pterea velut olim in ipo babylonice turris edificatiōe fit in ecclia ↄfusio linguar, vt se nō intelligāt hi q̄ vel edificāt vel edificare se dicūt turrim eā. ¶ Quid actur⁹ sum miser hec aspiciēs q̄d moliar hec aduertēs? obsistere neq fas neq vires habeo nō moueri īpossibile. ¶ Sic lugebam mest⁹: sic angustiabor anim⁹: ve et ve crebris plāgorib⁹ ingeminās, duē ex secreto mentis triclinio due comites germane cū fratre vterino astitisse mihi vise sunt: familiarit satis note: nomē fratris zelus cui⁹ habitatio in camerula irascibilis: nomē vni⁹ sororis bñuolētia, cuius loc⁹ est in ↄcupiscibili. Altera vocat discretio residēs in rōnali: he sibi mutuo date erāt in adiutoriū, tāq vno germanitatis nexu circūplectētes se cū fratre: qm zelus absq beniuolētia nimiū rigid⁹ est, grauis et auster⁹. Beniuolentia absq zelo mollis et languida: zel⁹ demū et beniuolētia sunt absq discretiōe ad seductionē errorēq valde pna. Porro absq eis discretio quid possit, q̄d pdest? Hec trina societas die noctuq pluries altercata est intra secreta dom⁹ mee cubicula; meū quoq freq̄nter rupit silētiū: zel⁹ pcipue a

tum aliqñ vebemẽs adeo improbusq̧ fit impet⁹
vt nũc ꝟbis/nũc sceptris erũpe gestiret extrinsec⁹/
nõ ꝟ/nõ illud discrimẽ aduertẽs neutri pti sat⁹par
cẽs dũmõ pax pax fiat/acclamaret. At ꝟo bñuolen
tie tract⁹ q̃si ꝯtrari⁹: ⁊ si maior/nõ multomin⁹ va
lidus erat ad ignoscẽdũ ol'b⁹/⁊ de eis fauorabili in
teꝑtatione iudicandũ. Quib⁹sic decertãtib⁹discre
tio se mediatricẽ moderatricẽq̧ prebebat. Opero
sum magis ꝟo impossibile mihi esset hoc certamẽ
describere:nihilomin⁹aliqua stilo mãdare curaui/
tum ad obliuia vite sollicite:et eñ dulce loqui mi
seris veteresq̧ euoluere questus:tum pterea ad ex
ercitium qualecunq̧ ociosi studij: hoc mihi si da
bit/satis erit:⁊ si nemini ex alijs sim allaturus q̃p
piam commodi:attamen si quos iuuat adesse mi
paulisꝑ secedant a me:⁊ zelum bñuolentiãq̧ ⁊ di
scretionẽ non me loqui putẽt:zelũ in pmis. ¶ Ze
lus. ¶ Quid supest ꝯaly o sorores: quousq̧ non
pudebit inertie:vsq̧quo tandem mens placida cõ
tenta quiete est? Quale quãtumq̧ sit ꝯcordie bonũ
qua parue res crescũt/sicut discordia maxime dila
buñt?dum etiã atq̧ etiam recogito/q̃bus nõ anxi
etatibus vrgeor/quibus non mordeor dolorib⁹ q̃n
per quatuor lustra ⁊ amplius ꝑp'ã ego matrẽ in
tueor. Et o qualẽ matrẽ christe! illam tuam spon
sam vnicã ecclesiã intueor(dico)non in vna sui ꝑ
te/non vno letali vulnere sauciatã/q̃n insuꝑ camp
sam non barbarica tñ debacchatione ledi conspi
cio/sed ꝑ suos introrsum in visceribus suis eo acer
bius quo delicatior locus est video(heu)his ocu
lis ꝑ schismatica beluã infinitoꝝ capitum/illã pi
am matrẽ deijci/lacerari:⁊ ꝑ oẽs artus truculenta
rabie ac plus q̃ beluina feritate discerpi/ferre ne
q̃o credite:⁊ si ferre⁹ esset anim⁹/si naturales affe
ctus etiam in bestijs/si passiones vitiose in repro
bis tanta audẽt quanta recẽsere stupor sit:non mi
nas/nõ ictus/non verbera/non fustes/non ignes/
nõ ipsa demũ mortis imania/ imminẽtis horrẽda
discrimina pauẽt:dum sequant qua sua voluptas
quẽq̧ trahit/vel sua passio rapit:hoꝝ exempla tu
in alalibus respectu fetuũ/tum in hoibus philoca
ptis/in auaris/in vane gloriosis/in iracũdis/⁊ cete
ris hmõi quotidiana cernunt. Si hoc inquã ita in
furore vel vitio:quid audere debet pietatis?quid
posse virtutis affectio?quam tanto vehementiorẽ
ad bonũ esse ꝯuenit quanto diuiniorẽ:⁊ ex ꝯsequẽ
ti fortiorẽ illam esse ꝯstat:ꝑpterea nemo dinume
rauerit quin verus matris eccl'ie zelator neq̧ ince
dat quã sibi monstrauerit vel rõ vel ꝯscientia vel
autoritas vel inspiratio:vel tandem ipa necessitas
ad liberationem sue matris ab hac mortifera pe
ste ⁊ a voracibus bestie huius schismatice faucib⁹
q̧ si ꝑdesse sors acerba vetuerit:tuz pulcherrimũ
erit ꝑ matre/pro pace/ꝑ libertate tali occumbere
morti:sed neq̧ hoc magnũ nobis q̃bus ꝑ premio
spes fida regnandi ꝑmittit/quando gẽtes q̃ spem
non habent spõtanee neci sese deuouisse/celebres
collaudent historie:tum romanoꝝ de duobus de
cijs ⁊ Curcio:tum exterorum de Codro. Ipsos sub
inde martyres nostros/q̃ singuli singulas animas
suas pro fide ecclesie tradentes saluauerunt:nos
in mortali deuotionis titulo templis extollimus.
Quid de labore illo quo non vna aia/non pauce/
sꝫ totum eccl'ie corpus ꝑsens ⁊ futuꝝ sua salute po
tiet? ¶ Discretio. Tace frater obsecro ⁊ feruẽtio x
rem iusto spiñ compme. Caueto tu sciẽs ⁊ vidẽs ne
nos ⁊ te in apta ꝑicula mittas. Egisti hoc pluries
dum succẽsus q̃spiam feruido spũ tuo se mediũ se
veluti ꝯtentiones se datuꝝ inter pugnãtes vtrinq̧
conflictus opposuit ata christũ comedit zelus do
mus dei dum mortu⁹est/vt faceret vtraq̧ vnum.
Sic apud poetã/senior ille Galesus occubuit:duz
mediũ paci se offert iustissim⁹ vir⁹ q̃ fuit ⁊c. Et pi⁹
Eneas dexterã tẽdebat inermẽ/pacẽ acclamãs dũ
iaculo femur trãsfix⁹ ẽ:hac tu recogitatõe deterre
ri potueras/vt sapiẽtis vsus ꝯsilio non misceres te
rixe aliene:ne ve te ⁊ nos oẽs morsibus seuis odi
orum ⁊ infamie lacerandos abiectares/lacerãdos
dixerim/aut ab altera partiũ seu(vt frequens est)
ab vtraq̧ vulgati dicti memineris:natans inter
duas aquas in vtraq̧ submergit. Iam experientia
ꝑpria hoc te docere ⁊ si cetera decessent/debuerat.
Nonne tutius erat ꝯsilium ꝑpheticum Amos:vir
prudens in illo tempe tacebit:q̃ dies mali sunt?
Nonne pterea salubrius id quod Ezechielis vi
sio habet:lugere ⁊ gemere suꝑ cunctis abominati
onibus que fiunt:vt cum Hieremia sedere tristez
aut cum regio ꝑpheta optare pennas sicut colũ
be volare ⁊ requiescere ⁊ in solitudine saluum fieri a
pusillanimitate spũs ⁊ tẽpestate:dũ est ꝯtradictio
in ciuitate vbi sine passione tumultibus se audiãt
semet intelligãt/se corã videant;fallit me expecta
tio mea/si non ꝑrius abiectis armis ambulabũt
in domo dñi cũ ꝯsensu/aut ostenso signo ad sagit
tam:ꝟ est sine debito/ipm sine diuinatõe improui
da mediũ ꝟitatis attingẽt:aut si pugnandũ fuerit
argmẽtatõibus ipsi exemplo israelitaꝝ ibũt omes
alo pacifico ad ꝑliũ. ¶ Zelus. Quid me aspicitis
o sorores:grandia videor polliceri:sed grandiora
fides pt:amor audet/doloris materni necessitas
inuitat ¶ Bñuolẽtia. Magna prorsus repromit
tis frater/sꝫ maior in exoluẽdo difficultas reponi
tur:tot sapientes hucusq̧ nequnt id facere quod
attentas sol⁹ ⁊ iustus:ita ne tot animoꝝ varietates
tot votoꝝ mille species adunabis:q̃ñ idem homo
plerisq̧ secũ dissidet:⁊ in eadẽ domo riste regnãt in
cõpescibiles. ¶ Quid ages ꝑsertim vbi alo deli
berato placet error/placet diuisio:pax sola voce/
non corde ꝯq̃rit:vbi deniq̧ tãta quãta esse pt fini
um varietas inuenit. ¶ Zelus. Noli tandẽ obse y
cro o germana bñuolẽtia/noli molestũ silẽtiũ tam
ꝑtinaciter indicere/ꝑmitte me ꝯfabulari in amari z
tudine aie mee:sine illud qđ me ꝑmit euomere:do
lor inclusus vrit acri⁹. Ego saltẽ literulis infodiã
q̃ sentio/nullũ ibi discrimẽ formidat ¶ Discretio
Age ꝟ frater si detinere nõ possum⁹/ꝑmittim⁹ in
terim scribere te oia que in animũ venerint:immõ
ab iniuriosa temeritate/ab irreuerẽtia q̃lib⁊ absti
neto. Caue deseras ne germanas tuas/bñuolẽtiaz
⁊ discretionẽ/q̃tinus beniuolus fiet discretus ꝟmo
tu⁹:nec accusans nec accusans alios pl⁹ debito:sꝫ
aurea mediocritate semꝑ in te ornatus effulgeat ⁊

placeat mordaci odiosa dicacitate eiecta. ¶ Ze-
lus. Faciã qȝ hortaris soror discretio. Nam ꝛ tu
beniuolentia significas te huius esse sñie: vis enim
oĩa interꝑtari beniuole/sed in nomẽ tuũ: nõ tñ ita
beniuole ꝙ ledat ṽitas/sed vt charitas nutriat: ꝛ
veniat dies q̃ exultãtes canere fas sit canticũ istud
Miscõia seu beniuolẽtia ꝛ ṽitas obuiauerũt sibi:
iusticia ꝛ pax osculate sunt ¶ Bñiuolẽtia. Assentio
frater: nil aliud sane magis expostulo/sed ipm age
re suprmus arbiter deꝰ ɔcesserit. Comitabimur ĝ
te: tu id qȝ suggesserimꝰ/tuis ṽbis exꝑmito: at ṽo
sup oĩa vide ne sis zelus talis q̃lem aplˢ notauit/
nõ ꝑm sciam: quẽ ꝑterea dixit zelũ ɔtẽtionis/qr vi-
delȝ nec discretionẽ nec bñiuolẽtiã germanas suas
audiebat zelus talis. ¶ Zelus. Fiet vtiqȝ ne dubi
tes: ꝛ q̃cq̃d in vtrãqȝ ꝑtẽ dicẽdũ videbit illud deli-
berato: sed breui libramine rõnis explicabo. Nũc
alloquẽs oẽs in cõe: nũc ad ꝑticulariora me defle-
ctẽs: ꝙ si post finito ṽbo deꝑhẽderitis me ꝑuari-
catorẽ pacti huius/vestra erit correctio/ ꝛ meũ vi-
tro ꝑcere corrigẽtibus. Multa tñ (id aduertite) lo
cuturꝰ sum nolatim sub mõ triplicis eꝑle: qualia
loq̃ vel posse vel debere ꝑsonas introductas non
me licẽtia oratoria ɔiecturate. ¶ Et in ꝑmis oẽs i Z
cõe ɔueniã. Si sñie diuerse sint inter vos/vt huma
na fert fragilitas: qm̃ incerte ac timide sunt ꝓuidẽ
nostre/ꝑsertim vbi variat narratio in eis q̃ facta
sunt. Nunq̃d ꝓpterea ɔtẽtiones odiose regnabũt
inter vos? nunq̃d exemplo mulierculaꝝ res inui-
rijs ꝑaget? Nõne salubrius est ꝛ christiano digni
us vinci a bono/q̃ malo vincere? immo hoc pessi-
mum est: illud optãdũ. Credite mihi pax male per
schismata q̃rit nõ vtilr iniuria iniurijs: sic nec cal-
liditas calliditate/nec morbꝰ morbo repellit aut
sanat. Si ꝑterea ɔtentiones ꝛ rixe sint inter vos/
nõne carnales estis? ego q̃dẽ dico qȝ vnusq̃sqȝ ve-
strũ dr: Ego sũ bñdicti/ego subtractõis/ego neu
triꝰ: ꝛ qȝ venire solet inter oues/dũ ceca nocte pre
dator lupꝰ irruerit fugiũt: ꝑs hec fauces lupi ne-
scia incurrit: hec in oppositũ parietẽ impingit: hec
nullo certo vagat attonita. Nõ aliter ipũ quodȝ
ṽriginis agitat cetꝰ eccl'ie/ꝑs palpat velut in tene
bris/ignorans q̃ petat: ꝑs ambulat in circuitu: ꝑs
sistit expectans lucem ṽitatis certam de tenebris
splẽdescere. Pars neqȝ scit neqȝ nouit quicq̃ age-
re: nihilominꝰ ipa ꝛ agẽtes vtrinqȝ ridens dijudi-
cat. Alios rapiũt ꝛ transuersos agũt passiones va
rie/ pessime consiliatrices/Ira/odium/inuidia/cu-
piditas/ambitio/timor ꝛ similes: adeo vt ꝓ ꝑsonis
ꝑsequendũ syncerus amor pacis/ꝛ serenissima ve-
ritatis amicitia deserant aut impugnent: quo faci
nore/quale aliud execrabilius cogitari possit/neq̃-
q̃ inuenio. Per tales si non obuiatũ extiterit/ex-
punet fides discrimini: si suis lr̃is fidẽtes/si eas in-
strumẽtum suaꝝ passionũ efficere molientes de-
terminauerint aut asseruerint leuiꝰ debito/in hãc
vel illam ꝑtem ea que melius intractata manerẽt:
vt si diceret papam non esse caput vniuersale ec-
clesie iure diuino: papam non expedire esse vnicuȝ
ꝑ eccl'ia: pape passim in facie resistendũ esse passiȝ
ꝛ ab eo appellandũ: vl' ex aduerso si quis assereret
ꝙ in nullo casu pape dicere liceret/cur ita facis: et
similia. ¶ Quosdam ꝑterea videre est qui tãta aio
sitate suis aut ceptis aut ɔsulis inherẽt/vt nullis
ad oppositũ rõnibꝰ/nulla incõmodoꝝ expiẽtia fle-
cti possint. Malũt oĩa secũ ruere/oĩa frangi vl' tur
bari/q̃ pedẽ retroflectere a via sua etiã iniqua: ꝛ ob
hoc iam nõ via: qm̃ ꝓgressui obstare repiunt: vel
spinaꝝ/h̃ est vinoꝝ sepes horrida: vel fossatoꝝ/hoc
est cordium ꝓfunditas incognita/vel latrũculoꝝ
malignitas/vel comitũ mutua impugnatio/vel vi
arum districtꝰ humiles quos ceruicosa turgidaqȝ
ꝑsumptio neq̃t ꝑtergredi: qr nequit humiliari. Ira-
scunt deniqȝ tales odio immortali ɔtra oẽs quos
viderint vel audierint: non dicã aduersari sibi/sed
nõ plenis vocibus ꝛ totis assentire sentẽtijs. Ali-
os ad oẽm ventũ instat arũdinis videmꝰ mutabi-
les/q̃ ꝓ buccella panis iusticiã desererẽt. Alios tã
dem inuenimus (ꝛ vtinã multos) q̃ parati sunt obe
dire ṽitati cognite: sed q̃ ꝑterea qȝ sequi licebit vl' ex
pediet. Multa quidẽ licẽt que nõ expediũt: hi nul
los odiũt: nullos ꝑsequunt quos absqȝ malignita
tis admixtione cũ puro ꝛ simplici oculo ṽitatẽ q̃re
re cognouerint: etiam si non datũ fuerit inuenire
Reminiscunt ꝙ Paulus ꝛ Barnabas absqȝ pctõ
dissenserũt/ita vt discederẽt ab inuicẽ: nullo tamẽ
odio seipos ꝑsecuti sunt: nullis maledictis ꝛ iniu-
rijs se inuicẽ ɔsecrati legunt. Qua in re videntur
egisse non satis beniuole nec discrete (ne loq̃mur
acerbiꝰ) illi qui sub noĩe venerabilis vniuersitatis
tholozane quandã nuꝑ eplam grãdẽ serenissimo
francoꝝ regi transmiserũt plenã maledictis pun-
gentẽ iniurijs/corruptã obꝑ'brijs/in illos oẽs q̃
non secũ sentiũt: q̃ subtrahẽdo nõ secũ in obediẽ-
tia (vt dicũt) debita ꝑseuerant. Verũ sepositis inte
rim ꝓprijs ad seipos affectiõibus ꝛ odijs ad alios
(obnubilant eñ ista veri iudiciũ) animaduertant
quid ex opposito subtrahẽtes possunt rescribere
nolatim illi de alma vniuersitate parrhysien qui
ꝓfundiori nota querunt inuri. ¶ Exemplar litera
rum responsiuaꝝ ex ꝑsona vniuersitatis parrhysi
eñ. ad eplam tholosanã.

P Ostulata in ꝑmis rex christianissime ma z
iestatis me licẽtia/ɔuertit se humilis fi-
lia tua r̃ndere tholosanis q̃busdã ꝑ epi-
stolam tali sobrietate q̃lem te decet audire ꝛ nos
loqui: ɔtextã nõ qualr meruerãt hi q̃ maledicẽtim
probis/qui execrãdis execratõibꝰ infamare regiã
dignitatẽ cũ ꝑnali ɔcilio suo conati sunt: rupto ꝑe
repẽte diutino silentio. Loq̃mur ĝ sic ad eos rex
serenissime te audiẽte ꝛ te iudice. ¶ Ea frẽs sup qui
bus accusamur a vobis/si talia erant qualia exag
gerãdo declamat (immo satyrica dicacitate mor-
det) charitatiua illa epla vestra nisi canina potiꝰ
appellanda erat: ꝑfecto vestꝝ vos accusat quadrĩ
nale silentiũ: cur eñ tunc ɔfestim vt nũc sero neqȝ
arguistis neqȝ statuistis ɔtra faciẽ nostrã nos fra-
tres vestros/qui tam manifesta ꝛ sacrilega impieta
te vestris iudicijs errabamus: sed ꝑinaces nos ac
desꝑate errantes linq̃batis/quo pacto igit nũc fra
stra nos impetitis: si tales iudicamur a vobis: aut
si ad regem vestꝝ ꝛ nostꝝ duntaxat sermo vester ē

qua rōne ipm ⁊ oēs de generoso sanguine suo nō
ꝑrinus ab errore reuocastis quos iuratis vos sci-
re: vos firmiter credere nequaꝙ̄ ꝑtinaces eē in sub
tractōe ꝑ eos effecta: ⁊ sic palā effecta vt nulla pos
sit tergiuersatōe negari: testis es o rex eoꝝ q̄ dici-
mus. Qua igiꝉ vel infidelitate vel inertia nō moni
tus eos ꝯtinuo si tā certo ⁊ ꝓbroso schismatꝉ ana
thematisq̄ vinclo vestrꝭ iudicijs / nisi resipiscerēt / li
gabanꝉ. Atq̄ stupidos forte vos ⁊ elingues effece
rat timor: q̄s timor? timor cadēs in viros ꝯstātes.
Unde ortus? unde ortus. Nō sicut scribitis vir qui
dā legat⁹ ex vestris fere necat⁹ est in ꝯcilio parrhy
sien. celebrato. O q̄ꝙ̄ prouide trepidastꝭ: nā tua res
agiꝉ / paries cū ꝓxim⁹ ardet. Poterat vnicuiq̄ ve
strū si obmutire ꝑsumpsisset sic ꝯtigisse: nōdū vo
ita desipitis frēs vt hec dicatis: ⁊ si ita loquimur / ali
oquin quo alo certare vos pollicemi vsq̄ ad mortē
ꝓ iusticia / q̄ nōdū vsq̄ ad sanguinē restitistꝭ: si vos
pl⁹ triēnio pauor puerilis exterruisset / trepidātes
timore vbi nō erat timor. Nā q̄lis timor loc⁹ ser-
uabiꝉ / vbi tā ꝓmptos defensores ⁊ ꝓpulsores in
iurie eps ille mox inuenit dños duces / sicut testa-
mini. Quid si cerebrosus / si capitosus / si ꝑsumptu
ose loquar aut minax erat ille vester eps? nō est no
strū diffinire: sed neq̄ est vsq̄ꝙ̄ incredibile / cū si ta
lis erat dum in turbā alacriū ingenioq̄ viuaciū iu
uenū incaut⁹ impegit: ꝙ exagitat⁹ ab eis ꝯm meri
tū suum / ⁊ exsibilat⁹ exiuit. ¶ Sed ad silētiū vestrū
regredimur. Rādere postulam⁹ vbi tūc erat dolor
ille ingens / q̄ (sicut ex historijs trahitis) mutos eti
am ex natura loq̄ cogit / dū recēnor erat iniuria: dū
plaga noua curandi ꝓximior / dolor iste vester quo
nūc estuare vos iactatis / quorsum abierat? aut vn-
de nūc subit⁹ emergit? denīq̄ dolor iste dū ab ini-
tio erat quasi mustū nouū absq̄ spiraculo: nōne in
strepit⁹ vastos fortius erūpere: nōne clamores hor-
ridiores extorq̄re debuerat? At vo scandalū vobis
erat formidini. Quale scandalū / passiuū an actiuū /
datū. s. an acceptū? ⁊ rumorē q̄lemcūq̄ pauent? dā
nat Greg. q̄ tradit nō esse deferendā ꝓpter scāda-
lū vitatē vite / doctrine ⁊ iusticie: q̄lem hic asseritis
Sed exitum subtractionis aut (sicut sermo vester lo
quiꝉ) partū infelicē ꝑstolabamini: q̄d ita q̄sumuo?
nunq̄d ab euentu negocioꝝ / metiri iam actoꝝ bo-
nitatē ꝯgruā vel necessariā iudicatis? videte ne fal
lamini. Quanta sunt optimo initiata ꝑncipio: q̄n
ta in q̄bus nihil vtuose ⁊ moralis prudentie defu-
it: q̄ tn̄ successu ꝓspero vel intento caruerūt: ad q̄s
ꝑt violare traduci illud: Careat successib⁹ opto q̄s-
q̄s ab euentu facta notāda putat. Nostꝝ est plāta-
re: nostꝝ est rigare ꝯm prudētiā a deo nobis infusā
hec vo nihil sunt oīa / sed qui incremēti ꝯsummati
onē dat / christ⁹ est. Narrat Judicū lib. filios isra-
el pugnātes dñi monitu bis magna strage corruis-
se: quis tn̄ dixerit eos de aggressu pugne ꝓpter h
inculpādos? ¶ At forte ꝓlixus sermo epl̄e vestre
talem tpis tractū vt elaboraret exigebat: vtq̄ coa-
ceruaret interim grādis ꝯgeries maledicoꝝ i nos
vboꝝ: vt interim grandi loquā tragediā ꝯtumeli-
arū / vt sales aspsos / satyrice improbeq̄ reprobati
onis expueret i nos fraterna illa vestra dilectio. Sꝫ

ꝓfecto si fuisset iniq̄tas nostra / vt talia audire me-
ruisset (q̄d libera voce refellimus) certe tn̄ vestra
amicicia ex similitudine quadam studioꝝ nobis ob-
noxia / vestraq̄ prudētia ⁊ grauitas qualis deceret
studiosos / digna apparebat: q̄ pulchriori ⁊ non il
loto obscenoq̄ sermone vtereꝉ: dignum erat illud
speculū quale vos esse gl̄iamini: quod radijs puri
oribus rutilaret: digna denīq̄ vinea vestra / q̄ non
in his maledictoꝝ labruscas degeneraret. Poeti
cū est inuolucꝝ: musas agrestes ideo in picas con-
uersas esse: ⁊ quosdā agrestes in ranas / ⁊ alios in
simeas: aragnen in araneā / nioben in silicem / ⁊ ali-
os in alia: q̄z linguis abusi sunt / eas in maledicta
laxantes. Preclare demū ab Aristo. dictū est. Ho
norem esse in honorāte ita ꝓculdubio illiberalis
⁊ ꝯtumeliosa vituꝑatio sordidat exprobrantē. Nā
qualis vnusquisq̄ est / talia d̄t: sicut qui de terra est
de terra loquiꝉ. ¶ Sed vituꝑare nos sicut tamen
epl̄e facies ostendit / vestra nullaten⁹ erat intentio
qualis ergo nimiū laudare obedientiā ⁊ inobediē
tie scel⁹ detestari: cūm ꝑterea defendere pape ⁊ ec
clesie / denīq̄ a deuio nos infauste subtractionis
auertere. Est ne igiꝉ vestra frēs prudentia tam ob
lita sui / vt arroget sibi docendi nos officiū in re: ꝑ-
sertim nonissima / ꝙ obediētia bona est: inobedien
tia mala grauiterq̄ plectēda: quis hoc ignorare ꝑ
sumi potest? Maxime apud nos quoꝝ studiū anti
quius solēniusq̄ tam numero q̄ꝙ̄ merito ⁊ autorita
te semꝑ extitisse: nec ipsi negaretis. Nam ⁊ inimici
nostri sunt iudices: ꝙ tantū ceteris sueꝑeminet vni
uersitas nostra / quantū inter vgulta cupssi ¶ Am
plius vero ꝓ inobediētia (si ita necesse fuerit) nos
edocenda erat: ne dispēdiosissimus sermo traben
dus ꝑ autoritates emēdicatas: ingestasq̄ sine cādi
ne ꝑ pueriles periodos assidue siles / ⁊ plus equo
sonoras / ꝑ fastidiosam nugacis repetitōis eiusdē
simistreitatē: denīq̄ irascēdo / dētibus frendēdo et
tabescēdo in nos / quasi beluina feritate moꝝ ꝯcul-
candi / lacerādi deuorādiq̄ videremur. Poteratis
frēs / poteratis aliter vestrā iactare eloquētiā: ali-
ter vestꝝ officium / vel docendi vel monēdi vel cor
rigendi ventilare. Nimis elapsum esse a memoria
vestra monstratis illud Ciceronis documentum:
cui scriptura sepe ꝯcordat: sit monitio sine ꝯtume
lia vel exprobratione. Nam ⁊ Michael disputās
cum diabolo de corꝑe Moysi. ¶ Rursus fratres
elocutionis vestre accuratio vel deserenda erat pe
nitus / vel accuratius incorruptiusq̄ seruāda: Nō
dictādi vitiū non magnopere culparemus / si non vi
tiosissimo ⁊ ꝓrsus intolerabili genere ꝯfutationis
vtereꝉ / illa elegans eloquētia vestra: q̄ eñ vitiosior
ꝯfutatio seu argumētatio adduci poterat / q̄ꝙ̄ q̄ ad
vtrunq̄ flecti pōt? Quē defectū si ꝑ totū hunc ter-
minū oculis videre nequiuit vestra solertia / tot li
teris erudita: quo ausu nos in obscurioribus com
monere ꝑsumpserit / ꝯsyderet. Hoc itaq̄ quod di-
cimus / mōstrabimus digito: tn̄modo oculos ape
rire non pudeat. Si obedientia laudanda est vt to
tiens inculcatis quasi nō ita sentiremus / si hec sit
gladius vester acutissimus quo nos iugulare / im-
mo cruentis vulneribus confodere satagitis: attē-

dire q̄ facili retorsione gladium vestrū in iugulū ve
strum ɔuertimus: obedire siquidem oportet deo ma
gis q̄ hoībus: non hoc inficiabimini. Oportebat
ergo vt deo iubēti recedere a ɔsortio vel heretici
vel schismatici/vel in talibus vehemēter notorie
diffamati: aut in nocumētū ecclie ꝑsidēti/vos ipos
ꝑstaretis obediētes: quod q2 non fecistis/fas habe
mus ex ɔsequēti more vestro ɔcludere/q̄ inobediē
tia hec vestra plecti debet pena tali: immo maiori
q̄ nostra factu vt fieri dicitis eius vicario: nam cō
temnenda est hec ptās vt altera supior honoretur
¶ Scimus his auditis quid agitis quid obstrepi
tis: quid rugatis faciebus stomachātes acclama
tis? Nos certe nullū fouemus in hac parte schis
maticū/nullum hereticū/nullū depopulatorē eccle
sie/nullum de his vehementer ꝛ notorie diffama
tum. Ita excusatis vos fratres/nos econtra ꝓpo
nimus/accusamus/suademus: purgantes nos sili
ter ꝑ negationē eoꝝ que nobis imponitis: erat id
circo radix hec difficultatis ꝛ ɔtrouersie ad quam
euellendā totis eloquētie illius vestre tulliane ner
uis incumbere debuerat charitas vestra: que radix
probare videlʒ dn̄m benedictū non esse schismati
cū/nō hereticū/nō aduersantē ecclīastice vnitati:
aut non de his merito vehementer infamatū: aut
esse talē q̄ nō ɔuertit obedientie sue honorē in in
strumentū destructionis ecclesie: hoc est q̄ in con
tentione ꝟsari qđ vnicū ɔsutari ɔueniebat: nō de
obediētie ꝑcongs ꝛ inobediētie supplicijs: immo
de ꝑtialib9 maledictis mēbranā occupare. Et istud
tamē cur mō ꝛ nō antea citius effecerit vestra fra
ternitas/nondū ꝑspicua rō inuēta est: nisi forte vti
voluerimus suspitōib9 maliuolis in vos qualr ab
utimini in nos. Diceret em̄ forsan suspitiosus ali
quis q̄ liuida emulatio vestra ob ꝑclarissimā stu
dij nostri famā aut aliūde male parta/nunc tandeʒ
nacta opptunitate egesta est: quasi si apiat sepul
chrū patēs intus spurcidū ꝛ olidū. Suspicabit ali
us non inuidiā/nō odium/nō rancorē: sed vel adu
lationē vel ambitionē sue ꝓmononis auidā/rupis
se hoc vestꝝ silentiū/dum spes arrisit nouaꝝ ꝓuisi
onum habendaꝝ: si noua restitutio fieret/ꝑsertim
vobis petentibus ꝛ altercantibus/ꝛ vsq ad ꝑicu
lum capitis decertare pollicētibus: longe vero sint
a nobis interpretationes hmōi maliuole ꝛ incerte
fratres charissimi. Nunq̄ id agere nos cōtingat
quod in nos fieri rōnabilr inculpam9. Ista qdem
est rixatio vel feminea vel canina seu puerilis den
tibus ꝛ vnguibus iniuriaꝝ causam ducere: ista pu
gna Goliad a ɔtumelioso ɔtemptu certamen ini
re. Esto tamē fuerit in nobis aut nostꝝ nōnullis in
fectionis corruptio: qm̄ qs potest gl'iari se mundū
habere cor/cum nō sit homo sup terrā iustus q̄ nō
peccet. Nihilominꝰ quale sup hac corruptela ad
ducitis efficax argumentū/vt tam certo/tam abso
luto/tam in generali vos feriatis iudicio: quasi vo
cis illius immemores intonantis: nolite iudicare/
ꝛ non iudicabimini. ¶ Esto sint inter nos aliqui
ambitiosi ad bñficia/aliq leues ad iudicia/aliq odi
osi ad dn̄m bñdictū: vnde tn̄ ɔstat subtractionē per
tales emersisse. ¶ Omittamus nos rn̄dere quo
modo talia fingere habet vestra discretio de rege
nostro ꝛ vestro/de dn̄is ducibus ɔsanguineis su
is/de baronib9 regni: ꝑterea de ɔsilio regis/de pre
latis ꝛ toto clero Francie. Postremo de toto re
gno hyspanie. Exclamabitis hic ꝑmo /nam excla
mastis q̄ ꝑ nos seducti sunt/excecati sunt/alienati
sunt: miꝝ ꝟo si vos soli ꝛ absentes ꝛ pauci aptos
habetis oculos in coꝝ regimie: si vobis solis sua
illuminatio/suaq directio debeat. Attēdite ne in
tolerabilr nimis arrogetis. Scitis ꝛ creditis firmi
ter q̄ rex ꝛ dn̄i de suo sanguine generoso nō adhe
rēt subtractōi ꝑtinaciter/h̄ est vestꝝ ꝟbū: certe ne
q nos ꝑtinacit adheream9. Adherem9 tn̄ sicut ꝛ ip
si donec interim nos patis corrigi si erram9/clari9
aliqd ɔmodiusq ꝑ ecclīa dilucescat. Aut igit eos
oēs pari nobis ɔcrimie pariq reatu ɔuoluite/qa
subtraxerūt: sicut nō vultis/q2 nō audetis: aut nos
sicut ipos habetote excusatos: quoniaʒ ꝑtinaces
esse non volumus: qđ tn̄ oino facere refugitis: sed
dicetis si nō estis ꝑtinaces /cur a damnate subtra
ctionis ɔtinuatiōe nō cessatis? Interrogetis silr
cur ab eadē rex nō abscedit: q̄ si purgetis q̄rentes
rōnē/nr̄a est cōis rn̄sio: qm̄ nostrā interim ɔsciam
seqmur. Nā quātū lʒ dubitare de dn̄o Bn̄dicto/
an ꝑdiderit ius in papatu: aut q̄ obediētia ad ipʒ
est ecclīe pestifera: tantūdē fas est ab eius obediē
tia secedere. Neq em̄ negabitis/qn̄ ꝓ culpa here
sis aut schismatis papa fieret iferior quoibʒ chri
stiano. Iura sunt ad h̄ planissima. Neq ꝑterea la
tet vos ptātem papalē datam esse in edificationē
ecclīe/non destructionē. Quo abusu in destructio
nē ecclīe notorio existēte/nonne exēplo Pauli re
sistere in facie gerēti se ꝓ papa/liceret? nonne sibi
dici posset/cur ita facis? Athanasi9 summ9 oliʒ pō
tifex ꝛ alioꝝ nōnulli sup h̄ sūt in exemplū. Et o ve
arbiter eqssime/ꝛ quo pacto mirant istud qdā ho
minū quasi nō intelligibilis sit hec absurditas? cū
in reb9 lōge minorib9 id licere fieri /magno assen
su ɔcederēt. Si em̄ palaciū suū/si ciuitatē suā papa
facib9 accensis ꝓ sua libidine q̄reret ɔcremare: si
paganos armatos/si agroꝝ depopulatores moli
retur apud christianos intromittere/etiam vbi ni
hil fidei ꝑdicaret aduersum: si ꝟgines ingenuas/
aut matronas honorabiles violare satageret: qs
tam indulgentissimus vnq̄ aut blandus adulator
ad papam fuit/quin negaret his ausibus obuian
dū esse: qui papam ipsum si verba non sufficerent
diceret non debere factis arceri. Iure naturali cō
cedit vim vi repellere: ideoq ɔcedit vt ꝑsone sin
gulari fas esset papam aut regem vel ligare vl' car
ceri mancipare/si eis iniuste ꝑsequentibus hāc ꝑ
sonam/si sibi nō aliūde pateret ꝓprie mortis aut
impudice violationis effugium: si hoc in damnis
corꝑalibus tam liquidū est/quid de spūalibus in
commodis longe grauiorib9 relinquit estimandū
Iungamus hanc rōnem ad rem que agitur ¶ Si
substracti habuerunt ꝓbabiles vehemētesq ɔie
cturas/aut certas rōnes ex his que facti sūt/q̄ do
minus Bn̄dictus aduersabat ecclīastice vnitati:
nunquid non bono fine ꝛ intentione poterat hec
fieri subtractio? queretis quo pacto sic? quippe vt

non assumeret obedientiā sibi factā in velamē ali-
qḋ neq̄tie aut p̄latōis schismatice prauitatis. Ex
q̄bus mille medijs/aut ꝯtinuādo honores suos si
ne ꝓcuratōe vnionis/aut ꝓmouendo sibi fauen
D tes in hac libidine dominādi: aut nunc apte/nunc
occulte/non fauentes sibi ꝑsequendo. ¶ Videtis
clare si q̄d videt᷑ ꝙ nullis h̄ locovtimur sophisma
tib⁹: immo ne sophismatū ꝑalogismi vos decipi-
ant (sicut fefellisse vident᷑) nos ipsam ad nudā diffi-
cultatē reuelam⁹: cū ꝓpriū sit sophistaꝝ se celare et
positiōes suas vel inuoluere vel trāsferre. Nullas
p̄terea legū interp̄tatōes subdolas aut fictas addu
cimus: solis innitimur reglis iuris diuini ⁊ natura
lis/q̄s ꝓ vob̄ assumitis: q̄sq̧ imutabili v̄itate sub-
sistere/nequaꝙ̄ ignoratis. He sunt regle q̄ summ⁹
eccl̄e p̄latus ꝓpter eccl̄ie vtilitatē stabilitus est. O,
pape si apostaret a fide resistendum est in facie: ⁊ si
non recte ambulet ad v̄itatē euāgelij/ꝙ vim vi licȝ
repellere: ꝙ deo magis est obediēdū ꝙ̄ homib⁹: ꝙ
bonū publicū p̄ferendum est bono particulari qḋ
ad publicū ordinatū est. Istis inq̄ innitimur non
vt falso criminamini talibus ꝙ facienda sunt ma-
la vt bona eueniāt: ꝙ ꝑsequēdus est papa verus vt
schismaticis salus det᷑. Nondū ita vestri siles su-
mus vt ita desipiam⁹. Quid ḡ multos turpiter pla
ne inuolusit sophismata/dū nimis fugiūt: q̄ em̄ vi
dere neq̄unt q̄lem papa ver⁹ aut ꝓ tali habitus de
sinere possit esse papa/aut habend⁹ est ꝓ tali: ipsi
non capiūt qua rōne subtractio possit (immo ⁊ de
beat in casu) iustissima reputari: h̄ est inquiut ino-
bediētē esse: h̄ ē ꝑsecutorē capitis existere: cū tñ nul
la secessio a capite dici debeat inobediētia/neq̧ ꝑ-
secutio: nisi legi diuine fuerit ꝯtraria. Est aūt diui-
na lex iubēs recedere a tabernaclis impioꝝ: iubēs
fratrē postꝙ̄ audire noluerit eccl̄iam/hn̄dū esse si-
cut ethnicū ⁊ publicanū: iubēs p̄terea oculum aut
mēbꝝ aliud eruēdū esse/ne totū corp⁹ sua ꝯtagio-
ne depꝛauet: q̄ diuisa iussio qualr̄ ad rē q̄ tractat᷑ ad
aptari debeat/insinuatū est. ¶ Scimus tñ q̄ ad-
huc r̄ndetis: negatis in h̄ negocio causas tales in
facto. Hoc v̄o est qḋ in disceptatōe nostra v̄sat᷑/h̄
ꝓbare qḋ negam⁹/aut improbare qḋ estimamus/
debuerat charitatis vestre prudētia: aut nō notissi
ma ingerere/non nos mille ꝯuicijs insectari: nō
v̄berare latratib⁹ auras: nō nos p̄usꝙ̄ intelligere-
tis arguere. Et q̄m idip̄m nō ꝑoratis ⁊ res longio-
ri disputatione eget/ꝙ̄ vt sub ep̄le breuitate possit
coartari: q̄ deniq̧ iam pluries tam scripturis ꝙ̄
viuis vocibus rōnabilitatē nostre subtractiōis: si
nō poti⁹ libell⁹ diffamatoꝛ⁹ appellari meruit: nec
latet nos ꝙ̄ multa alia posuistis/q̄ si rigidū examē
intrarēt: illa de errore in fide/de crimine in bonis
morib⁹/de inobediētia lese maiestatis regie: ⁊ alijs
pluribus damnāda parerēt: q̄ oīa ostēdere sicut et
p̄ncipalē cām nostrā iustificare paratos nos offe-
rimus: quātū ⁊ q̄uēadmodū tu rex sapiētissime ius-
seris: q̄ hacten⁹ nos indiuiduos coadiutores tu-
os assumere dignatus es: neq̧ em̄ diuersū a te q̄c
ꝙ̄ agere fas putat discretio nostra. Et si improbe
E ꝓuocari ad certamen impar min⁹ numero ⁊ virtu
te sufferre molestum sit. ¶ Potuerant ista suffice-
re/si non vicissitudinem referre vellemus: redden-
tes pro malo bonū/⁊ benedictionē monitoriā pro
exprobatione maledica cum illo qui cum glorificā
dis ait: maledicimur ⁊ benedicimus: itaq̧ petim⁹
rōnem fratres quo fructu/quave vtilitate compla
cuerit se iungi a cōmuni regis ⁊ regni cōcilio. Pe-
riret quippe omnis politicus ordo/si ea que cōmu-
ni sunt assensu ꝯclusa quilibet pro suo motu capi-
tis vel inculpare/vel ad nouam censuraȝ reuocare
ꝯtenderet. Ubi enim fuit vnꝙ̄ tam apta/tam con
cors sententia/que non aduersis calumniantiū lin
guis carpi posset: alijs amore/alijs ignorātia/ali-
is sola ꝯtrariandi proteruia aut prurit nouas res
moliendi vexatis: sed neq̧ concilijs ḡnalibus pre
stitus est olim assensus vnanimis taliter/vt non ex
aliqua parte ꝯtradictores inuenirent᷑. Equum est
idcirco legibusq̧ ⁊ ꝯsuetudine sancitum: vt in ore
maioris partis stet omne ꝯmunitatis iudicium.
Alioquin si cuilibet assidue fas esset obniti/nihilo
plus ageret᷑ ꝙ̄ si inter naucleros eiusdē nauis odi
osum ꝯtinuaret᷑ iurgium: illis velum tendere/istis
laxare: alijs dextrorsum/alijs sinistrorsum ex aduer
so conari implicabili animositate tractantib⁹: deli
beratione enim maioris p̄tis exceptata: nonne cō
sultius est ei vos opē ferre/vel neq̄ꝙ̄ ꝑtinaciter ad
uersari/⁊ ita portum qualemlibet attingere: ꝙ̄ sub
dubia sepe meliores portus ꝯfundere interim oīa
seditione certissima: multa ꝓinde tolerari debent
iam facta: quorum inceptis cōtradicere dignum
erat. Esto vobis appareant/vel forte sint saniora
consilia: nihilominus apud cōmunitatē cuius estis
pars parua ambulantē in opposita sententia: quid
prodest tractus vester pertinax aliorsum: immo q̄d
aliud operat᷑ ꝙ̄ contentiones/scandala/animosita
tes ⁊ disturbia ad rem omnē que agit᷑/salubenor si
nienda. Negocium aliud grande p̄usꝙ̄ certa con-
clusione firmetur/opus habet ꝯsultatione: in qua
sit animus in ꝯsulendo liber: porro acceptata con-
clusione/tunc est tempus faciēdi/non diiudicandi
¶ O, si opposueritis p̄ceptum dn̄i vt non peccet
aliquis sequēdo multitudinē: hoc de criminibus
que bene fieri nequeūt/intelligi necesse est: nō em̄
talia vnꝙ̄ licere faciet quātuslibet numerus peccā
tium/⁊ stultoꝝ quorum infinitus est numerus. At-
uero secus est in eis que fieri bene possunt: in qui-
bus ꝯscientiam ꝓpriam ad alioꝝ formare iudici-
um quādoq̧ licitū/quandoq̧ debitū est: qualr̄ esse
dicim⁹ in ꝓposito/vbi ea que in facto sunt/nō q̄ fi-
dem immediate respiciūt/v̄tilant᷑. Obijcietis for
tassis ꝙ nō syncens animis/nō medijs vsq̧quaq̧
iuridicis: non ꝑ ꝑsonas omni vitio carētibus cō-
clusio substractōis excepta est/quasi non ita posse
fingi in omni negocio publico: quasi p̄terea ꝑ so-
los bonos bn̄placitū suū operet᷑ deus: opat᷑ ⁊ ꝑ ma-
los/quales etiā inter vos aliq̄ sunt: ⁊ si ꝯfirmatos
vos phariseace iactetis pre ceteris hominibus/et
exceptos ab illa regula: si dixerimus quia pecca-
tum nō habemus. Quot p̄ncipes infideles/quot
tyrannos iniquos legimus ⁊ vidimus/a quibus
equissimas leges ⁊ edicta quis nesciat emanasse?
qua in re perspicuum esse debet/ꝙ negocij quali-

tatē magis attendere ꝯueniet: si iusto fine/si pia in
tentione fieri potuerit ꝙ suspitionib⁹ duci exagen-
tium hac vel illa volūtate. ¶ Preterea fratres ces
sent cōtumelie/abeant sinistre de nobis suspitio-
nes q̄les habere de vobis nec vultis nec volum⁹.
Credite fratres nos bene conscij nobis sumus de
ꝓcessu hoc ad pacē ecclesie: qui vtinā tam ꝓsperū
successum caperet quā pie semꝑ optamus: optare
autem hoc magis nostrum est quā illud exhibere.
¶ Tandē quia res(vt arbitramini) discussionē exi
git ampliorem(non em̄ ꝓpter aliud nos ad certa
mē prouocare deberetis) obsecram⁹ te rex serenis
sime sicut iam obsecrauimus ꝓ cōcilio totius obe
dientie istius celebrādo in quo ꝯueniant seniores:
videre de factis ꝛ de iure(qḋ ex factis exorit) exami
natissimā veritatē: quā semꝑ ãplecti paratos nos
offerim⁹ in noīe eius qui est veritas: in quo bene
valere ꝛ sobria modestia sapere oīes optam⁹ fra
F tres nostros in eodē dn̄o charissimos. ¶ Talia in
alioꝝ personā transfigurata sint (o sorores) ꝓ re-
cussione eoꝝ q̄ nimia acritate sententiā ꝓpriā de
fendere ꝛ alienā carpere repti sunt. Et qm̄ ita tibi
placitū est o soror beniuolētia(hoc em̄ nutu tuo si
gnificas) ꝯuertat oratio nostra ad eos q̄ acta olim
p̄sertim superioꝝ tota seueritate recēsent atq; diju
dicant: nullū eis refugiū ad correctionē/ nullū lo-
cum ad veniā vel excusationē relinquētes: cū pro
fecto male nimis essent res hūane si semel peccan
tibus clauderet misericordie sinus: ꝙ si misericor
dia ꝯcedit hoībus: illa obsecro quib⁹ rōnabiliter
iudicio prestabit/ꝙ hoībus occupatis/ꝙ hoībus
ad regimen reipublice cōstitutis; siquidē ad eos ex
oī parte fallēdos inuigilat assidue subditoꝝ quo
rundā malignitas/nūc mendacioꝝ fuco/nūc blan
dicijs adulationū/nunc accusationū confictioni-
bus/nūc ingestione suspitionū: vt vel sic rapiant/
spolient ꝛ detrahāt/vel vt amorē simulēt/tanq̄ sol
liciti de salute dn̄i sui: si multos accusauerint/si mē
dacibus nouitatibus aures prurientes principū fri
cauerint: si accensos odijs/si stimulatos ira aīos
eoꝝ magis inflāmare vrgereq; studuerint. Quāob
rem nō abs re videtur dixisse Seneca consulendū
esse bone menti suadere: quā inquit bonā mentē
nemo occupatus inuenit: et alibi tradit hac rōne
esse vel difficile vel impossibile: vt idē sit princeps
ꝛ vir bonus. Ipsi ꝓfecto supiores non tā sup ho-
mines/ꝙ hoīes sup eorum capita positi sunt: ꝛ nō
tā inuidia ꝙ misericordia digni habendi: tanq̄ mi
serabiliores ceteris hoībus: ꝛ velut positi ad sagit
tas causa deceptorie iaculationis: quoꝝ multoꝝ
stulticiā adulatio in insaniā vertit: alioꝝ iracūdiā
in furorē/alioꝝ beniuolentiā indulgentēq; naturā
trahit ad ꝓdigalitatē crudelissimā. Rapiūt em̄ a
pauperib⁹ qḋ apud ditiores effundāt. Parcūt de
niq; delinquētibus lāguida quadā specie benigni
tatis illecti: s; redit hec misericordia stulta ad in-
nocentū perniciē truculentā. Quātus erat ille rex
ꝛ ꝓpheta dauid/ꝙ sagax/ꝙ peruigil: ipse cum ad
vni⁹ serui mēdosam vocē seductus est: vt heredita
tē cuius pater de dauid optime meruerat ad eun-
dem seruū traduceret: postmodū ꝙ etiā monitus
nō restituit sed diuidendā imperauit. Quorsum hec
oīa: nimirū vt cōmonefacerē tolerādos esse pia
cōpassione defectus superioꝝ magisq; dijudicatio
ne seuera ꝑsequendos. Neq; mihi quisquā oppo-
suerit illud sapientis: exiguo conceditur misericor-
dia. Potētes autē tormēta potenter patient. Ipsi
vero principes in hoc exigui sunt eoq; ampli⁹ si ex
ignorantia forte sua ipsi sibi grandes sibi fortes ꝛ
beati videant. Rursus si plura i hoībus vitia cor
rectionis imposita tolerat: reseruans ea diuini cē
sure iudicij idē fieri de principatuū delictis neces-
sitas maior expostulat. Ut nō ꝓtinus ꝓ quolibet
errato spernat eoꝝ principatus: cū apostolus do-
minis etiā discholis ꝛ christ⁹ pharisieis hypocri-
tis obedire p̄ceperit: et Aristo. diffinit principē nō
debere repercuti. Uidit hoc tragicus ille q̄ monu
it atheniēses. ne leonem introducerent in ciuitatē:
introductū vero eum cū oī mā suetudine ꝛ lenitate
tractarent: q̄ similitudo satis ē accōmoda rei quā
agimus. Q; si de q̄libet principante hec vera sunt
ipsi dn̄o omnium: ꝛ eo seruo oīm quo dn̄o oīm/pa
pam loquor: quis nō hoc cōe misericordie debitū
impendendū arbitret: Esto dn̄s Benedict⁹ erra-
uerit in nō offerendo celeriter viā cessionis: atten
dat in eo potuisse cadere deceptiones quales nūc
ramus ꝓuenientes ex subditis. Attendat humani
cordis fragilitas ad honores querēdos auida: et
ꝑtinax ad retinēdos/attendat quātas vires habe-
ant suspitiones ingeste a maliuolis: nec esse facile
illos ꝓ libito diuellere. Attēdatur insuꝑ penitētia
ipsius offerentis iam pridem id qḋ ab initio quere
batur. Deniq; si erratū est ab eo/nunquid sibi ianua
penitentie q̄ cuilibet inferiori aperta est/occludet:
Nunquid penalis carcer/ nunquid innumeri dolores
alij in corpore/in bonis ꝛ in fama iā plus quadriē
nio tolerati diluere sufficiūt hoc erratū: Uiderint
si qui sunt mōstrantes oppositū verbo vel oꝑe: ne
plus hostili odio ꝑsone: ꝙ vnitatis publice zelo se
ꝓdant inflāmatos. Itaq; placet hoc loco inserere
quandā epistolā quasi noīe suo ad regem francie
destinatā que sic contexta est:

Benedictus episcopus seruus seruoꝝ dei G
charissimo filio i christo Karolo franco-
rū regi christianissimo salutē apostolicāq;
benedictionē ꝛ miserationis spiritū assumere. Si
demolitio hierusalē terrestris olim perstrinxit ad
lachrymas cor ꝓphete hieremie ꝛ saluatoris iesu.
Si p̄terea corꝑalis separatio spōsi a sponsa fideli
tante est molestie: si deniq; ipsa etiā natura suo do
cet instinctu turturē assiduos gemitus edere: dum
cōpari viduatā se senserit: null⁹ mirabit si in deso-
latiōe miserabili spūalis hierlm: ꝛ in acerbissima
separatione quā in ea sensit animus ꝯqueror ꝛ plo
ro. Quis igit dabit capiti meo aquā ꝛ oculis meis
fontē lachrymarū: ad deflendū iugiter luctuosissi-
mā sacrosancte ecclesie labefactionē diuisionēq;.
Quis me ꝯsolabit: quis medebit: Consiliū quale
mihi ꝯueniet: ita planctus lugubris dolor ꝛ angu
stia tangūt oēs in cōe filios eccl'ie. Sed lōge seui⁹
atq; ꝓfundius dilacerat infelix cor meū inaudita
miseria/ hoc exterminiū. Ista ꝯditio nimirū data

mihi illa est in sponsam singularē: q̄ omniū mater est vniuersalis: dis nihilominꝰ oculis aspicio taꝫ nefando schismate eā que mater est pacis ꝛ vnitatis: tā execrāda ꝛ atroci ꝑsecutione eā fedari que fons est pietatis: tandē vili deiectione ꝛ ignominiosa seruitute eā ipsam proteri: que libertatē ꝛ honores largit eternos. O pia mater olim / o mea singularis sponsa quousq̄ durabit pessimꝰ iste lāguor tuus? q̄diu debacchabit furor ipius in viscera tua: satis nimisq̄ tuis in mēbris ꝑseuerat hec horrenda diuisio. Et heu quale tibi ministrabo consiliū: tuis quo pacto medebor incōmodis. Crucētū hoc vulnus tuū in me descendit vt vides: quoniā hinc vastatrices cure / hinc sollicitudines pugiles / intꝰ timores anxij / foris pugne / in tribulatione violentia / ꝛ diuturno indignoq̄ carcere q̄ mihi de ꝓpria cōparatus est domo / ꝛ de specioso olim nunc domesticoꝝ manu obruto palacio. Quid referā probra? quid diffamatiōes iniquas? quid sinistras interpretationes dictoꝝ factoꝛūq̄ meoꝝ? quid mille mei ꝛ meoꝝ inenarrabiles afflictiones? Attamē non est hec maloꝝ summa: vtinā in caput meū refluerent oēs erūne tue? O fidelis sponsa vsq̄ ad dure mortis perpessionē sine detrimento anie. Et tu benedicta libertate foueres i gremio pacis om-
D nes filios tuos ꝛ oues pascuetue. ¶ Et o pat maxime ꝛ optime / o salutifer christe / vt quid natꝰ sum videre mala gētis mee? vt quid datus sum custos sponsus ꝛ pastor si nō aliam opem: aliud solamen / ꝛ aliud ferri dabat auxiliuꝫ: porro si sancti patres quibꝰ infausta tempestate succedo gemebāt olim sub verēdo pōdere cure pastoralis: sicuti Grego. ꝛ alioꝝ plurimi: etiā dū ecclesia suo honore ꝛ prosperitate floreret: quid nunc dicturus sum in sua ꝛ mea tā incōparabili calamitate ꝛ in tāta malorum mole? Hinc vel maxime ꝑspicuū esse debet me in tali statu afflictionis ꝛ meroꝝ perniciose retinēdo nō esse ꝯtumacē. Alioqn ꝑfecto miserabilior ꝛ stolidior sum oībus hoībus q̄ miseriā certaꝫ cū certa dānatione quererē: sed auertat hāc insaniā a seruo suo misericors deus. Ceterū nōne varijs ꝛ laboriosis antea legationibꝰ attritus sum: si forte resarciret truculenta hec ruptura: ꝛ si discussis tenebris serena veritas orirer. Sed nūc eleuans me dignitas grauiꝰ allisit: ꝛ coangustauit vndiq̄ / itaq̄ grauis forinsecus cernit corꝑalis afflictio: subter ꝑo introrsus plaga seuit acrior dū pia recogitatione cōsydero quēadmodū oēs conatus mei / ols zelus pius / oīe feruēs desyderiū ad pacē adipiscendā cassati sūt. Et o mores o tpa / ecce qđ supra modū auget infelicitatis cumulū a nōnullis etiā de peruersa intentione notor et inculpor: quid dicā ad hec: planet ꝯstanter negabo? Potuit aliqua fortassis surrepere ignorātia / q̄ tam vicina est humane fragilitati: ꝛ in hoc me meaq̄ oīa prorsus iustificare nequaq̄ audebo. Illud nāq̄ apostolicū verbū quē hoīm nō exterreat: nihil mihi cōscius sum: sꝫ nō in hoc iustificatus sum. Cuiꝰ dicti q̄ alia est rō? nisi q̄ in multis offendimꝰ: et qm̄ nō est homo sup terrā q̄ viuat ꝛ nō peccet: ꝛ q̄ incerte sunt ꝓuidentie nostre ꝛ iusticie oēs sordide tanq̄ pānus menstruate:

deniq̄ q̄les sumꝰ in oculis diuie maiestatis nouit nullꝰ. Etsi iustus fuero (inq̄t iob) hoc ipm ignorabit aia mea: verū si maligna fraude / si cupida ambitione. Putaui quicq̄ agere qđ ecclesiastice vnioni vel obstaret vel eā retardaret: sit in aiam iudex deus: qm̄ potius talia ab initio vsq̄ in p̄sens obtuli: que salubria ꝛ sufficiētia ꝑ vnitatis ꝑsecutiōe fideliter estimabā ꝛ adhuc existimo: si nō ob fuisset pater ille mēdacij qui oīa in malū ꝛ turbationē euertisset. ¶ Nosse potes hec oīa fili serenissime ꝛ christianissime corā quo fiducialiter hāc querelā effudi: nec habeo necesse regias aures adimplere longa narratione taliū oblationū per me factarū tam de via ꝯuentionis vtriusq̄ obedientie ꝑ consiliū a fratribus meis cardinalibꝰ primitus datū: q̄ de vie cōpromissi / ꝛ nouissime d via cessionis. Cui via immo ꝛ martyrio sicuti palam testatus sum iugiter adhesi s̄m preparationē animi. Nec ab hac vnq̄ promptitudine discessurus sum: si et dū verā parere vnionē cessio videbitur: testes sūt apud te haꝝ oblationū patentes litere mee: nisi doloso aliorū silentio contecte sint. Arbitror autē nunc elucescere si leuior fuisset et opportunior ꝓ ineundo tractatu vnionis / prima ꝯuentionis oblatio q̄ subito in cursu talem arripere viā que in has truderet angustias: ꝛ cui nullū vnq̄ prebuerūt assensuꝫ aduersarij: absq̄ quibꝰ generalē fieri vnionē quis expectet? Nolo tamē inclyte fili ex his dictis vel dicendis tuā inculpare deuotionē ad pacem ecclesie: que vtinā deuotio nulla vnq̄ mēdaci informatione sup meis ꝛ aliorū gestis quesita fuisset illudi et corrūpi. Sꝫ admirari nō sufficio quo pacto ego qui sic egerim / sic tracter / īfamer / includar: ꝛ nōdū ꝓ liberatione ab indignis carceribus tuū meruerim auxilium. Nōne tui antecessores ꝓprium habuerūt succurrere non solū vexationibus ecclesie: non solū summis pontificibꝰ in sua sede reponendū / sed oībus cōiter iniuste passis: quasi nobil frācie domus templū tale esset misericordie q̄le apud athenas fuisse memorat vbi cunctis afflictis erat presto subsidiū. Nūcem̄ fili charissime vera regū frācie ꝓgenies ꝛ heres exemploꝝ insigniū: vides coram oculis tue serenitatis illū quē pro iusto papa coluisti et colis illū: quē vt patrē summū in terris ꝛ aie tue pastorē sanctū frequētibus titulis extulisti: Illū preterea quē tu cū regno tuo successisse cōfiteris ꝑ electionē legitimā christo ꝛ petro: illū quoq̄ quē viuentē prudētissimꝰ pater tuꝰ viuēs coluit vt talē: illū deinceps qui etiā si caduci numerent honores: nobilis est pro sapie: illū deniq̄ qui deo ꝓpicio vitā hucusq̄ duxit innocuā: sine quauis infamie nota deformis: qꝛ q̄d intꝰ agat / iudex erit cordiū inspector deus: tu inquā talis vides me talē (de me em̄ loquor / ꝛ me laudasse coegit necessitas) vides mō sic inclusum / sic ꝯtumeliose tractatū tanq̄ essem vnus ex seruis abiectissimus / sine honore / sine dignitate / sine statu / sine genere / ꝛ vite celebritate. Nihilominꝰ autē dissimulas fili ant cōtēnis prebere succursuꝫ: neq̄ me expediri iubes / q̄ vnico mādato tuo ab his me incomodis potes liberare quaq̄ cōpertū habeo nō te iubente ita fieri. J

neqꝫ persuaderi sane pōt: vt credā generosum animū tuum erga meas erūnas tanta duricie stringi: quoniā mollesceret ad cōpassionē: si ꝓfunde ⁊ religiose cōsyderationis oculos ad tante rei indignitatē converteret. Quid de te loquor quoniā ipsos etiā barbaros ⁊ paganos pietas naturalis tangeret si viderent ꝑsonā nuper talis autoritatis gradus ⁊ honoris ⁊ nobilitatis repēte deiici ⁊ ꝯcludi intra parietes domesticos ⁊ hostiliter oppugnari. Existimo ꝙ ⁊ in regno tuo maxia pars mee calamitati cōpatitur: sicut ⁊ dolorē alioꝝ regnoꝝ ex-

K perior. ¶ Proinde si ex cōsiliariis tuis aliqui (vtinā boni sint omnes ⁊ fidi) seducere vellent regiuꝫ animū: ne mihi meoqꝫ statui misereꝛ: videant saltem tales ⁊ ponderēt tuā ⁊ regni tui famā: quoniā dedecus filii est pater sine honore: ⁊ in subditoꝝ infamiā redundat ꝑsidentis opprobriū/ quale est in sup illud quod ab aduersariis ⁊ emulis quotidiana insultatione iactaꝛ. Vellē silerēt/⁊ ego digitū ponerem ori meo: sed vox altior et populosior est ꝙ̄ vt tegi possit: ⁊ qualis vxor? ꝙ a gallicis tenetur obsessus dire ⁊ hostiliter papa su⁹: vox ꝙ dn̄o suo supremo aduersi sunt: nec alterū sequunꝛ ⁊ suū persequūtur: vox ꝙ pro libito mutant papas: nūc instituūt/mox destituūt: vox ꝙ facto ipso ⁊ si nō verbo fateātur se reos in schismate: ⁊ partē corroborāt quā impugnant: tales ⁊ plures circūuolant rumores ⁊ improperia/⁊ ꝙ̄ apparenter id fiat/ viderint illi qui taliū sunt occasio. Atuero fortassis obiiciēt aliqui/me in causa esse omniū que ligemus. Nam cur inquiūt dignitatē tuam per fas aut nefas retines? cur non ad ea que petunꝛ condescēdis? Possem huic obiectioni planis ⁊ validissimis obuiari responsionib⁹ ad iusticiam meā (nisi ꝙ propositū hic habeo alterū) ⁊ quoniā aduertis ꝙ̄ lubricus et instabilis esset oīs dominii status si repente ad vocē cuiuslibet cedendū esset iuri suo: iure vel iniuria sine discretione/sine fructu/sine manifesta necessitate: sed nō hic insistēdū decreui. ¶ Hoc vnū postulo ⁊ exhortor in domino: pro cōmuni bono totius ecclesie quatinus depulsis ira/odio ⁊ vindicta ⁊ que retro sunt obliuiscētes: extēdamus nos in anteriora ad vnionē ꝓmerendā: tu precipue inter ceteros q̄ singularis ꝓtector es ⁊ cultor ecclesie vt sollicite consulas: quid ꝓdest immo quantū paci obest ꝙ includor carcere ego qui tā libero et parato sum aīo ad oīa pro eadē pace vbi nihil ominus ꝑs aduersa perstat in errore suo: neqꝫ verbo significans/neqꝫ facto velle se cognoscere veritatē iusticie nostre: neqꝫ offert aut recipit viam aliquā per ꝙ̄ intrusus suam habeat sedē deserere quā occupat vel saltē pari pede pax queraꝛ: scis tamen quot ⁊ quātis legationib⁹ pulsati sunt: ex quib⁹ ita esse nō ignoras si non ficticiis relationū cōmentis elusus es. Nūc quali spe ꝓsequimur partē vniuersalē si particularis/si multiplex ⁊ iugis sit iter nos diuisio? Qua fiducia resistemus falsitati si veritatē nostrā inutiliter ꝯfundimus? prodesse quid expectamus in nō obediendo ei qui canonice nō dubitaꝛ electus ⁊ esse tanꝙ̄ corpus lacerū mēbris a capite diuulsis; qñ cernimus alios ꝑtinaci animositate in sua vnitate nō vere vna ꝯiunctos. Nec ista dico sit veritas tanta sollicitudine ad liberationē corporalē (ꝙ̄ etsi tñ opto quis mirabiꝛ) quantū ꝓ affectu boni ⁊ honoris totius ecclesie⁊ dignitatis pōtificalis scte sedis apostolice: tui ꝑterea ⁊ regni

tui ⁊ totius obediētie adherētis veritati. ¶ Quā L

obrē ꝯcludendo ꝑcor ⁊ obtestor fili charissime in christo: q̄tinus hāc querimoniā filiali deuotione ⁊ christiano altoqꝫ aīo suscipiens iubeas carceralē circa me cessare custodiā que ꝓrsus indigna est: et si nō forte de meritis ꝓpriis erga deū: ecclesiastice tñ dignitati illi ꝓinde q̄ pater nolaꝛ: ⁊ est talis regis/q̄ demū christian⁹ est christ⁹ dn̄i. In quē christianos imo filios ꝓprios abuti seuitia tyrannorū quantū qualeqꝫ piaculū sit aiaduertis. Audēt q̄dā sacrilega ipietate (sicut accepi) impurū et ꝓcaxos laxare: ad notādū me ꝓ heretico aut schismatico: q̄ vtinā tam tenacis essent fidei aut religionis ꝙ̄ lōge sum ab hac blasphemia. Errare vt cū Augustino fateor potero: sꝫ hereticus nō ero: neqꝫ est alia indignī⁹ a me vel ipatientius ferēda iniuria. Idōqꝫ obuitēs talib⁹ cū vno sanctoꝝ patrū libere ꝓnuncio/mentiunꝛ. Te rursus inuoco fili vt feras mihi sic afflicto velociter auxiliū: quēadmodū in tali necessitate (qualis nec tibi vnꝙ̄ nec sanguini contingat tuo) nequaꝙ̄ dissimulare: sed totis conatuū viribus obuiare satagerē. Pone queso ante ꝓuidentie tue oculos q̄lis futura esset ecclesie facies: et ꝙ̄ feda negocioꝝ turbatio: ꝑplexitas ⁊ inuolutio scaturirēt: si nūc migrarem⁹ a carne: nō habito prius alio rerū stabilimento/vel ordinis serenitate: sicut haberi pōt dn̄o viuo: si nō vel nequiter vel prauiter abiicior. ¶ Postrēo si hucusqꝫ vt hūana est ignorantia vel infirmitas q̄dā irrōnabilius ꝓcesserint: nō pudeat vl' sero vinci rōne/⁊ superari veritate: nec in casu iaceāt/sed inde resurgēdo cogitēt: neqꝫ eñ poterit aliter efficacius ostēdi simplex ꝯscie puritas in ꝓcessu: ⁊ ꝙ nō ꝑceps ira/nō tumēs ambitio nō cecus odii rācor/vel edax vindicte furor/sed pacis amor vnicus dn̄abaꝛ tractantib⁹ ipm̄ hoc tante sobrietatis ⁊ reuerētie negociū. ¶ Et tu pater misericordiarū ⁊ deus totius ꝯsolationis ⁊ pacis: qui ꝓmisisti miscōiam misericordib⁹: qui dimittere ꝑcipis si nobis dimitti volum⁹: da clemēter veniā delictis ꝓpriis ⁊ alienis: sis mihi ꝓpicius vt hac vna vindicta ꝯtent⁹ sim ꝙ errata corrigas supple as defectus: ⁊ deinceps oīm pedes in viā salutifere pacis dirige: deniqꝫ cor regis qd̄ i manu tua est: ad hoc inclina ⁊ inclinatū corrobora: cui des glo-

riā ⁊ honorē nunc ⁊ imperpetuū. ¶ His ita se ha M

bentib⁹ ⁊ allegatis sentio q̄d postulatis o sorores charissime/postulatis itaqꝫ ne tegā silētii velo vnā ex epistolis: q̄les misse videri possunt ab inclytissimo francie rege pridē velut post reditū ab ambasiata facta summo pōtifici: subtractiōe nondū facta parebo libēs/vos assistite. ¶ Patere (obsecro scte pater) ꝑpaucis alloq̄ pastoralē celsitudinis tue ꝓuidentiā/patere rogare ea q̄ ad pacē sunt hierlm̄: q̄tin⁹ benigne facias in bona volūtate tua sion: vt edificenꝛ muri hierlm̄. Nihil hic exprobrando dicturi⁹ sum; sed te obsecratur⁹ sum vt patrē: tū horrā

dortum cõmonefaciendo cũ instructione filij mei
vt ea ante oculos tuos statuanť: quoꝝ attentionẽ
actualẽ obliterare potuerũt: seu cure varie turbã
tes rationis oculũ suo puluere: seu blanda quoꝝũ-
dam assentatio cõmune magnatib⁹ malum: nihil
ad veritatẽ omnia ad gratiã dicentiũ. Aut ꝓinde
naturalis quidã amor sui quo sui cognitio nõnun
ꝙ impeditur / aut deniqꝫ subdola machinamẽta eo
rum qui sub ouina pelle vulpẽ tegunt. Quę eñ ex
sublimioribus ꝑsonis se ab his pestibus securam
satis esse iactauerit. Uide pater sancte: ꝛ si videas
non pigeat ꝓfundius iterũ atqꝫ iterũ circũspicere
quale quantũve est pacis bonũ quod oẽs in cõ-
muni appetunt cõclamitantes: pax pax: adeo sine
pacis pulchritudine oia sunt deformia / anxia / mo-
lestoꝝ. Omnia quoqꝫ pacẽ suam quandã non mi
nus ꝙ vitã desyderant: abhorrẽtes diuisionẽ: quã
to magis ignoscere: Imo hoc dignã ꝓ meritis lau-
dem rependere te ꝯuenit pater sancte oibus ꝛ sin
gulis quos pacẽ appetere / querere / persequiqꝫ co
gnoueris / quos audieris persequẽtes ex aduerso:
exitiale schisma ꝑsens quaquauersum via: ꝑsertim
ꝙ compendiosiorẽ eis vel ratio vel necessitas co-
gnata rationis ostendũt. Talẽ de te spem tui mo-
res / tua vita a puero bene instituta mũdo prebue-
rũt: hanc insuꝑ expectationẽ / tua gesta responsaqꝫ
in negocio ꝑsentis schismatis apud oẽs genu-
erũt vt tu ꝑcipuus iudicatus sis: cui pastoralis ba-
culus ꝓ conterendo nequissimũ maligni schisma
tis caput donareť: quem ꝑterea papalis sedes su-
sciperet ornãdo sessione tua si presideres in ea. Ni
hilominus vltronea cessio si ita res exigeret: locũ
liberũ ad pastoris vnici collationẽ apparet. Uide
banť hec sufficere tali omni expectationi: attamẽ
R ipsam vallauit iusiurandũ quo ꝯtrouersia omnis
finem capit. ¶ Sed o dolor plusꝙ dolor / o sancti
sancteqꝫ oẽs vnde malũ istud irrupit quod con
funderet nos ab expectatione nostra? Heu quan-
tũ mortalia pectora cece noctis habent: ꝙ terribi-
liter nullos excipiẽs enũciauit ꝓpheticus sermo:
Prauũ cor hominis ꝛ impꝑscrutabile / quis cogno
scet illud? Da veniã pater sancte fideli mee interro
gationi: si animis nostris hãc in veritate spem tui-
ipsius ingenueras: si cor ĩ ore ꝛ fronte gerebas q̃d
cause quidve fascinationis irrepsit: quod nos vel
falleret vel cõfunderet ab expectatione: ab illa in-
quã expectatione / que pollicebať nobis te agente
reuersurã pacem ecclesie / rediturũ seculum aureũ
in terris. In cuius ꝑterea assumptione ad papatũ
noua lux oriri visa est: in hoc quoqꝫ diluculo ma-
tutino sydus quoddã beniuolũ sereno nobis ful-
gore micare putabamus. At heu expectauim⁹ pa-
cem / ꝛ ecce turbatio: in deterius quippe versa con
fusaqꝫ sunt oĩa. ¶ Meruit hoc inquiens subdi-
toꝝ improbitas volens meipsum patrem eoꝝ ad
illud compellere quod vltroneus agere debuerã.
¶ Primũ (pater sancte) non violentia / sed oratio
plurima premissa est: petis a quo / a me filio tuo / cũ
tota ecclesia regni mei: ꝑ tales quales nostri / tales
quib⁹ alij supplicãt: ꝛ quoꝝ fide ac prudentia gu-
bernamur: frater Germanus ꝛ duo patrui: ꝙ si su

spitiosum forsan erat orare illud ducũ quasi foret
species violẽtia iubendi: facilis plane patebat exi
tus preoccupasses eoꝝ preces / offerens absqꝫ vlla
procrastinatione illã que petebať. Iuramenti im-
pletionẽ ostendisses preparationẽ animi ad cedẽ-
dum: si ꝛ dũ cessio tua pacem illatura esset ecclesie
itaqꝫ via cessionis nõne ab oibus quantũcũqꝫ tibi
vel me estimationi fauẽtibus esse sanctissima ꝛ cõ-
pendiosissima iudicata est? ꝙꝙ non esse te cogẽdũ
ad ipsam fuerit quorundã sententia / sed te volũta-
rium te sponte offerentẽ eam que cõmuni assensu
probať viam quis oro coegisset? Si qua igitur fue
rit coactio ex renisu tuo venit. Affirmãt viri sapi-
entes ꝛ literati qui mecũ sunt te pro salute gregis
astrictũ esse ẜm ꝑparationẽ animi non solũ ad ces
sionẽ / sed ad martyriũ: ꝛ hoc modo non est relin-
quere gregẽ / sed saluare: quid qꝫ vltra cõmunẽ le
gis diuine obligationẽ iuramentũ solẽne supaddi-
tũ te ligauit. ¶ Dices forte te nec iuramento nec
officio constrictũ vt confestim papatui renũcies:
ꝑsertim non expectato fructu pacis. ¶ Profecto M
pater sancte / neqꝫ hoc querebať ꝙ si de me meorũ
qꝫ syncertitate quedã maliuole suspitiones aliene
ab hac veritate gratis assumpte sunt: audi quoniã
multos supplantauit suspitio illoꝝ qualib⁹ vtiqꝫ
suspitionibus prebere leuem auditũ nihil magno
viro indignius / nihil ꝓ suo ꝛ sue reipublice statu
incõmodius reperiť: hoc quippe agit suspitio ta-
lis apud rempublicã qꝫ zelotypia apud domesticã
zelotypia autẽ quales non domos inquietat ꝛ tur-
bat / eas aliquãdo funditus euertẽs. Esto fuerint
qui stillarẽt auribus tuis ꝙ aliqui magis ad ꝑsone
tue deiectionẽ / ꝙ ecclesie reformationem anhela
bãt: ꝙ papatũ ambiebãt alij: ꝙ parsvnia papã op
tabat de cognatione ꝛ patria: ꝙ pars altera ꝓ am
bitione aut vindicta / aut alijs causis reprobis ince
debat in via pacis. Examinãdũ sane erat nõ quid
tales dicerẽt: non q̃d garrirent incerto autore su-
surri: sed quid veritas a domino dirigẽda postula
bat. Neqꝫ eñ staret omnis politia / si ꝓ adulantiũ
aut male suspicantiũ confictione ꝛ nõ pro agendo
rũ veritate regereť. ¶ Et memineris pater si fefel
lit te talis maliuoloꝝ suspitio: dum te ꝓtestationẽ
publicare suasit: quã postmodũ iubẽs retractasti.
Protestationis autẽ hec erat sentẽtia: ꝙ visis mo
dis ꝓcedendi qui erga te ꝛ tuos tenebantur (nota
bas violentiã) tu omne inde secuturũ ꝛ per ꝯcessu
rũ inualidũ reputabas ꝛ inane: quasi videlꝫ te per
tinacẽ facere contẽderet: aut blanda adulatio / aut
subdola inimicantiũ confictio: nisi sagaci retracti
one ꝓuidisses. Quinetiã si quesisset aliquoꝝ (vt ti-
bi videť) vel arrogantia vel impietas cogere te ad
illud quod spõte agere volueras: nõne satius erat
te vincere in bono malũ ꝙ a malo vinci? sapientiã
eñ non vincit malicia. Pessima certe victoria / vin
cere voluit aliquis holes si ab ira / ab odio / ab im-
patientia ꝛ vindicte zelo superať: et adeo superať
aliqñ vt omissis oib⁹ q̃ alioq̃n agẽda fore cogno-
sceret ipse se in apta ꝑcitãt in magna mortis huiꝰ ꝛ
eterne discrimina tradit: dũ frendẽs dentib⁹ ait:
Ergo ne inuit⁹ cõpellar ad hoc vel ad illud? ergo

ne malis gratib⁹ meis hec ꝛ illa sum acturus? Ita
ne ego dñs obtemperabo subditis tanq̄ eoꝝ vilis
seruus? quis contēptū hunc/ quis mee hui⁹ digni-
tatis vituperiū ferre possit: mori satius est q̄ talia
perpeti: fracti prorsus animi ꝛ abiecti esset talib⁹
assentire. Has voces pater sancte/ scis nō esse mo
destie christiane: neq̄ȝ de schola illa ꝓdire ad quā
inuitans christus/ discite inquit a me: q꞉ mitis sum
ꝛ humilis corde: qui cū malediceret non maledice
bat/ cum pateret non cōminabat. Quid si quis ex
emulis tue dignitatis cognitis magnitudinē cor
dis tui: aut suspicans forte paruitatē ad suspicati-
ones superserit rumusculos tales ꝓ exagitatione
turbida suscitanda ꝑ quē omnia sibi suspecta fie-
rent: ac ꝓinde certū discrimen intrares: sic aprum
vani catuloꝝ latratus a tuto cubili remouēt ꝛ offe
runt enecandū: sic qui timet pruinā/ irruet sup eū
nix: sic postremo trepidantes auicule in veros la-
queos cadūt ob inanem motarū plumarū formidi
nē. At uero suspitionib⁹ his reiectis ne ab eis quā
reprobamus capi videamur: audire te videor ꝛ di- P
cere: q̄ viam equissimā obtulisti/ viam ꝯuentionis
in quā totus etiā cetus cardinaliū primitus ꝯde-
scendit. Uiam p̄terea quā appellas iusticie: viam
primā pater sancte nōdū quasi repudiasse cogno-
ui: nisi q̄ ꝑ se insufficiēs apparebat: propter qd vl-
terior oblatio vie cessionis querebat: ad quid ita?
nimirū vt tantus apparatus ꝯuentionis nequaq̄
fine cōgruo fraudaret: qui finis ex oīm quos ꝯsu-
lumus ꝛ alioꝝ pene omniū iudicio nō aliter cōmo-
de q̄ per vtriusq̄ ꝯtendentiū cessionē haberi spera
batur. Sufficiebat autē (vt tibi visum est) oblatio
tua generalis ne eadē facta in particulari cornua
daret aduerse parti tanq̄ diffideres de iure tuo qui
tam leuiter cedere spopondisses: sed nō fallit/ non
irridet inspector cordiū deus: sapiēs (vt quidā ait)
vitā suā non populari rumore/ sed cōscientie veri-
tate metit. Quid si quidā imperiti aut superbi aut
maliuoli tuā hāc humilitatē sanctissimā/ tuā cha-
ritatē christi imitatricē/ tuū zelū feruentissimū in
oblatione spontanea vie cessionis sinistre detorsis
sent vt formidas: alij sup numerū plures/ grauio-
res insup/ tum fide/ tum amicitia tua/ tū pietate ca-
tholica te hec agente collaudassent vtētes salomo
nis iudicio: q̄ verā habuisses maternā charitatem
q̄ infantē christū viuū in ecclesiastica sede sua alte
ri cedere maluisses q̄ diuidi. ¶ Ceterū iā nō parꝝ
vrgebat te prestitum iuramentū: nisi glossis corru
ptis aliqs illud fedare voluerit aut dicere q̄ q꞉ in
deteriorē exitū vergebat nō erat obseruādū: absit
pater vt nos oēs tue obedientie filij iudicauerim⁹
vnanimiter: vt q̄ discors sit nescio/ q̄ via cessionis
ceteris eminebat/ eratq̄ȝ sctā ꝛ deo accepta si ipsa
sub iuramēto ꝓmissa nequiret salubriter vel offer-
ri vel exequi: quid verisimilius est decipi vel vnū
vel vniuersos? qd ꝓbabilius falli paucoꝝ ꝯscienti
as vel oīm? Addo q̄ si errasset vniuersitas obediē-
tie tue in hac sententia: nihilominus pastoralis pie
tas astringebat te potius cōdescendere nobis pie
errantibus q̄ ola tam certe turbationi exponere:
quippe ad hūc intellectū vere enūciatū est q̄ cōis

error facit ius. Non enī p̄sumere debueras oēs
ad tuā sententiā citius attrahēdos fore q̄ ad ali-
oꝝ iudiciū te vnicū vl admodū paucos tecū posse
ꝯuerti. Nā hoc vltimū liberū tibi erat nō alterū:
obsistentib⁹ tot capitibus quot sūt ꝯuenisse in vnā
vie cessionis oblationē: nōne miraculū est ꝛ pene
diuinū? ¶ Opponet demū aliquis patere satis- M
nunc q̄ inutilis ꝛ cassa fuerit hec via cessionis que
nihil hacten⁹ ꝓ pace valuit opari. Hoc argumē-
to viā ꝯuentionis aut illi⁹ quā nolas iusticie lice-
ret inculpare: quā nihil adhuc ꝑfecisse cognosci-
mus. Sed non accepte sunt rńdebis he vie: ideoq̄ȝ
nō tentate: ita certe nec viā cessionis acceptasti: cu
ius intererat eandē primitus offerre. Eandē dico/
totiēs ante papatū per te pater vētilatā laudatā ꝛ
fere ꝓ vnica cōmendatā: q̄ si p̄sumit ꝓ via ꝯuenti
onis aut altera si fuissent acceptate q̄ dedissent pa
cē ecclesie: multo ampli⁹ hoc existimare cōuenit de
acceptione libera via cessionis: q̄ si post oblatio
nē tuā charitatiuā altera ꝑs cōtumaciter renuisset
peragere: ipsa de se suaq̄ȝ salute vidisset: tu libera-
tus nobiscū/ tu gloriosus/ tu ab oībus re nole be-
nedictus euasisses. ¶ Uerꝝ ignosce pater sancte si
nimis vrget celsitudinē tuā multiloquiū zeli mei:
talia ego nō ad dānandū sed hortandū ꝓnuncio:
quatin⁹ qui pacē ecclesie ꝓsequūtur non inculpes
sinistris interp̄tationib⁹: quasi deprauato aīo er-
ga te vel dignitatē tuā moueat: quatinus p̄terea
ꝯdescendēte te capite nostro ad humilē membroꝝ
voluntatē instar christi ambulemus oēs vno alo:
vno passu/ vna via/ donec occurrat nobis paꝝ vera
in eo q̄ fecit vtraq̄ȝ vnū: dño nostro iesu christo q̄
est deus bñdictus in secula. ¶ Quid supest agere
o sorores: dū pars luerit vtraq̄ȝ causas/ tum excu
sationis ꝓprie/ tum accusationis aliene? qua rōne
pōt hoc fieri etiā si tu beniuolētia tāto nisu conare
ris vt ꝑs excusanda cēseret: sed neq̄ȝ in tā ꝯtrarijs
iudicijs videri possūt accidi. Et o sanctissima ma
ter ecclesia cui sententie interim cessura es: quā am-
plexaberis/ quā ꝓbabis? christiana respublica iter
has ꝯtentiōes anxios ꝛ incertas qd aget? interea
quo se vertet/ quali poterit regimine gloriari? Dū
dū ꝯtendentib⁹ Pōpeio ꝛ Iulio cesare ciuilibus
armis romana respublica neutrius partē ꝓbans
remāserat in medio desolata cū Catone q̄ nulli si-
milē parti fauēs erat. Ita enī dicit Seneca. Utrū
iā sile sit in schismate nostro tāto deteriori/ q̄nto
aīe mors q̄ corpis plus horroris hȝ nō determino:
vtinā veniat dñs qui illūinet abscondita tenebra
rū: ꝛ posita in lucē cōpleat in ope: parū quidē vide
re est si nō dat opari. Hoc quidē solū relictū vide-
tur: vt q꞉ cū ignoramus qd agere debeam⁹ huma-
no cōsilio/ confugiam⁹ ad diuinū: nisi vobis aliud
o sorores videat. ¶ Beniuolentia. Mihi beniuo
lentie idē prorsus est iudiciū frater: vt nullis accu-
sationis maliuole sicut obseruare (nisi me fallit amor
tui) studuisti cōuertamus nos ad dñm: quatin⁹ ad
nos conuertat. Ambulans sup aquas p̄sentis flu-
ctuationis/ ventisq̄ȝ imperās ꝛ mari: ꝛ fiat eo iubē
te trāquillitas: quid tacita recogitas soror nostra
discretio; dic ꝛ tu qd censes agendū. ¶ Discretio

Ego ꝟo hoc idem nihilominꝰ nec tentari videat deus: conari decet nos ad laborē si forte piis attētationibus aspiret deus vires. ¶ Zelus. Verissime suades ꝑ meā fidem o soror discretio saluberrime ⁊ diuine: vis igit vt ea ꝑlia q̄ penes nos seruamus recōdita sup hoc negocio ꝓferamus in mediū: tum de medio pacis inueniēdo/tum de cōsilio sic vel nō celebrādo/tum de pape accusatione ⁊ excusatione cū reliquis: illoꝝ eni inspectio dare posset occasionē sapientibus ꝓfundiora cogitandi.

¶ Discretio. Video te frater ad ingeniū redis totus flāma es: nequis non velle foras erūpere: scio q̄ tu loq̄ris: illa quodā impetu magis ꝓiecta sunt ꝙ digeste ordinata/sine stilo/sine limitatiōe. Attñ si ita ferr animꝰ tuus nec cōpesci pōt: tu in alia nobiscū concione ea ꝓpone/nos secedere ad alia tēpus vocat ⁊ verba tua (vt aspicis) iā popularis cōtionā scholasticus censurā curia regalis expectat tuā rem ergo age ⁊ bene habe. ¶ Zelus. Polliciti memor obediētia vltro: ⁊ tu bene habeas soror: nec vllo vnꝙ in negocio me desere/tuo quoq̄ spū o germana beniuolētia ꝑaul ols a nobis ⁊ ceteris maligna peruersitas exturbet ⁊c̄.

Epistola christianissimi regis francie iustificatiua subtractionū factarū a petro de luna: nō obstante obedientia suo predecessori ⁊ sibi quādoq̄ prestita.

Karolus dei gratia francoꝝ rex vniuersis christifidelibꝰ salutē in dn̄o: ⁊ ad eā quā summope desyderamꝰ ecclesiasticā vnionē vnanimit aspirare. Pax ecclesiastica q̄ sub vnico ⁊ certo christi vicario ꝯiungere debet vniuersa mēbra populi christiani ſm ipsius christi ⁊ apostoli sui documentū dū olim post mortē felicis recordationis Grego. pape vndecimi cōturbari cepisset: dūq̄ schisma perniciosum monstrū horrendū ingens in eadē ecclesia suboriri cerneretur ex causis toto orbe notissimis: christianissimus tūc ac ꝑclarissime memorie ꝓgenitor noster Karolus quintus suasus multis vehemētibusq̄ rōnibus deliberauit adherere ⁊ obedientiā prestare illi quē collegiū cardinaliū iureiurādo asseruit in vita ⁊ in morte: atq̄ publicauit se canonice in summū pontificē ⁊ verū christi vicariū sponte ⁊ cōcorditer elegisse.

¶ Arbitrabat nāq̄ verisimiliter idē progenitor noster vt erat totus feruēs in zelo domus dei: ⁊ ex sua fide pia alios diiudicans: q̄ ceteri ꝑncipes ac ꝑlati cū vniuerso clero ⁊ populo ꝓtinus obedirēt consimiliter: dū electionē hmōi per collegiū prefatū cardinaliū sufficiēter eis innotesceret: rite fuisse celebratā: sed aliter euenisse dudū iam deploramus: neq̄ eni potuerunt vsq̄ hodie dicti cardinales hoc ipsum. Nos idcirco cernētes experiētia/tēporeq̄ docētibus q̄ hec obediētia prestita inualida erat ad tollendū funditus schisma pestiferū qd̄ in exitium grauissimū pacē desyderatissimā ⁊ optimā deiecerat: deliberamꝰ eandē pacē ad propriū cubile suum qd̄ est ecclesia velut ad suā regionē ꝑ alias vias totis conatiū viribꝰ reducere: hinc cōcilia crebra/hinc legationes laboriosissime ac sumptuosissime ꝑ om̄es pene christianitatis regiones frequentare: tandē aspirante deo via cessionis vtriusq̄ contendentiū ꝓ reuersione pacis turpiter exulantis inuēta est cōpendiosior absq̄ vlla dubitatione expeditior indicata. Hanc ꝓinde viā cū om̄i solēnitate ꝑsentari fecimꝰ successori illius cui ꝓgenitor noster (sicut diximꝰ) obedientiā prestiterat quā obedientiā ideo maxime postmodū ab eodē successore ꝓ tpe subtraximus: q: non satis aperte ꝑ vie cessionis cōpendiū videbat velle pacē reducere/postpositis disceptationū interminabiliū anfractibꝰ ⁊ ingressibilibꝰ aliarū viarū labyrinthis. At vbi visus est nobis ad salubriora se cōuertisse cōsilia rursus absq̄ om̄i mutabilitatis culpabilis nota obediuimꝰ eidē: ita tamē animo nostro gerentes: si ⁊ ꝙdiu hec obedientia nostra nō obstaret ecclesiastice vnioni: quēadmodū in cōcilio vltimo ecclesie regni nostri meminimus satis datū intelligi neq̄ eni voluimꝰ vnꝙ scienter (neq̄ fas esse credimus) obedientiā prestare cuiꝙ mortaliū in pacis vniuersalis ꝑiudiciū/in schismatis fomitem/in discordie instrumentū. Et o salutifer christe ꝑnceps pacis/ꝙdiu iam quesiuimꝰ pacē ⁊ non venit. Expectauimus tēpus medele: tēpus. s. iurate ꝯuentionis vtriusq̄ ꝯtendentiū ꝓ cessione celebranda: et ecce turbatio. Aduertite hec dn̄i principes christiani quibꝰ est dolori talis/tantaq̄ matris dissipatio. Attendite insuper vobis ⁊ vniuerso populo christiano vos sacri pontifices in quo posuit vos spūssanctus episcopos regere ecclesiā dei quā acquisiuit sanguine suo. Attēdite quesumꝰ/nolite dissimulāter agere: vbi depopulat gregē christi miseris modis/tēpestas hec seuissima horrēdaq̄ vorago. Exurgat in vnū populus vniuersus tollere de medio sui deformissimū hoc portentū vnde fit in opprobriū hostibus incredulis ꝓpriisq̄ animabus dānationis eterne discrimē apertum decidat vel inuitus vnus aut alter: Imo vtriq̄ ꝯtendentiū ab occupata sede petri potius ꝙ vnitas eoꝝ ꝯtentione depereat. Nā dū neutri populꝰ obediet/neuter amplius de primatu vel frustra cōtendet: neq̄ audiet vltra vox illa crudelissime femine: nec mihi nec tibi/sed diuidatur: sed illa pie matris: date illi infantē viuū. Nos ꝟo qui nihil ita post ale salutē desyderamꝰ ꝙ videre serenissimā pacis faciē nostris effulgere tēporibꝰ/iudicamꝰ ex premissoꝝ ⁊ similiū ꝯsyderatione nulliū ad ꝑsens patere validius in tā desperato malo remediū/ꝙ q̄ neuter cōtendētiū aut sibi forte successoꝝ prestet deinceps obedientia a populo christiano: deficiēte siquidē fomēto tantus ignis iste infernalis in se tandē deficiens dāte deo collabet. Quapropter ꝑcedentibus ⁊ habitis sup hoc vicibus repetitis/magnis ⁊ maturis deliberationū ꝯsiliis cū sapientibus peritis ⁊ deuotis hoibus deū ⁊ eoꝝ salutē gerentibus ꝑ oculis. Nos vt ecclesia regni nostri ac delphinatus vienēn. pro nobis ⁊ subditis nostris eorundē regni ⁊ delphinatꝰ decreuimꝰ talē amplecti neutralitatē in festo ascensionis ꝓxime venturo: nisi interea nobis vltro pax aduenerit/ꝓcessuri nihilo-

minus vlterius assidua sollicitudine cū aliꝭ prin-
cipibus ꝛ catholicis oībus / donec exulso scbisma
te pax plantet᷑. Q, si mirabunt᷑ forsan aliqui ex ali
ter affectatis vnde nobis ista licent: attendāt poti
us ꝙ hāc nobis legē facit ipsa que legē nescit du-
ra necessitas: immo ꝛ filialis pietas q̄ per medios
etiā ignes ꝛ gladios matrē talem ita collaborantē
eripere conaret᷑. Ecce morbꝰ inueteratus ꝛ putri-
dus qui ex fomētis leuiorībꝰ in deteriora quotidie
velut cancer serpit: si ergo ferramentū cauterizās
adhibeat᷑ / nullus recte culpauerit. Demū cū pro
hac neutralitate in vnū tractanda ꝑncipes ac ma
gnates vtriusꝙ obediētie cōmoda celeritate con-
gregari nō possent: nullos suo quesumꝰ contēptui
deputet ius partis nostre: quā ꝓbabilissima rōne
ꝑlibatus ꝓgenitor noster ꝛ nos hactenꝰ fuimus
insecuti: in hac neutralitate condēnatū vel depres
sum: cū nunc nō de iure huiꝰ vel illius / sed decedē-
do iuri vero vel ꝑtenso ꝓ vnione cōsequenda res
agat᷑. ¶ Quāobrē vos oēs ꝛ similes hortamur in
christo: ꝛ per eā quā de īmaculata sponse sue eccle
sie laceratiōe feda cōpassionē geritis obtestamur:
arripite nobiscū validū hoc ꝛ efficax sicut expecta
mus in dei virtute pestis huiꝰ exterminiū: vt dene
gatio hec obediētie vtriusꝙ ꝯtendentiū afferat no-
bis tandē ꝑpetuā vnanimē q; obedientiā sub vno
ꝛ certo christi vicario: quatinꝰ seruiamꝰ deo ī pul-
chritudine pacis ꝛ reqe opulēta. In q̄ꝝ olim fidē ꝛ
testimoniū ꝑsentes lrās nostri sigilli fecimꝰ muni-
mine roborari. Datū parrhysiꝰ die. xij. Januarij.
Anno dñi. M. cccc vij. ꝛ regni nostri. xxviij. Finis.

Eiusdem sermo habi

tus coram concilio constañ. in dominica qua erat
festum sancti Antonij.

c NVptie facte sūt
in chana galilee ꝛ erat mater
iesu ibi. Scriptū est originali-
ter Joā. ij. et recitatiue in euā-
gelio dñice currētis: qđ ad ho
norē gloriosissimi patris An-
tonij cuiꝰ hodie celebritas agit᷑ inferius deducet᷑.
Sed dū nuptie facte sunt in chana galilee erat ma
ter iesu ibi. Assis ꝛ tu pia mater iesu nobiscū ī hoc
sacro ꝯcilij loco: vbi est mystice chana galilee: vbi
allegorice fiunt nuptie. Interpretat᷑ eñ chana ze-
lus / ꝛ galilea trāsmigratio. Est aūt hic zelus trās
migrationis / sed quo ꝛ vnde? Nimirū ex hoc mū-
do ad patrē / ex chana in hierusalē que edificat᷑ vt
ciuitas: quia peregrinamur a dño / nec habemꝰ hic
ciuitatē manentē / sed futurā inquirimus: q̄ est hie-
rusalē mater nostra. ¶ Uides inquit benedictissi
ma mater iesu: quemadmodū celebrat᷑ synodaliter
in hac mystica chana galilee in hoc sacro concilij
loco dignissima nuptiaꝝ christi iesu filij tui ꝛ eccle
sie copulatio. Ad q̄d ita? sane quaterꝰ ecclesia spō-
sa agni: neꝙ laceret᷑ amplíꝰ scbismate / neꝙ detur
pet᷑ erroribꝰ / neꝙ deformata maneat vitioꝝ fedita
te. ¶ Assis igit᷑ ad has nuptias o maria: Assit ꝛ fi
lius tuus iesus cū discipulis suis sanctis oībus in
uitatus ꝑcibꝰ a nobis: quo veniēte cōmutet᷑ obse-
cramꝰ apud nos assidētes ī his nuptijs aqua gra-
uis ꝛ insipida sapie terrene aīalis ꝛ diabolice: in vi
nū optimū sapie salutaris: qđ nos ebria quadā so
brietate letificet / corroboret: ꝛ sit ī nobis vinū ger-
minās virgines: hoc ē virginales / puras ꝛ ītegras
affectiones: impleant᷑ hydrie cordiū aqua lachry
mose cōpunctionis. Fiat hoc intercedēte te o sa-
cer eremi cultor antoni gloriosissime fili matris ec
clesie: ac in vniuersa terra nolatissime: cuiꝰ hodie
solēnitas celebrat᷑. Fiat ꝛ hoc insinuāte ꝛ petente
te btīssima ꝛ misericordissima mater iesu mater sa
lutis: quā ideo salutamꝰ depromētes suauissimū il
lud gabrielis epithalamiū / dū in palacio virginal᷑
vteri tui nupsit humanitati diuinitas: Aue gratia
plena dñs tecū. ¶ Nuptie facte sunt in chana ga a
lilee: ꝛ erat mater iesu ibi. Si dicā qđ sentio patres
apostolici / patres deo amabiles ꝛ spectabiles dñi
tanta mysterioꝝ ꝑsentis euāgelij maiestate: tanta
dicēdoꝝ numerositate suffundit᷑ ꝛ ꝑn ī mee mētis
acies inualida: vt quid primū dicā / quid omittā vix
discerno? Cadit in me illud Narcissi philocapti iu
uenis apud Nasonē: ꝛ ad fontē inopē me copia fe
cit. Ecce nup in ipso meditatiōis mee secreto dū
ꝑsentis euāgelij verbis intēderē apparuit ipm ve
lut fons illimis ꝛ nitidus fons vite verbū dei ī ex-
celsis: tanq̄ ꝑterea speculū quoddā purissimū sine
macula / sanctissimūq; ꝛ tale quale dicsit aliqđ esse
ꝑspectiui in quo relucēt ex vnꝰ corporis obiectu qua
tuor imagines speculo nō fracto. Uisa est nempe
mihi respiciēti ꝑsens euāgeliū quadruplex expositionis sacre scp̄ture facies: quasi totidē decore vir
gines / filie celestis sapie: quaꝝ noīa ꝛ officia quidā
metro cōprehēdit / dicēs: Litera gesta docet: quid
credas allegoria. Moralis quid agas: quo tēdas
anagogia. His itaꝙ q̄tuor imaginibꝰ insignitur
fons ꝛ speculū sapie diuine: his q̄tuor faciebus or
nat᷑ in vtroꝙ testamēto sacra scriptura: sicut figu
rat Ezechiel᷑ visio in animalibꝰ ꝛ rotis. Hec nēpē
duo testamēta sunt velut si sit rota in medio rote.
Allegoria fidē / anagogia spem / moralitas chari-
tatē / litera simul tria hec docet ꝛ edificat. Pruden
tiā allegoria in fide / fortitudinē anagogia in spe /
tēperantiā moralitas in charitate / iusticiam litera
sub appropriatiōe quadā tradit. Sapia eñ cuius
sunt filie / sobrietatē ꝛ prudentiā docet ꝛ iusticiā et
virtutē. i. fortitudinē ait Sapiens. ¶ Queret ali-
quis: quorsum ista: ꝛ quid obscuꝝ hoc sibi velit ex
ordiū respectu thematis huius: Nuptie facte sunt
in chana galilee: ꝛ erat mater iesu ibi: Dicā vt po-
tero diuersas siquidē nuptias intuitibus mee cōsy
derationis opponebat quadruplex ista species ex
positionis sacre scripture: quasi terras virginalis
suadēs vnaqueꝙ virgo quatinus de suis nuptijs
primū ꝛ potissimū haberet᷑ verbum.

¶ Litera corporales nuptias.
¶ Allegoria spirituales ꝛ sacramentales.
¶ Moralitas sensuales.
¶ Anagogia eternales obiectabat.
¶ Dicebat litera corporales nuptias honorabi-

liores esse q̃s dñs hodie signoꝝ suoꝝ exordio sua
q̄ p̄sentia cū matre ⁊ discipulis honorans ꝯsecra
uit: quaꝝ fuit prior institutio in paradiso terrestri:
nondū innocētie statu ꝑdito: quã ꝓphetauit pa-
triarcha prim⁹ Adã: ꝓpterea relinquet hō patrem
suū ⁊ matrē suã ⁊ adherebit vxori sue: ⁊ erūt duo in
carne vna ⁊c̃. Per quas nuptias implet̃ mundus
obediēdo p̄me iussioni: Crescite ⁊ multiplicamini
x ⁊ replete terrã. ❡ Dic igit̃ tu p̄dicaturus q̃les ho
dierne ⁊ qualiū ꝑsonaꝝ fuerint nuptie: et si Joan-
nes euãgelista ꝑut opinati sunt aliq̃: qua rõne po
tuit dici v̄go si nubere disposuit? Cur ibi fuerit ma
ter iesu: q̃ vagari/q̃ misceri cū ludētibus nõ noue-
rat? Cur illic inuitati iesus ⁊ discipuli quib⁹ sobri
etas ⁊ moꝝ grauitas erat amicissima: ⁊ q̃les disci
pulos cū nondū p̄dicaret/habebat? Nunq̃d virgi
nalis marie sponsus ioseph interfuit: ⁊ si non/que
ratio? si sic/cur tacet̃? Cur velut austere rñdit iesus
matri verecūde petenti ⁊ dicēti: vinū non habent?
quid mihi ⁊ tibi mulier nōdū venit hora mea. Ho
ra q̃lis erat illa christe tanq̃ aliq̃ tu fati necessita-
te tenerens. Expone p̄terea q̃le fuerit vinū illud: ⁊
q̃liter ex aqua factū: ⁊ si rubeum fuerit/iuxta illud:
Aque rubescūt hydrie? Cur vinū bonum ⁊ ita ine
briatiuū ꝓpinauit cõuiuis iesus q̃ postmodū ius-
sit vt nõ grauarent̃ corda nostra crapula ⁊ inebri-
etate? de qua tñ ebrietate loquitur hic ad sponsum
architriclin⁹: quasi nõ reprobet eã in ꝯuiuijs s3 sua
deret. Ois hõ primū bonū vinū ponit: ⁊ cū inebri
ati fuerint: tūc id qđ deterius est ⁊c̃. Rursus h3 q̃sti
onē/si nuptie ioseph ⁊ marie fuerint t̃pe suo hodi-
erno more iudeoꝝ ⁊ pene omnigentiū solēniter ce-
lebrate: qđ vtiq3 faciendū esse videt̃. Non eñi fuit
clādestinū matrimoniū/s3 legitimū. Itaq3 ioseph
post desponsationē Marie in hierłm: primo susce
pit eã. Postmodū in familiarē ꝯuictū more gētis
sue secūdo: deinde tertio post annūciationē ange-
licã Joseph sup ea certificatus a maria ⁊ ab ange
lo in somnis: fecit iuxta textū euangelicū sicut p̄ce
pit ei angelus: ⁊ accepit Mariã ꝯiugē suã: accepit
intelligite ritu solēni nuptiaꝝ: que acceptio fit con
uētio illa de qua Mattheus: Anteq̃ ꝯuenirēt inuē
ta est (nõ dubiū quin a Joseph) habēs in vtero de
spūscõ. Non quidē ex vteri tumore cognouit hoc
ioseph: eoꝝ honore saluo qui oppositū scripsisse ⁊
pinxisse vident̃. Quid eñi scandalosi⁹ apparuisset
iudeis conuenientib⁹ ad celebritatē nuptiarū ma-
rie/q̃ videre tumescentē eius vterū. S3 hec in epi
stola quadã sup celebratione virginalis ꝯiugij io-
seph ⁊ marie latius notata sunt. Postremo quare
dicit̃/hoc initiū esse signoꝝ que fecit iesus: nunq̃d
ante caruisse miraculis: nunq̃d ociosus fuisse cre-
dendus est? ❡ Litera virgo semꝑ integerrima: q̃
y semꝑ verissima: ceteris autoritate prior/ qua vacil
lante reliq̃ue nõ subsistinerēt conquirere suadebat
hec ⁊ similia: cũ soror eius allegoria ꝓfundissimo
intelligētie spiritu plena subintulit: p̄ferende sunt
(crede mihi) spūales/sacramētalesq3 nuptie: q̃ sunt
christi sponsi ad ecclesiã sponsam: quaꝝ fit ꝯiuiū
in tēplo ecclesie: cõmunione panis ⁊ vini in sacra-
mēto altaris. He fuerūt initiate in p̄mo instãti in-
carnationis in thalamo vteri virginalis ratificã-
te in instanti mortis christi ꝑ aquã ⁊ sanguinē: ⁊ cõ
summabunt̃ in instãti eternitatis ꝑ felicitatē perpe-
tuã. Unde sicut res ꝑfectior est q̃ sit signū eius: sic
has nuptias digniores esse q̃ corꝑales fateri ne-
cesse est. Uñ qđ dicat apl̃s de corporalib⁹ nuptijs
audi. Sacramentū inquit hoc magnū est signū: si
gnum. s. rei sacre: sed q̃liter ⁊ quõ? in christo dico ⁊
ecclesia. Figurat̃ celebriter hec desponsatio in solē
nitate dedicationis tēpli materialis: ⁊ exprimitur
a ioãne in Apoc. dū dicit se vidisse hierusalē nouã
descendentē de celo tanq̃ sponsam ornatam viro
suo. ❡ Qualiter aūt matrimoniū ade ꝑ statu ino
cētie si nõ peccasset: quõ p̄terea virginale ꝯiugiū
ioseph ⁊ marie nunq̃ ꝯsummatū p̄signauerint sa-
cramētaliter matrimoniū christi cū ecclesia docere
paratus sum dicit allegoria: si ⁊ dū studiositas spe
culatrix familiaris nostra quesiuerit. Pausare vi-
debat̃ allegoria dū verbū sumpsit soror eius mora
litas prudētissima ⁊ tota s̃m nomen suū morigera
suadens cõmemorari debere nuptias sensuales.
Nõ quidē vt exerceãtur (ꝓcul hec impietas) sed vt
fugiant̃ ab hominibus/q̃ in abominabili ꝓstibulo cõ
cupiscentie: ⁊ in volutabro luti carnalis fedissimo
spurcissimoq3 fiunt: dū ꝯtrahit animalis hõ cū sen-
sualitate seu ꝯcupiscētia sensuali. Initiat̃ autē ma
trimoniū hoc adulteriū in illecebrosa cogitatiõe.
Ratificat̃ in ꝯsensu ꝑo vel interp̄tatiuo. Consum
mat̃ in opere voluptatis libidinose/que feda est/q̃
deformis/feralis ⁊ sordida: exosa tandē et penosa:
Propterea singulariter precepit Isaac/ia. ob filio
suo ne acciperet vxorē de genere chanaan. Chana
an interpretat̃ erubescēs: ⁊ quid erubescēdū queso
magis ipsa libidinū vili voluptate: cui⁹ sunt exit⁹
odiosi/tristes ⁊ amari/qui plus aloes q̃ mellis ha
bent? Figurat hoc nobis Amon: qui nimio amo
re sororis sue Thamar succēsus ꝓcurauit eius cõ-
cubitū: sed nefario oꝑe ꝯsumato audi quid sequit̃
⁊ exosam habuit eã: ita vt maius esset odiū quo eã
oderat/amore quo eã dilexerat. Fugiēdas igit̃ do
cetu nuptias istas inquit moralitas: q̃m euenit sꝑ
in eis illud Machabeoꝝ: Cõuerse sunt nuptie in
luctum: ⁊ vox musicoꝝ in lamentū. Ecce tamē q̃ re
pleuerūt mundū sordibus suis: q̃m corrupit om̃is
caro viã suam: ita vt que in aperto ⁊ q̃ in occulto fi
unt turpe sit dicere: ita vt vix etiã in ꝯfessione pos-
sint extorq̃ri: nisi obstetricante manu diu coluber
tortuosus extrahat̃ a corde. Cur eñi Sodoma inter-
pretat̃ muta: nisi q̃ mutos sine cõfessione ꝯsueuit
p̄cipitare in stagnū sulphuris ardentis: cui⁹ fum⁹
tormentoꝝ ascendit in secula. Has a puero nupti
as sordidas libidinis execratus Antonius suspi-
rauit cū p̃ã. Quis dabit mihi pennas sicut columbe
⁊ volabo ⁊ requiescã. Ecce elongaui fugiens (secu
re sane sicut ioseph procacē fugit egyptiã) ⁊ mansi
in solitudine. ❡ Ad hanc de Antonij solitudine3 z
cõmemorationē/qui totiens in anagogicus rapt⁹
est mentis excessus: exorsa est quarta soror anago
gia nil mortale sonans ⁊ diuinã in facie mõstrans
originem: hec ad celestia librans oculos tracto ex
imo pectoris deuoto suspirio suggere mihi vide-

battur ⁊ dicere: Eia quid hesitat anim⁹ tuus: quid
vacillat dubius an in priorib⁹ nuptijs vel in meis
plus habeat insistere sermo tuus. Certū tene nup
tias meas eternales esse: de qb⁹ in Mattheo: Ue
nit sponsus ⁊ que parate erāt intrauerūt cū eo ad
nuptias. Et clausa est ianua. Et in Apoc. Gaude
amus ⁊ exultemus ⁊ demus gloriā deo: qr venerūt
nuptie agni: et vxor eius pparauit se ⁊ datū est illi
vt operiat se byssinum splendēs ⁊ candens: byssinū
eñ iustificationes sunt sanctorꝫ. Sequit: beati qui
ad cenam nuptiarū agni vocati sunt. Audi tu reco
gitans ⁊ suspira/audi suspensus cor ad celestia ex-
emplo Antonij: cui⁹ interpretatio sonat sursum te
nens. Sed qui eñ ad cenā agni vocati sunt/ita ve-
re beati: si tñ vocati venire vel non tardauerint vt
fatue virgines: vel nō contēpserint sicut ille q eme
rat villā mūdane vanitatis: alter iuga boum ter-
rene curiositatis: alter qr duxerat vxorem/de qua
nūc soror moralitas loquebat pessima: que est cō-
cupiscentia carnalis voluptatis. ¶ Ita est p meā
fidem (subintulit cōfestim moralitas/⁊ erat acris
in vita) hec carnalis voluptas pessima est mere-
trix. Figurat eñ Dalila seductrix/que Samsonē
accīsum ⁊ debilitatū tradidit hostibus philisteis:
ac relicto eo perfida pximus copulata est alteri vi-
ro. Ibi igit nec vt spero fidem aliquā in tali cōiu-
gio carnalis concupiscentia cōtrahit ad interitū.
Sed neqꝫ ibi sacramentū est/sed execramentū.i.ex
ecrande rei signū: scꝫ adhesionis anime cū demo-
ne. Neqꝫ proles deniqꝫ/quoniā qui tenet eā iuxta
verbū Job/pascit sterilē que nō parit. Porro de-
ficit vinū deuote cōpunctionis in nuptijs eius: qr
non est mater iesu ibi: neqꝫ vocatur iesus cū discipu
lis suis ad eas: sed nec vocatus interesse dignare-
tur: nimirū si fugit eas Antonius. ¶ Loquebatur
hec moralitas dū visa est anagogia parū perferre
moleste q suam de nuptijs eternalib⁹ orationē in
terruperat. Mox etiā litera/mox ⁊ allegoria cōten
dere parabant (vt ita loquamur humano more) al
tera alterā preuenire locutura prius vnaqueqꝫ de
nuptijs suis integro perfectoqꝫ sermone. ¶ Tunc
ego: quiescite pcor interim vos germane diuineqꝫ
sorores. Nolite tumultuari/nolite cōtendere/ne
fortassis dicendorꝫ ordo turbetur: nihil egre tuleri
tis/satis id mihi fuerit hacten⁹ vos reuelasse ocu-
los meos vt consyderarē mirabilia de lege domi-
ni: animaduerto quippe velut vnā esse faciem om-
niū vestrū: quoniā nuptie tue corporales o litera si
gnificāt ⁊ sacramētales ecclesie/⁊ spūales gratie/
⁊ eternales glorie: ex quarū pulcherrima purita-
te patet execratio nuptiarū sensualiū: quales iure
suo detestat moralitas. ¶ Rursus allegoria ma-
nuducit ad anagogiam ⁊ ad vtrāqꝫ litera moralí-
tasqꝫ subseruiunt. Similiter videre est in singulis
faciebus vestris. Relucet attamen peculiariter in
litera facies hois: quoniā solus inter animalia li-
teris ⁊ historijs vti nouit. ¶ Relucet in allegoria
facies leonis ppter fortitudinē illius quā edificat
fidei: nonne leonina tibi videt ista fortitudo q vin
cit mundū: hec tamen est victoria q vincit mundū
fides nostra. ¶ Relucet in moralitate facies bo-
nis pter tēperantiā et domabilitatē laboriosam/
quā docet nos. ¶ Relucet tandē in anagogia p-
prijssime facies aquile supeminens: qm edocet per
spem ad celestia leuare sursum corda. ¶ Cōpies-
sa est his auditis sororia quelibet disceptatio fi-
liarū sacre sapiētie: que sue sunt quatuor exponēdi
scripturā sacrā modi: age inquiūt vtere deinceps
p arbitrio tuo nobis olb⁹ et singulis abent liuor
omnis: neqꝫ suborietur murmur vllū. Deduc vt li
buerit vba thematis tui: Nuptie facte sunt in cha
na galilee: ⁊ erat mater iesu ibi. ¶ Ast ego patres
sapientissimi.p. orthodoxi ⁊ honorabiles domini
decreui me cū plus de reliquo procedere iuxta do
ctrinā allegorie: que qđ credendū est/instruit ex
his que litera tradit esse gesta. Mouet pcipue con
syderatio sacrosancti hu⁹ generalis concilij repre
sentātis ecclesiā quā in fide desponsauit sibi chri-
stus: De quo Joānes baptista: Qui habet sponsā
sponsus est figuratus in sole qui est tanq sponsus
pcedens de thalamo suo. Hic sponsus oīa condi
dit/oīa reparabit pter ꝯiunctionē nuptiarꝫ ista
rū. Nam pter nos hoīes ⁊ pter nostrā salutem
descendit de celis. Propter quā ⁊ alias rationes
dictus est etiā a philosophis homo finis omniū
sub deo. Initiant autē he nuptie p gratiā/fidem ⁊
spem in psenti de futuris bonis. Ratificātur per
adeptionē prime stole in animab⁹ sanctis. Consu
mabunt in die nouissimo per possessionē stole du-
plicis/anie ⁊ corporis. Uel dic aptius q matrimo
niū istud initiatū est in pmissione facta sanctis pa
tribus. Hinc dicit in Apoca. q agnus occisus est
ab origine mūdi. Ratificatū fuit in incarnatione
quādo verbū caro factū est. Consūmatū in passio-
ne postq christus dixerat: Consūmatū est. Unde
Aug⁹: Nubit sponsa dū sponsus morit. ¶ Figu-
rat hoc Eua de Ade dormientis latere formata.
¶ Petet aliquis quale ꝯuiuiū habent he nuptie?
Habēt quasi prandiū matutinū in ꝯuiuio eucha-
ristie vbi est vinū anime purissimū sanguis christi
ꝯuersione mirabili. Unde dauid exultabundus in
figura gloriabat: Parasti in ꝯspectu meo mēsam.
Sequit: Et calix me⁹ inebrians q pclarus est. Ha
bent cenā vespertinā indeficientē in cōuiuio cele-
stis glorie: vbi beati sunt (prout allegauit anago-
gia) qui ad cenā nuptiarū agni vocati sunt. Cōfor
miter hoc ad legisperitū dicentē christo: Beatus
q comedet panē in regno dei: vbi etiā vinum bibe
tur nouū: teste christo: dū torrente voluptatis tue
potabis eos dñe. ¶ Pergebat meditatio cordis
mei allegoria duce lati⁹ disserere de nuptijs istis
ecclesie ob reuerentiā hu⁹ sacrosancti gñalis con
cilij: dū affluit studiositas speculatrix/vna ex ancil
lis sapientie familiari dilectione sibi gratissima.
Hec tota videbat alacris ⁊ leta: eā quippe nouiter
introduxerat rex ⁊ architriclinus in cellā vinariā
de qua pclamans inuitat sapiētia: Bibite amici ⁊
inebriamini charissimi. Istic biberat studiositas
sobriā ebrietatē spiritus: que more suo multa con
quirēs nominatim sup his nuptijs hodierne diei:
nūc a litera/nūc ab allegoria/nūc a moralitate/nūc
ab anagogia in modū tetralogi. ¶ Stetit tandē

magis: quoniã ita me velle conspexit in allegoria/ cui verbum dirigens dic inquit o doctrix optima. ¶ Primũ quib⁹ adornata est dotibus ecclesia sponsa a christo sponso suo? Deinde qualis est habitudo christi sponsi ad ecclesiã sponsam? Rursus vice versa qualis est habitudo sponse hui⁹ ad spõsum suũ/ ad eius vicariũ quẽ appellamus summũ pontificem? Amplius quarto qualiter & ꝙ vtiliter de⁹ carnale coniugiũ voluit bmna spũalis signũ esse? Subinde quo pacto moralis ecclesia spũalem significat: sic vt mutuas sibi laudes & noĩa cõmunicent? Demũ sexto quibus modis & locis sacre scripture figurant͂ he nuptie christi & ecclesie. Quibus expeditis pergã ad reliqua. ¶ Verũ recte admones o religiosa deuotio celebritas est hodie gloriosissimi & toto orbe famatissimi patr͂ Antonij: cuius vita tot admirandis ornata virtutib⁹ fulsit: vt magna sit institutio/ magnũ exemplar & forma bone vite & fidei. Antoniũ scire quis fuerit. Quãobrẽ interseras precor: non dicã omnia (hoc itaqꝫ fieri nequit) sed vel pauca laudũ suaꝝ preconia: vt in tali filio glorificet͂ mater eccl̃ia: in cui⁹ mirificationẽ manifestauit gloriã suam christ⁹ sponsus ecclesie.

¶ Habet scio litera gestoꝝ suoꝝ questiones non inutiles nec infimas: quas perscrutatura sum ego studiositas si & dũ vacauerit: sicut de cõparatione vite solitarie & eremitice cũ laudib⁹ suis ad cenobicam: & vite actiue ad contemplatiuã/ & prelatice ad religiosam. Si beatus Antonius sacerdos fuerit. Si subiectus in ordine hierarchico ꝓlatis maioribus & minorib⁹: sicut tradere videt͂ Dionysius in ecclesiastica hierarchia. Habet ꝓinde dubiũ si discrete sumit͂ eremi solitudo in feruore nouicio: qui est sicut vinum nouũ sine spiraculo. Hec eñ reprobasse videnť sancti patres: qm̃ plurimũ habet hec vita solitaria aduersarie & impugnatorie tentationis: put ex his q̃ passus es didicisti o athleta strennuissime sacer Antoni/ nunc in flagellatione etiã visibili demonũ/ nunc in mille insidijs astutiarũ suaꝝ: sup quib⁹ astutijs infallibiliter agnoscẽdis & distinguẽdis: si dabilis est ars certa dignum est inquisitione. Habet rursus questionẽ litera de hypocẽtauris & satyris. Satyri sunt qui pedes habent capriuos/ frontem cornutã/ nares aduncas. Hos inuenisse memorat͂ beatus Antonius dũ ad visitationẽ primi eremite Pauli solus pergeret ꝑ vastam illã eremi solitudinẽ: dũ fuerint vel bestie vel monstra eremi/ vel calodemones/ aut cacodemones: iuxta platonicoꝝ locutiões/ aut homines: suadet͂ hoc vltimũ: quoniã ipsi stridore quodã frẽdentes se in christũ credere confessos Hieronymi
A refert narratio. ¶ Sed his interim & similibus silētio pressis questionib⁹: illo pergas oro quo sanctificata es ordine/ o allegoria. Quod annuẽs ipsa/ delector inquit in ꝓmis o studiositas cultrix sapientie/ ꝙ fidem/ ꝙ religionẽ/ ꝙ deuotionez tuã/ ꝙ zelum sciendi sedula monstras: nihilominus ꝙ arta sit hora loquẽdi vides. Expediã de ꝓpositis q̃ntum dabit͂. Reliqua vo que iam apud me dictata teneo scriptis interseram. ¶ Habet igitur prima questio tua quib⁹ adornata est dotib⁹ ecclesia spõsa a christo sponso suo? Et dotes offerũt in munere. ¶ Offert se dos ingis fecũditatis: ita vt nõ deficiat vsqꝫ in finẽ generatio sua. Iurauit hoc christus: Amen quippe dico vobis nõ preteribit generatio hec donec oĩa fiant: loquit͂ de apostolis & discipulis: quib⁹ & ascendẽs in celũ/ dixit: Ecce ego vobiscũ sum vsqꝫ ad consumationẽ seculi. ¶ Dos altera est plenarie potestatis: tante siquidẽ si credis Augustino quantã habet sponsus suus/ & quãtã decuit & vtile fuit habere talẽ sponsam iure nuptialis copule. ¶ Habet licet summ⁹ pontifex plenitudinẽ potestatis ecclesiastice subiectiue/ ordinatiue/ regulatiue & suppletiue: sup singulos de ecclesia: nihilomin⁹ habet ecclesia synodaliter ꝯgregata plenitudinẽ potestatis etiã super papã ordinatiue/ regulatiue & suppletiue: que verba quõ sint accipienda tractatulus quidã nuper editus ꝑdit: qui prodiet in publicũ magis ad examinationẽ ꝙ determinationẽ: magisqꝫ ad elucidationẽ veritatis ꝙ ostentationẽ vanitatis: q̃mus vltra multiplicare sermones quid opus est sup ea veritate cuius decisio clarissima solidissimaqꝫ facta est ꝑ hoc sacrum conciliũ: cui non licet obniti/ nec ipsam in argumenta deducere: qm̃ disputationũ & argumẽtationũ & euasionũ friuolarũ nullus vnꝙ esset finis: sed casus assiduus in errores absurdos insanos & impios. Vere & grauit͂ ecclesiastes intonuit: Quia cito nõ profert͂ cõtra malos sentẽtia: filij hominũ absqꝫ vllo timore ꝑpetrãt mala. Nunq̃d nõ ideo sacre huius synodi Constañ. impugnãtur iudicia
que sic habent. ¶ Primo declarat ꝙ ipsa in spiritusancto legitime cõgregata generale conciliũ faciens & ecclesiam catholicã militantẽ representãs potestatẽ a christo imediate habet: cui quilibet cuiuscũqꝫ status vel dignitatis: etiã si papalis existat obedire tenet͂ in his que ꝑtinent ad fidẽ & extirpationẽ dicti schismatis: ac generalẽ reformationez ecclesie dei in capite & in mẽbris. Itez declarat ꝙ quicũqꝫ cuiuscũqꝫ status vel dignitatis: etiã si papalis existat qui mãdatis/ statutis seu ordinationibus aut ꝓceptis hui⁹ sancte synodi & cuiuscũqꝫ alterius concilij generalis legitime congregati sup ꝓmissis seu ad ea ꝑtinentibus factis vel faciẽdis obedire cõtumaciter contẽpserit: nisi resipuerit cõdigne penitentie subijciat͂ et debite puniat͂ etiam ad alia iuris subsidia si opus fuerit recurrendo. B

¶ Huic veritati fundate supra petrã sacre scripture quisquis a proposito detrahit/ cadit in heresim iam damnatã: quã null⁹ vnꝙ theologus maxime parthysien. et sanctus asseruit: vidi nuper sanctũ Thomã et Bonauenturã hic: reliquoꝝ libros nõ habeo: dant supremã & plenã summo pontifici potestatẽ ecclesiasticã recte ꝓculdubio: sed hoc faciunt in cõparatione ad fideles singulos & particulares ecclesias. Duz etiã cõparatio facienda fuisset ad autoritatẽ ecclesie synodaliter cõgregate subiecissent papã & vsum potestatis sue eidẽ ecclesie tanꝙ matri sue: cuius legẽ dimitti nõ debere tradit sapiens: tanꝙ preterea regule vel legi directiue & regulatiue infallibiliter cui se submittere tenet͂ omnis frater peccabilis de ecclesia: cui⁹ autoritatem &

iudicia si nõ audierit frater quilibet: etiã papa qui
nobiscũ dicit pater noster: audiat qd insserit omi
catholico christus: sit tibi inquit/ sicut ethnicus ꝛ
publicanus .i. excõmunicatus. Uerũ hec hactenꝰ
alias plura si dabit. ¶ Dotauit insup tertio eccle-
siam christus ampla tẽporalitate: nolens eam ob-
probriose mẽdicitati subditã esse neqꝫ contẽptui/
obsit. Uera sit illa ꝑdicatio ꝙ mẽdicitas est solum
vel precipuũ mediũ fecundãdi ecclesiam per semẽ
verbi dei: qꝛ diuitie inquit/ suffocant semen verbi.
Non vtiqꝫ diuitie q̃ corporales sunt/ sed cura diui
tiarũ nimia pungens ꝛ lacerãs adulatrix ꝛ ambiti
osa: q̃ si cadat in mẽdicitatẽ non aliud testimoniũ
ꝙ experiẽtie mẽtiri nesciẽtis exquiratur. ¶ Quid
C quarto ꝙ dotata est ecclesia in filijs ꝛ in edificatio
nẽ corporis sui/ tot sacramẽtis/ tot virtutibꝰ morali-
bus ꝛ theologicis/ tot donis/ tot beatitudinibus/
tot fructibus spũs/ tot gratijs gratuitis a spiritu-
sancto suo distribuente vnicuiqꝫ ꝓut vult. Nã ali
os quidẽ dedit apostolos/ alios ꝓphetas. ¶ Ad-
de quinto ꝙ affert ad nuptias istas vnusquisqꝫ fi-
liorꝫ ferculũ suum/ symbolũ suum ꝛ enceniũ suum:
ꝓut iocundo satis nec inutili studio descripsisse
legit Cyprianus de nuptijs sacre scꝑture. Sꝫ hãc
vnã pro ꝑsenti inuenimꝰ dotem: que ꝛ ꝓposito no
stro ꝛ euãgelio quod tractamus/ et Antonij laudi-
bus videt accõmoda. Hec dos est vini bonitas:
tristes certe viderent nuptie si vox ista iugiter inso
naret: Uinũ non habent. Noluit hoc sponsus ec-
clesie christus sed aquã conuertit in vinũ ꝛ manife
stauit gloriã suam. ¶ Atuero paruã hanc nec re-
putandã fortassis ecclesie dotationẽ/ sed bibulã et
ridiculã existimabis o studiositas/ vel si nescieris
vel non animaduerteris ꝑciosissimas vini de quo
loquimur ꝓprietates. Neqꝫ enĩ de vino materiali
qđ inebriat ꝛ in quo ẽ luxuria literaliter hic loqui-
mur: de quo Sapiens/ multos exterminauit vinũ.
Sed spũale ac theologicũ vinũ intelligimꝰ prsus
optimũ iocundissimũ ꝛ sanatiuũ: hoc est vinũ sacre
scripture ad quod inuitat sapiẽtia: Uenite inquit
comedite panẽ ꝛ bibite vinũ: cuius vini fortitudi-
nẽ ex effectibus suis: quos decẽ inuenimꝰ positos
in Esdra: si mystice loqui libuerit colligimꝰ. Ubi
primus triũ iuuenũ dixit forte vinũ: et ꝙuis subdi
derit alius/ fortior rex: ꝛ tertiꝰ fortissime mulieres.
Ueritas tamen est que sup omĩa vincit: precipue
veritas fidei: de qua Joannes: Hec est victoria q̃
vincit mundũ fides nostra. Uincere mundũ profe
cto nõ est parua victoria. Sancti ẽo per fidẽ vice-
runt regna: fortes facti sunt in bello: castra verte-
runt exterorꝫ. ¶ Et quoniã (ꝓut antea notatũ est)
dies hodie celebris agit de gloriosissimo matris
ecclesie filio beatissimo Antonio/ victore strẽnuis-
simo. Placet ex opibus eius que tradidit nobis li
tera: que ꝑterea moralitas nouit ꝛ docuit: que tan
dẽ anagogia ꝓfecit/ ducens eũ super excelsa. Pla
cet inquã etiã exemplũ inducere ꝑ se sufficientissi-
mũ: etiã si aliud deesset quo fortitudinẽ vini huiꝰ
sacre sapiẽtie cõcludere fas nobis est. ¶ Forsitan
D inquires vnde beatissimꝰ Anachoritarũ Antonius
habuit vinũ tale qui literas nõ didicit? Respõdet
Augꝰ proemio de doctrina christiana: ꝙ nõ ex ho-
minibꝰ neqꝫ ꝑ humanũ literarũ studiũ hausit illud.
sed diuine reuelationis infusione sibi collatũ est.
Cuius odor vini ministratus ꝑ literã gestorꝫ suorꝫ
quid in Augustino fecerit accipe. Inebriauit quip
pe eũ pia sobrietate: ꝙ mox in virũ alterũ mutatus
est: ꝛ fugit ab eo sollicitudo vite ꝑterite: tandẽ ve-
lut luce quadã securitatis infusa post egestũ torrẽ-
tem lachrymarũ solidatus est in ipsa lege christi.
Dicebat quid agimus? surgũt indocti ꝛ celũ rapi-
unt: nos autẽ cum scientijs nostris sine corde ꝛc̃.
¶ Quisquis igit recogitat admirat ꝛ gaudet Au
gustinũ tibi traditũ o sanctissima mater ecclesia:
gaudeat oportet ꝛ congratulet/ ꝛ gratias agat An
tonio. Quare? qm̃ ipse tam eximiũ ꝛ preclarissimũ
doctorẽ Augustinũ tibi dedit: ꝛ hoc ꝓpter testatis
sima (sicut idẽ Augꝰ loquit in confessionibꝰ suis)
eiusdẽ Antonij miracula: propter admirabilẽ in-
sup vite sanctitatẽ: qꝛ deniqꝫ ꝯsyderauit dotes va-
rias ecclesie in hoc vno collectas fuisse: quales no
uẽ enumerat aplũs ad Corinth. Sermo sapientie
sermo sciẽtie/ fides/ gratia sanitatũ/ operatio vir-
tutũ in demonijs ejciẽdis/ ꝓphetia/ discretio spi
rituũ/ genera linguarũ/ interꝑtatio sermonũ: et in
epistola ꝑsentis dñice ad romanos sumunt decẽ
ꝛ octo: qm̃ fuit Antonius tribuẽs in simplicitate/
ꝑsidẽs in sollicitudine/ misericors in hilaritate/ di-
ligens sine simulatiõe/ odiens malũ/ adherẽs bo-
no/ charitatẽ fraternitatis diligens/ honore cete-
ros ꝑueniens/ sollicitudine nõ piger/ spũ feruens
dño seruiẽs/ spe gaudens/ in tribulatione patiẽs/
orationi instans/ necessitatibꝰ sanctorꝫ cõicans. s.
spiritalibꝰ/ hospitalitatẽ talibus sectans apud fra
tres suos: Benedicẽs ꝑsequẽtibus/ bñdicẽs ꝛ nõ
maledicẽs/ gaudẽs cũ gaudentibꝰ/ flens cũ flenti-
bus/ nõ alta sapiẽs/ sed humilibus ꝯsentiẽs. Hec
oĩa opatus est vnus ꝛ idẽ spũs in Antonio: quẽ fi-
guraliter vidit Joãnes in Apoca. filiũ ecclesie ra
ptũ in celũ a facie draconis: de qua quidẽ ecclesia ꝑ
mittit: signũ magnũ apparuit in celo: mulier ami
cta sole iusticie: ꝛ luna totius mutabilitatis sub pe
dibꝰ eius: et in capite eius corona stellarũ. xij. que
sunt vel. xij. apostoli/ vel. xij. articuli fidei/ vel vni-
uersitas gratiarum. ¶ Libet hec exclamare felix E
ista dies tãti patris Antonij: in qua natꝰ est olim
illustrissime memorie Philippꝰ dux quõdã Bur
gundie ꝑnceps pacis prudẽtissimꝰ: memoriãdꝰ cũ
reuerenti semꝑ suspirio: nedũ mihi/ sed toti gallie:
imo ꝛ ecclesie: ꝑdicaui sepenũero parrhysiꝰ in hac
die natiuitatis sue: dicẽs inter cetera diẽ hanc cele
brem esse/ sibi debere: nõ qꝛ natus erat in mundũ
filius ire de matre q̃ concepit eũ in peccatis: male
dicenda potius exẽplo Job ꝛ hieremie: recolenda
ẽo dies hec qꝛ baptismi regenerationẽ: qꝛ natus
est denuo meruisset: qꝛ rursus patronũ talẽ ꝛ tan-
tũ quasi specialiter dedisset in animi sui deuotio
ne dñs deus noster: ꝓfuerit tibi tũc ꝛ nũc tua hec
deuotio ꝑnceps illustrissime ad salutẽ aĩe perpe-
tuã. Profecerit insuper ad inclyte posteritatis tue
bonũ ꝛ acceptũ deo statum. Sic opto/ sic ꝑcor atqꝫ
desydero sine fictionis aut adulationis spiritu. Te

stis est in celo index me⁹: corã quo est omne desyderiũ meũ: scis qm̃ ita mihi sum cõscius in veritate: pereat ĝ falsitas/ ꝛ veritas vincat: veritatẽ eñi vinci a falsitate pessima est victoria. Uñ ꝛ si iubet proximũ diligi deus sicut seipsum: qui ho diligit iniquitatẽ/odit alam suã ꝛ seipsum: cõsequens est ꝙ ille ꝓximũ odit qui iniquitatẽ in eo nutrit ꝛ diligit: ꝓut vidit philosoph⁹ in Ethicis: tollẽs oẽm ab impio amiciciã: etiã cũ seipso. ¶ Sed videat vnde captus est sermo: doceam⁹ fortitudinẽ vini sacre sapiẽtie ex effectibus quos operatũ est in Antonio. Itaq₃ dicit in Esdra: ꝙ seducit mentẽ. i. seorsũ ducit: hoc nũquid nõ in Antonio ꝑspicue monstratũ est/ duũ ad vnicã euãgelici vini ꝑgustationẽ ad vnã vt dicit guttã. Si vis ꝑfectus esse/ vade ꝛ vẽde oĩa que habes/ ꝛ da pauꝑibus: ipse ꝓtinus a terrenis ad spũalia/ ab imis ad summa/ a visibilib⁹ ad inuisibilia/ a caducis ad eterna seorsum ductus est: qm̃ sedẽs in solitudine leuauit se sup̱ se vsq₃ adeo vt viuens docuerit nõ esse perfectã orationẽ que nõ ita raperet in deũ ꝙ sui ipsi⁹ nequaq̃ meminerit. Pone bona tibi videt ꝛ optanda mẽtis hec seductio: hec seorsum ductio quã inducit sapientie sacre vinũ. Tradidit sup̱ hac mẽtis seductione doctrinas ꝛ industrias diuinus dionysius in de mystica theologia: memorabile est id qd̃ litera refert de Antonio: q̃ occurrẽte sole faciẽ vertebat ad orientẽ vbi tãdiu fixus stabat suspẽsus mentẽ ad celestia quousq₃ sol oriens feriret radijs oculos eius: qd̃ Antonius moleste ferens: q̃d impedis o sol mentẽ meã celestia contẽplari: testis est hui⁹ anagogia soror nostra: qm̃ ea duce cernebat in spiritu lucẽ. De q̃ Boetius: hanc quisq₃ poterit notare lucẽ candidos phebi radios negabit. ¶ Sequitur alter effectus vini nuptialis ꝛ theologici: q₂ regis ꝛ orphani facit mentẽ vanã: alia litera vnã. Item serui ꝛ liberi/ pauperis ꝛ diuitis. Tollit hic acceptio personarũ: q₂ pusillũ ꝛ magnũ fecit deus. Nũquid soli diuites euangelizant? euangelizãtur ꝛ pauperes. Unde in Hester nuptijs dabat vnicuiq₃ vinũ sm̃ magnificentiã regiam non iuxta diuitias sedentiũ vel paupertatẽ. ¶ Est aũt vanitas aliqua mala vt ibi: vani sunt omnes hoĩes in quib⁹ nõ est sapiẽtia dei: hanc nõ affert sed tollit sapiẽtia ꝛ addit vanitatẽ laudabilẽ que ex humilitate fundat: quemadmodũ tu felix eremi cultor ꝛ incola Antoni sup̱fusus hoc vino sapiẽtie tete reputasti quasi nihilũ ꝛ inane in cõspectu diuine maiestatis ex ꝯsyderatione ꝓprie fragilitatis dicẽs cũ Ps. Ego ad nihilũ redactus sum. Et iterũ: substantia mea tanq̃ nihilũ est ante te. Beata ꝓfsus ꝛ rara vanitas hmõi: quã docet/ tradit ꝛ efficit ꝑ vinũ sacre sc̄ptur̃e summus pincerna christ⁹: Discite a me: q₂ mitis sum ꝛ humilis corde. Alioquin euenit illud de Marie cãtico: Dispersit sup̱bos mẽte cordis sui. Est aũt hec humilitas parens discretionis ꝛ custos: dum nõ ꝓprio quasi vano sed sanctoꝝ patrũ credit iudicio. De qua discretiõe saluberrimũ est Antonij documentũ conclusum ex mutua patrũ collatione ꝙ ipsa est directrix/ auriga q₃ virtutũ: qua derelicta virtutes cetere vix aliud oꝑant nisi ꝑcipitiũ casum vel interitũ. Hinc est illud Antonio missum celit⁹ oraculũ: dum aspiciens mirabiles mundi laqueos exclamasset: Dñe quis euadet illos? Responsum est/ humilitas. Cõformiter ad illud ps. Humiliat⁹ sum ꝛ liberauit me. ¶ Sequit tertius effect⁹ vini quod loquimur: oẽm mentẽ ꝯuertit in securitatẽ ꝛ iocũditatẽ: iam idipsum in Augustino meminim⁹. Hoc in Antonio tradit litera fuisse: quẽ non ꝑus cognitũ nouiter aspiciẽtes agnoscebãt inter ceteros patres ex quadã angelica vultus iocũditate: ꝛ frontis oculorũq₃ serenitate: quẽadmodũ cernere est carnaliter ꝙ hõ potus vino bono fit hilarior atq₃ iocũdior: ꝛ vt apud comicũ est/ videt aquile iuuẽtus. Propterea iubet in mysterio Salomõ merentib⁹ ꝛ his q̃ in tristicia sunt dari vinũ. ¶ Quocirca subdit quartus effectus: ꝛ nõ meminit ꝛc̃. nõ meminit oẽm tristiciã ꝛ debitũ. Quo pacto sic? certe qm̃ vinũ illud letificat cor hoĩs: ꝛ exclamare facit cũ propheta: Sm̃ multitudinẽ dolorũ in corde meo ꝯsolationes tue ꝑ vinũ sapientie letificauerũt alam meã. Sed q̃d de debiti memoria vel exactoris? Audiat oĩs ad Job mystice loquẽs de solitario (qualiũ pater dux ꝛ velut initium fuit Antonius) loquit sub onagri similitudine. Quis dimisit onagrũ suum liberũ: ꝛ vincula ei⁹ quis soluit? Cui dedi in solitudine domũ/ ꝛ tabernaculũ eius in terra salsuginis: contẽnit multitudinẽ ciuitatũ/ clamorem exactoris nõ audit: circũspicit montes pascue sue: ꝛ virẽtia queq₃ ꝑcurrit. Preclara est ꝛ accõmoda ꝓposito beati Grego. sup̱ hunc locũ expositio lata. ¶ Sed ad quintũ vini transeamus effectũ: ꝛ oĩa ꝯcordia facit honesta: quippe nihil coinquinatũ est vbi est sapiẽtia/ nihil impurũ/ sordidũ vel verecundũ. Hinc tu lacerationẽ tuã/ hinc denudationẽ per demonũ rabidos insultus non erubuisti agonista fortis Antoni. Propterea nolatũ est nomen tuũ iuxta ꝓmissionẽ boni iesu in vniuerso mundo. Propterea rursus dici potes martyr q̃ tormẽta ꝑpessus es eo crudeliora quo truculentior erat tortor demon inferẽs ea. Spectaculũ igit (prout loquit apl's) factus es angelis dei ꝛ hoĩbus/ imo ꝛ demonib⁹: nec erubuisti tanq̃ bene ebrius: sicut nec christ⁹ nudus crucẽ/ nec hypolitus ꝓpriã nuditatẽ/ neq₃ Noe l mysterio/ nec apl'i vel martyres erubuerũt vincula carcerẽ ꝛ ludibria. Liceat hic carmẽ ecclesie sapphicũ de Joãne factũ dicere iubilo cordis ad Antoniũ: qui simul fuit virgo/ martyr et vates. O nimis felix meritiq₃ celsi/ nesciens labẽ niuei pudoris/ ꝑpotẽs martyr eremiq₃ cultor maxime vatũ: maxime quo ad cõsyderationes aliq̃s.

¶ Ueniamus ad sextũ vini salutaris effectũ quo debriatus homo nõ meminit regẽ neq₃ magistratũ. Que ratio? plane q₂ facit hoĩem nõ timere eos q̃ corpus occidũt: ꝛ post hec nõ habent q̃d faciãt. Perspicuũ fuit hoc in Antonio: q₂ principibus ꝛ imperatoribus tota mẽtis libertate rescripsit post collaudationẽ ꝙ credebant in christũ eos debere reminisci: qm̃ sup̱ se dominũ habẽt terribilẽ q̃ aufert spiritũ principũ terribilẽ apud oẽs reges terre. Uerũ quid loqmur de regib⁹ hoĩb⁹ ꝛ magistratibus cũ nõ extimuerit Antoni⁹ illũ qui est rex sup̱

omnes filios supbie: ꝛ cui non est ptās filis super terrā/ꝗ fact⁹est vt nullū timeret: demonis eñ certamina nedū nō expauit/ꝫ insultās puocauit. Tradit lfa antoniū dum adolescēs impugnaref a spū fornicationis/ rogasse deū vt videret impugnatorē suum: ꝗ in specie pueri teterrimi pedibus suis aduolut⁹ est ꝗsi blandiēs ꝛ supplicās: quā antonius mox irrisit ꝛ conspuit dicēs: Absit deinceps vt vnꝗ te timuerim fedissime atꝗ vilissime. Multa sunt huiōi que strenuitatē ostendūt antonij aduersus pncipes tenebraꝝ harum: nec min⁹ solertiā diſcretōis ꝯtra suas īsidias. Agebat id quod alios docuit facere: ꝛ quod christus tētatus egit/adducebat testimonia scpturaꝝ ad oēm actionē suā. Hoc aūt nō faciūt ꝗ vel nesciūt vel despiciūt scripturas sacras: aut ꝗ eas deteriori puersitate corrumpunt. Exemplo Eue/ꝗ de pcepto dei firmissima fide tenendo dubitās ait: ne forte moriamur. ¶ Audinimus de magnanimitate. Sequitur in effectu septimo de magnificētia: ꝛ omnia p talenta facit loqui. Recte prius euenit hoc in Antonio: cuius mens ebria vino nuptiali ecclie nihil pusillū/nihil vile/ nihil exiguum cogitare dignata est: sed omnia de celestibus/qꝫ desursum erat/loꝗbaf instar aplorū: qui vino hoc hausto repēte loꝗbanf magnalia dei Sunt hec pcor magnalia minuta numismata sapientie terrene? non: sed talēta magna p ꝗ loꝗ facit sapiētia ꝗ desursum est/efferēs immensam cordis altitudinē: fit hoc anagogia de Antonio: cui tanta fuit bona generosi cordis elatio/ꝙ nō dignabatur adherere vel nubere sua vis irascibilis potēti alicui nisi summo. Neꝗ sua vis rōnalis nubere sapiēti alicui nisi summo. Neꝗ sua vis ꝯcupiscibilis nubere alicui bono nisi summo/dicēs ex snia: Deus cordis mei ꝛ pars mea/de⁹ in eternū: ꝛ iteꝝ Mihi adherere deo bonū est. Si loꝗbaf igif p talenta/quid mirādū? Si diuitias ꝛ opes hereditarias/si vas argenteū/si nūmos oblatos in deserto ꝯtempserit/nullus admiref. ¶ Sꝫ neꝗ mirēf illō qō sequif octauo: Et non meminerūt cū biberint amicitiā neꝗ fraternitatē. Quid ita meminerit cū dicat pincerna vini hui⁹ spōsus ecclie christus: Si quis venit ad me/ꝛ nō odit patrē suum ꝛ matrem ꝛ vxorem ꝛ filios/adhuc aūt aiam suā: non est me dignus. Compleuit hoc btissimus Antonius etiam ab adolescētia/relinquēs domū paternā ꝛ sororē/ velut immemor carnalis amicitie ¶ Cui ppterea ꝯuenit illud qō seꝗtur nono: Sed nō post multum sumūt gladios: ꝗdni sic fecerit athleta fortissim⁹ anton⁹ hñs in exēplū pincernā ꝛ architriclinū vini hui⁹ dicētē: Nō veni pacē mittere in terrā: ꝫ gladiū. Ueni eñ separe hoīem aduersus patrē suum ꝛ filiā aduersus matrē suam/ꝛ nurū aduersus socrꝫ suam: ꝛ inimici hoīs domestici eius. Maledictus a ppheta qui gladiū suum phibuerit a sanguine. Hunc gladiū sumpsit ꝛ exercuit Antonius tāꝗ potēs crapulatus a vino/nedū aduersus carnē ꝛ sanguinē/ꝛ aduersus ptātes aereas tenebraꝝ harum aduersus etiam paganos phos: quos mira vboꝝ subtilitate vincebat: aduersus insup hereticos/psertim arrianos pestiferos/dum accersit⁹ est a sua solitudine in alexandriā ciuitatē magnā: quatin⁹ fidē btissime trinitatis quā corde credebat ad iusticiā/ore corā toto pplo ꝯfiteref ad salutē: qō ꝛ factū est. Quāuis eñ docuerit ꝙ monach⁹ extra cellā aut solitudinē/est sicut piscis extra aquā. Euicit tñ eū zelus fidei ꝛ obedientia platis ecclie debita vt iret alexandriā: in qua ciuitate dum pmeretur a turbis certatim irruētibus/vt viꝝ fama nois celeberrimū/apud eos ipsi vel visu cernerēt/vel manu tāgerēt: timentibus ꝛ ꝯpatientib⁹ nōnullis vt moleste ferret/ferf rfidisse: mihi ꝗdem assueto turbis insultibusꝗ demonū nihil affert hic populosis hoīm ꝯcursus molestie vel turbatiōis. Ecce quomodo ꝯtēpsit hō onager solitari⁹ multitudinē ciuitatis. Quippe tu scis o anagogia/qm̄ lter hec oīa tota facilitate seruabat Antoni⁹ monitionē ecclesie salutarē/sursum corda: rñsio populoꝝ est: Habem⁹ad dn̄m/ꝗ hñt in patinis vel ad foꝝ. Plane sicut euenit aliꝗbus vt in vasta solitudine turbulētissimā hñt cordis inꝗetudinē ac multiplicitatē: sic ex aduerso ꝯsulerat Antonio tranꝗllissimā cordis solitudinē in medijs etiā ppłoꝝ circūstrepētiū occursibus: ipa ingis exercitatio ꝯtemplationis anagogie cooperante gr̄a dei/simplificante ꝛ stabiliente mentē cordis sui. Ea demū vera pax est quā christus ecclie filijs liꝗt. Nō turbef cor vestꝝ neꝗ formidet ait Guido cartū. ¶ Sequif postremo vini nuptialis ꝛ theologici mirand⁹ nimis ꝛ apud carnales incomphēsibilis effect⁹: licꝫ de corpali vino quotidie sit exptus. Et cū a vino emerserint ꝛ surrexerint/nō meminerūt ꝗ gesserunt. Ita pfecto est qm̄ aplicū exēplū secuti ꝗntūcunꝗ biberint sobriam ebrietatē spūs: ꝗntūcunꝗ pfecerint in virtutibus strēnuis atꝗ magnificis ipsi ad anteriora se extendūt/ea que posteriora sunt obliuiscētes: deputant pcedentia opa null⁹ meriti vel momēti: propterea nō ostentant illa/sed cū Hieremia tāꝗ pānū mēstruate verecūdi⁹ abscōdūt ab oculis sponsi/ cui⁹ hec est iussio: Cū feceritis oīa ꝗ pcepta sūt vobis/dicite: serui inutiles sum⁹. Et tu de⁹ equissime quis oīa ꝗ iussa sunt/immo vel pauca se fecisse poterit gliari? Quis poterit cert⁹ esse? Quidni ppterea filij hoīn ꝗliacūꝗ fecerint ecclie vino potati libenter obliuiscanf: nec meminerint ꝗ gesserunt. Et hoc est in pñti vita pfectiōis euāgelice culmen summū istud vere ꝛ sine fictione ex intimo mētis sensu cognoscere/nedū pferre solo ore. Aduerte ꝛ sensibus hec imis (res est nō parua) repone: quēadmodū Paul⁹ post egregia tot certamina/post introductionē eius in supna fluenta vini vite: vbi debriatus quid de vestimēto corpis sui factū esse nescio inquit/deus scit: oblit⁹ fuerat tunicā corpis sui in taberna celi: pclamabat nō ex fictione vel mendacio/absit: minim⁹ sum aploꝝ/ ꝗ nō sum dignus vocari apls. Et iteꝝ venit deus saluos facere peccatores: quoꝝ pmus ego sum. Prim⁹ pctōꝝ tu es o Paule? Et vbi sacrilegi/homicide/adulteri/idolatre/pfidi/ vbi facinorib⁹ ꝛ flagitijs oībus opplentissimi? Stat snia/pmus sum pctōꝝ? ¶ Quocirca meditandū est/quoniā ostentare conabatur paulo simili ꝛ Antonio stultus psumptiōis spūs laudes

ip͛soꝝ merita grãs ⁊ ꝑconia. Rñdebat vnuſqſqꝫ ſi-
bypſi: Quid habes qḋ nõ accepiſti? ſi autem accepi
ſti/q̃d gl'iaris q̃ſi non acceperis? Tu nõne de maſſa
peccatrice eadẽ cũ ceteris? Tu nunq̃d non in eadẽ
damnatione cum ceteris? Quid igitur extollere te
vis aut vales pre ceteris? Tibi grãm multiplicem
ꝯtulit deus: Eſto: neqꝫ enĩ ingratũ eſſe obliuiſcẽdo
vel negãdo te ꝯuenit. Sed eſſe tãto debes humili
oꝛ ex munere/q̃nto te obligatiorẽ eẽ ꝯſpicis in red-
denda rõne. Atuero nõ es ſicut ceteri hoim rapto-
res/adulteri: ieiunas bis in ſabbato/cũ reliq̃s opi
bus bonis/eſto. Sed ſi tales eſſent hoim ceteri ſi-
cut tu: ſi grãs recepiſſent a deo ſicut tu: ipſi plus in
dei laudes/pl⁹ in grãꝝ actões ferueſcerẽt q̃ tu: ne
qꝫ inaniter ⁊ luciferiano moꝛe gloꝛiarent̃ vt tu: de
niqꝫ noli altũ ſape/ſed time. Nunq̃d ſcis hodie q̃-
lis moꝛ ſis futur⁹? Petr⁹ negauit chꝛiſtũ q̃ſi latro
confeſſus eſt: ve tibi paup homũcio qui neſcis an
amoꝛe vel odio dignus ſis. Qui rurſus tua quan-
ticunqꝫ bona videant̃ opa: qua diſtrictione iudicẽ-
tur ab illo in cuius ꝯſpectu nõ iuſtificabit̃ omis vi
uens: quali ꝑterea fine terminent̃/ ignoꝛas. Atten-
das deniqꝫ ꝙ hec inſenſibilitas tua ꝓueniat non

K ex defectu pcti/ſed q: tot⁹ in pctis obtoꝛpuiſti ſtu
pidus/languẽs/cecus ⁊ marcidus. ¶ Deijciebat̃ ⁊
obijciebat̃ apud btiſſimos Paulũ ⁊ Antonium et
filios/q̃ biberãt ebꝛiam ſobꝛietatẽ vini ſapie/ſpirit⁹
arrogãtie ſub increpatõe tali: ne ſurgentes ⁊ emer
gentes ab ebꝛietate ſpũali/meminiſſent ꝑ arrogã-
tiã q̃ geſſiſſent: q̃ iuxta qḋ ꝑdiximus/eſt effectus ꝓ
cipuus vini theologici. ¶ Sic oblitus fuerat de-
uotiſſim⁹ Bernardus/q̃ ſenex in ſeruitio dei/dum
egrotaret aliq̃n gemebat ad dñm/vapulẽ ſanc: q̃ri-
nus miſerearis afflicto/q̃ nõ reperis in me bonuꝫ
qḋ remuneres. Temp⁹ meũ ꝑdidi/qꝛ ꝑdite vixi: ꝓ
quo quid agam/nõ habeo niſi ꝙ coꝛ ꝯtritũ ⁊ hu-
miliatũ de⁹ nõ deſpicies. ¶ Refert ita de Agatho
ne patre ſancto/q̃ ꝓxim⁹ fuit Antonio: hic veniẽs
ad extrema vite/ſtetit immotis ad celum oculis ꝑ
triduũ: interrogãtibus eum diſcipulis ſuis/pater
vbi es? rñdit: ad tribunal iudicis ſto. Et tu times
pater? In ꝟitate frẽs timeo. Et nõ ꝯfidis in opi-
bus tuis ꝙ ſunt ſm deũ? Interim inq̃t ſtudui quã-
tũ valui ſeruare mãdata dei: ſed hõ ſum: ⁊ alia ſunt
iudicia dei/alia hoim: ꝓpterea non ꝯfido quouſ-
qꝫ venero ante eum. Ecce quẽadmodũ ſctũs Aga-
thon nõ meminerat q̃ geſſerat. ¶ Ceterũ q̃d de te
dicem⁹ o Maria pia mater ieſu/q̃ nuptijs pñs ho
diernis/leticiã vini boni cõuiuis impetraſti: neqꝫ
ſolis ipſis/ſed vniuerſis eccleſie ſponſe filijs my-
ſteriũ ꝯdonaſti. Quid de te dicem⁹ inq̃: nonne ſi-
cut ꝑ ceteris hũilioꝛ ⁊ grẽ vino plenioꝛ inuenta es?
ſic apud te vilioꝛ in oculis tuis extitiſti/ꝓclamãs
toto hũilitatis ſpũ cũ aplo: Venit deus ſaluos fa-
cere pctõꝛes: quoꝝ ꝑma ego ſum. Extimatio qua
lis ſit alioꝝ/ nõ diffinio. Ego aũt iſtud ſobꝛie ⁊ abſ
qꝫ ꝯtradictõe extimo credi poſſe: nõ ꝙ pia mater
ieſu pctõ fuerit vnq̃ obnoxia: vel actuali/ de quo
nõ dubitat̃: vel origĩali/ſicut pie credit̃: ſꝫ peccaſſet
certe ſi nõ veniſſꝫ de⁹ ſaluos facere pctõꝛes. Cui⁹
ſaluatõis ipſa ꝑticeps ꝑma fuit: ꝑoꝛitate/non tem

poꝛis/ſed dignitatis excellẽtie in mõ ſaluãdi. Ita
qꝫ dimiſſa ſunt ei pctã multa: non dico iam contra
cta vel acta ꝑ eam: ſed eſt dimiſſio q̃daꝫ pcti ne cõ
trahat̃ vel agat̃: quõ loq̃t̃ diuin⁹ Dionyſi⁹ de pur
gatõe angeloꝝ: quã ꝑterea ẽt vir⁹ doctoꝛ anglica-
nus/quẽ ꝓfundũ ſchola noiat: ꝙ ples ſunt a deo
nobis grẽ ꝑuatiue ſeu negatiue/ ꝓpter q̃s ei tene-
mur ad grãꝝ actões q̃ poſitiue: q̃m non eſt pctũ:
nõ eſt ꝑiculũ ꝙ ruere nõ poſſꝫ hõ/ſi nõ eſſꝫ grã dei
ꝑſeruãs/ꝑueniẽs ⁊ ꝓhibẽs. Nec obſtat his que di-
ximus illud chꝛiſti: Cui plus dimittit̃/plus diligit L
ꝓbat ea pot⁹ ⁊ ſolidat. ¶ Quid ꝙ aia quãto bibe
rit ampli⁹ de vino ſapie ſi ſcite ⁊ ſobꝛie fecerit/tan
to ꝑſpicacioꝛ eſt in vidẽdo/⁊ delicatioꝛ atqꝫ viuaci
oꝛ in ſentiendo turpitudinẽ ⁊ puncturã peccatoꝝ:
ideo ſane ꝙ aliena pctã ſola recogitatio ſentit/do
let ⁊ deflet plus q̃ hñtis illa. Hoc in Ambꝛoſio fu
it notiſſimũ: ſꝫ quotidiano docẽt exẽplo viri iuſti.
Omittam⁹ pctõꝛes/ omittamus puros homies.
Nonne tu bone ieſu qui pctũ nõ feciſti/deflẽs no-
ſtra facinoꝛa magis q̃ vulnera tua: cũ clamoꝛe va-
lido ⁊ lachꝛymis exauditus es ꝓ tua reuerentia?
Quid igit̃ putandũ eſt fieri dum talis aliq̃s ſctũs
pctũ aliqḋ videt̃ ſibi: crede mihi ꝙ non eſt doloꝛ ſi
cut doloꝛ ſuus/pudoꝛ ſicut ſuus/⁊ fetoꝛ ⁊ hoꝛroꝛ ſi
cut ſuus: hinc deſpicit ſe/abominat̃ ſe/excandeſcat
aduerſum ſe: factuſqꝫ intolerabilis ⁊ odioſiſſimus
ſibi/flagellet ſe/rugiens a gemitu coꝛdis ſui. Non
ita pctõꝛes ſceleribus ⁊ flagitijs olbus pleniſſime:
quoꝝ ſenſus ſpiritalis vel obſtupuit vel obtoꝛpuit
vel penit⁹ emarcuit. Vis tale viuũ cognoſcere? le-
ge in lege q̃d dñs in Apoc̃. mãdat angelo laodicie:
qui neqꝫ calid⁹ erat/nec frigid⁹: ſed tepid⁹. Dicis
q: diues ſum ⁊ locupletat⁹/⁊ nullius egeo. Ecce vi-
rum ſctũ in oculis ſuis/vix memoꝛẽ opeꝝ ſuoꝝ.
Sed quid ſeq̃tur intellige: Et neſcis q: tu es miſer
⁊ miſerabilis/ ⁊ paup ⁊ cecus ⁊ nud⁹. ¶ Accipite
narrationẽ in tanta materie ſeueritate iocundam.
Erat mulier incluſa cui ſubſeruiebat ꝑ feneſtram
q̃dam ancilla. Cõueniebãt alij multi/pars ex curi-
oſitate/pars ex deuotione/ps ex miſeratione. Au-
dierat foꝛtaſſis hec incluſa/ꝙ iuſtus in ꝑncipio ac
cuſatoꝛ eſt ſui. Erat ei mos demiſſis oculis rauca
⁊ exili voce cũ ſingultibus/ſuſpirijs ⁊ plangoꝛe ſe
peccatricẽ accuſare: ſe indignã videre lumen celi ꝓ
multitudine iniq̃tatũ ſuaꝝ: ſe ꝓpterea recluſam eẽ.
Audiebat ancilla frequenti⁹ hos ſermones. Conti-
git tandẽ aliquãdo venire quoſdã ad locũ illũ/q̃-
bus petẽtib⁹ q̃d dña ſua hec bona mulier recluſa
faceret: Rñdit ancilla: ſuſtinete paulũꝑ q̃m puto
q̃eſcit: interloquendũ vt fit q̃ſiuerũt ab ancilla/q̃d
ei de dña ſua videret̃? Quid vultis dicã vob? hec ẽ
peſſima peccatrix/peſſima oim quas terra ſuſtinet.
Subaudiẽs hũc ſermonẽ recluſa/exilijt de repen-
te furens ⁊ inſaniẽs: mẽtiris viliſſima/mentiris ve
nefica: ego bona ſum mulier. Poꝛro ancille nõ de
fuit vafra ⁊ acuta reſponſio: Oꝛo ꝑ veſtram fidẽ o
dña ne turbemini/eſtimabã vos hacten⁹ [?] dixiſ-
ſe: ꝙ eratis maxima peccatrix. Quid rñderet dña/
nõ habuit: niſi ꝙ eſt q̃ ſe neq̃ter hũiliat: iterꝫ: Eſt
q̃ coꝛde loq̃t̃ ⁊ oꝛe. ¶ Redeam⁹ ad Antoniũ queꝫ M

nō meminisse: arrogārer eoꝝ q̄ gesserat in ebrietate vini nuptialis eccl̄ie ꝯsciꝰ: tum ex multis q̄ ifra tradit/tum ex hoc qꝛ moriens celari voluit sepulchꝝ suū: fecit hoc ex humilitate q.d. deo: q̄ laudaꝛ ab hoībꝰ vitupante te: nō saluabiꝛ ab hoībꝰ dam nāte te. Noluit igiꝛ ab holbus gl'iam q̄ est putredo ꝛ vermis/noluit sepulchꝝ suū egyptiaco ritu venerari post mortē. Uerum aliter ꝓuidit q̄ humilia respicit deꝰ: immēsa illū ꝑut cernere est/tumulauit gl'ia. O felicē dixerim Uienne ꝛ Burgūdie regionem: que venerādis huius corꝑis sacrosancti reliquijs decoraꝛ. O felices qui religioso ꝛ peculiari quodā tāti patris obsequio dedicari meruerunt.

¶ Quid ꝙ gl'iosissimꝰ iste sctūs potētissimꝰ in miraculis/ꝓsertim sup obsessos a demonijs: simplicitatē humilē ꝛ nocuā in discipulo suo Paulo rustico tantū coluit/tātꝰ ū venerat ꝰ est/vt ad eum remitteret energumenos difficilis curatiōis: se non ad hoc ꝓm deputās idoneū. Hec nōne grādis humilitas viri tāti: cuiꝰ vita oīs fuit ascēdēdo de ꝟtute in ꝟtutē ꝑ centū ꝛ quatuor/vel eo ampliꝰ annos. Erāt qui sobrietatē a carnibus/castitatē veneris nō vtentē/criminanꝛ abbreuiatiōis vite: immo et q̄siꝗ mortis cām esse in religione viuētibus. Proinde noteꝛ hoc ꝛ maneat alta mente repositum: nemo tam pctōꝛ est qui nō veniā ꝯsequi/q̄ non saluari posset: si ꝯuersionē haberet ad deū pauculo temꝑe/vel momēto: qualē velut assidue ꝑ tot ānos habuit Antonius. Ex quo ꝑpendite q̄ntꝰ in eō fuerit cumulꝰ meritoꝝ in via/quātꝰ mō ꝓmioꝝ in patria. O viri num ꝓcellet vinū qd̄ sic cogit facere: vel ꝑut habet altera lr̄a. O viri num ꝓcellet vinum qd̄ sic cogitat facere sicut Antonius: hoc est vinū diuine sapientie/vinū fidei. Non illud infame qd̄ fabulam ꝛ ꝓuerbiū fecit in hoc ꝯcilio/sed vinum fidei ꝓciosissimū quo dotauit ecclīam christus spōsus suus in nuptijs hodiernis/si ad mysticū sensū ꝫ traduxeris. Q, iusta premissa ꝛ tanti patris Antonij certissimum documentū si rite ꝓpinatū fuerit: nō in aureo calice babylonis terrene alalis ꝛ diabolice sapientie ſm traditiōes holm ꝟitatē in mendacio detinentiū: si pia cū sobrietate bibitum extiterit: mētea potātū seducit ꝓmo: hoc est seorsum ducit/qd̄ humiliat/qd̄ assecurat/qd̄ iocūdat/quod honestat/quod dat magnanimitatē/quod ꝯfert magnificentiā/quod tollit amicitiā noxiā/quod attulit in strēnuitatē mirabilē. Et tandē posterioꝝ cogens obliuisci extēdere semꝑ in anteriora mentes

R facit. ¶ Erubescāt igiꝛ detractores sacre scripture: q̄ vinū suū miraculose ministratū nuptijs ecclesie/ꝓsertim die pentecostes/q̄n docti sunt apl̄i oēꝫ ꝟitatē/non volūt ꝓmū poni: sed illud vl' abominantur ꝛ nauseant/vel spernūt/vel negligūt: aut certe miserabilr dū biberūt/in furorē suū ꝛ insaniā vertunt: quēadmodū videre est in febricitantibꝰ: quibus vinū quo melius/eo nocētius: febris aūt altera qualis est deterior ipa pctī malicia. De qua sapiēs: Et excecauit illos malicia eoꝝ: neqꝫ sperauerūt mercedē iusticie. ¶ Erubescāt ꝓterea q̄ laudibus tuis o gl'iosissime ꝛ vsqꝫ ad vltimū terre notatissime pr̄ Antoni nō applaudūt/sed detrahūt: qui ministros tuos vel non reuerenter suscipiunt: vel irridentes abijciūt/miscētes ꝯtumelijs suis impietatē hereticā: si ꝟitatē habet accusatio q̄ iudicialr facta est nuꝑ in hoc sacro ꝯcilio/inuenimꝰ aliū tibi fuisse deuotionis honorē o sacrosctā mater caput ꝛ magistra fideliū olim romana ecclīa: q̄ ꝯstituisti vt viꝰ sꝑ esset ordīs btīssimi pr̄is Antonij: qui romanā curiam seq̄ns/ipe ꝛ fragmēta a mēsa pape colligat in elemosynā pauperꝝ: ꝛ curatus ꝓprius ꝛ quasi parochialis olm q̄ vulgari vocabulo curtisani nolanꝛ/existat. Mouit ad h̄ pius religiōis christiane spūs/recogitās quot miraculis in vita/quot post mortē bn̄ficijs ꝛ opitulatōibꝰ refulsit idē Antoniꝰ: ꝓsertim in hac q̄dā spēali ꝓrogatiua/ꝙ ignē sacꝝ fugat ex corꝑibꝰ: in signū ꝙ ignē ꝯcupiscētie libidinose ꝑniciosiorē inuocatꝰ refrigerat in cordibus. Exclamat ad ardorē ignis huius infernalis tentatus. O sacer Antoni adiuua me. Confutauit hereticos Antonius iam dictum est/ꝛ repeto que senex ꝛ solitariꝰ/neqꝫ ꝓpl'm hn̄s subditū/neqꝫ literas didicerat: exiuit eremū ꝛ venit ad Alexādrie ciuitatis magne ꝯuentum. Attendant obsecro/ꝓcoꝛ ꝛ obtestoꝛ in spū lenitatis/attendant exemplū hoc ꝑfunda cogitatione/qui ꝯstituti sunt habere curam gregis dn̄ici/habere sublimitatē simul cuꝫ obligatiōe pastoralis officij: quibꝫ salutē aīaꝝ/q̄ pacē regnoꝝ/q̄ pullulātiū assidue eoꝝ extirpationē/q̄ catholice ꝟitatis elucidationē q̄runt: q̄ ꝓterea robur/decꝰ ꝛ honorē huiꝰ sacrosctē synodi cupiūt integꝝ seruare: cupiūt ab heresibus in sinu suo quotidie nascētibꝰ obuiare: ꝓuideāt celeriter ne pontifices sui/ne doctores ꝛ vocē hn̄tes vel de ignorantia si nesciāt/vel de culpabili vecordia ꝛ acceptiōe ꝑsonaꝝ: si negligāt/arguanꝛ. ¶ Urgebat h̄ loco zelus domꝰ dei/zelꝰ eccl̄ie/zelus honoris ꝛ debiti huiꝰ sacri ꝯcilij/fortitudo vini nuptialis/declamatoriā/immo satyricā vel tragicā inuectionē in hereses ꝛ errores cū suis defensoribꝰ/cū dissimulatoribꝰ: q̄ nō mirꝰ damnosi ꝙ culpādi sunt dilatare. Sꝫ astitit moderatrix sobrietas: expecteꝛ ait tꝑus aliō oppꝑtuniꝰ/locꝰ alter aptioꝛ ꝛ actꝰ capacioꝛ. Neqꝫ eīm desꝑandū/immo sperādum est eq̄nimiter/ꝙ hec sacrosctā synodꝰ ꝑut cepit hereses extirpare/sic ꝛ ꝑficiet q̄ radicē doctrine pestifere succidendo dedit intelligi ꝯseq̄nter ramoꝝ adulterina noxiqꝫ genimina debere succidi. Propterea compꝛimaꝛ vt ꝓposuimꝰ sermo nr̄ ne vel loq̄cioꝛ effluat/vel ꝓlixioꝛ attediet/vel mordacioꝛ ꝛ satyricꝰ exacerbescat. Nam q̄d opus teneras mordaci radere ferro Auriculas (ait Persiꝰ) Succēseat lꝫ ostētatrix sui iactātia submurmurās illud eiusdem satyrici: Scire tuum nihil est/nisi te scire hoc sciat alter. ¶ Feret nihilominꝰ equo animo studiositas speculatrix/q̄stiunculas ab ea motas cū solutiōibꝰ vel supꝑimi vl' in sc̄ptis distribui. ¶ Fiat ꝫ tandē finis in obsecratione qualē ab initio ꝓmisimus. Conuertaꝛ q̄sumus o salutifer christe nūc apud nos in eccl̄ie nuptijs ꝯgregatos turbida grauis ꝛ noxia aqua sapiētie terrene aīal' ꝛ diabolice: ꝛ fiat vinū sapie salutaris i sobrietate ꝛ sanitate potatū. Cōseq̄mur āt istō miraculū pr̄es religiosissimi/pr̄es deo dignissi D

mi/si mystice fuerim⁹ in chana galilee:h est zelum
habuerim⁹ trāsmigratōis ex h mūdo ad patrē:si p̄
terea nr̄i iesu mr̄ salutis istic affuerit:si dixerit pia l
sinuatiue orōnis voce ad iesum p orōnes h vocatū
cū discipul' vinū nō hr̄e. Si subinde ministri q̄ su-
mus nos obseruauerim⁹ monitionē eiusdē matr'
iesu. Q̄cūq̧ inq̄t dixerit vob (nō dubiū q̄n iesus)
facite:q2 vinū sapie p v̄tutē dc' obediētie. Nā ini
tiū sapie timor dn̄i. Si demū hydrias ad purifica-
tionē positas / q̄ sunt corda nr̄a / repleuerim⁹ vsq̧
ad summū aq̄ ɔtritiōis z lachrymose ɔpūctiōis:q̄
hauriēda est de puteo p̄funde ɔsyderatiōis:hinc
miseriaꝝ nostraꝝ/q2 cor ɔtritū z hūiliatū de⁹ nō de
spicies:hinc miscōiaꝝ dei q̄ꝝ nō est nūer⁹. Tūc faci
et iesus initiū signoꝝ/ɔuertet aquā hāc in vinum
itaq̧ licebit vnicuiq̧ nostꝝ dicere cū pp̄ha: Nunc
cepi/nūc est initiū:q2 cū ɔsyderauerit hō supple vi
ues/h tūc incipiet. Hec est mutatio dextre excelsi.
Cui⁹ mutatiōis sacratissime z btissime nos p gra-
tie sue miraculū pticipes efficiat iesus christ⁹ eccle
sie spōsus decor⁹ glia/qui est deus bn̄dictus in se-
cula: Amen.

¶ Finis sermonis facti corā sacrosctō gn̄ali Cō
stātien. ɔcilio p dn̄m cācellariū eccl'ie parrhysien.
Anno dn̄i. M. cccc. xxvij. die dn̄ica. xvij. Januarij:
q̄ die fuit festū btissimi pr̄is Antonij.

Tractatus eiusdem

in quo soluit q̄stiões in p̄cedēti sermone motas:et
tūc breuitate tp̄is vrgēte nō solutas.

Nuptie facte sūt in chana galilee z erat mater
Jesu ibi zc. ¶ Assis tu nobis
cū pia mr̄ iesu:q̄tin⁹ te petēte
ministres nob hodie vinū sapie
salutar' sctē deuotōis:qō vt fiat
te salutam⁹ di. Aue. Nuptie zc.
Sup q̄druptita thematis hui⁹ deductōe corā sctā
Cōstātien. synodo tenuim⁹:al's modū nō dialogi
sol⁹/sz tetralogi:quēadmodū q̄tuor eē filias sacre
sapie/eo tūc notatū est:quoꝝ nōia z officia duplex
hoc hexametrū pādit: Lr̄a gesta docet/q̄d credas
allegoria: Moralis q̄d agas/quo tendas anago-
gia. Porro subintroducta est studiositas specula
trix ancilla sapie/nō industria:q̄ multas ab his so
rorib⁹ q̄stiōes sup nuptijs hodiernis ab allegoria
p̄cipue potierat. Et q̄ñ de gl'iosissimo anachorita
rū Antonio/cui⁹ tūc celebris erat dies/extorsit de
notio v̄bū fidei:qm̄ insup breuitat' amor plurima
iā dictata linq̄re iussit/repetit sepe z mltū eadē stu
diositas auida sciēdi:q̄tin⁹ in mediū p̄deāt omissa
hinc morē gerere p̄suasit familiaritas secū velut a
puero traducta. ¶ Erat āt sextuplex ad allegoriā
studiositatis q̄stio. Prima q̄b⁹ adornata ē dotib⁹
eccl'ia spōsa a christo spōso suo. Altera q̄lis ē habi
tudo christi spōsi ad eccl'iam spōsam. Rursus vice
uersa q̄lis ē habitudo spōse hui⁹ ad spōsum suū et
ad ei⁹ vicariū/quē appellam⁹ summū pōtificē. Am
pli⁹ q̄rto q̄l' z q̄ vtili' de⁹ carnale ɔiugiū voluit hu

ius spūalis signū esse. Subinde quo pacto materi
alis eccl'ia spūalē ꝑcat/sic vt mutuas sibi laudes et
nōia ɔcinent. Denū sexto q̄b⁹ modis z locis sacre
scrīpture figurant' he nuptie christi z eccl'ie. ¶ Et q̄
dē allegoria tradidit dotatā eccl'iam a christo vini
bonitate:qō vinū est nō materiale:qō multū pota-
tū sicut loq̄tur sapiēs irritationē z irā z ruinas mul
tas facit:z i nouissimo mordebit vt coluber:a quo
p̄posuit Sapiēs abstinere carnē suā vt animū su
um trāsferret ad sapiam. Vinū igit' tale sz electissi-
mū spūale z theologicū itelligim⁹/p̄rsus optimū
iocundissimū z sanatiuū:qō sensit semiuiuus a sa-
maritano curatus:hoc est vinū sacre scripture re-
creans/viuificās atq̧ letificās cor hoīs mira iocū-
ditate spūs. Si fuerit in sobrietate potatum iuxta
monitionē ap'li: Non plus sape q̄ oportet sapere
sed sape ad sobrietatē:que sobrietas est humilitas
¶ Defecerat olim vinū istud in nuptijs quas ab
Abel iusto/immo ab Adam de⁹ s'm p̄positū volū
tatis sue disposuerat celebrare:ita vt iure dici pos
set: Vinū nō habēt:habebāt nec negam⁹ paucissi
mi admodū vinū istud sapie salutaris. Sed quid
inter tot z tātos illud erat?potabāt passim pluri-
mi vinū p̄stitutōis de aureo calice babylonis quo
meretrix illa magna vanitas secularis in Apoca-
lypsi inebriat reges terre. De quo apud Moysen:
Fel inquit draconū vinū eoꝝ/z venenū aspidū in-
sanabile. Et antea: Vua eoꝝ vua fellis/z botr⁹ ama
rissimus. Vinum istud si nescis/est sapientie terre
ne animalis z diabolice mixtum erroribus impijs
heresibus z blasphemijs quasi totidem reptilib⁹
venenatis:cuius toxicata fex non est exinanita:bi
bent ex eo omnes pctōres terre. At uero dum adue
nit christ⁹ cū discipulis suis ad mysticas eccl'ie nu-
ptias/dū affuit ibi mr̄ iesu/q̄ illuminata v'l illumina
trix interp̄tat':p̄pinatū est vinū bonū sapie q̄ desur
sum est p reuelationē habitū quod reseruatū est vs-
q̧ p̄dhuc.i.dum aduenit plenitudo temporis: quan
do gratia z v̄itas p iesum christū facta ē:quādo p̄
terea tristicie z tribulatōis aquā ɔuertit in vinum
leticie spūalis. Audi quō: Sed q2 inquit hec locu-
tus sum vobis/tristicia impleuit cor vestrū:ecce hy
drias plenas aqua vsq̧ ad summū. Seq̄tur admi
randa ɔuersio dum subiūgit: Sed tristicia vestra
ɔuertet' in gaudiū:hoc antea p̄dixerat ipse dum ait
Beati qui lugēt:qm̄ ipsi ɔsolabunt'. Hunc aūt lu-
ctum/has lachrymas inducit vinū sacre sapiētie
ɔpunctiuū:eo q̄ in multa sapia multa sit indigna-
tio/ait eccl'iastes:z q̄ addit sapiētiam/addit z labo
rem. Ostendit quippe sapientia z sape facit:quem
admodū nascimur natura filij ire/filij mortis eter
ne/nesciētes introitū z exitū nostꝝ:q2 nemo scit an
amore vel odio dign⁹ sit in hac valle lachrymaꝝ:
quāiumcunq̧ ascēsiones disposuerit in corde suo.
Verū sunt hec abscōdita a sapiētibus z prudētib⁹
hui⁹ seculi:p̄pterea ducūt in bonis dies suos:q̄-
runt h ɔsolationē suā:ideo seq̄tur qō est olim pessi-
mū atq̧ miserrimū:transferūt in affectū cordis:dū
dulcescit iam in eis acerbissimū iniq̄tatis vinū:do
ctrinas bibūt erroneas/impias z blasphemas p̄
veris:quib⁹ aque furtiue hereticoꝝ dulciores sunt

R ex panis absconsus q̃ se palã ꝓdere nõ audet suaui or. ¶ Nunq̃d istud est vinũ sup cui⁹ defectu ꝯque sta es o mitissima mater iesu/dicẽs ⁊ insinuans: vinũ non habent: non vtiq3: sed postulabas vinuȝ aliud ꝑ nuptijs christi filij tui ⁊ eccl̃ie: vinum sacre scripture/vinũ theologicũ: quod ab initio ꝓpinauit eccl̃ie sue filius tu⁹ frater ⁊ spõsus. ¶ Sȝ ecce ꝓh dolor: vinũ istud euãgelice doctrie mex factuȝ est quasi plenũ mixto multiplici mixtione. Miscet auaricia turbidã ⁊ cenosam aquã sapiẽtie terrene: quã exquisierũt filij agar/ſm traditiões hominũ. Hec est ardẽs cautela ⁊ astutia ꝯquirẽdi diuitias/ accumulãdo sibi densum lutũ in auro ⁊ argẽto/iure vel iniuria: subseruientib⁹ ei dolis/fraudib⁹/ꝑiurijs/vsura/simoniacaq3 prauitate. Hanc aquã q̃ biberit/sitiet iterũ: vehemẽtius q̃dẽ ⁊ acri⁹. Causat eñi hydropicã sitim auaricia: apud quam ꝑfecto quo plus sunt pote/plus sitiunt aque. ¶ Miscet luxuria fedam/bituminosam atq3 sulphureã aquã sapientie aĩalis: q̃ est ardẽs astutia ꝑtingendi ad illecebrosas carnis voluptates: nõ extinguẽtes/sed augẽtes sitibũdã carnis prurigiñ: sicut dypsas serpens/q̃ medijs sitit in aquis: ait Lucan⁹. ¶ Propinat ⁊ miscet supbia aquã saplẽ diabolice: que ẽ curiosa libido cognoscẽdi subtilia/sed inutilia/sȝ supuacua/sed nociua: quoniã inflat talis scientia virulento potu suo/generatq3 torsiones ⁊ enecat corda supboꝝ: hinc excogitatio magicaꝝ artiũ/hinc adinuẽtio ⁊ defensio nouaꝝ ꝑegrinaruq3 doctrinarum. Quocõtra vinũ sacre scripture liberat a curis: ideo liber dici potest. Purissimũ est nisidans a b inq̃namentis: sobriũ est supp̃mens oẽm supbiã mentis dũ in obsequiũ fidei omnẽ captiuat intellectũ. De quo vino terminet sub ꝯsyderatiõe triplici q̃stionis p̃me solutio.

Consyderatio prima.

S ¶ In mysticis christi ⁊ eccl̃ie nuptijs debȝ viuum theologicũ tanq̃ optimũ atq3 salubriter inebriãs apponi. Rõnem dat architriclin⁹ in euangelio: vt cũ inebriati fuerint/nõ curent neq3 q̃rant id quod deterius est: ꝯtenti suauissimo potus vini gustu: q̃ satiat/quod letificat/quod in ꝯsolationẽ etiã amara ꝯuertit. Iustitie eñi dñi recte letificantes corda. Senserat hoc sapiens qui ait: Nihil est dulcius q̃ respicere in mãdatis dñi. Hinc est illa ꝓphete exclamatio/q̃ dulcia faucibus meis sup mel ori meo. Quocirca bibite amici clamat sapiẽtia/⁊ inebriamini charissimi. Obediuerat aĩa que gloriabũda dicebat in epithalamio sponsi ⁊ sponse: Introduxit me rex in cellã vinariã. ⁊ ꝓpheta: Calix meus inebrians q̃ p̃clar⁹ est. Hinc demũ est illud eccl̃iasticũ in ꝑsona fideliũ: bibam⁹ sobriã ebrietatẽ spiritꝰ. Biberat hãc ebrietatẽ Petr⁹ in mõte: q̃ fact⁹ est inde nesciẽs q̃d diceret. Bibebãt hãc apl̃i die pentecostes in taberna cenaculi grãdis ⁊ strati/dũ supabũdãtissimo ꝑfusi sunt vino supnaturalis sapiẽtie oẽm edocti ṽitatẽ salutarẽ. Sȝ stulta gens musto madere deputat/quos spiritus repleuerat. Uis scire q̃nt ũ in vmbra figuralr̃ docuerit Moyses ꝓpondãs esse vinũ decalogi: q̃d est vinũ fidei. Custodite inq̃t mãdata dñi dei vestri q̃ p̃cipio vobis. Seq̃t: hec est eñi vestra sapia ⁊ intellect⁹ coraȝ ꝑplis/vt audiẽtes vniuersa p̃cepta hec/dicãt: En ꝑplus sapiẽs ⁊ intelligẽs/gens magna. Preclare q̃dẽ ⁊ diuina voce fert vir in quodã generali concilio respondisse: dum quererent ꝯstitutiões noue fieri. Quid sibi vult inq̃t ꝯstitutionũ talis multiplicatio ceruicib⁹ imponẽda fidelium euangelio/ nec cognito/nec obseruato: sciat in p̃mis ⁊ seruet euangeliũ. Quid sonat aliud obsecro dictum tale q̃ istud: Omnis homo p̃mũ bonũ vinũ ponit: vere sic est: sic agere ꝯuenit eccl̃ie synodalr̃ congregate. ¶ Dicet aliquis: reprobas ergo decretales et decreta summoꝝ pontificũ/ꝯstitutiões synodales diocesanoꝝ: ⁊ ita de reliquis. Non reprobo fateor scio dictũ esse ꝑ christũ: Qui vos audit/me audit. Scio legẽ euãgelicã stabilitã. Insup naturalibus p̃ncipijs ⁊ in regulis vniuersalib⁹ reliquisse particularium agibilium determinationes apostolis ⁊ discipulis suisq3 successoribus. Nunc vero qualis insania est deserere legem regis/deserere fontẽ vini sapiẽ salutaris/vt stabiliat p̃mitus lex subditoꝝ ⁊ ante ministret. Non dicam vinũ qualecũq3/sed aqua sapientie animalis ⁊ terrene. Unde fit plerũq3 irritum mandatũ dei: prout se ꝯformans christ⁹ Esaie verbis phariseos arguebat. Inuenies apõ eos qui nomen sibi religionis appropriarũt/plus puniri transgressiones humane ꝯstitutionis satis friuole sup delatione vestis huius vel illius/sup vsu cibi talis aut talis/q̃ si blasphemãdo quis deum negauerit/deierauerit/violauerit sabbata ei⁹/ ⁊ vniuersa decalogi p̃cepta. Quid ṽo de prelatis sentire debeas/curias suas intra synodalia concilia/lites/punitiones/excõicationes te docebunt. Quid q̃ fastidiunt vinũ istud sacre scp̃ture ꝯquisitores hui⁹ seculi: qm̃ aĩalis hõ nõ ꝑcipit q̃ dei sũt stulticia eñi est illi: ⁊ sicut gustato spũ desipit caro sic carne gustata desipit spũs/⁊ fit velut in occasu luminose ṽitatis: qm̃ p̃terea tumens per arrogantiam animus dedignat captiuare intellectũ ꝓprium in obsequium fidei: q̃r rursus videri refugit quasi discipul⁹ sub magisterio theologoꝝ: quos ideo despicit/ne dũ ignorare ꝯscius est q̃ sciunt/ipse minus sapiens appareat in oculis suis vel alienis: ita q̃ in theologie contemptum suam ignorantiam consolantur.

Consyderatio secunda.

T ¶ In nuptijs crescẽtis eccl̃ie dũ vinũ sacre scripture seu theologicũ ꝓpinabat discũbentib⁹ p̃ncipib⁹ ⁊ alijs ab architriclinis q̃ fuerũt doctores theologici: tunc eccl̃ia dotata fuit ampla tempalitate: sic formidandũ est ex ꝯtemptu vini huius/ne tollant aut notabilr̃ minuant dotes hm̃õi tp̃ales ab eadem ecclesia.

Consyderatio tertia.

¶ In nuptijs eccl̃ie nunq̃ deesse poterit vinũ theologicũ/q̃d est vinũ fidei vsq3 ad ꝯsũmationẽ secli: poterit tñ apud plurimos discũbentiũ ⁊ mĩstrãtiũ in his nuptijs verti vinũ istud/vel in ꝯtẽptũ vel in

nauseā vel in morbos varios: in insaniam ꝛ in mor-
tem. ¶ Has ꝯsyderatiões vt in ꝑdicto sermone la-
tius exponerē: nec omitterē purgebat zelus domus
dei/zel⁹ fidei/zelus ꝑtis ꝯaliȷ̄/zelus ꝓfessiõis the-
ologice: qui videbat tā𝑞̄ potēs crapulatus a vino
nil metuens: sed obuia queq̄ vitia vel errata ꝑseq̄-
nitēs. ¶ Sobrietas vero moderatrix expectetur
sit tp̄s aliud/ioc⁹ aliter ꝛ actus: melius est nihil 𝑞̄
ꝓ rei magnitudine pauca dicere. Auditis aūt di-
cēdis vt vides hora non suppetit: simul obseruan-
dū est illō Salustij a Hieronymo ꝯmemoratū: fru-
stra niti/neq̄ aliud se fatigādo 𝑞̄ odiū q̄rere/extre-
me demētie est. ¶ Quo ꝯtra zelus in spū vehemē-
ti neq̄ tardandū esse/neq̄ dissimulādū: sed impor-
tune ꝛ opportune ingerendā etiā nolētib⁹ esse do-
ctrine v̄itatē. Liberet aiam suā q̄sq̄s est inductus
ꝑdicator aut doctor in cathedra nō pestilētie/sed
religionis christiane. Quid mihi detractiões: q̄d
odia/q̄d irrisiones/q̄d ludibria/q̄d ꝑsecutiões: fe-
lix mors quā v̄itas pepit. ¶ Parci⁹ ista r̄ndit so-
brietas: meminerī casuū Petri/Thome/ꝛ alioꝝ si-
ne numero: quoꝝ ꝑm⁹ ad christū: Etiā si oportue-
rit me tecū mori/nō te negabo: alter ad coaplos:
Eam⁹ ꝛ moriamur cū eo. ¶ Putas ꝙ in cellā vi-
nariā introduxerit te rex: vide ꝙ ordinauerit in te
charitatē ꝯm sniam: Itaq̄ q̄ se existimat stare/vi-
deat ne cadat ¶ Vix tādē isto alioq̄ ꝑlimo ꝯmõe
ꝯpescuit tūc sobrietas zelū feruidū/nō vt pacē erro-
rib⁹ daret/absit: ꝫ bellū q̄reret eo capitali⁹ ꝛ effica-
cius/quo moderati⁹ tp̄a ꝯspicit/ꝑsonas ꝛ loca: ita
q̄dē necesse est vt interim errores ꝛ vitia quos tolle-
re neq̄t zel⁹ a domo dei/toleret ꝛ gemat miserans
ecclie vicē horridā: si in nuptijs ei⁹ ꝓpinare vinū
bonū fidei ꝯuiuis symbolice ꝯuenietib⁹/vel nō vo-
cat/vel nō lꝫ/vel nō expedit: dū illud nō ꝓdesse/ꝫ
obesse ꝯpit: eo ꝙ ꝑs nō exigua vinū istud optimū
aut cū abominatiõe reijcit nec bibit/aut bibitum
mox euomit cū nauseat: aut forte retētū viscerib⁹
illud in in fellefū vir⁹ v̄tit. Causantib⁹ h̄ ira/furore
odio/dissimulatiõe/ꝛ an𝑞̄ hūorib⁹ noxijs/q̄b⁹ infe-
a ctus est spūs hebētis. ¶ Porro studiositas speci-
latrix subintroducta tūc ꝓ formādis q̄stiõib⁹ ꝑmis-
sis/postulare videbat in ipa meditatiõe mea disso-
lutiõe eaꝝ: ꝯtestās nihil illic esse mordacis acrimo-
nie/nihil odiose vel amare v̄itatis. ¶ Consentiēs
allegoria accipe inq̄t ꝓ scđa q̄stiõe ꝑmo ꝙ spōsus
ecclie christ⁹ de⁹ ipam se dignā nō inuenit: ꝫ effe-
cit: q2 nō ex opib⁹ iusticie q̄ nos fecim⁹/ꝫ ꝯm mise-
ricordiā suā saluos nos fecit: ꝛ ꝑor dilexit nos: vt
q̄ gl̄iat/in dn̄o gl̄iet: seruiēs ei cū timore/ꝛ exultās
cū tremore. Accipe ꝓ scđo ꝙ spōsus ecclie iesus re-
cedēs ex h̄ mūdo/nō ita derelīq̄t eā sicut nec matrē
ꝓpriā dū viueret/q̄n habeat custodē ꝯtinuū: saltē
seipm ꝑncipalr̄ ꝛ ministerialr̄ ꝑ illos q̄bus dixit:
Ecce ego vobiscū sum vsq̄ ad ꝯsummationē secli
Accipe tertio ꝙ sponsus ecclie iesus dn̄ cōmisit eā
petro custodiēdā: illū maiori quo ad hoc insigniuit
ꝑuilegio ꝛ autoritate/𝑞̄ ioseph iustū/aut ioānē euā-
gelistā/dū ei in custodie curā ꝓpriā cōmisit matrē
¶ Accipe quarto ꝙ spōsus ecclie sibi dedit oīa
in manus v̄tute dilectionis illi⁹/qua maiorē null⁹

habet: q̄ est vt aiam suā ꝓ eadē posuerit: quō etiā
(ꝑut arguit apl's) si seipm tradidit/non oīa si-
mul inferiora donauit. Paueāt igit ꝛ ꝯtremiscāt
qui sponsam hanc vel ꝯtemptui vel odio vel ob-
probrio/verbis aut opibus habuerint: qui plenitu-
dini potestatis sue non erubuerint detrahere: quo-
niā ira viri sui non parcet in die vindicte: zelotes
ego sum/dicit dn̄s exercituū. ¶ Ceteꝝ dum alte-
ram formas q̄stionē o studiositas/qualis sit habi-
tudo sponse hui⁹ ad spōsum suū ꝛ eius vicarium.
Trado tibi ꝑmo ꝙ ob honorē sponsi debet eccle-
sia synodalr̄ aut non synodalr̄ congregata tracta-
re summū pontificem reuerenter ꝛ honorifice cum
omni beniuolentia si laudabilr̄/immo ꝛ si tolerabi-
liter ipe pontifex tractat eam. Dico tolerabiliter:
quoniam in multis offendimus oēs: ꝛ ꝑus𝑞̄ abijci-
atur/expectanda est iudicialis snīa diuortij: quēad-
modū in ep̄is inferioribus hactenus obseruauit
ꝑcedentiū patrū discretio. ¶ Trado ꝯsequenter
ꝙ ob reuerentiā spōsi debet ecclia vicariū ꝛ custo-
dē sibi datū noiare patrē: ꝛ ipm velut dn̄m ꝛ caput
suum honoribus ꝛ obsequijs ꝑ se ꝛ filios suos se-
dulo ꝑuenire: similr̄ ꝛ eccliam romanam peculiari
quodam ꝯsortio sibi iunctā: neq̄ talem patrē con-
uenit detractionib⁹ vel iniurijs exponere/sed ope-
rire quoad licuerit turpitudinē eius ¶ Sumat ex-
emplū in btā v̄gine/q̄ Joseph appellabat dn̄m su-
um/venerans ꝛ ꝑponēs in loquēdo eum sibi: Ec-
ce ait/pat tu⁹ ꝛ ego dolētes q̄rebam⁹ te ꝛc. ¶ Tra-
do nihilomin⁹ tertio/ꝙ si vicari⁹ hmōi frigidus fu-
erit aut maleficiat⁹/adeo ꝙ ad gn̄ationem filioꝝ
spūalem sit inhabilis/talis existimari nō debet ido-
neus ecclie sponsus aut sponsi vicarius. Est autem
generationis hmōi semen sanctū verbū dei seu fi-
dei non varia traditio filioꝝ huius seculi. Trado
rursus ꝙ ecclia si fiat vicarius spōsi sui/fornicator
aut adulter ducēs viduam ꝛ repudiatā ꝛ sordidā
ꝛ meretricem ꝯtra iussionem legis in leuitico/si se-
uere tractauerit eccliam: si spoliauerit eam vesti-
tu suo per dilapidationē/si abuti voluerit ꝑ simoni-
am: si suffocauerit fetus suos intra vel extra vte-
rum/ꝑ exempli ꝑniciē: si peremerit gladio mortife-
re scandalose q̄ doctrine/vel opis pestiferi/vel no-
xie dissimulatiõis in correctõe vitioꝝ ꝛ heresum:
tali debet dari libellus repudij/ꝑsertim si vitijs su-
is incorrigibilitatē addiderit: ne retentio sit in dede-
cus ꝛ ꝯtumeliā sponsi sui/ꝛ in ꝑniciē filioꝝ: ꝛ ne vi-
deatur sue nutrix malicie. ¶ Querebas vlterius x
quarto ꝑncipalr̄ o studiositas qualr̄ ꝛ 𝑞̄ vtiliter de-
us carnale ꝯiugium voluit spūalis signū esse/ego
paucis expediam. Nulla in ꝑmis videt anime de-
uote ꝯsyderatio suauior/altior atq̄ benignior/𝑞̄ si
pura cordis simplicitate ꝛ humilitate meditetur se
spōsam christi: qm̄ sicut in humanis affectib⁹ amo-
rosis ꝑcellit dilectio spōse corꝑal ad spōsum/ꝛ ecō-
tra reciproce sup amorē ꝑris ꝛ mr̄is: sic non potuit
amor mutuus anime ad deū/ꝛ dei ad animā tene-
riori vt ita dicam⁹/feruētiori ꝛ intimiori noīe vel
exemplo tradi/𝑞̄ spōsi ꝛ spōse. Hinc ē illō epitha-
lamiū de cāticis cāticoꝝ: qō ꝓ ꝯtēplatiuis ꝛ in ana-
gogicos raptis excessus: Salomon tunc sma-

bilis dñi cõposuit: put scẽtissimoꝝ doctoꝝ synceri
tas exposuit. ¶ Porro nulla videt̃ ex aduerso pe-
riculosior meditatio/ꝙ si ꝑsumat anima fedis ad
huc cogitationũ desyderiorũq; fantasmatib⁹ op-
pleta sordidaq; debere licẽter assurgere vt se reco-
gitet sponsam christi. Intercurrerũt eñ protinus
nuptiaꝝ carnaliũ turpes imagines/q̃ desyderia pa-
riunt turpiora. Recogitet potius aĩa talis: Quo-
niã deus vltionũ dñs est terribilis in cõsilijs sup fi-
lios hoĩm. Dicat ad eũ: Quis nouit ptãtẽ ire tue:
⁊ pre timore tuo irã tuã dinumerare? Similia deni
q; ꝑponat sibi timoris incẽtiua. Tũc aĩa si mag̃
interim ꝓfecerit/vocet ⁊ habeat christũ vt patrẽ/
ecclesiã vt matrẽ: clamãs in spũsctõ: Abba pater:
deniq; tandẽ veniet ad oscula ⁊ amplexus sponsi.
Tradit Hiero. morẽ apud hebreos hũc haberi: ꝙ
audiẽdi cantica canticoꝝ nullus admittat̃ minor
annis triginta/ne spũalib⁹ abutẽs canticis in car-
nalẽ ea vertat lasciuiã. ¶ Adde scõo cõiugiũ ade si
nõ peccasset illud nõ fuisse sacm̃ christi ⁊ ecclesie
sed bene dei ac ratiõalis creature ab eodẽ gratifice
desponsate. ¶ Tene postremo virginale cõiugiũ
ioseph ⁊ Marie: licet cõsummatũ nõ fuerit carna-
li mixtiõne: fuit tñ veꝝ sacm̃ christi ⁊ ecclesie: tum
q; fuit in hoc coniugio cũ virginitate maternitas
vera ⁊ ꝓlis fecunditas/quẽadmodũ est in ecclesia:
nõ sic in cõsecratiõe virginũ/vbi nõ est fecũditas:
nec in ꝯsummatione nuptiaꝝ carnaliũ/vbi desinit
virginitas: fuit insuper rõne ꝓlis vera ꝯformitas
nature diuine cũ humana. Et hic multa sup h̃ vir-
ginali sacratissimoq; cõiugio salubriter ⁊ deuote
meditãda suppetũt purgatis aĩabus in fide ⁊ mo-
ribus: q̃ ꝑtereo inq̃t allegoria/linquens ea anago-
y gie sorori diuinissime. ¶ Rursus ad aliud qõ inq̃-
rit o studiositas: quo pacto materialis ecclesia spi-
ritualẽ significet. Ratio patet facilis ex institutiõe
ꝯsecratiõis ⁊ dedicatiõis sue. Unde ꝑspicuũ reddi
tur quis ⁊ quãtus honor/quãtus reuerẽtie cultus
materiali debet̃ ecclesie cõtra Begardoꝝ errorẽ:
cõtra supbiã illoꝝ quos alloquit̃ apl̃s/dicens: An
ecclesiã dei cõtemnitis: cõtra dissolutiões indeco-
ras seruientiũ deo cũ garrulationib⁹: cũ ineptissi-
mis vanitatibus ⁊ insanijs falsis. Deniq; nõ sine
causa christus eiecisse legit̃ vendentes ⁊ ementes
de tẽplo: grauiter intonãs illud ꝓpheticũ: Dom⁹
mea domus orõnis vocabit̃: vos aũt fecistis eam
speluncã latronũ. Faciũt ⁊ nũc o salutifere christe
domũ tuã stabulũ porcoꝝ grunnientiũ/vel canũ la
trantiũ vel ridiculaꝝ simeaꝝ: nõ recogitãtes aĩo
qõ exclamauerit Jacob post visionẽ scale mystice:
in qua erant angeli ascendentes ⁊ descendentes:
ꝙ terribilis est locus iste: vere nõ est hic aliud nisi
domus dei ⁊ porta celi. ¶ Hic aptissime sacrũ cõ-
uiuiũ nuptiaꝝ christi ⁊ ecclesie celebrat̃ ⁊ sumitur.
Hic efficaciores sunt ceteris parib⁹ orõnes ꝙ i lo
co vel ꝑuato vel ꝓphano. Hoc pulchre post dedi-
cationẽ tẽpli Salomõis deꝑcatio sua flexis geni-
bus ⁊ manib⁹ eleuatis dũ laudaret deũ ⁊ ꝓplo bñ-
diceret dedit intelligi. Silr in ornatu vario tẽpli/ i
ordine ministroꝝ/in cultu multiplici cerimoniarũ
debet accipi: in quibus singulis tot sunt mysteria

quot verba/signa vel opera. ¶ Ueniamus ad illd̃
quod vltimo quesitũ est. Quibus modis ⁊ locis sa
cre scripture figurant̃ he nuptie christi ⁊ ecclesie.
Animaduerte triplex ꝯiugiũ/quale tradit soror lit
tera in tribus patriarchis: in abraã/in isaac ⁊ i ia-
cob. Attende cõformiter mystice/qm̃ nubit de⁹ hu
manitati in incarnatiõe: nubit aĩe singulari in fide
⁊ deuotione: nubit ecclesie vniuersali in perfecta
charismatũ omni dotatione/⁊ in elargitiõe bono
rũ tam vie ꝙ patrie. Unñ licet sit vna spõsa/ sunt tñ
septuaginte regine/⁊. ccc. cõcubine/⁊ adulescentu
laꝝ nõ est numerus. ¶ Figurat̃ hec triplex cõiun
ctio nuptialis in matrimonijs vt ꝑdiximus trium
patriarchaꝝ/abraã/isaac ⁊ iacob. Uis scire quo-
mõ certe cõiunctus est abraã cũ Sara: q̃ sm̃ nomi-
nis interꝑtatione sonat idez qõ carbo: sed puto ꝙ
nõ extinctus carbo/sed ignit⁹: ignis ṽo dũ incor-
porat̃ carboni fit velut vnũ ex ambobus: qm̃ car-
bo suscipit actiones ignis factus ardens ⁊ lucid⁹.
Dro vide si nõ fuerit tale aliq̃d in humana natura/
dũ vnita supposito diuino factus est sicut ignitus
carbo ardens ꝑ charitatẽ/lucens ꝑ honestatẽ. Fa
cta est quoq; idiomatũ cõmunicatio: virtute cuius
homo dicit̃ creasse celos/⁊ deus portasse dolores
nostros. Intende ꝑterea qm̃ habuit abraã de Sa
ra filiũ vnicũ/cui nomẽ isaac: qõ interpretatũ dicit̃
risus vel gaudiũ: in quo tota spes hereditatis erat
reposita. Nos ṽo nunq̃d non ex matrimonio dei
cũ humana natura risum suscepimus ⁊ gaudiũ re-
paratiõis nostre spem hereditatis ꝑpetue? Fallor
si nõ hoc gaudiũ nũciauerit angelus in die natiui-
tatis sponsi/dũ ait pastoribus: Euangelizo vobis
gaudiũ magnũ qõ erit omni populo. Sed neq; de
fuerũt encenia/neq; donaria nuptiaꝝ dũ nunciata
est Gloria in excelsis deo: ⁊ in terra pax hoĩb⁹ bo-
ne voluntatis. Dũ in mysterio floruisse ꝓhibentur
vinee engaddi/cũ ceteris miraculis. ¶ Ceteruz ꝑ z
secũdis nuptijs christi cũ ecclesia/subiungamus fi
gurã matrimonij isaac cũ rebecca: cuius nois iter
pretatio est/multũ accipit. Et q̃ sponsa q̃so maius
aliq̃d accepit a sponso ꝙ a christo susceperit eccle
sia? Potuerãt hic dotes seu dotationes sue nũe-
rari supnaturales/naturales/spũales ⁊ tpales: de
quibus supra notauimus. Quid ꝙ fuerũt ex h̃ ma
trimonio duo filij varie sortis ⁊ indolis: iacob bo-
nus ⁊ simplex: esau malus/ferox ⁊ discholus. De q̃
bus a deo dicit̃: Jacob dilexi: Esau autẽ odio ha-
bui. Per istos ṽo fratres quid aliud dat̃ intelligi
ꝙ in ecclesia q̃ est cõgregatio fideliũ diuersa gene-
ratio filioꝝ: quoꝝ sunt aliqui solo noĩe christiani:
alij re simul ⁊ noĩe. Mali subinde ꝑsequũt̃ bonos:
sicut iacob ab esau multa ꝑpessus est. Uix est itaq;
iacob in ecclesia quem non exerceat esau malicia.
¶ Deniq; christi desponsationem cum anima sin
gulari figurant nuptie iacob cum duabus sororib⁹
Lya ⁊ Rachel. Lya actiue vite/Rachel cõtẽpla-
tiue typũ gerit anima deuota: quarũ filios si nume
rare ⁊ ad figuram traducere studeremus: recensen
dus esset libellus ille Richardi pulcherrimus de
duodecim patriarchis/ad quẽ remittim⁹. ¶ Ad-
de ꝙ ad predicta iesus totus desyderabilis tribus

animã sanctã appellat noībus in canticis: soro-
rem/filiã/sponsam. Sororē ꝓpter cōiunctionē sui
cū humana natura. Filiã ꝓpter ꝯiunctionē sui cū
ecclesia q̄ mater est. Sponsam ꝓpter cōiunctionē
sui ꝑ gratiã aut gloriã cū ipsamet aīa sancta. Con
syderа tandē ⁊ inuenies nuptias oēs istas factas
esse in chana galilee. Hinc Esaias: Zelus dn̄i ex-
ercituū faciat has videlicet nuptias: ⁊ hoc in gali
lea q̄ transmigrationē significat: vide ꝙ mirabilis
ꝙ multiplex trãsmigratio dū diues fit egen⁹/ eter-
nus/ tp̄alis: deus passibilis in primo matrimonio.
Dū in scd̄o dimisit ecclesia suos errores/ sua idola
culturas deoꝝ/ cerimonias iudeoꝝ. Dum in tertio
fit aīa de meretrice spōsa christi: fit vxor regis sum
mi q̄ ꝑus erat scortū vel mūdi/ vel carnis/ vel dia-
boli. ¶ Studiositas his auditis grãs agens veri
ta est allegoriã vltra fatigare quolibet aut respon
sis q̄ idcirco finē loquendi fecit in impꝓcatione par
ticipationis habēde cū his nuptijs christi ⁊ eccle-
sie nūc ⁊ in secula seculoꝝ. Mihi ꝟo ad meipm̄ re-
uertenti zelus domus dei nō defuit: q̄ monitionib⁹
sobrietatis obediēs cōsenserat silentio ꝑterriti tūc
declarationē duplicis apposite ꝯsyderationis de vi
no sacre sapiētie. Erat eī̄ zelus ꝭm sciam: propte-
rea fugiebat ⁊ multiloquij tediū ⁊ amore redargu-
tionis odiū ꝑstolans cōmodius locū alteꝝ tēpus
⁊ actū. Extimulauit me nihilominus postmodum
crebro q̄dē ⁊ multū sibi vocē dari: q̄ si negaret/ pe-
tebat oīa scriptis inseri: inducebat seruuz fabulose
mide: q̄ dn̄i videns asininas aures: q̄ ꝓdere palã
timuit/ submurmurauit ⁊ infodit terre vnde ferūt
arundines exorte vitiū mide subsibilantes. Sua-
debat zelus in ꝓposito saltē ita fieri ꝓnunciās: ne
q̄ sciam sibi q̄ tp̄a/ ꝑsonas ⁊ loca circūspicit: neq̄
cōpassionis charitatē deesse. Recte q̄dē: qm̄ hic de
mū zelus est laudabilis q̄ mala q̄libet auferre vult
q̄ videt in domo dei. Sed si tollere nequit/ tolerat
⁊ gemit: tolerat ꝭm sciam: gemit ꝑ cōpassionē. Est
itaq̄ scīa sine zelo languēs: esset zelus sine scīa ꝑci
pitans: esset vtrūq̄ si deesset cōpassio nimis ama-
ricans ⁊ inducēs nō tã correctionē vitij/ ꝙ irritati
onē odij: zelus igit̄ ad vim irascibilē/ discretio ad
rōnalē/ cōpassio ad cōcupiscibilē mouendas vno
mutuoq̄ cōsensu spectãt: vt ordinatus in se fit tot⁹
hō potēs ꝑ zelū/ sapiēs ꝑ discretionē/ beniuolus ꝑ
cōpassionē: assecutus ī hoc approꝑata beatissime
trinitatis: q̄ sunt potentie vigor/ sapiētie fulgor/ be
niuolentie dulcor: in q̄bus fundant̄ apud operati
ones laudabiles: modus/ species ⁊ ordo. Itē men
sura/ numerus ⁊ pondus. Rursum vnitas/ veritas
⁊ bonitas referendo singula singulis appropriatis
beatissime trinitati: ex qua oīa efficiēter/ ꝑ quã oīa
exēplariter/ in q̄ oīa finaliter existunt: sicut est omi-
bus causa essendi/ rō discernendi ⁊ ordo viuendi.
Et qm̄ zelus apud me cōsciū se fatebat̄ habere sibi
socias/ sciam atq̄ cōpassionē: ꝑcipue q̄ nihil ꝑ iniu
riã/ nihil in irã/ scandalū/ liuorē/ odiū vel rancorez
cuiusuis ꝑsone dicere vellet aut scribere: sed ad ex
tirpationē erroꝝ ⁊ emendationē errantiū morem
ei gerere disposui: scriptis inserens que circa dupli
cis ꝑdicte ꝯsyderationis ꝑtractationē de negligē

tia vini sacre scripture salubri monitione videntur
annotanda.

Erat igit̄ secūda cōsyderatio ꝙ in nuptijs
crescentis ecclesie ⁊c̄. ¶ Feruor itaq̄ de-
uotionis q̄ principes ⁊ alios dotātes eccle
siã mouit: vnde q̄so genitus fuit si nō ex ꝑconcepto
calore vini spūalis sacre scripture vehēns ad eter-
na mentes suas terrenoꝝ amore calcato? Nūcquid
si viderint pincernas vini huius ꝑlatos ⁊ docto-
res labi funditus in inferiora terre: neq̄ vllã de spi
ritualibus sollicitudinē gerere: q̄dni repetant que
dederūt causa cessante cōferendi aut q̄ a noua sal-
tem donatione tepescant? ¶ Ecce iã vidim⁹ plu-
rimos in sacris etiã lr̄is eruditos q̄ vitijs ꝑlatoꝝ
irretiti: zelantes domū dei nō ꝭm scientiã nequaq̄
timuerūt suggerere ꝑncipibus ⁊ populis vsq̄ ad per
pessionē mortis: q̄ fas erat eis tollere tp̄alia cleri-
coꝝ habitualiter delinquētiū. Rursus ꝙ bona eo-
rū nō erant nisi pure elemosyne. Q₃ insuꝑ nō erãt
tradita nisi sub cōditione bn̄ viuendi ⁊ vtendi: quo
deficiente ꝑibat titulus iuris: neq̄ quicq̄ reliquuz
clerico tali superat. Adde ꝙ nō defuerunt neq̄ de-
sunt seculares cupidis auribus ⁊ assensu talia reci-
pientes: nihil aūt facilius ꝙ ꝑsuadere volentibus
spolia clericoꝝ: dū vel auaricia/ vel odiū/ vel inui-
dia/ vel zelus indiscretus trahit eos. ¶ Opponūt
alij ꝑlatis ⁊ clericis paupertatē ecclesie ꝑmitiue ī apo-
stolis ⁊ discipulis: autenticãt e celo missam vocez
dū a Cōstantino dotata est ecclesia magis diuino:
iuxta ꝓphetiã danielis de regno christi ꝙ huma-
no cōstituto. Hodie venenū effusum est in ecclesiã
dei. Que oīa q̄d aliud ꝙ spoliandū esse loq̄unt̄ ec-
clesiã. Vez quid antiqua? quid sola lectiōe cogni-
ta cōmemoramus? ꝑdicatū est solēniter aptissimis
verbis/ ꝙ mendicitas erat solū vel ꝑcipuū mediuz
ꝑdicationis verbi dei: q̄ spine diuitiaꝝ suffocant
verbū. Et paulo ante dū quereret ipse ꝑdicans qui
sunt ꝑdicantes? Respondit ꝑfecto soli mēdican-
tes: qm̄ paupes inquit euangelizant̄. Taceo ꝙ di-
xerat antea quidã ex mendicãtibus ꝑlatis: nos ꝓ
nobis ꝑncipes habebimus aduersus ꝑlatos: suꝑ
addidit alius: ac etiã mulieres: subintulit alter mi-
naci vultu. Nos tale seminabimus semē ī vno die
q̄ eradicare ꝑ annū nescietis neq̄ poteritis. Hec
⁊ similia si nihilipendunt̄ a ꝑlatis secularibus si-
bi defensores suos seculares theologos vinum sa-
cre sapiētie ministrãtes in puritate vel abijciūt vel
negligunt vel opprimunt: q̄d cōsequentius est ꝙ
vt principes dicãt ⁊ statuant apud semetipos: si mē
dicitas solū vel precipuū mediū est ad ꝑdicationē
verbi dei: cū nihil magis incumbat ecclesie prela-
tis ꝙ hmōi ꝑdicatio: ꝓpter quã apostoli dixerūt:
Nō est nos equū relinquere verbū dei ⁊ ministra-
re mensis. Et Paulus ait: Non misit me dn̄s ba-
ptizare/ sed predicare: quid eligibilius nobis ē/ ꝙ
vt ꝑlatos reducamus ad mendicitatē sublatis tot
diuitijs ⁊ donationibus: in quibus ociosi gloriant̄
atq̄ suꝑbiunt supra regū ⁊ principū potestatē. Ni-
hilominus hec ⁊ similia cū ꝑdicant̄ dotationis ec-
clesie subuersiua/ fit applausus: significat̄ vt excur-
rat sermo; dum ꝟo ꝓ fauore debito prelatoꝝ/ pro

libertatibus eorũ ꝓ fidei quã tueri ꝓfessi sunt vsq3 ad mortẽ defensiõe ꝑdicatio fit morũ oscitãt/inquietant/submurmurãt/exsibilant/tumultuant/finẽ fingent. Attẽdat pastoralis sollicitudo/ne ꝑ impunitatẽ taliũ crescat in ecclesiastica hierarchia deordinatio/horror atq3 cõfusio. Uñ si mẽdicitas post aplõs ⁊ sanctos doctores nouiter subintroducta ministraret hodie sola vinũ ꝑdicationis ꝑ poplõs in ecclesie nuptijs. In multis itaq3 nũc male est fateor ecclesie/sed in multis deteriora venirent: quẽadmodũ sumi poterit ex dicendis in altera consyderatione patens argumentũ.

B ¶ Ecce ꝟo dum talia meditatio cordis mei secũ reuolueret cõspicere visa est hinc mendicitatẽ religiosorũ: hinc ꝓprietatẽ ꝑlatorũ quarũ vtraq3 ꝑdicabat laudes suas: alternus altera statui ꝑferre se cõtendens. ¶ Preoccupauit mẽdicitas: ⁊ q̃s dubitauerit inquit me ꝑferẽdã esse ꝓprietati vel appropriatiõi tꝑaliũ q̃ volẽs esse ꝑfecta abdicaui iuxta cõsiliũ christi: ⁊ vendidi om̃ia q̃ habui ⁊ dedi paupibus: vt nuda seq̃rer expedite nudũ christũ. Precello q̃dẽ in multis: s3 quinq3 ꝑrogatiuas enumerasse suffecerit. ¶ Mens nonne mihi liberior est ad cõtẽplationẽ: qm̃ egena sum: nõ potens epulari quotidie laute ⁊ splendide: propterea neq3 cibo/neq3 vino grauor in crapula ⁊ ebrietate: neq3 somniculosa iaceo somno vinoq3 sepulta. ¶ Sum insup aptior ad ꝑdicationẽ: qm̃ doceo nedũ verbis studiosissime haustis ex intimo fonte sacre scripture ⁊ artificiosissime cõpositis in allegationibus/in rhytmis/in rõcinationib9 miscẽdo seculares autores/poetas ⁊ rhetores. Sed exemplo ꝓprio qꝫ efficacissime doctrine genus est predico cõtẽnendas esse secli diuitias/pompas/honores atq3 delicias: sequens christũ q̃ prius cepit facere/post docere. Quid tertio qꝫ elõgatior sum ab adulatione: q2 nõ tꝑale lucrũ/nõ fauorẽ diuitũ/nõ applausum populorũ: sed spũalẽ dũtaxat aiarũ salutem exquiro: quid eñ mihi est sup terrã? Quid ꝑterea quarto qꝫ a formidine resistentiũ verbo dei liberata sum/dũ ab eis maior effici nõ ambio/s3 refugio: querens in nuptijs ecclesie locũ nouissimũ: nolẽs ꝑmos recubitus in cenis/nec salutationes in foro nec vocari ab hoĩbus rabbi: neq3 primas cathedras in synagogis: seuiat mũdus vniuersus aduersum me ad quã me poterit sortẽ viliorẽ deijcere/q̃ mendica querã panẽ meũ.

D ¶ Cõstat deniq3 me liberatã esse ab omni sollicitudine. Cur eñ de crastino cogitarẽ que habens alimẽta vndecũq3 quesita ⁊ quibus tegar: etiã vilissimis resarcitisq3 saccẽ cõtenta dego: cõsyderans aues celi: que neq3 laborant/neq3 nent/neq3 cõgregant in horrea/⁊ pater celestis pascit eas. Proprietas ex aduerso ꝯtendebat: ꝑmo iuxta sententiã Aristo. arguentis politiã Socratis ⁊ Platonis: qꝫ erat expeditior apd̃ homines ꝑsupposito pctõ: secus in statu glorie: sec9 in originalis statu iusticie: vbi fuissent oĩa cõia: vbi nullus appropriando dixisset: hoc meũ est: hoc est ꝟo tuũ: qm̃ vnicuiq3 fuissent oĩa subiecta sub pedibus eius. Omittat de singulis hoĩbus: fiat de prelatis ecclesie tm̃ sermo: q̃bus ego ꝓprietas multũ offero fructũ ꝑpũs: ꝑsertim q̃druplicẽ in edificatione subditorũ. ¶ Habent ex me ꝑmo subsidia tẽporaliũ/vnde miscdiam exerceant apud subditos/egẽtes/afflictos ⁊ debiles/pupillos/viduas: neq3 sub specie pietatis ⁊ quest9 spolia q̃runt ouiũ: neq3 lac emungunt vsq3 ad sanguinẽ: qd̃ vt exercere posset sctũs Thomas cantuariẽ. studuit vsq3 ad mortẽ ꝓ seruatiõe redditũ ecclesiasticorum decertare.

¶ Habẽt ex me ꝑlati secũdo decentẽ ⁊ honestum statũ fulgentẽ ⁊ reuerendũ corã ꝑplis: q̃ sicut animales neq3 satis capiunt celestia: neq3 virtutes interiores plene ꝯsyderãt: ꝓpterea faciliter egenos ⁊ pãnosos hoĩes/ꝑcipue si opportune ⁊ iportune questuati fuerint: vertũt in opprobriũ vel ꝯtẽptũ: maxime dũ nõ assunt eis opatiões heroice ⁊ miraculose: quẽadmodũ fuit in sctis aplis ⁊ plurimis successorũ: alioq̃n si q̃s ornatũ exteriorẽ splendidũ culpat in ꝑlatis/tollat ex ꝯsequẽti ꝑciosissimos ⁊ preclarissimos quoslibet ritus ⁊ ornat9 ab ecclesia: q̃ incedit sicut regina in tunicis/casulis/cappis et ceteris vestimentis deauratis circũdata varietate.

¶ Adde tertio qꝫ tyrãnis incutio formidinẽ3 ego ꝓprietas: dũ attẽdũt me paratã ⁊ potentẽ ⁊ talem esse q̃ sufficiã eis resistere. ¶ In subditos preterea discholos ⁊ insolentes ego disciplinatas punitiones potẽs exerceo: ne sua ꝯtra ꝓborũ vitã tã quietã ꝑualeat effrenis iniquitas: ⁊ vt regẽtis cõseruet autoritas. ¶ Postremo sollicitudinẽ anxiã: ⁊ q̃squ3 fraudiũ sectatricẽ ego ꝓprietas a ꝑlatis et domesticis suis excludo: distribuẽs vnicuiq3 put op9 est: ne vel rapere vel cogitare supra modũ de crastino cõpellat eos egestas: cui parũ esse fidei dicit satyricus ⁊ lex. Hec est ecclesie ꝑmitiue institutio: hec aurea mediocritas: quã Salomon optãdo describsit: Diuitias inq̃t ⁊ paupꝑtatẽ ne dederis mihi: sed tm̃ victui meo tribue necessaria: pusilli animi est (dicit Sene.) nõ posse pati diuitias ⁊ indicere sibi odiũ auri vel argenti: refrenet cupiditas et sufficit.

C ¶ Parabat ad hec mẽdicitas cõtentiosa voce responsionẽ adijcere: ꝑponẽs se talẽ esse cui mediocritas amica est: qm̃ nihil habẽs ipa iure ꝓprietario possidet oĩa charitatis ⁊ sufficiẽtie titulo: querit eñ primũ regnũ dei ⁊ iusticiã eius: om̃ia idcirco apponunt ei: nihil insup se timere defendit nimirũ q2 nihil ꝑdere habet inculcãs illõ satyrici Cantabit vacuus corã latrone viator. Cõcludit ꝓprietatẽ esse tumidã/elatã/pomposam/iactatricem sui/desidiosam/cecã/insciã ⁊ hebetẽ: q̃ quia tangit picẽ diuitiarũ/inq̃nat ab ea: ⁊ spinarũ aculeis cruẽtata suffocat: neq3 pascit: q2 mercẽnaria est/oues ꝓprias pabulo doctrine: sed emũgit vsq3 ad sanguinẽ/⁊ excoriat vsq3 ad interiora ossiũ ⁊ discrimen vite. ¶ Ceterũ has impatiẽter ferẽs mẽdicitatis cõtumelias ipa ꝓprietas dici nõ põt: q̃lia quantaq3 reddere verba parabat. Uocãs eã in ꝑmis apostatã a lege q̃libet nature/scripture ⁊ gratie: nec deerat allegationũ multiplicatio. Seductricẽ insuper arguebat eã/fallacẽ/gyrouagã/q̃ penetrat sub obtentu: nedũ ꝓlixe orõnis (put loquit aplꝰs) sed cõfessiõis domos captiuas ducẽs mulierculas oneratas pctis: q̃ rursus nomẽ humile paupꝑtatis facit instrumentũ sibi ⁊ mediũ sub velamine priuile

gloꝝ ad oēs diuitias/delitias/pompas/cū summo
ocio sine labore plus ceteris hoīb9 assequēdas.
¶ Pergebat vltro ꝓprietas inducere testes au-
tenticos ꝓ se vitaspatrū: Augustinū de ope mona
choꝝ/librū de sancto amore/ꝓpōnes dn̄i Armaca
ni cū simılib9 multis. Que demū sectas habens in
ter se ꝑ diuersitate habituū ⁊ doctrinaꝝ cōiungit
ad impugnationē ceteroꝝ secularıū ⁊ regularıū ꝑ-
latoꝝ ⁊ doctoꝝ. ¶ Tū exhorrui fateor in ipsa me
ditatione mea/qm̄ talē subortā cōtentiosam hosti
litatē ꝓprietatis ⁊ mendicitatis aıaduerti: q̄ pri9
in audiendis laudibus vtriusq̄ sedulus delecta-
bar. Exclamo ꝓtin9: abite ꝓcor hinc: neq̄ iurgijs
istis me fatigaueritis. Itaq̄ nō nostrū inter vos
tantas cōponere lites. Ite poti9 ad experientiam:
hec siqdē mētiri nescit de qb9 nouit: nouit aūt oīa
⁊ mentiētes nō patit nō redarguit: hec ideo testis
idonea/hec iudex incorruptissima: q̄ si querelā hāc
susceperit/suggerat ⁊ iu stum ⁊ sacrosancto genera
D li ꝯcilio. ¶ Quid sentiēdū insuꝑ allegatis vtrinq̄
q̄d demū faciendū. Etenī si mēdicitas ꝓbare vo-
luerit testimonijs opeꝝ dilucidis/q̄ ad illa ꝑ eā ꝓ
posita sit efficax mediatrix ipa ꝓsus suscipienda
fouendaq̄ iudicabit. Similiter ⁊ ꝓprietas lauda-
bit ⁊ in ꝑlatis si tales in eis q̄les proponit effectus
operet. Ueꝝ ꝓclarū dictū est a quodā/ respublica
vł ecclesiastica nō regit ꝑ si: sꝫ nec solo dictamīe spe
culatiue vel imaginarie rōnis gubernat: executio
requirit in practicatiōe opis quantū res humane
ꝓ locis/tpib9 ⁊ ꝑsonis patiunt. Denīq̄ est inueni
re statū/imo nec hoīm vnicū nisi rarissime in quo
granis virtutū mixte sunt plures numero palee de
fectuū. Nā ⁊ cū tritico crescunt zizania/q̄lia tolera
re cōuenit: vel sic eradicare ne simul euellat ⁊ triti
cū. Silr vinū deuotionis secū fert acinos et feces
quorundā defectuū humane corruptionis. Cunctus
stat9 q̄libet esse talis q̄lem vult se estimari: atq̄ re
spectu finis sue cōstitutionis cetera conet modera
ri. Sit mendicitas vt ꝓtendit ad contemplationē
liberior: sit ad ꝑdicationē vtilē aptior: sit ab adula
tione longior: sit a formidine ⁊ ambitione remoti-
or: sit ab oīm tēporaliū sollicitudine q̄tior. Pro-
prietas vō sicut gloriat hospitalitatē exerceat: de
centē ⁊ venerandū absq̄ fastu supfluo statū teneat
formidinē tyrānis incutiat: subditos insolētes co-
erceat: sollicitudinē noxiā ⁊ anxiā procul a se suisq̄
familiaribus abijciat. Meminerit tandē vtraq̄ iu
xta comici sententiā: qm̄ hec omnia in mēdicitate
⁊ ꝓprietate talia sunt qualis est animus vtentis:
hoc cernere est in vino bono sapientie salutaris.
Cuius odor/sapor ⁊ vsus fit alijs in egritudinem ⁊
mortē. Alijs aūt ꝓficit ad sanitatē ⁊ vitā ꝑpetuā.
Cōsūmata est dictis istis scḋa ꝯsyderatio/sit trāsi-
tus in tertiam ⁊ postremam.

E In nuptijs ecclesie nunq̄ deesse poterit ⁊c.
¶ Primā hui9 ꝯsyderationis partē affir-
mat christ9 sacerdos in eternū: cuius lex si
deficeret/sacerdotiū nō subsistere ꝯseq̄ns esset: sic
econuerso dicit apl's q̄ trāslato sacerdotio necesse ē
vt legis trāslatio fiat. ¶ Altera vō ps cōsyderatio
nis vtinā falsa esset; sed verissima esset nimis expiri
datū est: alioq̄n nunq̄ tot errores tot insanias fal
sas/tot hereses mōstruosissimas ꝯsitas fuisse eciā
vsq̄ ad adulterationē p̄moꝝ principioꝝ moraliū: q̄
sunt de p̄mis impressionibus ⁊ inscriptionib9 na-
ture sensissem9 hoc ꝯcilio: in cui9 gremio per ali-
quos fouent/nutriunt/multiplicant ⁊ augent: sic
infra narrabim9. Sunt qb9 vinū sacre sapientie et
odor ei9 vertit in abominationē: quoꝝ ista vox est:
quid ad nos ꝯmo de fide: satis est q̄ christiani su-
mus: credim9 sicut parentes nostri in simplicitate
bona: hoc sufficit ⁊ satis est: q̄r scrutator maiestatis
opprimet a gloria: nec op9 est altiora se q̄rere. Di
cunt hec nedū a simplicib9 ⁊ idiotis/sꝫ a magnis
ꝑlatis: qb9 ex officio cōpetit paratos sꝑ esse debe-
re ad satisfactionē oī poscenti rōnem de ea q̄ in eis
est fide. Uoꝝ alioꝝ est dū ꝓpinari querit vel depu-
rari vinū sacre fidei/querim9 pacē/querim9 vnio-
nē ⁊ ecce turbatio. Conturbat enī vinū istud pluri
mos: diuisiones/sectas/odia/dissensiones inducit
ꝑ vniuersum corpus hui9 sacri ꝯcilij/dissimulatio
vel dilatio/nōne salubrior/nonne discretior existe
ret? Sunt alij nec facile dixerim si deteriores ꝓori-
bus: scio q̄ insaniores. Bibunt illi q̄dē vinum sa-
cre scripture: sed q̄r corruptis morib9 quasi febrili
bus totidē humorib9 infecti sunt delirāt apertissi
me: ⁊ in ipsis vt aiunt ianuis p̄ncipioꝝ cespitāt/im
pingūt/palpāt ⁊ corruūt incurrētes illā euāgelici
ꝓphe maledictionē si ad allegoriā traducta sit. Ue
rū hi quoꝝ ꝑ vino nescierūt: ⁊ ꝑ ebrietate errauerūt: sa
cerdotes ⁊ ꝓphe nescierūt ꝑ ebrietate/absorpti sūt a
vino/errauerūt ī ebrietate: nescierūt vidētē/ignorauē-
runt iudiciū. Sequit: Oēs enī mēse replete sūt vo
mitu sordiūq̄ ita vt nō esset locus vltra. Hic vo-
mitus ⁊ he sordes q̄d aptius q̄ hereses ex indige-
stione vini sane fidei ꝓcedētes significāt: quib9 mē
sa sacre scripture reddit abominabilis: ⁊ hinc vi-
det impleta de talib9 imꝓcatio ꝓphetica: Fiat mē
sa eoꝝ mēsa sacre scripture: in laqueū ⁊ in retribu-
tiones ⁊ in scandalū: obscurent oculi eoꝝ ne vide-
ant. Et iteꝝ ps. alter: Turbati sūt ⁊ moti sicut ebri9
⁊ oīs sapīa eoꝝ deuorata est. Rursus ī Hieremia:
Sume calicē vini furoris hui9: q̄r scꝫ malos fure-
re facit: q̄ patuit in iudeis inuidis ⁊ auaris furen
tibus ad doctrinā christi. Sequit: Et ꝓpinabis ꝺ
illo cunctis gentib9 ad quas mittā te: ⁊ bibēt ⁊ tur
babunt/⁊ insanient a facie gladij quē ego mittā int
eos. Sequit: Bibite ⁊ inebriamini/⁊ vomite ⁊ ca-
dite: ⁊ nolite cōsurgere a facie gladij quē ego mittā
inter vos. Per gladiū hunc verbū dei: sicut per vi
nū doctrina fidei mystice designat. Exempla heu
maledictiōis hui9 nimis apparent apud nōnullos
in nuptijs etiā hui9 cōcilij positos. Cui9 hāc vnā
vel maximā causam accipe/q̄ ad examinationē pe-
stiferaꝝ doctrinaꝝ multipliciter euomitaꝝ nequaq̄
datum est theologis ac iurisperitis sepe ac libere
cōuenire ꝓhiberi: quesitū est hoc potius vijs ⁊ exē
plis nimiū scandalosis: ve detinentibus veritatē
in mendacio. De quo Hieremias: Uero mēdacio
operatus est stilus scribaꝝ mendax: dū in calice ꝓ
phano fit vini theologici ꝓpinatio. ¶ Quocirca
ponat hic vna ex petitionibus cōpositis vt nonez

assertionū fieret examinatio ꝑ singulas natiōes ꝓpter causas duodecim ¶ Primo/q: tādē sic oportebit examinationē huius doctrine fieri si vera sit ⁊ sana: vt dogmatizet̄ ꝑ christianitatē tā populo ꝙ clero: ⁊ an sit in foro cōscientie salubriter cōsulēda ⁊ fiat hoc in cōmune ꝑ singulas nationes ⁊ sacrū collegiū prius ꝙ ferat̄ in cōcessione snia. ¶ Rursus scdo/q: materia talis est de qua possunt iudicare nedū theologi/sed canoniste ⁊ legiste ⁊ boni morales: imo ⁊ generaliter oēs habentes sanū ⁊ integrū iudiciū rōnis: cōcernūt eīm ꝓcepta moralia/q̄ sunt ꝓma principia naturaliter inserta cordibꝰ hoīm: licet etiā sint diuina lege repetita ⁊ iussa ꝓpter malicie nubē q̄ scripturā hanc obtenebrans obfuscat in cordibus malignoꝝ. ¶ Subinde q: cōstat ꝙ assidue scandala multiplicant̄ occasione dilationis/ q̄ fit ⁊ facta est iam ꝑ annū cū dimidio ⁊ vltra in h̄ sacro cōcilio dū nō est declaratū q̄d veritas habeat sup ꝑdictis. ¶ Ampliꝰ quarto ꝙ talis dilatio cedere videt̄ in grande dedecus huiꝰ sacri cōciliȷ̄: dicentibꝰ multis vario mō ꝙ ꝯciliū materiā istā determinare vel non audet: qd̄ est timiditatis ⁊ ignauie: vel nescit qd̄ est necessitatis ⁊ ignorātie: vel nō vult qd̄ nō est charitatis vel iusticie. ¶ Ampliꝰ q: si tāta sollicitudine dānati sunt errores ⁊ errantes a ꝑncipio cōciliȷ̄ vsq̄ nūc de aliȷ̄s terris ⁊ ꝓuinciȷ̄s vbi multi potētes de illis terris nedū nō querebāt hoc: sed totis studiȷ̄s ꝑ lr̄as ⁊ aliter obsistebāt: graue nimis videret̄ ⁊ scandalosum in ꝑdictis terris ꝙ errores in regno francie seminati in notoriā seditionē ⁊ scandalū totius regni: in ꝑniciē incredibilē tam alaꝝ ꝙ corporꝝ nō declararent̄ hic vel dānarent̄: cū hoc requirat rex francie christianissimꝰ cū cōcilio suo tot: ⁊ preclarissima vniuersitas parthysiensis cū tanta instantia tā ꝑ lr̄as patentes ꝙ aliunde: ⁊ cū testimoniȷ̄s nimis credibilibus sup scandalis ⁊ seditionibus ꝓuenientibus assidue ex doctrina tali. ¶ Addit̄ hic ꝙ ꝑncipes dicere possent Joannē Hus ⁊ errores suos fuisse dānatos: q: erant cōtra ꝑlatos ⁊ clerū: sed dimittūt istos ioannis parui: q: sunt ꝯtra ꝑncipes ⁊ seculares: licet ad veritatē tangūt ecclesiasticos cū secularibus sicut scribit imperator. ¶ Proinde sexto: quia serenissimꝰ rex romanoꝝ ⁊ dū ꝑsens erat verbis ⁊ absens litteris attentissime recōmēdauit causā istā ⁊ dānari ꝓcurauit istā assertionē. Quilibet tyrannus ⁊c̄. In qua virtualiter ⁊ sufficiēter hec doctrina noue assertionū dānata est sicut patet intuentibus: ⁊ declarabit̄ manifestius ex inspectōe totius ꝓpositionis ꝑncipalis Joānis parui producte ex parte regis francie corā toto cōcilio generali cum instātissima petitione examinationis diligentis ⁊ eadē faciende. ¶ Septimo/q: ⁊ si forsan ſm aliquoꝝ iudiciū hec materia potuisset ab initio dissimulari ad tēpꝰ: hec dilatio seu dissimulatio nō habet modo locū: q: ꝑ importunitatē aliquoꝝ ne diutiꝰ q̄d loq̄mur effectū est: vt nedū dogmatizaret̄ hec doctrina ꝑ vnū.s. magistrū Joannē parui: sed iā ꝑ plurimos in hoc cōcilio ⁊ alibi quaq̄uersum ⁊ specialiter ꝑ totū regnū francie cū multiplicatiōe erroꝝ alioꝝ nō minus periculosoꝝ ⁊ cū auctoritate illoꝝ q̄ se subscripserūt in modū cōitatis seu ꝯgregationis: ne dicamꝰ monopoliȷ̄ vel ꝯspirationis sicut in schedula fratrū mendicantiū de q̄tuor ordinibus late patet ¶ Amplius octauo: q: necesse est cōcludere ꝙ multi sunt heretici vel saltē hereticantes in hoc sacro ꝯcilio ⁊ alibi: qm̄ multi ex vna parte dicūt ⁊ cōstanter affirmāt/ꝙ hec doctrina est erronea in fide ⁊ moribꝰ ac multipliciter scādalosa. Aliȷ̄ sunt in oppositū dicētes/ꝙ hec doctrina est vera. Aliȷ̄ ꝙ est opinabilis: aliȷ̄ ꝙ est ꝓbabilis ad vtrāq̄ partē: aliȷ̄ ꝙ est forsitan vera: aliȷ̄ ꝙ nō iudicio fidei reprobāda: q: nō ꝑtinet ad fidē. Cōstat autē ꝙ assertiones iste sic cōtrarie stare nō possunt cum fidei puritate ⁊ sine scandalo manifesto totiꝰ ecclie. Est igit̄ de necessitate salutis ꝓuidendū ꝑ hoc sacrosanctū cōciliū. ¶ Rursus cōtinuādo: q: si fieret vt aliqui querūt dilatio ad futurū pontificē: vel cōciliū esset grauis nota huius sacri cōciliȷ̄: q: diceret̄ sicut ꝑtactū est ꝙ materiā hanc terminare vel nō auderet vel nesciret vel nō vellet: ergo ⁊ futurꝰ summus pontifex rōnabilius posset excusationē ꝑtendere regerendo culpā sup ꝑlatos de hoc concilio ꝙ vel timuerūt vel nescierūt vel noluerūt ponere terminum tali cause. Et cōstat ꝙ nō habebit plures clericos vnus papa ꝙ habeat hoc conciliū nec maiorē audaciā. ¶ Addo decimo: q: necesse ē dicere ꝙ rex francie ⁊ vniuersitas parthysieñ. ⁊ pene totus clerus francie decipiunt̄ circa hanc materiā: quā tāto studio ꝓsequunt̄ vt damnet̄: aut ex altera parte decipiunt̄ illi qui ad oppositū tendūt querētes absolui ⁊ iustificari in hac causa. Pōt autē ꝑsens cōciliū finē apponere declarando veritatē: cui oēs ⁊ singuli dicūt se paratos obedire: ⁊ ita cessabit ois discordia. ¶ Subiungat̄ vndecimo ꝙ iam videt̄ modus debitus tractandi: debet enim causa fidei tractari simpliciter ⁊ de plano sine strepitu ⁊ figura iudiciȷ̄. Et ꝙ prius ante oia fiat inquisitio ⁊ determinatio de ip̄a veritate fidei ⁊ suo interesse ꝙ de interesse ꝑsonali cuiuscūq̄. Debet insup audiri libere q̄libet in denūciatione sine hoc ꝙ q̄rat̄ inuolui ꝑ lites: debet ꝑterea examinatio fieri nō in abscōdito vel ꝑ schedulas/nec ꝑ cōspirationes s; in publico corā peritis: vt habeāt adinuicē collationē ⁊ examē diligens/frequens ⁊ liber: nec debent vota publicari saltē extra cōciliū: maxime cū signo notarioꝝ autentico/priusq̄ factū taliter extiterit. Demū nullus peritus ꝑsertim theologꝰ pōt aut debet in tali materia fidei tanq̄ suspectꝰ repelli: quin intersit examini ⁊ iudicio nisi forsan allegetur ⁊ ꝓhibet̄ cōtra eū ꝙ est in fide merito suspectꝰ vel infectus. Utrū tñ factū fuerit oppositū olim ꝑdictoꝝ in ꝓcessu huius cause iā notoriū est ⁊ pateret ex ꝓcessu: q: ⁊ ꝓpositū est interesse ꝑsonale ⁊ denūciatores quesiti fuerūt inuolui: ⁊ facte sunt inuolutiones processuū nō sine grauibus expensis. Et reuerendissimus in christo pater dn̄s cardinalis Cameraceñ. summus inter suos theologus: nō in fide ꝑ dei gratiam suspectus cōmissarius ꝑ hoc sacrū conciliū repulsus est: ⁊ magistri in theologia nullū inter se potuerūt examen facere: deliberationes quoq̄ secreto prius in sacco positi sunt priusq̄

examinarent/publicate p vniuersū regnū Frācie ⁊ alibi cū signis notarioꝝ: vbi nedum fidei/sed psonis iminet grāde scādalū ⁊ piculū: cū materia hec tāgat magnos ⁊ potētes. Et apparet satis clare ex mō ⁊ forma cuiuslibet deliberātis/ q̄ psona sit vł q̄ psone deliberātes: q̄uis nō inscripta sint noīa singuloꝝ/sed aliquoꝝ: et specialiter mēdicātiū q̄tuor ordines exprimunł i schedulis suas deliberatiōes ptinēte. Attento etiā ꝙ aliq̄ deliberatiōes loquuntur iniuriosissime ꝯtra magnos ⁊ diuersos ⁊ innocentes: ita vt magis sint libelli famosi ptinus lacerādi q̄ǳ deliberationes recipiēde vel pmulgande.

¶ Dicał postremo ⁊ vltimo/ꝙ p literas serenissimi regis romanoꝝ ⁊ regis frācie ac vniuersitatis parrhysieñ. ⁊ ex notorietate facti cōstat: ꝙ sñia annullationis q̄ lata est aduersus sñiam epi parrhysieñ. ⁊ inq̄sitoris: nullat eiꝰ explicādo cās annullationis generauit ⁊ generat assidue scādala ꝯtra fidē ⁊ cōtra bonū pacis p vniuersū frācie regnū apd doctos ⁊ indoctos: dum adhuc pēderet ⁊ pendeat pncipalis materia fidei corā hoc sacro cōcilio: nec debuisset accessoriū terminari priusq̄ǳ ꝟ pncipale.

¶ Preterea necesse est necessitate precepti diuini affirmatiui ⁊ salutis eterne: ꝙ ad occurrēdū istis ⁊ prioribꝰ scādalis hoc sacrosāctū conciliū q̄citius cōmode fieri poterit: sicut fieri cōmode cito potest determinet istud pncipale/declarādo videlicet veritatē: qm̄ hoc deciso/cetera faciliter vel descindētur vel quiescent atq̧ sedabunł. Sed oportet (vt pmittił ⁊ instāter petił) examinationē fieri in sacro dñoꝝ cardinaliū collegio ⁊ p singulas natiōes ⁊c̄.

¶ Subiūgał seq̄ns opusculū p cōplemēto considerationis huius vltime: vbi videbit pius ⁊ sapiēs lector: quāta necessitas incumbit apud reuerēdissimos patres ac deo amabiles epos: cum pclaris doctoribus ⁊ ceteris spectabilibus dñis de concilio puisionē apponere. Attento ꝙ ad extirpationē heresum pcipue vocati collectiq̧ sunt:

Errores circa preceptum

Non occides.

Hereticorum sermo sicut cancer serpit/ait Apls. Cāceris aūt morbida tabes nisi cauterio celeri fortiq̧ tollatur: crescit assidue sua contagio. Nō aliter heretica pestis: q̄ dum se vult fouere/fit egrior: dum defensorem querit ille mittit verū in rete pedes suos/ et in maculis eius ambulat/se nō euoluens sed inuoluēs: ac pondere suo de errore i errorē means. Verū quippe est illud philosophicū: Uno incōuenienti dato multa sequūtur. p̄sertim dū error est in pncipijs: qui paruus crescit in plurimos: ⁊ fit velut vna cathena tenebraꝝ qua colligānł heretici. Animaduertere si quidē est/quantas hoc vnū inconueniēs/qḋ est iustificatio mortis iniuste: quales et quot ꝓh nefas peperit ⁊ effuderit erroꝝ tenebras/hereses/blasphemias ⁊ insanias falsas: ita vt iam sedeat heresis velut autorizata in cathedra pestilentie peruagans corpus ecclesie: neq̧ videł remedij locus nisi per censurā iudicialē sacri cōcilij putrida habes cū omni celeritate cauterizeł: neq̧ audiatur malesuada dissimulatio sua lactatrix ⁊ fautrix/q̄ speciem discretionis aut pietatis in summa desipientia ⁊ impietate mentił. Enumerabimus ergo nōnullos erroꝝ ramos ab hac vna mortis radice pdeuntes: iungendo quosdā alios in gremio constātieñ. huius cōcilij positos: vel in ppria forma/vel i audientiū intelligētia/vel in cōsequētia necessaria ⁊ certa: quatinus euiteł error cognitus: quatinus insup pastoralis sollicitudo puidere vigilātiꝰ animeł.

¶ Nō pticalia ⁊ moralia nō sunt de fide: neq̧ spectant ad iudiciū fidei.

¶ Nō hereses nō psūt aut debēt ꝯdemnari/nisi simul euoceł ⁊ damnentur errātes.

¶ Nō ad epos nullo mō spectar heresum damnatio: qm̄ maiores oēs cause q̄ sunt fidei/sunt ad sedē apłicā referende.

¶ Nō nihil est iudicialiter fidei ꝯdemnādū/nisi ꝯtra fidei articulos in symbolo positos: qm̄ soli tales articuli proprie spectāt ad fidē.

¶ Nō implicat eādē ppositionē esse euidēter ⁊ fide credendā: ⁊ asserēs oppositū est hereticus.

Nō nullus habitꝰ fidei acquiriłp verbū christi: sed a solo deo infunditur: ⁊ asserens oppositū est hereticus.

¶ Nō allegans iudicialia veteris legis/est eoipso hereticus. Exemplū de ista: Si quis p industriaꝫ occiderit pximū suum aut p isidias: ab altari meo euelles eū vt moriał.

¶ Nō demonstrata vna ppositione affirmatiua vniuersali vel vniuersaliter posita: hec consequētia est irridēda a logicis et erronea: particularis negatiua que opponitur huic vniuersali affirmatiue est vera: ergo hec vniuersalis est falsa.

¶ Nō nulla ppositio que potest ad aliquē sensum verū trahi vł apponi/etiā de vi logice vel grāmatice debet condemnari. maxime iudicio fidei.

¶ Nō iste nō sunt cōdemnāde: Populares psūt ad arbitriū suū corrigere supiores suos. Tpales dñi psūt auferre bona ecclesiasticoꝝ habitualiter delinq̄ntiū. Nō: qꝫ deus pōt ꝯcedere pdictis talē ptātē.

Nō nullus alligatur virtute iuramenti pstiti: nisi ad illud duntaxat ad quod tunc aduertebat actualiter se volēs obligare.

¶ Nō iste terminus piudiciū est analogus ad piudiciū anime quod est pctm̄/⁊ ad piudiciū corpis seu tpale detrimentū: ideo cōcedenda est ista simpliciter ⁊ catholice: Iuramentū quodcūq̧ factū si vergat in piudiciū iurātis vxoris siue vł liberoꝝ/nō est tenendū.

¶ Nō sensus grāmaticalis vel logicalis est sensus literalis sacre scripture et ideo sepe falsus.

¶ Nō demonstratis aliq̄bus assertionibꝰ q̄s Joānes theologus teneł explicita fide credere/falsas esse et cōtra sacrā scripturā. Si dicat idē Joan. ꝙ etiā angelo de celo nō crederet si diceret eas esse veras: hec est blasphemia ⁊ luciferiana superbia.

¶ Nō demōstratis aliq̄bus assertionibus q̄s Martinus theologꝰ et plątꝰ teneł explicita fide credere falsas esse ⁊ cōtra sacrā scpturā: excusał ab errore vel heresi vel ptinacia p ꝓtestationes ꝯditionatas dicēdo vel scribēdo ꝙ vult stare iudicio ꝯcilij generalis q̄ǳticunq̧ defendat interim ꝙ ille sunt pbabiles/ et forsitan vere. Inducens ad hoc alios et se opponens ne damnentur.

¶ Nō assertiones eoipso reddunł pbabiles/

neq̃ iudicio fidei veniūt reprobāde: si habuerint doctores deliberātes p vtraq̃ parte. ¶ Q, ppositio habēs duos sensus: vnū verū/ ⁊ aliū falsū: nullo mō debet iudicio fidei reprobari: etiam si fuerit scādalosa/ vel piarū auriū offensiua/ vel ad errorē inductiua. ¶ Q, assertiōes posite p vnū doctorē in theologia tanq̃ p regulis/ aut maximis/ aut veritatibus ad inferendū cōstitutionē aliquā: nullo mō sunt iudicio fidei reprobāde/ si possint ad vnū sensum trahi vel glossari/ q̄ntūcūq̃ ↄclusio fuerit erronea vel impia: licet bn̄ ↄcedat cū Hilario q̄ intelligētia dictor̄ ex causis assumenda est dicendi.
¶ Q, dicēs se facere ↄformiter ad legē diuinā/ naturalē ⁊ moralē occidendo hoīem: nō eget alio mādato iudicis cuiuscunq̃: qm̄ autorizat̃ a triplici lege: prout nec oportet q̄ assignet expsse talē legem.
¶ Q, in occisiōe hoīs non requirit̃ notorietas allegationū seu pbationū q̄ fecerit talia p q̄ debuerat interfici taliter ⁊ a tali sic occisus. ¶ Q, fur nocturn⁹/ q̄ insidiator viar̄/ q̄ hereticus ⁊ sortilegus occidit̃ meritorie a quocūq̃ ⁊c. etiā si pōt hor̄ q̄libet duci ad iudicē suū: nec imineat certū mortī periculū occisori/ ppter qḋ ipse debeat vim vi repellere occidēdo. ¶ Q, occisio hoīs si fiat bona intentione: reddit̃ iusta vel excusabilis vocādo intētionē bonā zelū legis vl̄ sui principis. ¶ Q, mors subita ⁊ improuisa ac villana/ q̄ fit. s. sine diffidatione p̄uia: potest ⁊ debet meritorie christianis aliq̄bus nō iudicialiter condemnatis aut bannitis inferri: immo q̄ hec est ppria mors aliquor̄ christianorū. ¶ Q, fides q̄uis sit hosti seruāda/ nō tamē tyrāno. ¶ Q, sortilegia ⁊ carmina sine tactu quocūq̃ hoīs cōtra quē fiūt/ possint v̄tute sua hominē occidere/ nō minus q̄ gladius defixus ī corpe. D
¶ Q, ab hac lege: Nō occides/ excipit̃ tyrānus eo. s. q̄ occidēdus est a quocūq̃/ iuxta illā legem: Maleficos ne patieris viuere. Et est tyrānus qui in republica nō iure principat̃ aut principari conatur. ¶ Q, Michael occidit luciferū eterna morte sine mādato dei quocūq̃ vel alterius. Silr̄ phinees occidit zambri sine mādato quocūq̃ dei vel alterius. Et silr̄ moyses egyptiū/ ⁊ inde meruerūt. Et silr̄ Petrus volens occidere seruū pontificis.
¶ Q, faciēs ↄfederatiōes ⁊ iuramēto ↄfirmās multipliciter excusatur si nō intendat aut vult eas seruare: dū hoc facit vt occidendus nō sit: sibi p̄caueat/ neq̃ pcipiat q̄ debet occidi. ¶ Q, quotiēscūq̃ aliq̄s faciat aliquā rē q̄ est melior: licet iurauerit illā nō facere: hoc nō est piuriū/ sed piurio contrariū. ¶ Q, meritoriū est q̄n̄q̃ occidere hoīem vel occidi facere spōte absq̃ autoritate iudiciaria extra casum necessitatis actualiter instātis seu periculi ineuitabilis: nisi vis vi repelleret̃ occidēdo/ et seclusa reuelatione diuina. ¶ Q, meritorium est q̄n̄q̃ occidere hominē vel occidi facere spōte nō sibi subditū/ nō monitū/ nō diffidatū: qui neq̃ vim neq̃ mortē intētet actualiter. ¶ Q, meritoriū est vt prius occidere sponte hoīem ex solis ↄiecturis seu factis q̄ nō habēt euidentē vel notorietatē iuris vel facti. ¶ Q, meritoriū est q̄n̄q̃ occidere vl̄ occidi facere sponte hoīez q̄ nō intētat actualiter vim vel mortē: vbi neq̃ ē accusator neq̃ testis neq̃ pa neq̃ iudex q̄ h̄ mādauerit. ¶ Q, meritoriū est q̄n̄q̃ occidere vel occidi facere spōte hoīem modis p̄dictis: sic q̄ pōt cadere sub voto/ iuramento vel p̄cepto/ et ex ↄsiti sub debito q̄ sic fiat. ¶ Q, meritoriū ē q̄n̄q̃ p insidias falsas occidere hoīem volūtarie vel occidi facere/ et p blādicias fictas in q̄bus est vsq̃ ad mortē deceptio. ¶ Q, meritorium est q̄n̄q̃ immo debitū/ hominem christianū facere subito ⁊ viliter occidi sicut bestiā: p̄cludendo q̄tū ī occidēte est salutē aīe spūalē: et eo magis meritoriū quo fit a p̄sona maioris status atq̃ dignitatis. ¶ Q, meritoriū est facere occidi hoīem non accusatū: q̄ p̄sumit̃ sortilegia fecisse aduersus regē suum: supposito q̄ nō constiterit legitime de actu vel nō effectu hmōi sortilegior̄. ¶ Q, meritoriū est cōfederationes deliberate factas ⁊ iuratas nō tenere: supposito q̄ absq̃ p̄iudicio ac detrimento aīe valeāt obseruari. ¶ Q, qualibet lege datur cuilibet subiecto licentia tyrannū occidere. Itē peccat grauiter quilibet subiect⁹ habens opportunitatē occidere: ⁊ nō occidit tyrannū. Et uerū autoritate legis diuine ⁊ exemplo Christi cuilibet subiecto sine supiori interp̄te licitum est tyrannū occidere. ¶ Q, nulla .ix. assertionū denūciatarū debet iudicio fidei reprobari: immo quamlibet illarum nō fore iudicio fidei reprobandam: debet eodem iudicio declarari/ quia nulla est cōtra scripturam sacrā: inter quas tamē sunt iste due/ scʒ decima ⁊ nona. Ius est ratio ⁊ equitas q̄ omnis tyrann⁹ occidat̃: villane/ gallice velamentant per explorationes ⁊ insidias. Et ppria mors qua debēt mori tyrāni infideles/ occidere scʒ eos per bonas cautelas/ explorationes ⁊ insidias. In casu socialitatis/ iuramenti/ promissionis seu cōfederationis factarū ab vno milite ad alterū/ quocūq̃ modo istud fiat aut fieri possit. Si contingat q̄ istud vertat̃ in preiudiciū vnius pmittentiū aut confederator̄ sponse sue aut suor̄ liberorū: ipse de nullo tenetur eas obseruare. ¶ Q, nullus ep̄s potest d̄ questionibus fidei cognoscere/ quātūcūq̃ sint notorie/ false ⁊ scādalose approbādo vel reprobando doctrinā: quia tunc faceret nouos articulos: q̄uis bn̄ possit et debeat hereticos condemnare. ¶ Q, nō ideo ppositiones spectāt ad iudiciū fidei approbatiue vel reprobatiue: q̄ dicit̃ in eis aliq̄d licitū esse vel illicitum/ meritoriū vel demeritorium fieri s̄m legem diuinam.

Sequūtur errores de alia materia. Q

¶ Q, mystica ⁊ sapia ī diuinis sunt formalitates realiter distincte. ¶ Q, receptio p̄marū annatar̄ p papā ⁊ dn̄os cardinales nunq̄ fieri potuit sine simoniaca prauitate. ¶ Q, licuit pape ⁊ dn̄is cardinalib⁹ q̄rere solutionē p̄mar̄ annatar̄ ab illis q̄ bn̄ficiabātur in curia vel alibi: sic q̄ nō expedirent̃ eis bulle/ nisi p̄us realiter et d̄ facto tales annatas soluissent: licuit etiā extorquere per arrestationē bullarū vel aliter/ q̄ se olb⁹ pprijs soluturos obligarēt. ¶ Q, nulli q̄ntūcūq̃ multiplicati possint condere legem obligātem/ nisi summi

pōtificis adueniat autoritas. ¶ Q3 ꝯciliū genera
le siue papa nunꝙ̄ habere pōt ptātē nisi limitatā:
qm̄ nō ē nisi sue ptes: ꝙ̄ sunt ꝑlati hñtes ptātē tm̄
mō limitatā. ¶ Q3 gladiꝰ spūalis supma ptās est
in papa legitime ꝑsidēte et residēte totaliter quo ad
executionē talis gladij: et nō tūc ī cōcilio generali
¶ Q3 gladiꝰ spūalis supma ptās residet in eccle
sia inseparabiliter quo ad iurisdictiōe / separabiliter au
tē quo ad executionē. ¶ Qō gladiꝰ spūalis supre
ma potestas sic est in papa legitime ꝑsidēte et resi
dēte: ꝙ ad approbāda vel reprobāda in ecclia / so
lus ipse haberet diffinire / et nō conciliū generale.
¶ Qō ī cōcilio generali celebrato hierlymis sup
cessatione legaliū Petrus nō ꝑfuit neqꝫ diffiniuit
qꝛ suspectus erat in illa materia: nec erat tūc legi
time ꝑsidēs et residēs. ¶ Qō oīs papa conscius si
bi ꝙ ē vel fuit hereticꝰ post papatū / tenet eo ipso ce
dere papatui: qꝛ nullū ius habet in ipo: etiam si de
nouo peniteat et secretū fuerit: et ita de quolibet epo
vel in ecclesia bñficiato dicendū videret. ¶ Qō
in omni cōcilio generali in quo papa legitime ꝑsi
det et residet: vox sua sic ꝑponderat vocibus toti
us residui / ꝙ nihil psit diffinire sine eo: nec ipsum
ad aliquid quōlibet obligare. ¶ Qō papa dū ac
cusatus est / licet non quietus aut damnatus: eo ipo
nō legitime ꝑsidet et residet circa ꝙcūqꝫ diffiniēda
in generali ꝯcilio. ¶ Qō accusatio pape et ꝑcipue
mors eius naturalis aut ciuilis: reddūt saltē ꝑ in
directū / ꝙ ecclesia vel generale cōciliū maioris sit
ptātis ī executiōe et diffinitiōe ꝙ̄ papa / nec accusa
to nec mortuo. ¶ Qō mēdicitas ē vnicū vel ꝑcipu
um medium ꝑdicatiōis verbi dei: qm̄ teste christo
spine ꝙ̄ sūt diuitie / suffocāt semē qd̄ est verbū dei: et
ꝙ ꝑfecto soli mēdicātes ꝑdicāt / qꝛ paupes euan
gelizātur. ¶ Qō papa nō est immediatus ꝑlatus
oim fideliū / nec spōsus ecclesie vniuersalis / sed so
lius romane. Alioqn̄ qlibet ecclesia cathedral' ha
beret duos spōsos / papam et epm. ¶ Qō papa est
sic immediatus ꝑlatus oim fideliū: ꝙ pōt ꝑ libito
per se vel alios cōmissos oīa exercere licite / ꝙ̄ potest
quicūqꝫ ꝑlatus vel curatꝰ inferior: etiā vbi nō sub
est necessitas ꝓpter defectū inferiorū / neqꝫ ratiōa
bilis vtilitas. ¶ Qō oīs qui glossare / defendere
seu tenere ꝑsumpserit vndecim articulos positos
in pretensa bulla mendicantiū que sic incipit: Re
gnās in excelsis: ille tanꝙ̄ hereticus est cēsendus /
et per inuocationē brachij secularis coercendus.
Nō obstante statuto cōcilij generalis: Oīs vtri
usqꝫ sexus: quorū tñ articulorꝫ plures includunt il
la ꝙ̄ solius facti sunt / nec sub fide cadunt: quos in
sup si cōcordari debeāt / glossare necesse est. ¶ Cō
fessi fratribus habentibus licentiā generalē audi
endi ꝯfessiones: eadē pctā ꝙ̄ cōfessi fuerint / iterū
confiteri ꝓprio sacerdoti tenentur. ¶ Stante statu
to / oīs vtriusqꝫ sexus / edito in cōcilio generali: ro
manꝰ pontifex nō potest facere ꝙ parochiani nō
teneant confiteri oīa pctā sua semel in anno ꝓ
prio sacerdoti / quē dicit esse parochialē curatum:
nec deus posset hō facere: qꝛ (vt dicebat) iplicat cō
tradictionē. ¶ Papa nō potest dare licētiā gnalē
audiēdi ꝯfessiōes / sed nec deus; qn̄ cōfessus hñti li

centiā generalē / teneat iterū eadē pctā ꝯfiteri suo ꝓ
prio sacerdoti: quē dicit (vt ꝑmittit) parochialē cu
ratū. ¶ Cōfessus fratri admisso in forma dudū: te
net eadē pctā in numero iterū curato ꝯfiteri: dam
nat ꝑ Joānē papā .xxij. in statuto qd̄ incipit: Uas
electionis. ¶ Cōclusiones Joā. de pulliaco dāna
te ꝑ Joā. xxij. sunt satis vere: et a quocūqꝫ licite psūt
sufficiēter teneri. ¶ Statutū Joānis .xxij. editū
Uas electionis / est irritū et inane: qꝛ cū illud fecit /
hereticus erat: et ꝑ ꝯsequēs ꝙcqd̄ qd̄ fecit dictꝰ Jo
annes siue mēdicātibus siue alijs an̄ reuocationē
inane fuit. ¶ Stāte statuto / oīs vtriusqꝫ sexus:
nec deus nec papa de potētia pōt facere / qn̄ cōfes
sus fratri mēdicanti admisso: iterū teneat confiteri
suo curato. ¶ Confessio fratribus admissis facta
est dubitabilis et incerta: ꝙ̄ ꝓpter homines tenen
tur dimittere incertū: et sic solū cōfiteri suis sacer
dotibus curā animarū habentibus sub pena pec
cati mortalis. ¶ Quāuis fratres admissi habeāt
autoritatē absoluēdi et audiendi ꝯfessiōes: tñ ꝑpl's
subiectus nō habet ptātē accedēdi ad mēdicantes
admissos sine licentia proprij sacerdotis. ¶ Fra
tres petentes ꝑuilegia ꝑ confessionibus audien
dis et sepulturis habēdis / sunt in peccato mortali
et romani pontifices talia ꝑuilegia cōcedētes mē
dicātibus / aut eisdē confitētibus cōfirmātes: sunt
in pctō mortali et excōmunicati: et nō fuerūt pasto
res / sed fures / latrones et lupi. ¶ Sacerdos cura
tus dans licentiā mendicātibus audiēdi confessio
nes / magis dispēsat cū statuto ecclesie / oīs vtriusqꝫ
sexus: ꝙ̄ papa fratribꝰ dās licentiā mēdicantibus
iuxta formā decretalis dudū. ¶ Qō nulla ꝓposi
tio seu cōstitutio infrascriptarꝫ octo deuiat a vera et
sana doctrina fidei: sed a quolibet fideli catholi
co ꝓponi et recipi pōt: absqꝫ eo ꝙ potuerit vel pos
sit a quoꝙ̄ zelū fidei habente et sane intelligēte de
errore vel scandalo / et in sana doctrina repꝛhendi:
put ex tenore earū apparet euidēter. ¶ Quilibet
subiectus et vasallus / qui per cupiditatē / fraudem /
sortilegiū et malum ingeniū machinat contra salu
tem corꝑalē sui regis et suꝑioris dñi: tollēdo sibi et
subtrahendo ab eo suam nobilissimā et altissimā
dominationē: peccat tā grauiter / et cōmittit tā hor
ribile crimen sicut est crimen lese maiestatis in ꝑ
mo gradu. Et ꝑ ꝯsequens est dignꝰ duplici morte
et prima et scda: qꝛ quilibet subiectus et vasallus sic
faciens / est tyrānus infidelis suo regi et dño suꝑio
ri / peccatqꝫ mortaliter. Probat autoritate b. Gre
go. dicētis: Tyrānus est qui in republica nō iure
principat aut ꝑncipari conat. Nam sicut regnū
rectus principatus dicit: sic et tyrānia dominium
ꝑuersum nuncupat. ¶ Licet in casu ꝑdicto quili
bet vasallus et subiectus sit dignus duplici morte
et committat tam horribile crimen ꝙ nō possit ni
mis puniri: tamē plus puniēdus est vnus miles ꝙ̄
vnus simplex subiectus: et in isto casu vnus baro
ꝙ̄ vnus simplex miles / et vnus comes ꝙ̄ vnꝰ baro
vnus dux ꝙ̄ vnus comes / cognatus regis ꝙ̄ extra
neus / frater regis ꝙ̄ cognatus / et filiꝰ regis ꝙ̄ frater
¶ In casu ꝑdicto licitū est vnicuiqꝫ subiecto sine
quocūqꝫ mandato aut ꝑcepto: sm̄ leges / naturalē

morale et diuinā occidere/ aut facere occidi illū eundē proditorē infidelē et tyrannū. Et nō solum est licitum/ sed honorabile ⁊ meritorium: maxime quādo est tā grādis potestatis/ ꝙ iusticia non potest de eo fieri bono modo ꝑ superiorē. Et quādo perseuerat in sua malicia: nec se vult corrigere nec emendare/ et specialiter quādo est periculū in mora. R ¶ In casu supradicto magis honorabile/ licitū et meritoriū est/ ꝙ ille tyrannus infidelis sit occisus: aut fiat occidi per vnū de parentibꝰ ⁊ subiectis dicti regis/ ꝙ ꝑ vnū extraneū qui non est de sanguine regali/ et per vnum ducē ꝙ per vnum comitē: per vnū comitē ꝙ per vnū baronē: per vnū baronē ꝙ per vnū simplicē militē/ per vnum militem ꝙ per vnum simplicē subiectū. ¶ In casu allegantiarū/ iuramentoꝝ/ promissionū et consyderationū factarū militis ad alterū/ quocūqȝ modo sit aut esse possit: si cōtingat ꝙ eas seruare vergat i ꝑiudiciū sui ꝑncipis/ eius sponse/ suoꝝ liberoꝝ aut reipublice: non tenetur talis miles eas obseruare: imo i tali casu eas seruare ⁊ tenere/ esset facere cōtra leges/ moralē/ naturalē ⁊ diuinā. ¶ Si cōtingat ꝙ dicte allegātie vergāt in ꝑiudicium aīe/ vite aut alterius ꝑmittentiū ⁊ cōfederatorū siue sponse aut suoꝝ infantiū: ipse de nullo tenet eas seruare. ¶ In casu ꝑdicto licitū ē vnicuiqȝ subiecto honorabile et meritoriū occidere seu occidi facere supradictum tyrannū/ ꝓditorē ⁊ infidelē suo regi ⁊ supiori dn̄o per astutias/ cautelas et insidias. Est eīn licitū dissimulare et tacere suam voluntatē sic faciendi. ¶ Quilibet subiectꝰ ⁊ vasallus qui a ꝓposito deliberate machinat contra salutem sui regis et superioris dn̄i: pro faciendo ipsum mori in languore cupiditate habendi suā coronā et dominationē: facit consecrari aut magis ꝓprie execrari in nomine demonū enses/ degas/ pugiones aut cultellos: virgas aut anulos aureos facit dedicari in nomine demonū per necromanticos facientes inuocationes/ characteres/ sortilegia/ supsticiones et maleficia. Et post facit apponi et figi per corpus mortui dissuspensi de patibulo: et dictos anulos facit poni in ore mortui ꝑdicti: et facit dimitti spacio pluriū dierū cum grandi abominatione et horrore ꝓ perficiendis dictis maleficijs: et vna cū hoc portat supra se in vno panniculo ligato et cōsuto de ossibus ⁊ pilis loci inhonesti dicti mortui dissuspēsi: ille et omēs qui hoc faciunt nō solū cōmittunt crimen lese maiestatis humane in primo gradu: imo cōmittunt crimen lese maiestatis diuine etiā in primo gradu: ⁊ sunt proditores ⁊ infideles regi suo/ et deo suo creatori: et sicut idolatre et corruptores falsarij fidei catholice sunt digni duplici morte/ et prima et secunda: maxime quādo dicta sortilegia/ supstitiones ⁊ maleficia sortiunt suū effectū in persona regis per mediū praue crudelitatis dictoꝝ machinatorū/ inuocatorū et necromanticorum.

Sermo eiusdem in festo Purificatiōis beatissime Marie/ habitus in cōcilio Constanciensi.

Suscepimꝰ deꝰ miscōiā tuā i medio tēpli tui. S Scp̄tū ē ps. xlvij. ⁊ i introitu misse p̄ntis iocūdissime solēnitatis celebriter decantatū. ¶ Suscepimꝰ deꝰ miscōiā tuā i medio tēpli tui. Adimus cū fiducia thronū grē sue/ vt miscōiā inueniamꝰ ⁊ grāz i auxilio oportuno. Adimꝰ te bn̄dictissima virgo: q̄ mr̄ es gratie/ mr̄ ⁊ regina miscōie: q̄ dudū miscōiā icarnatā suscepisti medio virginalis vteri tui: dū domꝰ pudici pectoris tēplū repēte fit dei: quā hodie te p̄ntante suscepimꝰ corꝑalr: ⁊ q̄ndie suscipimꝰ sacꝛalit i medio tēpli materiat. ¶ Suscipiamus nūc hācipsā miscōiā spūaliter ⁊ inuisibiliter i medio tēpli cordis nr̄i/ qḋ ē aīa nostra: tēplū dei scm̄ ē qḋ estis vos, inq̄t ap̄ls. Fiat h̄ nob̄ te ꝓ nob̄ miscōiā exorante virgo miscōissima: quā iḋ salutamus iplorātes ⁊ dicētes: Aue grā ple. ¶ Suscepimꝰ deus ⁊c. Ecce ꝙ apertis fidei oculis i lumie veritatis euāgelice ꝯspiciēdū nob̄ offert gratū ⁊ grāde spectaculū. Offert pulcherrima scīssimaqȝ ꝓcessio: dū de bethleē/ vbi natus/ vbi circūcisus/ vbi adoratus fuerat Jesus, expectatio gētiū/ desyderiū celestiū ciuoꝝ/ miscōia ⁊ salus nostra: aduenit gl̄iosa mater sua comitata viro suo iusto ioseph: cui virgo vgini mr̄imonialiter nō carnaliter iūcta erat: aduenit ad tēplū scm̄ hierlm/ distās a hierlm ꝓ duas circit leucas seu q̄tuor miliaria ꝑua. ¶ Baiulabat eadē decora virgo tenero leroqȝ cōplexo puerū suū iesū/ tāq̄ signaculū sup cor suū/ ⁊ q̄si signū sup brachiū suū/ dicēs ex snīa: Dilectus meus mihi et ego illi: Inter vbera mea cōmorabit: talis ē dilectꝰ meus o filie hierlm pulcher ⁊ decorus: ⁊ ip̄e totus desyderabil. ¶ Aduenit ⁊ ip̄e symeō senex/ iustꝰ ⁊ timoratus: ⁊ iḋ bn̄ q̄ timoratus: nā bn̄s vir q̄ sp̄ ē pauidus. Aduenit eadē hora in spū ad tēplū vbi erat: mulier illa fortis ⁊ annosa: q̄ nō recedebat de tēplo ieiunijs ⁊ obsecrationibus seruiens die ac nocte: anna. s. ꝓphetissa filia phanuel de tribu aser. ¶ Cōuenerūt nō dubiū ⁊ alij multi iuuenes ⁊ virgines/ senes cū iunioribus: dū adueniret ad tēplū suū scm̄ dn̄ator dn̄s quē q̄rebat eccl̄ia: ⁊ saluator ip̄e quē volebat: speciosus forma ꝑ filijs hoim/ desyderatus cūctis gētibus: nob̄ natus nob̄ datꝰ ex itacta virgine: quē ꝓba suspirabūdus optabat dī. Ostēde nobis dn̄e miscōiā tuā: ⁊ salutare tuū da nob̄: deus meꝰ inq̄t misericordia mea. Et rursus: Dic anie mee salus tua ego sum. T ¶ Exulta nūc ⁊ exhilaresce tu q̄ perieras miserāde hō: exulta satis: iocūdare/ iubila ⁊ gratias age: ecce nedū ostendit/ sed offert tibi ille qui est miscōia tua ⁊ salus tua Jesus benedictus: nā quid Jesus nisi salus: cuius interp̄tatio est saluator. Hoc sentiēs ⁊ grate rememorās oīs ecclesia sanctoꝝ/ cōgratulat ⁊ congaudet ad oblatione tanti doni/ concinēs et dicēs: Suscepimus deus misericordiā tuā in medio templi tui. ¶ Desyderabat itaqȝ peccator ⁊ reus hō nō sapientiā accusantē/ nō iusticiā cōdemnātē/ nō potētiā punientē sed miscōiam indulgentē ⁊ saluātē. ¶ Holem nimiꝝ sub peccato venūdatū/ ⁊ ꝑ inobediētiā criminis lese maiestatis reum ⁊ miserū euocabat ⁊ peccatorem

fabat sapiētia. Adā vbi es? Gen.iij. Et nō inuenie
bat excusandi vel latēdi loc⁹/dū ait: Quis tibi nū
ciauit ꝙ nudus esses: nisi ꝙ ex ligno de quo pcepe
rā tibi ne comederes comedisti? Hinc Job trepi
dus dicebat: Si voluerit mecū in iudicio cōtende
re/nō potero rñdere vnū ꝓ mille. Et ps. Nō intres
in iudiciū cū seruo tuo dñe: qꝛ nō iustificabit in cō
spectu tuo ois viuens. Nō onero me libenter alle
gationū quotationib⁹: vbi nihil est ambiguū vel
u ꝓbandū. ¶ Porro iusticia sic accusatū ꝯdemna
bat: ita vt nō esset locus appellatiōi: qꝛ audisti vo
cē vxoris tue/ꝛ comedisti de ligno vite: ex quo pce
peram tibi ne comederes: maledicta terra ꝛc. Hoc
attendēs Job dicebat: Verebar oia opa mea/sci
ens ꝙ nō parceres delinquēti. ¶ Hoiem sic deni
ꝗ accusatū ꝑ sapiam/sic damnatū ꝑ iusticiā: flagel
labat ꝛ sententiā executioni: demādabat potētia:
nec erat locus euasionis. Eiecit ꝗppe Adā ꝛ collo
cauit ante paradisum voluptatis cherubin: ꝛ flam
meū gladiū atꝗ versatilē ad custodiendā viā ligni
vite. Hinc ps. A fortitudine manus tue ego defe
ci. Et Job: Nō est q de manu tua possit eruere ꝛc.
¶ Nō ergo petebam⁹ sapiam/cui rñdere nescieba
mus: nō iusticiā/cuius dānationē euadere nō pote
ramus: neꝗ potentiā/cui⁹ punitionē ꝛ irā ferre ne
mo poterat: neꝗ in celo/neꝗ in paradiso/neꝗ in
mūdo: patuit in lucifero/in adā/in diluuio/in sub
mersione pentapolis/in momēto. Sed miscdiaꝫ q
rebam⁹ indulgentē quā hodie suscepimus o beni
gnissime de⁹ in medio tēpli tui. ¶ Aduenerat ꝑus
in medio tēpli virginalis vteri: quo nullus in ter
ris sanctior locus erat ſm Aug. dū rñdit Maria:
Ecce ancilla dñi/fiat mihi ſm vbū tuū: sed sibi so
li ꝛ virginali sponso suo Joseph: cui reuelatio fa
cta fuerat tā ab angelo ꝙ a maria notū erat. Appa
ruerat in die natiuitatis/sed paucis. s. pastoribus.
Innotuerat in die epiphanie: sed paucis regibus
qui venerāt ab oriente: hodie vo sicut audiuim⁹/
sic vidimus: dū suscepimus miscdiam tuā miseri
cordissime deus in medio tēpli tui. ¶ Gratias ti
bi pater miscdiaꝝ ꝛ deus toti⁹ ꝯsolationis: qꝛ cela
sti sapiam in infantuli etate/ne accuset: iusticiā in
humanitate/ne ꝯdēnet: qꝛ ꝓ nobis dānata est po
tentiā in infirmitate ne seuiat ꝛ cruciet: q̄bus fuga
tis dat triūphus gratie/dat ꝛ miscdie: vt dñetur ꝛ
supexaltet iudiciū: nā miseratiōes eius sup oia ope
ra eius. Hac indigebam⁹/hāc optabam⁹/hāc ho
die suscepim⁹ in medio tēpli tui de⁹: dū verificatū
est illud iuuencule tympanistrie sancte marie: Su
scepit israel puer꜡ suū/recordatus miscdie sue. Hec
sunt viscera miscdie dei nostri quib⁹ visitauit nos
oriens ex alto. ¶ Gratias tibi ꝓ excellentia doni
qd̄ est miscdia: qꝛ etiā laudabili vite hoim inqt Au
gu. si semota miscdia iudicet. Gratias ꝛ ꝓ cōgruē
tia loci: qꝛ in medio templi qd̄ est locus cōitatis/ad
quē oēs possunt accedere/ꝛ eq̄litatis mediū est qd̄
attingere q̄sꝗ pōt. Sanctū est templū tuū mirabi
le in eq̄tate/ait ps. Et q̄d aliud mystice tēplū istud
ꝙ ecclia sctōꝝ/ꝙ ꝯciliū iustoꝝ ꝛ ꝯgregatio: vbi sūt
magna opa dñi exquisita in oēs volūtates eius ꝛc.
x ¶ Decantet nūc igit hec ecclia sctōꝝ/ hoc cōciliū
iustoꝝ/hec cōgregatio taliū: de q̄b⁹ dicit aplⁱs: Jā
nō estis hospites ꝛ aduene: sed estis ciues sctōꝝ et
domestici dei: supedificati sup fundamēto aplⁱoꝝ
ꝛ ꝓphetaꝝ ipo summo angulari lapide christo ie
su. Sequit: In quo ois edificatio ꝯstructe crescit i
tēplū sctm̄ in dño. Decantet ꝛ exultet in iubilo cor
dis sui/dicēs: Suscepim⁹ deus miscdiam tuā i me
dio tēpli tui. ꝛ ita plane suscepim⁹/vt impletum sit
qd̄ ꝓpheta ꝑdixerat: Miscdia dñi plena est terra. ꝛ
iterꝫ: Cōfirmata est sup nos miscdia ei⁹: cū reliquis
in hāc sniam. ¶ Dū hec in ipa meditatione mea
q nūc loq̄nda fuerāt/ꝑus ipe mecū reuoluerē: ꝑge
bā sic erūpere in vocē iocūditatis ꝛ laudis: in ver
ba cōsolatiōis/leticie ac edificationis spūalis: iu
xta sensum anagogicū ꝑassumpti thematis nostri.
¶ Studebā exprimere qualē in tēplo cordis nři pro
cessionē agere nos hodie ꝯuenit: in q mystice fuit
maria ꝛ ioseph/simeon ꝛ anna/figurātes q̄tuor vir
tutes cardinales. In qua sint ꝑterea lucerne ardē
tes in manibus ꝑ exemplū cōuersationis lumino
se ꝛ honeste in fide/spe ꝛ charitate: quas figurat tri
plex ignis ꝓpetas: fulgor. s. vigor ꝛ ardor: fides ful
get in vi rōnali: spes roborat in irascibili: charitas
ardet in ꝯcupiscibili: quo ad tria appropatur pris ꝛ
ꝛ filij ꝛ spūssancti. In patre vigorē/ in filio fulgo
rem/in spūsancto ardorē concipim⁹. ¶ Decet rur
sus offerre par turturū mutue dilectionis in omni
castitate: ꝛ duos pullos columbaꝝ in sancta fecū
ditate bonaꝝ operationū. Adornet templū cordis
nostri flosculis pioꝝ desyderioꝝ: ꝛ herbulis viren
tibus sanctaꝝ meditationū conspergat. Suscipia
mus benedictū puerū iesum inter vlnas castissime
deuotionis: cōfiteamur ei cū anna ꝓphetissa/leuā
tes sursum corda: ꝛ cū iusto simeone depromam⁹
quisꝗ hoc canticū: Nūc dimittis seruū tuum dñe
ſm verbū tuū in pace ꝛc. ¶ Ita ꝑgebā meditabun y
dus dictare mecū que dicerē vobiscū: tum ecce stu
diositas speculatrix astitisse visa est: tum satis a pu
ero familiaris huic anne ꝓtinus cognita est: hec
plurimas inculcare questiunculas ꝛ efflagitare re
sponsiones cepit ꝛ vbi me attentū videt. ¶ Dic in
quit si maria legi purificationis erat obnoxia: qꝛ si
sic/peccauerat: si nō/fingere videbat ꝛ ope mētiri:
simulans qd̄ non erat. Et cur nō hoc tēpore mulie
res eidē purificationis legi subdite sunt? ¶ Dic si
puer iesus vere factus est sub lege/sicut dicit aplⁱs:
qꝛ cōstat ſm dños iuristas ꝙ princeps solutus est
legibus. ¶ Dic cur simeon dixit de puero iesu: ꝙ
hic positus erat in ruinā ꝛ signū/cui ꝯtradicet? q̄li
ter in ruinā positus erat q venerat ad salutem: quo
pacto posit⁹ est in scādalū: qꝛ ve ꝑ quē scandalum
venit? ¶ Dic cur iterꝫ dixit ad mariā: Et tuam ip
sius animā ꝑtransibit gladius: vt reuelent ex mul
tis cordibus cogitatiōes ꝛc. ¶ Dic si ex vbo hoc
maria ꝑcognouit acerbissimam filij passionem?
ꝙ si sic/nōne consequens fuit vt acerbissimo dolo
rum gladio iam extunc foderet: q tn̄ eum leta cer
nebat/gestabat/offerebatꝗ: qui se prius obtule
rat deo patri in medio virginalis vteri mox ab in
stanti cōceptionis sue benedicte. ¶ Dic cur non
sit festiuitas apud latinos de ipo ioseph virginali

viro marie nutritio ꝛ gerulo pueri iesu fidelissimo
cui testimoniū dat euangelica veritas/ꝙ iust⁹ erat
ꝙ ei iesus ipse q̄ ē deus bn̄dictus(mira res)subdit⁹
erat: ꝛ ita de p̄mis eius excellētijs ꝛ ꝟtutib⁹ egre
gijs: quēadmodū etate nr̄a nōnulli ꝯscṕserūt. Si ḡ
titudo rependēda est deo ꝓ ꝯiūctiōe ecclesie cū no
uo ꝛ vnico sūmo pōtifice spōso suo: q̄ retributio cō
ueniētioꝛ/ꝙ vt de virginali coniugio ioseph ꝛ ma
Z rie fiat insignis aliq̄ celebritas in eccl̄ia. ¶ Dic vñ
mos p̄mitus inoleuit/ꝙ ardētes hodie ferunt ce
rei et cādele: ꝛ si sit hoc fauoꝛe ritibus gētiliū pro
serpinā q̄si ꝑditā cū facib⁹ q̄rēnū? ¶ Dic cur ma-
ria q̄ nuꝑ ditata fuerat ex donis magoꝝ/nō obtu-
lit agnū q̄ diuitū erat oblatio? ¶ Die q̄ arte/ q̄b⁹
indicijs cognoscere poterat/ꝙ Anna ꝓpheticū ha
bebat spm̄: vbi grādis est de ꝓphetijs sermo/ꝛ ad
interp̄tādū difficilis? Dic cur iesus ō̄r nedū miseri-
coꝛs sed ip̄a mi scd̄ia: cū tn̄ plurimos deserat in tā
ta miseria: ita vt plāgēdū potius esse videat̄ ꝛ dicē
dū: Suscepimus deus miseriā ꝛ nō miscd̄iam ꝛc̄.
¶ Dic q̄liter stat cū libertate vel meritis id q̄d de
miscd̄ia dicit ap̄ls: ꝙ nō ex opibus dictū ē: Jacob
dilexi: esau aūt odio habui. Et iteꝝ: Nō est volētis
neq̄ currētis/sed dei miserentis: Nā si sola miseri
coꝛdia saluat/q̄d agit arbitriū/q̄d ꝓ fiat conat⁹ ei⁹
ad meritū: cui vult miseret̄/et quem vult indurat?
¶ Dic cur apud athenienses tēplū miscd̄ie carebat
simulacro: nulliq̄ȝ iclusa metallo foꝛma dei(inquit
Statius)mentes habitare ꝛ pectoꝛa gaudet: loqui
tur de miscd̄ia. ¶ Multiplicare magis ac magis
videbat̄ studiositas speculatrix hm̄ōi q̄stiōes: vt
de fructibus ꝛ vtilitatib⁹ miscd̄ie q̄bus modis ꝯq̄-
rit̄: q̄bus etiā ritibus aīam purificat verbigenā? q̄
liter ad eius curiā appellat̄ a curia iusticie: q̄d in
tēplo coꝛdis est altare/q̄d atriū/q̄d sctā sctōꝝ/q̄d ce
miteriū/ꝛ ita de reliq̄s: etiā vsq̄ȝ ad curiositatē vel
garrule loq̄citatis vitiū: cui dū moꝛē gerere rn̄den
do pararet animus: accōmode satis ad p̄ntis cele
britatis mysteriū(hoꝛresco referēs)lamētabilis ō
repēte vox insonuit ex oꝛe ꝓphetico, clamās ꝛ con
querēs: Coꝛruit in platea veritas. Obstupui visu
subito: gelidusq̄ȝ ꝑ errat ossa tremoꝛ. Nā o luctuo-
sissimū o lugubꝛe spectaculū/videre veritatē q̄ ꝑ-
ualet: q̄ suꝑ oīa vincit/ ꝓstratā positāq̄ȝ in ruinā ꝛ
in signū cui cōtradicit̄. ¶ Hāc subleuare miscd̄ia
soꝛoꝛ sua nitebat̄. Ita enī miscd̄ia ꝛ veritas obuia
uerūt sibi: ſȝ obsistebat ꝛ reclamabat triplex erroꝛ
velatus coꝛtice iuriū positiuoꝝ nō recte intellecto
rum ad regulā diuini iuris et catholice veritatis:
¶ Erroꝛ prim⁹ abijciebat p̄latos ꝛ oꝛdinarios ne
subleuarēt miscd̄iter veritatē. Hoc inq̄t ad vos mi ne
quaq̄ officiū ꝑtinet: maioꝛes enī cause sūt ad solā
ap̄licā sedē referēde: allegabat glo. cū ꝯcoꝛdātijs
decreti. ¶ Proclamabat erroꝛ alter/ꝙ non pote
rat subleuari miscd̄iter veritas/nisi p̄us vel sit euo
caret̄ ꝛ assisteret aliq̄s q̄ ꝓstrauerat ꝟitatē. ¶ Sub
iūgebat tertius erroꝛ nō esse curādū apud iudices
fidei: si veritas moꝛes respiciēs coꝛruisset in plate-
is: errant enī talia ab eis q̄ fidē respiciunt aliena.
¶ Submurmurabat quartus inter hec humano
timoꝛ: cauete a scādalis si subleuaueritis veritatē
cauete ne cāȝ ꝛ factū veꝛ(ex quo tn̄ ius oꝛit̄)pona
tis in mediū: alioq̄n moꝛs imminet credite moꝛs
A ¶ At ꝟo miscd̄ia vt erat tota visceribus affluens
pietatis/ꝛ zelās suꝑ ꝟitate ꝛ aīaꝝ salute: quā opta-
bat ꝓpheta di. Coꝛripiet me iust⁹ in miscd̄ia ꝛ incre-
pabit me. Hoc inq̄ iussiue obtestata ē/q̄t in ꝯaduer
sus triplicē hūc erroꝛē pestē improbā ceteris p̄ter
missis insurgerē: neq̄ȝ enī aliud opus esse sibi mise
ricoꝛdia grati⁹ vel acceptius affirmabat q̄ ad ex-
tirpationē erroꝝ ꝛ emēdationē errātiū oppoꝛtune
et impoꝛtune vigilāter intēdere. Exēplificabat de
martyrib⁹: quos ego inq̄t miscd̄ia taliter affecerā/
ꝙ tanto succēderā veritatis zelo/ ꝙ ꝑsecutoꝛes su
os toꝛtoꝛes/tyrānos ꝛ interfectoꝛes nō desinebāt
ab erroꝛib⁹ tetris auertere conari: q̄tinus ad eos
veritas inuiolata veniret: sic petr⁹ ꝛ paulus neronē:
sic ioānes herodē/ꝛ ita de reliq̄s/miscd̄issime dile-
xerūt: quos tn̄ apte culpauerūt: nō sinere enī pctō
res ex s̄nia agere/magne miscd̄ie indiciū est. Uide
oꝛo q̄m crudelioꝛ altera nō est impietas/q̄ dū lau-
dat̄ pctōꝛ i desyderijs aīe sue/et iniqu⁹ bn̄dicit̄: dū
iustificat̄ impius ꝓ muuerib⁹: dū euenit illa ꝓphe-
te crudelis lamētatio: Prophete tui viderūt tibi
falsa ꝛ stulta: nec aperiebāt iniq̄tatē tuā vt te ad pe
nitentiā ꝓuocarēt. Et heu iā inq̄t miscd̄ia: nedū
iā nō argui iniq̄tas ꝑ ꝓphetas/p̄latos. s. doctoꝛes ꝛ
ꝓfessoꝛes: sed iustificat̄/sed attollit̄ ꝛ defendit̄ etiā
in medio templi in p̄sentia sacrosctī huius cōcilij
Longus essem si cūcta ꝓsequerer miscd̄ie verba ple-
na gemitibus/plena suspirijs/ plena singultibus/
B lachꝛymis atq̄ȝ plāgoꝛibus. ¶ Ego vero reuerē
dissimi patres ꝛ viri celeberrimi/isignes/ egregij/
sapiētes ꝛ doctissimi q̄d dicerē? q̄d rn̄derē sic pulsa
tus/sic obtestatus in ip̄o meditatiōis mee secreto
ꝑ miscd̄iam cōdolentē veritati: q̄ tā infeliciter ꝛ fe-
de coꝛruerat in plateis. Enitebar obsequi miscd̄ie
ꝓut equū erat: sed ō ꝓficiēdo vix vlla superat spes
mihi/dū oīa circūquaq̄ȝ reuoluerē: illud p̄cipue
ꝙ omnino apud multos verbū de fide ꝛ veritate ver
sum est in fabulā/in canticū et nauseā: obrigitq̄ȝ il
lud ap̄li de nouissimis tp̄ibus. Sanā inq̄t doctri-
nā nō sustinebūt: sed coaceruabūt sibi magistros
prurientes auribus: ꝛ a veritate quidē auditū auer
tent: ad fabulas aūt conuertent̄. Itē illud Senece
Deest remedij locus/dū que fuerant vitia/moꝛes
fiūt. Et nō minus dū erroꝛ veritas reputat̄. Quid
nobis inquiūt de heresib⁹ vel erroꝛibus: ecce nos
catholici sumus? Quid eadē ingiter nobis cāti-
lena repetit̄? satis est si credimus vt parētes nostri
simplices ꝛ idiote: quid expedit ꝑscrutari ꝓfundi-
us? Hec dicunt̄: ꝛ in his aliq̄ etiā magni gloꝛiant̄
¶ Inter hec vrgebat miscd̄ia/ dicens: Ue tibi si
nō euangelizaueris. Necessitas enī incumbit tibi:
necessitas ex ꝓfessione et talento cōmisso/necessi-
C tas ex legatione/necessitas ex iuramēto ꝛ fidelita-
te/necessitas ex veritatis periclitatione ꝛ ecclesia-
stici oꝛdinis ꝑturbatione/necessitas ex apta ꝛ p̄ci-
piti ꝑuersione iusticie/necessitas ex allisiōe cathe-
dre vbi veritas sedet: que cathedra est p̄clarissima
vniuersitas parrhysien. mater studioꝝ. Ue mihi
quia tacui; aut quia nō celerius/potēti⁹/ crebrius

z ↄstātius memet istis erroribus opposui. Fuerit
scio placētior altera multis materia: sed nulla. for
tassis vtilior vel ad tps vrgentior: vñ si q̄rerē solū
hoībus placere: si captare famā popularē/ si pdi-
care memetipm: ambularē nūc forte in magnis z
mirabilibus sup me v̄sans z reuersans fines ppo
sitos. Sz oprtet imitatorē eē illi⁹ q̄ ait: Ego de⁹ do
cēs te vtilia/ nō dicit subtilia. ¶ Dicam⁹ igit̄ cum
bona venia/ q̄liter spectat ad vos pr̄es reuerēdissi-
mos dños p̄latos sup erroribꝰ cognoscere/ q̄liter
errores dānare possitis aliqñ nō dānatis errātibꝰ
q̄liter deniq̄ teneat̄ vnusq̄sq̄ vr̄m scire p̄cepta de
calogi z assertiones ei⁹ oppositas iudicio fidei re-
probare: tandē nō opteret trepidare timore vbi nō
est timor. Attēti sim⁹ obsecro p misc̄diaz dñi nostri
iesu christi/ z pastoralē vestrā dignitatē: qm̄ vestra
res agit̄/ spectās ad illā quā hodie suscepim⁹ mise
ricordiā i medio tēpli dei. ¶ Extulim⁹ aliīs s̄mōi
bꝰ autoritatē sacri ↄciliī: z errorē pniciosissimū re-
probauim⁹ q̄ schisma fouebat̄. Nūc efferre studea
mus ordiare p̄latōis hierarchicā ptātē: z assigne
mus aliq̄ dñis p̄latis p v̄itatis misericordi suble-
uatiōe fulcimēta. Et de quatuor ad p̄ns sufficiet.
C ¶ Ad reuerēdos et deo amabiles ep̄os spectat ex
officio pastorali z statu hierarchico q̄ fūdat⁹ ē i iu
re diuino: cui nullū ius canonicū rite intellectū cō
tradicit: q ipsi p̄nt i suis diocesibꝰ errores i fide et
moribus palā erroneos z scādalosos iudicialiter
ↄdēnare z hereticare: h̄ est hereticales decernere z
anathematizare: autoritate tñ subordiata ad sedē
ap̄licā/ z pticulari circa solā plebē suā. ¶ Ad reue
rēdos z deo amabiles ep̄os spectat/ q possint erro
res q̄sq̄ dānare/ nō enodatis p̄us iudicialiter qui
buslibet errātibus. ¶ Ad reuerēdos z deo amabi
les ep̄os spectat ex obligatiōe suscepti pastoral̄ of
ficiī cognoscere/ q p̄cepta moralia decalogi cū h̄ q
sūt de iure naturali/ canonico z ciuili. Sūt nihilo
minus d̄ iure diuino z de fide p̄dicta/ p q̄to da
ta sūt i sc̄ptura sacra p diuinā reuelationē: z ordi-
nant̄ ad vitā eternam p opationē eoꝝ ex fide/ spe z
charitate: z ita sūt assertiōes ipsis p̄ceptis opposi
te/ iudicio fidei p eos reprobāde zc̄. ¶ Ad reuerē
dos z deo amabiles ep̄os spectat ex debito pasto-
ral̄ officiī hr̄e p̄pationē animi ad defensiōz v̄itatis
catholice/ etiā vsq̄ ad mortē: spectat etiā cognosce
re cū Gre: q vtili⁹ scādalū nasci pmittit̄ q̄ veritas
deserat̄. Postulem⁹ tādē zc̄. ¶ Tātūdē d̄ hac ord
ne reptū fuit Lugduni in monasterio celestinoꝝ d̄
manu ipsius dñi Joannis de gerson conscriptū.

Sermo factus in loco ses-

sionis ↄciliī generalis cōstātiēsi. post nouū recessū
pape Joānis. xxiii. eodē concilio Anno dñi. M.
cccc.xv. vigilia dñice Ramispalmaꝝ.

D AMbulate dū lucē habetis/ vt nō te
nebre vos cōprehendant. Jubet h̄
christus pr̄es orthodoxi: pr̄es nō i
tabul̄ ereis vt olim apud romanos
sed i libro vite ↄsc̄pti. Jubet inquā
christus originaliter Joā. xii. et re
citatiue in euāgelio sabbati p̄sentis. Uos obediē-
tes audite: ambulate nō passibus corporis sed gres
sibus mentis: ambulate de virtute in virtutē dum
lucē habetis: z qualē lucē? Respondeat lux vera cuius
hoc est verbū: Qui sequit̄ me nō ambulat in tene
bris: sed habebit lumē vite. ¶ Assis inuocat⁹ dñe
Jesu p̄clarissime sol iusticie: disiice terre nebulas
et pondera molis: atq̄ tuo splendore mica: absq̄
te eñ p̄cipiti mersa pfundo mēs hebet: z pprie lu-
ce relicta tendit i externas ire tenebras. Hoc ne fi-
at/ tu mediatrix/ tu aduocata et exoratrix nr̄a sup-
pliciter adeūda es virgo gl̄iosissima: q̄ tui nōis in-
terp̄tatione iaz illuminata q̄ illuminatrix diceris.
Et quo lumine? p̄rsus lumine gratie: quo sic illu-
minata es vt dicaris in Apoc. mulier amicta sole
Hoc tu nobis lumen vt infundas de plenitudine
tua/ suppliciter imploramus salutātes z dicentes:
Aue zc̄. ¶ Ambulate dū lucē habetis/ vt non tene
bre vos comp̄hendāt. Lux ista est iā dixi z repeto
lux ista est patres celeberrimi deus/ q̄ glorificat̄ in
cōsilio sanctoꝝ/ dicente p̄s. Magnus z terribilis
sup oēs q̄ in circūitu eius sunt: cuius hāc tenemus
infallibilē pmissionē Mat. xviii. Ubi duo vel tres
cōgregati fuerint in nōie meo/ ibi i medio eorum
sum. Sicut vidit p̄s. dū cecinit: Jn ↄsilio iustorū et
in congregatione magna opa dñi. Et magna pla
ne: imo ingētia iā vidimus i hoc cōsilio iustoꝝ dei
opa/ spontaneā et vix speratā cessionis viā. Por-
ro cū pp̄ter semetipm/ z vt glorificet̄ fecerit omnia
deus: quo pacto credēdus est p̄clariori celebrita-
te gl̄iari q̄ in cōsilio iustoꝝ: q̄ vera laus est in eccle
sia sanctoꝝ. ¶ Tales vos esse cōuenit orthodoxi
z deo amabiles patres ac dñi: vt cōsiliū sitis sc̄tō-
rū z iustoꝝ/ quos posuit deus in mūdo q̄si vera to-
tidē luminaria. Uos inq̄t estis lux mūdi. Siquidē
in hoc cōstituti estis alios purgare illuminare at-
q̄ pficere: nūc maxime cū factus ↄuētus iste sacro
sanctus: dū adunat⁹ est cetus/ dū cōgregata est ec-
clesia: vt de Machabeis scribit̄/ q̄tinus orarent z
peterent misc̄diam a deo: z vt opitulāte eo decerne
ret̄ q̄d facto opus esset. ¶ Exultat animus p̄fecto
leuās in circūitu oculos/ z videns oēs istos q̄ cō-
gregati sunt tibi: hoc est ad vtilitatē tuā o popule
christiane: cōgaudet admirās sp̄us meus: z i hāc
erūpit ecc̄liastici cātus vocē: Ciues ap̄loꝝ z dome
stici dei aduenerūt hodie portātes facē z illuminā
tes patriā: dare pacē gētibus z liberare ppl̄m dñi
Qualiter liberare? exhortāpo clamādoq̄: Ambu-
late dū lucē habetis/ vt nō tenebre vos comp̄hen-
dāt. Cuius delicie sunt esse cū filiīs hoīm: ip̄e tene
bre diuisionū schismatūq̄/ tenebre tot erroꝝ z he-
resium: tenebre demū horride tot vitioꝝ p ecclesia
sticū corpus/ vasto quodā turbine miserabiliter ex
undantiū. ¶ Ambulate igit̄ dū lucem habetis/ vt E
nō he vos tenebre comp̄hendāt. Lucē itaq̄ habe-
tis patres luminosissimi christū: q̄ vere est in loco
isto: vel emanuel qui interp̄tat̄ nobiscū deus: cui⁹
est hec certissima pmissio: Ecce ego vobiscuz sum
omnibus diebus vsq̄ ad ↄsūmationē seculi. Deus
iste est q̄ glorificat̄ in cōcilio sc̄tōꝝ: magnus z terri-
bilis sup oēs q̄ i circūitu eius sūt. Et hñ in circūi
tu tuo dñe res oēs esse dicunt̄: qm̄ tu velut sphera

intelligibil cui⁹ centrũ vbiq3 est: circũferẽtia nusquã: tu vbiq3 es extra non exclusus / intra nõ ↄclusus / supra non elatus / infra nõ pstrat⁹: ideo magnus valde / terribilis / gloriosus ⁊ superaltatus i secula
¶ Ecce patres orthodoxi ꝙ ad hoc ipm vt glorificet de⁹ et illustret ecclesia nũc celeberrima prbyseñ. vniuersitas cultrix ⁊ amatrix eoꝝ olim / q̃ christiane religionis pietatẽ / q̃ sanam doctrinam respiciunt: ipa ad exemplar christianissimi regis frãcorum pñs sui dignantissimi legationẽ mittit: q̃rens pmo ea q̃ pacis sunt: deniq3 secũdo q̃ fidei sũt: deniq3 tertio q̃ virtutis ⁊ ecclesiastice sũt libertatis: qm̃ ad hec tria pncipaliter synodus hec sacra tendit. ¶ Iussit hesterno vesperi per ambasiatores ⁊ nũcios suos h̃ presentes q̃rin⁹ h̃ matutino tempe essem habitur⁹ orõnem nomine suo p v̾itatis elucidationem circa ea q̃ p hoc sacrum ↄciliũ agẽda videnl occurrere. Nullus opinor mirabitur si ad hanc iussionem ego fragilitatis mee ↄsci⁹ ⁊ tempe ris artatiõe plus expaui. Nihilomin⁹ in deo cui⁹ glificatio q̃ritur visus: ⁊ de studio pterito sup hac v̾itatẽ inq̃sitiõe memor regis pterea ⁊ eccl̃e regni sui volũtate p instructiões ↄgnita. Iussioni deniq3 mr̃is inclytissime / cui⁹ legez dimittere neq̃o: monitus a sapiente: ego tanq̃ obedientie filius parere desyderãs: conatus sum aggredi cũ humili dicendoꝝ omnium ad hoc sanctoꝝ ↄciliũ submissiõe: vt
F iure suo dirigat omnia vel accepter vel corrigat
¶ Et in pmis q̃tinus habeal ordo dicendoꝝ lucidus ⁊ breuis: q2 vel est qõ terit ordine longũ: ↄuertam⁹ interim dilato themate oclos nostre ↄsyderationis ad h̃ qõ dictum est deũ eẽ q̃ glorificat in ↄcilio scõꝝ: q̃ magn⁹ ẽ ⁊ terribilis sup omnes q̃ in circumitu ei⁹ sunt. Defigam⁹ in h̃ psalmiste v̾bo mentis intuitum ne p multa vagemur: fallor si nõ ibi videbimus hui⁹ sacrosctẽ synodi causã q̃druplicem: efficientem. s. formalẽ / finalem ⁊ materialẽ ⁊c. ¶ Uult aliq̃s ↄgnoscere causaz efficientẽ: plane illa est: De⁹ magn⁹ ⁊ terribilis: cui⁹ instinctu / miseratione / afflatu ⁊ attractu collecta est nũc ecclesia: sicut eleuatus spũ pcecinit ps. Deũ esse q̃ dispersiones israelis ↄgregabit: q̃ ↄgregat electos suos a q̃tuor ventis / a solis ortu ⁊ occasu / ab aq̃lone ⁊ mari: tm̃modo q̃ cepit orand⁹ est vt ipse pficiat. Leua in circumitu tuo o sacer cetus oclos tuos ⁊ vide: omnes isti ↄgregati sunt venerunt tibi. Quidni ↄtingat tibi qõ idẽ pphetа loq̃l Esaias: Tunc videbis ⁊ afflues ⁊ mirabil a dilabil cor tuum: ⁊ si dilatel: nunq̃d non implebit illud spũ suo deus? ¶ Porro causa formalis est hec ipa collectio seu ↄnexio ↄcilij sanctoꝝ: vel spũsancto formãte ⁊ exemplante: q̃ est nex⁹ ⁊ vinculum ↄpaginans in vnum diuersa membra sanctoꝝ: sic agnoscit ecclesia petens p seipa vt spũsancto ↄgregata: hostili nullaten⁹ incursione turbel ¶ Querit aliq̃s pterea finalem huius sacri ↄuentus causam: fancilla est / vt glorificel deus magnus ⁊ terribilis: iuxta vocem apl̃i dicentis: Oĩa in gloriaz dei facite. Hec itaq3 recta hec efficax semita ad omnium que voluerimus adeptionem: si pmo q̃sierimus gloriam suam: dedit h̃ intelligi dum ait: Primũ q̃rite regnum dei ⁊ iusticiam eius: ⁊ hec omnia adiicientur vobis. ¶ Omnes postremo q̃ i circumitu dei sũt accipiunl veluti p causa materiali ⁊ de se informi Nã sicut hominibus p schismata peccantib⁹ ↄsequens est vniuersa sub deo quodammõ deformari: qm̃ hõ finis est omnium / dicẽtibus Platone ⁊ Aristotele: necesse est aũt ẽm exigẽtiã finis omnia moderari: sic ex aduerso veniũt omnia p h̃ sanctoꝝ ↄciliũ domino efficientel formante ⁊ finiente reformanda. Ita enĩ de pcioso sanguine christi canit ecclesia: Terra / pont⁹ / astra / mũdus / quo lauantur flumine. ¶ Quocirca videre fas est deinceps G
quo titulo relucet in causa efficiente: ac residet infrustrabilis auctoritas q̃ causa est deus magnus ⁊ terribilis: ex quo omnia in mensura. Relucet in causa formali exemplaris vnitas: vt sint oẽs vnũ sicut estis nunc in ↄcilio sanctoꝝ / ⁊ h̃ in deo p quez omnia in numero. Relucet in causa finali spũalis vtilitas: q2 vt glorificetur deus in quo oĩa in põdere. ¶ Demum ↄcludil in causa materiali generalis vniendoꝝ reformãdorũq3 vniuersitas: omnium scz que in circumitu dei sunt: quatinus omnia reformentur in numero / pondere ⁊ mẽsura ↄcẽdẽte deo. Ex quo omnia: hinc modus / vnitas ⁊ mensura. Per quẽ omnia: hinc spẽs / v̾itas ⁊ numerus In quo omnia: hinc ordo / bonitas ⁊ pond⁹: quo pondere refluũt oĩa in causam que dedit esse. Ceterum pma triplicitas appropriat patri / secũda filio tertia spũisancto: bene habet / iacta sunt fundamẽta soliditate quadrangula: supedificare possumus tetras pythagoricũ: hoc est quadruplicẽ ↄstructionum parietem vel structurã: ⁊ dicere p pma ↄstructiõe. ¶ Deus magnus ⁊ terribilis si glificat in hõc ↄcilio sctõꝝ / ꝙ eidem sufficientẽ pbet ⁊ infallibilẽ autoritatẽ vt causa efficiens / quo ad pmũ fundamentũ. ¶ Rursus p secunda ↄstructione: Deus magnus ⁊ terribilis trahit ⁊ allicit omnes i communi christianos ad vnius veri capitis vnitatem: tanq̃ causa formans ⁊ exemplãs / quo ad secũdum fundamentũ pmũ in reformatione. ¶ Amplius p tertia ↄstructione: Deus magnus ⁊ terribilis sic glorificari vult in hoc ↄcilio sanctoꝝ / ꝙ oĩa pcipue fiant ad honorẽ ⁊ ↄseruationẽ sue legis ac fidei / sine qua ei placere nemo potest: quo ad tertium fundamentũ / secundũ in reformatione. ¶ Demum pro quarta conclusione: Deus magnus ⁊ terribilis paratus est rebus omnibus / maxime hoĩbus ↄcedere p hoc ↄciliũm sanctoꝝ quãdam reformationẽ / pulchritudis / glorificationẽ / ordinẽ ⁊ decorẽ cum puisionibus idoneis aduersus eos q̃ nõ in rectitudine morum / sed in circuitu pgunt vitioꝝ: ⁊ hoc pro quarta ↄstructione sup vltimum fundamentũ / quod est tertium in reformatione. ¶ Po- H
terat hic ordo teneri sub his terminis: sed aliam pgredi viaz suaserũt v̾ba thematis / q̃ in metaphora lucis fundata sunt. Reuertamur igil ⁊ ponam⁹ lucẽ diuini pcepti: q2 pceptũ dñi lucidũ illuminãs oculos. Lucernã insup diẽ legis sicut Petr⁹ loq̃l vt iubẽte deo posita sup cãdelabꝝ / luceat oĩb⁹ q̃ in in domo sunt: que domus est ecclesia / vel hoc sacrũ ↄciliũ vice sua. Diffundat ⁊ spargat ↄsequenter

lux ipsa veritas euāgelicas. xij. ꝯsyderatiões quasi to-
tidem effulgētissimos radios veritatū pticularium
splendidos ꝛ choruscātes. ¶ Ponamus in pmis
immo iam positā digito sicut aūt/demonstremus
lucem aplici symboli quo dr: Credo in spūmsctm̄ et
viuificantem: quid viuificantē? Certam vnā sctām
catholicā ꝛ aplicam ecctiam: vnam/ ppter colliga
tionē ꝛ ad vnū caput pmariū christū ꝛ vicariū sum
mum pōtificē: sctām/ ppter sctōꝝ cōmunionē ꝛ re-
missionē peccatoꝝ/ vt infra subdit: catholicā/ hoc ē
vlem: qm̄ ab eius obligatione nullus viator immu
nis est: aplicam/ qm̄ in aplōꝝ ꝛ pphetaꝝ per quos
spūssanctus locutus est/ doctrinis fundata est: ꝛ si
militū filioꝝ successione duratura. ¶ Certus sū ꝙ
nullus qui vel haberi vel dici vult christianos/ cal
gare se dt ad hanc lucē. ¶ Supaddam⁹ lucem al-
terā aplici verbi ꝯformem huic luci: Solliciti serua-
re vnitatem spūs in vinculo pacis/ vnū corpus et
ꝛ vnus spūs: sicut vocati estis in vna spe vocatio-
nis vestre/ vnus dn̄s/ vna fides/ vnū baptisma/ vn⁹
deus ꝛ pater oium: q̄ sup oēs/ p oia ꝛ in oibus no-
bis. Sequit: ꝛ ipe dedit quosdam quidem aplos/
quosdā aūt pphas: alios vero euāgelistas/ alios au
tem pastores ꝛ doctores ad ꝯsumationē sanctoꝝ i
opus ministerij/ in edificationem corpis christi: do
nec occurram⁹ oēs in vnitate fidei agnitionis filij
dei: in viꝝ pfectū: in mēsuram etatis plenitudinis
christi. Seqtur: veritatē aūt facientes in charitate
crescam⁹ in illo p oia q̄ est caput christ⁹: ex quo to
tum corp⁹ ꝯpactū ꝛ ꝯnexū p oēm iūcturā submini-
strationis sm̄ opationē in mēsurā vniuscuiusqꝫ mē
bri augmentū corporis facit in edificationē sui in
charitate: hec aplus ad Eph. iiij. Et in hanc sentē
tiam multa ad Col. i. ꝛ ij. ꝛ i. Coꝝ. xij. ꝛ ad Roma.
xij. posita sunt. Hec aūt ꝯpatio veri corpis ad my-
sticū/ multū luminis affert inqsitorib⁹ veritatis/ ne-
dū apd phos sicut Aristotelē ꝛ Plutarchū/ sꝫ apd
theologos Paulū pcipue. ¶ Diffundunt vero si-
cut pmisimus. xij. ꝯsyderatiões ex hoc symboli et
apli doctrinali luce quasi totidē radij veritatis splē
didissimi. ¶ Ecclesiastica vnitas ad vnum caput
christū fit/ ꝛ agglutinat p amorosū spūssancti vin
culum mediantib⁹ diuinis charismatibus tanq̄ q̄
litatiuis dispositōibus reddētibus in corpe mysti
co ꝯplexionalē harmoniā viuificam ꝛ decētem ad
opera vite spūalr sufficiēter exercēda. ¶ Ecclasti
ca vnitas ad vnū caput secūdariū quod dr summ⁹
pontifex christi vicarius fecūdior est/ multiplicior
copiosior ꝛ maior/ ꝙ fuerit ꝯgregatio synagoge: ꝛ
ꝙ sit ꝯgregatio ciuilis sub vno rectore rege vel im
patore. ¶ Ecclesia habet ptātem seu facultatē ex
viuifico germine sibi insito p spūmsanctū: ꝙ seipam
potest ꝯtinuare in integritate ꝛ vnitate mēbroꝝ
suoꝝ/ tam essentialiū seu formaliū/ ꝙ materialium
atqꝫ fluentiū. ¶ Ecclesia habet sponsum indefe-
ctibilē christum: sic ꝙ lege stante/ nec christus po-
test ipsi sponse sue ecclesie dare libellum repudij:
nec ecōuerso. ¶ Ecclia non ita ligat matrimonia
li vinculo ad vicarium indefectibilē sponsi sui/ qn
mutuo se possint absoluere ꝛ dare libellum repudij
¶ Ecclesia vel generale concilium eam represen-
tans est regula a spūsancto directa/ tradita a christo:
sto: vt quilibet cuiuscunqꝫ status etiam papalis ex
istat/ eam audire ac eidē obedire teneat: alioquin
habendus est vt ethnicus ꝛ publican⁹. Patet ex
immutabili lege diuina Matth. xviij. pmulgata.
¶ Concilium generale sic describi potest: Conci-
lium generale est aggregatio legitima autoritate
facta ad aliquē locū/ ex omni statu hierarchico to
tius ecclesie catholice nulla fideli psona que audi-
ri requirat exclusa/ ad salubriter tractandū ꝛ ordi
nandū ea que debitū regimen eiusdem ecclesie in fi
de ꝛ moribus respiciunt. ¶ Ecclesia vel generale
ꝯciliū dum dictat aliqua regimen ecclesie ꝯcernen
tia/ papa non sic est supra iura etiā positiua: ꝙ pos-
sit p libito dissoluere talia dictata p ecclam eo mo
do ꝛ intentione quibus dictata conclusaqꝫ sunt.
¶ Ecclesia vel generale ꝯcilium q̄uis non possit
tollere plenitudinē ptātis papalis a christo super
naturaliter ꝛ misericorditer collate: potest tn̄ vsum eius
limitare sub certis regulis ac legibus in edificatio
nem ecclesie/ ppter quam papalis autoritas ꝛ alte
rius hois collata est. Et in hoc est totius ecclesia-
stice reformationis stabile fundamentū ¶ Ecclesia
vel generale ꝯcilium potuit ꝛ potest ꝯgregari sine
expsso ꝯsensu vel mādato pape etiam rite electi: ꝛ
viuentis in multis casibus. Unus inter ceteros ē
qr accusatus ꝛ euocatus fit vt audiat ecctiam iuxta
euangelicam allegatam/ cui legi subiectus est: ꝛ ip
se renuit ꝯtumaciter ecclesiam ꝯuocare. Alius ca-
sus vbi materie grādes ꝯcernentes regimen eccle
sie/ veniunt terminande p generale ꝯcilium: ꝛ pa-
pa renuit ꝯtumaciter illud euocare. Alius si etiā di
ctatū sit p generale ꝯciliū ꝙ debeat tali vel tali tē-
pore ꝯuocari. Alter casus est/ vbi pbabilis est du-
bitatio sup ꝯtendentia plurium de papatu. ¶ Ec
clesia seu generale ꝯcilium si viam aliquam ꝯcluse
rit seu dictauerit acceptandā esse a papa p termi-
natione schismatis/ ipe tenetur illā acceptare: ꝛ ita
sm̄ ꝓportionem animi tenet ad cessionē: ꝛ dum vl-
tro offert eam ꝛ ꝓuenit/ ipe reddit multiplr ꝯmen-
dandus. ¶ Ecclesia seu generale ꝯcilium pcipue
debet intendere cum psecutione vnius pfecte ad
extirpationē erroꝝ: ꝛ emendationē errantiū sine p
sonaꝝ acceptōe. Similr ad hoc ꝙ hierarchic⁹ or-
do ecclesiastic⁹ platoꝝ ꝛ curatoꝝ multiplr turbat⁹
reformet ad similitudinē diuine celestis hierarchie:
ꝛ ꝯformiter ad regulas pmitus institutas. ¶ Ec-
clesia non habet efficacius medium ad gnalem sui
ipsius reformationē/ ꝙ si statuat gnalium ꝯcilio-
rum ꝯtinuatio/ celebrationē ꝓuincialiū nō omit-
tendo. ¶ Explicit. Et attendat benignus lector
ꝙ plator huius sermonis Joannes cancellarius
parrhysiēn. ꝓsius nimia tempis angustia/ pbatio-
nes dictatas non apposuit ad has ꝯsyderationes
sed prout in mentem ꝛ linguam ex recordatione p
teritoꝝ opusculoꝝ/ psertim tempe concilij pisani:
dum absens ab eo legebat parrhysius/ inferens
materiam hanc quam in tractatulo quodam sub
xx. ꝯsyderationū numero scriptam reposuit. Cui⁹
initiū est: Uenient autem dies cū auferetur ab eis
spōsus: vbi pdicte ꝯsyderatiões ꝛ in ppōne vnā cū

sā legatis anglie ꝑgētibus ad ꝯciliū pisanū tunc
parrhysi⁹ habita/ pliori solidiorioꝗ/manifestare
sunt argumētatōe:ꝙ tractat⁹ ⁊ ꝓpō ꝑdierūt in pu-
blicū: vt habeat ꝗ voluerit/fas est.

A AMplius ꝟo iuxta legationis onus im-
positū ꝑ christianissimū regē francoꝝ ac
vniuersitatē ꝑclarissimā ꝑrhysieñ. pro-
posuerat idem cancellari⁹ post ꝟbum de ecclesia-
stica vnitate subiūgere de errorū extirpatione:sed
impeditus tūc ꝑtim amicorū suasione/ꝑtim tēpo-
ris artatione:⁊ vt in ꝓlixitate non inesset fastidiū/
silentio ꝑterijt:quoꝝ aliqua summatim hic subiūcta
sūt. ¶ Glorificationē dei pres aplici patres glori
osi posuimus esse finem huius ꝯcilij sacrō꞉:quatin⁹
pleni sint celum ⁊ terra o deus magne ⁊ terribilis
glīa tua:quatinus non iam ambulent in errorum
circuitu impij sup terrā:sed agnoscāt qm̄ magna ē
gloria(dicente sapiente)seq̄ te dn̄m ꝑ semitas le-
gis tue pacificas:qm̄ pax multa diligentibus legē
tuam:⁊ non est illis scādalum:⁊ quia si creditur ei-
dem sapienti/nihil dulcius ꝙ respicere in manda-
tis dei. ¶ Sed ve mundo a scandalis:ve tibi ma-
la voluntas/⁊ ideo mala:quoniam arroganti sup
bia gloriam ꝓpriam querens anteponis eam di-
uine:nolens subijci legi sue/neqꝫ captiuare omnē
intellectū in obsequium fidei. Hinc hereses ⁊ erro
res impij/ hinc scandaloꝝ turbationes horride/
hinc ordine violato plurima fedaqꝫ confusio:hinc
tandem in hominib⁹ ⁊ ex consequenti ꝑ omnia ꝗ
propter homines fecit deus:suborit frequēter nō
glīa dei/non pax hominibus:sed terra quedam al
teratio mortificans ⁊ abijciens viuificantē gratie
spūs:⁊ cadauerosam monstrosoꝝ defectuum/non
tam formā ꝙ deformitatē inducens. ¶ Deplorat
hanc ꝑuersissimā rerum vicissitudinem christianis
simus francoꝝ rex/cum ecclīa tota regni sui mise-
ret/dolet/compatit:⁊ ab hoc sacrosancto ꝯcilio le
gitimas ꝓuisiones efflagitat. Non ꝯfundat ꝑcor
ab expectatione sua:nolite careat pijssimis desyde
rioꝝ suorum affectibus:sed ⁊ patrem sequitur sua
ꝓles/regem vicꝫ filia sua parrhysieñ. vniuersitas:
nec tn̄ sequitur/sed preit humilitate salua:qñqꝫ cō
filijs/nunc exhortationibus/aliquando doctrinis
sciens ꝙ ꝟitas custodit regem:sciens ꝑterea se po
sitam apl'i iussu vt potens sit exhortari in doctri-
na sana:⁊ eos qui ꝯtradicūt arguere/ꝗ posuit Ari
sto.oꝑa duo sapientis. Deniqꝫ parata est tāꝙ po-
sita in lucē ecclīe ad satisfactionē omni poscēti rō-
nem:de ea ꝗ in ipa est fide ⁊ spe/vt in oībus ⁊ per
D omnia glīficet deus ¶ Insurrexerūt ecce post ali
qua tempa plurime doctrine ꝑegrine varie pestife
re ⁊ damnate/obtenebrātes ecclīam ꝑ multa chri-
stianitatis membra/ꝑ regna/ꝑ ꝓuincias/ꝑ regiōes
insignes. Processum est ad expellendas hmōi do
ctrinaꝝ tetras caligines:nunc luce disputatōis do-
ctrinalis ꝑ doctores ⁊ vniuersitates:nūc flabello
iudicialis reprobationis per diocesanos ⁊ inqui
sitores heretice prauitatis in Anglia/in Scotia/
in praga/in francia. Nondum tamē vel illumina
ri vel emēdari sufficienter insperim⁹ cecam ⁊ stul-
tam improbitatē assertoꝝ sectatorūqꝫ suoꝝ qn̄ er-
ror assidue sicut cancer serpat: alicubi palam qua
si nudato ense ꝑ nationes ⁊ populos imprudē-
ter erumpat. Propterea necesse ē ꝑ splēdidissimā
⁊ inobfuscabilē huius sacri concilij lucem ꝓuida
celeritate de remedijs institui:vt qui spreuerunt ꝑ
latos ⁊ doctores diuisim positos tanꝙ lucernas i
domo dei reuereant eos/conspiciant ⁊ obediant:
dum in vnam hanc ecclesie domum collecti/da-
bunt autoritatis sue robur ⁊ pond⁹/habunt in splē
dore fulgurātis haste reprobationis iudicialia:ꝗ
lem nemo qui christianus videri vult/audebit cō-
temnere. Esto ꝯtemnat/ipe tamē de ꝯtemptu suo
fulgurationē ꝯcremationēqꝫ subijcit vt iustum est.
Et qm̄ charitas sicut incipit a se ⁊ a suis dilectio-
nis exhibitione/sic in correctiōis ⁊ emendatiōis ꝓ
curatione ꝑorem habere locum debet:ne subeat
illud improperiū ꝓuerbiū: Medice cura teipsum.
Et illud de apl'i sentētia: Qui ꝑdicas non furādū/
furaris:non occidendū/occidis:non ꝑiurandū/de
ieras:⁊ ita de reliquis. Hinc christianissim⁹ rex no
ster suaqꝫ ꝑ adoptionē dignatiuā charissima filia
parrhysieñ. vniuersitas voluerūt hacten⁹ a regno
⁊ a suis ꝑuersa quorumlibet erroꝝ zizania mox vt
erumpere seu germinare sentiebant:diligēter op-
ꝑmi resecareqꝫ:nūc falce doctrine/nunc secari pa-
storalis snīe:ita tamen vt non simul eradicet ⁊ tri-
ticum. Sunt plurima rei ꝙ loquntur documenta/e
ꝗbus vnū quod nouitate acritateqꝫ ꝑcellit/censui-
mus in medium deducere. Ecce patētes regis no-
stri l'ras quas audire libeat:legi debebat hec lite-
ra patēs:cuius initiū est post intitulationē: Regia
maiestas nostra:dehinc subiungendū erat: ¶ Au B
diuit sacrosanctū hoc ꝯciliū iustoꝝ/ꝗtinus in chri
stianissimo rege nostro ferueat zelus/ad ea que fi-
dei sunt absqꝫ omni ꝑsonaꝝ acceptiōe:absqꝫ respe
ctu ꝓprie etiam carnis ⁊ sanguis. Terreat ipe de⁹
magn⁹ ⁊ terribilis qui glīficat in cōcilio iustoꝝ:ꝗ
salubriter ⁊ potenter intonat: Ambulate dum lucē
habetis:subdit monitiōis causam:ne tenebre vos
compꝛehendant. Et quales oro densiores/fugibilio
res/horribilioresqꝫ tenebre ꝙ erroꝝ ⁊ heresum cir-
ca ꝑma ꝑceptoꝝ moraliū ꝓncipia:vt sunt: Non ꝑ
iurabis: Non occides: Non insidiaberis. ¶ Ter
reat ipsos ecclesiasticos pastores ⁊ doctores posi-
tos in lucem alioꝝ/si nō ad exemplar tam insigne
atqꝫ ꝑlucidum christianissimi regis nostri/nō eos
illuminet/accendat ⁊ inflammet zelus domus dei
Vox dicentis: Clama/ne cesses:⁊ annuncia popu-
lo meo peccata sua. Si non vigeat eos ꝓcedere cō
stanti celeritate ad effugationē erroꝝ tenebrosoꝝ
⁊ ad illuminationē errantiū:neqꝫ enim potest inte-
gra salubritate sine secundo ꝑmum fieri:qm̄ dum
impune ꝑtinacia manet in errantibus/ꝯualescant
⁊ seuiant errores necesse est. ¶ Sed in ipa medita
tione mea videt occurrere alalis homo/non sapi
ens que dei sunt/deum non inuocans. Illic ꝑter-
ea trepidat timore vbi nō est timor:magnus est in
quit susurratione tremula:magnus credite ⁊ terri
bilis/quem tangunt ⁊ notant errores hmōi prin-
ceps est. Scimus aūt quid sapiens enūciet: Indi-
gnatio ꝓncipis mors/⁊ vir prudens placabit eam:

quid q̄so si seniat/si seditões ɔcitet/si bella moueat
sųsecũ plurimos hos terroribus/hos ꝓmissis ī er
roꝛē suũ trahat: ita vt si fieri pt/moueanf etiã ele
cti? ¶ Uide sedulo ac iteꝝ iterũq; recogita (ait aīa
lis hõ) ne foꝛtassis obinde ꝑitef tam desyderãtissi-
me iam iamq; in ianuis ex̄istẽti/paci ecclie grãdis
obex vel totalis diruptio. ¶ Atuero nihil hic tale
timendũ. O strenuissimi pugiles fidei. O potẽtissi
mi legum diuinaꝝ defensoꝛes. Nihil inq̄ tale ti-
mendũ timẽtib⁹ deũ/ꝛ obediẽtib⁹ iussioni qua di-
xit: Nolite terreri ab eis q̄ coꝛp⁹ occidũt/aīam ꝟo
occidere nõ pñt: ita dico vobis/hũc timete: timeaf
de⁹ ꝛ nõ terreat. Homo time deũ (suadet Aug⁹) et
minantem mũdum vniuersum ridebis. Tollatur
hec suspiciosa pigri foꝛmidatio dicẽtis/leo est ī via
deuoꝛand⁹ sum: qꝛ pfecto magna ꝛ vnica securitas
est nil timere ꝑter deũ. Cui⁹ hec iussio est: Usq; ad
moꝛtẽ certa ꝓ iusticia. Et iteꝝ: Esto fidelis vsq; ad
D moꝛtẽ: ꝛ silia. ¶ Potueram⁹ rem hanc in lõgius
deducere: ꝓ qua interim satis sint breues ꝛ pauce
le ɔsyderationes/quasi totidem radij moꝛalis lu-
minoseq; ꝟitatis. ¶ Prouidẽdũ est hereticali de-
uiationi demoni per eccl̄iastica membra serpenti:
non minus celeriter ꝛ efficaciter q̄ schismati su-
ꝑ ɔtendentia de papatu. Eccl̄ia quippe magis in fi
de q̄ in secundario capite fundata est. ¶ Proui-
dendũ est ɔstanti⁹ ꝑ hoc sacꝝ ɔcilium ad extirpati
onẽ erroꝝ/emendationẽ errantiũ: quãto qui errãt
ples sunt potẽtioꝛes ꝛ maioꝛes. Q, si q̄s dixerit q̄
bella suscitabũt: diffamat eos nimis/neq; ei leuit
credi debet. ¶ Prouidendũ est ad emendationẽ
errantiũ ꝑ eos qui se dicũt amicos eoꝝ vigilantioꝛi
sollicitudīe q̄ ꝑ extraneos/ceteris parib⁹. ¶ Pre
stantes scienter impedimentum ne errantes resipi-
scant ꝛ coꝛde credant ad iusticiã: ꝛ oꝛe faciant con
fessionẽ ad salutem: habẽdi sunt hostes capitales
errantiũ ꝛ salutis eoꝛum. ¶ Prestantes scienter
impedimentũ ne tollanf erroꝛes/ꝛ errantes coꝛri
gantur: redditurí sunt rõnem de damnis omnib⁹
tam spũalibus q̄ tꝑalibus/que obinde ꝑuenerint
aut venient. ¶ Omissio seu dissimulatio ꝑstantiũ
impedimentũ nedũ positiue/sed ꝑuatiue vel omissi
ue/directe vel indirecte/ꝑ cautelas humanas ne
tollãtur erroꝛes: causat suspitionẽ de fautoꝛia he-
retice prauitatis/q̄nq; leuem/quandoq; vehemen
tem/quãdoq; ɔuincentẽ iuxta varietatẽ obligati-
onum ¶ Inexcusabilioꝛ ꝛ aliquãdo ꝑniciosioꝛ est
erroꝛ in ꝑncipijs legis naturalis: sicut sunt prece-
pta decalogi ſm planũ ꝛ vsitatũ intellectũ ꝟboꝝ
apud oẽs vtẽtes rõne: q̄ sit erroꝛ in articulis fidei
qui sunt supra nature facultatẽ/ꝛ in agibilibus q̄
speculabilibus. ¶ Conditionalis ꝓtestatio vł cõ
fessio non sufficit ad purgationẽ legitimã suꝑ pu-
blicatione vel defensione vel annotatione erroꝝ
quoꝝ oppositas ꝟitates tenef errans explicita fi
de tenere. ¶ Diffamatus publice ꝛ notoꝛie super
publicatione aut defensione erroꝝ ɔtrarioꝝ recte
fidei ꝛ moꝛibus/tenef seipm purgare si põt coꝛam
iudice legitimo etiam nemine eũ ꝑsonalr accusan
te: tenef enĩ seruare famã ꝓpriam ꝛ ab alijs scãda
la ꝑsita remouere. ¶ Pax regnoꝝ ꝑ chꝛistianita-
tẽ vix potest efficacius ꝛ diuinius ꝓcurari/q̄ ꝑ le-
gitimã extirpationẽ erroꝝ ꝛ correctionẽ errantiũ.
¶ Querere ꝓuisionẽ suꝑ extirpatione erroꝝ ꝛ coꝛ
reptione errantiũ nõ est impedire ꝓsecutionis vni
onẽ ecclie/sed est eam iuuare ꝛ accelerare. multis
attẽtis: ita vt veꝝ sit q̄ opoꝛtet vnũ facere ꝛ aliud
nõ obmittere.

Propositio facta coꝛam

ɔcilio gñali ɔstantieñ. ex parte regis Francie/ꝑ ex
imiũ sacre theologie ꝓfessoꝛẽ dñm cãcellariũ par
rhysieñ. Anno dñi. M.cccc.xvi. die quinta Maij.
Responsiua ad q̄ndam ꝓpõnem ex ꝑte dñi Bur-
gũdie ꝑ epm Attrabatẽsem: ꝓuis vicꝫ scđa dicti mẽ
sis factam.

Reuerendissimi patres ac dñi ꝑclarī P.
simi/deo insuꝑ amabiles: egregij ac
spectabiles viri doctissimi ac sapiẽ-
tissimi. Deus qui glificaf in conci-
lio sanctoꝝ/magnus ꝛ terribilis mi
hi loquuturo: immo nobis humili-
bus ambasiatoꝛib⁹ chꝛistianissimi frãcoꝝ regis/ꝓ
ꝑte sua ꝛ ꝟitatis catholice defensione loquuturis
coꝛã hoc sacrosctõꝝ ɔcilio/in spũ pacis ꝛ lenita-
tis ɔgregato/in quo glificaf deus: exoꝛand⁹ est in
ꝑmis/ac sibi dicendũ cũ ꝓpha: De⁹ iudiciũ tuum
regi da. Accõmodũ satis est qđ seq̄tur: ꝛ iusticiã tu
am filio regis. Iuste q̄dẽ sic exposcim⁹: rite sic ex-
oꝛdimur: qm̃ dicẽte eodẽ ꝓpha: Honoꝛ regis iu-
diciũ diligit. Que rõ? Nimiꝝ qꝛ ɔstitutus est rex a
deo iudex olim in vindictã malefactoꝝ: laudẽ ve-
ro bonoꝝ: neq; enim sine causa gladiũ poꝛtat. Cõ
fitetur hoc ipm pia grataq; recognitione idem rex
suis patentib⁹ lr̃is/ꝓut infra docebimus. Sed ve
mũdo a scandalis: ve calũniantib⁹ chꝛistianissimũ
regem suꝑbis: ita vt exclamare fas habeat tã apõ
deum/q̄ apud hoc ɔcilium dei nutu ɔgregatum.
Feci iudiciũ ꝛ iusticiam/ne tradas me calũnianti
bus me. Et illud quod seq̄tur: Suscipe me seruum
tuum in bonũ: non calumnienf me suꝑbi. Et a qui
bus oꝛo calumniantib⁹ q̄rit rex eripi? quales sunt
iste calumnie? Dicemus pauca ꝓ re tanta vt ꝓti-
nus ad rem veniam⁹/quã exponere atq; defende-
re missi sumus nos hũiles ꝛ deuoti eiusdem regis.
ambasiatoꝛes. Ecce calũnia dicẽtiũ etiã ī h̄ ɔcilio
quã aurib⁹ hic accepi. Quid queritis? Rex vester
non fecit iudiciũ ꝛ iusticiã suꝑ nece luctuosissima
vnici fratris sui: quã vel dissimulauit vel indulsit.
Calumniãf ex aduerso plurimi dicẽtes: rex vtiq; iu
stificationẽ moꝛtis illius non iuste damnari fecit
vel ꝑmisit: quam moꝛtem nõ repꝛobare: sed appꝛo
bare debuerat/auditis calũnias quaq̄uersum, de-
xtroꝛsum ꝛ sinistroꝛsum quas quõ dissoluem⁹. At-
tendite patres oꝛthodoxi: allegatũ nuꝑ hic audi-
stis: ꝛ in epl̄a dñice currẽtis scriptũ est: Sequimi-
ni inq̄t vestigia ei⁹/q̄ pctm̃ nõ fecit: ꝛ hic est chꝛi-
stus iesus/quẽ inuenim⁹ ꝓp̄as iniurias eq̄nimiter
indulsisse: qui cũ malediceref (sicut subdit Petr⁹)
non maledicebat: cum pateref/nõ ɔminabaf. Ipꝝ
ꝟo p̄ris sui dei diuineq; legis sue ɔtumelias acri
ter repulisse legim⁹ sp: adeo q̄ referẽte Marco/pię

ctum est q̄cq̄ de eo ꝓpter feruorē defendēde legis
dei:q̄m in furorem v̄sus est. Notat ista Chryſ. ſu-
per illud Mat. Uade retro ſathanas:vbi nos incul
pat qui mites in iniurijs dei ſumus:acres v̄o ⁊ im
placabiles/immo crudeles in noſtris vindicādis
inuenimur. Nō ſic Moyſes:q̄ māſuetiſſimus exi-
ſtēs olim q̄ erāt in terra/mira ſeueritate p̄uaricato-
res legis diuine vindicare curauit. Rex igit chri-
ſtianiſſimus ⁊ v̄e māſuetiſſim⁹ atq̄ totus amabi-
lis/ſeq̄ndo veſtigia eius q̄ pctm̄ nō fecit:p̄nus fuit
ac indulgētiſſim⁹ in p̄ſonalibus iniurijs/ſicut ⁊ fu-
erat ipe frater ſuus:quo mitiōre nemo vnq̄ vita pri
uatus eſt. Recogitat idē rex velut ad ſe dictum/ꝙ
reges iſrl' clemētes ſunt. Et illud Salomōis:Mi
ſericordia ⁊ v̄itas cuſtodiūt regē:⁊ clemētia robo-
rat thron⁹ ei⁹. Qūdo hrē ſicut tradit in his patēti-
bus lr̄is/miſcōia in eo ſuperaltauit iudiciū:dū de
fratris amātiſſimi nece vindictā nō accepit. Aue-
ro dum ad iniurias diuine legis ac fidei dum in
adulterationē ſacrilegam verbi dei ꝓceſſum eſt:ip
ſe nulla rōne potuit hactenus induci vt diſſimulā-
ter eas ferret/approbando iuſtificationē ſceleratā
hereticalem ⁊ impiā huius execrāde necis tenuit
miſcōiam in p̄mo/v̄itatē i altero cuſtodiuit. ¶ Ac
cipite patres ꝯſcripti memoriter quēadmodū col-
laudauit ⁊ gratias egit ipe rex huic ſacro ꝯcilio:ꝙ
hāc aſſertionem:Quib⁹ tyrannis ⁊c. damnauerat
vt hereticam. Que quidem aſſertio ſicut referunt
predicte litere inuenta eſt ex teſtimonio fidedigno
ſufficienter ꝯtineri in damnata ꝓpoſitione defun
cti Ma. Jo. parui:qui iuſtificare mortem hanc ni-
titur horribilem. Et ecce teſtimoniū. xvi. magiſtro
rum in theologia in his lr̄is quales ſunt apud iu-
dices. Lectura vero tam iſtar̄ q̄ aliar̄ lr̄arum at-
q̄ ſchedular̄ placeat vt reſeruet in finem:ne fiat in
terim noſtra veluti cicatricoſa narratio. Porro lz
habeat paruitas mea hoc loco patres celeberri-
mi grandem ⁊ multam aduerſus calūniantes me/
r̄ndendi materiam:nihilomin⁹ pudet me ⁊ pudere
debet/qui ſum puluis ⁊ cinis:ſi non ad imitationē
chriſti capitis noſtri/ſi non exemplo chriſtianiſſi-
mi regis vt p̄ſert/ſi non ad publicā huius ſacri cō
cilij iuſſionē/q̄ꝙ velut e celo ſonantē libens acci-
pio:ſi non inq̄ nunc agam diſſimulanter circa p̄-
prias iniurias:quatinus illas dei ac fidei morſi-
us ⁊ eo efficacius quo patientius poſſim p̄ſequi.
Decreui p̄terea non inſiſtere circa relationē eorū
que ſunt in facto:de q̄bus ꝯſtare poterit ⁊ poteſt
quis vera vel falſa dixerit in ꝓſpectu tam ſacri cō-
cilij. Nam conari oīa falſa refellere/ ⁊ mordentes
remordere ꝯtentio potius canina eſt/muliebris/
ꝓcax ⁊ indigna/q̄ grauitas chriſtiana. Chriſt⁹ iaz
dixi ⁊ repeto/cum malediceret/non maledicebat:
cum pateret/non cōminabat:vbi ſatis q̄d ſequa-
mur admonuit legi:qui dixit:Uerba iniquor̄ p̄ua
luerūt ſup̄ nos. Sequit fructus:⁊ impietatibus no
ſtris tu ꝓpiciaberis. Fructus plane ſalubris ⁊ vber
rimus fuit(ni fallor)rex Dauid:cuius hec v̄ba ſūt
q̄ cum malediceret a Semei/dixit ad Abyſai volē-
tem eum ꝯfodere:Dimitte vt maledicat mihi:ſi
forte reddat mihi dominus bonum pro maledicti

one hodierna. Porro ſi quem v̄bis cōſtringā/pu
ſillum vel magnū:neq̄ enim glorior me perfectuz
eſſe qualem iacobus loquit dicens:Qui verbo nō
offendit/hic p̄fectus eſt vir:veniam ſupplex peto.
Deniq̄ quali zelo vel intentione materiā hanc fi-
dei/caſtiſſima mentis integritate tractandā ꝓſe-
cutus vſq̄ modo fuerim:ſcis o cordiū deus inſpe-
ctor/teſtimoniū mihi p̄hibente ꝯſcientia:ꝙ nihil
mihi ꝯſcius ſum aliud intendiſſe p̄ncipalr̄ delibe-
rato ⁊ recollecto in ſe animo/niſi dilectionē ⁊ emē-
dationē hominū cum odio ⁊ extirpatione vitior̄
⁊ error̄:etiam vſq̄ ad certa diſcrimina corp̄is ⁊ vi
te. Hoc odium habebat qui dixit:Perfecto odio
oderam illos. Glo. p̄fectū odiū eſt diligere naturaz
vel perſonam/culpā odiſſe. Sed quid ſeq̄tur? Ini-
mici facti ſunt mihi:ꝓpterea ſi tale mihi ꝯtigerit/
admirari nō debeo. Uetus em̄ ⁊ tritū vulgo ꝓuer-
bium eſt:Ueritas odiū parit:ꝙ ⁊ ſi nihil mihi cō
ſcius ſum/nihilomin⁹ ꝓclamo tremēs ⁊ pauidus
cum ap̄lo:ꝙ non in hoc iuſtificatus ſum. Nam q̄
me iudicat/dn̄s eſt:dn̄s ille magnus ⁊ terribilis/
ante cui⁹ tribunal ſtabim⁹ oēs. Illic apte videbit
quo q̄s zelo/qua ſynceritate ⁊ ſimplicitate fidē ac
legem ſuā ſeruauerit/defenderit ⁊ ꝓ ea certauerit.
Felix q̄ nunc dicere poterit ex vero corde:Feci iu-
dicium ⁊ iuſticiam:non tradas me ⁊c. Felix q̄ imi-
tatus fuerit modo quo p̄diximus chriſtū/ꝓprias
tolerando ⁊ diuinas abſq̄ vlla miſeratione iniuri-
as p̄ſequēdo. Felix deniq̄ cui ꝓ zelo do m⁹ dei di-
ci potuerit:Iſte ſctūs ꝓ lege dei ſui certauit vſq̄
ad mortē:⁊ a verbis impior̄ non timuit:fundatus
em̄ erat ſupra firmā petram. ¶ His itaq̄ p̄locu- R
tis liberatus videor ab oneroſiſſima/inutili ⁊ for-
te ꝓbroſa ꝯtentione r̄ndendi punctualr̄ vel articu
latim ad omnia que ſunt in facto circa ꝓceſſum re
uerendi patris ep̄i parrhyſieñ. ⁊ inq̄ſitores heretī
ce prauitatis i toto regno Frācie:q̄ ꝓceſſus ſi ſit in
hac ciuitate Conſtañ. poſtulam⁹ atq̄ requirimus
ꝙ ponat in manibus ꝯcilij:ꝯſtanter affirmo ſal-
ua cuiuſcūq̄ reuerentia ⁊ honore/ꝙ aliter p̄dic̄ mr̄
ta dicebant/q̄ habeat in ſe verus ꝓceſſus:q̄lē au
tenticū ſperam⁹ in breui recip̄e. Proinde quo ad
ꝓceſſus alios ħ habitos/intendim⁹ dum poſtula
tos iudices habuerimus/copiā petere ac deinde p̄
cedere:⁊ cauſam inſtruere ꝓ p̄te chriſtianiſſimi re
gis:ꝓut rōnis ordo poſtulabit/⁊ cū omnium de-
bita celeritate:quia procraſtinationes non que-
rimus:ſed quod iuſtum eſt/querimus iuſte fieri:
quod iuſtū eſt(inq̄t lex)iuſte exeq̄ris. Credite ꝙ ta-
lis obinde fuit ad deū dep̄catio p̄miſſa:Deus iu-
dicium tuum regi dā. Uex ſubmiſimus ex p̄ſona
regis eiuſdem:Feci iudiciū ⁊ iuſticiā/non tradas
me calumniantibus me:Illis itidem addidimus
Redime me a calumnijs hominū vt cuſtodiā mā-
data tua. ¶ Sup̄ſunt itaq̄ plurimi ſecundā ſonē-
tes calūniam/vt interim de p̄ma ſileamus:cuius
impugnatio lr̄is iſtis inſeritur. Hec eſt calumnia
ſicut audiuit cetus iſte ſctiſſimus/ꝙ ꝓpoſitionē de
fendentē Mag. Joan. parui:⁊ aſſertiones nouem
excerptas ab ipa:rex idem chriſtianiſſim⁹ non re-
cte damnari p̄ ordinarios iudices fidei fecit/p̄ml-

fit vel approbauit. Que q̄dem ppō iustificare niti
tur mortē fratris sui/iubēre dño duce burgundie p̄
alios inflictā. Qua sup re ɔq̄rit ipe rex in his patē
tibus lr̃is. Testor attñ deū in p̄mis/nō me leto ea
ß mesto ore recitatur q̄ ptinent/nisi q̄ ita fieri de-
fensio cause regis:immo catholice v̄itatis ⁊ fidei
nunc impellit. Protestor igit̄ q̄ non ad iniuriā cu
iuscūq̄/nō in cām criminalē vel p̄sonalē recense-
bo vnā p̄titium lsar̄ p̄ticulam: qua sic habet ex p̄so
na regis subinde inq̄t: Quid iniustꝰ iustificatiōe
criminis? ⁊ talis criminis in quo q̄d laudemꝰ: q̄d
remuneremꝰ p̄pendite. Nunq̄d autorē laudamus
sed in eo defuit iudicialis autoritas: ⁊ regiā nr̃am
spernēs/inualidāq̄ p̄dicās ⁊ enormiter ledēs vsur
pauit: tot abutēs b̄n̄ficijs/tot necessitudinibꝰ qui-
bus maiestati nostre etiā ipo iactante tenet̄ obno-
xius. Nunquid ministros laudabimꝰ? Sed eorū
impietate/p̄ditione/vecordia/ crudelitate/seuicia/
cupiditate/nihil execrabilius/fedꝰ/tetrius excogi
tari potest. Nunq̄d facti modū laudabimus? Sꝫ
hic p̄ p̄meditatas diu insidias/p̄ ɔfederationē plu
rium/p̄ simulationes blandas/p̄ mille amicitiarū
signa fallacia ad subitum fraterni regijq̄ sangui-
nis exitiū tanq̄ de bestia p̄cessum est: ⁊ hoc hora
tenebrar̄: ⁊ in tali ciuitate vbi securitas plebeis eti
am ⁊ aduenis esse debuerat. Nunq̄d opis rōnem ⁊
cās laudabimus? At nihil ibi p̄babile prius: nihil
posterꝰ inductū est p̄ testimonio/q̄ tali notorie cō
stet q̄lē s̄m leges diuinas ⁊ ciuiles esse necesse est:
vbi vilissimus etiā hō rite vita p̄uat̄. Qualis nēpe
lex nō p̄monitū/nō auditū/nō ɔuictū/morte dāna-
uerit: sicut ait Nicodemus: sicut ⁊ a festo notatum
est. Nunq̄d tādem facinoris huiꝰ euentū laudabi-
mus ⁊ remuneratione dotabimus? Sed ohinde
florentissimū istud q̄dem regnū nostr̄ iam p̄ septē-
nenniū tot calamitatibꝰ infandis attritū est: tātū
in eo sanguinis humani fusum fuit/vt estimationē
S oēm effugiat. ¶ Hic plane est verus casus patres
eq̄ssimi atq̄ sapiētissimi: hic est casus cum acuto/
breuis sed valide reprobatōis: telo positꝰ autētice
Quo cognito q̄d adhuc egemꝰ testibꝰ: q̄d amba-
gibus v̄bor̄: q̄d circūitōibus friuolis euasionum
frustra niti necesse est: vbi mortē hanc comitate sūt
lesa maiestas regia/assisinor̄ crudelitas impia/iu-
ramentor̄ violatio: fallax ⁊ blāda/legū olim diuine
naturalis ⁊ humane p̄uaricatio notoria: deniq̄ re-
gni totius infanda calamitas ⁊ feda. ¶ Nihilo-
minus o mores/o t̄pa sunt etiam in hoc sacro con-
cilio: qui tales circūstantiar̄ notas vel non aduer
tentes vel nescientes/vel dissimulātes (negari q̄p-
pe non possunt) calumnias struere non cessant ad-
uersus damnationē reprobissime iustificatiōis hu
ius latam. ¶ Calumnia p̄ma: Calumniant̄ aliqui
p̄mo dicētes assertiōes istas assertore caruisse: nec
ex p̄nti veniunt iudicio fidei reprobande. Sed re-
spondemus p̄mo q̄ in error̄ damnatōe non opor
tet assertorē dari: vbi notoriū est ⁊ patēs scandalū
ex doctrina tali. Et vtinā nec haberēt nec habuis-
sent hm̄ōi assertiones assertorē: ß habuisse p̄ces-
sus indicat: ⁊ nunc plurimos habere in hoc sacro
ɔcilio aduersam nō pudet ꝯtem ꝯlari. A qua factū

est vt a loco hoc scō ⁊ celebri vnū veritatis elucida
tio sperabat̄/inde p̄hdolor falsitatis tenebre dep̄s
siores p̄ pplm christianū resp̄se sunt. Dedit occasi
onē decretū publicatōis votor̄ seu deliberationū
p̄usq̄ examinarent̄ inter magros: ⁊ ɔferrent̄ adinui
cē cāe/rōnesq̄ dicēdi. Quibꝰ aspectis ⁊ libratis/ꝑo
aduersa nihil p̄babilitatis/nihil solidi fundamēti
nullū deniq̄ robur autoritatis ɔgta fuisset habuis
se. Et h̄ p̄spicue videbit̄ dño ppitio: sed egre feri-
mus q̄ nō citiꝰ atq̄ p̄us. ¶ Scd̄a calūnia: Calūni-
ant̄ alij scd̄o q̄ assertiōes iste sunt infidelr̄ ⁊ p̄perā
p̄fato magro Joāni puū p̄ emulos attribute. Mon
strāt hec lr̃e regis ɔtrariū/qd̄ mōstrabit̄ in p̄cessu:
ex ipa p̄pōnis inspectōe liq̄bit: quā hic examinan
dam ⁊ damnandā iudicialr̄ offerimus. Hec illa ē
vel similis quā in camera sua se p̄sente p̄tim pro-
nūciauit: p̄tim p̄nūciari fecit multis trāscribētibꝰ
idē Joānes paruꝰ: q̄ ⁊ postmodū p̄ exēplaria mul-
ta venditioni publice fuit exposita. Ueritas est nec
negamus q̄ de ɔclusione finali p̄positionis istius
sceleratissime: que ɔclusio est dñi ducis Burgun-
die: sicut asseruit sepe ⁊ loquitur singulariter de ipo
q̄ in nullo culpari debet/ dum fecit interfici ducē
aurelianeñ. sumpte sunt quinq̄/sex/septem asserti
ones non prorsus dolo malo/vel ad veritatis im- 2
mutationē: sed vt honor ipsius ducis Burgundie
quantū fieri potuerat/ celando nomē eiꝰ seruaret̄
Quale est igitur ea que in obsequiū facta sunt in
maleficium retorquere? Porro non secus euenit in
hoc concilio dum assertiones absq̄ asserentis no
mine nunciate sunt: quod versum vidimus in grā-
de p̄iudicium cause fidei ⁊ chatolice v̄itatis: quia
non ita potuit intelligentia dictor̄ ex causis assu-
mi dicendi. ¶ Calumnia. iij. Sequitur aliorū C
calumnia tertia idem dicentiū quod priores: sed ex
alio capite. Contendunt enim magistrū Joannē
paruū veritates octo p̄ sua maiore posuisse: que ab
ipsis assertionibus plurimū sunt dissimiles. Aue
ro calumnia talis non releuat in aliquo/sed ag-
grauat: gladio p̄prio facientē iugulat. Primo quo-
niam p̄tense veritates iste quedam reperiuntur in fi
de ⁊ moribus erronee: vt tertia/quarta/sexta ⁊ se-
ptima. Alie vel false vel iniuriose/scandalose ⁊ pia-
rum aurium offensiue: immo ⁊ sacrilege si exami-
natio debita fiat. Fatemur p̄inde assertiōes istas
nouem non esse totaliter extractas ex p̄tensis octo
veritatibus: q̄ꝛ ex conclusione p̄ncipali tres vt pre-
mittitur sumpte sunt: reliquas vero cum pluribus
alijs ɔtinent articuli quatuor hac illac sparsim in-
ducti pro maiore cum suis probationibꝰ. Quis p̄-
terea nescit potuisse p̄pōnes p̄les ⁊ varias sc̄ptas
fuisse p̄ eadē ɔclōne iustificāda: immo ⁊ sic actū eē
his aut ter forsitā inueniret̄ testimonio fide digno
¶ Fuit aūt vna variatōis occasio/ p̄pō facta par
rhysiꝰ in castro lupare p̄ p̄te dñe tūc ducisse Aure-
lianeñ. ad impugnationē p̄fate p̄pōnis Joānis p̄-
ui: ita q̄ nō est ver̄ salua pace dicētis/q̄ illa sua p̄-
positio nō fuerit ipo viuēte/quomōlibet impugna
ta. Cur aūt nō dānata iudicialr̄ fuerit/plurima di-
ci possent: ß amica breuitas ⁊ loq̄ndi sobrietas nō
patit̄. Notū ē illud Ciceronis: Inter arma silēt le-

ges:q̄ audit/intelligat. ¶ Deniq̃ hāc cū priorib⁹ calūniā vnū verbū dissoluit: q2 nihil actū est/nihil pcessuz iudicialiter ɔtra ꝑsonā aliquā: sed dūtaxat ɔtra quaternū istū ⁊ alios siṁis tenoris: damnādo doctrinā in eis pestiferā/cū assertioni b⁹istis nouē ⁊ aliīs illic positis: quisq̄s autor vel non autor exti terit. ¶ Calūnia.iiij. Sequit̄ aliorū calūnia q̄rta. Ueritatē inquiūt habēt assertiones iste spāliter ꝑ ma principalis: ⁊ hoc in casu diuine reuelationis. Sed facilis est rñsio dicere: doce me de reuelatōe. Nā absurdū ⁊ blasphemie ꝓximū est detorquere diuinā reuelationē passim in casib⁹ assertionis il lius. Bullas e celis sup hoc nō recepim⁹: sed i op positū scripturas de celis habem⁹ autēticas. ¶ Ca lūnia.v. Ueniam⁹ ad alterā calūniā quintā. Asser tiones iste (dicūt multi) vere sunt i casu inenitabi lis necessitatis. Hic est ꝑncipal̄ locus refugij par tis aduerse: delitescūt in h̄ antro subdole ⁊ oberrā tes rōcinationū vulpecule. Docuit h̄ lectura qua ternoꝝ ⁊ allegationū fulcire conantiū partē istā. In loco hoc publice sessionis cōuincunt̄: ⁊ hoc ꝑ inspectionē oīm fere schedulaꝝ rōcinantiū ꝓ veri ficatiōe hmōi assertionū. ¶ At vero credite patres orthodoxi: defecerūt scrutātes scrutinio: ⁊ medita ti sunt inania. Repetem⁹ hic pauca ꝓ plurimis q̄ aduersus calumniā istaz ⁊ allegata ⁊ scripta sunt. Sunt nimirū assertiones iste ꝑter octauā vniuer saliter posite: neq̃ ad casum inenitabilis necessita tis coartate: imo poti⁹ excluse: quo casu etiā inenit tabilis necessitatis negarem⁹ eas ex forma loquē di veras esse: q̄.s. meritoriū esset nedū occidere s3 occidi facere ꝑ insidias ⁊ villane sine diffamatio ne ⁊c̄. ¶ Omissa vero ɔtentione sup hoc ɔ̄tat vt ꝑ dixim⁹ assertiones istas octo sumēdas esse ꝓ vni uersalib⁹ ex quadruplici radice. Primo ex vsu cōi ⁊ vulgaris acceptionis. Scdō ex forma sue locuti onis. Tertio ex mō syllogistice applicationis. Et quarto ex theologicis sermonib⁹ ac moralibus re gulis: in quib⁹ indefinita ꝓ vniuersali solet poni: declamationes omittere fastidij timor cogit: nam in ꝑma multiplex distributionis signū ponit̄ dū ait: Licitū est vnicuiq̃ subdito ⁊c̄. S3 ⁊ quarta pa lā est vniuersal̄ dicēs q̄ quilibet tyrān⁹ debet inter fici ꝑ insidias ⁊c̄. Porro q̄d dicemus de nona q̄ sic habet: In casu socialitatis/iuramenti ꝓmissionis seu ɔfederationis factaꝝ ab vno milite ad alterum quocūq̃ mō id fiat aut fieri possit. Si contingat q̄ istud vertat̄ in ꝑiudiciū vni⁹ ꝓmittentiū aut ɔfede ratoꝝ/sponse sue aut suoꝝ liberoꝝ/ipse de nullo te net̄ eas obseruare. Oro q̄d vniuersalius ac ꝓinde q̄d absurdius/q̄d falsius/q̄d dementius dici p̄ōt? Sed nō minus inepta est defensio q̄ dicūt aliqui: istam ideo verā esse: q2 ꝑiudiciū capit̄ tantūmodo pro ꝑiudicio aīe: qd̄ est pctm̄ mortale vel veniale. At vero forma ꝓpositionis vulpeculā hanc interi mit: qm̄ homo nō iurat in ꝑiudiciū anime vxoris sue vel liberoꝝ. Confutat̄ ⁊ ex cōi mō loq̄ndi apud vulgus/apud iuristas ⁊ iudices. Unde et Papias dicit ꝑiudiciū esse impedimentū in causa. Rursus eque turpis ⁊ friuola est fuga/dicēdo q̄ preiudiciū analogice dicit̄ de ꝑiudicio spūali ⁊ tꝑali. Postre mo etiā vbi preiudiciū ɔcederet̄ non posse dici nisi de ꝑiudicio anie qd̄ esset ɔtra ius. Uerūtamen hō ꝓ conseruatione iuramēti deberet hmōi ꝑiudiciū nō quidē facere s3 ab alio factū pati: pro ɔseruati one iuramēti: patet in iuramētis ꝑ metū extortis.

¶ Quāta est igit̄ o saluifer christe scādali mate ria aduersus hoc ɔciliū ⁊ ɔstituētes ipsum: bonos ⁊ graues literatissimos ⁊ peritissimos vtroq̃ iure: q̄ iam ꝑ vndecim mēses vel eo circa ventilari visa est hec doctrina tā patēter hereticalis: imo ⁊ sacri lega/tanq̄ de ꝓpositione dubitabili vel opinabili aut forsan vera q̄ secularib⁹ illiteratis nedū christi anis s3 ⁊ iudeis/paganis ⁊ barbaris debet esse no tissima: put in his patētibus literis rex perorauit. ¶ Haberet hoc loco paruitas mea iustissimā in uehēdi causam aduersus famosos quosdā libel los inniētes sup hoc casu inenitabilis necessita tis: qui traditi sunt ꝑ primū ex iudicib⁹ in iudicio: ⁊ ꝓrimus data copia est habere volētib⁹. In qui bus quot atroces iniurie dicant̄ aduersus hoc cō cilium sup condēnatione erroꝝ aduersus christia nissimū regē francoꝝ: ⁊ enormiter supra modū ad uersus ꝑfulgidū illud iubar ecclesie Parrhysieñ. vniuersitatis: demū contra ꝑsonas diuerse digni tatis et gradus: recogitare nedum legere prorsus horror est. Quibus tamē addita est hec iniuria: q̄ respōdendi locus negatus est vel non datus. Ille autor inter cetera cadit in foueam quā fecit: dum dānat ⁊ irridet ignorantiā logice apud illū qui cō sequentiā istam facit. Contradictoria illius/licitū est vnicuiq̃ ⁊c̄. est vera: ergo ipsa falsa/per legē cō tradictoriaꝝ/qua nulla melior est ɔsequētia. Nulla vero fallacior illa quā ipse facit ex aduerso saltē im plicite/dū arguit sic: Uerū est in aliquo casu possi bili: vtputa inenitabilis necessitatis: q̄ licet occi dere tyrannū: ergo licitū est vnicuiq̃ ⁊c̄. Nā oppo situm cōsequētis stat cū antecedēte in casib⁹ pluri mis centū vel mille. Sed hec interī modestie ⁊ bre uitatis zelus ꝑtereat. ¶ Calūnia.vi. Ueniam⁹ ad sextā calumniā dicentiū q̄ assertiones iste sunt sa tis exponibiles ad aliquē sensum verū. Respōde mus negatiue s̄m iuxta regulā Hilarij ꝑallegatā: ⁊ in schedulis fratrū mendicantiū positā perspicue ꝓ nostro ꝓposito intelligentia doctorū ex causis assumat̄ dicēdi: cōbinando.s. conclusionē cū ꝑmis sis: ⁊ ꝑmissas cū ꝓbationib⁹ adinuicē. Ceterū et si verū esset id qd̄ allegat̄ de exponibilitate ad aliquē sensum verū: nihilominus ꝓpter casus lōge plures falsissimos ⁊ notorie scandalosos redderent̄ ɔdē nāde: vt als in quodā sermone ⁊ in schedulis que legent̄ deductū est. ¶ Calūnia.vij. Respōdem⁹ al teri calumnie que a veritate vacua ꝑ numerositatē conat̄ euincere: dicēs assertiones istas plures ha bere defensores q̄ oppugnatores: sunt idcirco ve re vel saltē opinabiles. O fallacissima ⁊ hereticis atq̃ errorib⁹ fauēs calūnia. Nō insequeris (inquit lex) multitudinē ad faciēdū malū: quare? q2 stultoꝝ ⁊ etiā maloꝝ infinitus est nūerus. Nihilominus si ad numerū ⁊ meritū placeat attendere: nō dubita mus multo plures atq̃ grauioris autoritatis nos habere tā i h̄ sacro ɔcilio q̄ alibi: attēto q̄ plures

magistri p̄sertim seculares nondū dederūt deliberatiōes suas vt intelleximꝰ: sicut illa de inclyta natione anglicana / put fertur: quos tñ vidimꝰ strenuos ꝛ industrios pugiles aduersus hereticā prauitatē absq; vlla acceptiōe ꝑsonaꝝ / vel patrie etiā ꝓprie. Attento p̄terea mō deliberandi / quē fecerūt fratres mēdicantes de quatuor ordinibꝰ qui sunt illi faciētes hūc numerū. Putamꝰ eñ non esse cū eis duos magistros in theologia seculares / vel si veniāt ad ternariū: totū est. Attēto rursus multas esse causas extrinsecas q̄ mouerūt aut mouisse p̄sumunt̄ p̄dictos fratres ad ita deliberandū in modū cuiusdā conuēticuli / ne dicamꝰ conspirationis qualis sit ipsoꝝ habitudo ad vniuersitatē parrhysiēsi. plures norunt. Sed hoc referre dimittentes offendiculi formidine: dicimus ad excusationē multoꝝ: ꝙ informatione plenaria caruerūt ꝛ in iure ꝛ in facto ex quo ius orit̄. Quid igit̄ mirandū si ad pauca aspicientes defacili enūciauerūt: quibꝰ si collationi mutue maioꝝ adinuicē ꝛ cū eis interesse datū fuisset: quemadmodū tanta ꝛ tam diuturna quāta est instātia a dominis cōmissarijs in causis fidei: existimare nō possumꝰ quin mutassent vota sua. ¶ Rursus attendendū est: ꝙ materia presens nō est sic appropriata theologis / quin cōueniat dominis canonistis ꝛ legistis: apud quos materia p̄ceptoꝝ decalogi ꝓpter applicationē eoꝝ faciendā ad iudicia / particularius ꝛ exquisitius enucleata est q̄ apud theologos. Quales plurimi sūt qui canones / iura ꝛ leges et si speculatiue studuerūt / ad praxim tñ operis iudicialis nequaq̄ traduxerūt. Erūt igit̄ tales / imo ꝛ laici prudētes et boni iudicij: magistri insup moralibus eruditi sup eoꝝ deliberatione q̄d sentiant ꝯsulendi. ¶ Calumnia

y viij. Subiūgamus ꝑ calumnia octaua eoꝝ qui dicunt ꝙ assertiones iste ideo q2 reprobate ac dānate sunt parrhysius / ꝛ hic reprobari querunt̄ / pepererūt infinita scandala: ꝛ parient etiā vsq; ad totalem destructionē cōmunitatis. Fatemur cū christianissimo rege ac vniuersitate parrhysiēsi. sicut ꝛ experiētia proh dolor nimis edocuit: ꝙ assertiōes iste ꝛ ꝓpositio ꝯtinens ea / dederūt infinita scandala: sed ꝙ ex reprobatione ꝛ dānatione sua scandalū tam multiplex datū sit / vel negamus oīno vel dicimus ꝙ scandalizati ꝑ hmōi condēnationes: nedū non habuerūt causam rationabilē scādali: sed ex hoc reddūt se ac de scandalo in fide ꝛ de bonis moribus / imo ꝛ de ꝑtinacia multipliciter ac vehementer suspectos. Uideant igit̄ qui retorquēt iniurias q̄ contigerūt ꝛ calamitates ad reprobatiōē huius pestifere doctrine / ne dum alios inculpare satagunt: assentiētes dānationi / ipsi assentiētes incidant in foueā ꝛ laqueum inextricabilē nō solū heretice prauitatis ꝛ fautorie / homicidioꝝ / periurioꝝ / ac insidiarū / ac seditionū sine numero: sed in ꝑtinacis obstinationis damnabilē: ꝛ vix egressibilem labyrinthū se detrudant: ac detrusos manifestent. Neq; eñ certior est errantiū pertinacia / q̄ si ob veritatis publicationē vl' damnationē erroris notorij guerras moueat quis / seditiōes ꝛ bella / aut mouētibus ꝓinde faueat atq; cōsentiat: sed in his ꝓnunc insistere nō est nostrū. ¶ Calumnia. ix. Superaddit̄ nona calūnia dicentiū assertiones istas spectare nō ad iudiciū fidei / sed ad causaȝ sanguinis: ꝛ quia cōcernunt p̄cepta decalogi: que idcirco ad fidē non ꝑtinent: q2 continēt euidentiā in lumine naturali. Concedamꝰ in primis ꝙ homicidium in se cōsyderatū spectat ad causam sanguinis criminalē. Sed homicidij iustificatio p̄sertim ꝑ ius diuinū atq; canonicū / tanq; illud sit licitū / laudabile ꝛ meritoriū: pertinet vtiq; ad iudiciū ꝛ iudices fidei. Est eñ lōge aliud loqui de homicidio / aliud de homicidij iustificatione: sicut aliud est furtū / aliud est furti approbatio. Porro dū addit hec calūnia precepta decalogi non esse de fide etiā proprie dicta / fallit ꝛ fallit̄: sicut alibi perspicaci irrefragabili ratione monstratū est. Edocuit hoc tituli formatio ab inde ꝓueniens vt fert̄ / dū quesitū est vtrū he noue assertiones sint fidei iudicio reprobande: sed hoc fieri procurās incidit in foueam quā fecit.

¶ Calūnia. x. Subinfert̄ tandē vltima ꝓ nunc calumnia q̄ me pariter cū rege querit inuoluere: tanq̄ aliquid execrabile cōmiserim. Ecce inquiūt: iste christianissimū regem exponit discrimini turpis note erroris vel heresis in causa quā nō voluit nec vult assumere. ¶ Hic respondeo p̄mo ꝙ neq; regem neq; prudentissimū conciliū suum totū / neq; vniuersitates / neq; prelatos / neq; clerū sui regni: ita in manu mea teneo / ꝙ eos sufficiā vel debeam prohibere a defensione cause fidei / neq; certe volo. Ob hoc eñ rex dicit̄ christianissimus velut antonomatice: q2 fidem ꝓtegit ꝛ defendit. ¶ Dico secūdo / ꝙ antēq̄ rex veniret hic in causam: assumpsi mihi causam ipsam mō quo decebat theologū / a quo mō neq; discessi / neq; discedo / neq; discedam deo mihi ꝓpicio: sicut repiri debet in actis me ita respōdisse. Erat modꝰ procedēdi ꝑ denūciationē euangelicā / contra doctrinā erroneā in fide ꝛ moribꝰ ac multiplr' scādalosam. ¶ Dico tertio ꝙ nō sensi cōmissarios in causis fidei aliter intēdere: q2 citabāt me vt irem diuionē: ꝛ tutius mihi forte fuisset ire in babylonē: quia insup nihil intendebam ꝓcedere contra ꝑsonā qualēcūq; nec per strepitū ꝛ figurā iudicij interrogatus si facerē meā partē: respondi ꝙ hmōi denunciationē contra ꝑsonā neq; feceram neq; faciebā: ꝛ retribuat deus in bonū illis q̄ contra satagētes oppositū: quibꝰ ignoscat deus meā innocentiā ꝛ simplicitatē reuelauerūt hoc memori grataq; mēte retineo. ¶ Dico quarto / q̄ si materia stetisset in puris terminis theologicis tractādo eā stilo theologico qualis p̄descriptus est / ita ꝙ de interesse ꝑsonali cuiuscūq; persone nequaq̄ fuisset actum / non opus fuisset introducere regis autoritatē. Nunc autē dum res tractata est: ꝛ tractatur ꝑ aduocatos et procuratores ꝛ notarios / ꝛ per strepituȝ et figuram iudicij sensit aduersa pars: credite sensimus ꝛ nos / ꝙ diuitibus ꝛ diuitijs opus erat. Et ecce literas instructiōis missas per partē aduersam ex hoc loco in burgūdiā: que satis hoc indicāt: sed eas ꝓpalare iussio sacri huiꝰ concilij cū ꝓpositi modestia non ꝑmittit. Hic vo iuridicus ꝓcedendi modꝰ / qualis p̄dictus est: inul z

tos exterruit: ne manifestas hereses hic dogmatizatas et notorie ꝑdicatas vellent vel audirēt denunciare iudicib⁹. Quis aūt sit stylus in hac fidei materia practicādi schedula / posterius legēda docebit. Concludendo tandē et cōstāter affirmo / me firmiter credere et nullatenus dubitare ꝙ hec doctrina ꝓpositionis defendentis magistri Joannē paruū cū suis assertionib⁹ sicut inuenta et in isto codice continet᷑ / est erronea in fide et morib⁹ ac multipliciter scādalosa. O, si fuerit aliq̄s vel aliqui quātūcunq; multiplices volentes christianissimū regē calūniari / ꝙ non fecerit ī hac parte iudiciū et iusticiam: credendo et credi mādando sicut modo diximus: et sicut optatus est: ego nedū noīe regis christianissimi: sed etiā ꝓprio noīe cōstituo me partē defendentē ad penam talionis: pro me et mihi adherere volētibus in hac parte: et corā hoc sacrosancto et vniuersali concilio / dei nutu cōgregato. Dico partē defendentē: attendite quia partē accusantē contra personā aliquā neq; feci / neq; facere pro nūc nisi quid aliud vrgeat / disposui. Non enī mihi colluctatio est aduersus carnem et sanguinē: sed aduersus principes tenebrarū harū etc. ¶ Faciat igitur similiter pars aduersa ponat personā ꝓpriam in querela domini sui: immo certe consilio meo nō faciat: aut si fecerit / cōquiescat: absit a me vt gaudeam sup iniquitate et non congaudeam veritati.

¶ Sz ecce patres orthodoxi / deo iure amabiles: dū inter loquendū retorqueo mētis oculos ad ꝓassumptū thema quo diximus: Deus iudiciū tuū regi da: rapior quodāmodo de viuis ad mortuos dū id quod subditur intueor: et iusticiā tuam filio regis. Et animaduertite ꝓcor interim patres benignissimi / viri misericordie / quoꝝ iusticie obliuionē non acceperūt. Aduertite nūc paulisper ad me aurib⁹ vestre carnis et oculis / atq; spūalib⁹ oculis et auribus: q̄d filius regis et frater isti⁹ Ludouicus inclyte memorie dux olim aurelianeñ. mansuetissimus et benign⁹ elegātis forme / perspicacissime sagacitatis eloquētie singularis et pene incōparabilis: quid inquā nūc ipse / imo quid sanguis su⁹ clamet ad hoc sacrū conciliū misericordi pietate pensate / cōpatientes estote ex innata teneritudine miserationis cordialis: reuoluētes vobiscū intra misericordie viscera quo clamore / q̄ gemitu / quo plāgore querat modo iusticiā? Nō equidē sicut estimo tantundē ꝓ ipsa morte nature: q̄ scit ꝙ mortu⁹ est q̄nq; moriturus: quantū ꝓ tali mortis mō conqueritur: quantū ꝓterea ꝓ crudelissime necis sue iustificatione q̄ est infamie mors altera / mors cōtinua / mors indigna / neq; min⁹ fugibilis ꝙ sit ipa mors nature. Hec siquidē infamie mors ciuilis / nedum viuētes interimit / sed deseuit in mortuos: nō vnū vel duos interficit: sed posteritatē totā / totū gen⁹ et affines diro lacerat ignominie telo: nos tres ꝓcipue filios illustres ac ingenuos supstites: quoꝝ vnus obses / alter captiu⁹ tenet᷑ in anglia: nō vt ꝓditores quidē / sed vt regis ac regni fidelissimi defensores. ¶ O si datū esset his liber⁹ / pupillis / orphanis et captiuis astare corā reuerēdissimo ac celeberrimo cetu ꝓsenti: si fas alloqui / plus planctibus / plus suspirijs / plus singultib⁹ / lachrymis et gemitibus ꝙ ore vel vocib⁹ clamarēt: Date patres date nobis iusticiā. O si ꝓcumbentes eos et aduolutos vestris sanctis pedib⁹ cernerēt hi misericordes oculi vestri: cōcipite quib⁹ iaculis intime cōpassionis vulnerarent᷑ pijssima corda vestra: quia neq; verbis extra ꝓferre / neq; intra me ꝓ rei magnitudine cōprehendere sufficio qd̄ cupio / perficite qd̄ nequeo. Ceterū nunq̄d nō obsecro sufficere debuerat patres sapientissimi atq; misericordissimi nature mortē immaturā taliter inflixisse patri? Tollatur ergo mors altera: quā sacrilega impietate crudeliter inferre ac renouare nō cessat tā patri mortuo ꝙ supstiti generosissime proli sue: libellus hic vere famosissimus / vt rex scribit: vere hereticalis / scādalosus / hūani federis emulus / catholice condēnatus / sceleratissim⁹ viperinus / leges decalogi impugnatiu⁹: quinetiā miseratiuini pereuntiū aīaꝝ patres ac dñi misericordes: illorū videlz nullū loquēdo q̄ dānabiliter / ita ꝑfecto est: dānabiliter in perniciē ꝓprie salutis et aliene libellū hūc letiferū ꝑtinaci animositate defendūt / et seruare ꝯtendunt ne pereat. Et ego nūc in spiritu lenitatis / in spū sacri concilij ꝓsentis: qui est spūs pacis et concordie / spūs charitatis q̄ benigna est: q̄ nec inflat᷑ nec irritat᷑ / cōuerto vocē meā ad vos reuerende pater ac dñe / dñe attrabatēsis: cū quo vixi olim familiarit̄ et benigne. Ad vos sit᷑ magr̄ petre vice dñi Remēsis cōpatriota charissime / quos ego diligo in veritate: dilexi et diligā dño ꝓpicio. Nā qui nō diligit / manet in morte: optabili⁹ autē esset ꝑdere vitā carnis ꝙ in tali viuere morte mētis. Interrogo vos nūc aliqua rñdete ꝓcor: imo tacentib⁹ vobis rñdebo ipse ꝓ vobis. Nōne diligitis salutē tpalē simul et spūalē illustrissimi ꝓncipis dñi ducis burgūdie? Diligitis scio: nō diligitis securitatē inclyte posteritatis sue ī dominijs hereditādis. Diligitis scio. Nunq̄d ꝓterea nō aiaduertitis vo iudicio rōnis mortē quā loq̄mur prauo ꝯsilio ꝑpetratā: qualē et q̄liter nunq̄ pr̄ prudētissim⁹ recolēde mēorie philippus attētasset? Puto ꝙ sic aiaduertitis / neq; si affuissetis (eratis enī tūc in italia) dedisset᷑ tale cōsiliū: de q̄li dū aliq̄n viuēte patre ꝓfato fuisset aliq̄s sermo habu⁹ ꝑ nōnullos / ꝯtinuo camerā exiens / et medicū suū inueniens: mest⁹ ac turbid⁹ clamauit: Brūs vir q̄ nō abijt in ꝯsilio ipioꝝ. Deniq; cognitū est ꝙ mortē hāc mox vt patefacta est et annotata: sic ipse dñs dux ꝓsens exhorruit: detestatusq; est vt diceret dñis de regio sanguie: Diabol⁹ inq̄t mihi ꝑsuasit: ꝙ si mors iniusta fuit / sit iustificatio peior / sit defensio iustificationis pessima: cōseq̄ns est. Vincat igit᷑ vos nō ego sz veritas / sz rō / sz pietas ꝑ salutē aīaꝝ vrāꝝ: et ꝑ illā quā vos expauescere ac refugere ꝯuenit penā errantiū: ꝑ illā deniq; seueritatē snie q̄ christianissim⁹ rex frācoꝝ supm⁹ dñs nr̄ cōis / ꝑ lr̄as patētes suas: credite dicēti: his oculis vidi / his manib⁹ palpaui eas: dānat hūc libellū tā ꝙ iniuriosū regie maiestat̄ sue: mādatq; plecti defendētes illum pena crimini tali debita: q̄ q̄lis sit nō latet vos scio: et hec cohibeat tpal̄ pena / si nō retrahere sufficit canōica vl̄ eterna. ¶ Tādē egoipse

reuertor ad vos patres orthodoxi: supplicans/pe-
tens ꝛ obtestans ꝑ desyderiū illud qđ habēt reue-
rendissime ac deo amabiles paternitates vestre ad
salutē animarꝫ/ad extirpationē errorū ꝛ correctio-
nē errantiū: si qđ mouet illa Ezechielis imo dei ꝑ
ezech. expauescēda horribilis tuba q̄ pereuntiū in
erroribus ꝛ pctis intonati: sanguinē a speculatore
muto requiri/tollat̄ ꝑ iudicialē hui⁹ sacrosancti cō
cilij sententiā libellus iste famosissimus mortifer ꝛ
hereticalis ꝛ eradat̄ memoria eius a pplo christia
no. Ut qđ etiā mēbranas occupat: vt quid legen-
tes ꝛ audiētes sua cōtagione fedat/inficit/cōculcat
q3? ¶ Hoc in recessu suo quesiuit serenissimus rex
romanorꝫ. Supest schedula patēs cū sigillū suū
impssum est. Et qđ parrhysi⁹ egerit fame/vox in-
sonat. Hoc ipsum petit/hoc suadet/hoc obtestat̄
christianissim⁹ rex francorꝫ: hoc ꝓclarissima par-
rhysień. vniuersitas: ꝛ alij q̄plurimi. Hoc nos po
stremo humiles sui ambasiatores supplicib⁹ votis
exoramus: quatin⁹ in hoc adiutores sitis: dādo re
gi iudiciū/ꝛ iusticiam filio regis: sequēdo vestigia
christi/qui ad hoc venit in mundū vt oues errātes
ad se reduceret. ¶ Sic itaq3 de prauis errātibus si
nō obdormiuerint/si nō in errore cepto ꝑtinaces
(qđ absit) extiterint: dicet̄ ex sentētia illud de epl'a
dnīce currentis. Eratis aliqñ sicut oues errantes:
sed nūc ꝯuersi estis ad pastorē ꝛ episcopū animarꝫ
vestrarū. Ad hoc quippe tendit orō ꝓposita vice
thematis: Deus iudiciū tuū regi da: ꝛ iusticiā tu-
am filio regis. Terminauim⁹ in hoc primā ꝑsent̄
actus partē: reliqua ꝑ lecturā literarꝫ quarundā et
schedularū quantū audire placuerit finietur.

¶ Finit ꝓpositio fctā a dnō cancellario parrhy-
sień. corā ꝯcilio generali Cōstań. ex parte regis frā
cie. ¶ Et tūc postmodū dictus cācellari⁹ parrhy
sień. ac magistri Jordanis morini. G. pucb. nepo
tis: et. p. de versailles ambasiatores ꝑfati christia-
nissimi francorꝫ regis ꝛ eius noie ꝓduxerūt coram
toto ꝯcilio generali: ꝛ in manibus protonotarij ia
nueń. sub custodia ꝯcilij tradiderūt literas: ꝛ alia
munimēta subsequentiū cōprehensiua instrumen
torꝫ ab oibus protonotarijs ꝛ notarijs: de ꝛ sup di
ctis datis ꝛ ꝓstitis. Primo quendā parua sexter
nū papyreū continentē tres partes ꝑncipales. In
prima ponebant̄ sex cōclusiones theologice cōtra
ꝓpositionē cuiusdā Joānis parui: ꝛ doctrinā in ea
dē contentā ꝛ incipit: Quia ex patētibus ꝛc̄. In se
cūda erant octo regule sup stylo theologico tenē-
do in condēnatione errorꝫ cū certis requisitis: ꝛ in
cipit: Sup omīa vincit veritas. In tertia erat bre
uis schedula petitiua examiationis faciēde de de-
liberatione quatuor ordinū mendicantiū sup nouē
assertionibus ꝛc̄. et incipit: Attendēs christianissi
mus. Cuius quaterni magna pars fuit tūc lecta ꝛ
specialiter requeste. Itē magnā literā regis patē-
tem sup condēnatione dicte ꝓpositionis magistri
Joannis parui: ꝛ incipit: Regia maiestas nostra.
Itē quendā magnū quaternū papyreū signatum
signis duorꝫ notariorꝫ ꝯtinentē ꝓpositionē magi-
stri Joānis parui. Itē instrumentū aduocationis
dnī cācellarij parrhysień. sup ꝓpōne ꝑ eū ex parte
vniuersitatis parrhysień. als facta corā rege fran-
corꝫ. Itē schedulā papyreā ꝯtinentē appellationē
a iudicib⁹ fidei sup publicatōe votorꝫ ꝛc̄. Itē lram
patentē vniuersitatis parrhysień. sup approbatio
ne sniarꝫ dnī episcopi parrhysień. Itē quendā qua
ternū papyreū in q̄ ꝯtinebat̄ deliberatio fratrū de
q̄tuor ordinib⁹ mēdicantiū sup nouē assertionib⁹.

Sermo eiusdē corā

cōmissarijs fidei de erroribus contra fidē ꝛ mores
circa preceptū: Non occides.

Estimo me bea- A
tū apud te O sacrosanctū cō-
stantień. conciliū. O cet⁹ ce-
lebris reuerendorꝫ patrū ac ce
terorꝫ dnōrꝫ in omī sapīa ꝛ do
ctrina ac morū honestate ful-
gentiū. Estimo inquā me beatum apud te cū sim
me defensurus hodie: maxime te sciente omīa: ne-
dū que apud iudeos sed christianos sunt ꝯsuetudi
nes ꝛ questiones/propter qđ obsecro vt patienter
me audias. Utor verbis illis beatissim⁹ Lucas cu
ius hodie natalis instat celebritas: q̄ comes indi
uiduus fuit egregij doctoris pauli: lucas inq̄t est
mecū solus: ꝛ alibi. Salutat vos lucas medic⁹ cha
rissimus: cu⁹ verba oia ꝑm Hiero. languētis aīe
sunt medicina. Unde cū paulus fuisset a festo tra
ditus in vinculis agrippe regi: dixit idē rex ei: Per
mittit̄ tibi rationē reddere ꝓ temetipso. Tūc pau
lus extenta manu: Estimo me beatū inquit apud
te rex agrippa: cū sim me defensurus hodie: maxi
me te sciente oia q̄ apud iudeos sunt ꝯsuetudines
ꝛ questiones: ꝓpter qđ obsecro vt patiēter me au-
dias. ¶ Sic ego de materia nouē assertionū reue
rendissimis patrib⁹ ac ceteris dnīs cōmissarijs in
causis fidei ꝑ me nūciaturū: ex ipsorꝫ nūc ordinati
one rationē redditurus. Estimo me beatū: ꝓpter
quod obsecro vnūquēq3 vt patienter me audiat.

¶ Et in primis quidē donādus est ordo dicēdis:
ꝛ euitāda cōfusio: habēdus est insup sermo doctri
nalis absq3 vlla circuitione vel apparatu verbo-
rū/qualis est materie q̄ tractat̄ accōmodus: deni-
q3 rememoranda est nunc distinctio ne fallat nos
equiuocatio: quā distinctionē memini me notasse
dū predictas nouē assertiones cū suis reprobatio-
nib⁹ nūciaui. ¶ Possum⁹ ita materiā hanc dupl'r
cōsyderare. Uno modo pure theologice ꝛ absolu
te ꝑ consyderationē ad conformitatē vel deformi-
tatē ꝑm leges diuinas traditas in scriptura sacra.
Alio modo magis respectiue ꝛ ꝑm termios iuris
positiui. In ꝑmo tractat̄ de interesse ipsius fidei:
in secūdo de interesse ꝑsonali: vel ita dicam⁹ posse
nos vno mō ꝯsyderare assertiones/vel alio mō ip
sos assertores aut reprobatores. Primū hacten⁹
obseruaui in omī iudicio tā parrhysi⁹ q̄3 in h̄ sacro
ꝯcilio. ¶ Recogitās primo ꝓfessionē meā ꝛ offi- B
ciū cancellariatus parrhysi⁹/cui indign⁹ deseruio:
q̄m parrhysius sic traucta[n]t̄ vie fidei ꝑ sacrā theo
logie facultatē: vbi deferunt̄ freq̄nt̄ a diuersis mū-

di partib⁹ immo ⁊ a romana curia nōnunꝗ: quati
nus habeat eiusdē facultatis doctrinale iudiciū:
vbi nihil vnꝗ agit de ꝑsonis nisi prius saltem di-
scussiū fuerit de doctrinis. ¶ Cōscius sum preter
ea mihi ꝗ̄psi: ꝙ finalis intentio mea est ad extirpa-
tionē erroꝝ que fieri prius potest ⁊ debet ꝑ eoꝝ re
probationē doctrinalē seu iudicialē ꝙ̄ dānent er-
rantes. ¶ Rursus tertio ꝯstat ꝙ liberius/purius
verius ⁊ citius exquirit veritas ⁊ falsitas reproba
tur: dū ꝯstituit sola lex diuina iudex iuxta ꝯsydera-
tionē Aristo. in pol. qui ponit inquā legē iudicem
ponit deū: qui aūt addit hoīem/addit ⁊ bestiā: et h̄
dicit ꝑpter sensualitatē bestialē. De quo Virgil.
in. vi. Hinc metuūt/cupiūt/gaudentq3/timētq3: cō
formiter ad illud ꝓsaicū: Cōfusa sunt hic oīa spes
metus/meror/gaudiū. Quocirca ꝯsulit apud Bo
etiū philosophia: Tu quoq3 si vis lumie claro cer
nere verū: tramite recto cape callem/gaudia pelle
pelle timorē: Spēq3 fugato/nec dolor assit: nubi-
la mēs est/vinctaq3 frenis Hec vbi regnāt. ¶ De
niq3 ꝑ hunc modū salubri⁹ obseruat illud Aug⁹ in
regula ꝙ fiat correctio cū dilectiōe ꝑsonaꝝ ⁊ odio
vitiorū. Nec inde videt quen quāliscūq3 turbatio
pacis: dū quoq3 iudices facilius se expediūt si pri
us instituti erūt circa interesse fidei: ꝙ̄ q̄ s̄m termi-
nos iuris positiui/ prius discutiāt materiā tanꝗ̄
ꝓpbanā sup interesse ꝑsonali. Quod mōstrāt apte
quiq3 mēses in tali discussione sola fere eā occupa-
ti. Vn̄ ⁊ nōnulli ex dn̄is cōmissarijs: sicut reueren
dissim⁹ pater dn̄s cardinalis cameracen̄. ⁊ ipse ꝓ-
motor ꝯcilij: ⁊ hoc intendere quālibet voluerunt.
¶ Hāc ego modestiā conabor in actu p̄senti pos
setenꝰ obseruare: qd̄ obsecro neq3 mihi/neq3 cause
fidei/sed fame q̄ discutit officiat vel obsit. Sciunt
eni plurimi quēadmodū conati sunt aliq̄ iugiter
hāc materiā trahere ad ꝑsonalia in p̄iudiciū nedū
cause fidei sed fame ꝑ literas ⁊ aliter false lese: in q̄
bus diluēdis si sermo flecteret/ cognosceret apta
veritas in elucidationē clariorē cause fidei/⁊ l lau
dem nō mediocrē ipsam tractantiū aduersus ob
trectantes. ¶ Quāuis p̄terea nō sufficiēter extur-
pant errores vbi notorie ꝑseuerant errātes. Nihi
lomin⁹ sperandū est ꝙ corrigerent omēs ad sentē-
tiā concilij. Quid igit necesse ꝓuocare vel accusa-
re ꝑsonā errātis si dānare satis est errores. ¶ His
itaq3 p̄locutis veniam⁹ ad materiā que nouē asser
tiones cū suis approbationib⁹ habet. Pro cuius
intellectu faciliori ponat velut in vna decretali ca
sus longus: dehinc breuis sub his literis A. b. c.
¶ Casus est C. rex supmus hz a ⁊ b vasallos suos
quoꝝ vnus nō erat subiect⁹ alterius: q̄ fecit ꝯfe-
derationes adinuicē iuramētis terribilibus firma
tas. B. cōducit hoīes p̄ce ⁊ p̄cio qui ꝑ insidias p̄-
meditatas interficiunt subito. A. nō diffidatū/nec
de hoc p̄monitū/neq3 tale aliq̄d timentē: ⁊ hoc in
scio. C. rege. tandē. B. factū auorat/⁊ proponit se
laudabiliter egisse/imo fecisse debitū suū erga deū
⁊ regē. Pro cui⁹ iustificatione ponit vel poni facit
tanꝗ̄ ꝓ quibusdā regulis seu maximis nouē has
assertiones. Itaq3 ꝑ primā iustificat mortē ipsius
A. qr erat tyrānus: vt dicit machinās ꝑ fraudes et
sortilegia ac malū ingeniū in mortē sui regis C. et
maxime: qr per ipsuz regē nō poterat bono modo
de ipso fieri iusticia. Per secundā assertionē dicit
se autorizatū fuisse vt sic ageret ꝑ leges/diuinā/na
turalē ⁊ humanā. Deinde per tertiā ⁊ quartā insti
ficat sub regula generali tyrannoꝝ ꝙ A debeat vi
liter ⁊ ꝑ insidias mori. Rursus per quintā/sextā ⁊
septimā iustificat ꝙ rex debet eū auorare/remune-
rare ⁊ bene famare per epistolas ⁊ aliter vbicūq3.
Perinde iustificat se nihil egisse cōtra p̄cepta dei
bene intellecta: non s̄m literā sed ad sensum suū:
⁊ hoc in octaua. Postremo iustificat ꝙ in nullo ꝑ
iurus fuit: confederationib⁹ nō obstantib⁹: ⁊ hoc
per regulā generalē in assertiōe nona datā. ¶ Ca
sus breuis: Quilibet tyrānus potest ⁊ debet licite ⁊
meritorie occidi per quēcūq3 vasallum suū vel sub
ditū: etiā per insidias ⁊ blandicias vel adulatiōes
nō obstante quocūq3 iuramēto seu confederatiōe
factis cuz eo: non expectata sententia vel mādato
iudicis cuiuscūq3. ¶ Hic casus q̄uis sit decisus ꝑ
hoc sacrū conciliū quod est hereticus: ⁊ sequat ex
tertia ⁊ quarta iunctis prima ⁊ vltima: nihilomin⁹
videtur aliquib⁹ diminute poni. ¶ Primo qr non
loquit de autorizatione per leges diuinā/naturalē
⁊ humanā: vt in secūda. ¶ Secūdo non ponit pre
dictos casus: ꝙ viliter vel ignominiose ⁊ subito. i.
sine diffidatione debeat occidi: vt in tertia ⁊ quar
ta: deinde nō ponit ꝙ rex debeat auorare/remune
rare ⁊ honorare: vt in quīta/sexta ⁊ septima. Quar
to dimittit assertionē octauam de falsitate sensus
literalis scripture sacre: et ꝙ quilibet sit interpres
vel epyekes eius. Demq3 silet ꝙ C. rex supremus
nō habet talē potentiā in suo regno ꝙ de A. vasal
lo suo nō possit facere iusticiā. ¶ Querit nunc si
he nouē assertiones in forma sicut sunt/ veniūt iu-
dicio fidei reprobande? Et q̄uis questio hec ma-
teria determinata sic ꝑ iudices fidei inferiores de
consensu ⁊ approbatione ipsius C. regis ⁊ fere to-
tius clerici: his nouē assertionibus tanꝗ̄ ꝯtentus
in eis sufficiēter licet diminui: sicut patere videtur
intuētibus diligenter primā/tertiā ⁊ quartā ⁊ vlti-
mā assertiones nostra questio decisa est per hoc sa
crū conciliū dum dānauit istam quilibet tyrānus
⁊c. velut hereticā: nihilominus ponet hec quadri
mēbris conclusio. ¶ Nouē assertiones cū suis re-
probationib⁹ iudicialiter iudicare spectāt ad fidē
etiā explicite. Et sunt due ꝓut in schedula ꝯtinet
rōnabiliter qualificate. Potuerunt insuꝑ per do-
ctores ⁊ ordinarios locoꝝ doctrinaliter ⁊ iudiciali
ter condēnari. Sunt deniq3 ꝑ hoc sacrū conciliū
vel ꝑ sedē apostolicā de necessitate salutis repro-
bande: ⁊ hoc vere vel interp̄tatiue. ¶ Ex cui⁹ ꝯclu
sionis ꝓbatione q̄ spectat ad theologiā maxie de
interesse fidei poterit faciliter apparere q̄d de inter-
esse ꝑsonali sentiendū vel agendū erit ꝑ scientiā ca
nonicā. ¶ Sed priusꝗ̄ sermo ꝓgrediat vlteri⁹ tol
lendū est q̄drupl ex scandalū/qd̄ nobis rōnacionis
iter agentib⁹ posset obsistere: ⁊ aures aliquoꝝ q̄ret
opilare vt obsurdescerēt veritati. ¶ Ecce inq̄t que
rela vna/ quāta vilificatio fidei/quāta depressiō ca
tholice doctrine: vt in q̄libet verbo vel actu dicaꝑ

tur: hic est error in fide/hic est heresis. Responsio
breuis deputet hoc errantibus q̃ prius ad ea q̃ fal-
sa erant scripturã sacrã et fidem ꝓtrahere conati
sũt repugnantẽ. Hinc ista fidei vilificatio/hinc cõ-
culcatio veritatis catholice: nõ a defendẽtibus eã
ne taliter ꝯculcetur. ¶ Ecce inquit aliorum querela
ꝙ nihil hic fit amore fidei/sed odio ꝑsonali vel rã-
core/sed fauore inordinato/sed partialitate. Sed
ꝓfecto omniũ ille infelicissim⁹ iudicandus esset: ꝛ
miserabilior oĩbus hoĩbus qui cũ certissimis incõ
modis nedũ bonorum tẽporaliũ/ sed ꝓprie vite peri
culo tẽderet in infernũ: ꝛ quõ tenderet? vtiq̃ ꝑ pec
catũ odij vel fauoris inordinati: q2 stipendia pec-
cati mors: nõ quecũq̃ sed eterna. Ceterũ non quis
in hac re loquit/vel quo aĩo loquit/sed ꝙ verũ sit
E quod loquit attẽdere vos ꝯcernit. ¶ Ecce rursus
querulant alij videte q2 nihil hic cũ modestia vel
prudẽtia talis aut talis agit: sed innitit phantasie
ꝓprie ꝛ famositati. Maledictus furor eius: q2 per
tinax: ꝛ emulatio quia dura: cui tales ꝛ tales de illa
natione vel facultate ꝑ literas: vl aliter ꝯtradicũt.
Atuero ꝯsolat exẽplũ christi: quẽ ob ꝑdicationis
feruorẽ sui etiã parentes dixerũt in furorẽ versum
esse. Et de ꝓphericis priorib⁹ viris inuenim⁹ dictũ
vni: quid querit insanus iste. Deniq̃ ꝓfecto/q̃ di-
cere potest cũ ꝓpheta dño: Consiliũ meũ iustifica
tiones tue: ille iam nõ ꝓprio capiti famositati vel
imprudẽtie inniti dicẽdus est: sed solidissime veri-
tatis autoritati: Quis in hac parte si testimoniũ
hoĩm recipim⁹ illud abũdanti⁹ longe est ꝑ nobis
tam numero ꝙ merito. ¶ Cõquerunt ad extremũ
quidam. Ecce inquiũt quãta regni christianissimi
diffamatio: in quo tot errores exorti dicunt ꝛ famã
tur. Immo ꝟo respõsum habeat quisq̃s hoc obij
cit ad opprobriũ quod ad singularẽ ꝛ incõparabi-
lẽ laudem eiusdẽ regni ꝛ incolarũ cedit ista errorũ
non quidẽ publicatio: sed virtuosissima debellatio
que neq̃ ꝓprio sanguini neq̃ discriminibus innu
meris/neq̃ ꝓprie parcit vite qñ ꝓrin⁹ vt errores
in eodẽ regno caput (vt ita dicam⁹) erexercere/vel in
noxiũ germen erũpere ceperint. Obseruet illud de
psalmo: Filia babylonis misera: beatus q̃ tenebit
ꝛ allidet paruulos suos ad petrã. Et illud de Na-
sone: Apprime dum noua sunt praui mala semina
morbi. Est enĩ humanũ peccare/sed vere diuinum
cõfestim a peccatis resurgere: eaq̃ ꝓterere virtu-
tis forti pede. ¶ His itaq̃ scandalis ne ꝑgentib⁹
nobis ad veritatis inquisitionẽ noceãt eiectis. De
ducemus primã partẽ ꝯclusionis ex multiplici ra-
dice ꝛ principaliter inuestigando principaliter/do
ctrinaliter ꝛ radicaliter q̃d proprie sit fides: ꝛ vnde
q̃s denolat fidelis catholicus? Et ex opposito q̃d
sit error in fide vel heresis/ꝛ quis denolat errans
in fide vel hereticus. ¶ Et primo reiectis ꝓnunc
acceptionib⁹ alijs de fide: q2 fides aliqñ dicit spon
sio. j. Timo. v. quia primã fidẽ irritam fecerũt. Et
qñq̃ fidelitas: Prouer. Et virũ fidelẽ quis inue-
nit? Quãdoq̃ conscientia: Rom. xiiij. Omne quod
nõ est ex fide/ est peccatũ. Qñq̃ sacramentũ fidei:
Aug⁹ ad Bonifaciũ: Quid est paruulos habere
fidẽ nisi fidei sacramentũ? Accipiam⁹ descriptionẽ
fidei de qua locuturi sumus ex verbis apostoli ad
Roma. x. vbi dicit ꝙ fides est ex auditu: audit⁹ aũt
per verbũ dei. Unde sicut Arist. describit scientiã
ꝙ est habitus firmus ꝑ demõstrationẽ acquisitus
sic põt describi quid sit fides: ꝙ est habitus firmus
ꝛ verus ꝑ auditũ verbi dei acquisitus. Et vocatur
hic verbũ dei scriptura sacra/vel inspirata vel pre
dicata vel scripta seu lecta. ¶ Pro cui⁹ descripti F
onis declaratione sciendũ: ꝙ sicut sciẽtia multipli
citer accipit: sic ꝛ fides quantũ spectat ad ꝓpositũ
¶ Accipit enĩ qñq̃ sciẽtia ꝓ habitu: vt descriptũ
est: qñq̃ pro assensu ex tali habitu ꝓcedente: qñq̃
ꝓ obiecto illius habitus vel actus: ꝛ hoc duplici-
ter sicut est duplex obiectũ quod scimus. Unũ est
ꝯclusio demõstrata mentalis/vocalis vel scripta.
Aliud est res significata ꝑ conclusionẽ. Unũ voca
tur obiectũ materiale/ aliud formale: ſm Thom.
¶ Amplius sciẽtia quocũq̃ ꝑdictorum modorum acci
piat solet sumi dupliciter. Uno mõ pro vnico vel
simplici tali habitu vel actu vel obiecto. Alio mõ
ꝓ collectione multorum hmõi habituũ vel actuũ vel
obiectorum. Quemadmodũ dicim⁹ physicã esse vnã
sciẽtiã: sic metaphysicã/sic medicinã: ꝛ sic de alijs.
¶ Conformiter ad ꝑdictas distinctiones dicim⁹
ꝙ accipit fides qñq̃ ꝓ habitu/ ꝛ sic data est descri
ptio. Quãdo ꝓ actu ex tali habitu ꝓcedente/et ꝓ-
prie ꝓ interiori assensu fidei: improprie ꝓ actu ex-
teriori q̃ ex hoc interiori ꝓcedit: quẽadmodũ dici
mus: iste fideliter agit. Rursus accipit fides pro
obiecto fidei. s. ꝓpositione credita: sicut est iste ar-
ticulus: Deus est trinus ꝛ vnus/aut etiã res ꝑ hãc
ꝓpositionẽ significata: sicut dicit: Deus est fides
mea. Et hic de cõplexe significabilibus haberi ser
mo possit quẽ obmittim⁹. ¶ Postremo fides acci
pit quolibet modorũ predictorum: quãdoq̃ ꝓ vnico
habitu vel actu vel obiecto: qñq̃ ꝓ collatione plu
rimorum vel omniũ: quẽadmodũ in symbolo aposto
rũ/vel Athanásij vel concilij Niceni: vel sacre scri
pture dicim⁹ fidem catholicã cõtineri. Unde ꝛ sic
loquit Athanasius/dicẽs: Quicũq̃ vult salu⁹ esse
ante oĩa opus est vt teneat catholicã fidem. Et de
particulari fide subiungit: fides aũt catholica hec
est/ vt vnũ deũ in trinitate ꝛc. ¶ Consequẽter notã
dũ est: ꝙ fides ꝓ habitu dupliciter accipit: pro in
fuso. s. et ꝓ acquisito: sicut est etiã vna scientia ha-
bitualis infusa: patet hoc in christo ꝛ Salomone.
Alia acquisita: qualiter descripta est/ꝙ est habit⁹
firmus ꝑ demonstrationẽ acquisitus. ¶ Dicam⁹ G
cõsequenter ꝑ declaratione descriptionis ꝑmisse
de fide habituali acquisita/q̃ infusam ꝑsupponit
vel eidẽ innitit: ꝛ ab ea informat/si perfecta est ꝙ fi
des dicit habit⁹ firmus: ad differentiã opinionis
vel suspitionis incerte: sicut ponebat petrus abel-
ardi ꝑ beatũ Bern. in hoc redargutus. Hec aũtẽ
firmitas vel certitudo alia ẽ a certitudine spei: qm̃
vna respicit intellectũ/affectum altera. Tho. dicit
ꝙ certitudo est ex volũtate figente itellectũ. ¶ Ad
dit in descriptione/verus: ad differentiã habitus
hereticalis ficti/qualẽ habent heretici. ¶ Subiũ-
git tanꝙ pro differentia specifica ad alios oẽs ha
bitus intellectuales/ꝑ auditũ verbi dei acquisitus

Pro quo notandũ est ꝙ rõ specifica fidei est ꝙ accipiat certitudinẽ suã/ ⁊ veritatẽ illustratiuã intellectus humani ab autoritate diuina: q: scʒ de⁹ ita iussit vel reuelauit mediate vel imediate ꝑ verbum suũ inspiratũ interius/ vel exterius ꝓdicatũ/ auditũ vel lectũ. Et sic loquit̃ Tho. ⁊ antiqui ꝙ formalis ratio oĩm credibilium vna est. s. veritas prima: ita ꝙ assentire aliter ꝗ̃ñ est ꝑtinens ad fidẽ. Et hic requiritur fides infusa ad assentiendũ catholice: ⁊ hoc fieri non põt si q̃s errat in vna tali veritate ꝑtinaciter: q: iam deest sibi rõ formalis credẽdi alioquin nõ esset ꝑtinax. ¶ Hinc colĩt̃ differentia certitudinis fidei ad certitudinẽ scientie: qm̃ illa sumit̃ ab extrinsecis tm̃: modo ꝑ locũ ab autoritate: altera deducit̃ ab intrinsecis/ sicut ꝑ locũ a diffinitiõe ⁊ similib⁹: ⁊ ita habem⁹ certitudinẽ vnã ab extrinsecis/ qualẽ habet fides: alterã ab intrinsecis qualẽ habet scientia. Et hoc sufficit ad ꝓpositum de certitudine: nõ intrãdo sermonẽ de alijs habitib⁹ certoꝝ principioꝝ taʒ intellectualium ꝗ̃ moraliũ: in quib⁹ ẽ certitudo euidẽtie ex terminis. In alijs ꝑ experientiã/ in alijs ꝑ quandã adherentiã voluntatis stabilientis se ac figẽtis in aliquo a quo non vult dirimi: sicut dicerem⁹ hoĩem innitentẽ muro solido certũ esse: qualiter etiã dicim⁹ ꝙ certa est in deo spes nostra/ charitas nostra/ timor noster: et ita de reliq̃s ad affectũ spectãtib⁹. Fortassis autẽ ꝙ ipsa fides certitudinẽ suã sic accipit ex volũtate q̃ deo iubẽte seu reuelante credere vult imobiliter: credere aũt non põt nisi volẽs. ¶ Ex quo fit vt fides ⁊ habeat meritũ ⁊ captiuet omnẽ intellectũ in eius obsequiũ: quantũcũq; videant̃ rõnes philosophice/ vel historice seu grãmatice seu phantastice fidei repugnãtes: ⁊ ꝙ ipse sint nulle saltẽ ab intrinsecis sumpte. Ex quo fit ꝓterea ꝙ mõ viceuersa vt ipsam fidẽ neq; experiẽtia neq; intelligẽtia necessario tollat vel euacuet: qm̃ sic innitit̃ autoritati ꝓme siue habeat euidẽtiã rõnis/ siue nõ habeat euidentiã/ credẽs in autoritatiua ⁊ nõ altera ꝑmanet firmitate. Unde Tho. expsse scda. ij. q. ij. ar. j. in rñsione ad primũ argumentũ sic ait: Nisi homo hʒ voluntatẽ credẽdi ea q̃ sunt fidei ex sola autoritate diuina: etiã si habeat rõnẽ demõstratiuã ad aliq̃d hoꝝ: puta ad hoc qd̕ est deũ esse: nõ ꝓpter hoc tollit̃ vl̕ minuit̃ meritũ fidei: hoc ibi. Ex quo fit insuꝑ ꝙ fides põt in patria manere cũ visione beata vel hic in via ꝑ raptũ: q̃lis fuit in paulo/ cũ intelligentia clariori fide/ q̃lis fuit ⁊ est in doctorib⁹ cõtẽplatiuis/ ⁊ ꝑ anagogicos excessus illustrat̃ mirabiliter a mõtib⁹ eternis. Nec obuiat illud apl̃i: Fides est substãtia rerũ sperãdarũ/ argumentũ nõ apparentiũ. Nec illud Grego. Fides non hʒ meritũ vbi hũana rõ prebet experimentũ. Nã responsio patet ex ꝓmissis acute pẽsatis. Pro q̃b⁹ facit exẽplũ illud qd̕ de ista: triangul⁹ hʒ tres angulos equales duob⁹ rectis: põt idẽ hõ prius habere certitudinẽ ex autoritate dicẽtis qualẽ nõ oportet eũ dimittere habita postmodũ certitudine alteri⁹ generis ex demõstratione vel experiẽtia fundata. ¶ Deniq; deducit̃ ex ꝓmissis ꝑ re quã intẽdimus ꝙ ꝓncipia tã intellectualia ꝗ̃ moralia: siĩr ꝯclusiones ex eis demõstrate/ siĩr ꝓpõnes philosophice ꝑ experientiã habite possunt cadere sub fide: qm̃ tradi possunt a deo iubẽte ⁊ autorizãte: sic ꝙ det̃ assensus eis: nõ q: sunt euidentes/ sed q: sic deus iubet/ reuelat aut dicit: ꝑut ecclesia catholica vel scriptura sacra nobis tradit. Unde ꝯseq̃nter ad hoc dici põt nõ irrõnabiliter ꝙ fides hic in via semꝑ est quodãmodo nõ apparentiũ sub rõne formali vel obediẽtiali ipsius fidei: qm̃ licet veritas ꝓma sit de se euidentissima ⁊ certissima cui innitit̃: nihilominus ꝙ veritas hec ꝓma tradiderit credibilia incuidentia: vel alia quelibet ad credendũ: scit̃ ex sola fide ecclesie vel scripture sacre: q: s. ecclesia ⁊ scp̃tura sacra nobis ita tradũt. Unde ꝙ Tobias habuit canẽ et abraã filiũ potuit esse notũ per experientiã: ⁊ ita de innumeris. Sed ꝙ iste veritates sunt nobis a deo tradite ꝑ scriptores libroꝝ cõtinentiũ talia: et creditũ est/ nõ scitum nec euidẽs. ¶ Altera distinctio: que dã sunt pure de fide ⁊c̃. et cõtinet quattuor gradus. Quedã pertinẽtia: quoꝝ opposita sapiũt heresim quedã impertinẽtia/ tractatu de fide. c. ij. ¶ Consonãt nostre descriptioni descriptiones alie: vna est apostoli ad Hebre. xi. Fides ẽ substãtia. i. fundamentũ rerũ quas speram⁹ que sunt deus ⁊ christus: ⁊ in quas tẽdimus ꝑ amorẽ: argumentũ. i. certitudo nõ apparentiũ vel in se vel in ratione obiectali. s. materialiter aut formalit̃ vt dictũ est. Itẽ Aug⁹ in li. de ꝓdestinatione: Fides est cogitare cũ assentione ea que ad christianã pertinẽt religionẽ. Item Isido. Fides est qua veraciter credimus id qd̕ nequaq̃ videre valemus. Item Chryſ. Fides est sanctissime religionis fundamentũ. Item magistraliter: Fides est virtus qua ea q̃ ad fundamẽtum religionis ꝑtinent recte firmiterq; credũtur. ¶ His itaq; ꝓpositis ac declaratis q̃ in longius trahi possunt: dicamus ꝯsequenter ꝙ in ꝓposito nostro fidẽ accipim⁹ obiectiue ꝓ collectione oĩm credendarũ ꝓpositionũ ex habitu fidei: prout descripsimus. ¶ Unde statim ꝯcludit̃ veritas prime partis nostre ꝯclusionis ꝓncipalis/ ꝙ he nouẽ assertiones q̃ spectant ad diuina ꝓcepta sunt de fide notando tamẽ illud Aristotelis: ꝙ oppositoꝝ eadẽ est disciplina. ¶ Deniq; pro declaratione maiori placet annotare ad quos moralia ꝓcepta in forma vel affectu articulos symboli speculationis reducãtur: Quis ita sit ꝙ cuilibet ꝓcepto correspondet dictamẽ practicũ verum: qd̕ ita credendũ est sicut articulus fidei in speculatiuis. Huic precepto Diliges dominũ deũ: correspõdet istud dictamen: deus est diligendus: ⁊ isti nõ occides: proxim⁹ non est occidendus. Glo. propria volũtate: ⁊ ita de reliquis. Dicam⁹ ergo ꝙ iste articulus est de articulis ꝙ christ⁹ est de⁹ verus de deo vero: quicq̃d igit̃ iubet/ faciendũ est. Iubet aũt ꝓcepta legis: Non occides ⁊c̃. Et Mat. ij. ⁊. xxvi. ⁊ alibi multis locis ergo ⁊c̃. Itẽ articul⁹ est ꝙ sacre scp̃ture sunt vere: q: producunt̃ in testimoniũ resurrectionis: ibi: ſm scripturas: tradũt autẽ scripture decẽ ꝓcepta: igit̃ ⁊c̃. Itẽ articulus est ꝙ spũssctũs locutus est ꝑ prophetas: q̃cq̃d igit̃ ꝓphete dicũt ꝑ ipm̃ verũ ẽ. Fuit autẽ moyses ꝓpha q̃ tradidit decẽ ꝓcepta legis:

imo ⁊ christ⁹ fuit ille ꝓpheta magn⁹: de q̃ Deut. xviij. qui fuit plen⁹ gratie ⁊ veritatis: ⁊ ꝑ quē veritas facta est. Itē in duobus p̄ceptis de dilectione dei ⁊ ꝓximi q̄ tradidit christ⁹ multis locis: tota lex pendet ⁊ ꝓphete. Sunt igit̃ de lege ⁊ ꝓphetis et conseqūnter oīa moralia precepta que deducunt̃ ex ipsis. Itē finis legis s̄m apostolū est dilectio: et vt vnā vitam eternā ꝯsequamur. Hoc autē facere nō possum⁹ nisi seruādo p̄cepta. Si vis ad vitā ingredi serua mādata dei. Et iterum: Hoc fac ⁊ viues. Itē ad aliam partē articuli qui dicit: et ꝓpter nostrā salutē: q̄ salus nō habet̃ sine preceptoꝝ obseruantia: ꝑtinent igit̃ ad hunc articulū vitā eternā ⁊ salutē reductiue. Itē quodlibet p̄ceptū includit in se dictamen rectū s̄m quod fit bon⁹ actus p̄cepti: sicut hoc p̄ceptū: Non occides: habet istud dictamen: nō licet occidere/ fundatū in hoc vniuersali p̄cepto: Nō facias alijs qd̄ tibi fieri nō vis: qd̄ principiū est de scriptura sacra Matt. v. ⁊c̃. Itē articulus est ꝙ est vna ecclesia catholica ⁊ apostolica. i. fundata in doctrina apostoloꝝ: quos sp̄ussanctus docuit oēm veritatē/ ⁊ docere nō cessat successores ⁊ ideo ecclesia nō potest errare: et ita quicq̄d iubet est verū. Iubet autē decē precepta ⁊ ꝯclusiones ex eis: ergo ꝑtinent ad hūc articulū: vnā sanctā ecclesiam. ❡ Amplius tertio deducam⁹ per exempla ⁊ heresis descriptionē omnis heresis ꝑtinet ad fidē qꝛ s̄m Hierony. heresis est dogma falsum fidei orthodoxe ꝯtrariū. Constat autē ex determinatione ecclesie ꝙ multe assertiones iudicātur heretice q̄ sunt circa p̄cepta moralia tantūmodo. Exēplū de ista: vsura nō est peccatū mortale. Itē de ista: fornicatio simplex nō est peccatū mortale. Itē de ista non est licitū tenere vxorem fratris sui: ꝓ qua ioannes martyr fuit. Item de ista: licitū est vnicuiq̄ nō misso imo prohibito p̄dicare. Item de ista: populares possūt dn̄os suos ad libitū corrigere. Itē quilibet tyrānus ⁊c̃. que nuꝑ damnata est vt heretica. Itē generaliter nulla ꝓpositio est vera/ q̄ nō possit fieri catholica: dum. s. tradit̃ credenda in sacra scriptura: sicut ad propositū dicit Hierony. ꝙ apostol⁹ de versu ethnico vel poetico fecit catholicū dum ait: Corrūpūt bonos mores cōfabulationes pessime. Unde quid min⁹ de fide videt̃ ꝙ thobias habuit canē ⁊ aaron barbam: ⁊ tamen q̄ nūc negaret ꝑtinaciter esset hereticus: qꝛ repugnaret isti articulo. Scriptura sacra est vera in se ⁊ ī suis partibus: fallit igit̃ hec argumētatio: hoc non est de credibilib⁹ nostre fidei explicite: igit̃ non est de fide ⁊c̃. ❡ Sequit̃ ex premissis ꝙ geometria ⁊ philosophia possunt esse ⁊ sunt philosophabilia aut geometricabilia. Secus de moralib⁹: q̄m illa faciunt ad vnitatē ecclesie q̄ debet esse vna: nedū vnitate sacramētoꝝ ⁊ credibiliū ineuidentiū: sed etiā actione ⁊ ꝯuersatione pacifica in agibilib⁹ moralibus naturali lege cognitis: ita ꝙ vnitas ecclesie p̄supponit vnitatē moralē. ❡ Nota de fide q̄ supereminet rōni semꝑ: sicut oleū aque: sic ꝙ incipit fides vbi rō desinit: ⁊ nō pōt tantū crescere ratio naturalis quin supemineat fides ei ⁊c̃. ❡ Itē constat s̄m plurimos doctores ꝙ expeduit tradere multa ad

K

credendū generaliter oībus populis: quoꝝ aliqua sunt euidētia doctis ad deū esse. Et hoc ꝓpter errores philosophoꝝ ⁊ alioꝝ: sicut in ꝓposito de p̄ceptis moralib⁹: que licet sint euidētia bene dispositis in iudicio rōnis: tn̄ ex ꝯsuetudine ꝑuersa ⁊ aliunde multi ꝯtingūt errores: vt stoici dixerūt esse opus maxie virtutis se interficere: ⁊ in quibusdā regionib⁹ dicūt esse religiosum occidere parētes senes ⁊c̃. ❡ Itē de multitudine vxoꝝ/ de furtis/ rapinis/ de adulterijs/ in quib⁹ errāt hoīes/ nisi ꝑ legē diuinā doceant̃: exēplū posset poni in casu nostro p̄senti ⁊c̃. ❡ Nota tn̄ ꝙ ad assentiendū catholice cuicūq̄ veritati quantūcūq̄ sciat̃ ꝑ experientiā vel demonstrationē requirit̃ fides infusa q̄ mōstrat et ostēdit rōem obiectalē credēdi istā ꝙ deus talē veritatē tradidit aut iussit ꝑ se imediate vel ꝑ ecclia aut sc̄pturā sacrā. ❡ Nota quod nulla est noua heresis: ⁊ ꝙ determinatio pape nō est nisi declaratio vel adiectio pene. Nota Ockam li. ij. p̄ime ꝑtis ꝑ totū. Nota q̄d est explicite de fide illud. s. q̄d vere ⁊ clare sequit̃ ex his q̄ sunt pure de fide ⁊ explicite ꝯtinent̃ in sc̄ptura sacra. Unde ꝙ christus habuit neruos nō explicite sub hac forma. Siīr ꝙ nō oīs mulier habēs capillos rufos/ nō potest interfici a quocūq̄/ sed sequunt̃ euidēter ex sc̄ptura. ❡ Nota ꝙ nulla est querela dn̄oꝝ tp̄aliū quin possit ad concliū deduci gn̄ale terminādā: si reducat̃ ad licitum ⁊ illicitū: iuxta cōsyderationē vltimā illius sermonis/ prosperū iter ⁊c̃. ❡ Deinde notandū est ꝙ in hoc actu plurime rōnes sunt inducte: et ad declarationē secūde ꝑtis. Sed q̄m alibi sunt tā epilogādo ꝙ latiori sermone deducte/ hic cōmittuntur.

L

❡ Tandē reuolādo ad principiū/ recitabat̃: quēadmodū Festus ad Paulū se defendentē dixit: insanis Paule/ multe te litere ad insaniā conuertūt. Nō insanio rn̄dit paulus optime Feste: sed veritatis ⁊ sobrietat̃ verba eloquēs. Dehinc ꝯuersus ad agrippā: credis inq̄t rex agrippa ꝓphetis: scio ꝙ credis. Sic lōge amplius habeo fas dicere vnicuiq̄ vestrū: O reuerendissimi patres ⁊ dn̄i ac doctores omni sapiētia ⁊ doctrina plenissimi ꝙ creditis ꝓphetis. Illi autē testimoniū dant de decē preceptis ⁊ de sequelis eoꝝ ꝙ diuina veritate fundata sunt/ ⁊ ad credendū/ licet intelligant̃ impropofita. Gratias igit̃ agens: qi patienter vt obsecratio facta erat me audistis. Sit exoro merces vestra de⁹: qi quid retribuā non habeo. Credite vt faciatis veritati/ ⁊ ip̄e liberabit vos/ et in eterna tabernacula sua luce ꝑducet. Prestante eo ꝑ quē veritas ⁊ gratia facta est iesu christo/ qui est deus benedictus in secula: Amen.

Alius sermo eiusdem contra assertiones magistri Ioānis parui circa preceptum: Non occides.

Oportet hereses esse sicut dicit apostolus. j. Coꝛ. xi. vt q̄ ꝓbati sunt manifesti fiant in vobis: ꝓbati inquā per fidē in intellectu: per charitatē in affectu/ per exercitationē in effectu. Prouidentia nimirū diuine sapiētie: que attingit a M

tinie vsq; ad finẽ fortiter suauiterq; disponit omnia Sapie. viij. nõ sineret mala fieri (teste Augu.) si nõ posset/sciret ꝛ vellet inde bona elicere: disponẽs si nẽ amoris ꝯuersi ad finẽ suus boni atq; gloriosi: qđ vidit apls dũ ait: Scimus qm̃ diligẽtibus deũ oĩa cooperant̃ in bonũ. Et sic oĩa (inquit Guido carthu.) vt etiã aliena mala imo ꝛ ꝓpria dũ ex peccato ꝯsurgit quis humilior. Fit autẽ hic ex heresibus hoc salubre quatinꝰ sicut corde credit̃ ad iusticiã: ita fiat ore ꝯfessio ad salutẽ: ad Rom. x. profitẽdo. s. fidẽ suã extrinsecus: qđ cadit sub ꝑcepto obligante ad semꝑ: nõ pro semꝑ/nisi casibꝰ certis qui possunt ad ꝑsens quatuor notari. Unꝰ est corã infidelibus ꝛ tyrannis: sicut tp̃e martyrũ. Alter corã perfidis hereticis: vt tp̃e doctoꝝ. Tertius ad testificandũ vel respondendũ: sicut fit corã iudicibꝰ. Quartus doctrinaliter ꝛ iudicialiter erudiendũ: sicut fit a ꝑlatis ꝛ doctoribꝰ. In casu primo exercetur patientia vti hymnꝰ loquit̃. In scđo sapientia ꝛ plerũq; constãtia: iuxta dictũ Augustini. In tertio meritũ acquirit̃: vt dum Petrus r̃ndit: tu es christꝰ filius dei viui: dicit glossa ꝙ hoc fuit ad meritũ. In quarto doctrinale ꝛ pastorale officiũ exercet̃. Joã. x. et Mat. viii. et Malachie. ij. et. j. Petri. iij. ꝛc̃. Ex qua distinctione primus elicit̃: ꝙ quia ꝯfessio fidei fit extrinsecus ad salutẽ: nedũ ore sed etiã gestu vel ope vt assistendo ꝯfitentibꝰ vel docẽtibus veritatẽ. Illi patres reuerendissimi ꝛ ceteri qui pridie remãserũt cũ aliqs assistentibꝰ: quiq; nũc remanẽt vel assistunt collaudãdi sunt tanq̃ beati q̃ audiunt verbũ dei: sit eoꝝ merces copiosa deus q; quid retribuã nõ habeo. Qui ex deo (inq̃t christus) verba dei audit. Timendũ est qđ sequit̃ refugientibꝰ ꝓpterea nõ audit̃: q; ex deo nõ estis. Sed
N reprimo. ¶ Cohortor aũt ꝑ illud apl̃i in epistola dñice currẽtis originaliter ad Ephe. ij. Nolite fieri imprudẽtes sed intelligẽtes q̃ sit voluntas dei: vt dicamꝰ ei: Fiat voluntas tua sicut in celo ꝛ in terra qđ vtriq; ꝓhibet fieri triplex sapiẽtia/terrena/animalis/diabolica. Elicit̃ ꝑterea ꝙ si quis voluerit testimoniũ sue fidei palã dicere: quisquis ille fuerit/presertim eruditus/ audiẽtia sibi publica dari debet: meret̃ insuꝑ dum refugit esse doctor nocturnꝰ ꝛ in angulis: aliter q̃ Nicodemꝰ qui venit ad deũ nocte. Trepidos nẽpe ꝛ obscuros sue fidei ꝓfessores arguit christꝰ/dicẽs: que in tenebris audistis/ꝑdicate suꝑ tecta: q; qui me erubuerit Lu. ix. et sermones meos: ꝛ filius hoĩs erubescet eũ coram angelis dei. Itaq; sit fides vniuscuiusq; in ore/sit in oculis/sit in fronte. ¶ Ex quibꝰ ita ꝑlocutis primus eliceret̃ veritas duplicis vltime partis nostre conclusionis quadrimẽbris als̃ posite: que talis est.

¶ Nouẽ assertiones cũ suis reprobationibꝰ iudicialiter nũciate/spectant ad fidẽ etiã explicite. Et sunt vt in schedula ꝯtinent̃ rationabiliter qualificate. Potuerũt insuꝑ ꝑ doctores ꝛ ordinarios locoꝝ doctrinaliter ac iudicialiter ꝯdẽnari. Sunt deniq; ꝑ hoc sacrũ ꝯciliũ vel ꝑ sedẽ apostolicã de necessitate salutis reprobãde: ꝛ hoc vere vel interꝑtatiue. ¶ Ad elucidationẽ ponebat̃ casus longꝰ dãs intellectũ de a, et b, vasallis c, regis. Additꝰ est casus breuis iste: quilibet tyrãnus ꝛc̃. ꝓposite fuerit q̃tuor ꝯclusiones/risum est ꝑ ꝯclusionẽ hãc quadrimẽbrẽ tã firmiter in sermõe q̃ certitudinalit̃ apud me est i corde: q; qđ scimus loq̃mur: ꝛ credidi ꝓpt̃ qđ locutꝰ sum. Nã ꝛ vbi intẽderis (ait Julꝰ cesar) ingeniũ valet. Nemo aũt facere metuit ꝑm Uegetiũ: quod optie didicisse cognoscit. Uis bñ loqui dixit Socrates: nil loq̃re nisi qđ bene didiceris.

Et quidẽ prima ps cõclusionis sufficiẽter ꝓbata ex pluribꝰ forte verbis q̃ necesse fuit eruditis in theologicis sermonibus O
sed fortassis nõ pluribꝰ q̃ oportuerat ꝓ nõ eruditis. Itaq; deducta est hec pars ex quadruplici radice. Ex fidei descriptione q̃ est habitꝰ certus ꝛ verus ꝑ auditũ verbi dei acquisitꝰ: ad Rom. x. ꝛ Hebre. xi. Cuiꝰ fidei obiectũ est ꝓpositio credenda/vel collectio plurimũ ac olim credendorũ: sicut accipit Athanasius in hoc symbolo: Quicũq; ꝛc̃. Alias fidei acceptiones reijcio nisi ꝓ quãto fides infusa requirit̃ ad credendũ catholice. Dehinc scripture sacre testificatiõe qm̃ oĩa in sacris scripturis biblie ꝯtenta formaliter vel sententialiter ꝛ in effectũ: et ꝑ ꝯsequẽs decẽ precepta sunt de fide: qm̃ cũ opposita assertiõe ꝑtinaci nõ stat fides. Unde Gratianꝰ: Jus naturale est qđ in lege ꝛ in euãgelio ꝯtinetur: quo quisq; iubet̃ facere qđ sibi vult fieri: ꝛ ꝓhibet̃ inferre qđ sibi nolit fieri. Dehinc ex ecclesie obseruatione q̃ dãnat vt hereses nedũ illa q̃ ꝯtrariãtur articulis speculatiuis nostre fidei: vt ista: deus est; verũetiã contrariant̃ principijs ꝛ dictaminibꝰ practicis: vt ꝙ deus est diligẽdus suꝑ oĩa: ꝛ proximus sicut nos. In quibꝰ duobꝰ tota lex pẽdet ꝛ ꝓphete: que vtriq; lex est fides nostra vel de fide. Unñ in scripturis sacris Augustino teste: quicq̃d alibi nõ ꝯtentũ est/dãnat̃. Deniq; ex heresis descriptiõe quã Hiero. dicit esse dogma falsũ fidei orthodoxe cõtrariũ. Et illic habita est distinctio q̃ quedã sunt pure de fide sub quadruplici gradu: quedã ꝑtinẽt ad fidẽ: ꝛ opposita sapiũt heresim: quedã sunt impertinẽtia: q; non apparet ꝙ repugnãt vel sequantur ad fidẽ. Inferebat̃ hoc corollariũ ꝙ hec cõsequẽtia impossibilis est ꝛ hereticalis: decẽ ꝑcepta legis sunt euidẽtia in lumine naturali: ergo nõ spectãt ad articulos fidei: nec ex eis deducunt̃. Ex hic rõnabiliter motus fuit reuerendissimus magister Petrus de versa. exhibere schedulã quã tradidit. Alij vbo dicunt/ voluũt quibusdã hereticare videãt ne ex erroribꝰ se inuoluant ꝛc̃.

Ceterũ pro scđe ptis deductione sunt inducte cõtra primã assertionẽ licitũ est vnicuiq; ꝛc̃. rõnes in triplici quaternario ꝛc̃. Fũ P
dat̃ prima suꝑ huiꝰ aduerbij saigne: maxime iam ꝑsertim/tã specialiter/gallice me sinerniter: q; presupponũt veritatẽ illius qđ ꝑcedit. Altera suꝑ hoc cõplexo absq; mãdato quocũq; vel ꝑcepto deducẽdo ad ꝯtradictionẽ: q; lex dei mãdatũ est ꝛc̃. Tertia suꝑ intellectu plano ac resoluto huiꝰ precepti/ Nõ occides. s. hoĩem ꝓpria voluntate. Sed vel iubẽte deo ꝑ reuelationẽ/vel ꝑ publice administrationis admissionẽ. Matt. xxv. et. xxvi. Omnes q̃ gladiũ acceperint ꝛc̃. Glo. propria autoritate ꝛc̃. Unñ

lex occidit ꝛ nõ homo. Mihi vindictã ꝛc̃. Quarta
sup defectu iurisdictionis vel iudicıarie potestatis
in occidente tyrannũ sicut ponit assertio. Quis es
qui iudicas alienũ seruũ ꝛc̃. ad Rom. ij. ¶ Funda
tur pͥma ratio secũdi quaternarij sup condẽnatiõe
triũ articulorũ hus ꝛ wiclef de pdicantib⁹ absq;
missione: de popularib⁹ corrigentib⁹ ad libitũ do-
minos ꝛc̃. ꝛ dñis bona ecclesiasticoꝝ rapiẽtib⁹ ꝛc̃.
qm̃ occisor ĩ casu assertionis ꝛ peius facit ꝙ in his
casib⁹ tribus fiat. Fundabat altera sup omi poli-
tia vera vel ptẽsa: vt pueroꝝ sub magistro/ et ltem
se vt latronũ vel paganoꝝ/ immo vt demonũ p sta
tu psenti. Mat. xx. vt olim bonoꝝ quib⁹ oĩa ordina
te fiunt. Est aũt ordo pariũ disparıũq; rerũ/ vni
cuiq; ius suum tribuẽs/ iniqua nõ vsurpãs. Tertia
sup cõparatione tyrãnidis ad heresim ꝛ alia vitia
deteriora pp̃ter que nõ veniũt hões passim occi-
dendi: ꝛ quõlibet ꝛ absq; mãdato. Quarta ꝛ octa-
ua in ordine sup cõparatiõe nõ habẽtis autoritatẽ
iudiciariã ad habentẽ: sicut est rex/ q̃ quidẽ rex nõ
possit sine iuris ordine nõ monitum/ non vocatũ/
nõ conuictũ interficere: quãtominus q̃ censendus
est dare autoritatẽ implicitã vel interptatiuã alte
ri cui nõ mandatũ est/ imo legibus regis prohibi
tũ. Pro his loquit Festus Act. xxv. Et Nicode-
mus. xvij. ꝛ in lege: Quod iustũ est/ iuste exequeris
¶ Demũ prima ratio tertij quaternarij fundabat
sup multiplici notorietate iuris aut facti: q̃ requi-
rebat p qualibet circũstantia seu clausula hui⁹ as
sertionis: vt qõ notoriũ ẽẽt talẽ machinari ꝛc̃. qm̃
ex incertis nullo pacto põt certa mors inferri. Et
si nõ potest q̃s occidi ad testimoniũ vnius: quãto
min⁹ nulli⁹. Altera ꝙ hec assertio quantũcũq; cir-
cũstantionata nõ potest habere veritatẽ de priua-
ta psona extra casum diuine reuelationis notorie
vel casum ineuitabilis necessitatis: sicut ex rõnib⁹
aduersarioꝝ: quas quidẽ pridẽ vidimus/ satis con
stat: nec tamen casus iste necessitatis semp excusa
ret. Fundabat vndecima ratio exaggerãdo ꝙ hec
assertio se preiudicialẽ ostendit ad omẽ genus ho
minũ actiue ꝛ passiue/ licet ꝯtracte poni videat. Ex
tendit se ad papam/ ad episcopos/ ad abbates/ ad
pncipes/ ad patres/ ad maritos/ ad sacerdotes/ ad
clericos populares/ ꝛ ad oẽs in cõmuni: patet cõ-
syderanti: q2 cuilibet tali dici põt: Tu es tyrannus
vel machinabaris in mortẽ dñi tui. Postremo p
quarta rõne duodecima in ordine et vltima: fiebat
epilogus sic arguẽdo: Contradictoria hui⁹ asserti
onis q̃ est particularis vel singularis negatiua est
vera ꝛ catholica: igit ista est falsa ꝛ nõ catholica ꝛ
ꝯsequẽter heretica: qõ tenet p legẽ ꝯtradictoriã/ ꝛ
p dicta Aristo. ꝛ Diony. ꝙ verũ ꝛ bonũ sunt ex oĩ
bus circũstantijs: falsum autẽ ꝛ malũ ex vnica: an
tecedẽs est manifestũ in multis casib⁹ vt dũ occi-
dens nõ habebit sufficientẽ notorietatẽ vt pcedat
ad certã mortẽ non moniti/ nõ conuicti ꝛc̃. vel dũ
potest seruare iuramentũ fidelitatis: vel est sacer-
dos. Et puideri põt regi p alterũ vel alio mõ ꝛc̃.
Exclamabit hic aliq̃s ꝛ dicet: ponimus casum ne
cessitatis extreme: ponim⁹ ꝙ oĩa sunt notoria que
preponunt. Rñsio. Q2 hic nõ inuestigo qõ alij di

cant sed q̃d ponit assertio: ꝛ in quibus terminis se
regulat. Replicabit alter dicẽs: truncata est asser-
tio. Respõsio: q2 nec hoc pñsic inquirit: quis nõ
desinit testes: hic etiã psentes omi exceptione ma-
iores ꝙ nihil truncatũ est ꝛc̃. Sup sunt autoritates
sanctoꝝ/ supest multitudo exẽploꝝ ꝛ historiarum.
¶ Sed interim discurram⁹ per alias octo asserti- D
ones ꝛ ad hec inducẽda postmodũ ponit itaq; se-
cũda assertio sic: leges naturalis/ moralis ꝛ diuina
autorizant vnũquẽq; subditũ de occidendo vel oc
cidi faciẽdo dictũ tyrannũ: damnat vt erronea in
fide ac morib⁹ ꝛ legibus naturali/ morali ꝛ diuine
iniuriosa. ¶ Deducit hec ꝯdẽnatio ex radice qua
druplici/ imo ꝙ est insana et sacrilega. Prima q2
leges diuina/ naturalis ꝛ humana phibẽt explici
te ꝛ expsse ꝙ nemo accipiat sibi honorẽ iudiciariũ
vel dominãdi ius in iurisdictionẽ/ sed qui vocat si
cut aaron: patet in epĺa ad Hebreos. Non igit au
torizant nõ vocatũ: alioquin supma lex. s. dissensi-
onis deus in quo esset. Est ꝛ ꝯtra apĺm. Nec daret
vnicuiq; qõ falsum est: ꝛ sic ẽẽt summa pũersio mo
di speciei ꝛ ordinis: dicit lex: iudicioꝝ vigor iuris
publici tutela ĩ medio ꝯstituta est ne q̃s de aliquo
quantũcũq; scelerib⁹ implicito assumere valeat vl
tionẽ. Hec est etiã lex pueroꝝ. Nota de bruto cur
filiũ occidit. Qui inscio pncipe/ inquit lex/ bellum
gerit reus est lese maiestatis. Altera radix est: qm̃
leges diuina/ naturalis ꝛ humana phibent ne idẽ
sit erga alterũ pars iudex ꝛ testis: qõ soli deo pro-
priũ videtur. Unde dũ ex officio pcedit iudex con
tra errores q̃ sunt sicut leges lese maiestatis: pars
rea constituit pmouens vel instigans tenẽs locũ
partis accusantis: pp̃terea reprobari nõ põt sen
tẽtia iudicis in causa appellationis vel aliter/ ipso
nõ vocato vel audito. Amplı⁹ tertia radix est/ quia
sm leges diuinã/ naturalẽ ꝛ humanã nemo debet
ex incertis causis ꝛ ꝯiecturis vel ex eis q̃ secrete ge
runt: sicut sunt machinationes ꝛ cogitatiões cor-
dis publice puniri: psertim ad mortẽ: q2 cogitatio-
nis penã nemo meret quo ad forũ. i. psentis vite:
secus quo ad foꝝ ꝯscie. Nemo (inq̃t lex) ad testimo
niũ vni⁹ moriet. Demũ quarta radix est: q2 nemo
vellet ꝙ nõ iudice suo dãnaret ad mortẽ: psertim
nõ vocatus/ nõ audit⁹/ nõ monit⁹. Lex aũt natura
lis dicta est ꝛ sumpta Mat. vij. Oĩa quecũq; vul-
tis vt faciãt vobis hões/ ꝛ vos eadem facite illis;
glo. velle debetis. ¶ Procedam⁹ ad reprobatio- R
nẽ tertie simul ꝛ q̃rte assertionũ: q2 ꝯnexe sunt ꝛ sic
habẽt: licitũ est vnicuiq; subdito/ honorabile ꝛ me
ritoriũ ꝛc̃. Et dicũt in sñia: ꝙ quilibet tyrann⁹ põt
ꝛ debet occidi a quocũq; viliter ꝛ p insidias: ꝛ quõ
hec est ppria mors qua debẽt mori/ occidere. s. ita
eos. Assumit p reprobatione q̃druplex fundamẽ
tũ: primũ sumit ex causis cõdendi decretalẽ illã in
ꝯcilio lugdunẽsi. li. vi. p humani: quarũ prima est
ne q̃s christian⁹ subito ꝛ improuise moriat in peri-
culũ dãnationis eterne: qõ ibi dr̃ horrẽda inhuma
nitas/ detestãdaq; seuitia. Altera qm̃ oĩs potestas
tribuit a dño ad iusticiã/ rectũq; iudiciũ exercẽdũ.
Tertia qm̃ hoc in christianitatis opprobriũ erit.
Alterũ fundamentũ ex reprobatiõe insidiarũ: dum

frater ꝑ mendacia aut plura/ aut ꝑ finem illicitū: sicut notat Thomas.ij.ij.q.de insidijs. Ūn lex dicit: holem hol insidiari nefas est. Et Exo.xxi. Si quis ꝑ industriā ꝛ ꝑ insidias occiderit ꝓximū suū: euelles eū ab altari meo vt moriat. Constat aūt ꝙ in insidijs de quib⁹ fit hic mentio: cōcurrunt freqn̄ter hec tria/ mendaciū/ periurium/ ac finis.s. subita mors ꝛ vilis alterius cui fides data erat: vnde et si quedā possunt esse insidie iuste: non tn̄ iste attētis medijs ꝛ fine ꝛ nō diffidatione. Sumit aliud fundamentū ex dictis sanctoꝝ reprobantiū in Judith Hiero. ꝛ similib⁹ mēdacia ꝛ fictiones falsas: licet in eis collaudet zelus ad cultū dei ꝛ saluationē populi: ꝛ oppositū sentire hereticū ē vt deducit Aug⁹ ad premiū ꝛc. Demū ꝓ quarto fundamento sumit descriptio tyrāni data ab assertiōe. Tyrānus est qui in republica nō iure principat vel ꝑncipari conat. Cōstat em̄ iuxta venerabilē Egidiū de roma in suo de regimine principū/ ꝛ experiētia loquit: ꝙ vix est aliqs dn̄s qui nō tyrānus in aliquo iure vel interꝑtatione iudicet. Et ita debebit actiue ꝛ passiue/ viriliter ꝛ insidiose ꝑ subditos interfici. Cui⁹ falsitatē deducit Oresine sup quito politi. vbi Aristo. dicit ꝙ boni nō faciūt seditionē.

G ¶ Ueniam⁹ consequēter ad quintā/ sextā/ septimā simul assertiones: que dicūt regē debere amare/ remunerare et glorificare talem mortē ꝛc. he tres simul et incōuenienti quadruplici reprobant. Primo quidē quia rex teneret amare/ remunerare ꝛ glorificare pctā: qui ideo positus est in vindictā malefactoꝝ. Non em̄ sine causa gladium portat: sicut dicit apl's. Unde ꝛ si posset ad tempus dissimulare vindictā: sicut fecit David de Joab: nō tn̄ potest absolute remittere culpā presertim in nō penitēte/ sed pctm̄ iustificante palā ꝛ in eo ꝑseuerante/ in scandalū subditoꝝ: q̄ iustificatio neqꝫ in Cayn/ neqꝫ in Antiocho scelerarissimo/ neqꝫ in Juda perfido inuenta est: qꝛ dixerunt peccaui. Amplius secūdo qꝛ rex per has assertiones deducit nedū ad peccatū mortale cōmittendū/ sed ad heresim: dū dicit/ ꝙ tenet tanq̄ licitū/ laudabile ꝛ meritoriū amare/ remunerare et laudare id qđ de se iniquū est. Et qꝛ dicente sapiēte: Qualis est rector ciuitatis/ tales ꝛ habitantes in ea. Et Claudian⁹ ait: Regis ad exemplū totus componit orbis: sequeret hereticatio omniū fere subditoꝝ. Attendāt hic oēs ꝑsertim dn̄i cōmissarij qualiter hec materia tāgit plures et magnos immo maximos: quia regē cum toto clero suo/ quibus imponit nedū heresis/ sed ꝙ sunt heretici: dū eoꝝ sententia ꝓ nō catholica reprobat: qꝛ determinare falsam doctrinā pro vera/ nequit fieri sine ꝑtinacia: vt deducit Ockam quarto prime. Rursus tertio includit hic blasphemia cōparatio de Michaele ꝛ phinees: quasi michael occiderit luciferū sine mandato dei ꝛ precepto quocūqꝫ. Similiter ꝛ phinees ipsum zambri: quoꝝ patet oppositū tam ex ratione q̄ ex epistola Jude de michaele: qui nō est ausus inferre blasphemiā ꝛc. et de phinees Nume.xxv. Unde si phinees occidisset licite sine mandato adulteꝝ vel idolatrā zambri: cur nō similiter tūc ꝛ nūc alter idē posset? Sic argueret de moyse respectu litigantiū. Deniqꝫ notat vt ex assertione tertia: sicut etiā res se habet/ ꝙ hec pestifera doctrina multiplicata est ꝑ ꝑplos ꝛ regna sub epistolis ꝛ ꝓpositionib⁹ has assertiones ꝯtinentibus.

T ¶ Deducam⁹ ꝓpterea falsitatē octaue assertiōis ad intellectū ponētis: qm̄ si liceat vnicuiqꝫ iudicare de lege diuina: vt de illa: Nō occides: ꝛ eā interpretari s̄m epikeyā suā ꝛ ꝯsciētiā: relinq̄ndo planū/ rotundū ac solidū sensum positū per doctores sctōs epick. et ꝯscientia quilibet poterit scripturā intelligere sacram aliter q̄ spūssctūs efflagitet: qđ est heresis s̄m descriptionē Hiero. Et he incōuenientie sequūtur. Primo ꝙ poterit quilibet interpretari ꝑceptū illud: Non furaberis. Sicut inuentus est vn⁹ dogmatizans ꝙ ꝓ nutritione pueri bone indolis ad eruditionē theologie: vl' vtilitatē rei publice poterit rapi pecunia a diuite: alij ꝙ licebat cōmittere vsuram ꝓ subleuatione pauperū: alij ꝙ symoniā pro necessitate ecclesie: alij ꝙ rapinā pro fundandis ecclesijs vel hospitalib⁹: nemo aspiciens ad malū ꝛc. Amplius secūdo idem arguit de hoc ꝑcepto: Nō mechaberis: qꝛ diceret aliqs rex vel ꝑpotens/ sterilis est vxor mea/ recipiā alteram ne successione defrauder heredis. Alter idē faciet ꝓ multiplicatione ꝓlis ad cultū dei. Rursus tertio ꝯstringit hoc idē circa preceptū hoc: Nō mentieris. Mentiar inq̄t aliqs/ vt saluē ꝓximū vel meipsum a morte seu dāno seu vitupeṙio. Mentiar ad salutē alioꝝ corporalē vel spiritualē. Mētiar vt licentius ꝑdant impij tyrāni vel heretici/ imo ꝛ cōfessionē reuelabo ne ꝑdant reliqui. Postremo licebit etiā sic parentes occidere in senectute ne langueāt diutius: sic occidere seipsum ad euitationē indigentie seruitutis vel stupri vl' in ꝯtumeliā dei: sic fuerit tēpus dum oīs qui interficiebat christianos/ arbitrabat se obsequiū ꝑstare deo Joā.xvi. ꝛc. ¶ Aduertitis aūt q̄ late pateat hec ruina si cuilibet non s̄m leges viuere/ sed de lege iudicare licuerit/ contra illud decretū vulgatū: Eius est interpretari cui⁹ est condere legē. Et illud Aug⁹ de vera religione dist.iiij. ca. In ipsis tēporalib⁹ legib⁹ vbi dicit ꝙ dū institute sunt leges: non licebit etiā iudici de eis iudicare: sed s̄m ipsas: vnde fatemur sensum legis nō verba facere sensum literalē: sed de sensu periti diffiniūt/ nō quilibet ꝓ seipso. Deniqꝫ cū ex solo sensu literali scp̄ture sumit efficax argumentū solidū: si literalis sensus scp̄ture in aliquo falsus diceret ꝛc.

V ¶ Tandē reprobet assertio nona: q̄ in schedula min⁹ dānata est: rigide i casu societatis iuramēti heretica est/ sacrilega est/ ꝑniciosissima est. Primo quidē qꝛ periuriū s̄m genus suū (si Thome credit) graui⁹ est homicidio: qm̄ est imediati⁹ ꝯtra deū ꝛ ꝯtra ꝑceptū prime tabule. Cedit insup in subuersionē grauiorē tot⁹ reipublice dū vinculū ei⁹ qđ est iuramentū/ rumpit ꝛ dissoluit vnde iuramentū est oīs ꝯtrouersie finis s̄m apl'm. Porro si ꝑdet deus oēs q̄ loquunt mēdaciū: ita ꝙ nulla adiectione pōt licitū fieri/ q̄d de piurio censebimus iudicandū? Reger rō Augustini q̄re mendaciū nō recipit cōpensationē vt fieri licitū possit. Rursus exēplis sacre scp̄ture docemur.iiij. Regū

ꝛ Paral. in fine: ꝙ Sedechias cū toto populo iu-
deoꝝ ideo ꝑemptus est: q̄ꝛ non tenuerit pactū cum
idolatra Nabuchdo. seductus ꝑ sacerdotes dicen-
tes: ꝙ cū idolatra ꝑfido ꝛ tyrāno fedus initum nō
tenebat: ex quo erat sine fide. Exemplū aliud est de
Symeon ꝛ Leui: quib⁹ tam maledixit pater: q̄ꝛ fre-
gerant pactū cū sychimitis initū. Exemplū aliud
apud gentiles de Regulo ꝛ Fabricio ac mult̄ si-
milib⁹: de quib⁹ loquit̄ Cice. iij. de officijs. Notet̄
quid recitet tp̄e hannibalis de duobus remissis ꝑ
romanos. Exemplū de ꝑfidia carthagineñ. q̄ sub-
uertit eos: quib⁹ dictū est ꝑ quos de⁹ iurabit ꝛ vbi.
Exemplū de fide militū / de fide mercatoꝝ / de fide
Joānis regis francie: ꝛ alioꝝ quotidie sine nume-
ro / cōstat seruasse ꝛ hodie seruare ꝯfederationes ꝛ
vera iuramēta: nedū in ꝑiudicium tēporale sui vel
suoꝝ / sed etiā in ꝑiudiciū vite ꝓprie / quod est vlti-
mū ꝑiudicioꝝ temporaliū. Nota de lombardis.
Nota de lothoringis q̄ reducerent̄ captiui a suis
si fugerēt. Demū q̄rit̄ si ꝯfederatus de quo loq̄-
tur hec nona assertio / poterat seruare iuramentū
suū non occidēdo vel occidi faciēdo tyrannū illū
cū quo iuramentū ꝛ fedus habebat: ꝛ si sic teneba-
tur illud obseruare / cū non cederet in ꝑiudiciū ani-
me sue vel salutis eterne. Si vero non potuerit ob-
seruare / consequit̄. Primo ꝙ tenebat̄ de necessita-
te salutis tyrannū illū sibi ꝯfederatū vel occidere
vel occidi facere: quod improbatū est prius: q̄ꝛ nō
erat iudex eius vt supponitur: ꝛ q̄ꝛ iudex etiā obser-
uare fidē hosti debet. Sequit̄ ꝑterea ꝙ talis ꝑsen-
tiens illū esse tyrannū / dignū morte: cui nec seruā-
da fides erat ſm eū: iurauit in mēdacio ꝛ dolo ma-
lo. Unde literalisītellectus plan⁹ ꝛ grossus apud
oēs istius ꝑcepti: Non ꝑiurabis: ꝙ est omne iu-
ramentū deliberate ꝛ licite factū / tenendū est: etiā
vsq̄ ad ꝑiudiciū mortis tēporalis: qm̄ plus tenet̄
obseruare fidē suam q̄ est quedā integritas ꝛ virgi-
nitas anie / q̄̄ corpus ꝓpriū vl̄ alienū: ꝛ est ordo
x rectus charitatis. ¶ Promiseram⁹ inducere ra-
tiones cū autoritatib⁹ ꝛ historijs summabim⁹ illas
plures itaq̄ ꝯtinent̄ scđa scđe. q. v. et. q. viij. in Au-
gu. et Hierony. Plures in summa cōfessoꝝ super
his vocabulis bellū / homicidiū / insidie / periuriū.
Sanctus Thomas ad idē. ij. ij. q. lxiij. multis arti-
culis ꝛ questiōe de insidijs: ꝛ questione de iuramē-
to. Item. q. penul. scđi. Item li. ꝑ. c. vij. de regimie
principū ad regem Cypri: determināns hanc que-
stionē ex intētione / fundās se in hac autoritate pe-
tri Serui subditi estote in omni timore dn̄is non
tm̄ bonis ꝛ modestis / sed etiā discholis. Exēplifi-
cat de multis romanoꝝ imꝑatoribus sub quibus
christiani passi fuerunt sponte: licet eos potuissent
occidisse: vt patet de sacra legione thebeoꝝ Sar-
rebuⁿeñ. Insuꝑ qui ab alijs distorte vel truncate
allegat̄ / facit ꝓ dictis li. iij. c. xvi. vbi dicit ꝙ tyrā-
nus est q̄ vult ꝯtra leges domiari. Et li. viij. c. xix.
tradit ꝙ null⁹ quantūcūq̄ tyrān⁹ etiā notori⁹ ꝛ in-
tolerabilis / interficiēdus est ꝯtra iusiurandū: neq̄
per venenū. Exēplificat de dauid respectu Saul.
Et tandē dat consiliū simile sancti Thome. Sed
addi potest ꝙ per generale concilium possunt ty-
ranni iudicari vel deponi nō ꝓpria ꝑsumptione.
Est ad idē Alexander de halis diffuse tertia parte
summe suꝑ hoc precepto: Nō occides. Ad idē Au-
gu. li. de libero arbitrio: ꝛ scđa contra Faustū. Ad
idem li. de vitijs / tractatu de ira. c. xij. Ad idē leges
ciuiles. Exempla sunt in scriptura de Cayn scelera-
tissimo: de quo nō licuit alteri vt interficeret eum.
Itē de iudeis qui licet christū reputarent tyrannū
pessimū: noluerūt tn̄ interficere ꝓpria autoritate.
¶ Concludam⁹ tamē ex istis oībus veritatē scđe
partis ꝯclusionis nostre ꝑncipalis. s. ꝙ he nouem
assertiones rōnabiliter ꝛ catholice ꝓut in schedu-
la continent̄ / reprobate sunt ꝛ qualificate / imo ꝓfi-
teor cū reuerendissimo patre dn̄o cardinali came-
raceñ. ꝛ firmissime teneo ꝛ nullaten⁹ dubito ꝙ hec
doctrina est heretica ꝛc̄. et dānata ꝑ hoc conciliū
in ista: Quilibet tyrānus ꝛc̄. Nec suꝑ hoc oportet
me iudicio ꝯcilij tanq̄ sim dubius submittere: q̄ꝛ
crederē me peccare sentiēdo de fide certissima rem
incertā. Habent ecce criminatores qđ intendūt:
me confidentē quod opponūt ꝛc̄. Elicit̄ ex his ꝙ
nullus a cōmissione circa materiā fidei repellēd⁹
est tanq̄ suspectus: si dixerit hanc esse fidem suam
queādmodū fecit idem reuerēdissimus pater dn̄s
cardinalis cameraceñ. preceptor meus clarissim⁹
ad requestā serenissimi regis romanoꝝ. Sic ꝛ pre-
fulgidū decus canonistarū ꝛ flos grātissimus do-
minus cardinalis floreñ. confestim vt al's me ꝑsen-
te legit has assertiones admiratus. Et potuerunt
inquit vix inueniri defensores quin mox fuerit ali-
qui ꝯtradictores adeo sibi manifestus error vide-
bat̄. ¶ Sequit̄ tandē iuramentū fuisse licitum de
repugnando talibus erroribus.

¶ Tertia pars ꝯclusionis principalis.

Demonstratis itaq̄ duabus primis par- y
tibus nostre ꝯclusionis ita vt nō sit reli-
ctus dubitationis scrupulus apud illos
qui nolūt fieri imprudētes / sed intelligētes que sit
voluntas dei. Nā ꝛ ratio euidens ꝛ autoritas con-
uincens ꝛ hoc sacrū concilium determināns multi-
pliciter hoc credere tradunt ꝛ impellūt ꝛc̄. Expedi-
amus nos breuiori sermone de partibus reliquis
duabus. Dicit tertia pars ꝙ he nouē assertiones
potuerūt per doctores ꝛ ordinarios locoꝝ doctri-
naliter ac iudicialiter condēnari. ¶ Stabiliam⁹
hoc quadrupliciter. Primitus in iure diuino / spe-
ctat itaq̄ ad prelatos etiā inferiores pascere gre-
gem pabulo doctrine Joan. x. Bonus pastor ꝛc̄.
et Matth. vlti. Docete oēs gentes ꝛc̄. Esa. lviij.
Clama ne cesses. Hiere. xxiij. Ue pastoribus ꝛc̄.
Ezech. xxxiiij. Ue pastoribus israel. Et. xxij. si spe-
culator vidit ꝛc̄. Et simile eiusdē. iij. Si dicente me
ad impium. Treno. ij. Prophete tui viderunt ꝛc̄.
Deut. xiij. et. xvi. Contra hereticos. j. Timo. iiij.
ad Titū. iij. ad Gal. ij. v. et. vi. Item Actuū. xx. at-
tendite vobis ꝛ vniuerso gregi ꝛc̄. Ex quibus om-
nibus fundatum est in scriptura sacra ꝙ docto-
res ꝛ ꝑlati possint ꝛ debent populū subditū in do-
ctrina sana pascere / ꝛ ne errent ꝓuidere. Stabilia-
mus secūdo partē eādem ex iure naturali ꝛ positi-
uo. Ex naturali quidē quo pater debet erudire filii

dō/sapiens insipientes docere/videns cecos duce
re: Caput in mēbra influere sensum: ꝛ ita de reliq̄s
similitudinibus naturalib⁹. Ex positiuis ꝟo iuribus
indicat: extra de hered. c. ad abolēdā: ꝛ. c. excōica-
mus: ꝛ. c. sicut: ꝛ extra de simo. ꝫ bel̄y. et. lxxxiij. di.
ca. nil illo pastore ꝛc. Stabiliamus tertio partem
hanc ꝛ approbationē hui⁹ sacri ꝯcilij ꝑ practicam
eius. Collaudant eni ꝯdemnatiōes factas ꝯtra er-
rores Wikleff ꝑ vniuersitates oxonieñ. ꝛ pragen. ꝛ
ꝑ ordinarios eorūdē locoꝝ: quas velut temerarias
ꝛ iniquas reprobare debuerat si nequaq̄ eum con
demnatio talis licuisset. Inducerent similia plu-
ra de p̄orib⁹ ꝯcilijs tam gñalibus q̄ ꝓuincialib⁹
etiam ante Nicenū ꝯciliū ꝛc. Stabiliam⁹ deniq̄
quarto ꝑtem eādem ex ꝯsuetudine laudabili in di-
uersis diocesibus/p̄sertim in ꝑrbysieñ. Illic enim
damnati sunt articuli ꝛ damnāt quotidie ꝑ docto
res sacre scripture ꝛ ꝑ epos: ꝛ iurāt baccalaurij pu-
us q̄ legant sententias in manu cancellarij ꝑrby-
sieñ. ꝙ si q̄d audierint dici in fauorē articuloꝝ ꝑrby
sieñ. ꝯdemnatoꝝ reuelabūt infra octo dies epo vel
cancellario ꝑrbysieñ. q̄ erunt ꝓ tempe. Scripsit et
hoc idem sacre theologie facultas in ꝑrbysi. vni-
uersitate in tractatu quē misit ad Clementē septi-
mū/soluens rōnes vel allegationes in oppositum
sumptas ex iuribus male intellectis. Cuius facul-
tatis autoritas maior est in hac ꝑte/q̄ vni⁹ glossa-
toꝝ: q: decreta sunt dicta doctoꝝ scōꝝ theologo-
rum: que melius intelligi possunt a theologis/q̄
solis iuristis: sicut architecta iudicat de ceteris.

Z ¶ Concedimus tñ ꝙ nulli inferiores ad papā vel
ad gñale ꝯcilium faciunt determinatiōes in fide q̄
ligent gñalr oēs christianos/vt p̄cise sunt talium:
p̄terea dicunt inferiores p̄lati cās fidei magis vē-
tilare q̄ terminare: q: reseruat autoritas supiori/
q̄ potestatē habet vniuersalē diffiniendi ꝛ obligā-
di. Q̄, si dicat q: p̄lati inferiores ꝛ inq̄sitores quā
doq̄ sunt ignari sacraꝝ lraruꝫ: sicut arguit Ockā
plane: ita fuerunt q̄nq̄ summi pontifices: ꝓpterea
ꝯcedimus p̄latos inferiores non debere q̄stiones
fidei iudicialr decidere/nisi ꝯcurrentibus istis cau
sis. Prima/ꝙ scādalū fuit ortū ex aliq̄bus asserti-
nibus in sua diocesi: q: de his que foris sunt nihil
ad eos/nisi forte req̄siti sint in fidei subsidium. Se
cunda/ꝙ assertiones tales sunt q̄ sine piculo non
p̄nt diu admitti vel tolerari: nec eoꝝ falsitas igno
rari seu dubitari. Tertio/dum habet sufficiēs co-
pia doctoꝝ in sacris lris/ꝛ holm scientiā discerne
re si tales assertiones sunt explicite ꝯtra fidem ꝛ ꝑ
sacram scripturam reprobate in sententia vel affe-
ctu. Possunt itaq̄/immo ꝛ debent p̄lati ꝛ docto-
res scire multa esse ꝯtra fidem explicitā/qualia po
pulus nescit nisi implicite. Unde regularit nec pa-
pa nec gñale ꝯciliū debet facere determinationes
fidei/nisi ꝯcurrant he tres cause: ꝙ si dicitur prela
tos ꝛ doctores posse facere de aliq̄bus assertioni-
bus declaratiōes q̄ sunt ꝯtra fidem: non tamē p̄nt
determinare. Hoc nihil est: q: papa vel gñale con
cilium determinando de fide seclusa reuelatione
speciali/nō facit aliud nisi declarare talia esse de
fide/nisi cum penaꝝ adiectione. Deniq̄ nō potest
allegare contra p̄latos vel doctores si p̄us dam-
nent assertiones doctrinalr ꝛ iudicialr q̄ euocent
ꝛ damnent assertores. Exemplū multiplex de nu-
mismate falso/ꝛ de morbo canceris ꝛ similibus.
Hoc insuper practicatū est in hoc sacro ꝯcilio de
erroribus Wikleff: ꝛ de isto/quilibet tyrann⁹ ꝛc.
Et in alijs ꝯcilijs/ꝛ de heresibus ꝛ apocryphis do
gmatibus sine actione damnatis. Est eni p̄us dā-
nare hereses/q̄ damnari possint errantes: ꝓpter-
ea ꝑuersissimus ac ꝑniciosissimus est: non q̄dem or
do iuris/sed illius ꝯfusio/nolle quomodolibet tra
ctare p̄us de interesse fidei/q̄ discussum vel decis
sum fuerit de interesse ꝑsonali. Et hic locum hab3
dictū christi Mat. xv. Irritum fecistis mandatum
dei ꝓpter traditiones vestras. Nunquid non est
iudicium sufficienter fundatum/ vbi error nun-
ciatus est: reus promotor accusans/ iudex dam-
nans. Aduertant p̄lati ea q̄ sequerent incōuenien-
tia/si passim ac libere aliqui p̄dicarent q̄cquid vel-
lent. Neq̄ possent corrigi/nisi referendo causas ad
sedem apl̄icam: vbi plerunq̄ pauci sunt theologi
nisi forte tales qui possunt esse rei ꝛ pars. Audēter
non arroganter affirmo ꝙ in damnationē nouem
assertionū plures fuerunt magistri in theologia ac
licētiati absq̄ baccalaurijs formatis ꝛ alijs/q̄ sūt
in hoc sacro ꝯcilio: ꝛ tribus mensibus durauit eo-
rum deliberatio/q̄ fiebat publice ꝛ libere/ ꝓtestan
do ꝙ solum ad extirpationem erroꝝ sicut sua pro
fessio req̄rit/intendebant. Propterea non euoca-
ta est facultas decretoꝝ tota/sicut theologi oēs vo
cati sunt: q: de solo fidei interesse q̄rebat. Addo ꝙ
nullus vnq̄ inuentus est me sciente/qui auderet di
cere/ꝙ assertiones iste ꝛ similes essent vere: q̄uis
aliqui diuerticula ꝯfingerent/ne r̄nderent ad rem
istam. Rursus executio facta est non ꝑ vnum aut ꝑ
duos/sed per sedecim magistros ad hoc iudicial̄r
ter deputatos.

S Uperest declaranda quarta ꝑs ꝛ vltima z
dicens/ꝙ he assertiones nouem sunt ꝑ h̄
sacrum ꝯciliū vel ꝑ sedem apl̄icam de ne-
cessitate salutis reprobande: ꝛ hoc ꝟe vel interp̄ta
tiue. Redditur hec pars ꝑspicua tam ex p̄orib⁹ re-
probationib⁹/q̄ ex ꝓbationibus ꝑtis p̄cedentis/
vi3 ex iure diuino/ex iure naturali ꝛ hūano. Non
enim minus immo amplius ꝯcilium gñale obliga
tur vigilanter intendere ad extirpationē errorum
ꝛ emendationem errantium/q̄ p̄lati inferiores vel
etiam ipsi seculares p̄ncipes/qui qualr obligant/
notum est ex prioribus ꝛ scientibus legem loquor
Deinde patet eadem pars ex verbis huius sacri
concilij positis in ꝯdemnationē huius assertionis
Quilibet tyrannus ꝛc. vbi sic dicitur: Precipua
sollicitudine volens sacrosancta synod⁹ ad extir-
pationem errorum in diuersis mundi partibus in
ualescentium procedere/ sicut tenetur et ad hoc
collecta est. Nuper accepit ꝛc. deniq̄ sumitur ꝓ
batio partis huius ex notorietate multiplicis
scandali quod verisimiliter tolli non potest nisi ꝑ
determinationem huius sacri concilij. Scanda-
lum vnum est inter prelatos etiam eiusdem re-
gni pluribus diffinientibus vnam/ alijs murmu-

rantibus ⁊ ꝟtualr reprobantib⁹ dicēdo/ꝙ de opi-
nione fidem facere volunt: ꝙ snīe parrhysi⁹ late ꝑ
regem ⁊ vniuersitatē approbate/ac ꝑ regnū acce-
pte/sunt iniq̄ ꝓdīe dicebaꝭ in publico. Reuera bñ
dixit aplꝰs de heresi/ꝙ ipa sicut cancer serpit: quo
niam ex vna iam cento exorte sunt: ita ꝙ sanguis
sanguinē tangit. Scandalū aliud est inter docto-
res ⁊ scholasticos aliquos sicut patꝫ/ꝗuis nō ex-
ꝑsse reprobent snīas istas: sed ꝓfecto seducunt se
diffamāt se: nec iuramentū custodiunt. Scandalū
aliud est ⁊ fuit multiplex ⁊ horrendum inter secula
res. Sed vę ꝑ quos: qꝛ non ꝑ fidei defensores/ne-
qꝫ ꝑ heresum reprobatores: viderint ipsi qui fece
runt ⁊ faciunt ope ⁊ ꝯsilio vnde scandalū tale ve-
nit: quia ꝓfecto non datū fuit/sed acceptū. Est eñ
pax multa diligentibus legē dñi: ⁊ non est illis scā
dalum. Ego fidenter ꝓ me respondeo/ꝙ nec tā po
tens sum ꝙ possim oꝑari destructionē talem toti-
us cōmunitatis aut regni. Nec tam ꝑuersus ⁊ ne-
quam vt hoc vellem deo ꝓpicio: ⁊ ad veritatem ꝑ-
scrutandam esset vigilantius attendendū ꝙ impor
tent voces tales vt occurreret destructionis peri-
culo/si tale sit ⁊ vnde sit hec percussio: est inqui-
unt in destructionē cōmunitatis totalr ⁊c. Dicere
habꝫ ōis bonus ciuis: ecce si ꝓpter me tempestas
hec orta est: mittite me in mare ⁊c. Sed reprimo:

¶ Cum hec ita se habeant de tantis scandalis/dñi
sacrum hoc generale ꝯcilium potest occurrere/et
opem ferre si dissimulet/si ꝓcrastinet/si in ꝑsonarꝫ
acceptionem velit habere fidem iesu christi. Non-
ne iudicabiꝭ in se ⁊ in suis membris rep̄hensibile?
Nonne de reatu apud deum ⁊ hoīes argueꝭ: cur
ita? qꝛ vnico sententie diffinitiue ꝟbo tātis malis
occurrere potest devios ad se reducere ⁊ errantes
reuocare. Quod quanti meriti sit/iacobus osten-
dit. Dicunt itaqꝫ oēs diffinite/ꝓhibemus recte ꝙ
non perhibitis. Faciunt pro hac parte dicta scͥptu-
re ⁊ sanctorꝫ: extra de here. c. ij. Qui alios cum po-
test ⁊c. xxiij. q. iiij. c. ita plane. lxxxiij. dist. c. error cui
non resistiꝭ/approbaꝭ: extra de homici. c. sicut di-
gnū. Qui potuit hoīem liberare ⁊c. Math. xviij.
de tollendis scandalis ⁊ membris nocentibus in
corpore mystico: ac de illa lege: dic ecclesie: ꝙ si ec-
clesiam non audierit/sit tibi sicut ethnicus ⁊ publi
canus: debꝫ etiam ibi loqui sic vt audiaꝭ: ⁊. i. Pet.
iij. parati semꝑ ad satisfactionē omni poscenti ⁊c.
Obsecro/peto ⁊ obtestor ꝑ matrē olim bene viuen
tium charitatē: ꝑ illam sine qua deo nemo placere
potest neqꝫ saluari: fidem. s. catholicam: ꝑ beatam
deniqꝫ felicitatis spem. Nolite fieri (sicut monet a-
postolus) imprudentes/sꝫ intelligentes que sit vo-
luntas dei. ¶ Constat aūt q̄rtum est ad p̄senā dice
re talis intelligentia in quatuor ꝯsyderationibus
in quibus mox finis erit. Protestor nihilominus
solenniter ⁊ supposito ꝙ mihi non p̄iudicet mode
stia mea/quam hactenus tenui coram dñis ꝯmis-
sariis/⁊ hic nolendo quicq̄ dicere ⁊ respōdere cir-
ca materiam harꝫ. ix. assertionū p̄ter id quod ad re
probationē earum theologicam spectat/⁊ ad apti
onem theologicā materiā p̄dicando: ꝙ altera ꝑs
similiter se habeat: aut si ꝯtigerit ꝙ fiat descensus
ad ꝑsonalia qualiacunqꝫ tangentia vel christianis-
simum regem frācie/cuius legatione fungor: vel sa
cram theologie facultatē: aut illam cuius pars est
vniuersitatē parrhysien. aut ꝑsonam meā in fama
doctrina vel aliter deꝭ ⁊ pateat mihi legitime de-
fensionis ⁊ r̄nsionis locus. Sic spero firmiter in
domino ꝙ potētissima ꝟitas vincet: ⁊ fides in qua
est mundi victoria. Habet ꝟitas filr ⁊ iusticia dicē-
te Augu. quandā lucē suam: que velut orbiculari-
ter se diffundit/⁊ terminaꝭ ad vmbram: a qua luce
dum quis refugit/excecaꝭ: ⁊ magis ac magis in te
nebrosa dimergiꝭ. ¶ Intelligamus igiꝭ q̄ sit vo-
luntas dei sub ꝯsyderatiōib⁹ paucissimis. ¶ In-
telligere ꝯuenit ꝙ hereticus (sicut dicit Aug. in de
vtilitate credendi: ⁊ habeꝭ. xxiiij. q. iij.) qui alicui⁹
tꝑalis cōmodi ⁊ maxime glorie principatusqꝫ sui
gratia falsas ac nouas opiniones vel gignit vel se
quitur. Ecce qd̄ d̄r: Et nedum assentiens: quoniā
dubius in fide/infidelis est: dum videlꝫ dubitat in
eis que explicita ⁊ certa fide tenetur credere/profi
teri vel docere rōne sui status/scientie vel gradus:
propterea dixi/me non dubitare. ¶ Intelligere
ꝯuenit ꝙ heresis sola non facit de per se hereticū
nisi dum cōiungitur deprauatio pertinax ipsius
voluntatis: iuxta illud Augu. Errare potero/here
ticus non ero: ⁊ hic locum habet ꝓtestatio ac sub-
missio ꝯditionalis que pertinaciam excludit. Hoc
verꝫ est in dubiis: sed incertis illa inquinat potius
q̄ saluat: ⁊ est duplex iniq̄tas ⁊c. patet in hereticis
dicētibus/se fidem catholicam semꝑ velle profite-
ri. ¶ Intelligere cōuenit ꝙ ille censendus est per-
tinax/qui non dimittit errorem suū/nec querit cau
ta sollicitudine veritatē: vel quesite ⁊ docte nō obe
dit: cuius ꝑtinacie multa sunt signa/sicut enume-
rat Ockam p̄ma parte dialogorꝫ li. iiij. ponit decē
⁊ nouem signa. Ego redigo ad duodecim. Inter q̄
illud est p̄cipuum ⁊ pessimum/dum error defendiꝭ
verbis ⁊ factis/minis ⁊ terroribus/cautelis ⁊ am-
bagibus. Aliud signū est in eis q̄ ꝯsentiunt errāti-
bus: sicut dicitur ad Roma. i. quanto amplius qui
errores vel errantes defendere satagūt malis mo-
dis. ¶ Intelligere postremo cōuenit/ꝙ non licet
homines ea nescire que spectant ad officium pro-
prium: sicut oportet iudices cognoscere ea de qui-
bus iudicare habent: vt de homicidiis/furtis ⁊ si-
milibus. Similiter oportet p̄latos ⁊ doctores sci-
re nedum implicite/sed etiam explicite veritatē no
stre legis/tam in speculatiuis q̄ imaginabilibus q̄
necessarie sunt ⁊ vtiles ad docendum ⁊ arguendū/
ad corripiendū/ad erudiendū in iusticia/sicut di-
cit aplꝰs: vt ꝑfectus sit homo dei ad opus bonū
instructus. Nihil aūt magis scire cōuenit in popu
lo christiano ⁊ in omni republica/q̄ ꝙ seruanda
sunt pacta seu iuramenta ad deum ⁊ ꝓximū: ⁊ quo
modo non inferenda sit iniuria proximo: p̄sertim
in re sibi charissima/que est vita corporalis ⁊ spiri
tualis. s. anime: neqꝫ occidatur a non vero iudice
suo: neqꝫ impediatur per subitam mortem eterna
salus sua. Q, deniqꝫ non vsurpet quibus non est
ꝯcessa sibi potestatē: neqꝫ velit esse iudex testis et
ꝑs: ⁊ sibi ius dicere: quod nefas est: ⁊ ita de sīb⁹ p̄

ceptis moralib⁹ ꝛc. ¶ Hoc attēdentes nolite fieri
imprudētes/sed intelligētes q̄ sit voluntas dei: ꝛ si
cut corde creditis ad iusticiā/sic corēs ꝛ ꝯstans ve-
stra sit oris ꝯfessio ad salutē: q̄tinus q̄ ꝓbati sunt/
manifesti fiant. Et pax dei q̄ exuperat oēm sensum
custodiat corda vestra/ꝛ intelligētias vestras i chri
sto iesu dn̄o nostro/qui est deus benedictus in se-
cula: Amen.

Assertiones contente in

ꝓpositione defuncti mgr̄i Joānis parui/ꝛ forma
ꝯdemnationis earūdem que facta fuit per episco-
pum Parrhysieñ.

A Licitū ē vnicuiqꝫ subdito absqꝫ quo
cunqꝫ p̄cepto vł mandato s̄m leges
naturalem/moralem ꝛ diuinalē oc-
cidere vel occidi facere quēlibet tyrā
num: qui p cupiditatē/fraudem/sor
tilegium/vel malum ingeniū/machi
natur ꝯtra salutē corpalem regis sui ꝛ supioriū ol-
um ꝓ auferendo sibi suam nobilissimā ꝛ altissimā
dn̄ationē. Nedum licitū/sed honorabile ꝛ merito
rium: maxime qn̄ est potentie tante/q̄ iusticia non
potest bono modo fieri p supm̄ū. Erronea in fide
ꝛ in moribus multiplr̄ scandalosa. ¶ Leges natu
ralis/moralis ꝛ diuina autorisant vnūquēqꝫ subdi
tum de occidendo vel occidi faciendo dictum ty-
rannū. Erronea in fide ꝛ moribus ac legibus na-
turali/morali ꝛ diuine iniuriosa. ¶ Licitum ē vni
cuiqꝫ subdito honorabile ꝛ meritoriū occidere vł
occidi facere sup̄ noīatum tyrannū/ꝓditorē ꝛ infi-
delem suo regi ꝛ supmo dn̄o/p explorationes ꝛ insi
dias. Et ꝓpria mors qua debent mori tyranni/oc
cidere.s. eos villane.i. sine diffidatione: p optimas
cautelas/explorationes ꝛ insidias: ꝛ est licitum dis
simulare ꝛ silere voluntatē suam de sic faciendo.
Falsa/erronea ꝛ scandalosa. ¶ Jus est rō ꝛ eq̄tas
q̄ omnis tyrann⁹ occidaṫ villane/p explorationes
ꝛ insidias: ꝛ est ꝓpria mors qua debēt mori tyran-
ni ꝛ infideles: occidere.s. eos villane p bonas caute
las/explorationes ꝛ insidias. Erronea/crudelis et
impia. ¶ Ille qui occidit vel occidi facit tyrannū
supra noīatum modis predictis/non debet de ali
quo rep̄hendi: ꝛ rex non debet solum esse ꝯtentus/
sed debet habere factum acceptabile/ꝛ autorizare
q̄ntum opus vel necessitas esset. Erronea in fide ꝛ
moribus ac regie dn̄ationi iniuriosa ¶ Rex debꝫ
p̄miare vel remunerare illum qui occidit modo q̄
dictus est/vel occidi facit tyrannū supra noīatum
in tribus rebus.s. in opibus/honoribus ꝛ diuitijs
exemplo remunerationū factaꝝ scō Michaeli ar
changelo/ꝓ expulsione luciferi a regno paradisi
ꝛ nobili homini Phinees ꝓ occisione ducis Zā-
bri. Erronea in fide ꝛ moribus scandalosa/ac regie
dn̄ationi iniuriosa ¶ Rex debet plus amare q̄ ꝓ
us illum q̄ occidit vel occidi facit tyrannū sup̄ no-
minatum modis supradictis: ꝛ debet facere p̄dica
ri suam fidem ꝛ bonā fidelitatem suā p regnū suū:
ꝛ extra facere publicari p lr̄as in modū ep̄le ꝛ alr̄.
Erronea in fide ꝛ moribus scandalosa ac regie do
minationi iniuriosa. ¶ Litera occidit/spūs aūt vi
uificat: hoc est dicere/q̄ semp sensum literalem ser
uare in sacra scriptura/est occidere animā suam.
Expositio distorta ꝛ erronea. Jn casu societatis
iuramenti ꝓmissionis seu ꝯfederationis factaruꝫ
ab vno milite ad alteꝝ quocūqꝫ modo illud fiat aut
fieri possit. Si ꝯtingat q̄ illud vertaṫ in p̄iudicium
vnius ꝓmittentiū ad ꝯfederationē sponse sue/aut
suorum liberoꝝ/ip̄e de nullo teneṫ eas obseruare:
hoc ꝓbaṫ ex ordine charitatis quo quilibet teneṫ
seip̄m plus diligere/vxorem ꝛ liberos. Falsa/erro
nea/seditiosa ꝛ ad piuria viam p̄bens. ¶ Pro de- B
claratione p̄me assertionis placeat attēdere q̄ cuꝫ
bonum ꝛ similr̄ veꝝ sint ex oībus circūstantijs/vt
dt Ambro. si deficit vna circūstantia/ꝓpositio vni
uersalis reddiṫ falsa. Requirunṫ aūt multe circū-
stantie si p̄dicta ꝓpositio debeat reddi vera. Pri-
ma circūstantia req̄ritur ad verificationē eius/q̄ il
le de quo loquitur/sit notorie tyrannus talis sicut
describiṫ/ꝛ hoc notorietate iuris vel facti: alioq̄n
quilibet fingere posset de quolibet q̄ esset tyrann⁹
Ubi noteṫ quid sit notoriū iuris: q: si reus ꝯfiteṫ i
iudicio/vel ꝓferṫ sententiā ꝯtra eum. Et quid ē no
toriū facti: quod.s. nulla potest excusatōe negari: q:
sic semp euenit ex talibus argumentis. Unde non
est ꝓcedendū ad certā mortē ex incertis ꝛ leuibus
ꝯiecturis vel suspicatōibus nō ꝓbatis. Jtem req̄-
ritur q̄ sit notoriū talem de quo loquiṫ non posse
comp̄mi p supiorem suum: ꝛ hoc notorietate iuris
vel facti/vt p̄us: alioq̄n quilibet possit fingere vt p̄
us: ꝛ ita periret oīs politia ꝛ dn̄atōis autoritas/et
in regno ꝛ in ciuitate/ꝛ generalr̄ in omni societate
Jtem req̄riṫ q̄ non sit ꝓbabile talē de quo loquiṫ
posse occidi p alium eque bene: alioq̄n mille ꝛ mil-
le deberēt ꝯcurrere ad occisionē vnius tyranni si-
ne lege ꝛ ordine: ex quo ponit assertio cum suis co
rollarijs: q̄ a quolibet debet talis tyrannus occi-
di. Jtem req̄riṫ q̄ non sit ꝓbabile q̄ expediat tole
rare talem tyrannū ne deterior exitus ꝓueniat: ali
oquin periret ꝯsilium christi de non eradicādis zi-
zanijs. Jtem requiriṫ q̄ non sit ꝓbabile talem ty-
rannū esse facilr̄ corrigibilē: vel q̄ possit aliter cō-
p̄mi cum facilitate maiori: alioquin non dareṫ lo-
cus correctiōi ꝛ timori dn̄i. Jtem requiriṫ q̄ nō fi-
at occisio talis tyranni insidiose ꝛ subito cū certo
detrimēto aīe sue vbi potest aliter fieri: put req̄riṫ
vtilitas reipublice ꝛ aīe salus: qm̄ in h̄ fundaṫ de-
cretalis/ꝓ humani: de ꝯsāguis. Jtem req̄riṫ q̄ ad
occisionē talis tyranni nō assumanṫ media de se
mala: vt sunt ficte ꝯfederationes/immo execratio-
nes ꝛ falsa iuramēta ꝛ mēdacia: qm̄ non sunt faciē
da mala vt eueniant bona s̄m ap̄lm. Et q: simula
ta equitas nō est equitas/sed duplex iniquitas: q:
iniq̄tas ꝛ simulatio. Pro hac est illud: Nō iustū est
iuste exeq̄ris. Jtem req̄riṫ ꝯformiter ad p̄cedentia
circūstantia q̄ bono animo fiat hec occisio/nō ex
vindicta vel rancore vel ambitione/sed intuitu le-
gis diuine ꝛ ciuilis: ac ꝓ rei cōis vtilitate cum oīb⁹
circūstātijs alijs moralib⁹ qn̄ ꝛ vbi oportet. Rō ē
sicut ad p̄cedentē: vn̄ nō debꝫ occidi p sacerdotē in
loco sacro ꝛc. ¶ Sꝫ quare nō opposite sūt ꝯditio
nes p̄misse ad assertionē illā: Rn̄deṫ q̄ subsūptio ī

minori habuit instãtias p q̃libet circũstãtia requisita in morte dñi aureliañ. Immo etiã si p̃dicte conditiones omnes ɔcurrerent/q̃.s. aliq̃s notorie esset tyrannus ꝛ incorrigibilis p supiorẽ ꝛ intolerabilis p subditos. Nihilominꝰ sctũs Tho. in suo de regimine p̃ncipũ/ad regẽ cypri mgr̃ Nicolaꝰ oresineñ. translatione sua circa pucipiũ q̃nti politicorum: ꝛ aliorum plures dicunt ꝛ deducunt ex intẽtione q̃ talis tyrannꝰ magis est iudicio dei reseruandus/q̃ p priuatã autoritatẽ vel seditionẽ occidendus: videant eoꝝ rñsiones. Constat aũt q̃ in hac pte magis credendũ est catholicis doctoribus/q̃ philosophis infidelibus/si forsitan aliter sentiunt in factis vel in scriptis: quẽadmodum iudicabunt esse opus fortitudinis semetip̃m occidere: ꝛ multa similia que lex christiana ɔdemnat. Attendatur q̃ vltra predictos errores sunt alij plures istorum occasione seminati plus q̃ sexaginta: quoꝝ reprobatio non est iudicialiter facta/ sed doctrinaliter annotata ꝛc.

Sequitur casus breuis

sententie late prhysiꝰ ɔtra ppositionẽ mgr̃i Joannes parui/quam intitulauit iustificationem ducis Burgundie ꝛc.

C Resuppositis circumstantijs mortis improuise Ludouici ducis aureliañ. fratris vnici regis frãcie ꝛ ɔfederatiõibus cũ eo p Joannẽ ducẽ Burgũdie iuratis ꝛ alijs que sunt notoria in facto pponere publice ꝛ asserere ac defendere q̃ hec mors fuit iuste facta: ꝛ p bono regis ꝛ regni frãcie: ꝛ q̃ eaꝝ rex debebat habere gratã ꝛ laudatã ac remuneratione dignã/est scãdalose ac pniciosissime errare in fide ꝛ moribus: ꝛ specialiter ɔtra hec duo p̃cepta: Non occides. s. absq̃ autoritate iudiciaria. Et illud: Non piurabis: vbi oẽ iuramentũ iubet obseruari/q̃d non vergit in detrimentũ anime. Et ɔtra illud Exodi. xxi. Si q̃s p industriam occiderit pximũ suum ꝛ p insidias/ab altari meo euelles eum vt moriat. Et ɔtra illud. xxiij q. v. c. non occides. Q̃d sumit ab Augu. li. de ciui. dei: vbi d̃r: His igit exceptis quos vel lex iusta generalr̃ vel spũssctũs iusticie deus spẽalr̃ iubet occidi: quisq̃s hoĩm vel seip̃m vel quẽlibet, occiderit/ homicidij crimine innectit. Et. xxiij. q. viij. c. quicũq̃: quod sumit ab eodẽ Augu. eodem libro/vbi d̃r: Qui sine publica aliqua administratione maleficum/furem/sacrilegũ/adulteꝝ ꝛ piurum/vel quẽlibet criminosum interfecerit aut trucidauerit vel membris debilitauerit/velut homicida iudicabit ꝛ tanto acrius quãto non sibi a deo ɔcessam potestatẽ abusiue vsurpare non timuit. Est deniq̃ contra rõnem ɔdendi decretalẽ illã/p humani: de homicidio li. vi. editã in ɔcilio Lugduñ. vbi ɔtra interfectores p assisinos ponit pena excõicatiõis ꝛ depositiõis/a dignitate/honore/ordine ꝛ bñficio ip̃o facto. Et q̃ quicunq̃ talis fuerit/a toto christiano populo pperuo diffidatus est: sic q̃ postq̃ p habilibus ɔstiterit argumentis aliquod scelus tam execrabile commisisse/nullatenus alia excõicationis vel depositiõis vel diffidationis aduersus eum sententia requirit. ¶ Seq̃tur ɔclusio quam ep̃us parrhysieñ. misit nõnullis doctoribus ꝛ magistris in theologia alme vniuersitatis Parrhysieñ. cum suis reprobatiõibus in die veneris septima decembris/anni. M. cccc. xiij. ad reddendũ deliberationem suã in die mercurij. xiij. sequẽtibꝰ in forma q̃ sequit ꝛc. Ex pte dñi ep̃i parrhysieñ. ꝛ inq̃sitoris ꝛ concilij fidei solennissime ɔgregati/magistri reuerendi mittit vobis schedula ɔtinens assertiones aliquas cum suis reprobatiõibus. Quare requirimus vos sub penis iuris/vt detis deliberationem vestram publice in scriptis vel verbotenꝰ. Si huiusmodi assertiones ex q̃bus ortum est notorie scãdalum/sicut notet ɔcilium fidei: sint erronee ꝛ taliter ɔdemnande/vt ɔsequenter pcedere valeamus: sicut ordo iuris postulat: ꝛ hoc infra diem mercurij. xiij. huius mẽsis decembris ꝛc. Quilibet tyrannus potest ꝛ debet licite ꝛ meritorie occidi a quocunq̃ suo vasallo aut subdito: ꝛ p quẽcunq̃ modũ maxime p insidias ꝛ p blanditias: non obstante quocunq̃ iuramento aut confederatione facta apud eum: non expectando sententiam aut mandatũ iudicis cuiuscunq̃.

Sequitur reprobatio huius ɔclusionis in forma.

Ec assertio sic generalr̃ posita ꝛ s̃m acceptionẽ huius vocabuli tyrannꝰ est error in nostra fide ꝛ doctrina bonoꝝ moꝝ: et est contra p̃ceptũ dei: Non occides: glo. ppria autoritate. Et ɔtra hoc q̃d d̃t dñs noster: Oẽs q̃ gladium acceperint: glo. ppa autoritate: gladio peribũt. Item hec assertio v̄git in subuersionẽ totius reipublice/ꝛ vniuscuiusq̃ regis aut p̃ncipis. Item dat viam ꝛ licentiã ad plura alia mala/ꝛ ad fraudes ꝛ violationes fidei ꝛ iuramẽti/ꝛ ad pditiões: ꝛ gñalr̃ ad oẽm inobedientiã subiecti ad dñm suũ: ꝛ ad oẽm infidelitatẽ ꝛ diffidentiã vniꝰ ad alteꝝ: ꝛ ɔsequenter ad eternam damnationẽ. Item ille qui affirmat obstinate talem errorem/ꝛ alios q̃ inde sequuntur/est hereticus: ꝛ tanq̃ hereticus debet puniri etiã post suam mortẽ. Notetur in decretis xxiij. q. v. ꝛc.

Sequitur tenor schedule

ex pte ep̃i parrhysieñ. ꝛ inq̃sitoris p̃fatis doctoribus ꝛ mgr̃is Anno p̃dicto die mercurij. vij. februarij transmisse.

Agistri reuerẽdi mittit vobis schedula ɔtinens assertiões aliquas extractas p deputatos ad h/ordiãtos p nos ex deliberatiõe ɔcilij fidei ex q̃ternis pñbꝰ ppositiõis mgr̃i Joãnis pui/quã ip̃e vocat iustificationẽ dñi Burgũdie: req̃rẽtes vos in fauore fidei vt die lune prima de mane ɔpareatis in camera nostra ep̃ali/ad dãdũ nobis salubre ɔsiliũ sup p̃dictꝭ assertõibꝰ an sint erronee ꝛ rõnabilr̃ ɔdẽnande: vt ɔsiter pcedere valeamus/sicut ordo iuris postulat ꝛc. ¶ Pretendunt aliqui defensores doctrine hereticalis nouẽ assertionẽ ɔdemnationẽ eaꝝ: quam directe non possunt p indirectũ impedire. Turba D

ret inquunt pacē sctām ⁊ diuisiones induceret illa
dānatio. Sed rńdet in oppositū pmo: qꝛ doctrina
hec radix est diuisionū/qua remanente non succi/
sa magis ac magis diuisiones pullulabunt. Se/
cundo quia doctrina hec pestifera tollit ⁊ eneruat
omnē pacis stabilitatē dum homicidia/insidias et
piuria fouet: sicut patet intuēti: pᷓsertim in nona vbi
dr/ꝙ nullus iurās tenet seruare iuramentū in suū
pᷓiudicium vxoris vel liberoꝝ. Tertia/quia materi/
am hāc iam in ꝯtradictiōe posita solēniter in hoc
sacro ꝯcilio non ꝯdēnare est eam patēter approba
re: iuxta illud canonis: Error cui non resistit/ap/
probatur. Attento ꝙ hec materia moralis sub p/
babilitate relinqui nō pōt: qꝛ sub pbabilitate non
sunt hoies occidendi: neqꝫ insidiandū est/neqꝫ per
iurandū. Quarto/qꝛ sic ꝯsueuerūt heretici postꝙ̄
effuderūt venenū suoꝝ erroꝝ dicere: Ecce si valea
mus ne turbem⁹ pacē: sicut patuit in arrio ⁊ fauto/
ribus ei⁹: sic in ppsito/qꝛ defensores aliq̄ hui⁹ do/
ctrine mortifere psequūt assidue vbis ⁊ factis im
pugnatores ei⁹: tam iudicialr in facto ꝑtense ap/
pellationis quam psequunt coram dño cardinali
de vrsinis quā extraiudicialr miris modis. Et at/
tendatur ꝙ nō potest dici iniuria maior vni chri/
stiano/pᷓsertim plato vel pᷓncipi vel pfessori seu cō
siliario pᷓncipum/ꝙ̄ ꝙ suscitabit diuisiones ⁊ guer
ras/si fidei materia discutiat atqꝫ terminetur. Illi
porro dicendi sunt seditiosi vel scandalosi/qui do/
ctrinas scandalosas seminant: nam q̄ iam pestife
re seminatas ⁊ nimis pbdolor adultas eradicare
ꝯtendunt/scientes ꝙ a speculatore silente pereun/
tium sanguis exquiritur. Deniqꝫ fidei veritas vbi
dicetur si in generali concilio subticēda censetur?
Nonne Grego. ait: Utilius nasci scandalum per/
mittitur/ꝙ̄ veritas deserat. Qualis tandem crude
lior impietas/ꝙ̄ errantibus in via morum nolle pe
titum tramitem ostendere vitatis. Alio modo q̄/
runt euasionem aliqui dicentes: ꝙ ille assertiones
possunt exponi rōnabiliter/addendo glossas ali/
quas: sicut exponunt ppositiones morales de sa/
cra scriptura: vt illa: maleficos non patieris viue/
re: que generalr intellecta esset falsa. Addunt p re/
gula/ꝙ nulla ppositio damnanda est que potest
trahi ad bonum sensum. Sed illa respōsio cuꝫ sua
additione pniciosissima est: ⁊ contra omnem eccle
siasticum ritum: quia sic fundabant se heretici: p/
ut vidimus in zvikleff ⁊ hus: qui dum vigebantur
confugiebant ad glossas. Unde ppositiones vni/
uersales de sacra pagina possunt ⁊ debent aliter
exponi ꝙ̄ ppositiones magistri Joannis parui.
Primo quia scriptura sacra exponit suas reglas
p semetipsas ſm diuersos passus scripture ⁊ iuxta
sacros doctores. Non sic aūt inuenitur ꝙ magi/
ster Joānes parui se exposuerit: immo potius op/
positum ꝯsyderando causas dicendi. Secundo/qꝛ
scripture sacre debetur talis reuerentia ꝙ non licet
eam esse falsam in aliquo sensu lrali. Non sic est de
ppositiōe pᷓdicti parui vel alterius doctoris ⁊c.

Declaratio verita/

tum que credende sunt de necessitate salutis/editū
per eundem dñm cācellariū parrhysieñ.

Declaratio com/
pendiosa que vitates sunt de
necessitate salutis credende:
que de sola pbabilitate tenē/
de: que de pietate fidei repu/
tande: ⁊ que sint impertinētes
iudicande: ⁊ hoc sub distinctione vel gradu sextu/
plici/qui ad quaternariū reducitur. Pro solutio/
ne dubitatiōis que nuper mouebat in sermone de
natiuitate btē vginis marie ꝯsyderatōe scōa.

Primus gradus verita/

tū credendaꝝ est canon toti⁹ scpture sacre ⁊ singu/
loꝝ q̄ in ea lraliter asserta sunt: sic vicꝫ ꝙ non stat
cum fide vt aliquis dissentiat ptinaciter alicui con
tento in eadem scriptura ad intellectū spūssancti:
qui est vere ⁊ proprie sensus literalis. Si allegatio
queritur/sufficit illud Matth. v. Amen quippe di
co vobis/donec transeat celum ⁊ terra/iota vnum
aut apex non pᷓteribit a lege donec oīa fiant. Se
quitur: Amen dico vobis/celum ⁊ terra transibūt/
verba aūt mea non transibunt. Constat autē ꝙ ca/
non biblie lex est dei p reuelationē habita: cuius
assertiones literales innitunt huic vnico literali
pᷓncipio: Omne reuelatuꝫ a deo est verum: ⁊ ꝙ scri
ptura sacra diuinitus est a deo reuelata: sic ꝙ in oī
sua parte est verbum dei quod transire non potest
Facit ad hoc distin. ix. decreti capitulis: Ego so/
lis: Si ad sacras: et quis nesciat.

¶ Secund⁹ grad⁹ vitatū ab eccl̄ia determinataꝝ
est: que ab indubitata relatione aploꝝ p successio/
nem ꝯtinuam deuenerunt. Est autē hec ecclesie au
toritas tanta vt diceret Augu. Euangelio nō cre
derem nisi me autoritas ecclesie compelleret: ꝙ̄ ꝙ̄
vicissim dici possit: ecclesie non crederē si non au
toritas sacre scripture impelleret. Et ita diuersis
respectibus autoritas vtraqꝫ mutua se confirmat.

¶ Attendendū tamen est ꝙ non omnia q̄ tradit
vel tolerat ecclesia publice legenda/sunt de neces/
sitate salutis credenda: sicut patebit ex q̄nto ⁊ se/
xto gradib⁹ vitatū: sed dūtaxat illa que sub diffini
tiōe iudiciali tradit eē credēda/vel opposita repro
bāda ꝯcurrēti vniuersali toti⁹ eccl̄ie ꝯsensu impli/
cite vel explicite/vere vel interptatiue.

¶ Tertius grad⁹ est vitatū spealr aliq̄bus reuela
taꝝ/q̄ ab illis q̄bus reuelatio facta est/absqꝫ vlla
dubitatione credende sunt: alioquin non eēt reue/
latio: de cuius ratione est vt sit certa. Ceteri vero
quibus non est huiōi reuelatio facta/non obligan
tur credere nisi per miraculum vel scripturam sa/
cram: ⁊ pᷓcipue per ecclesiam det certitudo. Sic eñ
Joannes baptista missionem suam ostendit per
scripturā ppheticā. Et Aplus ppterea ꝯtulit euā
gelium suū qd̄ habuerat p reuelationē cū petro et
aliis de ecclesia: non ꝙ dubitaret de illo euāgelio
peccasset eñ/nec dixisset: etiā si angel⁹ de celo ali
ud vobis euāgelizauerit/anathema sit. Sꝫ ideo cō
tulit euāgeliū suū vt approbaret p eccl̄iam ad cte

dulitatē alioꝝ/ꝛ non ad suam:qꝛ dixit ꝙ nihil sibi ꝯtulerūt petrus ꝛ ceteri/sed dextras dederūt cum cognouissent grām dei q̄ data erat sibi ¶ Demū triplex hmōi grad⁹ ꝟitatū reducit ad vnū.s.ad ꝟitates q̄ credi dēt imediate ꝛ explicite a deo reuelate eē.

F ¶ Quart⁹ grad⁹ ꝯtinet ꝟitates oēs ꝛ singulas q̄ ꝯcludūtur ex pmissis ꝟitatibus in ꝯsequētia certa in lumine fidei/vel in euidenti lumine naturali:ꝗ̄uis non in ꝓpria forma ꝟboꝝ illic habeātur. Quēadmodū ista ꝟitas est de necessitate salutis tenenda/ꝙ christus habuit neruos ꝛ venas:ꝗ̄uis in scriptura sacra non habeat in ꝓpria ꝟborum forma Et ita de silibus sine numero:qm̄ ista est euidens ꝯsequentia nedum in lumine fidei/sed in lumine naturali apud phos:christus fuit verus homo:ergo christus habuit neruos ꝛ venas. Propterea si ne temeritate fidei vel discrimine fuerūt aliquando q̄stiones fidei ad phos paganos ꝑ christianos deducte:qꝛ videre poterāt acuti phi/q̄d ex psupposita lege ināli/lz ab eis nō credita:ꝯsiter eēt dicēdū in bona ꝛ euidēti ꝯsitia. Et hic est secund⁹ gradus principalis pmis tribus ad vnum reductis.

¶ Quintus grad⁹: Rursus in q̄nto gradu q̄ tertius est modo dicto/reponunt ꝟitates ille q̄ ex ꝟitatibus q̄druplicis grad⁹ añdicti vel aliquibus eaꝝ deducunt in ꝯsequētia tm̄modo ꝓbabili vel topica:vel dum in añcedente ponit ꝓpositio q̄ ad fidē est impertinens:ꝗ̄uis supponat esse vera. Dicit aūt Aristo. Illud est ꝓbabile qd̄ oībus ꝛ maxime sapiētibus veꝝ apparet:non aūt illud qd̄ indoctis videtur esse veꝝ dr̄ ꝓbabile:qꝛ stultoꝝ infinit⁹ est nūerus. ¶ Ueritas aūt oīno impertinens ad fidem/illa sola dr̄ que nec in ꝯsequentia euidenti/nec in ꝯseq̄ntia ꝓbabili/neqꝫ certa sequit vel repugnat. Porro dum ꝓpositiōibus fidei apponit aliqua q̄ non est de fide:tūc totū qd̄ est vna copulatiua nō potest simplr̄ dici de fide:qꝛ seq̄tur debiliorem partem: vt si in ea esset vna ꝯtingens/tota esset ꝯtingens: ꝗ̄uis essent multe necessarie. Dicit nihilominꝰ talis ꝓpositio ad cuius verificationē requirit vna ꝓpositio non ptinens ad fidē/ꝙ sapit fidem si sit ꝟa:vel ꝙ sapit heresim si sit falsa. ¶ Et sic potest describi ꝓpositio sapiens heresim/ꝙ est ꝓpositio ex cuius ꝯcessione coassumpto aliquo quod non potest rōnabilr̄ negari:seq̄tur heresis in fide:vt si quis diceret/ꝙ btūs Gregorius non fuisset papa qꝛ supposito ꝙ non possint rōnabilr̄ negari historie dicētes ipsum fuisse rite electū ꝛ susceptū in papā:lz non sint de fide/seq̄tur ista heresis/ꝙ rite electus in papā non est/nec fuit papa. Unde non est ꝓpositio ita catholica si sibi iungat aliquid impertinens ad fidem/quin totum hoc complexum remaneat ad fidem impertinēs. Exemplū:vt ista ꝓpositio/biblia est falsa/est hereticalis:ꝛ si adderetur ꝙ biblia quā habꝫ ioānes est falsa/non eēt hereticalis de se:lz dici posset sape heresim/supponēdo ꝙ ioannes nō haberet bibliā nisi correctam. Postremo in casib⁹ hui⁹ q̄nti grad⁹ ꝛ sexti sequentis/veꝝ est ꝙ cause fidei referēde sunt ad papā vel sacꝛ ꝯcilium/si sup eas fieri debeat determinatio vel articulꝰ artās oēs:sec⁹ in aliis causis q̄ tres pmos gradus ꝛ quartū respiciūt:nisi forte ꝑ appellationem.

G ¶ Sextus grad⁹: Demū in sexto gradu q̄ quart⁹ est mō dicto/collocant ꝟitates ille q̄ tm̄mō faciūt ad nutriendā vel fouendā deuotōis religiosaꝫ pietatē:q̄ si magis inducunt ad inflammādū affectū ꝗ̄ ad instruēdū intellectū:vbi pietas deuota magis aspicit ꝗ̄ veritas certa:vbi hoc vnū reprobat/si adesset assertiōis temeritas pusꝗ̄ elucidaret alio modo ꝑ ecclīam vel rōnem certaꝫ ipa veritas:aut si supstitionē/hoc est religionē supfluā ꝛ vanā induceret. Unde sicut dr̄ Aristo. Nihil refert q̄dam falsa ꝓbabiliora esse q̄busdā veris:ita nihil refert q̄dam falsa pie credi:nō ꝙ ea rōne qua falsa sunt vel si sciunt esse falsa/credi pñt:ꝓcul hꝫ a pietate fidelū. Sed cadit existimatio vel pia credulitas non sup ꝟitate vel falsitate/sed tm̄mō sup apparentia vel ꝓbabilitate:ꝛ hoc vtiqꝫ non est ꝑiculosum vel falsum:qꝛ ꝯstat de apparētia ꝛ ꝓbabilitate duꝫ falsitas vel veritas ignota est. Propterea sapientissime dixit Hiero. ꝙ de talib⁹ eligibilius est pie dubitare/ꝗ̄ temere diffinire. Sicut stat quodlibet ꝯtradictorioꝝ esse ꝓbabile:ꝛ vnum stat cum altero nō in veritate/sed ꝓbabilitate. Sic diuersis respectibus vtrunqꝫ ꝯtradictorioꝝ credi potest cum fidei pietate:dum tamē sit animus ab assertione ꝑtinaci alienus. ¶ Respicit aūt iste gradus legendas ꝛ miracula sctōꝝ/vitas patꝝ/visiones deuotaꝝ ꝑsonarū/recitationes ꝛ opiniones sacroꝝ doctoꝝ/q̄ omnia sucipit ecclesia ꝛ legi pmittit:non ꝙ determinet talia de necessitate salutis esse credenda/sꝫ qꝛ ꝓficiunt ad cōmouēdos affectus pios fidelium ꝛ in edificatōib⁹ ipoꝝ:dum in talibus nihil de certitudine scit esse falsum:ꝗ̄uis etiam nesciat illud certitudinalr̄ esse veꝝ quod oꝑtet/nec vt tale credēdum ꝓponit:ita ꝙ magis hic attendit id qd̄ pia recogitatōe fieri potuit/ꝗ̄ illud quod factū est. Et hꝫ apud oratores creberrimū reꝑit:q̄ ex alioꝝ ꝑsonis dicūt ea q̄ nō ꝑsone dixerūt/sꝫ que dicere potuerūt sicut in legenda beate Agnetis ꝛ beati Sebastiani ꝛ similium ꝯtinet.

Sequuntur alie ꝓpositōes corollarie q̄ ꝑticulari⁹ materiā elucidāt.

Corollarium primum.

H ¶ Falsum blasphemū ꝛ hereticum est asserere/ꝙ sensus lr̄alis sacre scp̄ture sit aliq̄n falsus:patet ex dictis in pmo gradu. Et qm̄ ſm Aug. solūmō ex sensu lr̄ali sacre scp̄ture efficax argumentum sumi. Non aūt esset efficax argumētū si sensus lr̄alis nedum in dubiū/sed in falsum verteret. Atuero propter ꝯcordantiā aliquoꝝ si videant aliter dixisse/dicimus ꝙ aliud est lr̄a/aliud est sensus lr̄alis:vel ꝙ de sensu lr̄ali scripture sacre improprijssime locuti sunt. Est enim sensus lr̄alis vere ꝛ ꝓprie dictus ille/quem spūssanctus pncipalr̄ intēdebat:ꝛ q̄ ex circūstantijs lr̄e scripture sacre trahi pt̄ ꝛ debet:sicut expositores sacri fecerūt atqꝫ docuerūt. Alioquin periret oīs soliditas ꝓbatōis a scp̄tura sacra:sicut arguit Aug. ad Hieron. ꝛ habet distin. ix. Si in aliquo sensu suo literali esset falsa:quia ꝑspicuum est

ꝙ falsum nihil probat: ꝛ respondẽs poterit semꝑ dicere ad antecedens sumptũ de sensu litterali scripture: ꝙ sensus litteralis bene ẽ falsus: ꝛ ita nihil probat: q: regula nõ tradit ab aduersarijs quãdo est falsus ꝛ quando verus.

¶ Corollariũ secundũ: Falsum blasphemum et hereticum est asserere ꝙ de notis per experientiaꝫ vel de euidentib⁹ ꝑ rõnem naturalem nõ sit fides etiã ꝓprie dicta. Licet nõ sic sub eadẽ rõne experiẽtie vel euidẽtie rõnis naturalis fides habeat: sed alio respectu/intendo. s. diuine reuelationi ꝑut fides est ex auditu fidei ꝑ verbũ christi: ad Ro. x. Patet qm̃ ꝓcepta decalogi euidentia sunt in lumine naturali: ꝛ ista: Deus est. Silr ꝙ roma fuerit vel hierusalẽ fuit/notũ est ꝑ experientiã. Hec nihilominus ꝑut nobis in scriptura sacra tradunt tanꝙ approbata ꝑ ecclesiã sunt certa fide tenẽda: qm̃ credulitas olim traditoꝝ in sacra scriptura innitit huic ꝑncipio soli credito ꝛ naturaliter euidenti ꝙ tota sacra scriptura a deo reuelata est: remanet euidens totũ sub hac credulitatis rõne. ¶ Vñ cõsequẽter inferri posset ꝙ tot sunt articuli fidei quot sunt veritates cõtente in scriptura sacra: nisi forte fiat restrictior acceptio articuloꝝ fidei/ꝑ illis tm̃modo veritatibus q̃ cõtinent in symbolo apsloꝝ: q̃ scꝫ de directo ꝛ immediate respiciũt mysteriũ gl'iose trinitatis ꝛ incarnatiõis bñdicte: ꝗuis eadẽ sit vtrobiqꝫ generalis rõ credendi scꝫ diuina reuelatio: Intantũ ꝙ sub hac rõne nõ min⁹ alie credẽde sint firmiter: hoc est absqꝫ formidine de opposito ꝓpositiones cõtingentes de futuro ꝙ ꝓpositiones necessarie. Sicut apparet de ista: resurrectio mortuorũ erit. Possent cõsequẽter inferri plurima: q̃lis sit vel nõ sit autoritas ꝯdendi articulos fidei: ꝛ si possit fieri nouus articulus. Si ꝑterea possit fieri propositio heretica de nõ heretica: si deniqꝫ possit esse aliqs nesciẽter hereticus: ꝛ ita de plurimis q̃ breuitas iubet omittere.

J ¶ Corollariũ tertiũ: Falsum blasphemũ ꝛ hereticũ est asserere ꝙ ꝓcepta decalogi non sint de fide etiã ꝓprie dicta: ꝗuis reputari debeãt euidẽtia in lumine naturali/patet ex declaratiõe ꝑmissoꝝ. Vñ Matt. v. Qui igit soluerit vnũ de mandatis istis minimis ꝛ docuerit sic hoĩes minim⁹ vocabitur ĩ regnum celoꝝ. Et accipit ly minimus negatiue. i. nullus: ꝛ ita separat⁹ a regno celoꝝ/qd̃ est ecclesia: ꝛ hereticus iudicandus si se nolit corrigere.

¶ Corollariũ quartũ: Falsum blasphemũ ꝛ hereticũ est asserere ꝙ ꝛ assertiones opposite ꝓceptis decalogi nõ spectant ad fidẽ tanꝙ repugnãtes fidei: aut ꝙ nõ sint iudicio fidei reprobande. Et ꝙ iudices ordinarij nõ habeãt sup his reprobandi ꝛ cõdẽnandi facultatẽ vbi notorie scandalizãt: patꝫ ex ꝑmissis. Addito ꝙ assertio ꝓpositiõis ad vnã partẽ notat firmã adhesionẽ cũ remotione ꝓbabilitatis alterius partis. Et hoc in falsis ꝓpositionib⁹ sine manifesta temeritate ꝛ ꝑtinacia nequaꝙ fieri põt.

¶ Primũ corollariũ sequẽs ex q̃rto gradu q̃ secũdus est: si tres ꝑmi reducunt ad vnũ.

Corollarium primum

¶ Obligat aliqs certa ꝛ explicita fide tenere nullatenus dubitare sub pena heresis ꝙ aliq̃ proposino vera est/de q̃ alius põt ad tps sine culpa dubitare. Et h̃ specialiter in exẽplo triplici põt ostẽdi/sicut in triplici ꝓpositione corollaria subsequitur.

¶ Corollariũ scðm: Obligat aliqs vtputa theologus exercitatus in scripturis sacris legẽdo ꝛ cõsyderãdo eas certa ꝛ explicita fide tenere/ꝛ nullatenus dubitare multa: de q̃bus simplex ꝛ idiota reqsitus rõnabiliter si nõ pertinaciter dubitaret: vt ꝙ Tobias habuerit canẽ/vel Aaron barbã/vel arca testamẽti de pilis capraꝝ coopturã. ¶ Dat enim circa hec regula ꝙ dubius in fide infidelis est: qd̃ ĩtelligit vbi dubitat aliquis illa q̃ tenet explicita fide credere: sicut oportet in multis/presertim ĩ doctoribus ꝛ prelatis.

¶ Corollariũ tertiũ: Obligat aliqs/vtputa canonista exercitatus in determinationib⁹ scẽ ecclesie legendo ꝛ cõsyderando eas certa ꝛ explicita fide tenere: ꝛ nullatenus dubitare multa: de q̃b⁹ simplex ꝛ idiota/imo ꝛ theologus aliqs in casu requisitus rõnabiliter si nõ ꝑtinaciter dubitaret: patꝫ vt precedens. Et sic diceret de exercitatis in ꝓdicatiõib⁹ ꝛ narrationibus publicis nostre fidei: ꝗuis etiam essent laici: qm̃ ad plura explicite credenda tenent ceteris paribus ꝙ taliter vel aliter nõ astricti.

¶ Corollariũ quartũ: Obligat aliqs/vtputa doctus ꝛ exercitatus in logicalibus/moralib⁹ ꝛ prudentialibus scientijs certa ꝛ explicita fide tenere ꝛ nullaten⁹ dubitare multa: de q̃bus simplex ꝛ idiota vel sic nõ exercitatus rõnabiliter/dũ tñ sine ꝑtinacia dubitaret. ¶ Rõ aũt ꝓcedentiũ olim vna ẽ: q: cui plus cõmittit/ab eodẽ plus exigit. Unde reputari debet vna ꝯseq̃ntia deducta ex scripturis sacris vni magno logico vel pħo vel theologo euidens vel certa esse/quã alius idiota vel inexercitatus poterit ad tẽp⁹ vel falsam vel solũ ꝓbabilẽ ꝛ incertã reputare. ¶ Deniqꝫ sequit ex his oĩb⁹ ꝙ iudiciũ ꝛ cõclusiones fidei licet autoritatiue spectẽt ad prelatos ꝛ doctores: spectare tñ põt ad alios ꝙ theologos deliberatio: sicut ꝛ cognitio sup his q̃ fidẽ respiciũt: ita etiã vt ad laicos hoc posset extendi: ꝛ plus aliqñ ꝙ ad multos clericorum.

Corollarium primum. K

¶ Rursus corollariũ vnũ ex ꝓcedentibus. Ex officio dignitatis ep̃alis tenet ꝓlat⁹ cognoscere tenorem ꝓceptoꝝ decalogi: nedũ implicite/sed explicite: ꝓsertim cũ ĩ cõsecratiõe sua ꝓfiteat vtriusqꝫ testamentũ se scire/vetus ꝛ nouũ. Qꝫ si nesciat vel dubitat vbi non est dubitandũ: ꝑinde reddet inexcusabilis: attento ꝙ de talibus ꝑnceps apsloꝝ dixit parati dare satisfactionẽ: oĩ poscenti rõnem de ea q̃ ĩ nobis est fide ꝛ spe. Vñ etiã ꝓm iura humana non admittit aliqs allegans ignorãtiã in illis q̃ ex officio suo/statu vel gradu scire debet.

¶ Corollariũ scðm: Ex officio doctoralis autoritatis in theologia tenet doctor cognoscere tenorem ꝓceptoꝝ decalogi: nedũ implicite/sed explicite: ꝛ parat⁹ ẽ debet reddere saltẽ doctrinalr rõnẽ: iuxta intellectũ cõmunẽ doctoꝝ: nec in contrarium

excusatio ignorantie ꝓficere tali debet.

¶ Corollariū tertiū: Stat aliquem posse reputari vehemēter ⁊ rōnabiliter suspectū de heresi dū dogmatizat doctrinā aliquā: vel de ipsa dubitat: vbi vel qn̄ alius similia faciēs vel dogmatizās vel dubitans suspectus in fide nequaꝗ̄ haberi deberet: Patet in eruditis ꝓfessoribus sacre scripture ⁊ sacroꝝ canonū ⁊ in habētibus reuelationē specialē respectu nō eruditoꝝ rudiū atq̧ simpliciū: ⁊ in ꝑlatis qbus annexa est obligatio ista sciendi: nedū implicite: sed explicite.

¶ Corollariū quartū: Stat in hoc sacro concilio cōstantieñ. reperiri quosdā q̄ circa dilationē reprobationis nouē assertionū denunciataꝝ in materia homicidij, ꝑiurij ⁊ insidiaꝝ mortaliū necꝗ̄ culpādi sunt: qm̄ alioꝝ expectabāt iudiciū: vbi tamē nō possunt alij de fautoria ⁊ suspitiōe prauitatis heretice vehemēti vllatenꝰ excusari: qm̄ ad eos spectabat ꝓuisionis modus ⁊ pondus huius negocij.

Autoritates pro primo

gradu Aug⁹. ad Hiero. epistola. viij. dist. ix. decreti. Ego solis illis libris scriptoꝝ. i. scriptoribus q̄ iam canonici appellant̄, didici hūc timorē, honorēq̧ referre: ⁊ vt nullū eoꝝ scribendo errasse audeā credere. Idē in epistola ad Hieronȳ. Si ad sacras scripturas vel causas admissa fuerint vel officiosa mendacia: qd in eis remanebit autoritatis? Que tandē de scripturis illis sentētia ꝓferet̄: cuius pondere. i. scripture autoritate cōtentiose falsitatis cōteret̄ improbitas. ¶ Idē eadē dis. de vnico baptismate lib. ij. Quis nesciat sanctā scripturā canonicā tā veteris ꝗ̄ noui testamēti certis terminis suis cōtineri: eāq̧ posterioribus oībus epoꝝ lr̄is ita ꝑponi: vt de illa oīno dubitari ⁊ disceptari nō possit vtrū veꝝ vel vtrū rectū sit quicꝗd in ea scriptū cōstiterit esse. Episcopoꝝ aūt lr̄as q̄ post cōfirmatū canonē vel scripte sunt vel scribunt̄: ⁊ ꝑ sermonē forte sapientiorē cuiuslibet in ea re ꝑitioris ⁊ ꝑ aliorū episcopos grauiorē autoritatē doctiorēq̧ prudentiā: ⁊ ꝑ cōcilia licere reprehendi si qd in eis forte a veritate deuiatum est.

Nota descriptiōes aliq̄s

q̄ sequunt̄ ex ꝓmissis. ¶ Ueritas catholica pōt describi ꝙ est veritas habita ꝑ diuinā reuelationem īmediate vel mediate: explicite in ꝓpria forma verboꝝ: vel implicite in bona ⁊ certa ꝯsequtia. ¶ Fides ꝓ habitu infuso describit̄: ꝙ est habitus supnaturaliter infusus inclinās ad credendū catholicis veritatibus. ¶ Fides pro actu describit̄: ꝙ est assensus verus ⁊ certus catholice veritatis ex infusa fide ꝓueniens. ¶ Fides ꝓ habitu acquisito sic describit̄ cōformiter ad descriptiōes quas dat phs de scia, arte ⁊ sapia: ꝙ est habitus verus ⁊ certus ꝑ auditū verbi christi acq̄situs: sicut dicit aplс ꝙ fides est ex auditu: ⁊ audit⁹ ꝑ verbum christi. Et Aug. dicit ꝙ ꝑ scripturā sacram fides saluberrima gignit̄. Dicit̄ verus, ad differentiā erroꝝ. Certus, ad differentiā opinionū. Acq̄situs ꝑ auditū verbi christi, ad differentiā scie, artis, sapie ⁊ intellect⁹.

¶ Fides ꝓ obiecto q̄ñq̧ dr̄ ipsa ꝓpositio credita vel aggregatio multoꝝ credibiliū seu veritatū catholicarū, vt hic: Hec est fides catholica ⁊c. Q̄ñq̧ dr̄ ipsa res significata ꝑ ꝓpositionē creditā seu catholicā. Et ita nulla res est q̄n possit cadere sub fide. Q̄ñq̧ dr̄ ipsa rō credēdi: ⁊ hec vna est oīm credibiliū. s. autoritas ꝓme veritatis reuelantis q̄ nūc videt̄ in enigmate. Et sub hac rōne dr̄ fides argumētū nō apparentiū: secus erit dū videbimus facie ad faciē. ¶ Ueritas impertinēs ad fidē, est q̄ nec seq̄tur, nec repugnat ad catholicas vr̄itates. ¶ Ueritas sapiens fidē, est veritas ꝯtinēs aliqḋ vel aliq̄ q̄ sunt ꝓprie de fide: cū aliquo vel aliq̄bus adiūctis q̄ non ꝑtinent ad fidē seu catholicā veritatem. Et opposita falsitas dr̄ sapiēs heresim: si id qḋ adiunctū est, sit tale qḋ nō possit vel debeat rōnabilit̄ negari: ꝗuis nō sit de fide.

Determinatio in cōcilio

Cōstantieñ. ¶ Ecclesia vel generale cōciliū dū dictat aliqua regitiua ecclesiā cōcernētia: papa non est sic supra iura positiua ꝙ possit sic ꝓ libito disponere, dissoluere talia dictata ꝑ ecclesiā: eo mō ⁊ intentione q̄bus dictata cōclusaq̧ sunt. ¶ Ecclesia vel generale cōciliū ꝯtra nō possit tollere plenitudinē ꝑtātis papalis a christo supnaturalr̄ ⁊ misericorditer collate: pōt tn̄ vsum eius limitare sub certis regulis ac legib⁹ i edificationē eccl̄ie. Et in h̄ ē toti⁹ ecclastice reformatiōis stabile fundamētū.

¶ Tractatus magistri Joānis de Gerson de ꝓtestatione circa materiam fidei ꝯtra hereses diuersas.

¶ Prologus.

Rotestatio seu reuocatio generalis aut cōditionalis: q̄ querit̄ nōnunꝗ̄ assumi tanꝗ̄ velamen iniq̄tatis ⁊ ad excusandas excusatiōes i pctis, ꝓsertim ab hereticis: ꝑ posumus declarare sub aliq̄bus ꝯsyderatiōib⁹ q̄d ꝓtestatio generalis, qd ꝯditionalis reuocatio innuant vel importāt: maxime dū in h̄ sacro ꝯstātieñ. ꝯcilio sentim⁹ ꝙ hereses vt cancer serpūt: ⁊ sub huiusmodi ꝓtestationib⁹ delitescere q̄rūt: iunctis ꝓtelationib⁹ q̄ sub terminis iuris positiui velut in causis ꝓphanis sedulo ꝓcurant̄: vt nō ꝓrimus in lucē ꝓdeat veritatis catholice spēs atq̧ decus.

Consyderatio prima.

Rotestatio circa materiā fidei de qua sola nūc intēdimus, est q̄dā ꝓfessio seu confessio facta exterius: ad ostendendū qd fide ꝓtestans sentiat interius: iuxta illud apl̄i ad Ro. x. Corde credit̄ ad iusticiā: ore aūt cōfessio fit ad salutē. Et sic ad salutē vt dixerit christus Lu. x. Qui me erubuerit et sermones meos: ⁊ filius hoīs hūc erubescet corā angelis dei. Quo cōtra Mattheo teste dicebat Mat. x. Qui me ꝯfessus fuerit corā hoīb⁹, ꝯfitebor ⁊ egoeū corā pr̄e meo. Ex qb⁹

elicitꝫ q̄ ſicut credere cadit ſub p̄cepto: ſic cadit fidē exterius ꝯfiteri: ſemꝑ q̄dē/ſed nō ad ſemꝑ: cum ſit affirmatiuū p̄ceptū. Obligat aūt ſemꝑ ⁊ ad ſemper dū ex omiſſiōe ꝯfeſſiōis libera diſpendiū fidei vel ſalutis detrimentū ꝓbabiliter imineret: vt corā tyrānis/corā hereticis/corā iudicib⁹/corā populis: fides eſt diuerſimode palā ꝯfitēda/defendenda/teſtificāda/⁊ ex officio p̄dicāda. Notat Augu. ſup illud apli: Oportz hereſes eſſe. j. ad Cor. xj. Et recitat. xxiiij. q. viti. c. ſi. Faciūt ꝓ hoc dicta ſcripture Joā. x. ij. Pe. iij. Malach. ij. Ezech. iij. ⁊ xxiij. ⁊ alibi ſine numero.

Conſyderatio ſecunda.

¶ Proteſtatio generalis vel ſpecialis de ipſa fide nō infert q̄ ꝓteſtās errauerit: ſiſr nec reuocatio cōditionalis. Hoc eſt itaq̄ ꝑſpicuū: qm̄ hō q̄ntūcūq̄ fidelis dicere poteſt: ꝓteſtor q̄ nihil intēdo dicere nec puto dixiſſe cōtra fidē: ⁊ ſi oppoſitū cōtingeret vel ꝯtigiſſet/illud ex nūc reuoco vel retracto. Sic inueniunt doctores catholici qn̄q̄ dixiſſe: immo ⁊ quotidianus mos apud exercitantes ſe in actibus theologie ſcholaſticis ſic ſe habet: in q̄b⁹ frequenter nullus eſt aut fuit de errore notatus q̄ ſic proteſtat aut reuocat. Nihilominus aduertendū eſt q̄ refert ꝓteſtari vel cōditionaliter reuocare circa ea q̄ clariſſime ⁊ explicite ſunt de fide: ſicut q̄ de⁹ eſt oīpotēs/q̄ ꝓximus eſt diligēd⁹. Aliter vo circa ea q̄ diſputabilitatē vel difficultatē hn̄t aliquā. In p̄mo ſiquidē caſu fas eſt dicere cū aplo ad Galat. j. Si q̄s vobis aliud euāgelizauerit/etiā angelus de celo/anathema ſit. Quocirca veniūt irridēdi qn̄q̄ imo ⁊ corripiēdi nōnulli q̄ ꝯcluſiōes theologicas poſituri/dicūt: Proteſtor q̄ nihil volo vel intēdo aſſerere/ſed tm̄modo diſputatiue loq̄. Deinde ponūt talē aliquā cōcluſionē: Deus eſt oīpotēs: deus eſt trinus ⁊ vnus: q̄ſi videlicet cōcluſiōes tales nō in certiſſima credulitate: ſed ſub ꝓbabilitate tradi poſſint. Deniq̄ ſic eſt iudicandū de oībus ad q̄ ꝯfitens fidē ſuā obligat explicite credere: vel ex officio/vel ex eruditione/vel ex diuina reuelatione/vel ex aliquo tali mō. Alioq̄n ſicut dubi⁹ in fide infidelis eſt/ſic ⁊ dubie ꝯfitēs certā fidē. Neq̄ tn̄ negandū eſt q̄n ꝓteſtatio ſeu ſubmiſſio reuerētialis fieri poſſit ſicut egit apl's conferendo euangelium ſuū: de quo ꝑ reuelationē certus erat cū petro ⁊ aliis aplis: q̄bus tn̄ oppoſitū ſi fieri potuiſſet/dicentibus nequaq̄ crediſſet.

Conſyderatio tertia.

¶ Proteſtatio generalis de fide ſtat cū errore ꝑticulari circā eā: ⁊ ſimiliter cōditionalis reuocatio. Vidimus hoc ⁊ videmus in ipſis hereticis qui errant videlicet ꝑtinaciter cōtra fidē circa ea q̄ tenētur explicita fide tenere/exterius ꝯfiteri: quoꝝ nihilominus vox iſta eſt: ꝓteſtor q̄ eſſe volo bonus catholicus: ⁊ ſi ſcirē aliq̄d eſſe cōtra fidē/illud ſtatim vellē reuocare. Sic Arrius/ſic Sabelli⁹/ſic heretici noſtri tp̄is pleruq̄ dixerūt: quos tn̄ dānatio iudicialis interimit vel perdidit. Dat ad cōſyderationē hanc ratio talis: quia ſtat q̄ aliq̄s credat aliquid in generali: vt q̄ fides catholica vera eſt: ⁊ ꝓ hac mori vellet: qui nihilominus in ſpeciali credit de aliqua veritate catholica q̄ nō ſit de fide: errās ꝑtinaciter circa illā. Simile dicit Ariſto. q̄ᵒ contingit aliq̄d ſcire in generali: ⁊ illud vel neſcire/vl' de illo dubitare ī particulari. Exēplū eſt de illa: Oīs mula eſt ſterilis: hoc aīal nō eſt ſterile demonſtrata mula: quā aliquis putat eſſe pregnantē ob turgidū ventrē: ⁊ neſcit vel non aduertit eam eſſe mulā: ⁊ ita ſicut in hoc caſu iſte neſcienter errat: ſic ⁊ aliȷ̄ de q̄bus loquimur dicunt neſcienter heretici: ꝓut infra docebimus.

Conſyderatio quarta.

¶ Proteſtatio generalis ꝺ fide nō ſufficit ad purgationē errātis ꝑtinaciter: ſic nec ꝯditionalis ꝓteſtatio. Sequit hoc ex p̄cedēti. Cui⁹ etiā rō talis eſt q: debet errās ꝑticulariter ⁊ explicite circa ea que ſunt fidei q̄rere cauta ſollicitudine v̄itatem fidei: ⁊ obedire q̄ſite ac ſufficiēter edocte: tā credēdo interius q̄ exterius ꝯfitēdo: alioq̄n oſidit ſe non paratū corrigi. Oſidit quoq̄ ſe nō credere ſacre ſcripture catholice: dū nō credit eis q̄ ſufficiēter contineri mōſtrant in eadē ſcriptura formaliter: vel in cōſequētia euidēti ſeu certa: qm̄ ſi nō corrigitur ꝑ hāc regulā ſcripture/nihil reliquū eſt ꝑ qd̄ ad viā veritatis reducat ſecluſo miraculo. Deniq̄ talis proteſtās ſeu ꝯditionalr reuocās: dū facit vel dic̄ oppoſitū ſue ꝓteſtationis ac reuocatiōis/paret ipſuz nō inde iuſtificari/ſed magis infici cum ſit ipſe ſibimet cōtrarius. Rurſus talis alios ꝑ hmōi ꝓteſtationes ⁊ reuocationes ab errore non reuocat/neq̄ ſcandalū datū tollit: neq̄ captiuat intellectū ſub deō in obſequiū fide. Stat em̄ talis ꝓteſtatio cum infidelitate/cū ſcandalo/cū timore ⁊ arrogantia. Propterea ſtatutū inuenit in ſacris canonibus q̄ errantes dū correcti recipiebant dabāt libellū ſue ꝯfeſſionis abſolute de fide/ ⁊ abiurationis de errore. Recte q̄dē ſicut ⁊ in foro penitētiali non ſufficit ſub cōditione facta ꝯfeſſio: dū aliq̄s ſcit vl' ſcire debet abſolute q̄ peccauit: ſecus vbi nō habet certitudo/ſed ſcrupulus aliq̄s timidus ⁊ vacillans/neſciens ſi hoc fecit/vel malo mō fecit: quēadmoduz circa cogitationes carnis: quas incōtinens ſenſit/trepidat vel ignorat: ſi cōſenſit quo caſu ſufficit cōditionalis cōfeſſio ⁊ ſalua veritate doctrine. Grego. Bonaꝝ mentiū eſt inq̄t agnoſcere culpā vbi culpa nō eſt: hoc eſt penitentiā q̄ſi ꝓ culpa recipere q̄ſi reus eſſet. Sed opponit cōtra ꝯſyderationem de neſciēter heretico q̄ mētiret ꝯtra ꝯſcientiā ſi reuocaret. Reſponſio plana eſt: q: tenet conſcientiā deponere ex quo ſupponit q̄ ꝑtinax eſt: ſec⁹ vbi q̄s errat nō imputabiliter: q: ꝓtunc nō tenet cōſcientiā dimittere: ſed bn̄ poſtmodū dū mouet legittime. Facit ꝓ cōſyderatione Calixtus: ſicut habet extra de pe. ⁊ re. c. j. Manifeſta pctā nō ſunt occulta correctione purganda/nec ſub conditione

Conſyderatio quinta.

¶ Proteſtatio generalis ⁊ cōditionalis/ reuocatio veraciter facte ſufficiūt ad excuſationē aut pur

gationē: dū ptestās ꝛ ↄditionaliter reuocās errant circa ea q̄ nō tenenē explicite credere vel absolute ↄfiteri. Declarat̄ h̄ i illis q̄ pmptū hn̄t aīm statim obediēdi veritati cognite: vt si theologus aliq̄s vel nō theolog⁹ erraret circa vnā ↄpositionē i biblia positā. Exēpli grā: q̄ samuel vnxit i regē ipm̄ saul vel q̄ dauid fuit pastor ouiū: non ideo diceret statim hereticus: q2 forte nūq̄ vidit vel audiuit textū illius scripture: s3 postq̄ oſdit i textu sic hn̄ri ↄtinuo credit ꝛ assentit: ꝛ ita ptestatio ꝛ ↄditional̄ reuocatio saluāt eū ne ptinax esse vel fuisse ↄdēnet̄ ꝑsertim dū de ignorātia sua pōt afferre sufficiens documētū: alioq̄n forte iudicaret̄ apud hoīes ptinax fuisse: apō deū ꝟo maneret innoc̄ı⁹. Propter ea positū ē i ↄsyderatione h̄ aduerbiū veraciter: ꝑ q̄ō excludunt̄ q̄ non ex aīo/sed ficte et inaniter ptestant̄ dissidentes i semetipsis corde/voce ꝛ opere.

Consyderatio sexta.

¶ Protestatio gñalis de fide q̄ dicūt aliq̄: sufficit mihi fides ecclesie: sufficit q̄ saluer in fide parentū sufficit mihi dicere: Credo in deū: non saluat semper hmōi ptestātes/etiā si nō errāt. Deducit̄ h̄: q2 non sufficit sola fides gñalis ꝛ implicita/sed explicita reqrit̄: apud istos q̄dē minus/apud alios amplius. ¶ Un̄ symbolū gñale apud oēs capaces rationis/est illud quod posuit apl̄s ad Hebre. xi. Credere eñ oportet accedentē ad deū q2 est: ꝛ inq̄rentibus se remunerator sit. ¶ Porro apud christianos/q̄bus facta est aptior reuelatio de credendis/non sufficit hoc symbolū: sed debēt explicite credere symbolū apostolorū: ꝛ illud addiscere prius vt veniunt ad annos discretionis: sicut ab initio dū baptizabant̄ adulti/ fiebāt ꝑus cathecumini/ ꝑfitentes explicite fidē suā: quēadmodū ꝑ paruulis patrini nūc r̄ndent. Deinde sunt multa de fide per vniuersos pene christianos pmulgatā in ꝑdicationibus/in picturis/in mutuis relationibus seu collationibus/in obseruationib⁹ autenticis celebritatū sanctoꝝ/ ꝛ ita de reliq̄s. Hec aūt talia q̄ publice fiūt/nō est licitū sicut dicit canō ignorare Non eñ excusarent̄ laici/si nō crederēt infernum esse/si nō bonos angelos/si non malos/si non sanctos ꝛ sctās/si non ꝑterea decē ꝑcepta legis/iuxta planū ꝛ textualē eoꝝ intellectū: vt q̄ non est idolatrandū/q̄ non piurandū/q̄ non occidendū/ q̄ nō furandū/q̄ non mechādū/ ꝛ ita de reliq̄s pinis impressionibus/legib⁹ ac inscriptionib⁹ nature: q̄s nemo capax rationis/maxie postq̄ sibi tradite fuerint doctrinā pmittit̄ ignorare. ¶ Amplius ꝟo sūt aliq̄ quos vltra simplices ꝛ cōe vulgus hoīm necesse ē hr̄e fidē explicitā de plurimis multiplici ꝛ spāliter q̄druplici rōne. Primo ꝑpter officiū pastorale super alios: vt pascāt eos i fide ꝛ doctrina: ꝛ ab hereticoꝝ argutijs sapiēter defendāt. Constat eñ q̄ aliqui sūt i ecclesia ad hoc obligati ex officio: alioq̄n nō eēt sufficiēter istituta. Isti aūt sunt plati: iuxta q̄ō ꝑfitent̄ vtriq̄ se testamētū scrꝫ: q̄ō ꝛ apl̄s sepi⁹ explicuit/dū timotheū ꝛ titū charissimos discipulos instrueret ꝛ alios Act. xx. dicēs: Attendite vobis ꝛ vniuerso gregi: in quo posuit vos spūssctūs

epōs regere ecclesiā dei ꝛc. ¶ Deinde scdo sūt doctores i sacris literis pfessores: quos ignorātiā nō pōt excusare/ q̄n sciāt explicite plurimas veritates ↄtentas i biblia/ꝛ alias ex eis deductas. Alioq̄n doctoris nomē ꝛ gradū dānabiliter ꝛ inexcusabiliter vsurparēt. Proinde sunt aliq̄ de statu etiā laicali: quos oportet multa scire de legib⁹ diuinis ꝑceptoꝝ moralium/dearticulatim ꝛ explicite ꝑpter susceptū ab eis officiū: vt q2 rectores ppl'oꝝ/ q2 iudices eoꝝ: q2 consiliarij vel assessores sunt eoꝝ. dērectoꝝ ꝛ iudicū in causis varijs criminalib⁹ atq̄ ciuilibus. Qō animaduertēs Salomō petijt a dño cor docile ꝛ intelligens ad faciendū iusticiā ꝛ ad faciēdū iudiciū. Est itaq̄ regula/q̄ nullus ea q̄ sunt officij sui pmittitur ignorare: q̄ regula respicit nedū platos maiores aut ꝑncipes supiores/sed minores ꝛ inferiores i vtroq̄ statu clericali: vt sūt curati ꝛ confessores in foro penitentiali/ ꝛ in statu laicali/vt ꝑpositi ꝛ balliui. Postremo cōstrīgit q̄rto generalis obligatio ad credulitatē aliquoꝝ explicitā: non ex solo gradu hierarchico/ s3 ex aliq̄s donis gratuitis: vt sunt viuacitas ingenij naturalis/vt iudiciū solers/vt vis gnomica/vel epyeikes. vt particularis eruditio/vt vehemens applicatio ad scripturas sacras/canonicas vel ciuiles. Hic eñ veritatē habet illud Grego. Tantū ab vnoquoq̄ dñs exigit quantū dedit. Quo fit vt ꝑspicua fit cōsyderatio q̄ dicta est aduersus reprobā nōnullo: desidiā vel taciturnitatē: q̄ dū fides confitēda venit explicite: se in implicita latere tutos putāt: aut qui talentū multiplicis doni naturalis vel gratuiti: q̄ō multiplicandū susceperāt a dño spūalib⁹ incrementis: defodiūt in terrā superuacue vel noxie curiositatis tpalis: sibi blandiētes q̄ in fide nō errēt: q̄ppe de ea nihil sciūt/curāt vel interrogant. Notetur ꝑ ↄsyderatione san. Tho. 2. 2. q. 2. ar. vi. Explicatio inq̄t fidei ad inferiores hoīes/oportet q̄ veniat ꝑ maiores: q̄ō ꝑbat autoritate diony. cōcludēs q̄ oportet eos pleniorē habere noticiā de credendis/ꝛ magis explicite credere.

Consyderatio septima.

¶ Protestatio generalis seu ↄditiōnlis reuocatio q̄ dicit̄ ab aliq̄bus ptinaciter errātib⁹. Si hec veritas mihi nota esset: scit deus q̄ libēter eā corde crederē ad iusticiā/ꝛ ore ↄfiterer ad salutē: nō excusat tales apud deū vel hoīes. Fundat̄ h̄ sup illud euāgelij: Ecce venit hora et nūc est: vt oīs qui vos interficit/arbitret̄ se obsequiū ꝑstare deo. Sic Apl̄s prius errās i christianoꝝ ꝑsecutione/iudicabat de se ipo: sic ad iudeos loquēs dicit: Et nunc scio frēs q̄ hec ꝑ ignorantiā fecistis: quos tñ non excusabat/ de nece christi/dū alibi dicit: Ignorās ignorabit̄. Erat quippe iuris ignorātia affectata crassa vel supina. Sic heretici dū se morti tradunt ꝑ defendēdis erroribus suis arbitrant̄ se catholicos ꝛ mereri: habent q̄ppe zelū/ ꝑnt dat aliq̄b⁹ testimoniū Paulus/ sed nō ꝑm scientiā: quare non ꝑm scientiā: Nimirū q2 scientie dei/(q̄ est scriptura sacra) suā sophisticā sciētiā sic ꝑponunt/q̄ eidē nolunt esse subiecti: Quis aliter sint sibimet cō

scij/nõ tñ in hoc iustificati: q2 mentit̃ iniq̃tas sibi.

Consyderatio octaua.

¶ Protestatio generalis seu cõditionalis reuocatio/q̃q̃ sufficiunt excusare ꝓtestationẽ apud forũ exterius: quã nõ excusat in interiori fori de9: ⁊ ecõtra. Cõsurgit hec varietas: qm̃ aliter iudicat deus aliter hõ: deus inspicit corda ⁊ scit quid intus agatur: ꝯformiter ad ꝓtestationẽ seu reuocationẽ aut difformiter ad eã. Humanũ ꝟo iudiciũ id spectat/ qḋ foris est: ⁊ vnde certificari põt ꝑ signa/testes/voces ⁊ opa. Quo fit vt vere credẽs interi9 ⁊ explicite q̃q̃ nõ possit hoc ostendere ꝯtra testes ⁊ signa aliq̃ aũt fit ecõtra: vt q̃ veraciter est hereticus in corde/ille humano testimonio ꝑ allegationẽ ignorãtie vel aliter catholicus censeat̃ et absoluatur. Qualiter aũt debeat aliq̃s ꝓbare ꝙ nõ fuit pertinax ꝑ allegationẽ ignorãtie vel simplicitatis: hoc magis iuribus positiuis cautũ est: q̃bus inter cetera dicit̃ ꝙ allegans ignorantiã ꝓbare debet illaz. Tradunt similiter q̃bus argumẽtis/testibus ⁊ iudicijs possunt ⁊ debent iudices ecclesiastici pertinaciã cõuincere ꝑsentẽ vel ꝑteritã in errante.

Consyderatio nona

¶ Protestatio specialis de fide sicut ⁊ absoluta reuocatio de errore requirunt̃ ad iustificationẽ illius qui particularẽ errorẽ absolute tenuit in ꝟbis ⁊ in factis: ꝙ si legitime monitus facere renuit ipse ꝑtinax censendus est. Ostendit̃ ṗma pars tali rõne. Nulla ꝓtestatio seu reuocatio q̃ cõmunis ẽ oĩbus catholicis sufficit ad iustificationẽ errantis in fide ꝑticulariter ⁊ explicite/dũ hoc scit aut scire debet: qm̃ nõ est idẽ iudiciũ de catholico ⁊ errante: sicut nec innocẽte atq̃ ꝑtõre respectu cõfessiõis sacramẽtalis. Cõstat aũt ꝓtestationẽ generalẽ cũ reuocatione cõditionali ab oĩb9 catholicis sine mẽdacio/sine diffamatione fieri posse. Requirit̃ igit̃ ꝑ errantib9 specialio2 reuocatio. Altera ꝑs manifesta est: q2 talis nõ ostẽdit se q̃rere cauta sollicitudine veritatẽ: sed forte quadã dissimulatiõe palliata velamine reuocationis hmõi cõditionalis que ad veritatẽ nõ est nisi q̃dã ꝓtestatio fidei general̃: ⁊ nõ ꝓprie reuocatio: q2 cõditionalis nihil ponit. Facit pro hoc qḋ dictũ est supius consyderatione quarta circa finem.

Consyderatio decima.

R ¶ Protestatio catholica de fide cuz reuocatione particulari ⁊ absoluta de errore: licet iustificet errantẽ ꝙ mõ nõ sit habẽdus ꝑtinax aut heretic9: nõ absoluit tamẽ q̃n talis extiterit. Presupposita notorietate ṗme partis in vtroq̃ foro dei ⁊ hoĩs: quia talis corrigit̃ ⁊ obedit veritati: neq̃ tenet plus errorẽ quẽ deserit ꝑ absolutã reuocationẽ deducitur altera ꝑs. Cõstat itaq̃ hoc solo ṗuari deũ facere. s. ꝑteritũ nõ fuisse: vt notat Hiero. ⁊ Salomõ: Quisquis igit̃ fuerit de ꝑterito sic adherens errori suo: cui9 oppositũ tenebat̃ explicita fide tenere aliquo modoꝝ ꝑdicto: ꝙ ꝑsistebat in illo errore monitus enĩ legittime vel edoctus seu fraternaliter/seu doctrinaliter/seu iudicialiter per scripturã sacram/ꝑ rõnem euidentẽ aut aliter: talis vere fuit pertinax in errore: ⁊ ex cõsequẽti nedũ hereticãs/sed hereticus: ꝓpterea quantũlibet emendet̃ nũc põt declarari fuisse talis atq̃ hereticoꝝ penis subijci/sub ꝑpetua carcerali custodia: vel aliter/sublatis sibi q̃buslibet dignitatis/officij vel honoris insignib9. Solet tamẽ apud ecclesiã misc̃dia superexaltare iudiciũ: ꝑsertim humilitate reuocãtis errorẽ sponte palam ⁊ absolute ꝓspecta. ¶ Q. si dixerit ꝓtestans hmõi: ecce parat9 fui semꝑ audire ecclesiã: audire determinationẽ sedis aplice vel sacri cõcilij: qualiter accusor nũc de ꝑtinacia circa doctrinã aliq̃nã ꝑusq̃ fuerit hoc mõ declarata/definita ⁊ iudicata Quid enĩ mihi de inferiorib9 iudicib9/q̃d de doctoribus ⁊ erroꝝ definitionibus: q̃b9 obedire neq̃ q̃ astringor: vt q̃ subiectus ei nõ sum: sed ꝑlat9 vt ipsi/doctor vt ipsi. Sic blandit̃ ꝑtinax arrogantia sibi: sic se fallit ⁊ alludit: tãq̃ videlicet nihil explicite credendũ sit nisi papa ꝑus/nisi cardinalis illud sub ꝑcisa verboꝝ forma sententialiter dãnauerint. Est itaq̃ longe aliter iuxta deductionẽ illoꝝ q̃ probant nullã inuenire posse nouã heresim: q2 quecũq̃ det̃ illa prius erat scripture sacre ꝯtraria ab ipsa q̃ dãnata: sicut mõ (dicẽte Augu.) si q̃d noxiũ est h scz in scriptura sacra damnat̃. Fatemur nihilominus posse fieri declarationẽ nouã: tã doctrinalit/q̃ iudicialiter de aliq̃ heresi: ꝙ scripture sacre repugnans est/q̃ declaratio: ⁊ si fieri habeat ṗncipalio ri ac supiori autoritate general̃r obligãte ꝑ sedem aplicã ⁊ sacrũ cõciliũ: fit nihilominus quotidie legitima declaratio talis ꝑ doctores et expositores sacre scripture: ac ꝑ ꝑlatos inferiores quos oportet explicite multa scire ad instructionẽ populi sui. Hec aũt declaratio ⁊ si nõ obliget vt ꝑse talis est alienos obligat tñ vt cõuincit̃ esse facta conformiter ad sacrã scripturã: q̃ est antecedẽs: quo cõcesso si cõsequẽtia negari rõnabiliter nequit/cõcedẽda est ꝯsequẽter explicita cõclusio/q̃ declarat̃ ⁊ infert̃: qm̃ ex veris nõ sequit̃ nisi veꝝ. Itaq̃ si quis diceret ꝙ christus nõ habuit neruos: aut ꝙ oĩs puer nõ baptizatus põt licenter occidi: aut ꝙ pro bono cõmuni licitũ est falsum dicere. Talis perseuerãs post declarationẽ sufficientẽ sibi factã/nõ excusaretur a ꝑtinacia quantũcũq̃ clamaret: peto iudicium ecclesie vel sacri concilij: huic me submitto/hãc audio. Põt equidẽ tali dici/qḋ actuz est ne agas: qḋ iam definitũ est/definiendũ nõ expectes: definitũ inq̃ ⁊ si nõ in eadẽ ꝟboꝝ forma/tñ in effectu ⁊ l sententia: vnde fit vt aliq̃s vno tpe teneat̃ aliq̃d explicite credere ad qḋ prius fides implicita sat̃ erat ꝑm Thom. sc̃da secunde. q. ij. vbi loquit̃ de credendis implicite vel explicite.

Consyderatio vndecima

S ¶ Protestatio specialis de fide/vel absoluta reuocatio specialis de errore: nõ debet fieri necessario dũ quis errat nesciẽter in fide. Constat itaq̃ ꝙ nullus mentiri tenet̃: hic aũt nescienter errans si se diceret errare/mentiret̃: stante tali conscientia. Talis preterea penas hereticoꝝ vel infamiã etiaz postea q̃ deꝑhendit̃ errasse et absolute reuocat;

nō incurrit. Patuit h̄ in Aug. q̄ multa p̄us nescien
ter errata/postmodū absolute correxit sub nōīe re
tractationis/vel aliquo tali mō loq̄ndi q̄ reuoca-
tionē denotabat/vtendo talib⁹ verbis: temere di-
ctū est: minus ꝯsyderate dictū est/h̄ iprobo/h̄ non
approbo/h̄ mihi non placet. Noteī ad h̄ idē Aug.
ad Vincentiū. xxiiij. q. vi. c. si. ꝛ Gelasius ibidē. q.
ij. c. negaī. ¶ Eliciī ꝗ̄r ex istis differētia multiplex in
ter scienter ꝛ nesciēter errātes/ꝛ īter sciēter ꝛ nesci
enter hereticos: ꝛ h̄ quo ad tria: q̄ sūt crimē/mod⁹
ꝛ pena: iuxta qd̄ noteī dictū Aug. xxiiij. q. iij. c. dixit
ap̄ls: vbi ait: Qui sniam suā q̄uis falsam aut per-
uersam nulla ꝑtinaci aīositate defendunt: p̄sertim
quā nō audacia sue p̄sumptionis pepererūt: sed a se
ductis atq̄ in errorē lapsis parētibus acceperunt:
q̄rūt aūt cauta sollicitudine veritatē/corrigi para-
ti cū inuenerit: nequaq̄ sunt inter hereticos repu-
tādi. ¶ Vñ colligiī q̄ q̄druplex est modus erran
di circa fidē. Vno mō credēdo q̄ fides catholica
sit falsa aut scr̄ptura sacra: et sic errās diciī scienter
hereticus: q2 nō est parat⁹ corrigi: cū neget regulā
ꝑ quā h3 dirigi seu reuocari. Pōt alio mō q̄s erra
re credendo generaliter q̄ fides catholica sit vera
sed estimat aliquā esse fidē catholicā q̄ in veritate
nō est catholica: sicut arriani recipiētes scr̄pturā sa
crā s3 ad sensū ꝑuersū: q̄ sectā suā solā putabāt eē
catholicā: hi sunt nesciēter heretici. Errāt aūt p̄ce
dentes ī vtroq̄ mō cōtra fidē/quā tenenī explicite
credere. Sūt alij circa fidē errātes in his q̄ non te-
nentur ꝑ t̄ūc explicite credere: ꝛ h̄ dupliciter. Vno
mō ꝑtinaciter: q2 nō parati sunt corrigi: sed ꝓpter
suꝑbiā suā aut aliter ꝓpriū defendūt errorē. Alte
ro mō dū parati sunt corrigi ꝓtin⁹ agnita veritate
q2 nō ꝑtinaci aīositate defendūt errorē: sed ex sola
simplicitate vel ignorātia sunt in errore. Ceterū in-
ter hos quatuor modos p̄mi magis peccant q̄ se
cūdi/ꝛ secūdi q̄ tertij. ¶ Modus errādi similiter
diuersus est: q2 in duobus p̄mis error inuenitur
quē tenēī explicite discredere ꝛ diffiteri: tertij vero
ꝑtinaciter errāt in illo cui⁹ oppositū ꝑ t̄ūc nō tene
tur explicita fide tenere sed īplicita: sed q2 renuunt
corrigi/diciunī heretici. Qualiter aūt dep̄hēdatur
aut cognoscaī talis ꝑtinacia: declaratur sūmatim
ī alijs. xij. ꝯsyderationibus q̄ ad hāc vnā reducunī
hic ab Aug. positā: q̄ tales nō q̄rūt cauta sollici-
tudine veritatē: s3 eius declarationi resistūt omissi-
ue vel cōmissiue varijs modis ꝑ se vel alios/v̄bis
aut factis/iudicialiter aut extraiudicialiter/terrori
bus aut muneribus/minis aut blādicijs: ꝓpter de
prauationē affectus cā alicui⁹ cōmodi tp̄alis asse-
quēdi vel incōmodi deuitādi circa diuitias/delici
as vel honores. ¶ Habemus in his tripliciter er
rantibus diuersitatē in crimine ꝛ in mō: pena siīr
diuersa est quo ad aliq̄. Nihilominus tertij puniē
tur sicut duo p̄mi: si iudicialiter euocati se corrige
re: si errorē absolute reuocare: si veritatē oppositā
ꝯfiteri noluerint: q2 relinquenī curie seculari/ aut
si se correxerint penitētia salutari. At v̄o q̄rti quia
nō iungunt errori suo ꝑtinaciā nunc vel antea: q̄-
uis sint corripiendi ꝑ reuocationē erroris: ipsi tñ
nequaq̄ sunt penis hereticoꝝ plectendi/nec infa-
mia notādi: sicut apud scholasticos theologos ī
p̄clara vniuersitate parrhysieñ. freq̄nter obserua-
tur: quos ꝓtestatio ḡnalis et ꝯditiōalis reuocatio
iuuit ad h̄ ne de ꝑtinacia notarētur: iñcta hūilita-
te q̄ ꝓtinus reuocāt errorē/nedū ꝯditiōaliter s3 ab-
solute: q̄ reuocatio sufficit magistris ad purgatio
nē: nec ab actibus studij legitimis exercēdis vel cō
sequendis reuocantes obinde repelluntur.

Consyderatio. XII

¶ Protestatio generalis aut cōditiōalis reuoca-
tio nō obstat/q̄n sic ꝓtestās aut reuocās dici pos-
sit suspectus de heresi/q̄n̄q̄ leuiter/q̄n̄q̄ vehemē-
ter/aliq̄n violēter. Patebit hec cōsyderatio ꝑ p̄ce
dentes/si docuerimus q̄s est dicēdus de heresi vel
leuiter vel vehemēter vel violēter suspectus: Et h̄
als latiori sermōe declarauimus/ nūc summatim
repetatur. Itaq̄ suspitio leuis ꝓuenit ex signis ex-
terioribus operū vel verboꝝ: ex q̄bus cognitis ac-
cipitur cōiectura q̄ cōcludi pōt nō quidē frequen
ter/sed raro seu ꝯtingēter vt in paucioribus/ q̄ ta
lia agēs vel dicens est hereticus. Itaq̄ cōsequen-
tia leuis est ꝛ topica: sicut arguerem⁹: Petrus nō
venit ad ecclesiā in solēnitate natiuitatis btē Ma
rie virginis: ergo nō bñ sentit de ea. Vel sic: Petrus
assumit nomē dei frequenter inuanū/deierās ꝛ ne
gans eū: ergo nō bñ credit de eo. ¶ Porro vehe
mens suspitio ꝓuenit ex signis exterioribus opeꝝ
vel verboꝝ: ex quibus cognitis accipiī argumentū
concludēs freq̄nter ꝛ vt ī plurib⁹/q̄ talia agēs vel
dicēs est hereticus: vt si q̄s neget explicite/palā et
publice ea q̄ debet ex officio scire plus q̄ alij: q̄uis
possit in rei veritate negatio talis ex ignorātia ꝓ-
uenire vel animi leuitate/nō ex heretica prauitate
¶ Dicimus demū suspitionē esse violētā q̄ sumiī
ex signis exterioribus opeꝝ vł verboꝝ: ex q̄b⁹ cog
nitis cōcludi solet efficaciter ꝛ vt sp̄: q̄ talia agēs
vel dicens est hereticus. Quēadmodū si q̄s p̄dicet
publice q̄ christ⁹ nō fuit verus deus: q̄ de⁹ nō ē di
ligēdus sup oīa: q̄ licitū est passim hoīes occi
dere sicē bestias: q̄ iuramēta nō sūt tenenda: aut si
patēter adoret sepulchꝝ machometi: vł si deferat
habitū iudeis appropatū/nō quidē ioco faciēs h̄/
sed serio. Constat nēpe q̄ possibile est talia facien-
tē vel agentē tenere veraciter interius fidē catholi
cā: sicut de Salomone idolatrāte/ꝛ de Marcelli
no idolis sacrificāte: dicūt multi q̄ neuter eoꝝ fu-
it hereticus ī mēte. Nihilominus ecclesia de exte-
rioribus iudicās/nō de occultis: arguet ī talibus
violētā p̄sūptionē: ꝛ s̄m eā3 feret iudicium. Exem
plo Salomōis de meretricibus. iij. Re. iij. et hoc
nisi talis violēter suspect⁹ se legitīe purgauerit/ al
legādo vel ignorātiā vel timorē vel fictionē vel ali
q̄d hmōi/paratū corrigi se demōstrās. ¶ Quocir
ca patet valere plurimū circa suspitiōes hmōi as-
sumēdas ꝑ argumētis/ꝯsyderare cōsuetudīes pa-
triaꝝ/locoꝝ/tp̄m/ꝑsonarū/modos ꝛ indicia. Eue-
nit q̄ppe q̄ verbū vnū dabit suspitionē heresis in
vno loco vel in vna ꝑsona/qd̄ in alio loco vel ꝑso
na nihil reputabiī. Exemplū de negātib⁹ ꝛ despi-
ciētibus deū quotidianis verbis/ ī certis ꝑtib⁹: qd̄

in alijs partibus multis horridũ iudicaretur et here-
si proximũ. ¶ Has interim consyderationes duodecim
posuisse velut in transcursu suffecerit. xxix. mensis
octobris/anni. M.cccc.xv. in ciuitate cõstan. vbi
sacrũ agebatur generale conciliũ: pr͞estãte eo qui est de-
us benedictus in secula: Amen.

¶ Sequũtur. xij. cõ-

syderatiões secundum totidẽ signa/quibus solet aliquis de per-
tinacia notari vel cõuinci circa materiã heretice pra-
uitatis: premittẽdo qualis sit pertinacie diffinitio vel rõ.

Consyderatio prima.

Pertinacie propria rõ que errãtẽ in fide
seu hereticantẽ efficit hereticũ/consi-
stit in deprauatiõe volũtatis per superbi-
am aut aliud officiũ: dũ nõ vult er-
rãs cauta sollicitudine querere verita-
tẽ: aut dũ perspecte mõstrateque renui-
it assentire vel errorẽ dimittere. Dicitur enim pertinax
secundum Isid. quasi impudẽter tenax: qui persistit in illo. s. quod de-
beret dimittere. Ceterum pertinacie signũ exterius mul-
tiplex inuenitur. ij ¶ Cũ quis sustinet excõicatio-
nẽ vltro: nec põt se sufficienter excusare. Et hoc su-
mitur ex iuris presumptiõe. iij ¶ Alterũ citatus per le-
ui super fide etiã suspitione/iudicialiter renuit cõpa-
rere vel respondere: et amplius si sit presumptio vehemẽs
aut violẽta: et hec similiter oritur ex iuris fictione.
iiij ¶ Alterũ est pertinacie signũ: dũ quis asserit et de-
fendit errorẽ: cuius oppositã veritatẽ tenetur explici-
ta fide tenere. Tenetur inquam vel ex publica observa-
tione/vel ex cõi doctrina ecclesie/vel ex officio seu sta-
tu suo: vel ex informatione sufficiẽti: vel ex natu-
rali iudicio rationis: quẽadmodũ quilibet capax
rationis tenetur explicite credere nedum articulos
fidei si sit christianus: sed etiã principia legis natu-
ralis/que sunt de primis impressionibus et inscriptioni-
bus indelibilibus: vt sunt precepta decalogi recep-
ta secundum planum et vsitatũ intellectum apud omnes
vtẽtes ratione/nõ deprauata in quacunque lege.
v ¶ Alterũ pertinacie signũ: dũ quis veritatẽ fidei
nedũ nõ querit cauta sollicitudine/sed declaratio-
nẽ eius impedit ne veniat ad lucẽ: maxime si conci-
liũ fidei speciale vel generale propter hoc in se vel in
suis impedit directe vel indirecte/molestat atque per-
sequitur. vi ¶ Alterum pertinacie signũ/dũ quis veri-
tatẽ ecclesie docẽtes seu determinãtes odire se mon-
strat/et persequi verbis atque factis: etiam si dicat seu
protestetur se velle tenere quod ecclesia tenet vel de-
terminabit: et quod paratus est stare iuri: quia si facta cõ-
tradicant: hoc est equitas simulata: que duplex est
iniquitas: solent etiã quantumlibet heretici taliter
protestari se catholicos esse/quod eos ab heresi nõ
excusat etc. vij ¶ Alterũ pertinacie signũ/ dũ quis
negat veritatẽ quam prius docuit vel confessus est
nec est probabile quod sit etiã oblitus: quoniã secundum iu-
ra primo dicto credi debet. viij ¶ Alterũ pertina-
cie signũ: dum quis petit declarationẽ veritatis a
peritis doctoribus seu iudicibus: que cũ facta est: ni-
hilominus repudiat nulla penitus assignata rõne.
ix ¶ Alterũ pertinacie signũ: dum quis potẽs cõmouet
seditiões: suscitat bella in populis et regnis/ideo
quia facta est alicuius veritatis catholice declaratio/vel
erroris reprobatio. x ¶ Alterum pertinacie signũ: dũ
quis iurat se malle mori/quam cõtra honorẽ suũ quicquam per-
mittere fieri/vel errorẽ aliquẽ reuocare: ponit enim
obicẽ prime veritati. xi ¶ Alterum pertinacie si-
gnũ: dum quis fouet errantẽ/et defendit iudiciali-
ter vel extraiudicialiter: sciens nihilominus aut
scire debens hunc errare. xij ¶ Alterũ pertinacie
signũ: dũ quis nõ resistit erroribus dũ potest et de-
bet: debet inquam/vel ex officio sicut iudex: vel ex fra-
ternali charitate/sicut vniuersi: quoniam agentes et con-
sentientes secundum apostolum pari pena puniuntur. Consen-
tiunt autem qui alios dũ possunt (vt dicit canõ) ab er-
rore nõ reuocant. Denique ista latius declarat Ockã
iij. parte. i. dialogorum: secundum que signa poterit applica-
tio particulariter fieri etc.

¶ Finiunt duodecim cõsyderationes secundum totidẽ
signa/quibus solet aliquis de pertinacia notari vel con-
uinci circa materiã heretice prauitatis: premittẽdo
qualis sit pertinacie diffinitio vel ratio.

¶ Tractatus magi-

stri Joã. de gerson: quõ et an liceat in causis fidei a
summo põtifice appelare/seu eius iudiciũ declinare.

Queritur: vtrum
hec assertio sit catholica/tã iu-
re diuinitus promulgato quam etiã
humano: quibus sacrorũ cano-
nũ autoritas innititur: nulli fas
est a supremo iudice/videlicet
apostolica sede seu romano põtifi-
ce iesu christi vicario in terris appellare: aut illius iudi-
ciũ in causis fidei: que tamquam maiores ad ipsum et sedẽ apostoli-
cã deferẽde sunt declinare. ¶ Arguitur quod sic autori-
tate sanctissimi dñi Martini pape quinti in sua cõstitutio-
one ad perpetuã rei memoriã facta/et promulgata in
cõsistorio generali celebrato cõstan. vi. idus martij:
põtificatus sui anno primo: vbi regitur hec assertio: si-
cut dicitur et videtur in canonũ littera manifeste fundari.
Arguitur in oppositũ primo autoritate deter-
minatiõis siue cõstitutiõis generalis concilij cõ-
stan. que determinatio multipliciter facta est et
practicata: et specialiter in sessiõe publica ce-
lebrata. die. vi. Aprilis: Anno. M.cccc.xv. que sic ha-
bet inter cetera. Et primo declarat quod sctã synodus in
spiritu sctõ legitime congregata generale cõciliũ faciẽs
et ecclesiã catholicã militantẽ representãs/potestatem a
christo immediate habet: cui quilibet cuiuscunque status
vel dignitatis/etiam si papalis existat: obedire te-
netur in his que pertinẽt ad fidem et extirpationẽ dicti
schismatis/ac generalẽ reformationẽ ecclesie dei in
capite et in mẽbris. Itẽ declarat quod quicunque cuiuscunque
status vel dignitatis/etiã si papalis existat: qui mãdatis
statutis seu ordinatiõibus huius aut preceptis sctẽ syno-
di et cuiuscunque alterius concilij generalis legitime
congregati/super premissis seu ad ea pertinẽtibus/fa-
ctis vel faciendis obedire cõtumaciter cõtẽpserit:
nisi resipuerit/ condigne penitentie subijciatur/ et debite

puniat: etiā ad alia iuris subsidia si op⁹ fuerit recurrēdo. Deinceps arguit rōib⁹ ducētib⁹ ad icōueniēna manifesta ɔtra ius diuinū pariter ꝛ humanū.

Sequeretur enī primo

ꝙ papa nō subiceret legi diuine vel euangelice: q̄ gñaliter absq̧ ol excepcōe ꝓmulgata ē a christo Mat. xviij. dū loq̄ret ad psonā petri/sic tradit ecclesia: ꝛ circūstātia text⁹ satis idicat Si peccauerit i te fra. t. ꝛc. Seq̄tur/ dic eccl'ie: ꝙ si eccle. nō audie. sit tibi sicut eth. ꝛ publ. ꝛc. Hoc autē ɔñs ē erroneū manifeste: qm̄ papa ē frat nr̄: aliqn nō deberet dicere pater nr̄: si nō sum⁹ frēs ipse ꝛ nos: sed haberet dicere/pater me⁹ vel pater mi: sȝ nec cardiales nec ep̄os frēs appellare deberet. Deniq̧ ɔstat ꝙ est ꝓpinquus noster ꝛ ex ɔñti frater: nō obstāte ꝙ pater sit. Est īsup papa peccabil': qm̄ circūdatus est infirmitate: sicut notat ad Heb. v.

¶ Seq̄retur scdō ꝙ Paulus egisset cōtra ius diuinū ꝛ humanū/dū restitit petro in faciē: h̄ est publice coraȝ ecclesie cōgregatione: sicut habetur ad Gal. ij. Hec em̄ resistētia nō fuit minor ꝓuocatio pauli cōtra petrū/ꝙ fuisset appellatio ad eccl'iam imo fuit equalēter appellatio. Uñ ꝛ si petrus desistere noluisset/fuisset ab ecclesia cōdēnādus. Constat autē ꝙ petrus erat sūmus pōtifex: ꝛ s̄m doctores confirmatus in fide ꝛ gratia post pentecosten. Propterea dicunt ꝙ petr⁹ nō errabat in fide: nec hereticabat: sed tm̄mō nimis dissimulanter se habebat circa obseruationē legalium. Dicebat ideo paulus: ꝙ nō recte ambulabat ad veritatē euāgelij: ꝛ ꝙ rep̄hensibilis erat. Ex quibus palā elicitur ꝙ summ⁹ pontifex qui succedit petro in ap̄latu: reprehēdi potest publice per doctorē theologū/qui in officio p̄dicationis succedit paulo: etiā vbi non hereticaret vel erraret in fide. Et hoc silr elicitur generalius ꝛ inconuincibilius ex autoritate prime allegata: Si peccauerit in te frater tuus: quemadmodū pluries in sacro constañ. concilio latissime deductū est i sermonibus publicis et multiplicib⁹ scripturis: quoꝝ copie sunt apud multos.

y ¶ Sequeret tertio ꝙ papa q̄ est membꝝ corpis ecclesie sicut hoīes alij: si scādalizaret totū corp⁹/ ip̄e nō esset rescindēdus/vt totū corpus sanū fieret cōtra doctrinā christi euāgelicā fundatā in similitudine iuris naturalis Mat. xviij. cū glossis ꝛ determinationibus doctorū in materia de scandala/ se fundantiū in hac lege diuina ꝛ naturali.

¶ Seq̄ret q̄rto/ꝙ petrus sūmus pōtifex nō debuisset cōpelli reddere rōnem ab ap̄lis ꝛ fratribus q̄ erāt i iudea/q: visitauerat Corneliū gentilē: cui⁹ tn̄ oppositū ōr expsse Act. xi. cū adisset petr⁹ hierosolymā. s. vbi erat ecclesia: disceptabāt aduersus illū q̄ erāt ex circūcisione dicētes: q̄re introisti ad viros p̄putiū hn̄tes/ et māducasti cū illis? Et statim subiūgit obediētie petri r̄nsio: dās i h̄ successoribus suis formā debite humilitatis: quaȝ expressit epistole sue p̄me ca. iij. Parati inq̄t sp̄ ad satisfactionē omi poscenti vos rationē de ea q̄ in voß est fidei ꝛ spe. Mȝ si in destructione fidei sūmus aliq̄s pontifex volens superbire nollet hoc facere: constat ꝙ a fratribus eq̄ posset accusari sicut ꝛ petr⁹.

¶ Seq̄ret q̄nto ꝙ alicui iniuriato ꝑ papam sicut pōt euenire/tā in corpe q̄ in mēbris/immo ꝛ in fama/circa ea pue fidei sunt: nō pateret i casu dabili aliq̄ defensio vel grauaminis subleuatio/qd̄ est ɔtra ius naturale: cui ius diuinū nō repugnat. Piȝ tn̄ ɔñia data casu tali vel simili. Sit petr⁹ q̄ p̄dicet corā papa et multitudine ppl'i copiosa: ꝙ christ⁹ fuit ver⁹ ꝓpheta: iubeat tūc papa ꝙ detrudat in carcerē/eo ꝙ p̄dicat istā veritatē. Sentiat petrus ꝙ si appellet ad conciliū generare submittendo se eidē: ꝙ populus ꝓteget eū: nec scandalizabit in doctrina eius: sed manebit i recta fide/ꝙ christus fuerit verus ꝓpheta: si aūt nō appellauerit/popul⁹ reputabit ꝙ papa verū dicat ꝛ bn̄ faciat: et ita deserat fidem cū p̄dicatore suo. Querit in casu/ si petrus dicere poterit: conciliū appello? quemadmodū paulus timens a seditiosis occidi/clamauit: cesarē appello. Hanc aūt materiā latissime et studiosissime ꝓsecutus est ꝛ fundauit Ockam in dialogo suo: cuius solius autoritati nō oportet inniti: q̄uis fuerit egregi⁹ theologus: sed innitendū est rationibus suis/ ꝓ quanto robur ꝛ autoritatē accipiunt a sacra sc̄ptura: cuius cōtēptus cū suis ꝓfessoribus sepe duxit ꝛ ducet in errores.

¶ Seq̄retur sexto/ꝙ in nullo casu papa posset iudicari vel deponi ꝑ generale cōciliū/q̄ntūcūq̧ criminosus esset vel scādalosus ecclesie. Patet cōsequētia: qm̄ ex opposito seq̄tur oppositū. Si em̄ papa pōt iudicari vel deponi ꝑ generale conciliū: ip̄e poterit denūciari ꝑ aliquē vel aliquos corā concilio p̄senti vel futuro. Qui si velit grauamen inferre talibus denūciare volētibus: nōne poterūt ip̄i se ponere extra manus suas vel potestatē: ne de facto grauet eos ꝛ opprimat iniuste: hōc autē facere est vere ꝛ equiualenter ab eodē appellare. Et hoc practicatū est in concilio pisano ꝑ vtrūq̧ collegiorū duarū obedientiarū. s. Gregorij ꝛ Bn̄dicti sic in suis obediētijs nuncupatoꝝ. ¶ Hoc etiā practicatū est ꝑ quosq̧ reges ꝛ p̄ncipes/q̄ se subtraxerunt ab obedientia illoꝝ quos isti vel illi iudicabāt esse summos pontifices: q̄ tn̄ subtractiōes approbate sunt ꝑ sacrū constañ. conciliū: quedā expresse/quedā implicite vel equiualenter.

¶ Sequeret septimo ꝛ magis ad hoīem: ꝙ cōciliū generale nō esset supra papā/vel iudex pape legitimus: cuius oppositū determinauit ꝛ practicauit sacrum constañ. concilium. z ¶ Non em̄ ꝓcessum est ad inchoandū depositionē Joannis/ quousq̧ fuisset articulus iste declaratus: sicut apparet ex actis eiusdē concilij: quoniā aliqui videbant super hoc hesitare. ¶ Constat aūt ꝙ ab omi hoīe qui habet legitimuȝ superiorē iudicē/siue sit vnus homo siue vna cōmunitas: pōt si rationabilis ꝛ vrgens immineat causa fieri appellatio ad eundē iudicē. ¶ Et si dicat ꝓut aliqui fingere volūt: ꝙ cōciliū nō est supra papā/nisi qn̄ est hereticus seu deuius a fide: in quo casu nō est mix inquiūt si cōciliū sit supra talē papā: q: desijt esse papa: et est inferior omi hoīe: ꝛ ita nitunt etiā euadere illā ineuasibilē christi legē: Si peccauerit in te frater tuus ꝛc.

¶ Hoc breuit ad pūs refellit. Primo qz ioānes nō ē accusat⁹ vel ɔuictus de heretica prauitate: ꝛ tñ ɔciliū vocauit et iudicauit ipm tanq̄ suū subditū. Vñ in toto pcessu vsqz post snlam diffinitiuā sue depositōis/reputatus est ab eodē ɔcilio ver⁹ papa ¶ Amplius non est verū q̄ papa eo facto quo cadit ī heresim/p̄sertim latentē/sit deposit⁹ a papatu sicut nec ē verū de aliqs epis: quēadmodū ista materia declarata est alibi latius. Reducendo hāc opinionē ad multiplex incōueniēs/sic ad incertitudinē ecclesiastice politie suscepciōis sacroꝝ. Et ad fauorabilitatē dānate doctrine Joannis wicleff: q̄ pncipaliter innitebat tali fundamēto: q̄ null⁹ existēs ī pctō mortali erat papa vel eps/nec consecrabat ꝛc. Et q̄ bñ pōderat cās reprobatiōis huius doctrine wicleffi hac pte: ille vel sīles cāe ɔcludūt q̄ pctm̄ heresis licet reddat vnū prelatū dignū depositione ɩ̄cta ptinacia: nō tñ reddit eū depositū eo facto/sz reqrit hūana depositio. Sicut enī nulla scitas quantūcunqz magna constituit aliquē in statu papali vel epali nisi p electionē humanā de lege cōi/contra opinionē waldensiū: ita nulla iniquitas remouet aliquē ab epali gradu vel papali de cōmuni lege/si nō interueniat humana depositio. ¶ Amplius tertio quo ad hoc arguit/q̄ concilū sit iudex pape/nō heretici: īmo sancti assignādo casus multos/in qbus aliqs eps ver⁹ papa poterit p multos testes diffamari de heretica prauitate seu fautoria heresis: aut p vehemētes cōiecturas ex opibus ꝛ conuersatione diffamabitur apud multos ꝛ graues populos/q̄ nō recte ambulat ad veritatē euāgelij: aut q̄ lapsus est in heresim iā dānatā: aut q̄ nouā velit confingere. constat q̄ existe gnali cōcilio vel proxime futuro/poterit idē papa iudicialiter cōpelli vt purget se quēadmodū exēplificatū est de Petro. Q, si nollet hoc facere: put facere noluit Marcellinus sine accusatiōe sua ō idolatria: nōne conciliū posset ɔseq̄nter ad depositionis sue sententiā pcedere? Et si dicat q̄ nō/ ex quo nō est heretic⁹. Rñdet q̄ apud iudiciū ecclesie vbi circa ea q̄ facti sunt/fallere pōt et falli. Simile est iudiciū de his q̄ nō apparēt ꝛ q̄ nō sunt. Et p hoc elidit manifeste friuola rñsio dicentiū papā non subijci correctiōi fraterne aut iudiciali iusse a christo vbi prius: Si peccauerit ꝛc.

¶ Seq̄tur octauo ꝛ ad hōiem multiplex incōueniens in eis q̄ facta sunt: ꝛ q̄ adherētes p̄dicte assertioni/nullatenus existimādi sunt cōcedere velle. Et pmo q̄ Joānes olim vicesimustertius reputand⁹ est adhuc papa sicut prius: ꝛ ita q̄ scissimus dñs noster papa Martinus nō est legitime elect⁹ neqz papa: q̄ idē dñs noster et suū collegiū/noluit ea q̄ conciliariter facta sunt p sacrū Constañ. cōciliū inuiolabiliter obsuare. Cui⁹ tñ oppositū idē dñs noster pluries palā dixit/q̄ impator nō est confirmatus in imperiū: q̄ grauiter peccāt attendētes p̄dicta/q̄ dāt obediētiā dño nro sūmo pontifici tāq̄ pape. Deniqz Petrus de luna fuisset iniuste ꝛ ppe rā accusatus ī concilio de materia heresis p̄cipue ꝛ pncipaliter. Qm̄ in quadā constitutione q̄ de verbo ad verbū ponit in actis concilij: ipse conat⁹ fuit determinare/q̄ nūq̄ licitū est aut fuit facere subtractionē ab eo neqz ab alio vero papa: fūdās se ī hoc q̄ papa nō habeat sup̄i⁹ iudiciū ī terris: nec pōt ab aliq̄ iudicari. Hec aūt iudicata fuit hereticalis ɔstitutio: et ita de plurimis īconueniētib⁹ diceret.

Postremo dimissis illis

Postremo dimissis illis q̄ sunt ī facto circa iustificationē vel iniustificationis appellationis dñoꝝ polonorū: ī quā multa hinc ꝛ inde diuersa/īmo aduersa ꝛ cōtraria videnī asseri/circa q̄ theologicū negocium nō versat/nisi p q̄to sub regulis gnalibus ꝛ auēticis daret ars/sicut ꝛ data ē ɔuincēdi aliquē de ptinacia ꝛ fautoria heretice prauitatis. Conuertat tandē inq̄sitio pticulare qōnis circa vltimā pticulā suā q̄ sic hꝫ: q̄ nulli fas est ꝛc. Illi⁹ videlicet apostolice sedis seu romani pontificis iudiciū in causis fidei: q̄ tanq̄ maiores ad ipm ꝛ sedē apostolicā deferende sunt declinare.

Sunt aliqui sicut di

Sunt aliqui sicut dicit q̄ min⁹ istā pticulā reputāt sustinibilē q̄ p̄cedētē: q̄lificātes eā q̄ est palā hereticalis: ꝛ tot⁹ ecclesiastice hierarchie circa fidei defensiōē seu ɔseruationē finalē ꝛ resolutiuā subuersiua. ¶ Nitunt ast fundare dictū suū in aliquibus ppositionibus/quas reputant catholicas veritates.

Prima propositio.

¶ In causis fidei iudiciū inniti dꝫ ī fallibili regule: sic q̄ vltimus ꝛ supremus iudex: cui finle necessario standū est tanq̄ vere catholice/nō sit a fide deuiabilis: alioq̄n staret in casu q̄ hoīes obligarent assentire contra fidem.

¶ Scd̄a ppositio. In causis fidei nō habet ī terra iudex infallibilis: vel q̄ non sit deuiabilis a fide de lege cōmuni/p̄ter ipsam ecclesiā vniuersalē vel cōcilium generale eā sufficienter rep̄sentans.

¶ Tertia ppō. In causis fidei null⁹ pticularis hō p suā determinationē pōt ō ppōne nō heretica facere hereticā: sicut nec ō catholica non catholicā: ita nec papa nec eps pp̄e ꝛ vere loq̄ndo pōt ppositionem aliquā hereticare. Pōt tñ ppositionē aliquā q̄ videt aliquibus nō heretica/declarare q̄ sit heretica/ꝛ hoc iudicialiter: sicut doctores scholastice hoc faciunt vel doctrinaliter. Et hoc appellat facere articulū/diuersimode tñ: qz pape determinatio penalis extendit se ad omnes fideles: sed epalis tm̄ modo ad subditos suos/vt p̄cise est epalis.

¶ Quarta ppō. In causis fidei nlla determinatio iudicialis epi/īmo nec pape solius p̄cise vt ē epi vel pape/ligat fideles ad credendū q̄ ita sit de veritate fidei sicut p̄tendit sua declaratio: qm̄ tam papa q̄ eps deuiabiles sunt a fide: obligat tñ subditos sub pena excōmunicationis talis determinatio/q̄ non dogmatizēt oppositū talis determinationis: nisi appareat manifesta ratio repugnandi vel p sacrā scripturā vel p reuelationē vel p ecclesie seu generalis concilij determinationem.

¶ Quinta ppō. In causis fidei sicut pōt declarari 2

iudiciū epi si appareat deui⁹a fide/et reqri iudiciū
pape:sic de papa respectu gñalis ɔcilij suo mō di-
ci pōt. Et hec ē ad formā rñsiua seq̄ns ex pmissis:
isto q̄ apō sūmū pōtificē ⁊ eius sedē romanā pōt
esse q̄nq̧ raritas peritoꝝ i sacris literis ⁊ i vera fi-
de pbatoꝝ magis q̄ apō quosdā ex ipsis q̄ gñalia
habēt studia sacre scp̄ture ⁊ aliaꝝ facultatū.

¶ Sexta ppō. In causis fidei illa cā dr maior esse
nō q̄ est de re maiori sicē de trinitate et vnitate psō-
naꝝ:s; q̄ difficilis est et ambigua ad determinādū
iuxta textū scp̄ture Exo. xviij. Deute. xvij. ⁊ ij. Pa
ral. xix. In q̄bus fundanť canones dicētes: q̄ cāe
maiores fidei sunt ad sedē apostolicā referende.

¶ Septia ppō. In causis fidei poterit vna cā di-
ci maior apud aliquē epm vel diocesim:q̄ apud ali
um epm vel diocesim nō reputabiť esse maior:vel
ad supiorē sicut ad papā remittēda:qr.s.apud talē
epm vel diocesim ppter abūdātiā theologoꝝ cā ta
lis nō reputabiť difficilis vel ambigua:sed p sacrā
scripturā iam damnata vel approbata.

¶ Octaua ppō. In causis fidei nō min⁹ aliq̄n oc-
currendū est siue p epm siue p summū pontificē/si-
ue p gñale conciliū: dū cernunť oriri scādala ⁊ erro
res crudeles ⁊ impij contra pacificū ɔuictū christi
ani pplī:q̄ maxime cōsistit i obseruatiōe mādato
rū dei de seruādo iurāmēto/⁊ de nō interficiēdo ho
mies autoritate ppa/⁊ de nō pstādo ad vsurā: vl̄ d
nō rapiēdo/vel de nō adulterādo: q̄ dū insurgunt
errores ɔtra aliq̄s de articulis fidei q̄ nūerati sunt
i symbolo. ¶ Formāť igiť rōem suā q̄ pdictā pri-
culā impugnāť iuxta ppōnes pmissas/psertim ɔ-
tra q̄nq̧ pmas. Fas est in casib⁹ concernētib⁹ cās
fidei declinare illius iudiciū/q̄ repiret deuius a fi-
de/vel eis q̄ fidei sunt cū suis consiliarijs vehemē
ter suspectus/p apta signa nimie dissimulatiōis vel
acceptionis psonaꝝ/vl̄ aliūde multis modis:sed
(loq̄ndo sp cū reuerētia) staret aliquē summū pō-
tificē cū suo collegio sic posse deficere circa ea q̄ fi
dei sunt:quemadmodū Petrus ⁊ alij apli defece
runt in passione:imo q̄ minus videreť:sicut Pe-
trus deficiebat/nec recte ambulabat ad veritatem
euangelij:⁊ rephēsibilis erat dū Paulus sibi resti
tit in faciē:ac pinde declinabat ei⁹ iudiciū:g̃ fas ē
interdū sūmi pontificis iudiciū in causis fidei de-
clinare. ¶ Hec aūt dicta sunt vel argumētata ma
gis ad veritatis inq̄sitionē/q̄ ad alicuius/psertim
scīssimi dn̄i Martini pape rephēsionē:attento q̄
ɔstitutio sua q̄tū ad illa q̄ fundať in facto/non ia-
cet sub theologica rephensione:⁊ q̄tū ad alia que
ius concernūt:sicut ē pdicta ps excepta. Dicerent
beneuoli sui/q̄ nō obstātibus allegatiōib⁹ oppo-
sitū illā pōt suscipe rōnabilē ⁊ verā interptationē:
sicut recipiūt cōstitutiōes positiue decretis inserte
q̄bus innitiť. Sic intelligēdo q̄ nō est fas appella
re a papa/vel eius iudiciū i causis fidei declinare:
nō q̄dē p oi ⁊ in oi casu:sed q̄n facit id q̄ð in se est:⁊
q̄n nō apparet deuius a fide:s; ambulat recte ad ve
ritatē euāgelij sine psonaꝝ acceptione:quemadmo
dū in pemio ⁊ narratione sue ɔstitutiōis dicit esse
faciendū p summū pontificē:⁊ q̄ ita fecit affirmat
Nā ɔstitutiōes ⁊ leges s̄m Arist. feruntť vniuersali

ter:q̄uis in aliquo casu dabili pati pssit instantiā.

¶ Porro dn̄s noster tollere poterit efficaciter ⁊su
spitionē sinistrā:q̄ cōtra sāctitatē suā fieri posset/si
dicta sua factis cōpēset:hoc est/si spōte nullo inq̄-
rente damnet doctrinā illā pestiferā ⁊ crudelē ɔtra
polonos cū similib⁹ alijs/cū tali celeritate ⁊ rigo-
re/qualē fidei materia vergēs in scandalū ⁊ perni
ciē reipublice postulat ⁊ requirit/ pcul abiecta q̄-
uis acceptione psonarū.

¶ Finit tractat⁹ mgr̄i Joā. d gerson sacre pagine
pfessoris eximij:quō ⁊ an liceat i causis fidei a sū-
mo pōtifice appellare/seu eius iudiciū declinare.

¶ Libellus eiusdē do

ctoris articuloꝝ theologico ꝝ ⁊ scholastice cōposi
toꝝ ɔtra petꝝ d luna/ad cōuincēdū eū fuisse ⁊ esse
notorie hereticū:⁊ ptinacr̄ errasse errare ɔtra ca
tholicā ⁊ euāgelicā veritatē sup ptāte ⁊ autoritate
ecclesie. Et continet duos tractatus. In pmo po
nunť generaleles articuli. In secūdo speciales:⁊
subsumpti specialiter ex generalibus.

Primus articulus.

Et pmo cōstat q̄ iste ē articul⁹ fidei
q̄ est vna scā catholica ⁊ aplica ec-
clesia.
¶ Scd̄s articulus. Itē q̄
hec vnitas ecclesie nō sic dependet
a psona pape essentialiter/ q̄n pos-
set manere vna/⁊ maneret d facto
q̄n nullus est papa in ecclesia.

¶ Tertius arti. Itē q̄uis vnitas ecclesiastica eēn
tialis sit ad pmariū caput christū:nihilomin⁹ vni
tas altera accītalis vel scd̄aria cōsistit i obedien-
tia ad vnū summū pontificē/q̄ est caput scd̄ariū in
ecclesia cū christo. Sic videlicet q̄ q̄libet catholi-
cus debet hr̄e pmptitudinē seu pparationē animi
ad obediendū vni sūmo pōtifici:dū; cōstiterit sibi
aut cōstare debuerit/q̄ sit papa aliq̄s legitime ele-
ctus. Et vltra secūdo requiriť/q̄ nō ponat scien-
ter impedimentū cōmissiue vel omissiue:ne pfici-
atur ecclesie dei vnus papa cert⁹ ⁊ legitime elect⁹.
Ideo eñ condemnatus est inter ceteras cās Joā
nes hus:qui dicebat q̄ ecclesia dei vsq̧ ad cōsūma-
tionē seculi poterat eq̄ bn̄ regi p sacerdotes disp-
sos p mundū absq̧ vno capite sicut cū tali capi-
te. Nā sicut dicūt theologi/ q̄ sacm̄ cōfirmatiōis
est sacm̄ necessitatis:nō quidē simplr̄: cū sine illo
staret salus:sed sic q̄ obligať q̄libet ad nō cōtem-
nendū susceptionē hui⁹ sacri p tpe ⁊ loco opportu-
nis/ita pportionabiliter de vnione vel adhesione
ad vnicū papā pōt itelligi:sicut etiā dici solet apud
theologos:q̄ pceptū affirmatiuū q̄le est de habē-
do papā:obligat ad semp/nō p semp.

¶ Quartus arti. Itē q̄ culpabilis in priori articu-
lo pmo mō vel scd̄o:vere dicitur fautor ⁊ nutritor
schismatis/immo ⁊ schismaticus si iungat ptinaci
am.i.si non velit corrigi:q̄uis staret q̄ ex hoc solo
nō esset hereticus: si faceret hoc nō ex errore intel
lectus sed ex depravatione affectus:q̄uis apud ec
clesiā habēdus esset ille vel hereticus/vel de here
si vehementer suspectus.

¶ Quintus arti. Itē q ecclia sic istituta ē a christo pfecto legislatore/q pōt se ptinuare: τ d facto ptinu abit ī vnitate vsqz ad cōsūmatōz scli: τ h itelligēdo nedū de pmaria τ eēntiali vniōe q̄ ē ad christū: sed de acchītali τ scōaria ad sūmū pontificē: sic q pōt poterit sibi istituere caput vnū scōariū/qd d̄r papa. Et q̄cūqz ipedit sciēter/cōmissiue vel omissiue talē vnitatē ecclīe agit ɔtra artic. iā dictū: vnā sctāz catholicā τc. Etiā vbi videreɫ stare cū pma vnitate ad christū. Inde ptz q aliqs ēt̄s papa legitīe electus pōt effici schismatic⁹/si det impedimentū sciēter cōmissiue vel omissiue/q tota ecclia nō obediat vno sūmo pōtifici: dū exēpli grā papa nō pōt reducere maiorē ptē chīanitatis ad obediēdū vni capiti: nisi cesserit τ alter cōstituaɫ: ipe tn̄ h̄ ptinaciter renuit facere/aut ī aliquo multiplici casu tali. Simile diceret de obediētibus vero pape q p̄nt esse schismatici: τ alij q̄ nō obediūt sed parati sunt obedire mō p̄dicto: τ apponūt diligētiā suā q vniatur ecclesia/sunt immunes a schismate.

B ¶ Sext⁹ arti. Itē si pbeɫ d̄ aliquo q circa p̄missa sit hereticus: h̄ est iuxta v̄ba aug. q fingat sibi nouū errorē vel antiquū seq̄tur/ glorie siue p̄ncipat⁹ sui cā: pbabiɫ ɔsr manifestissime q talis est nedū fautor schismatis/sz vere schismaticus. Et iō sufficiat ī seq̄ntib⁹ coartare sermonē ad heresim: qm̄ ex isto sufficienter concluderur schisma.

¶ Septimus art. Itē q dū nullus ē papa/vel dū lapsus est ī heresim manifestā τ iā dānatā: vel dū ɔsentire nō pōt q ecclesia cōgregeɫ: qz. s. effect⁹ ē amēs τ insanus incurabiliter: vel incarcerat⁹ ē taliter q hn̄ nō pōt accessus ad eū: etiā si necessitas vł euidēs vtilitas imineat/pōt se ɔgregare sine papa. Et idē dicendū ē vbi papa sufficiēter sūmat⁹ τ req̄situs p congregādo ecclesiā ad vniēdū eā ī fide et moribus/vel ad cōstituendū sibi papā certū/ nollet cōtumaciter eā ɔuocare. Iste arti. seq̄tur ex p̄oribus: τ ex negatione eius seq̄reɫ q ecclia nō fuisz a christo pfecte istituta p sui cōseruatiōe et vnitate legitima ī mēbris suis ī fide et morib⁹ τ ad vnū caput scōariū/verz τ certū: qd̄ aptissime est ɔtra apl̄m ad Eph. iiij. τ alibi multis locis: τ Ozee. i.

¶ Octauus arti. Itē ecclesia d̄r catholica. i. vlis et aplica: qm̄ ois hō generaliter obligaɫ adherere firmiter illis v̄itatibus q̄s eadē ecclesia tenet/docet τ p̄dicat: q̄ veritates sūt sufficiēter ī sacra scptura contētē/p̄sertim in euāgelio/vel ex ɔtentis ī sacra scptura sufficiēter τ clare deducūɫ: vel p aplorū doctrinā successiue deducte sunt de generatiōe in generationē vsqz ad nos p obseruationē legitimā. Un̄ d̄r ecclesia aplica: qm̄ in doctrina apostolorz fundata est tā verbis q̄ scriptis.

¶ Non⁹ arti. Itē dū ē data in euāgelio p christū aliq̄ regula gn̄alis obseruanda: illa obligat omnē hoiem habentē vsū rōnis: nisi de exceptione alicuius hois constiterit p eādē legē euāgelicā/ τ nō solū p humanā traditionē vel exceptionē: qm̄ inferioris lex derogare nō potest sup̄ioris autoritati.

¶ Decim⁹ arti. Itē q hec est lex euāgelica gn̄aliter pmulgata Mat. xviij. Si peccauerit ī te frater tuus: vade τ corripe eū inter te τ ip̄m solū: si te audierit/lucratus es fratrē tuū: si te nō audierit adhibe tecū vnū vel duos testes: vt in ore duorz vel triū testiū stet omē v̄bū: q si eos nō audierit dic ecclesie: si aūt ecclesiā nō audierit/sit tibi sicut ethnicus τ publicanus. Seq̄tur cōtinuo: Amē dico vob: q̄cūqz alligaueritis sup terrā τc. vbi fundaɫ ptās supernaturalis ecclesie vltra naturalem.

¶ Undecimus arti. Itē q ad p̄dictū articulū corroborandū ex alijs sacre scpture passibus possent induci varie leges/q̄ sunt de iure pprie diuino τ expresso/immo τ iure pprie naturali p̄supposito diuino: vt de abijciendo partē corpis scandalizātem totū corpus/siue sit pes/siue manus/siue oculus. Matth. xviij. Et ita de reliq̄s. Sed sufficit ad deducendū ppositū hec vnica lex p̄dicta: Si peccauerit. Et forte diceret hic aliquis: q quicquid sit de membris abijciendis aut rescindēdis: caput tamen nō potest abijci vita manēte. Rn̄deo q similitudo corpis veri et mystici/nō est vsqzquaqz eadem: qm̄ sine capite naturali corpus nō potest viuere/sed sine capite secūdario corpus mysticū potest habere vitā: sicut in casu nostro patet de papa quo remoto vel absciso stat vnitas τ vita in corpe mystico ecclesie: τ hoc in v̄tute capitis essentialis et pmi/quod est christus.

¶ Duodecimus arti. Itē sicut sūmus pōtifex q̄ntūcunqz legitime fuerit elect⁹ ē fili⁹ ecclesie: sic dici pōt τ debet frater vniuscuiusqz hois de eccla. Un̄ τ ad h̄ significādū dedit nob christus hanc formā orādi: Pater noster τc. Si vnū ḡ habemus p̄rem in celis/τ vnā matrē ecclesiā in terris: cōstat q oēs mutuo sumus fratres. Et oppositū sentire vel dicere de papa/esset apertissima dementia. C

¶ Tredecimus arti. Itē q papa quantumcunqz legitime electus/potest peccare: qz nō est impeccabilis ex assumptione papalis dignitatis. Oppositū dicere nisi constaret de aliquo p diuinā reuelationē: esset intolerabiliter superbire/τ contra testimoniū experientie p̄sentis τ p̄terite.

¶ Decimusquartus articulus: Itē p̄dicta lex: Si peccauerit: q̄uis data fuerit p regimine totius ecclesie τ filiorz suorū: nihilominus appropriate data est persone Petri/ q̄ erat futurus summus pastor: sicut p missum fuerat Mat. xvi. et executioni demandatū: Joānis. xxi.

¶ Decimusquintus arti. Itē q christus in predicta lege: Si peccauerit τc. nō accipiebat ecclesiam qn̄ dixit/dic ecclesie/ p ip̄o Petro vel p successoribus suis summis pontificibus: patet: qz Petr⁹ nō dixisset sibiip̄si qn̄ frater suus noluisset obedire monitioni sue seu fraterne correctiōi. Intelligebat ḡ de ecclesia q̄ est cōgregatio fideliū: p̄sertim qn̄ frater qui peccabat et nolebat corrigi: fuisset talis q non habuisset prelatū supra se: sicut est papa: qui tamen subiectus est legi predicte: sicut ipse est frater peccabilis.

¶ Decimussextus arti. Itē christus dicendo in p̄dicta lege: q si ecclesiam nō audierit/sit tibi sicut ethnicus τ publicanus: docet manifeste q̄ ecclesia habet autoritatē iudiciariā: alioquin si non audireɫ/nō esset contumacia vel pctm̄. Et patet aliūde

p̄ illud: Qui vos audit me audit &c. Et iterū: Quecūqꝫ alligaueritis sup terrā &c. Sic subiungit statim post p̄dictam legē: Si peccauerit.

¶ Decimusseptimus arti. Itē ꝙ oīs q̄ pōt ꝛ debet licite puniri iudicialiter/pōt etiā licite euocari ad iudiciū/etiā p̄ appellationē aut puocationē aut citationē: put visū fuerit expediens iudici vel illis qui ad iudiciū accusare volūt fratrē delinquentem: p̄sertim vbi nō apparet ꝑtunc modus conuenientior ꝑcedendi ꝯtra reum ꝛ pctōrē fratrem.

¶ Decimusoctauus arti. Itē ꝙ nulla constitutio humana potuit aut potest p̄iudicare legi predicte Si peccauerit &c. cum sit de iure diuino/ et de iure ꝓprie naturali p̄supposito diuino.

¶ Decimusnon⁹ arti. Itē ꝙ ꝯstitutiōes q̄ dicūt ꝙ papa pōt deponi si labat̄ i heresim: nō sunt cēsende ꝯstitutiōes pure hūane vel positiue aliquoꝝ sūmoꝝ pōtificū vel alteri⁹. Patet: qꝛ tūc nō ligarent papam: quia par in parē nō habet imperiū.

¶ Vicesim⁹ arti. Itē ꝙ fundant̄ he ꝯstitutiōes p̄ncipaliter i p̄dicta lege: Si peccauerit &c. Et i aliis iuribus ꝯformibus: sicut ꝑtactū est articulo .xi.

¶ Vicesimusprim⁹ arti. Item ꝙ sicut hec cōstitutio chꝛisti: Si pec. &c. nō specificat vel restringit de solo pctō heresis/sed ꝛ generalit̄ de quolibet pcti genere qd̄ pōt deduci in publicū. Sic qd̄libet peccatū pape publicū seu notoriū pōt denūciari ecclesie/si fraternaliter monitus papa nolit audire monentē/neqꝫ testes inductos: nisi daret̄ ex lege ꝓprie diuina: ꝙ aliquod peccatū chꝛistus istic exclusit: quod vtiqꝫ fieri nō poterit.

¶ Vicesimussc̄d̄s art. Itē q̄cūqꝫ cuiuscūqꝫ status fuerit: q̄ scꝓserit vel asseruerit ꝙ papa nō possit p̄ alio crimine accusari corā ecclīa q̄ꝫ p̄ heresi: ille negādus ē simplr̄ tāq̄ꝫ ꝯtradicēs textui euāgelico: vl̄ reuerēter glossand⁹ e/si nō appareat ꝙ fuerit i hac assertiōe ꝑtinax: ꝛ si i aliis bn̄ sensit. Silr̄ ēt ḋ scripturis/q̄ sonare vidēt ꝙ papa nō hꝫ supiorē iudicē in terris: ꝛ q̄ꝫ ab eo nūq̄ꝫ licuit neqꝫ licet appellare ꝛ ita de similib⁹: q̄ si excludūt autoritatē generalis concilii/sunt hereses manifeste. Sꝫ nō ē leuiter p̄sumendū/ꝙ alii doctores sic senserint generaliter absqꝫ oī exceptione possibili occasione vel coloꝛe.

¶ Vicesimustertiꝰ art. Itē ꝙ glo. q̄ dicit ꝙ p̄ alio crimine q̄ꝫ p̄ heresi pōt papa accusari vel deponi: nō hꝫ autoritatē vel robur tāq̄ꝫ ab vno glossatore vel hoīe/sed a chꝛisto imediate et exp̄ssē: aliōqn nō faceret fidem: sicut p̄dictū est in altero articulo: ꝙ par in parem: et vnus inferioꝛ in superiorē nō habet iudicium.

¶ Vicesimusq̄rt⁹ articulus. Itē ꝙ de iure diuino ꝛ naturali est ꝓpa defensio suip̄si⁹ dū ledit̄: dū tn̄ h̄ faciat p̄ media nō ꝓhibita i lege diuina ꝛ naturali.

¶ Vicesimusquintus arti. Itē ꝙ stare pōt i facto ꝙ aliq̄s molestat⁹ a papa etiā vero ꝛ legitimo: nō possit hr̄e sufficientē defensionē: nisi ꝓuocet vel appellet a papa ad iudiciū ecclesie: et nisi subtrahat se ab eo/sic ꝙ ei⁹ mādatis nō obediat: q̄ mādata vl̄ obediētia tollerēt leso iustā defensionē suip̄si⁹ vel suoꝝ: vt esset nutriō ꝓprie matris vel patris aut patrie suelismo ꝛ totius catholice veritatis autenitatis ecclesie: sicut apparuit in subtractionib⁹ multa legitime factis tpe nostro ꝛ p̄ prius.

¶ Vicesimussextus arti. Itē sicut als̄ p̄dicatū est corā hoc sacro cōcilio pōt hr̄i multiplex occasio ꝛ q̄situs color/ad h̄ ꝙ possit ꝛ debeat p̄ ecclesiā seu ꝯciliū generale vice sua dari libellus repudii vero pape q̄n qꝫ sine culpa pape: licet non sine cā: q̄nqꝫ cū culpa pape/etiā alia q̄ꝫ sit heresis: ꝛ nūerari sūt colores vel occasiones .x. queadmodū viceuersa sūmus pontifex pōt dare libellū repudii ecclie: sicut patuit in Celestino cedente. Vxoꝛ autē ꝛ vir nō videntur hic ad imparia iudicari.

¶ Vicesimusseptim⁹ arti. Itē ꝙ p̄dicti oēs ꝛ singuli articuli sunt p̄ hoc sacrū cōciliū Constan. solēniter ꝛ iudicialiter declarati ꝛ multiplr̄ practicati tā in electione olim Ioānis .xxiii. q̄ꝫ i ꝯstitutiōib⁹ ꝛ decretis factis sup autoritate gn̄alis cōcilii/p̄sertim .vi. aplis anno .M.cccc.xv. Et nouissime i decreto facto/ꝙ p̄tensa cōstitutio petri de luna nō p̄iudicat subtractioni facte sibi in Arrogonia &c.

¶ Vicesimusoctauus arti. Itē ꝙ docens vel asserens nunc oppositū alicui⁹ articuloꝝ p̄missoꝝ/cadit in heresim iā damnatā; ꝛ asserit exp̄sse cōtra p̄dictā legē euangelicā: Si peccauerit &c. Et contra articulū istū: Vnā sanctā catholicā &c. et ꝯtra determinata exp̄sse p̄ hoc sacrū ꝯciliū/ sic̄ ꝑtactū est.

¶ Vicesimusnon⁹ arti. Itē ꝙ p̄latus ecclīasticus etiā papa determinās iudicialiter: aut p̄ modū cōstitutionis ꝑpetue ꝛ penalis oppositū p̄missoꝝ articuloꝝ: nō potuit aut pōt a pertinacia quōlibet excusari: tum qꝛ demonstrat ꝙ nō q̄rit tota sollicitudine veritatē/dū eā sciēter impugnat: ꝛ ad ipugnādū oēs alios inducit q̄ꝫtū in se est p̄ excōicatiōes ꝛ alias penas grauissimas: tum rursus in casu p̄senti: qꝛ non ostendit se paratū corrigi: dū regulā sui correctricē neget ꝛ impugnat. s. autoritatē ecclesie vel generalis vel concilii vice sua.

¶ Tricesimus arti. Itē ꝙ nulle ꝑtestatiōes facte i oppositū releuāt talē assertorē vel determinatorē q̄nnus debeat in errore suo ꝑtinax iudicari: qꝛ cū talibus ꝑtestationibus generalib⁹ de volendo stare in fide ecclie &c. stat de facto ꝑticularis erroris assertio: sicut posset latius deduci tā p̄ rōnes q̄ꝫ p̄ exēpla prioꝝ hereticoꝝ: ꝛ etiā modernoꝝ/ dū factū repugnat ꝑtestationi. Liber primus finit.

Secūdus liber eiusdē doctoris articuloꝝ specialiū subsumptoꝝ spāliter ex generalib⁹ articul' sup ꝑtāte ꝛ autoritate ecclie/cōtra Petrū de luna/ad ꝯuincendū eū vt prius.

ET p̄mo notandū est: ꝙ Petr⁹ de luna dudū fecit q̄ndā p̄tēsam ꝯstitutionē ꝛ eā plies solēniter publicauit ꝛ publicari fecit: imo et p̄cticauit q̄ꝫtū in se fuit: tā cōtra chꝛistianissimū regē frācie an̄ ꝯciliū pisanū/q̄ꝫ nouissime contra illustrissimū regē arrogonie: ꝛ generaliter cōtra oēs q̄ sunt in hoc sacro Constan. concilio: sicut patet ex sua rn̄siōe ad citationē: q̄ p̄tēsa cōstitutio incepit: In dieꝝ successu crescente malicia &c. Datū Massilie, xiiii. Kalen. Iunii. Anno, xiii.

pōtificatus nostri: ita q̄ sunt decē anni vel circit.
¶ Scd̄s articul9: Itē q̄ in p̄fēsa ↄstitutiōe ponit in
forma talis clausula inter ceteras: oēs rc. q̄ a nobis
vel successorib9 nr̄is romanis pontificibus cano-
nice intrantib9 apppellare p̄sumpserint: seu a nr̄a
seu ipoꝝ successoꝝ nostroꝝ romanoꝝ pōtificū ca-
nonice intrantiū obediētia recesserint/ac se subtra
xerint/vel in p̄missa subtractōe aut appellatōe p-
seueraverint seu ꝑstiterint: seu eis in p̄missis impe-
dimētis seu appellatōibus/subtractionib9 vl ꝓuo
catōib9 sciēter p se vel p aliū vel alios q̄uis accasio
ne seu q̄sito colore dederit auxiliū/ↄsiliū vel fauorē
r q̄ ꝑtinaciter asseruerit illos q̄ p̄missa ↄmittunt p
nostras sn̄ias nō ligari: cuiuscūq3 stat9/gradus/di
gnitatis existant vel ↄditiōis: etiā si cardinalatus
patriarchali/archiep̄ali/ep̄ali/imp̄iali/regali/vel
alia quavis ecclīastica vel mūdana p̄fulgeant di-
gnitate: ex nūc autoritate ap̄lica excōicatōis sn̄iaȝ
ꝓmulgamus: a qua nullus p̄terq̄ a romanis pōti
ficibus/nisi dūtaxat in mortis articulo poterit bn̄
ficiū absolutionis obtinere rc. Et adduntur pene
depositionis rc.

¶ Tertius articulus: Itē q̄ dicta clausula sicut p3
ex forma sua est gn̄alis absq3 omni exceptiōe posita
tam de Petro de luna/q̄ de quocūq3 legitimo suc
cessore suo: siue labat̄ aliq̄s eoꝝ in heresim/siue in
aliud pctm̄ quodlib3 q̄tūcunq3 enorme: qr d̄t q̄uis
occasione seu quesito colore rc. Et qr si voluisset
aliquam exceptionē fuisse/illam explicasset. Sed
quia videbat exceptionem redundare potuisse con
tra seipsum: propterea nullam apposuit vel appo
nendam iudicauit.

¶ Quartus articul9: Item q̄ Petr9 de luna in su-
is responsionibus datis ad citationem ↄtra eū fa
ctam/dat aperte intelligi q̄ vult practicare dictaȝ
p̄tensam constitutionē: r tenet firmiter q̄ habuit r
habet robur r vim suam contra oēs r singulos q̄
sunt in hoc sacro Constañ. concilio: quia sic dicit
in forma. ¶ Protestandū tamen q̄ p quecunq3 fa
cta vel faciēda/dicta seu dicenda/sub quacūq3 for-
ma non intendit dictam ↄgregationem aut eius
p̄tensam citationem comprobare: nec ipam citati-
onem quōlibet exaudire: aut ei quecunq3 seu qua-
lemcūq3 vigorē tanq̄ a notorie nullā potestatē ha
bētibus emanatā quoquo mō tribuere seu p̄stare:
immo ipam r alia q̄cunq3 facta seu faciēda/ordia
ta seu ordinanda ↄtra ipm̄ r romanā ecclīam: cum
sint de facto p̄sumpta p eos ꝓnunciauit/decreuit
r declarauit: ꝓnunciat/decernit r declarat cassa/
nulla r irrita ipo iure: vt de his etiā est solēniter p-
testatus. ¶ Postremo cū in p̄tensa citatiōe ↄtinea
tur q̄ ↄuenientes in vnum canonice ↄuocati/r re-
p̄sentantes ipam vniuersalē ecclīam/decreuerunt
rc. Rn̄det idem dn̄s noster papa/q̄ p̄dicti ↄgrega
ti in ↄstañ. non sunt gn̄alis synodus: nec vniuersa
lem ecclīam rep̄sentant/cum sint excōicati r oībus
ecclesiasticis dignitatib9/gradibus r autoritati b9
r iurisditione ꝑuati: r p ↄsequens nullas ptes iudi
cū potuerūt assumere nec p̄nt: sicut nec etiam iuris
ditionē aliquam exercere/p̄cipue cū minor in ma-
iorem/r ꝑmaxime in papam: quem nec iuris auto-
ritas/nec rōnis debitū/nec alicuius obligationis
necessitas ad hoc artant/actū impiosum exercere
nō possit. Ecce temeritatē r ꝑtinaciā aduersus h̄
sacrum ↄcilium/r aduersus oēs indifferenter qui
sibi non obedīūt. Unde r reputat solam ecclīam
esse apud se/r solum ↄcilium generale: r q̄ cathe-
dra sua est archa Noe/sicut dixit v̄bo: dans intel
ligi q̄ nullus extra hāc archam saluabitur. Et ita
de plurimis.

¶ Quintus arti. Itē q̄ hec p̄tensa ↄstitutio de di-
recto r exp̄sse repugnat oīb9 r singulis p̄oīb9 arti
culis q̄ elucidāt hāc legē euāgelicā: Si peccauerit
rc. Et q̄ fundant̄ in hac lege cū suis filiib9: r h̄ noto
riū est ex terminis.

¶ Sextus arti. Itē q̄ Petr9 de luna nō excusat̄ vl̄
releuat̄ ab heresi p̄dicta r ꝑtinacia p gn̄ales ꝓte-
stationes quas facit: q̄ sic habent̄ in forma. ¶ Di
cit ac etiā ꝓfitet̄ q̄ in v̄itate fidei r vnitate catholi-
ce ecclīe semp fuit r est/sempq3 se fuisse r ꝑmāsisse
firmiter credit: nec ab illis vnq̄ mō aliquo deuia-
uit/sicut nec deuiare intendit: nec fauorē schismati
vel heresi aliquo mō dedit/sicut nec dare intendit
immo semp tenuit r tenet firmiterq3 credidit r cre
dit/q̄ sctā romana r catholica ecclīa tenuit r tenet
ꝓfitet̄ r docet: nec aliq̄d a p̄dictis decreuit dicere/
facere/scribere/docere/tenere seu credere inten-
dit in posterū/gr̄a eidē diuina assistēte: nihilq3 ꝑtina
citer seu incorrigibilr̄ dixisse seu dicere voluit/nec
intēdit. Sed oīa p̄terita/p̄ntia r futura q̄cunq3 di-
cta r dicēda/facta r faciēda/scp̄ta r scribēda/credi-
ta r credēda/docta r docēda subiicit subiectaq3 eē
voluit correctioni r determinationi catholice ec-
clesie sacrosctē. Et si ↄtra p̄missa vel aliq̄d p̄misso-
rum dixerit/scp̄serit aut fecerit quouis mō q̄d non
credit: parat9 est sp stare correctōi dicte sctē mr̄is ec
clesie: in cui9 vnitate viuere intēdit/atq3 mori sicut
catholic9 r fidelis: r facere r cōplere ea ad q̄ astrin
git̄ in p̄missis r quolib3 p̄missoꝝ. Cōstat eīn q̄ cuȝ
his ꝓtestatiōib9 remaneret ꝑticularis error suus
non purgatus.

¶ Septim9 arti. Itē si nūc p̄dict9 Petr9 de luna
vellet a p̄dicta heresi sua reuerti r redire ad gremi-
um ecclīe: ipa poss3 nō claudere sibi gremiū/dādo
indulgentiā de scelere: sed nō deberet ipm̄ impuni
tū relinq̄re/vel in papatu p̄tēso retinere/etiā vbi fu
isset aliūde papa legitimus.

¶ Octauus arti. Itē q̄ si mittat nūcios suos vide
det̄ q̄ in p̄mis r an̄ oīa ꝓponēdi sunt ipsis p̄ceden-
tes articuli: vt rn̄deāt singillatim ad quēlib3: qm̄ p
hoc fiet abbreuiatio alioꝝ ꝓcessuū iuridicoꝝ/q̄ ver
sarent̄ in his q̄ sunt facti: qm̄ p p̄dictos articulos
p̄t v̄aciter vno v̄bo dici ipsi Petro de lu. Ex ore
tuo te iudico serue nequā: immo videt̄ q̄ nuncii si
mittant̄/erūt interrogandi sup p̄missis: nedum p
noīe seu vice Petri de luna/sed etiam p seipsis:
vt videt̄ q̄d sentiant sup eisdem articulis: vt si ma
le/habeāt r ipsi male iuxta demeritū r errorē: si be-
ne/condemnabitur eorum magister ex eoꝝ ↄfessio
ne catholica r vera.

Articulatio pretacte cō

G stitutionis Petri de luna potest fieri contra ipsum sub ppositionibus sequentibus cum probatione summaria: et aliarum quarundā additione ꝯclusionum. ¶ Hec ꝯstitutio Petri de luna est hereticalis/que incipit: In die ec. ¶ Hec ꝯstitutio cum suis circumstantijs reddit Petrum de luna proprie hereticū/schismaticum/temerarium/scandalosum atq̧ sacrilegum.

Probatur prima ꝯclusio sic: Constitutio illa est hereticalis que directe et exꝑsse ꝑiudicat et ꝯtrariaꝫ legi euāgelice de correctione fraterna: et de correctione iudiciali ꝑ autoritatē ecclesie/si fraterna non satisfecerit: que habeꝫ Mat. xviij. Si peccauerit in te frater tu9 ec. Sꝫ hec ꝯstitutio Petri de luna est hmōi: igiꝫ est hereticalis. Deduciꝫ maior ꝑ descriptionē heresis: qd ē dogma ꝑuersum fidei catholice ꝯtrariū. Constat aūt ꝙ euangeliū est fides orthodoxa obiectiue: sicut dr in symbolo: Hec est fides catholica ec. Sꝫ minor in qua stat difficultas/deducitur sic: Lex predicta de correctione fraterna et iudiciali aut comꝑhēdit Petrum de luna et suos successores quos reputat summos pontifices futuros legitime/vel non cōꝑhendit. Non potest dici scdm: quoniā lex ferꝫ generaliter de omni fratre dum peccauerit tali peccato quod potest deduci in publicū. Constat autē ꝙ quilibet christianus est frater noster/etiam si fuerit papa: qꝛ ꝓpter hoc nō desinit dicere pater noster: si ergo est pater noster/nos pariter sumus fratres: si vero detur ꝑmum sicut dari necesse est: ꝙ. s. papa comꝑhendiꝫ sub lege hac euangelica et immutabili/que ꝯsonat etiā iuri ꝓprie naturali. Sequiꝫ ergo ꝙ si peccauerit in nos etiā frater noster debet fraternalr ꝑmo corripi/iuxta regulā generaliter ita positā: ꝙ si noluerit audire/adhibēdi sunt testes: ꝙ si audire noluerit/denunciādus est ecclie quam si ꝯtempserit/habendus est tanꝗ ethnicus et publicanus. i. excōicatus/et extra ecclesiam posit9 Seqtur ꝫ ꝯsequēter ꝙ ecclesia est iudex pape dum peccauerit peccato publico et ecclesie denunciato. Et potest ecclia talem papam excōicare et ejicere a ꝯsortio multiplici occasione/et multiplici qsito colore. Constat aūt ꝙ ab inferiori ad supiorem legitimū potest fieri appellatio seu ꝓuocatio seu deductio in causaꝫ: seu iudicialis citatio et euocatio/nūc ad denunciationē alteri9/nunc ex puro iudicis officio. Sed manifestū est ꝙ hec ꝯstitutio tollit oīa ista media dum fert gnalem excōicatiōis snīam et penas depositionis in oēs/qui qcunq̧ occasione vel quocūq̧ qsito colore ꝑsumpserint a ꝑsona petri de luna/vel a quocunq̧ successore seu appellare seu ꝓuocare/vel ab obedientia se subtrahere ec. quod vtriq̧ repugnat et ꝯtradicit manifestissime huic legi euāgelice ꝓut mō deductū est.

H Probaꝫ secunda ꝯclusio faciliter ex ꝑcedenti. Ille enim ꝓprie dr hereticus qui ꝑtinaciter asserit/immo determinat heresiꝫ: sed Petrus de luna ꝑtinaciter ita facit. Est enim ꝑtinax/qui non est paratus corrigi: et qui non querit cum ta sollicitudine veritatem/sed impugnat: et ad impugnandū omnes inducit sub penis terribilib9 quantum in ipso est. Sic est in ꝓposito: addendo maxime ꝙ hic impugnaꝫ regula veritatis de directo/per quam errans frater habet corrigi: que regula est autoritas et potestas iudicialis ipsius ecclesie vel ꝯcilij generalis vice sua. Unde tollit qntum in ipso est omnia media ꝑ que debet errans ad viam et regulam regulā reduci veritatis. Possent addi circumstantie quasi sine numero/que ꝓbant hanc ꝑtinaciam in Petro de luna respectu ꝯstitutionis huiusmodi et aliorum errorum multiplicium et scandalosissimoꝝ: sed hec pro nunc sufficiunt/attento ꝙ tam erga regem Francie ꝗ erga regem arrogonie voluit practicare constitutionem istā hereticalem atq̧ pestiferam: immo et in omnes existentes in hoc concilio/sicut patet in responsione sua ad citationem.

Probatur tertia ꝯclusio ꝯsyderando materiam circa quā est heresis ꝑdicta: que de necessitate infert peccatū schismatis: quoniā tendit ad impossibilitandū reunitionem ecclesie sub vno certo pastore supmo: qꝛ tollit medium ꝯuenientissimū/immo necessarium. s. autoritatem iudicialem ecclesie seu concilij generalis vice sua/dum ꝓhibet ecclīam ꝯgregari ec. et dum remouet omnem papam a subiectione autoritatis iudicialis ecclie. ¶ Confirmanꝫ omnia ꝑdicta ꝑ ꝯstitutiones huius sacri cōcilij factas et publicatas plures. Confirmanꝫ etiam ꝑ subtractiones licitas illorum ꝑncipum qui se subtraxerūt. Oportet enim ꝯcedere ꝑmissas tres ꝯclusiones: vel dicere ꝙ hoc concilium generale errauit faciēdo questiones tales: et in approbando nouissime subtractionē dominoꝝ arrogonēsiū: absit aūt hoc a nobis ita delirare. ¶ Et si dicaꝫ ꝙ multa iura canonica multe ꝯstitutiones papales et alie videntur sonare ꝓ cōstitutione Petri de lu. Respondeꝫ ꝙ illa iura sunt reuerenter glossanda et interꝑtanda conformiter ad inuariabilē legeꝫ christi. Aut si vult aliquis illa tenere in suis terminis proterue et rigide/nos cum omni libertate talia scripta negabimus esse vera et ꝑ ꝯsequens nec iura canonica: quoniā nullū ius esse censendum est quod diuine legi ꝯuinciꝫ ꝯtraire. ¶ Addatur et hic clausula ꝯstitutiōis que ponitur supra articulo. ij. In scdis articulis. Oēs ec. q a nobis ec. supra.

Excerpta de articulis

ꝯtra Petꝝ de luna in ꝓcessu ꝑductis.

Primo in tractatu quem fecit aut fieri fecit/et ab alijs factū approbauit et ratū habuit/ intitulato de schismate ponit hanc ꝯclusionem sequenteꝫ et poniꝫ ꝯclusio sequens ¶ Nulli cōuenit ꝑtāti nec diuine nec humane/ ꝙ qd sit intra vnū locū et extra eundē. Dictāq̧ conclusionē ꝑtinaciter asseruit et sustinuit/q heretica ē ꝯtra sacram scripturā et diuinā potētiā est: cum deus sit intra et extra eūdē locū: et hꝫ est notoriū ¶ Itē ꝙ dixit/scripsit vel scribi fecit: et asseruit idē dn̄s vocat9 vt ꝑmittiꝫ B. ꝙ si iuisset ad Pisanū ꝯciliū vel misisset ad illud ad cedēdū papatui; vt aliq sibi cō- I

fuluerūt ꝛ ꝯſulebāt: iam nō eſſent claues in eccl'ia
niſi de⁹ incarnat⁹ fuiſſz/ꝛ claues de nouo dediſſz
e hoc eſt notoriū. ¶ Itē in tractatu quē fecit aut fi
eri fecit ꝛ factū approbauit/ꝛ ratū habuit ꝯtra pi
ſanū ꝯciliū/q̄ incipit: Quia nōnulli in ꝗrta ꝑteuia
ſeria. C. ſub ſeqnter: ꝛ alibi in dicto tractatu dixit/
aſſeruit ꝛ ꝑtinaciter ſuſtinuit: ꝙ ſtāte dubio huius
ſchiſmatis/illi q̄ nō ꝑñt certificari de ꝟitate ꝛ iuſti
cia alteri⁹ ꝯtendētiū de papatu ꝑmo electorꝫ obedi
endo pape Bñdicto. xiij. ſ. ſibi quo ad deū in ꝯſciē
tia/ſunt ꝛ eſſent ſecuri. Et hoc eſt notoriū. ¶ Itē
dicūt ꝛ ꝑponūt dicti ꝑſecutores ꝛ miſtri/ꝙ idē. P.
vocat⁹ vt ꝑmittit/Bñdict⁹ poſt ꝑmiſſum ꝑ eos ꝑ
ſenſum ꝑpinianū ꝯciliū dixit ꝛ aſſeruit ꝑtinacit̄ et
ꝑſtāter/ꝙ ſi tot⁹ mūdus diceret ſibi ꝙ cederet pa-
patui/ꝛ ſibi videret̄ ꝙ nō ſeq̄ret̄ inde vnio eccleſie
aut videret̄ ſibi ꝙ ipſe nō deberet cedere/ipſe nō ce-
deret: ꝛ ſi tot⁹ mūd⁹ diceret ſibi ꝙ nō cederet/ꝛ ſibi
videret̄ ꝙ deberet cedere: ipſe crederet. Per h̄ ſuū
iudiciū/immo poti⁹ errorē ꝑtinaciter ꝑferendo ōī
būano ꝛ eccl'ie vl'is iudicio: qḋ manifeſte ꝓbat ꝑti-
naciā in errore. ¶ Itē ꝙ chriſt⁹ ꝛ papa ſūt vnum
caput eccl'ie/poſuit in quodā tractatu ꝯtra decē ꝓ
poſitiōes ſtabiliētes ꝯciliū piſanū. ¶ Itē ꝙ ꝯciliū
ḡnale nullo mō ꝛ ī nullo caſu ꝑt celebrare ſine pa-
pa/etiā dū papa mortu⁹ eſt. Et ita neceſſario dicē-
dū eſſet ꝙ in Conſtañ. poſt adunationē tot obediē
tiarꝫ ꝛ regionū nullū eſt aut fuit ḡnale ꝯciliū. Cui⁹
oppoſitū tanꝗ catholicū determinatū eſt ꝛ practi
catū in h̄ ſacro ꝯcilio. Et qm̄ hoc errore dato ſeq̄-
ret̄ manifeſte ꝙ eccl'ia nō fuiſſz ſufficiēter ꝛ ꝑſeue-
rāter ꝓ ſui ꝯſeruatiōe iſtituta a chriſto. Quia deni-
qꝫ nō appereret mod⁹ ꝯdēnādi vł eijciēdi papā ſchiſ
maticū/incorrigibilē ꝛ hereticū ꝯtradicētē ꝑtinaci
ter eccl'ie. ¶ Ponunt̄ ꝯſr ad ꝓbata de ꝑdictis et
aliꝭs articulis tres ꝯclōnes ſeq̄ntes. ¶ Hec aſſer
tio Petri de lu. ꝙ cōciliū ḡnale nō ꝑt in aliquo ca
ſu cōgregari ſine papa: eſt hereſis nūc expꝛ'ſſe dam
nata. ¶ Hec aſſertio Petri de lu. ꝙ ſi crediſiſſet
aliq̄b⁹ tpe cōcilij Piſani/claues hodie nō eſſent ī
eccl'ia: eſt manifeſte heretica/ꝑſuppoſita duratiōe
legis dei vſqꝫ ad cōſummationē mūdi. ¶ Hec aſ
ſertio Petri de lu. ꝙ chriſt⁹ ꝛ papa ſunt vnū caput
eccl'ie: eſt hereticalis/niſi reducat̄ ad aliquē ſenſuꝫ
ſanū ſatis improꝑriū. ¶ Aduertēdū eſt poſtremo
ꝙ ſup materia hereſis fundate ſunt ꝑncipalr̄ ꝯclo
nes ꝑdicte ex aſſertiōib⁹ Petri de lu. Primo/qm̄
ꝛ voces ꝛ ſcꝑture ſcant manifeſti⁹ ꝯceptū mētis iu
xta dictum chriſti: Ex ꝟbis tuis iuſtificaberis ꝛc.
Cui conſonat dictū Ariſto. ꝙ voces ſunt ſigna eaꝝ
q̄ in mēte ſunt paſſionū. Scđo/qꝛ cōuincere holēꝫ
hereticū eſſe/ex ſolis oꝑibus ſine vocibꝫ difficil-
limū eſt: attēto ꝙ hereſis ꝑncipalr̄ conſiſtit in itel
lectu. ¶ Propter qḋ tertio d̄r/ꝙ lꝫ ex ꝑdictis arti-
culis ꝯtra petrū de lu. ꝛ ſufficiēter in facto ꝓbatis
poſſit ꝛ debeat ſufficiēter ꝯcludi cōtra eūdē petrū
de lu. ꝙ ipſe eſt notorie ꝑiur⁹/notorie ſchiſmatic⁹/
notorie ſcādalizās vlem eccl'iaꝫ ſctām dei: ꝛ ꝑ ꝯñs
de heretica ꝑuitate vehemēter notād⁹ ꝛ ſuſpectus:
ꝑſertim circa hūc articulū: Unā ſctām ꝛc. Et cir-
ca ꝑceptū h̄: Nō ꝑiurabis ꝛc. Ac ꝑinde ꝑ hmōi ſu-
ſpitionem vehemētem ꝛ ſcandalū notoriū datū in
materia ſchiſmatis ꝛ ꝑiurij ꝛ incorrigibilitatē ſit
ab omni officio papat⁹ ꝟbo vel ꝑtenſo rōnabilr̄ ꝛ
iudicialr̄ deponēdus: ꝓut multi ſolenniter ex uni-
bus allegarūt ꝛ ꝓbauerūt: nihilomin⁹ ex ſolis eiſ-
dem ꝓductis ꝛ ꝓbatis non videt̄ ſufficienter con-
cludi ꝙ ſit hereticus ꝓprie dictus/niſi confundat̄
ex ꝓprijs aſſertionibus ſuis conſtitutionib⁹ ꝛ reſti
onibus datis tam ꝟbo ꝙ ſcripto. Quāobrem ſtu
dioſius ſcriptū eſt vel articulatū circa hmōi aſſerti
ones: attento ꝑcipue ꝙ nonnulli reuocant in dubi
um/an papa deponi poſſit/vel habeat iudicē ſupe-
riorem in quocūqꝫ crimine/niſi ſit a fide deui⁹ vel he
retic⁹ ꝓprie dictus.

¶ Finis tractatus cōtra Petꝝ de luna.

Diſcuſſio illius aſſertio-
nis: Sentētia paſtoris etiā iniuſta tenenda eſt: per
eundem cācellarium.

Quaſitus eſt: Quidā ſe gerēs ꝓ cōmiſſa
rio pape poſuit in ſuo ꝓceſſu publi-
co aſſertionē que ſequit̄: Sententie
noſtre etiam ſi eſſent iniuſte ſunt te-
nende ꝛ timende. ¶ Querit̄ ſuper
hac aſſertione: Primo ſi ſit falſa et
erronea. Secūdo ſi ſit iudicio fidei reprobāda. Ter
tio ſi aſſertor ſit ad iudiciū fidei rōnabilr̄ euocan-
dus. ¶ Arguit̄ ꝙ ſit vera: qꝛ ſm̄ btm̄ Grego. ſnīa
paſtoris ſiue iuſta ſiue iniuſta fuerit/timenda eſt.
Cui conſonat Urbanus papa di. ꝙ valde timēda
eſt ſententia epi: lꝫ iniuſte liget. Sed papa nedū eſt
paſtor vel epus: ſed ſuꝑmus paſtor ꝛ epus ¶ Sed
contra eſt dictum Hierony. ſuper epl'am Pauli ad
Philemonē: ꝛ fundat̄ in dicto Eſai. v. Si quis di
xerit iniuſtū iuſtum/abominabilis eſt apud deum.
Et Grego. in omil. xxvij. Ipſe ligandi atqꝫ ſoluen-
di poteſtate ſe ꝑuat/qui hanc ꝓ ſuis voluntatib⁹
ꝛ non ꝓ ſubditorū morib⁹ exercet. Et idem: Tunc ē
ꝟa abſolutio ꝑſidentis/cum interni iudicis ſequi
tur arbitrium. Et idem: Non debet is penam ſu-
ſtinere canonicam/in cuius damnationem nō eſt
canonica ꝓlata ſnīa. Conſtat aūt ꝙ ſnīa iniuſta nō
eſt canonica ꝛc.

Ponuntur pro deciſione
ꝓpōnes q̄ ſequunt̄ ad examinandū.

Hec aſſertio ꝓpoſita in ꝓceſſu publico ſi
ſit erronea in fide ꝛ moribus non eſt diſſi
mulanter ꝑtereunda/cum ſit ſcandaloſa
ꝛ ex deliberatione poſita. ¶ Hec aſſertio eſt vna
ꝓpoſitio conditionalis includens vnā ꝯſequenti-
am talem: ſi ſnīe noſtre ſunt iniuſte/ille etiam ſunt
tenende ꝛ timende ¶ Hec aſſertio ꝯditionalis ſic
reſoluta/ſi ſit falſa/eſt impoſſibilis: patet hec pro
poſitio ſicut ꝛ ꝑcedens ex regulis infallibilibus lo
gicorꝫ/addendo ꝙ aſſertio ꝑdicta continet iſtā vni
uerſalem/ꝙ oēs ſnīe dicti commiſſarij quātūcūqꝫ
iniuſte/ſunt tenende. ¶ Hec aſſertio falſa eſt: qm̄
oppoſitū ꝯſequētis ſtat cum antecedente: qm̄ ſtat ali
quas ſnīas paſtoris vel pape ꝛ ſuoꝝ commiſſario-
rum non eē tenēdas/immo nec timendas/dūꝫ ſunt

iniuste. Et hoc in multis casibus. Primo/si snia lata sit post appellationē legitimā/vt notauit Innocent. iij. in epl'a ad archiepum Senon. Scdo/si contineat errorē intolerabilē: vt notauit idem. Et hoc multiplr pōt euenire: cum nullus pastor viuēs in terris/immo nec papa sit impeccabilis/qn possit abuti sua ptāte: cū circundat⁹ sit infirmitate: vt dr ad Heb. Vn⁹ casus est: si sentētiet explicite vel etiā implicite ɔtra fidē ⁊ scpturā sacrā. Alter/si sentētiet in piudiciū vitatis vite ⁊ iusticie: vt si volēs rapere sponsam alteri⁹/ferat in ɔtranitētes sniam excōicatōis. Aliter/si sentētiet in piudiciū iuste libertatis: vt si volēs vsurpare ciuitatē vni⁹ pncipis ferat sniam excōicatōis in nolētes eam sibi tradere: ⁊ ita de multis silibus: vt si excōicare velit illos q suo regi ⁊ suis edictis rōnabilib⁹ obediūt. Notauit hec Inno. vbi pus: ⁊ habet fundamētalr ex infallibili lege diuina ⁊ naturali: cui⁹ deductionē hic

A omittimus. ¶ Hec assertio est impossibilis. Sequitur hec ex pcedentib⁹. Notādo ꝙ iura quib⁹ inniti videt/non loquunt tali mō ɔditionali ⁊ hypotetico: nec dicūt ꝙ snia pastoris sit teuenda: qꝛ lōge aliud est dicere ꝙ snia aliqua sit timēda/⁊ ꝙ sit tenēda: qꝛ tyrannica iniqtas etiā timeri pōt/sed nō teneri debet: immo ɔtemni vel gsed ¶ Hec assertio censenda est erronea contra bonos mores ⁊ canones: patet: qꝛ cū spectet ad mores ⁊ canones sicut constat/⁊ non est eis conformis in vitate/immo nec esse pōt: sicut patz ex pcedentibus/sequitur ꝙ est eis dissona atqꝫ ɔtraria. ¶ Hec assertio debet in fide merito suspecta reputari: patz ex pcedētibus/⁊ hoc accipiēdo fidē p obiecto fidei p scptura sacra ⁊ iure diuino. ¶ Hec assertio reddit assertorē suū in fide suspectū: ⁊ ita ɔsr ad iudiciū fidei rōnabilr euocandū: q ɔpellēd⁹ erit vel se exponere/vel reuocare: vel si ptinaciter renuerit/relinquēd⁹ erit

B iusticie seculari./¶ Consequnter ad aggrauationē decem assertiones cum ptestatione/ꝙ hoc fit ad finē ciuilē ⁊ ecclasticū/⁊ p defensione catholice vitatis ⁊ ecclastice libertatis: ⁊ non ad ingerendum crimen lese regie maiestatis inserunt ppōnes que sequunt. Rex christianissim⁹ frācoꝝ iurauit in sua ɔsecratione defendere ⁊ tenere iura ⁊ libertates ecclesiaꝝ regni sui. ¶ Rex idem pluries a viginti annis citra habuit ɔuocationē ⁊ ɔciliūm plātorum ⁊ vniuersitatū regni sui: ad quoꝝ deliberationē ⁊ requestū ɔclusit solēniter p arrestū curie sue supme pliamenti/ꝙ eccl'a gallicana in se ⁊ in membris suis ad suas antiqs ⁊ legitimas libertates reduceretur nolatim in collatione bnficioꝝ p ordinarios ⁊ in electiōib⁹ faciēdis. ¶ Rex idem ⁊ legitim⁹ fili⁹ suus nūc regens nouissime post quattuor ⁊ qnqꝫ annos fecerūt idem arrestū solēniter publicari cū adiectione penaꝝ in rebelles. ¶ Rex idem debet reputare ꝙ snie cuiusqꝫ pastoris etiā summi pontificis facte vel late in oppositū mediate vel immediate sunt iniuste: ⁊ ɔtinent errorem intolerabilē contra publicā iusticiā: ⁊ in vsurpationē indebitā: et ex ɔsñti nec tenende sibi sunt/nec necessario timende: psertim cum obtulerit in facie ɔcilij gnalis cōstan. se paratū velle puidere statui summi pōtificis

sicut alij reges ⁊ regna p pte sua. Dicit hic ꝙ non necessario timēde: qꝛ pñt timeri a timoratis ɔscientijs in aliquo casu/ꝙuis nō ob h sint tenēde. Multū enim refert dicere ꝙ sint tenēde/⁊ dicere ꝙ sint timēde. Et iō assertor pdictus q addidit de suo ꝙ snie pastoris iniuste sunt tenēde/valde temerarie ⁊ scandalose ⁊ erronee videt fuisse locut⁹: nec iura qbus inniti videt/loquunt mō suo: immo lōge modestius ita vt possint ad verum sensum reduci: nō aūt assertio sua mō quo posita est: sicut patz ex ppositionib⁹ antedictis. ¶ Rex idē pōt se tueri ɔtra pcedentes in eum vel suos occasione pdicta: sicut cōtra volētes vsurpare possessiōes tpales regni sui: immo magis quantū spūalia ⁊ ecclastica potiora sunt tpalibus. ¶ Rex idē debet habere subditos suos/psertim ecclasticos fauorabiles in dicta psecutione: ⁊ obediētes iuxta monitionē aplicam debēt obedire regi tanꝙ pcellenti: ⁊ hoc pcipue dū vtit sua legitima ptāte in obseruationē pprij iuramēti ⁊ ecclastice libertatis tuitionē. ¶ Rex idem debet ptegere subditos suos/si pmissoꝝ occasione ⁊ ppter obediētiā sibi factā pati habeāt ⁊ assumere cām in se: ⁊ sub hac ptectione subditi tā seculares ꝙ ecclastici dnt ⁊ pñt in qete viuere/nō pl⁹ sapiētes ꝙ optꝫ. ¶ Rex idem pōt rōnabilr ɔqueri de subditis suis psertim ecclasticis/si in pdicta reductione libertatū inueniant tepidi ⁊ tergiuersatores ⁊ claudicantes: ⁊ pōt ab eis p se aut suos exigere rōnes quibus mouent sentire ɔtra deliberationes nedū concilij sui/sed suoꝝ plātoꝝ/ac vniuersitatū regni sui. Ceteꝝ de penis per eundem infligendis iubet ecclesiastica modestia quiescere/nec habere sermonem.

Tractatus eiusdem

ad puincialē Celestinoꝝ sup vsiculo cātici Marie Suscepit isrl puerū suum. De susceptiōe humanitatis christi allegorice: p. xxiiij. vitates. Tropologice vero ⁊ anagogice p. xij. vitates.

Epistola cancellarij parrhysien. de susceptiōe hūanitatis christi allegorica ⁊ tropologica.

Prologus.

A Euerēdo in christo dño puincialē celestinoꝝ fratri Joāni bassandi suus Joānes cācellari⁹ prhys. ea que ad pietatē sunt christiane religionis ⁊ sursum actōis iugiter meditari. Cecinit Maria: Suscepit isrl puerū suum. Cecinit hunc notule sui cātici cāticoꝝ mater, ecclesia christo iubilās. Tu inqt ad liberandum suscepturus hoiem/non horruisti vginis vterū: qꝫ vbum sub hac ppetate suscipi debet. Est enim improprium christ⁹ suscepit hūanitatē: qua factū ē vt christ⁹ essꝫ homo/⁊ hō de⁹: qꝛ christ⁹ deus/sꝫ nō sp deus fuit christ⁹: qꝛ nec sp deus fuit homo/nec ex ɔsñti christus: cum nondū susceperat humanitatem christus deus. De qua susceptione colligam⁹ aliquas veritates accommodas petitioni tue pater honorande.

PRima veritas: Christus p hmoi susceptionē q̄ dr incarnatio/habuit ab instanti sue ꝯceptionis aīam rōnalem pfecte btām sm portionē mētis supiorē. Hec veritas credi dz de necessitate salutis

¶ Secūda vitas: Christ⁹ in anima btificata vt sic cognouit totū decursum ecclie cū meritis futuris z demeritis hoim singulorꝫ/etiā p infusam desup cognitionem aliam q̄ in verbo: qualis suo modo fuit cognitio infusa Ade p statu innocētie: z angelis pfectius in sua pma creatione: hec vitas est certa fide tenēda.

¶ Tertia vitas: Christus vt btificat⁹ in aīa nunq̄ sensit dolorem p pctis hoim quorūcūqꝫ: nec p penis alienis aut ppriis in corpe suo/vel in portione rōnis inferiore susceptis: patz: qꝛ in btitudīe nō est luct⁹ neqꝫ dolor.

¶ Quarta vitas: Christ⁹ vt btificat⁹ in aīa habuit sūmā de pctis oib⁹ singulorꝫ hoim detestatio q̄ largo z tropico mō loq̄ndi pt noīari displicentia cordis de pctis/vel extēsiōe trāsumptione dolor aut tristicia quādoqꝫ noiat: etiā in deo. Sicut est illud Gen. Tactus dolore cordis intrinsec⁹: dicere tur fili mō de beatis.

¶ Quinta vitas: Christ⁹ ab instāti sue ꝯceptiōis q̄uis habuerit clarissimā noticiā z appbēsionem sue passionis future: z q̄ aīam dulcissime matris p transierit gladi⁹ acerbissime passiōis: ipe tn̄ nō habuit hmōi passiōis dolorē expimētalē in corpore q̄lem habuit dum cepit tedere z mest⁹ esse: z ꝯsiter ab agonia vsqꝫ ad expirationē ptulit z sensit. Veritas illa p pma pte pz ex pcedentib⁹: sed scōam cōcedit cōis oim doctorꝫ approbatorꝫ schola: qꝛ sic z nō aliter videt posse saluari illud Luce: q̄ iesus pficiebat etate z sapia. Expiebat enī p assiduū crementum noticias nouas rerum: z si nouas noticias sensuales: ita nouas tristicias aut delectationes isto modo.

¶ Sexta vitas: Christus voluit ab instāti sue cōceptionis q̄ btitudo sue mētis redūdaret in corp⁹ p influentiā gaudiosam sicut nūc facit in patria: sicut z aīa felicissime matris in corpe glificato vel carne dotata q̄druplici dote sua. Veritas hec ꝯcedit ab oibus vt catholica.

¶ Septima vitas: Christ⁹ voluit q̄ btā mēs sua vt sic sumeret influxū ptis inferioris aut sensualis z h passibilr z penose: scilicz bn̄ cognouerit pus penas sensus intellectualit/immoꝛ gaudiose: alioqn non fuisset passus volūtarie/desyderāter z ꝯsone diuine volūtati. Veritas hec est catholica z ꝯcessa.

¶ Octaua vitas: Christ⁹ voluit q̄ pcognitio sue passionis quā habebat ex visione vbi/ vel etiā ex reuelatōe in rōne inferiori descēderet aut redūdaret in sensualitatē: sic q̄ a pte sensuū dolor expimētalis susciperet q̄lis in agonia vel in tota passione: aut etiā q̄lis fuit p decursum tot⁹ vite: nūc aūt miscēdo leta cū tristib⁹. Sicut enī puer z insci⁹ flebat sic sugēdo btā vbera ꝯsolabat z arridēti matri blādus erat. Stultū est enī dicere q̄ nunq̄ gauisus est aut letat⁹ expimētali ꝯsolatōe. Nō enī pdiderat gustū ciborꝫ/aut tactū suauiū: sꝫ nunq̄ in vitiū.

¶ Nona vitas: Christ⁹ voluit q̄ dilectissima mater sua dolores z ꝯsolatiōes haberet in vita sua iuxta modū sue ꝯuersatōis ad ipm filiū z vginalem spōsum Joseph: z ita pportionabilr respectu primorꝫ. Nō enī fuit insensibilis aut agrestl' aut lapidea/ z in sensibus gliosa mater sua.

¶ Decima vitas: Christ⁹ voluit dilectissimā matrē suā dolores z penalitates hu⁹ vite destitute suscipe: nedū volūtarie pure sicut suscepit/sed ex cōditione nature viatricis descēdētis ab adā: z cum necessitate ꝯtrahēdi originale pctm̄ sicut alij p generationē viri z mulieris ꝯcepti: nisi gfa supnaturalis pueniss3 casum in h originalis culpe pcipitiū. Factū est pinde ꝯsir in maria q̄tum ad nature debitas ex origlali: sicut in alijs sctificatis aut baptizatis/nisi q̄tū ex pulegijs z gratijs spiritualibus fuit adiuuata. Veritas hec pbabili pietate cordis credi potest.

¶ Vndecima vitas: Christus pseruando matrē suā ab originali/nō ob h dedit dignitatē equatē sibipsi/etiā sm humanitatē viatricē. Nō: qꝛ nunq̄ christus habuit necessitatē origīale pctm̄ ꝯtrahēdi: qꝛ nō descēdit p naturalē ppagationē: ppterea rō sumpta ex hac eq̄litate q̄ maria ꝯtraxit originale prsus est inualida: similr z altera/ q̄ maria nō indiguisset redemptione. Nec valeret apostoli consequentia: christus p omnib⁹ mortu⁹ est: ergo omnes mortui sunt: h inq̄ argumentum poti⁹ est ad oppositum: qꝛ si christus fuit omnium pfectissim⁹ redemptor: mortem p omnibus sustinens: decuit q̄ matrem pfectissime redimeret: h autem non potuit ꝯuenientius fieri q̄ pseruando ne caderet: potius q̄ iam lapsam releuaret. Veritas hec pbabilis est z pia: super q̄ mirꝫ est q̄ nōnulli volētes vginem bñdictam sup limites honorare: pdicāt nihil omin⁹ q̄ ꝯtraxit originale sicut vnus ē quo infra

¶ Duodecima vitas. Christus ꝯtulit mrī sue ab initio z ꝯsequenter illas z tantas gratias q̄s z q̄ntas ꝯgnouit esse ꝯuenientes sm ordinem sue sapientie: z in hac veritatis soliditate debet esse ꝯtent⁹ q̄libet christianus q̄tumcūqꝫ sibi deuot⁹. Attamē qꝛ pticularizata pconia magis ad deuotionem mouent aliquando pios animos placet adiungere aliquas veritates sup istis ad vtrunqꝫ libratas.

¶ Tredecima vitas. Christ⁹ humanitatē suscipiens dolores nostros sola volūtate/nō necessitate portauit i corpe suo: z vere languores nr̄os ipe tulit psertim in cruce: z hec cum tanta acerbitate q̄ntaz voluit deus sm ordinez sue sapientie ipam humanitatem passibilem tolerare. Veritas hec consonat vltime vitati tradite ē maria. Et sufficit ad salutem q̄ de christo teneatur summatim fide certa z necessaria. Temerarium vo est asserere q̄ dolor suus fuit intensior z acerbior q̄litatiue q̄ afflictio omnium aliorū hominum simul: immo q̄ z damnatorum.

¶ Decimaq̄rta veritas. Christus nō habuit ab instanti ꝯceptionis omnem illū dolorem vsqꝫ ad in-

stans mortis sue q̄lem ꝓtulit in cruce aut ꝑus ꝑ decursum penalis vite sue: ꝛ oppositum scribēdo vel ꝑdicando asserere est temerarium, falsum ꝛ presumptuosum.

¶ Decima q̄nta v̄itas Christus potuit dare multas gratias humanitati sue ꝛ dilectissime mr̄i pure gratis: q̄s tamen actualr̄ ꝛ de facto nō ꝯtulit. Et oppositum asserere est falsuꝫ ꝛ temerariū immo hereticale. Patet hec secunda ꝑs: q2 christus potuit ab vtero mr̄is sue dare de pona absoluta impassibilitatem sue humanitati q̄lem habet de presenti: similiter ꝛ matri sue, saltem post ꝯceptionem benedicte ꝑlis sue. Et constat certa fide ꝙ neutꝝ fecit

¶ Decimasexta v̄itas. Christus potuit dare sue hūanitati ꝛ matri sue ꝑ statu vie gratias alias ꝙ̄ ꝯtulerit de facto: ꝛ si ꝯtulisset h̄, vtiqꝫ fuisset decēs dare vel dedisse: q̄liter tunc facere non erat decēs ꝯm ordinem sue sapientie. Ueritas hec similis est ꝑcedenti: sed addit aliud de decentia: ꝑ quo fit veritas sequens.

¶ Decimaseptima veritas. Christus potuit ꝛ pōt multa facere ꝛ h̄ decet eum: q̄ fecit aut faciet: ꝯña talis q̄ fit a multis sepe fallit ꝑ fallaciā petitionis ꝑncipij: q2 videlicet ꝑsupponit in minori ꝑpōe qd̄ est eque ignotum vel ignotius ꝙ̄ ꝑncipale. Rō: q2 nihil decet deum facere nisi ꝯm ꝙ vult fieri: recte ꝑ oppositam ꝯsuetudinem ad voluntates creatas q̄ ideo volunt agere q2 ꝑstatur eis aliqd̄ obiectuꝫ sub ratione boni aut cōueniētis: ꝛ ideo agūt q2 videtur eis bonum: ꝛ non ideo illud est bonum aut decens. Causa est: non eñ sunt regule ꝑme sed regulate a ꝑma bonitate.

B ¶ Decima octaua v̄itas Christus nescitur aliq̄d velle q2 decēs nisi a seipō: aut si ab altero, h̄ est per reuelationem vel opis exhibitionem: ꝛ h̄ argumēto a posteriori ꝛ nullo modo a ꝑori. Un̄ sicꝫ christ⁹ solus nouit patrem ꝛ se ꝛ spm̄ scm̄: non excludēdo ipos patrem ꝛ spiritum ꝑpter vnitatem essentie: sic solus scit q̄d deceat eum ad extra ꝑducere: quia sol⁹ scit q̄d vult agere, ꝛ cui voluerit reuelare.

¶ Decimanona veritas. Christus si asserit aliq̄d ad extra facere debere: q2 decet eum sic facere: fallitur asserens modo tacto: q2 ꝑsupponit qd̄ est eq̄ vel plus ignotum: vt si q̄s ita ꝑalogizet: Christus potuit cōicare matri sue in vtero ꝙ gloriosa ꝛ ꝯsūmata felicitate nasceret: ꝛ h̄ decuit ipm̄ facere: q2 decuit eum matrem honorare: ergo sic fecit. Constat ꝙ ꝯclusio hereticalis est: et tñ premisse comuniter assumunt a nōnullis in assertōib⁹ suis ꝯfirmādis.

¶ Uicesima veritas. Christus non cōicauit matri sue statim dum ꝯcepta vel nata est vsum ꝑfecte ratōis: ꝙ̄uis h̄ potuisset: ꝛ si fecisset, decuisset. Et oppositum asserere scribendo vel ꝑdicando est penitus temerarium: sicut ꝛ ꝙ nunq̄ somniauerit: aut ꝙ in omni somno semꝑ actu deum ꝯtemplata fuerit h̄ in via. Q, autem ex scṗturis sanctis autoritatem non habet: immo nec ex ꝑbabili ratōe: eadeꝫ facilitate ꝯtemnit q̄ ꝑbat.

¶ Uicesimaꝑma veritas. Christus potuit ꝯferre dilectissime matri sue ꝯgnitionem lucidissimā totius decursus vite sue ꝛ filij, ꝯfestim dum nata est: ꝛ si h̄ fecisset h̄ vtiqꝫ decuisset: ergo fecit: temerariuꝫ est ꝛ ꝯtrarium sanctis doctoribus h̄ inferre. Contrarium insuꝑ videtur euangelice dotrine sic asserere factum esse. Si q̄deꝫ ꝑditus fuit iesus ignorāte maria ꝛ ioseph: ideo dolentes ꝑ triduum q̄rerūt ipsū ꝛ non intellexerunt responsum pueri iesu. Nesciebatis inq̄t ꝙ in his q̄ patris mei sunt opꝫt me esse ꝛ ita in multis: sed non ob h̄ dicenda fuit ignorās beata v̄go si non scierit omnia. Dicit eñ ignorantia ꝑuationum scientie debite inesse: ꝛ ex ꝯsequenti culpam: non sic nesciētia q̄ in āgelis repit.

¶ Uicesimasecunda veritas. Christus etiā si dederit accelerationem vsus rationis matri sue sicut opinantur aliq̄ pie de exultatione iohannis in vtero: non oportuit tamen talibus gratijs ꝑseuerantiā esse: ꝙ̄uis sine penitētia ꝛ retractione sint dona dei Sunt eñ sine penitentia: supplendū est h̄ mō quo donant: q̄dam ad modulam ꝑuam: q̄dam ad tempus mai⁹: q̄dam in euū: patet in gratijs gratis datis, in ꝑphetijs ꝛ gratijs sanitatū q̄ durāt ad tps.

¶ Uicesimatertia v̄itas: Christ⁹ si ꝑq̄rit a talib⁹ cur matrē suā honorauit in gratijs istis: ꝛ nō in aliis oīb⁹ q̄b⁹ poterat: Rn̄deas q̄s es o homo vt inuestiges sensum dn̄i: q̄s es vt ꝯsiliari⁹ ei⁹ fias: q̄s es vt ꝑsumas dicere, cur ita facis: ponat ꝑ hūana loq̄citas digitū oři suo: ꝛ terminis suis ꝯtēta sit.

¶ Uicesimaq̄rta veritas: Christ⁹ posuit terminos nr̄e ꝯq̄sititōis: vt nō liceat de diuinis alia vel aliter asserere ꝙ̄ q̄ ex diuis scṗturis hn̄t, vl̄ euidēter ꝯcludunt: vel ab ecclīa q̄ spū scō regit, credēda tradūt Hec est regl̄a btī Dionysij pluries reperta. Ceterꝫ de opiniōe temeraria vl̄ ꝑbabili vel de credulitate pia lati⁹ ꝑt dici ꝑut alibi notauim⁹: ꝛ h̄ vnū placet repetere h̄ q̄d sit piū credere: aut q̄ ꝑpōnes sūt de pietate fidei sūt cēsende. Dēs ille. s. q̄ nec euidēter sequūt ex ꝯtētis i sacra scṗtura, nec etiā euidēt repugnāt ꝛ edificāt charitatē vl̄ deuotionē pij cordis temerarie nihil asserētis: tales sunt narratōes sctōꝝ patꝝ: tales deuote recogitōes circa totū euāgelij decursum erga christū ꝛ matrē suā, ꝯsyderāda multa nō explicita: quēadmodū fieri potuerūt: vel q̄d egerint iesus ꝛ ioseph ꝛ maria ab initio vsqꝫ ad mortē ioseph: qualr̄ ꝑcessū ē in iosephino carmine heroice: qualr̄ etiā inducūt doctores illud: misc̄dia ꝛ veritas obuiauerūt sibi: iusticia ꝛ pax osculate sūt q̄si sint res aīate inuicē colloquētes ꝛ ꝯcludentes: dn̄s dabit benignitatē: terra nr̄a dabit fructū suuꝫ: qd̄ vtiqꝫ ꝯstat factū, dū suscepit de⁹ isrl̄ puerꝫ suū.

Alie veritates .xij.

C

Subiungunt alie duodecim veritates ꝑpinq̄us ad interrogationē tuā ꝑ amātissime terminos non deserēdo susceptos.

¶ Prima veritas: Susceptio scti isrl̄ nr̄i fuit ꝑ allegoriā incarnatio verbi: ꝑ tropologiā vero ꝛ anagogiā susceptio scti isrl̄ pueri sui ē hois ꝑ gr̄az iustificatio: ꝛ ipi⁹ ad ꝯtēplationē celestiū eleuatio: nūc ꝑ itelligētiā, nūc ꝑ simplicē fidē cū deuotōe q̄ mētē eleuat in deū ꝑ piū ꝛ hūilē affectū: nūc ꝑ vtrūqꝫ, ꝑ intelligētiam. s. ꝛ deuotionē, fide, spe, charitate ꝯsubnixam.

Secūda veritas: Suſceptio talis myſtica nutrit maxime ⁊ roboratur ꝑ ſuſceptionē dignā benedicte eucharistie ſacramēti quo deus ipſe ſumitur/recolitur memoria paſſionis eius/ mens implet̄ gratia/⁊ future glorie nobis pignus datur: qua ſuꝑ re tractatus eſt ſpecialis in notulā cantici marie: Eſurientes impleuit bonis.

Tertia veritas: Suſceptio iſt̄ pueri ſui dei q̄tis poſſit agnoſci ꝑ probabiles ꝯiecturas ab illo qui ſuſcipit/non tamē euidenter reuelatione ſuꝑ hoc nō habita. Signa quedā ſunt ſi quis ſit iſrael ꝑ certā fidei illuminationē ſeu viſionē ſi ſit puer nō ſenſib⁹ ſed malicia ꝑ humiliationē: ſi ſit poſſeſſio dei .i. ſeruus ꝑ dignatiuā adoptionē in charitate/que patiens eſt ⁊ mitis ſub ſuaui iugo chriſti.

Quarta veritas: Suſceptio ꝑ gratiā gratū facientē nos ſemꝑ latet ad certū quatin⁹ impleamus illud: Seruite dn̄o in timore: ⁊ ne ſeruitus meſta ⁊ grauis videat̄/exultate ei. Verū ne ſit exultatio diſſoluta iungit̄ cum tremore: ⁊ ſubſequit̄/apprehendite diſciplinā.

Quinta veritas: Suſceptio gratificās videt̄ hic in via potiſſimū cognoſci per cordis ſentimēta: ſumendo cor ꝓ toto eius triclinio: ſiu triplex cenaculū mētis .ſ. et orōnis ⁊ aule iuxta tractata ſuꝑ hac decachordi pſalterij Marie fidicula: Diſꝑſit ſuꝑbos mē. cor. ſui. Pſentiā inquit verbi Berñ. ex motu cordis accepi. Sic alij vere oēs ꝯtēplationi vacātes ſigna tradiderūt/ nūc hec/ nūc illa multiplicia valde variaq3 cordis ſentimēta vſq3 ad ꝓfuſiones lachrymarū: de quib⁹ nō eſt hic dicendū ꝑ ſingula/ſed ſub cautele generalis monitione ſiſtendū.

Sexta veritas: Suſceptio gratificās ſtat frequēter ſine quibuſdā ſentimētis actualib⁹ cordis: patet in pueris baptizatis/patet in iuſtis dormientibus aut in ſolo gratie habitu ſine quauis actione gratis deo ſimul ⁊ acceptis.

Septima veritas: Suſceptio gratificās ſepe ſit ⁊ eſt in ſuo actu intrinſeco ⁊ formali elicito vl' exterius imperato ſine ꝑcepti bilib⁹ certitudinaliter gr̄e ſentimentis in corde vel ſenſib⁹: ptz in actiuis ꝑ varia diſtractis nullā in corde ſuo ſpūalium ſentimētoꝝ mollicie/aut liquefactiōis ſuauitatē habētibus: Imo maxima chriſtianoꝝ pars abſq3 talib⁹ ſentimētis al's ſeruit deo: quos iudicare dānādos vel extra ſtatū ſalutis ob h̄ eſſe ꝑuerſiſſime eſt temeritatis ⁊ intolerabilis arrogātie apud illos q̄ ſentimētis hmōi crebro gaudēt: qui ſuā in illis totā ſalutē ponūt ⁊ gloriā. Sed heu ſepe q̄ ꝓfunde fallit eos ſtulta pſūptio cordis ſui: q̄ frequēter illuditur a demonio meridiano: qz ſuꝑbia meret̄ illudi: deniq3 meret̄ etiā dū euchariſtiā ſuſcipit illud impcatū ꝑ pſ. fiat menſa eoꝝ corā ipſis in laqueū cū ceteris q̄ ſequunt̄ ſub trinodecio nūero maledictis.

Octaua veritas: Suſceptio euchariſtie gratificās/q̄uis nō fiat niſi ſit aliq̄s in gr̄a gratū faciēte non tamē inducit ſemꝑ nouū peccm̄ niſi in cōtēnente. Contēnit autē qui ſe ſcit habere impedimentū legitimū ne ſuſcipiat: aut q̄ non habuit ꝓbabilē ſue ꝯſcientie examinationē iuxta modū cōiter reqſitū vt ſuū cognoſceret impedimentū ⁊ ceſſaret a cōione vel tolleret nexū ſuū ſicut ꝑ ꝯfeſſionē ſi cōſcius eſt ſibi culpe mortalis. Aut ſi per ſtatutū regule ſue ſit artatus de venialibus ꝯfiteri: licet dura videat̄ hec hortatio niſi forte ꝓ grauibus ⁊ multis venialibus valde diſponētibus ad mortale aut propinquis multū.

Nona veritas: Suſceptio euchariſtie ſi dimittatur: qz non ꝑcipit acceſſurus ſentimēta deuotionis actualis in lachrymis ⁊ ſimilib⁹: ſi tamen aliunde ſit ſibi bene ꝯſcius de carentia impedimenti ſtulte agit ſi ſit tēp⁹ ⁊ locus aliūde. Ratio eſt: qz magnis bonis ſe ⁊ ſuos ꝓximos priuat ⁊ defraudat dānationē incurrēs: de ſuſcepto talēto ordinis nō multiplicato. Sibi tamē abſit gloriari ſi ſentimēta nō ſentiens deuotionis: ſi ſiccus ⁊ aridus alo ſit mōs gelboe ſine rore ⁊ pluuia/ſi nō timeat lapſum qualē aliquādo patiunt̄ gloriantes de ſentimētis ſuis quia ſi demōes in viridi dei ꝑmiſſione hoc faciūt: in arido quid fiet?

Decima veritas: Suſceptio gratificās ſi querit̄ periculoſe cognoſci ꝑ curioſitatē in quolibet hoīe tamē hoc maxime periculoſum eſt in feminis ⁊ tenacis apphenſionis ⁊ auiditat' temerarie penetrādi ſecreta dei. Sunt ⁊ lapſus ⁊ illuſiōes ꝓcliuiſſime: diligūt tales aliquādo deū velut adulterū concubitu fornicario: quare? ſane qz delectationē ſentimētoꝝ ipſius dei ſolā/non plurificationē bonoꝝ ſunt operū requirentes: ſed ꝑdes omēs deus qui fornicantur abs te.

Undecima veritas: Suſceptio gratificās apud tales de vtroq3 ſexu ſepe ſit in laqueū non data ſed accepta occaſione ſcandali/dū ſiunt indigniores ſuſceptione digniſſimi ſacramēti: quo .ſ. poſt talia ſentimēta ⁊ nō aliter dignos ad ſuſcipiendū ſemet exiſtimāt lōge facti: de quo legit̄: Neminē iudicās/ neminē condēnans/oībus cōpatiens/ſcelus martinus erat: nec aliter ꝑ agathon vel paſtorē eſt ꝓceptū. Nam inquit in omī re dic: Tu quis es? Et ne iudices quē q̄/ſed nec attendūt aliud ſue temeritatis repreſſiuū ꝯſiliū: non accipe fiduciā/immo accipe fiduciā: ſed de ſola miſericordia dei: non de tua ſentimentoꝝ iuſticia ſordida nimis ex ſe ſicut pannus mēſtruate: quē non exterreat illud apl'icū: Nihil mihi ꝯſcius ſum: ſed nō in h̄ iuſtificat⁹ ſum/ſed nec meipm iudico: q̄ me iudicat/dn̄s eſt. Sic habita in adiutorio altiſſimi ſecure dices deo: Suſceptor me⁹ es: qz quē ſuſcipis in ſacramēto/ipſe magis te ſuſcipit/mādūcat ⁊ bibit incorporādo.

Duodecima veritas: Suſceptio gratificās diu viſa eſt apud multos colligi per meditationem aſſiduam paſſionis ieſu chriſti cauſaliter de per accidēs de ſuperbo vſu ſuo holbus de vtroq3 ſexu diu re multū auſteritatis in vita plurimas hereſes et deliramēta ⁊ tandē in abominādiſſima carnis ſentimenta prolapſi ſunt ⁊ innoīaliter maculati: ſunt in exēplū veteres ⁊ noui fratricelli ⁊ ſorelle/begardi ⁊ begarde ſeu begutte: de quib⁹ non eſt hic dicēdum ꝑ ſingula. Suffecerit tāgere aliquos paſſus ſcripture cuiuſdā qui nō in oīb⁹ ſatis ſobrie videt̄ eſſe locutus: Quis in hac ſcelerata ſecta iam tacta fuerit ſeueriſſim⁹ ⁊ laudādus/ſicut in alijs multis:

verūtamē in multis ꝯtra ꝓdictas veritates specialiter de ꝓuilegijs christi ⁊ marie ⁊ parentis suis minus sobrie scripsit ⁊ docuit. Et quis est hō qui viuat ⁊ nō peccet? Quis est hō qui nō patiēter reprehēsionē debeat accipe charitatiuā/qualē ꝯscius ego sum mihi velle fieri q̄ hec scribo? Rursus ꝑ eū nullus extollit̄ statꝰ nisi ille qualē notat se tenuisse cōformiter ad feminas aliq̄s magne vt asserit eleuationis ⁊ ꝓphetici spūs: quaꝝ tamen doctrine sunt suspecte/iubente apl̄o q̄ habebat spm̄ dei mulierē docere nō ꝑmitto. Scd̄o addit iterū licet nō semꝑ eo ordine quo ponunt̄ ista: ait inquā ꝙ ꝑ tales inueniret̄ christus: q̄ tūc suo tꝑe ꝑditus erat/⁊ abscōsus ab ecclesia/⁊ q̄si tacēs mortuus. Rursus ꝙ status iste tertiꝰ ⁊ cito manifestādus erit destructiuꝰ statꝰ pharisoꝝ modernoꝝ quos notat ꝓlatos cū clero ⁊ religiosos oēs: maxime frēs minores q̄ nō viuūt vita christi crucifixi: neq̄ꝫ vt suꝰ nficius Frāciscus ⁊ sancta Clara vexilliferi iesu christi/cū crucifixa vita sua: sunt ⁊ iam habite reuelatiōes vt dicit sup illo. ¶ Rursus attende pater oculatissime ꝙ cepit error iste a ioachim ponēte triplicē legem s̄m tres ꝑsonas: prima patris ꝑ moysen: secūda filij per christū: tertia spūssancti ꝑ euangeliū eternū cuiꝰ nō erit finis. Legat̄ ergo textus expositionis istius sup nūc dimittis/in fine: ⁊ expositio sup illud de ꝑditione ⁊ inuētione iesu: ⁊ alibi pluries. Attendat̄ ergo solꝰ finis in acerrima satyra seu tragedia magnis boatibus inuehēte ꝯtra status oēs maxime suoꝝ: viderit quo zelo/viderit quo edificatiōis auditu fructuoso multi indicant ꝙ nō s̄m scientiā. Attento ꝙ ꝓ cognomine vult notari maximꝰ peccatoꝝ: qualiter q̄ nō prius auferebat trabē de oculo suo q̄liter obsorduerat ad illud prouerbiū: medice cura teipsum: diceret ꝙ ex humilitate sic iudicari vult. Sed si nō ex veritate/q̄d nisi vanitas ⁊ dānabilis vanitas? Si ex sensus intimitate se ita iudicari volebat/attenderit ne paulꝰ immo maria plꝰ paulo ꝓcellebat in hac laude: vt nō iā ipse maximꝰ aut ꝓmus esset pctōꝝ: q2 nō humilior plus oībus.

y ¶ Ampliꝰ arguit de heresi doctores doctissimos cū innocētio tertio q̄ posuūt substantiā panis post desitionē corꝑis christi destruct̄ panis ⁊ vini speciebꝰ iterū de nouo creari. Sūt alie sup hac re positiones: s3 ista quicq̄d difficultatis habeat seu habere videat̄ nō est heretica appellāda: pōt eñ deꝰ creādo reparare destructū idē in nūero: ⁊ si nō generādo mō nature. Quicq̄d de paruulis affirmare ꝓsumpsit ꝯtra olim doctoꝝ cōem scholā: ꝙ pueri in lymbo nō baptizati acrit̄ puniant̄ pena ignis sensuali: poneretq̄ꝫ videt̄ ꝙ in afflictiōe carēt olno rōnis iudicio ⁊ libertate arbitrij. Sed nōne documēta plura scripsit bona/ ⁊ vtilia ⁊ deuota scripsit (Fatemur immo libere ꝯfitemur) ⁊ nūc stetisset in isto salꝰ sua: vtinā ꝯformasset se doctrinis illoꝝ q̄s allegat q̄nq̄ꝫ. Sepe eñ magnas ꝑtes excerpit ⁊ rapit in ꝓpria forma tacitis autorū noībus: nesciūꝰ si par esse voluerit Esopi cornicule: plumis aliarū volucrū se ornātis: creber fuit apud istū bonauētura cū suo breuiloquio: s3 vix notatus ex illo. Multi sunt ꝓterea sermones sub ꝯtextu sue locutionis quos in forma legimꝰ apud libros alios nō modice vetustatis. Postremo nō rememoramꝰ ista detractionis malignātis zelo quantū ꝯsciētia testis est: sed cautele prudētis ⁊ cōmonētis studio: quatenus religiosi simplices ⁊ inscij theologie nec habētes spm̄ discretionis spirituū in deuotis apparentibus sentimētis falli valeāt in lectura vl̄ studio sub feruore nouitio sub indiscreto iudicio ꝙ liber iotꝰ sit euāgelicꝰ: q2 de euāgelio loquit̄. Sic pater optime notasti mihi de quibusdā: habēt eñ aq̄s patentes ⁊ publicas scte sapie ꝑ doctores approbatos: nō est necesse ipsos obedire meretricule dicēti: Aque furtiue dulciores sunt: et panis abscōsus suauior. Simul hec interim scripsimꝰ ꝯformiter ad tractatulū istū qui de examinatione doctrinaꝝ cōpositꝰ est quo ad ꝑtē primā. Et de reliq̄s tribꝰ vltroneo ⁊ deliberato ꝯsilio silumꝰ. Hec habuimꝰ pater religiosissime simul ⁊ prudētia ꝓstantissime q̄ currēte calamo linguā animi feruētis exprimēte volui satisfaciēs tue petitioni notare ꝑ cedulam istā. Sub anno dn̄i. M.cccc.xxvi. decimaoctaua decēbris de mane vsq̄ꝫ prope meridiē ꝯsonans textui quod exponendū erat in manibus de cantico marie canticoꝝ: Suscepit israel puerū suū: quod inchoabā dum me i capella visitauit benignitas tua mihi iure colenda. Uale vale.

¶ Finit epistola cancellarij parrhysien. de susceptione humanitatis christi allegorica/anagogica ⁊ tropologica.

Epistola Joānis de gerson ad frēm Bartholomeū carthusiēsem sup tertia parte libri Ruysbroech de ornatu spiritualium nuptiarū.

VEnerabili patri z
⁊ bone simplicitatis fratri in christi charitate dilectissimo fratri bartholomeo carthusius Joānes cācellarius indignus ecclesie parrhys. Nuptiarū agni participē fieri. Pridē librū quēdā ꝑ te habitū cuiꝰ titulꝰ est de ornatu spiritualiū nuptiarū in transcursu legerā: nouissime illū attētius relegens cōperi multa ibidē tradi salubria ⁊ alta documēta. Nā prima ꝑs instruit ad vitā actiuā: scd̄a ad vitā spiritualē/q̄ affectual̄ dici pōt: inducit sub varijs ⁊ pulchris similitudinū manuductionibꝰ ⁊ tropis quoꝝ intelligētiā soli experti plene ꝯcipient. Sūt nēpe ex eis q̄ in affectu plꝰ agunt̄ q̄ꝫ in intellectu: ⁊ q̄ participunt̄ amplius saporis cuiusdā intimo gustu q̄ rōcinatione vel discursu. Tertia pars notificare nitit̄ q̄ sit excellētia vite cōtēplatiue: que deifice visioni in ala approximat. Tradūt quidā sicut accepi ꝙ ꝓfatū librū idiota vnꝰ sine lr̄is cōposuit. Exinde nō sine miraculo ⁊ inspiratiōe diuina ipm̄ fuisse ꝯfectū patēter astruūt. Ex q̄ ꝯseq̄ns esset oīa contēta in eodē esse verissima scītissimaq̄ꝫ. Sed meū q̄le sit sup hac re iudiciū/tibi nō esse celandū decreui: ne fortassis incerta aut falsa ꝓ veritate certa/aut diuina āplecti ꝯtigeret. Scis q̄d iubet apl̄s

Doctrinis varijs ⁊ peregrinis nolite abduci. Sunt vt meū interim est iudiciū due partes priores satis vtiles: in quib⁹ nihil deꝑhendi quod nō possit salua fide ⁊ morū puritate saluari: ꝗ̄ꝗ̄ modestum lectorē in multis efflagitent: ⁊ talē qui non sit penitus expers eaꝝ que secūda pars loquit̃ affectionū. Ceterū stilus ipsius libri nō sordid⁹ est nec abiectus. Certe tñ induci nequeo credere librū ip̄m fuisse conflatū per os idiote q̄si per miraculū. Stilus em̄ ipse magis sapit ⁊ redolet humanā eloquētiam ꝗ̄ diuinā. Nam ⁊ poetarū verba ⁊ Terentij ⁊ Boecij ⁊ philosophorū sententie ⁊ orōnis cursus ostendūt palā illic studiosam industriā ⁊ diligētie laborē diuturnū precessisse. Plane ipar valde est stilus diuine scripture ꝓphetaꝝ ⁊ euāgelistaꝝ ab hoc loquēdi gn̄e. Quāuis hic diceret ꝑtinax assertor opposin: ꝙ deus sciētiaꝝ dn̄s est/ habēs facultatē nūc hoc nūc illo mō scribendi ꝑ ora scribarū suoꝝ: fatemur ita possibile fieri. Sic autē in ꝓposito factis ꝯtigisse non elucet: ꝑsertim q: testat̃ autor seipsum latinis ꝟbis plurimū desudasse. Hoc ꝟo cur oportuisset si fuisset tantūmodo calam⁹ scribe velociter scribētis: spūsctūs loquor/ qui tarda molimina nescit: ⁊ cui⁹ velociter currit sermo. Uerū alia potior est ratio/ q̄ me non ita sentire cōpellit. Siquidē tertia ps eiusdē libri ꝓrsus repudianda rescindendaqꝫ est tanꝗ̄ vel male explicata/ vel plane abhorrēs ⁊ discrepās a doctrina sana doctorū qui de nostra btitudine locuti sunt. Nec stat cū determinatione expressa decretalis ponētis beatitudinē nostrā ꝯsistere in duob⁹ actib⁹/ visione ⁊ fruitione cū lumine glorie. Et si hoc ita est in beatitudine ꝯsūmata ꝙ deus nō est visio ⁊ claritas nostra essentialis/ sꝫ tñ obiectalis: quāto magis erit hoc alienū in btitudinis quadā assimilatōe imꝑfecta quā fas haberem⁹ hic degustare ĩ via. Ponit aūt tertia ps libri ꝑfati ꝙ aīa ꝑfecte contēplans deū nō solū videt eū per claritatē q̄ est diuina essentia/ sed est ipsamet claritas diuīa. Imaginat̃ em̄ sicut scriptura sonat: ꝙ aīa tūc desinit esse in illa existētia quā prius habuit in ꝓprio gn̄e: ⁊ conuertit̃ seu trāsformat̃ ⁊ absorbet̃ in esse diuinū: ⁊ in illud esse ideale defluit/ qḋ habuit ab eterno in essentia diuina: de quo esse dicit Joānes in euāgelio: Quod factū est in ipso vita erat. Et hoc esse ꝑsupponit autor iste causam nostre existētie tp̄alis: ⁊ esse vnū cū eo ꝫm essentialē existentiā. Addit ꝙ perdit̃ aīa contēplantis in esse tali diuino abyssali/ ita vt reperibilis nō sit ab aliqua creatura. Similitudo talis posset adduci q̄ non tñ ab ipso ponit̃: si gutta modica vini in mare dilabet̃ constat ꝙ mox absorpta conuerteret̃ in illud. ¶ Hec posino deficit in multis/ ꝗ̄ꝗ̄ non facile inducebar aliquid falsitatis suspicari in illa tertia parte q̄ in alijs prioribus tot vera altaqꝫ cōspexerā: q̄ etiā legebam obtestationes autoris ne cito dānaret̃ a non intelligētibus ne pessimarent̃. Et q: profecto pronior debet esse doctor oīs ad pie interꝑtandū dicta aliena si fieri possit absqꝫ fidei ⁊ simpliciū periculo/ ꝗ̄ ad rigide condēnandū. Atuero diligens ⁊ repetita inspectio dictoꝝ illoꝝ magis ac magis in illis errorem aperuit. Hec autē sunt pauca de dictis suis excerpta ad literā. Ait em̄. ij. c. iij. partis. In ipsa quidē sui vacuitate per fruitiuū amorē spiritus ꝑdit semetipsum: deniqꝫ claritatē nullo intermediante suscipit: ac sine intermissione ipsa fit ea claritas quā accepit: et. iij. c. dependetqꝫ nostrū esse creatū ab esse eterno: et ꝫm essentialē existentiā vnum cū illo est. Sequit̃: Uniuersi quoqꝫ supra sui creationē in vite contēplatiue altitudinē sublimati vnū sunt cum hac deifica claritate/ immo ipsa claritas ipsi sunt: vident ꝓinde/ sentiunt ⁊ inueniūt per hoc deificū lumen se ꝫm esse vitāqꝫ suam increatā/ ea deniqꝫ fore simplicē diuinitatis abyssum. Sequit̃: atqꝫ cuꝫ eo quo vident ⁊ quod vident lumine idē fiunt. Et primo ca. dixerat. Uniuersi deuoti spūs vnum cū deo ꝓfundo amoris defluuio sicut defecti nō quodlibet quidē vnū/ sed idipsum qḋ est ipsa in se essentia dei eo modo quo beatifica beatitudo. Et. iiij. ca. expressius ait: Illuc spūs est supra seipsum trāslatus ⁊ deo vnificatus gustans/ vidensqꝫ in vnitate viuide abyssus in qua sese ꝫm esse suum increatū possidet imēsas diuitias que ipsemet iuxta eū modū quo eas deus gustat ⁊ videt. Et his ⁊ similib⁹ dictis intentionē autoris fuisse qualē dixim⁹. Neqꝫ em̄ de ipsa que latet aliūde ꝗ̄ ex scriptis suis sumi potest certitudo. Q,si deficit autor in explicando sicut palā aut errat aut deficit sibi imputet qui non solū literatis doctisqꝫ/ sed indoctis etiā ⁊ rudibus taliter locutus est. ¶ Sed neqꝫ admirari vel idignari quispiā debet: neqꝫ de temerario iudicio arguere eos q̄ legētes eū/ presertim imbuti ĩ sacris literis intentionē suā ex verbis colligūt/ collectāꝫ examināt/ examinatāqꝫ se dicūt intelligere: ⁊ intellectā si erronea est reꝑhendere nō omittunt. Non em̄ maioris sanctiorisue autoritatis ē autor ꝗ̄ sanctissimi diuinissimiqꝫ theologi doctores nostri: q̄ tñ dicta sua alioꝝ examini libero vt Aug⁹ ait/ iudicanda reliquerūt. Deniqꝫ materia tertie partis nō est de illis q̄ per defectū ⁊ experientiā/ sed ꝑ intellectū sanctis inspiratū cognoscūt̃ ⁊ scripta sunt. Hoꝝ aūt noticia ⁊ diiudicatio ꝑcipue apud exercitatos theologos in sacris literis querēda est/ nō apud deuotos solū. ¶ Amplī⁹ nō ignoro fuisse et esse quosdā ex theologis disputātes satis curiose si posset de absoluta potētia aīa rōnalis cognoscere ⁊ formaliter beatificare ꝑ diuinā essentiā absqꝫ medio alio: ita ꝙ deus esset ipsi aīe sua cognitio et fruitio nō tñ obiectalis/ sed q̄si formalis. Hoc est deus nō solū esset cognitio q̄ cognosceret̃ ab aīa: sed ꝑ quā aīa ipsa cognosceret̃: ⁊ pari mō de fruitione. ¶ Quicq̄d ꝟo sit de possibili null⁹ ita esse de facto ꝑsumit asserere. Nā ecclesiastica determinatio ad oppositū est: nullū vsꝗ̄ inuenio theologū q̄ nō dico posuerit/ sed q̄ vllā oīno fecerit questionē ꝙ per talē modū qualis explicat̃ ab hoc autore aīa posset deū videre ⁊ beatificari in eo neqꝫ de facto/ neqꝫ de possibili: tanꝗ̄ videlicet aīa desineret existere in esse ꝓprio: ⁊ transformaret̃ in illud esse diuinū ideale quale habuit in deo ab eterno. Qm̄ vt interim disputationē de ideaꝝ pluralitate in deo omittā/ que a multis ignorāter ponitur: si corpus

christi vel aliud corp⁹ beatificatū hoc mō pderet
aiam suā in sua ɔtēplatione τ btificatiōe: p illa ha
beret essentiā diuinā ipsum formaliter viuificantē
alioqn esset absqȝ vita: sed nec aia esset tūc eiusdē
speciei sicut pus: quippe nō haberet aliud esse τ vi
uere ꝙ habuit ab eterno in arte diuia. In quo esse
sicut erat ab eterno aia qlibet etiā dānata vita di
uina erat btitudo sua. Porro corpus humanū nō
posset in gloria repire aiam suā ad sui viuificatio-
nē formalē: aut si posset iā aia non esset pdita: qua
liter ipse loquit᷑: alie demū sequerent᷑ innūerabiles
absurditates qs prosequi longū esset. ¶ Sed vi-
debit᷑ fortassis pro ista assertione facere illud apl̄i
verbū: Qui adheret deo vnus spūs est. Et multa
christi dicta sunt in hanc sententiā impcantis pa
trē: vt fideles vnū sicut pater τ filius ipsi sunt vnū.
Dudū ꝟo certa est scrīoꝝ patrū sup his expositio
dicentiū illā vnitatē non esse essentialē: nec per p
cisam similitudinē/sed sola ibi notat᷑ assimilatio τ
participatio: quēadmodū dicit lucas ꝙ multitu-
dinis credentiū erat cor vnū aīa vna: τ de duob⁹
amicis indē dici vulgaris vsus habet: quēadmo-
dū etiā carbo ignitus τ aer illuminat⁹ vnū appel-
lant᷑ cū suo igne τ lumine. Hoc tropo pbat Boe
tius holem bonū esse deū: iuxta illud ps̄. Ego dixi
dij estis: nō quidē p veritatē τ vnitatē diuine essen
tie τ locutionē propriā: sed participatiue τ assimu-
latiue/imitatiue τ nuncupatiue: ꝙ si autor iste pari
mō responderet se dicta sua intellexisse de vnifica-
tione spūs cū deo nō contēdo neqȝ ɔtradico ɔtra
intentionē/sed explicationē aliter sonare nō dubi
to: qm̄ preterea nihil magnū diceret de contēplan
tibus vltra oēs generaliter q sunt filij dei per gra
tiā adoptionis. ¶ Miraberis forte pater in chri
sto dilectissime miraberis hec audiens: quo pacto
in talē errorē vel inscitiā vir tā deuotus τ instru-
ctus corruerit. Noli solū mirari sed time/τ humili
ter sapere iugiter stude: qm̄ audis nō istum tantū-
modo/sed alios innumeros q nō parue videbant᷑
sanctitatis circa veritatē deuiasse: quorū aliquos
ipse autor iuste rephendit in fine scd̄e partis q blā
diebant᷑ tamē sibi de sublimitate ɔtēplationis le-
gis: quēadmodū pbat eos a demonio meridiano
fuisse seductos. Erat aūt de secta begardoꝝ/ q olī
p ecclesiastica decreta dānata est. Erat sicut esti-
mo autor iste primus eo tempori/potuitqȝ fieri vt
ɔtra suā imaginationē de beatifica visione vel con
tēplatiua q forte tūc cōis sibi erat cū multis decre
talis expressa cōdita sit/ constituēs beatitudinē in
duob⁹ actibus. Preterea nō est necesse vt iudicet᷑
fuisse ptinax hereticus ante hmōi determinationē
si tunc τ postea semp paratus erat audire ecclesiā:
nunc ꝟo secus esset in alijs. ¶ Postremo atten
damus pcor quo pacto sibi cauere habēt oēs in sa
cris literis nō satis imbuti neqȝ eruditi p diuturnū
ac vehemēs studiū/vel ne talibus tractatulis inso
litis nimis adhereāt: ꝙꝙ multa vera sint. Nō eñ
persuadet demon falsa sine pmixtione veroꝝ. Ne
subinde psumant ipsi theologicas arduasqȝ mate
rias nouis verbis: τ p sua estimatiōe affectioneqȝ
repertis ptractare: nobis eñ ad certā regulā loqui

fas est inquit Aug⁹: alioquin secus agentes facilē
ad precipiciū sibi viam sternūt. Ad taliū itaqȝ que
stioni determinationē aut ad eas plane intelligen
das vel explicādas nō sufficit ꝙ homo sit deuot⁹
τ sit adeptus illā contēplationis speciem sanctissi
mā prorsus τ optimā/que versat᷑ in affectione τ fer
uore charitatis: qm̄. s. homo trāsit in affectū cordis
ad virtutes. Hanc eñ speciē contēplationis adi-
pisci τ ɔdescendere fas habēt etiā ipse muliercule
τ idiote sine literis pposita fide simplici: τ plerūqȝ
facilius ꝙ viri magno ingenio τ literis sacris pre
diti: q in altera ɔtēplationis specie longe pcellunt.
Hec autē species altera contēplationis versari po
nitur in pscrutatione diuinaꝝ virtutū p quas fides
saluberrima/sicut ait Aug⁹ gignit᷑/nutrit᷑/defendi
tur/roborat᷑. Mȝ eñ secari possint abinuicē he cō
tēplationis spēs τ experientia doctrix est τ Hugo si
gnificat/dicēs: Sepe amor intrat vbi cognitio fo-
ris stat. Nullus tñ pprio vocabulo dici debet cō-
tēplatiuus vel sapiēs τ pfectus theologicus q pri
ma contēplationis specie caruerit. Uult ḡ aliquis
esse τ dici vere sapiēs habeat vtrāqȝ ɔtēplationis
speciē: illā videlȝ affectus q saporē dat: τ illā intel
lectus q sciētie luminositatē pstat vt ɔstituat᷑ sapi
entia. i. sapida sciētia. Mȝ si altera carendū esse/eli
gibilius iudicaret᷑ cōcare in pma ꝙ in scd̄a: sicut
optabilius est habere piū affectū/humilē τ deuotū
ad deū/ꝙ intellectū frigidū solo studio illumina-
tū. Sciētia quippe inflat intellige si sola est: chari
tas edificat. Nihilominꝰ vbi de veritate fidei que-
rit᷑ tradita in sacris scripturis/magis interrogādi
ɔsulendiqȝ sunt theologi vigentes in ɔtēplatione
scd̄a ꝙ idiote pollētes in pma secluso in eis patēti
reuelationis miraculo: et nisi forte manifesta esset
in hmōi theologis deprauatio intellect⁹ τ intole-
rabilis moꝝ puersitas q etiā mētiri qnqȝ facit nō
tantūmodo circa fidē/sed circa morum pncipia: vt
apl̄s τ Aristo. cū experientia testant᷑. Addo adhuc
ꝙ sicut ex carētia pij affectus τ magis ex infectiōe
eius per vitia errant nōnunꝙ peritissimi in sacris
scripturis: excecauit eñ eos malicia eoꝝ τ dati sūt
in reprobū sensum: ita ex paruulo lumine intelle-
ctus τ parua logica prolabunt᷑ quādoqȝ in errores
periculosissimos illi qui magnoꝝ sunt erga virtu-
tes affectuum: quales apostolus notauit habere
zelum/sed nō sm̄ scientiā: adeo vt si nō humiliter
sapiāt: τ nisi sese ɔtrahant intra metas sue cogni-
tionis nulli ptinacius inueniunt᷑ neqȝ absurdius
errores confingere. Propterea nō leuiter scribe-
re debent vel docere: sed nec absqȝ cautela magna
adherendū est eis: nō premia discussione diligenti
τ doctoꝝ examinatione. In talibus quippe pluri-
ma sepe reperimus aut falsa/aut male explicata: ac
proinde multam erroris materiā prebentia simpli
cibus: ꝙꝙ in multis diuia altissimaqȝ sint. Inter
tales scripturas narrātur alique narrationes aut
regule vel doctrine particulares aliquoꝝ patrum
veterū: que magis admirande ꝙ imitande dicunt᷑.
Quemadmodū ioānes qui climachus dicit᷑ ponit
virtutes esse impassibilitates τ quedā valde auste
ra sup penitētia τ petis. Et Cassian⁹ de libero arbi

trio notatus: et alij alio parum examinata aut nimis rigida tradunt: que cois schola theologice veritatis merito nõ admittit aut reijcit. Quãobrem bonũ est mel cũ fauo/sapor .s. deuotionis cũ lumine eruditionis: aut si alterũ dũtaxat obtigerit/vtatur quilibet dono suo/ambulet in vocatione sua/abũdet in sensu suo/et comedat mel quãtũ satis est: nõ plus sapiens quam oportet. Rectũ quidẽ verbũ enunciat Horatius qd ab ipso postea Hieronymo nõ longe a materia traductũ est. Quod medicorũ est promittunt medici/tractant fabrilia fabri. Conformiter satis ad illam logicorum maximã: Unicuique in sua arte perito credẽdũ est. Bene vale pater et frater in christo apud quẽ tuarũ me orationũ participem fac. Amen.

Libellus fratris Joannis de schoenhauia qui nititur defendere quedã dicta fratris Jõãnis ruysbroech contra magistrũ Joãnem de Gerson cancel. parrhysiẽ.

Quoniã quidã doctor eximius par rhysiẽ. artis theologice quedã dicta fratris Joãnis de ruysbroech libro qui intitulatur de ornatu spiritualiũ nuptiarũ minus iuste vt opinor calũniatur et reprobat asserẽs doctrinã eiusdẽ viri in quibusdã passibus: et specialiter in tertia parte prefati libri esse erroneã a regula theologice veritatis ac traditione sctõrum patrũ et doctorum discrepantẽ: et ob hoc nõ esse recipiendã sed abijciendã. Idcirco vt veritas huius doctrine quã a spũsctõ arbitror effluxisse et emanasse/qui magister est veritatis et nõ erroris: planius elucescat inquantũ tenuitas mei ingenioli et exiguitas mee sciẽtie suppetãt: tria pro ordinẽ facere dei gratia aspirãte attẽtabo. Primo intentionẽ verborum suorum quantũ ad ea que ibi arguuntur et reprehẽduntur: et tanquam erronea iudicantur explicabo. Scdo qualiter hec doctrina nõ sit noua adinuẽtio et superstitiosa/sed olno sentẽtijs nolatissimis doctorum catholice fidei consona: et ipsorum autoritate cõmendata et approbata: prout dñs dederit explanabo. Et tertio qualiter rõnes obiecte minus efficaces sunt: nec predictã doctrinã euacuant declarabo.

Quantũ ad primũ est sciẽdũ quod frater Joãnes de ruysbroech autor predicti libri de ornatu spũalium nuptiarũ in tertia parte eiusdẽ libri non loquitur de illa vnione que est p idẽtitatẽ realis existẽtie: de qua dicit christus. Joan. x. Ego et pater vnũ sumus: imo in omnibus alijs libris suis prestat ipse: quod creatura nõ põt fieri creator. Nec loquitur etiã de illa vniõe que est solũ per cõsensum et cõformitatẽ voluntatis: que est olbus spũalem gratiã habentibus: quẽadmodũ legitur Act. iiij. quod multitudinis credentiũ erat anima vna et cor vnũ in dño. Sed loquitur de illa vnione que est per amorẽ liquefactiuũ et excessum contẽplationis extatice: que pre nimia suauitate et magnitudine interni dulcoris et vehemẽtia amoris animã liquefacit et resoluit/et totã virtutẽ rationis absorbet: de qua dicit Paulus. j. ad Corinth. vj. Qui adheret deo/vnus spũs est. Ex perceptione em̃ diuine presentie et degustatione interne dulcedinis anima deuota in seipsa quietatur: et sibi ac olbus rebus creatis per desyderiũ inflammatũ/et in deum totaliter expansum funditus moritur: vt vere possit dicere cũ apostolo: Uiuo ego iam non ego: viuit autẽ in me christus. i. ego totus transformatus in deum p amorem non sum in me/sed in christo: et ideo p amorẽ totus deificatus loquor vt christus. Quod etiã idẽ apls dicit Corinthys: An experimẽtũ queritis eius qui in me loquitur christus? Quod autẽ liquescit et resoluitur in seipso nõ existit/sed recurrit et trãsformatur in illã imaginẽ que sibi presentialiter exhibetur. Ex quo patet quod imago anime rõnalis per efficaciã diuini luminis in suam imaginem increatã deifice potenter trãsformari: prout docet apls. ij. ad Cor. iij. Nos autẽ reuelata facie gloriã dñi contẽplantes in eandẽ imaginẽ transformamur a claritate in claritatẽ tanquam a domini spiritu: qr a claritate imaginis create p quandã similitudinẽ transformabimur in claritatẽ imaginis increate. Et in hac transformatione imago rõnalis constituitur in tanta conformitate diuine assimilationis que est inexplicabilis omni lingue: Qd subtiliter videtur innuere aplus cũ dicit. j. Cor. ij. Oculus non vidit/nec auris audiuit/nec in cor hois ascendit bonũ. s. inenarrabile qd preparauit deus diligẽtibus se. Hoc em̃ bonũ inenarrabile qd preparauit deus diligẽtibus se põt dici perfecta conformitas et indicibilis charitas diuine assimilationis que omni lingue indicibilis est: et incõprehẽsibilis est omni menti: nec vnquam perfecte cognoscitur nisi in speculo eternitatis/qd est verbũ diuinũ et essentia diuina: et quod de ista vniõe et trãsformatiõe credendũ est magis noticiã affectualẽ et experimẽtalẽ habẽtibus quam solũ intellectualẽ: qr nemo hec scit nisi qui accipit p experientiã vel reuelationẽ. Et de ista indicibili claritate diuine assimilationis locutus est frater ioãnes de ruysbroech in tertia parte libri de ornatu spũalium nuptiarũ: et de hac vniõe extatica intelligẽda sunt eius verba et recipiẽda: de qua vnione loquitur beatus Diony. li. de diuinis nolbus. ca. de amore. Et amor diuinus extasim faciẽs: et nõ sinẽs suipsos esse amatores sed amãdorum. Propter qd paulus magnus in cõtinẽtia diuini amoris diuino amore participãs. Uiuo ego iã nõ ego: viuit vero in me christus tanquam sui amati viuẽs vita: sicut valde diligibiliter. Hec dionys. Uñ patet quod amor extaticus duo supponit/scz esse nature nre et esse grẽ: qui introducit in tãto gradu vt aia potius christũ sentiat quam seipsam. Grã em̃ tanquam deifica hz mentẽ deo assimilare: et ipsam deiformi dispositiõe inducere. Ad hos deiformes habitus tã excelsos/tã a nostra infirmitate lõginquos et visui nro tã abscõditos exponẽdos olno minores sumus qr ista sunt mysteria regni dei: que vt existimo nõ cõiter olbus spũalibus sed puritate intelligẽtie et diuinis illuminationibus et grã priuilegiatis cõicanda sunt. Interius audiunt ibique dicuntur: ideo his que foris sũt dici nõ debuerũt. Ne tñ hi qui foris sunt derelinquerentur si ab his qui intus sunt nõ vocarentur aliqualiter erãt innotescẽda vt discerẽt infirmi quantũ eis desit: et ad quã perfectionem aspirare deberent. Hec em̃ arcana

ꝛ ꝓfunda si nõ gustantur/non amant̃:si nõ amant̃ nõ intelligunt̃: ꝛ ꝗ ↄdiudicãda nõ sunt ab his q̃ nõ gustauerũt: vnusquisq̧ eñ bene iudicat q̃ nouit:et hoꝝ est bon⁹ iudex: vt ait phs. Et hoc de ꝑmo.

SEcũdo videndũ est qualiter doctrina ꝑfati viri a sententijs sctõꝝ patrũ non discrepat/sed per oĩa ipsis cõsonat ꝛ cõcordat. De hac eñ vnitate dicit beatus Bern. in epl̃a ad fratres de monte dei: Unitas spũs cũ deo hoĩs cor sursum habentis ꝑficientis in deũ volũtatis est ꝑfectio: cũ iam non solũmodo vult qd̃ de⁹ vult: sed sic est nõ tm̃ affectus sed etiã in affectu ꝑfectus vt nõ possit velle nisi qd̃ deus vult: velle autẽ qd̃ vult deus hoc iã simile deo esse est/ nõ posse velle nisi quod vult de⁹: hoc est iã esse qd̃ deus est: cui iam velle ꝛ esse idipsum est: vnde bene dicit̃: q̃ tunc videbim⁹ eũ sicuti est cũ sic similes ei erimus hoc erimus qd̃ ille est. Quib⁹ eñ potestas data est filios dei fieri/data est potestas nõ quidem vt sint deus: sed sint tñ quod deus est. Postmodũ loquit̃ de triplici similitudine hoĩs cũ deo: ꝛ deinde subiungit. Dicit̃ autẽ hec similitudo dei vnitas spũs non tm̃ q̃ afficit spm̃ hoĩs spũssanctus: sed q̃ ipsa est spũssanctus deus charitas: qui cũ sit amor patris ꝛ filij ꝛ vnitas ꝛ suauitas ꝛ bonũ ꝛ osculũ ꝛ amplexus: ꝛ quicq̃d cõe potest esse amboꝝ in summa illa vnitate veritatis/ꝛ veritate vnitatis: hoc idẽ hoĩ suo modo fit ad deũ quod ↄsubstãtiali vnitate filio est ad patrẽ vel patri ad filiũ: cũ in amplexu patris ꝛ filij mediã quodãmõ se inuenit hoĩs beata cõscientia/cũ modo ineffabili cogitabiliq̧ fieri meretur homo dei/nõ deus: sed tñ quod deus est. Ecce quõ ista sentẽtia bene oĩno cõcordat doctrine fratris ioãnis de ruysbroech ꝛ mutuo sibi ↄsonãt. Hoc idẽ patet ex epistola inferius annotata: quã quidã vir deuotissim⁹ ꝛ doctissimus cõposuit in qua sub breuib⁹ verbis descriptus est totus ꝓcessus libri fratris ioannis ruysbroech de ornatu spiritualiũ nuptiarũ. Cũ his concordat Gilbert⁹ sup cantica sermõe. ij. vbi distinguit de triplici lectulo. Primus est ꝓprius sponse. Secũdus est cõmunis sponse ꝛ sponsi. Tertius ꝓprius est spõsi. Sponse lectul⁹ est cũ quietis ꝛ pacatis ꝛ cõpositis motibus intra se collecta requiescit. Cõis est cũ iaꝫ incipit oblectari in sponso. Sed ꝓprius sponsi est qñ sui oblita penit⁹ ꝛ ex se extra tota transijt in ipsum: ꝛ quasi induit̃ ipso dilecta ipsius. In lectulo suo non effluit sponsa extra se nec turbat̃ in se. In lectulo cõi affluũt illi delitie quedã de ꝑsentia spõsi. In illo lectulo qui solus est sponsi amoris exagitata incendiũ ebullit et excrescit: effusa ꝛ effluẽs tota trãsfundit̃ in ipsum/ ꝛ in similẽ absorbet̃ qualitatẽ. In primo penes se est. In secũdo penes illã sponsus. In tertio penitus est ipsa penes ipsum: ꝛ si dici pot̃ non est nisi ipse. In ꝑmo querit. In secũdo adheret. In tertio vnit̃ illi. In ꝑmo trãquillitatẽ ꝓpriam possidet. In secũdo quandã meret̃ cõmunitatẽ cũ dilecto. In tertio absumit̃ ꝛ absorbetur in quandã charitatis ꝛ gratie vnitatẽ. Hec Gilbert⁹ vbi supra. Cũ predictis ↄcordit Diony. magnus: sicut patet in autoritate supius allegata ꝛ pluribus locis libroꝝ suoꝝ. Et Hugo de sctõ victore cõmentator ꝑfati Diony. sup septimũ angelice hierarchie/dicẽs: Sic intelligas quãta est vis veri amoris ꝛ dilectionis si tñ intelligi põt: quoniã dilectio supeminet scientie ꝛ maior est intelligẽtia: plus eñ diligit̃ ꝙ intelligit̃. Intrat dilectio ꝛ appropinquat vbi scientia foris stat. Et reddit rationẽ istius: q̃ verus amor siue charitas nullũ patit̃ mediũ inter se ꝛ obiectũ quod est deus: sed vehemẽter tendit in ipsum immediate: ꝛ ideo nunq̃ quiescit donec oĩa transeat ꝛ ad ipm̃ dilectũ ꝛ in ipm̃ veniat. Unde subdit ibidẽ: Dilectio siue amor impetũ sequens ardẽtis desyderij sui nec dissimulare valẽs/donec ad amatũ peruenerit: amato appropinquat q̃tum potest: ꝛ eo amplius sinẽs intrare ipsum cupit ꝛ esse cũ ipso: et esse tã prope vt si fieri posset hoc idem ipsum sit qd̃ ipse. Nihil eñ velocius/nihil acutius/nihil subtilius amore aut penetrabilius: q̃ natura sua nõ quiescit donec naturaliter amabilis totã penetrauerit virtutẽ ꝛ ꝓfunditatẽ ꝛ totalitatẽ quantũ potest. Huic etiã sententie alludit ꝑ oĩa vercellensis sup cantica dicẽs: ꝙ affectus ꝛ intellectus simul coambulãt vsq̧ ad nouissimũ defectum intellectus vbi habet sue cognitionis ꝛ sui luminis ↄsummationẽ. Affectus autẽ adhuc ↄtinet principalia in deũ supiria ꝛ supintellectuales extensiones ꝛ immissiones/ feruidos vulgares ꝛ fulgidos feruores ad quoꝝ oĩa sublimes excessus ꝛ excedentes sublimitates intelligẽtia trahi nõ potest: sed solus ꝑncipalis affectus deo vnibilis ꝛ postea ibidẽ dicit: Tanta est virtus veri amoris ꝛ pulchritudinis ꝙ nõ solũ facit hoĩes ꝛ angelos exercere naturã ꝓpriam vt in deũ ascendant: sed etiã deũ quasi naturã ꝓpriam egredi: vt ad creaturas quasi infra naturã suam ꝓducendo descendant: ecce quõ oĩes isti excellẽtissimi doctores in hoc ↄueniunt ꝙ aĩa qñ rapit̃ in diuini luminis abyssum/tota deficit a seipsa: ꝛ in illũ queꝫ diligit tota liquescit ꝛ supintellectualiter ei vnit̃ ꝛ vnitissime trãsformat̃ in ipm̃: ita vt in aĩa dũ a seipsa alienat̃/dum in istud diuini arcani secretariũ rapit̃ dũ ab illo diuini amoris incendio circumdat̃ intime penetrat̃/ꝛ inflãmat̃ seipsam penitus exuit: et diuinũ quendã affectũ induit ꝛ inspecte pulchritudini ↄfigurata tota in aliã gloriã transit.

HIs prelibatis respondendũ est tertio ad obiectiones ꝛ rõnes quib⁹ dñs cancellarius doctor venerabilis ꝛ vir eloquẽtissimus doctrinã prefati viri videlꝫ fratris ioãnis de ruysbroech videt̃ aliqualiter calũniaris reprobare. Sciẽdũ est ergo ꝙ autor ꝑfati libri de ornatu spiritualiũ nuptiarũ: non sicut ille magister arbitrabat̃ homo idiota fuit ꝛ sine literis l hoc male erat informatus/sꝫ erat sacerdos vt spero deo acceptissimus/primus ꝑor ꝛ fundator cuiusdã monasterij canonicoꝝ regulariũ in brabantia appellati viridis vallis cameracen. diocesis ꝛ siti i quadã sylua que vocat̃ zonia iuxta ciuitatẽ famosam q̃ dicitur bruxella. Qui doctrinã suam nõ latino sermõe sed theutonico ↄscripsit: licet eñ competẽtis scientie

fuerit non tñ tam eminētis sciētie erat/ꝙ pfatā do
ctrinā latino sermone tā cōposito ⁊ stilo tā elegā-
ti scribere potuisset nisi speciali dono dei sibi da-
tū hoc fuisset. Sed quidā frater eiusdē monasterij
vir valde ingeniosus ⁊ literatus postmodū ob p-
fectū olim nationū: quosdā librorꝫ suorꝫ latino ser-
mone transferre in psona ipsius curauit. Admirā-
tes ergo doctrinā eius laico sermone cōscriptā fa
ciliter perpendere possunt ipsum nequaquā hanc
didicisse ab hoīe aut ab humana scientia/ sed acce
pisse a deo ⁊ a diuia sapiētia et magistra vnctione:
a fratrib⁹ eñi eius cognosci pōt ꝙ fuit homo mis-
sus a deo/ cui in his nouissimis diebus hec deno-
ta arcana et pfunda atqꝫ diuina deus dispēsanda
largit⁹ est: vt noua admonitio suos melius attra-
heret auditores: ⁊ vt sectam illorꝫ liberorꝫ spirituū
qui tēpore vite sue multū in brabantia ⁊ illis par-
tibus pullulabant/ extirparet ⁊ errores ipsorꝫ de-
nudaret. Uixit eñi homo iste dei postq̄ illud lamē
tabile schisma in ecclesia surrexit: nā a tēpore mor
tis sue .xxv. anni fluxerunt vel circiter. Hac ergo
occasiōe ⁊ necessitate cōpulsus: hec pfunda ⁊ sub-
tilia theutonico sermone cōtexuit: qui quidē hāc
doctrinā absqꝫ aliquo labore studij sola gratia spi
ritus sancti eius mentē docente ⁊ plustrante eructa
uit sicut bene cōpertū e ī illis qui secū cōuersati sūt
⁊ secretorꝫ suorꝫ conscij fuerūt. Si ergo stilus libri
in latinū translati magis redoleat humanā eloq̄n
tiā q̄ diuinā: hoc nō imputandū est autori sed trāſ
latori: qui quidē translator p eo ꝙ ornatui ⁊ eloq̄n
tie sermonū pl⁹ operā dedit q̄ forte expedit: ⁊ que
dā pro arbitrio suo addidit in pdicti libri transla-
tione multū desudauit: licet autor ab hac desuda-
tione liber ⁊ expers fuerit: cui oīa que docuit put
pie credimus spūssanctus inspirauit ⁊ administra
uit: licet etiā doctrina istius viri in latinū transla-
ta sit multū gratiosa/ cōpunctiua ⁊ deuotionis ex-
citatiua: tamē ignitū eloquium dñi vehemēter/ qd
in verbis illius theutonicis inuenit multo gratio
sius est: magis mouēs/ afficiens ⁊ accendēs legen
tem: ita vt durissimus corde sit qui nō ex eorꝫ lecti
one cōpungat ad deuotionē exciteтur ⁊ ad melio-
ra proueһat ⁊ sublimet. Uerūtamen ꝙ dictus do
ctor egregius sentiat tertiā partē huius libri pe-
nitus rescindendā tanq̄ discrepantē a doctrina
sana sanctorꝫ doctorꝫ non cōsentio sibi in hoc: sed
videt mihi esse approbanda doctrina hui⁹ tertie
partis: ⁊ asserenda tanq̄ consona ⁊ cōcordans per
oīa doctrinis ⁊ sentētijs sanctissimorꝫ ⁊ famosis-
simorꝫ doctorꝫ totius ecclesie: sicut satis declaratū
est ca. precedēti. Doctrina eñi huius tertie partis
intelligenda est de illa vnione extacita: sicut supe-
rius dictū est in pmo ca. de q̄ vnione iste magister
nullā facit mentionē in epistola sua. M. etiā dicit
ꝙ tertia pars eiusdē libri repudiāda est tanq̄ ma-
le explicata notandū est ꝙ de deo melius possum⁹
cogitare q̄ loqui: conātes ergo hoīes sancti de
deo loqui: nec valentes nisi verbis aptiorib⁹/ ver
bis que dicēda sūt/ exprimūt: ⁊ modū loquēdi quē
vsus sanctorꝫ patrū tenuit/ imitant: ⁊ sic autor hu-
ius libri in ista materia altissime ⁊ summe cōtēpla-
tionis imitatus est modū loquēdi sanctorꝫ patrum
q̄ de hac materia locuti sunt: vtendo quibusdā ver
bis non pprie/ sed transumptiue/ sicut ista mate-
ria exigit: sm exigentiā materie sermones sunt ex-
petēdi: sic eñi Diony. in libris suis caliginē vocat
quādo spūs rationales inducunt in istud internum
cenaculū diuine claritatis: vbi clausis sensuū ho-
stijs secretius castissimo amplexu cōueniunt cū di-
lecto/ ⁊ tamē maxima illustratione ibi irradiantur.
Similiter quādo mentē cōtingit rapi: ⁊ in subitius
extasim pduci/ tunc annihilari dicit: quia mens in
extasi posita sibi ⁊ oībus creaturis funditus mori
tur: inquantū seipsam nesciens sui ⁊ omniū creatu
rarū obliuiscat: ideo de talib⁹ mētibus dicit aplus
Col. ij. Mortui estis ⁊ vita vestra abscōdita est cū
christo in deo. Sic etiā spirit⁹ rationales seipsos
perdere est oīno non sentire semetipsos ⁊ a seipsis
exinaniri/ ⁊ pene annullari: vbi tamē melius secū
sunt/ cū sic sunt ꝙ tamē vbi sint nesciūt: ⁊ licet huc
usqꝫ seipsos habent tñ se modo pdicto pdiderūt:
Quod vtiqꝫ videt cōtigisse apostolo cū in raptu
cōstitutus: an in corpe vel extra corpus esset prsus
se asserit ignorare. Scriptura sacra eo spiritu ex-
ponenda ⁊ intelligēda est quo plata: ⁊ sic arbitror
ꝙ si dicta hui⁹ prioris sm illum sensum diuinū et
spiritū intelligant quo prolata sunt ꝙ in eis error
nō apparebit/ sed mera ⁊ clara veritas relucebit.
Sepe sancti viri de altissima contēplatione que
dā proferunt/ que minus pfecti: q2 penetrare non
possunt/ lapsum erroris putāt. Nō puto dici potu
isse quod hūc priorē puto sensisse. Est eñi iste mo-
dus sentiendi alienus ab oñi modo vsitato senti
endi: vnde nec vsitatis verbis pōt aliquatinus ex-
plicari. Et ideo qñ viri perfecti nostra instantia et
importunitate ac charitate deuicti aliquid nobis
de tali affectione vel intelligētia tentauerūt reue-
lare/ succūbunt verbis vel talia verba loquunt que
nostrū intellectū excedūt. Suauitas hec q̄ deuotē
mentib⁹ in vniōe intima dei ppinat tam sublimis
est ꝙ nec vocali nec mētali verbo est expressibilis
sed sola attingibilis est experiētia: ⁊ ῡ nō est mirū
si illud qd dicit de iudiciali: eo mō quo dici pōt/ sit
min⁹ gratū/ min⁹ placeat/ min⁹ accepteт ab his q̄
talia nō sunt experti. Et q2 hanc vnionē intimā et
extaticā in qua spūs rōnalis pfecta assimilatione
cōformat imagini sue increate/ pdictus autor cona
tus est explicare: q̄ tamē difficillima est ad disserē-
dū: idcirco quedā verba ptulit que a q̄plurib⁹ nō
capiunt. Que tñ si recte fuerint intellecta/ ⁊ ad in-
tentionē dicētis respectus habeat: non errorē sed
cōcessam puto cōtinent veritatē. ¶ Pro quorꝫ ver
borꝫ pleniori intellectu habēdo sciendū est ꝙ hec
vnio extatica q̄ cōsistit in āplexu vnitiuo summi bo
ni tripliciter ⁊ sub triplici habitudine percipit in
hac vita. Aliqñ eñi pcipit ex diuine claritatis ⁊ es-
sentie trāsitoria visione ⁊ cōtēplatione. Interdū ex
diuine suauitatis plibatoria fruitiōe. Interdū vo
ex diuine imensitatis iocūda admiratiōe: ⁊ de ali-
quo istorꝫ triū modorꝫ siue de vnoquoqꝫ puto esse
intelligēda dicta tertie ptis illi⁹ libri de ornatu spū
aliū nuptiarū: potissime tñ de primo mōi videlꝫ de

illa vnione ꝛ ꝯtēplatione q̄ fit ĩ raptu. Primū horū liquet in paulo q̄ fuit in raptu intuitiua ꝯtēplatione diuie essentie trāsitorie illustrat⁹: et licet paulus in illo raptu habuerit actū beatificum: tn̄ ex h̄ nō potuit dici pfecte beat⁹: q2 nō habuit statū beatificū: nec etiā illū actū modo cōprehēsoꝝ: puta ꝑmanēter ꝛ imobiliter/sicut habēt beat: sed fluxibiliter ꝛ trāsitorie: sicut lumē ꝯtinuaꝛ in aere ad solā p̄sentiā solis: quare nō debuit dici ex h̄ pfecte beatus. Scd's mod⁹ apparet in ꝓpheta Dauid q̄ tāta dulcedine diuine suauitatis repletus fuit/ꝙ tanq̄ ebrius clamauit: Delectationes in dextera tua vſqꝫ in finē. innuens ꝑ hoc ꝙ mensura ꝛ magnitudo hui⁹ suauitatis nullo termino vel fine poterit coartari. Tertius mod⁹ patebit in regina Saba: que visa gloria ꝛ magnificētia regis Salomonis/p̄ magnitudine admirationis defecit ꝛ ĩ extasim rapta fuit. De talibus mētibus verificaꝛ illud qͦ scribiꝛ Esa. lx. Tunc videbis ꝛ afflues ꝛ mirabiꝛ ꝛ dilatabitur cor tuū: quia in illo lumine tearchico tibi diuinitus influxo videbis illa q̄ nec oculus vidit nec auris audiuit ꝛc̄. in quo excellentia illius visionis ꝛ cognitionis designaꝛ.

PRo ampliori vero declaratione illi⁹ dicti qͦ p̄fatus magister dicit doctrina illi⁹ tertie ꝑtis nō stat cū determinatione decretalis.

Sciendū est ꝙ quicūqꝫ pie librū alicui⁹ ecclesiastici doctoris legit: si q̄d in eo quasi dubiū ꝛ scrupulosum inuenerit/nō statim exardescēdo inuadit: sed inspicit ꝛ discernit ꝛ retractat ex circūstantijs ꝛ ex scriptis eiusdē autoris: ꝛ ad vltimū prius elegit ꝯfiteri se ignorare vel nō intelligere q̄ illi erroris notā impingere/nisi manifesta ĩ eo heresis dep̄hendaꝛ. Cōstat em̄ catholicos patres qui diuersos libros conscripserūt de eadē sententia nūc obscurius/nūc aperti⁹ fuisse locutos: nec hoc ducaꝛ pro incōuenienti. Uarietas em̄ affert pulchritudinē/ꝛ delectat audientes siue legētes rara ꝛ difficilia bis delectant ait Horatius poeta. Sic igiꝛ sepedictus frater Joannes de ruysbroech: licet in tertia parte libri de ornatu spiritualiū nuptiarum de illa sublimissima materia ꝛ obscurissima obscurius sit locut⁹: in alijs tn̄ locis ꝛ libris suis vbi de eadē materia dogmatizat planius ꝛ apertius suam intentionē explanauit. Unde in libro suo qui dicitur de calculo vel de pfectiōe filioꝝ dei/ipse manifeste p̄testaꝛ ꝙ impossibile est nos ex toto deificari/nostrāqꝫ creationē in creatorē mutatos amittere. Diuina em̄ natura sicut in se est imutabilis ꝛ incōuertibilis: ita nō finit aliā naturā in se essentialiter ꝯuerti. Impossibile est em̄ vt creatura deus vel creator efficiaꝛ. Uerūtamē deo ꝑ mediū ꝛ sine medio vnimur: per mediū videlꝫ gratie sue ꝛ nostroꝝ operū. Gratia em̄ dei mentē nostrā irradians docet nos veritatē/dirigitqꝫ nos ad oēs virtutes ꝛ in eternā dei dilectionē ꝛ amoris exercitiū. Uerumtamē vltra has gratiā ꝛ virtutes inter deū ꝛ nos mediantes: deo etiā sine medio vnimur qn̄ impetu ardentis amoris excedimus om̄e creatū vſqꝫ in ipsas supersubstantiales dei diuitias: vbi in amore cunctā trāsimus morientes om̄i ꝯsyderatione in quādam inscientiā ꝛ caliginē: ibi agimur ꝛ superinformamur ipsi verbo eterno: quod est imago patris. Huic sententie oēs patres supius nolati ꝯcordāt: cūqꝫ sic deo vnimur remanet tn̄ in nobis scitus viuus ꝛ amor actiu⁹. Quoniā absqꝫ scitu nostro deum videre nō possumus nec sine amoris exercitio deo vniri vnitionēqꝫ seruare valemus: si me ignorāte totius mūdi domin⁹ essem q̄d mihi prestaret solatij? Jdcirco sentiem⁹ nos eternaliter gustātes ꝛ possidētes: teste christo q̄ ait: Hec est vita eterna vt cognoscāt te solum verū deū ꝛc̄. Sic ergo patet vitā nostrā eternā ꝯsistere in discreta siue distinctiua cognitione dei ꝛ ꝯtēplatione dei intuitiua. Ultra oia tn̄ hec erim⁹ quasi expirati supra spm̄ sine spiritu in abyssali ꝛ incōprehensibili ꝛ imensa dei gloria. Jtē spūs dei qui nobis flat/effluit ꝛ inspirat vt deū diligamus ꝛ virtutes opemur: nos eciā ad se ꝛ in se attrahit ꝛ intrahit: vt ĩ ipso quiescam⁹ ꝛ eo ꝑfruamur: ꝛ in his duob⁹ eterna vita stat: quēadmodū per aeris inspirationē ꝛ expirationē diastole et sistole nostra vita ꝑseuerat materialis. Et ex his patet ꝙ nō ꝯtradicit decretali: q2 ipse ponit sicut decretalis asserit beatitudinē nostrā ꝯsistere in visione dei intuitiua/ꝛ fruitione diuine essentie. Preterea scio ꝙ beatus Thomas de aquino clare dicit: ꝙ in visione qua videꝛ deus ꝑ essentiā/oportet ꝙ deus sit forma intellectus nostri: q2 quacūqꝫ alia informareꝛ/illa nō duceret nos in essentiā diuinā: ꝛ ergo in ipsa essentia diuia erit quasi forma intellectus qua intelliget. Quod quidē nō oportet ita intelligi ꝙ diuina essentia sit vera forma intellectus nostri: vel ꝙ ex ea ꝛ intellectu nostro efficiaꝛ vnū simpliciter: sicut in naturalib⁹ ex forma ꝛ materia naturali: sed q2 ꝓportio diuine essentie ad intellectū nostrū est sicut ꝓportio forme ad materiā ꝛ ꝙ fiant vnū quantū ꝑtinet ad actū intelligendi. Et vlteri⁹ dicit: ꝙ deus in patria nō tm̄ erit cognitio q̄ cognosceꝛ ab aīa: sed etiā ꝑ quā aīa cognosceret. Ex quo ꝯcludiꝛ ꝙ btūs Thomas fuit isti⁹ opinionis: ꝙ deus ꝑ suā essentiā est ꝯiungibilis intellectui nostro: nō tn̄ sic quin ibi erit lumē glorie: mediū qͦ eleuabit intellectū nostrū ad hoc ꝙ possit ꝯiungi essentie increate: sed ab h̄ medio nō dr̄ cognitio mediata: q2 nō cadit inter cognoscentē et rē cognitā: sed ē istud qͦ dat cognoscēti vim cognoscendi. Jstud erit in patria/sed in statu vie nullus intellectus pure creature pōt in visione dei ꝑ essentiā ꝑuenire ꝑ aliquā dispositionē sibi inherentē: sꝫ ꝯtingit aliqn̄ diuina virtute ꝙ aliqua res miraculose ꝑduciꝛ in aliqͦ in qͦ nullo mō potest ꝑ aliq̄s dispositiones sibi inherētes perduci: sicut ꝙ virgo pariat: ꝛ ꝙ ignis in aīa cōburat. Et silr̄ pōt miraculose fieri ꝙ diuina virtute aliq̄s intellectus creatus nō habēs nisi dispositiones vie eleueꝛ ad vidēdum deū ꝑ essentiā: nec tn̄ ex tali visione dr̄ beat⁹ simpliciter/sed s̄m q̄d tantū quantū cōicat in actu beati. Puto ꝙ hec dicta beati Thome ꝓbabiliter sustineri possunt absqꝫ periculo heresis ꝛ p̄iudicio fidei. Jnsup p̄dictus magister dicit ꝙ null⁹ theologoꝝ vnq̄ talē modū beatitudinis posuerit q̄lis

ab isto autore explicat: videlz ꝙ aīa tunc desinit esse in illa existentia quā prius habuit in ꝓprio genere ꝯuertit seu transformat ꝛ absorbet in esse diuinū: ꝛ in illud esse ideale defluit/ quod habuit ab eterno in essentia diuina. Pro cuiꝰ dicti euidentia est consyderandū: ꝙ qn̄ aliqua scriptura est mystica ꝛ obscura: tūc obseruandū est ꝙ interp̄tatio fiat ſm intentionē dicētis. Nihil est eñ ita bene dictū qđ non possit male interp̄tando ꝛ narrādo deprauari. Fateor ergo verū esse ꝙ nullus doctoꝝ modū beatitudinis ponit ſm quē iste magr̄ sua verba intelligit ꝛ recipit. Sed nequaꝙ̄ arbitror autorē huius libri ita desipuisse ꝙ ipse sic sentiret sicut iste magr̄ sibi imponit: nec illū sensum verba sua p̄tendūt si diligēter inspiciant: sed potius sic intelligēda sunt ꝙ mēs dulcedine verbi diuini illecta rapit ꝛ illabit a seipsa vt verbo fruat: illicoꝫ ibi nosmet ipsos excedimꝰ in caligīnē ꝛ in modi carentiā inscrutabilē ibi nos deus ex nobisipsis trahit/ transformat ꝛ deglutit in ipsam ꝓfundissimā diuinitatis trāquillitatē/ in ipsam sui supessentiā ꝛ sui spiritus vnitatē amorisoꝫ absorptionē vbi vi amoris extatici assequimur illā ꝯformitatē ꝛ deiformitatē quā ſm rationē idealē habuimꝰ ab eterno in mēte diuīa: ibiqꝫ vnū effecti sumus cū deo. Hec vnitas nō intelligēda ſm identitatē realis existentie/ sed ſm quandā ꝯformitatis ꝛ transformationis similitudinē: nequaꝙ̄ ergo estimandū est p̄fatum fratrē Joannē de ruysbroech fuisse istius opinionis vel erroris ꝙ voluisset asserere spm̄ rationalē in beatifico vniri diuine essentie ꝑ transformationē essentialē in identitatē diuine nature: aut ꝙ nō sit necessariū ꝙ potentia intellectiua creata sit eleuata per habitū supnaturalez luminis glorie ad eliciendū actū beate visionis. Sed ita videt sapere ꝙ qꝛ ipse deus ꝓpter summā eius simplicitatē mēti illabit: ideo cognoscemꝰ eū in seipso obiectiue/ ꝛ etiā ꝑ seipsum rep̄sentatiue: vt ly in ipso/ excludat mediationē speciei: qꝛ in patria deus absqꝫ specie ꝛ similitudine cognoscet: ꝛ ly ꝑ ipsum/ excludat mediationē luminis extranei diuinā essentiā rep̄sentantis: qꝛ essentia diuīa in suo ꝓprio lumine videbit. Nō eñ requirit aliud lumē deforis ab essentia sicut lumē solis requirit ad videndū colores ꝛ rerū sp̄es: quas in tenebris videre nō possumꝰ: sed ꝑ hoc nō vult dicere quin actu nostro creato ipsum deū cognoscamꝰ: et ꝑ ꝯsequēs oportet ꝙ ipsa potētia intellectiua sit per habitū supnaturalē informata vt possit p̄tingere ad istud obiectū īfinitū ad qđ ex se p̄tingere nō pōt. Et qꝛ in visione beatifica ip̄m visum non videt ꝑ similitudinē/ sed ꝑ essentiā efficit quodāmodo intra videntē. Ex hoc autē ꝙ ip̄m visum receptū est intra videntē/ vnit sibi ip̄m vidētē vt fiat q̄si quedā penetratio mutua per amorē: sicut dicit .j. Joan. iiij. Qui manet in charitate/ in deo manet ꝛ deus in eo. Ad vnionē aūt maxime ꝯuenientis sequit delectatio summa: ꝛ in hoc p̄ficit nr̄a felicitas. Ex quo patet ꝙ gaudiū fruitionis ī actu diuine visionis quo videt diuina essentia nude in seipsa inchoat: sed in dilectione ꝛ amplexu vnitiuo ꝛ gustu affectuali diuīe dulcedinis p̄ficit ꝛ ꝯsummatur. Quāuis eñ fruitio nō fit sine visione: p̄fectiꝰ est tn̄ in dilectione. Sicut eñ hic p̄fectius est diligere ꝙ̄ agnoscere: sic et ibi intellectus noster iplebit leticia visionis: sed affectꝰ noster implebit leticia dilectionis/ cui ꝯuenit cōuenire ꝛ trāsformare. Ad gaudiū beatitudinis tria ꝯcurrūt/ p̄fecta visio/ plena cōprehēsio/ inhesio amoris cōsumata. Et in isto stat tota summa dictoꝝ fratris Joānis de ruysbroech ꝯcernētiū presentē materiā. Unde sicut ex ipsis dictis manifeste colligi ꝛ elici pōt ipse ponit beatitudinē nostram ꝯsistere in distinctiua siue discretiua cognitione/ et ꝯtēplatione dei intuitiua: ꝛ hanc vocat beatitudinē actualē: ꝛ in fruitiōe dei quiescitiua/ vbi aīa igne diuini amoris resoluta liquescit ꝛ deficit a seipsa/ ꝛ spoliata oīm viriū suarū propria ꝛ naturali actiuitate mentalē simplicitatē induit ꝛ imaginis increate assequit assimilationē. Gaudiū fruitionis est tāte magnitudīs ꝛ tā indicibilis suauitatis ꝙ mēs btā vel hūana plene cōp̄hēdere nō pōt/ sꝫ tota absorbet ex plenitudīe illiꝰ gaudij: sicut stilla aque absorbet a vino forti: vt dicit Bern̄. Et istū gustū fruitionis oēs vires anīe indicibili gaudio absorbēt: ꝛ hanc inhesionē ꝛ amplexū mellifluū indissolubilis charitatis ꝛ absorptionē abyssalē amoris vbi aīa inabissat ꝛ totaliter in deū trahit ꝛ transformat appellat beatitudinē essentialē: qꝛ ibi aīa oīm viriū suarū actiuitate spoliat/ ꝛ vtit sola ꝯsolatione diuīe suauitatis. Ibi inq̄t: in pace in idipsum dormit ꝛ reqescit: dormit in quietatiōe plena intellectꝰ: requiescit ī plena satiatione affectꝰ. Et sic patet ꝙ sensus eius est verissimꝰ: nec discrepat a sentētia scōꝝ patꝝ. Et si est aliqs error ī dictis suis/ ille solū stat in q̄d nōia nōia aūt sunt ad placitū: ꝛ ideo talis error non est magni ponderis. Qꝫ aūt dicit ꝙ ad fruitionē spectat plena cōprehēsio: hoc nō est sic intelligēdū ꝙ btī cōprehendūt totaliter ip̄m deū ſm oēm modū quo est cognoscibilis: talis eñ modꝰ cōprehēsionis diuine nature est īpossibilis oī creature: vt ptꝫ Joā. j. vbi h̄r: Deū nemo vidit vnꝙ̄. Sed iste modus cōprehensionis attēdit quantū ad īmediationē cognitionis: de qua supiꝰ dictū est: qꝛ btī verbū eternū ꝛ oīa alia in seipso ꝛ ꝑ ip̄m cōprehēdēt ꝛ cognoscēt: iuxta illud ps̄. In lumīe tuo videbimꝰ lumē: hoc est te ip̄m q̄ es lumē subsistēs dicit Augꝰ.

Restat nunc vlterius videre qualiter sane intelligēda sunt illa dicta fratris Joānis de ruysbroech: q̄ dn̄s cancellarius in epistola indicat esse repudiāda tā̄ ꝙ̄ erronea vel male explicata: quoꝝ primū est istud quo dicit: Perdit anima contēplantis in esse tali diuino abyssali: ita ꝙ nō sit reparibilis ab aliqua creatura. Hoc verū est si sane intelligat. Sic quippe intelligendū est ꝙ in hoc gradu contēplationis qm̄ mens rapit in diuini luminis abyssum omniū exterioꝝ obliuiscitur/ nescitqꝫ penitus seipsam: seipsam exuit ꝛ diuinū induit quendā affectū ꝛ supmūdanū: totaqꝫ transit in deū suū ꝛ in aliā gloriā quā creatura sub esse creaturali non attingit: qꝛ in tali statu esse suū creatū ꝛ sue nature hō excedit: et sub

esse diuine gratie ita sublimiter diui ne substantie vnit: q oes vires τ potentie rōnales supra se eleuā tur: τ in diuinā claritatē transformant: τ sic nō est repertibilis ibi ab aliqua creatura. Supra intelle ctū eni τ mentē ibidē deū cognoscit. Intellect⁹ eni noster τ sensus corporeus intra terminos creatu re exercent: nec etiā intellectus excedit ens aut spe culū. Unitio autē excedit sublimi⁹ intellectū theo ricū q intellect⁹ imaginationē vel sensum. Mēs eni in hac vnione diuina τ extatica trāscendit om nē creaturā τ seipsam τ oēm actum viriū apprehē siuarū: τ pro tanto dr q non est repertibilis ab aliq creatura. Ad hanc abstractionē Dionysius inuita bat Timotheū in mystica theologia/ dicens: Tu aūt amice Timothee circa mysticas visiones forti ptritione τ sensus relinqueret intellectuales opa tiones/ τ oia sensibilia τ intelligibilia/ τ oia existen tia τ nō existentia: τ sicut est possibile ignote psur ge ad eius vnitionē que est sup omnē substantiā τ cognitionē: etenī excessus tuipsius ab oi irretenti bili τ absoluto mūde ad supersubstantialē diuina rū tenebrarū radium sursum ageris. Unde autē vt nullus indoctorū hec audiat. In hoc verbo Dio nysij sapiētia summa includit: τ culmē totius pfe ctionis vt possibile est/ via τ pfunditas librorum Dionysij ariopagite. ¶ Quod pterea subiungit q intētio autoris pfati videt esse q aia desinit esse in illa existentia quā prius habuit: claret ex supra dictis/ q intētio autoris talis nō fuit qualis expri mit a pdicto magistro sed ex abūdanti: licet nō in cōuenienter possum⁹ dicere q intētio autoris talis est q excellentia rōnalis creature in hoc pficit τ cō sumatur qn cōsurrectione amoris extatici in illud principiū reuertit vnde primordialiter exiuit: τ qn aia intrat in istud diuinitatis arcanū τ in illud in time quietis secretū: tūc nō oportet q ibi fiat cor poris τ aie dissolutio/ sed in hmōi trāsformatione aia diuidit a spū per hūc modū: vt qd aniale cor pulentū τ feculentū est deorsum remaneat. Spūs autē τ qd spūale est ad summa euolet: τ vsqz ad spe culationē diuine glorie sublimet τ in eandē imagi nē trāsformet. Nihil i creaturis (vt dicit Richar. in li. de exterminatione mali) hac diuisione mira bilius cernit: vbi illud qd est essentialiter vnū atqz indiuiduū in seipsum in quandā portionē diuidit: neqz in hoie vno alia est essentia eius spirit⁹: atqz alia eius aia/ sed vna eademqz substantia simplicis nature. Nō eni in hoc gemino vocabulo gemina substātia intelligit: sed tn ad distinctionē ponit ge mina portio eiusdē essentie. Unde supior p spiritū alia inferior p alam designat. ¶ Unde p planiori intellectu istorū habēdo est considerandū/ q spūs noster qnqz intantū a corpe τ aia diuidit vt spūs in spū esse asserat: τ qnqz spūs supra spm esse dica tur: τ qnqz spiritus sine spū esse credat. Primū pa tet in Joāne qui de seipso dicit Apoca. j. Ego fui in spiritu dnica die. Quod expōnēs Haymo sup Apocalypsim dicit sic: Joānes sic in spū fuit: q ta men ipsam carnem funditus nō deseruit/ sed spiri tui eternitatis spūs eius adhesit: τ a spiritu docen te assumptus fuit spūs docēdus. Ideo tā mirabi lia τ pfunda vidit. Richardus aūt exponēs idem verbū dicit sic: an hoc est spm in spū esse semetip sum intra seipm totū colligere: et ea q circa carnē seu etiā in carne gerunt interim penit⁹ ignorare. Secundū liqt in petro: de q in actibus. c. xij. dicit: Et petrus ad se reuersus dixit τc. Quod exponēs Richard⁹ li. ij. de ptēplatione: Hoc sane nō insipi enter dr q petrus lōge supra hoiem fuerit: qr lōge a semetipso: τ supra semetipm recessit. Alioqn nō erat a quo ad se reuerteret. Hoc idē ostendit Hu go sup septimū hierarchie/ dicens: Acutū amoris est cū oia trāscendēdo despicit. Superferuidū aūt amoris est/ cū etiā semetipsum contēplando relin quit: τ in contēplatōe dilecti se despicit: τ miro mō fit vt p dilectionis ignē in illū sustollit qui est sup se: τ p vim amoris expellit τ exeat a se: nec se cogi tat dū deum solū amat. Tertiū apparebat in regi na saba: de qua legit. iij. Reg. iij. c. q regina saba videns sapientiā Salomonis τ domū τ habitacu la τ ordinē ministrantiū nō habebat vltra spiritū. Qd exponēs Richar. li. v. de contēplatione. c. ij. Recte nōne dr spūs seipm nō habere: qn incipit a seipso oino deficere/ τ a suo esse i supmūdanū quē dā τ vere plus q humanū statū transire: in mira bili trāsfiguratione spūs ille ab hūano videat in diuinū deficere: ita vt ipse iā non ip se eo duntaxat tpe quo dño incipit alti⁹ inherere. Qui aūt adhe ret deo vnus spūs est. Et sic totū in istud diuinita tis arcanū intrat clamās cū ps. Deficit in saluta re tuū aia mea: hec ille. Isto habito τ intellecto facillime oia illa dicta hui⁹ tertie ptis de nuptiis intelligunt τ exponunt. ¶ Ex isto patet facillime intellectus clausule illius q subiūgit. In ipsa qui dē sui vacuitate p fruitiuū amorē spūs pdit semet ipsum: deiqz claritatē nullo intermediāte suscipit. Spūs semetipm p tanto dr pdere: qr in tali statu vbi spūs human⁹ intantū amoris feruorē supra se rapit vt merito sine spū esse dicat: factus est tanq vas pditū eo q semetipm nō sentit/ sed penit⁹ a se ipsa exinanit/ absorbet τ deficit: luce clarius pstat q pgrue dr q regina saba spm suuz pdidit: q vltra spm nō habebat. Sic sitr Paul⁹ pueniēter dr spi ritū suū pdidisset/ qn in raptu pstitut⁹ verū in corpe vel extra corp⁹ esset/ ignorauit. Cū aūt mēs hūa na hūc supremū verticē. i. mētis excessuz attigerit: tūc dei claritatē nullo intermediāte suscipit: qr ab oibus imaginib⁹ τ symbolis absoluit: τ ab oibus opationib⁹ oim viriū apphensiuarū tā inferiorū q supiorū ociat: atqz in supsubstātialē radiū diuine lu ciditatis ducit remoto oi velamie et imediate deo vnit: sicqz dei claritatē nullo intermediāte suscipit. Istud autē qd dicit/ ac sine intermissione ipse fit ea claritas quā accipit: satis claret ex pdictis non sic intelligendū: τ qualiter doctores sctī idē sentiunt. Unī in epla inferi⁹ annotata sic habet. Hec hora incensi sicut aque gutta vniat infusa multo vino. Sic ista efficit lux in dño optimata i optimo. Op tima quippe ac oipotēs efficit qn in optimū ac in oipotentē tota trāsicit. Cui satis pcordat sup septi mū angelice hierarchie/ dicēs: Contēplatio est dei fica similitudo: qr dum p eam illuminati lucentes

fiunt: quodāmodo ipsius luminis lucētis similitu
dinē accipiunt. Quo eñ aer solis luce pfusus in eā
dem transformaẗ luminis claritatē adeo vt nō tā
illuminatus ꝙ ipsum lumē esse videaẗ. Et sicut fer
rū in ipm ignē missum magis efficiẗ ignis ꝙ igni-
tū. Sic viri pfecti charitate induti siue imbuti (cha
ritas vident potius) vt emphance loquar ꝙ chari
tate succensi. Induimini ergo dñm sicut aer lucē:
sicut ferrū ignē / ⁊ eritis lux in dño. Sicut eñ ferrū
inflammatū accipit in se formā ignis / ⁊ dat se totū
⁊ non partē: ⁊ eripit se sibi remanēdo in se substā-
tialiter inflāmatū: ita aīa vnita deo p ignē diuini
amoris quasi totā dat se ⁊ mittit se in deū ⁊ in deū
transformata nō mutata substantia ꝓpria trāsfor
mat se totā in deo amore qui est vita sua: ⁊ p amo
rem fit quasi tota diuina. Naturale nāqȝ est quā-
docūqȝ aliqd transformaẗ in aliud / istud accipiet
ꝓprietates ⁊ ꝯditiones illius nature in quā trans-
formaẗ. Sic igiẗ mens deuota cū in lumen thear
chicū transformaẗ fit quodāmodo claritas quā ac
cipit. ¶ Itē quod sequiẗ / dependetqȝ nostrū esse
creatū ab esse eterno: ⁊ ſm essentialē existentiā vnū
cū illo est: sic accipiendū est / ꝙ menti nostre diuīa
essentia realiter et pñtialiter cōmunicaẗ. Ubiqȝ
totus est deus p existentiā / sed nō in singulis equa
liter p efficientiā. Et licet ex toto se vbiqȝ opereẗ:
tamē non totū quod potētie sue est vbiqȝ imo po-
tius nusꝙ̄ operaẗ. Unde qꝛ propriū est diuine na-
ture rebus illabi ⁊ eoꝝ intimis cōmorari: ⁊ p sui il
lapsum cōseruare rerū naturas ne decidant in nō
esse: idcirco dicit ꝙ nostrū esse creatū dependet ab
esse eterno: iuxta illud qđ philosophꝰ dicit in li. de
celo ⁊ mūdo. Ab hoc quidē ente. s. deo depēdet ce-
lum ⁊ terra: ⁊ qꝛ ex nature sue ꝓprietate cōpetit ip
si deo vt inhabitet in intimo aīe rationalis: ꝓpter
qđ dicit Augꝰ. tu intimior intimo meo: ꝓpterea di
cit ꝙ esse nostrū creatum ſm essentialē existentiā
vnū cū illo est: diuerse substantie sunt spiritꝰ dei ⁊
spūs hoīs: ⁊ ergo hoīs nō est ita vnus cū spū dei
sicut filius cū patre vnus est deus. Sed qꝛ illapsu
sue pñtialitatis inhabitat aīam rōnalē quā inter
oīa creata imagine sua insigniuit: penes quā ima
ginē transformaẗ trinitati psonaꝝ / ⁊ participabiẗ
est diuīe nature ⁊ beatitudinis illius: ideo dicit ꝙ
oē nostrū creatū ſm essentialē existentiā vnū cū
illo est. Deus eñ sanctis suis triplicem vnionē tri
buit. s. nature / gratie ⁊ glorie. Et de hac vnione na
turali p quā deus cōmoraẗ in intimo aīe rationa
lis / dictū istud est intelligendū. ¶ Qualiter autē
illud sit accipiendū: Uniuersi quoqȝ supra sui crea
tionē in vite contēplatiue altitudīe sublimati vnū
sunt cū hac deifica claritate: imo ipsa claritas ipsi
sunt / atqȝ in eo quo vidēt ⁊ qđ vident lumine idem
fiunt: satis patet ex pdictis ⁊ specialiter ex his que
dicta sunt in illa clausula: Ac sine intermissione fit
ipsa claritas quā accipit. Nō eñ vult autor iste di
cere ꝙ spūs adherens deo p amplexū vnitiuū ⁊ su
pra se raptus virtute extatici amoris ꝙ fiat vnus
vel idem cū deo simpliciter substantie identitate:
qꝛ hoc est impossibile: sed fit vnus cū deo trāsfor-
mationis similitudīe gratieqȝ ⁊ beatitudinis par

ticipatiōe feruidi amoris amplexu ⁊ inhesione. Et
hoc satis innuit in his verbis que postea subiun
git: vniuersi deuoti spūs vnū cū deo pfundo amo
ris defluuio sunt effecti non quodlibet quidē vnum
sed idipsum qđ est ipsa in se essentia dei: eo modo
quē deifica beatitudo requirit. Et istud idē multi
sctī doctores dixerūt. s. beatus Dionysiꝰ / Bernar
dus / Hugo: sicut patet ex supra allegatis: sicut in
ipsa beatissima trinitate a patre filius egrediẗ: ab
vtroqȝ spūssanctus amor verus ꝓcedens cōnectit
patrē ⁊ filium: sic a fonte bonitatis superne sapien
tia vnitiua ꝓcedēs menti deuote illapsa tāta vni
one ipsam connectit spiritui in tanto vt mereaẗ vt
vnū dicaẗ esse cū ipso. Hanc vnionē petebat chri-
stus cū dicebat: Rogo pater vt ipsi vnū sint sicut
ego ⁊ tu vnū sumus. ¶ Proinde his verbis que
sequūtur / vident insup / sentiunt ⁊ inueniunt p hoc
deificū lumen se ſm esse vitāqȝ suam increatā ean-
dē fore simplicē diuinitatis abyssum / satis mihi cō
cordare videẗ sententia sancti Augu. in li. vi. ꝯfessi
onū vbi dicit: Inde admonitus redire ad meipsū
intraui in intima mea duce te ⁊ potui: quoniā fa-
ctus es adiutor meꝰ ⁊ intraui ⁊ vidi qualicūqȝ ocu-
lo anime mee supra eūdē oculū anime mee: supra
mentē meā lucem domini incōmutabilem: nec ita
erat supra mentē meā sicut oleum supra aquā: nec
sicut celum supra terrā / sed superior: quia ipse fecit
me: ⁊ ego inferior: quia factus sum ab eo. Qui no
uit veritatē / nouit eam / nouit eternitatē charitas
nouit eā. ¶ Ad cuius euidentiā est sciendū ꝙ crea
ture pexistunt in mēte diuina siue in deo simplici
ter ⁊ vnice: ⁊ hoc quantū ad tria exēplaria ſm rati
onē distincta. Primo pexistunt creature in diuīa
essentia ſm rationes suas pfectionales: et qꝛ om-
nes pfectiones sunt in deo vnitissime: ideo sic sub
omnimoda distinctione in essentia pexistunt diui-
na essentialiter / potentialiter ⁊ causaliter. Secūdo
pexistunt in mente paterna originaliter ſm rōnes
suas ideales: ⁊ ideo ibi puto apparet creaturarū
distinctio ſm rationē intelligēdi. Tertio pexistūt
in verbo eterno tanꝙ̄ in exemplari ꝓprio quantū
ad rationes suas factiuas ⁊ exemplares: ⁊ ideo ibi
apparent similitudines rerū sub distinctione pfe-
cta. Est autē intelligendum ꝙ cū creatura diciẗ in
deo pexistere ſm similitudinē suam exemplarē: nō
est intelligendū ꝙ illa similitudo sit aliquod addi-
tū essentie: qꝛ sic aliquod accidens caderet in deū.
Sed illa similitudo est realiter ipsa diuina essentia
⁊ ipsum verbū intellectum tamen cū habitudine
ꝓut est imitabile ⁊ participabile a creatura. Uult
ergo autor in verbis pfactis dicere ꝙ quādo mens
rationalis rapiẗ in diuine lucis abyssum / et supra
se eleuaẗ / statim deū sentit ⁊ inuenit ⁊ experimētali
suauitate degustat: ꝙ ipsa creatura non est aliud in
deo ſm suum ideale ꝙ ipsa creatrix essentia: ꝓut
dicit Anselmꝰ. ¶ Porro illud vltimū dictū quod
sepedictus magister censet calumniandū ⁊ repro-
bandū videlicet: Illic spiritꝰ est supra semetipsum
translatꝰ ⁊ deo vnificatus / gustans vidensqȝ in vni
tate viuide abyssus: in qua sese ſm esse suum incre
atū possidet immēsas diuitias que ipsemet est in-

ta eũ modũ quo eas deus gustat ⁊ videt: non discrepat a veritate si recte intelligat̃ ⁊ pie interpretet̃. Intellect⁹ eñ hoꝝ verboꝝ talis est: ꝙ quãdo sponsus celestis introducit sponsam suaȝ in cellã vinariã. i. abyssum sue dulcedinis ei concedit degustare: tũc plenũ gaudiũ ⁊ ꝑfecta delectatio spõse. i. menti deuote propinant̃: ex quib⁹ totũ desyderium eius ꝑfecte quietat̃: qꝛ tũc introducit̃ in gaudium dñi sui/ ⁊ in cubiculum genetricis sue: qḋ nihil aliud est ꝙ̃ ipsa diuina essentia sub ratione obiecti beatifici: ⁊ vt exemplar ⁊ idea rõnalis creature: qꝛ vt sic habet mentẽ rationalẽ proprie quietare: ⁊ tunc assequit̃ vbertatẽ ⁊ affluentiã diuine gratie a qua oĩs sacietas et gratie fecũditas in animã deriuat̃: quia in claritatẽ verbi diuini transformata deificat̃/ vbi gustat imensas diuitias q̃ ipsemet est: quoniãquidẽ anima infinitatẽ illius gaudij nõ cõprehendit: sed tñ beatificã ei⁹ identitatẽ raptim apphendit iuxta modũ supra expositũ. Jstud maxime fit in raptu. ¶ Pro declaratione autẽ illius dicti quod subiungit̃: gustãs ⁊ videns imensas diuitias iuxta eũ modũ quo eas deus gustat ⁊ videt. Est diligenter aduertendũ ꝙ verbũ eternũ est quedam refectio mẽtalis ⁊ quoddã gaudiũ intellectuale ipsoꝝ angeloꝝ ⁊ omniũ beatoꝝ: qui pari voto ⁊ concordia plene possident oẽm thesaurũ celestis sapiẽtie ⁊ bonitatis diuine: q̃ de torrẽte diuine voluptatis ꝯtinue potant̃: ⁊ ab vbertate suauitat̃ in ea degustant puritate obiectiua qua deus fruit̃ in seipso: ideo dicit ꝙ gustant ⁊ vidẽt immẽsas diuitias iuxta eum modũ quo eas deus gustat ⁊ videt.

¶ Ut autẽ finẽ loquendi faciã ⁊ textum cũ glossa ꝯferam: cõclusio finalis omniũ predictoꝝ ⁊ explanatio ꝑclara dictorũ illius tertie partis de ornatu spiritualiũ nuptiarũ stat in isto ꝙ sancti iuxta vaticiniũ Esaie ꝓphete in terra sua duplicia possidebũt: quia sancti in patria dupliciter reficient̃ ⁊ beatificabunt̃ hoc modo: qꝛ vires ⁊ potẽtie rõnales ad imaginẽ pertinẽtes. s. memoria/ intelligentia ⁊ volũtas bibẽt de fonte viuo in ea puritate obiectiue: sicut deus sua fontali bonitate fruit̃ in seipso: ⁊ iste eedem vires satiabunt̃ ⁊ inebriabũtur: et hoc essentialiter gaudio fruitionis ⁊ gustu intellectuali diuine dulcedinis: vbi per efficaciã diuini luminis absorpte in diuine suauitatis degustatione: et amplexu ⁊ inhesione consummati amoris sopiẽt̃ ⁊ requiescẽt ab omi operatione intellectuali: et sic iste vires semꝑ erunt actiue ⁊ operose cũ hoc quiescentes ⁊ ociose/ semꝑ famelice/ semꝑ saturate/ diuersis tñ respectib⁹. Jstud donũ quibusdã sanctis licet paucissimis conceditur in hac vita: sicut paulo datũ fuit in raptu: sed hoc non fixe/ non imobiliter sed raptim/ trãsitorie ⁊ fluxibiliter: sicut supra dictũ est. Jstius opinionis fuit autor isti⁹ libri de ornatu spiritualiũ nuptiarũ/ ⁊ eiusdem opinionis arbitror fuisse beatũ Dionysiũ: sicut patet inspicienti librũ suũ de mystica theologia. Et huic opinioni ego adhereo sed non ꝑtinaciter: si quid eñ hic dictũ videt̃ quod appareat repugnare veritatib⁹ articuloꝝ fidei: hoc totũ reuoco/ ⁊ correctioni sctẽ matris ecclesie/ in qua christus suã sanctissimã autoritatẽ transfundit me ⁊ q̃cq̃d hic dictũ est/ submitto.

¶ Ad extremũ hoc infero ꝙ magistra intelligẽdi est experiẽtia: put sancti testant̃. Et ille optime veritatẽ iudicij nouit: qui eã nõ audiẽdo solũ/ sed gustando ⁊ faciẽdo didicit. Qui eñ veritati vnit⁹ est/ ex ipsa vnione bñ nouit ꝙ bñ sentit: ꝙ̃uis eũ multi corripiant tanq̃ mẽtis excessum passum. Jn tali ẽ materia q̃ solũ per experientiã ⁊ gustũ cognoscit̃: magis est credendũ his qui noticia experimentali hec gustauerũt ꝙ̃ his qui solo lumĩe intellectus et literarũ studio pollent. Hec autẽ sapientia vnitiua ⁊ anagogica q̃ omnẽ rationis apphẽsionẽ transcẽdit: sola diuina imissione percipit̃: que non tñ affectũ supra se erigit ⁊ amore extatico spõso altissimo creaturã perfecte vnit: sed insuꝑ intantũ eleuat intellectũ: vt multo plus omni prudẽtia ⁊ cognitiõe diuinis fulgorib⁹ illustret̃ ꝙ̃ aliquo ingenij exercitio valeat obtineri. Et ergo non vident̃ mihi recte sapere qui nolũt ꝙ aliquis de diuinis sciẽtijs disserat nisi fuerit physicis ⁊ naturalib⁹ scientijs preditus ⁊ imbutus. Jncõgruũ eñ videtur intantũ nature deferre studio artis ⁊ solertie hominũ/ ꝙ plus possint hoībus afferre ꝙ̃ gratia que repente agit: subito imprimit/ infallibiliter docet/ ⁊ indubitãter facit existere mẽtes in his que docet: ⁊ luce clarius que alijs vident̃ obscura demonstrat. Jpsa eñ sapientia ⁊ sciẽtia q̃ sola sancti spũs influxione ꝑcipitur certissima ⁊ amãtissima cõprobat̃: qꝛ sine omi dubitatiõe ⁊ opinione ꝓcedit/ ⁊ omnẽ alterius discipline leuitatẽ excedit. Hanc doctrinã preclare sapientie sibi soli increata sapiẽtia reseruare voluit vt sciat oĩs mortalis creatura ꝙ est doctor in celo qui solã veram sapientiã solis electis scholaribus per celestes emissiones ⁊ sue claritatis radios manifestat: ⁊ oĩes mũdi sapientes cõfutet: cũ simplex vetula vel idiota ad istius sapiẽtie vnitiue cõsurrectionẽ ꝑfecte possit attingere: quã nulla physica sciẽtia vel moralis industria apphendit. Que melius intelligemus/ melius ꝓferemus. Spũalis oĩa dijudicat ⁊ ipse a nemine iudicat̃. ¶ Patet ẽ ex his quõ sanctissimi ⁊ excellentissimi doctores q̃ in vtraq; specie contẽplationis ꝑfecti fuerunt/ eadẽ docuerũt ⁊ senserũt: que tertia ps libri de ornatu spiritualiũ nuptiaꝝ dogmatizat: licet forte sub alijs verbis. Nõ aũt refert diuersitas narrationis vbi eadem res narrat̃: sicut dicit beatus Aug⁹. Et ergo predicta doctrina nõ est abijcienda ⁊ eliminanda/ sȝ vbiq; sustineri potest absq; periculo erroris tanq̃ consona ⁊ cõformis sanctoꝝ patrũ traditionib⁹. Unde qꝛ verba hui⁹ libri ex feruido affectu ⁊ vigore dilectionis ꝓlata sunt: nõ sunt recipiẽda ẽm sensum quẽ ẽm sonũ vocis vidẽtur facere: sed ẽm sensum ꝓ quo fiũt intelligẽda sunt ⁊ interpretanda: et ẽm materiã subiectã sermões eius expetẽdi. Jsta sunt spũalia ⁊ mystica: ⁊ ideo solis spũalibus sunt cõparanda ⁊ cõicanda: nec hmõi in scholis sunt tractãda. Sed esto ꝙ sepedict⁹ autor in aliquibus forte nõ ita dixisset sicut aliqui vellẽt: vel qꝛ melius vel veri⁹ dici quiuisset/ q̃ cura de h? Jn opusculis tractatoꝝ multa corrigẽda inueniunt̃. Si ad obiectionẽ alicuius tractat⁹ sufficeret aliqḋ dictũ

in eo corrigendũ: pauci tractatus recipiẽdi essent. Negare non possum/nec debeo ait Aug⁹. sicut in ipsis morib⁹ meis: ita multa esse in tã multis opusculis meis/que possunt iusto iudicio ꝛ nulla temeritate culpari. Item idẽ: Noli meis lr̃is quasi canonicis scripturis inseruire: sed in illis ꝛ quod nõ credebas/incũctanter tibi inueniendum crede: in istis aũt quod certũ habebas/nisi certũ vel certe intellexeris/noli firmiter tenere. Non eñ par autoritas scripture canonice debet̃ ꝛ eaꝝ expositionibus. In oĩbus bene agere ꝛ in nullo deuiare/non est humanitatis/sed deitatis. Estimo tñ ꝙ doctrina eius ꝯtrum ad intellectũ suũ in paucis calumniam patiat̃: lꝫ forte q̃dam planius ꝛ irreꝑhensibilius potuisset dixisse. Hec dicta sufficiant ꝯtra eos qui doctrinam ꝑdicti viri vident̃ calumniari/sub corectione tamẽ semꝑ melius sentientiũ ¶ Sꝫ dicet aliq̃s: q̃s est iste q̃ ausus est os suũ ponere in celum/ꝛ ridere dño cãcellario ꝑrhys. discretissimo ꝛ eruditissimo viro? Fateor charissime ꝙ ego sum minim⁹ clericoꝝ ꝛ religiosoꝝ: q̃ non sum dign⁹ vt soluã corrigiã calciamentoꝝ dñi mei Cancellarij: qui incompabilr̃ vita/moribus ꝛ scienti؛s me ꝑcellit. Protestor tñ ꝙ nõ ostentationis grã/nec temeritatis mot⁹ audacia ꝑsumpsi ridere obiectionib⁹ tanti viri. Sed duo sunt q̃ me mouerũt ꝛ incitauerunt ad scribendũ ista. Primũ est ꝙ emulatoꝛ existẽs paterne traditiõis/ꝛ zelũ gerẽs ꝑ doctrina patris/nõ potui patiẽter sustinere vt ille liber quẽ per spiritũ sctm̃ spero fuisse compilatũ vilipenderet̃/abijceret̃ ꝛ ꝯtemptui haberet̃. Secundũ est: q: annuẽs pijs ꝑcibus ꝛ desyderijs fratris Bartholomei/q̃ instanter ꝑut q̃busdam referentib⁹ intellexi rogauit sibi intellectũ ṽboꝝ illius tertie partis libri de ornatu spũalium nuptiaꝝ exponi ꝛ reserari/institi ꝛ laboraui inq̃tum potui dicta tertie partis ꝑfati libri explanare: ꝛ ad quem intellectũ essent capienda enodare. Si scripsi vt debui/approba tu ꝛ tui. Si ṽo nõ vt debui: ignosce christe tu ꝛ tui: Amẽ.

¶ Finis libelli Joannis de schoenhauia: in quo defendit dicta fratris Joannis de ruysbroech ꝯtra magistrum Joannem de Gerson Cancellarium Parrhysiensem.

Epistola magistri Joannis de Gersõno ad frẽm Bartholomeũ carthus. ꝯtra ꝑdictã defensionem.

B Gratia tibi ꝛ pax vir exemplo Job simplex ꝛ rectus ꝛ timẽs deum. Oblata est mihi nuper sicut nosti/grandis epistola tendẽs saluare modos locutionum positos in tertia parte tractatus cuiusdam intitulati de ornatu spũalium nuptiarũ. Quos ego modos als ꝑ catholice veritatis syncertitate seruanda apud animos minus instructoꝝ ostendi ꝑ epistolã tibi directam/non esse seruandos. Sed quid agim⁹: quo nos inter tot occupatiões ṽtimus? Itaq faciendũ plures libros vel epistolas arguendo vel replicando nullus est finis. Stemus igit̃ infra limites epistole prime et per consyderationes aliquas/facili planoq stilo sumptas/ex eadem iustificatio sua monstretur.

Nobis ad certam regulam loqui fas est: posita est illic sententiosissima hec verissimaq Augustini sententia: que tollit barbaram ꝯfusionẽ linguaꝝ a sacra doctrina. Nam qualis altera esset efficacioꝛ via prohibẽdi edificationem turris dauidice in bonum: ꝙ si fieret nominum vel terminoꝛum pro libitu cuiuslibet variatio. Non enim tunc intelligeret vnus alterum: sed in quadam Babylonis confusione laberemur. Non ergo sufficienter excusatur autoꝛ tractatus illius per suum defensoꝛem/qui sic ait: Et si sit aliquis erroꝛ in dictis suis/ille solum stat in quid nominis: nomina autem sunt ad placitum et ideo talis erroꝛ non est magni ponderis. Si enim sancti doctoꝛes vt Augustinus ꝛ Hieronymus admisissent modos loquendi hereticoꝛum/protinus habuissent pacem cum eis: sed malã pacem. Notetur responsio magni Basilij in casu simili/qui noluit: nec in solo verbo quidem deuiare profitendo catholicam veritatem. Sic nec Hierõnymus de verbo isto omousion: sic alij sine numero. Fuit quidam tempoꝛe meo Scotus/qui respõdendo dicebat patrem esse causam filij: hoc dicebat/id est pater producit filium. Coactus est statĩ reuocare dictũ suũ: nec expositio sua q̃libet admissa est/q̃uis esset ad intellectum suum ꝛ expressionem verissima.

Modus loquendi doctoꝛum si reperiatur impꝛoprius et parabolicus et inusitatus/aut figuratiu⁹ extendi vel in vsuꝫ trahi non debet: sed ad sensum proprium ꝛ non figuratiuum reuerenter exponi. Alioq̃n frustra essent doctoꝛes in theologia constituti ꝑncipaliter ad hoc officium elucidandi sacram scripturam: q̃nam magis atq magis aliter agẽdo cõfunderent. Unde si quis ad vim vocis sustinere vellet ꝙ deus ad liberandum suscepturus hominem/non horruisti virginis vterum: vtiq erroꝛis reus esset. Tolerent igitur patienter homines infẽrioꝛis gradus ꝛ scientie/si dicta eoꝛum querantur ad proprium vsum coartari: non in perniciem doctrine catholice dilatari. Hac consyderatione permotos existimo doctoꝛes nouissimos/Thomam/Bonauenturam/Alexandrum de ales et similes: dum omisso omni verboꝛum oꝛnatu/tradiderũt theologiam per questiones: vt sub certis regulis ꝛ sub ꝑcisa ṽboꝝ forma tutissimã haberemus theologiam tam practicã ꝙ speculatiuã: reducendo doctoꝛes omnes ꝑoꝛes ad vnam securãq locutionis ꝑprietatem.

Unicuiq in sua arte perito credendũ est: hec est rõ cur doctoꝛibus in sacra theologia exercitatis datur autoritas interꝑtãdi doctrinalr̃ sacrã scripturã: quod maxime habꝫ fieri in scholis/doctrinã impartiẽdo his qui taꝫ ingenio ꝙ exercitatione ꝯtinua capaces sunt ad intelligendũ. Cum igit̃ que ponit tertia pars tractatus ꝑnominati sunt de punctis sacre scripture: immo de summa theologia que mystica nominatur

τ quem scholastico more Albertus magnus τ quidam alij claro ꝓprioq; sermone exposuerunt: quis nō mirabit̄ audire ab huius autoris defensore φ hec in scholis non sunt tractanda. Ita vicz nunc publicabunt̄ scriptis / nunc verbis idioma vulgare seruantibus τ apud simplices adolescentulos / apud senes hebetes / apud illiteratā3 plebeculam / apud anus decrepitas: nunc in foro / nunc in angulis: τ viri doctissimi tam ingenio φ exercitio ꝑditi ab alijs recte loquendis: quia scholastici sunt / arcebuntur.

C Qui adheret deo / vnus sp̄us est. Hanc vnitatem nullus sane potest intelligere vel exponere quantūcunq; verba multiplicauerit ad aliū sensum φ per assimilationē3 De qua dicit Joānes in canonica: Scimus φ cū ille apparuerit similes ei erimus. Omnis eni3 modus alter loquendi metaphoricus vel figuratiuus vel hyꝑbolicus vel emphaticus doctorū / vt Dionysij τ aliorū: si non referat̄ ad hanc regulam / repudiandus. Assimilatio aūt non tollit / sed ꝑficit naturam: neq; tollit quod habet creatura in ꝓprio genere: quoniam illud ꝑdere nisi ꝑ annihilationem anima rōnalis nunφ potest: ac ꝑinde sequit̄ φ similitudo adducta ꝑ qualemcūq; doctorē de infusione gutte aque in dolium vini fortissimi ad vnionem aīe ꝯtemplantis cum deo: tanφ fit olmoda similitudo repudianda est ꝓrsus tanφ habens errorem: immo insaniā Almarici ꝯdemnati ponentis creaturā verti in deum τ in suum esse τ pncipiū ideale: sicut notat Hostiensis sup illud capitulum damnamus: de summa trini. τ fi. ca. Deniq; similis fantasia fuit a q̄ Parrhysius tanφ fatua: τ inintelligibilis aduersus vnū Augustinen. dānata.

Deuotio illorum culpanda est qui nitunt̄ inuoluere sententias sermonib⁹ imperitis / ꝑegrinis τ inusitatis: vel eos qui sic volunt laudare atq; defendere / τ defendendo ſāꝑos magis inuoluere φ euoluere. Adducam hoc loco ne mihi soli videar inniti ꝑiculam cuiusdam sermonis facti in caplo vno fratrum carthus. Anno dn̄i. M. cccc. viij. cuius thema est: Videamus si floruit vinea τc. Quartam vero deuotionem falsam. i. vanam τ curiosam illi exercent qui sine mortificatione ꝓprie voluntatis a zelo domino seruiendi vitam sp̄ualem ꝯsistere credunt in ruminatione vel potius fantasiatione rerum sp̄ualium / estimantes hanc ꝑꝑam fantasiationē vel saltē delectationē inde ꝯsequentem deuotionē esse. Unde hi ad hanc ꝑꝑam ꝯsequendam non cōtenti modos loquendi scripture sacre / adinuenerūt sibi vel fingunt de rebus sp̄ualibus modos abstractiores eo φ tales maiorē eis delectationē generent. Plerunq; etiam ob hoc materias satis faciles obscuris modis τ abstractis in quibus delectant̄ obuoluentes aut vocantes humiliationē vel fortassis etiam altam ꝯtemplationem: submersionē in abyssali ꝓfundo: diuinū amorem annihilationē vel in nihilum redactionē: charitatiuum motum mētis in deum: influxum in deum vocantes motus ad op⁹ ꝓpter deum: effluxum a deo: τ sic de alijs ꝯsimilibus: Quis tamē christus / ꝓphete τ apostoli / τ alij doctores scripture sacre tractatores quantū poterant τ expediebat ea que difficilia fuerunt per modos loquendi / fecerūt facilia. Hec reuera falsa deuotio est religiosis periculosissima: quoniam multos vt quotidiana heu docet τ dolenda docuit experientia: qui sp̄uales ac religiosi apparebant / decepit / infatuauit vel penitus excecauit: ita vt fierent in obseruantijs regularibus / quas despexerant de fides: superioribus quos rudes reputabāt rebelles / etiam aliqui fugerent τ apostatarēt. Aliqui etiā hereticarent / vel ante tempus ꝓphetarēt dicentes: hec dt dn̄s: cum domin⁹ non esset locutus. Sed superba vel saltem fantastica capita eorū hec ꝑꝑa cōfixerunt. Aliqui quoq; mirabiles fatuitates extrinsecus in ꝑtensis iubilationibus tripudijs / saltationibus τ huiusmodi ostenderūt. Sequit̄: Quarta deuotio est vinum valde fumosum. i. sup̄bie generatiuum / τ est libidinosū3: de quo mystice τ illa fortassis inbibitio ap̄lica accipi pōt: nolite inebriari vino / in quo est luxuria. Et reuera in hoc ꝑꝑo est spiritualis luxuria: eo φ sic false deuoti non dei cultū τ honorē / sed ꝓpriā q̄rūt delectationē: hec ibi. O si vidisses q̄sq̄s autor fuisti sermonis illius: si vidisses ep̄lam nouiter ostēsam mihi / q̄d dixisses: quid stomachi habuisses?

Amicus Plato / amicus Socrates / magis amica veritas. Peruertit enim affectio nimia ad doctorem aliquem vel doctrinam iudiciū: non solum practicū qd sepissime ꝯtingit / sed etiā speculatiuū: de quo minus videret̄ quasi videlz more pythagoricorū non liceat aliud interrogare / φ si magister hoc dixerit. Tollenda est igitur e medio sicut odiosa ꝯtentio τ infectatio inuidiosa sic ꝑtinax τ animosa huius vel illius doctrine defensatio. Patet autē conscientia mea apud te deus: q2 nullatenus odio cuiuscunq; fueram inductus scribere ea que scripsi. Sed quia verissime tunc mihi videbat̄ sicut τ nūc magis ac magis inspicio modos illos loquendi nimis improprios esse: vn̄ τ sic dixi inter cetera post φ de vnitate ad deum quedam inducta fuerant: Hoc tropo inquā ꝓbat Boetius hominē bonum esse deum: iuxta illud: Dixi dij estis: non q̄dē est veritatem τ vnitatem diuine essentie τ locutionem propriam / sed participatiue τ assimilatiue / immutatiue τ nūcupatiue. Q, si autor iste pari modo respōderit se dicta sua intellexisse de illa vnificatiōe spirit⁹ cū deo: nō ꝯtendo / nō ꝯtradico: sed explicationē aliter sonare nō dubito. Hec ibi. Uide q̄so o lector si modestior esse potuerit sermo me⁹: addito φ postmodū tam v̄bis excusare conat⁹ sum ꝑdictū3 autorē postφ innotuit mihi / φ in alio loco plus expressit φ creatura nullo modo perdit esse suum qd habet in ꝓprio genere: φ si idem inseruisset ad verba tertie partis sui tractatus / non ita prebuisset occasionem errandi τ se culpandi: non solum apud simplices / sed literatos et edoctos. Uidebit hoc quod dico verum esse: qui forsitan inciderit in tractatulum vnum quem de theologia mystica tam speculatiue φ practice conatus sum ordinare: ha D

hens hāc intentionē deducere ad noticiā familiarē ꝛ ꝓpam scholasticoꝝ ea que deuoti hoies de ea magis affectiua declamatiōe ꝛ figuratiua locutione ꝙ̄ litatoria ꝓꝓetate tradiderunt. Notetur locus ille vbi theologia mystica differentiam hanc a literatoria ponitur inter ceteras habere: quia vnit ꝛ transformat.

Alij qui amāt sibi somnia fingūt: ait Virgili⁹. Super hoc dicto cum experientijs ꝛ rōne certa fundaᵗ dictū poris ep̄le mee/ quo ic ponitᵗ: Sicut ex carentia pij affectus/ ꝛ magis ex infectione eius ꝑ vitia/ errant nonnunꝙ̄ peritissimi in sacris: excecauit eñ eos malicia eoꝝ: et dati sunt in reprobū sensum. Ita ꝛ paruo lumine intellectus ꝛ parua instructione in studio lraꝝ etiā secularū q̄ꝫ ꝑsertim in logica ꝓlabuntᵗ: aliqñ in errores ꝑiculosissimos illi q̄ magnoꝝ sunt erga virtutes affectuū: quales ap̄lus vocauit habere zelū sed non ſm sciam: adeo vt si non humilr sapiant: ꝛ nisi sese ꝯtrahant infra metas sue cognitiōis nulli ꝑtinacius inueniunᵗ: neq̄ꝫ absurdius errores ꝯfingere: ꝓpterea non leuiter oportet eos scribere vel docere: sed nec absq̄ꝫ cautela magna adherendū est eis/ nisi ꝑuia discussione diligenti ꝛ doctoꝝ examinatione. In talibus quippe sepe reperimus plurima aut falsa aut male explicata: ac ꝓinde multam erroris materiā ꝑbentia simplicib⁹: ꝙ̄ꝙ̄ in multis diuinissima altissimaq̄ꝫ sint. Addo nunc id quod euenit tempe meo de quadam que ꝓphetissa ꝛ miraculoꝝ opatrix reputata est a multis: quam ꝛ vidi ꝛ allocutus sum: hec tandem dixit ꝛ scribi iussit/ q̄ꝫ sp̄us suus deum ꝯtemplando fuerat annihilatus vera annihilatione/ ꝛ hinc recreatus. Et dum quereretur qualr hoc scire potuerat: respondebat se expertam. Dies mihi non sufficeret/ si numerare vellem innumeras tales insanias amantiū/ immo et amentiū: q̄ꝛ non ſm scientiam quales videntur fuisse begardi ꝛ begarde: quēadmodū in quodaꝫ tractatulo de distinctione veraꝝ reuelationū a falsis memini ꝑdem annotasse.

Docendus non est vel monendus/ q̄ errorem suum defendere mauult ꝙ̄ corrigere Hoc Oratius posuit in fine poetrie sue. Exigitur igitur correctio seuior si sic iterum fuerit pugnator ad saluandā tanꝙ̄ ꝓpriam hanc verboꝝ impꝛoꝑetatē. Quo pacto sit vel quo ordine postulandū/ quippe videbiᵗ ordinarij ꝛ inq̄sitoris iudicium: q̄m parua radix ꝑegrini⁹ sermonis serpit vt cancer: ꝛ modica erroꝝ scintilla (sicut in Arrio patuit) dum non ꝯuenienter oppꝛimiᵗ vel excitatur/ magnā erumpit in flammam. Sic nuper actum est parrhysius ꝑ sacrā theologie facultatē adversus illos qui doctrinā quandā ꝑegrinā Raymūdi lulli conabanᵗ inducere: que licet sit in multis altissima ꝛ verissima: q̄ꝛ tamen in alijs discrepat a modo loquēdi doctoꝝ sacroꝝ/ ꝛ a regulis doctrinalis sue traditionis ꝛ vsitate in scholis: ipsa edicto publico repudiata ꝓhibitaq̄ꝫ. Dicā ꝫ q̄ꝫ sentio/ si tales locutionū modos publicari ꝑciperē apud almā vniuersitatē ꝑrhysień. vel ꝑ sermones vel ꝑ scholas; deducerē ꝓtin⁹ ex officio cui indign⁹ deseruio/ ad censurā theologice facultatis vt examinareᵗ: ꝛ examinata suū q̄le mereret iudiciū/ sortireᵗ. Bene vale pater eremite: memor mei in orationibus tuis.

¶ Finis scd̄e ep̄le Joannis de Gerson ꝯtra dicta fratris Joānis Ruysbroech/ in tertia ꝑte tractat⁹ sui de ornatu sp̄ualiū nuptiaꝝ.

Lectiones due perutiles sup Marcū: ꝛ ad ꝯmēdationē ꝓpositi nr̄i et voti multum faciūt ꝛ valent: doctoris Joānis de gerson cācellarij ꝑrhysień.

Sicut scriptū est in Esaia ꝓpheta: Ecce ego mitto angelū meū añ faciē tuā q̄ ꝑparabit viā tuā añ te. Textus ꝑhs hodierne lectiōis ſm diuersas pūctuatiōes ꝛ postillaꝝ snias ad ꝑcedētia ꝛ subsequētia varie coaptaᵗ: nā q̄ꝛ autoritas ista/ Ecce ego mitto angelū meū: nō de Esaia/ sed de Malachia/ Malach. iij. sumpta ē referri posse dixerūt q̄dam hāc ꝑticulam sicut scriptū est in Esaia ꝓpheta/ ad illud q̄ꝫ immediate ꝑmittiᵗ tanꝙ̄ in eius ꝯfirmationē atq̄ꝫ fulcimētū: vt sit sensus: Initiū euāgelij iesu christi filij dei. i. q̄ fuit filius dei. Et quasi par sibi absq̄ꝫ ꝓphetico testimonio istud posuisse addidit: sicut scriptū ē in Esa. ꝓpheta. Potest eñ ab hoc ꝓpheta trahi christū fuisse deum atq̄ꝫ dei filiū: vel q̄ꝛ vocat⁹ est emanuel Esa. vij. ꝛ. liij. Generationē ei⁹ q̄s enarrabit? De eterna eius a patre ꝓductione dictū est/ ꝛ ex ꝑmo capitulo ꝛ alijs ibideꝫ elicitur. Dissoluitur hoc modo impia Porphyrij heretici blasphemia: qua nisus est ꝓbare euangelistā nostrum damnare mendacij: quia illud quod dictum est: neq̄ꝫ tamen coartat talis obiectio vt ad hanc expositionē fugiam⁹

¶ Constat itaq̄ꝫ prophetas omnes vno ꝛ eodem spiritu suas contexuisse prophetias: ac perinde q̄ꝫ vnus posuit (quia non tam ip̄e ꝙ̄ spiritussanctus loquebatur) potest ab altero (qui similiter est spiritussancti instrumentū) intelligi quodammodo dictū seu positum: ꝛ si non explicite/ tamen implicite. Dicunt igitur alij vel ijdem aliter duas in textu particulas a duobus prophetis excerptas. Prima est Malachie tam sensu ꝙ̄ verbis. Secunda est Esaie/ que cum prima similē satis explicat sententiam: vbi diciᵗ vox. Et quoniā Esa. ꝑncipalior fuit atq̄ꝫ famosior ꝛ legentibus notior: quia insuꝑ finis plerūq̄ꝫ tam totam denominat/ placuit euangeliste nostro qui etiam breuitati studebat: nō duos prophetas/ sed vnum ꝛ hunc maiorē nominare. Et sub hoc sensu recepit ecclesia siue originale Marci euangeliū sic habuerit/ vt tenet Beda in cōmento: siue a quibusdam non recte scribētibus additum fuerit: quēadmodum sensisse videᵗ Hieronym. super ꝑs. ¶ Incipit igitur ſm hunc expositionis modum euangelista noster suam texere rōnem: vbi notandum occurrit quod ait in ꝯmento: Scripturus inquit euangeliū marc⁹ ꝯgrue ꝑmo ponit

omniū testimonia pphaꝝ q̄ hoc futuꝝ p̄cinebant
vt eo cūctis vīa ⁊ sine scrupulo dubietatis sustinē-
da que scriberet: intimaret quo hic a pphis spūsan
cto impletis antea p̄scita ⁊ p̄dicta esse mōstraret: si
mulq̄ʒ vno eodēq̄ʒ euāgelij sui p̄ncipio: ⁊ iudeos q̄
legem ac pphas susceperāt, ad suscipiēdū euāgelij
sacramēta q̄ ipoꝝ pphe p̄dixerāt, instituit. Et gen
tiles qui p euāgelij p̄conia ad deū venerāt, ad au-
toritatē quoq̄ʒ legis ⁊ pphaꝝ suscipiendā venerā-
damq̄ʒ puocaret. ¶ Hic instruimur dicta nostra
sacraꝝ scpturaꝝ testimonijs roborare: q2 paꝝ igni-
nitū est ⁊ mi9 efficax verbū qd̄ non incaluerit ⁊ ful
citū fuerit ab eloquio dei, qd̄ est ignitum vehemen
ter: ⁊ nisi viuificatum fuerit a sermone eius qui est
viuus ⁊ efficax s̄m ap̄lm, ⁊ penetrabilior omi gla-
dio ancipiti. Non tamen estimo curiositatē in al-
legationib9 hmōi p̄sectandā: sed quouiq̄ʒ p̄sunt
studiosis ⁊ edificant charitatē: alioq̄n cumulus ille
trīcataꝝ autoritatū male ꝯgestus, ⁊ informis con
geries allegationū sine origini non ꝯuenientiū q̄d
pficit: nisi fortassis ostentationē operatur. ¶ Sꝫ ne
q̄ʒ sunt inculpabiles qui pphanas postpositis le-
ctionib9 sacris toto ore p̄sonāt: totis viribus am
plectuntur: sicut scriptum est p Esaiam pphām.
Non in philosophis, non in poetis ⁊ fabulis: sed
in pphetis. ¶ Ubi p̄ter hec eliditur impia mani-
chei blasphemia: quia sic delirare ausus est vt dice
ret pphas veteris testamēti a deo tenebrarum mis
sos esse. Quod si verum esset sicut nō est, nunq̄ ve
ritatis notarius euangelista noster eundem euo-
casset in testimoniū narrationis sue. Nihil enim
roboris habet verbum illius qui pater est menda-
cij. ¶ Sed in hoc loco ꝯuenienter essent improbā
di qui pphas veros aut ꝯstellationibus imputant
quēadmodū Auicenna, Albumasar ⁊ alij nonnulli
aut qui execrabiliori deliramento pphetas fabu-
lant magicam artē exercuisse, tanq̄ medium adipi
scendi p̄cognitionē occultoꝝ: verum super his olī
latius tractabimus si deus annuerit. ¶ Nunc au-
diamus quid in Esaia ppha scriptū est: Ecce inq̄t,
ego mitto angelum meū. Non dubiū quin Joan-
nem baptistā: qui vt Beda ait, angelus vocat non
societate nature, iuxta heresim Origenes: sed offi-
cij dignitate: quo nōie recte appellari pōt homo il
le qui fuit missus a deo vt testimonium phiberet
de lumine: ⁊ venientem in carne dn̄m mundo nun-
ciaret: quia angelus nuncius appellatur. ¶ In h̄
quod p̄mittitur ecce notat ex demonstratione grā
dis ⁊ insolita nouitas. In hoc quod subiungitur,
ego mitto: datur intelligi ex maiestate mittentis
dei missi magna dignitas. Dehinc p̄sens pro fu-
turo ponitur: q2 inconcussa erat tanq̄ de p̄senti sie
ret certitudo demonstrationis atq̄ʒ stabilitas. Joā
nes insup non q̄cunq̄ʒ, sed angelus suus. s. dei. At-
tende p̄rimitatem cum ait, ante faciem tuam: vt
eius puritas, integritas ⁊ sanctitas cōmendaretur
Postremo officium eius honorificū designat, qui
p̄parabit viam tuam ante te. Quam viam si forte
quesieris: Respondet Chrysost. ⁊ inferius dat in-
telligi. Uia dn̄i qua ad homines ingredit, peniten
tia est: p quam deus ad nos descendit: ⁊ nos ad il-
lum ascendimus. Uñ angeli ascendētes, descendē
tesq̄ʒ memorant sup filiū hois. Hec est secūda lo-
quēdi materia: hoc vnū tm̄ ad p̄ns dilatemus, quo
pacto Joannes angelo sil̄s phibet. Et p̄mo si vir
ginitas Joānis attēdit, subidit illud Hieron. ad
Paulā ⁊ Eustochiū, q sp angelis est cognata vir
ginitas: ⁊ q in carne p̄ter carnem viuere non ter-
rena vita est, sed celestis. ¶ Conuerte oculos fidei
ad v̄tutes Joannis: non vnā tm̄modo, sed q̄libet
bet angeloꝝ hierarchiā videbis in eodē figurari
Inflāmauit itaq̄ʒ eum charitas, vt esset silis sera-
phin: q̄netiam alios in amorē diuinū ardore exar-
descere suis p̄dicatōibus admonuit. Si sapienti-
am eius attēderis, nunq̄d cherubin parem dices?
Si spūalem in executione v̄tutū potētiā, nōne cō-
similē ipm ptāti designabis? Si pacatissimā ani-
mi sedē, nunq̄d thronos in ipo repies? Fuit enim
vis ei9 ꝯcupiscibilis inflāmata p charitatē: vis rō
nalis illustrata ⁊ edocta p sapiam, vis irascibilis
p potētiā ⁊ v̄tutes roborata. Charitas impabat,
ꝯsulebat sapia, potētia ꝯfirmabat. Hic est supmus
ternarius hierarchicus bene velle scire ⁊ posse: hec
trinitatis supcelestis imago, potētia, sapia ⁊ boni
tas seu volūtas: Porro in Joanne fuit tanq̄ i do
minatōibus vltimitas subiectionis ⁊ iocūdissime
ac fidelissime seruitutis ad deū, liberaq̄ʒ magnificē
tia oīm subiecta alteri p2sus aduersa. Fuit p̄terea
sicut in p̄ncipatib9, ita ⁊ in Joanne eminētia incor
ruptibilis rectitudinis in suo regimine eminentia
etiam inuincibilitatis tanq̄ in potestatibus. Por
ro vltimitas q̄dam v̄tuositatis eum similem red-
didit v̄tutibus. Deniq̄ʒ puidētissima cura quā in
p̄parañe vie dn̄i ad hoies exhibuit, ostēdit q̄ rōna
bilr archāgelis ⁊ angelis cōparet. Qua in re chri
stus infallibilis autor v̄itatis pphiam hāc textus
nri ad Joānis ꝯmēdationē iducebat Mat. xi. ⁊ Lu
ce. vij. Hic inq̄t est de quo scptū est: Ecce ego mitto
angelū meū q̄ p̄pabit viam tuā an̄ te. ¶ Quocirca
non penit9 absurde videri posset aliq̄bus q charit
tas infusa ⁊ sapia cetereq̄ʒ v̄tutes enumerate abū
danti9 a Joanne p̄cipate sunt, q̄ ab angelis. Nā
quāto potētia naturalis debilior in se est ⁊ mino-
rem habēs capacitatē, tāto ad ipsius eleuationē ⁊
dilatationē quandam spūalem virtus infusa copi
osius exigatur. Q2 autem Joannes vtpote homi-
nis inferior angelis natura sit, ꝑspicuuꝫ est. Ad qd̄
forsan tendit illud christi Luce. vij. vbi cum dixis
set: Non surrexit maior inter natos mulieꝝ Joan-
ne baptista: addidit: Qui autē minor est in regno
celoꝝ, maior est illo: q̄d q̄ aūt ⁊ de gratuitis id intel
ligi poterit. Neq̄ʒ eñ charitas vie seu virtus alte-
ra virtutibus patrie coequatur. Et de Joanne q̄-
dem glorificato nunc loquimur: quem ad supre-
mum ordinem sublimatum neminem arbitror do
ctorum ambigere. Huic sententie suffragatur il-
lud Hierony. vbi prius: In carne angelicam glo
riam querere maioris est meriti q̄ habere: cum ali
us nitit obtinere cum gratia, qd̄ habꝫ angel9 a na
tura. Addo aliud nō p̄tereūdum: quēadmodū non
nulli Joannē esse in p̄ma hierarchia supmū sic ve-
nerari conant. Ruina inquiūt angeloꝝ ex homini

bus repaľ: ꝛ ↄsentaneū est rōni vt sedē supioris loci vacātis ꝑ deiectionē ꝛ apostasiā luciferi illi cōtinerit altissim⁹, quo inter natos mulieꝝ nemo surrexit maioꝛ. Si igiť lucifero oū stabat suꝑmā ĩ vltimo oꝛdine sedē Grego. attribuit: suꝑmā illā nūc obtine. is quē in ipsi⁹ locū successisse innuit veritatis assertio.

Lectio secunda.

G Vox clamantis in deserto, parate viā dñi: rectas facite semitas ei⁹. Magna est ꝓphetaꝝ inter se ↄcoꝛdia: ꝛ ↄcoꝛs in diuersis etiā ꝓphetis sñia eodē qppe spū docēte loquti sunt: et ad vnu ..nē q chꝛist⁹ est, respexerūt. Finis eñ legē ſm apſm est chꝛist⁹. Quāobrē Act. iij. dicebat Petrus de chꝛisti tp̄e, ꝙ oēs ꝓphe a Samuele ꝛ deinceps q̄ loquti sunt, annūciauerūt dies istos. Itaqꝫ nō oꝑosum est intueri q̄ntū inter se ↄueniāt, h̄ vbū Esa. xl. ꝛ illud p̄missuʒ de malachia. Illic Joānes dicebaľ mitti añ faciē chꝛisti, ad parādū viā ei⁹: hic ecce inq̄t ego q̄si iā missiōis sue executoꝛ ait: Vox clamantis in deserto parate viam dñi ꝛc. Sed cur ioannes vox dicaľ ꝛ nō verbū: Beda aperit: Constat inquit ꝙ vnigenitus dei filius verbū vocaľ patris Joanne attestāte, q̄ ait: In p̄ncipio erat vbū ꝛc. Ex ista nostra locutiōe cognoscim⁹, ꝙ p̄us vox sonat vt verbū postmodū possit audiri. Joannes ḡ vox a ꝓpheta ď: q2 verbū p̄cedit. Aduentū itaqꝫ dñi cū ioannes p̄currens vox ď: q2 ꝑ eius ministerium patris verbum ab hominibus audiľ: hec ille. Unigenitus siq̄dem dei filius ꝑ modū verbi ꝑfectissimi ꝛ sententiosissimi a patre in eterna ḡatione ꝑducıľ: in quo pater dicit seip̄m: qui ꝛ exēplar est formosissimū oīm ad extra ꝑducibiliū. ¶ Quia verbum hoc in sua maiestate absconditū ꝑ ioannē reuelatū est hoībus: ip̄e non absqꝫ rōne vox ď ꝗ ꝑ exteri⁹ signū p̄dicationis interius signat mysteriū ḡatiōis. Hinc p̄co iudicis, hinc lucerna ardēs ꝛ lucēs, hinc nūcius vel angelus, hinc p̄cursoꝛ appellaľ. Hec officia tunc suscepit ꝛ ꝑegit dū viueret p̄dicādo, nūc illud idē in suis deuotis opaľ suis meritis ꝛ oꝛōnibus ad chꝛisti gratiā noticiāqꝫ suscipiēdā salubꝛiter inspirando. Uis nosse verbū quod apud patrē manet abscōditū, q̄ lucem habitat inaccessibilē? Dices volo: ↄuerte p̄ces ad ioannē: hic nēpe vox est verbi ꝛ index ei⁹ ꝛ p̄co. O vox delectabilis ꝛ ꝑeunti mūdo supexcellēter amabilis. Uoces p̄oꝛes erāt luctus ꝛ gemit⁹ ꝑ calamitatibus et angustijs: aut erant insani freneticoꝝ risus inter pestiferas voluptates ꝛ in p̄ūcto desituras ꝛ abituras ĩ infernū delectatōes. Hec vox fuit p̄nie salutarē vox doctrine ꝛ libertatis, vox turturis post imbꝛeꝫ vox ↄfringens cedros. i. sup̄bos p̄harıseos. Sed vox dulcis ꝛ suauis, hūiles alliciēs: vox absqꝫ balbutie mēdacio, vox absqꝫ raucedinis simulatorie vitio: deinceps vox ꝑ oēm modū virtuose resonationis, canoꝛa, viuax ꝛ iocūda: vox ad postremū foꝛtis, vehemēs ꝛ audibilis: qm̄ vox nō est q̄cunqꝫ, sꝫ vox clamātis. Obsurduerāt nēpe iudei quos alloq̄baľ: ꝛ obturauerūt aures suas instar aspidis surde vt nō audirēt vocē īcātātis sapiēter. Nil ꝓpterea mirandū si vox clamosa ad eos mittebaľ. Clamosa dico: non tam strepitu ꝛ aeris verberatione exteriori, ꝙ ꝓpter latentē energiam in ipsius viue vocis actu reconditā. Sciebat eñ dictū esse p̄dicatoꝛi cuilibet: Clama ne cesses: quasi tuba exalta vocem tuam. ¶ Qualr̄ fiat? Rn̄deo ꝙ ꝑ vite meritū ꝛ ꝑ vim interioꝛis gratie ꝛ feruide charitatis ex q̄bus reddiľ quodammō vox ip̄a viuax, ardens ꝛ foꝛtis ꝛ lucens: ꝛ ꝓ sui intelligibilitate clamosa. O ꝙ multi nr̄e etatis vľ nō clamāt, facti canes muti nō valētes latrare: vel si clamoꝛ foꝛsan est in voce plus ad aures coꝛꝑis demulcēdas vel exasperandas exhibeľ, ꝙ ad aures coꝛdis expergiscēdas, instruendas ꝛ leuandas ꝑficiat. Dissimilis vox Joānis q̄ vox est clamātis: a quo cōmota sunt suꝑliminaria cardinū: put de seraphin apud Esaiam scriptum est Esai. vi. Supioꝛa cardinū mystico intellectu in hoīe supioꝛes ꝑtes accipe possum⁹, q̄ sunt rō ꝛ volūtas: ꝛ hec suꝑliminaria a voce clamātis cōmouenľ, dum ad bene agendū virtuosa ↄcussione spūssancti impelluntľ: ꝛ scđō castoqꝫ timoꝛe ↄtremiscunt ¶ Notandū ꝙ ly clamātis p̄t referri ad chꝛistum: cuius clamoꝛ triplex repiľ in scriptura: in resurrectione Lazari, in expiratione, ꝛ dum inuitaret sitientes ad aquas spiritales. In triplici eñ deserto clamauit, in vtero v̄ginis, in mūdo hoc ĩſalī ꝛ in mūdo mystico seu moꝛali aīe rōnalis: sed quoniam alia magis placet expositio, hanc non p̄sequoꝛ. ¶ Adiuimus igiľ de voce ioannis ꝛ ei⁹ foꝛmatiōe clamosa, audiamus de loci qualitate: vox clamantis in deserto. Est aūt multiplr̄ intelligere hoc desertum, ꝛ p̄mo ſm ĩſalem sensum locus est materialis ꝛ ioꝛdanis: mystice vero est ip̄e populus iudeoꝝ: quēadmodū Bede ꝛ Hieronymi verba declarāt. In deserto (inquit Bede) ioannes clamat: quia derelicte ac destitute iudee solacium redemptionis annunciauit. Et Hierony. Clamabat ad iudeos surdos propter peccata longe positos ita desertos indignatione clamoꝛis dignos. Deserti quippe erant a spiritu dei sicut domus vacās ꝛ scobata: ꝛ deserti a ꝓpha, lege ꝛ sacerdote. Possumus deinceps foꝛsan desertū aliud inuenire vbi Joannes vox clamantis audita est: ꝛ hic est limb⁹ patrum ad quem moꝛiens Joannes descendit, vt eum inferis nunciaret, quem in terris positus indice monstrauerat. ¶ Et quoniam suberit locus ad loquendū amplius de deserto transeo ad id quod sequitur: Parate viam domini ꝛc. Parat viā domini qui bene docet ꝛ p̄dicat. Sed si vitiose distoꝛteqꝫ vixerit, non rectas facit semitas eius. Parabant viam dñi scribe ꝛ p̄harisei: de quibus ait chꝛistus: Que dicunt facite. Sed ex eo quod additur: Et que faciunt, nolite agere. Conclusio, ꝙ non rectas faciebant semitas eius. D ↄ si quis interrogat que est via domini? Responsio illam esse quā ꝓpheta cucurrisse gratulabaľ cum diceret: Viā mādatoꝝ tuoꝝ cucurri, cum dilatasti coꝛ meum. De qua Esaias: Hec est via dñi, ambulate in ea: non declinantes ad dexteram ꝑ indiscretū feruoꝛē neqꝫ ad sinistrā ꝑ remissum toꝛpoꝛem. Et bene ait ꝓ

pheta cucurri. Non est pigritandū cū dies sit parua & dieta magna: nec sit infra paradisum mā̄sio secura. ¶ Atuero notāde sūt cōditiōes vie dn̄i: quā eas cognitis melius ipsa parabit. Habz siquidē mūdus viā suā: & hec est lapidosa & vndiqz spinis/vepribus vrticisqz curarū mordaciū & solicitudinum animas nostras suis aculeis lacerantium atqz dissipātium respersa: quāquā aurea a quibusdam argēteaqz videat: per eaz ābulantes suscitāt sibiipsis puluerē importunū oculis spiritalibus: & serenitatem mētis pturbātes ne quo labat̄ iteritu valeat intueri. Habz caro viā suā: & hec herbosa iocundaqz nitet introeuntibus eā: sed latet anguis in herbis: anguis. s. dolorose penitudinis/anxietatis: sed & lutosa colluuione tota intus respergit. Habet demon viā suā que est tenebre & lubricum: & prruptis circumqz cautibus pōpaticorū statuū vallata: vbi supbi tolluntur in altuz vt lapsu grauiori ruant. Et ppheta: Allisisti eos dum alleuarentur. Habet autē dn̄s viā suam: hec est munda/decens & pulchra. Prouer. iij. Vie eius vie pulchre. Et Esa. xxxv. Erit ibi semita & via sctā & non transibit pollutus per eam. Et in ps. Ambulans in via immaculata hic mihi ministrabit. Et insuper: Via ista via eqtatis & iusticie: quā sapiens expostulabat: Eccli. xvij. Da nobis dn̄e viam iusticie. Et ne ab ea diuertemus monebat ppheta: Apprehendite disciplinā ne pereatis de via iusta. Et preterea viā veritatis elegi: iudicia tua non sū oblitus.

J ¶ Sūmo autem studio animaduertendum est qd alibi per eundum pphetaz dr̄. In via ait in q̄ ambulabam abscōderunt supbi laqueū mihi. Et rursus: Iuxta iter scandalum posuerūt mihi. O quot laqos/quā multiplicia scādala ponit aduersarius noster in via hac q̄ ambulamus.: & ne dephēdat spūs virtutis aboluit ambulans aliis per viam iusticie ptendunt ei pfestim scdo laquei: vnus ad dexteraz quatinus rigorē seueritatis crudelr exerceat: alius ad sinistrā: vt in degenerē secordiā per nimiā miscdiā timidus plabat. In via humilitatis abscōdit laqus stulte deiectionis & desperationis pessime. In via āt magnanimitatis laqus est vane psumptionis & detestabilis supbie. Si viā frugalitatis itrogressus fueris: abscōdet illico diabolus sordide tenacitatis laqueuz. Si rursus ad liberalitatem gressus tuos cuerteris: non deerūt pdige psumptionis insidie Solitudinis & ptemplatiōis via si a te querit/caue fantasticas illusiones obumbratas specie quadaz visionum altarū seu reuelationum/vel psolationū in solitarū: qualibus anima nōnunquā turpissime delusa & derisa detinet. O, si actiua magis placuerit: vide ne curis huius seculi debriatus/in omnia corruas inimici vincula laqos & retia. Ne preterea illud scādalum incurras si non psperè cuncta successerint: de quo Hiere. xij. Quare via impiorū psperat Sic in singulis facile ē inspicere quo āplius sollicitudinem geramus ad parādum viā dn̄i: & laqos inimici vbilibet ptēsos declinādū. ¶ Et pfecto nullum aliud cōsiliū ē salubrius: nullū prsus aliūde refugiū quā vt parui simus in oclis nostris: & humiliemur sub potēti manu dei: vt timidi sp ac pauidi inueniamur. Verissimum siquidem est oraculū illud diuinū qd audire meruit Antonius. Qui dum vidisset in spū tot laqos: & suspirans expauisset dicens: Quis hos euadet? Respon sū est/humilitas. Quippe humilitas tam gracilis est: tā extenuata & tam nihil habēs quo teneri valebit: vt frustra iaceat rhete vel laqus per comphēsione ipsius. Sic minuti pisciculi maculas rhetis transiliunt: & dephendunt grossiores. Sic sm poeticam fabulaz Antheus ab hercule nunquā victus est/dum terre heset: sed per inane leuatus cōtinuo strangulatus interijt. Quā accurata & pfunda estimatione cōphenderat h̄ Hieremias ppheta: Hierem. x. Scio dn̄e qz nō est hominis via eius: nec viri ē q̄ ambulet & dirigat gressus suos. Quippe ē via que videt homini iusta: & nouissima eius ducunt ad mortem: vt sapiēs ait. Erubescant igit pelagiani supbi et ingrati gratie dei: & resipiscentes audiant: qz non est hominis via eius &c. Qualiter ergo obediemus voci clamātis: parate? Certe per humilitatem ostendens/q̄ gratie mater est: quomodo sancti sancteqz oēs. Hinc est illud: Dirige domine deus meus in pspectu tuo viaz meā. Et iterū Deduc me domine in via tua. Et Tobias ad filium: Consilia tua in ipso pmaneant: & pete ab eo vt vias tuas dirigat: & similia. Hoc modo paremus domini: viam regiam & liberā: viam artā q̄ ducit ad vitam: ne forte vobis verū fiat illud pphete: Dimisi eos sm desyderium cordis eorū &c. ¶ Quinetiam facite rectas semitas eius. Quō rectas? qz nimirū in circuitu impij ambulāt: sed rectitudo pios decet. Recurue atqz retrograde instar cancri illi viā pagrant/q̄ ad seipsos amore pprio tracti ptinuo reflectuntur: & quocūqz pgunt gressibus affectionū extra semeipsos nō longe exeunt: qz circa palum pprij cōmodi colligati sunt catena quadam amoris & cupiditatis quēadmodum vrsos ligare solent histriones: aut sicut equi circa molam assidua agitatione puoluunt. At econtra pij & iusti recto itinere tendunt in deum & magis ac magis ipm intrant amorisqz pedibus ad ipm sine quis retorsione ad semetipsos facta gradiunt. Aliq viam ad pcepta referunt: semitas ad psilia. Per viam generalr oēs incedere & eā parare necesse est: semite aūt pfectos recipiunt aut quodam compendio ad pfectionem introducūt. Vel si viā domini & semitas eius ad idē spectare dixerimus adiuuabit nos p hac expositione Grego. qui pcepta dn̄i & multa esse dicit & vnuz multa in diuersitate opis: vnum in radice charitatis: quoniam finis legis dilectio. Si parauerimus igit viam domini q̄ est charitas: tunc rectas faciemus semitas eius: adimplendo iuste digneqz pcepta. Vel parare dicitur viam domini qs faciendo qd in se est per attritionem: sed postquā infusa est gratia iam rectas facere pōt in eius virtute semitas dei Fac interim qd potes parando viam dn̄i: vt tandem possis eo miserante rectas facere semitas eius. Vel vt pdictum est pare viam domini ad pdicatores respicit: & rectas facere semitas eius communiter ad omnes: sed oportet pdicatorem prius in seipso rectas facere semitas dn̄i: quā inefficaciter progredi audeat ad parandū viam eius circa alienos. Alio qn pparabit cancro q̄ cum reptando retroqz cedē

do hac atq; illac oberret (dicit in fabulis) aliū can
crum monuisse vt recte incederet. Cui q̄d aliud re
spondendendū erat q̄ vt prior rectū iter ostēderet?
Si ductor gregis aries nō rectas faceret semitas
suas: gregi cetero qualiter viā parabit. Ducet po
tius in p̄cipitiū ꝛ ruinā: quēadmodū si cecus cecū
duxerit ambo in foueā cadunt ſm dictū veritat̄.
Et hec est ꝓ dolor causa nō mediocris / quare tot
paruuli deserunt iter veꝝ: ꝛ ambulant ꝑ vias tene-
brosas / difficiles ꝛ asperas. Ductor nempe rar⁹ est
q̄ rectas faciat ante eos semitas: sed sicut popul⁹ /
ita ꝛ sacerdos: ꝛ vtinā nō deterior / turpior ꝛ perdi-
tior sacerdos q̄ populus. Hinc Joannes qui vox
erat clamātis in deserto ad parandū viā dn̄i p̄us i
seip̄o rectas fecit semitas. Castigauit corpus suū ꝛ
in seruitutē redegit: ne cū alijs predicaret ꝛ ip̄e re-
probus efficeret: ne q̄d docebat verbo / dissiparet exē
plo: ne pleno ventre de ieiunijs disputaret: et certe
difficile est / imo impossibile / vt q̄ viā virtutis bene
opando nunq̄ ingressus est / nunq̄ expertus est sciē-
tiā / declinādi pericula vie circūspiciendiq; insidi-
as efficaciter doceat illos q̄d nescit: nec didicit qui
dē: proferet fortasse verba plurima de virtutib⁹ qua
si cecus de coloribus / vel pica garriēs disputabit:
sed longe aliter docent̄ lecta vel audita: aliter ea q̄
operib⁹ ꝛ experiētia cognouim⁹. ¶ Propterea ve
nit Joānes viā penitētie docturus holes. Hec est
p̄ma veniēdi ad deū post lapsum via / illaꝝ p̄mitus
strēnue fortiterq; ꝑagrari ꝛ p̄usq̄ doceret iniquos
viā dn̄i prouidit ne iniquos haberet in ꝓprio corpo
ris regno seruos: ꝛ qui libertatem a peccato doce-
bat / ip̄e liber ꝛ rex haberet. Qualiter oro ꝑ doctri
nā alijs recte p̄sidebit / q̄ seruituti ꝛ sordidissime ser
uituti subiacet: ꝛ mancipiū corꝑis effectus est p̄us.
Insuꝑ Joānes p̄us hausit ore cordis aperto fluē-
ta gratie celestis q̄ satageret in alios loquēdo dif-
fundere: ꝛ q̄ alios ad amorē eterne felicitatis succē
dere venerat p̄us in se ꝑ sancte meditatiōis studiū
ꝛ vehementiam desyderij celestis feliciter exarsit.
2 ¶ Quocirca resumo cōclusionē al's positā q̄ vi-
ta Joānis fuit angelica ꝛ inter viatores post chri-
stū ꝛ matrē eius ꝑfectissima. Deducet̄ ista ꝯclusio
tum ex sublimitate ꝓphetādi: tū ex austeritate vi-
uendi: tū tertio ex multiplicitate merēdi. Itaq; ꝓ-
phetia Joānis mirabilior fuit q̄ alie certior ꝛ cla
rior. Mirabilitatē vide duꝫ puer infans adhuc in
vtero sextē mēsem agēs sic illustratus in rationabi
li virtute: vt p̄sentiā nouiter concepti saluatoris et
agnosceret: ꝛ gestibus exultatiōis / q̄ verbo nō po-
terat / nūciaret: nec ip̄e tm̄modo ꝓphetauit / sed et
ꝓphetandi sp̄m vtriq; parēti ꝯtulit. Inde est can
ticū illud ecclesie: Uentris obstruso positus cubili
senseras regē thalamo manentē. Utrū ſm vatici-
niū Hieremie hinc sterilē gestāte in vtero prophe
tantē iā puerū Jesus puer erat olim q̄ vnq̄ extite
rit corporalib⁹ lineamētis minor. Alioquin vel tu
muit statim vterus virginalis post nūciationē an-
geli: vel nō viuificatus ꝛ formatus repēte Christ⁹
cū Maria r̄ndit: Fiat mihi ſm v̄bū tuū: ꝛ vtrūq;
falsum est. Nā q̄uis Maria cū festinatione ascen
disset in montana post angelicā visionem / dicta est
nihilominus mater dn̄i. Et vnde mihi (inquit hel[i]
sabet) vt veniat mater dn̄i mei ad me? Et si mat̄ iā /
tūc erat filius. Porro Joānes hūc ꝛ talē puerū nō
corporali visione / sed illustratiōe ꝓphetali cogno
uit / salutauit / adorauit. Et hec est singularis et su-
pra modū mirabilis ꝓphetia cui par in alio homi
nū nulla reperta est: ꝓpterea quo ad hoc maior io
anne nemo surrexit: qui in deserto etiā vteri steri-
lis vox clamātis inuētus est. ¶ Attendamus in su
per claritatē certitudinēq; ꝓphetie sue: dū iam ex
vtero natus ꝓdijt / ꝛ venientē ad se dn̄m digito de-
monstrauit. Ceteꝝ tantū (cantat ecclesia) cecinere
vatū corde p̄sago: vt in illo quoq; deserto vox cla-
mātis existeret. ¶ Deniq; Joānes moriēs patri-
bus illa sedētibus in tenebris nūciauit: quod qua-
li lingua / qualive sermone factū est / nō paruꝫ est
questio. Qualiter etiā vixit ip̄a ioānis aīa cū cete-
ris in limbo iustoꝝ / ꝛ an alioꝝ scientiā / fidē / spem ꝛ
charitatē ceterasq; virtutes sua denūciatiōe adau-
xerit: aut vtrū sua p̄sentia clarifica eosdē illustraue-
rit: grata est / sed parū a doctis tradita est materia.
Et de locutione siqdeꝫ cōmunis est difficultas: de
angelis / de alabus separatis / saluatis seu damna-
tis: qualis est hec. Idcirco pronūc sufficit aperire
q̄d mihi probabilius faciliusq; videt̄ cū paucis ꝛ q̄
busdā antiquoꝝ. Imaginor igit̄ quālibet substan-
tiam separatā liberā esse: tā quo ad motionem ob-
iectalē sui ꝛ eoꝝ q̄ in ea sunt / q̄ etiā quo ad recepti-
onē influx⁹ seu motionis cuiuslibet extrinsece ob-
iectalis: ita vt rōne p̄mi quelibet posset dici tabu-
la / quedā l̄ris plena / seu liber inscriptus: que tabu-
la ꝛ qui liber pro libitu nūc aperiunt̄ / nūc claudū-
tur: nūc parū / nūc multū: ꝛ dū aperit̄ a libero arbi-
trio / liber substātie huius separate ip̄a dicit̄ loq̄:
dū claudit̄ est in ea silentiū. Uoco aūt claudere hic
ꝛ aperire nō ꝓprie / vt in materialib⁹ fit: sed simili-
tudinarie dū motio obiectalis intētionū existētium
in substantijs separatis suspendit̄ a voluntate: vel
dū rursus ab eadē extra agere seu radiare ꝑmittit̄.
Et taliter q̄dem imaginat̄ locutio substantiarum
separataꝝ: q̄ nihil aliud est q̄ manifestatio libera ꝛ
intelligibilis sui vel eoꝝ q̄ in eis sunt: q̄ locutio tā-
to est vehemētior ꝛ clamorosior / quanto intelligi-
bilior atq; apertior. Iuxta quod Joannes merito
vox clamātis vocatus est. Simile per omnia quo
ad auditionē intelligere possumus: ponēdo liber-
tatē in recipiēdo per aures mētis motiones hm̄ōi
obiectales: quēadmodū si esset speculū vsq; quaq;
politum respectu cuiuscūq; radiationis luminose
suꝑ ip̄m incidētis. Hoc modo Joānis anima loq̄
potuit in limbo: ꝛ sic audiri ip̄e vox clamantis in
deserto. ¶ Et quoniā sancti patres incole limbi D
deserti / ꝛ hō̄ deserti ꝛ a felicitate alieni: cupide mul
tumq; de sua liberatione certū aliquid audire siti
ebant. Interrogāt nō ambigo Joānem nouiter e
terris ad eos descendentē: si quid boni nūcij / si q̄d
sperande liberationis afferret? atqui nō amaro sile
tio subticuit Joānes: nō locutionibus eorundem
aures clausit: vtpote qui preco iudicis venientis / et
solis lucifer orientis: ꝛ nūcius saluatoris iā appa
rentis in deserto parate viā dn̄i: rectas facite semi

tūs eius: q: veniēs veniet ⁊ nō tardabit. Iā in terrꝭ
visus ⁊ cū hoībus cōuersatus est: iā a me cognitꝰ
est, pdicatus, baptizatus ⁊ indice demōstratꝰ. Ad
hanc vocē noua lux oriri visa est in deserto illo in-
feriori sedentibus in tenebris ⁊ in vmbra mortis:
gaudiū quoqꝫ leticia ⁊ tripudiuz. Iā minus tedet
eos exilij sui, q̄nto minorē cognoscūt spei sue dila-
tionē: nā magis ⁊ magis p sanctas affectiōes pa-
rant in seipsis viā dño: ⁊ p ignita desyderia chari-
tatis rectas faciūt semitas eius. ¶ Plura sciscī-
tanꝭ a Ioanne de celeritate ⁊ mysterio redēptio-
nis sue: de cōditionibꝰ redēptoris, de forma mo-
doqꝫ redimēdi: nec satianꝭ interrogationibꝰ: sꝫ qd
plurimū delectat audire: vt sepꝰ iterēꝭ expostulāt.
Quid agit Ioānes vox clamantis in deserto? Re-
spondet ad singula: cōfirmat fidē, spem corrobo-
rat, charitatis feruorē exuscitat. ¶ Necqꝫ tñ ista di-
xerim, q sanctos patres post obitū ignorem fuisse
positos extra merendi statū: sed quō in scientia et
q̄busdā alijs pfectionibus nouiter acq̄sibilibus p
ficere potuerint ⁊ etiā pfecerint nō video. Ponūt
quippe doctores absqꝫ vlla absurditate gloriā he
atorꝫ accidentalē plerūqꝫ maiorē fieri tā in cogniti
one, q̄ dilectione ac delectatione: quāto minꝰ ab-
sonū videri debet si nondū saluati: nec terminū fe-
licitatis adepti in cognitionibꝰ quibusdam amori
bus ⁊ dilectionibꝰ pficere potuerūt. Sed ⁊ de pue
ris absqꝫ baptismo decedentibꝰ apud nōnullos ex
cellentes nō improbabile prsus videꝭ eos in phi-
losophia ⁊ alijs q̄busdā artibus ⁊ cognitionibus
posse instructiores fieri tēporꝫ successione diutur-
na ⁊ experientiarū multitudine coadiuti. Sic etiam
Enoch ⁊ Helias nō ita ociose viuūt, vt in tāta eta-
tis longeuitate nihil nouū cogitent vel addiscant.
¶ Sed reuertamur vnde digressi sumus: vbi dixi
mus Ioannē in pphetia ceteros excessisse: qd ex p
dictis reor esse pspicuū: si tñ aliquas pꝰs obiectio-
nes q̄ aduersus ea fieri possunt ⁊ absoluerimꝰ. Et
quo pacto (dicit aliq̄s) ioānes pphetasse dicitꝭ il-
lud ⁊ de eo qd ante suos oculos positum tenebat.
Videbat iesum, tangebat ⁊ audiebat: ⁊ tu mihi di
cis q illū esse Ioānes pphetabat. Nō eñ est pro
phetia nisi occultorꝫ ⁊ a sensibus humanis alieno
rum. Sed acute cogitemus q̄d Ioānes sensu vide
rit, ⁊ q̄d nō viderit: ⁊ exinde q̄d ⁊ quēadmodū pro
phetauerit cognoscemus. Erant in hoīe iesu plu
rima corporeis sensibus ⁊ experimento cognoscibi
lia: vt q hō erat ambulās, docens, cū publicanis
⁊ petōribus māducans: ⁊ ad hec cognoscenda nō
erat opus pphetico spū. Alia latebant plurima et
maxima: vt q talis esset deus, mediator cōstitutus
p redēptione ⁊ recōciliatione petōꝝ: q agnꝰ esset
p sacrificio cōsummato imolandus ⁊ similia: ad
q̄ cognoscenda ⁊ publicanda hoībus ioannes nō
nisi spū suppletus attingere valuisset. Tale est il-
lud: Qui post me venit, ante me factus est ⁊c. ⁊ ecce
agnus dei: ⁊ cetera hmōi. ¶ Occurrūt alij dicen-
tes nō debere ioannē arguere mendacij. Alioq̄n si
mēdax, quō pfectus? Ipse eñ interrogatus: Tu q̄s
es? ⁊ an ppheta es tu? Respondit: nō sum. Quod
si ex humilitatis affectu quis eū sic respondisse cō

tenderit: videat quomodo humilitati verā cum vi
tio mendacij cōnectet. Que eñ participatio lucis
ad tenebras, q̄ cōuentio christi ad Belial ait apls.
Fateor plane ioannē nō quesisse humilitatē p mē-
dacij culpam. Absit hoc vt catholicorꝫ quispiā sic
delirus inueniaꝭ q̄ hoc dicat. Verax igiꝭ fuit ioā
nes modo quo negauit se pphetam: negauit dico
nō simpliciter, sed ad intentionē querentiū. Scri-
ptū erat in lege dei Deute. xviij. Prophetā suscita
bo eis de medio fratrū suorꝫ similē tui: ⁊ ponā ver-
ba mea in ore eius: loqueturqꝫ ad eos oīa q̄ pcepe-
ro illi. Qui aūt verba eius q̄ loqueꭍ in noīe meo
audire noluerit, ego vltor existā. Interrogauerunt
ergo iudei ioannē an ppheta esset: nō quicūqꝫ, sed
qualē lex ipa pollicebaꭍ affuturū. Et cōfessus est et
non negauit: qꝛ nō erat ille ppheta pmissus in le-
ge. Christus itaqꝫ nō ioānes fuit ppheta ille quez
ibidē moyses venturū pphetauit. Cuius pcursor
⁊ angelus ioānes extitit: vt quēadmodum Esaias
olim ante pnūciauerat, dicēs: Vox clamātis. Vbi
liceat attendere quante dignitatis ioannes fuerit
atqꝫ autoritatis: vt etiā a ppheta tali de eodem fie
ret ppheta ⁊ sue pdicationis clamor tanto añ p-
dereꭍ: q̄n etiā Ioānes illud esse pphetatū de seipo
nō humana, sed pphetica instructione cognouit.
Intrauit eñ puer desertū vbi de libris Esaie aut
alijs ab hoīe nequaq̄ instructus est. ¶ Hic oriꭍ
difficultas nō mediocris de mō cognoscendi rēas
pphetias: ⁊ de modo distinguēdi eas ab illusioni-
bus ⁊ diuinationibus demonū: qui aliq̄ñ trāsfigu-
rant se in angelos lucis sm̄ aplm̄: ⁊ de cautelis se
habendi, hō in talibꝰ ne seducaꭍ: sed ad presens di
cta sufficiant. ¶ Sequiꭍ: Fuit ioānes in deserto:
vbi de hoc ⁊ de ioānis pfectione quo ad austerita-
tē vite ⁊ meritorꝫ multitudinē videbimus dño con
cedēte pphetiā ioānis. i. dū q̄riꭍ: Tu q̄s es? Ego
ego vox cla. ⁊c. dirigite viā dñi. Et egrediebantur
ad eū hierosolymite vniuersi ⁊ oīs regio iudee: et
baptizabanꭍ ab illo in iordanis flumine cōfitētes
petā sua. Et erat ioānes vestitus pilis camelorꝫ: et
zona pellicea circa lumbos eius: ⁊ locustas et mel
syluestre edebat: iā p aliquot dies ioannē in deser-
to tenuimus: dū eñ scrutari pia curiositate cona-
tus suꝫ, q̄d ageret ioānes ⁊ solus ⁊ in deserto. Dū
preterea super hoc admirationē aliquorꝫ carnaliū
turba tumultuqꝫ gaudentiū cōtentare satagerem:
inductus sum referre quo pacto verū esset de eodē
ioāne ⁊ sibi similibus eremicolis in cōtemplatiōe
suspensis: nunq̄ minus solus, q̄ cū solus: ꝙ apud
Ciceronē dixisse celebraꭍ Scipio supior africanꝰ.
Hac occasione in materiā cōtemplationis incidi
latissimā vtiqꝫ ⁊ nunq̄ funditus exhauriendā: vt in
ipa explicanda semp sit vltra quicq̄ inuenire ⁊ ve-
niendū cum hierosolymitis ⁊ omni regione iudee.
Tandē hinc ad Ioannē in iordane pdicantē et ba-
ptizantē. Sed tandē egrediēdū est ab hoc deserto
cōtemplationis materie silentiū indicendū: quātū
nūa subsequēs euāgelij nostri textus loquaꭍ. Spe
ro eñ deo ppicio me sup hac materia cōtēplationis
certe pulcherrima ⁊ sublimissima quedā posterꝰ
locuturū: atqꝫ non tā ex nostra q̄ aliorū sententia:

ue ꝗ̄ magiſtrali locutiōe ꝙ̄ collocutiōe familiari; nō demū polito curioſoq̄ ſermone/ ſed quotidiano loq̄ndi more ⁊ extra lectiōes ordinarias iter audire volētes ꝓpoſui diſſerere. ¶ Placuit itaq̄ paterne ꝓuidētie ſupne maieſtatis me ꝑ aliquot iam tꝑa i deſerto tribulatiōis ⁊ cuiuſdā ſolitudinis collocare: vbi ſi ꝗ̄e māna cōtēplationis in deſerto ſolitudinis veri iſraelite comedūt: ⁊ ſi nō pleno ore comedere/ deguſtare tñ datū eſt: vt ſaltē eius odorem ex alioꝝ eructatione ꝗ̄ māna cibi ſe repleuerāt/ potui aſpirando ſentire: verū ꝗ̄d text⁹ noſter dicat audiamus. ¶ Egrediebanť inq̄t ad eū/ nō dubiū ꝗ̄n ad Joānem baptiſtā hieroſolymite vniuerſi ⁊ oīs regio iudee. Ad hoc verbū ſtupet logica ⁊ logice tractatores vel ſcandalizanť vel inculpāt locutionis huius formā. Neq̄ eñ eſtimādū eſt paruulos imbecilles/ aut infantes in cunis: imo nec hieroſolymitas oēs adultos ad ioannē egreſſos fuiſſe: quāto minus oēm iudee regionem. Igiť logice virtus ⁊ ſermonis ꝓprietas videnť falſitatis arguere euangeliſtā Marcū ꝗ̄ hoc vniuerſali ſermone vſus eſt. Obiectio iſta nō huic loco dūtaxat/ ſꝫ innumeris ſacre ſcripture locutionibus aduerſa eſt.

¶ Pro qua diſſoluenda notandū ſummopere arbitror etiā iuxta pħi ſententiā: ꝙ duplex eſt logica: ꝗ̄dā ſubſeruiēs ſciētijs naturalib⁹ ac pure ſpeculatiuis: ꝗ̄ vſitato noīe ⁊ ꝗ̄ſi antonomatice logica nominať: ⁊ ꝗ̄ ad omniū methodoꝝ ꝓ̄ncipia viā habere deſcribiť ab hyſpano: ꝗ̄ ſermocionalis a ꝗ̄buſdā nominať. Porro altera eſt logica quā appropriato vocabulo rhetoricā dicimus: ꝗ̄ ꝓ̄ncipaliter ancillať/ ſeruit ⁊ adminiculū ꝓ̄ſtat ſcientijs moralibus/ politicis ⁊ ciuilibus: ad intellectū practicum ſpectantē. Habet aūt vtraq̄ logica hmōi ſuas regulas in loquēdo: modos inſuꝑ ꝓprios quib⁹ docemur/ erudimur ⁊ diſcimus veꝝ a falſo diſcernere. ¶ Prima reſpiat logica potiſſime ſermōis ꝓprietatē alienā a metaphoris ⁊ ꝗ̄buſlibet trāſſumptionibus explicando adequationē rei ad intellectum: ⁊ iuxta regulā ſuppoſitionū/ ampliationum ⁊ appellationū vim locutionis aut ſermonis ſtrictiſſima ꝑ̄ciſione dijudicando. Hec logica exulat a ſe ⁊ abdicat omnē fere figuratā locutionē/ oēmq̄ locutionis ornatū: ⁊ quantū pōt ꝓximius ⁊ breuius cōceptibus interioribus correſpōdet: quatinus veritas ꝑ eas in ſpeculatiuis ſciētijs preciſior atq̄ lucidior habeať. ¶ At vo rhetorica quā logicā alterā dicimus potiſſime figuris ⁊ tropis atq̄ ſchematibus vtiť coloribus quoq̄ florib⁹: nō tam neceſſarijs ꝙ̄ decoris locutionē ſuā exornat. Ceteꝝ vulgari vſitateq̄ locutioni plurimū ꝯdeſcendit: querēs ex ſua quadā tū familiaritate/ tū ſpecioſitate: vt auditoꝝ affectus impellat quo vult: ⁊ vel in irā vel in dignationē/ odiū vel amorē cōcitet audientes. Dicta eſt idcirco logica hec neceſſaria ad ſcientias morales: q: ad affectus cōcitandos generādoſq̄ ſi boni ſunt: aut ad ſedandos aut cōpeſcendos ſeu tollendos ſi mali reperianť: logica ꝑ̄cedens nō ſufficit. Illa eñ inquirit tm̄modo veritatē in reb⁹: ꝓut veritas eſt adequatio rei intellecte ad intellectū ſpeculatiuū: iſta aūt ꝓut eſt adequatio quedaꝫ ad affectū ſeu practicū intellectū. ¶ Dicamus ḡ diuerſi quenť de veritate ꝓpoſitionis alicui⁹ ſm̄ vim vocis aut ꝓprietatē ſermonis: aliter iudicandū eſt et reqrendū eſt in ſpeculatiuis ſcientijs/ ad q̄s deſeruit logica prior: aliter in moralib⁹ atq̄ politicis vbi rhetoricā vigere docuimus. Et quiſquis iſtas logicas duas vellet cōfundere: ita vt rhetoricā in ſpeculatiuis/ ⁊ logicā priorē in practicis ſcientijs exigeret: ille i abſurdiſſimos ineptiſſimoſq̄ errores corrueret totus. ¶ Hinc eſt ꝙ a Tullio in rhetorica veteri ⁊ alijs politizātibus irridenť ⁊ inculpātur illi ꝗ ſm̄ logicā priorē nituť leges atq̄ communes hoīm locutiōes interpretari. Vocanť ꝗ̄dē tales verboſi/ ſophiſte/ garruli/ de ſolo noīe cōtrouerſiā nectentes: inciuiles deniq̄ ⁊ ceruicoſi fātaſtici/ ⁊ ad nullū ciuile ſeu politicū negocium/ regimen atq̄ cōſiliū idonei vſq̄adeo vt vix ipſi qui tales ſunt loqui ꝗ̄cꝙ̄ audeāt: vix aliꝗ̄d audire poſſūt qḋ nō ſtatim calumniādū/ aut negandū/ aut diſtinguendū eſſe cōtendāt. Sed fallit eos plane ignorantia ꝑ̄miſſe diſtinctionis inter logicā atq̄ rhetoricā: ⁊ q: logicā primā introducere ſatagūt vbi ea nō opus eſt. ¶ Illi ex aduerſo nō parū aberrauerūt: ꝗ dū ſpeculatiua veritas ſola cōquiriť/ rhetoricos loq̄ndi modos ꝓ̄ncipaliter ſecuti ſūt. Innumeris itaq̄ ⁊ infinitis vinculis dū ſe nituť abſoluere ſemet cōſtrinxerūt. ¶ Neq̄ tñ nego ꝗ̄n viciſſim logica vna alterius opē ꝗ̄ſq̄ reqrat. Et ꝗ̄n pari quodā ſenſu ad veritatis vnius inquiſitionē plerūq̄ cōcurrant. Sed ꝗ̄ñ/ vbi ⁊ ꝗ̄liter hoc fit: nō cuiuſcūq̄ꝫ/ ſed ſapiētis ⁊ artificis eſt iſtud diſcernere: ⁊ eius inſuꝑ ꝗ̄ vtrāq̄ ꝑfecte cognouerit/ ⁊ ꝗ̄ ſciuerit ſm̄ materie exigentiā/ cognotos inferre ſermones. Hinc fit vt aliꝗ̄ carētes logica priori/ repiuntur in tractatibus aut doctrinis parū reſoluti/ ſed rudes ⁊ indigeſti: ſicut ecōtra dictū eſt ꝙ ſoli logice innitentes ſophiſte ſunt/ leues ⁊ garruli: ⁊ in ciuili cunctatiōe paꝝ aut vix tolerabiles inuēti: imo ad ꝑ̄dicationes aut deliberatiōes poſitas raro videnť eleuati: q: nec in illoꝝ exercitatiōe ſeipſos tradiderūt. ¶ Juxta hoc nō oppoſitum eſt obiectionem ꝑ̄tactā diſſoluere: dicēdo ꝙ nullo mō in hiſtoricis narrationibus: ſicut nec in ꝓphetijs ⁊ documētis moralibus exigitur vel attenditur veritas dictoꝝ conformiter ad ſtrictas regulas prioris logice.

¶ Sed ſufficit ꝙ modus loq̄ndi cōmunis cui maxime ſe conformat rhetorica ſeruetur: vbi figurate locutiones tropice ⁊ tranſſumpte per parabolas ⁊ ſimilitudines admittunť ⁊ amplius ꝙ̄ relique. Et hoc eſt qḋ quidā non irrationabiliter dixit/ ꝙ theologia ſuā habet logicam ⁊ modū loq̄ndi ꝓprium: ⁊ ꝙ in ea nihil eſſe falſum de virtute ſermonis debet admitti/ imo dictū huiuſmodi tanꝙ̄ irreligioſum/ impiū ⁊ blaſphemum a catholicis auribus rejici congruit. Si quis vero dixerit oppoſitū ⁊ recte ſenſit ille/ dūtaxat ad vim loquendi prioris logice oculos conuertebat: ꝙ̄uis nō vſq̄quaq̄ rationabiliter. ¶ Hinc eſt quod egregi⁹ doctor Auguſtinus tum in locis plurimis/ tum ſpecialius in libro de doctrina chriſtiana regulas pro expoſitione ſacre ſcpture dedit: ⁊ ab alijs datas collaudat.

nit. Inter quas vna est per synecbdocben vbi ps
p toto sumif. Alia p hyperbolē/vbi veritas ad ex-
aggerandū excedif. Alia vbi locatū ꝓ loco accipi-
tur: ſm quas regulas textus noster a falsitate de-
fendif. Nā dicendo: egrediebanf ad eū hierosoly-
mite vniuersi: similis est locutio sicut cū dicimus:
Ols populus vel totus mūdus vadit ad tale spe-
ctaculū. Dicif eñ hoc non p precisionē/sed ad rei
magnificationē adaugendā. Similisq; est locutio
cū subdif: Et ols regio iudee: nisi q; vltra hoc lo-
cus ꝓ locato: regio scʒ ꝓ habitantib⁹ regionē po-
nif: ꝛ in talibus iuxta quorundā explicationē attē-
dif sensus: nō quē verba faciunt/sed ꝓ quo fiunt.
¶ Iuxta ꝑdicta sumif cōsyderatio moralis: q; pre
dicatores in sermonibus publicis detestando vi-
tia ꝛ collaudando virtutes/autoritatē habēt vtēn
di locutionib⁹ transsumptiōis ſm regulas quib⁹
exponif/ꝛ iuxta licentiā rhetorice artis: ita vt quā-
doq; dicaf aliqd vniuersaliter vitiosum qđ ꝓ pau-
cis aut nō olbus potest verificari: vel aliud tale ꝓ
nunciaf/qđ de virtute ꝛ regula logice prioris esset
falsissimū ꝛ scandalosum ꝛ iniuriosum. ¶ Nō ha
beo hic exēpla multa curiose scrutari vel adduce-
re leganf oēs ꝓphete q fuerunt qdā sermocinato-
res inuehentes in vitia ꝛ vitiosos arguentes: attē
daf ꝑdicatio christi/ioānis baptiste/pauli/stepha
ni ꝓtomartyris: ꝛ alioꝝ reuoluanf sermōes et epi-
stole doctoꝝ: reperief quasi vbilibet licentia talis
loquēdi vniuersaliter vt diximus. Esaias dicit c.i
Omne caput languidū: ꝛ omne cor merens a plā-
ta pedis vsq; ad verticem capitis/nō est in eo sani-
tas. Et paulopost: Omnes diligūt munera: sequū
tur retributiones. Hiere. ij. scriptū est: Quid vulf
mecū iudicio cōtendere: oēs dereliquistis me dicit
dñs. Ezech. iij. Ols quippe domus israel attrita
fronte est ꝛ duro corde. Christus ꝛ ioānes pharise
os inculpabant generaliter. Christus vocans eos
hypocritas/sepulchra dealbata/superbos ꝛ aua-
ros. Ioānes/ꝓgeniē viperaꝝ. Et Act. vij. dicit ste-
phanus: Dura ceruice ꝛ incircūcisi cordibus ꝛ au-
ribus vos semꝑ spūi sancto restitistis: sicut ꝛ pres
vestri/ita ꝛ vos. Apl's deniq; vocat galathas in-
sensatos: ꝛ in cretensibus approbat dictum poete:
Cretenses semꝑ mēdaces/male bestie/pigri ven-
tres. Primo etiā vocat apl's poetā hunc ꝓphetā.
Et apud gentiles poete ꝓ ꝓphetis ꝛ vatib⁹ atq;
theologis habebanf: ꝛ poeses coꝝ sicut metapho-
ricas locutiones veritatē cōtinentes: occultas ta-
mē attēdebāt. Tales sunt in scripturis generales/
in docendo locutiones innumere. ¶ Ex his seq-
tur alia cōsyderatio q; inciuiliter agerent/imo in-
sipienter ꝛ cōtra artē ꝓpriā clerici q locutiōes hu
iusmodi morales/in qbus forte tangerenf vellent
generaliter inculpare/aut vtentes eis molestare:
nisi forsan vbi manifesta ꝛ particularis iniuria (que
magis esset detractoria ꝛ cōtumeliosa ꝙ ad edifica
tionē valens) deprehenderef: qđ si fieret corā qb⁹
nō oportet. Qđ vbi ꝛ qñ ꝯtingit nō est possibiliter
ꝑ artē docere: sed tunc agendū est vt sapiens indi-
cabit ꝛ prout edocebit vnctio. Constat eñ q; ple-
rūq; fit sermo generalis ad principes/qui sciunt se

ꝛ statū suū grauiter increpari/ꝛ tangi in modis lo
quendi generalibus: tolerant tamē. Qua igif frō-
te ꝛ temeritate nollent clerici de isto vl' illo statu sa
ꝑ eoꝝ vitijs generaliter morderi vel culpari. Ista
ꝓrsus esset pharisaica cōditio qui reprehēdere nō
reprehendi querebant. ¶ Tertiā addo cōsydera-
tionē cōtra illos q in locutionib⁹ moralib⁹ ponūt
captiosos loquēdi modos in logica ꝑori seruatos/
licet veros. In quib⁹ tñ est falsitas apta aut scāda-
losa iuxta locutiones vsitatas ꝛ ſm rhetoricam in
materia tali seruandā. Exēpli gratia: ponetur vna
indefinita q apud morales equiualet vniuersali: q
tamē indefinita de vi logice vera erat: apud rheto
ricū ꝛ politicū falsissima. Propterea nō imprudēn
ter cōdemnate alique ꝓpositiones tanꝙ articuli
erronei aut reuocandi: in qbus tamen erat veritas
de vi vocis ꝛ logice ꝑoris: vt ista: Ecclesia manens
ecclesia potest errare: deus ꝛ creatura nihil sunt: ꝛ
similes multe: ꝛ alie etiā q in philosophia fuissent
recepte vt vere vel saltē ꝓbabiles: sicut sunt articu
li q de fide loquuntur cōtra meritoria. Et maxime
cōsyderatio hec locū habet vbi audiētes non sunt
triti vel vsitati tales locutiones audire vel admit-
tere: sed vulgares sunt aut puri morales/legiste vl'
canoniste. Et sane imprudēter agūt: ne dicā impu-
denter/q corā talibus in actibus publicis taleʒ lo
gicā purā adducūt/aut philosophiā seu metaphy
sicā: ꝑsertim vbi materia talis q nihilominus mo-
res respicit ꝛ apud eos scandalū. Obseruandū est
eñ illud Grego. Iuxta mores auditoꝝ formef ser
mo doctoꝝ. Huius oppositū creberrime fieri dici
tur in anglia: ꝛ ꝓh dolor nisi prouideaf inualescet
in francia: ꝙ vo aperta esset ꝛ lata fenestra ad erro
res ꝛ scandala seminādos: talis ꝑmissio liquet ex
ꝑmissis ꝛ experientie vox cōclamat. Deniq; cur ob
aliud appellāf theologi nostri tpis sophiste ꝛ ver
bosi/imo ꝛ fantastici: nisi q; relictis vtilibus intel-
ligibilib⁹ ꝓ auditoꝝ qualitate transferūt se ad nu-
dā logicā vel metaphysicā aut etiā mathematicā:
vbi ꝛ quādo nō oportet: nūc de intentione forma-
rū/nūc de diuisione cōtinui/ nunc detegentes so-
phismata theologicis terminis obumbrata: nunc
ꝑoritates quasdā in diuinis/ mēsuras/ duratiōes/
instantia/signa nature ꝛ similia in mediū adducē-
tes: que ꝛ si vera atq; solida essent sicut nō sūt: ad
subuersionē tamē magis audientiū vel irrisionem
ꝙ rectā fidei edificationē sepe ꝓficiunt. ¶ Sʒ de
tinuit ecce nos aliꝙdiu modus loquēdi euangeli
cus: spero tamē nō ꝓrsus inutiliter ad rē acceden-
tes/videamus quante autoritatis atq; dignitatis/
imo virtuose attractionis ioānes baptista fuerit:
qñ ad eum egrediebanf hierosolymite vniuersi: ꝛ
ols regio iudee tam valida erat ꝛ tā efficax sua so-
litudo/sua viuendi austeritas/sua demū synceritas
ꝛ libertas ꝑdicandi. Da mihi aliquē de occupatis
ꝛ accursis solitarios irridentib⁹: qui per omnes to
tius etatis sue discursus ꝛ sudores anxios tantun-
dem proficiat quantū solitarius iste manens in de
serto fructificauit. Mirari ꝛ colere solent homies
presertim simplex vulgus eos viros quos in vita
sublimes ꝛ sibimet austeros aspiciunt: ob hoc mari-

tur ꝙ nulla cupiditatis aut ambitiōis nota resper-
gunt: nulla ꝓinde cōtra eos fallendi suspitio / aut
mentiendi suborit̃ q̄ꝛ despiciunt quicq̄d terrenū
est / quicq̄d vtile vel iocundū. Ex opposito p̄dicato
res nostri tp̄is q̄ꝛ talib⁹ inhiare vehemēter / popu
lariter ⁊ ardēter cognoscunt̃: fit sermo eorum ī op
probriū / fit de mēdacio aut praua intentiōe suspe-
ctum. Dicūt cōfestim eis auditores voce vel aīo:
medice cura teip̄m. Vidimus nostra etate ⁊ nuper
quēadmodū vnus ꝓpter hmōi vite austeritatē pe
ne incredibilē in suis sermonibus multitudinē ag
gregabat: cui vite sue ⁊ zelo si scientiā ⁊ discretio-
nē humilē sociasset: quā vtinā sociasset / fecisset vti-
qꝫ fructū multū / si verū est illud Bern. Zelus sine
discretione p̄cipitat. Discretio aūt esse non potest
absqꝫ humilitate: nec humilitas in cōplacētia sui
⁊ innitendo ꝓprie prudentie cōseruat̃. ¶ Denīqꝫ
difficile est ⁊ plus diuinū q̄ humanū: ⁊ non absqꝫ
diuturno virtutū exercitio acquisibile: vt in duob⁹
his seruet̃ humilitas in solitudine. s. ⁊ p̄dicatiōe.
Cur ita? Quoniā solitudo facit hominē leuiter cete
ros occupatos dīiudicare: ⁊ eis se p̄ponendū esti-
mare. Predicatio aūt vbi est applausus ꝯcursusqꝫ
populorū verba dicētis in celū ferentiū: pertentat
grauissime atqꝫ piculosissime p̄dicatoris animū vt
gaudeat / vt sibi cōplaceat: vt postremo in linguis
hominū famā suā foris ponat: se estimet magnū
aliquē esse qualē se audit a ceteris: ac ꝓinde contē
nit ab alijs edoceri / moneri / vel eorū duci consilio.
Ruit ꝓpterea in temeritatē quālibet: improuid⁹
loquit̃: nō iā ex rōne / sed furore: nō ex humilitate /
sed elatione: nō q̄d dictat ratio / sed q̄d succensa in-
dignatio: nō q̄d verū / sed q̄d audientibus placitū:
nō opportune / sed semꝑ importune: nō q̄si monēs
sed quasi potēter imperās. Quē rursus libertatem
atqꝫ fortitudinē zeli sanctorū imitatricē esse: si lin-
gua maledicta carpat oēs clam ⁊ palā in sup̄iori di
gnitate ꝯstitutos: nec attendit si ꝑplm inde subuer
teret / ⁊ ad celebrādū alabit: sꝫ si cōplacebit eādē to
ta sollicitudīe ꝯsyderat. Ceterū cū inualuerit hmōi
p̄dicatiōis fauor ⁊ feruor effrenis / vix adhibere re-
mediū ꝑmittet plebs indocta: q̄n signis extrinsece
sanctitatis q̄ interius corrupta est attendit: ⁊ quic-
quid aduersum dicit̃ ad iniuriā refert ⁊ odiū. Ab
hac mentis elatione ⁊ indiscretione p̄dicandi lon-
ge fuit Joānes iuxta inferius dicēda: q̄ꝛ s̄m audi
torū qualitatē sermonis linguā variauit: ⁊ non ad
seditionē / sed edificationē ad humilēqꝫ penitētiam
singulos ꝓ capacitate cohortans. ¶ Sequit̃: Et
S baptizabant̃ ab eo. Qualis iste baptismus extite-
rit olim dicebat̃: ⁊ suꝑ hoc remitto vos ad ea que
tractant̃ a magistro ⁊ doctorib⁹. iiij. sniarū. Cōfiten
tes pctā sua. Quēadmodū ioānis baptismus non
erat sacr̄alis: sic nec ista ꝯfessio. Erat tñ vtrūqꝫ et
baptism⁹ ⁊ cōfessio p̄paratoriū quoddā ⁊ introdu
ctiuū ad vera sacr̄a baptismi ⁊ cōfessionis posteri⁹
instituta: ¶ Hec aūt cōfessio vel fiebat fortassis ī
generalitate quadā: quēadmodū ecclesie mos ha-
bet fieri in publico ante ingressum misse. Vel fie-
bat de publicis in publico more iudeorū in suis con
uentibus. Vel si secreta erat ⁊ particulariū expres-
siua p̄ficiebat ad humiliationē ⁊ consiliū susceptiō
nē / ⁊ penitentie agende cognitionē. ¶ Hinc ꝯpen
ditur baptismū ioannis nō habuisse virtutē pctōꝝ
sacramētaliter deletiuā. Que ratio est? q̄ꝛ siue ba-
ptizandi siue baptizati: neqꝫ cōfessione altera / neqꝫ
penitentia aliqua ꝓ preteritis delictis aliquatin⁹
egissent. Idcirco preterea nō parificant̃ in oībus
baptisma ioannis ⁊ cōfessio cū baptismate christi
⁊ ab eo instituta ꝯfessione. Baptismus eñ christi
cōfessionē nō exigit postmodū de pctīs ante actis
neqꝫ prius ante baptisma cōferri pōt hmōi sacra-
mētalis cōfessio: alioq̄n nō esset baptism⁹ sacrorū
ianua: q̄d falsum est. ¶ Sed orit̃ incidens questio
Nunq̄d p̄latus aliquis nouiter baptizati iubere
posset / vt se submitteret ip̄e cōfessioni sacramētali
obedientie causa? Estimo ꝙ nō: q̄ꝛ nō est aliquis
obligatus cōfiteri sacramētaliter / nisi qui de pecca
to mortali sibi cōscius est. Et hec obligatio non iu
re humano / sed diuino cōsurgit. Si vero aliquis dē
peccato suo apud deū satisfecerit / iuxta p̄ceptū ei⁹
datū ⁊ regulas institutas: nō potest iterū ꝑ institu-
tionē pure humanā ad satisfaciendū rursus tali p̄
cepto inuitus astringi. Cōstat aūt ꝙ baptizatus sa
tisfecit deo de pctīs p̄teritis: sic ꝙ nō habet aliud
p̄ceptū diuinū adimplendū ꝑ delectione hmōi pec
catorū. Prelatus vero nō habet ius obligādi qualē
cūqꝫ ad ꝯfessionē sacramētalē: nisi q̄ꝛtinus hoc a iu
re diuino descendit: alioq̄n posset instituere ꝙ qui
libet quantūcūqꝫ īmunis a pctō cōfiteret̃ sacramē
taliter totiēs quotiēs sibi cōplaceret. ¶ Summa
igit̃ ⁊ cardo huius rōnis est: nullus obligat̃ idem
pctm̄ bis cōfiteri sacr̄aliter. Q̄ꝫ q̄ absurdum sit vi
det nemo ¶ Opponet forsan aliq̄s de baptizato
vere cōtrito post pctm̄ / ille īmunis est a pctō: nihi-
lominus obligat̃ ꝑ ecclesiā cōfiteri. R̄ideo ꝙ nō
ꝑ ecclesiā / sed ex p̄cepto diuino talis ad cōfessionē
semel fiendā de pctīs post baptismū cōmissis ⁊ aū
nō: tenet̃ ꝓpterea quousqꝫ satisfecerit / aut firmiter
tp̄e ⁊ loco satisfacere ꝓposuerit: hmōi preceptorū
manebit obligatio a q̄ poterit absolui: ⁊ nō aliter
semel cōfitendo. Juxta hec aperit̃ via ad sciēdum
si semel cōfessus posset iterū ad ꝯfessionē sacr̄alē su
scipiendā artari. Sed q̄ꝛ alibi ventilat̃ ea p̄termit
to q̄ dici poterāt quecunqꝫ p̄scripserā. Totā insuꝑ
hāc cōfessiōis materiā q̄uis vtilem satis ⁊ a textu
nr̄o nō abhorrentē remitto ad q̄rtū sniarū ꝑ p̄senti
⁊ ad scripta doctorū. ¶ Obijciet̃ iterū de illo quem C
in mortis articulo absoluit simplex sacerdos suꝑ
casib⁹ pape reseruatis: obligabit̃ eñ talis absolu-
tus si cōualescat iterū papā adire / ⁊ absolutionis be
neficiū recipe. Fateor hic cū Durādo ⁊ alijs q̄bus
dā doctorib⁹ inuolutissimā ⁊ vix enodabilē tangi
materiā. De mō se habēdi in cōfessione casuū hu-
iusmodi reseruatorū: quia difficillimū saluare vide
tur qualiter iuxta vsum ecclesie non dimidiat̃ con
fessio: que per duos adimplet̃: dū scꝫ apud penitē-
tiariū solū referunt̃ casus reseruati. Hanc ꝓ nunc
difficultatē non incipiā enodare tñmodo ꝓ quan
to ad p̄sens spectat dubiū q̄d mouim⁹. Dico ꝙ hō
in articulo mortis aut alīs vere sacramētaliter ab-
solutus non potest absqꝫ cōsensu proprio obligari

rursus ꝑ bolem sacꝫaliter eadeꝫ peccata confiteri.
Oeꝫ oppositū. Jā confessor ꝑor sacramētalis suū
plenū effectū oꝑata nō fuisset: qꝛ nō absoluisset ho
minē a ꝑcepto dei qḋ est de semel cōfitendo pecca-
tū cōmissum. Nolo tñ negare qn de cōsensu ꝑꝑo
iterꝫ possit hō sacramentū cōfessionis suꝑ eisdem
pctīs iterare: ⁊ ad hoc spontanee obligari. Nō ne
go etiā qn publica pctā aut etiam reseruata possit
iterꝫ referre alteri post ꝯfessionē sacramētalē: ⁊ ad
hoc forsan obligari pōt qtinus penitentiā saluta-
rē cū discretiōe maiori ꝑcipiat: illud tñ nō assero.
Aliud fundamentū tangit Durādus ad ꝯfirman-
dū ꝑdicta. Supponit itaqꝫ ꝑ regula / ꝙ nunꝙ ꝑla
tus ecclesie vel alius iudex pōt circa aliud ꝑceptū
iubere: nisi circa illud qḋ ad forū suū publicuꝫ pōt
deduci si nō fiat. Alioqn ꝑt ꝑlatus ferre precepta
suꝑ occultissimis cogitationibꝰ sibi remediandis
vel suꝑ illis quorꝫ trāsgressionē punire non potest
neqꝫ sciret: ⁊ ita frustra lex hmōi ferret ab illo: qm̄
executio ꝑ eū impleri nō valeret. Occultissimū au
tē omniū est ꝯfessio sacramētalis: de q̄ cōstare non
potest nisi ꝑ vnicū qui confitet: ⁊ hoc etiā si velit.
¶ Quocirca dicit idē doctor / ecclesiā nō iubere fi
eri ꝯfessionē semel in anno nisi ꝑ inditionē: qꝛ.s.ꝑ
cipit recipere eucharistiā: ad quā rite suscipiēdam
debet seipm̄ ꝑbare hō / iuxta ꝑceptū apl̄i ab eccl̄ia
sic interꝑtatū: ꝙ de mortalibꝰ exigit cōfessio. Exē
plū in horis dicēdis ⁊ intētiōe habēda simile pone
ret. ¶ Scotus fundamēto alteri innitit: ait quippe
ꝙ nemo tenet aut obligari pōt peccatū suū occul-
tū ⁊ secretū facere publicū: sic ꝙ de foro dei cui pri
us soli subiacebat / transeat quantū ex natura facti
in forū publicū. Sed cōstat inquit ꝙ dicens pctā
sua duobꝰ sacerdotibus / facit illa esse publica qn-
tū est ex natura facti: qm̄ in ore duorꝫ peccatū illud
posuit q̄ testificari possent: quis nō sine pctō ꝯtra
eū. Iuxta quorꝫ testimoniū pōt sententiare publicꝰ
iudex: nec impediret sententiā iudicis / ꝙ sacerdo-
tes duo peccant cōfessionē reuelando: qm̄ si dedi i
secreto bone fidei aliqḋ pctm̄ meū duobꝰ extra cō-
a fessionē / ꝑculdubio peccabūt si me ꝑdāt apud iu-
dicē: nihilominus cōdemnabit caput meū. ¶ Se
cundū illud dat via ad dissoluendā rōnem: quam
dñs Aristo. insolubilē sibi reputabat: ad ꝑbandū
ꝙ stante decretali Ois vtriusqꝫ sexus: qlibet con-
fessus ꝑuilegiatis iterꝫ tenebat ꝑꝑrio sacerdoti cō
fiteri. Non inquit ꝑpter defectū sacramēti: vt dice
bat magister Joānes de poliaco: sed propter ali-
ud. Supponit ꝑmo ꝙ cōfessio sacꝫalis pōt pluries
suꝑ eisdē pctīs salubriter iterari. Supponit secun
do / ꝙ due affirmatiue ꝑpositiones nō repugnant
adinuicē: sic ꝙ posterior institutio positiua priorē
reuocet / si simul in affirmatiōe stare possint. Sup-
ponit tertio / ꝙ decretalis Ois vtriusqꝫ sexus / sit ꝑ
positio affirmatiua ⁊ sub obligatiōe posita. Sup-
ponit quarto ex ꝑdictis / ꝙ licentia data de cōfiten
do ꝑuilegiatis ex quo affirmatiua est nō tollit ꝑce-
ptū ꝑus factū de ꝯfitendo semel in anno. Ex qbus
concludit ꝑpositū vt estimat ⁊ exēplificat de missa
audienda die dñica. Si inquit daret ꝑceptū alicui
ꝙ missam semel audiret in parochia sua quolibet
die dominico: nihilominus daret sibi postmodū li-
centia / ꝙ posset audire missam in locis alijs: cōces
sio secūda nō reuocaret ꝑcedens ꝑceptū. Ex quo
simul stare potest / ꝙ iste duas missas audiat / ⁊ ad
vnā obligat: ⁊ solū licentiatur ad aliam. ¶ Sed di
ligens inspector premissorꝫ reperiet ratione hanc
nō esse indissolubilē: neqꝫ exemplū ꝑ se penitꝰ esse
validū quod adducit: etiā supposito ꝙ nō esset de-
cretalis expresse determinans semel cōfessuꝫ sacra
mētaliter nō rursus ad confessionē obligari: qua-
lis tñ esse dicit. ¶ Cōcessa itaqꝫ suppositione ꝑma
ꝙ iterari salubriter potest cōfessio sacramētalis: si
tamē semel est recte facta de licentia illius qui ius
habet: nō potest iterꝫ cadere sub ꝑcepto pure hūa-
no: sicut nec nouiter institui suꝑ inuitū: sicut ex pre-
missis arbitror esse ꝑspicuū. Et qꝛ aliter loquens
in infinitas absurditates corrueret: in illā nomina-
tim ꝙ baptizatus adultus pōt inuitus obligari ꝑ
prelatū pctā dimissa cōfiteri / imo millesies cōfite-
ri. Non enī repugnarēt baptismus ⁊ subseqns sa-
cramētalis ꝯfessio: sicut nec due sacramētales con
fessiones. Si quis dicat ꝙ baptismus habet effe-
ctum plenissimū deletionis pctōꝝ a pena ⁊ culpa.
Ita respondeo penitentiā vnicā ꝯfessionē habe-
re potuisse ⁊ habere: similiter ꝑ oīa cōpleta sit: ni-
hilominus ad augmentū gratie poterit iterari: q-
uis nō baptismus ꝑpter caracterē ꝑm doctores i
eo susceptū. ¶ Exinde ꝑfacile est diuersitatē inue-
nire inter exemplū positū de missa audiēda ⁊ con-
fessionē: qꝛ missam audire positiuū est ius / licet in
diuino fundatū: ⁊ ideo potest ad plures missas per
ecclesiā obligari: sicqꝫ vna audita remanebit astri
ctus ad alterā. Unica aūt confessio cadit sub obli
gatione diuini ꝑcepti: qua expleta nō remanet ad
papā ius ad alterā confessionē suꝑ eisdē obligādi:
sicut post auditionē vnius misse potest vt prius ad
alterā ferre ꝑceptū: qꝛ sue possibilitati subiacet dū
ratio subest numerꝫ missarꝫ audiendarꝫ restringere
vel ampliare / imo ⁊ tollere. De cōfessione aūt lon
ge dissimiliter: qꝛ iuri diuio obligatio ꝑncipaliter
innitit. ¶ Fatendū est igit ꝙ papa nō potest dare
licentiā priuilegiatis vt ꝯfessiōes audiant: ⁊ ita ad
curatos eundū erit: sed ex quo licentiā ꝑstiut ex cō
sequēti relaxationē: ꝑsupposito iure diuino ne pec
cata eadē rursus cōfiteri sacramētaliter inuitus ali
quis teneret. ¶ Deniqꝫ oppositum asserere de pa
pa vel ecclesia est dicere populos innumerabiles ꝑ
corꝫ cōfessiones hactenus fuisse seductos / inuolu-
tos ⁊ deceptos: qꝛ vel noluerūt cōfessionē factam
priuilegiatis esse sacramentalē: qḋ hactenus credi
tum est esse falsum / vel si sacramentalis fuit: indu-
bitanter nō habent ab huiusmodi cōfesso rursus
exigere vt precepto diuino / de semel confitendo:
cui obediuit iterꝫ nolens obtemperet: nolens dico
quia volens vltro potest. Porro secus est de cōtri
to qui ad confessionē potest obligari: quia nondū
a dei iussione semet absoluit. ¶ Sed videamus vn- x
de subortum est in Joāne ꝙ sic egrediebantur ad
eum hierosolymite vniuersi ⁊ omnis regio iudee: ⁊
baptizabantur ab eo confitētes peccata sua. Sta-
tim subiungitur ratio; quoniā virtus sua perstrag

debat in admiratione populos/in reuerentiam et
amorē: ꝛ erat odoꝛ bonus vite in vitā. Erat (inq̄t
subsequens textus) ioānes vestitus pilis cameloꝝ:
vbi Joānes de virtutū quatuoꝛ cardinaliū posses-
sione simul ꝛ ornatu implicite cōmendat. In vesti
tus asperitate temperantia notat. Erat vestitus pi
lis cameloꝝ: q̄ tunica erat cilicina ꝛ rudis ꝛ aspe-
ra. In lumboꝝ succinctione notat foꝛtitudo: suc-
cinge sicut vir lumbos tuos dicit scriptura. In mel
lis comestione prudentia cōmendat. Mel come-
det dicit de chꝛisto vt sciat reprobare malū ꝛc̄. De
mū in alioꝝ eruditione ꝛ suiꝑpsius respectu chꝛisti
humiliatione conspicit iusticia: ꝛ ꝑdicabat dicēs:
Ueniet foꝛtioꝛ me post me. ¶ Atvo hec materia
collaudationis vberioꝛ est q̄ vt nūc totū valeam⁹
exprimere simul ꝛ difficultates plurime moꝛales
secunde pre ceteris includunt. ¶ Una est de absti
nentia ꝛ appropriate de obseruatione carthusien.
super non esu carniū: quā difficultatē olim a dn̄o
cameracensi in hac cathedra motā nondū ad cal-
cem dissolutionis deductā eē cognoui: sed me de-
ducturū deo ꝓpicio proxima lectione. Altera quo
q̧ de superfluo atq̧ pompatico vestitu: an sit tole-
rabilis in prelatis ꝛ viris ecclesiasticis. ¶ Reser-
uatis igitur istis ad sequētia regradiamur paulisꝑ
ꝛ statim finis ad precedentē textū ꝛ aliud mysticum
seu moꝛale ad contēplationem attinens eliciam⁹.

¶ Per Joannē nullū aptius q̄ contēplatiuū viꝝ
moꝛaliter accipimus. Hic Joānes manet in deser
to quodā: nō tam materiali q̄ spūali vbi sedet soli-
tarius ꝛ eleuat se supꝛa se: qua subleuatione super-
na sup cunctā hanc cōfusam reꝝ fluctuantiū ꝛ ex-
undantiū multitudinē attollit: hanc subtus dese-
rit: qua derelicta ꝑfecto manet in deserto quodā
mentis secretissimo ꝛ abditissimo: solis deniq̧ ex-
pertis agnito ꝛ peruio. An nō bene reliquerat mū
dū ꝛ habitabat in deserto/qui dicebat: Mihi mū-
dus crucifixus est ꝛ ego mūdo. Qui preterea a se-
ipso etiā desertus clamat: Uiuo ego iam/non ego:
viuit ꝛc̄. Et rursus: Siue mente excedimus deo in-
quit. ¶ Hoc qualiter fiat datur posse experiri ſm
beatū Bern. non exprimi nec doceri potest/ſꝫ ha-
beri: fit hoc non ꝑ inuestigationē curiosam: aut ꝑ
studiū q̄tūcūq̧ vehemēs: neq̧ ꝑ scrutiniū scriptura
rū. Ibi em̄ defecerunt scrutantes scrutinio: sed ob
tinetur per foꝛtē contritionem spūs humiliati ſm
beatū Diony. vbi amplius lachꝛyme prosūt q̄ lit
tere/spūssancti vnctio q̄ lectio/ ꝛ oꝛatio q̄ rō do-
cent. ¶ Non est tamē respuenda vsq̧quaq̧ lectio
vel doctrina: quia ꝛ si non manifestū quid est tale
desertū quod nemo nouit nisi qui incolit: animat
tamē ad querendū ꝛ viam qualibuscūq̧ signis ad
ministrat. Hoc fecit eleuatus doctoꝛ Grego. pre-
cipue in moꝛalibus. Hoc pijssimus Aug⁹. in con-
fessionibus ꝛ soliloquijs: hoc deuotus Bern. sup
Cant. hoc venerabilis Hugo ꝛ Richar. de sctō Ui
ctoꝛe in suis operibus varijs: hoc deniq̧ multum
cōpendiosa ꝛ sententiosa breuitate tradidit Bona
uētura in libello quem appellat speculum amoris:
ꝛ in alio quē intitulat itinerariū mentis in deū. Jte
rum parum in rhetorica diuina ꝛ similes alij. Eos

potius q̄ me doctoꝛ audiatis ꝛ aduertamus quid
sequit. ¶ Dū Joānes iste ꝯtēplatiuus noster est i y
deserto quodā mentis inuio ꝛ a fluxu carnalitatis
inaquoso/egrediunt ad eū hierosolymite vniuersi
ꝛ omnis regio iudee. Regio ista iudee atq̧ hiero-
solyme ad litterā terra est ꝑmissionis fluens lacte
ꝛ melle. Et ꝓculdubio nō aliter efficit hō totus re
gio ꝑmissionis fluens lacte pie deuotionis/ꝛ mel-
le saporose eruditionis q̄ in ꝯtēplatione. Nā extra
eā potius est sepe hō regio quedā egestatis: vt Au
gu. loquit in cōfessionalꝫ. Est regio plena mōstris
feris ꝛ beluis vitiosaꝝ cogitationū ꝛ serpentibus
horridis atq̧ pestiferis venenataꝝ ꝛ inficiētiū cu-
pidinū. In qua demū regione neq̧ pluuia est /aute
ros deuote affectionis: neq̧ viroꝛ herbaꝝ florētiū
aut fructus plantaꝝ ramificantiū ꝑ virtuosaꝫ opa-
tionē: neq̧ decoꝛ est neq̧ species ꝑ celestē cōuersa
tionē. ¶ Atvo vbi Joānes est in deserto mentis
ꝑdicto/solitarius in ꝯtēplatione vbi comedit man
na absconditū. Adiacet circūquaq̧ regio iudee/re
gio scꝫ glorificationis cuiusdā ꝛ decoꝛ ꝯfessionis: re
gio insup hierosolyme/regio visiōis pacis: sic eī
iudea ꝛ hierusalē interꝑtant. Huius regionis spe
ciosissime ꝛ vberrime habitatores sunt cogitatio-
nes sancte ꝛ affectiōes pie: q̄ sunt reuera hierosoly
mite vel pacifice: ꝛ ꝓpter ꝯfessionē laudis ꝛ glori-
ficationē iudee regionē inhabitare merent. ¶ O cer
te pulcherrimū obstupendūq̧ spectaculum vide-
re hierosolymitas tales vniuersos ꝛ omnes iudee
regionē egredi ad Joannē in deserto hoc habitā-
tē. Uadant alij spectatū colles altissimos: alij syl-
uas ꝛ flumina: alij longe patētes campos: alij ma-
ria fluctib⁹ altis intumescentia: alij theatrales lu-
dos aut mōstra milleformia. Placeat alijs celum
cernere ꝛ oēm eius oꝛnatū/decoꝛēq̧ militiā: nihil
ꝑsus tale/nihil dignū cōparatiōe ad ꝑfatum spe
ctaculū poterit vsq̄ inueniri. Etenī ibi videre est q̄
foꝛma/quoue oꝛdine egrediuntur hierosolymite ta
les vniuersi ꝛ oīs regio iudee ad Joānē in deserto
Uiatū ꝑrsus inspicere est oēs inclytos in vestitu
deaurato/in fimbrijs aureis/in varietatis circum-
amictu egredi a recessibus abditis: quos etiā ha-
bet mystica regio iudee. ¶ Egrediunt a memoꝛia
egrediunt ab intelligētia/egrediunt a voluntate/
egrediunt insup tanq̄ spōsus ꝛ spōsa a quodā tri-
clinio capacissimo virtūq̧ rōnalis/cōcupiscibilis ꝛ
irascibilis. ¶ Egrediunt demum ab estimatiua/
a fantasia/a sensu cōmuni: de olb⁹ deniq̧ locis pa
tentib⁹ quinq̧ sensuū. ¶ Egrediunt nō vt videāt
vanitatē exteri⁹ ad instar dine: ſꝫ ad ioānē in deser
to. Noli numeꝝ velle sciscitari/quoniā innumera
bilis est: ita vt fas sit dicere: milia miliū ministra-
bāt ei/ꝛ decies centenamilia assistebant ei: quoniā
egrediuntur hierosolymite vniuersi. ¶ Sed quid
agunt dum veniunt? Utiq̧ baptizant ab eo: q2 pu
rificantur magis ꝛ magis cogitationes ꝛ affectio-
nes tales pacifice. Et q̄ foꝛtassis vel minima pec-
cata ꝑ negligentiā aut surreptionē aut vanitatē ꝑ-
missionē admiserunt/illa cōfitent. Confitentes in-
quit peccata sua: vel certe ideo cōfitentes verā/ q̄
dimissa sunt; ꝛ inde sacrificium laudis offerunt ꝛc̄

mutuo cohortātes ꝛ hymnidice canētes: Confite
mini dño qm̄ bonus: qm̄ in seculū misericordia eius. Et
rursus: Misericordie dñi ꝙ nō sumus consumpti/ ꝛ similia.
¶ Studeamus documētū/ ꝛ sapiētes fieri studea
mus: et enitamur tale nobis intus formare specta
culū et pictus. Affirmo quisquis tale sibi fabrica
re meruerit: nō magnopere vagabit̄ exterius ad vi
dēdū vanitatē: implebit quoqꝫ iocūdus illud saty-
rici: Tecū habita. Nō erit solus q̄ tā nūeroso or-
dinatoqꝫ stipabit̄ comitatu: q̄ p̄terea regnū dei in
tra se stabiliuerit ab omī perturbatiōe semotū. Cete
rū nō habet aliud sup hoīes/ imo vix sup bruta: q̄
nō taliter ascēderit ad cor altū/ vt sit taliter ioānes
alter in deserto mō quo p̄fati sumus. ¶ Hec vita
p̄ficiat̄ semp nescio: q̄d erit qđ ista vita nō erit: iu-
xta dictū Aug. Nūq̄ alibi melius expit̄ hō illud
qđ de sapiētia p̄nūciat sapiēs: Ingrediēs inq̄t do
mū meā conquiescā cum illa. Nō em̄ habet ama-
ritudinē conuersatio illius/ nec tediū conuictus il
lius: sed leticiā et gaudiū. ¶ At vero si delectat nos
ad illud spectaculū diuinū p̄tingere/ et hīs dispo-
ni in multis: vt prius in paucis vexemur necesse ē.
Joannē quippe moresqꝫ suos imitari cōuenit: de
quo subdit euangelista/ ꝙ erat Joannes vestitus
pilis camelorū et zona pellicea circa lumbos eius
Z et locustas/ et mel syluestre edebat. ¶ Circa quez
locū finē faciens expositioni literali ꝛ plurima per
transiens quero: Utrū vita Joānis fuerit angeli
ca et inter hoīes p̄fectissima? R. nō. Uita ioānis
fuit innaturalis/ q: solitaria. Homo em̄ ſm p̄hm
i. pol. naturaliter est animal ciuile. Uñ ꝛ conuersa
tio dñi iesu christi/ que est nostra instructio: fuit cō
munis et nō solitaria. Et confirmat̄: q: ioānes nō
insecutus est corpaliter christū in terris cōuersantē
ḡ nō fuit p̄fectus. Cōseq̄ntia tenet p illud qđ osten
dit christus iuueni Mat. xix. Si vis p̄fect⁹ esse va
de ꝛ vēde oīa q̄ habes ꝛ da paupibus/ et seq̄re me.
Oppositū patet ex dictis ꝛ allegatis sup literam
¶ Questio ista p̄ncipaliter est ad inuestigādū ō vi
ta solitaria seu cōtēplatiua quā tenuit ioānes/ et de
cōparatione eius ad actiuā. Ponā notabilia et eli-
ciā cōclusiones. ¶ Notādū ꝙ vno mō vita contē
platiua seu actiua a q̄busdā accipit̄ p ipa aīa q̄ ē
vita p̄ma: et ita nō est dr̄ia inter istas duas vitas
in eodē hoīe: nisi reducamus ad hūc sensum/ ꝙ aīa
viuēs vita speculatiua/ aliter se habet q̄ dū viuit
vita actiua. Secūdo mō p opatione vel cōuersati
one a vita prima pcedente/ q̄ duplex est: quedā im
manēs/ alia transiens. ¶ Notandū ꝙ ſm hāc ac-
ceptionē est diuersitas loquentiū. Accipiūt em̄ q̄-
dā vitā actiuā p omī opatione corpali meritoria/
terminata ad obiectū extrinsecū: et sic generaliter
omē opus bonū cū gratia factū/ transiēs in exteri
orē naturam/ erit de vita actiua quantūcūqꝫ spūa-
le vel corpale videat̄: ꝛ omīs actus imanens meri
torius esset vita contēplatiua: et p̄cipue si sit respe-
ctu dei/ cuiusmodi est speculatio et delectatio/ et
amor seu fruitio habita de deo. Alij aliter distin-
guūt dicētes: ꝙ vita actiua est cōuersatio corpal̄ me
ritoria: ſm quā p uidet̄ ecclesie vel pti ei⁹ p̄mo ꝛ p̄n
cipaliter quo ad corp⁹: vt ē exercitiū in septē opib⁹
miscōie exteriorib⁹: sicut martha p uidebat corpi
christi. Uita aūt cōtēplatiua est cōuersatio meritio-
ria/ ſm quaꝫ p̄mo ꝛ principaliter suffragat̄ ecclesie
quo ad mentē ꝛ bona spūalia: ꝛ sic p̄dicatio/ sacra-
mētoꝝ mīstratio ꝛ ofo spectāt ad cōtēplationē. Et
iste est cōuenientior mod⁹. ¶ Quocirca adhuc pōt
fieri distinctio de bonis spūalibus: q̄ q̄ videat̄ im
propria: ex abusu tñ loq̄ntiū q̄nqꝫ sic accidit̄: vt di
cam⁹ ḡnaliter bona spūalia q̄ spectāt ad partē cle-
ricoꝝ et sacerdotū: q̄s antonomatice appellamus
ꝛ sic p̄dia ꝛ possessiones ecclesie ꝛ eius iurisdictiōes
erūt q̄dā spūalia. Tp̄alia vero sunt q̄ in p̄tē laicorū
cesserūt: ꝛ sic eadē bona erūt p̄us ꝛ posterius tp̄alia
ꝛ spūalia: et ſm hoc distinguit̄ iurisdictio spūalis et
corpalis siue tp̄alis. ¶ Tertio notādū/ ꝙ in eadē
ecclesia pōt imaginari q̄druplex modus viuendi.
Quidā viuunt vita que nec est contemplatiua nec
actiua p̄prie: sicut pueri baptizati nondū capaces
rationis. Secūda est vita pure actiua. Tertia spe-
culatiua. Quarta ē mixta ex vtraqꝫ. ¶ Quarto no
tandū/ ꝙ aliquid dicit̄ melius altero dupliciter.
Uno modo absolute/ et absqꝫ respectu ad aliud.
Alio mō relatiue seu cōditionaliter. Exemplū p̄hi
ad hoc est de hoc qđ est p̄hari. Nā simplr meli⁹ est
p̄hari q̄ ditari/ ꝛ tñ in casu extreme necessitatis vł
indigētie/ melius esset habere aut acq̄rere vnū pa-
nē/ q̄ illo deficiēte pulchrā p̄hie cōclusionē addisce-
re. Silr in statu innocētie vel glorie multa esse po-
terāt bona q̄ sub p̄posito pctō mala essent si obser
uarētur: Ut in corpe sano aliquid p̄dest/ quod ob-
est p̄supposita infirmitate vel crapula precedente
Et istud debet notanter attendi/ dū fit compatio
aliquorū l bonitate vel vtilitate ꝛ sīlibus: vel dum
querit̄ quid expediat in regimine vite humane.
¶ Dicamus primo ꝙ stat in quolibet istoꝝ qua- z
tuor statuū hoīem saluari. De p̄mo nō est dubium
de pueris baptizatis decedētibus an vsum rōnis
De quarto nō est dubiū de p̄latis et alijs sanctis/
q̄ diu vitā mixtā ex cōtemplatiua ꝛ actiua exercue
runt/ et saluati sunt. Quo ad duo mēbra ē difficul
tas: ꝛ dixerūt quidā impossibile esse aliquē adultū
saluari q̄ nō vixisset vita contēplatiua: q: oportet
ꝙ oīs capax rationis diligat deū super oīa si debe
at saluari: ꝛ in tali dilectiōe q̄ conseq̄tur ex cogni-
tione dei repit̄ vita speculatiua. Sed casus est da
bilis sicut dat Holgot: vbi hō dū primo incepit
vti rōne: exercebit̄ statim in operib⁹ miscōie corpa
libus: vel alijs bonis exercitijs exterioribus absqꝫ
hoc ꝙ actualiter ꝛ formaliter eliciat actū dilectio-
nis dei super oīa. et in agēdo talia poterit p fide a
tyrannia repente interfici: et ita saluabit̄ talis qui
nunq̄ vixerat vita speculatiua: hoc tamē raro eue
nit. ¶ Ceterum de vita speculatiua non est diffi-
cultas quin homo possit saluari l casibus multis/
qui nunq̄ vixerit vita actiua: q: ad hanc nō est vo
catus: vel quia casus nō occurrit exercēdi illam vi
tam. Patet etiā de christo in vtero virginis: de io
anne baptista si habuerit contēplationē salutādo
Raro tñ hō manet in vita illa diu q̄n vtatur vita
mixta: presertim ſm primam distinctionem: ad
presentē dispositionē. ¶ Scđo loquēdo absolute

nō habēdo respectū ad lapsū hois: talis est ordo
inter q̄tuor modos viuendi priores in bonitate et
eligibilitate: q̄ prima vita bona est/ scđa melior: ⁊
quarta q̄ est cōposita melior ē q̄ scđa: ⁊ tertia opti
ma inter oēs. Hec apparebūt si quis diligēter ad-
uertat vitā Ade p statu innocētie: nā si quis ibi vi-
xisset ex bñplacito dei absq̄ vsu rōnis actuali: ⁊ tñ
in gratia bñ vixisset: si vixisset vita actiua laborā
do et colendo paradisum terrestrē ex iussu dei/ me-
lius vixisset: et si cū hoc fuisset aliqñ in contēplati-
one dei/ melius habuisset. Sed q̄ omnis indigen-
tia remota erat: nec exigebat tunc labor extrinse-
cus ad subleuationē quarumcūq̄ indigētiarū vita
eius speculatiua optima tūc extitisset: qđ amplius
perspicuū erit ex seq̄ntibus. ❡ Tertio p accidēs
et ex suppositione stat in casu vitā actiuā vita cōtē-
platiua p tunc meliorē et eligibiliorē existere. Po-
test eñi tanta indigentia esse in p̄ximis corpaliter
ad iuuandū q̄ peccatū esset omittere eos et eorū
subleuationē p speculando seu cōtēplādo. Patet
in p̄latis vel i casibus necessitatis. Et si dicatur q̄
hō nō debet omittere maius bonū ppter min⁹ bo-
nū: Dicit̄ q̄ in casu isto contēplatio nō est isti ma-
ius bonum ſm primā distinctionē de duplici vita
Uñ et quarto q̄ñ licite potest vtraq̄ vita exerceri
speculatiua. s. ⁊ actiua: speculatiua eligibilior est ⁊
dignior/ et statui glorie seu innocētie conformior.
Uita eñi q̄ dignius et excellētius habet obiectū: et
que ex digniori virtute pcedit/ eligibilior est: et sic
est de intellectione dei ⁊ dilectione seu fruitiōe eı⁹.
Nā iste sunt opationes optimar̄ potētiar̄ in hoīe
respectu optimi obiecti: ſm hoc posuit Phs feli-
citatē in homine. i. eth. in contēplatione pme cau-
se: et cōformiter (licet magis eleuate) ponunt theo
logi beatitudinē in fruitione et cognitiōe dei/ ⁊ etiā
delectabilior: vt patet. i. eth. ❡ Silis cōclusio pōt
poni ſm aliā distinctionē ⁊ ex ista deduci/ et p ali-
ud mediū sic. Quāto ala melior est q̄ corpus/ tan
to vita regulās aiaz ⁊ dirigēs i finē/ melior est ⁊ di
gnior q̄ illa q̄ tñmodo respicit corpale regimē: sic
est de vita speculatiua respectu ale in ecclesia: ergo
⁊c. ❡ Quinto p̄supposito peccato ⁊ indigētijs va
rijs in ecclesia dei ex peccato originaliter venienti
bus et ceteris paribus. Melior est vita quarta scꝫ
composita ex actiua et contemplatiua/ q̄ simplici
ter actiua vł simpliciter speculatiua/ hoc est q̄ vna
earum sine immixtione alterius. ❡ Pro quo ad-
uertendū est/ q̄ tota multitudo operū meritorioꝝ
vnius hominis imaginatur quasi corp⁹ quoddā ⁊
homogeneū ad modū loq̄ndi christi Mat. vi. Si
oculus tu⁹ fuerit simplex/ totū corp⁹ tuū lucidū erit
Glos. Si intētio simplex/ bona q̄libet opatio erit.
Probatio. Uita illa melior est q̄ est vite christi cō
formior. Sꝫ christus cōuersat⁹ est ſm totū corpus
vite sue ad regulā ⁊ vitā cuiuscūq̄ mēbri sui. s. taꝫ
actiue q̄ speculatiue ⁊c. Cōfirmat̄: q̄ corpus ali
cuius pfectius viuit/ dū p loco ⁊ tpe vtit̄ quolibet
mēbro suo/ nūc isto/ nūc illo: q̄ si cōtinue vno vte-
ret̄ qđ esset pfectius/ vt puta oculo/ p̄suppositis in-
digētijs: ad q̄rū reuelationē quodlibet mēbroꝝ vti
le est: ⁊ p̄ui so q̄ oculus sit in suo vsu ad directionē

manꝰ et pedis. ❡ Et ex hoc sumit̄ solutio ad instantiā
q̄ fieri pōt et moueret parū cōsyderātes: quia vitā
contēplatiua ſm se cōsyderatā melior est ⁊ digni⁹
or ſm dicta: ergo melior est hō dū ſm eam viuit/ q̄
dū viuit ſm actiuā. Sic eñi argueret̄ q̄ hoīs cor-
pus esset nobilius si esset totū oculus q̄ habendo
varietates q̄s ad p̄sens obtinet: ⁊ pictura pulchri-
or si tota esset albedo/ q̄ dū varijs colorꝝ appositi
onibus decorat̄. Silr dicendū est hic/ q̄ corp⁹ opa
tionū humanarū quod imaginatur quasi ⁊ homo
geneū ⁊ diuersarū rationū pfectius est/ dū p quā-
libet sui parte est in exercitio: p̄supposito semp q̄
vita speculatiua est velut illustratio ⁊ directio ⁊ vi
uificatio anime sit in suo actu sufficiēti/ q̄ si dimis-
sa actiua esset continue in speculatione sub gradu
intensiori/ p̄suppositis indigentijs p̄ximorꝝ. Spe
culatiuus eñi (vt quidam ait) videns fratris inopi
as et torpens a iuuamine: deficit a fraterna dilecti
one: et per consequens a dilectione dei connexa: ⁊
tunc nō viuit contēplatiue/ que complet̄ in diuina
dilectione/ sed in curiosa pbōꝝ speculatiōe. ❡ Et
si querit̄: q̄ñ de necessitate ⁊ sub pena peccati tenē
tur homo viuere ſm vitā actiuā? Dico vel ex sus-
cepto officio/ vel dum videt fratris necessitatē ex-
tremā: ⁊ nō apparet q̄ alius succurrat. Exemplū
de elemosyna. ❡ Ex his habet̄ radix/ quare sta-
tus p̄latorū est pfectissimus in ecclesia sancta dei:
q̄ est status requirens vtrāq̄ vitā p loco et tpe in-
star christi Moysi et alioꝝ: nā christus nūc i mō
te orabat: nunc p̄dicabat: nunc populos cibabat.
Silr Moyses in mōte syna cōtēplabat̄ ea q̄ post-
modū populo ministraret/ ⁊ descendēs iudicia da
bat populo: et arce fabricā ordinabat. Ita q̄libet
eorū debet esse binomius ad modū Jacob: qui et
israel dicit̄. Est eñi p̄latus israel in cōtēplatiōe/ et ia
cob in vitiorꝝ supplātatiōe/ tam in se q̄ in subdi-
tis. Est eñi duplici vxori copulatus/ Lye ⁊ rachel
applicatio mystica cōmunis est. ❡ Sexta conclu
sio. Ceteris paribus vtilior ⁊ fecūdior est in eccle-
sia dei speculatiuus q̄ sit actiu⁹. Pro quo aduer-
tendū q̄ duplex est vtilitas ⁊ fecūditas in ecclesia.
Quedā est grossa atq̄ palpabilis: q̄ a vulgo ⁊ vi
uētibus more vulgi p̄cipue reputat̄: ⁊ illa cōsistit i
multitudine ⁊ conseruatione bonorꝝ fortuitorū/ ⁊
corpis ⁊ pompa extrinseca. Alia vtilitas respectu
bonorū anime/ vel meritorū vel aliorū donorꝝ gra
tuitorum. ❡ Secundo aduertendū/ q̄ prima bo-
na nō prosunt/ immo plerūq̄ nocent: nisi p quan-
to ordinantur et disponunt ad secūda bona: vnde
nec capiunt bonitatem aliquam moralem aut gra
tuitā/ nisi a bonis huiusmodi tanq̄ a fine ad quē
debent ordinari/ vel tanq̄ instrumenta ea adipiscē
di/ vel tanq̄ obiecta circa que fit hmōi opatio vir
tuosa: immo quādoq̄ talia bona cōcedunt̄ deo ira
to: vt Aug⁹ ait: quia videlicet vtilius esset illa non
habere dum obsunt bonis moribus/ quēadmodū
⁊ obsunt diuitie perituri: generāt eñi vermē pessi-
mū qui est superbia vel voluptas effrenata. Et si-
cut i vno homine hoc habet veritatem: sic ⁊ habe
re potest in toto corpore mystico ecclesie: ita q̄ nu-
merabit̄ merito inter magna diuine misericordie

dens pauptas ipsi⁹/i talibus bonis fortuitis ꝛ in/ stitutoribus ciuilib⁹. Juxta qḋ dicūt historie: ꝛ legi in postilla sup bibliā/ꝙ dū dotata est ecclesia bonis tꝑalibus p Cōstātinū: audita ē vox i aere: Hodie venenū effusū est i ecclesia sctā dei. Et qcq̄d fuerit de hoc: potuit eīn tūc dotatio hmōi esse vtilis ppter bonitatē ꝛ fidelitatē dispēsantiū/ꝛ dilatationē ecclesie post aduersitates habitas: nihilominus nunc aut aſs potent spoliatio fiīr esse vtilis ꝑpter maliciā ecclesiasticoꝝ talibus bonis abutentiū: ꝛ claudat via malignātiū spinis aduersantiū/ ne cadāt in p̄cipitiū vitioꝝ. Juxta qḋ ait dñs: Sepiā viā tuā spinis. ¶ Nūc ad ꝑpositū ꝯclusionis cōstat/ꝙ contēplatiuus vt sic ꝑficit ecclesie in bonis spūalibus/q̄si de p se ꝛ imediate/actiu⁹ autē in bonis tꝑalibus. Vn̄ Moyses plus ꝑfecit in mōte adorādo dū alij ꝑliarent/q̄ multitudo magna bellantiū. Sic deus q̄ nō destruxisset pentapolim peccatricē ꝑpter decē iustos/si reꝑti fuissent: plus miseret ecclesie et eidē parcit ꝑpter orōnes paucorū contēplatiuoꝝ/q̄ facit ꝑpter labores et discursus ꝛ turbationes multoꝝ actiuoꝝ. Juxta quod dicebat Hiero. de eremitis antiq̄s/ eos esse vitā mundi: ꝛ ipm per eos ne corrueret stare. ¶ Hoc infer

B tur contra illos qui terrena tm̄modo cogitantes dicunt iuristas/ꝛ practicos terrena tractātes/ꝛ diuitijs vel edificijs vel epulis aggregādis occupatos vtiliores in ecclesia q̄ contēplatiuos/bone vite ꝛ spūalibus exercitijs intendētes: quos deliros vel phantasticos vel inutiles reputāt: q: aīalis hō nō ꝑcipit ꝛc. Et allegant ꝙ spūalia absq; tēporalibus diu stare nō possunt: quod dictum absq; dubio (nisi sane intelligatur) blasphemū est. Nunq̄ eīn ecclesia fuit melior q̄ dum vixit in paupertate. Quod etiā Hiero. ponit in vita Malchi. Et d̄ romano imperio dicunt historici: ꝛ recitat Aug⁹ ꝛc. Potius et verius diceret econtra/ ꝙ tēporalia/et ꝑsertim in ecclesia/ diu absq; spūalibus esse non possunt. Et certū est ꝙ cū eis nō adesse nō possūt Alioquin falleret Christus qui dixit: Primū querite regnū dei: et hec oīa adijciētur vobis: nō dixit econtra: primū querite ditationē: ꝛ post hoc regnū dei ꝛ iusticia eius vobis adijcientur: immo sicut alſs memini declarasse nimiū studiū in multiplicatione bonoꝝ tꝑaliū ꝛ iurisditionū in ecclesia nō parua cā est sue desolatiōis tā in spūalibus q̄ tꝑalibus: ꝛ hoc manuducebat p silitudinē corporis mystici ecclesie totalis ad corpus veꝛ hominis. Nā intēdere nimis regimini sensualitatis/ spreta directiōe rōnis: est vtrūq; tā sensualitatē videlicet q̄ rōnē extinguere. Hinc ē ꝙ multi ꝑ boꝝ ꝛ ꝯtēplatiuorū i ecclesia parū curant: si depaupet ecclia vel ꝯculcet in tꝑalibus istis vocatis bonis / videntes tot vitia ꝛ abusus ex his ꝑuenire in ꝯuiuijs superfluis/in venationib⁹/i simonijs/in p̄dijs ꝛ violentis ꝑmotionibus indignissimorū/in ambitionib⁹ p̄laturarū ꝛ b̄nficioꝝ/i supbijs dissolutissimis/i voluptatibus effeminatis/ceterisq; innūerabilib⁹ et nefandis abusionib⁹. i q̄bus se reputāt gerere vitā actiuā/dādo onera grauia ꝛc. Et hec oīa cessarent nō ita saltē abūdarēt i paupertate modesta.

¶ Amplius nō ita diuerterēt ecclīastici etiā de patrimonio christi dotāti ad traditiōes ꝛ adinuētiones hoim p diuitijs cumulādis/spreta lege christi sicut nūc facere cōspicimus fornicatiōe q̄dā spūali ꝑniciosissima. Et ad grādē tēpestatē moderni tpis ꝛ schismatis ꝯsolandā/possent applicari q̄ omitto q: facile est ex p̄cedētibus elicere. ¶ Septima cōclusio. Vita ioānis baptiste post vitā christi ꝛ matris ei⁹ fuit angelica: ꝛ inter viatores saltē quo ad aliq̄d ꝑfectissima. Pro cuius declaratiōe aduertēdū: ꝙ vita ioānis pōt cōꝑari ad vitā alioꝝ tripliciter. Vel que ad ꝑphetiā/vel quo ad austeritatē victus/vel quo ad meritū internū. Si cōꝑemus ꝑphetiā ioānis ad ꝑphetias aliorū: quo ad h̄ Joānes est ꝑfectior: q: mō certiori ꝛ clariori demōstrauit christū: ꝑpter quē ꝑphete oēs illustrati fuere suas cōtexuerūt ꝑphetias. Et hic forsan innuere volebat ipa veritas cū ait: ꝙ inter natos ꝛc. Nec moueat aliquē ꝙ Joānes videbat certa expiētia christū: ꝛ ob hoc nō ꝑphetabat de eo. De certis eīn et ꝑsentibus nō est ꝑphetia. Fateor eīn ꝙ aliqua in hoīe illo videbat/respectu quorū nō erat ꝑphetia sed scientia vel experientia: vt ꝙ hic esset vnus hō sic ambulās ꝛc. Sed alia erāt q̄ nō videbant: vt ꝙ talis homo esset deus ꝛ Messias in lege ꝑmissus ꝛ agnus dei qui tolleret pctā mūdi ꝛc. Si dicat vlterius: ꝙ Joannes interrogatus respondit se nō esse ꝑphetā. Dicūt aliqui eū hoc dixisse ex humilitate/nō ex veritate: quasi videlicet esset aliqua humilitas sine veritate: aut quasi humilitas p mēdaciū acquirat. Et ideo verius ꝛ aptius dicit/ꝙ ioānes negās se ꝑphetā/respōdit ad intentionē querentiū iudeorū: sciebāt itaq; iudei scriptū esse in lege eorū Deute. xviij. dicente dño: Prophetā tibi suscitabo post me ꝛc.

Sequuntur propositiones eiusdē de sensu literali sacre scripture/et de causis errantium.

Qui aūt blasphemauerit in spm̄ sanctū/ nō habebit remissionē in eternū: sed re⁹ erit eterni delicti: Mar. iij. ¶ Quedā sunt i alijs lectionib⁹ sup hac ꝑticula textus Mar. iij. q̄si ta ꝛ exposita. Exposite sūt inter cetera spēs pcti in spm̄sctm̄: q̄ a doctoribus cōiter assignant esse sex: ꝛ declarata est rō. Inter illas sex spēs pcti qḋ text⁹ nr̄ appellat eternū delictū/ numerat impugnatio veritatis agnite: nō ꝙ vitas sub rōne qua veritas possit a quoq̄ impugnari/plus q̄ neqt ipa bonitas in esse tali a quoq̄ odiri: neq; eīn haberet veritas hoc mō rōnē aliquā malicie vl impugnabilitatis. Contingit nihilominus veritatē etiā cognitā impugnari sub alia rōnē: vt ratione dicētis qui habet odio: vel rōne effectus ex veritate cōsequētis. vt q: p eā fit homini damnū aliquod tēporale vel inhonoratio. Sic iudei veritatē de christo prius cognitā impugnauerūt: postmodū ꝑpter odiū eius vehemēs ꝛ radicatā inuidiam Et q: veritas per eū p̄dicata culpabat auariciā eorū atq; superbiā. Audiebāt (inq̄t euāgelista) vn⁹) C

hec omnia pharisei/ et deridebāt eū: q2 auari erant: Erāt ālt arrogātes et supbi. ¶ Et qm̄ nostris pcb dolor tpibus videt inualuisse species hec eterni de fleti: que scz est impugnatio veritatis agnite/ nedū in Anglia/ nedū in scotia/ nedū in studio pragensi et alemania: sed etiā quod dolet et pudet in Frācia Proposui quedā adducere valētia ad impugnationē doctrinalē/ et ɔseq̄nter ad eradicationē iudiciale pcti huius tā enormis: qd nō habet remissionē i eternū. ¶ Amplius q2 seminatores heresū taliū et impugnatores veritatis quā agnoscūt vel agnoscere deberēt/ cum se catholicos pfiteant: dicūt fundari dicta sua in scptura sacra et eius sensu vero lrali: quā solā scpturā dicūt se velle insequi et admittere/ reiectis et p nihilo habitis q̄buscunq3 ɔstitutionibus aliis vel scpturis decretorū vel decretaliū: q̄s appellāt apocryphas et christo aduersas.
D ¶ Cōsyderādū erit i pmis/ qs dicēdus sit sensus lralis scpture sacre/ et q̄liter est inuestigādus et tenēdus. ¶ Cōsyderādū erit pinde magis in pticulari de ipsis erroribus nostro tpe/ vel inuētis vel renouatis/ et de causis vel cautelis eorūdē. Sint igitur p pma ɔsyderatiōe nostra pncipali ppositiōes q̄ sequunt. ¶ Propositio pma. Sensus lralis sacre scpture semp est verus. Patet: q2 ex illo solo sumi pōt efficax argumētū sm Aug. et Hiero. et hoc nō habēt negare etiā aduersarij cū quibus agendū est. Oppositū huius est nup Parrhysius condemnatū. Et reputata est expositio vel allegatio distorta/ que inducit ad hoc illud apli: Litera occidit rč. ¶ Secunda. Sensus literalis sacre scripture accipiendus est nō sm vim logice seu dialectice sed potius iuxta locutiones in rhetoricis sermonibus vsitatas: et iuxta tropos et figuratas locutiones/ quas cōmunis vsus cōmittit/ cū consyderatione circūstantiarū litere ex pcedētibus et posterius appositis. Habet em̄ scriptura sacra sicut et moralis et historialis scientia suā logicā ppriam/ quem rhetoricaz appellamus. Unde Aug. super hac re librum perutilē et elegantē composuit: quē intitulauit de doctrina christiana/ i quatuor volumina cōdistinxit. Enumerauit inter alia septē regulas Ticoni: quas appellauit claues ad elucidationē et expositionē sacre scpture necessarias. De his etiā loquit Nico. de lyra in principio postille sue sup Bibliam. Tractauit insuper de hoc sensu literali magister H. de beuta in vna questione plogi sup sententias. ¶ Tertia. Sensus scripure literalis iudicandus est/ put ecclesia spū sancto inspirata et gubernata determinauit/ et nō ad cuiuslibet arbitriū vel interptationē. Uñ Aug. ɔtra epistolā fūdamēti: Euāgelio nō crederē rč. Nota q resolutio finalis saltē declaratiua est ad ecclesiā et ad conciliū eā rep̄sentans: quia q euangeliū Marci sit euangelium Christi plus q̄ euangelium sancti Thome vel Nicodemi/ credimus ex traditione ecclesie. Unde et Apls: Si quis aliud euangelizauerit/ etiam angelus de celo/ anathema sit rc.
F ¶ Quarta. Sensus literalis scripture/ psertim in sermonibus moralibus vtit plerūq3 indefinita p vniuersali/ iuxta cōmunē modū accipiendi. Utit insuper aliis locutionibus figuratis/ put modo dicebat: ppterea talis indefinita locutio nō excusat semp asserentē a falsitate: supposito q sit in aliquo particulari casu verū illud quod indefinite positū est. ¶ Quinta. Sensus logicalis verus in assertione theologica nō excusat asserentē q̄n talē assertionē debeat reuocare/ si falsa sit in sensu theologico literali: aut si sit scādalosa/ vel piarū auriū offensiua/ aut aliter male sonās: hec seq̄tur ex pdictis. ¶ Sexta. Sensus literalis sacre scpture fuit pmo p christum et aplos reuelatus et miraculis elucidatus: deinde fuit per sanguinē martyrū cōfirmatus: postmoduz sacri doctores per rōnes suas diligētes contra hereticos diffusius elicuerūt pdictū sensum lralē: cōclusiones ex illo clarius vel pbabilius ɔseq̄ntes: postea successit determinatio sacrorū cōciliorū: vt qd erat doctrinaliter discussum p doctores/ fieret per ecclesiā sententialiter diffinitū. Apposite sunt tandē pene per iudices tā ecclesiasticos q̄ seculares/ cōtra eos qui pternia temeritate nollent ecclesiastice determinationi subiacere. Et hoc necessaria puisione factū est: quoniā in ratiocinando et altercando aduersus veritatē nō est apud multos finis. ¶ Septima. Sēsus lralis si et dū expugnatur tpibus nostris in his q̄ sunt iā apte p ecclesiam determinata ac recepta: nō oportet agere curiosis ratiocinationibus aduersus impugnatores/ sed statutis punitionibus vti: vt patet ex vltima particula ppositionis pcedētis. ¶ Octaua. Sēsus lralis sacre scripture si repit determinatus et decisus in decretis et decretalibus et codicibus ɔciliorū: iudicādus est ad theologiā et sacrā scripturā non minus pertinere q symbolum aplorū. Propterea nō est spernēdus tanq̄ humana seu positiua ɔstitutione fundatus. Et in hoc errāt pene oēs heretici: qui post cōpilatiōz decretorū et decretaliū inualuerūt: vidētes em̄ q errores sui sufficiētcr coarguunt per illas doctorū et summ. ōx pontificū et conciliorū generaliū: dicunt oēs tales scpturas apocryphas esse vel falsas: nisi ostendat q sint expresse i scptura sacra: et ita cōseq̄nter negāt quatuor doctores et concilia: putantes q ex sacra scriptura cōuinci nō possint. Uerū est q ex aduerso quidā inueniuntur/ nolentes vel nescientes distinguere in ipsis decretalibus et decretis/ ea que sunt de iure diuino proprie dicto/ ab his q̄ sunt de iure pure positiuo vel de iure proprie naturali/ vel de mixto iure ex pluribus. Super q̄ re tā in lectionibus q̄ in collationibus p cōmendatione dominorū iuristarū: sepe locutus sum/ q̄ntū mihi datū erat et vtile videbatur Siquidē ignorātia huius rei turbationē in eccl̄ia induxit plus q̄ dici possit. G
¶ Nona. Sēsus lralis q̄uis sit i multis/ psertim in his q̄ sunt necessaria ad salutē/ satis expssus in libris sacre scpture: vel ex illis euidēter consequat apud eruditos in eisdem libris: nihilominus expediuit tales sensus sub certis articulis compēdiose in publicū tradere: quēadmodū de symbolo aplorū et Athanasij factū fuisse cognouimus: Exigit h maxime cōtas rudis hominū/ et capitū seu iudiciorū varietas: put deducit sanctus Tho. in pncipio summe contra gentiles.

¶ Decima. Sēsus lr̄alis sacre scp̄ture rōnabilit explicaꝭ apō studia gn̄alia ⁊ i certis diocesib⁹ ne dū ꝑ totā eccl̄iā/ sꝫ ꝑ diocesanoꝝ sniāꝫ cū consilio doctoꝝ theologoꝝ in eisdē studijs degentiū: Que rō/q̄nta. s. effrenis quorūdā libertas in loq̄ndo et docēdo taliter compescaꝭ: qm̄ apud theologos debet esse p̄scp̄ta loq̄ndi forma: sicut tradit Aug. Liberis inquit verbis vtunꝭ ph̄i: ⁊ in rebus ad intelligēdū difficilibus offensionē piarū auriū nō ꝑtimescūt: nobis aūt ad certā regulā loq̄ fas est. Nota ꝺ studio Parrhysieñ. ⁊ articulis eius. Nota de Anglia/ scotia ⁊ praga. Nota de Godfrido de fontibus ⁊ ꝺ q̄stione quā tractat: ⁊ q̄liter argumēta sua nō ꝯcludūt. ¶ Undecia. Sēsus lr̄alis quorūdā articuloꝝ vt p̄sse declaratus ꝑ vnū ep̄m etiā cū consilio doctorū: si negeꝭ esse scp̄ture: non reddiꝭ ex ħ p̄se ip̄e negās hereticus. Sed penas appositas talis incurrit si sit diocesanus/ ⁊ ad reuocandū rationabiliter cōdemnaꝭ. Probaꝭ p̄ma ps: q: pōt ad papā appellare ex causis rōnabilibus l casu: imo ⁊ papa ad conciliū generale. Rō est: qm̄ nec papa nec ep̄s aliq̄s est sic confirmatus i fide de lege cōi q̄n possit errare. ¶ Duodecia. Sēsus lr̄alis sacre scp̄ture si negetur esse verus: ⁊ impugneꝭ tā verbo q̄ facto: per illos p̄sertim q̄ subsunt p̄latis ⁊ inquisitoribus q̄ sensum talē declarauerūt esse de sacra scriptura. Consurgit vt freq̄nter vehemens suspitio contra tales q̄ sint heretici. s. q̄ habent deprauationē in intellectu per errorē/ ⁊ in affectu per incorrigibilitatē vel pertinaciā. Ratio est p̄mo: q: p̄ferūt sensum suū iudicio prudentioꝝ ⁊ sapientioꝝ. Trāsgrediunꝭ etiā terminos q̄s posuēt patres eorū. Altera ratio est: qm̄ ea q̄ determinata vel declarata sunt per iudices ⁊ conciliū fidei: sunt talia que debēt explicite credi per illos ⁊ ab illis qui contra dicunt. Exempla sunt manifesta in articulis Parrhysius condemnatis: quoꝝ plurimi sunt de articulis fidei/ quos q̄libet adultus ⁊ capax rōnis cōuersans inter christianos/ teneꝭ explicite credere: sicut q̄ deus est trinus ⁊ vnus: q̄ resurrectio mortuoꝝ erit: q̄ fornicatio est pctm̄ mortale: q̄ mūdus sint creatus/ ⁊ nō ab eterno/ et ita ꝺ plurimis. Sic etiā tp̄ibus nostris ꝯdēnate sunt assertiōes aliq̄: q̄rū oppositas q̄libet capax rōnis et ꝯuersans inter christianos/ vt cōiter explicite credere cōstringiꝭ: sicut q̄ iuramentū licitū est tenēdū/ q̄n nō vergit i detrimentū salutis eterne. Itē homicidiū nō est licitū nec approbādū/ q̄n fit absq̄ iudiciaria ⁊ legitima autoritate. Itē rex nō debet remunerare homicidia ⁊ periuria/ ⁊ ita de similibus.

Ranseamus consequēter ad dicendū aliqua de causis errorū ⁊ cautelis errantiū. Et dicamus summatim ⁊ velut ab alto: q̄ omniū errantiū primaria radix ⁊ principalis origo fuit ⁊ est/ inordinata affectio vel voluntatis deprauatio. Hoc vidit Aug. dicens: approbare falsa p̄ veris nō est natura instituti hominis/ sed pena damnati. Declaramus p̄terea istud quod nūc diximus ⁊ intēdimus: ⁊ hoc narrando potius q̄ disputando vel conclusiue loquendo. ¶ Ecce p̄mo q̄ error oīs in Lucifero ⁊ cōplicibus angelis puenit ex damnatione volūtatis vel affectus per arrogantiā/ ⁊ superbiā in seipsis complacentiā: put declarat Aug. in suo de ciui. ⁊ doc. cōiter in. ij. sniaꝝ. ¶ Ecce q̄ eua idcirco errauit: q: curiose ꝯcupiuit fructū pulchrū visu ⁊ ad vescendū suauē: ita vt ꝯsequēter delapsa sit in hūc errorē/ vt crederet fieri sicut deus sciens bonū ⁊ malū ⁊c. vt etiā reuocaret i dubiū diuinā sententiā quā absolute tenebaꝭ credere: ne forte inq̄t moriamur. ¶ Ecce Adam q̄ si nō seductus sit sicut mulier: put dicit Ap̄ls: seductus tamē in hoc fuit ħm doctores/ q̄ nolens contristari delicias suas. s. coniugē: credidit venialeꝫ quasi ꝑ nihilo esse illō quod erat mortale. Sic habemus q̄ superbia ⁊ quedā sensualis complacentia inducūt errores. ¶ Consyderemus inuidiam ⁊ iram ipsius Cain aduersus Abel: et inueniemus q̄ ꝓpter eā Cain cecidit in hunc errorem et alios multos/ q̄ credidit peccatū suū maius esse q̄ diuinā misericordiā. Sic post eū errauerūt plurimi/ tā ex iudeis q̄ ex vocatis christianis: qui dicebāt nō esse penitentiā vel salutē post certū numerū/ vel vices peccandi: sicut Augustinus ⁊ Nico. de lyra notant. Et sicut aliqui exposuerūt illud Apostoli ad Hebreos: Impossibile est eos qui semel lapsi sūt ⁊c̄. Consyderemus p̄terea (sicut iam tactū est) q̄ ꝓpter inuidiā iudei prius habentes notiā de aduentu christi/ corruerunt in oppositos errores de christo: dicētes q̄ erat samaritanus/ demoniū habens/ vorax ⁊ potator vini/ ⁊ publicanoꝝ amicus. Siīr posterioribus ⁊ etiā modernis tp̄ibus. Quidā reputātes se iustos/ ⁊ consyderātes vitā p̄latorū ⁊ sacerdotū subiectā esse multis vitijs et prauis moribus: acceperunt viā suis erroib⁹: sicut experiētia docuit mille modis. ¶ Et ad ostēsionē huius ⁊ cōfirmationē eoꝝ q̄ diximus: inferamus hic verba formalia q̄ autor sūme de vitijs et virtutib⁹ posuit in tractatu de fide. ¶ Prima cā erroris est ignorantia capacitatis intellectus humani: q̄daꝫ eñi nō attendentes limitatū esse intellectum humanū/ credunt eū capacē esse oīm: et ideo credūt illud nō esse quod ab eo nō capitur. Sicut si aliquis crederet circuitū solis oīa cōtinere: ip̄e crederet illa nō esse que infra circulū illū non continenꭍ. Similis error est in illis qui credunt nō posse esse sciaꝫ de magnitudine solis ⁊ lune ⁊ stellaꝝ: q: ipsi nō habent eam. ¶ Scd̄a est auersio intellectus a credendis: ⁊ ab his q̄ p̄nt hoīem inducere ad credendū: ⁊ cōuersio ad errores. Quidā eñi sic amāt errores suos: vt contraria eis nō velint cogitare vel audire. Prouer. xviij. Non recipit stultus verba prudentie/ nisi ea dixeris q̄ versanꭍ in corde eius. Nō est datuꝫ homini videre post tergū suū/ nec videre intuitu: sic nec intelligere ea/ a quib⁹ intellectus se auertit. Nolūt audire qui sunt in erroribus aliq̄d de miraculis/ nec sacra eloquia/ nec rōnes doctoꝝ q̄bus p̄nt ad verā fidē induci. ideo nō est mirū si remanēt in erroribus suis. Tertia est rerū subtilitas ⁊ intellectus grossicies: qui turbidū habet visum pilū q̄ ab alijs videꭍ nō videt: nō ideo cōtēdere debēt eū ibi nō esse: non videt visus humanus quicquid videt aq̄linus. ¶ Quarta ē distātia a credē

dis:qdā eñ cōmorant in sensibilibus/q lōge sunt a credendis q sunt inuisibilia:nō appropinquātes ad illa:nec studio/nec exercitatione:ideo nō est mirū si illa nō vident:ipsi sensum volūt habere ducē ad credenda q cecus est quātū ad ea. Uñ sic disputant de spūalibus/sicut ceci de coloribus. Bernardus sup Cañ. Quō lux incassum circūfundit oculos clausos vel cecos:sic aialis hō nō pcipit ea q sunt spūs dei. Aug. Deus lux est nō corporū/s3 mētiū:hanc lucē qui nō videt/est quasi cecus in sole. ¶ Quinta est negligentia q̄rendi dei adiutorium ad ea credenda. Fides nō est naturalis/imo est in electione diuine bonitatis r donū gratuitū. Si esset naturalis/eadē eēt apud oēs:nec esset tāta dissensio de ipa q̄nta est:ideo a deo petenda ē. Marci. ix. Credo dñe/adiuua incredulitatē meā. Ephe. ij. Gratia estis saluati p fidē:r hoc non ex vobis:dei eñ donū est. r.). Joā. v. Dedit nobis sensum vt cognoscamus deū verū:sicut sol nō videt nisi ex lumine suo:sic sol intelligētie nō videt nisi ex lumie suo.s.ex luce gratie quā infundit. Sed aliq̄ sunt vt vespertiliones solē nō videntes de nocte qñ volāt q2 tūc sol nō lucet sup terrā:de luce vō eū nō vidēt q2 tūc dormiūt. Sic isti solē intelligētie ideo nō vident:q2 in nocte sunt cū ipe eis nō luceat:lucē gratie infundēdo:nō pter hoc affirmare debēt eum nō esse. ¶ Sexta est obstaculū pctī:qdā eñ immundicia operū suorū/q̄si obiectū manuū/lumē solis intelligentie a se repellunt. Job. xxiiij. Ipsi rebelles
3 fuerunt lumini. ¶ Septima est supbia que est velut inflatio faciei interioris. Aug. vij. cōfes. Tumore meo separabar a te:r nimis inflata facies claudebat oculos meos. Bern. sup Cañ. Superbo oculo veritas nō videt syncero:patet. Et super illud Hiere. xlix. Arrogātia tua r supbia cordis tui decepit te:dicit glo. Oīs hereticus arrogās:q2 superbia facit hereticū/nō arrogātia. Aug. Supbia meret illudi. Abac. ij. Quomō vinū potantē decipit: sic erit supbus. Uñ Greg. de supbis:Tāto inquit a dei luce longe sunt/q̄nto apud se humiles nō sūt. Octaua est affectio inordinata intellectū trahēs ad cōtraria fidei:vt timor inordinatꝰ/vel amor/vel odium. Affectio inordinata est velut lippitudo respectu oculi interioris. Aug. Si q̄s alteri digito solē ostēderit r videre nō poterit/culpet potꝰ oculi lippitudinē q digiti ostensionē. Hāc lippitudinē purgari oportet. Aug. Purgandus est animus vt pspicere illā lucē valeat. Timor multos retraxit ne crederēt in christū:q eñ credebāt in christo despiciebant ab aliis r extra synagogā fiebāt:ideo qui gloriā amabāt r ptēptū istū timebāt/nolebant ad christū cōuerti. Joā. v. Quō credere potestis qui gloriā ab inuicē recipitis:r gloriā q a solo deo est nō q̄ritis. Amor etiā diuitiarū r timor amittēdi locū r gentē iudeos impediuit ne in christum crederēt. Amor diuitiarū oculus est auarorū:r amor delitiarū est oculus voluptuosorū. Zach. v. dicit de impietate:Hic est oculus eorū in vniuersa terra. Prouer. xxi. Lucerna impiorū peccatū:ideo auaro videtur aliquid licitū qd aliis non videt:quia auaricia est lucerna ei:sm eam eñ indicat. Luxurioso videt illa quā nimis amat pulchra/cū sit deformis:quia amor facit eū errare in iudicio illo. Odiū etiā intellectū multorū a fide auertit:multi 2 valdenses odiētes plationē clericorū dicunt deo obediendū esse r nō homini. Aliqui etiā ex eis dicūt solis platis bonis esse obediendū. Dicūt etiā ordinē non esse necessariū ad hoc q aliquis liget vel soluat. Et q nō est necesse vt aliq̄s confiteat pctā sua sacerdoti. Et q relaxationes q̄s epi cōsueuerūt facere nō valēt: nec suffragia ecclesie psunt mortuis. Itē timētes errores suos p iuramēta ppalari dicūt in nullo casu esse iurandū. Itē timētes se occidi dicūt in nullo casu esse hoiem occidendū. Sic transierūt heretici in affectu cordis rc. Tales corrumpūt omnē ordinē hierarchicū:nedū in ecclesia/sed etiā in seculari politia. Tales nihilominus ptestant se fidem catholicā tenerē:r cū euocant querūt subterfugia sophistica:r captiosas responsiōes r linguis loquūtur. Tales infecerūt regnū anglie/destruxerūt studiū Pragense/r vsq3 ad scotiā venerūt. Et phdolor experimur in hoc regno q̄liter multiplicati sunt sup numerū qui ad sediriones r rebelliones contra oēm dominationē erigunt r nolunt q infima per media reducant in deū:sed cōstituunt se iudices r supremos.

Tractatus magistri

Joānis de Gerson contra heresim de cōmunione laicorum sub vtraq3 specie.

Oblaturꝰ iuxta senio rū huius sacri cōcilij Cōstanciēsi. monitionē generalē nōnulla que cōcernūt expugnationem heresum r hereticorū nostri tpis nominatim secte nouiter exorte c prinus iudicialiter damnate: de necessitate cōmunicādi laicos sub vtraq3 specie sc3 panis r vini:pfero cū3 euangelica paupercula duo minuta/q dici possunt duplex ille denariꝰ quē samaritanus ptulit r dedit stabulario p cura vulnerati:vnus denarius decē regulas speculatiuas/ alter dece3 practicas habet inscriptas. ¶ Prima: Scriptura sacra est fidei regula:cōtra quā bene intellectā nō est admittēda autoritas rō hoīs cuiuscūq3:nec aliqua cōsuetudo/nec cōstitutio/nec obseruatio valet si cōtra sacrā scripturā militare conuincat:hec regula fundamētū est cōmune nobis r hereticis quos impugnare conamur. Propterea cōcedimus r approbamus oēs q autoritates vel rōnes q hanc pbant p quāto nō ad aliud pbandū p eos ducunt vel induci quererent. Quāobrem sacra scriptura debet cōsyderari q̄si sit vna propositio copulatiua cōnectens singulas partes:r vna3 cōfirmans p alterā/elucidans r exponens:qm si ppositio aliqua sacre scripture posita assertiue p autorē suū qui ē spūssanctꝰ/esset falsa:tota sacre scripture (sicut dicit Aug.) vacillaret autoritas:q2 similis est rō assentiēdi p fidē cuicūq3 ppositioni signate in sacra scriptura ita vni sicut alteri.s.autorꝫ

titas diuine reuelationis q̄ vtrobiq̧ cōis est rō cre
dendi. ¶ Scḋa: Sacra scriptura dū cōsyderaṫ in
aliqua sui parte vel ꝓpositione/nō est tenēda in so
lis terminis illius ꝓpositiōis: aut in illo sensu quē
illa ꝓpositio sic ꝑ se ꝛ nude cōsyderata facit. Sꝫ cō
ferenda est ꝛ cōcordanda ꝑ cōparationē ad alios
sacre scripture passus. Patet hec regula ex ꝑcedē
ti/ꝛ ꝑ exēpla manifesta q̄lia sūt inumera. Dixit ita
q̧ christus Mat. vlti. Qui crediderit ꝛ baptizatꝰ
fuerit/saluus erit: si quis voluerit in hac ꝑasa for
ma vel sentētia stare nō admissa quacūq̧ collatiōe
ipsius cū alijs: sicut inuētos aliquos esse tales no
tat Aug. de ciui. dei. xxi. cōstat ꝙ errabit manifeste
ponēdo ꝙ sola fides sufficat in baptismo ad salutē
sine alijs virtutibꝰ: sicut traherēt alij ex simili ver
bo christi: Qui credit i me/habet vitā eternā. Am
pliꝰ arguēdo ad hoīes sic induceremꝰ illud christi
Joā. vi. Ego sū panis viuus q̄ de celo descendi: si
quis māducauerit ex hoc pane/viuet in eternum.
Attamē ſm istos nō sufficit māducatio solius pa
nis. i. sumptio corporis: sed requiriṫ bibitio san
guinis. ¶ Tertia: Sacra scriptura pōt ꝛ debet in
suis partibus ꝛ partialibus assertionibꝰ reueren
ter ꝛ humiliter ꝛ diligenter expositionē recipe: con
cordando passum cū passu/ꝛ vnū ꝑ alterū iudican
do. Sequiṫ ex ꝑcedētibus: Et q̄ sic fit in oībꝰ alijs
sciētijs ꝛ doctrinis: in q̄bꝰ intētio ꝛ sensus vniꝰ di
cti trahiṫ ex alijs: ex q̄bus apparet intētio dicētis:
q̄m ſm Hylariū/intelligentia dictoꝝ ex causis est
assumēda dicendi: alioq̄n plura essent mendacia ꝛ
ꝯtradictiōes in q̄libet sciētiaꝝ: ꝛ ꝑcipue in sacra et
diuina q̄ essent veritates i ol mō loq̄ndi cōmuni.
L ¶ Quarta: Scriptura sacra in expositiōe partiū
suaꝝ requisiuit ꝛ req̄rit homies p̄mo ꝑditos inge
nio. Scḋo exercitatos studio. Tertio humiles iu
dicio. Quarto imunes ab affectato vitio: ptꝫ: q̄m
ex opposito alteriꝰ istoꝝ q̄tuor/solet facillime fal
sus intellectus scripture suboriri: vt si sit hō hebe
tis ingenij/si iners ꝛ neglector studij/si supbi et ar
rogātis iudicij/si deniq̧ fuerit infectꝰ ꝛ depraua tꝰ
ex affectu alicuiꝰ vitij: q̄m excecat tales malicia eo
rū. Possent ista ꝛ istoꝝ quodlibet tā autoritatibꝰ
q̄ exemplis ꝛ rōnibus multipliciter declarari: que
q̄ nota sunt doctis: ꝛ alibi satis inueniunṫ/breuita
tis amore linquit. Quinta: Scriptura sacra in sui p̄
maria expositiōe habuit hoīes eruditos: non solū
humana rōcinatione vel studio/sed diuina reuela
tione ꝛ inspiratione spūssancti. Patet de apl̄is et
alijs/de q̄bus loquiṫ Lucas in actibus apostolo
rū. c. xiij. Et Paulus plures enumerat diuisiones
gratiaꝝ: inter quas interꝑtatio sermonū: ꝛ sermo
scientie ꝛ sermo doctrine. ¶ Cōparandi igiṫ sunt
doctores in expositiōe sacre scripture cū doctoribꝰ:
ꝛ illi quos constat habere conditiones positas in
ꝑcedēti regula/ꝑferēdi sunt nō habētibꝰ. Siłr ha
bētes reuelationē/nō habētibꝰ eā. Et dona gratis
data possidētes nō possidētibꝰ ea: ceteris paribꝰ.
Et ꝓinde cōuinciṫ ac reꝑhendiṫ quorūdā arrogā
tia modernoꝝ/vsurpantiū sibi illa de psalmo: Su
per oēs docētes me intellexi. Et iteꝝ: Sup senes in
tellexi. Et iteꝝ: Sup inimicos meos prudentē me

fecisti. Sed vtinā aduerterent si vere sint eis cause
que iunguntur: q̄ testimonia tua exquisiui: ꝛ lex tua
meditatio mea est: ꝛ reliqua. ¶ Sexta: Scriptura
sacra nō ita recipienda est nude ꝛ insolidū: cōtem
ptis alijs traditionibus hoīm q̄n debeat ad intel
ligentiā verā ipsius habendā/iuribus humanis ꝛ
canonibus ꝛ decretis ꝛ glossis sanctoꝝ doctoꝝ fre
quēter ꝛ humiliter vti. Patet ex ꝑcedentibus: pa
tet etiā ex modo quē tenent heretici quos nūc im
pugnamus: q̄ doctores valde diligenter allegant
ꝓ suis assertionibus colorandis ꝛ corroborādis.
Et tales q̄ sunt aliq̄ nullius autoritatis vel pon
deris: sicut sunt aliq̄ glossatores decretoꝝ ꝛ decre
taliū: ꝛ nō sancti/nec multū in theologicis eruditi.
Et similiter aliqui quos de numero trahūt theolo
goꝝ. Unū sic arguiṫ aduersus eos: Si doctoribus
ꝛ peritis in sua arte credendū est/cur doctoribus
ꝑ nos allegatis nō vultis credere: quos allegatis
bene intellecti sunt ꝓ nobis: ꝛ alij q̄ absq̧ vlla cō
paratione plures sunt ꝛ clariori sermone dicētes
nostrā sententiā. Si ꝟo nō talibus in aliquo cre
dendū est/cur eos ꝓ vobis in ꝯfirmatione errone
orū spirituū ꝛ sensuū vestroꝝ tā curiose ꝛ exq̄sitissi
mo studio queritis allegare: vndecūq̧ colligentes
ꝛ discerpentes quantūlibet renitaṫ. ¶ Septima:
Scꝑtura sacra recipit interꝑtationē ꝛ expositionē
nedū in suis ꝟbis originalibꝰ: sꝫ etiā in suis expo
sitionibus: patet ex ꝑcedentibꝰ: vnde si allegatur
Aug. exēpli gratia: ꝙ dixerit in vna glossa sua su
mendū esse sanguinē christi in cōicatione laicoꝝ: ꝛ
hoc de necessitate salutis. Et alibi dicat vel obser
uet oppositū ſm intellectuꝫ q̄ p̄ma facie colligereṫ
ex ꝟbis: attēdendū est ex dictis alijs/q̄liter est con
cordādus sibijpsi. Inueniṫ eīm dixisse: Crede ꝛ mā
ducasti: ꝛ ita dicere potuit: Crede ꝛ bibisti ¶ Octa M
ua: Scriptura sacra dū ꝑ nouellos hoīes induciṫ/
tanq̄ credēda sit in suis nudis terminis absq̧ alte
rius interꝑtis vel expositoris admissione/exponiṫ
grauibꝰ ꝑiculis ꝛ scādalis: nisi solerter ꝓuidcaṫ/et
ꝯfestim occurraṫ. Ptꝫ ex ꝑcedētibꝰ. Et q̄ ad veri
tatē tales implicāt semetipos in dictis suis: ꝓut de
ductū est in sexta regula: dū aliq̄ ꝓ se inducūt do
ctores ꝛ indoctos ꝯtra se nō admittūt. Dū ꝑterea
vitare volūt glossam oēm/incidūt aptissime i mul
tiplicē ꝯtradictionē: ꝛ vltra q̄ iudei ītales iudaizāte
q̄ recipiūt in antiq̄s traditiōibꝰ legis expositiōes
suoꝝ doctoꝝ multas ꝛ varias: vt rabbi salomonis
ꝛ rabbi moysi/ꝛ alioꝝ quēadmodū traditū habent
in lege Deute. xvij. sub mortis interminatiōe sacer
dotibus leuitici generis esse credendū ꝛ obedien
dū. Ex hac ꝑterea radice pestifera orti sunt: ꝛ quo
tidie crescūt errores begardoꝝ ꝛ paupeꝝ de lugdu
no ꝛ olim similiū: quoꝝ multi sunt laici habētes in
suo vulgari translationē biblie in grande preiudi
cium ꝛ scandalum catholice veritatis: quale pro
positum est in reformatorio esse tollendum.
¶ Nona scriptura sacra in sui receptione ꝛ expo
sitione autentica finaliter resoluitur in autoritatem
receptionem ꝛ approbationem vniuersalis eccle
sie: presertim primitiue que recepit eam et eius in
tellectum immediate a christo: reuelante spiritu

sancto in die pentecostes/ ⁊ alias pluries. Patet: q: ꝙ Matthe9 scripserit veraciter euangelium ⁊ Nicodemus nō: solū haben9 ab autoritate ecclesie. Iuxta illud Aug. Euāgelio non crederē nisi me autoritas ecclesie cōpulisset. Hec eni est ineffabilis regula a spūsancto directa: q̄ in his que fidei sunt nec fallere pōt nec falli. Probationes omitto. Et q: hoc est primū principiū in fide tenēdū: quo non credito nō supest arguere ꝯtra sic negantem: sicut nec cōtra negantē pma pncipia in moralib9 ⁊ speculabilibus arguendū esse tradit Aristo. Addit cōsecutiue ꝙ sacra scriptura l expositiōe habet ⁊ habere debet in reuerentia ⁊ autoritate maiori ꝯsuetudinē vniuersalis eccłie: circa ea q̄ fidei sacramēta respiciunt ⁊ dispensationē ipoꝝ/ q̄ autoritatem doctoris vnius particularis etiā sancti. Et sic tradit sanctus Tho. in illa q̄stione qua querit: vtrum pueri infideliū sint inuitis parentibus baptizādi: in rōne ad oppositū. Unde valde mirādū videtur apud aliquos cōsyderatiuos dū vidēt ꝙ statim vt doctor aliquis cōposuit vnā lecturā vel vnā cōpositionē/ aut glossam sup decretalibus aut decretis redegit in scriptis: habeť illa glossa seu lectura in reuerentia tali ꝙ allegať autentice in scholis et iudiciis. Qui doctor si viueret/ nō esset cōparandus mille ⁊ mille qui iam sunt in vita. Et tñ si tota vna vniuersitas: exēpli gratia: q̄ habet doctores in oi facultate pitissimos: declararet aut determinaret vnā expositionē circa vnuz passum scripture sacre vel decretoꝝ aut decretaliū/ vix reputabiť aut recipieť hmōi testificatio: quasi videlicet scptura mortua sit maioris autoritatis q̄ viua. Et si opponať/ ꝙ in viuis puertiť iudiciū ꝓpter puersionem affectus: cur nō similiter pōt dubitari ꝙ in mortuis regnauerint dū viuerent hmōi passiones iudicij subuersiue. ❡ Decima: Scriptura sacra patiť in suis lectoribus pmittente deo ꝙ errent ⁊ ꝓterue agāt: q̄tinus q̄ ꝓbati sunt fiant manifesti: sicut dicit apostolus. Et vt studia doctoꝝ multipliciter excitentur: ꝓut notat Aug9. ⁊ vt particulares vitates quotidiano exercitio inueniāť ⁊ eliciāť: iuxta illud: Pertransibūt plurimi ⁊ multiplex erit sciētia. Et illud: Declaratio sermonū tuoꝝ illuminat: cū similibus multis. Nihilomin9 dū sacra scriptura patitur in suis lectoribus aut allegatoribus peruersum ⁊ proteruū intellectum/ aduersus illa que manifeste sunt in eadem scriptura tradita: ⁊ que declarata sunt per ecclesiam vniuersalem: ⁊ ita recepta per fideliū obseruationē debet habere defensionē suā/ magis iudiciali seueritate/ ⁊ executione puniti ua/ q̄ rōcinatione curiosa p scripturas aut verba. Patet ex pcedētib9. Uerificaťeni in talib9/ ꝙ stultus verbis non erudieť: qđ ⁊ expientia quotidiana manifestat. Illa q̄ppe tales negāt p q̄ sola possunt ⁊ debēt ad viā veritatis reduci: ⁊ si nolunt aliq̄ credere nisi q̄ reperiūt in biblia: inueniāt illic si poterunt formā sacramētoꝝ: ⁊ ꝙ christus miscuit aquā cū vino qđ cōsecrauit: ⁊ ita de plurimis.

Alter denarius regularū

practicaꝝ in expugnatione erroris ⁊ errantiū circa materiā de laicoꝝ cōmunicatione facienda de necessitate salutis sub vtraq; specie.

Debet potius hoc sacrū generale cōciliū inuocare auxiliū brachij secularis si op9 fuerit/ q̄ per ratiocinationes cōtra tales attenta sua determinatione que iam transijt in rem iudicatā. Nihilominus in expugnatione tali pñt aliq̄ doctores de cōcilio vel aliunde scribere: vl aliter agere cōtra tales errores ⁊ errantes: per rationes ⁊ persuasiones ⁊ allegationes: quēadmodum fit nūc ꝑ erroꝝ cōfutatione pñs opusculum sub generalibus regulis: q̄ possunt latius trahi/ ⁊ particularius applicari p rationes deductas ante decretū dicti cōcilij. ❡ Prima: In expugnati de huiusmodi debet in pmis cōcedi ꝯteruientib9 aduersarijs quicq̄d est theologice ⁊ rōnabiliter cōcedendū: vt accepto illo in quo est cōtrouersia facilius ⁊ cōpendiosius ad erroris depositionē induci possint. Debet eni cōcedi sicut ⁊ sancta synodus cōcedit: ꝙ aliq̄ potuit fieri ⁊ factū est sine pctō/ imo cū merito: ꝙ aliqn laici cōmunicarenť sub vtraq; specie: sicut aliquando fiebat cōsecratio in fermento: ne iudaizare videreť ecclesia: sicut ⁊ christus ⁊ forsan pluries post eū pmitiua ecclesia cōsecrauit/ ⁊ dedit hoc sacramentū post cenā. Cōcedať etiā ipsis ꝙ ꝯtra sacrā scripturā nec autoritas humana/ nec cōsuetudo aliqua robur habet: sed addať ꝙ interpretationē vel expositionē ipsa recipit: sicut l regulis deductū est. ❡ Secūda: In expugnatione huiusmodi/ principale illud circa qđ versať difficultas: sicut in puncto/ centro vel cardine est. Si cōmunicatio talis sub vtraq; specie sit iussa generaliter a christo sub debito salutis eterne/ ⁊ indispensabiliter ab homine: quēadmodū dicim9 ꝙ baptismus aque est de necessitate salutis indispensabili p hoiem: sic ꝙ nulla autoritate vel ꝯsuetudine possit introduci vel institui vt certi hoies nō baptizarēťur baptismo aque. Definit aūt sacrū ꝯciliū/ ⁊ verissime negatiuā: sicut nec sumptio sacramēti talis est necessitatis ante cibū: vel etiā post cibuz. Circa qđ est remorāda distinctio necessaria ⁊ notanda ꝙ circa ministrationē vel institutionē sacramentorū/ quedā sunt de necessitate sacramēti ⁊ de iure diuino: quedā vo sunt tm̄modo de necessitate precepti ⁊ de iure humano seu positiuo. Exemplū l materia nostra ꝙ fiat cōsecratio per talē verboꝝ formā: ꝙ in tali materia panis/ ꝙ per sacerdotē: hoc ē de necessitate sacramenti ⁊ iuris diuini. Qz autem fiat in tēplo seu altari sacrato: ꝙ cū talib9 vestibus ⁊ cū lumine: ꝙ cū talibus orōnibus/ epistola ⁊ euangelio: ⁊ ꝙ ieiuno stomacho/ ieiunio etiam nature. Hec inquā oia atq; similia sunt de solo precepto humano ⁊ variabili. Sicq; ecclesia posset ex causis rationabilibus etiā premissa omnia vel aliqua talium imutare: ⁊ immutata sub precepto tradere: sic ꝙ tunc peccaret homo faciendo illud in quo nūc meretur: ⁊ ꝙ transgrediendo peccaret. ❡ Tertia: In expugnatiōe tali declarari potest faciliter apō nolentes ꝯteruire: vel ex affectu prauiter errare: ꝙ sumptio sacramenti sub vtraq; specie a laicis/ modo non est/ aut vnq̄ fuit de necessitate precepti iu-

ris diuini sub pena damnationis eterne. Attamen
dũ fiebat a laicis ꝑcipiente vel ꝑmittente vel con
sulente ecclesia bene fiebat: sicut dũ cõficiebant sa
cerdotes in fermẽtato. Nunc vero dũ certa rõne
inoleuit opposita cõsuetudo ꝑ ecclesiam laudata ⁊
iussa: q̄ iussio patet ex tali ↄsuetudine / q̄ est optima
legũ interpres. Sumptio talis temeraria est ⁊ pre-
sumptuosa / scandalosa / seditiosa / ⁊ ecclesiastici ri-
tus turbatiua: ⁊ ex cõsequenti eterne damnationis
inductiua. ¶ Nec valet cũ inducunt ꝙ laici plus
merent / sumendo sub vtraqȝ specie / q̄ sub sola for
ma panis. Respondet falsum esse: qꝛ melior ē obe
dientia q̄ victime. Et qꝛ potest ecclesia prohibere
aliqua q̄ possunt aliquãdo meritũ augere in aliqui
bus ꝓpter melius bonũ cõmune adipiscendũ / vel
malũ declinandũ. ¶ Quarta in expugnatione ta-
li dicendũ est asserentes talē sumptionē esse licitã
⁊ vtilē laicis sub vtraqȝ specie / tantũ errant quan-
tũ illi qui dicũt eã esse necessariã de necessitate pre
cepti diuini / ⁊ iuris indispensabilis q̄si sacramẽti.
Patet: qm̄ isti secũdi damnãt aptissime de heresi
oẽs ⁊ singulos q̄ nõ volũt laicos taliter esse cõmu-
nicandos / ⁊ ponũt eos extra ecclesiã. Et ita conse-
quenter reputant ꝙ sola generalis ecclesia sit apõ
eos: sicut olim fuit tẽporibus Augustini de dona-
tistis: q̄ q̄ horrenda sit ꝑsumptio videre stupor est.
Et valde notandũ est ꝙ ex hac autoritate Christi:
Nisi mãducaueritis carnē filij hominis ⁊ biberitis
eius sanguinē / nõ habebitis vitã i vobis. Joã. vj.
volunt ↄcludere ineuitabiliter errorē suũ: ⁊ non at
tendũt ꝙ in eodē capitulo christus ꝓmisit: Ego sũ
panis viuus: si quis mãducauerit ex hoc pane / vi-
uet in eternũ: vbi nihil loquit̃ de potu: ⁊ ideo men
dacē faciũt christũ / si requirat̃ etiã cũ manducatio
ne sacramẽtali panis sumptio etiã vini sacramẽta-
lis: qm̄ dictũ suũ est vna cõditionalis. Si quis cuius
oppositũ cõsequentis stat ſm eos cũ antecedente
sumpto in se ⁊ ſm verba sua: imo consequens hoc
mõ repugnat antecedenti. ¶ Est insuꝑ mirabile
ꝙ ex illo vno verbo volunt cõcludere: ꝙ sacramẽta
lis sumptio corporis ⁊ sanguinis christi cadat sub
tanta necessitate salutis ⁊ iuris diuini sicut baptis-
mus aque: cũ oppositũ manifeste pateat ꝑ docto-
res: qm̄ sine tali sumptione stat salus: saltē in par-
uulis ⁊ pueris citra ꝑfectũ vsum rõnis: sicut obser
uat ecclesia: q̄uis reperiat̃ ex quadã epistola Cyp-
riani: ꝙ paruuli quatuor annoꝝ recipiebant aliq̄n-
do corpus christi. Ponit̃ enim ꝓ miraculo puerum
vnum talem: q̄ oblato cibo idolis imolato nolebat
aut nõ poterat comedere: sed bene de pane conse-
crato gustabat si bene memini. ¶ Quinta: In ex-
pugnatione tali respondẽdũ est ad autoritates ad
uersarioꝝ inductas: ꝓmo ꝙ alique cõcedunt̃ ꝓ q̄n
to fundamentũ veritatis dicunt esse sacrã scriptu
rã ⁊c. sed rite intellectã. Alie similiter conceduntur ꝓ
quanto dicunt sacramentũ altaris aliq̄n sumptum
fuisse a laicis sub vtraqȝ specie: q̄uis ꝓbabilius vi
deat̃ ꝙ hec obseruatio nunq̄ a tẽpore doctoꝝ cõ-
munius apud omnes extiterit. Alie que dicunt sa-
cramentũ altaris integre sumi debere: sicut expssi
us inter omnes allegatos tradere videt̃ Gelasius
papa de cõse. dist. ij. cõperimus. debent exponi de
sacerdotibus ecclesie qui celebrant ꝓ toto popu-
lo: apud quos semꝑ fuit ⁊ est de necessitate ꝑcepti
saltē ecclesie: ꝙ sub vtraqȝ specie cõmunicarẽt: in-
tantũ ꝙ plus obligant̃ hoc facere / q̄ ꝙ ieiuni cele
brent: iuxta cõsiliũ doctoꝝ dicentiũ: ꝙ vbi hõ ve-
niens ad perceptionē sanguinis / reperit ꝓmo ibi
aquã: quã putans fuisse vinũ degustat: ⁊ ita frãgit
ieiuniũ nature: debet cõsecrare noviter vinũ / et ita
sumere. Et ita dicit̃ populꝰ sanguinē bibere: qꝛ mi-
nistrantes ꝓ eis illũ bibunt: prout intelligunt̃ au-
toritates inducte ex canonibus ecclie: ⁊ iuxta ver-
bũ Augustini predictũ: Crede ⁊ bibisti. Est enim mã-
ducatio ⁊ bibitio iuxta cõmunē distinctionem du-
plex. Una spũalis per fidē ⁊ amorē: que necessaria ē
in adultis. Alia est sacramẽtalis: que si sit sine spiri
tuali nedũ nõ proficit / sed officit. Cadit tamen in
ꝑcepto dũ eius sumptio nequaq̄ cõtemnit̃: prout
de cõfirmatione ⁊ extrema vnctione dicit̃ a docto
ribus: que dicunt̃ esse sacramenta nõ necessitatis.
Et de hoc sacramẽto notet̃ quid egit venerabilis
Hugo de sctõ victore in morte sua. Ex quo colli-
git̃ sumptionē sacramentalē nõ esse necessitatis si-
cut baptismũ / ⁊ ex alijs notatis suꝑ quartũ senten
tiaꝝ: per doctores dist. ix. ⁊ ꝑ glossas Joã. vj. Et
j. ad Coꝝ. xj. ¶ Sexta: In expugnatione tali sunt
inducende autoritates doctoꝝ sacre theologie qui
scripserunt in hac materia: quas hic omittimꝰ par-
tim: quia fuerunt sufficiẽter allegate in hoc sacro
cõcilio ante damnationē erroris ꝑdicti: partim qꝛ
multe sunt vulgate ⁊ note. Deniqȝ qꝛ stat pro par-
te hac experientie testimoniũ vbilibet diuulgatũ:
quale q̄ negare debet nõ ratione / sed sensu ⁊ flagel
latione cõpesci. ¶ Septima: In expugnatiõe tali
proficere videret̃ ꝙ serenissimus rex Romanoꝝ in
uocatus a sacro cõcilio acciperet factũ illud prosē
quendũ ⁊ terminandũ sicut ⁊ alias hereses in bo-
hemia: cũ potentia etiã brachij secularis. Attento
precipue ꝙ presens fuit ⁊ est in cõcilio vbi facta sũt
decreta in hac parte. Attento ꝑterea ꝙ in regno
fratris sui cuius est successor hec heresis habet ex
ordium: ⁊ nisi prouideatur serpet in longinquum.
¶ Octaua: In expugnatione tali videret̃ multum
proficere: presertim apud bohemos si conciliũ aut
supposita eius palã ostenderẽt: nedũ verbis ⁊ epi
stolis / sed factis ⁊ exemplis: ꝙ nõ ex odio vel inui-
dia procedit̃ cõtra eos: sed zelo solo fidei ⁊ salutis
animaꝝ. Et hoc tunc fiet eis ꝑsuasibile si videant
⁊ sentiant in factis ꝙ querit̃ in hoc cõcilio extirpa
tio omniũ erroꝝ sine acceptione gentis alicuius vel
personaꝝ: ⁊ ꝙ non solis eis fiat / sicut nec fiet domi
no cõcedente persecutio ⁊ nõ alijs deterius aut nõ
minus errantibus det̃ fauor / dissimulatio / aut etiã
defensio. ¶ Nona: In expugnatione tali videret̃
maximũ esse preiudiciũ: si non libere ↄuenirẽt the
ologi collationes mutuas cũ charitate ⁊ absqȝ cõ
tentione frequenter habituri: cũ pro causis mino-
ribus ⁊ ꝓphanis fiat quotidie alioꝝ cõuẽtio. Rur
sus oportet ꝙ stilus procedendi theologicus ob-
seruetur: non litigiosus aut prophanus. Suꝑ qua
re alibi scriptũ reperit̃ ampliꝰ. ¶ Decima: In ex-

pugnatione tam viderent idonei esse quantū ad ex
pugnationē doctrinalē theologi vniuersitatū illa
rum: que non debent a dñis bohemis de odio vel
inuidia haberi rationabiliter suspecti: ⁊ quos con
stare potest in alijs materijs synceriter ⁊ veraciter ⁊
cōstanter hactenus decertasse sine nota heresis vel
erroris in alijs materijs. Et ad hoc nō dubium est
parati sunt inter ceteros theologi de alma vniuer
sitate parrhysieñ. qui magno in numero presentes
sunt in hoc cōcilio. Sunt ⁊ de alijs vniuersitatibus
preclaris tā numero ꝙ merito theologi ꝑcellentes.

¶ Unde dicūt eorum plurimi qui sup hoc fuerūt sil
cōgregati / ꝙ cōsuetudo licite ⁊ rōnabiliter fuerit i
troducta de nō cōmunicādo laicos sub vtraqȝ spe
cie: ꝑsertim post multiplicationē fideliū. Et hoc ꝓ
pter euitationē multiplicis periculi / irreuerentie ⁊
scandali circa susceptionē hm̄oi benedicti sacra
menti. Primū periculū in effusione. Secundū in
deportatione de loco ad locū. Tertiū in vasorum sor
didatione: q̄ deberēt esse sacrata / nec passim tracta
ta vel tacta a laicis. Et multo minus deberet vinū
cōsecratū vendi apothecis: sicut fit apud tales / vt
dicit. Quartū in barbis longis laicorum. Quintū in
cōseruatione ꝓ infirmis: quoniā posset in vase ace
tū generari: ⁊ ita desineret ibi esse sanguis christi:
nec suscipiendū esse / nec nouiter cōsecrandū sine
missa. Et fieri posset ꝙ daret acetū purū ꝓ sangui
ne christi: addito ꝙ in estate bibliones aut musce
generarent quantūcūqȝ esset vas clausum: quādo
qȝ etiā putresceret / aut fieret velut abominabile ad
bibendū: ⁊ hec ratio est efficax valde. Et ex alia ra
tione qm̄ alij multi ꝑbibissent. Et querit in quo va
se fieret consecratio tanti vini: quantū requireretur
in paschate ꝑ decē aut viginti milibus personarum.
Sextū damnū esset in sumptuositate vini: saltem
apud multas partes in quibus vix inuenit vinū ad
celebrandū: ⁊ alibi chare cōparat. Esset ꝑterea pe
riculū in cōgelatione: esset rursus periculum in false
credulitatis inductione: ⁊ hoc multipliciter. Pri
mo ꝙ tanta esset dignitas laicorum circa sumptionē
corporis christi / sicut ⁊ sacerdotū. Secūdo ꝙ hoc
facere semper fuit ⁊ est necessitatis: ⁊ ita perierūt oēs
⁊ pereunt aliter sentientes / facientes aut docentes:
Et oēs generaliter tam clerici ꝙ doctores ⁊ prela
ti qui nō posse tenus oppo suerūt se tali cōsuetudi
ni / verbis / scriptis aut sententijs: ⁊ ꝙ sacrā scriptu
ram oēs illi puerterent. Tertio ꝙ virtus huius sa
cramēti nō est pncipalius in cōsecratione ꝙ in sum
ptione. Quarto ꝙ ecclesia romana non rite sentit
de sacramētis: nec in hoc esset imitanda. Quinto
ꝙ cōcilia generalia ⁊ specialiter Constantieñ. erra
uerunt in fide ⁊ bonis moribus. Sexto multiplici
ter occasio esset seditionū ⁊ schismatū in christia
nitate nostra: sicut experientia nunc manifestat in
bohemia: que seditio nedū ad spūalem / sed tempo
ralem dissipationē tendit: nisi dei ꝓuidentia ⁊ re
gis romanorum prudentia prouideant ⁊ predispo
nant.

¶ Finit tractatus aduersus heresim nouā de ne
cessaria cōicatione laicorum sub vtraqȝ specie raptim
editus Cōstantie. Anno domini. M.cccc.xvij. die
xx. Augusti.

¶ Tractatus eiusdem
magistri Joannis de Gerson / de probatione spi
rituum.

PRobate spiritus
si ex deo sunt: iubet discipulus
ille quē diligebat iesus. Neqȝ
enī nesciebat illam coaposto
li sui sententiā. Angelus satha
ne transfigurat se in angelum
lucis / sic vt fiat demoniū meridianū: dum pro tene
bris errorum quas ad tēpus celare permittit: lucē ve
ritatis clarā se fingit offerre. Paruit hoc apostolo san
ctum Martinū visibiliter: patet apud alios pluri
mos inuisibiliter: dū teste Bern. sub specie magni
boni ⁊ ardui grande peccatū operit / suggerit et in
ducit. ¶ Probare spūs si ex deo sunt / nō cuilibet
datū est / sed aliquibus ꝑ spm̄ sanctū: qui vnus exi
stens diuisiones gratiarum distribuit singulis prout
vult / ad edificationē corporis christi qd̄ est ecclesia
cui nunꝙ defuit in necessarijs. Sicut igit nō oīm
est ꝓphetare: nec euangelizare omniū est: nec oīm
interpretari sermones: sed aliquorum ex officio vsqȝ i
finē seculi. Sic nō oīm est ꝓbare spūs si ex deo sūt
sed quibus datū est: quales sunt spūales quos vn
ctio docet de oībus / qui ⁊ de oībus iudicant etiam
inter diē ⁊ diem. Quale donū beatus Martinus
⁊ Antonius ⁊ plures alij legunt habuisse. ¶ Pro
bare spūs si ex deo sunt contingit multipliciter. Uno
quidē modo per modū artis ⁊ doctrine generalis
sicut per eruditionem sacrarum scripturarum / diligenti
pioqȝ studio acquisitā. Sunt nimirū scripture in qui
bus putamus nos fidem habere cōtinētes artem:
falsos ꝓphetas a veris: ⁊ ab illusionibus reuelati
ones cognoscendi. Alius inuenit modus ꝑ inspi
rationē intimā / seu internū saporem / siue per expe
rimentalē dulcedinē quandā: siue per illustrationē
a montibus eternis effugantē tenebras omnis du
bietatis. Hoc astit ē māna absconditū: ⁊ nomē no
uū in calculo scriptū: quod nemo nouit / nisi qui ac
ceperit. Hoc Grego. in dialogo: hoc Augustinus
in de cōfessione de seipso ⁊ matre: hoc Hugo de ar
ra anime / cū pluribus alijs notauerūt. ¶ Proba
re spūs si ex deo sunt per regulā artis generalem ⁊
infallibilē ꝓ particulari casu: aut nō potest aut vix
potest humanitus fieri: sed requirit donū spūssan
cti / quod apostolus nominauit discretionē spūum:
quo dono fit vt mens nedū in se ⁊ de se sciat ꝓba
re spūs si ex deo sunt: sed etiā de alijs ⁊ in alijs no
scit. Hic autē est modus tertius alius a ꝑdictis pro
bandi spūs: quoniā primus est doctrinalis: secun
dus est experimētalis: tertius officialis ex officio
hierarchico atqȝ spūali dono cōcessus. Itaqȝ sicut
nemo nouit que sunt spūs / nisi spūs: ita nemo co
gnoscit infallibili certitudine ea que per solā expe
rimentalē noticiā vel sentimentū interius ⁊ sensus
agunt in alterius animo. Quēadmodū ergo tra
dere regulā generalē q̄ distingueret infallibiliter
inter visionē somnialē ⁊ illā que fit in vigilia: nul

fus facile posset ꝓpter varias similitudines inter vtrasqꝫ visiones: multo magis in ꝓposito. Scit nihilominus hō vigilans se certitudinaliter ꝛ experimētaliter videre: Quis nō ignoret se habuisse in somnijs visiones valde vicinas ꝛ similes sue vigilie: adeo ꝙ somniū suū narrare somniando q̄nqꝫ videatur: Quis dicat Seneca esse vigilantis somniū narrare. Scit similiter hō spūalis in vigilia ꝟe lucis diuine positus/videre se diuina q̄ videt ꝟe sentire/odorare ꝛ sapere. Quare? qꝛ vigilat. Potest nihilominus recogitare ex se vel alijs ꝙ nōnunꝙ ponit in quodā somnio naturalis cognitiōis aut diabolice illusionis: qui dū sic se habet ꝛ quodam modo dormit ad diuina/ putare pōt ꝙ vigilet ad ea/sicqꝫ falli. Uidit hec beatus Greg. asserens spiritus ꝓphetaꝝ nō semꝑ esse in potestate vel distincta cognitione ꝓphetaꝝ. Probans hoc per Nathan/q̄ ad Dauid cogitātē edificare domū dei respondit. Omne qḋ est in corde tuo vade ꝛ fac: quoniā dn̄s tecū est. Cuius cōtrarium ipa nocte reuelauit ei deus. ¶ Probare spūs si ex deo sunt ex primo modo (q̄ magis est ad ꝓpositū/videlicet ꝑ scripturā sacrā ꝛ eruditos bonos in eadē: qꝛ de peruerse viuentibus quale iudiciū nisi ꝑuersum ꝛ illusorium reportare sperabimus) contingit multipliciť ꝛ sufficiēter quantū ad ꝓsentē spectat militiā/et ad statū cōmunē viatoꝝ. Qua suꝑ re nedū vnum ab vno/sed plures a diuersis tractatus cōpositos inuenimus: quos nūc manualiter habere fas esset: ꝛ diligenter inspicere dū in hoc sacro cōcilio querit tractari de canonizatiōe sanctoꝝ/ꝛ examinatione doctrinaꝝ suaꝝ: ꝓsertim vnius q̄ Brigitta nominatur assueta visionibus quas nedū ab angelis/sed a christo ꝛ Maria ꝛ Agnete ꝛ ceteris sanctis familiaritate iugi sicut sponsus ad sponsam loquiť/se asserit diuinitus suscepisse. ¶ Est aūt vtrobiqꝫ vť in approbatione vel in reprobatione periculū. Approbare eni͂ falsas ꝛ illusorias aut friuolas visiōes ꝓ veris ꝛ solidis reuelationibus quid indignius? q̄d alienius ab hoc sacro ꝯcilio? Reprobare vero nūc eas q̄ multipharie multisqꝫ modis quaquauersum ꝑ diuersas nationes ꝓbate dicunť: nō parua earunde scandaloꝝ in christiana religione ꝛ deuotione populoꝝ formidatio. Deniqꝫ in ipo etiā silentio ꝛ dissimulatione/ex quo res in mediū posita ē: nōnihil esse discriminis ꝑtimescimus. Inuenire ꝟo mediū aliqḋ vel expeditū iter hec extrema/laudabile q̄dē sit aut affectabile sit: nec dū satis cernimus exploratū. ¶ Probare spūs ꝑ modū artis ꝛ

c

ꝛ doctrine: sicut tota deinceps versabiť intētio: nemo ꝑfecte pōt per solā sacre scripture eruditionez q̄ nō etiā expertus sit in semetipo variā affectionum spūaliū pugnā: tanꝙ ascenderit nūc in celos: nunc descenderit in abyssos/ꝛ viderit mirabilia dei in ꝓfundo. Nā qui nauigant mare hoc mysticū diuersaꝝ affectionū quasi collidentiū se fluctuū enarrāt mirabilia eius. Inexꝑtus aūt taliū q̄d nouit eoꝝ? Hic aūt est quartus modus ꝓbationis spirituū. Ceteꝝ puto differentiā inter homīes quos loquimur: vnū theologū/alteꝝ cōtemplatiuū talem esse qualis est inter peritū in arte medicine: ꝛ inter exꝑtū seu practicū in eadē: q̄ duo posse cōuenire in eodem nullus dubitauerit. Sic fit ꝛ fieri pōt dn̄o ꝓpicio: vt idē sit in scripturis sacris eruditus: qui simul in cōtemplatiōis exercitatiōe ꝓbat⁹ est. Hūc ꝟo talē habere vult materia ꝓsens: sicut alꝭ scripsisse dū de tractatu quodā spūalium nuptiaꝝ sermo fieret meminimus. ¶ Probare ꝟo spūs isto modo doctrinaliter/dū querimus in alienis personis: q̄rū corda neqꝫ videri/neqꝫ scrutari dať: oportet vt ab operibus signa sumamus/dicente Christo: A fructibus eoꝝ cognoscetis eos. Fallit tamē vnū signū vel pauca si nō in vnū plura cōglobauerimus. Ita eni͂ tradit Tullius/ita Boeti⁹/ita Aristoteles in cōiecturali causa faciendū. Sed qm̄ infinita est q̄dē hmōi signoꝝ cōfusio: coartemus ad pauciora ꝛ dicamus sub hoc metro: Tu quis/q̄d/q̄re/cui/qualiter/vnde reqre. Quis est cui fiat reuelatio. Quid ipa cōtinet ꝛ loquiť. Quare fieri dicitur. Cui ꝓ cōsilio detegiť. Qualiter viuere ꝛ vnde venire reperiť. ¶ Probatio spirituū dū queritur fieri ꝯsyderet in ꝑmis ꝑsona suscipiens visiones si sit boni ꝛ discreti iudicij rōnis naturalis: quia leso cerebro turbať iudiciū ratiōis. Si lesus fantasias patiať nō magnopere querendū est a quo spū veniant melancholice illusorieqꝫ visiones: vt patet ī freneticis/in egrotis varijs: qui vigilantes se talia videre putāt/audire/gustare ꝛc̄. qualia somniātes patiunť. Habet preterea quelibet passio ꝓfundatā suā lesionē/suā ebrietatē/suū (vt Origenes loquitur) demoniū. Patet in philocaptis/in zelotypis ꝛ iracūdis/in inuidis ꝛ auaris. Unde poeta: An q̄ amant sibi somnia fingūt. Queriť ergo si persona sit nouitia in zelo fidei: qꝛ nouitius feruor cito falliť si regente caruerit: ꝓsertim in adolescētibus et feminis: quaꝝ est ardor nimius/auidus/varius ꝛ effrenis/ideoqꝫ suspect⁹. Rursus plurimū refert attēdere qualis sit ꝛ fuerit ꝑsona: q̄liter erudita/quibus assueta/quibus delicata/cū quibus conuersata: si diues vel egena? In prima suꝑbiā vel secretam voluptatē/in altera fictionē tenebimus. Hoc suꝑ oīa ꝯueniet obseruare ne lateat interior superbia spūalis: quā Bernardus vere nominat subtile malū: qm̄ ꝛ hec de humiliatiōe sua nasciť/de sordibus ꝛ cilicio/de ieiunijs ꝛ virginitate/imo ꝛ de sua morte sueqꝫ cōtrario trahit originē. Quid igitur erit tutū a suꝑbia/cū nec ipa virtus tuta sit ab ea? Est aūt suꝑbia q̄dam in intellectu/dū nō vult subijci alieno iudicio: sed innitiť ꝓprio. Quedā in voluntate/dū renuit obedire: ꝛ hec citius deprehēditur/ideoqꝫ facilius corrigiť ꝙ ꝑma. ¶ Probatio spirituū respicit nedū ꝑsonā q̄ visiones patiť: sed visionū qualitatē si vera sunt oīa/etiā vsqꝫ ad minimā ꝓpositionez: qm̄ in spū ꝟitatis falsitas non est: In spiritu autē mendacij mille quandoqꝫ sunt veritates apte: vt in vnica latenti falsitate decipiat. Hac ratione ꝓhibuerūt a testimonio veritatis quā fatebantur: christus demoniacos/ꝛ paulus phitonissas. Si preterea sit in visionibus sapientia q̄ desursum est cū suis titulis quos Iacobus enumerat: primū inquit pudica est/deinde pacifica/modesta/suadibilis/bonis consentiens/plena miseri-

d

cordia/ꝛ fructibus bonis/iudicans sine simulatio
ne. Si rursus excedant he visiones cõmunẽ intelli
gendi modũ: vel in scriptura sacra positũ: vel i ra
tione naturali vel morali collocatũ: qꝛ si non /vide
retur illud ascribi frustra reuelatiom. Quod i scri
ptura semel locutus est deus (sicut Job loquif) id
ipm nõ repetit. Onerosum quippe esset ne dicam⁹
vanũ visiones super visiões in immẽsum multipli
catas debere recipere tãꝙ ab ore dei prolatas: ac
deinde certissima fide credendas. Sicqꝫ demũ no
stra fides nostraqꝫ religio quã deus (teste Augusti
no) voluit sub paucissimis cõtineri articulis: redde
ref plus absqꝫ vlla cõparatiõe ꝙ lex vet⁹ onerosa.
Hinc clare memorie magister Henric⁹ de hassia
cõprimendã esse tot hominũ canonizationẽ scri
psit. Hinc alia ratio sumif/ꝙ omisso diuinaꝝ scri
pturaꝝ studio magna pars christianoꝝ ad has vi
siones ideo placentiores: qꝛ recentiores cõuerterẽt
oculos ꝛ aures prurientes: sicqꝫ necessaria nescirẽt:
quia iuxta Senece verbũ superuacua didicissent.
Sint oportet in omni reuelatione moyses ꝛ heli
as: hoc est ꝓm venerabilẽ Richarduꝫ testimonia
legis ꝛ ꝓphetaꝝ: per totũ alioquin suspecta ẽ. Et
inde fit perspicuũ ꝙ necessarij sint theologi i cano
nizationibus sanctoꝝ/ꝛ examinatiõe doctrinaruꝫ.
x ¶ Probatio spirituũ requirit vt persona cui visi
ones hmõi recitanf/habeat se prudenter ꝛ cautis
sime: ꝑsertim in ꝑncipio cõsyderet acriter q̃re mo
uetur hec persona secretũ suũ pandere: super quo
fiet ista cõsyderatio. Caue ergo quisquis eris audi
tor aut cõsultor vt non applaudas tali persone: nõ
obinde laudes eã: nõ mireris quasi sanctã dignãqꝫ
reuelatiõibus atqꝫ miraculis. Obsiste potius /in
crepa dure: sperne eam cuius sic exaltatũ est cor et
elati sunt oculi: vt ambulet in magnis ꝛ mirabili
bus sup se: vt digna sibi videaf que nõ hũano alio
rum more operef salutẽ suam per doctrinã scꝫ scri
pturaꝝ ꝛ sanctoꝝ/cũ dictamine ratiõis naturalis:
nisi cõsiliũ habere presumat: ꝛ putet nedũ ab an
gelis/sed a deo: nedũ semel in necessitatibus/sꝫ pe
ne iugiter: velut in quotidianis collocutionibus.
Talẽ admone nõ sublime sapere/sed sapere ad so
brietatẽ: qm̃ verissime ait qui dixit: Supbia meref
illudi: ꝛ eo dignius quo instar pharisei latentẽ he
rentemqꝫ ossibus supbiã: sicut nec physicus febi
lem calorẽ/supbus attendit. Quid eñ facilius ꝙ se
vilissimũ peccatorem dicere: sed veraciter simplici
terqꝫ ita sentire ex intimis: hoc diuini muneris nõ
humani solius exercitij. Enarrenf exempla sancto
rũ patrũ/qui curiositatẽ hmõi visionũ vel miracu
loꝝ perniciosissimã fallacissimãqꝫ refugerunt. A q̃
se Aug. liberatũ in suis cõfessionibus gloriatur in
dño quã ꝑterea dñs Bonauẽtura abhorrenda ni
mis esse determinat: totoqꝫ conatu repellẽdã/ nũc
orõnibus/nũc increpatiõibus seu flagellatiõibus
ꝓprie mẽtis ꝛ corporis: exemplo illius qui vt ten
tatione careret supbie/quesiuit ꝛ obtinuit a domi
no: vt per tres mẽses demoniaca vexaref obsessio
ne. Alter sanctoꝝ patrũ dũ sibi demon trãsfigura
tus in christũ diceret: Ego sum christus persona
liter te visitans; qꝛ dignus es: cõfestim clausit ocu
los vtrosqꝫ manu vociferãs: Nolo hic christũ vide
re: satis est ipm in gloria si videro: moxqꝫ disparuit
Alter sub aliqs verbis similẽ in hmõi illusiõe serua
uit humilitatẽ. Uide inquit ad quẽ missus sis: ego
certe talis non sum q̃ dignus sim hic videre chri
stũ. Alteꝝ quia nolebat intrare templũ/dicens sibi
satis esse/qꝛ oculis corporeis aspexisset christum:
colligauerũt cathenis/soluere ieiuniũ/carnib⁹ ve
sci/vinũqꝫ bibere cõpulerunt: sicqꝫ tumore cõpres
so sanatus est. ¶ Opponet forsitan aliqs aposto
lo iubente: Nolite inquit spm̃ extinguere. Si sit er
go visio a spiritusancto: que nihilominus repellif
quid hoc est nisi spũsancto resistere/suamqꝫ nascẽ
te gratiam suffocare? Sed profecto spũsanctus q̃
se dat humilibus nequaꝙ ex humiliatione quam
ꝑdiximus se subtrahet. Intrabit potius ꝛ in bene
placito suo deducet victor sup excelsa animã hanc
in oculis suis vilem ꝛ absqꝫ vlla ruga fictionis hu
milẽ ꝛ simplicẽ. Porro dici nõ potest quãtum hec
curiositas vel cognoscendi futura ꝛ occulta/vl̃ mi
racula vidẽdi vel faciẽdi/fefellit plurimos: ꝛ a ve
ra religione frequẽter auerterit: hic supstitiones in
populis que religionẽ inficiũt christianã: duꝫ sicut
olim iudei sola signa querũt dum imaginibus ex
hibẽt latrie cultũ: dũ insup hominibus nedum ca
nonizatis scripturis quoqꝫ non autenticis plusꝙ
sanctis in euãgelio prestant fidẽ. ¶ Probatio spi y.
rituũ cõsyderat quare fieri dicantur visiones/pre
sertim quo fine nedũ ꝓximo/nedum aperto/ sꝫ oc
culto ꝛ longinquo. ¶ Potest itaqꝫ finis prim⁹ ap
parere bonus ꝛ salubris ꝛ deuotus/ad edificatio
nem alioꝝ: qui tãdem prolabetur in multiplex scã
dalum: dum vel nõ respondebũt vltima primis: vl̃
aliud falsum fictumqꝫ deprehendetur in personis
fuisse: quod reputabaf sanctitatis ꝛ deuotiõis. Do
cuit hoc etas nostra de predicationibus dominoꝝ
Joãnis de varenis/ꝛ Joãnis hus/ꝛ similiũ. Rur
sus dum aliquid fieri potest per humanã industri
am/sit hoc in vita/sit in doctrina: quare necesse est
vel querere vel expectare diuinam celitus allocu
tionẽ. Hoc nempe tentationi dei ꝙ honoratiõi ap
paret similius. Ceteꝝ finis attendẽdus est quare sit
cõmunicatio talis visionũ alteri persone vtruꝫ ad
ostentationẽ vel ad necessitatem/ vtrum ad dandũ
vel recipiendũ concilium/vtrum fiat experto vel
inexperto taliũ: ꝙ si videatur hec persona querere
tm̃modo consilium ne fallatur videndum est si pa
ratam se moustrat obedire cõsilio alicquin iam de
curatione vix spes erit: quoniã vt dicit Joannes
climach⁹: nõ iã eget demone tentante se: qꝛ fact⁹ ẽ
sibi demon. ¶ At vo dicit aliquis: hec idcirco per
sona nõ credit alieno iudicio: quia de suo certa est
per reuelationem intimã ꝛ secretam. Sed ꝓfecto
nõ est diuisionis deus vt vni timẽti se reuelet vnũ:
ꝛ per alteꝝ similiter timentẽ eũ vt dicat vnũ ꝯtra
riũ. Itaqꝫ si visio ex deo fuit/nõ dissipabif in hũi
liante se sub alieno iudicio ꝓpter deũ: sed vigorabi
tur amplius ꝛ vincet. ¶ Quocirca tradim⁹ ꝓ cau
tela/ꝙ in hmõi visiõib⁹ nedũ suspẽctum teneaf iu
diciũ: exẽplo btĩ Ambrosij ꝛ Luciani ꝑsbyteri: sꝫ di
caf reuerẽter cũ petro: Exi a me dñe/qꝛ pctõr sum.

qz vilis sum: qz visionibus tuis indignus sum: q̄s hic neq̧ q̄ro nec accepto/sed repello: sit in celo/nō in hoc seculo visio tua tota merces mea dn̄e deus ꝛ sufficat. Quid ad me de visionibus tuis in hac vita: quid de supioꝝ meoꝝ monitionibus: mitte potius obsecro quē aliq̄n missurus es: ꝛ me me⁹ sp̄us hūili regat obscuroq̧ loco. ¶ Altera pōt addi sup hmōi visionibus recipiēdis cautela: q̄lē ꝺ somnijs tradidit vnus dicēs: Si monitiōes aliq̄ bone inquit fieri videant in somnijs/vel ex persona defunctoꝝ vl aliūde recipiant: eas nō q̄si somnia penit⁹ abyciendo: neq̧ eis ex adverso velut autēticis vl diuinis adherēdo: recogitētur potius tanq̄ rememorationes alique ad faciendū bona/vel mala declinādo/iuxta somnioꝝ q̄litatē. ¶ Probatio spirituū cōsyderat/qualiter et quō p̄sona q̄ visiones se habere dicit conuersat/an in secreto vel in publico/an in vita actiua vel contēplatiua: an in deuotione nimia/q̄ notā affert i vestimētis ꝛ ceteris: aut si cōmunē habet ɔuersationē accōmodā his q̄bus ɔuiuit. Hoc p̄cipue cōsyderare necesse ē si sit mulier: q̄liter cū suis ɔfessoribus cōuersat ꝛ instructoribus: si collocutiombus intēdit ɔtinuis sub obtētu nūc crebre cōfessionis/nūc prolixe narrationis visionū suarū: nūc alterius cuiuslibet ɔfabulationis. Expertis crede/p̄sertim Augustino ac dn̄o Bonauēture: vix ē altera pestis vel efficacior ad nocēdū/vel insanabilior. Q, si nihil haberet aliud detrimēti/nisi tp̄is p̄ciosi latissimā hāc cōsumptionē/ abūde diabolo satis esset. Habet aliud scitote: habet insanabilē videndi loquēdiq̧ (interim de tactu silentium sit) pruriginē. Eueniteq̧ ꝺ Dydone illud apud poetam: Herēt infixi pectore vultus. Verbaq̧ nec placidam mēbris dat cura quietē. Cū tamen i pace sit dei locus. Nullus iccirco mirabit/si tales ad fabulas conuersi/ auertuntur a veritate. Si p̄terea mulieres he curiose agētes/sunt q̄les notat Apostolus: Semp discentes ꝛ nunq̄ ad scientiam veritatis p̄uenientes. Ubi autē nō est veritas/sit vanitas ꝛ falsitas necesse est. ¶ Probatio spirituū cōsyderat/vnde spiritus veniat/aut quo vadat. Itaq̧ Bernardus testatur hoc in se nunq̄ sciri datū esse: qui tamē expertū se pluries asserit humiliter sancti sp̄us p̄sentiā ex intimo motu cordis siue mētis. Mirabitur igit forsassis aliquis: quo pacto persona status inferioris dicat se frequēter agnoscere/vnde spiritus veniat: p̄sertim cum dixerit Christus Nicodemo: Vocē inquit eius audis: ꝛ nescis vnde veniat aut quo vadat. Quid porro q̄ in spiritibus diuersis multa in inspirationib⁹ inuenitur similitudo. Est enī spiritus deus/sp̄us angelus bonus/spiritus angelus malus/sp̄us humanus tam rōnalis q̄ aialis. Pōt aūt sīlis visio spirari p quēlibet hunc sp̄m suo mō/longeq̧ tn̄ diuerso: sed diuersitatē faciliter p̄cipi quedā sīlitudo nō sinit apō inexptos taliū: qui neq̧ p seip̄os ex acumine ingenij/neq̧ p eruditionē in theologicis vl physicis disciplinis: neq̧ p alioꝝ traditionē sciūt talia distinguere. Certe nec mirandū: cū paucissimos inueniamus/q̄ plene sciūt secernere cogitationes ꝛ affectiones siue rōnalis aīe vt rōnalis est: ab illis que sunt aīales/videlicet in sensu cōi vel organo phātasie. Quē inuenies p̄cor ex timētibus deū peccataq̧ fugiētibus; q̄ semp ꝛ in omībus ad liquidū ɔspiciat/dū tētationes vigent: si sensus eoꝝ sit tm̄mō in imaginatione/vel ɔsensus in rōne. Adeo nō facile est discernere sensū a cōsensu. Quāto plus hꝫ difficultatis p̄batio q̄druplicis p̄nolati sp̄us: dū videlicet instinctus vn⁹ vel inspiratio vehemēs tāgit mentē: si sit a deo vel ab angelo bono aut malo vel a p̄prio sp̄u hūano. Cu⁹ rursus sensus portio duplex/supior et inferior ascripta est. Cui⁹ sentire diuisionē: p̄fecte dat illud verbū dei qd̄ p̄tingit vsq̧ ad diuisionē sp̄us ꝛ aīe. Qualē in se diuisionem passa erat q̄ exclamauit: Magnificat anima mea dominū. Dehinc secernēs sp̄m ab anima subiunxit: Et exultauit sp̄us meus in deo salutari meo.

¶ Hec interim sub cōpendio cursim notata sint quatinus dū ad singularia descendēdū erit: facilius hac occasiōe sapiētiores dyudicēt p̄suasū habētes viuere hoiem: cui⁹ nomē sit i libro vite: cui pluries ꝛ in pluribus p̄sonis huius tp̄is datū est experiri ꝛ practicare omnia q̄ dicta sunt.

¶ Finit tractatus de p̄batiōe spirituū/mgr̄i Joan. de Gerson Cācellarij parrhysien: in Cōstantia Anno dn̄i. M.cccc.xv. in die scti Augustini tp̄e generalis cōcilij inibi celebrati: editus p̄pter aliq̄ q̄ de canonizatione Birgitte in p̄fato ɔcilio oriebātur/sub .xij. consyderationibus comp̄hensus.

¶ Tractatus eiusdē

Cancellarij Parrhysiensis de examinatione doctrinarum.

Attēdite a falsis p̄phetis: clamat christ⁹ sum⁹ doctor nr̄. Cui ɔsonat aplūs suus doctor i hitate: Doctrinis inq̄t varijs et p̄egrinis nolite abduci. Pres ꝛ frēs/ q̄ habet aures audiēdi audiat: qz nulla monitio salubrior: nulla si negligat poterit esse periculosior. Quia sicut venenū corpus enecat: sic p̄phetie false/sic doctrine varie ꝛ peregrine trahūt aīas ad interitū nō q̄lēcūq̧ sꝫ eternū. Turbāt insup eccl̄aꝝ politias demū oēs tp̄ales ꝛ sp̄ūales euertūt. ¶ Quapropt occasionib⁹ intra cor ab extraq̧ susceptis: p̄posuit nostra sedulitas opusculū cōponere quadruplici mō de examinatione doctrinarū. Primo theologicaliter: secūdo exemplariter: tertio physicaliter: quarto practicaliter. ¶ Primus mod⁹ q̄ p̄ncipalis est opusculi/sex ɔsyderatiōes de examinatorib⁹ idoneis doctrinaꝝ/ꝛ totidē de examinatiōis arte p̄stringet q̄ notant i his versib⁹: Cōciliū/papa/p̄sul/doctor hn̄ doctus. Discretor quoq̧ spirituū de dogmate cēsent. Qualis sit doctrina/docēs q̄s/q̄q̧ sodales Si finis sit fastus/questus siue libido. ¶ Protestamur in p̄mis nihil nos in docēdo vel narrādo esse dicturos/intētiōe corrupta/fauore vel odio: sꝫ tāq̄ i articulo mortis positi corā iudice deo volumus cautelas insinuare/cōtra falsas p̄phetias suspectasq̧ doctrinas; maxime dieb⁹ istis malis q̄n

studiũ theologie refrigiuit: quã magna ex pte dissipatũ ẽ vbi potissime florere solebat. Fiet insup sermo pñs talibus ⁊ ꝓ talibus: q̃lis fuisse laudatur Job: q̃ sunt simplices ⁊ recti ac timentes deũ ⁊ recedẽtes a malo: ne diabolus cui ignoramus astutias / improuisos forte repiat seducatq̃. Tales alloquimur venerãdos patres cartusieñ. et Celestinos: quos afflictos vt Job / oportet esse in terra Hus / que sonat concibũ. Conuenit ⁊ oriẽtales esse ꝑ susceptione luminis gl̃osi: q̃bus testimoniũ ꝑhibendũ ẽst de lumine. Ala deniq̃ iusti annunciat aliq̃ñ vera / plꝰ q̃ septẽ speculatores ↄstituti l excelsum ad speculandũ. ¶ Quibus sic locutis discurramus ꝑ vnãquãq̃ cõsyderationẽ / duodecim veritates aliquasq̃ cautelas miscendo.

Consyderatio prima.

¶ Examinator autẽticꝰ ⁊ finalis iudex doctrinarũ fidẽ tangentiũ est generale cõciliũ. Deducitur hec cõsyderatio ꝑmitus autoritate generalis cõcilij Constañ. cui forte par in duratiõe nullum fuit. Forma decreti sui satis habet ⁊ posita est in tractatu de ptãte ecclastica / ⁊ in opusculo: An liceat appellare a papa. Sumit insup ab euãgelio cum rõne talis ↄfirmatio. Christus fuit sũmus ⁊ optimus institutor ecclesie nõ deficiẽs in necessarijs: qui ⁊ dixit: Ecce ego vobiscũ sum vsq̃ ad cõsummationẽ seculi. Oportuit igit in ecclesia relinquere regulã infallibilẽ ꝑ fide seruãda / ⁊ dubijs emergẽtibus terminãdis: nõ aũt repit l terris altera talis infallibilis regula / nisi generale ↄciliũ legitime cõgregatũ. Nã ꝑsona q̃libet singularis de ecclesia cuiuscunq̃ dignitatis / etiã papalis / circũdata est infirmitate: ⁊ deuiabil est vt fallere possit et falli. Propterea nõ imparẽ posuit Aug. autoritatẽ in ecclia ⁊ in euãgelio dicẽs: Nõ crederẽ euãgelio / nisi me autoritas ecclie cõmonuisset. ¶ Opponet aliq̃s q in agibilibus ⁊ ↄstitutiõibꝰ hũanis vl sentẽtijs vel sctõꝝ canonizationi hꝰ ecclia falli potest ⁊ fallere ſm iura ⁊ expimẽtis pl̃imis. Rñdet secus esse in his q̃ sunt facti vel iuris hũani / et in his q̃ sunt iuris diuini õ necessitate salutis cognoscẽdi: cuiusmodi sunt veritates fidei / ꝑcipue articuloꝝ: ꝑpterea assistit specialius vbi non sufficit humanũ auxiliũ: sicut in determinatione veritatũ fidei q̃ in alijs in quibus nõ necessario stat salus.

¶ Nihilominus attẽdendũ est multiplicẽ esse doctrinarũ ꝑ ecclesiã seu conciliũ vite sue approbationẽ. Quedã approbant vt certitudinaliter / vere necessarioq̃ credende. Quedã vt vtiles ad moralẽ religiosamq̃ doctrinam / sine mixtione falsitatis notie: nõ tamẽ sunt sic vt credant obligatorie / sed dicant de pietate fidei. Quedã vero soluz ꝑmittũtur vt legãtur: nõ quin sint mixte falsitates: sed habẽt aliunde plurimas vtiles doctrinas: sicut sunt scripta multorũ doctorũ. Et ita Augustinus sua scripta recipi volebat. Noli inquit meis literis quasi canonicis scripturis deseruire. Et iterum: Negare nõ possum nec debeo sicut in ipsis maioribus: ita multa esse in tã multis opusculis meis: q̃ possunt iusto iudicio / ⁊ nulla temeritate culpari. ¶ Sumitur hic duplex veritas. Canonizatio ꝑsonie nõ cõpellit firmiter adherere doctrine sue. Patet enĩ l martyribus: vt in btõ Cypriano. Patet de plibꝰ canonizatis: quoꝝ quotidie positiões a scholasticis nõ tenent: sed palã negant / aut cuz reuerẽtia si fieri põt exponunt. ¶ Altera veritas. Debet cum maturitate maxima ⁊ nõ sine grãdi necessitate reipublice determiatio fieri l materijs fidei / maxime ↄdendo articulũ vniuersaliter obligantẽ. Alioq̃n formidandũ est de scãdalo vel schismate nõ faciliter exterminabili si q̃ dissenserint. Doceat nos schisma grecoꝝ. Hac ratione sacre theologie facultas Parrhysieñ. freq̃nter dũ querunt ab eadẽ decisiones dubioꝝ quasi neutroꝝ: solet nõ per se totam dare determinationẽ: sed deputatos ꝑ ↄsilio dandõ suos cõmittere. Quanto amplius hec autoritatis grauitas est in generali cõcilio / necnõ l summo pontifice conseruãda. Neq̃ tñ ita declinãdũ est ad nihil determinandũ / q apertũ in fide ⁊ moribus scandalũ radicet ⁊c.

Consyderatio secunda.

¶ Examinator iuridicus doctrinarũ fidẽ tangẽtiũ / papa sũmus est in terris post generale conciliũ / vel cũ ipso. Deducit autoritate canonũ cum ratione morali ꝑsupposita fide. Quoniã sũmus in omni politia iuris habet dubia circa politiam emergentia determinare vel interꝑtari: vl declarare cum appositione penarũ in rebelles: hoc autem est iudicium autoritatiuũ. ¶ Diceret aliquis nõ oportet ita fieri / cum papa sit deuiabilis: non eñi est magis confirmatus q̃ Petrus erat: Qui reprehensus est a Paulo: eo q nõ recte ambularet ad veritatẽ euãgelij. Confirmat hec obiectio cõsyderationẽ ꝑcedentẽ: sed plus infert q̃ oportet. Fateq̃ eñi põt assidue cõciliũ generale haberi ꝑsentialiter ꝑ decisione dubioꝝ: nec expediret passim ita fieri. Sũmus aũt in ecclia faciliter adit. Qui si nollet omnino pertinaciter ea que sunt fidei declararet vel erraret declarando / superest iudicium concilij. Porro nõ sequitur: Papa potest in diffiniendo fallere vel falli: igit nõ est iudex idoneꝰ: sicut in alijs patet instãtia. ¶ Cõcludit tñ ex hac radice duplex veritas. Prĩa q determiatio soliꝰ pape l his q̃ sũt fidei / nõ obligat vt ꝑcise est talis ad credẽdũ: alioq̃n staret l casu / q q̃s obligaret ad ↄtradictoria vl ad falsũ ↄtra fidẽ. Scd̃a veritas est: q sñia pape ligat oẽs fideles ad nõ dogmatizandũ cõtrariũ: nisi ꝑ illos aut apud illos qui manifestũ ↄtra fidẽ deprehẽdũt errorẽ ⁊ scandalũ grãde fidei suo silẽtio fieri si nõ opponerẽt se / cognoscũt. Q, si fieret ꝑsecutio sententiaꝝ ⁊ penarũ cõtra eos: sciãt btõs esse q̃ ꝑsecutionẽ patiunt ꝑpter iusticiã. Superest quoq̃ remediũ ↄcilij generalis: cuiꝰ finalis / autoritatiua iudicialisq̃ ptãs fundata est indestructibiliter l illo ṽbo christi de correctione fraterna. Q, si ecclesiã nõ audierit: sit tibi sicẽ ethnicꝰ et publicanꝰ. Cui legi haud dubie subest papa: licet hactenus multis hec veritas nõ placeret / ꝑpter inordinatũ fauorem ad summũ pontificem / vel scripta sua male suscepta / plus q̃ ad christum et euangeliũ. Nunc

alit opposita falsitas est heresis expresse damnata per conciliū Constantiēse: cū aliis multis in utilitatē totius politie christiane.

Consyderatio tertia.

¶ Examinator iuridicus et ordinarius doctrinarū hmōi est platus in sua iurisdictiōe cui cōicat inquisitor. Deducit hec consyderatio per canonicas monitiones et censuras platorū exhortatiuas: ut dioceses suas extirpare studeant ab hereticis et heresibus perniciosisque doctrinis. Sumit preterea ratio proportionalis ad autoritatē pape: necnō per ordinem hierarchicū figuratū in consilio dato Moysi per Jetro socerū suū. Sed notet hic duplex veritas. Prima: q nullus eps inferior pōt cōdere articulum fidei catholice: qui videlicet ad totā ecclesiam se extendat. Nō eñ potest in eos obligationē ferre: quos nō habet in iurisdictione subiectos. Differt igitur determinatio pape: quoniā generalis est: et ad oēs catholicos se extēdit quo ad penam. Sic intelligere debent dicētes: nullū preter papam condere posse articulū: alioquin fallerentur: quoniā in suis diocesibus plati ius habent cū appositione cauti ɔsilii. ¶ Pro quo sit scda veritas distinctione pmissa: q aliq sunt doctrine palā hereticales apud omnes. Alie dubie simplicibus sed manifeste sapiētibus et peritis. Tertie veluti neutre habētes pro se doctores cū rationibus ad utranque partē probabilibus: nec in una tñ dioceci vel paucis: sed apud oēs christianos aut longe plurimos. Est ergo veritas: q in primis et secūdis autoritas inferiorū platorū se extendit et ad suos tñmodo. In tertiis vero nequaquā: qm merito dicuntur maiores cause fidei: propter difficultatē decisionis cū periculo scandali: ideo sunt ad sedē ecclesie vel ad sedentē in ea sūmū pōtificē referēde: iuxta illud: Si quid ambiguū vel difficile etc. vocans causā grandē nō ratiōe materie: sed ambigue difficultatis interminatione. Cuius distinctiōis ignorātia vel dissimulatio culpabilis: nō paucos depulit in errores scādalosaque iudicia cōtra ordinariā et doctoralē potestatē nostra tempestate.

Consyderatio quarta.

B ¶ Examinator partim autēticus: partim doctrinalis hmōi doctrinarū: est qlibet in sacre theologie facultate licētiatus aut doctor. Deducit hec ɔsyderatio per formā verborū qbus dat licētia magistralis. Ego autoritate aplica (dicit Cācellarius) do tibi licentiam legēdi: regēdi: disputādi: docēdi in sacre theologie facultate hic et ubique terrarū: In noīe patris et filii et spūssancti: Amē. ¶ Ex hoc absque ulteriori deductione sumit duplex veritas. Prima: q doctores theologici nō sunt arcēdi sine cā rōnabili ab exercitio pdictorū actuū: qm papalis autoritas licentiā ɔfert eis: nō ita tñ qn diocesani seu locorū ordinarii possint obsistere vel nō cōsentire pro rōnabili volūtate. Exemplū de ptāte sacerdotali q equalis est in quolibet quo ad corpus christi verū sed diuersificat quo ad mysticū: qd iurisdictiōis respicit ptātē. Exēplū in magistris in artibus: q nō legunt per artes ubi volūt: nisi scholasticorū ɔsensus habeat. ¶ At vero sumit ex hac declaratiōe veritas altera: q doctores theologici nō obligātur pcise ex ptāte sibi tradita pdictos actus legēdi: pdicādi etc. passim exercere. Secus de platis ordinariis: quorū officio pastorali annexū est debitū vel obligatio pdicādi etc. subdito sibi gregi: sicut iungit Apostolus hec duo: pastores et doctores: qd rō manifesta conuincit. Oportet eñ quosdam esse in ecclesia: qui sint ex officio instituti tales actus exercere: alioquin nō fuisset instituta pfecte: contra illud: Dei perfecta sunt opa. Nō autem sunt alii sic obligati per officiū q pastores simul et doctores: et nō soli doctores. ¶ Possent cōsequēter inferri veritates multe salubres de necessitate studii theologici: nisi silentiū breuitas indiceret. ¶ Dictum est pcise et passim: quoniam aliunde potest doctor theologus obligari: pdicare vel docere: vel scripturas interptari verbo vel scripto: dū necessitas imminet hereticos et hereses repellendi. Aut quia videt ingratus donis dei: quemadmodū loquuntur querentes: si sacerdos non beneficiatus possit sine peccato ab omni celebratione cessare? Additur tertia causa: dum specialiter mittit per ordinarium suum: quo casu tenet sibi de sustentatiōe sua sufficienter puidere: qua data iā contrahitur obligatio quasi pastoralis in prefato doctore: neque eñ tunc dicere potest in velamē sui officii: Nemo me conduxit.

Consyderatio quinta.

¶ Examinator hmōi doctrinarū est per modū doctrine quilibet in sacris literis sufficienter eruditus. C Deducitur hec ɔsyderatio per illā maximā a sapiēte pho positā: Quilibet eorū q quisque nouit est iudex bonus. Iterū: q nullis existētibus qbus cōferret gradus licētie: q vel nollēt recipere: vel nemo cōferret. Possent nihilominus plati seclū assumere pro plebis eruditione et fidei cōsilio sufficiēter in sacris literis eruditos. Hoc tñ obseruato: q dignus est mercēnarius mercede sua: cōtra illos q precibus et magnis pensiōibus cōducunt procuratores et aduocatos vel sollicitatores causarū prophanarū: theologos vero vix vel gratis dignant assumere. Adeo terrā sapit alalis hō: adeo qrit no q dei sunt sed sua: nec tā sua freqnter ex abusu. ¶ Iūgat huic ɔsyderationi cū sua declaratiōe duplex veritas. ¶ Prima staret: q aliqs simplex nō autorizatus esset taz excellēter in sacris literis eruditus: q plus esset credendū in casu doctrinali sue assertioni q pape declarationi. Constat eñ plus esse credendū euangelio q pape. Si doceat igit talis eruditus veritatē aliquā in euangelio contineri: ubi et papa nesciret vel ultro erraret: patet cuius pferendū sit iudicium.

¶ Altera veritas. Talis eruditus deberet in casu: si et dū celebraret generale cōciliū: cui et ipse psens esset illi se opponere: si sentiret maiorē ptē ad oppositū euāgelii malicia vel ignorātia declinare. Exemplū brissimus dedit Hilarius. ¶ Tñ qius ab initio militātis ecclesie: q cōponebat ex aplis et imediatis successoribus nouit et certitudinaliter a christo

doctis: de mitis q̃ nõ sũt scripta plꝰ est credẽdũ au-
toritati tal' ecclie q̃ euãgelio cuicũq; ꝑusq̃ esset ab
ea receptũ vel autorizatũ: nihilominꝰ post appro-
batõꝫ ꝛ autorizatõꝫ q̃tuoꝛ euãgelioꝝ p dictã eccle
siã / plꝰ est credendũ euãgelio q̃ alteri cuicũq; hũa
ne autoritati: nõ õz q̃ toti ecclie. qm̃ illa est autori
tas dei ꝛ euãgelij: nec põt errare i fide lege stante.

Consyderatio sexta.

¶ Examinatoꝛ hmõi doctrinarũ est ois hñs dis
cretionẽ spirituũ / q̃rũ h donũ spũsscti l eo vult extẽ
di. Deducit' ex terminis. qm̃ spũsscũs i manifesta
tione veritatis intima nec fallere nec falli põt: quẽ
admodũ theologi fundãt: q̃ nec fidei nec sensui li
terali scpture subesse põt falsum: alioq̃n nihil auto
ritatis ad credendũ / nihil roboꝛis ad ꝑsuadẽdũ si
bi subsisteret. Est aũt sensus literalis nõ solũ grã
maticalis / sed nec stricte logicalis. Uerũ ille quẽ spi
ritusscũs ꝑncipaliter i ntẽdebat: q̃ ex circũstantia
litere cũ causis dicẽdi ꝛ modis exponendi magis
patet. Uñ generaliter i parabolicis locutiõibꝰ sen
sus literalis ẽ: nõ q̃ p v̓ba / sꝫ p res ꝛ facta designat'
vt de lignis ꝯstituẽtibus sibi regem ꝛc̃. Porro do
nũ discretionis spirituũ q̃nq; dat' ad ꝑuatã istru-
ctionẽ recipiẽtis quasi ꝑuata lex: de qua canon tra
dit eos qui ꝑuata lege ducunt' / generali nõ teneri.
Est aũt opatio sua facere quodã itimo sapoꝛe cũ
illustratione certa cognitã esse veritatẽ. Exemplũ
de Monica matre sancti Augustini ẜm relationẽ
eius in confessionibus. Dat' aliq̃n discretio spiri-
tuũ ꝑncipaliter ad edificationẽ ecclesie: sicut ꝛ do
nũ ꝓphetie / vel linguarũ / vel gratia sanitatũ / cum
similibus. Et hoc repitur in repꝛobis ẜm apl̃m et
euangeliũ. Quibus si semp et quomõ credere de-
beant fideles / grandis questio est. Quã videt' sum
matim absoluere canon dicẽs: Nemini dicenti se
missum desuper opoꝛtere credi / nisi de sua doceat
missione. Exemplo Joannis baptiste. ¶ Juxta
quod sumit' ꝑma veritas: Q, habeidi sunt suspe
cti vel nõ statim admittẽdi in doctrinis suis: maxi
me si sint extranei tales / q̃ se dicunt discretionẽ vi
sionẽ spirituũ dono sanctispũs possidere: alioq̃n
qui cito credunt leues sunt coꝛde et faciles ad er-
roꝛẽ. Quid fiet igit'. Certe iudicium expectabitur
ẜm ꝑmissos quinq; gradus examinãdi doctrinas
ab infimo vsq; tandẽ ad supremũ. Quod est con-
siliũ si res apparuerit pꝛioꝛibus / ambigua ꝛ vrgẽs
decisio reputetur. ¶ Altera veritas. Nemo facile
debet estimare se ꝑuata lege moueri / q̃n humano
se paratus sit subdere parereq; iudicio: qm̃ nõ est
dissensionis deus. Neq; foꝛmidet q̃ hmõi est / si cũ
vera humilitate consiliũ q̃rit alienum se ꝓpterea
decipiendũ / vel a spũsancto deserẽdũ: exẽplo ꝑdi-
catoꝛis nostre etatis egregij mgr̃i Uincẽtij. ¶ Cõ
cludit dñs Bonauẽtura p ꝑmissis / vbi q̃rit / si q̃s
possit excusari adoꝛando diabolũ ostendentẽ se vi
ce christi. Q, nequaq̃. Ratio: q2 superest tali casu
triplex remediũ: videlicet suspẽsio iudicij ꝓprij / pe
titio alieni consilij / aut tandẽ imploꝛatio diuini au
xilij: quod nõ deerit faciendo quod in se est pꝛimis
duobus modis; Exemplo beatissimi Martini et
alioꝝ plurimoꝛũ. ¶ Obijcit idẽ Bonauentura de
adoꝛatiõe eucharistie q̃nq; nõ cõsecrate i manibꝰ
sacerdotis. R̃ndet casum istũ cõem esse: q̃ sp im-
plicitã habet conditionẽ vel ꝑsumptionẽ / q̃ sacer
dos fecerit ẜm debitũ ecclesie ritũ: q̃ ꝯditio nõ de-
bet exꝑmi in adoꝛatiõe. Saluatur tñ adoꝛatio / ne
pctm̃ sit, ꝓpter moꝛẽ fideliũ. Exemplũ de adoꝛati-
one imaginũ. Nõ sic de adoꝛatiõe panis in mẽsa:
etiã si ꝯditio poneret' dicẽdo: Adoꝛo te si tu sis cõ-
secratus. Nõ eñi sunt tales circũstãtie, put in alta-
ri. Sumit' inde ꝯseq̃nter cautela p laicis circũstan-
tibus altari / q̃ hostiã nõ adoꝛẽt quantumcũq; vi-
deat' in manibus sacerdotis / nisi cũ eleuat' et post-
modũ. Sed nec sacerdos caute facit nõ abscõdẽ-
do visionẽ a populo duꝫ consecrat. Aut coꝛtinarũ
vsus deberet opponi / aut a circũitu altaris arcen
di essent alq̃ / maxime populares.

¶ Secũda pars pꝛincipalis.

Pꝛima consyderatio.

Attendendũ est in examinatione doctri-
narũ. Pꝛimo et ꝑncipaliter / si doctrina
sit cõfoꝛmis sacre scpture tãl se q̃ l mo-
di traditione. Declaratur ex autoꝛitate beati Di-
onysij dicentis in sententia: Nihil audendũ dice-
re de diuinis / nisi que nobis a scriptura sacra tra-
dita sunt. Cuius ratio est: qm̃ scriptura nobis tra
dita est tanq̃ regula sufficiẽs ꝛ infallibilis, p regi-
mine totius ecclesiastici coꝛpis et mẽbroꝝ vsq; in
finẽ seculi. Est igit' talis ars / talis regula vel exem
plar / cui se nõ confoꝛmans alia doctrina / vel abij-
cienda est vt hereticalis aut suspecta aut imperti-
nẽs ad religionẽ ꝑꝛsus est habẽda. Hinc glossa q̃
dã sup illud: Apparuerunt Moyses ꝛ Helias lo-
quentes cũ eo / scꝫ Jesu in transfiguratione. Su-
specta est oĩs reuelatio / quã non confirmat lex ꝛ
ꝓphete cũ euangelio. Que tria significant Moy-
ses / helias ꝛ chꝛistus: alioq̃n delusiones demonũ
aut ꝓprij capitis phãtasiationes q̃ reuelationes
habeant'. Talibꝰ idiotis obijciat' illud chꝛisti: Er
ratis nesciẽtes scripturas. ¶ At vero dicet aliq̃s
Ecce q̃ a pꝛincipio ꝛ vsq; nunc doctrine salubꝛes
tam verbis q̃ scriptis inserte sunt: quas scriptura
sacra nõ continet. Immo continet respondemus
ẜm aliquem gradũ veritatum catholicarũ: quos
gradus qm̃ alibi explicauimus / breuitas hic nõ ap
ponit. ¶ Queret aliquis: quid sibi vult finis hu-
ius consyderationis loquẽs de mõ traditiõis scri-
pture: nũquid potest alia salubꝛis doctrina taliter
tradi q̃ redderetur inepta ꝛ nociua. Potest vtiq;
Ponitur ad ꝑsens exemplũ de doctrina Raymũ
di lulli: que quidẽ alta ꝛ vera ꝛ copiosa multa con-
tinẽt: non tamen in multis absq; possibili calum-
nia: de quibus nihil ad ꝑsens. Hoc vnũ placet in
serere tꝑibus nostris in sacre theologie facultate
parisijs institutũ. Habet ipse lulli modũ traditio
nis specialẽ sub magnis voluminibus ad certa no
mina / ad characteres ꝛ figuras. Sensit eadẽ facul
tas nonnullos de suis suppositis vt pꝛoni sumus

ad nouitates:velle traditionē hmōi multiplicare
ꝑ studiū:nā in arrogonia dicit edoceri. Cōstituit
ꝓrin⁹ statutū qḋ patribus cartusiesi. ꝓpe parrhy-
sius significauit ꝑ literā:hȝ eēm copiā librox̄ dicti
lulli. Quo statuto ꝓhibebat oīb⁹ suppositis su-
is/ne derelinquētes modū doctrinalē sanctox̄ do-
ctorū ꝑ ecclesiam approbatox̄:ꝛ q̄ tēt⁹ est bacte-
nus in sacra theologie facultate/trāsiret ad nouā
F hanc phātasiandi curiositatē. ¶ Elicit ex his cū
pcedētibus duplex cautela/nedum ꝓ examinatori
bus sed receptoribus doctrinarū/maxime religio
sis:quos sua sctā/nō dicā rusticitas cū Hiero.sed
humilis ꝛ deo amabilis simplicitas cōmēdat. Nā q̄
ambulat simpliciter/ambulat ꝯfidenter. Simpli
citer intellige nō ignorāter/nō infantili sensu/nō
negligēti vł hebeti intellectu:sed absq̄ plica dolo
sitatis/ versutie/curiositatis/supbie. Alioq̄n q̄ ig-
norat ignorabit. ¶ Prima cautela sit eis/nullā re
cipere doctrinam absoluto iudicio/nisi altero sex
modox̄ pme partis approbatā:ꝛ eo magis si ser-
mo vel modus sit extraneus a cōi sermone docto-
rū:quis sententie graues apparerēt morales vł phi
losophice. Theologizat aliq̄n demon/ait climac⁹
ꝛ patet in euāgelijs:cuī corā Jesu:quē tentare p̄-
sumpsit ꝛ dicere:Scriptū est: Angelis suis mādā
uit de te ꝛc. nihilominus prohibuit christus. Cui
Paulus ꝛ alij se conformant:ne testimoniū quan
tumlibet in supficie verū acciperet a demoniacis
vel phitonibus vel simulacris ꝛ ꝓphetis insanien
tibus/vt Sibylle sunt ꝛ vētriloqui/cū ceteris magi
cis maledictis. Nā q̄ cōicatio lucis ad tenebras/
ꝛ Christi ad belial. Nō pma:q: sunt excōicati. Se
cūda:q: nullū verū bono fine dicūt. Tertio:q: con
tinuo aut tandē falsitatē ingerūt/ꝛ si mille pmise-
rint veritates. Non est eīm doctrina fallēs q̄ vera
nō misceat/sm Bedā. ¶ Altera cautela est. Con
ferre primus doctrinā q̄ terminos habet extrane-
os vel sententias nouas et peregrinas ad terminos
doctorū cōmuniū ꝛ sententias eox̄. Hoc christ⁹ cō-
tra diabolū egit. Hoc magnus Antonius docu-
it. Hoc Paulus intellexit cū diceret ad discipulū:
ꝓphanas vocū nouitates deuita. Hoc Aug. no-
bis inquit ad certā regulā loqui fas est. Hoc Hie-
ro. Ex verbis inq̄t inordinate ꝓlatis orit heresis.
Hoc serenissime custodiuit sacre theologie facul
tas parrhysień. Cuius vnū e multis sit hoc exem-
plū. Unus licētiatus posuit in vesperijs/q̄ pater
erat causa filij:id est pater generat filiū. Confestim
opplsum est os eius:neq̄ sibi ꝑmissum est talibus
vti terminis:licet ostēderet exponēdo se verū tene
re sensum. Sic Aug⁹ loquēs ḋ fato iuxta pꝛoꝛiam
aliquox̄ verā snīaȝ/ q̄ deus erat fatū. Tene inquit
sententiā/sed corrige linguam.

Consyderatio secunda.

¶ Attendendū est in examinatiōe doctrinax̄/cui⁹
G sit ꝯditionis docēs seu publicās siue scribēs. De
clarat:q: nō modicū refert inter doctū rei quā lo-
quit/ꝛ inter indoctū/ꝛ inter senē ꝛ iuuenē/inter mo
rigeratū ꝛ dissolutū:inter holem boni naturalis iu-
dicij/ꝛ patientē in cerebro vel imprudentē. Deniq̄

inter virū ꝛ mulierē. Fuit Galienus in arte sua pe
ritissimus medicine. Memini dū puerulus stude-
rē in artibus/ipm irrisū/q: posuit quartā figurā in
syllogismis. Mittit inquiunt falcē suā in messem
alienā:q: nō logicus sȝ medic⁹ est. Loq̄tur adver-
sus eundē rabbi Moyses medicus: Quia p̄sumēs
de scia medicine/ p̄sumpsit consequēter de multis
tanq̄ illa sicut medicinā cognosceret/in quib⁹ tur
piter ipm errasse notauit. Et hic error familiaris ad
modū sapiētibus huius seculi:q̄ dū se vidēt hono
rari ꝓ aliq̄ scia:sit legū/sit canonū/sit industrie mū
dialis:laxāt faciliter ora de sermonibus quos ne-
sciūt/vt de theologia:quasi verecūdarent aliquid
ignorare. Aut aliq̄n maiori dementia:q̄ nō cogno
scūt in se/despiciūt in alijs tanq̄ supuacua ꝛ noxia
ne videant ea que sunt vtilia neq̄q̄ cognoscere
Quāto cōsultius iubet sapiēs: Prudentie tue po-
ne modū:qm̄ magna ps scie est:dicit Hiero. scire
q̄d nescis. Magne deniq̄ molestie taliter agnosce
re. ¶ Porro differētie patēt reliq̄. De senib⁹ exp- D
tis q̄bus ideo est sapiētia. De hū morigeratis q̄si
humilibus. De naturaliter prudentibus respectu
iuuenū:quos ait Aristote. nullus eligit:cū constet
eos nō esse prudētes ꝓpter inexꝑientiā. Respectu
quoq̄ maliuolorum quos excecat malicia. Respe
ctu deniq̄ melancholicox̄/q̄ seipsos regere vł pro
priam domū nesciūt/ desipientes in manifestis.
¶ Postremo sexus muliebris ab aplica ꝓhibet
autoritate ne palā doceat:doctrinā intellige seu v̄
bo seu scripto noīe suo publicatā/ maxime si fue-
rit ad viros:nec qualescūq̄/sed sapiētes/ sed erudi
tos:sed status in deuotione vel religione p̄cellen
tis. Snīa est Greg. p̄sumptionē esse velle docere
sanctiorē doctiorēq̄. Culpat Hiero. eos q̄ discunt
(ꝓh pudor)a feminis q̄ viros doceāt. Quid si ta
lis sexus apposuerit ambulare in magnis ꝛ mira-
bilibus sup se:visiones quotidie sup visiones ad
dere:lesiones quoq̄ cerebri ꝑ epilentiā vel cōgela
tionē/aut aliā melācholie speciē ad miraculum re
ferre. Nihil deniq̄ dicere nisi vice dei siue medio
reuelantis. Appellare sacerdotes dei filios suos:
Docere eos ꝓfessionē suā in q̄ nutriunt assidue/q̄-
liter obedire supioribus deberēt/etiam vbi diabo
lus esset incarnat⁹. Q, si dolent in aduersis ꝓ sen
sualitatis amore/sunt impfecti:cū nec Paulus nec
Maria/imo nec christus haud dubie ꝑfectissimi
fuerint doloris expertes:imo si desunt pene sensus
q̄lis erit patiētie virtus: Dicit altera se annihila-
tā fuisse ꝓ morula tpis. Altera q̄ mirabiliori vnio
ne deus vniebat sibi/q̄ humanitati suscepte chri
stus iungebat:cuȝ talibus sine numero q̄ nec ma-
gnis voluminib⁹ plene referent/aut relate cōuince
rent ꝑ singula. Dictū est grauiter a poeta: Vari-
um ꝛ mutabile semp femina. Quales describens
apls vitare docuit curiosas ꝛ v̄bosas ductas va
rijs desyderijs. Et ve parēti nostre pme/ q̄ pmo v̄
bo sup relatione diuini p̄cepti bis mētita est. Pre
cepit inq̄t deus ne comederemus/ꝛ ne tāgerem⁹:
hoc addidit/ne tāgeremus:seq̄tur/ne forte moria
mur. Ecce I certū retulit qḋ erat certissimū. ¶ Ne
q̄ tñ ista dicētes derogamus gratie dei/ neq̄ muli

erum quas elegit priuilegiate scrutari: sed nobis vigilandū est aduersus astutias diaboli iam ab initio ceptas. ¶ Et cautela duplex inter alia sumenda est. Prima: omnis doctrina mulier͡ maxime solennis verbo vel scripto reputāda est suspecta: nisi prius fuerit altero sex modor͡ quos prima ps refert diligenter examinata/ et multo amplius ꝙ̄ in doctrina viror͡. Cur ita? Patet rō: quia lex cōmunis nec qualiscunqꝫ/ sed diuina tales arcet. Quare? q̄a leuius seductibiles/ qꝛ ptinacius seductrices: quia nō ꝯstat eas esse sapie diuine cognitrices. Aliud quoqꝫ est garrire que venerint ad fantasiam. Aliud de scripturis sanctis ꝓferre sermonē. Istud cū artis stabilitate subsistit. Aliud dilabit̄ sine firmitate. Ubi sunt scripta tot deuotissimar͡ eruditissimarūqꝫ feminar͡: sicut Paule/ sicut Eustochium: Certe nulla supsunt: qꝛ nulla ꝑsumpserūt. ¶ Secunda cautela que tacta est: Cōferat̄ statim doctrina ꝑ singulas sillabas et ꝟba/ si sit conformis ad doctores approbatos: et si sic/ q̄d addit ad illos in pōdere sillabar͡: vel religionis edificatione pensetur. Sunt eñ doctrine q̄dam hn̄tes folia verbor͡ quasi speciosissima: que si discutiant̄/ inueniunt̄ similes ficulnee/ cui maledixit dn̄s: qꝛ sunt sine fructu: aut ꝓ fructu reddūt instar pomor͡ zodome solum cinerem/ quo turbat̄ sensus/ non reficit̄ affectus: nec tandem illuminat̄ intellectus. ¶ Notet̄ ad extremum ꝙ sancti ꝓphete et doctores iam vniuersalit̄ approbati/ recipiūt in suis ꝟbis obscuris et ambiguis interꝑtationē: qualis non debetur nouellis ꝓphetantibus de corde suo: aut prius ꝙ̄ ꝯstiterit q̄n de suo/ q̄n de diuino.

3 ## Consyderatio tertia.

¶ Attendendū est in examinatione doctrinar͡/ cuius ꝯditionis sunt hmōi doctrinas vel audiētes vel ꝓducentes vel recipiētes. Dixit sapiens de p̄ncipe id quod ad oēs trahi ꝑt: Qui libenter audit verba mēdacij/ oēs ministros habet impios. Quid nempe est efficacius ad corrūpendā omnē doctrinā ꝙ̄ adulatio subdola vel ꝯsulentiū vel ꝯscribentiū vel audientiū vel recipientiū cum indiscreta laude: et inexaminata glīa simul cum admiratione. O quotiens vidimus impletum illud comici de adulatore: hic ꝑfecto ex stultis insanos facit. Quod in de amicitia vetuit Cicero/ dicens hoīes adulationis impletos vento sibi sumere spēs improbissimas vel errore suo fundatas: vnde nihil supest ipsis nisi discrimen et ꝑditio: dum tales hi se reputant quales audiunt/ doctos/ sapiētes/ deuotos/ eloquentes. Quo ꝯtra nihil est optabilius ad ꝟtutē humilē/ ꝙ̄ libenter nedum audire/ sed inquirere diligenter/ q̄ dicat ei cum omni libertate ꝟitatē. Sint in exemplū nobis lucifer cum angelis suis: quos q̄d aliud ꝙ̄ ꝓpria fefellit adulatio. Sint hoīes qui se tanꝙ̄ deos hac tracti vesania/ coli iusserūt extorseruntqꝫ. ¶ At vero quid ad rem spectat que nūc agit̄/ queret aliquis. Multum certe ꝑ omnē modū/ qđ sub cautela duplici notabimus. ¶ Sicut nullum habet vir vel mulier efficacius apud se remediū ꝓ deceptionibus euitandis/ ꝙ̄ eas cum humilitate sedula fugere: nec querere ꝑ miracula vel reuelatiōes regi/ spreto humano sapientum ꝯsilio: sic alior͡ respectu nihil fugibilius habere debet/ ꝙ̄ adulationē indoctor͡ vel prauor͡: nihil quoqꝫ desyderabilius ꝙ̄ herere comitibus/ sint ꝯfessores/ sint alij q̄ sine plica dolositatis ingerūt assidue simplr̄ humiliter sapere. Talem habuisse btm̄ Bern. fratrē suū Gerardū referūt: q̄ nec i manifestis signis applaudebat btō Bernardo/ sed cum abhominatiōis cachinno reijciebat: non ad neq̄ciam ꝑteruam: sed humilitatem piam agēs. Sunt ꝯfessores qui de nōnullis quos vel quas audiunt ꝟba/ faciūt in bonum. O ꝙ̄ pura mens/ ꝙ̄ integra/ ꝙ sine mortali delicto. Essem talis vtinam cum mei similib⁹/ non aduertentes qui taliter agunt se per indirectū culpare reliquos ꝯfitentes eis: quos non ita ꝑdicant/ simul et occasionē dant suis laudibus: non qualitercūqꝫ/ sed in ꝯfessione mentiendi. Esset hic habendus sermo latior/ ꝑsertim in materia canonizationis et testificationis sumpte ꝑ ꝯfessores. Sed super his et alijs ꝑticularior erit inquisitio faciēda: dum modus exemplaris .i. ꝑ narrationes exemplor͡ tractabit̄ ¶ Sequitur altera cautela ꝓ ꝑlatis/ et spēaliter doctoribus: apud inferos ꝑsertim idiotas/ ac sine lr̄is mulierculas. Caueant qui dati sunt in regimen et exemplū/ ne leuiter suis ꝟbis aut factis approbent doctrinas ear͡/ vel miracula seu visiones insolitas/ ipsis maxime scientib⁹ seu coram eis. Nulla plane posset altera dari talibus ad fingendū fortior occasio. Experti pluries loq̄mur: et Greg. xi. testis fuit idoneus/ sed tardus nimis: hic posit⁹ in extremis hn̄s in manibus sacr͡ christi corpus ꝓtestatus est coram oībus vt cauerent ab hoīibus siue viris siue mulieribus sub specie religionis loquentibus visiones sui capitis: qꝛ ꝑ tales ipse seductus dimisso suor͡ rōnabili ꝯsilio se traxerat et ecclesiam ad discrimē schismatis imminētis: nisi misericors ꝓuideret sponsus iesus: quod horrendus vsqꝫ huc nimis patefecit euētus et c. ¶ Hic papa cum esset in Auinione/ ꝑ Catherinā de senis inductus est qualr̄ se Romā transferret/ cardinalibus et ceteris dissuadentibus: quo cum veniret/ circa dimidium annū obijt. Et tunc cepit schisma/ quod circa annos .xl. durauit/ Urbano .vi. et suis successoribus in Roma vicꝫ Bonifacio .ix. Innocētio .vij. Gregorio .xij. Alexandro .v. Joāne .xxiij. Martino .v. vsqꝫ ad ꝯcilium Constañ. In Auinione ꝟo Clemente .vij. et Bn̄dicto .xiij. q̄ et Petrus de luna electis. ¶ Hoc Cancellarius nō ponit/ nec vsꝙ̄ eā nominat. Sed dn̄s Stephanus olim Prior carthusie in Seits/ postea papie/ asserit ꝓpria manu ex Catherine ꝓprio ore easdē literas scripsisse ad papam et c.

Consyderatio quarta. 4

¶ Attendendū est quis finis sit hmōi publicationis doctrinar͡ sm̄ alter͡ triū finiū/ q̄ sunt bonū honorabile/ vtile/ delectabile. Et p̄mo de honorabili vt de fastu describens Augu. hereticū/ dicit eum eē qui alicuius temꝑalis commodi et maxime glorie/ p̄ncipatusqꝫ sui grā falsas et nouas opiniones vel

gignit vel sequitur. Notat summa de vitijs ⁊ virtutibus in tractatu de fide/causas octo confectionis heresum. Remittamus ad illam quam libenter hic ⁊ alibi commemoramus summam: quoniam ex optimis vndecunque collecta est: cuius autor contemporaneus satis fuit Guilhelmo parhysiensi. ⁊ sancto Thome/vir sine gradu/de conuentu predicatorum lugdunensi. Hic nihil in compilatione de fantasia proprij capitis/sed de communi acervo scripturarum doctrinam nectit: cui si comparent nouelle visiones nostrarum vel nostrorum o sapientissime deus: quantum solidiores/non vmbratiles inuenirentur: ab eis tamen quibus aduersus sapientis consilium non est persuasum: quod aque furtiue dulciores sunt/⁊ panis absconsus suauior: quoque magis ea mirantur que vel non intelligunt/vel insolita sunt: separatum volentes habere conuiuium/silentes arbeientes sibi volentes semper audire aliquid noui prurientes auribus. ¶ Quocirca sit cautela duplex: ruminet assidue docens vel scribens vel studens quis suus sit finis intentus. Pauci sunt admodum qui non rideant vt tandem saluus fiam. Sed sepe sub generalitate mentitur iniquitas sibi vtinam ad particulares et priuatos venire fines: ⁊ sub negocio charitatis agitur negocium vanitatis. Tentationem superbie reputauit Augu. ideo difficile cognoscibilem: quia non habet homo fas experiri quemadmodum paratus est gloriam contemnere: sicut non est fas homini male viuere ne laudetur. Accipiebat autem sibi quidam nostri temporis signum tale. Querebat a seipso coram deo de doctrinis proprijs: quas vel ex officio/vel pro laudabili contra ocium iners exercitatio/vel pro quadam distributione talenti/vel pro temporis necessitate scribebat. Ecce seruetur integra tibi merces (aiebat) a domino conseruetur: ⁊ aliunde sua proximis tuis edificatio per alienam doctrinam/seu per tuam velut alienam/quasi mortuus sis: a corde quid respondes? Nunquid non adhuc in publicum prodire tua cupes scripta? Si tandem inueniebat in conscientie serenitate/quod equo animo celari scripta sua tali casu vellet: gratias agebat deo tanquam excussus a palea vanitatis. Sin autem gemebat sub pondere glorationis vane. Quesiti fuerunt a beato Grego. libri sui: remisit ad libros Augusti. suadens in illis potius exerceri. ¶ Altera cautela suadet habere promptitudinem/quod doctrine quas aliquis legit aut studet aut scribit/ publicum subeant examen: ⁊ potius in vita quam post mortem: vt si quid erroris deprehensum fuerit/corrigat viuens. Sonant hanc promptitudinem prestationes fieri solite in actibus sacre theologie publicis. Hoc intendebat qui dixit: Hereticare potero/sed hereticus non ero. Qua re? quia nemo nisi pertinax hereticus est. Nemo quoque paratus corrigi/pertinax est. Respicit hec cautela venerabilem ⁊ deo sacratum patrem/cuius occasione sumptum est presens opusculum: qui libros alios sui temporis nouellos voluit examen habere. Respicit ⁊ omnes in communi doctores/quatinus ea studiositate doctrinas componant suas/tanquam primus interrogandas ab hominibus. Fuit iste vt arbitror non paruus stimulus beato Hieronymo: qui se tot aspiciebat habere obseruatores et emulos/vt quam optime scriberet vel transferret.

Consyderatio quinta.

¶ Attendendum est in examinatione doctrinarum de fine. Si sit ad commodum temporale vel questum. Dici non posset quam mendax est cupiditas: nec diuinis parcit nec humanis. Hoc in aduocatis pluribus eruditis ad mendacium qualibet in causa. Hoc in doctrinis vsurariorum ⁊ simoniacorum. Hoc in questoribus publicis super confictione miraculorum vel reliquiarum vel indulgentiarum. Hec heu dolorosius quo perniciosius ⁊ indignius in predicatoribus nonnullis ad populum/suas vltra modum concessiones ⁊ priuilegia dignitates preiudicialiter amplificantibus: vbi quoque crebro videre miserabile est/quemadmodum sathanas in se diuisus est/habent doctrinas suas suorumque: immo preferunt/exaltant: per fas nefasque defendunt. Ac proinde quot in fide/quot in bonis moribus scandala/quot errores etiam circa nobis naturaliter inserta prima legis principia viderit etas nostra? Plangere nunc magis quam in medium reducere libet: duplicemque notare cautelam. ¶ Prima consulit simplicitati deuotorum/quorum non interest curiosos esse super intentionibus occultis scribentium: quatinus expeditam regiamque viam incedant legendo scripturas quas sciunt ab ecclesia tota receptas: quales vtique sufficiunt. Aut si pro dubiorum decisione nonnunquam occurrentium habendum sit consilium: querantur ab illis tales quos minus est probabile fauore vel odio questu vel fastu trahi: quales sunt iam mortui/ viuentes in scriptis suis si materiam que queritur attigerit. Si preterea fuerint in illa tam intenti quam experti. Multi nimirum multa scribunt velut in transcursu: multa quoque non satis ad suam spectantia facultatem: vt si theologus purus vellet de punctis exquisitis canonum pure positiuorum/aut purus canonista de apicibus theologie declarandis ferre sententiam. Cuilibet in arte sua potior est danda fides/si non alia ratione pactum vt aiunt reformetur: quod medicorum est promittunt medici: tractant fabrilia fabri: refert ab Oratio Hieronymus. ¶ Grandis autem conquisitio caderet hic de doctrinarum hereticalium cognitoribus atque iudicibus/qualis sit aptior scientia. Nunquid theologica vel canonica? sed distinctio concordiam facit: que suum cuilibet tribuit officium: theologo de veritate catholica/aut opposita heresi: iuriste de penis ⁊ modo iudicij confert partes suas. Cuius declarationem alibi traditam hic non inserimus: secundam illico componentes cautelam. Prouidendum est sedulo per rectores christianitatis: ne studium theologice veritatis depereat/sed alicubi resideat velut in fonte. Alioquin timendum est ne superseminentur heresum zizania/propter varietatem tot capitum: tot insuper passionum diuersarum/vnde multiplicatio sequitur iudiciorum: vbi si desit recursus ad theologos non deprauatos ⁊ in vnum collectos: quis oro prouidebit? Si dixerit aliquis: fiet recursus ad sedem ⁊ curiam summi pontificis. Non negabimus hoc si theologia illic habuerit duos doctores non parciales non seductos/non fastuosos/non questuosos aut inuidos/non potestati seculari/non spirituali plus quam veritati fauentes: alioquin tolerabilius esset nullos habere quam tales pati. Acclamantes hic ⁊ deridentes nouimus hoc de satrapis ecclesiarum. Quid neque

pis ecclesie de theologis: nam per quos alios hereses oriunt et orte sunt, certe per eis similes quotidie: et si non in predicatione, saltem in verbis domesticis et operatione. Sed esto proueniant hereses per theologos depravatos: non enim theologia sicut nec canonica scientia confirmat hominem in veritate. Nunquid eo casu plus eniti conuenit suscitare contra tales reprobos et noxios, plures alios potentes obsistere suis heresibus palliatis: quas soli theologi vel deprehendere vel conuincere sufficiunt? Illi vero culpantur rationabiliter hereses introducere, qui ex officio resistere debentes, facti sunt speculatores ceci, canes muti, naute stulti, nauem ecclesie naufragiis omnibus exponentes: quam regere nec sciunt nec volunt: scientibus denique volentibusque succurrere viam claudunt: ipsos abiiciunt, infamant, spernunt.

Consyderatio sexta.

D ¶ Attendendum est in examinatione doctrinarum de fine, si sit bonum, delectabile, vel carnale seu spiritualis luxus. Et sicut manifestum est quod omnis excellens affectio trahit ad se iudicium rationis. Verumtamen sicut nulla est vehementior quam luxuriosa libido, sic ad errandum falsumque docendum nulla perniciosior. Patuit in sectis turelupinorum, quorum sequaces non desunt vsque hodie quasi et vbi latere putauerint: serpunt vbilibet Epicurei sub tunica christi, qui mulierculis primo deuotionem fingentes speciete[n]us paulatim eis fidem tanquam lumen et oculos tollere querunt: quatinus eas licentius ad desyderia sua maligna prostituant. Non est nostrum feditates horrendas detegere, consyderantes illud apostoli: Que in occulto fiunt ab eis turpe est dicere. Porro luxus spiritualis accipitur olim curiositas improba sciendi, que non oportet vel plus quam oportet iuxta persone qualitatem. ¶ Sit igitur prima cautela: non plus sapere velle quam oportet, sed ad sobrietatem: quia non omnibus omnes doctrine conueniunt: sed studentibus alia iubentur cognosci que vel a religionum professoribus, vel ab hominibus parum idoneis ad apices doctrinarum sublimius prohibentur: quibus lacte opus est, non solido cibo: qui diligentius ad inflammationem affectus piam et deuotam nutriendi sunt, quam intellectus eruditionem. Non quod spernenda sit intellectus seu rationis illuminatio: sine qua preceps in seductionis baratrum ceciderct affectus: sed curiositas inconcessa sciendi superba vitetur. ¶ Unde generalem finalemque statuimus cautelam, propositum apostoli verbum: Doctrinis variis et peregrinis nolite abduci: quod vt prudentius obseruari valeat, non minimam dabunt premisse consyderationes occasionem, iuncta sedulitate sollertiaque superioris in omni collegio vel vniuersitate vel monasterio: sed prouiderint non minori sollicitudine: quales apud suos doctrine frequententur ad anime fomentum quam panis, qualis apponatur ad corporis nutrimentum. ¶ Supersunt alia plurima eo fortassis accommodatiora quo sermo de moralibus particulariter et exemplariter seu practicabiliter traditus: et citius accipitur in estimatione, et plus heret in recordatiua motione: sed ad presens ista cursim dicta sufficiant.

Exemplum quoddam de seductione mulieris: quod accidit anno domini. M.cccc.xxiiii.

Recitatus est nuper Lugduni gallie coram clero processus cuiusdam mulieris delate et detente Burgi in breyssia, que est notabilis villa ducis Sabaudie: circa quam est domus sellionis ordinis carthusiensis. Hec mulier sub pallio deuotionis et reuelationum fingebat mirabilia. Astruebat enim se esse vnam de quinque feminabus missis a deo, compassiue pro redimendis innumeris animabus de inferno. Etiam sua collusione subdola deceperat in religione illa, quam plurimas simplices mulierculas. Sciebat videndo frontem peccata que fecerat vnusquisque: hoc enim secundum Aug. etiam diaboli malicia scire potest et suis reuelare: non autem ea que futura sunt absolute, siue que in secreto cordis latent, et nullo exteriori motu aut signo sese produnt: habebat etiam supradicta mulier duos carbones in pede, qui eam affixerant quotiens cunque aliqua anima ad infernum descendisset. Quotidie tres animas ab inferno liberauit, vnam vel duas sine difficultate: aliam seu alias cum pena maiori vt dicebat. Mentis quoque excessus seu extaticos frequenter habebat: in quibus mirabilia per reuelationem didicerat. Eratque mire abstinentie, singularissime etiam vite. Plura vero alia de ea scribenda forent. Nuper autem cum spiritus almus sancte sue ecclesie rector verus (vt creditur) hunc spiritum falsum detegere vellet: hec mulier capta, et penis vt torqueretur est addicta: que omnem veritatem confessa est: qualiter predicta cupiditatis occasione finxisset vt hoc modo se nutriret et sue paupertati subueniret: aut fortasse pro huiusmodi diabolo se miseram in famulam dedicauit. Inuenta est insuper morbum caducum habere, ac eundem sub extaticis excessibus quos finxerat palliare. De qua cum varia opinio esset an tanquam heretica condemnaretur: iudicatum est a doctis ad penitentiam eam admittenda: nec esse hereticam: quia illa que fecerat dimisit: nec obstinata permansit.

¶ Finit tractatus de examinatione doctrinarum quo ad primum modorum in premio positorum.

Sequuntur alique consyderationes quo ad tres modos reliquos.

Superat ex quatuor modis examinandi doctrinas propositis prosequi de tribus. Sed cur istud non fit ad noticiam deductam, tangunt consyderationes que sequuntur. ¶ Prima consyderatio, quod in examinatione doctrinarum non semper expedit notificare particulares defectus qui reperti sunt apud eos qui se alios docere iactabant. Primo ne secretum datum a viuentibus et notis violetur. N Secundo ne veris doctrinis et canonicis miraculis seu prophetiis apud simplices aut malignos calumnie locus detur. Tertio ne particularis enumeratio paucorum sufficiens pro singulis estimetur. Rursus in examinatione doctrinarum consulendi sunt experti circa particulares casus et euentus, quos suis temporibus inuenerunt. Primo quia certius secundum Aristo. iudicat ex

perientia q̃ ars/ et expertus q̃ artifex. Secūdo qꝛ nō fiunt actiones humane circa gnalia/ sed in indiuiduis sicut medicus nō sanat hoīem/ sed hunc hoīez: ita moralr agens non hꝫ facere opus in gnē/ sed hoc opus in singulari. s. cum circūstantijs debitis omnibus istis et illis. Tertio/ qꝛ prudētia q̄ doctrix ē operum humanoꝝ psupponit experientiā tam ex preteritis q̃ ex pñtibꝰ/ ex qbꝰ futura ɔiecturat. ¶ Amplius in examinatione doctrinaꝝ cauendū est ne decipiat examinās vel examinādi credēs ꝓpter relationes insolitas nūc ab illis nūc ab istis ꝑceptas vel auditas: ꝑsertim a femis aut a laicis vsurpātibꝰ sibi nomē scitatis et doctis. Primo iuxta vulgatū autorē: Rara fides ideo/ qꝛ multi multa loquunt: et h̄ fit sepe sine ɔseq̄ntia/ sine rōne: sed ex fantasia capitis ꝑturbati. Secūdo/ qꝛ multi sunt q̄ decipiunt/ q̃ uis se decipi nesciāt/ nec decipe vellent. Tertio/ q̄a sunt alij multi q̄ se decipi non credūt/ alios tñ decipe volūt fingendo mirabilia: et illa que sciunt esse falsa: et istoꝝ īfinitus est numerꝰ. et a me qui loquor frequēter expertus/ ita q̃ ex istoꝝ relatōe si credere/ si referre/ si scribere voluissem/ grādis effecꝰ fuissꝫ liber atq; mirabilis apud curiosos. Bñdictꝰ deus qui per taliū irrisionē et ɔtemptū me totiēs a seductione seruauit. Fui ꝑdem fateor ꝑ relationes aliquoꝝ magne merito reputationis ꝓximꝰ seductioni de quodā eremita remēsi; nisi modū rñsionis ꝓprie deo volēte tenuissez. Circa quod tpūs opusculū compilaui seu lectionē vnā de distinctione reuelationū veraꝝ a falsis. ¶ Subinde in examinatione doctrinaꝝ maxime circa doctrinā theologie mystice/ q̄ ɔsistit in affectibus et spūalibꝰ sentimentis nō est fas homini magisteriū assumere sibi in omnibꝰ: sed spūiscto debet hec gfa ꝑcipue relinq̄. Primo/ qꝛ spūs vbi vult spirat: et vocē eius audis/ et nescis vnde veniat aut quo vadat: ꝓpterea non debet eius inspiratio sub certis regulis aut terminis comꝑhēdi: sicut nec gratuita visitatio: q̄ ideo gratuita dicitur/ quia pure gratis datur: q̃uis vt plurimū non ɔferat nisi ꝑparatis et faciētibꝰ qd̄ in se est: quales sunt q̄ exēplo mulieris fortis ɔsyderāt semitas domus sue. Secūdo/ qꝛ diuisiones grāꝝ sūt: et vnicuiq; dedit deꝰ mēsurā fidei solitarijs aliter aliter scholasticis: et ita de reliquis. Tertio/ qꝛ semel loquit deus et idipm̄ nō repetit: dedit itaq; deus ꝑ scripturā suā sacrā et ꝑ expositores suos habere sufficiēt intellectū in oībꝰ/ iuxta vocationē vniuscuiusq;. ¶ Ceteꝝ vocatio solitarioꝝ et monachoꝝ ista est/ vt plus studeāt affectui deuotōis/ q̃ intellectus eruditioni: nihilominꝰ qꝛ dedit deꝰ mūdū disputationi hoīm tanq̃ occupationē pessimā/ saltez malicia pene: ne ꝑ ociū deterius hoīes torpescerēt ne ꝑterea ꝑ fastidio deficerent/ abominātes māna celicū ɔdescendendū est humane fragilitati: ꝑmittendū est idcirco religiosis aliq̄bus inq̄rere de doctrinis scholasticoꝝ/ q̄ tractari solent circa libros sniaꝝ. ¶ Porro si q̄ratur a me/ quis inter ceteros doctores plus videat idoneus? Rñdeo sine ꝑiudicio/ q̃ dñs Bonauentura qm̄ in docendo solidus est et securus/ pius et iustus et deuotus. Preterea recedit a curiositate quantū potest/ non immiscēs positiones extraneas vel doctrinas seculares dialecticas aut physicas terminis theologicis obumbratas more multoꝝ: sed dum studet illuminationi intellectus totum refert ad pietatem et religiositatē affectus. Unde factū est vt ab indeuotis scholasticis quoꝝ ꝓh dolor maior est numerꝰ/ ipse minꝰ extiterit frequentatꝰ: cum tñ nulla sublimior/ nulla diuinior/ nulla salubrior atq; suauior ꝓ theologis sit doctrina. Quanto deniq; diligētius in senectute mea sum reuolutus ad studium ipsius/ tanto facta est amplius confusa garrulitas mea. Dixiq; mecū: sufficit hec doctrina: vt quid stulto labore ɔsumeris: q̄d dictas: q̄d scribis? Multiplicentur potius et transscribant opa doctoris istius/ de quo vere dr̄ illud christi de Joanne: Erat lucerna ardēs et lucens. Preterea sicut apud grāmaticos Donatus de partibꝰ orōnis/ et apud logicos summule petri Hyspani tradunt ab initio nouis discipulis ad memoriter recolendū/ et si non statim intelligāt: sic apud theologicos discipulos breuiloquiū Bonauenture: quod incipit: Flecto genua: videret valde salubriter imponendū iuncto itinerario suo mētis in deum: quod incipit: In ꝑncipio ꝑmū ꝑncipium. Itaq; laus oīs inferior est his duobꝰ opusculis: quoꝝ vim agnoscere etiā sola credulitate nō paruus est ꝓfectus. ¶ Deniq; sermo de sentimētis spiritualibus in ɔtemplatione/ in deuotōe receptis/ nullatenus intelligit/ si nō expiat: et si non intelligitur/ non amat: si non amat/ non libenter audit: sed negligitur vel spernit: nisi q̄s ita fuerit institutus q̃ firmiter et pie credat/ se ꝑparās vt sapiat et non intelligat: neq; sequat fantasias ꝓprij capitis vel alieni. Sed doctores approbatos et eruditos in vtraq; theologia/ scholastica et mystica pro ducibus amplectat. Sunt industrie q̄dam notate sup hmōi negocio theologie mystice: q̃uis sepe maxima sit industria deserere quālibet industriā: et q̃ homo secū habitans magisterio spūsscti tota fide/ tota spe/ tota charitate/ tota se demū deuotione cōmittat. Sunt aliqua scpta de impulsibꝰ et de ɔceptibus/ et de ɔcordia theologie mystice cū scholastica: et silia multa q̄ ꝓficiunt ad examinationem doctrinaꝝ. Sed hec interim suffecerit ad ɔsummationē huius opusculi subnotasse.

¶ Finis de examinatōe doctrinaꝝ a Jo. ne Gerson Cācellario Parrhysien.

Epistola laudans mellifluam et igneā dñi Bonauēture doctrinā a prefato Joāne cācellario Parrhysien. Anno. M. cccc xxvi Lugdunū missa cuidā fratri minori.

Ignem veni mittere in terrā (dicebat christꝰ) et q̄d volo nisi vt ardeat? In dextra nēpe dei est ignea lex/ cuiꝰ eloquiū ignitū est vehemēter: cuiꝰ oculi sunt sicut flamma ignis: cuius preco Joannes dictus est lucerna ardens et lucens instar helye. Consyderās ista nr̄ Eustochiꝰ dñs Bonauē. voluit esse doctor ardēs/ sciens qm̄ lucere paꝝ est et sepe vanū/ sepe noxiū: qm̄ scia inflat et demonū facit: q̄d eñ demō interpetat

ũũ sciens: sed absq̃ charitate. Sortitus est idcirco ſm laudẽ vite sue pariter ⁊ doctrine nomẽ ipse Bonauẽtura: vt antonomatice doctor seraphic⁹ nolet. Docet hoc in spẽali suũ itinerariũ mẽtis in deũ: cui⁹ opusculi immo opis immẽsi laus sup̱ior est ore mortaliũ. Docet ⁊ suũ breuiloquium theologie pcessum ꝓpe theologicũ retinẽs/ ⁊ q̃si ꝯuersũ ad poꝛẽ: qm̃ a p̱mo p̱ncipio descẽdit ad alias ꝟitates. Docet deniq̃ lectura sua grãdior ignẽ suũ cũ lumine: vñ mirꝫ immo miseꝝ ⁊ miserabile videt̃/ ne dicam⁹ damnabile: quo pacto p̱late sunt doctrine q̃dã: alie sub specie subtilitatis/ plus inq̃etãtes q̃si cynifes egyptie/ q̃ sabbatũ mẽtis incẽdio terre gessen afferẽtes. Secur⁹ est doctor iste (se testante) doctrinã ꝯmunẽ ⁊ solidã q̃ p̱rhysi⁹ vigebat/ maxime tp̱e suo. Unde ⁊ allegat ad ꝯfirmationẽ doctrine sue p̱rhysieñ. articulos: quos p̱ S. p̱rhysieñ. de ꝯsilio ⁊ assensu mg̃roꝝ olim dı̇̃t fuisse damnatos et excõicatos. Uiuẽte tunc ⁊ ꝯsentiente fratre Alexãdro de ales: cuius doctrina quante sit vbertatis/ dici satis neq̃t. De qua fert̃ rñdisse sctũs Thom. dum inq̃reret̃ ab eo/ q̃s esset optimus mod⁹ studẽdi theologiã: Rñdit exercere se in vno doctore p̱cipue. Dum vltra peteret̃/ q̃s esſ3 talis doctor: Alexander de ales. Testor me ita legisse p̱dem in tractatu quodã de visione btã ꝯtra Joannẽ. xxij. Testant̃ scp̱ta eiusdẽ sctı̃ Thome maxime scḋa scḋe/ q̃ intimũ sibi fecerat ⁊ familiarẽ illũ quẽ laudabat doctorem Alexandruꝫ. Et ecce p̱h dolor doctores isti duo/ Ales ⁊ Bonauẽtura videnť q̃si sepulti cũ illis quoꝝ nõ est memor ampli⁹: p̱sertim in cordis amore. ¶ Extollunt̃ alij q̃dã quoꝝ sint vtinã noĩa in libro vite: nõ eñ studiosis inuidemus. Sꝫ multe aliquos ip̱oꝝ lr̃e fecerũt sub noĩe subtilitatis insanire cum sequacibus ip̱oꝝ. Nunq̃d non insania ꝯcedere q̃ duo ꝯtradictoria sunt simul ꝟa p̱ eodeꝫ instãti tp̱is/ lꝫ nõ nature: q̃ p̱terea multe sunt ꝟitates ab eterno/ ⁊ multa eterna q̃ nõ sunt de⁹. Iste ẽ vn⁹ articulus inter p̱memoratos damnat⁹: anno M.cc.xl. Legat̃ scḋs Bonauẽture di. xxiij. circa finẽ: vbi recitat̃ hec dãnatio. Et ponit̃ alter articulus/ q̃ p̱mũ nũc/ ⁊ creatio passio nõ sunt creator vl̃ creatura: Error. Repetita est eadẽ dãnatio eiusdẽ articuli de eternitate ꝟitatũ p̱ dñꝫ Stephanũ parrhysieñ. inter illos. cc. xix. articlos famosiores/ anno. M.cc.lxxvi. s. p̱ duos annos post felices obit⁹ sctı̃ Thome/ ⁊ ꝟe sctı̃ ⁊ glı̃osi dñi Bonauenture: quoꝝ p̱m⁹ obijt. vij. Martij: ali⁹ idus iulij sequẽti tp̱e ꝯcilij gñalis Lugdunũ/ p̱ Grego. x. celebrati. Damnata est nouissime p̱ celeberrimũ Cõstañ. cõciliũ inter errores Hus ⁊ Hierony. positio ista de vniuersaliũ realiũ ⁊ eternoꝝ positiõe: ⁊ maxime q̃ aliqua sit entitas realis/ eterna/ cõis deo ⁊ creature: q̃ tũc nulla creatura potuisset creari q̃si de nihilo/ sed nec posset annihilari: ita fuit tũc arguitũ me audiẽte/ ⁊ a dicto Hieronymo statim ꝯcessum/ sed damnatũ: nup̱ etiã p̱rhysi⁹ reuocatũ. Dãnauerat p̱us ip̱e idẽ Stephan⁹ pauciores articulos viuẽtibus adhuc p̱fat̃ doctorib⁹. s. anno dñi. M.cclxx. die mercurij post festũ btı̃ Nicolai hyemalis/ cui⁹ nũc crastino scribim⁹ hanc schedulã. Causa hm̃ói damnatiõis faciẽde fuit tũc introducta/ fuit ⁊ postmodũ ꝯtinuata: q̃ sicut tradit Aug. viij. de ciui. nobis ad certã regulã loq̃ fas est: liberis aũt verbis loquunt̃ p̱hi: sꝫ inde miserabili⁹ quo liberi⁹ errant: sic Aug. ⁊ ceteri doctores antiq̃/ sic inter recẽtiores b. Bern. ⁊ mg̃r cũ reliquis ꝯtinuus obstiterũt errãtibus: sicut Petro abelardi/ sicut Berẽgario/ sicut Joãni scoto de theophanis/ sicut Gilberto porretano: q̃ Gilbertus si mini⁹ errabat in materia de relationib⁹ diuinis/ q̃ plurimi posterioris tp̱is: patebit euidẽter illi q̃ subtilr̃ ⁊ absq̃ p̱sonaꝝ acceptione voluerit ⁊ sciuerit iudicare ⁊ argumẽtũ btı̃ Bernar. a Petro de tharẽtasia recitatum põderare.

¶ Damnata est nup̱ p̱ p̱decessores meos/ in sacra theologie facultate sub plurib⁹ articulis doctrina quã nõnulli solũ impune subtilẽ garriũt: quã ignorãtes vocẽ p̱p̱am nõnulli veluti pice loquacissime stabilire nitunt̃: cũ sit mera insania ⁊ vanitas falsa. Unus articul⁹ inter ceteros est/ q̃ aliq̃d sit de⁹ realr̃ qḋ nõ sit formalr̃ deus: Error. Alius/ q̃ in diuinis sint ponẽde p̱oritates ⁊ posterioritates alie q̃ origis: Error. Alius/ q̃ p̱sone diuine distinguãt̃ p̱ absoluta: Error. Constat aũt q̃ nulla ẽ maior distinctio realis nec ex natura rei in diuinis q̃ triuꝫ p̱sonaꝝ. Nulla est igit̃ distinctio in diuinis p̱ absoluta: de qua nõ est dubiũ q̃ maior est q̃ p̱ relatiua solũ. Deniq̃ qua potest fidei pietate christian⁹ asserere q̃ essentia diuina sit ex p̱te rei seu realr̃ distincta ab intellectu diuino ⁊ voluntate: quasi possit essentia diuina esse ⁊ non esse vniuersalr̃ p̱fecta/ nec intelligens nec volẽs. Quãto salubri⁹ est asserere nec offendere pias aures/ etiam gentiliũ p̱hoꝝ: q̃ essentia diuina vnica ⁊ ſm p̱licissima supeminẽter ꝯtinet oẽm p̱fectionẽ: quã dum q̃rit̃ separi ⁊ scindi a suis p̱fectiõibus ip̱a remaneat monstrum quoddam informe chaosq̃ ꝯfusum. Egregie audiũ mihi tũc adulescẽtulo dixit vn⁹ in theologia doctor ⁊ famatissimus/ dum q̃siuerit inq̃t aliq̃s/ si p̱scindatur essentia diuina ab intellectu diuino: q̃d est illa essentia? dic q̃ est de⁹/ ⁊ q̃ non est de⁹. Est itaq̃ de⁹ q̃ nihil est in deo qḋ non sit de⁹/ ⁊ tñ non est deus q̃ de⁹ est suus intellectus: nec esse potest sine ip̱so. Hoc est sĩlalr̃ argumẽtũ btı̃ Ber. ꝯtra Gilbertũ: dic tñ: addebat ip̱e doctor q̃ intelligi potest essentia diuina nõ intelligendo intellectũ suũ/ sicut ⁊ de attributis diuinis. Est eñ ſm Aristo. ⁊ eius cõmentatorẽ ⁊ expientiã tãta vis intellect⁹ nostri/ q̃ ꝯiunctissima immo penit⁹ eadẽ p̱t p̱ distinctos ꝯceptus sep̱atim accip̱e: sed sep̱atio ẽ rõnis/ non rei exterioris ¶ Sed acclamãt alij q̃ de entib⁹ rõnis nihil curant: vadam⁹ inq̃unt ad res: quasi de reb⁹ possit sine terminis esse sermo: quasi logica frustra sit tota. Addũt q̃ ficticij sunt hm̃ói ꝯceptus/ si non ita sit in re sicut significant: quasi res semp̱ ita sit sicut est sua cognitio in nobis/ imo in deo q̃ cognoscit materialia immaterialr̃ ſm Diony. ⁊ Boetiũ. Tradũt nõnulli vnde mirandũ videt̃ q̃ ꝯceptus ⁊ entia rõnis non sunt vere res nec entia: ita q̃ ens non ẽ vniuoce de ip̱sis ⁊ de rebus ad extra: cũ tamen accidentia anime tam habit⁹ q̃ ꝟtutes ⁊ op̱ationes immanẽtes tam naturales q̃ sup̱naturales

Kat entis longe pfectioz q albedo vel nigredo sal
tem q relationes sex pdicamentoꝝ. ¶ Sed pgre
dit hec schedula lati⁹ q ppositu fuerat ab initio su
p laude nri Eustochij bti fortunati ꝛ doctoris sera
phici/cum deploratoe q ita postposit⁹ est:non di
cam absqꝫ canonizatoe:viderint hoc summi pon
tifices/sed absqꝫ scholasticoꝝ frequetatione in vsu
ꝯtinuo studiositatis sue. Sint alij doctores qui di
cant cherubici:hic verissimo noie seraphic⁹ simul
ꝛ cherubic⁹:q2 inflāmat affectu ꝛ erudit intellectu
reducit ꝛ vnit ad deu p amore extaticu/dum alij
multi solu diuaricāt ꝛ dispgūt intellectu p pcisiões
prioritates ꝛ posterioritates ꝛ signa ꝛ ꝯtingentia:cu
tamen vnu sit necessariu ¶ Dum pterea suos imi
tatores reddūt inflatos sine charitatis igne/ac p
inde supbos ꝛ indigestos quales dispgit dns me
te cordis sui:iuxta cāticu marie iuuēculaꝝ tympa
nistriaꝝ pcellētissime:in cui⁹ ꝯceptõis scrificate p
puetione pūilegiatā/vigilia matutina/ volui nõ p
satyrā/sed p elegiā pot⁹ exhortatoriā tue charita
ti studiose cartulā hāc scribere frater dilectissime i
christo:in quo bn vale. Et itinerariu qd habes cõi
care plurib⁹ stude/ sil' ꝛ libꝝ tuu recipe/seruãs illd
apli: Qd bonu est tenete:ab omni specie mala ab-
stinete vos ꝛc.

S Epistola eiusdem ad pa-
tre Osvaldu carthusien. Gfa ꝛ par. ¶ Spus est
q viuificat:ꝛ caro non pdest qcq. Vn ꝛ eple Pau-
li fortes dicebant:q2 solu spm sapiebāt:psitia vo
q carne ondebat/reputabat infirma. Hinc habu-
it ortu illud christi/q nemo ppha accept⁹ est in pa
tria. Rursus aliud metꝛ: Minuit psitia famā. Cer
tissime hoc veꝝ est pr ꝛ dne christiana charitate co
lēde:desyderat vra charitas vt accepi a lris eiusdē
charitatis videre faciē meā/ꝛ miscere colloqa sup
multis:oro desiste:dedit de⁹ sermones dari posse
spus interptes. Precoꝛ se nõ immisceat carnis in-
firmitas:q nihil pfertim in me nisi scādala pfert:ꝛ
quis apud pfecte cõpositos ꝛ ornatos corp⁹ esse
possit simulachꝝ quoddā lucidu ꝛ pulchꝝ iterioꝛ
hois ꝛ spus:fateoꝛ impfectu meu in hac pte/ꝯsci⁹
assidue ꝛ totiēs expte fragilitatis. Porro sup cõi-
catiõe quorūdā opusculoꝝ meoꝝ postulata sugge
runt multa mihi dicenda in vtrāqꝫ ptem:que co-
artans in pmis gras ago ꝛ habeo beniuolētie ve-
stre/ꝯfidens ab ea sine fictione diligi:deinde ppo-
no diligens esse copias ministrare:vestꝛ fuerit cu
reuerēdis patribus ꝛ dnis fratribusqꝫ meis in chri
sto charissimis ad formā completā mensurāqꝫ re-
digere cum multiplicatione/ put thoꝛ sollicitudi-
ni visum fuerit opportunu. Deniqꝫ doctrinā theo
logicā pprie dicēdam eximij ꝛ seraphici doctoris
dni Bonauenture cardinalis offero me laborati-
rum/q habeat ad transscribendum/si ita cum esse
cra postulauerit sacer ordo vester;cuius orõnibus
me commendo. Scriptu Lugduni. M.cccc.xxiij;
in Aprili.

T Epistola eiusdem quid ꝛ
qualiter studere debeat nouus theologie auditoꝛ/
ꝛ ꝯtra curiositatē studentiu ad studentes collegij
Nauarre.

Stimulauit me pluries tum cogita-
tio mea minus forte sobria/tum fa-
miliaris amicoꝝ suasio:quatin⁹ ex
auditis/lectis ꝛ intellectis qdā ele-
ctiora ꝯscribendo ceteroꝝ vel eru-
ditioni vel edificatõi deseruirē. Agi
etur inquit ex hac re studiosum ociu tuu:imitaret
pdecessoꝝ industria:ꝯsecraret nomē tuum memo
rie posteroꝝ:demqꝫ fortassis non pauci q nihil in
terim locuturi erāt in scripta tua vel amore vel ex
nouitate vt fit:incidentes pinde pficerent. Atue-
ro modestioꝛ alioꝛ sum me rapit ꝯsyderatio:reco-
gito illud sapientis:qm faciendi plures libros nul
lus est finis. Video itaqꝫ tanta volumina ab egre
gijs ꝛ summi ingenij atqꝫ sapientie viris conscri-
pta/neglecta tamen a plurimis:ita vt vix nudo no
mine cognoscant. Video inquam ꝛ gemebundus
detestoꝛ/vel ignauiam/vel arrogantiam nostram
simulqꝫ consydero cuius momenti essent quantula
cunqꝫ scripta mea si pcellentissima sic calcantur.
Vereoꝛ pterea me ipsum intrare vitium: quod
in alijs vehementer inculpo. Et quale petes. Sūt
qui nescio quibus nugis ineptissimisqꝫ nouitati-
bus/membranas/ꝛ auditoꝝ pfertim inexptorum
mentes occupant:implent eos sterilibus vtinam
non pestiferis doctrinaꝝ lolijs:ꝛ memorie ventrē
non cibis/sed siliquis onerant. Agrum insup cor-
dis spinis inserunt pro frugibus. Incidūt quoqꝫ
auditores vel lectores in illud Senece: Necessaria
nesciunt/quiā supuacua didicerunt. Vere heu ni-
mis hec esse recognoscet quisquis ppius obserua
re voluerit. O si tandem resipiscant lectores talib
vel auditores. O si melioribus auspitijs post ine-
ptias hmõi vertant oculos ad salubriora documē
ta:lugebunt affirmo sortem suam/tempusqꝫ con-
sumptum quo tabulam anime sue que vilioribus
interim pingenda erat:ꝛ vix adhuc sui exiguitate
suspectura quibusdam literis in nullo profuturis
oppleuerunt:non dicendu erat/ deformauerunt.
¶ Sed dicant eandem nobis que ꝛ antiquis scri-
bendi licentiā esse relictam. Misera insup esse cau-
santur vti sp inuentis/ꝛ nunq inueniendis. Hinc
incidit in oēs illud Oratij de poetis: Scribim⁹ in
docti doctiqꝫ poemata passim. Scribim⁹/sꝫ absqꝫ
põdere sniaꝝ/absqꝫ nūero ꝛ mēsura vboꝝ. Est em
illud qd scribim⁹ floccidu/illiberale/fluidu. Scribi
mus nõ noua/sed antiqua:nouiter qꝫ vsandoꝛ trāf
mutādo du nra conamur efficere/praua reddim⁹ ꝛ
inepta:qsi vicꝫ iuxta vulgare fossatoꝝ veteꝝ q soli
da sunt/nõ tam repatores q demolitores. Quasi
pterea siles illis quos notat Therentiu q ex bonis
comedijs grecis/latinas fecerūt nõ bonas. Sic q-
dā excerpētes aut magis pprie lacerātes ex libris
optimis ꝛ pbatis pticulis indigētia tēdūt volumi
na/obnubilātes ꝛ p incuriā scribēdi legendiqꝫ red-
dētes originalia velut superflua ꝛ mortua a corde.
Vides in sniaꝝ lecturis dum pudet quēlibet etiam
maiores seq q facilis lecturaꝝ varietas in immen
sam successerit. ¶ Porro quāto ꝯsulti⁹ erat vti pri

inuentis q̄ vo q̄ queruntur inuenienda: nec illa affer
re quineriā subuertere bene iā inuenta: q̄ non a lo
quacib⁹ iuuenib⁹ leuiter: q̄ ad pauca aspiciūt: enū
ciātibus nō ab argumētatorib⁹ dialecticis nō ab
improbe sordide/perditeq̄ viuētibus: sȝ a sanctis
simis ꝛ expertissimis qui faciebāt que docebāt so
lidissima/cautissimaq̄ traditōe fulcita subsistunt:
iuxta qȝ memorandū valde est dictū viri q̄ multa
vidit/ legit atq̄ cōscripsit Buridanū loquor/q̄ in
egregij scripti sui sup ethicā in genuo pemio fa
tetur se nouis rōnibus nequaq̄ adhesurū quantū
cūq̄ apparentibus: q̄ ab illis pluries decept⁹ est:
ex antiquorū aūt dictis nunq̄/presertim in morali
bus. Propter qȝ etiā dicit Aristo. vij. ethi. Opor
tet credere expertorū ꝛ seniorū vel prudentū enūci
ationib⁹ nō minus demōstratione: ppter habere
eīn experientiā visum videnť principia. ¶ Respō
dens igiť respōdebo ad cogitationes meas ꝛ ami
corū sup nouorū ꝯscriptione exhortationes. Suffi
ciat interim mihi meisq̄ similib⁹ sobria in humili
tate vti beneinuentis. Abscedat ois pomposa sup
insolitť arrogātia/ne multiplicem⁹ loqui sublimia
gloriātes. Et cōi (vt ita dixerim) minerua contēte
mur. Sequamur triū iter cōmodius plane ꝛ ab er
rorū/scandalorūq̄ discrimine remotius. Tot ha
bem⁹ sapie salutaris fontes viuos ne queso exter
nas dissipatas fodiēdo nos casso/imo stulto labo
re fatigem⁹. Hortor verūtamen ꝛ repetēs: iterūq̄
moneo quatin⁹ electiora/examinatioraq̄ scripta
cōplectamur. Est itaq̄ nostra capacitas non mō
finita/sed exigua: ꝛ q̄ ad tot libros vtiles quot oc
currunt euoluēdos non sufficit. Quosdā in transi
tu raptim videam⁹ quasi eos nō penitus ignorasse
satis sit vt eis fiat vale perpetuū. Alijs vo p vices
vtamur: put se necessitas dederit vľ delectationis
congruitas. Atuero quosdā familiares nobis assi
duos aduocem⁹/ꝛ tanq̄ domesticos fidelissimos
intra mētis nostre cubicula/inter secreta quotidia
naq̄ colloquia iugiter collocem⁹. ¶ Si quis aūt
curiosus interrogare pergit q̄ vel quales libri sūt
quos alijs pponendos censuerim? Respōdebo me
vnā ꝛ absolutā responsionē dare nō posse: Varie
tas siquidē studentiū fm etatē: ingeniū ꝛ tempora
aliud expostulat ꝛ aliud consiliū. Hoc vnū verūta
men apostoli dictū maneat apud theologos alta
mente repositū: quoniā plenitudo legis ꝛ finis est
charitas seu dilectio. Cum igiť fm exigentiā finis
cetera debeant moderari: quicqd plus ꝛ imediati
us edificat charitatē plus legatur/memoreť/rumi
neť: quatinus cū intellectus refectione/affect⁹ vbi
plus est meriti esca sapientie: hoc est sapide sciētie:
B sicut adipe ꝛ pinguedine repleatur. ¶ Ad hec aūt
dinoscēda sollers sit theologie nouus auditor: cō
sulere vnū e multis cuius sibi doctrina/mores/fa
maq̄ cōplaceant: qui longo multoq̄ viuendi/legē
di ac bene viuendi exercitio docere faciliter possit
quā amplecti doctrinā interrogantis studiū/mo
resq̄ desyderēt: siue p parte illa theologie que in
ter scholasticos magis vtiť/siue pro illa que legē
tis mores edificet/regulet ꝛ componat: siue p illa
q̄ predicātibus cōgruit: hec autē tria sunt nō vsq̄

quaq̄ disparata: in quib⁹ quotidie ꝛ si non equali
ter tamē vicissim deberet verus theologie discipu
lus exerceri: q̄m primū sine secūdo inflat ꝛ inquie
tat. Secundū sine pmo acumē ingenij sufficiens ꝛ
resolutū non administrat. Tertiū denique sine duo
bus reliquis sepe nō tam erudit alios q̄ fastidit ꝛ
pcipitat. ¶ Ad primū iuuant exēpli gratia: questi
ones doctorū sup sententias: ꝛ psertim illorū qui pu
rius ꝛ solidius cōscripserunt: inter quales meo iu
dicio dñs Antisiodorēn. Bonauen. et Durādus
vtique resolutissim⁹ numerādi videnť. Excellit qui
dē in suis quodlibet Hēricus de gandauo. Excel
lit sanct⁹ Tho. psertim scda scde. Excellūt multi in
multis/in quib⁹ hoc vnū min⁹ placet q̄ pure phy
sicalia aut metaphysicalia/ aut qȝ amplius pudet
logicalia sub terminis theologicis inuoluta mi
scuerūt. ¶ Preterea ad scdm ꝛ psumpto vel psup
posito pmo spectenť historie sacre: in quib⁹ fit re
cte viuentiū cōmemoratio: vt dialogus Grego. ec
clesiastica atq̄ tripertita historie: collationes ꝛ vi
te patrū/confessiones Augu. ꝛ sacre ipsi⁹ aliorūq̄
meditatōes/diuina rhetorica guilhel. parrhysien.
legende sctōrū: ꝛ similia/in quib⁹ est ardēs lectio ꝛ
ad virtuosos impet⁹ capescēdos vehemēter exti
mulās: tm̄modo pus nō elatus psteť instinct⁹: vbi
speculationes altissimas/pulcherrimas atq̄ salu
berrimas/subtilis si simplex fuerit studiosi ocul⁹
inuenit. Et errāt pfecto q̄ ista tanq̄ rudiora ꝛ faci
lia dicūt obstare subtilioriib⁹ agnoscendis: dūmo
do tpe suo ꝛ mēsurate retractenť. Spectāt nihilo
min⁹ ad hec mystice diuinarū scripturarū exposi
tōes: quales apud celebres sctissimosq̄ doctores
plurime sunt/q̄les apud Grego. in morali. ꝛ pasto
rali. quales apud Bern. sup canti. apud venerabi
lē Richar. in suo de contēplatione ꝛ alijs opibus
satis nunq̄ admirādus: q̄les apud G. parrhysien.
qui miro gratoq̄ opificio speculatiuā cū suis mo
ralibus absq̄ confusione pmiscuit. Ceterū scriptis
gentiliū se non tradere sed cōmodare: ꝛ ea velut pe
regrinādo percurrere nequaq̄ improbauerim: tū
pro copia sententiarū moraliū/tum p stilo ꝛ orna
tu verborū/tum p poemarū ꝛ historiarū qualicūq̄
peritia: demū pro oblectamēto quodā ex varieta
te lectionis: q̄ q̄ ꝛ in sacris doctorib⁹: vt in Augu.
de ciui. dei/in Orosio. in Hiero. in Lactantio: ꝛ si
milib⁹ ista abūdanter nec min⁹ si non plus vtiliter
inuenuēda crediderim. Rursus quodlibet triū ex p C
dictis aliter ꝛ aliter tractādū est. Primū disputa
tiua inter ꝯsocios disputatiōe robur sumit: dispu
tationē intelligo non pteruā/nō ceruicosam/non
amarā/nō ptinaci aniositate tumultuantē/sed mo
destā: qualē esse decet veritatis inq̄sitionē: q̄ acuet
ꝛ excitet ingeniū: que studiū renouet ꝛ inflāmet: q̄
stabilitat quoq̄ veritatť positionē falsitatis oppo
sitione patefacta. Hinc fit vt nō extimescat studio
sus etiā in ppatulo defendere qȝ secreti⁹ se bñ di
dicisse cognouerit. ¶ Atuero pficiť in scdo si pfici
debeat secretū silētiū/sepositū interim ab oī turba
nō solū hoim sed sollicitudis ꝛ cure tpalis: imo et
a priori studio vacare tūc necesse est: q̄m sano quietē
plo pstare neq̄t q̄ loqť: tūc mēs clauso sup se ostio

ad ea legerit/discat affici: ꝓponat sibi ꝙ terribilis deus sup̄ filios hominū/ꝙ seuerus improbis ⁊ clemens misericors. Conscendat eternitatis speculam: vnde videat cū sapiente qm̄ vanitas vanitatum ⁊ oīa vanitas. Nō discurro ꝑ plurima qm̄ sapida eoꝝ que dicta sunt lectio docebit de oībus. Addā expertus ꝙ nihil ferme quieti mētis ⁊ contēplationi plus insidiosum: nihil ita ꝑciosissime rei/ temporis. t. cōsumptiuū: nihil postremo ꝑfectioni scholasticoꝝ aliunde ꝓbatoꝝ plus obuiās: quēadmodū colloquia nō solum praua q̄ corrūpunt bonos mores/sed illa etiā que sup̄flue diueꝝ ꝯtrahūtur: aut sup̄ rumorib⁹ vulgo volitātibus: aut sup̄ ludicris plurib⁹ ⁊ ineptis fabulationib⁹ aut sup̄ ꝯtentionib⁹ hominū in aduersa tendentiū ⁊ similibus: quib⁹ a mane vsq̄ ad vesperā/imo ꝓfundā plerūq̄ noctē dies sensim atteritur: ꝑ que dū se oblectauerint vel ignauie vł indignationi vł fastidio suo mederi putātes/ tristiores ⁊ inquietiores ⁊ mente dissipatiores remanebūt. Fallor si vnq̄ ascēdet in montē dñi in arcē contēplationis q̄ nō ad vaniloquas huiuscemodi fabulationis fact⁹ fuerit sicut homo nō audiens: ⁊ sicut mut⁹ nō aperiēs os suū. Et hoc bonū: vnde in dño glorior attulit matris cura ꝙ huiuscemodi ꝯfabulatiōes frequēter sustulit/mihiq̄ loqui ⁊ vacare passa est: qm̄ rarus admodū alius cū quo mutuos miscere sermōes collibe-ret/tanta moꝝ erat inter nos studioꝝq̄ varietas. Prosunt tn̄ nec nego ꝓbatoꝝ viroꝝ colloquia: q̄ ascēsum ꝯtēplationis ⁊ sue arduitatis discrimina: suo labore suisq̄ periculis experti sūt. Deniq̄ tertiū. i. extremū ex primis duobus genitū ac nutritū vbi ꝑdicatio nūc inter paucos familiares nūc palā consummat̄ vbi summopere curiosum oīe ⁊ oīe scandalosum ⁊ breui verbo q̄cq̄d audientiū charitatē edificare nō h3 fugiendū reijciendūq̄ est. Ad qḋ quāta discretionis cautela sit adhibēda pastorale vos gregorianū ꝑdocebit. Bene valete tandē socij ⁊ frēs ꝑcipua charitate ꝯiuncti: bona facite studia vestra ⁊ me orōnibus vestris cōmendatū habetote. Supueniat māsuetudo ⁊ corripiamur.

Alia epistola ab eodē cancellario missa eisdem studētibus collegij Nauerre parrhysieñ.

y Ecce pareo votis vestris socij et fratres dilectissimi. Nuper siquidē ad vos vnā ex cogitationib⁹ meis literis exposui. Hoc bonū precipue cōmonēs quaten⁹ electioribus doctrinis vestrū studiū insudaret. Neq̄ enī habetis necesse instar virgilij in luto aurū querere: aut ex sterilis doctrine petra sugere mel/oleūq̄ de saxo durissimo. Supaddidi colendū sic intellectū esse: vt incultus ⁊ arid⁹ minime desereret̄ affect⁹ sed trāsiretis in affectū cordis. Rescripsistis ista beniuole vos accepisse: ⁊ vt tale aliquid pluries agerē postulastis/sic fiat. ¶ Accipite rursus aliud quod ex familiari vobiscū allocutione meū alleuet studiū: quod animū indignabūdo luctu plenū exoneret/amaricationis bilem euomat; cui tamē vsq̄quaq̄ sua non desit vtilitas. ¶ Olim pluries sed nouissime crebrius atq̄ ꝓfundius in quodā ocio aduerse valitudinis mee/ pia meditatiōe recogitaui statū alme vniuersitatis ꝑrhysieñ. matris mee: vt absentiam meam ab ea ego vnus ex filijs eius minimus mētis presentia cōpensarē. Occurrūt animo multa semꝑ in ea ꝑclaris laudibus attollenda. Aspicit̄ quippe tanq̄ coruscus quidā sol spiritualis ecclesiasticam machinā irradians: erroꝝ quoq̄ tenebrosas caligines sua nitenti puroq̄ fulgore dispḡens. Videt̄ insup̄ quasi fluuius ille paradisi in quatuor partes diuisus irrigans vniuersam sup̄ficiē terre.

¶ Sed heu hic nihil apud nos ex omni parte beatū. Ingerūt se rursus cogitationi mee nō pauca lugubria/⁊ que seuerā correctionis aut emendationis manū exigūt/quale est illud ꝙ ꝯtentiose opinionū atq̄ sententiarū partialitates quedā illic nimis ꝑtinaces ꝑstrepunt: q̄ ⁊ studiū veritatis interrumpūt plurimū/ ⁊ totū vniuersitatis corp⁹ actuosum inquietū ⁊ paꝝ modestū ⁊ tumultuosum magis q̄ sua requireret ꝓfessio ꝯstituūt. Ab his inquietationū ꝯtentionūq̄ fluctib⁹ velim vos quantū expedierit ꝑhas alienos effici: neq̄ frustra niti oēs exuperare conatus improbos ꝑuersoꝝ: presertim vbi ex altiori trahunt sue factionis aut improbitatis origīnē. Capiteq̄ dico alioquin nunq̄ pax vobis/nūq̄ securitas ⁊ studio vestro nunq̄ decēs trāquillitas donabit̄. Obsunt ꝑterea partialitates quedā affectate ⁊ vincendi ꝑtinax animositas: personarū insup̄ nationū/vel acceptio vel contēptus. Nō enī sinunt ambulare in domo dñi cum cōsensu veritatis atq̄ charitatis iter: qḋ cōe pacificū ⁊ a talib⁹ expeditissimū esse debet. Cū christo enī neq̄ aduena/neq̄ scitha neq̄ barbarus. ¶ Aliū subinde in christo cerno vniuersitatis studio defectū ⁊ hunc quidē maximū. Iste est circa iuuenū disciplinā in morib⁹/immo ⁊ in fundamētali primitiuoꝝ suorū eruditione nō mediocris defectus/ aut error/agēte hoc vt plurimū nimis exuberāti pedagogoꝝ multitudine: quoꝝ aliqui (salua laude bonorū et absq̄ cōtumelia cuiusq̄ dixerim) vel ceca ignorantia vel segni negligētia vel questuosa maleq̄ placēte adulatione/vel inepta leuitate/vel qḋ intollerabiliter pestiferū est contagioso ꝑuersissime vite exemplo ipsis suis scholarib⁹ noxij sunt: a quib⁹ non extirpant malas inclinationū radices: sed nutriūt ⁊ augmētant: dum vel corrigere eos ne abeāt/extimescunt: vel q2 religio pietasq̄ sordēt eis: ⁊ suum indignū officio deputāt talia suos edocere scholares aut quoniā verent̄ ne docentes illud qḋ negligūt: incidant illud improperiū pueris etiā notissimū: Turpe est doctori cū culpa redarguit ipsum. Sic adolescentie frena laxantur: sic eunt in adinuētionibus suis/dimissi ꝭm desyderia cordis eoꝝ/⁊ per vitioꝝ auia ruunt precipites. Fiunt exinde contumeliosi/ vagi/petulātes/inobediētes/proni ad inimicitias inferendas/impatientissimi ad illatas: ⁊ religiosi ꝑterea nihil amplius a paganis de christiana religione perdocti. Postremo vt de quibusdā Iudas apostolus ait: Macule sunt/ vel vt vulgus loquit̄ sacci carbonū; alter alterū pessimis modis

maculãtes. Sed ꝛ quales domi sunt foris i sermonibus palã faciunt: vbi ꝓ summã que ibi obseruãda erat moꝝ modestia in solẽtissimis atqꝫ incõpescibilibus sibilationibꝰ/gestibus ꝛ obmurmurationibus oĩa ↄfundunt ꝛ verbũ dei cũ suo euangelizante ꝓbrose spernũt/impediũt/turbant ꝛ obrũpunt: nec paruũ existimandũ est illud incõmodũ: quoniã satis est scitum illud Aristo. Non parũ refert iuuenẽ sic vel sic assuefieri. Et quia certe ex nõ bene morigeratis ꝛ ex sinistre instructis adolescentibꝰ fiunt iuuenes atqꝫ viri postmodũ non tm̃ inutiles reipublice vniuersitatis/ sed ipsius etiã totũ corpus fedãt lacerãtqꝫ: ꝛ in bonoꝝ perniciẽ crudeliter seuiũt. Quid sane mirandũ si ex discholis discipulis fiunt ꝑniciosi doctores? Neqꝫ gradus collatus adimit/ sed nequitiã auget potius ex supbia vel latentẽ foras prodit. Deniqꝫ sicubi mutat fundamentũ doctrine ideo qꝛ preprop̃ere impfecte vł inepte collocatũ extitit: quicq̃d amplioris scientie supedificauerit vacillare minusqꝫ habere solidi roboris necesse est. ¶ Hec in ipsa meditatione mea video ꝛ cõfundor plangore simul ꝛ luctu cõcutior ꝛ vltra quid agã qualiterve ꝓuideã: quibꝰ vtiliter conquerar non satis inuenio? Scriberẽ hec ipsis singillatim pedagogis: sed immẽsus essem ꝛ apud eoꝝ plurimos nullũ habeo mutue cognitiõis seu familiaritatis cõmerciũ. Scriberẽ ad oĩes collectiue sed videre ne stulto labore consumerer: qm̃ ꝛ paruitatis mee zelũ plures eoꝝ more suo irriderẽt vel ei succenserẽt/vel de ꝓsumptione culparẽt. Credite mihi amarissima est veritas: ꝫ nescio quo pacto apud nullos eoꝝ amplius q̃ apud literatos q̃ sapientes sunt in oculis suis: apud quos oĩs vel admonitio charitatiua/vel fraterna correctio ↄtumeliose ꝛ vindicande deputaẜ iniurie. Postremo ꝓdicarem talia adolescẽtibus ipsis: sed me absentem sciũs/ ꝛ ipsi monitoribꝰ asperi sunt vt Flaccus ait: atqꝫ ob vehemẽtissimos passionũ strepitus obsurderent veritati. Neqꝫ verbis rudes erudiri possunt: stulticia colligata est in corde pueri: ait Sapiens/ sed virga discipline fugabit illã/ virga dicit non verba. ¶ Tertius defectus acriter viget animũ qui nouiter suborꝰ nõ paruo dedecore in vniuersitatis gloriã maculã ponit. Pluries itaqꝫ relatio fide dignoꝝ mihi tam ꝓpe q̃ remote degẽti significauit deesse frequẽter sermones in vniuersitate/etiã dominicales ad clericum qḋ nuꝑ aliquod monstro simile ꝛ pene intolerabile semel accidisse visum extitisset. Cogor tum ex hoc/tũ ex alijs quibusdã nullam deflere scissuram miserabilẽ ꝛ mutilationẽ luctuosam/ partis nõ modice vniuersitatis parrhysieñ. presertim a sacra theologie facultate: cuius scissure causam ꝓbuerunt illius de montesono erronee /temerarie ꝛ impie assertiões. Nolo putet aliquis me hoc loco iustificationẽ seu defensionẽ partis illꝰ que depulsa vel auulsa est suscepisse: fratres ꝓdicatores loquor. Viderint ipsi quid egerunt: ego eñ fidenter ꝛ cõstanter affirmo condẽnationẽ erroꝝ prefati de montesono rationabiliter ꝛ catholice factã: que dũ deferreẜ in romana curia ego ipse baccalaurius cursor tunc existens cũ ceteris ꝓcellentissimis atqꝫ sapiẽtissimis viris ab vniuersitate legatis presens interfui. Sed nũquid qui ceciderũt non adijcient vt resurgant: qnimetiã pia mater vniuersitas hec q̃ hactenus filijs irata est: nũquid tandẽ misericordie recordabiẜ: aut continebit in ira sua misericordias suas? Nunquid tot oues pascue sue si deliquerint aut errauerint/eternaliter abijciet? immo ꝛ si redire contẽnerent. Exẽplũ christi pij pastoris imitandũ erat vt quererenẜ ꝛ pia quadã violentia ad ouile ꝓprium obmittẽtes traherenẜ: quanto amplius dũ id totis vt diciẜ affectibus ꝛ votis expostulant ꝛ ꝓcantur. At videre mihi videor quosdã non ꝓm scientiã zelum habẽtes/qui moꝝ obijcient. Parati inquiũt sumus eos suscipere/pacẽ reformare/ sed integritas fidei/sed vniuersitatis honor/ sed ipsius demũ indẽnitas a laboribus ꝛ expensis ꝓtermitti nequaq̃ possunt. Aut vero nõ sic loquor vt talia iudicẽ negligenda: nego tñ illa tanta seueritatis animositate requiri debere ꝛ ad viuũ vt diciẜ vulnus secari: ꝙ in illo de sillana victoria dictũ est/ excessit medicina modũ. Christiani sumus/ ꝛ in schola charitatis quotidie versamur sub illo q̃ ait: Discite a me qꝛ mitis sum ꝛ humilis corde. Et nisi remiseritis pctã ꝛc. Ergo non tam qḋ liceat ex iuris rigore q̃ quid expediat exquiraẜ. Ceterũ memoriter teneo/cur ꝛ qualiter ꝓmitus ab vniuersitatis cõsortio via quadã indirecta segregati sunt fratres ꝓdicti. Statutũ eñ ꝛ cõclusum erat/vt oĩs gradus ꝛ honoris in vniuersitate expers fieret quisquis nõ iuraret tenere condẽnationes sup erroribus ꝓdictis ab vniuersitate prius/dehinc ab episcopo parrhysieñ. factam. Distulerũt hoc agere baccalaurij fratribus ꝓdictis tũc expediendis causantes se a superioribꝰ suis licentiã ab hmõi prestationẽ iuramẽti necdũ petisse vel habuisse. Ex hac origine neqꝫ gradus neqꝫ cathedrã/neqꝫ sermones posterius adepti sunt. Audiui tamẽ expost aut oĩes aut plurimos eoꝝ ad ꝓfate cõditionis adimpletionẽ ꝓsto fuisse: ꝙ si etiã nunc vellent nõ viderenẜ penitus nõ admittendi. Attenderẽt o vtinã oĩes ꝛ benigna recogitatione secũ tractarent quãta qualisve iactura spũalis est ꝛ fuit/tot hactenus sermones/tot lectiones/tot salubres instructiones in vniuersitate: ꝛ alibi exinde cessasse. Quũ etiã naturalis pietas exigit vt mater filio aberranti: ꝛ corpus mẽbro egrotanti compassione moueaẜ. Deinde consydera damnũ ꝓpriũ in sermonibꝰ/in ꝓpositionibꝰ ꝛ alijs: tum audi monitionẽ metro cõprehensam. Si nõ vis alijs parcere/parce tibi: nec loquar vexationes: obprobria ꝛ carceres ab illis quos loquimur perlatas/que tñ mãsuetos ꝛ benignos extimatores ad misericordiam velocius impẽdendã deflecterẽt. Passa est ex aduerso fateor vniuersitas laborũ ꝛ expensarũ dãna plurima: ipsa tñ meo iudicio leuiter obliuiscenda aut contẽnẽda sunt ꝓ cõmercio pacis: ꝓut fraterna recõciliatiõe/ꝓ reintegratiõe tãte partis abrupte: tñmodo fidei sua integritas/et vniuersitati suꝰ honor ꝓmaneãt/vel fallor vel satꝰ est. ¶ Exclamabũt forsassis ad hec plurimi eiusdẽ mecũ eẽ sentẽtie qm̃ pacis zelatores aut sunt aut videri volũt;

Vereor tñ vbi ad execusationẽ ventũ erit: quibusdam eoꝝ nihil qđ offerri possit ad reconciliationẽ eius sufficiat/ quin assidue calumnient vel fidei vel vniuersitatis honorẽ nõ seruari: ita denuũ neqꝫ reconciliatio vnq̃ neqꝫ pax habebit. Ceterũ nõ sum tam insolens vt vsurpem diffinire quo pacto ea q̃ pdiximus fides.s. ⁊ vniuersitatis honor illesa manerent. Hoc vnũ apud me persuasum firmiter habeo: posse ista etiã de facili ꝯtingere/ si ad hoc non dicã omnes/ nõ dicã multi/ sed paucissimi de vniuersitate cũ paucis fratribus recta integraqꝫ voluntate operã dare voluerint. O, si ex corde noluerint quicq̃d ora blanda loquãtur/ nulla via/ nullis pcibus/ nulla oblatione idipsum valebit obtineri: cur ita? nimirũ semp allegabũt hanc esse causam fidei: nec ex ea posse quicq̃ remittere. Quid igit reliquũ est nisi vt apđ semetipsum quisqꝫ recedat/ cõstituat ante cordis oculos luctuosam hãc scissuram cũ preteritis incõmodis. Videat diligẽter ⁊ acriter ad reparandã hanc iacturã quantũ facultatis aut gratie donũ desup acceperit/ tũc omi deposito ꝯtentionis studio inquirat pacẽ ⁊ persequat eam: hoc est quod nũc agere satago: hoc est quod p vice mea his l scriptis offero. Porro quãtũ proficiam vel obero prorsus in incerto fluctuat animus/ nõ publicos hominũ mores/ noui quãta iudicioꝝ sententiarũqꝫ varietas: noui q̃ implacabiles indomabilesqꝫ regnant in quorundã cordibus affectiones: quantũ vigeat in eoꝝ linguis obloquẽdi libertas effrenis/ qualiter in opibus persequẽdi bonos feroꝝ licentia deseuiat: noui deinde q̃ paucoꝝ est bona ⁊ sollicita fide que iesu christi/ non que sua sunt querere. ¶ Hec vt scripta studui/ nõ in publicũ/ sed ad paucos traducere quos pdesse non obesse confiderẽ. Oblatrabunt scio si ad quosdã scripta hec delata fuerint ferentes indigne: imo pro scelere vel mutabilitate deputãtes q̃ pacem iacobitarũ videar optasse/ aut pro ea verbum scriptũ ve fecisse: sed libera voce fatebor: nec illud vnq̃ pudori deputabo me nũc ⁊ prius olim semp dum modeste volui vel optaui/ reconciliationẽ ipsoꝝ in medijs etiã litibus optauisse. Pereant qui de matris aut mystici corporis feda mutilatione gloriãtur: qui nõ sanationi studẽt/ sed medelam querẽtibus crudeliter irascũtur: ⁊ qui ad diuisionẽ magis q̃ pulcherrimã vnionem demoniaca impietate pellũtur: quoꝝ persecutio si pergit in pacificos vnitatis amatores furere spernenda est: ⁊ generoso animose virtutis pede calcanda hoc pviso ne damnosius inde nascat in vniuersitate vel republica scandalũ: hoc em̃ quod vehemẽter pertimescẽdũ censeo magis q̃ persecutionẽ propriã. Nunc ⁊ als euitaui palam dicere vel agere aliqua que dicenda vel agenda suggerebat zelus meus (nisi mihi mẽtior) verax in eis ⁊ deuotus. Vestrũ igitur has qualesqꝫ literas vel pdere vel obtegere/ deducere rem ad quosdã qui extra sunt vel penitus omittere. Attamẽ quis scit si ppicius aspirabit deus/ ⁊ dabit voci sue vocem virtutis ex hac rememorationis occasione: vt audientes audiãt ⁊ intelligentes intelligant/ ⁊ p bono pacis adipiscendo benigniori mẽte laborent: hoc est quod deprecor: qđ supplico/ quod per illum qui pax nostra est obtestor. In quo bene valete mei memores in orationib⁹ vestris. Scriptũ Brugis.

Apologetica siue responsiua venerabilis magistri Joãnis de Gerson

sacre theologie doctoris egregij ⁊ cancellarij parrhysieñ. ad quendã monachũ dom⁹ carthusie maioris querentẽ: Vtrũ licitũ foret p studio lectionis ⁊ exercitij spũalis ꝯuentũ ⁊ pluralitatẽ diuini officij dimittere: ⁊ q̃ libri essent fructuosi⁹ freq̃ntandi. In qua quidẽ rñsiua primo epistolaris pmittit prologus: post subnectũtur. xviij. consyderationes. In quarũ primis. xij. suadetur cenobitica stabilitas: ⁊ arguit suspecta loci seu cõuentus mutatio ptextu seu colore maioris quietis ⁊ pfectus. In reliquis vo sex cõsyderationib⁹ agit de libris a monacho in diuino officio ⁊ regularibus obseruãtijs continue occupato frequẽtandis.

Gratias vobis ⁊ pax. ¶ Si inimicos iubemur diligere: quãto magis eos qui diligunt nos in veritate ⁊ syncenitate salutis. Nihil quippe ita debitũ/ nihil plus nature cõsentaneũ: nihil efficacius ad diligi q̃ redames si amaris/ ⁊ ames vt ameris: hoc est em̃ amatoriũ poculũ (Seneca teste) sine veneficijs sine carmine.s. Si vis amari/ ama. Durum idcirco videri potuit verbũ illud vestre charitatis de me ⁊ ad me: quis phibet etiã nõ amantẽ diligere? sed fuerit hi dictũ licentia sermonis amorosi q̃ legẽ nescit/ nec se capit sepe. ¶ Veniã ad alia sup quib⁹ ilico rapuit anim⁹ me stilo currẽte: ꝯsyderationes videlꝫ aliquas annotare psentib⁹ annexas. Suppetebãt alie ꝯsyderationes plures: sꝫ lassitudo corpis ⁊ formido tedij cõpescuerũt scribentẽ. ¶ Sane suadeo pmũ totũ religionis studiũ transire i affectũ cordis non tñ accipio p hoc affectũ qualẽcũqꝫ/ sed sanctũ ⁊ castũ. Nã trãsibant illi de quib⁹ pã. loquit in affectũ prauũ/ vñ pdijt quasi ex adipe iniq̃tas eoꝝ. Habet autor de spũ ⁊ aĩa breuẽ inter ceteras magnas/ multas ⁊ laudabiles ꝯsyderationẽ istã: Affectus inquit q̃ est spontanea ⁊ suauis inclinatio ad aliud/ tripl'r in nobꝫ attẽdit.s. in supiori pte rõnis ⁊ in inferiori/ ⁊ in imaginatiõe. Si spũs noster seq̃tur affectũ primũ/ dr̃ hõ spũalis: si scdm dr̃ hõ rõnalis: si tertiũ dr̃ hõ aĩalis. Poteritis in originali si placet videre latius. Item in epl'a btĩ Berñ. ad vestros frẽs de mõte dei. Fuit opinio celebris q̃ tota theologia nostra deberet magis cẽseri affectiua q̃ speculatiua. Rõnẽ assignat vnus validã: q2 iubemur redigere oẽm intellectũ in captiuitatẽ/ in obsequiũ christi. Pl⁹ est igit oĩs intellect⁹ theologie ad cultũ christi p charitatis obsequiũ q̃ ad speculãdũ: maxie cũ finis legis sit charitas. ¶ Rursũ circa monitionẽ infra de lectura doctrinarũ. Placet hic addere q̃ sermões mgr̃ales q̃ fiunt succincte p distinctiões/ valde illũinant intellectũ: ⁊ sine labo

re grani demulcet etiā affectum cū inspicit sermo dei viuus ꝛ efficax: dū ad modū loquētis ꝯtinentis eadem se infundit suauiter ꝑ particulas ordinatim. Habet quoqꝫ vbertim materia circa pene singula psalmoꝝ ꝛ aliorū diuinoꝝ verba ꝑ exercitio meditationis. Exempli gratia: Beatus vir q̄ non abijt in ꝯsilio impioꝝ: hic potest assumi distinctio de beatitudine. Itē de viro/item de abire/item de ꝯsilio: ꝛ ita de reliq̄s. Demū non est consiliū meū vt difficiles questiones ꝛ ꝑfundas speculationes occupatus in assiduo diuino seruitio sibi assumet intelligēdas vbi requirit ociū maximū ac ingentꝫ viuacitas cū dispositione vegeta cerebri/quieta et serena: ne forte frenesis aut alia incurrant incōmoda. Sufficiūt igit tractatuli faciles ꝛ ad pietatē ido dei. Scriptū Lugduni anno dn̄i. M.cccc.xxvi. ix. Julij: per Joannē Cancellariū parrhysieñ.

Consyderatiões ad proposituū/quas bene cōsyderare debet religiosus in diuinis multū occupatus ꝑ serenatione ꝯscientie.

Consyderatio prima.

B Religiosus ille consyderet in primis ꝙ dei ꝓuidentia que in sua dispositione nō fallit deduxerit ipsum ad ordinē celebrem ꝛ approbatū: in quo iam ita ꝓfessus est post probationē solitā vt redire falsum sit. Faciat ergo de pia necessitate virtutē gratuitam ꝛ meritoriā: quia durū est si contra stimulū calcitret. Sacrilegiū quoqꝫ si voluntatē suam rursus vsurpet: quā in superioris sui vice dei resignauit manus.

¶ Consyderatio.ij. Cōsyderet secūdo ꝙ iā sibi viuendū est non ꝓpria sed aliena lege: nō ꝓpria sed aliena voluntate: que tñ originaliter a sua voluntate ꝓcessit: non eñ quispiā ad ꝓfitēdū cogebat. Sequēda est igit deinceps aliena volūtas nō preoccupanda/nō docenda.

¶ Consyderatio.iij. Cōsyderet.iij. dictus religiosus: qm̄ deus bonoꝝ nostrorū non eget. Ac ꝓinde melior est obediētia q̄ victima. Propterea censeri debeat ꝑ regula generali illud esse meli⁹/illud pulchrius/illud nobilius/ illud vtilius/delectabilius ꝛ honestius qḋ est obediētie ꝓximius: sit illa res in qua obedit vilis/abiecta/turpis/inutilis/laboriosa/vana/stulta/quātūlibet inhonesta/solo pctō exclusio. Exēplū habem⁹ in dn̄o nostro iesu christo q̄ sacerdotali ꝛ regio gr̄e ac spū ꝓphetico insignis nudis ambulabat pedib⁹: aliq̄sqꝫ marie humilitatis gestis se deiecit: hanc existimās vt btūs Hiero. finaliter innuit summā nobilitatē: videlꝫ deo patri obedire. Uñ ꝛ beata Agatha ꝑ iudicē suū inculpata eo ꝙ seruilē ꝑsonā ꝓpter christi seruitiū gereret r̄ndit prudētissime theologizādo/dicēs: Summa ingenuitas hec est qua seruitus christi cōprobat.

¶ Consyderatio.iiij. Cōnsyderet quarto ꝙ sicut
C in domo patris mei māsiões multe sunt: ꝛ vie multe ꝑueniendi ad eā/et in via dei ſm quod loquit beatus Aug⁹/alius sic/ alius sic ibat. Ideoqꝫ ꝯformiter iuxta apostolū: In qua vocatione vocatus est ambulet. De quo idē apostol⁹ exemplū posuit alio in loco de varijs veri corporis officijs. Quo exēplo ad ꝓpositum nullū accōmodatius esse potest si ꝑfunda cogitatione rumineẗ.

¶ Cōsyderatio.v. Cōsyderet quito ꝙ aduersari⁹ noster diabol⁹ iuxta btī Petri verbū illo mane lectū in ep̄la ad missam q̄ hec post meridiē scribunẗ tanq̄ leo rugiēs circuit querēs quē deuoret: nō hꝫ aūt efficatius malignādi machinamētū q̄ si possit hm̄oi suadere displicentiā status sui iā assumpti/ iāqꝫ ꝓfessi. Et h̄ facere conaẗ nūc sub velamie maioris vtilitatis in alia vocatiōe: vt in p̄dicādo nūc sub figmēto quietudinis ꝯtēplatiue: nūc sub arrogantia sciētie amplioris/nūc sub vmbraculo quasi oīa sint inutilia q̄ agit in vocatione sua: ꝓsequēdo singula ꝛ annihilādo. Jeiunia/vigilie/prolixitas cātus ꝛ horarū/solitudo grauis/et iuge silentiū cū similib⁹ sunt ꝑ exēplo. Subiūgens ꝙ de⁹ solū inspicit cor/ꝛ corporalis exercitatio ad modicū vtilis est. Addēdo vt q̄d deniqꝫ ꝑditio hec? Poterat eñ vnguentū suū vt sibi videt venūdari multo: ꝛ non sic deperiret. Dicit hoc q̄nqꝫ spūs seductor instabilibus cellicis: qui se presumūt idoneos ad docendū alios: vt seducat/ꝛ eos ita finaliter de cella salutis in mundū perditionis reducat.

¶ Consyderatio.vi. Consyderet etiā sexto ꝙ oīa suspecta sunt tanq̄ a demonio meridiano (quod se transfigurat in angelū lucis) immissa ꝛ suggesta: q̄ D loci vel ꝓpositi semel arrepti ꝛ suscepti mutationē ingerunt ꝛ suadent directe vel indirecte: p̄cipue nisi manifestus sit in via quā ambulat posit⁹ obex eterne salutis: qui ponit tunc solum credit dum cū hac via ꝛ in ipsa nō stat salus.

¶ Consyderatio.vij. Cōsyderet septimo ꝙ schola religionis valde distat a schola secularis inquisitionis. Dicebat hoc vnus fratrum meoꝝ alteri fratri suo ꝛ meo dū simul in ordine celestinoꝝ morarētur. Frater hec religio nō est schola theologie vł philosophie/sed christiane felicitatis ꝛ discipline non venisti ad doctrinā ꝛ secularis sciētie vanitatē/sed ad disciplinā ꝛ humilis vite bonitatē. Linque questiones scholasticis viris que erudiūt intellectū: tibi satis sint regulares nostre obseruātie que inflāmare sufficiunt tuū affectum. Et vere ita est: ꝛ verissimū est quod dixit.

¶ Consyderatio.viij. Consyderet octauo ꝙ viatores hic sumus nō comp̄hensores. Sit igit viator vt viator/nec querat hic ea in via q̄ pro p̄mio quesita debenẗ in patria. Cōprehēsio.s. diuinitatis sine phātasmatib⁹ ꝛ sine labore: vbi nec lāguor nec seniū ꝛc̄. Et dicamus cū ap̄lo: Nihil iudicaui me scire inter vos nisi iesum christū ꝛ hūc crucifixū. Sufficiat hic nobis corporaliter ambulātib⁹ ꝑ corporalia/transire per fidē perqꝫ spem ꝛ charitatē in eterna. Et videam⁹ tamdiu in speculo ꝛ enigmate quousqꝫ veniat dies illa qua spōsus pascit ꝛ cubat in meridie claritatis eterne: qñ videbim⁹ eū facie ad faciē sicuti est: ꝛ similes ei erimus.

¶ Consyde.ix. Cōsyderet nono ꝙ in illa die p̄missa specialis examinis nr̄i/ et in die etiā examinis scḋi seu nouissimi ꝛ gn̄alis non interrogabimur q̄ntū fue-

ris intellectus noster acut⁹ ⁊ eruditus: sed qualis
fuerit affectus noster ad dn̄m deū nostrū: hoc est/
q̄ simplex/q̄ rectus/q̄ pius/humilis et deuotus: q̄
q̄ spōtaneus ⁊ fidelis in dei seruitio: ſm eā voca-
tionē qua vocatus fuerit diuinitus. Hoc diligen-
ter pensabat q̄ dicebat: Dis cōsummationis vidi
fine/latum mandatū tuū nimis. Quod quidē mā-
datū certissime ē charitas nō cognoscēdi vanitas.
¶ Cōsyderatio.x. Consyderet decimo ipse religio
sus ex p̄missis: ex quo om̄e studiū suum resolui de-
bet in affectū: vt nihil studeat/nihil legat/nihil cā
tet/nihil meditetur: qd̄ non imediate aut mediate
ordinet ad inflāmationē affectus: q̄m in hac inflā
matione ↄsistit supremus apex theologie mystice
tradite p̄ Diony. ac reuelate sibi ⁊ alijs p̄ sp̄m sc̄m
sed neq̄ fugabunt phantasmata p̄ studiū: sed per
desyderiū/per affectū. s. non intellectū: q̄m necesse
est intelligentē phantasmata speculari.
¶ Consyderatio.xi. Cōsyderet etiā vndecimo: q̄
hec inflāmatio affectus nō expectāda est ab hoīe.
Propterea nō suspiret ad hūc vel illū doctorem:
p̄sertim viatorē/vt dicat: Felix essem ex cōuictu ta
lis viuus. Suggestiones hm̄ōi sepe sunt diabolice
inductrices mētis/⁊ nōnunq̄ etiā corpis inquietudi
nē. Scio p̄ experientiā de quodā p̄fesso: q̄ prius ar
dentis studij in seculo de ꝓgenie nedū illustri/sed
⁊ regali cōquerebat̄ qualiter t̄pe suo nō esset alter
Hierony. quē posset adire: vt sic p̄ueniret ex sua eru
ditione ad scientie p̄fectionē: quasi. s. non esset t̄pe
suo doctor: etiā in ianuis q̄ sufficeret docere eum:
quasi etiā religionē intrasset nō ad lamentū sed ad
documentū. Recolo tristis q̄ dū ego pia sollicitu-
dine dicerē me timere talē sciendi ardorem nō fore
ab instinctu bono ſ3 malo. Respōdit ille indigna
būdus mihi q̄ voluit/⁊ recessit. Et o p̄ssime ⁊ ter
ribilissime in ↄsilijs sup filios hoīm dn̄e deus me
us/quo recessit/quo abijt? Vtiq̄ heu paulo post fa
ctus est apostata sub specie q̄si artioris religionis
imo tandē absq̄ omni verecūdie velo totū religio
nis oīs habitū abiecit. Misereat̄ sui imo ⁊ mei ac
omniū nostrū deus. Hm̄ōi etem̄ par vel etiā ma-
ius periculū seclusa dei pietate iminere pōt ceruici-
bus nostris/nisi a curiositate ⁊ vanitate sciēdi plu
ra q̄ oporteat caueamus. Sit hoc inductū non ad
cuiusq̄ contumeliā seu improperiū ꝓpicius sit mi
hi deus: sed oībus nobis ad cautelā ⁊ in exemplū:
vt nō queram⁹ plus sapere q̄ oporteat/ sed sapere
cū sobrietate. Et vt meminerimus illud ps̄. Dn̄e
non est exaltatū cor meū ⁊c̄. ¶ Nota quod paucos
tangit execrabile factū f. Ja. de borbonio qui sub
p̄textu p̄fectionis ordinem celestinoꝝ reliquit: ⁊ ad
fratres minores de obseruātia trāsijt: ⁊ paulopost
miserabiliter apostatauit: ad seculū rediens ⁊ vxo
rem accipiens: ꝓpter qd̄ crudeliter a parētibus vx
oris quā deceperat cū roma rediret interfectus est
t̄pe Martini pape.
¶ Consyderatio.xij. Cōsyderet duodecimo ⁊ po-
stremo iuxta premissa qualis exercitatio sibi ante
oīa tenenda sit prima. Et inueniet proculdubio q̄
nihil sic primū/nihil sic principaliter incumbit si
cut hoc vnicū: vt sc3 seruitiū dei adimpleat. Ser-
uitiū dei quippe p̄sepe in regulis monachoꝝ no-
minat̄ ecclesiasticū officium. Deinde si q̄d t̄pis in
residuo fuerit/ordinet hoc ad vacādū quantū obe
dientia admiserit sibiipsi post necessitates corpo-
ris q̄ multe sunt. Hoc documentū breui versiculo
quidā cōplexus est/dicēs: Fac opus iniunctū: de
inde vacato tibi. Consulo tn̄ vt ista vacatio sit tali
ter practicata in deuotionis ocio: vt nō reddat̄ in-
epta p̄ lachrymas: aut alia lesiua corpis vel mētis
exercitia ad ea q̄ in cantādo/ legēdo/⁊ ceter̄ hm̄ōi
p̄ncipalius/⁊ p̄ncipalissime ex scā obediētia incū-
bunt. ¶ Dictū sufficiat tantū de prima p̄te.

Veniam⁹ nūc ad sex alias

consyderationes. s. de libris legendis seu frequen
tandis per religiosum sedulo i seruitio seu diuino
officio occupatum.

Consyderatio prima.

Porro si p̄gat sedula curiositas aut vt mi
nus loquamur studiosa sedulitas inqui-
rere: qui vel quales libri sint frequētandi
tali religioso sic instituto/sicq̄ astricto: ad qualem
sermo nūc currit ꝓ admonēdo ⁊ hortādo censeo
respōdendū. Primo sub doctrina generali: q̄r nō
oēs mouent̄ similiter ex similib⁹. Liber oīs sit hi-
storicus/sit moralis/sit allegoricus/ sit anagogic⁹
in quo pl⁹ reperiet ad deuotionē se moueri legat̄:
interim memoret̄ ⁊ ruminet̄: ita tn̄ si ꝓbate sit au-
toritatis. Sup quare editū est opusculū de examie
doctrinaꝝ: cui ↄsonat libellus de laude scriptoꝝ.
¶ Consyderatio.ij. Ceterū non est hec regula fixe
data nisi ꝓ hic ⁊ nūc. Quoniā sepe variamꝰ affe-
ctionib⁹ pro varietate tā humoꝝ in corpore q̄ mo
rū in mente necesse est studia variari: prono nimi
rū fastidio est nostra natura t̄pe hui⁹ mutabilitat̄
nostre. Obseruandū est nihilomin⁹ vt hec muta-
tio studioꝝ non fit solūmodo nauseantis quasi sto
machi: cui⁹ est multa degustare ⁊ parū digerere:
sed veniāt ex mētis delectu.
¶ Consyderatio.iij. Proinde quantū occurrit ꝓ
hic ⁊ nunc: ⁊ quantū ad exhortationē presentē atti
nere videt̄/sunt narrationes patrū ꝑut in libro vi
taspatrū digeste cōtinent̄ bene salubres: q̄r potest
in qualibet narratiōe pausa fieri dū vacat hora ex
obedientia ad seruitiū diuinū siue ad alia. Insup
(q̄q̄ mirer quo pacto id fiat) monēt p̄ ceteris scri
pturis pl⁹ ea documēta que veluti alterius p̄sone
sub typo ingeritur intellectui ⁊ facile demulcēt af
fectū/cum quasi p̄sonā ipsam in mortuis literis lo
quentē viuaciter p̄sentem cū sua autoritate imagi
namur. Consiliū consimile sit de paribus piarum
historiarū narrationibus.
¶ Cōsyderatio.iiij. Amplius si questio fiat de do
ctrinalib⁹ et nō de historicis traditionib⁹ venisse
ad animū ꝑtinus aliqua q̄ meminit idē anim⁹ an-
tea cōposuisse tanq̄ sibi familiarius cognita: vtinā
nō vanius occurrētia: que q̄r pro hic ⁊ nūc habeo
ipse suspecta nō quidē de nō veritate/sed de vane
glorie vera vanitate eadā pretereo. Sunt libri plu
res beati Bern. viri deuotissimi. Et p̄sertim ep̄la

eius ad fratres carthu. de mõte dei. Itẽ sermões eius sup cantica canticoꝝ vbi loquit̃ tanq̃ religio nẽ ꝓfessus: ⁊ sicut experiẽtia multa edoctus. Sunt insup moralia btĩ Grego. pape omni admiratione ⁊ veneratiõe atq; vtilitate ꝑclara: q̃ etiã ꝑ magnis ⁊ quantũcũq; magnis ingenijs sine seclusiõe tamẽ tardioꝝ: quia singulis lac ⁊ mel ministrãt/ sufficere possunt sua vbertate. Sũt deniq; ad maiorẽ abũdantiã/ immo supabundantiã libri illius venerabilis Richardi de scõ vic. de. xij. patriarchis: de arca mystica. Et quid laborarẽ ꝑ singula. Nihil etenĩ cõposuit nisi diuinũ ⁊ mysticũ edoctus a ꝑceptore suo doctore celeberrimo Hugone de sancto vic. Cuius opusculũ de orõne qḋ incipit: Quo affectu quove studio ⁊c̃. superat oẽm laudẽ.

s ❡ Consyderatio. v. Subinde nescio si ꝑcipuus inter oẽs numerandus sit eustachius: ita enĩ nomen istud suũ vulgarũ Bonauẽ. videor posse tradere. Ille enĩ singulariter inter oẽs doctores catholicos pace olim saluat videt̃ idoneus ⁊ securissimus ad illuminandũ intellectũ/ ⁊ ad inflãmandũ affectũ. Cui⁹ opuscula duo vt lecturã et alios tractat⁹ eius interim ꝑtereã/ tanta sunt arte cõpendij diuinitus cõposita: vt supra ipsa nihil breuiloquiũ noto ⁊ itinerariũ. In quib⁹ ꝓcessum est duabus vijs cognoscẽdi deũ. Prim⁹ nãq; hoꝝ duoꝝ tractatuũ ꝓcedit a primo pñcipio qḋ deus est vsq; ad alias veritates sub deo creditas ⁊ habitas. Ali⁹ ecõtra ꝓgredit̃ a creaturis ad creatorẽ ꝑ sex gradus scalares vsq; ad anagogicos excessus. Qui licꝫ sint difficiliores ⁊ rariores/ debet tñ oĩs christianus ad illos aspirare: qm̃ theologia tal' mystica ꝓprie est christianoꝝ. Que ⁊ ꝓpiciãte ⁊ reuelãte spũ christi iesu facillima est sup oĩa ⁊ vtilissima/ sed abscõdita a sapiẽtibus: ⁊ ĩ oculis suis prudẽtib⁹/ ⁊ ipsis pene inaccessibilis ⁊ ĩpossibilis: iuxta eiusdẽ dñi saluatoris diuinã sententiã qua ait: Cõfiteor tibi pr̃ ⁊c̃.

❡ Cõsyderatio. vi. Confiteor itaq; ⁊ ego in insipientia mea ꝑ ɔclusione responsiue ep̃le ne vltra in longũ vergat: ꝙ a. xxx. annis ⁊ ampli⁹ citra volui habere familiares mihi ꝑdictos tractatulos sepe legẽdo/ sepe ruminãdo: etiã vsq; ad ℞ ba/ nedũ sententias. Et ecce hac etate hoc ocio velut ad votũ vix ꝑueni ad initiũ gustus eorundẽ: qui ⁊ repetiti semꝑ mihi noui fiunt ⁊ placẽt: iuxta illud Flacci de poemate vel imagine cõpositis eleganter/ decies repetita placebit. Allegauerim cõmodius/ grauius/ digni⁹ ⁊ verius illud de sapiẽ quã ille describit q̃ ait: Nõ habet amaritudinẽ conuersatio illi⁹: nec tediũ cõuictus eius/ sed leticiã ⁊ gaudiũ: sicut quoq; ipsa eadẽ sapiẽtia se collaudans dicit: Qui edũt me adhuc esuriẽt: ⁊ qui bibũt me/ adhuc sitient: q2. s. in edẽdo saturitas est ne q̃d desit: ⁊ in desyderio auiditas manet cõtinua ne fastidiũ sit: vnde etiã fruũtur (inq̃t prosa) nec fastidiunt quo frui magis sitiunt. ❡ Hec ad satisfaciendũ scriptis charitatis vestre dicta licet satis cursorie sufficiant.

Frat̃ fratri. Gratia ⁊ pax.

b ❡ Ex verbis tuis iudicaberis notat christus. Et qui in verbo non offendit hic ꝑfectus est vir. Sed cũ linguã hominũ nemo domare potest/ quid ɔsultius q̃ tenere silentiũ? mihi quid necessitas vel pia cogit vtilitas rumpe. Est sup hac re fructuosum de silentio capitulũ in summa de vitijs parte vltia relegat̃. Hoc ideo frater ꝑmiserim: quia vix euenit mihi inire cũ aliquo colloquiũ quin peniteat me aliquoiũ. Et quid ꝓfecerim alteri sum ignorans: quid aũt obfuerim mihi recognosco: ꝓpterea cõnor indies dño ꝓpicio mecũ morari. Et si dandũ est consiliũ/ malo ꝑ schedulã q̃ per linguã rñdere: videor enĩ mihi responsionẽ securiorẽ ꝑ hoc dare.

❡ Ceterũ sup modũ studẽdi multi multa scripsere. Sũma de virtutib⁹ tractũs de prudentia colligit vtiles doctrinas. Notant̃ insup aliqua ꝑ theologie mystice: q̃ stat in affectib⁹ acquisitione particulares industrie duodecim parte. ij. pñcipali de theologia mystica q̃ nunc penes vos habet̃. Tangunt̃ subinde nõnulla in tractatu de laude scriptorũ: vbi fit mẽtio de dicto beati Berñ. ꝙ quercus ⁊ fagus docuerunt eũ. Habet̃ a Senec. specialis sup modo studẽdi epistola. Dicit inter cetera ꝙ fastidientis stomachi est multa degustare: ⁊ ꝙ peregrini habent hospitia multa/ sed paucas amicicias: sic semꝑ ingerẽtes animũ grauant nõ nutriũt: q2 nec ruminãdo cõ: erunt/ nec digerũt meditãdo. Scripsit deniq; venerabilis Hugo didascolicon. i. magistrũ docentẽ discipulũ. ❡ Nunc aliqua q̃ religiosum respiciũt cursim ⁊ punctatim vt occurrũt annotabo iuxta circũstantias a philosophis ⁊ theologis positas. Recogitet̃ primo quis sit ille q̃ studet in ꝓfessione ⁊ statu ĩ ingenio ⁊ etate. Recogitet ipse cur studet. i. quo fine: nã finis est in moralibus primũ: quasi pñcipiũ primitus ⁊ pñcipaliter intendendũ: s̃m cuius exigentiã debent alie circũstãtie moderari vt tertio sciat q̃d sit illud quod studet/ quarto tẽpus/ quinto locũ/ sexto cũ quib⁹ ⁊ ad quos suum applicare studiũ licet/ decet ⁊ expedit. s
Alioquin si desit moderatrix discretio: ponderãs istas circũstantias: nõ institutio sed destitutio: nõ instructio sed destructio subsequũtur. Et q̃ paucoꝝ valde est ꝑfecta discretio ꝓpria: dat̃ in religionib⁹ aliena ꝑ obediẽtie votũ: qḋ qui deserit nec obseruat satagens ꝓpria volũtate q̃ sibi nulla debet esse regere se: nihil mirabile si currẽs incurrit ⁊ offendit. Scitũ est q̃d Berñ. dicit de talib⁹ ꝙ nullũ machinamentũ efficacius hꝫ demon ad seducẽdũ q̃ si modũ in feruore bono faciat ꝑtergredi. Deniq; de tali dicit clymac⁹: Qui sibi dux esse vult spreto duce ꝓprio ꝙ nõ iã indiget demone tẽtante: q2 fact⁹ est sibi demon. Reguletur igit̃ obediẽtia studiũ eius q̃ obedientiã professus est. ❡ Postremo frater rogo te/ rogo ⁊ illos quib⁹ hoc pauculũ cõicare decreueris: vt apertis interiorib⁹ oculis retorqueant illos ad ꝑores collocutiones: ⁊ acriter diiudicẽt si frequẽter plus inuenerint ea q̃ mihi cõtingere/ fateri nõ erubesco. Et vt interim sileamus detractiões/ iras/ zelũ/ murmurationes amaras: qualia nemo nescit esse criminalia: ꝓpendant fabulationes ineptas faciliter ĩmisceri cachinnos scurriles nugas rumoꝝ volatiliũ sensim effluere: quid ꝙ surrepũt mẽdacia? celanda pãdunt̃/ temeraria si 3

sus in absentes iudicia cũ similib⁹: īcõmodis ıter q̃ volat interim tẽpus irreparabile. Et anim⁹ q̃ se talib⁹ rsus est oblectare/ remanet inanis/ sterilis/ vari⁹/ tristis/ ⁊ ad seriosa necessariaq́ȝ languidior ⁊ ineptior/ sibiq́ȝ displicens grauis ⁊ penitens. Magnũ est crede mihi/ magnũ ⁊ ꝓciosum ociũ talentũ quo q̃ vtit̃ multiplicato fenore manipulos iusticie cũ exultatione reportabit: qui v̄o male ⁊ inerter illud dissipauerit/ disperdet illũ de⁹ etiã in hoc seculo. Sũma eñ malicia est ociũ mera ait Bern̄. Et desyderia occidũt pigrũ: desyderia intellige/ non ea sola q̃ palã improba sũt ⁊ scelerata/ sed q̃ specie boni se velãt ⁊ palliant: vt sunt desyderia edificationis ⁊ correctionis alioꝝ: sciendi quoq́ȝ plurima ad expulsionẽ tenebrarũ intellectus: sed euenit ꝓfecto deterior obscuritas ex curiositate: quã si sequitur/ ponit̃ in numero taliũ quales loquit̃ apl̃s verbosas/ curiosas/ semꝑ discẽtes/ ⁊ nunq̃ȝ ad sciẽtiã veritatis venientes. Sunt cribro in aquã merso simillime: sunt vas plenũ rimaꝝ quod hac illac effluit: nec sapientiã continebit: maxime dũ non obseruãt illud vulgati autoris/ tabulis suꝑma notato. Bene vale frater charissime. ¶ Scriptũ hoc mane mercurij lugduni breuiori prorsus spacio tẽpoꝝ q̃ȝ itio fit ad vos ⁊ reditio vtinã fructuosior: scio ꝙ mihi minus est molestũ. Tu quoq́ȝ fac simile si tẽpus postulat aut res ⁊c̃. Joãnes cancellarius parrhysieñ.

Admonitio quedã breuis

⁊ necessaria quõ caute legẽdi sunt quorundã libri ꝓpter errores occultos venerabilis magistri Joannis de Gerson.

Quia vnum est necessariũ/ optimũ ⁊ eternũ sufficere debet querenti bonas margaritas vt tandeȝ inueniat vnã/ ⁊ venditis oĩbus cõparet eam: Hec me cõsyderatio ꝓmouit sepi⁹ facere orationẽ in mari ⁊ ĩ aquis multis sacre scripture notatim hodie ꝓma octobris anni. M.cccc.xxv. duȝ ꝑscrutatus scripta Hubertini relegendo q̃d sup illud canticũ symeonis: Nũc dimittis seruum tuũ dñe/ notauerit/ apparuit mihi sicut ĩ alis aspectu ꝑfunctorio: grãde nimis ⁊ ꝓfundũ quiddã sup meditatione iesu christi ⁊ pacis sue mysterio. Et dũ magis ⁊ magis introrsus aspexi/ singulaq́ȝ notaui/ manifestauerũt se vulpes paruule q̃ demoliunt̃ vineas: maxime dũ vinea floruit. ¶ Fuerũt tpe Hubertini illi⁹ hereses aliq̃ radicẽ accipiẽtes ab abbate Joachim: ⁊ ꝯsequẽter pullulãtes ĩ spuria vitulamina diuersoꝝ erroꝝ: etiã proch dolor vsq́ȝ ad tpa nostra. Unus error ⁊ ꝓncipalis fuit de suscitatione ⁊ publicatiõe euãgelij eterni. Fingẽs ꝙ sicut pat̃ habuerat suã legẽ tpe moysi ⁊ legis scripte: Filius v̄o tpe legis gratie ⁊ euãgelice: ita spũs sctũs legem inspiraret ꝯsummatã sub pauꝑtate legis euãgelice: sicut exꝑsse notare videt̃ dictus Hubertinus in expositione dicti cantici: Nũc dimittis ⁊c̃. ¶ Fuit alter error de lege ⁊ spũ libertatis sub q̃ta begardi ⁊ begarde nefanda ⁊ abominabilia ꝑpetrarũt facinora. Ponit error iste ꝙ anima ꝑfecta reducta in deũ perdit suũ velle: ita ꝙ nihil habet velle vel nolle nisi velle diuinũ quale habuit ab eterno in esse ideali diuino. Quo adiecto dicũt se ꝯsequenter posse agere quicq̃d carnalis affectio deposcit sine pctõ vel crimine cũ non habeãt velle ⁊ nolle. Diuersificatur aũt modus iste: qm̃ sufficit aliquib⁹ vt sub deo solo suã totaliter vł taliter abnegent voluntatẽ: in qua abnegatione dicũt summã ꝯsistere ꝑfectionẽ. ¶ Sunt alij rudiores idiote ⁊ simplices q̃ seducti ꝑ astutos faciũt hanc subnegationẽ ꝓprie voluntatis ꝑ modũ ꝓfessionis ⁊ obediẽtie in manib⁹ suis. Qua facta ꝓmittũt astuti tales ⁊ ꝑuersi ꝙ ampli⁹ peccare neq̃unt: sub quo ꝓtextu ꝑpetrant innumerabiles nec referẽdas abominationes. ¶ Fuit alter error ꝙ homo ꝑfect⁹ nullã curã debet habere de reb⁹ humanis quõ cum q́ȝ vadant/ imo nec de seipso si dãnet̃ vel saluetur: sed in oĩbus ⁊ singulis diuinã expectare voluntatem debet: ⁊ in illa cõplacere siue saluet siue dãnet. Quia etiã quicq̃d velit volũtas dei/ fiet. Habet error iste ramos plurimos pullulãtes ex dictis aplĩ/ Augu. ⁊ similiũ: male intellectis sup predestinatione dei ⁊ sue ꝓuidẽtie infallibili infirmitate: de quibus non est hic scribendũ ꝑ singula. ¶ Sufficerent igit̃ ad ꝓsens cõmonuisse lectorẽ ꝓdicti Hubertini sicut ⁊ alioꝝ extranea tradentiũ sub specie subtilitatis vel excellẽtis dogmatis ꝙ oĩa reguler ⁊ examinet iuxta veritatẽ euangelicã ⁊ doctores cõiter approbatos: alioq̃n nouerit se periculis maximis erroꝝ ⁊ heresum ꝓximũ fore. ¶ Deniq́ȝ nuꝑ sup hac re cõpositũ est opusculũ de examinatione doctrinaꝝ ⁊ aliud sup doctrina Raymũdi lulli. Et q̃ de singulis erroib⁹ cũ originib⁹ suis particulares vellet facere tractatus nusq̃ȝ finis. Scripta sunt in sup dudũ aliqua sup libro qui dr̃ clymacus de. xxx. gradib⁹ ꝑfectionis: cui⁹ radix est error stoycoꝝ ponentiũ virtutes esse insensibilitates. s. ad nihil passionabiliter affici: cõtra illud aplĩ tam ĝnaliter expertũ. Sentio aliã legeȝ in mẽbris meis ⁊c̃. Unde etiã reperiunt̃ in doctorib⁹ theologie q̃ subtiles ⁊ ꝓfundi notati sunt q̃dã positiones mir⁹ sobrie: vt ꝙ de⁹ vult ⁊ facit nos peccare. Itẽ in ordĩe ad deũ oĩa necessario veniũt: ⁊ ita necessario peccamus. Itẽ diuina volũtas prius vult res esse q̃ȝ suus intellectus indicat eas fore. Itẽ in eodẽ instãti tẽporis licet nõ nature duo ꝯdictoria sil̃ possunt stare. Itẽ multa sunt eterna ꝓter deũ. Itẽ quicq̃d intellect⁹ cognoscit vniuersaliter vel abstractiue vel ꝓcisiue hȝ correspõdentiã talẽ in re sicut ĩ deo/ dũ ꝓscindit intellect⁹ sapiẽtiã a bonitate: ⁊ ita de reliq̃s/ quoꝝ plura dãnanda articuli parrhysieñ. ordinauerũt.

Tractatus de distinctione verarũ visionũ a falsis magistri Joãnis de Gerson cancellarij parrhysieñ.

Nuper vnã ex lectionib⁹ meis super nõ esu carniũ apud ipsos carthusi. recensui eisdẽq́ȝ trãsmisi. Nunc aliã quandã similiter pe

censens tibi germane frater mitto. Hec lectio ge-
nerali quodã tropo apit queadmodũ numisma ve
rum diuine reuelationis a falsato denario diaboli
ce illusionis secerni põt: ne fallat nos angel⁹ satha
ne ꝑ transfigurationẽ sui in angelũ lucis: sed ꝓbe
mus spũs si ex deo sunt: ⁊ qḋ bonũ est obedientes
aplo teneamus. Hec doctrina ⁊ si cuilibet christi
ano vtilis est: viris tñ religioni ⁊ contẽplationi de
dicatis/qualẽ te pater celestis elegit/saluberrimã i
imo nececessario iudicaꝝ. Bene vale frat cordis
mei in eo q̃ te iugiter custodiat: ⁊ in quo bñ valere
pfes ⁊ frẽs tuos celestios vehement exopto cõmẽ
dãs me oroib⁹ eoꝝ atq̃ ea q̃ tibi deputo volẽs esse
ipsis cõia/vtinã ⁊ vtilia fiãt. Hec aũt lectio sic hꝫ.

Fuit ioãnes baptizãs

in deserto. In hac particula cõmendatio
Ioãnis ꝑcursoris ex trib⁹ ostendiꝝ: ex fama ꝑ no-
mẽ expressa/ibi: Fuit ioãnes. glo. gratia dei. A gra
tia incipit: nec noiari solẽt nisi famosi. Secũdo ex
sua oꝑatione virtuosa: qr dr/baptizans. Tertio ex
loci ꝯgruẽtia/in deserto. ¶ Circa nomẽ videre est
ipm reuelatũ fuisse celit⁹ ꝟm historiã Lu. j. scriptã.
Et nõ est hec mediocris laus habere nomẽ qḋ per
angelũ/⁊ talẽ angelũ qualꝫ est gabriel: os dñi noia
uit. Concludiꝝ nãq̃ mirabilis vite ꝑfectio futura:
ex ꝑnuncia seu ꝑsaga miraculosi nois assignatiõe
alioq̃n frustra fieret in noie miraculi oꝑatio si non
in re ipsa aliq̃d magnificũ supraq̃ naturã excelsũ
designaret. ¶ Sed insurget statim curiosus inue
stigator: ⁊ queret quo pacto sciꝫ hanc ꝑnunciatio
nẽ nois istius fuisse angelicã plus q̃ illusionẽ dia-
bolicã? Etem̃ angel⁹ sathane ꝟm aplm transfigu
rat se nõnunq̃ in angelũ lucis. Ista est dubitatio
q̃ in nouissima lectione est tacta ⁊ dilata ad tẽpus
alterũ q̃ petit artẽ discernendi reuelationes angeli
cas ab illusionib⁹ demoniacis. ¶ Quo circa dica
mus in p̃mis: sicut vera religionis assignatio ꝑ so-
phisticas ⁊ fallaces hereticoꝝ argumentationes
impugnaꝝ: sic ꝑ mendaces angelos miraculoꝝ ve
roꝝ sanctarũq̃ reuelationũ autoritas: factis q̃bus-
dã sophisticis ⁊ magnoꝝ ꝑstigijs queriꝝ infringi:
hoc dicit Petr⁹ apud clementẽ in itinerario suo.
Cur ita? quatin⁹ ꝑ hoc abducanꝝ hoies a spũalis
veritatis cognitione q̃ ꝑ miraculoꝝ aut reuelatio
nũ media tradita est: qñ ad falsitatẽ similia videnꝝ
introduci. ¶ Dicamus p̃terea qm̃ non est huma-
nitus regula gñalis vel ars dabilis ad discernen-
dũ semꝑ ⁊ infallibiliter: q̃ vere sunt ⁊ q̃ false aut il-
lusorie reuelationes. Tũc em̃ nõ habereꝝ solum fi
des de nostris ꝓphetijs: ⁊ ꝯseq̃nter de tota religi
one: sed esset euidẽtie certitudo: nã q̃ sciret euiden
ter aliq̃d esse a deo vel ei⁹ angelo reuelatũ: sciret ꝑ
fecto aliter q̃ ꝑ solã fidẽ illud esse verũ. Queadmo
dũ si q̃s haberet sciẽtiã clarã de dissolutiõe fallati
rũ ⁊ argumẽtationũ ꝯtra veritatẽ fidei peccantiũ
eandẽq̃ ĩpugnantiũ/ haberet vtiq̃ noticiã nõ tm̃
certã ex fide/ sed ex demõstratiõe de fidei articulis
euidẽter. Cõstat igiꝝ nõ esse querendũ a catholico
vt sibi fiat elucidatio ꝑspicua ⁊ euidẽs de ꝑnuncia
tione hui⁹ nois Ioãnes facta zacharie q̃liter ꝓ

babiliter scieꝝ esse reuelatio angelica. De h̃ em̃ fi-
des est nõ scia. Et sicut nõ olm est fides ꝟm aplm
sed est donũ dei: sic nõ oẽs verã a falsa reuelatione
secernũt/ sed aut verã spernũt/ ⁊ falsam ãplectunꝝ
vel sacrilega ĩpietate ⁊ incredulitate talia negant/
reprobant ⁊ ꝯtẽnunt. ¶ Nihilomin⁹ alia est q̃stio M
q̃liter ꝑsuppositis eis q̃ fidei sunt/cognoscere nos
fideles poterim⁹: ⁊ ꝟm doctrinã Ioãnis ꝓbare spi
rit⁹ si ex deo sunt ne fallamur? Et in hanc q̃stionẽ
sciens incidi ꝓpter illusiones plurimas q̃s nostro
tpe cognoui cõtigisse. Et etiã in h̃ senio seculi. In
hac hora nouissima in ꝑcursione antichristi: mun
dus tanq̃ senex delirus/phãtasias plures ⁊ illusiõ
nes somnijs siles pati hꝫ: ⁊ multi dicent: ego sum
christus: ⁊ recedẽtes a veritate ꝯuersi ad fabulas se
ducent multos. De multis iã audiui/quoꝝ q̃libet
sibi reuelatũ esse ꝓ certo iã habebat/q̃ erat futur⁹
papa. Inter q̃s q̃dã hñ literatus ⁊ famosus h̃ etiã
ꝓpria manu ĩ scptis q̃ legi reliq̃t: ⁊ argumẽtis ꝯie
cturisq̃ plurimis asserere conat⁹ est. De alio silr li
terato ꝑ relationẽ accepi p̃mo ꝑsuasum esse sibi q̃
foret papa: dehinc antichristus saltẽ ꝑcursor anti
christi/nouissime vt seipsum perimeret instigatus
est vehemẽter/ ne videreꝝ tantũ afferre nocumẽtũ
ꝑplo christiano. Tãdẽ deo miserãte ad saniorẽ mẽ
tẽ ꝯuersus ista de se scripsit ad eruditionẽ ⁊ caute-
lã alioꝝ. Porro de alijs multis in religiõe ⁊ auste
ritate vite ꝯstitutis/ incredibilia fere sunt ea q̃ ido
neis testib⁹ referẽtibus agnoui. ¶ Si veniat igiꝝ
aliq̃s q̃ se reuelationẽ habuisse ꝯtendat: queadmo
dũ zacharias ⁊ alij ꝓphetaꝝ cognoscunꝝ ex histo-
ria sacra recepisse: q̃d agem⁹/quo pacto nos habe
bim⁹? Si stati negem⁹ oĩa/vel irrideam⁹/vel incul
pem⁹: videbimur infirmare autoritatẽ diuine reue
lationis q̃ nũc vt olim potẽs est: neq̃ em̃ man⁹ ei⁹
abbreuiata ẽ vt reuelare nõ possit. Scãdalizabim⁹
p̃terea simplices dicẽtes: q̃ ita de nostris reuelati-
onib⁹ ⁊ ꝓphetijs potuerũt esse calũnie: ⁊ censendo
erũt phãtasie vel illusiones. Tenebim⁹ ḡ mediũ ⁊
ꝟm apli ioãnis documentũ: Nõ credem⁹ oĩ spiri
tui/sed ꝓbabimus spũs si ex deo sint: ⁊ obediẽtes
aplo qḋ bonũ est teneam⁹. Erim⁹ sicut nũmularij
seu cãpsores spũales/ad solerter ⁊ acute examinã-
dũ numisma p̃ciosum ⁊ extraneũ diuie reuelatõis
ne forte demones q̃ monetã q̃ñlibet diuinã ⁊ bo
nã q̃ñlibet falsare satagũt/ subintroducãt ꝓ verã
moneta ⁊ legitia falsatã ⁊ reprobã: esset hoc in de-
trimentũ nõ mediocre ecclesiastici fisci vel erarij/
seu thezauri impalis dei. Et tãto ampl⁹ q̃nto mo
neta p̃ciosior est ⁊ rarior: queadmodũ sunt act⁹ vir
tutũ heroicarũ/atq̃ supnaturaliũ visitationũ. Tã
to igiꝝ vigilãtior adhibẽda est ad discernẽdũ cau-
tela/quãto esset iactura dãnosior. ¶ Et qm̃ silitu-
do hec satis idonea est ad id palpabil⁹ ostendẽdũ
qḋ intẽdimus: ꝓseq̃mur eã dicẽtes. Primũ q̃ exa
minator hui⁹ monete spũalis debet esse theolog⁹
arte pariter vsuq̃ perit⁹: nõ quales sunt q̃ sꝑ addi
scentes nunq̃ ad scientiã veritatis ꝑueniunt: q̃les
garrulosi/verbosi/ ꝓterui/ꝯtentiosi/morib⁹ deniq̃
pessimis dediti: ⁊ pl⁹ ad epulas vanasq̃ gustu discer
nendũ/q̃ actus suos dijudicandũ industrij ⁊ sedu-

N lis: quib⁹ ōis sermo de religione fabula ē sine ord': postremo quicqd lingua magniloqua ostēdit: vitā que mētiri nescit/ꝯtradicit ⁊ blasphemat. Apud tales numularios noua ꝗlibet moneta diuine reuelatiōis sic incognita est ⁊ barbarea: vt ꝯfestim ad se deductā: cū grandi cachinno ⁊ indignatione reijciant/irrideāt ⁊ accusent. Alij sunt nec nego ꝙ ex aduerso l oppositū ruūt vitiū/ qui supsticiosa etiā ⁊ vana ⁊ illusoria deliroꝝ hominū facta ⁊ somnia: necnō egrotantiū ⁊ melācholicoꝝ portētuosas cogitationes reuelationibus ascribūt. Istis leue cor nimis ad credēdū: alijs nimirū intractabile ⁊ asperū esse videns: scio certissimū esse ꝙ apud Nasonē scribit: medio tutissimus ibis. ¶ Est aūt moneta ista spūalis reuelationis tanꝗ aurea: in quinqꝫ pncipaliter examināda. s. in pōdere/in flexibilitate/in durabilitate/in ꝯfiguratione/⁊ colore. Et hoc ꝓm quinqꝫ virtutes ex quib⁹ sumit argumentū monete spūalis legitime. Humilitas dat pōdus/discretio flexibilitatē / patientia durabilitatē/veritas cōfigurationē/charitas dat colorē. Has quinqꝫ virtutes legim⁹ Mariā habuisse in angelica reuelatione sibi facta. Similiter in Zacharia ⁊ helisabet concludunt extitisse ex serie euāgelij Luce/dū ioannis nomē fuit reuelatū.

Itaqꝫ quo ad primam cōditionē si cognoueris aliquē qui ꝑ supbā curiositatē ⁊ vanā laudē atqꝫ ꝓsumptionē sanctitatis cupidus sit habere reuelationes insolitas ꝙ se dignū illis reputet: qui in talib⁹ de se narrādis gloriabūdus delectet: scito qm̄ illudi meret: neqꝫ magnipēdas si aliquā habuisse reuelationē iactanter affirmet/deest em̄ pond⁹ humilitatis. Preterea de sctis patrib⁹ habem⁹ narrationes plurimas sup tanta hūilitatis obseruatiōe cōpositas. Cuidā ex patrib⁹ demon apparuit trāsfiguratus nō solū in angelū lucis/sed in christū: dixit se ad hoc venisse in mundū: vt ab hoc patre videret ⁊ adoraret. Cogitabūd⁹ aliquādiu māsit sctūs ille pater instar marie virginis: ⁊ cogitās ꝗlis esset ista salutatio. Dicebat intra se: Nunqd nō adoro quotidie christū: qd sibi vult talis apparitio? Et ad humilitatē ilico ꝯfugiens ait ad demonē: Uide ad quē mitteris. Non em̄ dign⁹ sum hic videre christū. Quo dicto tā humili demon ꝯfusus ⁊ pudibundus abscessit. Ali⁹ pater clausit oculos l re simili: Nolo inqt videre christū in terris/illū in celis videre ꝯtētabor. Et btūs Martin⁹ ex supbo demonis ornatu/falsi

O tatē loquele diabolice: qui se christū dicebat/agnouit. ¶ Est igit holb⁹ saluberrimū ꝯsiliū ꝯtra tales demonū illusiones pōdus hūilitatis obseruare/se reputare intellectu pariter ⁊ affectu indignissimū: qui sup alios holes reuelationes accipiat: ꝙ ꝓ alijs a deo mirabiliter visitet. Et si ꝗ talia ꝓter solitū euenire circa eū ꝯtigerit/ reijciat a se cū sctō/humili/verecūdoqꝫ pudore. Deputet talia vel lesioni ꝓprie phātasie: ⁊ se habere aliqō simile freneticis/⁊ maniacis aut melācholicis reformidet/vel caueat ne ꝓpter enormitatē ꝓcedentiū pctōꝝ datus sit in reprobū sensum vt talib⁹ illusionib⁹ seducat.

Si talia sint diaboli machinamēta seu tentamēta ex humilitate hmōi euanescēt: aut si velit deus ꝙ in his tolerādis exerceat/nō nocebūt. Si ꝟo sit diuina reuelatio/nō ficta humilitas pie renitēs: magis ꝓparabit locum ad ipsius susceptionē ⁊ audire merebit: amice ascēde supius/ quāto in loco plus infimo recūbere conabit. Habes in Exodo: quotiēs moyses a se repulit diuinā iussionē dū ad pharaonē mitteret. Obsecro inqt dn̄e mitte quē missurus es ⁊c̄. Et hieremias clamat: A a a dn̄e deus: ecce nescio loqui: qꝛ puer ego sum. Et ioānes baptista nō audet sanctū verticē christi tangere: sed eū a se repulit/di. Ego a te debeo baptizari. Et apostolus Paulus se primū inter pctōres deputat: ꝙ nec dignus sum inqt vocari aplūs. ¶ Et si quis obiecerit ꝙ apostolus suas reuelationes iactāter aperuit atqꝫ diuulgauit? Respōdēt scti doctores inter quos Chrysost. sub hac sentētia. Aliud est inqunt ex quadā necessitate vel habēdi ꝯsilij vel ad vtilitatem audientiū: secretas gratias suas aut virtutes suas ꝓdere seu manifestare: aliud sine quauis sua aut alioꝝ vtilitate talia ꝑ inanem gloriā ventilare. Unde maria virgo ꝙ conseruabat oīa verba hec cōferēs in corde suo: postmodū apostolis/ꝓsertim Luce sacra mysteria sibi soli credita disseruit: non ad iacturā: qꝛ non tm̄ tardasset cū vitiū omne preceps sit: sed ad ecclesie religionisqꝫ edificationem. Quinetiā deuotus Bern. qui totiens iussit vt homo virtutes suas plus abscondat etiā familiarissimis ⁊ deuotissimis ꝙ alij vitia sua occultare satagūt: pluries de suis donis ⁊ gratijs ꝑ contēplationē adeptis palā nedū loqui/sed scribere nō esse superbiā arbitratus est. Quo pacto sic? quoniā hoc agere cōpellebat nō vanitas sed charitas: ⁊ iā humilitatis terra radicē virtutis/ne iactātie aura velleret alte demiserat. Hec charitas ⁊ edificationis necessitas a ꝓsumptionis suspitione beatū paulū absoluūt: quia ꝓpter subintroductos falsos apostolos ꝙ gloriosos se monstrabant autoritatis sue pōdus impulsus est ꝓpalare: ꝙꝙ plura sint in ei⁹ etiā laudatione plena humilitatis ⁊ recognitionis ꝓprie fragillitatis ⁊ ignorātie: an in corpore inqt vel extra corpus nescio/deus scit. Et iterū: Fact⁹ sum insipiens ⁊c̄. Est igit non quelibet manifestatio reuelationis sibi facte arrogans vel superba: sed ea tantūmodo que fit inaniter vane ⁊ absqꝫ fructu edificationis vel consilij: sed fit ad exonerandū tumorē animi a vento iactantie qui plenus est. Ad scalpendū deniqꝫ prurientes aures astantiū curiosa hmōi narratione vanitatū. Et si non aliud afferret hec loquacitas incōmodū abunde illud est qꝺ magne rei ⁊ inappreciabilis fit ꝯsumptio: dū. s. tēpus inutiliter dilabit. ¶ Quocirca nō parū ad rē P attinet/si res de qua fertur esse reuelatio: sit vtilis ad mores/ad rempublicā/ad diuini cultus honorē vel augmentū: aut si sit supuacuis rebus seu narrationibus īmixta. Proinde in secularibus historijs ⁊ actib⁹ humanis sic reperire cōmune est: ⁊ laudare se potest homo absqꝫ culpa iactantie: dū sue defensionis vrget necessitas. Sic Tullius ꝑorando ne pelleret in exilium/ꝯseruationē ciuitatis ro

mane a se factā aliaqꝫ egregia oꝑa sui consulatus cōmemorauit. Sic Africanꝰ scipio triumphū quē de carthagine subiugata reportarat in defensionis sue patrociniū cōtra accusatores suos allegauit: ꝛ vrolibet absqꝫ imputatiōe ad iactantiā. Refert deniqꝫ plurimū si quis nouicius sit in exercicio virtutū aut veteranus: qm̄ virtus dū incipit leuissimo flatu conuellit: inueterata autē sua stabilitate nixa cōsistit. ¶ Habes ex his primi signi qualemcūqꝫ delucidationē/ per quod diiudicari pōt spirituale numisma vere reuelatiōis a falsato denario diabolice illusionis: quod signū est pondus humilitatis. Et nōne hoc pondus hec habuit reuelatio facta zacharie ꝛ helizabet sup ioānis nominatione? Lege historiā ꝛ videbis ꝙ vicini ꝛ cognati vocabant puerū nōie patris sui zachariā: qꝛ non garrula ꝛ vana curiositate sup nōie pueri parentes vulgauerūt/ illam dicere sola extorsit necessitas/ dū in circumcisione puer esset nomē accepturus. Sed ꝛ helizabet sancto humili verecundoqꝫ pudore ornata/ occultabat se mensibus sex. Et zacharias tante humilitatis fuisse cōuincitur/ vt ad verbū aspectūqꝫ angeli stupidꝰ ꝛ gelido timore cōcussus vix crediderit nūcianti. ¶ Addendū tamē est qđ vult beatus Grego. dial. Humilitatē verā nō esse pertinacē sed obtēperantē cū tremore: quēadmodū de quodā libertino refert: qui rogabatur ꝛ adiurabat renitens suscitare puerū. Uirtutis in quit pectus nō esset si hoc charitas nō vicisset. Et plane nō iam humilitas sed superbū de sua estimatione est indiciū: si quis ꝑtendendo humilitatē cōtēnat prelatū aliquid opis ardui precipientē. Neqꝫ eīm hoc ageret si nō esset sapiens in oculis suis: si nō prudentie ꝓprie innitēs potius ꝙ̄ superioris sui iudicio sensui ꝛ arbitrio subiici paratus existeret. Uide ergo quemadmodū pusillanimitas ex superbia generet. ¶ Addit ipse Grego. ꝓ regula ꝙ miraculū ꝛ humilitas duo sunt signa q̄ ad manifestandā alicuiꝰ sanctitatē sufficiunt. Neqꝫ eīm miracula ꝑ se valent cū a malis iusto dei iudicio ꝑmittunt fieri in edificationē ecclesie. Mens q̄ diuino spiritu implet (inquit Grego.) habet euidentissime signa sua: veritatē. s. et humilitatē: que si vtraqꝫ in vnā mentē perfecte ꝯueniunt/ liquet ꝙ de ꝑsentia sancti spūs testimoniū ferunt. ¶ Quāꝙ̄ refert multū si miraculum fiat in attestationē fidei vere/ aut ad sanctitatis alicuius manifestationē. Nam ꝛ mali primo mō faciūt miracula: vt scribit Mat. vij. Quoniā veritas a quocūqꝫ dicat a spūsancto est: nec eā vincit malicia. Sed i approbationē sanctitatis ꝓprie malis absqꝫ dei ꝯtradictione publica ꝛ sufficiēti/ nullo modo ꝯuenire pōt miraculoꝝ operatio: alioquin deus esset fallax testis mēdacij. Quare sic qꝫ signū ꝓprie manus. i. potentie/ a se solo factibile appēderet literis falsis ꝑtense sanctitatis/ nec reclamaret. Additur hoc/ nec reclamaret ꝓpter antichristi miracula: que nonnulli vera fore ꝯtendūt ad ꝓbationē electoꝝ ꝛ reproboꝝ subuersionē: licet tū antichristus minister miraculi mēdacissimꝰ erit ꝛ in vita scelleratissimus. Sed deus ipsi suisqꝫ miraculis ne crederet/ per suas aliosqꝫ pre nūciationis innumeras reclamauit atqꝫ ꝯtradixit ꝓpter qđ inexcusabilis erit sibi credēs.

Secundū signū in legitimo numismate spūali/ est discretio q dat flexibilitatē: intellige promptitudinē ad credendū cōsilio/ que est humilitatis filia. Si videris aliquē exēplo zacharie ꝛ helizabet incedentē via regia et corde simplici in oībus iustificationibꝰ dei qui nō vult ambulare in magnis neqꝫ in mirabilibꝰ sup se. Sed medio quodā tenore regulas viuēdi sequitur a patribꝰ institutas: nec trāsgredit fines quos patres sui posuerūt: de tali noli credere leuiter/ ꝙ fallatur ꝑ demonū illusiones: quē ꝛ credere ꝯsilio/ ꝛ in oībus ceteris moderamē discretionis obseruare perspexeris. Atuero sunt alij quibꝰ placet ꝓpria sentētia duci: ꝛ ambulāt in adinuētionibꝰ suis. Ducit eos periculosissimꝰ rector: aut verius impellit ꝓpria opinio: ieiunijs supra modū se macerāt/ protendūt vigilias/ lachrymis plus ꝙ̄ oportet cerebꝝ turbāt ꝛ extenuāt. Et inter hec nullius credūt monitis/ consilio neminis acquiescūt/ vt tēperatius se habeāt. Doctores ꝑterea ꝛ in lege peritos audire seu cōsulere nō curant: ꝛ consultos spernūt. Nunt tū quia magnū iam aliquid esse ꝑsuaserunt sibi hyp. sis: ꝛ quid eos agere ꝯueniat plus oībus sapere arbitrant. De talibus ꝓnuncio: qꝛ cito prolabunt in omnē demonū illusionem/ cito impingunt ad lapidē offensionis: qꝛ ceca ꝑcipitatione ꝛ nimia velocitate rapiūtur. Propterea quicqđ de reuelationibus insolitis ꝓnunciauerint/ habebo suspectum.

¶ Pauci sunt menses dū eram attrabati: audiui de quadā muliere cōiugata ꝛ habēte liberos ꝙ aliquādiu ꝑ duos dies: nōnūꝙ̄ per quatuor ꝛ amplius manebat absqꝫ cibo: erat ꝓinde multis admirationi. Feci vt loquerer cū ea: examinaui eā multis sermonibꝰ: repperi hanc abstinentiā nō sobrietatē sed vanā superbāqꝫ pertinaciā. Nā ꝛ post tale ieiuniū dira fame excruciata/ inexplebili voracitate comedebat: nullā insup asserebat solidā causaꝫ quare sic ageret: nisi ꝙ se indignā dicebat q̄ pane vesceret. Fatebatur ꝑterea neqꝫ a cōfessore suo neqꝫ ab altero habere hanc viuēdi regulā. Nā a dimidio anno ꝛ amplíꝰ/ nullius habuerat ꝯfessoꝝ vl' absolutionē vel consilium. Expaui fateor ꝛ exhorrui/ dissimulās tū cepi ostēdere demonis hos esse laqueos: ꝛ eā periculo insanie vicinā esse: nā ꝛ erat vultu attonito ꝛ color similis iamiā morituro videbatur. Petebā si sciret aliquos quoꝝ autoritas/ fides ꝛ prudētia maioris essent ponderis ꝛ reputationis apud eam ꝙ̄ ꝓprie estimationis iudiciū. Respondit ilico suspirabūda ꝛ gemēs/ dimissis humi oculis/ se miserā/ se peccatricē/ se indoctā plus oībus ꝛ insciam. Subintuli querens si vere ita de se sentiret: quo pacto sine cuiusꝙ̄ alterius cōsilio tam insolitam ꝛ ab alijs sanctioribus ꝛ fortioribus nō obseruatā abstinentiā sequeret. Cepit nescio quas responsionū ambages voluere: quia ꝙ̄uis euadere ne sciret deerat humilitas/ ꝛ possidebat mentē eiꝰ quedā arrogantia que se victā erubescebat ꝯfiteri. Tandē monui eā bona fide ꝛ sub attestatione ma-

pximi discriminis sui in anīa ⁊ corpore: vt fatuā deserere hanc ieiunādi obstinationē: ⁊ absq̧ peritorū ꝯsilio nihil singulare/ ⁊ ab alijs inobseruatū sequeref: mārie q̄z viro suo displicebat: ⁊ peior erat edacitas insaturabilis sequens. Nō respondit ad hec. Plane discessi ⁊ q̄d postmodū egerit ignoro. ¶ Hec idcirco introduxi vt exemplo ꝑspicuū facerē quātus est in quibusdā discretionis defectus qui nō ꝑmittit flecti ad credendū ꝯsilio. Non mirandū si numisma qḋ a talibus fabricatū est/ repudiaf tanq̄ si ex ferro sit nō aureū. ¶ Qua in re saluberrimū est sapientis cōsiliū: ne homo sit sapiēs in oculis suis/ ⁊ ne innitaf prudētie ꝓprie: ſ agat omnia cū consilio/ in eternū non penitebit: nec sufficit quotidianis interrogationib⁹ fatigare prudētes/ sed fides ⁊ obediētia prestef necesse est: alioq̄n stultus erit homo hmōi ꝑut loquif sapiēs: qui nō recipit verba prudentie seu cōsilij: nisi ea dixeris q̄ versanē in corde suo. Est sane donū nō mediocre spūssancti hoc donū consilij: quo scʒ dari posset vł haberi vel credi recte ꝯsilium. ¶ Ait itaq̧ ioānes clymaci de gradib⁹ ꝑtingendi ad deū/ q̄ hō arrogās ⁊ seipsum ducē sui ꝯstituens/ nō indiget demone tentāte: q̄z factus est sibiipsi demon. Estimo denique q̄ nūc maximoꝝ maloꝝ cumul⁹ quē in schismate patimur ⁊ experimur/ ab hac indiscretionis peste ꝓcesserit: nullus acquiescere ꝯsilio ꝑmittētis.

¶ De hac discretionis virtute tractat abūde Cassianus in collationib⁹ patrū. Tandē in ꝑsona illius magni antonij concludit solā hanc virtutē esse q̄ imperturbato calle deducit ad regnū/ ⁊ ab insidijs ⁊ seductionib⁹ demonū tutos reddit. Subiūgunf exēpla quib⁹ hoc astruif. Miserabiles ꝓterea exitus illoꝝ quib⁹ hec virt⁹ defuit memoranf. Itaq̧ ad par exitiū vergūt abstinētia nimia ⁊ crapulosa voracitas/ nisi q̄ irremediabilior est excessus in abstinētia: morbos eñ affert incurabiles ex lesione cerebri ⁊ rōnis ꝑturbatiōe: quo fit vt ꝑmaniā aut furiā vel ceteras passiones melācholicas sic ꝓfundanf ⁊ intime radicanf phantasmata interius reseruata in cerebro q̄ esse reputanf vere res extrinsecus apparētes: ⁊ audire se putat hō videre vel tangere qḋ nullo sensu exteriori ꝑcipif. Inualescat aūt hec passio vsq̧ ad hācaliq̄n insaniā vt iudicet se hō aliud esse q̄ est: quēadmodū repertus est q̄ se murilegū/ alius q̄ se gallū/ alius q̄ se asinū/ alius q̄ se mortuū reputaret. Unde fuerūt nōnulli doctoꝝ q̄ hac egritudine ꝑcussum arbitrati sūt fuisse ipsum nabuchō. vt brutū aīal esse se crederet ⁊ nō veraciter indueret corp⁹ beluinū. Pleni sūt medicoꝝ libri portētuosis hmōi apparitionib⁹ ⁊ iudicioꝝ corruptionib⁹ ex lesione viriū interioꝝ nascētibus. De his ait Hiero. q̄ magis indigēt fomēto hypocratis q̄ alio ꝯsilio. Multos taliū vidi/ multos etiā examinaui quoꝝ aliqui i plerisq̧ negocijs sanissimā videbanf habere sentētiā: desipiebāt tñ in certis casib⁹ ⁊ r̄fisionib⁹ vt phātasie sue lesio certius eminebat. ¶ Ceterū q̄ perscrutaf acut⁹ artiū magicaꝝ traditiōes sacrilegas ⁊ impias/ facillime noscit plurima ibidē obseruāda ꝓponi sup īmoderatis ieiunijs ⁊ alijs: nō ad aliud q̄ ad sensus ⁊ rō-

nis ꝑturbationē: quo fit vt etiā plerūq̧ talib⁹ deditī cadāt in insaniā: ⁊ vult⁹ oculorūq̧ horrorē terrificū pariant. ¶ Attñ neq̧ q̄s ea q̄ dicta sunt ꝯtra ioannē baptistā ⁊ ei⁹ abstinentiā valeat retorquere. S

Hic aduertendū est diligēter q̄ hoim diuerse sunt gratie: tum ex naturali bonitate cōplexionis/ tum ex dono illius qui diuidit singulis ꝑut vult. Quo circa fieri pōt q̄ absq̧ culpa ⁊ nota indiscretionis arripiat vn⁹ modū viuēdi austeriorē qui nō oībus ꝯueniret: exemplū habem⁹ in ioāne nostro. Fuit ille cōplexionis optime naturalis ⁊ harmoniā virium inferioꝝ ad suꝑiores quātā natura lapsa patiebaf pulchrā integrāq̧ possedit. Q, si cui forsan sit hoc ambiguū: sciat q̄m ſm scripturā dei ꝑfecta sunt oꝑa. Sed nōne ioānes noster baptista a deo miraculose ꝓductus est. Semen igif materiale ex quo corp⁹ cōpaginandū erat: nec durū nimis nec rursus fluidū a būdātius fuit: sed tale ꝓrsus quale disponere ⁊ ministrare talē ⁊ tantū decebat artificē deū. Hic aliquē defectū mōstruosum incidisse: q̄d sequif? Iam nō nature q̄ nō operabaf/ sed deo miraculose causanti fuisset imputata talis impfectio qḋ dicere nefas est. Ex hoc ampli⁹ liquet q̄ ioānis cōplexio nō melancholica/ sed sanguinea fuit: ⁊ q̄ in sua cōceptione ⁊ annūciatione ꝯstellationibus celi nequaq̄ subdebaf. Fefellerūt insuꝑ aut fallere potuerūt regule astronomoꝝ de iudicijs circa eū: nec ad ip̄m extendi potuerūt/ aperta est rō ꝯceptionis miraculū. Ex his q̄d rursum ꝯcludif. Numirū vide q̄ ioānes dū puer eremū ꝯcupiuit ⁊ introiuit: hoc nō ex lesione cerebri/ nō ex melancholica passione egit: sed poti⁹ a spūsctō duct⁹ est in desertū. Sic̄ victus sui singularitas ⁊ cetera hmōi (q̄ etiā ante eius ꝯceptionē ꝓnūciata sunt) virtuosa sagacitate obseruabanf a ioāne: q̄ ab alijs admirari poterāt: sed nō cū discretionis virtute penit⁹ imitari nō omniū auiū par est volat⁹ ad aquilā: nec bestie oēs cursu trigridē equant. Sic in virtutib⁹ dispar est cuiq̧ partitio. Nōne sctūs Benedict⁹ desertū locū puer incoluit: ipsius tñ documentū est vt nō permittanf passim ⁊ ꝓ libito monachi solitudinē aggredi: nā quispiā adhuc tyrūculus nec exꝑtus leuiores insult⁹ pugne spūalis/ quō tute cōmittit se bello grauiori gigātis? Nā qui cōem vitā agūt in societate/ magis experiunf bella mundi ⁊ carnis tāq̄ rudiores potētioresq̧ pugnaꝝ ꝯgressus. Qui autē solitarij degūt ꝯtra gigantē immanissimū diabolū dimicatum: ⁊ fraudib⁹ subtilioꝝb⁹ atq̧ fortiorib⁹ aggredièdi fatigādi/ ⁊ nisi discretionis grā succurrerit/ turpiter deijciēdi exponunf. Agnoscitis igif q̄ necessaria est discretionis virt⁹ quā parit/ nutrit ⁊ saluat humilitas vere obediētie copulata. ¶ Expediam⁹ reliqua sub breuitate maiori.

Tertiū igitur signum in numismate spūali diximus esse patientiā q̄ dat durabilitatē/ dū per ignē tribulationis examinaf: ⁊ dū per ꝯtumelias et ꝓbra pulsaf. Doctrina viri (inq̄t sapiēs) ex patiētia cognoscif. Si q̄s itaq̧ ex māifestatōe illoꝝ q̄ sibi dic̄ fuisse reuelata reportet non nisi deiectionē/ irrisionē ⁊ opprobria facilꝰ T

inducit credere sibi/ꝙ vbi suspicio de vane laudis captatione rōnabilis exoritur. Fallax tn̄ est hoc signū non dubito/nisi cautissima circūspectione cū aliis adiūctis examinet̄: nam ⁊ obstinatio sepe patientiam simulat:⁊ nōnulli ex ꝯtumeliaꝝ fatua ꝑpessione gloriant̄. Quēadmodū ipse etiam sordes vestium ⁊ cilicium aliqn̄ superbie vermem mordacissimum generant ⁊ nutriunt. Arbitrant̄ isti se iustis ⁊ sanctis esse similes/quibus tot aduersa ꝯtigerunt vel qui egerunt similia. Impleri rursus in se putant illam christi ꝓmissionē: Beati q̄ ꝑsecutionem patiunt̄/qm̄ ipoꝝ est regnū celoꝝ: nō satis aduertentes qm̄ addit christus/ꝓpter iusticiam: sed tante cecitatis est ipa mentis arrogātia: tam filiis esse ꝟtutibus vult videri temeritas. Ceteꝝ nunq̄d non obsecro repiunt̄ qui de suis etiā defectib⁹/de negligentiis ⁊ necessitatib⁹ improbissime gl̄iantur absurdū dictu: sed ita gloriant̄/certe deputantes sibi talia a deo ꝑmitti/ne cum Paulo magnitudo reuelationum aut virtutum eosdem extollat. Et vide quante ꝯsciencie arrogantis calamitas: quia nec humiliatur/nec a suis defectibus spoliatur. Nam q: vtili dispensatione sibi datos putas stimulos negligentiaꝝ culpabiliū: vt eis careat neq̄ꝙ enititur/quin potius in sue perfectionis traducit argumentum.

Q Quartum signum est veritas/que dat cōfigurationem ⁊ inscriptionē legitimam. Est nanq̄ sacra scriptura locus vel officina vbi cunus regius monete spūalis reconditur q: si in aliquo vel minimo puncto denarius discrepet in sua figuratione et sup̄scriptione ab hoc cuno regis/absq̄ vlla dubitatione falsatus est. Attamen tanta est nōnunꝙ silitudo denarii falsi ad verum vt vix nisi a doctissimis possit falsitas dep̄hendi: q: inter tot ꝟitatis lineas ad fraudem positas/nō statim vnus falsitatis punctus semet aperit. Visi sunt heretici qui magnos catholice doctrine cōpingebant libros: vt solam heresim inter tot ꝟitates latenter insererēt/⁊ caution efficacioriq̄ fraude publicarent. Hec res indicat ex quanta necessitate talis quelibet moneta reuelationum insolitarum debet a theologis p̄usꝙ admittat̄ examinari quorū p̄cipue interest inter veram ⁊ falsam religionē/moresq̄ ꝯcernens discernere. Palam est insup̄ ꝙ ꝑniciosa sit scripture sacre reiectio/⁊ ad antichristi susceptionē p̄paratio certissima. ¶ Hoc signū quartū manifeste tradit̄ in lege Deute. xiii. ⁊ xviii. ¶ Et ꝑ elucidatione maiori placet hic repetere q̄tuor ꝯditiones ꝟe reuelationis quo ad ꝟitatis inscriptionē/al̄s ꝑ me positas ⁊ ꝓnunciatas in quadam collatione de angelis ¶ Prima ꝯditio: Nullus angeloꝝ sanctoꝝ siue ꝓphetaꝝ quicꝙ esse futuꝝ p̄nunciat: q̄n ꝟaciter futuꝝ sit in sensu quē ipse vel spūsscūs intēdebant: Sic nō est rn̄sum demonū: q: ⁊ fallūt ⁊ fallunt̄. Et hec ꝯditio habet̄ Deutero. xviii. Si tacita cogitatione rn̄deris: Quomō possum intelligere ꝟbum quod locutus est dn̄s? Seq̄tur rn̄sio: Hoc habebis signū ꝙ in noīe dn̄i ꝓpheta ille p̄dixit ⁊ non euenerit: hoc dn̄s nō locutus est/sed ꝑ timorē animi sui ꝓpha ꝯfinxit. Contra hoc videt̄ esse instātia fortis de Iona/q̄ p̄dixit destructionē Niniuitaꝝ: ⁊ de Esaia respectu mortis Ezechie: ⁊ de Nathan. ¶ Pro quo ponit̄ scd̄a cōditio. Si idip̄m quod angelus aut ꝓpha p̄dixit nō ex modo quo vocal̄r p̄tendebat̄/eueniat: plus sup̄ hoc a spūsancto reuelationē accipiet de ꝓphetia aut reuelatione sic vel sic intelligenda/ꝯditionalr̄ aut mystice/vel lr̄alr̄. Sic factum est in Iona ⁊ Esaia: al̄s debuissent lapidari s̄m legem Deuter. xviii scriptam: hoc est quod p̄ns appellauit deum reclamare/vel ꝯtradicere/vel de suo intellectu salubriter informare. ¶ Tertio conditio. Nihil bonis moribus aut syncere fidei contrariū/angeli sancti ⁊ ꝓphete veri p̄dicunt aut p̄cipiunt. Non sic demones vel antichristus/quoꝝ signa dicunt̄ signa mendacii: quia ad mendacium credendū inducūt. Hec conditio habetur Deutero. xiii. Si quis instet de p̄cepto dato Abrae super immolatione filii. Responsio est/ꝙ deo iubente seu dispensante non fuisset illicita mortis huius inflictio. Sed ita dicere ꝑtinax idolatra immolās filios suos ⁊ filias suas demoniis. ¶ Pro quo ponitur quarta ꝯditio. Reuelatio angelica siue ꝓphetica super aliquo qd̄ bonis moribus obuiaret/nisi diuina interueniret iussio siue dispensatio: taliter circūstantionata est aut esse debet/ꝙ de ea reuelationē accipienti vel eis pro quibus fit reuelatio/dubitare non liceat. Oportet enim vt tam clare cognoscatur reuelatio esse a deo/ꝙ clare scitur aliquid esse scripture sacre vel rationi conforme. Et in hoc casu maxime necessarium est donū quod apl̄us vocat donum spirituum. ¶ Queres quid agit hoc donum quod discretionē spirituū appellamus? Agit equidem vt sapore quodam intimo/⁊ illuminatione quadam exꝑimentali sentiat homo differentias inter veras reuelationes ⁊ deceptorias illusiones. Hoc tradit beatus Gregori⁹ in dialogo. Hoc idem de seip̄o beatus Bernar. in suis miraculis fatebatur. Sentiebat enim (⁊ vt sic dixerim) gustabat interno quodam afflatu ⁊ odore quādo ad faciendū miracula sibi virtus aderat/vtpote ad sanitates oꝑandum. Quēadmodū de dn̄o nostro iesu christo dr̄ euangelista ꝙ sensit ꝟtutem de se exisse/dum sanata est mulier ex ꝯtactu fimbrie vestimenti: alioquin idem ⁊ alii similes nulla ratione visi fuissent aliquādo excusabiles a temeritate aut a tētationis diuine peccato dum ad oꝑandū miracula semet ingerebant. August. quoq̄ refert in suis ꝯfessio. matrem suam isto modo inter veras ⁊ falsas nocturne q̄etis imagines ⁊ visiones discreuisse. Cur igitur aliq̄s si regula vl̄is aut doctrina certa ⁊ infallibilis nequeat tradi sup̄ hac materia de discretione spūum/aut de reuelationū ꝟitate: cum ista res plus in exꝑientia ⁊ ꝯditionū ꝑticularium q̄ infinite sunt ꝯcursu/ꝙ in arte versetur ¶ Videamus silem in re pari/immo longe faciliori difficultatem. Ridebūt ad exēplum forsan aliqui/sed attendāt ne semet irrideant. Petam⁹ ab aliquo dari nobis sub arte ⁊ doctrina vl̄i ꝑ quā sciri poterit euidēter de seip̄o vel alio sp̄ qn̄ somniis illudit̄ aut veris vigiliis exercetur. Attende in p̄mis ꝙ visiones somnioꝝ plerunq̄ discursū X

ue sunt/rōnales ⁊ sup se reflexe. Nam querit hō si somniat/vtrinq; insup arguit/⁊ tandē deliberate ꝯcludit q vigilat. Adde q tanta est somnij ad vigiliam ꝓpinquitatis similitudo/vt hesitet homo etiā vigilans: ac visa secū retractans/si tunc vere dormiebat. Rursus apud quosdā dormiētiū ꝑut scribit ꝑhs/⁊ experientia loquitur: vigilātiū opa in cursu/voce ⁊ alijs plurimis reperire est. Denique tot ⁊ tales aliquā occurrūt similitudines somnij ad vigiliā/q solū videtur experientia ad discernēdū sufficiēs. Interroga aliquē de vigilantib⁹/quō scit an vigilat? Rñdebit illico forte insulsam hanc qstionē tuam: sed vrgere non desinas: rñdebit substomachans/bñ scio. Persiste vltra ⁊ dic: quō bñ scis? dicet q maxima est inter somniū suum ⁊ vigiliā dissimilitudo. Si similitudines varias adduxeris qs ꝑtigimus/estimo q nullus sue rñsioni alius erit exit⁹/qꝫ vt dicat: certe scio/qr sic experior. Sed ꝑge vltra insistere/⁊ affer q similē crebro se habere iudicat experiētiā dū somniat: credens. s. loqui/legere ⁊ audire: immo ⁊ nō somniare. Ad hec qd iste rñdebit nisi dicere/verū est: ⁊ tunc decipior. Q, si amplius ꝑtēdere ⁊ contrariari volueris dicens: ita nunc: O bone vir etiā tu falleris/qꝫ ignoras. Videat ipse quid vltra obmutire aut sufficienter allegare valeat ad liberandum pedes suos ab hoc labyrintho: preter solam experimentalē noticiā ipsius vigilie: que valde dispar est a somnijs/fortior. s. atq; lucidior: ꝑ quam nō se tam opinatur qꝫ scit ⁊ intelligit vigilare. y ¶ Transferatur hec similitudo que videtur puerilis ad res sublimissimā que tractatur/comprimetur ꝑ eam/si nō erro: insolens arrogansq; humana curiositas: q si dei sacramenta si non penetrat/indignatur: quādo nec quotidiana puerilia ⁊ ludicra sufficit attingere. Hec etenim nos cōsyderatio cautiores efficiet: nō in reuelationib⁹ tm̄modo secernendis/sed in omnibus generaliter nostris actibus dijudicandis. O quotiens sibi videtur homo sapiens/sibi iustus/sibi humilis: ⁊ sibi dicit: qr diues es in virtute: ⁊ nescit q miser est ⁊ miserabilis ⁊ paup/cec⁹ ⁊ nudus. Preualet in vanitate sua: ⁊ in multitudine spūaliū diuitiarꝫ suarꝫ gloriatur: dicit in excessu suo: non mouebor in eternum. Sed ꝑ certo alto somno ꝑssus fallitur: qa omnia hec aspicit non in luminose veritatis vigilia: sed sub simulacro somniculose vanitatis experitur hanc fraudem. Tūc ꝑmū homo dum deo ꝓpicio excitatur a somno peccati: ⁊ nihil inuenit diuitiarꝫ somniatarꝫ in manibus suis. Fit h dum regreditur ad luminosum ⁊ ꝑfulgidum diem humilitatis ⁊ sibi vigilat q vanitati dormiebat: videt tūc errorem suum: ⁊ illum secū diuq; retractans q ipse patiebatur: q ne desipiat obstupescit. Nam ⁊ vere superbum ⁊ arrogantem ⁊ tumidū aut aliter vitiosum se fuisse depꝛehēdit: qꝫ aliter ꝑus existimabat. Quare sic? qr mentiebatur iniqtas sibi. Et qd mirꝫ si mentitur iniqtas sibi plus qꝫ si somnians de somnijs: ⁊ maniac⁹ de furia: ⁊ stolid⁹ de sapientia corruptissime iudicarint. Sic est plane q vitiosi de ꝓprijs vitijs vt de tenacitate parc⁹/de arrogātia superbus ꝑuerse ꝯiecturant: ⁊ tanqꝫ acrisia ꝑcussi palpant in meridie. Quāobrē elucescit quātū immo ꝗ necessari-

um sit eis alieni ꝯsilij ducatū habere ⁊ seq: qr de somniāte ali⁹ vigilās ꝑfecti⁹ iudicat. Ideo ve soli: qr cū ceciderit/nō habꝫ sublevātē. Et ve ceco si ceca eū ducat impietas ⁊ illusio: qr ambo in foueā cadunt. O formidādas q iugiter fraudes qs nō expauescat. O fallaces vbilibꝫ mille deceptionū tēdiculas/qs has euadet? Quis arto tramite sic obscuro/sic obsesso secur⁹ ambulabit? Profecto sol⁹ ille hūs/et decies hūs/humilis ⁊ paupcul⁹: q sapiēti obediens sp est pauid⁹: q in dei timore instanter se tenet ne cito subuertatur dom⁹ sua. Putas ne fuerat h expertus/qui dicit: Custodiēs paruulos dñs: humiliat⁹ sum ⁊ liberauit me. Denique hoc testatur oraculū illud digne diuinū ⁊ sempiterne memorandū/de humilitate Antonio monstratū. Conformiter ad quod iurat deuotus Bernar. taliū expertissimus sup cantica: In veritate inquit didici nihil eque efficax esse ad grām dei ꝓmerendā/retinendā/recupandā: qꝫ si omni tempe inueniaris corā deo non altū sapere/sed timere. Btūs homo qui semp est pauidus. Hanc humilitatis lucem quisquis intrauerit/per medios tentationū laqos quātumlibet absconditos tut⁹ incedet: frustra rugiet aduersarius vt leo frustra circuibit qrens quē deuoret: frustra insidiabitur in spelunca sua vt rapiat pauperē ⁊ paupculum ⁊ ꝯtritum: qm̄ tibi dñe derelictus est ille paup ⁊ orphano adiutor es. z ¶ Hoc est primū ⁊ ꝑcipuū signum inter signa nostre monete spūalis discretiuum. ¶ Monitiones oēs itaq; intrinsece/oēs instinctus vehemētes/ois reuelatio/omne miraculum/ois amor extaticus/ois ꝯtemplatio/ois rapt⁹ ois denique nostra interior exteriorve opatio/si humilitas ꝑcedit ⁊ comitetur ⁊ sequatur: si nihil eam perimens misceatur (crede mihi) signū hñt q a deo sūt aut bono eius angelo: nec fallens. Si vero ꝑdictorꝫ aliqd sumat originē a superbia/si eam secū duxerit/suspecta habe oīa. Humilitatis q signum si ꝑfecte nosceretur/frustra multiplicarentur alia: qm̄ superbia ⁊ humilitas numisma spūaliū opationū sufficienter ꝯdistinguūt. Hanc nihilomin⁹ sublimissimā puritatē ⁊ paupratem ditissimā/sed in deo: hanc sapiētissimā vt sic loquar insipientiā q sibi de se diffidit q nemini se ꝑponit: q idcirco suasibilis est: ⁊ nemini detrahēs aut indignans/disponit oīa suauiter. Hanc inqꝫ quisqs ꝓpria virtute/studio vel industria adipisci ⁊ seruare crediderit/errat ꝓculdubio/etiā superbissimus est: ꝑparat se homo ad eam non nego: sed ab eo solo gratis infunditur ⁊ custoditur/a quo omne donum optimū est: ⁊ hoc scire ⁊ sentire iam magnū dei donum est/⁊ humilitatis initium.

¶ Ecce magistri venerabiles ⁊ fratres dilectissimi/ecce quo relapsus sum de quarto signo ad primū: ita est: sꝫ nunqꝫ ꝑfecto satis crebro: nunqꝫ verbis sufficientibus potest apud nostrā elationē ꝑdurissimā iculcari laus hui⁹ virtutis: nūqꝫ nimis sub pedibus reꝑhēsionis valet aduersa superbia deijci/ꝯculcari ⁊ ꝯteri. O mōstrꝫ horrēdū igēs. O portētuosissimū superbie negociū. Nā heu calcata resurgit fortior instar fabulosi Anthei: euulsa repullulat vberior: sua demū recisiōe (velut hydre poetice caput) redit fecūdior: sic ex suo nedū ꝯtrario/vt ex humilitate

ex sordibus/ex pallore:sed ex sua morte rediuiua
generat. ¶ Aruero tandē reuertamur si placet ad
quartū signū in quo eram9/qđ diximꝰ esse ꝟitatē:q̄
dat ꝯfigurationē legitimā monete nře spūali: vbi
q̄so aīaduertere nequaq̄ omittamus:ꝙ aliq̄ sic se
habere pñt/vt q̄uis nō sint palā ꝛ directe obuian-
tia siue ꝯtraria diuine oīpotētie/q̄ ꝑ scꝑturā sacraꝫ
extollit/q̄n absolute possint fieri: sunt nihilominꝰ
refellenda tanq̄ inania ꝛ fatua/ꝛ diuine sapientie
incongrua:nec testimonio ꝟitatis legitime forma
ta/sed aliunde ꝓtracta:quēadmodū si q̄s diceret
sibi esse reuelatū/ꝙ totus mūdꝰ mouebit cras mo-
tu recto:ꝙ vnus angelus annihilabit postmodū
recreabit/non adducendo aliā vtilitatē:ꝙ q̄libet
prelatoꝝ debet solus ꝛ nudus incedere/ꝛ baiulare
crucem materialem super humeros suos/alr̄s tota
peribit ecclesia. Talia inquā velut delira ꝛ diuina
reuelatione indigna statim abijcienda sunt. Neq̄ꝫ
eñ relucet tm̄modo in diuinis oꝑibꝰ potentia:sed
bonitas ꝛ sapiā quam effudit suꝑ oīa oꝑa eius.
Omnia(inq̄t ps.)in sapiā fecisti. Ad hoc refertur
quod antea dictū est de narrationibus suꝑuacuis
fantasticaꝝ apparitionū ꝛ de inutili ꝑ eas tempis
ꝯsumptiōe. Pro hoc valet qđ habemus ex deter-
minatione doctoꝝ/ꝛ glo. Math.iiij.suꝑ illo: Si
filius dei es/mitte te deorsum. Miraculū si pia vti
litate aut necessitate careat/eo facto suspectum est
aut reijciendū:sicut fuisset christū volare ꝑ aera:et
vt cōiter sunt magoꝝ sacrilega ꝑstigia. Fuit nostrī
tꝑibꝰ mulier in talibꝰ famata reuelatōibꝰ:quā h̄ si-
gnū nisi fallor delirasse ꝯuincit.

Quintum signum.

Expediamꝰ nos ad postremū de q̄nto ꝛ vl
timo signo. Illud est si meministis/ chari
tas seu diuinꝰ amor/q̄ dat colorē aureum
numismati. Hoc signū non vsq̄quaq̄ sta
tim sufficiens est/ꝑpter sophisticū ꝛ fucatū colo-
rem aureum vane seu carnalis dilectionis. Siqui
dem expertum est mulierculas quasdaꝫ fuisse que
circa deūm vel alios viros suos sanctos magis af
ficiebant dilectione vitiosa ignoranter/q̄ vera/san
cta ꝛ syncera charitate mouerent. Et de idolatris
constat/quia deum se diligere licet errantes/existi-
mant. Propterea primū hic incidenter infero nō
esse tutam mulierum quātumcūq̄ sanctaꝝ cum vi-
ris etiam religiosissimis cohabitationē ꝛ familia
ritatem. Quare sic?q2 potest fieri vt amor a spiritu
incipiat:sed vehementer formidandū est neꝑ blā-
dicias sensim carne consumat. Non deerit inquit
Hierony. viscus diaboli. Nam ꝛ ferreas mentes
libido domat ꝛ carpit vires: vritq̄ꝫ videndo femina
inquit Vergiliꝰ. Quocirca scripsit quedam deuota
mulier/nihil ita habere se suspectum sicut dilectio
nem/ꝛ plus q̄ diabolū:etiam dum circa diuina et
ꝑsonas ꝓbate sanctitatis versat. Hoc non mulie
briter traditū est:quoniam passio seu motio quan
to vehementior/tanto ꝑcipitatio facilior inuenit
ꝛ regi difficilior. Amplius hanc ob causam inter
ceteras videntur errasse begardi ꝛ begarde/ob in
discretam dilectionem nōie deuotionis palliatā.
Argumentū huius rei est in quodam libello incre
dibili pene subtilitate ab vna femina composito:
q̄ Maria de valēcianas dicebat:hec agit de ꝑro-
gatiua ꝛ eminentia dilectionis diuine:ad quam si
q̄s deuenerit/sit s̄m eam ab omni lege ꝑceptoꝝ so-
lutus:adducēs ꝓ se illud ab apl̄o sumptū: Charita
tem habe/ꝛ fac quod vis. Recolitis opinor/vt apd̄
Vergiliū in bucolicis q̄stiue ponit: An qui amāt/
sibi somnia fingunt? Et certe res sic se habet:quo
niam amor inter omnes aīe passiones magis pe-
netratiuus ꝛ alienatiuus:ꝛ si verus est/castus ꝛ san
ctus/iuuat incogitabilr̄ ad cognoscendū celestia.
Si vero aut vanus sit/erroneus aut libidinosus/
varias sibi format illusiones:ita vt credat videre
seu cogitare que prorsus ignorat. Exꝑimentū hu
ius rei in amore hereos ꝯspicimus. Etenī si ꝑdicta
Maria non de viatoribus vtiq̄ꝫ ligatis ad prece-
ptorum diuinoꝝ impletionē/sed de statu beatorū
dilectionē quam scribebat applicasset:vix altius q̄c
q̄ de diuina fruitione quo ad aliqua dici potuerat
sed fallebat eam sua tumiditas animi tante passio
nis dilectiōis immixta. Putabat igitur se frui deo
dum vigebat hec passio fortis circa deum in eius
animo quantumcunq̄ a diuinis preceptis longe
esset. Accepi a narrante quodam carthusieñ. se ab
vno magno viro audiuisse:sed in hoc stultus erat/
ꝙ pctm̄ mortale non semꝑ corrumpebat charita-
tem:nec impediebat dilectionē dei super omnia:
immo ad grās agendū ꝛ diuinā dulcedinē admirā
dum/laudandū/ꝯcupiscendū:nōnunq̄ inflamma-
bat. Exemplū dabat de fornicationis dilectione.
Errabat vtiq̄ꝫ delirus ille qui sic fantasiabat/dum
motum oēm amoris passionalē vel ex ꝯsuetudine
vel aliūde genitū:ita diuinā vocabat charitatē/q̄
nō gaudet suꝑ iniq̄tate: ꝛ q̄ deo ꝑ inobediētiā ꝑce-
pti cuiusuis nequaq̄ inimicat. ¶ Noui hoiem q̄
ex deuotione ꝛ sapiā plane laudabili cuiusdā ꝟgis
religiose amicitiā eius in dn̄o familiarē amplexa-
tus:deerat ꝑmo focus omnis carnalitatis:tandeꝫ
paulatim ex ꝯuictu crebro accreuit amor:sed nō pe
nitꝰ in dn̄o: vsq̄ adeo vt ab ea visitāda aut recogitā
da si aberat/vix diuelli valeret. Nihil tamen ꝓtunc
carnale/nihil subdolum/ nihil fraudis diabolice
suspicabat/donec aliq̄n discedendū fuit longius
ab ea:sensit ille vir tunc primū/q2 non pura ꝛ oīt
no syncera ꝛ casta fuerat hec dilectio:ꝛ ꝙ magno
malo nisi deus ꝓpicius auertisset/appropinquabat.
Omnis q̄ppe vehemētia est ad ꝟtutem ꝑiculosissi
ma comes:vt ad dilectionē/ad zelum/ad correctio
nē ꝛ similes. Verissime ꝓpterea q̄dam enunciauit
qui dixit: Male cuncta ministrat impetus ¶ Hec
demum fraus apud illos frequens est/qui in cultu
aut dilectione ꝓximoꝝ decorē corꝑis/floreꝫ etatis/
aut diuitias/aut alias fortune dotes attēdunt:ac
inde vehemētius ad eoꝝ dilectionē accenduntur.
Qui profecto cauere hn̄t ne sordide aut ꝛ carnalit
excurant:alioquin si tm̄modo ꝟtutē diligūt/sedem
eius vnicā spūs vicꝫ qualecūq̄ corpusculū inhabi-
tet/eq̄ amēt/colāt ꝛ frequētent. Nō aduersor tn̄ vs-
q̄quaq̄ poete dicēti: Gratior et pulchro veniēs e
corꝑe ꝟtꝰ Adiuuat. Sꝫ affirmo ꝙ si gratior nō ob

hoc tutioꝛ aut synceriοꝛ inuenit. Deniq̧ vt sentias
ꝙ nihil tutū sit in ipa etiā dei dilectōe/dum ꝑegri-
namur a dño recogitatione ꝓfunda: circūspice ꝙ
apud exercitatos in amore ⁊ ceteris ꝟtutib⁹ subo-
riri potest horribilis deceptio. Et q̄lis deceptio?
Talis quippe vt isti deuoti: iusta/sed occulta dei ꝑ
missione: aut ꝑ erudiēdo/aut ꝑ ꝑdendo eludant̄ a
demonio meridiano supꝰbie/transfigurāte se in an
gelum lucis sub specie grādis boni: declinat tūc
ab eis de⁹/⁊ veste nuptiali charitatis spoliat. Dia
tū ꝑoris deuotōis ⁊ dilectionis indicia sentire et
habere ꝓsumūt: errātes vtriq̧ in via ⁊ expiētia mo
rum: quēadmodū si q̄s aberret aptis oculis in via
pedum: arbitrant̄ itaq̧ ꝙ agant spū dei/dū ex solo
informi habitu ⁊ vsu ꝟtutis ꝑoris nondū abolito
mouent̄: ⁊ q̄s non obstupescat hoc audiēs? Quis
nō vehemēter exhorrescat? Quis nō obtrēꝑet aplo
dicēti? Qui se existimat stare/videat ne cadat. Cre-
do ꝯtemplatus hec fuerat sapiēs qui dicebat: Est
via que videt̄ homini iusta: ⁊ nouissima eius ducūt
ad mortem. Et ille qui ait: Nescit homo an amo-
re vel odio dignus sit. Super hanc abyssum mul-
tam iudicioꝝ dei ꝟterat aciē ꝯtēplatōis sue: q̄ pa-
uescēs exclamat: O altitudo diuitiaꝝ sapie ⁊ scie
dei: ꝙ incomꝑhēsibilia sunt iudicia ei⁹. Et alter in
q̄ens: Terribilis in ꝯsilijs sup filios hoīum. Et ad
humiliationē nr̄e miserie hec ꝯsyderatio si nō suf-
ficiat/q̄d ꝗ aliud erit satis ignoro? ¶ Porro nō ē
ꝑtereundū ꝙ eadē ꝑsona sicut nūc pōt esse bona et
ornata charitate/nunc declinare in vitiū/⁊ rursus
a malicia in iusticiam ꝯuerti. Sic possibile est ean
dem ꝑsonam nūc veris reuelationib⁹ visitari/nūc
fatigari vel tentari falsis illusionib⁹. Nam ⁊ pro-
phete nostri vt Dauid/Helizeus ⁊ Nathan/non
semꝑ ad nutum ꝑsto habebāt fm̄ Grego. ⁊ histo-
riā ꝓpheticū spm̄. Unde nathan ex frequēti vsu
ꝓphice visionis credidit ꝓpriam estimationē esse re
uelationē: dum ipsi Dauid q̄renti de edificatiōe tē
pli/rn̄dit: fac quecūq̧ habes in corde tuo: dn̄s te-
cū est. Ualet hoc exemplū ad ea q̄ de vsu dilectio-
nis diuine ꝑtracta sunt. Quāobrem q̄ in talibus se
existimant ꝓprio sensu/arte vel industria discernere
videat ne erret: qm̄ si ꝓsumptiōis spūs obrepserit/
B subintrabit facile vanitas illusionis ¶ Caue tamē
hoc audiens ⁊ pauescēs ne deteriorē infidelitatis
aut desꝑationis foueam incurras/tanq̄ vix nulla
sit aut fuerit in sanctis reuelatōibus ⁊ bone spei cer
titudo. Sicut de reuelatione dīt aplus: Scio homi
nem ⁊c. Et de spe inq̄t: Certus sum q̄ neq̧ mors
⁊c. Habet̄ sane certitudo: sed a diuino lumine/nō
humana solū inuestigatione aut estimatiōe. Scis ꝑ
terea q̄ nō seq̄t̄: Cadit deceptio ⁊ illusio in iudicā
do de somno ⁊ vigilia: igit̄ nulla est de vigilatiōe
certitudo/nullaq̧ adhibēda vigilātib⁹ fides indu
bia: vigilabāt sci in diuino lumine: nos ꝑctis ob-
ruti ⁊ obuoluti plerūq̧ portēta vitioꝝ aut illusio-
nū somniam⁹: nimirum si fallimur/illi nequaq̄.
¶ Noui hōiem q̄ post multū tētatōis inuolutus
sup vno ex fidei articulis in tantam subito lucē ve
ritatis ⁊ certitudinis introductus est vt nulle p-
sus residerent dubietatis reliquie/nulla vacillatio;
sed serenitas multa iubente eo qui fluctibus impe
rat. Addebat ꝙ non ex ratione aliqua noua sicut
tunc se interrogabat/⁊ optime meminit: sed ex sola
humiliatione ⁊ captiuatione intellectus in obseq̄-
um fidei ⁊ omnipotētie dei: istud meruerat vt non
plus dubitaret de illa fide/q̄ de sui existentia: q̄re-
bat rationem tante soliditatis ⁊ pacis in creden-
do. Nihil aliud reperiebat nisi ꝙ sic expiebat ⁊ in
alium transfudisse n̄ esciuisset. Nō credēt forsan mū-
dani sapientes tales fieri illuminatiōes: quoniam
verissime ꝓnunciatū est ad deum ꝑ ꝓphetā: Illu-
minans tu mirabilit̄ a montibus eternis: turbati
sunt omnes insipientes corde. Qui non sapiunt vi
delicet que cordis sunt ⁊ spūs: qui nec secū habitāt
in corde suo/sed foris in plateis vanitatū. ¶ Sic
constat iustos in spem sue salutis certā erigi: certā
dico: non in se/sed in eo qui afflatu secreto dīt ani-
me: salus tua ego sum: qui in medijs incertisq̧ ten
tationū humanaꝝ fluctibus anchorā spei firmam
figit: qui etiam dilectā in tranq̄llitatis cubiculum
ex tot irruentibus humane vicissitudinis turbini-
bus introducit. Hec sunt plane mirabilia dei in
ꝓfundo humani cordis/que vident illi qui descē-
dunt mare ꝯtritionis amare ⁊ fontis in manibus
ꝟtutis: ⁊ ꝑ ꝯtemplationē ⁊ meditationē sedulam:
non curiosam/sed piam ⁊ fidelē faciūt oꝑationem
in aquis multis tam diuinoꝝ iudicioꝝ q̄ humano
rum affectuū. Uis videre hanc visionē magnam:
vis ad ista ꝯscendere? non opus est viribus humā
nis/tuum posse non est posse: tuum scire vt Socra
tes dicebat/est q̄ō nescias: tua iusticia nihil de iu-
sticia tua ꝯfidere. Quō sic? Accede ad cor altū/⁊ ti-
bi exaltabit̄ deus: videbis ꝙ non tu solus/sȝ oēs
gentes (iuxta dictū ꝓphete) quasi nihilum ⁊ inane
sunt in ꝯspectu eius: ecce tuum nihil posse. Excla
mabimus nihilomin⁹ cum ꝓpha: Mirabilis facta
est scia tua ex me: ꝯfortata est ⁊ nō potero ad eam.
Ecce tuū scire nihil fateberis. Deniq̧ cū alio ꝓpha
Oēs iustitie nr̄e q̄si pān⁹ mēstruate sic sūt an̄ te. Ab
hac hebecillitatis tue valle/ab hac insipiētie caligie
ab h̄ puluere hūilitatis ⁊ stercore vilis reputatio-
nis vocabit te de⁹ in mōtē/loq̄ns tibi de caligine
atq̧ suscitās de puluere egenū/⁊ de stercore paupe
rē erigēs. ¶ Sed dices: scio iā me nihil posse/ni-
hil scire/nihil deinceps habere iusticie: nihil tn̄ ta-
le q̄le polliceris exꝑioꝛ. Uerūtn̄ ꝑcor attēde quō sci
re dixeris: video ne audias illud improperiū: Ex
ore tuo te iudico serue nequā. Nā si ꝟa ⁊ absq̧ vl-
la dubitatōe ita eē iudices forte ꝑ itellectū ⁊ ꝑ rō-
nē vt fere oēs/cur affectio/cur oꝑatio ꝯtradicūt:
cur vl̄ nō ꝯformit̄ afficeris ⁊ agis: aut cur sic affice
ris ⁊ sic agis q̄si possis tuis virib⁹/tua īdustria/tua
q̧ iusticia dignū aliq̄d oꝑari: laudo iudiciū tuū q̄-
le dixisti: sȝ exꝑimētalē gustationē coexigo. Alr̄ q̄p
pe iudicāt se nescire idiote/q̄ difficultates scie ali
cui⁹ nūq̄ attēdūt: alr̄ sapiēs ⁊ exꝑt⁹/q̄ sciēdi īpossi
bilitatē ex ipa rei ꝯditōe aut rōnū ꝑplexitate ꝯsyde
rat/sentit ⁊ masticat. Nullo pacto isup culpo neq̧
ꝓhibeo te conari/te oꝑari/te totis virib⁹ exercen:
sȝ arrogātiā in istis penit⁹ execroꝛ ⁊ exulo: alioq̄n
noli mirari si tua spes nutat ⁊ fluctuat/dū vel in

modico tuis virib⁹ quas fateris inualidas/innitel. Si pterea cũ venerit tibi pes supbie/ claudicas et corruis: vbi ceciderũt oẽs q̃ opanẽ iniq̃tatem. In deo q̃ sol⁹ est immutabilis/spes dũtaxat figẽda est
B cũ illo q̃ dr̃: mihi adherere deo bonũ est ꝛc. ¶ Intellige pterea vt ad cepta regrediar vñ diuerti/longius psequẽdo supbiã: intellige inquã q̃d Salomon repit dum solo humane industrie studio ad cognitionẽ diuinoꝝ nisus est ptingere: qualis est p̃sens inq̃sitio de veris atq; falsis reuelationibus. Cuncta inq̃t tẽtaui in sapia/dixi sapiẽs efficiar/et ipa longi⁹ recessit a me: multo magis q̃ erat ꝛ alta pfunditas: q̃s inueniet eam? Et nunq̃d non aspicis doctissimi viri: nunq̃d non aiaduertitis simile aliq̃d in pposita q̃stione q̃ plane tãto amplius mihi visa est exaltari/quãto plus q̃sita est penetrari. Et ibi v̾e deficiunt scrutãtes scrutinio. Attñ bene actũ est nõ pdidimus operã vos audiẽdo/ ego loq̃ndo: si de nobis/nõ de dei munere diffidim⁹: si pinde iugiter habeam⁹ ad dñm sursum corda/ petẽtes ne fallam⁹ ꝛ fallamur. Nam hoi bono in cõspectu suo dedit de⁹ sapiam ꝛ sciam/ inq̃t Salomon. Si monete spũaliũ reuelationũ nos examinatores esse cõtingit: studeam⁹ esse quales descpsimus. Adhaeream⁹ deo ꝛ scripture eius/p quã ꝛ in q̃ semel loquit̃ nobis de⁹: ꝛ idipm̃ nõ repetit. ¶ Debemus in eo q̃dem iudicio tum in oĩbus/tum p̃cipue in ista examinatiõe nõ p̃cipitare sniam: sed vsq; ad plenissimã examinationẽ suspẽsum tenere iudiciũ: maxime nisi falsitas aut fatuitas cognata falsitatis apta sit: vbi v̾o nihil p̃mo aspectu falsũ vel delirũ cõspicit̃: nõ solũ explorare cõuenit q̃ tacta sũt sed exitũ expectare. Nam p̃mittit aliq̃ñ demõ v̾itates plurimas: ꝛ post tpis tractũ q̃ñ psuasit hoib⁹ sũc id q̃d fallit/submistrat: ꝛ h̾ vel ad deceptionem singularis psone vel ad impugnationẽ miraculosaꝝ opationũ nr̃e religiõis/q̃bus fides innixa subsistit: vel ad vituperiũ toti⁹ deuotiõis/aut ad scandalũ v̾bi diuini. Etenĩ dum cadit vnus quẽ antea magni eẽ nois taliũ reuelationũ fama vulgauit. Irridẽt ipsi deinceps seculares seculariter viuẽtes vniũquẽlibz q̃ religiosa simplicitate vitã agere decreuerit. Appellat̃ cõfestim illusor ꝛ illusus: clamat̃ fantastic⁹: exibilat̃ papelardus/begosus ꝛ begard⁹ ꝛ sic occasione accepta/irridet̃ iusti simplicitas. Sz ꝛ simplices p talia palam decepti/aut vix aut nunq̃ possũt ad viam v̾itatis reduci. Que causa est: q̃m neq; audiũt clericos quos hypocrisi inuidia ꝛ malignitate laborare credũt: neq; emẽdant̃ per laicos/ quos ignorãtes vt seipos eẽ cognoscũt. ¶ Predictoꝝ oim hec summa est/vt examinet̃ numisma diuine reuelationis: si habeat pondus humilitatis absq; curiositate ꝛ tumoris vanitate. Si flexibilitatem discretionis absq; supstitiosa estimatione ꝛ abiectione cõsilij. Si durabilitatẽ patientie in aduersis absq; remurmuratiõe ꝛ ficta emulatione. Si v̾itatis cõfigurationẽ absq; mẽdosa aut inepta assertione: si colorem viuidũ ꝛ synceꝝ diuine charitatis/absq; carnalitatis scoria ꝛ fece. Et q̃m hec omnia circa Helyzabet ꝛ Zachariã extiterunt in proclatione eis facta de Joanne ꝛ eius nomine. Commendari non irrõnabilr̃ dictus est ipe ipe ioannes/tanq̃ habens nomẽ reuelatũ quod os dñi nosauit: quod notare dignũ in p̃ma nñi textus pticula fuit ioannes ꝛc. Cuius meritis ab omi nos errore custodiat ipa v̾itas christ⁹ iesus q̃ est bñdict⁹ in secula seculoꝝ: Amen.

Trilogium astrologie theologizate

ab eodem scriptũ Lugduni/ anno. M.cccc.xix. ad Delphinum vnicũ regis Frãcie filium.

Proemium

SApientiam que C
a dño deo est/q̃ ꝛ de se p̃dicat: Per me reges regnant/q̃ v̾sitato noĩe theologiã dicimus: nullus recte estimabit cõtrariam esse cuicunq; v̾e scie: omne enĩ veꝝ omni v̾o cõsonat. Quinetiã theologia sciẽtias oẽs alias sibi subditas habz velut ancillas in quibus si q̃d pulchꝝ est/illud approbat ꝛ decorat: si quid noxiũ ꝛ turpe/illud abiicit ꝛ mũdat: porro si quid supfluum est/resecat: supplẽs quicquid fuerit diminutũ. Propterea nõ est hoc negandũ ab astrologia/quã esse sciam nobilem ꝛ admirabilẽ p̃mo patriarche adam ꝛ sequacib⁹ reuelatã/theologia nõ abnegat. Uerũtñ hãc ancillã suã astrologiã nõnulli tot, vanis obseruatiõib⁹/tot impijs erroribus/tot supstitionib⁹ sacrilegis deturpãtes maculauerũt: nescientes in ea sobrie sape/ac modeste vti: q̃ apud bonos ꝛ graues reddita est nedum infamis/sed religioni christianoꝝ/suisq; cultoribus pestilens ꝛ nociua. Succurrendum igitur existimaui huic errori/p̃cipue propter te princeps illustrissime delphine: qui superes vnicus heres christianissimi regni francorum/ꝛ iure regens ipsum: quatinus seduci non possit optima indoles tua ab extranea muliere: que mollit sermones suos ostentatione p̃scientie futurorum ꝛ operationis mirandorum. Astrologiam loquor quorũdam pphanorũ se philosophari dicentium. Hanc ego nũc a dña sua theologia veluti modeste cõpositã/mũdatã et ornatam/sub triginta ppositionibus quasi cũ totidem monilibus p̃ciosis deducendam fore salubriter iudicaui: coram celsitudinis tue cõsiliarioꝝ q; tuorum prudentissimoꝝ claro intuitu: de quo Sapiens: rex qui sedet in solio iudicij/intuitu suo dissipat omne malum. Opto deniq;/nitor ꝛ supplico/quatinus per prosperum/religiosum/verum et deuotum regimen regni: dominus noster Jesus christus rex regũ ꝛ dñs dñantiũ/te pp̃o sanguine suo redemptũ/pducat ad eternũ.

Propositio prima.

¶ Celum a deo glioso libere/cõtingenter ꝛ cũ tempore cõstitutũ esse. Quoniã dixit ꝛ facta sunt ¶ Cõmentũ. Errauerũt hic multi astrologi non illuminati p fidem: q̃ posuerũt ppetuitatẽ mundi/ eo q̃ deus agit immutabilr̃: ꝛ inde posuerũt alas rõe D

paleo;cum non possint actu esse infinite numero/ aut migrare de corpibus in corpa: vt Plato/ Pythagoras/ Vergilius ꝛ alij plures. Aut ꝙ gñant ꝛ corrumpunt cum corpibus; vt Alexāder ꝛ epicur⁹ Aut ꝙ vnicus est intellectus in oibus homib⁹: vt Auerrois imponit Aristoteli: vñ timendū est ne nimis astrologizare aut philosophari volētes; sicut Origenes in fine vite suenncidāt in pdictos errores vel aliquē eoꝝ vel sequentiū.

¶ Propositio scđa. Celū esse velut instrumētū dei glosi/ ꝛ p ipm machinā mūdi corruptibilis regulariter gubernari. ¶ Commentū. Errauerūt hic aliq dicētes celū nihil agere/ sed tm̄mō signuz esse: allegātes illud: Et erūt in signa ꝛ tpa. Dicitur aūt mūdi corruptibilis: ppter aīas rōnales q̄ regunt a deo imediate sine celo quo ad naturā/ quo ad grām/ quo ad glīam: ꝛ gñalr quo ad oīa dona ꝛ illuminatiōes supnaturalr infusas. Addit aūt regulariter: ppter miracula facta tā in celo ꝙ in terra: sicut in statione ꝛ retrogradatiōe solis tpibus Josue ꝛ Ezechie: ꝛ in eclypsi tpe passionis/ in diluuio generali/ in sacramēto altaris: ꝛ in alijs sine numero miraculis.

¶ Propositio tertia. Celū nihil in creatiōe aīarum rōnaliū influere/ ꝛ ipas aliter postꝙ añ lapsū regi. ¶ Commentū. Errauerūt h Auicēna ꝛ sui sequaces quo ad pmā ptē. Et quo ad scđam oēs tā astrologi ꝙ alij q nō posuerūt corruptionē pctī originalis/ putātes nullū statū esse nature lapse: ꝫ illū tm̄mō q pmo istituta est: vt ꝛ nūc sum⁹ s̄m eos morti. l. passionibusqꝫ de necessitate subiecti. Constat aūt ꝙ si adā nō peccasset/ tūc nec fuisset infern⁹ qualis nunc est p hoībus: nec christ⁹ fuisset incarnatus/ saltē ad moriendū: nec spūsctūs fuisset datus in varijs linguis: ꝛ ita breuiter de oībus nostre repatiōis mysterijs. Attñ est pbabilis opinio ꝛ subtilis/ ꝙ de⁹ pscius futuri casus hoim descripsit in celo quasdā ɔgruētias ɔcurrētes in decursu toti⁹ mūdi vsqꝫ ad finale iudiciū. Et hoc intēderūt illi q voluerūt ɔcordare astrologiā cū theologia: sicut reuerēdissim⁹ pater dñs cardinalis Cameracen. et illi quos inducit loqntes de sectis ꝛ de diluuio sensisse vident. Facit ad hoc ꝙ vix repit aliqđ miraculū fuisse factū/ qn in circūstantijs ɔcurrerit aliqua naturalis actio. ¶ Preterea fides ꝗuis sit supnaturalis/ non refutat rōnes ꝛ ɔgruētias naturales/ nec charitas supnaturalis motiua naturalia ad amandū: qm̄ talia faciūt ad ɔsolationē fideliū atqꝫ mundanoꝝ. Hoc tñ obseruare ɔuenit/ ne fidelis dei amicus vtat talibus rōnibus ꝛ obseruationibus tanꝙ pncipalibus ꝛ cogētibus motiuis ad credendū deo/ sibiqꝫ p charitatē inherendū: alioquin meritū fidei pderet: ꝛ irrisio maior apud infideles ꝛ humanos seqret/ scietibus illis ꝙ talia nō ɔuincūt. Et sub hoc sensu dr in epilogo/ ꝙ mysterium nostre recōciliatōis nihil habet in celo: h ē cui pncipalr intēdere debeam⁹; vt ille q Rasonē impudicissimū introducit obhinc credidisse: deniqꝫ obseruet ne qđ nimis. ¶ Sed qm̄ Vergilius ait: Solem qs dicere falsum audeat. Offert hic pro scholasticoꝝ exercitio syllogism⁹ talis. Oñso itaqꝫ celo p statu sue creatōis ante lapsum pmi hoīs arguit sic: Celū psignabat Icarnationē filij dei/ cū multis alijs effectib⁹ factis ppter repationē hoīs peccātis: ꝛ pmus hō nō peccabit/ nec fiet ei⁹ repatio cū suis effectib⁹: g celū pdixit falsum: ɔñā ē necessaria: ꝛ añs p illo tūc erat possibile ꝛ sibi cōpossibile: qm̄ maior est necessaria/ cū sit de pterito vera: ꝛ scđa tunc erat possibilis: g ɔñs est possibile. l. ꝙ celū dixit falsum: ꝛ ita cū celū fuerit immediate creatū a deo/ de⁹ dixisset falsum p celū: quod blasphemum videtur.

¶ Propositio. iiij. Celū v̄tutes a deo diuersas p varietate suaꝝ ptiū stellaꝝ/ planetaꝝ ꝛ motuū recepisse/ ꝫ eas ab oib⁹ cōphēdi nō posse. ¶ Cōmētū. Errāt ꝛ expientiā negāt sentiētes oppositum cū celū sit sicut horologiū pulcherrimū ɔpositum ab artifice summo: cū sit etiā liber sentētiosissim⁹ exēplat⁹ ab exēplari libro vite infinito ꝛ eterno/ qui nolat mūd⁹ archetyp⁹ in quo id qđ factū est/ vita erat. Porro de stellis dr p pphā: Qui numerat multitudinē stellaꝝ/ ꝛ oib⁹ eis noīa vocās. Hec aūt vocatio qđ aliđ ē ꝙ distincta v̄tus ꝛ opatio stelle cuilibet attributa. Nomē qppe sumit a ppetate rei: ꝛ qm̄ innūerabilis est hmōi ppetas/ exclamat: Magn⁹ dñs nr ꝛ magna v̄t⁹ ei⁹: ꝛ sapie ei⁹ nō ē nūer⁹.

¶ Propositio. v. Celū obedire ad nutū deo glioso atqꝫ ipm opib⁹ hūane recreatōis seu repatiōis inferi⁹/ ꝛ subditū esse. ¶ Cōmētū. ¶ Errauerūt h multi astrologi ꝛ phi q posuerūt deū agere de necessitate nature: ꝛ q negauerūt mysteriū nře redemptionis a seculis abscōditū: ppter qđ nedū celum corporeū/ ꝫ etiā angeli ꝛ intelligētie sunt (sicut dr apls) in misteriū missi. Tradit insup Moyses Deute. iiij. ꝙ solē ꝛ lunā ꝛ oīa astra celi creauit de⁹ i ministeriū cūctis gētib⁹. Vñ ꝛ describēs creationem mūdi posuit pus fuisse v̄gulta terre/ ꝙ sol vel stelle formarent: vt ostēderet deū posse agere sine sole et stellis. Cū igit hō sit qnodāmō finis oīm/ sicut Aristo. videt posuisse. ij. Physicoꝝ: oportz s̄m variationē hoīs cetera variari: sicut pus tangebat de statu nature integre ꝛ lapse. Et sicut apparet in miraculis factis supnaturalr/ vt hoīes supnaturalē suū finē adipiscerent p fidē/ spem ꝛ charitatē.

¶ Propositio. vi. Celū gñale influēs esse ꝛ remotū/ ꝛ actiōes suas in patiēte disposito recipi: deum v̄o nedū vlr ꝛ remote/ sed singularissime ꝛ ppinqssime opari. ¶ Cōmentū. Errauerūt h astrologi qdā vt Alkindus de radijs: ꝛ siles ponētes res inferiores nihil agere/ sed tm̄mō deferre radiosas influentias celi: ꝛ inde fieri effectus siles numero/ pus istum ꝙ illū ppter determinationē celi: vt in pductiōe graduum caliditatis: quam determinationem alij solum referunt ad diuinū beneplacitum libere contingenter agens ɔformiter ad secundaꝫ ptem ppositionis/ ꝙ deus est agens immediatissimum ꝛ ppinquissimū/ non obstante coefficientia causaꝝ secundaꝝ. Et hic errauerūt aliqui doctores etiam catholici/ ponentes deū esse causam non immediatam in omni effectu: qm̄ inquiunt alie cāe sup fluerēt. Esset ꝫ pterea de⁹ causa immediata actiōis volūtarie tam bonoꝝ ꝙ maloꝝ: ꝛ ita esset autor pctī.

Sed p nobis est articulus Parrhysien. dicens φ deus sit causa remotissima/sic φ non ppinquissima. Error. Nihilominus offert hic p scholasticorum exercitio syllogismus talis ad pbandū: Q, si de⁹ imediate agat actū volūtatis de⁹ facit ꝛ vult peccatū: signando sortē q facit substantiā alicui⁹ act⁹ contra phibitionē dei ꝛ vocet. A. Tūc arguit sic. Sortes facit. A. actū: ꝛ Sortes habet pceptū dei de nō faciendo. A. actū: ergo sortes peccat: cōseqn tia est necessaria: ꝛ deus vult ꝛ facit quālibet partē antecedētis: g ꝛ totū antecedēs: cū ptes sint sibi cōpossibiles: g deus vult ꝛ facit totū ꝯns. s. Sortē peccare: qd videt blasphemū.

¶ Propositio. vij. Celū effectus nedū varios/ sꝫ cōtrarios vel oppositos in inferiorib⁹ facere p diuersitate materie: rōnib⁹ seminalib⁹ plene. ¶ Cōmentū. Errauerūt hic astrologi illi q volentes iudicare de natiuitatib⁹ vel morte vel alijs inferiorū cōditionib⁹ respiciendū esse dicūt ad solū celum ꝛ cōstellationes eius: vnde ꝛ experientia cōuincit eos: sicut deducit Aug. v. de ciui. dei: de duobus geminis diuersaꝝ fortunaꝝ. Sicut ꝛ experientia docet de terra ꝛ luto ꝛ similib⁹. Et de varietate sine numero diuersaꝝ herbaꝝ ꝛ plantaꝝ in eadē paruula parte agri. Q, si dixerint varietates tales fieri pter diuersitates anguloꝝ influentialiū celi: q terminant velut in indiuisibili: ꝛ inde diuersificāt in partib⁹ loci suos effectus. Ex hoc saltē habet quemadmodū de geminis cōcludit Aug. ꝯtra responsiones de rota figuli mota ꝛ percussa: φ iudiciū cuiuscūq astrologi ferri nō pōt sup tanta incertitudine ꝛ ignorantia diuersitatis hmōi impceptibilis influentiarū angulariū velut indiuisibiliū. Denicq videmus regulas astrologie de ventis ꝛ plantis ꝛ alijs naturalibus effectibus aliter ꝛ aliter verificari seu falsificari pro diuersitate situū ꝛ figuraꝝ ꝛ dispositionū huius terre vel illius.

¶ Propositio. viij. Celū cū syderibus ꝛ planetis in oibus suis cōbinationibus motuū/ directionū/ retrogradationū/ oppositionū cū reliquis circumstantijs: multo plus ab hominibus ignorari φ sciri. ¶ Cōmentū. Errauerūt hic qdā iactātes se de oib⁹ scire rīdere: vt Gorgias. Cōtra quos fuit achademicoꝝ disciplina: ꝛ si nō vereor/ tm̄ plus sobria dicentiū se nihil scire. Nec mirū de toto celo/ cum nec minimū foliū arboris tantū sciat a hoib⁹ qn tū ignorat: cū continet numeros ꝛ figuras ꝛ earū cōbinatiōes infinitas. Preterea sunt alīq motus octaue sphere ꝛ planetaꝝ pri⁹ ignorati ab astrologis: ꝛ satis nouiter inuēti. Denicq psupposita creatione mūdi: cuius duratio nondū est septē milia annoꝝ sm veritatē fidei nō potuit p obseruatiōes astrologicas inueniri saltē quo ad effectus calculatio magni anni quā Plato posuit. xxxvi. miliū annoꝝ: ꝛ ita de calculationib⁹ aliaꝝ cōstellationū: q nō potuerūt totiens reperi vt facerent experiētiam certā ꝛ naturalē astrologis de talibus vel talibus effectib⁹ cōsequētib⁹ hmōi cōstellationes: quarū aliquae nūq fuerūt/ alīq raro/ alīq semel aut bis: ppterea finxerūt astrologizātes pagani ꝛ infideles arabū ꝛ indoꝝ infinitā: vel velut infinitā qntitatē annoꝝ multitudinē: vt Albumasar ꝛ Martian⁹ scribūt. Potuerūt igit p solā diuinā inspirationē factā ade vel abrae vel similib⁹ dari vere regule: vel de tota virtute celi qntū voluit de⁹ reuelare ꝛ nos scire sine curiositate. Valde autē pauca sunt talia p statu psentis miserie/ q ordinata est ad visum btitudinis eterne: vbi videbit deus oia in oibus.

¶ Propositio. ix. Celū hre cōmēsurabiles vel incōmēsurabiles mot⁹ signoꝝ/ insup ꝛ certos planetas huic vel illi genti dnari prorsus incertū esse. ¶ Cōmentū. Errauerūt vt experientia docuit certitudinē afferre volentes: vbi solā posse haberi rhetoricā pbabilitatē: deducit magister Nicola⁹ oresme/ ꝛ post eū dns Petrus cardinalis cameracē. sumēs exinde radicē vnā difficultatē astrologicoꝝ iudicioꝝ. Et ide forsan ē φ nōdū videt repta pcisa qntitas āni solaris: aut ex q radice pcedit. Ceteꝝ varietas assignātiū huic vel illi plage terre talia vel talia signoꝝ dnia/ satis incertitudinē esse mōstrat.

¶ Propositio. x. Celū cū syderib⁹ ꝛ planetis suū lumē influxiuū p varietate fractiōis ꝛ refractiōis radioꝝ luminariū ex diuersitate medioꝝ diuersificare: ꝛ nō veros sit⁹ aspicietib⁹ ad terrā mōstrare. ¶ Cōmētū. Errauerūt hic pauci vel nulli q sciūt cū astrologia pspectiuā: vn sumit radix altera difficultatis astrologice iudicatiōis. Inuenit et alia difficultas ex collatiōe zodiaci: vtrū vicꝫ sit in primo celo qdcūq sit illud/ an in firmamēto sm figurationē stellaꝝ fixaꝝ in eo. Cōpertum est eñi firmamētū moueri ꝯtra motū pmi mobilis: ꝛ ita ꝯsequēter zodiacus mutaret. Sūt ꝛ alie difficultates motiōis planetaꝝ in suis augib⁹/ epiciclis ecentricis sm ascēsum/ descēsum/ stationē/ retrogradationē/ titubationē/ circūgyrationē in centro pprio: q oia pūctaliter obseruare poterit nemo. in qb⁹ ꝛ similibus diuina se sapia ludere dicit ꝛ ostendit.

¶ Propositio. xj. Celū cū syderib⁹ ꝛ planetis illos qntū in se est illudere/ ꝛ in abusum retrahere: qui de singularib⁹ effectib⁹ pdicere psumūt cōpertū esse ꝛ eos crebro falli ꝛ fallere posse. ¶ Cōmētū. Errāt tales ex ignorātia/ vel ex fraudulētia/ vel ex arrogātia. Et qr nō attēdūt vitatē vni⁹ ppositiōis pcedētis/ φ celū est solū influēs generale. Cui⁹ rō pticularizat vel singularizat/ aut a deo solo/ aut a dispositiōe materie. ¶ Si aūt obijcit φ inueniunt pdicere multa vera. Rñdet φ multo plura falsa: ꝛ iō vera dicūt vl a casu vl a multitudine eoꝝ q dicunt vel a malis q psagiūt: q sunt vt in plurib⁹ apud hoies: vl a fantasiatiōe ꝛ obseruatiōe eoꝝ q audiūt: vel a cognitione secretoꝝ: maxime dnoꝝ ꝛ eoꝝ quos frequētāt: q inuestigāt diuersis medijs p fautores suos: ꝛ h est freqns ꝛ exptū: aut fit denicq ab immixtione opatiōis demonū/ ppter seducēdos tā pdicentes φ fidē adhibētes in talib⁹/ p dānabilē curiositatē sciendi futura: ꝛ ea q pr solus hꝫ in sua ptāte. Hinc vulgatus autor ait: Quē de⁹ intēdit/ noli perquirere sorte. Quē statuit de te sine te deliberat ipe. Hinc rursus: Mitte arcana dei. Conformiter ad sapientē: Que tibi pcepit de⁹ illa cogita sp: ꝛ i plurib⁹ opib⁹ ei⁹ ne fueris curiosus. Hec si obseruaueris/ miscebit se tibi cuiuscūq actionib⁹ angelus bon⁹.

Signũ aũt imitationis diabolice actionis est: ꝙ iuxta dictũ cuiusdã magni viri sepe in iudicijs astronomicis: vbi minus est de rõne naturali ⁊ nihil ꝺ miraculo: ibi crebrior euẽtus inuenit̃: qḋ esse signũ pactionis cũ demonib⁹ Aug⁹. tradit. ij. de doctrina christiana. Et sacre theologie facultas parrhysieñ. idipm aĩs declarauit cõtra idolatricã prauitatẽ. Notet̃ hic Aug. li. v. de ciui. dei/ fatis circa pncipiũ. His inqt oĩbus ꝯsyderatis nõ inerito creditur cũ astrologi mirabilr̃ multa vera rñdent: occulto instinctu fieri spirituũ nõ bonoꝝ: quoꝝ cura est has falsas et noxias opiniones de astralib⁹ fatis inserere hũanis mẽtib⁹ atq; firmare: nõ horoscopi notati et inspecti aliq̃ arte q̃ nulla est.

b ¶ Propositio. xij. Celũ sup somnia et sup auium volatus et garritus multã vim habere: sed nõ ob hoc somnia/ vel auguria/ vel traditiones magicorũ se sup celestẽ virtutez fundantiũ in geomantia/ chyromãtia/ pyromãtia/ cũ similib⁹ obs̃uãdos eẽ. ¶ Cõmentũ. Errauerũt hic quo ad partẽ secũdã oẽs fere gentiles et idolatre romani/ arabes/ indi/ et ceteri: errant et supstitiosi christiani/ sortilegi et magici. Et eo dãnabilius quo p fidẽ verã sunt illuminati et p eã ꝓhibiti/ ne talib⁹ intendãt vl̃ vtãtur. Cũ etiã videant seueritatẽ iudicioꝝ ꝯtra tales p ecclesiasticos ad incarcerationẽ ꝑpetuã: p seculares ad ignẽ/ p deũ ad gehennã.

¶ Propositio. xiij. Angelos vel intelligentias nõ animare/ sed regere celũ cũ syderibus et planetis ad dei gloriosi voluntatẽ. ¶ Cõmentũ. Oppositũ dicit̃ sensisse Plato/ et q̃dã alioꝝ dicentiũ totũ mundũ esse aĩal magnũ. Sed tenenda est fide certa nostra ꝑpositio: cui concors est philosophia Aristotelis.

¶ Propositio. xiiij. Angelos seu intelligẽtias per imperiũ ⁊ voluntatẽ influere in spheram corruptibiliũ: freq̃nt̃ cũ celo/ ⁊ aliq̃n sine celi adminiculo. ¶ Cõmentũ. Oppositũ sensisse videt̃ maior ps phoꝝ dicentiũ cõtra fidei v̾itatẽ: ꝙ angeli nõ agũt nisi mediãte motu celi cũ suis orbib⁹: vnde ⁊ p orbẽ lune dari posuerũt formas in inferiorib⁹ virtute actionis sue intelligẽtie ⁊ supioꝝ. Sed ꝙ p imperiũ ⁊ volũtatẽ agant intelligẽtie cõcedere videt̃ Auicẽna: ponẽs libertatẽ cõtradictionis in angelis/ ⁊ magis q̃ in hominibus: sicut est veritas fidei. Quãuis Albertus philosophizãs cõformiter ad peripatheticos vel quosdã astrologos voluerit h̃ impugnare: deducẽdo ad h̃ ꝙ tũc non possunt haberi determinate regule de actionibus vel influentijs intelligẽtiaꝝ: ex quo libere ꝯtradictorie agerẽt. Hoc aũt esse incõueniens reputassent astrologi ⁊ phi/ quos sequit̃. Et sic idolatre oẽs q̃ p carminationes ⁊ magicã artẽ posuerũt demones in idolis cõcludi vel alligari posse: quẽadmodũ tradit Hermes trimegistus de egyptijs: q̃ nõ habentes quõ crearẽt aĩas/ inuenerũt artẽ quõ spũs includerẽt: ⁊ inde miracula facerẽt/ ac responsa darent. Veritas aũt fidei cõcedit cõsequentiã: ⁊ cõseq̃ns illatũ p Albertũ. Addẽs demones nõ cogi p artes magicas: sed ita fingere cogi vt colant̃ sicut dij ⁊ homines fallacia multiplici decipiãt.

¶ Propositio. xv. Angelos seu intelligentias ad creationẽ aĩe rõnalis nequaq̃ attingere/ sed nec eidẽ illabi posse. ¶ Cõmẽtũ. Oppositũ senserũt aliqui philosophantiũ ⁊ hereticoꝝ ponentiũ animas rõnales ex traduce fieri vel corrũpi. Ceterum quicq̃d dixerint aliq̃ de energuminis/ lunaticis et similibus: ꝙ demon opprimit aĩas eoꝝ q̃si subintrãs eas. Quicq̃d p̾terea dicat veritas catholica/ ꝙ demones sunt incensores vitioꝝ/ ⁊ boni sunt illuminatores aĩaꝝ: nihil istoꝝ fit p illapsum/ qui soli deo ꝓpri⁹ ẽ: possidens animã ad suũ plenũ ipiũ.

¶ Propositio. xvj. Angelos vel intelligẽtias ad immutationẽ humane libertatis/ naturaliter ⁊ imediate ꝓ statu vie nequaq̃ attingere. ¶ Cõmẽtum. Oppositũ videt̃ posuisse Auicẽna et catholicoꝝ aliq̃ dicẽtes aĩam rõnalẽ supirradiari/ ⁊ superilluminari imediate etiã ꝓ statu vie: p lumina supiora dei ⁊ angeloꝝ: nõ ꝯcurrente sensuali vel fantastica visiõe. Et inde conati sunt ꝓphetias tã in somno q̃ in vigilia/ ⁊ ꝑuisiones multas occultas per energuminos. Et ita se saluabat Mahumetus epilenticus: ꝙ cadebat nõ potẽs ferre illuminationẽ angelicã. Sed Aristoteles cui fides cõsentit/ est ꝓ nostra ꝑpositiõe dicẽs: Necesse est quẽcũq; intelligẽtẽ fantasmata speculari: dans signũ huius ꝙ deficiente nobis a natura vno sensuũ/ ⁊ deficit et nobis sciẽtia de illo sensu. Stat nihilominus ꝙ aĩa rõnalis in sui creatiõe suscepit formationẽ seu illustrationẽ desup a deo: in q̃ ⁊ p quã cognoscit veritatem p̓ncipioꝝ primoꝝ sine ꝑuia acceptiõe p sensus seu fantasmata: q̃uis in actũ nõ exeat fantasmatibus nõ ꝑuisis. Ad qḋ referri posset Boeti⁹ de aĩa v̾bũ ex Platone: summãq; tenẽs singula ꝑdit.

¶ Propositio. xvij. Angelos omnes esse administratorios spiritus/ ⁊ a deo glorioso bonos i ministeriũ pro hominibus qui hereditatez adepturi sunt salutis datos esse. ¶ Cõmentum. Oppositum qui dicit est hereticus si se gerat pro christiano cõtradicens expressis verbis apostoli. Et hec est magna consolatio illorum qui tenent veraciter ⁊ sine fictione fidẽ iesu christi: ⁊ qui captiuant oẽm intellectũ in obsequiũ fidei: quia si fiduciam capimus de hominibus peritis in medicina vel astrologia aut arte alia/ ꝙ adiuuare nos possint: quanto magis hoc facere possum⁹ de angelicis spiritib⁹.

¶ Propositio. xviij. Angelos bonos ⁊ malos inter causas liberas ⁊ alias q̃s de⁹ sic instituit: vt eas ꝓprios mot⁹ agere sinat numerãdos eẽ. ¶ Commentũ. Oppositũ nullus fidelis aut aliquis recte philosophãs dicet. Et inde fit q̃ absq; tentatione dei possum⁹ ad angelicũ subsidiũ recurrere/ sicut ad peritũ medicũ: ⁊ eũ qui põt iuuare nos in necessitatibus nostris de cursu cõmuni ⁊ naturali: Excipit̃ angeloꝝ maloꝝ cõsultatio ⁊ inuocatio: q̃m nõ est licitũ participare cũ eis tanq̃ excõicatis a deo ⁊ ecclesia tota: ⁊ q: fallaces sunt fallere semp cupiẽtes: nõ iuuare nisi ficte. Vñ iuxta ꝓuerbiũ vulgi: ducunt ad falsam societatẽ. k

¶ Propositio. xix. Angelos celũ ⁊ terram iuxta qḋ exigit electoꝝ dei dep̄catio/ salus ⁊ ordo/ deo iubẽte vel ꝑmittẽte/ posse mutare: vt solez facere sta

reit ignē nō ardere. ¶ Cōmētū. Oppositū putāt oēs astrologi/infideles τ pagani:negantes fa miracula posse fieri:nec illuminati cū ppheta dicēte: Oia quecūqz voluit fecit deus in celo τ in terra/in mari et in oibus abyssis. Nescientes ꝑterea vł negantes miracula veteris legis et noue:q̄lia legere ꝑmptū est in biblia τ autēticis christianoꝝ libris.

¶ Propositio.xx. Angelos per deuotas ad deū preces potius q̄ p curiosas inspectiones vł obseruationes cōstellationū posse conciliari:et p ipsos opem holbus dari. Unde et p fidē sancti vicerunt regna/nō per celū. ¶ Cōmentū. Oppositū dicētes cōuincunł ex ꝑmissis iuncta ꝑmissione dei dicentis: Quecūqz orantes petitis/credite et fiet vobis:cū similibus multis:iuncto q̄ nō semper expedit nobis habere ꝓspera q̄ petim⁹:sed magis aduersa q̄ fugimus. Nec oportet in recursu ad eos et deū tēpus orationis p cōstellatiōes obseruare: vt Guil. parrhysieñ. notanter ait et deducit.

¶ Propositio.xxi. Angelos ꝑsertim malos i artibus magicis τ omnib⁹ supstitiosis operationib⁹ que nec rationē naturalē/nec miraculū veꝛ habēt: sed ex pacto noto vel occulto non dubiū operari τ effectū sortiri. ¶ Cōmentū. Oppositū posuerūt qui negauerunt demones esse cōtra expressam sacre scripture litterā in veteri τ nouo testamento. Fuerūt etiā expientie multe in oppositū:τ etiā doctrine sanctoꝝ/notatim Augustini:q̄ notanter dixit: Oēs tales obseruatiōes tāto magis suspectas τ fugiendas esse:quanto sepius videnł suum sortiri effectū. Et si allegeł q̄ freq̄nter multa iubentur illic obseruari in artibus magicis vel sortilegijs/ q̄ sunt sancta τ honesta:vt ieiunare/castū esse/ dicere pater noster τ euangeliū. Respondebat vnus vere τ catholice:supstitionē tanto peiorē esse/quāto plura miscenł bona:quoniā vnde deberet honorari deus/honoratł diabolus. ¶ Nemo tamē ex hoc intelligat obseruatiōes christianoꝝ reprobatas esse:q̄ vel ab eccl'ia ꝯstitute/vel ab eadē rōnabiliter tolerate sunt:Quis nō appareat rō huius magis q̄ illius:nisi vel ex volūtate seu autoritate instituentis:vel a deuota q̄dā imaginatiōe facientis q̄ nō recedit a deo:sed in exteriorib⁹ signis aliquib⁹ se exercet:vt in tali numero orationū/in pegrinationibus/in nouenis τ oblationibus nūc candelaꝝ nunc panis/nunc galloꝝ/nunc in gestatione reliquiarum τ bibitione ablutionis eaꝝ. In quibus pia fide factis nō minus pōt se immiscere bonus angel⁹ q̄ malus in impia τ ꝓhibita fide factis:forsan sic τ emperica medicoꝝ tolerari possunt. Hanc generalē habentia rōnem/fortificationem.s.imaginatiue virtutis. Mendaꝝ assertio tamē desit.

¶ Propositio.xxij. Angelos mediate τ inclinatiue seu dispositiue posse sup intellectū τ voluntates per imutationē sensuū tam interioꝝ q̄ exteriorum pro dei iussu vel permissione multipliciter opari. ¶ Comentū. Oppositū pauci vel nulli senserūt ex astrologis philosophis τ catholicis: qui cōsenserunt angelos vel intelligentias ec. Nā τ sup hac radice fundant astrologi regulas interrogationū τ responsionū/τ alias multas. Sed fallunł in plurib⁹ ex ꝑdictis causis:q: ponūt angelos influere pure naturaliter:nec satis attendūt liberi arbitrij potestatē/dei volūtatē/τ materie diuersitatē.

¶ Propositio.xxiij. Angelos vel intelligentias in suis actionibus τ influxibus liberis ponere sub certis regulis coartari/tradi τ cognosci temerariū τ impiū:necnō a vera phia τ theologia alienū ec.

¶ Cōmentū. Oppositū dicentes cōuincunł ex ꝑdictis:maxime ꝓpter arbitrij libertatē in angelis regentib⁹ τ in hominibus gubernatis.

¶ Propositio.xxiiij. Angelos τ deū cuius ministri sunt illos offendere qui regulas τ traditiones ꝑiudicantes influxui libero dei τ angeloꝝ/imo et hominū libertati:tradunt τ palliāt sub noīe astrologie vel alterius naturalis sciētie:τ talibus autoritatē vel approbationis occasionē dari non debere. ¶ Cōmentū. Oppositū dicentes cōuincūł ex ꝑmissis iuncta lege dei tam vetere q̄ noua. Iūcto ꝑterea p scd'a parte illo q̄ð dicit apl's: Ab omi specie mali abstinete vos:hoc est ab omi scādalo dāte occasionem ruine.

¶ Propositio.xxv. Humanā rationē posse τ debere astris cognitis vel incognitis vtiari: nec ab eis vitiū trahi. ¶ Cōmentū. Cōcedunt istam sapiētes astronomoꝝ vt Ptolemeus:maxime de sapiente qui ꝑcognoscit celi cōstellationes inclinatiuas:q̄m potest adhibere remediū ꝯtra noxias:sicut facimus regulariter cōtra hyemē ꝓuidēdo de calefactione τ domibus:τ ꝯtra calores estatis ꝓuidendo de refrigerationib⁹:τ ita de pestilētijs/diluuijs/bellis/τ simılib⁹. Tradūt itaqz vere τ bene iudicia astronomie tenere mediū inter necessariuz τ impossibile:q: scz sunt de cōtingentib⁹ τ possibilibus aliter se habere. Sed etiā q̄ humana rō dominet stellis incognitis:nec trahał in vitiū/ꝓbał ex libertate arbitrij:τ ex adiutorio dei libero quod dał timentib⁹ eū:τ ex libero angeloꝝ ministerio: q̄ð adiutoriū dei τ angeloꝝ impetrāt sup omnē dispositionē stellaꝝ fides/spes τ charitas: q̄bus derelictis euenit freq̄nter vt volentes infortunia vitare/in ea ipsa se trudant τ inuoluāt:vt cōphendāł sapientes in astutia sua.

¶ Propositio.xxvj. Humanā rōnem indignaz esse p vanitates τ insanias falsas/aut saltē incertissimas in sua actione se captiuare: τ melancholijs quotidianis anxijs τ periculosis agitari. ¶ Commentū. Cōcedunt hoc experti τ inter alios Tullius in ii.li.de diuinatione. Et hoc dicebat dn's Petrus cardinalis cameraceñ. cū obseruationes huiusmodi reprobaret. Addens se timere regis adolescentie/ne talib⁹ imbuereł:et post ab eis nō posset auelli.

¶ Propositio.xxvij. Humanā rōnem debere p cōsultationes ꝓbatoꝝ τ expertoꝝ viroꝝ/p leges insup morales et diuinas/se in suis actionib⁹/ maxime in gubernatiōe reipublice:spretis supstitionibus fallacib⁹/regulare. ¶ Cōmentū. Concedunt istā q̄ attendūt q̄ nō frustra dedit nobis deus rōnē liberā plus q̄ brutis. Dedit insup leges diuinas/ naturales et politicas:prudentiā quoqz p experientias multas generatā. Q, ergo humana ratio/ li-

bertas ⁊ prudẽtia centũ vł mille hoim/imo vni⁹ regni derelinquanł ad insequendũ opinionẽ vel delirationẽ vnius vel duoꝝ aut paucissimoꝝ fingentium se scire mirabilia ex astris vel aliunde(nescio quõ) ꝑ fantasia capitis sui/sup̱ euentib⁹ ⁊ agẽdis in republica: vt ꝙ nõ est bellandũ vsq̧ ad tres mẽses vel vnũ annũ cũ hostibus: q̃ tñ destruũt oĩa: et ita de similib⁹ absq̧ numero. Q̃ vtiq̧ ꝓpter paucos tales derelinquał humana rõ ⁊ prudentia: indignissimũ est/fatuũ ⁊ delirũ: imo merito dei iudicio puniendũ/⁊ in stultũ finẽ ꝑcipitandũ.

¶ Propositio. xxviij. Humanã rõnem ꝓpter homines viles ⁊ ignotos/⁊ de corruptela iudicij multipliciter suspectos/pessimeq̧ vt in plurimũ fortunatos: ⁊ sine fide quales in tenebris susurrant indignissimũ captiuari vel dimitti. ¶ Cõmentũ. Concedũt istã q̃ ꝑcedentẽ attendunt: ⁊ ex terminis suis se verã esse demõstrat/ꝑsuppositis his q̃ ponit: q̃ tñ sunt ꝑ experientias quotidianas manifesta.

¶ Propositio. xxix. Humanã rõnem ꝓpter sui cõcausationẽ liberã nõ posse vel debere ꝑ qualescũq̧ experientias cuiuscũq̧ tp̃is sub necessarijs euẽtuũ regulis vel arte cõcludi. ¶ Cõmentũ. Concedunt istã q̃ reꝝ cõnexiones attendũt: ⁊ hi q̃ didicerũt ex logica/ꝙ oĩs ꝓpositio copulatiua cõposita ex plurib⁹ necessarijs cathegoricis vel hypotheticis reddił cõtingẽs: si ꝯtineat vnicã ꝓpositionem cõtingentẽ. Ac ꝓinde sumił efficax argumentũ cõtra regulas astrologie sumptas ex quantiscũq̧ experimẽtis si liberꝝ arbitriũ cõcurrebat vt causa cõiuncta ad effectũ req̃sita. Potuit eñ semp̱ dici de effectu tali ꝙ indifferẽs erat ad sic fieri vel nõ fieri: nec inde ligari alterius arbitriũ potuisse.

¶ Propositio. xxx. Humanã rõnem ad deũ gloriosissimũ q̃ nutu libero cuncta tẽperat: ⁊ ad finem sup̱naturalez hoim genus ꝑcipue ordinat: debere sedulo cõuerti ꝑ fidẽ/spem ⁊ charitatẽ. Per adiutoriũ insup̱ angeloꝝ ⁊ sanctoꝝ/quos liberaliter et libere vult deus agere ⁊ ad eos recursum habere: q̃tinus ordine hierarchico infima reducanł ad superiora ꝑ media. ¶ Cõmentũ. Cõcedũt istã oẽs veri/⁊ nõ solũ noĩe christiani: reputantes talẽ ꝓuidentiã dei: ⁊ ita liberã q̃lẽ insinuauit christus/dicẽs: ꝙ nec foliũ arboris/nec passer vnus cadat in terrã sine patre deo; dũ rursus ait: Petite ⁊ accipietis. Et si habueritis fidẽ sicut granuz sinapis ⁊c̃. Immo ⁊ tota veteris testamẽti series/legalis ⁊ historica atq̧ ꝓphetalis: ꝑcipue in psalmis ⁊ ordinibus sanctoꝝ sanctarumq̧ viꝝ aliud nobis inculcare vel ꝓfiteri videnł. Vñ: Iacta i dño curã tuã: ⁊ ipse te enutriet. Nõ dicit: iacta curã tuã in celo. Quoniã in me sperauit/liberabo eum: nõ dicit/in celo. Btũs vir cui⁹ ẽ nomẽ dñi spes ei⁹: nõ dixit ã celo imo verũt cũ addit. Et nõ respexit in vanitates et insanias falsas: loq̃ns de curiosis q̃ defecerũt scrutantes scrutinio. Et sup̱addit de miraculis tã noue q̃ veteris legis. Multa fecisti tu dñe deus me⁹: mirabilia op̱a tua. ¶ Deniq̧ si Paulus opponał dicẽs inuisibilia dei ꝑ ea q̃ facta sunt cognosci. Respondendũ est ꝙ hec scala creaturaꝝ nõ est ampli⁹ necessaria fidelibus tenentibus dei soliũ: nunc i lu minosa spectandẽ in aperta visione. ¶ Si ponamus illud quod rarissime potest inueniri tẽporib⁹ istis. Ponamus ꝙ plures scientifici in astrologica disciplina cõueniant: qui sunt graues viri i moribus ⁊ honestate vite: ⁊ tales qui multa sint experti in iudicijs astronomie traditis ꝯm verã philosophiã ⁊ in naturali rõne fundatis: nunq̃d erũt tales cõtemnendi nec audiẽdi ab vno principe corã suo consilio? Respondeł plane ꝙ audiendi erunt: sed nõ ita penitus insequẽdi/q̃n ex aduerso velut in eq̃libra ponanł rationes humane prudentie sumpte per experientias et circũstantias humani regiminis inferioris: queadmodũ etiam si cõuenirent ex vna parte astrologi/et ex altera parte medici super curatione alicuius egroti. Dicant igitur exẽpli gratia prudentes astronomi cõcorditer: dum fiat questio de bello ineundo cõtra hostes regni. Ecce cõstellatio talis noxia est ꝓhibẽs: nõ tamẽ ex necessitate iniri bellũ per francos contra anglicos: dicãt ex altera parte prudentes capitanei et milites experti: ꝙ necesse est vel expedit francos inire bellum cõtra anglicos: pensatis circũstantijs hinc ⁊ inde ꝓuenientibus ex inferioruz dispositione vel radice. Tũc oĩb⁹ his in eq̃libra positis/debebit assumi cõclusio: q̃ ꝑs ꝑpõderabit et exeq̃nda erit. Nõ eñ oportet vt oẽ prius iudiciũ ex radice sup̱iori celi sũptũ cõtenał. Sed nec expedit vt plus ponderet q̃ oportz: vbi ⁊ q̃ñ ⁊ ꝑ quos/seu ꝓpt quos nõ oportz.

Epilogus premissorum.

Epilogantes tangamus duodecim radices ab astronomoꝝ iudicioꝝ curiositate arcentes: ¶ Prima est dei gloriosi libera prouidentia in agendo. ¶ Secunda angeloꝝ tã bonorum q̃ maloꝝ sub deo libertas in exeq̃ndo. ¶ Tertia radix est celestiũ luminariũ sola generalitas in influendo. ¶ Quarta est celestiũ cõbinationũ et situũ incõprehensibilis varietas in cõcurrendo. ¶ Quinta radix medioꝝ diuersitas in radiando. ¶ Sexta seminaliũ rationũ ꝑticularis diuersitas in cõprincipiãdo. Septima libertas hominũ: q̃ cõiuncta quotlibet causis necessarijs: cõtingentiã reddit in effectu suo. ¶ Octaua legalis et ꝓphetalis seueritas: talia iudicia ꝓhibẽs et irridens: sacroꝝ insup̱ veteꝝ et nouoꝝ doctorũ diligens taliũ reprobatio: maxime ꝓpter fomites corruptionẽ scientiũ/q̃ ad hereses/idolatrias et sup̱stitiones est humana inclinatio prona. ¶ Nona raritas studentiũ et peritoꝝ in vera astrologie disciplina: cũ tñ in iudicijs dãdis multiplex sup̱ modũ ꝯsyderatio requirał vel obseruatio. ¶ Decima mysterij a seculis abscõditi reparationis videlicet nostre recogitatio: q̃ nihil habet in celis quicquid reuerizãs autor libri de vetula dixerit et false ascripserit Ouidio. ¶ Undecima: hoĩs ad finẽ sup̱naturalẽ ordinatio: et ideo medioꝝ sup̱naturaliũ promissio/vt sup̱naturalis spes habeał in deo aliter q̃ bobus aut brutis ꝯueniat: aut hominibus sine deo. ¶ Duodecima: miraculoꝝ q̃ legẽ cõmunẽ nesciũt crebra et pene quotidiana ꝑ illos et ꝓpter illos/q̃ ad finẽ sup̱naturalẽ electi sunt oñsio.

P Eliciuntur sex doctrine notantes moraliter quid expedit obseruare iudicijs astrologie nomine coloratis. ¶ Prima doctrina: Expediēs est christiano cuilibet/immo necessariū ad salutē: ꝙ nō adhibeat fidē supstitionibus ꝛ sortilegijs merito suspectis de operatione demonū vel inuocatione/aut de pacto cum eis secreto vel expresso: sunt leges ꝛ decreta ꝛ biblia ꝑ hac doctrina locis innumeris. ¶ Secunda doctrina: Expediēs ē cuilibet catholico diligēter cognoscere prius si effectus qui ꝓmittit vel expectat fieri ꝑ aliquas obseruationes: habeat aliquā causam naturalē vel miraculosam: q2 si nō/ tūc vehemens est suspicio ꝙ talis effectus prouenit ex operatione demonū fallaciū/ ꝛ ex pacto cū eis latente vel aperto: ꝛ hoc permittēte diuino iudicio: in deceptionē consulentiū vel cōfidentiū in talibus ꝓpter curiositatē noxiā aliquid habendi vel sciendi. ¶ Tertia doctrina: Expediēs est nō adhibere fidē hominibus ꝓmittentibus ꝙ faciant effect⁹ magnos ꝛ mirabiles: nisi prius constiterit ꝙ sint christiani ꝛ bonoꝝ moꝝ: ꝛ ꝙ velint ꝛ offerant dicta sua vel artem deducere ad examē ꝛ iudiciū peritoꝝ in phia naturali/ ꝛ in medicina/ iuribus ꝛ theologia: alioqn haberi debent merito suspecti de fallacia/ vel ignorātia/ vel heretica prauitate: nā sicut lucem veritas amat/ sic odit falsitas. ¶ Quarta doctrina: Expediens est pro pncipibus maxime/ ꝛ ꝑ sua republica: ꝙ nec ipse nec sui familiares intimi ꝛ secreti dēt fidē quibuscūq3 iudicijs etiā sub nomīe astrologie vel alterius sciētie palliatis: nisi prius habitū fuerit cōsiliū vel examinatio ꝑ viros multos ꝛ graues viros in regimine reipublice: vbi prudētia maxime locū habet q̄ innitit cōsilijs ex dictamine rationis ꝛ experientia multa collectis: non ex supstitiosis obseruatiōibus q̄ deduxerūt semꝑ in malū finē pncipes cōfidentes in eis: sicut nostro etiā tpe satis et nimis expertuz est. ¶ Quinta doctrina: Expedit illos qui se dicunt futura cognoscere vel mirabilia secreta facere ꝑ astrologiā: prius examinari diligēter de cognitione ipsoꝝ: ꝛ de libris quales sunt/ ꝛ qualiter habiti/ ꝛ vnde cōpositi: q2 nō credendū est cuilibet dicenti se astrologū: sed ꝓbandi sunt ꝛ publico audiendi: sicut fit de medicis ꝛ artificib⁹ alijs. Alioqn si tales nō audeāt in publicū offerre dicta sua: debent haberi merito suspecti de supstitiōe vł fallacia vel heretica prauitate: aut ꝙ non querunt nisi pecunias vel honores sicut introductores vel fautores eorundē faciunt: prout millesies expertū est in curijs principū: ꝛ adhuc proh dolor dicit inueniri. ¶ Sexta doctrina: Expediens est amatoribus principū ꝛ totius reipublice: materiam istam astrologicoꝝ declarare vel declarari facere frequēter tam scriptis q̄ sermonibus publicis ꝛ domesticis. Alioquin negligentia scientiū ꝛ scire debentiū nocet hostiliter personis principum ꝛ earum saluti tam temporali q̄ eterne. Nocet regnis et pollicijs publicis. Nocet deniq3 ipsis negligentib⁹ vel impeditoribus ad discrimē dānationis ꝑpetue: a qua nos eripiat dn̄s iesus christus. Amen.

Q Oritur autē questio cōcernens omnia que dicta sunt in trilogio astrologie theologizate: si libri cōpositi per astrologos/ ꝑsertim infideles ꝛ idolatras sint a catholicis tolerandi vel penitus extirpandi. ¶ Pro cuius dissolutione ꝛ ꝑcedentiū elucidatione notentur ꝓpositiones que sequuntur.

Propositio prima.

¶ Libri astrologici in quibus plura vera ꝛ vtilia cōtinent q̄ inutilia/ supstitiosa ꝛ falsa/ possunt tolerari seu tolerabiliter relegi: seruando illud apostoli: Omnia ꝓbate: quod bonū est tenete. Tales autē vt plurimū sunt libri q̄ de motibus ꝛ mensuris et cōiunctionibus corpoꝝ celestiū sunt editi: ꝛ ex geometricis demōstrationibus cū expientia fundati: sicut est gloriosus Almagesti.

¶ Propositio. ij. Libri astrologici in q̄bus plura inutilia ꝛ supstitiosa ꝛ falsa/ imo ꝛ impia ꝛ sacrilega cōtinent q̄ vera ꝛ vtilia debēt a christianis oībus euitari/ dānari ꝛ penitus aboleri. Tales autez erant libri de q̄bus scriptū est Act. xix: vbi dicitur Multi aūt ex eis q̄ fuerūt curiosa sectati/ ꝯtulerūt libros/ ꝛ cōbusserūt oēs corā oībus: ꝛ cōputatis ꝑcijs illoꝝ inuenerūt pecuniā denarioꝝ q̄nquaginta miliū: ita fortit crescebat vbū dei ꝛ ꝯfirmabat.

¶ Propositio. iij. Libros astrologie multū expedit discernere q̄tinus appareat qui sunt ꝛ q̄ non sunt tolerandi. Cōposuit sup hac re magn⁹ Albertus opusculū qđ appellat speculū Alberti: narrās quod tēporibus suis voluerūt aliq̄ destruere libros Albumasar/ ꝛ quosdā libros alios. Videt aūt saluo tanti doctoris honore: ꝙ sicut in exponēdis libris phicis/ ꝑsertim peripatheticoꝝ nimiā curam apposuit/ maiorē q̄ christianū doctorē expediebat: nihil adijciendo de pietate fidei. Ita ꝛ in approbatione quorundā libroꝝ astrologie: ꝑsertim de imaginibus/ de natiuitatibus/ de sculpturis lapidum/ de characterib⁹/ de interrogationib⁹ nimis ad ꝑtē supstitionū rōnē carentiū determinauit. Sanctus aūt Tho. in suis opib⁹ min⁹ attribuit hmōi supstitiōib⁹ imaginū/ characteꝝ/ interrogationū: imo ex intētiōe eū efficacia rōnū reprobauit.

¶ Propositio. iiij. Libros astrologicos q̄ tolerant ꝛ legunt apud christianos: sicut ptolemei/ albumasar ꝛ hali: nō ideo oportet in autoritatē talē adducere vt credendū vel tenendū sit quicquid ex eis vel deducit vel allegatur. Fallunt in hoc plures astronomoꝝ ꝛ simpliciū christianoꝝ vel alioꝝ nō imbutoꝝ litteris sacris: q̄ ꝓtinus vt legunt vel audiūt aliqua de libris taliū credunt ꝛ assentiunt: cū tamē reperiant illic errores cōtrarij fidei. Nec mirū cū etiā in libris Aristo. Auicēne/ Auerrois et alioꝝ q̄ quotidie legunt simile inueniat. Sed cautissima religiositate ꝓuisum est in ꝑclara artiū facultate parrhysien. vniuersitatis tā ꝑ articulos parrhysien. q̄ ꝑ statutū iureiurādo firmatū ꝑ quēlibet q̄ licentiat in artibus: vbi finaliter sic habet: Iurabitis ꝙ dū cōtingit vos determinare questionē alię R

quā de phīa:illā semꝑ p parte fidei determinabit τ rōnes phi in oppositū factas dissoluetis. Quāto magis hoc esset obseruandū in libris astronomicis:q̄ de iudicijs cōpositi sunt ꝑ infideles τ idolatras vbi multa posita sunt ex sup̄stitionib⁹ idoloꝝ τ cultibus demonū/τ fallacib⁹ responsis eoꝝ: ex q̄bus ꝓcessit modus cōpositionis idoloꝝ:quos deos appellabāt loquētes τ ꝓphetantes τ mirabilia opantes: put loquit̄ Hermes trimegistus:τ refert Aug. Unde τ multa tradunt̄ in dictis libris q̄ nullā penitus inducūt rōnē:nisi ꝑ modū narrationis ꝙ in tali cōstellatione sic euenit:τ in altera aliter. Et tñ astrologi sup̄stitiosi plus inuenire se dicunt veritatis τ certi euentus ex talib⁹ regulis/ q̄ ex illis q̄ naturali rōne fundant̄:sicͭ de ventis τ pluuijs τ alijs impͥssionibus metherologicis. ¶ Cū aūt pauci sunt astrologi/imo nulli:intromittentes se de iudicijs astronomicis:q̄ nō insequant̄ tā̄ ꝓ fundamētalib⁹ regulis p̄dictos libros astronomicos τ similes. Cōcludit̄ hic ꝓ doctrina christiana ꝙ salubrius/tutius τ deo acceptius est cōtemnere talia iudicia cū suis autorib⁹/q̄ dimissis alijs vtilioribus studijs/suā talib⁹ cognoscēdis a practicādis curā dare. Rursus addit̄ τ altera doctrina ꝙ salubrius/tuti⁹ τ deo acceptius est:nō req̄rere/immo nec ꝑmittere fieri iudicia publica supꝑ euentib⁹ humanoꝝ actuū:quēadmodū dicunt̄ aliq̄ in italia τ studijs vniuersalib⁹ attētare. Rō:q: miscēt multa falsa τ sup̄stitiosa/τ ꝯtra experientias in seq̄ntib⁹ manifestas:τ terrēt inde reges τ regna/p̄ncipes et p̄ncipat⁹:τ hoīes de oī statu:τ ꝑ vanos timores vel stultas ꝓmissiōes maloꝝ vel bonoꝝ euentuū: eos aliter agere q̄ vera τ recta rō moralis dictaret/inducūt. ¶ Porro magnū faceret obsequiū christianitati collegiū aliq̄d theologoꝝ:si libris astronomicis diligēter inspectis:notarēt sigillatim passus suspectos:alii palā erroneos τ hereticales contentos in eisdē:quēadmodū factū repit̄ necdū de libris Aristo. Auicē. τ Auerrois:sed etiā de q̄busdam libris catholicoꝝ sicut notati sunt passus vel articuli:in q̄b⁹ magister cōiter nō tenet̄. ¶ Postremo si libri magicoꝝ τ sup̄stitiosoꝝ alioꝝ subvelamine astronomie vel phie se palliantiū q̄ iā inueniuntur fuisse dānati cū autoribus/custodirent̄ alicubi sine periculo manifestationis vel abusus videret̄ expediens/q̄tinus resurgentib⁹ vel occurrentib⁹ materijs similib⁹/cōfestim haberet̄ dānatiōis facte modus. Sicut euenit parrhysius de libris Joannis de barro magici sup̄stitiosi cōbusti:q̄les repeiunt̄ adhuc in hyspania sub titulo semmaforas. Sicut insuꝑ notat⁹ est rotulus q̄dā magus quem ingerebat clamdestine q̄dā in vespertilionē se nominās. Et in ꝓemio articuloꝝ parrhysieñ. aliq̄ tales notati dānatiq̄ sunt. ¶ Supaddamus illos nedum fatuos esse/sed ꝑuersos christianos q̄ solent q̄si iocando dicere: Qualis mihi cura est:quis me sanet: quis victoriā/q̄s honorē/q̄s diuitias det:q̄s deniq̄ adiuuet:sit de⁹/ sit diabolus/dūmodo ꝓueniat mihi illud q̄d opto. ¶ Dū ergo dicit̄ alicui ex p̄ncipib⁹: Ecce dñe tales hoīes ꝑ suā artē sciunt multa facere/magna τ mirabilia τ futura p̄dicere: τ victoriā de hostibus ꝓmittere:si credat̄ eis/τ si fiant ea q̄ iusserint. Rñdeat princeps plena fide τ inquirat: Sunt ne tales hoīes sancti dei q̄ ex reuelatiōe τ gratia sibi diuinitus cōcessa hoc ꝓmittūt. Et si tales sunt credi poterit eis dū ꝓbabunt:τ dum nihil videbūt nisi sanctū τ diuina lege cautum:maxime si fuerit dictis eoꝝ vita cōcors τ ꝓbata: nedum vulgari rumore/sed iudicio sapientū q̄ freneticas illusiones a veris sciunt reuelatiōib⁹ separare. Si vo tales homines mira ꝓmittunt se facere ꝑ philosophicas disciplinas: vt ꝑ medicinā vl̄ perspectiuā vel geometriā. Respondeat p̄nceps ꝙ studētes de vniuersitatib⁹ publicis magis in tali re sūt credendi/si rō cōsonet naturalis. Demū si tales promissores mirabiliū/neq̄ miraculis neq̄ ratiōe naturali se fundāt:illos habeo suspectos/superstitiosos/repellendos. Auertat dñs a me christiano seruo suo vt velim abnegare fidē suā: vel in eius legē quōlibet peccare ꝓ quocūq̄ cōmodo tp̄ali cōseq̄ndo:siue sit sanitas corꝑis/siue victoria in bellis/siue opulentia in diuitijs. Nō eñ nego talia quādoq̄ deo ꝑmittente ꝓuenire ministerio demonum τ hoīm eis deditoꝝ: sicut magi Pharaonis multa fecerūt similiter ad moysen. Sed nō est bonū mihi relinq̄re baptisma meū/fidē meā/legē meā:etiā vsq̄ ad mortē ꝓpicius sit mihi deus. Amen.

¶ Tractatus eiusdē̄ cōtra sup̄stitiosam dieꝝ obseruationē p̄sertim Innocentū/sic Lugduni cōpilatus.

Culpat apostol⁹ eos q̄ dies obseruabāt τ ānos q̄les multi sūt q̄ dies egyptios putāt infaustos:imo τ diē innocētū ꝑ totū āni circulū pestiferū esse credūt. Contra quos fit talis argumētatio. Si dies Inocētū ē̄ infortunat⁹ vl̄ infaust⁹ ad aliq̄d inchoādū:τ alij dies ꝯsir ꝑ totuz ānū sic̄ situati:oportet dare cām radicalē hui⁹ infortunij:q: nullus effect⁹ est sine cā faciēte. Sumet̄ ḡ cā altero modoꝝ seq̄ntiū sufficiēti diuisiōe. Primo vel ex dispositiōe sydeꝝ ꝑm astrologiā. Scđo vel ex dispositiōe corpoꝝ inferioꝝ ꝑm medicinaz. Tertio vel a formali cōditione seu a tota specie ꝑm naturalē phiam. Quarto vel ex dispositiōe moruz ꝑm moralē disciplinā. Quinto vel ex diuina ordinatiōe ꝑm theologiā. Sexto vel ex demonū actiōe ꝑm artē magicā. Septimo vel ex scōꝝ Inocētū merito seu opatione ꝑm religionē christianā. Octauo vel ex obseruātiū fantasia vel imaginatione q̄ allegat expiētiā. ¶ Sed nulla causaꝝ istaꝝ sufficiens est aut rōnabilis: vt hec ponat̄ obseruatio nec oēs sic̄. Talis ḡ obseruatio vana ē τ reprobāda. ¶ Et p̄mo de q̄nq̄ p̄orib⁹ causis arguit̄ ꝑ indirectū et ꝑ locū ab autoritate ꝙ dari nō possint. Uñ si det̄ causa ꝑ astrologiā. Interrogandi sunt astrologi:τ inuenit̄ hoc esse cōtrariū suis regulis atq̄ p̄ncipijs: qm̄ astrologi variāt sua iudicia ꝑm varietatē horoscopi.i. positiōis sydeꝝ:ita ꝙ nō possit confici al-

manach vniforme ꝑpetuū. Quia dies lune (exēpli
gratia) q̄ mō est indisposita vel infausta ſm regu-
las eoꝝ: ñ enā erūt vere/erit in hebdomada sequē-
ti dispositionis alterius. Attento maxime ꝙ in eis
q̄ cōcernūt arbitrij libertatē/astra nō imponūt ne
cessitatē: iuxta dictū Ptolemei: ꝙ sapiens dñabit
astris. ¶ Et hec rō fieri solet efficaciter ꝯtra signa
tionē q̄ reperit in calendarijs de dieb⁹ egyptiacis
seu ꝑiculosis. Cōsequēter ꝑ locū ab autoritate sic
argueret de medicis: sic de phis naturalib⁹: sic de
phis moralibus: sic de theologis. Nā cuilibet exꝑ
to in sua arte vel sciētia magis credendū est ꝙ idi
otis ⁊ inscijs. Nec oportet satagere ad reparatio-
nē subtilē ꝑ ꝑncipia ꝑdictaꝝ scientiaꝝ ꝯtra tales i-
expertos: q̄ nec itelligerēt/nec assentirent. Si aūt
credere nolūt edoctis gratis errant/⁊ vltro se sedu
V cūt. ¶ Supest igit discurrere ꝑ alias tres causas:
⁊ primo de actione demonū. Si allegēt ꝙ causant
infortuniū hoc/manifeste vergit in idolatriā. Si
querant placari ꝑ nihil agendū tanꝙ plus in hoc
timeant ꝙ deus ipe ⁊ sancti sui. ¶ Rursus q̄ non
in his tm̄ diebus/sed assidue: sicut dicunt petrus ⁊
paulus: Aduersarius noster diabolus circuit que-
rens quē deuoret: cui resistendū est fortiter in fide/
nō in vana supstitione. ¶ Preterea deducūt sacri
doctores/ꝑcipue Aug. tales agere illicite ⁊ contra
baptismalē sctitatē: ita ꝙ euenit iā baptizatis ꝑ ta-
les obseruationes illud de euāgelio: Dū imundus
spūs exierit ab hoie. s. in baptismo: sequit ꝙ reuer-
tens adducit septē spūs neqores se: ⁊ fiunt nouissi
ma hois illius q̄ eos recipit peiora ꝑorib⁹. Me-
lius est em̄ veritatē nō agnoscere ꝙ post agnitio-
nē ꝑuerse viuere: eāqꝫ factis aut verbis abnegare.
¶ Rursus attendat hic nullā diē esse q̄ nō plena
sit infortunijs: nūc istoꝝ/nūc alioꝝ: ꝑ q̄bus tamē
nō est dies q̄libet euitādus aut timēdus: sed hoim
infelicitas vel miserāda est vel culpanda: quorum
opationes male faciūt (iuxta verbū Aug.) malos
dies. Deniqꝫ nihil est fallacius stulti vulgi traditi-
onibus: q̄ vt sepius faciūt de nō causa causaꝫ. Exē
pli gřa: ꝑcipitabit aliqs ab equo effreni ⁊ indomi-
to/in via lubrica vel in flumine submerget: confe-
stim vulgares vt audierint/assignabūt hmōi infor
tunij causas diuersi diuersimode: q̄ tn̄ nullatenus
cause sunt huius casus. Dicet vnus ꝙ in exitu do-
mus obuiū habuerat vnū cattū vel leporē: vł ꝙ in
egressu hospitij offenderat pedē: vel ꝙ mane camī
siam inuersam induerat: aut calcius dexter ꝑ sini-
stro acceptus fuerat: qḋ signū cesar Augustus sibi
reputabat infaustissimū. Dicet alius: Ego sic som
niauerā. Crocitabat coruus sup tectū: aut bubo cū
stridore supuolitauerat: vel gallus ꝑter horā vocē
dederat. Dicet alius: Ecce mala dies erat ⁊ infor-
tunata vel egra. Dicet alius: Luna q̄rta erat vł se-
ptima: aut sol in ortu nubib⁹ obuolutus palluerat
aut stella decidēs ꝑ aerē micauerat. Uel sicut apud
Comicū legit: Introijt in edes ater alien⁹ cattus
anguis ꝑ impluuiū decidit de tegulis: gallina ceci
nit: Interdixit ariolus aruspex (supple vel astro-
logus) vetuit añ brumā noui negocij aliq̄d icipe.
Alij uo traducūt ad mores dicētes: hoi tali nō po
terat hū ꝯtingere q̄ sic ⁊ sic egerat: vel rapiēdo bo
na vicinoꝝ vel fraudando vel blasphemando: aut
qm̄ ex iniustis aut reprobis parentib⁹ traxerat ori
ginē. Longū esset oia ꝑsequi q̄b⁹ fallunt ⁊ fallunt
hoies inducentes pro se experientiā quasi certam:
⁊ fundant cōfictiones uanes ⁊ falsas. ¶ Si autē X
allegēt altera causa ꝙ ꝑpter rōnem occisionis in
nocentū ꝑuenit istud infortuniū in tali die: nedū
in ꝑprio ⁊ solo festo: sed ꝯsequēter ꝑ totū annum.
Istud caret rōne: alioquin theologi ⁊ viri religiosi
atqꝫ deuoti deberēt istā obseruātiā magis cogno-
scere ⁊ custodire: cuius oppositū inuenit: q̄ dissua
dent illā/reprobāt ⁊ irridēt. Dicūt ꝑterea ꝙ h̄ age
re nō cedit in honorē dei: vel sanctoꝝ innocentū/
vel ad salutē corporalē aut spūalē: sed vergit ad cō
tumeliā dei ⁊ sanctoꝝ innocentū ⁊ ꝑniciē corporuꝫ
⁊ aiaꝝ. Rursus talis honor magis deberet si esset
rōnabilis dño nostro iesu christo et gloriosissime
matri sue in suis ⁊ ꝑ suis festiuitatibus ꝙ in festis
innocentū. ¶ Relinquit ergo ꝑ causa octaua ⁊ vl
tima/ꝙ talis obseruatio cōfingit/vel tenet/vel ex-
ercet ex sola hominū fantasiatione ⁊ melancholi-
ca imaginatione. ¶ Et hec fantasiatio supstitio-
sa ⁊ corrupta ꝑuenit in hac materia sicut ⁊ in mil-
le/imo in mille milibus alijs similibus: ex varijs se-
ductionibus seu corruptela multiplici virtutis fā-
tastice in hoibus: tā ex lesione intrinseca cerebri: si
cut testant medici ꝙ infinite sunt spēs melancho-
lie: sicut in somniantibus: ita freq̄nter in vigilanti
bus ⁊ semidormientib⁹/⁊ manifeste in multis egri
tudinibus. Prouenit rursus hec lesio ab intrinse-
co (iusto dei iudicio ꝑmittente) ꝑ diabolicas illusi-
ones: sicꝫ ꝑ autoritates ⁊ historias posset introduci.
¶ Sunt ꝑterea cause particulares aliq̄ tam per se Y
ꝙ ꝑ accidens: q̄ tales fantasias ⁊ superstitiones et
ꝑut vulgo dicit sorcerias causant aut nutriunt: q̄
oēs ad duas radices ꝑmissas possunt trahi. Pro-
ueniūt em̄ hmōi false credulitates ⁊ cōficte obserua
tiones q̄nqꝫ. ¶ Primo ex demonū suggestione et
illusione ad animarū dānationē: ⁊ fidei christiane
subuersionē/⁊ sanctoꝝ infamationē. ¶ Uel secun
do ex gentiliū ⁊ paganoꝝ ⁊ alioꝝ infideliū dereli-
cta in ꝑncipio cōuersionis ad fidē christi supersti-
tione. ¶ Uel tertio ex poetaꝝ confictione. ¶ Uel
quarto ex magicoꝝ maligna traditiōe. ¶ Uel q̄n
to ex fomitis originalis corruptione: sicut in vi cō
cupiscibili/ita ⁊ in rōnali. ¶ Uel sexto ex fantasie
vel imaginatiue virtutis debilitatione. Cui⁹ signū
est ꝙ vetule/pueri/puelle ⁊ idiote ꝑniores sunt ad
tales supstitiones credēdas vel obseruādas. Un-
de ortū habuit illud de vetulis epitheton: Uetule
sortilege gallice vielle sorcieres: iuxta ꝙ vnus ꝑdi
cans aliqñ corā rege ⁊ nobilib⁹ dixit: Solebat in-
quit approꝑate dici: vielles sorciers: videāt dñi no
biles/nec trahāt ad se vt dicāt gallice nobiles/sor
ciers/nobiles sortilegi. Et q̄ vidit/testimoniū phi-
buit. Attendendum illud psalmiste ad dominū: In
manibus tuis sortes mee. Qui dat per hoc intelli-
gi non in superstitionibus ⁊ sortilegijs huiusmo-
di fictis ⁊ plerūqꝫ noxijs esse confidendū. Retra-
hūt enim spem a deo/suspitionibus occupant/ in

moribus inquietant: obsunt aliquādo reipublice/ et viā ad hereses aperiunt. ¶ Vel septimo puenit hec corruptio iudicij rationis ex primeua a puero per stultas matres et nutrices enarratione. Delectantur enī dicere fabulas admirabiles: et puerilis etas imbuta talibus vix repellit: qr Quod noua testa capit inueterata sapit. ¶ Vel octauo ex humano timore τ diffidentia diuini auxilij/τ curiosa sciēdi futura libidine: sicut patuit ī Saul et in alijs sine numero. ¶ Vel nono ex superba p̄sumptione hominū/qui volunt reputari scire mirabilia: et despiciunt eruditos in scientijs: τ inducūt pro autoritate quicquid imaginanẽ: τ maxime si fuerint ī terris longinquis: et audierint stulticias aliarū sectarum/aut hominū sibi similiū. ¶ Vel decimo ex certa τ excogitata cōfictione ad fallendū alios τ irridendū: quemadmodū fit apud aliquos pueros scholasticos vł alios trufatores. ¶ Vel vndecio ex lectione quorundā romancioꝝ.i. libroꝝ cōpositoꝝ in gallico/quasi poeticoꝝ de gestis militaribus/in quib⁹ maxima ps fabulosa est: magis ad ingerendū quandā nouitatē τ admirationē ꝙ veritatis cognitionē. ¶ Vel duodecimo ex inobediētia ad diuinā legē/et ex modica eius reuerētia vel cognitione. Cuius signū est ꝙ tales superstitiosi citius crederēt verbis vel scriptis vel narrationibus fabulosis quantūlibet inapparentibus/ꝙ diuine autoritati et suis doctoribus: immo τ facilius inducunẽ difficilia valde operari: vt in ieiunijs et certis orationibus τ certis votis: put dicuntur vota sancte Katherine: ꝙ possent induci seruare legis christiane facilia: sicut sunt ieiunia p ecclesiā instituta: qualia oīa citius frangerēt ꝙ dimitterēt suas superstitiones lōge difficiliores: que nec vtiles sunt/sed in damnationē animaꝝ/τ sepe corporū vergūt: q̄ p̄terea faciunt τ accersiunt infortunium: sicut dicit ꝙ imaginatio facit casū. ¶ Prorsus vnū p talibus est salubre remediū: credere peritioribus τ eis qui in lege dei recte viuūt et docēt: alioqn talibus (put supra tangebaẽ) fiunt incassū ratiocinationes/τ portabunt iudiciū suū. Sed vtinā soli: qm̄ voluntarie se seducunt/et alios secum trahunt: put vnus principū tpe nostro dū induceretur vt quereret consiliū a sapientibus/quos sciebat esse tales τ sibi beniuolos: vtrū licite essent superstitiones quas exercebat τ credebat. Respondit: Cur inquirerē a talibus? Ego enī scio ꝙ dissuaderēt mihi: ego tñ sic agere τ sic credere penitus disposui/nec omittam. Et in hac infelicitate positus τ p̄uentus/morte repentina destitit/vellet nollet nūc agnosceus/quoniā odit dn̄s obseruantes vanitates superuacue. Et econtra: Beat⁹ vir cuius est nomen dn̄i spes eius: τ nō respexit in vanitates τ insanias falsas. Finit

Item ab eodem cancellario. viij. Decembris. M. cccc. xxviij. Lugduni aduersus doctrinam cuiusdā medici delati in mōtepessulano/sculpentis in numismate figuram leonis cū certis characteribus p curatione renū τc. aliud opusculum.

Q Uius ē imago hec τ supscriptio. Conformit ad casū ppositū de leōis imagine p curatiōe renū dicunẽ. xij. ppositiones/cū additis q̄ sequuntur. A

Prima propositio.

¶ Imaginū q̄ astrologice nominanẽ fabricatio τ vsus: suspectus est plurimū de supstitiōe τ idolatria seu magica obseruatōe: patebit ex seq̄ntibus.

¶ Scđa ppō. Imaginū hmōi fabricatio τ vsus/ rōnabiliter phibit⁹ est p sacros doctores τ eccl'az.

¶ Tertia ppositio. Imaginum hmōi fabricatores psit τ debēt p suos superiores phiberi/inquiri et culpari: τ si parere noluerit cōdēnari/nō obstantibus palliatis allegationibus suis sub titulo astrologie: maxime qñ nō sunt hui⁹ sciētie multū periti ꝑm terminos a veris astrologis nō idolatris constitutos. ¶ Ponūtur ad istaꝝ ppositionū declarationē quedam regule fundamētales. Et est quarta ppositio in ordine. ¶ Omnis obseruatio cuius effectus expectaẽ aliter ꝙ p rationē naturalē aut p diuinū miraculū: debet rationabiliter reprobari: τ de pacto demonū expsso vel occulto vehementer haberi suspecta. Sic determinauit tempore nostro sacra theologie facultas parrhysiē. vniuersitas. ¶ Propositio qnta. Omnis obseruatio quantumcūqȝ sancta τ salubris videatur: in decē aut viginti aut centū pticulis/si habeat vnicā pticulaȝ de idolatria vel de heresi vel de apostasia suspectā aut infectā: debet tota suspecta et infecta reputari: nisi fiat māifestatio p̄ciosi a vili. ¶ Propositio sexta. Omīs obseruatio pticularis super effectib⁹ mirabilib⁹ τ extraneis sub titulo veraꝝ artiū palliata: dȝ examinari ex circūstātijs libroꝝ et autoꝝ/q̄ obseruationē hmōi pticularē tradiderūt. B

¶ Ponunẽ ꝯseq̄nter ppositiōes seu regule ad declarationē p̄missoꝝ/τ ad pticularē applicatiōȝ super imagine leonis de q̄ fit inq̄sitio. Et est p̄ma/septima ī ordine. Characteres seu figure vel litere nō habēt vel sortiunẽ ex cā pure naturali τ corporali efficaciā/sicẽ nec entia mathematica cuiusmodi sunt figure τ characteres: sūt ō potētijs actiuis τ in eis ꝑm pħm nō est bonū neqȝ finis. ¶ Propositio octaua. Characteres seu figure vel lr̄e non habēt de ratione sua ꝙ ordinētur ad aliquos effectus/nisi mediāte rōnali vel intellectuali subā. Significare enī est rē ī itellectu ꝯstituere. ¶ Propō nona. Characteres hmōi si habeāt vel hr̄e credātur efficaciā: oportet ꝙ hoc sit a cā spūali/ nō a pure naturali τ corpali: qualis causa ē celū cū suis influentijs in corpa. Accipiaẽ ex p̄cedētibus regulis consiliū/quid agendū sit in materia p̄senti de imagine leonis cū circumstantijs. Et sit hec ppositiō prima decima in ordine. ¶ Constat in p̄mis ex inspectiōe: ꝙ ibi sunt characteres/ lr̄e/figure τ dictiones: que nullū effectū habēt naturalem pure corporalē ad curationē morbi renū τ similiū ꝑm propositionem septimā p̄cedentē: iuxta qđ noteẽ ī speciali s. Tho. qui tribuit astrologie q̄tū rōnabiliter dari pōt/ad exemplū Alberti magni magistri sui: consone tñ ad fidē catholicā. Noteẽ inquā in. ij. ex C

lij. contra gẽtiles i multis capitulis:a.cxiij.ꝛ specialiter in.cxvij.et.cxviij.

¶ Propositio.xi. Cõstat ꝙ talis obseruatio nõ ẽ posita ab eccl'ia ꝛ sacris doctorib⁹:tãq̃ eueniat effectus speratus ꝑ miraculũ diuinũ:imo nec ꝑ sanctos angelos dei/q̃ sunt administratorij sp̃us ꝓpter electos dei ad vitã eternã/magis ꝙ̃ ad curã corporalẽ:ꝛ medicus ꝛ astrologus verus nõ hẽt se multũ intromittere de actiõibus sanctoꝝ angeloꝝ circa hoies. Patet ex imediate ꝑcedenti cũ inspectione huius iuriũ:ꝛ ratio satis est manifesta.

¶ Propositio.xij. Cõstat ꝙ si talis obseruatio nitaƚ ꝛ expectet effectũ a malis angelis seu demonibus/illa est manifeste penitus reprobãda/ etiã si videaƚ finis bonus/vtilis vel honestus:q̃nto magis si esset malus vł suspectus:sicut ẽ inter alios finis q̃stus ꝑ simulationẽ astrologie aut mirabiliũ effectuũ:sup q̃bus admirãtur hoies pauce religiõis aut fidei. Uerũtñ circũstãtie ꝑdicte magis apparebũt iuxta practicã ꝑmaꝝ ꝓpositionũ/si reperiatur coniũctio istius obseruationis de imagine leonis cũ alijs obseruatiõibus cõtentis in auctoribus vel libris tradẽtibus hmõi figurationẽ. Et ħ ideo dicit:qm̃ tꝑib⁹ nr̃is inuẽtus ẽ liber magn⁹ ꝯtinẽs tales obseruatiões:q̃rũ aliq̃ue videbanƚ pret vtiles: alie õo manifestissime erãt ꝯdẽnãde/ et sup̃stitiose ꝛ idolatrice ꝛ de heresi suspecte vehemẽter:ꝛ vt tales fuerunt etiã igni tradite pio zelo. Tales multe sunt obseruatiões apud Hispanos i libro senatoras. Tales apud iudeos innumere:tales apđ christianos superstitiosos/sicut de nescio quo Sydrac. Tales deniq̃ practicari queruntƚ/nedũ ꝑ vetulas sorcerias/sed per multos arma seq̃ntes cõmuniƚ.

¶ Postremo totiens occurrit ista materia:ꝙ si ꝑ quolibet casu scribendũ esset/scribendi nullus esset finis. Poterit inter alia videri tractatulus de astrologia theologizata/specialiter circa finem.

C ¶ Concludiƚ tandẽ ex oĩbus practica super hoc casu particulari:postq̃ facta fuerint q̃ dicta sũt summarie ꝛ de plano sine inuolutione ꝓcessuum:maxime si delatus reddiderit se obedire paratũ sine ꝓterua defensione:ꝓhibeatur ei de futuro qͥ nõ amplius vtatur/sed antidotis medicine eius dicitƚ ꝓfessor. De ꝑteritis autẽ sufficiat sine quauis infamia delati:ꝙ honor iudicij fidei cũ ꝑlato ꝛ officiarijs suis maneat stabilit⁹. Et ita l catholice ꝛ fraterna charitate consulendum est ꝙ delatus taliter obediat sine strepitu et figura iudicij:et per iudicẽ ita fiat. Si autẽ inueniatur ꝓterua defensio:nõ ꝓteruie rigor/sed iusticie vigor fiat. ¶ Particularis modus reparandi poterit esse talis:postq̃ melius et plenius informatus sum de fabricatione et vsu talium imaginũ:ꝙ nõ sunt fm̃ catholicã traditionẽ ꝓmitto bona fide/ꝙ deinceps nequaq̃ vtar illis. Aut si mitius iudex velit agere:dicaƚ hoc per aliũ in tertia persona/postq̃ talis delatus ꝛc. fuit melius informatus ꝛc. ꝓmittit ꝛc. Iudex finaliter poterit declarare sñias excõmunicationis contra oẽs tales ꝛc. Proinde nõ valet allegatio quorũdã ex historia scholastica:ꝙ Moyses fecit imagines:vnam ꝑ obliuione/alterã ꝑ memoria. Et Salomon exorcismos:q̃ viris sanctis concurrebat miraculaꝫ. Uel si Salomon iam erat ꝑuersus ad idolatriã per vxores:potuit datus in reprobũ sensum excogitare magicos ritus:sicut de Nectanabo legitur ꝛ Zoroaste:qui nascens risit: et postea magicas artes exercuit. Deniq̃ Auicenna et similes de actiuitate anime rationalis in materiam exteriorem/ꝛ fascinatione nõ sunt audiendi in modo ponendi.

¶ Finit Lugduni. viij. decẽbris. M. cccc.xxviij ꝑ Joannẽ cancellariũ Parrhysiẽ.

Tractatus cõtra magistrũ

Jacobum angeli medicũ studij insignis ville montispessulani/de obseruatione dierũ quantũ ad opera.

¶ Prima conclusio.

Omne opus dei sanctũ est et laudabile. Probaƚ ratione et autoritate. Ratione sic:quia a bono ꝛ optimo nõ exit aut ꝓcedit nisi bonũ. Deus altissimus omniũ creator/est summũ et optimũ bonum:ergo omnia eius opera bona sunt. Autoritate ꝓbatur conclusio per illud sacre scripture Geñ.1.ca. Uidit deus cuncta que fecerat/ꝛ erant valde bona ꝛc. D

¶ Secunda conclusio. Omnes dies anni sunt opera dei altissimi. Deduciƚ conclusio ex textu sacre scripture Geñ.i. vbi per totum capitulũ describuntur opera sex dierũ. Et qualiter ꝑma dei opera fuerunt dies et anni: Primũ autẽ bonum a bono incepit operari. Hoc idem testatur regius ꝓpheta Dauid ita psallens domino: Tuus est dies et tua est nox:tu fabricatus es auroram et solem. Quocirca canit ecclesia: Eterne rerũ conditor/noctẽ diẽq̃ qui regis:et temporũ das tempora/vt alleues fastidiũ.

¶ Tertia cõclusio. Oẽs dies anni boni sunt. Ista cõclusio clare apparet:et sequitur ex duabus prioribus.quia dies et anni sunt opera singularia summe et infinite bonitatis. Optimi autẽ est optima adducere. Dicere ergo aliquẽ diem esse natura sua malũ/est iniuriari deo/qui artifex est dierũ ꝛ annorũ. Op⁹ nãq̃ malũ maliciã arguit opificis et artificis.

¶ Quarta cõclusio. Oĩ anno/omni die ꝛ hora diei/bonũ et laudabile est opa q̃libet scã/licita et honesta inchoare/facere/opari et ꝑficere. Patet cõclusio:q2 sicut dies ꝛ anni ꝛ etiã hore diei a deo creatore ꝓdeunt ꝛ ducunƚ:sic ꝛ oẽ opus scm̃/licitũ ꝛ honestũ qͦ oĩ die ꝛ hora inchoaƚ ꝛ ꝑficiƚ/a dño dirigiƚ/incoaƚ ꝛ perficiƚ/dicẽte christo: Sine me nihil potestis facere. Et rursus euãge. Joãnes ait: Oia ꝑ ipm̃ facta sunt:ꝛ sine ipo factũ ẽ nihil. Intellige cõclusionẽ:nisi ꝑcepto dei vel ecclesie illud opus inhibeaƚ:sicut in diebus festis aliq̃ opera laboriosa ꝓhibentur al's bona/nisi ꝓhiberentur operari festo die.

¶ Quinta ꝯclo. Supstitiosa ꝛ vana religio ac merito redarguẽda est/nõ inchoare/opari vel ꝑficere certis ãni dieb⁹ op⁹ bonũ vel scm̃ ab eccl'ia nõ ꝓhibitũ. Istud ẽ expsse de mẽte apli ad Gal.iiij.ca. E

vbia rguit t repbedit illos de galacia/ita dicens:
Obseruatis dies t mēses t tpa t annos. Sequitur:
Timeo aūt ne forte sine cā laborauerim in vobis
¶ Itē si timet aliqs vel recusat bonū aliqd opus
agere vel icboare certo die: vel h est pter reueren
tiā t sctitatē diei: qz vult diē illū sctificare: et si hec
multo magis deberet abstinere ab icboatiōe ali
cui9 opis dieb9 solēnib9: vt sūt festa sctissima: Na
tiuitatis christi/resurrectiōs dnice/ascēsiōis t aduē
tus spūsscti: qd nō faciūt obsuatores dieꝝ t ānoꝝ
Uel tal' obseruātia fit pter deuotōz ad scōs/quo
rū dies agit'/vel quoꝝ celebritas tali die colebat':
t talis deuotiō nullū hz fūdamētū/ nullā hz rōnē)
nisi solā voluntatē obseruātis tales dies. Qz si di
cāt se tales dies obseruare pter euētus t picula q
psueuerūt euenire his q incboāt aliqd op9 vl' iter
aliqd: h vanū est t supstitiosū/ac sine aliq ratioe.
Quolibet eīn die/anno t hora diei t bona t mala
ptingūt. Sic g periculū diceret' quolibet die aliqd
incboare. Uel dicat' rō a talibus q hec obseruant
quā nec pbi nec medici/imo nec astrologi docent
tales obseruantias de festo Innocētū vel alijs fe
stis. Uoluntaria igit' est t absqz apparētia ratiōis
alicuius talis obseruantia.

¶ Sexta pclo. Sic vera t christiana fides mira
bilia opat' in bn credētib9: sic t falsa t mala Credu
litas deo pmittēte euēt9 malos interdū operat'/ vl'
poti9 demeret'. Primā ptē ad lōgū deducit p exē
pla q plurima. Apls ad Heb. xi. Sed t de virtute
fidei ipa euāgelia multa loquunt'. Reliq ps pclusi
onis exguitur quondie i malecredulis: quos ita de
us punit pter malā fidē: imo duz cognoscit dns
nimiū adherere aliqb9 vanis obseruātijs: permit
tit aliquos euētus cōtingere: t ita eos plus psequē
ter firmari in tali opiniōe: vt maior fiat cecitas eo
rū/t i laqueū cadāt quē sibi fecerunt. Preterea dū
imaginatio taliter obseruantiū dies t ānos/ actu
atur vltra nimis circa tales dies: quicqd mali eue
nit tali die/imputāt malicie diei: nec aspiciunt ad
ea q bn aut psp ere successerunt tali die/a deo: et oc
cupat' vis imaginatiua circa aliquos euentus mi
nus bonos: q nō potest cōuerti ad alia bona q il
lo die contingunt. Quare periculū est firmare fi
dē vel credulitatē: q tollit omne iudiciū et oēm ra
tionē ad oppositū. Uñ merito permittit deus ta
les decipi/t in laqueos sue credulitatis vane inci
dere. Reiciat ergo fides catholica/ac iudiciū ex
pertoꝝ seu viroꝝ literatorū tales vanitates t sup
stitiosas obseruantias.

¶ Septima pclo. Uictoria belli nō diei/sed soli
deo attribuēda est. Patet: qz attribuere tātū op9
vt est victoria diei/est tollere honorē deo debitum
cuius est vincere. Qz aūt victoria sit solius dei: ha
betur in multis locis scripture sacre: in libris Re
gum/Paralipome. et Machabeorū. Hoc testa
tur t rex sapientissimus Salomō Prouerb. xxi. sic
dicens: Equus parat' ad diē belli: dns autē salutē
tribuet. Propterea Dauid rex deuotissimus/quo
tienscunqz pugnaturus erat: auxiliū dei t consiliū
quesisse t inuocasse legit'. Inde est pūerbiū vulga
re: Les hōmes font la guerre/t dieu la victoire.

Tractatus magistri Jo
nis de Gerson de erroribus circa artē magica/ et
articulis reprobatis.

Collaudanti mihi nup/ vt mos ha F
bet venerabiles licētiatos in medi
cina: oblata est occasio/vt ptra sup
stitiosas obseruationes nsa pcbne
fas tēpestate/t min9 t nimis puale
scētes aliq dissererē. Ea nūc seorsū
ad vtilitatē aliquoꝝ separe curauim9: ne permixta
alijs minus placerēt/t minus cōmode pdirēt i pu
blicū. Sumpto itaqz hoc pūerbio p themate: me
dice cura teipsum. Circa hanc inter reliquas me
dicū decere retuli: vt esset ordinatus ad deū per filia
lē subiectionē: ne qcqz impiū vel supstitiosū/aut
diuinis legibus aduersū: sanitatis adipiscēde cau
sa suis egris suaderet: rememoret' quoqz iugit' illi
us decretalis: Cuz corpalis infirmitas tc. Incidit
vt pqrerer de supstitiōibus pestiferis magicoꝝ/
t stulticijs vetulaꝝ sortilegaꝝ: q se p quosdā ritus
maledictos mederi patientibus pollicent'. At ego
data occasiōe/facilius in h discrimē lapsus sum
quo vtilius/t quo i patrociniū hui9 corruptele q
dā adducere nitūtur in crimē medicinā. Nōne in
quiunt apud solennes quosdā medicorū tales su
perstitiose obseruatiōes inducūtur: quas etiā scri
ptis suis inserere curauerūt Et psistunt in ligatu
ris/in characteribus/ in figuris: Aliqz in verbis
peregrinis t incognitis. Quāuis autē ab ipis nul
la p talib9 ratio adducat' naturalis: habēt nihilo
minus efficaciā in curādo. Alioqn vane/ imo stul
te locuti fuissent de eis medicoꝝ sapientes/t scri
ptis inseruissent. Unde refert Isido. iiij. Etymo.
q Apollo quē deum fecit antiquitas: per methodi
ca quedā/id est p carmina et incantatiōes. Escula
pius insuper t filius eius p emperica. i. per experi
menta sanauerūt hoies qngētis ānis an hypocra
tē: qui ratiocinatiuā medicinā q vtimur adinuenit
Deinde vox publica virtutibus hmōi carminatio
nū t ligaturarū et empericorū attestat': quam ex to
to falsam dicere videtur inciuile. Nec deessent ar
gumenta ad hoc ex dictis poetarū Uirgilij/ Oui
dij/Lucani/t aliorū. Ex varijs quoqz gentiliū ce
lebribus histori js Cur nō licebit inquiūt istis vti
presertim cū deus omnipotēs virtutes suas indi
derit (vt vulgus loquit') herbis/gemmis et verbis
Hanc dubitationē ego nūc tribus dictis seu con
syderationibus breuiter absolui.

Primum dictum.

Probabile i phia naturali t fm veritatē fi
dei/certū est esse demones. Primā partē
tenuerūt elegātissimi phoꝝ/Hermes/tri G
megistus/ plato t oēs doctrine sue secta
tores/apuleius/porphyrius t ceteri. Hoc libri ab
eis editi/hoc libri de ciui. dei ab Aug. palā docēt
Hinc est illa famosa inter eos distinctio de caca
demonibus t calodemoni9b/malis. s. t bonis spi
ritib9. Hec ē positio de exīstia demonū apō phan
tes faciliori rōne q opposita defendit'/saluādo ef

fectus quosdā mirabiles/q̄les referūt historie fidedigne i q̄libet gēte obtigisse: q̄s oēs negare ptinaciter/ pteruire est: t ciuitatē hūanā societatē q̄ politicā dissipare: quā mutua fides t credulitas vnius ad alterū cōsonat/cōstrīgit agglutinat q̄. Porro negare demones esse/negare eos plurimorū effectuum operatores existere/dānat̄ apud christianos vt erroneū impiū/t sacris lr̄is aduersū. Qua in re ridēdi sunt/imo dure corrigēdi/qui theologos derident morē vt sermonē de demonib⁹ faciunt: morē vt eis effectus quosdā attribuūt: q̄si fabulosa sit eorū fictio. Prouenit error iste apud quosdā lr̄atos/tū ex defectu fidei/tū ex debilitate t infectiōe ratiōis. Gerunt ppriē alam sic occupatā circa corpus/circa res sensibiles/ac earū sollicitas curas: vel ita in causarū pticularium t visibiliū perscrutatiōe p̄sistūt. q̄ de vniuersalibus t p̄mis entibus ac spiritib⁹ nihil credere vel sapere/nihil tenuiter t eleuate cogitare p̄nt. Hoc plato dixit maximū esse impedimētū veritatis/referre. s. oīa ad sensus/t nō auerti ab eis. Hoc idē Tullius/hoc Aug. l de vera religiōe hoc Alber. t Guil. parrhysien: Imo et experientia docuerūt. Tales erāt apud iudeos saducei: qui referente Josepho et Hieron. negabāt spūs esse: tales inimici p̄hi quidā: vt Tullius loq̄tur: tales epicurei et alij vitam pecudū eligentes: qui nihil esse concipiunt aliud a corporalib⁹ et extēsis. In quorū persona Eccs t sapiēs Sap. ij. Ita q̄si sint incātati et demētes/nullā sibi inesse rōnē/nullum spūm nullos effectus spūales atq̄ inuisibiles Idicare videtur: nō minus errantes a Nabuchodonosor/q̄ credebat se bouem esse/et ab alijs maniacis: quorum aliqui se gallos/aliqui murilegos opinati sūt. De grege taliū erat insipiens ille qui dixit in corde suo/nō est deus: quia si est deus/ vtiq̄ est spiritus: et si nullus est spūs/nullus est deus. Neq̄ eīn ego negauero quosdā plerūq̄ nimis leuiter ea demonibus ascribere/q̄ fieri a causis materialibus/naturalibus rationabilius dicerent̄: nā multas et miras in rebus sensibilibus efficacias/ multas virtutes existere q̄s negauerit: ex quarū cōbinatiōe/alteratione t p̄figuratiōe fiūt effect⁹ mirabiles: sicut ex applicatione varia speculorū: sicut ex celeri motu t iactatione quarundā rerū: sicut ex immutatione diuersa imaginatiue potētie in holbus: sicut ex alijs q̄dā docuerūt t opati sunt: q̄rū opationū noticia pōt dici magica naturalis: ō q̄ inuestigare p̄mis sepe curiosū esset/t maioris boni impeditiuū: Imo t ad errores pnū: nō tñ est fidei nostre cōtrariū/dūmō p̄hia suis p̄tenta limitibus/nihil impiū nihil mēdosum nefariū ve miscuerit.

Secundum dictum.

Obseruatio ad faciendū aliquē effectū q̄ rōnabiliter expectari nō pōt a deo miraculose operāte nec a causis naturalibus d3 apud christianos h̄ri supstitiosa t suspecta de secreto pacto īplicito vel explicito cū demonib⁹. Ista est doctrina sctōrū doctorū/ notatim Aug. i locis plurib⁹: q̄bus has obseruatiōes valide p̄dēnauit: v. d̄ ci. dei. vij. p̄fes. ij. de do. christiana

Et recitāt̄ multa i decre. xxvi. q. v. t. q. vij. pluribus ca. Hāc p̄syderationē notauit vtiq̄ facultas theologie i multis articulis: quos ad elucidationē huius materie cēsuit cōdēnādos. ¶ Articulus tertius ē talis: q̄ inire pactū cū demonib⁹ tacitū vel expssū nō sit idolatria vel idolatrie spēs t apostasie/error. Et intēdimus esse pactū implicitū i oī obseruatione superstitiosa: cui⁹ effectus nō d3 a deo vel a natura rōnabiliter expectari ¶ Porro ad sciēdū q̄d vocamus pactū īplicitū vel explicitū cū demōib⁹: t cur istud vel nō fiat/narrabim⁹ verā fidei nr̄e traditionē: t hoc quidē breuissime: q̄ñ latior p̄scrutatio aliā facultatē exigit/aliū locū et actum. ¶ Tradit vera fides/q̄ demones nequā sunt spūs humane nature hostes acerrimi/seuissimi/astutissimi: q̄rū violentiā improbissimā q̄ tyrannidē si nō compesceret et frenaret diuina bonitas: de hominibus actū esset q̄ ipsi funditus deperirēt. Job. xli. Nō est ptās super terrā q̄ cōparet̄ ei: attñ suus conat⁹ olno vanus est/nisi p̄ q̄nto permiserit deus. ¶ Sed cur permittat/obstupescāt insipientes corde. Pōt tñ hoc permitti ob alterā q̄tuor causarū/vel obstinatorū damnationē/vel ad peccātiū purgationē et punitionē/vel ad fideliū p̄bationē t exercitationē vel ad glorie dei manifestationē. ¶ De obstinatorum damnatione scriptū est in Ps. Immisit in eos indignationes suas/indignationē t iram per angelos malos: et hoc perpendit̄ in damnatis.

¶ De peccantiū purgatione t punitione patuit i Magdalena: que subiecta erat septem demonijs q̄r carnalib⁹ vacabat vitijs s̄m glo. Preterea dabantur excōicati ab initio ecclesie ipsi sathane corporaliter vexādi/vt spūs saluus fieret. Un⁹ ex sanctis patribus magna prece obtinuit a dño/vt torqueretur a demone/q̄tinus careret elatione. ¶ Ceterū de fideliū p̄batione et exercitatione/patuit in Job t Antonio et Paulo s̄m quosdā: cui dat⁹ est angelus sathane. Sicut eīn necesse est s̄m eundē Apl̄m hereses fieri: vt q̄ p̄bati sint manifesti fiāt: ita sunt ad hoc illusiones siles miraculis: quēadmodū p̄spicue positū est Deute. xiij. Tētat inquit vos dn̄s/si ex toto corde diligat̄ eū: hec cū nr̄is tpib⁹ magnū locū h3. ¶ Deniq̄ manifestatio glīe dei pōt esse cā tal̄ vexatiōis: sic i ceco nato/de quo est hodiernū euāg. patuit Joā. ix. t i legiōe demonū: q̄ porcos intrauit t submersit: nō ad porcorū punitionē/s3 ad potētie christi manifestatiōē. ¶ Amplius vero nequā spūs dn̄i seuire p̄mittit̄: seuit nō solū apertis virib⁹/s3 freq̄nter astutis dol̄ t fraudibus nō tā ad p̄dēdū corda q̄ ad seducēdū aīas/eas in idolatrie t apostasie et īferni foueā dādo p̄cipites. 3

Quāobrē excogitauit vt supbus/vt fallax t dolosus/q̄ pacto vsurparet sibi ab hoīb⁹ honorē diuinū/t a vera religiōe abducere: repit quosdā ex hoībus falli magis idoneos: q̄les sunt oēs q̄ deo relecto nil aliud curāt: ad nihil aliud student/q̄ p̄ fas aut nefas sua desyderia pessima cōpleri. Quorum alij ad diuitias lopes/alij ad honores vanos/ alij ad infames cōcubitus/alij ad curiositatē libidinosam faciēdi futuros rerū effectus/aut alia nature secreta damnabiliter aspirāt. Tales cum aspexerit

demonē/intēdit nūc occulte nunc aperte ad obser-
uandū quedā instituta sua:qbus mediātibus fidē
habeāt optata ɔsequi. Suadet itaqꝫ has obserua-
tiones fieri:nō ꝙ a seipsis habeāt efficaciā aliquā
aut ꝙ ꝑ eas ipsi necessitenſ/iuxta determinationē
facultatis theologie nuꝑ factā:sed ob alterā q̄tu-
oꝛ causaꝝ. Primo vt dei lex ꝑuariceſ:scḋo vt ipse
demon diuino cultu et ritu venereſ:tertio vt spes
de deo minoꝛ aut nulla habeaſ:q̄rto vt fraus sua
minus videaſ. ¶ De lege dei ꝓhibēte talia habet
expsse textus Leui.xix.et.xx.ꝛ Deute.xviij.ꝛ i sctō
rū opusculis. In legibus quoqꝫ naturalib⁹ multa
ꝑ oēm modū:qs leges trāsgrediſ q̄ talibus operaꝫ
ꝑstiterit. Vñ Exo.xxij. Maleficos nō patiaris vi
uere. Coliſ p̄terea demon ꝑ oꝛōnes/sacrificia:ꝛ thu
rificationes iussas fieri i artibus magicis. Manet
siquidē ipse nequā sp̄us in ꝓꝑ phātasia superbissi
ma/qua ꝯsueuit esse silis altissimo:imo ꝛ extolli vult
super oīe qḋ diciſ deus ſm Apl̄m. Et ita verū ē ꝙ
hi ritus tāto plus habēt ꝺ sacrilega idolatria:ꝛ mi
nus excusanſ/q̄nto sanctioꝛa sunt q̄ in eis ad ho-
norē demonioꝝ impēdunſ. ¶ Rursus scit ipse ser
pēs antiquus/ꝙ beatus vir cui⁹ est nomen dñi spes
eius:ꝛ nō respexit in vanitates ꝛ insanias falsas:ꝛ
econtra maledicti sunt ꝛ odio habenſ obseruātes
vanitates supuacue. Quid ḡ mirandū si talibus q̄
rit implicare hoīes adinuētionib⁹? Postremo qꝛ
demō semꝑ dare qḋ ꝑmittit neqꝫ vult neqꝫ ꝑmitti
tur:adinuenit quō cultores sui deputarēt illos de
fectus nō demoniū/nō sue arti/sed ꝓprie vel negli-
gētie vel imperitie:atqꝫ dicerēt se nō ola atqꝫ tali
ter obseruasse/q̄lia ꝛ q̄liter iubebanſ. Cōstat quo-
qꝫ falli citius hoīes sub quadā boni specie:et in h̄
mira et ꝓsus miserabilis est humane cecitatis in
sania:qm̄ in hac re decē aut crebra mēdacia ꝑ vnā
casualiter si obtigerit veritatē excusat:vbi mille in
alia materia veritates ꝑ vnico mendacio cōgto de
spiceret. Denīqꝫ tāta ad credendū ꝓhibita noxia
ꝛ vanā libidinē in tā modica fide credēdoꝝ/qs nō
mirabiſ? Hec est oꝛigo/hic finis artiū magicarū/
dānabiliūqꝫ supstitionū ac nefandoꝝ rituū.

Tertium dictum.

Philosophica aut medicalis ɔsyderatio
nullatenus admittere debet traditiones
illas superstitiosas q̄ dicunſ methodica
vel emperica:quaꝝ.s.nulla pōt rō naturalis assi-
gnari:itaqꝫ scribētes ea magis insecuti sunt erro
rē vulgi aut magoꝝ/ritus impios q̄ꝫ medicine rō-
nes. Et mirandū quō dudū a libris medicine/non
iussa sunt abradi. Exquo eni de ratiōe naturali ni
hil habēt illa vel innitūtur opationi diuine et sup
naturali:et hoc nihil ad medicū vt medicus ē:sed
est theologice speculationi remittendū:aut innitū
tur opationi demonis:ꝛ hoc silr nihil ad medicū/
sed ad idolatrie cultū. Si vero dicātur fieri ꝑ mu
tatione virtutis imaginatiue i egroto/q̄tinus foꝛ-
tificeſ in eo spes sanatiōis:aut vt cogitatio sua ali
oꝛsum divertatur:esset hic fateoꝛ aliq̄ ratio natu-
ralis:qm̄ vim imaginatiuā plurimū tū cōferre/tū
obesse regimine sanitatis qs nesciat? Hinc est illḋ
vulgatū:Imaginatio facit casū. Verū caueat ob-
secro medicus:ne volēdo sanare coꝛpus alienū/se
ipm delipiēs inficiat. Quo pacto inficieſ? Nimirū
per mēdacia qñ suis patiētibus asserit tales obser
uationes efficaces esse ꝑ sanitatis obtētu:q̄s omni
no impertinētes aut fabulosas/aut foꝛtassis illici
tas esse cognoscit:quāto rectioꝛi fide spem i deo fi-
gendā esse doceret/q̄ vite habet ꝛ moꝛtis imperiū.
Nā inculpaſ ipse rex Aza.ij. Paraſ.xvi.ꝙ in infir-
mitate nō quesiuit dñm:sed magis in medicoꝝ ar
te cōfisus est. Quis nō videat maioꝛis criminis esse
si quis in talibus supstitiosis spem apponat? Q̄s
si hec emperica ꝛ methodica superstitiosa reperi-
anſ esse virtutis alicui⁹/tāto perniciosioꝛa sūt ſm
Aug.q̄nto sunt ad seducendū validioꝛa. Ille siqui
dē effectus cū neqꝫ a miraculo vero neqꝫ a cā na-
turali fieri cognoscatur:vt a seductoꝛibus demo-
nijs ꝓueniat cōsequēs est. A seductoꝛibus aūt fal-
lacibus a patre mēdacij/ab hoste crudelissimo q̄d
boni/q̄d veri/q̄d cōmodi speres/tu videris. Pro
fecto demones ꝛ si sanarēt coꝛpa:illa sanarēt deo
irato. Quō deo irato? qꝛ certe necarēt aīas:ꝛ dete-
rius tandē varijs incōmodis suos cultoꝛes et in-
uocatoꝛes afficerēt: Denīqꝫ odiēda esset pꝛoꝛsus
coꝛpalis valitudo/q̄ anime ꝑcio ꝛ moꝛte vēdereſ.
¶ Hec pauca si qs religiosa fide diligenter aduer
tit:nō eū turbabunt obiectiones ille(opinoꝛ)qui-
bus imperiti a sp̄ū maligno turgidi:obstrepere so
lent cōtra fidei pietatē:q̄ has oīes supstitiōes im
pias damnat/execratqꝫ. ¶ Dicunt aliqui non va
nā esse aut falsam taliū noticiā:qm̄ sua veritas ꝓ-
batur per effectū:quasi videlicet negare cōtenda-
mus/nihil a demonijs et suis cultoꝛibus posse fi-
eri dño ꝑmittēte. Absit. Nos itaqꝫ ꝛ magos pha
raonis/et phitonissam Saulis/ꝛ Simonē magū/
ꝛ phitonissam in Actibus aplōꝝ/et exoꝛcistas iu-
deoꝛū/et idola gentiū/ꝛ futura antichꝛisti poꝛtēta/
nō solū nō negamus/sed ea negātes repꝛobamus
Sicut eni vera fides mereſ dotari miraculis qñ
opus est ad edificationē:ita falsa fides poꝛtētis ꝛ
figmentis in sui damnationē/vel alioꝝ ꝓbationē
demeretur illudi. ¶ Dicunt alij multū i obserua-
tionibus hmōi sanctitatē inesse:cū i oꝛōnibus ad
deū deuotissimis/tū in ieiunijs/in castitate et vigi-
lijs/in thurificatiōibus/in eucharistie etiā sumpti
one/in ceteris denīqꝫ religiosis obsequijs. Sꝫ pla
ne hic mentiſ iniq̄tas sibi:quasi videlicet rerū opti
marū sanctissimarūqꝫ nō esse possit abusus: quarū
nequioꝛ ille est ꝛ flagitiosioꝛ q̄ꝫ aliarū:quasi p̄terea
de modo talia q̄reret ad sanctificationē/q̄ spurcis
simus est/ꝛ nō potius ad sui adoꝛationē/ad mali-
cie sue regimē/ꝛ ad sacrificiū sacrilegū:alioq̄n nun
q̄ꝫ deus/nunq̄ꝫ sancti viri/qui deo inspirāte locuti
sunt:hec fieri tāta seueritate vetuissent. Nūq̄ꝫ insu
per theologia talib⁹ esset aduersata:cui tñ in hac
re ꝛ suis ꝓfessoꝛib⁹ credi debet/nō indoctis muller
culis/nō impijs idolatris/nō hoībus datis in re-
pꝛobū sensum:quilibet eni in sua arte sapiēs est/ꝛ
ei credi debet:iuxta maximā topicā. Dicūt se rur-
sum ꝑ hec oīa intēdere obsequiū dei/ꝛ nō diabo-
li. Certe ita idolatre:ita inde necatoꝛes apostoloꝝ

arbitrabant se obsequiū pstare deo: nec pinde sal
vant. Quanta queso est illa cecitas dicere se servi
re deo suis maxime cõtrariãdo pceptis? Ceteꝝ qs
quis relegerit has observationes nefandas vide-
bit eas eque ad malos sicut ad bonos effectus in-
troductas: ppter qd potissime teste Aug. de ci. dei
circa mediū: magici in oī secta plectunt. Illic vide
re est impietatē/illic virtutis impugnationē: in do
cendo furta τ stupra fieri: in volendo scire tēpora
τ momēta/q̄ pater posuit in sua potestate. Denicꝫ
pfigit ibi terminus opandi ipsi divine omnipotē-
tie: pstituit modus quo q̄si cõpellat opari ipsi divi
ne sapiētie: statuit etiã finis ipsi divine bonitati et
clementie: nã qd aliud sonãt iste traditiones/scriba
tur hoc l pergameno virgineo: portet in figura tri
angulari cū characteribus incognitis τ thurificet
suspendat ad collū: fiant ista certis horis tūc infra
triduū aut quatriduū: pveniet absqꝫ vlla dubitati
one effectus ille quē querimus: imo hoc sub peri-
culo capitis asserit: siquidē revelaverit de⁹ eis/ipsi
viderint/nos scimus: qm̄ revelationes divine non
M tales sunt: nec phibet deus credere illud quod di-
gnat revelare. ¶ Arguūt iteꝝ τ nos in similē cau-
sam trahere satagūt. Nõne inquit talia similiter fi
unt aut tolerant ab ecclesia in pegrinationib⁹ cer
tis/in cultu imaginū/in cereis aut ceris/aut aquis
benedictis/τ in exorcismis. Nõne dicit quotidie
si novē diebus pdurat in hac ecclesia: si ex aqua il-
la pfundat: aut si tali se voveat imagini: aut si ali-
quid taliū faciat/ipse moꝝ sanabit/vel optato poti-
etur. Fateor abnegare non possumus multa inter
christianos simplices sub specie religionis intro-
ducta esse: quoꝝ sanctior esset omissio. Tolerãt tñ
q2 neq̄unt funditus erui: τ q2 fides simpliciū quãꝑ
minus in aliq̄bus bene sapiat: regulat tñ τ quodã-
modo rectificat/salvaturqꝫ in fide maioꝝ: quã fi-
dē generali saltē intētione in oībus suis observati
onibus psupponūt si pie τ humiliter/hoc est chri-
stiane sapiunt: τ si ad ostensam veritatis normam
obedire parati sunt. Hec aūt est intentio vt talia
suscipiant aut fiant non tanꝑ necessario efficacia:
aut tanꝑ spes pncipalis in talibus posita sit deo
postposito: sed ꝙ pietas fidei p ista nutrit τ auget
τ exaudiri meret. Secus vbi fides ledit τ divina lex
violat. Vane igit τ pterve sumit in hac re vel exē-
plū vel argumentū: ex his q̄ vulgus indoctū: nō q̄
cet⁹ theologoꝝ τ sapiētū docet observatqꝫ. Quid
mirū si theologia τ fides corruptores quosdã pa-
tiat vt hereticos τ supstitiosos/vt temerarios as-
sertores: qñ τ medicina τ philosophia et astrolo-
gia vera: τ oīs deniqꝫ ars τ sciētia pati aliquid tale
N cognoscat: sed fundamentū stabile stat. ¶ Tãdē
oppositionē suã cõvertūt alij in querelã dicentes:
Ecce talis infirmus est in grandē τ luctuosam to-
tius gentis vnius pditionē/ipse desperat a medic.
Cur nõ inquiunt p supstitiosa curabit: psertim si p
supstitiosa psumit in egritudine teneri: τ p similia
pmittit liberari? Nõne vana vanis/sicut clavum
clavo licet repellere? Nõne sanitas τ auxilium vn
decūqꝫ queri possunt: sicut ab herbis ita a verbis
τ a virtute spirituū: sicut a virtute lapidū vel corpo

rū? Cur postremo phibebit aliqs cogere demonē
ad obsequendū sibi in bonis: quando sanctoꝝ plu
rimos vt Anthidiū archiepm bisantinū/τ exorci-
stas alios ita fecisse cõmendant histoꝛie? Respon
debimus ad hoc dicentes pmo ad vltimum: ꝙ de
mones possunt τ licite possunt p deū τ sanctos ei⁹
ad hoc inspiratos τ electos cogi ad prestandū hu
mana quedã obsequia. Ita eñ recta fides tenet fe
cisse christū τ moysen τ raphaelem angelum: τ da-
uid respectu sauli s/τ sanctos quasi innumeros
demoniacoꝝ: imo τ Salomonē τ quosdam exorci
stas iudeoꝝ: sic egisse videt sensisse Josephus: ꝙꝑ
de Salomone q̄ postmodū idolatra fuit: magis du
bia sit sentētia/an videlicet de pctõ in pctm̄/ de er-
rore idolatrie in errorem magicaꝝ artiū delapsus
extiterit: an deo revelante dū bonus erat talia co-
gnoverit. Attñ si coactio demonis aliter expectet
ꝙ p miraculū deo specialiter coopante: istud false
credit τ periculose querit. False quidē propter li-
bertatē demonibus insitã: que nec ab istis corpali
bus quibus pfectior est: nec a carminib⁹ cogitur.
Istud aūt periculose querit: q2 hostis est dolosissi
mus: τ nūc fingit se cõpelli p tales ritus impios: q̄
bus honorari querit τ animas pdere. Nunc pple-
xis responsis involuit sentētias vt Tullius loquit
τ historie testant: nunc semitas tortuosas sue frau-
dis mille modis tegit. Nobis ppter hoc interdi-
cta est societas sua. ne queramus ab eo veritatē q̄
mendax est: sicut christus τ aplus eius Paul⁹: ipm
etiã vera loquentē obmutescere pceperūt. Nõ spe-
remus insup psperitatē ab eo q̄ hostis est: nec pa
ctum ineamus cū eo q̄ infidus est: nec cõsortiū cū
excõmunicato: nec fidē pditori pfido adhibeam⁹.
Fefellit revera oēs τ fallet: quos sibi aut institutē
suis deditos invenerit. Historias hec docētes q2
innumere sunt nõ numeramus: de Juliano apo-
stata/de Zoroaste pmo invētore magice artis/ de
Nectanabo τ ceteris absqꝫ nūero. ¶ Affirmam⁹ O
cõsequēter cū aplo/ꝙ nõ sunt facienda mala vt bo
na eveniant. Non igit sunt maleficia maleficijs re
pellenda. Aliter sapere est cõtra fidē desipere. Su-
perest igit in omni nostra necessitate sentire cū Jo
saphat rege τ deo dicere. Cū ignoramus q̄d agere
debeamus/hoc solū habemus residui vt oculos
nostros dirigamus ad te. Tentet via naturalis rõ
nis τ prudentie τ artis quantū sciverim⁹. Hoc vo
cat facere qd in se est/ne videat tentari deus: q̄ via
naturali deficiente solū restat in dei misericordie
refugiū. Hec autē misericordia non superstitiosis
observationibus/sed pijs obsecrationibus: nõ de-
monū invocationibus/sed vite emendatione: non
per homines reprobos/sed probatos comparat.
Si demū volumus mutare sententiã suã/nostraꝫ
in melius mutemus vitã. ¶ Ceterū si permittente
iusto dei iudicio/licet occulto: fiant in aliquo vexa
tiones τ immissiones per angelos malos medianti-
bus pactis quorundã sacrilegioꝝ cum demonib⁹:
vt per invultuationes/per fascinationes aut carmi
nationes: quãꝑ de se prorsus ad hec inefficaces.
Dicit vnus doctor talia si reperiant posse destrui:
quibus amotis τ dissipatis neqꝫ spūs dissipare po

terit a vexatione ad hoc vt pactū suū seruare ⁊ artē suā cōfirmare videat᷑: aut q᷑ bona fides destruētiū opera hec diaboli sic merel᷑ exaudiri. Ita egit Philippus quondā rex francoꝝ de imagine quadā cerea quā dicebant baptizatā ⁊ execratā taliter nole suo: ꝙ ea destructa ipe rex moreret᷑. Et videbimus inquit pius rex / fide plenus: si potētior erit demon ad perdendū me ꝙ deus ad saluandum: et hec dicens cerā proiecit in ignē. Ita cōcipere eos arbitror qui dicūt vana vanis esse refellenda: ⁊ ꝙ nō maleficijs cōtra maleficia liceat abuti: sed hūanā rursus impatientiā adire videor. ¶ Obsecrauimus inquit deū nec exaudit: ieiunauimus / peregrinationes multas fecimus ⁊ ꝓcessiones / nec attendit: sic murmur resonat: sic querimonia q̄si gēs que fecerit iusticiā / ⁊ quasi populus q̄ non auersus fuerit a deo suo: sic erecta ceruice deū suis petitiōibus oib⁹ volunt esse obnoxiū: cum tamē verissime sint populus q̄ labijs suis deū honorat (vtinam et hoc inuenire᷑ / nec verius dicere᷑ hic blasphemat) cor aūt eoꝝ longe est a deo. Conticescat hec obstinatio diabolica frendens ⁊ tabescēs cōtra diuinā ꝓuidentiā / q̄n potius patienter expectemus: non ꝑfigentes terminū diuine misericordie: iuxta consiliū sancte Judith. Nos in deū totiēs deliquim⁹ ⁊ in omnē iusticiā / imo in omnē creaturā suam: cur non tolerabimus flagella pij patris. Nos filij nequā dn̄ ꝑ filios clientes etiam reprobos placuerit nos punire: durū sane est cōtra stimulū ⁊ talem stimulū dei calcitrare ꝑ impatientiam: q᷑ duplici cuspide mortis in aīa ⁊ corꝑe recalcitrantes feriuntur. Hec interim de tota collatiōe ꝓ medicis antedicta libuit excerpere. ¶ Placuit insuꝑ determinationē sacre facultatis theologie: cui⁹ mentio facta est huic opusculo connectere: q᷑ ad dictoꝝ firmitatē etiā nō mediocriter vtilē iudicaui. ¶ Datū per copiam sub signo ⁊ sub scriptione mei notarij publici subscripti.

Vniuersis orthodoxe fidei zelatoribus cancellarius ecclesie parrhysieñ. ⁊ facultas theologie in alma vniuersitate Parrhysiensi matre nostra / cum integro diuini cultus honore spem habere in dn̄o: ac in vanitates ⁊ insanias falsas nō respicere. Ex antiquis latebris emergens nouiter erroris feda colluuio: recogitare cōmonuit ꝙ plerūq̄ veritas catholica apud studiosos in sacris litteris aptissima est / q̄ ceteros latet: nimirū cū hoc propriū habet oīs ars manifestam esse exercitatis in ea: sic ꝙ exinde cōsurget illa maxima. Cuilibet in sua arte perito credendū ē. Hinc est Horatianū illud qđ Hiero. ad Paulinum scribens assumit. Qđ medicoꝝ est ꝓmittunt medici: tractant fabrilia fabri. Accedit ad hec in sacris litteris aliud speciale: qđ nec experientia nec sensu constaut vt alie artes: nec possunt oculis circūuolutis nube vitioꝝ facile deprehendi: excecauit enim eos malicia eoꝝ. Aut siq̄dē apl̄s: ꝙ ꝓpter auariciā multi errauerūt a fide: ꝓpterea nō irrōnabiliter idoloꝝ̄ seruitus ab eodē nolat᷑. Alij ꝓpter ingratitudinem: qui cū cognouissent deū / non sicut deū glorificauerunt in omnē idolatrie impietatē: sicut idem cōmemorat corruerunt. Porro salomonē ad idola / ⁊ Didonē ad magicas artes ꝑtraxit effrena voluptas. Alios ad hoc ipsum intorsit superba curiositas inuestigandorūq̄ occultoꝝ dira cupido. Alios postremo misera timiditas tota ex crastino pendens / in obseruatiōes supstitiosissimas impiasq̄ depulit: quēadmodū apud Lucanū dei filio Pompei magni: ⁊ apud historicos de pluribus notatum est: ita fit vt recedens peccator a deo / declinet in vanitates ⁊ insanias falsas: ⁊ ad eū qui pater est mendacij / tandem imprudenter palam apostatiando se conuertat. Sic Saul a domino derelictus / phytonissam cui prius aduersabat᷑ consuluit: sic Ochozyas deo israel spreto / misit ad consulendū deum acharon: sic deniq̄ omnes eos qui fide vel opere absq̄ deo vero sunt: vt a deo falso ludificentur necesse est. ¶ Hanc igitur nephariam / pestiferam / monstriferamq̄ insaniaꝝ falsaꝝ cum suis heresib⁹ abominationē plus solito nostra etate cernentes inualuisse: ne forsan christianissimū regnum quod olim caruit monstro / ⁊ deo protegente carebit: inficere valeat tam horrende impietatis ⁊ perniciosissime contagionis monstrum: cupientes totis conatibus obuiare. Memores insuper nostre ꝓfessionis pioq̄ legis zelo succensi paucos ad hāc rem articulos damnationis cauterio: ne deinceps fallant incogniti notare decreuimus. Rememorantes inter cetera innumera dictum illud sapientissimi doctoris Augustini de superstitiosis obseruationibus: ꝙ qui talib⁹ credunt / aut ad eoꝝ domū eūtes / aut suis domibus introducūt / aut interrogāt: sciant se fidem christianā ⁊ baptismū preuaricasse ⁊ paganum ⁊ apostatā: id est retro abeuntē. et dei inimicū ⁊ iram dei grauiter in eternū incurrisse: nisi quis ecclesiastica penitentia emendatus deo reconcilietur: hec ille. ¶ Neq̄ tamē intentio nostra est in aliquo derogare quibuscūq̄ licitis ⁊ veris traditionib⁹ / scientijs ⁊ artib⁹: sed insanos errores et sacrilegos insipientium ⁊ ritus ferales pro quanto fidem orthodoxam ⁊ religionē christianam ledunt / contaminār / inficiunt: radicit⁹ quantum fas nobis est extirpare satagim⁹ ⁊ honorē suū syncere relinquere veritatis.

Est autē primus articulus

Q꞉ per artes magicas ⁊ maleficia ⁊ inuocationes nefarias querere familiaritates ⁊ amicitias ⁊ auxilia demonū non sit idolatria. Error: quoniam demon aduersari⁹ ⁊ ꝑtinax ⁊ implacabilis dei ⁊ hominis iudicatur. Nec est honoris vel dominij cuiuscunq̄ vere seu participatiue vel aptitudinaliter susceptiu⁹: vt alie creature rationales nō damnate nec in signo ad placitū instituto: vt sint imagines ⁊ tēpla de⁹ in ipsis honorat᷑. ¶ Articulus. ij. Q꞉ dare vel offerre vel promittere demonibus qualemcūq̄ rem: vt adimpleant desyderium hominis / aut in honorem eorum aliquid osculari vel portare / non sit idolatria. Error. ¶ Articulus. iij. Q꞉ inire pactum cum demonib⁹ tacitum vel expressum

nō sit idolatria vł species idolatrie ꝛ apostasie. Er
roꝛ. Et intēdimus pactū esse implicitū in oī obser
uatione supstitiosa: cuius effectus nō debet a deo
vel natura rōnabiliter expectari. ¶ Articulus. iiij
Q, ꝑ artes magicas demones in lapidibus / anu
lis / speculis / aut imaginibus nomine eoꝝ cōsecra
tis vel potius execratis includere / cogere vel arta
re / vel eas velle viuificare / non sit idolatria: Erroꝛ:
¶ Articulus. v: Q, licitū sit magicis artibus vel
alijs quibusdā supstitionibus a deo aut ab ecclia
ꝓhibitis aliqua facere pro quocūq; bono fine. Er
roꝛ: qꝛ fm apostolū: Nō sunt facienda mala / vt eue
niant bona. ¶ Articulus. vj. Q, licitū sit etiam
ꝑmittendū maleficia maleficijs repellere. Erroꝛ.
¶ Articulus. vij. Q, aliquis cū aliquo possit dis
pēsare in quocūq; casu / vt licite talib⁹ vtaẜ. Erroꝛ:
¶ Articulus. viij. Q, artes magice ꝛ similes sup
stitiones ꝛ eaꝝ obseruationes sint ab ecclesia irra
tionabiliter ꝓhibite. Erroꝛ. ¶ Articulus. ix. Q,
deus ꝑ artes magicas ꝛ maleficia inducaẜ demōes
compellere suis inuocatoribus obedire. Erroꝛ.
¶ Articulus. x. Q, thurificationes ꝛ suffumiga
tiones que fiunt in taliū artiū ꝛ maleficioꝝ exerci
tio sunt ad honorē dei ꝛ ei placeant. Erroꝛ ꝛ blas
phemia: qm̄ deus aľs nō probiberet vel puniret.
¶ Articulus. xj. Qd̄ talibus ꝛ taliter vti nō est sa
crificiū seu imolare demonibus: ꝛ ex cōsequēti dā
nabiliter idolatrare. Erroꝛ. ¶ Articulus. xij. Qd̄
verba sancta ꝛ orōnes quedam deuote ꝛ ieiunia ꝛ
balneationes / ꝛ cōtinentia corporalis in pueris et
alijs: ꝛ missaꝝ celebratio ꝛ alia opera de genere bo
noꝝ que fiūt pro exercendo huiusmodi artes excu
sent eos a malo ꝛ nō potius accusent. Erroꝛ: nam
ꝑ talia sacre res / imo ipse deus in eucharistia demo
nibus tentaẜ immolari: ꝛ hoc ꝓcurat demon: qꝛ
vult in hoc honorari similiter altissimo: vł ad frau
des suas occultādas / vel vt simplices illaqueet fa
cilius ꝛ dānabilius perdat. ¶ Articulus. xiij. Qd̄
sancti ꝓphete ꝛ alij ꝑ tales artes habuerūt suas ꝓ
phetias ꝛ miracula fecerint aut demones expule
rint. Erroꝛ ꝛ blasphemia. ¶ Articulus. xiiij. Qd̄
possibile est per tales artes cogere liberū hoīs ar
bitriū ad voluntatē siue desyderiū alterius. Erroꝛ
ꝛ conari facere est impiū ꝛ nephariū. ¶ Articu. xv
Quod ideo artes prefate bone sunt ꝛ a deo / ꝙ licet
eas obseruare: quia per eas quandoq; vel sepe eue
nit sicut vtentes eis querunt vel ꝑdicunt: vel qꝛ bo
nū quādoq; ꝓuenit ex eis. Erroꝛ. ¶ Articul⁹. xvj.
Qd̄ ꝑ tales artes demones veraciter cogūẜ ꝛ cō
pellunẜ: ꝛ nō potius ita se cogi fingūt ad seducen
dos hoīes. Erroꝛ. ¶ Articulus. xvij. Qd̄ ꝑ tales
artes ꝛ ritus impios / ꝑ sortilegia / per carminatio
nes / per inuocationes demonū / per quasdā insul
tationes / ꝛ alia maleficia / nullus vnq̄ effectus mi
nisterio demonū subsequaẜ. Erroꝛ: nā talia qñq;
ꝑmittit deus cōtingere vt patuit in magis pharao
nis ꝛ alibi pluries: vel ad ꝓbationē fideliū: sic ha
beẜ Deute. xiij. vel in quorundā hoīm dignam fla
gellationē: vel qꝛ abutentes seu cōsulentes ꝓpter
malā fidē aut alia peccā nefaria dati sūt in reprobū
sensum / ꝛ demerentur sic illudi. ¶ Articulus. xviij
Qd̄ boni angeli includanẜ in lapidibus ꝛ ꝯsecrēt
imagines vel vestimēta: aut alia faciāt q̄ in istis ar
tib⁹ cōtinenẜ. Erroꝛ ꝛ blasphemia. ¶ Articu. xix.
Qd̄ sanguis vpupe vel hedi vel alterius animalis
vel ꝑgamenū virgineū aut coriū leonis ꝛ silia ha
beant efficaciā ad cogendos vel repellēdos demo
nes ministerio huiusmodi artiū. Erroꝛ. ¶ Arti. xx
Qd̄ imagines de ere vel de plumbo / vel auro / vel
de cera alba vel rubea vel de alia materia baptiza
te ꝛ exorcizate: cōsecrate / sed potius execrate fm ꝑ
dictas artes ꝛ sub dieb⁹ certis habeāt virtutes mi
rabiles que in libris talium artiū recitanẜ. Erroꝛ i
fide / in philosophia naturali / ꝛ astrologia vera.
¶ Articulus. xxj. Qd̄ vti talibus ꝛ fidē dare non
sit idolatria ꝛ infidelitas. Erroꝛ. ¶ Articulus. xxij
Qd̄ aliqui demones boni sunt / aliqui benigni / alij
omnia sciētes / alij nec saluati nec damnati. Erroꝛ.
¶ Articulus. xxiij. Qd̄ fumigatiōes que fiūt in
hmōi ꝑationibus conuertunẜ in spūs: aut ꝙ sint
debite eis. Erroꝛ. ¶ Articulus. xxiiij. Qd̄ vn⁹ de
mon sit rex orientis / ꝛ ꝑsertim suo merito: ali⁹ oc
cidentis: alius septētrionis: alius meridie. Erroꝛ.
¶ Articulus. xxv. Qd̄ intelligentia motrix celi i
fluit in animā rōnalem / sicut corpus celi in corpus
humanū. Erroꝛ. ¶ Articulus. xxvj. Qd̄ cogitati
ones nostre intellectuales ꝛ volitiones interiores
imediate causenẜ a celo: ꝛ ꝙ per aliquā traditionē
magicā tales possunt sciri: ꝛ per illā de eis certitu
dinaliter indicare sit licitū. Erroꝛ. ¶ Articu. xxvij
Qd̄ ꝑ quascūq; artes magicas possumus deueni
re ad visionē diuine essentie vel sanctoꝝ spirituū.
Erroꝛ. ¶ Acta sunt hec ꝛ post naturā crebramq;
inter nos ꝛ deputatos nostros examinationē con
clusa in nostra cōgregatione generali. Parrhysi⁹
apud sanctū Maturinū / de mane sup hoc specia
liter reqsitos. Anno dñi. M. ccc. xcviij. die. xix. me
sis septēbris. In cui⁹ rei testimoniū sigillū dicte fa
cultatis ꝑsentib⁹ litis duxim⁹ apponendū.

Propositiones venerabilis

rabilis cancellarij parrhys. Joānis de gerson su
per assertionib⁹ fratris Matthei grabon / ordinis
ꝑdicatoꝝ in cōcilio Cōstantieū. in causa fidei ꝺ ve
ra religione ꝛ ꝑfectione. Quibus ꝓpositionibus
tredecim doctores maiores / quos ꝑtūc mundus
habuit in theologia de diuersis vniuersitatib⁹ cō
tra ꝑdictas assertiones adheserunt.

Reuerendissimo in christo patri ac dño ꝑ
stantissimo dño Antonio cardinali Ve
ronensi Joannes cancellarius Parrhy
siensis humiliter obedire. Reuerendissi
me pater super schedula per reuerendissimam pa
ternitatē vestrā ex cōmissione dñi nostri mihi trās
missa / respondeo cōformiter ad responsionē reue
rendissimi patris ac dñi mei ac preceptoris ꝑcipui
dñi cardinalis Cameraceū. quā responsionem in
scriptis ego vidi / ꝛ huic adhereo: paratus si opus
fuerit ad declarationē non veriorem / sed forte lati
orem. Scriptum Constantie propria manu die ter
tia Aprilis: Anni millesimi quadringentesimi deci
mioctaui.

Ad elucidationē veritatis ꝛ ad obedientie meritū sex ꝓpositiones sequentes cū totidē corollarijs offerunꝭ vobis reuerēdissimo patri dn̄o cardinali Veronen̄.iudici in hac parte ꝑ me Joannē cancellarium parrhysien̄.

Propositio prima.

¶ Sola religio christiana est ꝓprie/vere ꝛ antonomatice dicenda religio: quā christus obseruauit ꝑfectissimo ꝛ summo mō. Patꝫ prima pars: qꝛ extra religionē christianā nō est salus. Secūdam partē nullus potest negare christianus: qꝛ sicut eā christus docuit in euangelio sic ꝛ fecit: quia cepit facere ꝛ docere.

¶ Propositio.ij. Religio christiana nō obligat ad obseruantiā consilioꝝ/neqꝫ cum voto neqꝫ sine voto: patet: qꝛ iā nō essent cōsilia/sed ꝑcepta.

¶ Propositio.iij. Religio christiana potest absqꝫ voto obligante ad cōsilia ꝑfecte/imo perfectissime obseruari. Patet de christo q̄ nō legiꝭ vouisse cōsilia: q̄ fuit tamē sue legis ꝑfectissimus obseruator. Patet insuꝑ de ap̄lis ꝛ discip̄lis ꝛ.christianis in primitiua ecclesia quoꝝ multi erāt vxorati/multi possessiones habuerūt: quidā in cōmuni/quidā in ꝓprio: multi subijciebanꝭ solis ꝑlatis suis ep̄is et curatis. Cōstat itaqꝫ ꝙ nō erāt de religionibꝰ Basilij ꝛ Augustini: qꝛ nondū fuerāt institute vel ꝑ ecclesiā approbate: nec talibꝰ regulis subdebanꝭ.

¶ Propositio.iiij. Religio christiana nō requirit ad ꝑfectiorē sui obseruationē tā in ꝑceptis ꝙ̄ in cōsilijs ꝙ superaddaꝭ alia religio: quales dicunꝭ obseruationes institute ꝑ sanctos Basiliū ꝛ Augustinū ꝛc̄. ꝛ quales Anselmus vocat religiones facticias: patet ex precedentibus.

¶ Propositio.v. Religiones hmōi facticie satis improprie ꝛ abusiue ꝛ forsan arroganter dicte sunt status ꝑfectionis: patet: qꝛ stat homines imperfectissimos tales religiones ꝓfiteri: sicut notat Augu. ꝙ nō peiores reperit ꝙ̄ eos qui in hmōi religionibus defecerunt. Sed aliunde declaraꝭ hec abusio vel vsurpatio nominis: qꝛ ꝭm illos qui nouiter post sanctos doctores vsi sunt tali vocabulo statꝰ ꝑfectionis: ille status nō dicit apud religiosos ꝑfectionē habitā vel acquisitā: sicut est de statu prelatoꝝ: sed tm̄modō dicit ꝑfectionē acquirēdā. Cōstat aūt ꝙ ꝑfectio acq̄rēda nō est iā acq̄sita. Et idō melius notareꝭ vie q̄dā vel instrumēta seu dispositiones ad ꝑfectionē acq̄rēdā/ꝙ̄ dicereꝭ status ꝑfectionis: Imo ꝛ sicut hmōi statꝰ sic dictus dirigit ꝛ iuuat quosdā ad ꝑfectiorē obseruationē vere religionis christiane: sic ꝛ mltos impedit atqꝫ ꝑcipitat/quos tutiꝰ fuerat in seculo remansisse: quia displicet deo stulta ꝛ infidelis ꝓmissio: que scꝫ vel indiscrete sumitur/vel non obseruatur.

¶ Propositio.vj. Religio christiana ꝑfectius potest ꝛ debet obseruari a papa/cardinalibꝰ ꝛ prelatis: etiā si nullo voto sint astricti vltra legē dei ꝙ̄ simplices religionū facticiaꝝ ꝓfessores: patet: qꝛ sunt in statu ꝑfectionis exercende.

Primum corollarium

¶ Sequiꝭ primo ꝙ acceptio religiōis sicut frater Mattheus iacobita describit in secūda acceptiōe a
vbi vult declarare quid est ꝓprie ꝛ antonomatice religio: est nedum stulta ꝛ insana/sed ꝛ hereticalis blasphemia/qn̄ dicit sic. Alio mō inquit accipitur hoc nomē religio ꝭm ꝙ a religando dicit: put hō obligat se ad ea q̄ ꝑtinent essentialiter ad statū ꝑfectionis: ꝛ illo modo diciꝭ antonomatice tm̄ de illis q̄ sunt in aliqua de approbatis regulis ꝓprie dictis professi: cuiusmodi sunt Augustini/Basilij/Benedicti/Francisci ꝛc̄. Patet corollariū ex ꝑcedentibus deducendo ad hoc incōueniēs ꝙ christꝰ ꝛ papa ꝛ ꝑlati nō obseruauerint vel obseruāt essentialiter statū ꝑfectionis: qꝛ scꝫ nō ꝓfessi sunt regulas ꝑdictas: imo nec deberēt dici de vera religiōe nisi improprie ꝛ analogice cōtra primā ꝓpositionē que solide fundata est. Nec est credibile ꝙ Augu. ꝛ sanctus Tho. hoc somniauerunt. Vn̄ ꝛ si possint in religione christiana assignari duo modi viuendi: seculariū videlicet ꝛ illoꝝ q̄ profitenꝭ religiones facticias: quos cōis vsus religiosos appellat. Nō tm̄ ita distinguunꝭ isti modi/qn̄ multa/q̄ conueniūt talibus religiosis/ꝯueniūt ꝛ cōuenire possint vere ꝛ meritorie multis secularibꝰ/imo ꝛ perfectius: sicut patet de ꝑlatis qui sunt in statu perfectionis exercende tā maiores ꝙ̄ minores sicut sūt curati: put multi tenēt ꝯtra sctm̄ Thomā.

¶ Secundū corollariū: Sequiꝭ secundo ꝙ extra religiones facticias potest aliquis cū voto simplici vel sine voto christianā religionem in suis preceptis ꝛ cōsilijs ꝑfecte obseruare. Et dicere ꝙ tale votū simplex si fieret/esset nullū: ꝛ pro nō voto deberet computari: est apertissimus error ꝛ insanus: sic tamē iste frater ponit circa finem/ꝛ in fine sui scripti vltimi.

¶ Corollariū tertiū: Sequiꝭ tertio ꝙ tota doctrina fratris istius innitiꝭ stulte ꝛ insane fantasie/immo ꝛ blasphemie. Propterea nō est mirandū si ꝭ incōueniēn dato multa posuerit ꝛ deducere conatus est: vt ꝙ implicet cōtradictionē aliquē de seculo seruare consiliū pauꝑtatis vel castitatis ꝛ obedientie: Imo ꝙ hoc esset mortale peccatū extra religiones facticias quas solus nominat veras religiones: ꝛ ꝙ papa nō posset dispensare/ꝙ aliquis in seculo sic obseruaret consiliū pauꝑtatis ꝛc̄. Et ꝙ dicens oppositū est hereticus: nec valet rō sua ꝙ si secularis voueret paupertatē/ageret contra illud ꝑceptū: Non occides. quoniā multis modis posset secularis sicut ꝛ religiosus viuere decenter et sufficienter in cōmuni sine ꝓprio: immo ꝛ nihil habendo nisi labores manuū suaꝝ. Potest etiā aliq̄s de seculo sicut cōfiteꝭ ꝛ verum est/vouere solēniter castitatē: patet in sacerdotibus. Cur nō similiter vouere posset obedientiā ꝑlato suo seculari/ꝛ cū secularibus viuere in cōmuni.

¶ Corollariū quartū. Sequiꝭ quarto ꝙ fautores et defensores istius fratris sunt arcendi seu repellendi: et nisi desistere voluerint/grauiter puniēdi: ita tamē ꝙ non lexetur nimia licentia ad defen-

sionem begardoꝝ et beguttaꝝ: si reperiantur effrenes ꝛ dischcoli/ ꝛ scandalosi in suis obseruationibus/ ꝑsertim in cōtemptū prelatoꝝ suoꝝ seculariū ꝛ curatoꝝ: iuxta mentem decretalium cōtra tales editarum.

¶ Corollariū q̄ntū: Sequit᷑ quinto ꝙ dn̄s noster papa q̄ secularis est ꝛ silr̄ sui cardinales ꝛ ꝑlati tā maiores q̄ꝫ minores de seculo debēt celeriter ꝛ vehemēter operā dare/ ꝙ talis doctrina pestifera ac blasphema atqꝫ iniuriosa eis extirpet᷑ iudicialiter ꝛ publice: ne serpat in maiorem perniciē.

¶ Corollariū sextū: Sequit᷑ sexto ꝙ si autor talis doctrine cū suis fautoribus inueniat᷑ ꝑtinax ꝛ arrogans: ꝛ a longo tp̄e tā ꝯtra ꝑlatū suū q̄ꝫ magistros ꝛ doctores tā in verbis q̄ꝫ in scriptis debet sic attestari ꝙ nō habeat facultatē reddendi ꝛ deteriora ꝑpetrandi: sicut iam dicit᷑ hoc pluries fecisse recedēdo. s. a ꝑlato suo ꝛ iudice: ꝛ cōsequenter semel ab h̄ cōcilio. Alia sunt de validis mendicantibus: et de actiōe ꝯtra iura canonica q̄ dimitto.

Tenor responsionis dn̄i

cardinalis Cameracen̄. de qua supra.

Reuerendissime pater ꝛ dn̄e: Sup scedula papyrea sigillo vr̄o sigillata/ mihi ad instigatoris instantiā in quadam causa fidei respondeo deliberationē meā istā esse ꝑ presenti. Nō corā reuerendissima paternitate vestra cōuocent᷑ theologi q̄ sunt in hoc sacro cōcilio quibus ꝓponat᷑ materia/ vt cōmunicatis inuicem cōmuni deliberatione sine cōtentiōe dicat tandem vnusquisqꝫ in publico id qd̄ sibi videbit᷑ ꝯformiter ad sacrā scripturā. Et illic ego in fauorē fidei volo libenter interesse. Nō eīn debet talis materia in tenebris vel particulariter terminari/ sed cōmuniter ꝛ in luce: vt quilibet q̄ intererit possit vel docere vl̄ doceri vt̄ se mutuo quilibet intelliget. Et talē modū seruari in hoc cōcilio in causis fidei mihi commissis: ꝛ nihilominus q2 nescio si occurrerit occasio ꝙ nō possem interesse in cōuocatione premissa: dico ꝙ mihi occurrit vt sequit᷑. ¶ Propositiones siue cōclusiones sup q̄bus fit inquisitio/ habēt fundamentū prime ꝯclusiōis ꝑncipale qd̄ est erroneū: repugnans nedū rationi theologice ꝛ morali: sed etiā obseruatiōi ꝑmitiue ecclesie: q̄ scribit᷑ Act. iiij. vbi sic in forma dicit᷑: Multitudinis aūt credētiū erat cor vnū ꝛ anima vna: nec q̄sq̄ eoꝝ que possidebat/ aliquid suū esse dicebat: sed nec quisq̄ egens erat inter illos ꝛc. Constat itaqꝫ ꝙ in illa cōgregatione ꝑmitiua fuerunt multi vxorati/ ꝛ alij diuersarū cōditionū seculares: q̄ scꝫ nō erant astricti ꝑ votū ad tria cōsilia euangelica: castitatis/ obediētie et paupꝑtatis: quēadmodū sunt professi religionum ꝑ beatū Basiliū/ Benedictū ꝛ Augustinū/ ac similes introductaꝝ: quas iste ponens huiusmodi cōclusiones appellat veras religiones tanq̄ꝫ extra illas nō sit vera religio: quod falsum est/ immo hereticum si sic per ꝑcisionē intelligat᷑: quoniā christiana vera est religio/ etiā apud seculares: vt Jacob⁹ in canonica sua notanter expressit. Sunt preterea in dictis ꝓpositionibus multe clausule apposite vltra predictum principalē fundamentalē errorē: ꝙ seculares nō possunt viuere sine ꝓprio: que cōtinet magnā temeritatē/ scādalum atqꝫ proteruiā: ꝛ que possent singillatim reprobari: vt ꝙ dicere oppositū illius qd̄ alique cōclusiones sue continent sit hereticū: ꝙ sit implicans cōtradictionem/ ꝙ sit peccatū mortale/ ꝙ omnis faciēs cōtra iura canonica peccat mortaliter: ꝛ ita de similibus. Est ergo deliberatio mea ꝙ propter ista ꝛ similia que tractatus vel libellus a quo sunt extracte cōclusiōes seu positiones antedicte cōtinet: damnādus est vt erroneus ꝛ temerarius ꝛ scandalosus. ꝛ vt dogma falsum sacre scripture cōtrariū: ꝛ per consequens ꝙ tractatus est hereticalis ꝛ igni tradendus. Ceterū de cōpositore tractatus deliberent dn̄i iuriste: istis attentis quid agendū. In testimoniū ꝑmissorum ꝓpria manu subscripsi vester totus Petrus cardinalis Cameracen̄.

Conclusiones fr̄is Mat

thei grabon ordinis predicatoꝝ/ in sacro concilio Constantien̄. oblate ad examinandū: contra quas cancellari⁹ parrhys. ꝓpōnes scripsit supra.

Beatissime pater exponitur sanctitati vestre ex parte vestri deuoti oratoris fratris Matthei grabon conuētus Wysmarien̄. prouincie saxonie ordinis predicatoꝝ/ ac Merseburgēsis diocesis. Quod cū lector ipse existens in cōuentu Groningen̄. diocesis Traiecten̄. dicte prouincie ꝛ ordinis videret q̄ꝫplures personas sexus vtriusqꝫ noue religionis habitum assumētes ꝛ cōuenticula facientes: nullum habitū approbatū profitētes/ statuentesqꝫ sibiipsis superiores pro libitu voluntatis: ꝛ sub simulata deuotione populum attrahentes: ꝛ multa cōtra veritatē sacre scripture ac sacros canones attentātes: ꝛ de elemosynis christifidelium domos sumptuosas ad modum monasterioꝝ regularium edificantes: ꝛ se inuicem in eis includentes cū obseruatione quorundā rituū minime per ecclesiā approbatorum. Cepit sup hoc apd̄ semetipsum ardenter cogitare: ꝛ an hoc stantibus regulis fidei ꝛ sacris canonibus ecclesia dissimulare deberet. Reuoluēsqꝫ diligentius sacre scripture sanctorūqꝫ doctorum libros ꝛ sacros canones quasdam cōclusiones reprobantes illoꝝ modum viuendi extraxit et scripture cōmendauit. Quarū vna principalis est ex qua alie deducunt᷑ exceptis paucis ¶ Nullus potest licite et meritorie/ immo nec veraciter obedientie paupertatis et castitatis vniuersalia consilia cōiunctim extra veras religiones manendo adimplere. Ex qua sequitur immediate formalis cōsequentia articulus seu cōclusio nona in ordine: ꝙ nullus potest predictū paupertatis consilium meritorie/ immo nec veraciter obseruare nisi fuerit in statu spiritualis perfectiōis siue vere religionis. Et dico notanter de istis tribus consilijs simpliciter seu vniuersaliter sumpt᷑. Secundū quid vero et in aliquo casu possunt laudabiliter et meritorie extra religiones obseruari. Quando enim aliquis secularis dat elemosynam

in casu aliquo/quādo eam de necessitate precepti
nō tenetur: implet illud cōsiliū paupertatis in illo ca
su tm̄. Et quādo cōtinet se ab vxoris amplexibus
tēpore illo quando illud facere nō tenetur: implet
consiliū cōtinentie in illo casu: et sm̄ quid tm̄. Quā
do etiā obedit alicui suo prelato curato vel episco
po in casu quando hoc de necessitate p̄cepti nō te
netur/obseruat illud obediētie cōsiliū in illo casu:
et ista possunt extra religiones viuentes voto vel
sine voto deo offerre. Unde dicit sanctus Thom.
scd̄a scd̄e: ꝙ in seculo viuentes aliquid deo dant/et
aliq̄d sibi reseruāt: et sm̄ hoc p̄latis ecclesie subdū-
tur. Regulares aūt oportet totū deo quod habēt
tanꝙ holocaustū offerre: et hoc fit et fieri potest tm̄
per tria cōsilia vniuersalia p̄dicta. Et ideo dic̄ ibi-
dē ꝙ ad seculares ptinet tm̄ particularia vota of-
ferre: ad regulares aūt vniuersalia vota. Uñ parti
cularia vota dicuntur sacrificia more veterum: de
cuius ratione fuit de offertorio deo oblato partem
dare/et partem retinere. Uniuersalia vero vota ho
locaustum dicunt̄: de cuius ratione fuit totū deo
offerre et nihil retinere: qd̄ ptinet ad solos religio-
sos se et sua in modū cuiusdā holocausti deo dedi-
cantes. ¶ Ex q̄bus sequit̄ vndecima/ꝙ abdicare
quicꝙ oia ꝓpter christuz extra p̄dictas religiones
manendo seu nisi verā aliquā religionē ingrediat̄/
est sibi et suis quoꝝ cura sibi incumbit vitā subtra-
here: quod est homicidium tot hominū cōmittere
quot eius cure subdūtur. Hec est de mente sancti
Thom. ij. ij. q. xxxij. arti. &c. Ex quib⁹ sequit̄ ꝙ nul
lus potest abdicationē omniū ꝓpter christū face-
re extra verā religionē manendo sine mortali pec-
cato: quia subtraheret sibi vitā. Ex quib⁹ sequit̄ ꝙ
oēs peccant q̄ bona sua simpliciter in elemosynā
largiunt̄ extra religionē verā manendo: q̄ est tertia
cōclusio in ordine. ¶ Et etiā ꝙ peccent q̄ sua pro
pria resignant/nō intrantes religionē aliquam ap
probatā: q̄ est decima octaua in ordine coincidens
cū tertia imediate p̄cedenti. ¶ Ex quib⁹ sequit̄ de
cima/ꝙ reputantes se bene facere assumēdo predi
ctū cōsiliū paupertatis/remanēdo in statu seculari
mortaliter peccāt. Rō: q: talis nō est assumptio ip
sius nisi fantastica/puersa et nō vera: vt docet dñs
Joānes. xxij. in quadā extrauagante: Gloriosaz ec
clesiā &c. et ratio idē conuincit. ¶ Ex quibus sequi
tur ꝙ seculares credētes se mereri tali abdicatione
(in seculo scz manēdo) vitā eternā: credūt se posse
mereri vitā eternā mortaliter peccādo. ¶ Ex qui
bus sequit̄ ꝙ aliq̄s sit volūtarie paup ꝓpter chri-
stū in seculo manēs oīno nihil habēdo: nec etiam
ipsam volūtatē habēdi ꝓpria includit omni tēpore
cōtradictionē &c. q: includit ꝙ secularis sit religio
sus et ecōtra: qd̄ est omni tēpore cōtradictio. ¶ Ex
q̄bus sequit̄ ꝙ nō effundi oēs opes simul ab his q̄
volūt in statu seculari remanere/reducit̄ quasi ime
diate ad illud p̄ceptū decalogi: Non occides: vno
casu tm̄ dempto sm̄ expositionē scti Tho. q. xxxij.
alleg ātis ad ꝯfirmationē dicti sui Ambrosiū dicen
tē in p̄mo de officijs: Deus nō vult simul oēs opes
effundi: nisi forte vt heliseus q̄ mactauit boues su-
os et pauit paupes ex eo quod habuit vt nulla cu
ra teneret̄ domestica: sed vt se daret in ꝓpheticaz
disciplinā: qd̄ verbū scz nisi forte vt heliseus expo
nit sanctus Tho. nisi q̄s velit statū suū scz seculare
mutare p religionis ingressum: aut principem de
extrema necessitate liberare &c. Et Joānes i sum-
ma ꝯfess. sub alijs verbis nisi quis velit ex toto se-
culū relinquere. Et magister sūme summaꝝ titulo
de elemosyna dicit idē: et loquit̄ ibi Ambrosius de
effusione seu abdicatione actu habitoꝝ ex quibus
possit hō cōuenienter vitā transigere sm̄ cōditionē
status et psone. ¶ Ex q̄bus sequit̄ ꝙ dicēs ptinaci
ter oia esse meritorie abijcienda ꝓpter christū i se-
culo manenti hereticus est dicendus: excepto vno
solo casu de liberando p̄ncipē de necessitate extre-
ma p quē &c. ¶ Ex q̄bus sequit̄ ꝙ ꝓprietas tēpo-
raliū reꝝ est statui seculari essentialiter annexa. Et
p cōsequēs dñs papa salua autoritate sua nō pōt
dispensare cū secularibus vt oibus in singulari ca
reant seu nihil in singulari habeant. ¶ Ex quib⁹
sequit̄ sextus articulus reddēs p̄cedentis quinti ar-
ticuli rōnem. Si eñ dñs papa posset hoc alicui cō
cedere seculari videlicet: posset ei concedere ꝓprie
vite subtractionē &c. Posset etiā qd̄ p ol tpe cōtra-
dictionē implicat: qd̄ deus sm̄ sanctos facere nō
pōt. ¶ Sequit̄ etiā ꝙ religiosus sine pctō mortali
nō pōt abdicare voluntatē habēdi cōmunia: etiaz
q̄ñ actu talia nō habet. Quia eñ illud qd̄ null⁹ fa-
cere pōt sine pctō mortali: null⁹ pōt illud velle fa-
cere: et religiosus nō potest abdicare cōmunia: q: si
ne illis viuere nō posset/cū p suā professionē renun
ciauerit oibus et singulis ꝓprijs singularib⁹. Seq̄
tur ergo ꝙ religiosus &c. Quia etiā testāte sancto
Tho. ij. ij. q. xxxij. arti. &c. nullus debet incōuenien
ter viuere tribus casibus exceptis. Sequit̄ ꝙ male
faciant et peccant illud abijcientes: de quo sm̄ sta-
tū suū et cōditionē psone possint ꝯuenienter viuere:
dictis tribus casibus exceptis &c. ¶ Nullus etiā
corpore validus extra verā vtilitatē et verā necessi-
tatē existēs/pōt sine peccato christifideliū elemosy
nas tollere. ¶ Ex q̄bus sequit̄ ꝙ p̄dicta tria salua
toris cōsilia sint ita concathenata: vt vbi paupertas
veraciter seu meritorie inuenit̄: oportet ꝙ necessa-
rio obediētia et castitas veraciter seu meritorie in-
ueniant̄. Probat̄ ista: q: papa sic arguit in decre-
tali: Cū de q̄busdā. Qui nō renunciāt ꝓprijs/ non
sunt religiosi: ergo ꝓprijs renūciantes sunt religi-
osi. Et omnis religiosus est necessario simul cum
paupertate ad alia duo ꝯsilia veracit̄ obligat⁹ &c.

Ordo et numerus articu

lorū et cōclusionū predictoꝝ. j. ¶ Proprietas tē-
poraliū reꝝ statui seculari essentialiter est annexa.
ij. ¶ Nullus sine peccato potest illud abijcere quo
retento potest cōuenienter viuere sm̄ statū suum:
iij. ¶ Omnes peccant qui bona sua simpliciter in
elemosynam largiuntur propter Christum.
iiij. ¶ Abdicationē omniū propter christū nullus
facere potest extra veras religiones manendo si-
ne peccato mortali: et dico veras religiones p sedē
apostolicā approbatas. v. ¶ Papa non pōt dis
pensare cū secularibus vt oib⁹ in singulari careāt.

vi. ¶ Si papa posset alicui cõcedere/hoc tũc posset ei cõcedere proprie vite subtractionẽ: quod est cõtra preceptũ decalogi: Nõ occides. vij. ¶ Religiosus non potest sine peccato mortali abdicare voluntatẽ habendi cõmunia/quãdo actu talia nõ habet. viij. ¶ Q, aliquis sit voluntarie pauper ꝓpter christũ in seculo manens oĩno nihil habendo in singulari: nec etiã ipsam voluntatẽ habendi propria includit omni tempore contradictionem. ix. ¶ Nullus põt paupertatis cõsiliũ meritorie obseruare nisi fuerit in statu spũalis perfectionis siue vere religionis: dico autẽ veram religionẽ secũdo modo dictam religionẽ. x. ¶ Reputantes se benefacere assumendo paupertatẽ que est saluatoris consiliũ: remanendo in statu seculari peccant mortaliter. xi. ¶ Abdicare omnia etiã propter christũ/nisi veram ꝛ approbatã religionẽ ingrediatur est sibi ꝛ suis quoꝝ cura sibi incũbit vitã subtrahere/quod est homicidiũ cõmittere tot hominũ quot eius cure subduntur. xij. ¶ Credentes se mereri vitam eternam tali abdicatione credunt se posse mereri vitam eternam mortaliter peccando. xiij. ¶ Effundi omnes opes simul ab his qui volunt in seculo manere: reducit quasi immediate ad illud preceptũ: Non occides. xiiij. ¶ Dicẽs omnia meritorie esse abijcienda propter christum remanenti in seculo est hereticus iudicandus.

xv. ¶ Nullus potest meritorie ꝛ ſm dctũ obedientie/paupertatis ꝛ castitatis consilia extra veras et approbatas religiones manendo adimplere.

xvi. ¶ Tria saluatoris consilia sunt sic cõcathenata: vt vbi paupertas meritoria inquantũ est saluatoris consilium inuenit: oportet vt necessario alia duo. s. castitas ꝛ obedientia inueniant̃ que a paupertate separari nõ possunt. xvij ¶ Matrone seu mulieres cõmunẽ vitam ducentes insimul cõmorantes/beguttę vulgariter nuncupate: quoscũq; errores nõ tenentes aut predicantes: seu aliis de erroribus vel heretica prauitate nõ suspecte eterne damnationis sunt filie: ꝛ eaꝝ status est prohibitus et damnatus. xviij. ¶ Peccant qui propria sua resignant nõ intrantes religionẽ approbatã. Ratio est ſm eum: quia religiosoꝝ est carere proprio: sicut secularibus est necessarium retinere proprium.

xix. ¶ Non licet presbyteris ꝛ clericis cõmunem vitã ducere: nisi in religione approbata sub pena peccati mortalis. xx. ¶ Peccant omnes q̃ fouẽt consilio ꝛ auxilio cõmunẽ vitã ducentes extra religionẽ approbatã. xxi ¶ Excõmunicati sunt oẽs cõmunẽ vitam ducentes extra religionẽ approbatam. xxij. ¶ Q, similiter excõmunicati sunt illi q̃ vitam cõmunẽ extra religionẽ approbatã ducentibus prebent elemosynas. Et qui tales fouent consilio ꝛ auxilio vel defensione similiter stant ꝛ sunt in statu ꝑpetue dãnationis: ꝛ nisi de hmõi excessibus eoꝝ magna cõtritiõe penituerint/ad vitã eternã non possunt ꝑuenire neq; salui ꝑmanere. xxiij. ¶ Omnes vitã cõmunẽ ducentes extra religionẽ approbatã sunt illi a q̃bus saluator noster ꝓcipit esse abstinendũ/ꝛ tãq̃ a falsis ꝓphetis attẽdẽdũ. xxiiij. ¶ Quilibet faciẽs cõtra iura canonica/peccat mortaliter. xxv ¶ Nullus corꝑe validꝰ absq; cõi vtilitate ꝛ necessitate põt extra vas religiones siue pcrõ elemosynas christifideliũ tollere ꝛc.

Reuocatio et abiuratio

ꝓdictoꝝ articuloꝝ ꝛ conclusionũ.

Ego frater Mattheus grabon ordĩs fratrũ ꝓdicatoꝝ ꝓfessus cõuentꝰ Vuysmarieñ. Werſburgeñ. dioceſ ꝓuincie saxonie: cognoscens verã catholicã ꝛ apostolicã sedez anathematizo ꝛ abiuro oĩnẽ heresim/ omnemq; falsam ꝛ erroneã doctrinã: in quodã meo opusculo/tractatulo seu libello incipiente: Suppono me ꝑmo q̃ nõ intendo infrascripta: neq; quomodolibet alia ꝑtinaciter defendere ꝛc. ꝛ sic finientẽ: ꝛ aliã specificat Joãnes an. cuiꝰ inuentrices seu assumptrices ꝯscientiã peccatũ reputabãt (vt inuenitur in glo. vtriusq; suꝑ dictũ ca. Et ꝑ hec patet respõsio ad decimũ) maxime ad decẽ ꝛ septẽ cõclusiones ꝑuersas siue assertiones: quarũ alie sunt hereticę/alie erroneę/ꝛ alie scandalose/ac piarũ auriũ offensiue: ꝑ me editas ꝛ manutentas in dicto peruerso opusculo siue tractatulo aut libello cõtentas: de q̃ hactenus infamatus/cõuictus ꝛ sentẽtialiter ꝯdẽnatus sum. Cõsentio sancte romane ecclesie ꝛ apostolice sedi. Ac corde tore puris ꝓfiteor eandẽ fidẽ ꝛ doctrinã me tenere ꝛ credere quã sancta mater ecclesia tradidit ꝛ firmauit. Jurans ꝑ sanctã trinitatẽ/ꝛ ꝑ hec sacrosancta christi euãgelia/ eos q̃ ꝯtra hanc fidẽ orthodoxã veniũt cũ dogmatibus suis eterno anathemate dignos esse. Promitto etiam q̃ si ego ipse aliquando cõtra hec aliq̃d sentire/docere aut ꝓdicare ꝓsumpsero: canonũ seueritati me submitto. Presenti abiurationi ꝑ me lecte ꝛ perlecte manu propria me subscripsi: hancq; meã cõfessionẽ ꝛ abiurationẽ corã vestra reuerendissima paternitate dñe cardinalis aquilegeñ. iudex ꝛ cõmissarie/reuerendisq; patribus dñis prelatis/doctoribus ꝛ magistris hic presentibus ad hoc specialiter vocatis ꝛ requisitis feci ꝛ approbaui ad futurã rei memoriã in testimoniũ premissoꝝ.

¶ Tractatus eiusdez

cancellarij parrhysieñ. cõtra sectã flagellantium ſc ꝛc. sub aliquibus cõsyderationibus.

Lex Christi dicitur lex amoris: q̃ q̃ dñs sic dic aug. voluit paucissimis sacris eẽ ꝯtẽtã. Et ide culpat eos q̃ ſuilibꝰ eã ꝓmũt oneribꝰ: cõformiẽ ad illud ꝑmi pastoris petri Act. xv. Quid tentatis deũ imponere iugum suꝑ ceruicẽ discipuloꝝ: q̃d neq; nos neq; pr̃es nr̃i portare potuimꝰ: sed ꝑ grãm dñi nostri iesu christi credimꝰ saluari/quẽadmodũ ꝛ illi. O piũ verbum/ certe verbũ oĩ acceptiõe dignissimũ. ¶ Lex christi nõ minꝰ debet in cultu suo vitare supstitiones gentiliũ ꝛ idolatraꝝ: ꝓsertim crudeles ꝛ horrendas q̃ antiq̃ lex: in q̃ tñ ꝓhibitio fit ꝑ expssum Deutero. a

piū. vbi dicitur: Filij estote dñi dei vestri: nō vos
incidetis. Glo. Nō debetis in aliquo idolatris as
similari. Et in Hebreo habet: Nō vos lacerabi-
tis: hoc aūt faciebāt idolatre: sicut habet. iiij. Re.
xviij. vbi dicit / ꝙ incidebāt se iuxta ritū suū cultris
ꝛ lāceolis / donec ꝑfunderent sanguine. Cōpertū si
quidē ē ꝛ traditū homicidas illos ꝛ apostatas de-
mones esse cupidos effusionis sanguinis / ꝓsertim
humani. ¶ Lex aliqua q̄nto est iniquior ꝛ demo-
nijs obsequētior / tāto semper inuenit crudelior ꝛ
amarior. Patet in illis qui filios suos ꝛ filias im-
molabāt demonijs. Hinc dñs ait ꝑ ꝓphetā: Ser-
uietis dijs alienis / q̄ nō dabūt vobis requiē: chri
stus aūt ex gr̄a sua (sicut notat in dicto Petri pri-
us allegato) voluit nos misericorditer saluare ꝑ
sanguinē suū semel effusum: ꝑ quem factus est no
bis a deo sapiētia / iusticia / sanctificatio ꝛ redēptio
B ¶ Lex christi maximā sortitur virtutē ex misericordia ꝛ
gratia sua: cui⁹ gratie vasa sunt sacramēta noue le
gis ex virtute opis opati: ꝛ ideo q̄cq̄d auertit a sa-
cramētis suscipiēdis / ꝓsertim a sacro ꝯfessiōis / de
bet reijci fideliter. Cōstat aūt ꝑ experientiā / ꝙ taliter
se flagellātes nō curāt de sacro ꝯfessiōis vel peni-
tētie sacramētalis: dicētes ꝙ hec flagellatio poti-
or ē ad delēdū pctā q̄ q̄cūq̧ ꝯfessio: imo eā cōpa-
rāt nōnulli vel ꝓponūt martyrio: qm̄ faciunt inq̄
unt vltro fundendo sanguinē ꝓpriū: quod ab alijs
martyres pati cogebant. Formidandū tamē istic
est: ne apud personas clericales et in locis sacris
causet hec pollutio sanguinis vel excōmunicatio
nē vel irregularitatem vel cōtaminationē ꝛ ꝓpha
nationē in eisdē locis sacris. ¶ Lex christi prohi
bet sollicite penitētias publicas dandas esse cleri
cis / sacerdotibus ꝛ ꝓlatis / ꝓpter reuerentiā status
clericalis: quāto minus debēt tales ꝑsone suscipe
re penitētias hmōi publicas: sicut sunt (vt fertur)
multi de numero se flagellantiū: q̄ licet videantur
celare se: tamen satis cognoscunt. Silr diceret de
personis insignibus in vtroq̧ sexu: de seruāda in
super verecundia iuuencularū ꝛ iuuenū illic se de-
nudantiū: ꝛ de nō infringēda grauitate viroꝝ / vel
autoritate minuenda parentū. ¶ Lex christi si vi
deatur flagella indulgere / iuxta illud: Ecce ego in
flagella paratus sum. Nihilominus circumstantie
debent apponi / quibus rationabile fiat obsequi-
um nostrū. Vna ꝙ hmōi flagellatio fiat iudicio su
perioris imponētis talē penitentiā: et quod ab al-
tero fiat / et moderate et sine scandalo et ostentati-
one ac sine sanguine / iuxta traditionē Guil. Par-
rhysien. quemadmodū fit hmōi flagellatio in re-
ligionibus approbatis / et ab aliquibus deuotis
personis. Sed aliter longe videmus in illis q̄ re-
C probamus flagellis obseruari. ¶ Lex christi de-
clarata ꝑ ecclesiam: cui⁹ autoritas maior est in sua
consuetudine dicente sancto Tho. q̄ sit autoritas
vnius doctoris / sicut Hieronymi vel Augustini:
semꝑ sectam flagellantiū se reprobauit / postq̄ in-
surgere videbatur in diuersis mundi partibus: et
hoc de memoria pluriū hominū viuentiū / tam in
Lothoringia q̄ in alamania et in Francia pluri-
bus in locis iuxta narrationes hominū et chroni-
cas Francie / ac scripturas fidedignas. ¶ Lex chri
sti frequenter prohibuit multas obseruationes
beghardorū et beghardarū. que in prima sui in-
troductione ꝓtendebant speciē magne religionis
ac multi fructus spūalis in animabus / et exempla
salutis atq̧ austeritatis. Prohibuit inquam pro-
pter sequelas malas et multas: que sub hoc prete-
xtu fieri sunt inuente. Nō eīm est malū quod sub-
sistere posset / si nō aliquam speciem haberet in se
boni: propterea fallit hec argumentatio: Proue
niunt ex hac secta flagellatorū multa bona: nō igi
tur tollenda vel reprobanda. ¶ Lex christi nedū
ordinat hominem ad deum / sed etiam ad proximum
et ad principem seu prelatum suum: ꝓpterea non
debet qualiscunq̧ ritus introduci per populos q̄
possit causare seditionē vel partialitatē vel super-
stitionē: sed debēt oīa regulate fieri ꝛ ordinate sb
mandato ꝛ ordinatione superioris / vt nullatenus
ordo hierarchicus confundat: quod fieret si quili-
bet ad arbitrium suum posset instituere vel fouere
nouū ritum sine duce / sine lege stabili / sine ordine
vbi sunt iuuenes ꝛ virgines / senes cū iunioribus
simul in vnum diues ꝛ pauper / ꝛ illorum turba ma
gna: de quibus ait Ecclesiastes: Stultorum infini
tus est numerus. ¶ Lex christi sufficiēter data est D
in ꝓceptis decalogi: quoꝝ obseruatio facta cū bo-
na simplicitate: et vt ita dicat grossa fide / satis est
ad salutē / ꝓsertim laicoꝝ ꝛ populariū / absq̧ nouis
grauissimoꝝ onerū impositione: iuxta illud Chri-
sti: Si vis ad vitā ingredi / serua mādata. ¶ Nec
valet si dicatur ꝙ populares suscipiunt voluntarie
tales flagellationes sine ꝓcepto alio: dū inuenitur
ꝙ ipsi diuina ꝓcepta liberius in multis inde con-
temnūt. Est eīm cōtumax humana natura: q̄ post-
q̄ destituta est ab originalis iusticie statu: cupidi⁹
fert in illa q̄ sunt adinuētionis sue q̄ que sunt di-
uine iussionis: ꝛ hic est vnus superbie grad⁹: quē
apud religiosos loquitur Bern. inueniri: dū pl⁹
gaudent in abstinentia vel oratiōe particulari spō
tanee sumpta q̄ i tota regulari disciplina. ¶ Lex
christi sufficienter ab apostolis et sacris doctori-
bus explicata: non inuenitur tales nouitates fla
gellantium se constituisse ꝓdicando vel aliter: sed
potius reprobasse tanq̄ suspectissimas et pericu-
losissimas: et que vergere possunt in scandalum
christianorum apud iudeos / saracenos et paga-
nos: tanq̄ lex Christi sit austera / crudelis / ꝛ in san
guinibus / nō in miserationibus enutrita. ¶ Lex
christi docet ex premissis ꝛ similibus multis prela
tos ecclesie pastores ꝛ doctores / immo ꝛ ꝓncipes:
ꝙ sectam hmōi cruentam ꝛ sanguinolentam (gal-
lice sanglate) studeant et laborent destruere seu
compescere: tam bonis predicationibus et bo-
nis suasionibus / q̄ censuris nedū ecclesiasticis sed
etiā tpalibus more ꝓdecessoꝝ: attēto ꝙ sub hoc ve
lamine ac ꝓtextu penitētie fiunt innumera mala:
sicut experti testant. Insurgūt hereses: vilipēdū-
tur ꝑ ꝓprij sacerdotes: ꝯtemnunt ꝯfessiones ꝛ peni-
tētie sacrales: extorquent dolosis modis pecunie:
ocia q̄ pigros occidūt nutriunt: Silemus de fur
tis / de stupris ꝛ adulterijs: de piculis q̄ sunt in sal-

fis fratribus/ et fraudulentis sollicitationibus ad
omne facinus atq; flagitiū: ita vt bonis et malis
hincinde statbera iusta vel equa lance pēsatis/ma
la mlto plura ꝙ bona parturire cognoscatur hec
secta se flagellantium pridē et plures iam damna
ta. Propterea dum repullulat vel excrescit / toto
studio funditus euellenda proterendaq; censetur.

E ¶ Uerū quoniā oportet in hoc malo iam radica
to/ et quod latissime serpit ꝓcedere pedetētim et cau
te dum querūtur eradicari zizania flagellatoꝝ hu
iusmodi/simul euellatur et triticū prius seminatū
boni salubrisq; verbi dei. Noteī igitur cautela q̄
druplex infra scripta. ¶ Fiat in primis exhorta
tio vehemēs et crebra de et sup autoritate sacri cō
cilij dū illud est. Similiter de autoritate pape et ec
clesie romane: quatinus quilibet habeat ꝓmptitu
dinē animi/parere vel obedire mandatis vel insti
tutionibus seu concilijs predictorū: quemadmo
dū facit egregius et feruidus predicator magister
Uincētius: sicut patet ex literis ꝓpria manu sub
scriptis/nouissime missis Constantiā. In quotidi
anis inquit recōmendationib⁹ sacri et vniuersalis
cōcilij ꝯstan. quas facio post sermonē docui et do
ceo omēs fideles/ submittere omīa facta et verba
ac etiā scripta determinationi ac etiā correctioni
eiusdē sacri concilij. Subdēdo. Et sic facio ī om
nibus factis et dictis/ac etiam scriptis meis. Hec
ibidē que manifestant discretam humilitatē et hu
milē discretionē tanti viri: que discretio posita est
a sanctis patribus ductrix aurigaq; virtutum: dū
instar deuoti Bernardi plus alieno ꝙ ꝓprio cre
dit iudicio. ¶ ¶ Porro nō est formidādū retra
ctationis (que forsan opponeī) opprobrium. Sit
in exemplo btūs Aug. cuius retractatio nec inho
norauit eū/nec autoritatis dictorū suorum robur
euertit. Nihil enī (vt quidam ait) efficacius ad do
cendū/ꝙ verbū verax/simplex et humile/ nihil ha
bens fictionis vel supbe ꝑsumptionis admixtum:
qm̄ deus est qui cū simplicibus gradiī: dans eis
gratiā et virtutē vberibus suis: sine qua laborat in
vanū lingua loquētis. ¶ Fiat ostēsio quēadmo
dum fuerūt quādoq; inchoata pia deuotiōe/q̄ ꝓ
cessu tēporis inueniūtur deteriores exitus accipe/
vel ꝓpter scandalū pusilloꝝ/vel ꝓpter scientie de
fectū: sicut loqtur de quibusdā Apls: Testimoniū
inquit ꝑhibeo eis: qꝛ zelū dei habēt/sed nō ſm sci
entiā. Fiat itaq; sic docēdo/sic ꝑdicando: ꝙ nō ita
reprobabūtur ꝑsone singule/que ꝑsentibus tēpori
bus flagellauerūt se: ꝙ videanī nunc damnande/
vel penitus execrande: dummodo deinde obedi
ant monitioni salutari inculcando: quemadmo
F dū melior est obedientia ꝙ victime. Et ꝙ iussione
diuina in omni sacrificio tuo sal offeres. Fiat ex
hortatio diligens et vehemens super laudib⁹ pa
tientie/que perfectū opus habet: ꝑferendo eam ta
libus vltro acceptis flagellationibus: iuxta quod
loquitur Aug. conformiter ad Senecā: ꝙ aduersi
tates seculi huius nō tam infligende sunt ꝙ dum
euenerint patiēter tolerande/faciendo per patien
tiam de necessitate virtutē. Non sum tam demēs
(inquit Seneca) vt egrotare velim: sed si egrotan
dum est/patienter tolerabo. Debebunt ꝑinde nu
merari diligenter atq; singillatim tribulatiōes va
rie/nūc temporales/nūc spirituales: que assidue no
bis dant et ingerunt velimus nolimus patientie
materiā: cuiusmodi sunt infirmitates/ pauperta
tes/vexationes/angarie/mortes parentū atq; filio
rum/bella/rapine/incendia/detractiones/ contu
melie/labores manuum in agricolis et mechani
cis/tentationes rursum varioꝝ peccatorū: qm̄ in
tus pugne et foris timores. Et quis cunctas huius
modi tribulatiōes dinumeret? que tot et tales sunt
ꝙ non oporteat nouas superinducere: quoniā sa
tis esset tolerantia fortis tribulationum huiusmo
di quotidianarū ꝓ purgatione magna peccatorū:
ꝑsertim adiuncta contritione et humili confessio
ne in re vel ꝓposito/tempore et loco. Iuxta quod
rogabat quidam: Fiat pars purgatiōis mee pur
gatorium meum: labor quo hic per singulos di
es exerceor. Et profecto sic est: plus aliquādo va
let pia flagellorum dei sub eius manu tolerātia si
ne murmure/sine reprehensione diuinorum iudi
ciorum/sine rancore vel odio cōtra superiores su
os/vel alios affligentes se iuste vel iniuste: ꝙ si ma
nens iracundus et impatiens nedum flagellaret
seipsum ad sanguinem/ sed laceraret et decerpe
ret membratim ad mortem. ¶ Immo sicut nō li
cet hominem seipsum ꝓpria autoritate mutilare
vel castrare nisi ꝓ sanitate totius corporis con
sequenda: sic nec licet (vt videtur) ꝙ a seipso quis
sanguinē violenter eijciat: nisi causa medicine cor
poraī. Alioquin simili ratiōe posset se homo cau
terizare per ferrū ignitum: quod adhuc nemo po
suit vel concessit/nisi forte idolatre vel falsi chri
stiani/quales reperiuntur in India: qui se putant
baptizari debere per ignem. ¶ Fiat in speciali ve
lut in quadam radice prouisio solers et exacta cir
ca societatem istam multum numerosam: a qua vi
detur inchoata vel saltem multum continuata et
obfirmata flagellatio talis. Unde cum dicant se
sub obedientia esse: primitus imperandum est/ꝙ
desistant et desistere suadeant alios sub modera
tione que dicta est: videlicet nisi vel quousq; sa
crum concilium vel ecclesia romana mandauerit
vel tolerauerit hec fieri: allegando regulam mo
ralem/ ꝙ vbi dubitatio surgit de aliquo actu/ an
possit licite fieri vel omitti: tutius est omittere ꝙ
facere. Presertim vbi factio generare cernitur
scandalum aliorum. Unde est illud Apostoli: Si
esca scandalizet fratrem meum/ nō manducabo
carnes in eternum. Uideretur ꝑinde numerus ta
lis coartandus et sollicite purgandus: ne sub eo
rum multitudine etiam bonorū: mali et reprobi de
litescant. Deniq; populus quādo erigiī ad noui
tates: ille sunt illis ingerēde/in quibus est tuta sa
lubrisq; deuotio: sicut de misericordia sanctorū et
recursu ad eos/vī ad angelū ꝓpriū custodē: ad san
ctū cuius nomen persona gerit: ad illā matrē dei et
virginalem sponsum suū Joseph/ numerādo ꝑro
gatiuas eorū. ¶ Proinde si ꝑdicandū fuerit de fi
nali iudicio vel antichristo/fiat hoc in generali. cō
cludendo ꝙ in morte quilibet habet suū iudicium

proximū et incertum. Q₃ si quis inducere volue-
rit miracula noua super Antichristi aduentu pro-
ximo: notet ꝙ mundus senescens paritur phan-
tasias falsorum miraculorum. Sicut homo senex
phantasiatur in somno: propterea sunt nūc habē
da miracula valde suspecta/ nisi facta prius exa-
minatione diligenti. ¶ Obseruandū pterea sum
mopere videtur apud tales de societate/ ꝙ nullo
modo viuant damnose si laborare possint: vt sint
ad monitionem et exemplar laborantiū, vt preter
ea nihil agant contentiose ꝛ velut ex vituperio et
contemptu prelatorū maiorū ꝛ minorū/vel aliquo
rum generaliter clericorū: neq₃ in pdicationibus
faciendis/neq₃ in confessionibus audiēdis. Pro-
pterea debent in omni loco quo primo venit/pri
mitus habere collocutionē ꝛ beneplacitū cū eccle-
siasticis vel eorum capitibus: ne schisma forsan fiat
laicorū ad clericos/vel econtra. ¶ Tandē si for-
te senserit doctor insignis magister Vincētius nō
posse conuenienter super pmissis salubriter ꝛ effi-
caciter puidere: videtur consultius vt ad tempus
segregaret psentiā suā/effugiens tantā societatē:
quod si posset visitando sacrū conciliū/vel altera
occasione sibi sūpta. ¶ Hec interim notata sunt
velut in quodā transcursu/magis ad rememoran-
dū ꝙ docendū. xviij. Julij: Anno dñi. M.cccc.xvij
Constan. tempore concilij.

Epistola missa magistro

D Vincentio ordinis pdicatorū dei semiuerbio fer-
uentissimo: coram se flagellantes p magistrū Jo-
annē de Gerson.

NOminatissimo doctori et predicatori ze
lāti salutē animarū/ magistro Vincētio
de ordine fratrū predicatorū/patri meo
in christi charitate dilectissimo Joanni de Ger-
son. Tāta ꝯ virtutibus tuis doctor egregie fama
referente crebrius accepi tanta specialiter in col-
locutione familiari cū reuerendo patre dño gene
rali tui ordinis pdicatorū agnoui: vt mihi videa-
ris recte figuratus fm nomen tuum per illud Apo
cal. quo speculator toti⁹ ecclesiastici decursus Jo
annes ait: Vidi ꝛ ecce equus/et qui sedebat super
illum habebat arcum: et data est ei corona: et exijt
vincens vt vinceret. Existi quidē vt vinceres o vin
centi gloriose: sed quales tu vinceres/qua ratione
quibus armis/quo apparatu bellico: quali arcu
tu tandem ipse coronatus triumphares? Respon
det ille cuius es imitator Paulus/dicens: Arma
militie nostre nō esse carnalia/cum reliquis simili-
3 bus: qualia melius ipse nosti. ¶ Suppetunt hoc
loco plurima cordi meo/que liberius et forsan vti
lius verbo: ore ad os ꝙ calamo mutu reserarē tue
sapientie/nisi ꝙ aliorsum me trahunt occupatio-
nes alie: Et quia te grauibus assidue laborib⁹ in-
tentū ptrahere longa scriptorū serie nō visum est
satis equum vel modestum: hoc vnū quod in vo-
tis nedū magis/ sed ꝙ plurimorū versat aperiam.
¶ Reddunt tue charitati tuoq₃ zelo pacis eccle-
siastice testimoniū hoc insigne hoc celeberrimū p-
conium tuū multi/tū nolati: pfatus mgr ac dñs gene

ralis: ꝙ inclyto arrogonū regno nūꝙ fuissent cō-
cordata pacis capitula/nūꝙ subtractio: q̄ tam vi
riliter ꝛ legitime facta est ab illo nimis pchdolor
erga matrem ecclesiā obdurato Pe. de luna fuis
set attentata: si nō autoritatis tue pondus et con-
silij robur addidisses: cuius fauoris tā egregij nos
ipsi sacro generali concilio presentes desyderatissi
me pacis annis iam fere. xl. miserabiliter exulan-
tis/fructuз et reditum primū expectamus. ¶ Et
o te felicem/o te ter quaterq₃ beatuз si psentialiter
adesses: si nō auditu solo/sed proprijs oculis co-
rā cernere volueris ppinquā velut i ianuis summi
pōtificis electionē: si videlicet efficaci celeritate se
positis interim turbis: iocundaз tue psentie faciē
huic eidē sacro concilio ꝯspiciendā/ attuleris fru
ctū (nisi fallor) ampliorē: ꝛ te tuisq₃ morib⁹ dignio
rē afferres/ꝙ si hoc neglecto permanseris in ince
ptis. Memineris beati Pauli ad Gal. scriben-
tis: Deinde ait post annos. xiiij. ascendi Hieroso
lymā cū Barnaba et tyto: ꝛ contuli cū illis euan-
geliū quod pdico in gētibus. Seorsum aūt his q̄
videbantur aliquid esse: ne forte inuanū currerem
aut cucurrissem: Hoc satis p ma re tibi dictū pu-
to. Est siquidem apud nos altera velut hieroso-
lyma: sunt apostolorum successores reuerendissi-
mi/et deo amabiles plati. Sunt legis doctores i
cuз quibus tuā ipsam predicationē conferre tam
salubriter ꝙ humiliter poteris: vt interim sileaз de
alio psectu multiplici sperato si veneris. Crede mi- R
hi doctor emerite: multi multa loquunt sup pdica
tionibus tuis/ ꝛ maxime super illa secta se verbe-
rantiū/qualē constat pteritis tpibus fuisse pluri-
es/ꝛ in varijs locis reprobatā: quā nec approbas
vt testātur noti tui: sꝫ nec efficaciter reprobas. Ja
ctātur inde varij rumores per populos: ꝛ apꝺ nos
quorū multa: et si neq₃ vera neq₃ credenda cense-
ant: ab illis qui te (sicut Persius loqtur) intus et in
cute nouerunt: nihilominus exemplo Pauli/q̄ p re-
uelationē certissimus erat pdicationē suā esse fm
deum: voluit ppter cōdescensionē ad infirmos p-
pter autorizationē insuper pleniorē per aplos de
scendere in hierusalē et collationē hre cum aplis.
¶ Sic agere placeat nominatissime magister ac
dñe/ ac interim bñ vale: beniuolus susceptor hu⁹
literule quā in pcinctu scripsi: die q̄ solēnitatē ipsi
us quē pnominaui barnabe btissimi Pauli ꝯsor-
tis pueniēdo recensebā. ix. Junij in vigilia sacro-
sancti sacramenti. Porro qꝛ nescio si forte non ex
audiat hanc exhortationē zeli mei tua prudēs dis-
cretio/nolēs huc accedere de psenti. Judicaui te-
cum agere sicut mihi in veritate conscius sum/ ꝙ
in simili vellē erga paruitatē meā fieri ꝛ syncériter
agi. Mittimus reuerendus pater pnominatus ꝛ
ego querelas aliquorū/q̄ in manus nostras nedum
verbis sed scriptis deuenerūt: ꝛ id agimus nō ad
damnationē tuā/nō ad inculpationē/ nō ad irrita
tionē: nouit deus: sed cautelā super his omib⁹ am
pliorē. Scio millies expertus ꝙ varia sepe/ ꝙ fal-
sa de pdicātibus referunt/partim ex arrogāti quo-
rundā malicia/ꝯtemptu vel inuidia. Scio deniq₃
qui ait: Da sapiēti occasionē ꝛ festinabit accipere

Interim bñ vale in dño: qui tuã in bono viã dirigat/custodiat ꝛ confirmet: Amen. ¶ Finit.

L Reuerẽde magister ꝛ pater charissime: familiaria colloquia q̃ tecũ in Janua ꝛ padua: ꝛ quãdoq3 alibi me habuisse recolo: sermonesq3 tui salutares quos audiui: ꝙ te oĩe bonũ/ꝑcipue que humilitatẽ/que virtutũ omniũ fundamentũ ꝓsumere agunt. Ideo cũ dilecto fratre et socio meo cãcellario parrhysieñ. ad ꝑmissa te charitatiue exhortari persuasus sum. ¶ Tuus ꝑ omnia Pe. cardinalis cameraceñ. post scripturam et datam literarũ istarum fuerunt die veneris vltimo preterita/ vniti sacro concilio dñi castellani: qui similiter ad alios fecerunt ꝛ publicauerũt subtractionẽ a Petro de luna. Digneris ad pacẽ regmi/immo et regnorum laborare: ꝛ bñ vale. Scriptum. xxi. Junij. Cõstantie. Uale in domino: qui tuam in bono viam dirigat/custodiat et cõfirmet Amen. Tuus ad te deuotus Joannes cancellarius parrhysieñ.

¶ Finit epistola magistri Joãnis de Gerson ad sanctum Uincentiũ ordinis ꝑdicatorum missa: in qua hortatur vt conciliũ Constañ. sua ꝑsonali ꝑsentia accedere digneẽ: sectãq3 se flagellantiu3/vt ad tempus deserat/modestissime persuadet.

¶ Tractatus contra

ꝓprietarios regule August. qui ascribiẽ cancellario parrhysieñ. q̃uis suus nõ esse verisimili9 sit: q3 neq3 in stilo neq3 in doctrina scriptis suis ꝓrsus concordat.

M Zelus dom9 tue Augu. pater amicorũ/ salus obsequiu3/debitũ/synceraq3 dilectio aduersus ꝓprietarios regule tue ꝓfessores ꝛ proprietatis defensores/ amicicia illictos suadet fratern9 amor tricuspide ferrũ iacere: nõ vt ledat/sed suadeat tutiorẽ vitã veritatis Impugnabiẽ ergo ꝓprietas ꝑmo loco ꝑ ip̃a3 regulã Aug. solito voto ꝑmissã. Scdõ ꝑ autoritatẽ scripture sacre ꝛ canonũ. Tertio dissoluẽdo ꝑ viribus illoꝝ rõnes: q̃tinus depzib9 ꝓprietatis excussis radicit9: vos amici quoꝝ occasiõe hec tracto/ iuxta vocationẽ vestrã ꝛ regulã: sicut in vnũ estis cõgregati/vnanimes habitetis ĩ domo dei: ꝛ sit vobis cor vnũ ꝛ anima vna/et omnia cõmunia: nec sint scismata inter vos/que ꝓpter meũ et tuum oriuntur. Charitas eñ (dicit regula vestra) nõ querit q̃ sua sunt/ sed cõmunia ꝓprijs anteponit/nõ ꝓpria cõibus. Et q̃ãto ampli9 rẽ cõem q̃ ꝓpriã curaueritẽ tãto vos amplius ꝓficere noscatis: vt in oĩb9 q̃bus vtiẽ trãsitoria necessitas/supemineat et ꝑmaneat charitas. Quñ innocẽtes (dicit pater Aug9.) nõ estis/si tacẽdo fratrẽ perire siniti s: fraternũ eñ vulnus crudeliter dissimulaẽ/nec sine anime periculo misericorditer iudicaẽ. ¶ Propriũ siquide3 habere ꝓhibet Aug. alumnis suis in regule exordio: quo magis charitatem ꝛ pacem ostenderet signẽ esse religionis inter fratres/ cum dicit: In vnũ estis congregati/vt vnanimes habitetis in domo et sit vobis cor vnũ et aĩa vna in domino. ¶ Sequitur: Et nõ dicatis aliquid ꝓprium: grauius autem peccatũ est facere q̃ dicere: cu3 exterius opus maliciam superaddat interiori. vt furari/occidere et mechari: grauius q̃ dicere aut ꝓponere in mẽte: ergo si prohibet expresse verbum ꝓprietatis/ a fortiori ꝛ factum. Nam dictum nequitiam nõ habet aut bonitatẽ/nisi sit signũ rei cuius est dictũ: ergo si prohibet dicere quicq̃ ꝓprium/magis prohibet habere illud. ¶ Secundo moꝝ sequitur in textu regule quam vouistis: Et sint vobis omnia cõmunia. Omne autẽ ſm Logicos est vniuersale signũ quod distribuit ꝑ vniuersis rebus generaliter q̃ sub possessione cadunt/cuiuscũq3 nature sint siue sint iocalia siue pecunia vel aliud. Ergo falsificaẽ vniuersalis ista regula in voti vestri periculũ per quodcunq3 particulare ꝓprium: q3 ꝓpriũ et cõmune opponũtur. ¶ Tertio ꝯsequẽter in textu regule subiungitur: Et distribuatur vnicuiq3 vestrũ a preposito vestro victus et tegumentũ: nõ equaliter omnibus: quia nõ equaliter valetis omẽs: sed sicut cuiq3 opus fuerit. Non dicit/ viginti libras aut scuta/sed tegumentũ paratũ: quod longe paucioris est occupamenti q̃ preciũ eius. Nec conformius vite apl'orum/a qua regularis vita originem cepit. Nam sequitur in regule textu. Sic eñ legiẽ in Actibus apl'orum/q̃ erant illis omnia cõmunia: ꝛ distribuebaẽ vnicuiq3 ꝓut cuiq3 opus erat. Nõ autem distribuebatur apl'is ꝛ eorum sequacibus pecunia/sed victus ꝛ vestitus: ergo ꝓpositu3 confirmatur. Nam pecuniale vestiariũ equalitatẽ quã intẽdit Aug. corrũpit. Patet si contingat senẽ fratrẽ ꝛ debilẽ/cui op9 est amplius vestimenti q̃ sano/ ꝓdigũ fore sui vestiarij/ꝛ liberaliter supra modum in comessationibus exponere quod in tegumento cõuertendũ est: talis senex infirmus male vestietur: ꝛ iuuenis fortis nõ ꝓdigus meli9 ipso induetur contra intentionem Augustini. ¶ Quarto arguiẽ per topicam regulam: Si quod min9 videẽ inesse inest/ꝛ illud qđ magis. Proprium ergo habere tolerabilius esset in nouitijs ordinis q̃ senioribus ꝓpter imperfectionẽ eorũ: sed illis ꝓhibet regula quicq̃ retinere de seculo di. Qui aliqđ habẽt in seculo/qñ ingressi sunt monasteriũ/libẽter illud velint esse cõmune: qui nõ habẽt nõ querẽt ĩ monasterio: ergo si quod de seculo affertur ĩ monasterio/esse cõmune oportet: a fortiori illđ qđ de monasterio est/silr et de redditib9 cõmunibus. Demũ si in cõmune reponere habent et proprium vitare nouiter ingressi: a fortiori etiam seniores illis/quorum debet esse status et vita perfectior. Et in signum huius eis reuerentia exhibetur a minoribus ordinis. Retinere ergo nõ licet ꝓpriu3 his qui habuerũt in seculo: neq3 nõ habẽtib9 ĩ seculo/ in monasterio q̃rere ꝑmittit Aug. ꝗ oĩbus iubet ꝓpriũ nõ hr̃e: q3 oẽs q̃ ingressi sunt/ aut habuerunt aut nõ. Si ꝑmũ relinq̃ndũ est: si ſcđm mõ est q̃rendũ: ꝗ nullo mõ retinẽdũ: q̃tinus hac arte et modestia diuites humilientur: ꝛ pauperes nõ insilentur.

N (right margin, at "et sit vobis cor vnũ")

O (right margin, at "induetur contra intentionem")

P ¶ Quinto edocet Aug. quantū sibi cordi fuerit
Fi cōmune charitatis inter fratres / et abominabile ꝓ
prium dissensionis et iurgie fomes: quia de hoc ꝑ-
mo loco tractare incipit in regula / vsqꝫ ad locū de
oratione. Nō nescius quomō ꝓprietas schismata
facit: vnanimitati aduersatur et paci: quibus opus
est orātibus / teste Hug. in expositione regule: Nō
ꝓdest inquit vna domus si separat diuersa volun
tas: qm̄ longe maior vnitas animi ꝙ loci / habitꝰ
et conuictus cordis ꝙ corꝑis. Charitas autē est q̄
habitare facit vnanimes in domo: et pacē veram
tribuit. Orationē quoqꝫ exaudibilē facit: nec que
sua sunt querit / sed que Jesu christi. Hinc etiā fra
tres monet ibidē / ne sapientes sint in oculis suis /
opinionis ꝓprie defensores / aut cōcordie turbato
res. Si ergo cōcordie aduersat ꝓpria volūtas: er-
go etiā ꝓpria cista aut bursa nō conuenit cōmuni
charitati: quia illa cōmunia proprijs anteponit.
¶ Sexto vbi de oratione / ieiunio et lectura prādij
mētionē facit Aug. i regula: ꝯseq̄nter de cibo infir
mioꝝ specialiori loquēs ꝙ sanorū inquit: Et si eis
qui ex moribus delicatioribus venerint ad mona
sterium: aliquid vestimētoꝝ aut alimētorū dat quod
nō fortioribus etc. Frustra nempe dari diceret / ni
si hos nihil habere vnū hec compant intenderet.
M ¶ Septimo idē facit sed implicite: cū ꝓhibet non
figi oculos in visa muliere. Nec dicatis inq̄t vos
animos habere pudicos / si oculos habetis impu-
dicos: ergo cum pari voto promittit paupertas si
cut castitas: abijcienda est a manu omnis ꝓprie-
taria possessio / sicut ab oculo omnis femine dile-
ctio carnalis: qꝛ oculus et manus in istis se habent
cōformiter: et vtrūqꝫ est reuerti ad vomitū. Hic in
visibilibus carnis / illic in opibus seculi coram iu
sto iudice: Et seq̄tur in regula: Hoc inq̄t quod di-
xi de oculo nō figendo: etiā in ceteris ꝓhibendis
obseruet cū dilectione hominū et odio vitioꝝ. Cō-
uictus autē si recusauerit ferre vindictā / priuetur a
consortio fratrū. Confirmat: quia plus est rē illici
tam tangere ꝙ videre tm̄: et adhuc amplius possi-
dere: et ad nutū habere volūtatis ꝙ tāgere aut vel
le: ergo si in voto castitatis ꝓhibet oculus figi in
feminā: quare nō in voto paupertatis ꝓhibet etiam
ꝓpria possessio? Non em̄ minus scandalizat apo-
stasia seu tergiuersatio secūdi ꝙ primi in conspectu
hoīm. ¶ Octauo nō aliter sapit venerabilis Hu
go in expositione. Et nō dicatis aliquid ꝓprium:
Nō dicimus inquit quicꝙ meū aut tuum / sed no-
strū: vt dicat cappa nostra / vestis nostra / graphiū
nostrū / sicut domus / ecclesia et claustrū: omia in cō
muni habenda sunt. Carnales sunt frēs q̄ cōia di
uidūt: spūales qui diuisum in cōmuni reponūt: er-
go si volumus hereditate possidere dñm / nihil ha
beamus ait ꝑter ipsum. Qm̄ si aurum / argentū vel
quid aliud cū christo querit (dicit Hiero.) cū istis
et similibus ꝓprijs pars fieri dedignat deus. Apo
stoli imitemur sententiā ad Timoth. vi. Haben-
tes alimenta et quibus tegamur etc. Quippe tribꝰ
R Leui nō habuit partē in terra. ¶ Nono in expo-
sitione regule. Et distribuat vnicuiqꝫ prout opus
fuerit. Dñs ordinauit ecclesiā vt pleriqꝫ spiritua-
libus: ceteri autē tꝑalibus vacarent. Prepositorū
officia sunt / subditis corꝑalia ministrare. Subdi-
toꝝ vo spūalibus insistere / oratiōibꝰ vicz ꝯtēplationi
et lectioni: ergo confundit religio / cū quisqꝫ prout
sor efficit necessitatis: et cōmunis magister vestia-
rij tollitur. ¶ Decimo quia vestiariū equaliter di
stributū contrariat regule dicenti / ꝙ nō equaliter
est omnibus tribuendū: quia nō equaliter valent
omnes. Pluribus enim indiget eger ꝙ sanus / et
senex ꝙ iuuenis. Ita enim seruanda est nature ne
cessitas vt nō intereat corpus: sed seruiat / et nō su
perbiat. ¶ Undecimo per eundem venerabilem
Hugonē in expositione huius passus: Et qui ali-
quid habebant in seculo / libenter illud velint esse
cōmune. Duo em̄ sunt que relinqui oportet pro-
pter deum: facultas scilicet possidendi / et volun-
tas habendi: iuxta domini sententiam Luce. xiiij.
Nisi quis renunciauerit omibus que possidet: nō
potest meus esse discipulus. Non enim sufficit ex
teriorem relinquere substātiā nisi interiorē rescin
damus concupiscentiam: als esset renunciatio vo
calis tm̄ et hypocrisis / dissimulatio facta coram
hominibus / non coram deo: qui nouit abscondita
cordis. ¶ Duodecimo Hugo exponendo hunc
passum / vnanimiter viuite: sic inquit: Pauper-
tas et humilitas generant charitatē inter fratres.
Charitas vero nutrit et fouet vnanimitatē con-
cordem et pacem: ergo per locum ab oppositis /
possessio et superbia discordiā et iurgiū: vt cū vnus
est altero ditior / consequenter superbior et infestu-
or. Despectores em̄ sunt et iniuriatores diuites:
vt dicit Aristote. iiij. ethicorū / et se dignificantes
super alios: quo deperit cōfestim fraternitatis vni
tas: et per consequens charitas / deuotio et religio.
¶ Tredecimo inter occasiones alias ꝓprietatem
inducentes: potissimū arbitror fuisse humanū ti-
morē deficiendi in necessarijs tēpore egritudinis
et senectutis: quoniā tūc opus est multo pluribus
ꝙ cū valemus. Nūquid autem tanta forsitan ꝓui-
sio foret i regula circa infirmos et debiles / nisi hāc
sollicitudinem a cordibus fratrū intenderet Aug.
euellere: vnde sanos ne moleste ferāt lautiꝰ egros
pasci: ostendit feliciores esse dicens: Melius mi-
S nus egere ꝙ plus habere. ¶ Decimoquarto pro-
prium religiosorū regulariū impugnatur per illud
Aug. in regula: Quicunqꝫ intantū malū progres-
sus fuerit / vt occulte ab aliquo literas aut munus
accipiat: si hoc vltro offert / parcatur illi et oretur
pro eo. Si autē deꝑhēditur aut conuincit / graui-
us emēdet: vbi Hugo aliquid occultare inq̄t / est
ordinē infringere / et sanctū ꝓpositū paupertatis.
Qui abscondit inquā mortaliter peccat velut al-
ter Giezi factus sacrilegus. Nobis ait cōuenit be
ne viuere / et bonū exemplū dare / et malā tollere su-
spitionē. Nō est malū: qꝛ munus cū vt sic ex amo-
re ꝓcedit: neqꝫ quia cultellꝰ aut hmōi: ꝫ qꝛ ꝓpriū:
ꝯsitia ꝓbat: qꝛ ei q̄ nō fecisset votū paupertatis vt-
puta seculari: nō esset peccatū accipere et seruare /
sicut regulari. Nisi ergo perniciosum esset ꝓpriū
saluti: nō vocaret illud Aug. grāde malum graui-
terqꝫ puniendū; etiam si ex dono vel munere ꝓce-

dat de ꝓprijs bonis seculi: quanto magis ergo si ex impia voluntate seruetur de bonis cōib⁹ ¶ Decimoq̄nto impugnat̄ ꝓprietas ꝑ regulā btī August. vbi dr̄: Uestes vestras sub vno custode habeatis/ vel pluribus: ne a tinea ledant̄. Custodiri iubet vestes dr̄ Hugo ibidē ꝓpter duo. Primo ne ꝑ incuriam a tinea ledant̄. Scdō ne frater quispiā illam quam habet vestē ꝓpriam credat si in ꝓprio loco seruaret̄: puta in camera vel in cista ei⁹. Ad exterminandā em̄ oēm ꝓprietatē ꝯfiter dr̄ Augu. in regula: Non ad vos ꝑtineat quod vobis indumētū ꝓ tempoꝝ ꝯgruentia ꝓferatur: vtrum illud quod deposuerat an aliud recipiat: dum tn̄ vnicuiq̄ prout opus est non neget̄. Neq̄ ꝯquerat̄ deterius se accepisse ꝙ posuerat: sed magis ꝓbate inquit quantum vobis desit in sctō interiori habitu cordis/ q̄
t ꝓ habitu corꝑis litigatis. ¶ Decimosexto ꝯfirmat̄ exterminatio ꝓprietatis expositione Hugonis in regule passu. Discamus inquit fratres sup̄flua resecare: vt dum quod opus est/ non negat̄ vltra ꝙ opus sit a nemine reqrat̄. Sup̄flua q̄dem est secūda tunica/ ꝑfectioni religionis euāgelice ꝯtraria: Matth. x. ꝛ Lu. ix. Neq̄ duas tunicas habeatis. Et intellige ꝑ tunicam vnam quantū sufficit de vestitu ꝓ tegumēto necessario vnius. Sup̄fluum est etiam hm̄di anhelare ad quod non possit ꝑuenire cum salute. Nam voto paup̄tatis sibi velle abstulit ꝛ posse. Ad semel vō abiuratū velle anhelare non minus ridiculosum est/ ꝙ si q̄s de monacho studeret non esse monach⁹/ aut de sterili ꝓlificus. ¶ Decimoseptimo hoc idem vitiū ꝓprietatis ꝯdemnat Aug⁹ in regula dicēs: Et sicut pascimini ex vno cellario/ sic induamini ex vno vestiario Unū ꝛ multa opponunt̄. iiij. metaph. Cum ergo iubeat vnum ꝛ cōem vestiariū/ sequit̄ ꝑ locū ab oppositis ꝙ ꝓhibet ꝓpriū ꝛ singulare multū. Uidete ḡ si votū seruatis regule/ cum totiens infringitis ꝛ tam exꝓsse: non semel/ sed quotidie. Judicate si ex vno vestiario induimini/ eo modo quo pascimini ex vno cellario: ꝛ si que seruatis in vestris cameris vel cistis/ sub cōi sint custodio: sicut vinū in penu aut bladū in horreo. Q, si dixeritis ꝑfecto diem negatis ꝛ exꝑientiā oppositā: ꝛ ꝯtradictoria simul vō ꝯceditis. Contra quos nil ampli⁹ disputandū dr̄ Arist. nisi tales aut in ignem ꝓijcere aut excecare. Quia idem est ꝓijcere ꝛ nō ꝓijcere illis: excecare ꝛ non excecare. Negare ḡ nō potestis q̄n ꝓmissam paup̄tatis fidem violetis: ꝛ ad vomitu ꝫ reuertimini possessionis derelicte ¶ Decimooctauo Aug. necdum ꝯtentus est cōmune esse vestiarium aut dona seu munera parentū ꝛ amicoꝝ: sed etiam vult esse cōia opera singuloꝝ/ quod est maius: dicēs: Nullus aliq̄d sibi opet̄: sed omnia opa vestra in vnum fiant/ maiori alacritate ꝛ studio ꝙ si vobisipsis faceretis. Charitas em̄ postponit ꝓpa cōibus: immo ꝓpria nescit. Et quanto amplius rē cōem ꝙ ꝓpriam curaueritis/ tanto amplius vos noueritis in religione ꝓficere: quoniā cōmunia curare charitatis est meritorie: sua autē ꝓpria nature recaꝓroce. ¶ Decimonono ꝓbat̄ hoc idem ꝑ illud quod sequitur in regula: Contrarium est enim
vt qui filijs suis in monasterio ꝯstitutis/ aliquam ꝯtulerint vestem siue quodlibet aliud inter necessaria deputandū: illud non accipiat̄ occulte/ sed sit in potestate ꝓpositi: vt in rem cōem redactum cui necessarium fuerit/ ꝓbeatur. Maior autem rō cōitatis videtur esse de bonis ecclesie cōmunib⁹/ ꝙ de ipsorum parentū donarijs que ex ꝓprio ꝓcesserūt eorum. Ergo si ꝓprium ꝓhibet in secūdis/ sequitur etiam ꝙ in ꝓmis. ¶ Uicesimo ostendit̄ hoc ipsum ꝑ Hugonem exponentē hunc passum: In cōmuni omniū vita inquit cuiusmodi est religionis ꝯuersatio nihil licet recipi: nihil occulte retineri. Als iam non esset cor vnum ꝛ anima vna/ si nō essent om̄ia cōmunia: vbi aūt oīa cōia/ nulla sunt ꝓpria. Dic mihi queso/ nonne regulam August. vouisti: nonne vitam regularē ſm eam tenere ꝓmisisti: nonne omnia ꝓdicta dr̄ esse cōmunia? Ergo necessario aut illam ꝓmissam non tenes votifragus aut nihil penes te ꝓprium habes: als regularis non es/ sed magis irregularis. Cum enim nihil retinetur/ dicit Hugo ꝓprium/ auaricia restringitur: inuidia religatur: ꝛ omne fomentū discordie superfluum resecatur: charitas vnanimis ꝯnutritur: et paup̄tas deuota custoditur. Et dum non licet terrena retinere cogitur amplius celestia cogitare/ tractare/ diligere: tanto minus enim superna diligit quis/ quanto magis in infimis delectat̄. ¶ Uicesimoꝓmo ꝓprietas repellitur Hugonis autoritate. Sunt inquit qui grauiter turbantur inter fratres/ cum non licet donaria retinere parentū amātes seruare munuscula suorum/ ꝛ in ꝓprio delectātur. Adeo enim sepe inardescunt vilibus ꝛ paruis istis oblectamentis/ vt eorum occasionibus soleant turbare ꝯcordiam fratrum: quod ꝑsuasione diabolica fieri dubiū non est/ qui in eo tentat in quo magis se ꝓualere cognoscit. Propterea diligēter omnia terrena calcanda sunt/ que charitatē fraternam turbare possunt: vt sit laqueus ꝯtritus ꝛ nos liberati simus. ¶ Uicesimosecundo sup̄addit Hugo sup̄dictus/ ꝙ frater q̄ munus acceptū celauerit furti iudicio ꝯdemnetur. Parum dixi: immo certe sacrilegio quod peius est/ quasi Jude similis factus ꝓditori. Prodit enim conuentū totum/ cum rē eius cōem ecclesie de sinu charitatis subtrahit ī ꝓprium vsum. Uerius dixerim/ prodit seipm̄ cum retrospicit ad abiectum seculum: ꝛ regulam violat ꝛ votum. Ergo si furtum committis ſm Hugonem/ seruando seculare donariū/ nunquid erit sacrilegus qui de cōmuni sacro ꝓprium suum facit? In communi dederunt fundatores: ꝛ nisi in communi retinere potes cum salute. ¶ Uicesimotertio lauacrum corporis infirmi ꝛ lotionē vestium curiosam ꝓhibet Augustin⁹ in regula fieri ſm ꝓprium arbitrium fratrum/ sed magis prepositi: vt etiam si nolit frater/ faciat iubente preposito quod illi expedit pro salute corporis. Et si velit negante illo non faciat vt nō obediat sue cupiditati. Cum ergo beatus pater Augustinus cum regula/ vota/ promissa maximus ꝛ primus sit prepositus post deum: regularibus filijs suis canonicis precipiēs in tot locis ꝛ passibus omnia habere communiter

in proprio nihil: sequit q̄ illi parendū est ⁊ nō pro-
prie lasciuie: qm̄ Hugone teste / nō ornat nitor cor
poris aut vestiū / sed morū: ⁊ spūalis magis querē
da est mundicia q̄ corpalis. Si ḡ ppria libido p-
hibet in lotione vestis aut corpis / rōne obedientie
pmisse que ppriā abiecit voluntatē: quare etiam
non phiberet pprietas pecunie ⁊ iocalium repu-
gnans voto paupertatis charitatiq; fraterne: multo
minus rōnabile videt in forensibus ⁊ alienis pro-
prium licere: cuiusmodi sunt fortune / bona in cista
aut in camera seruata / q̄ in ppria corpis sanitate
longe magis necessaria: sed in ista secunda ppria
voluntas prohibetur ⁊ aufertur vt dictum est: er-
go similiter ⁊ in prima. ¶ Vicesimoquarto argui
tur per illud in regula Augusti. de egrotantiū cu-
ra laborantiū ⁊ debilium vel senum: que alicui est
fratrum iniūgenda vt petat de cellario quod cui-
q; opus esse pspexerit. Quādoquidē ergo necessita
te petende sunt de cōmuni cellario: ergo si non sit
opus pprio pro necessitate infirmitatis / multomi
nus tempore sanitatis. ¶ Vicesimoquinto argui
tur per eundem Augusti. ibidem: Siue inquit qui
cellario / siue qui vestibus / siue qui codicibus scri-
bendis pponunt / siue murmure seruiant fratribus
suis. Propriū ergo vestiarium tolerare aut perpe
ti est regulam interimere pmissam: que cōmunem
statuit magistrum vestiarij per expssum. Commu-
nis autem tollitur cum quisq; p se curam gerit: et
per consequens regula corrumpit ⁊ frangitur vi-
dentibus / scientibus ⁊ volentibus vobis singulis
in graue discrimen salutis aīarum vestrarū. Regu
la ponit vnum cōmunem: vos autem pprios oēs.
Dicite ergo si regulam pmissam seruatis. ¶ Vice
simosexto confirmat hoc ipm per illud quod mox
sequitur in regula: Vestimenta (inquit August.) ⁊
calciamenta quādo fuerint indigentibus necessa-
ria dare non differant: sub quorū sunt custodia q̄
poscunt. Ubi Hugo: Ministrare debet frater de
putatus cōmuni vestiario sine murmure. Caueant
ergo fratres ne nimis petant importune aut sup-
flue: nam quicqd superfluum est / mortifer est illis. Nā
vnde pauperes erimus si penuriam non habem⁹?
Attendant q̄ oblationes fidelium sunt que vesti-
unt ⁊ comedunt / vt formident populi peccata por
tare. Usq; ergo ad puisionem calciamentorum Au-
gustin⁹ non descenderet / si quicq̄ fratribus ppri-
B um pcessisset. ¶ Vicesimoseptimo pfirmat per il
lud August. in regula: Lites autē nullas habeatis
inter vos ⁊c. Maximuz autē fomentū litium est p
priuz: que secant inter voluntates teste Seneca: Fe
licem inquit dicerem humanā vitam si hec duo p-
nomina possessiua meum ⁊ tuum / tollerent de me-
dio. Et in epla. xiiij. Si vis viuere in pace: aut pau
per sis aut paupi similis. Rixa autem est inter com-
petitores. Et eth. v. Iurige ⁊ dissensiones sunt in-
iuste. Et Boetius in tertio. Unde forenses que-
rimonie nisi q̄ vi vel fraude a nolentibus pecunie
repetuntur cupite? Tolle proprium de claustro ⁊
lampades extinxisti inuidie / luxurie / rixe / auaricie /
ceterorumq; defectuū. ¶ Vicesimooctauo arguit p
illud de regula ppe finem. Ut aūt cuncta ista ser-
uentur dicit Aug. ⁊ si qd min⁹ seruatū fuerit nō ne-
gligenter pretereat: sed emēdandū corrigendūq; cu
retur ab eo q̄ pest vobis. Ipse enī qnto loco supe-
riore: tanto in periculo maiori versatur nisi corrigat
visus manifestos ⁊ defect⁹ patētes: qb⁹ regula cor
rumpit ⁊ laceraf in periculū salutis aīaꝝ. Quoniā il-
lius est reddere rōnem p omib⁹. Vouit abbas vi-
tam sm regulam Augu. ⁊ nr̄i fratres. Illa totiens
clamat omnia esse cōmunia vnū cor ⁊ aīam: nihil
habere ppriū: cōmune vestiariū: tn̄ pcrariū agitur
quotidie. Et qd deteri⁹ est / vsq; adeo infecit h̄ vir⁹
cunctos: vt neminē pscientia remordeat: nemo ex
abusibus vetustatem doleat / aut peniteat: qd indi-
cium est obstinationis ⁊ irremissionis periculū: quo-
niaz q̄ pscientiā remordentē nō habet / minime pe
nitet: si non penitet fecisse / nō dolet: si nō dolet / nō
pterit: qd non pterit / non pfitet vsq; in finem vite.
Discrimen h̄ cōmune est: sed tn̄ pmo capitis: ⁊ psi
ter membroꝝ: capitis qa regulam pmissam nec
seruat / nec seruare cogit: iuxta vocationis officiū
cui⁹ est sm Aug. corripere inqetos: psolari pusilla
nimes: infirmos suscipe: ⁊ patientē ad omnes fore
Membroꝝ aūt qr non tenuerunt pmissam regu-
lam: pudet dicere sed veritas viget ne in fermentum
phariseoꝝ descendat: verendum est hodie de quo
Matt. xxiij. scribit. Ue vobis ⁊c. q̄ decimatis men
tam / anetū / cyminum: ⁊ reliqstis q̄ grauiora sunt le
gis iudicium / miscdiam ⁊ fidem. Si breuis pduci
tur ⁊ longa corripiat: si in notula cant⁹: si in lectu
ra vocabulo titubatur: si rumpit leuiter silentiuz
si cerimonie reuerentiales nō seruant: si vestes in
decenter compte / si ceterisq; minimis defect⁹ mo-
dicus committat / corrigitur diligenter. Que aūt
maiora sūt ⁊ in corpore regule pmisse expssa tam
freqnter votaq; tria pcernentia: cuiusmodi sunt
superbia / rancor commensationes / luxurie pprietas
auaricia: preciose vestes / vasa argentea in camera:
ceteraeq; curiositates pro dolor negliguntur. Tales
increpās christus platos vbi sup: cecos cecorūq;
duces appellat: deglutientes camelum ⁊ culicem
excolantes. ¶ Vicesimonono pcluditur p regule D
calcem in quo dicit Aug. Ut aūt in h̄ libello tanq̄
in speculo possit⁹ suspicere: ne p obliuionem aliqd
negligatis semel in septimana vobis legat. Et vbi
vos inueneritis q̄ scripta sunt facientes: agite gra
tias deo bonorum omnium largitori. Ubi aūt sibi q̄
cumq; vrm videt aliqd deesse: doleat de pterito:
caueat de futuro: orans vt ei debitum dimittatur
⁊ in temptationem non inducat amen. Id aūt legi
tur dicit venerabilis Hugo: ⁊ legi pcipit ab Aug:
septimanatim vt memorie teneat ⁊ obseruet dili-
genter. Ex quo igit regula beati patris Aug. vobis
speculum est o regulares: tam freqnter vobis co-
ram facie pposita: quō trabem in oculo vestro non
videtis: q̄ festucam videtis in alieno. Trabes enī
vt dicit Chrys. sup Matth. est peccatum cleri: fe-
stuca autez secularium. Ut cūcta seruētur dicit Aug.
que in regula sunt: regula legat ⁊ minus obserua-
tum non pretereat; sed corrigat. Quo animo ḡ tāto
tpe dissimulatis pterire cōmune vestiarium vt in-
duamini ex vno vestiario; sic vescamini ex vno cel-

lario. Negare non potestis quin hoc voto promiseritis solenni quod in regula legitis quotidie tot in passibus et locis. Ante votum (dicit Augustinus) liberum erat reddere, sed necessarium saluti post votum. Voto nanque consilia vobis facta sunt precepta et libera necessaria. Aliquando ergo dolendum est de preterito commisso et futurum cauendum: vt sitis factores verbi et non auditores tantum: Jaco. i. Quoniam si quis auditor est et non factor, comparabitur viro considerant vultum natiuitatis sue in speculo. Considerauit enim se et abijt et statim oblitus est huiusmodi. Sic est audire quotidie in regula legi (si tamen legatur) quod vocati estis et congregati, vt vnanimes habitetis in domo: quod cor vnum et anima vna et omnia sint generaliter et vniuersaliter communia: et non dicatur aliquid proprium. Quod etiam donarium aut paternum munus vel litera non seruetur, sed prohibeatur in communi quod vestes sub vno communi custode habeantur: quod induamini ex vno vestiario, sicut vescimini ex vno cellario: quod nullus sibi aliquid operetur, sed omnia opera in vnum fiant: quia quanto plus commune quam propriis curatur, tanto amplius in religione proficitur. Quod charitas que sua sunt non querit, sed postponit propria communibus. Audire inquam hec, sed non facere: audire parum est, aut scire regulam, nisi facere sequatur. Seruare denique obedientiam et castitatem non sufficit si paupertatem et abiectionem paupertatis neglexeris: quoniam apostolo Jacobo teste: Qui in vno offendit, factus est omnium reus. Quinimmo quanto crebrius et sepius auditis et non impletis, tanto culpabiliores estis. Quoniam ii. Pet. ij. dicitur: Melius erat viam iusticie non cognoscere, quam post agnitam retrorsum conuerti. Legitis ergo in ruinam vestram, nisi vos preparetis ad emendationem, neque regulares vocari meremini: aut habitum eorum gerere: seu de eorum bonis necessaria vite sumere iuxta intentionem fundatorum: nisi regulam obseruetis pro viribus amodo in futurum, de preteritis penitentiam agentes. Donet autem dominus vt verbis vtar Augustini: vt obseruetis hec omnia, propriam abijcientes vt vouistis, quicunque regulares estis tanquam concordie et pacis aduersarium. Vos quoque qui preestis pro dei misericordia cogitate animo deuia reducere et obliqua in directum: neque dissimuletis vlterius. Non est enim grandis differentia vtrum letum in feras vel admittas ait Simachus papa et Innocentius: Error cui non resistitur, approbatur: et veritas si non defenditur, opprimitur. Ezechielis xxxiij. Sanguinem eius de manu tua requiram.

¶ Hec de prima parte sufficiant, in qua proprietas regule beati Augustini visa est repugnare. In se-

Religiosorum status dicit sanctus Tho. secunda secunde. q. clxxxiiij. est perfectorum sicut et episcoporum. Probatur autoritate saluatoris Matth. xix. Si vis perfectus esse, vende omnia et c. Et Luce. x. Maria optimam partem elegit. Ad vitam eternam ingredi volentibus necessaria sunt precepta: ad perfectionem consilia. Hoc idem dicit Diony. in. v. et. vi. capitulis celestis hierarchie monachos vel theopentas. i. deo famulantes perfectos vocans. Conformiter etiam Paulus ad Col. iij. Super omnia charitatem habete, que est vinculum perfectionis. Vnumquodque enim perfectum est, cum suo iungitur fini, quantum possibile est: hoc autem est per charitatem. i. Joan. iiij. Qui manet in charitate in deo manet: et deus in eo. Et Diony. de diuinis nominibus: Extasim est faciens diuinus amor transponens totaliter amantem in amatum: sane tamen intelligendum. Totum enim et perfectum totalitate diligibilis non diligitur nisi a seipso deus totalitate diligentis anime nisi a beatis: hoc est toto affectu semper in deum tendere: sed bene totalitate viatoris qui in affectu nihil habet non solum repugnans charitati, quod est peccatum: quoniam hoc etiam incipientibus et proficientibus conuenit: sed etiam impeditiuum eius vt sunt sollicitudo, cura temporalium, possessiones diuitie, propria voluntas, coniugium et huiusmodi: que abijciuntur religionis voto. Nam teste August. venenum charitatis est cupiditas. Hinc in collationibus patrum inquit abbas Moyses: Jeiunia, vigilie, meditatio scripturarum, nuditas et priuatio facultatum non perfectio, sed perfectionis instrumenta sunt: nec in ipsis consistit discipline finis, sed per illa deuenitur ad finem: quia non omnis religiosus perfectus est, sed tamen perfectum habet statum. ¶ Precepta remouent que charitati sunt contraria: consilia autem impedimenta actus eius. Dicit Augu. in Enchiridion: Quecunque mandat deus quorum vnum est: non mechaberis et quecunque non iubet, sed admonet potius consilio quorum vnum est, bonum homini mulierem non tangere: tunc recte fiunt cum ad charitatem ordinantur, quia mox vnitur quis deo. i. ad Timothe. vi. Finis precepti charitas. Precepta (vt ait Hiero. ad Demetriadem virginem) et prohibitiones de necessitate sunt salutis: vt colere deum et sabbatum: non occidere, non mechari et c. quia mala prohibentur, et precipiuntur bona per illa. Sed consilia de concessis sunt et licitis, vt est libertas voluntatis, vsus carnis in coniugio, possessiones et diuitie. i. Corinth. vij. De virginibus domini preceptum non habeo: consilium autem do. Ab horum abstinentia voto se astringit religionis perfectio, quo perfectius vacetur deo ad augmen-

sensum/linguam atqꝫ substantiam omnipotēti immolant solenni voto/vt deo totaliter se mancipēt pfectiorem habent statum:cuiusmodi est religio. Finis siquidem religionis perfectio charitatis: cuius sunt impedimenta tria que abijciunt voto/libertas sui/possessiones ⁊ diuitie/⁊ carnis voluptates licite secularibus ⁊ pꝛhibite religiosis:quatinus per abstinentiam horum pmissam operam dent charitati pfecte. Confirmatur idipsum a sancto Thoma vbi supra: Status inquit religionis est quoddam exercitium ⁊ disciplina qua ad perfectum itur charitatis. Ad hoc autem necessariū est ab amore mundialium affectum diuertere:vt patꝫ per August.libro.x.confessionū:Minus te amat inquit domine deus quicunqꝫ preter te aliquid amat. Et Math.vi. Non potestis deo seruire ⁊ mā mone. Et Joānes in canonica: Fratres nolite diligere mundum ⁊c. Quoniam qui diligit mundū nō est charitas dei in eo. Et Gregorius in homil. Tanto inquit quisqꝫ minus superius diligit/quanto magis inferius delectat. Amor ergo siue concupiscentia carnis ⁊ oculorum ⁊ superbia vite prepediunt perfectionem charitatis dei et proximi trahuntqꝫ hominem inferius. Sed per oppositū paupertatis votum castitatis quoqꝫ ⁊ obedientie tendit sursum in deum/ veluti nihil inferius habens quod delectet. ¶ Paupertatem commendauit christus caput ecclesie nascendo Lu.ij.quoniam a paupere matre virgine nascitur in stabulo pannis inuoluitur ⁊ inclinatur in pꝛesepio. In omni deniqꝫ vita sua relucet paupertas. Nihil possidere in proprio/commendat vetus testamentū. Numeri.xviij.dixit dominus ad Aaron: In terra eoꝝ nihil possidebitis:nec habebitis partē inter eos. Ego pars ⁊ hereditas tua in medio filiorum israel. Nimis auarus est dicit Augustin⁹/cui non sufficit deus. Et Hierony. Dominus cum istis infimis pars fieri dedignatur. Et Ambrosi⁹: Hi apti sunt ad regnum celorum qui nullis cupiditatibus occupantur:sed ad futura festinant promissa vite celestis. Et Gregorius: Illic cupit animus assistere/ vbi se sperat sine fine gaudere. Et ad magna pmia pueniri non potest nisi per magnos labores. Si propter te dominus sue renunciat matri cum dicit:q̄ est mater mea/⁊ qui sunt fratres mei? cur tu domino tuo cupis anteferri? Unde iuueni querēti quo pacto vitam haberet eternam. Respondit veritas Si vis inquit ad vitā ingredi/serua mādata. Rursus dicente iuuene: Hec omnia feci a iuuentute. adiecit: Si vis perfectus esse/vade ⁊ vende omnia que habes ⁊ da pauperibus: ⁊ seq̄re me. Hoc summopere claustralibus notandum. Non enim ait dominus/manduca/quiesce/dormi/fruere delicijs ⁊ honoribus mundi/thesauros habeto/vasa argētea/iocalia ⁊c.sed dicit: vende omnia:non partem sicut Ananias ⁊ Saphira:sed omnia tua supple q̄ habes iusto titulo. Nec ait: da proximis/sed paupibus. Nec attendendū dicit Augustin⁹/ quibus monasterijs aut indigentibus hoc feceris;quoniā omnium christianorum res vna publica est. Audiant pauperes ⁊ letentur que sit pars hereditatis eorum. Beati (inquit christus) pauperes/ quoniam ipsorum est regnum celorum. Econtra Paulus.i.ad Timoth.vi. Radix inquit omnium malorum est cupiditas. Hac cupiditate plus habendi q̄ opus est s̄m glossam magistri:⁊ diabolus cecidit de celo in infernum/⁊ parentes nostri primi de paradiso in exilium. In greco aūt habetur/radix olm maloꝝ philargiria:id est amor pecunie. Scribitur etiam Ecclesi.x. Auaro nihil est scelestius. Et apostolus vbi supra: Quam quidam inquit appetentes errauerunt omnino a fide christum deserentes:quia in duobus locis non potest affectus noster partiri desyderiū suum. Breuiter diuersis in locis sacra scriptura laudat ⁊ approbat voluntariam paupertatē. In religione ergo que est domus dei abijcienda est omnis negociatio ⁊ proprietatis possessio. Non sit (inquit Hierony.) in domo orōnis negociatio:non possessionū amor/non cupiditas:ne ingrediatur iesus iratus speluncam latronum/⁊ mensas subuertat vendentiū in hora nouissima mortis. Multi (inquit Origenes) sunt in domo dei que est ecclesia non spūaliter/vt pmi serunt viuētes:sed carnalr magis vēdētes ⁊ emendētes q̄ rar⁹ orōni debite vacāt/secularib⁹ intēti ⁊ dediti negocijs.

Hactenus pprietas collisa lapidibus sacre scripture superest eam per canones sacros impugnare/extollendo voluntariam paupertatem. ¶ Clemēs quartus xij.q.i.dulcissimis ⁊c.sic dicit: Communis vita oībus necessaria est fratres/maxime his qui deo irreprehensibiliter cupiunt militare/⁊ vitam apostoloꝝ imitari. Communis eñ vsus omniū que in mūdo sunt omnibus esse debuit:sed per iniquitatem alius dixit hoc esse suū/alius istud:⁊ sic inter mortales orta est dissensio. Deniqꝫ grecorum quidam sapientissimus/omnia cōmunia esse amicoꝝ dixit. Et sicut aer ait aut lux solis diuidi nō pōt aut mediari/ita nec cetera quecūqꝫ cōmunia q̄ data sunt oībus ex natura. Propter quod dñs ait p ppham Ecce q̄ bonū ⁊ q̄ iocundū habitare fratres in vnū Et apostoli cōmunē in vnū duxerunt vitam. Quoniam vt in eoꝝ actibus dicitur/ multitudinis credentiū erat cor vnum ⁊ anima vna:nec quisq̄ aliquid dicebat suū:nec erat egens inter eos. Omēs qui domos vel agros possidebant venditis illis offerebant pꝛecium ante pedes apostoloꝝ:sicut quidā vestrū cognouerunt ⁊ viderūt nobiscū. Ananias autem vir austerus ⁊ Saphira vxor eius/quia mentiti sunt/nobis pꝛesentibus corruerunt. Sequitur: Quapropter vobis cauenda mandamus ⁊ vobis obedire pꝛecipimus doctrinis apostoloꝝ ⁊ exemplis/vt ab aplicis regulis non discedatis:sed cōmunē vitā ducentes adimplere satagatis. ¶ Ibidem statim allegatur post Hierony.ad Nepocianū: Clericus interpꝛetet vocabulū suū ⁊ esse nitat q̄d est/cleros grece sors est latine:quia dominus pars eius/⁊ de sorte domini sunt. Talis ergo esse debet vt possideatur a domino ⁊ possideat ipse dominum. Q, si quippiam preter dominum possideat pars eius non erit dñs. Verbi gratia:si aurū/si ar

pellet/ cum istis non dignatur dominus fieri pre
tius. Hinc leuita non accepit ptem in terra sicut ce
tere trib⁹. ¶ Ambro. ꝯsequenter de fuga seculi δ I
loco inducit. Cui ait portio est deus: nihil curare
debet nisi deum: ne alterius necessitate ꝛ sollicitu
dine impediatur. ¶ Aug. in eodem loco: Nolo.
ꝛc. Due res in vobis pollere debent: ꝯscientia. s. ꝛ
fama. Conscientia est necessaria tibi: fama ꝓximo
tuo. Seqtur paulo post: Nulli licet in societate no
stra aliqd habere ꝓprium. Et si q habuerint: faci
unt qđ non licet. Seqꝫ: Qui habent ꝓprium vel
habere volunt: aut de ꝓprio viuere ꝯtra pceptum
non mecum manebunt in socialem vitam. Malo
G habere claudos ꝙ plangere mortuos. ¶ Ex ꝯci
lio Lateranen. extra. ca. iij. de statu mona. Mona
chi non pcio recipiantur in monasterio: nec pmit
tanꝫ habere peculium. Peculium habere vt dicit
magister Gerardus magnus in tractatu de ꝓprie
tate monachoꝝ: non est habere pncipale dominiũ
in reipsa: sed vt seruus sub domino/ sub patre fili⁹
sub abbate monachus ex licẽtia ipsorum sub qb⁹
sũt. Et tamẽ hoc nunꝙ monachis ꝯcediꝫ ẜm glo.
Inno. q est lucerna iuris: nisi ꝓ adiuncta admini
stratione: vt si fuerit vestiarius / elemosynari⁹ / vel
thesaurarius / vel huiusmodi cõmune habens of
ficium: deseruiens vtilitati cõmuni eccle: vt fidelis
sit ꝛ prudẽs dispensator: non qrens q sua sunt/ sed
q omnium. Qui autem peculium habuerit: nisi ab
abbate fuerit ei ꝓ iniuncta administratione per
missum: a cõmunione puetur altaris. Et q in extre
mis cum peculio fuerit inuentus ꝛ digne non pe
nituerit: nec oblatio ꝓ eo fiat: nec inter fratres ha
beat sepulturam. Qđ de vniuersis religiosis pci
pimus obseruari. Abbas autem q diligenter ista
non cauerit / officij sui iacturã nouerit se incursuꝝ
¶ Consequenter Clemẽs. iij. paulo post sup quo
dam canonico regulari q in articulo mortis agẽs:
licet a priore suo monitus: ꝓprium qđ ꝯtra regulaꝫ
latenter habuerat/ noluit resignare: ꝛ sic diem clau
sit: ꝛ fuit inter fratres traditus sepulture. Et infra
Inqsitioni tue rndemus ꝙ ille canonic⁹ nõ tantũ
fuerat christiana sepultura puandus: verũetiã si si
H ne maximo scandalo fieri potuit: de ipsa ꝓijci dig
nus est ecclesia. ¶ Item ibidem Innocen. iij. ab
bati ꝛ ꝯuentui Sublaceñ. Cum ad monasteriũ ꝛc.
firmiter inhibemus ne quis de cetero monachoꝝ
lineis camisijs vtaꝫ. Prohibemus districte sub at
testatione diuini iudicij ne qs monachoꝝ ꝓprium
aliqd possideat: sed si qs aliqd ꝓprium habet/ totũ
incontinenti resignet. Et infra: Si ꝓprietas ꝛc. a
pud quemꝙ inuenta fuerit in morte: ipsa cum eo in
signum pditionis extra monasteriuꝫ in sterqlinio
subterreꝫ: ẜm ꝙ beatus Grego. in dial. se narrat se

patet Leuit. vltimo: vbi dr: Qđ semel sanctificatũ
est domino/ nõ potest in alios vsus ꝯmutari. Nec
facere potest plātus qn deo ꝯsecrat⁹ per votum re I
ligiõis obligeꝫ ad δ qđ vouit. ¶ Idẽ sentit Ber.
in li. de pcept. ꝛ dispensatione: qcqd ait in spūali
bus in regula est traditum / in manu non relinqꝫ
abbatis. Et paulo post: Neqꝫ eñ abbas sup regu
lam est/ cui semel etiam ipse spontanea ꝓfessione se
subiecit ꝛ deuouit. ¶ Uotum etiam paupertatis in
dispensabile ostẽdit sctũs Thomas. ij. ij. q. lxxxix.
grauius enim ait est ꝙ piurium votum factũ: ex eo
ꝙ deo soli votum fit ꝛ pmittiꝫ. Iuramentum aũt
deo ꝛ hominibus. Secundo qꝛ votum obligat ex
fidelitate reddendi deo pmissum. Iuramentũ vo
ex reuerentia veritatis q est ipse. Grauior est aũt infi
delitas ꝙ irreuerentia: ẜ ꝛc. Et ꝯfirmatur p eũdem
in eodem libro in materia de voto: vbi dr: ꝙ si vo
tum fiat solenne etiam de impossibilib⁹: vbi gra
tia: pegrinatio egrotis/ elemosyna paupibus: ꝛ hu
iusmodi: nihilominus debet semp haberi pmpti
tudo voluntatis: quotiens occurrit memorie: ꝛ fa
cere qđ in se est. ¶ In his etiam q p se mala sunt
ꝛ bene fieri neqũt/ dispensatio nõ cadit ẜm Bern
in epistola ad Adã monachuꝫ: ꝛ in lib. de pcepto
ꝛ dispensatione: cuiusmodi est habere ꝓpium mo
nacho: q ad non habendum se astrinxit p votum
religionis. Proprium inqt possidere homini se
culari licitum est: monacho autem purum malum
Nam vbi proprietas / ibi singularitas: vt dicit
Bernardus ad carthusien. vbi singularitas ibi an K
gulus: vbi angulus ibi sordes: vbi sordes ibi ru
bigo ꝛ diuisio. ¶ Benedictus duodecim⁹: Illis
inqt qbus incumbit onus de vestiarijs: calciamẽ
tis ꝛ alijs corpis necessarijs ꝓuidendi: statuimus
vt δ decenter faciant tempe ꝯgruo iuxta suppeten
tiam facultatum ꝛ ꝯditioneꝫ regionis. Et seqꝫ mo
dus. Et illud qđ erit dandũ singulis canonicis ꝓ
vestiario/ taxeꝫ in annuali. Nõ est intelligenda hu
iusmodi taxa in pecunijs dandis cuilibet singil
latim/ sed magis ẜm literam regule magistro ve
stiarij: qui debet ista prouidere in cõmuni pro om
nibus illis inquã quibus incumbit onus de vesti
arijs ꝛ calciamentis ꝛc. Nam distributa cuilibet
portione pecunie vt isti falso opinantur/ sequitur
ꝙ nulli incumbit onus ista prouidendi in cõmuni
pro singulis. Et hoc de anathemate hierarchico
aliquid cum Achor reseruare. Achor. i. ꝯuertens ꝓ
missum votum/ tria de anathemate prohibito con
tra deum furatur / regulã aureã/ pallium coccineũ
ꝛ trecentos argenteos. i. ꝓpriã voluntatem/ car
nis voluptatem ꝛ diuitias seculi. Tot enim modis
religionis frangitur sacramentũ: sed non est tacen
da punitio huic sceleri inflicta. Mor enim dereli

nec conteratis virum qui huius sceleris reus est: In quo innuitur q dominus in totam ecclesiam irascitur propter vnum pprietarium/vt dicit autor summe viciorum: ppterea persequendus est talis: ne propter vnum ceteri patiantur omnes. Quoniam vt ait aplus ad Roma.i. Qui talia agunt scelera supple pus enumerata/ digni sunt morte: nō solum qui faciunt/sed qui consentiunt facientibus lxxxij. distincti. dicit Simachus papa in decretis: Non est grandis differentia an letum inferas vel admittas. Et Innocen. ibidem: Error cui non resistitur/approbatur. Pius etiam papa: Quid prodest suo errore non pollui/qui consensum prestat erranti. Et Amb. in libro de patiētia inquit: Qui a socio si potest iniuriam non repellit/tantus in vitio est quantus ille qui facit. O formidanda sentētia religiosis que sequit Josue. vij. Anathema .i. ppietas in medio israel est: id est ꝯtemplatiuoꝝ. Non poteris stare coram hostibus tuis donec cōteratur qui contaminatus est hoc scelere ꝛc. Sequitur in fine capituli: Et lapidauit Achor omnis multitudo filiorum israel: ꝛ cuncta que contulerat de anathemate/igne consumpta sunt. Potius ppietarius in seculo conteratur lapidibus correctionis ꝛ cremet facib⁹ charitatis ꝛ zeli dei/ꝗ post mortē
L supplicijs dissimulādo depnret eternis ¶ Scribitur ad propositum. ij. Macha. xij. q cum corpora que ceciderant in bello contra Gorgiam idumeum post diem septimū Judas pararet sepelire/inuenit sub tunicis occisorum de donarijs idoloꝝ q apud Janniam ceperant cōtra legem: ꝛ eos comperit corruisse ob hanc causam. Si ergo iudeis viris popularibus tam grauis vltio contigit p acceptis semel ꝛ retentis contra legem eoꝝ donarijs: quid pfectis viris fiet transgressione votoꝝ solennium: nec semel/sed per totam vitam eorum. ¶ Apostasia quedam est (dicit autor summe vitioꝝ) proprietas monachoꝝ maior/ꝗ relinquere habitū aut exire metas ecclesie preter plati licentiā: quia paupertas voluntaria magis est de substantia religionis ꝗ habitus. Religio enim ordinat ad perfectionē charitatis/que est amor dei: vsq ad contemptum sui. Habere ergo pprium vt dicit sanctus Tho. ij. ij. q. clxxxvi. ar. vij. repugnat pfectioni religiōis. Voluntaria paupertas pacis est fundamentū: vt dicit August. in li. xix. de ciui. dei: Inter fratres inquit concors ꝛ amica ꝯsonantia charitatis fraterne: cum nihil habet vnus qd non omnes. Ecōtrario iter pprietarios rixe quotidiane/inuidie susurratio/detractio/nulla pax/nulla charitas/nulla sal⁹/opiniones ꝛ hrige: adeo vt quicquid placet vni/displicet alteri. Hinc scissure ꝛ discordie/ inequalitates in habitu ꝛ victu: hic abiecte/hic curiose induitur: hic vt dominus/ille vt seruus: hic vt pauper ille vt diues incedit: hic esurit/ille ebrius est: hic aurum contra votum possidet/ille debitis multis obligatur: ꝛ omnia dilapidat ꝛ expēdit. Et sic fraudatur intentio fundatorum: contemnitur ecclesie institutio: vilipenditur euangelica instructio: negligitur propria salus: ꝛ lumen perfecte religionis quondam in ecclesia radiās/pro maiori parte modernis tpib⁹ phdolor obscurat/ne dicā extinguit. Et hec de scdo membro dicta sunt.

Tertia pars huius tractatus.

Excussis vtcūq telis duobus ex pharetra incultius ꝗ exposceret ordo ꝛ dignitas materie/superest accedere ad tertium quo pro viribus refellende sunt proprietarioꝝ obiectiones. M

¶ Primo siquidem loco quodam palliamento fallere videntur/dicentes vestiariū nō esse proprium/sed magis procuratio: quod abusio est nominis. Nam procurare est curare p aliis: proprietarius autem pro se solo curat. Item pcurator vestiarij per regulam dicitur esse communis pro omnibus: isti autem pro se tm̄. In quo cōtrariantur regule/nec non ꝛ voto paupertatis. In Deuterono. xxiij. cap. scribitur: Cum votum voueris domino deo/non tardabis reddere: quia requiret illud dominus deus tuus. Si moratus fueris reddere/imputabitur tibi in peccatum. Et paulo post: Quod semel egressum est de labijs tuis/obseruabis ꝛ facies sicut pmisisti domino ꝛc. Et Malachie. i. Ad vos o sacerdotes qui despicitis ꝛc. Et infra: Et offertis super altare meum panem pollutum. Et paulo post: Non est mihi voluntas in vobis: dicit dominus exercituum: ꝛ munus non suscipiam de manu vestra. Sequitur in fine: Maledictus dolosus qui habet in grege suo masculuꝫ ꝛ votum faciens immolabit debile animal. Masculum vouit domino regularis/cum paupertatē desponsauit: sed debile reddit qui adhuc seruat ppriū. ¶ Irridere ne est Augustinum patrem dicentem in exordio regule: Hec sunt que vt obseruetis precipimus ꝛc. Et sequitur. Et non dicatis aliquid proprium. ¶ Secundo obijciunt consuetudinem tanto tempore/ꝛ a personis tam discretis ꝛ eruditis ꝛ in tot monasterijs obseruatā. N Quibus respōdet regula iuris dicens: q possessor malefidei nullo tempore prescribit. Et Augustin⁹ in enchi. lxxxvi. Nostris ait temporibus multa mala ita in apertam consuetudinē deuenerunt/vt aut parua aut nulla esse credantur: que magna atq horrenda sunt: vsq adeo vt non solum non occultanda / verumetiam predicanda et diffamanda videantur. Item idem super illud ad Gala. Timeo ne forte sine causa laborauerim in vobis: exclamare inquit compulsus sum: Ve peccatis hominum: quia sola iniusta exhorrescimus. Vsitata vero pro quibus abluendis filij dei sanguis effusus est: Quis tam magna sint vt omnino claudi cōtra se regnum dei faciant: sepe videndo omnino tolerare/ꝛ sepe tolerādo etiā facere cogimur. ¶ Itē O in sermone quarte dñice aduentus: Nolite inquit peccata ꝯtemnere in quibus forte iam ꝯsuetudinē fecistis. Omne enim peccatū ꝯsuetudine vilescit: ꝛ fit homini quasi nullum. Ilico vt obduruit/nā dolorē pdidit ꝛ putre est/nec ampli⁹ dolet: qd aūt nō dolet/nō p sano hñdū est/ſꝫ magis p mortuo cōputādū. Cū vlc⁹ pungit ꝛ dolet/aut sanū ē/aut ad

hoc spem habet sanitatis. Cum autē pungit̃ ⁊ nō
doler: p mortuo habendū est/⁊ de corpe prescin-
dendū. Dicant igit̃ ꝓprietatis defensores qui vo
uerūt paupertatē/an consuetudo ista eos excuset.
¶ Sed dicēt forte ꝙ papa vel ecclesia cū eis sup
hoc dispēsauit. Audiant papā Innocentiū expsse
dicentē: Abdicatio inquit ꝓprietatis sicut ⁊ custo
dia castitatis adeo est annexa regule monachali/
vt nec summ⁹ pontifex possit circa eā dispensare:
ergo a fortiori nec generale capitulū ordinis/nec
abbas potest indulgere licentiā/ cū papalis pote
stas excedat omnē potestatē inferioꝝ post christū:
P vt habet̃. xxiij. di. cyprianus. et. xij. nō decet. ¶ Q,
aūt votū hoc non seruet̃ multis in locis a plurib⁹
annis etiā magnis viris/nō excusat sed magis ag
grauat. Inoleuit aūt hoc ex negligentia ꝑlatorū
in salutis eoꝝ periculū. Nihil magis dissonū rōni
ꝙ habitū ordinis gerere exterius in oculis hoim
⁊ statū perfectionis simulare: interius autē vota
saluti necessaria īfringere. Rationabilis est cōis
ꝯsuetudo q̄ a iure probat̃: dicit Io. in sum. confes.
li. ij. ti. vi. Et quā romana ecclesia seruat aut preci
pit seruādā. Irrationabilis aūt vel iniqua nō pre
scribit. Inno. dicit ꝙ rōnabilis illa dicit̃ q̄ non ob
uiat canonicis institutis: aut quā ius sustinet. Ir-
rationabilis autē que ꝯtra canonicā instituta ⁊ a
iure improbat̃: cuiusmodi est ꝓprietas inter reli-
giosos. Ait enī Grego. cuidā episcopo. Si ꝯsuetu
dinē opponis tibi est aduertendū ꝙ dñs in euāge:
Io. xiiij. Ego sum veritas: nō ait: ego sum ꝯsuetu-
do. Quoniā cypriani martyris sentētia est ꝙ que-
libet cōsuetudo q̄tauis vetustate vulgata semꝑ est
veritati postponēda: ⁊ vsus ois veritati cōtrarius
abolēdus est. Consuetudo quoqꝫ sine veritate vetu
stas est detestabilis erroꝝ. Frustra ergo cū hic ab
usus ꝓprietatis euāgelioꝝ/canonū/⁊ sanctoꝝ pa-
trū autoritatib⁹ reprobat̃ ꝯsuetudo dr̄: sed magis
vsitata culpa debet vocari/ q̄ obligat mentē pon-
dere suo: vt ait Greg. in. iiij. mora. vt nequaꝙ etiā
surgere possit cū velit: ⁊ quot vicibus frequētatio
nis praue astringit̃: quasi tot vinculis in mēte sua
colligat̃. ¶ Scribit quoqꝫ Hieronym⁹ ad Celan
tiā: Asperā inquit ⁊ insuauē fecit nobis virtutū vi
am longa ꝯsuetudo peccādi. Isydorus etiā in lib.
soliloquioꝝ. ij. Prau⁹ inquit vite vsus aboleri dif-
ficulter pōt: ⁊ assidua ꝯsuetudine vitiū in naturam
ꝯuertit. Anim⁹ scelenbus irreditus vix diuelli po
test: dicit Beda in libro de tēplo salomonis: Nō
est paruus labor a cōsuetudine sese pestifera reuo
care. Inanis ergo est hec excusatio in petris ⁊ fri-
uola que ꝑtendit̃ ꝓpter ꝯsuetudinē malā: quasi di
ceret̃: ꝙ abolita sunt ꝑcep. a legis: q: iam a maio-
ribus ⁊ maioꝝ parte hoim nō seruant̃: ⁊ q: nō ser

mo nec summ⁹ pōtifex. Idē dicit sctūs Tho. in. ij.
ij. q. lxxxviij. de voto solenni: ꝙ est indispensabile.
Cōformiter ad decretalē: qm̄ minus est cōmutare
votū ꝙ absoluere vel dispēsare. Sꝫ aial deo votū
cōmutari nō pōt. Leuit. xxvij. Sctm̄ erit (inquit li
tera) ⁊ cōmutari nō poterit ꝓpter meli⁹ aut peius.
Causaꝫ assignat doctor sctūs. Quoniā mox vbi vo
uebat̃ deo/sctm̄ reputabat̃: quasi diuino cultui mā
cipatū. Sicut nec mō calix aut alia res consecrata
deo/posset cōmutari in melius aut peius. Si ergo
non pōt summ⁹ pōtifex sanctificationē rei inani-
mate tollere: vt lapidis altaris/calicis/aut vestimē
toꝝ: ꝗ multominꝰ ab hoie deo sanctificato ꝑ votū
solēne religionis. Ideo facere non pōt papa ꝙ q̄
religionis ꝓfessione sanctificat⁹ est deo: nō tenea
tur trib⁹ essentialib⁹ votis ꝙdiu stat in religione
¶ Rursus q: votū est ꝓmissio deo facta dic̄ san.
Tho. ⁊ non reddere deo votū: spēs quedā infideli
tatis est: q̄ sub dispēsatiōe nō cadit. ¶ Et sicut nō
potest abbas ꝑcipere malū suo monacho: vt dicit
idē sctūs Thom̄. ij. ij. in materia de voto: ita bonū
deo debitū non potest ꝓhibere. Et in manifestis
malis dispensatio nō excusat a culpa. Hinc sctūs
Bern. in li. de ꝑcep. ⁊ dispensatione dicit: In ꝑ se
malis nō cadit dispensatio: ⁊ q̄ bene fieri non pos
sunt/cuiusmodi est habere ꝓprium ei qui oia abie
cit in voto pauꝑtatis. Hoc inquit Bern. ad Adā
monachū seculari ꝓprium possidere licitū est: mo
nacho vo purū malum. ¶ Deniqꝫ si dispensatuꝫ
est iure aut facto: nō deberet hoc votū exigi a ꝓfi-
tentibus/nec ꝑmitti in regula. Dicit quoqꝫ Bern.
in li. de ꝑcepto ⁊ dispensatione: ꝙ quicq̄d in regu
la tradit̃ in manu nō relinquit̃ abbatis. Neqꝫ ab-
bas supra regulam est: cui semel ipse sese sponta-
nea ꝓfessione subiecit. ¶ Quarto obijciūt ⁊ dicūt R
ꝙ traditio illa clauiū excusat: que fieri solet quoli-
bet anno in manu supioris. Istud repugnat obie
ctioni ꝑcedenti. Nam si dispensatū est de hoc ꝓ-
prietatis voto vt obiectio ꝑcedēs ꝑtendit: frustra
est clauis tradenda abbati in signū cōsensus. Est
etiā ꝯtra decretalē sepꝰ allegatā: q̄ votū indispen
sabile ponit pauꝑtatis/sicut ⁊ castitatē: ꝗ sicut ab-
bas nō posset dispensare de fornicatione: ita neqꝫ
de possessione in ꝓprio/nisi dīrat in cōmuni ra
tione alicui⁹ administrationis vel officij/ ⁊ nō pro
vestiario vl̄ necessitate singulari: teste decretali ex
concil. lateranēsi. extra de sta. mo. que ait: Mona
chi precio nō recipiant̃/nec peculiū habere ꝑmit-
tantur. Peculiū longe minus est ꝙ propriū: quia
ſm iura/qui res habent in peculio/nō habent ple
nū aut principale dominiū sibi/sed suo superiori:
vt seruus sub domino: filius sub parētibus/⁊ mo
nachus sub abbate: sed et eoꝝ sub quib⁹ sunt licē.

cellerarius aut elemosynarius/in signū subiectio
nis ⁊ administrationis. Mendosa quoq₃ est ⁊ de-
lusoria veritatis ꝓtensio clauē abbati referre: quia
clauem referunt: sed retinēt ope ⁊ affectu que sunt
sub claue reclusa. Duo sunt (inquit Hugo de san
cto victore) q̄ relinquere oportet ꝓpter deū. Facul
tas retinēdi quicq̄ propriū ⁊ volūtas habēdi. Et
tamē tradendo clauem neutrū relinquit̄ hoꝝ. Dic
queso defensor ꝓprietatis qḋ seruas in cista/tuū₃
est an nō? Tuum dicere vetat regula in principio.
Nemo inquiēs dicat aliq̄d propriū: ergo tuū non
est sed oīm: nec tibi seruare debes/aut in vsum ac-
cipere qḋ tuū non est. Quid ergo custodis nō tuū?
Repone repone in cōmuni qḋ tuū non est/ sed om
niū in cōmuni: neq₃ clauē deferas q̄ claue₃ habere
S nō debes. ¶ Quinto obiiciūt defensores ꝓprieta
tis dicentes nō esse ꝓpriū ꝓ hoc q̄ ad nutū ma
net abbatis quotiēs volet reuocare. Cōtra hos iā
in parte responsum est supra. Primo q₂ neq₃ reli-
giosus retinere pōt peculiū aut seruare/ nisi ꝓ ad
ministratione officii: nec abbas pōt dispēsare. Se
cundo q₂ nec abbas est supra regulā que hoc ꝓhi
bet/sed regule obligatꝰ ⁊ subditus: vt dicit Bern̄.
in li. de ꝓcep. ⁊ dispen. Fallit ergo ⁊ q̄ retinet pecu
liū ⁊ prelatus q̄ consentit: nisi ꝓ administratione/
fera seuior est leone ꝓprietas: maxime si hypocrisi
cōmisceat̄. Simulata em̄ equitas duplex est iniq̄-
tas: dicit Augꝰ sup ps. lxvi. Duplici gradit̄ via di
cit Grego. q₂ corpus exterius/ sed ꝑ amorē glorie
mūdo viuit. Et ꝯtra ꝓhibitionē moysi induit̄ ve-
ste contexta ex lino ⁊ lana. Deut. xxii. Per lanam
simplicitas/ ꝑ linū subtilitas subdolosa intelligit̄.
Linū celat interius/lanā exterius ostentat. Nulla
res (inquit Chrysosto. sup Mat.) sic exterminat si
cut simulatio. Nā malū sub specie boni celatū/nō
cauet̄ dū non cognoscit̄. Hmōi est ꝓprietarius q̄
ꝓpriū excusat ⁊ palliat ꝑ abbatis licentiā. Non
habeo inquit/non possideo/sed abbas meus: ⁊ tñ
ꝯtra abbatis voluntatē si forsan ꝓ cōmuni neces-
sitate fratrū sciret abbate₃ recepturū que possidet
absconderet: aut si bono mō non posset/inutiliter
T exponeret. ¶ Sexto obiiciūt dicētes ꝓpriū nō
esse aliquid custodire ꝓ necessitatibꝰ secretis/⁊ po
tissime infirmitatis. Quos btūs Augꝰ ꝯfundit in
eo q̄ talibꝰ ꝓuidere nō neglexit in regula cū dicit
Egrotantiū cura siue post egritudinē reficiendo-
rū/siue imbecillitate laborantiū aliqua: aut febribꝰ
vni alicui debet iniūgi: vt de cellario petat qḋ cui
q₃ opꝰ esse ꝑspexerit. Siue aūt q̄ cellario siue q̄ ve-
stibus aut codicibꝰ ꝓponunt̄ sine murmure serui-
ant fratribꝰ suis. Incidis ergo in alterū laqueoꝝ:
q₂ vel patrē Augu. corrigis: quasi nō sufficient̄ pro
uiderit necessitatibus singuloꝝ/aut de fidelitate
diffidis fratrū/dubitans ne circa egrotātes faci-
ant debitū suum: vel q̄ verisimilius de te solū cogi
tas: cui parū aut nihil cure est de ceteris dūmodo
tuipse ꝓuisus es. ¶ Audeo dicere q̄ obiectio pre-
dicta officit ea ꝑte vnde sanare putat. Qm̄ si paup
tatis obseruaret̄ votū inter fratres: longe feruidi-
or arderet charitas fraterna/⁊ cura atq₃ sollicitudo
maior esset īfirmoꝝ pietas intimior/⁊ visitatio cor
dialior: qm̄ tunc vno infirmāte oēs infirmarent̄:
iuxta illud. ii. ad Coꝝ. ii. Si patit̄ vnū membrū/cō-
patiunt̄ ⁊c̄. Si ꝓpria nulla essent/nemo aliū expe-
ctaret ad iuuandū ⁊ succurrendū fratri infirmāti.
Nemo diceret/hic q̄ infirmat̄ satis hab₃ vnde me
dicos habeat ⁊ custodes. Tūc quisq₃ succurrendo
fratri exēplū daret quō vellet sibi in simili casu suc
curri. ¶ Septimo obiiciunt antedicti defensores V
ꝓprietatis dicētes necessariū propriū pro festinā-
dis ⁊ suscipiēdis amicis. Respondet̄ eis q̄ ad hoc
est in ordine Augu. hospitalitas instituta: ⁊ ꝓuidꝰ
frater eloquēs ⁊ discretus est eligēdus: q̄ sciat ami
cos ⁊ benefactores ecclesie benigne suscipe ꝑm fa-
cultatū possibilitatē: iuxta doctrinā pauli ad Heb.
xiii. Charitas fraternitatis inq̄t/maneat in vobis:
⁊ hospitalitatis nolite obliuisci: q₂ per hāc quida₃
placuerūt ⁊c̄. Nec multū vtilis religiosis cōuersa-
tio frequēs amicoꝝ carnaliū qui reliquerūt mūdū.
Propter qḋ ait Augꝰ filiis suis in regula circa fi-
nē. Non carnalis sed spūalis sit inter vos dilectio
Quapropter viro religioso cui mūdꝰ crucifixus est:
non multū affectanda est carnaliū ꝓpinquoꝝ visi
tatio. Nā qui de terra est/de terra loquit̄. Tractāt
q₃ fabrilia fabri. Queola veris religiosis sunt fu-
gienda/imo verius abomināda. Qui nō relinquit
(inquit christus) patrē ⁊ matrē ⁊c̄. non pōt meus
esse discipulus. ¶ Octauo obiiciūt q̄ paucioribꝰ
expensis ecclesie ꝓuidet̄ de vestiario dando cuili-
bet portionē pecunie q̄ in cōmuni: hoc non est ve
rū: esto tamē q̄ ita sit/tamē ꝓpter hoc tēporale cō-
modū paruū non est frangendū votū: q₂ non sunt
faciēda mala vt veniant bona. Ro. iii. Prepostे-
rus ordo vota postponere paruo lucro: solē vermi
bus nocte lucētibus/aurū ⁊ gēmas carbonibꝰ. An
teponere diuitias ⁊ tēporalia bona bonis aīe ab-
surdū est ⁊ ordinē ꝑuertere: ergo ⁊c̄. Nono obiici-
unt dicētes minorem occupationē fratrū esse dare
vnicuiq₃ summā pecunie ꝓ vestiario. Cū reueren-
tia dicentiū non est ita/imo paucior est occupatio
vniꝰ aut duoꝝ q̄ oīm in officio vestiarii. Hoc etiā
ꝯsonat dicto philosophi: Frustra fieri ꝑ plura qḋ
potest per pauciora. In vnitate siquidē equalitas
est charitas/pax/cōcordia/⁊ qḋ sup oē bonū est
deus. In pluralitate autē singularitas/diuisio/in
uidia/rixa/supbia/⁊ oīs mali fomentū. Et ꝯces-
so adhuc q̄q̄ ita nō est q̄ occupatio maior adesset
in cōmuni vestiario ꝓuiso ꝑ vnū aut duos q̄ per
oēs singillatim in ꝓprio: nihilominꝰ tamen mi
nus malū est occupatio q̄ voti transgressio ⁊ regu-
le: cuiusmodi est ꝓprietas. Itē non minꝰ abiurata
est ꝓprietas in vestiario q̄ in cellerario ꝑ regulā:
ergo si ꝓ cellerario vnus solꝰ impedit̄: quare etiā
vnus an duo ꝓ vestiario nō sufficiunt: vt obserue
tur regula q̄ hoc totiens iubet fieri: nā negari non
pōt quin occupatio vniꝰ aut duoꝝ minor sit q̄ om
niū fratrū. Et sic retorquet̄ obiectio in cōfusionē
obiicientiū. ¶ Decimo ⁊ vltimo subdūtur obie-
ctiones ꝯtra voluntariā paupertatē quas ponit san
ctus Tho. in. iii. cōtra gentiles. ¶ Hanc siquidē X
inuadit ꝑmo vigilātius hereticꝰ ⁊ quidā sequaces
sui nō intelligētes de quibus loquunt̄/neq₃ q̄ affir

mãt. Naturale est inq̃uiũt cuilibet anĩali vt sibi necessaria vite ꝓuideat: vnde nõ quelibet pars anni apta est frugib⁹ ꝛ ꝓuisioni ipsoꝝ. Faciũt hoc estate formice ꝛ apes vt ꝯgregent vnde hyeme viuãt. Sed homo multis indiget que nõ semꝑ inueniri possunt: ergo opus est alli ꝓuisione. ¶ Secundo q꞉ per substantiã diuitiarũ esse hois ꝯfirmat: ergo paupꝫtas est ꝯtra legẽ nature. Naturaliter eñ diligit vnũquodq́ꝫ ꝑmanere ꝛ id qd̃ necessariũ est ad illud. ¶ Tertio est homo naturaliter aĩal sociale ciuile: vt in li. politi. Aristo. dicit. Societas autẽ est in mutuo iuuamine ꝛ subsidio amicitie q̃ paupꝫtas implere nõ potest: ergo ꝛc̃. Nã per diuitias ꝛ facultates liberam⁹ amicos a malis: ꝫ bone sunt.

¶ Quarto paupꝫtas est mala ꝑ se: ergo ꝛc̃. antecedes ꝓbat: q꞉ est occasio furti/adulationis/ ꝑiurij/ ꝛ maloꝝ multoꝝ. ¶ Quinto nã liberalitas est virtus q̃ danda tribuit/ ꝛ retinet retinenda. Viriũ illi oppositũ in maius est ꝓdigalitas/ q̃ oĩa largit. Vitiũ aũt in minus est illiberalitas/ q̃ retinet que danda sunt/ ꝛ dat q̃ retinenda. Est ꝫ paupꝫtas voluntaria vitiũ in maius: q꞉ oĩa sua largit/ ꝛ nihil retinet ꝑ se. ¶ Pro solutiõe dictoꝝ dicit idẽ sanctus Tho. ꝙ meliora ꝛ maxia bona hois sunt sciẽtie ꝛ virtutes: minima sunt bona fortune extrinsece: media sunt bona corꝑis. Intantũ ergo sunt diuitie bone inquantũ ꝓficiunt ad virtutis vsum: q꞉ que ad finẽ sunt/ modũ accipiũt ẜm exigentiã finis. Si ꝟo ꝑ vsum diuitiarũ impedit virtutis vsus nõ amplius bona dicẽda sunt sed mala. Propter qd̃ dicit ꝙ bonũ est habere diuitias et q̃ vtit ad virtutes: ꝛ malũ q̃i ꝑ eas retrahit a virtute: nimiã sollicitudine vel amore aut elatione. Hinc dicit ꝙ cõtemplatiua vita ꝑfectior est q̃ actiua: q꞉ paucioribus indiget diuitijs: actiua ꝟo plurib⁹. ¶ Occupatur aũt humana sollicitudo circa tria. Primo circa se. Secũdo circa ꝑsonas sibi ꝯiũctãs ꝛ familiã domesticã. Tertio circa res ꝓcurãdas quib⁹ hõ indiget ad vite sustentationẽ. Paupꝫtatis ergo voto abijcit sollicitudo rei exterioris/ cõsilio diuine legis. Mat. xix. Si vis ꝑfectus esse ꝛc̃. Voto autẽ ꝯtinentie abijcit sollicitudo rei familiaris/ cõsilio scripture sancte. j. ad Coꝛ. vij. Qui sine vxore est/ cogitat que dñi sunt. Voto autẽ obediẽtie abijcit sollicitudo sui curã eius cõmittendo supiori. Heb. xiij. Obedite ꝑpositis vestris ꝛ subiacete eis ipsi eñ ꝑuigilant quasi rationẽ reddituri ꝓ animab⁹ vestris. Est ergo inquit sctũs Tho. ibidẽ: paupꝫtas laudabilis: q꞉ liberat a vitijs quib⁹ hoies ꝑ diuitias implicant vt mente deo liberi⁹ vacent: ꝛ quãto magis homo ꝑ paupꝫtatẽ liberat ab impedimẽtis vacãdi spũalibus/ tanto est laudabilior. Non dicit tãto melior quãto maior/ sed quãto liberior est ab impedimẽtis seculi prepedientibus vacare deo.

¶ Ad primã obiectionẽ Vigilantij heretici ꝛ suorũ sequaciũ dicendũ est ꝙ naturale sit ꝯgregare necessaria ad vitã: non tñ oportet oẽs circa hoc op⁹ intendere: q꞉ sicut apes nõ oẽs eidẽ operi vacant/ sed quedã mella conficiũt/ quedã ꝯstruunt edes: reges aũt non vacãt istis. Ita hoibus multa sunt necessaria q̃ ab vno fieri nõ possunt/ sed a multis ꝛ diuersis ẜm distributionẽ diuine sapiẽtie. Vita nostra indiget viris spũalibus a tẽporalib⁹ curis alienis q̃ pro actiuis intẽdãt diuinis sacrificijs ꝛ contẽplationib⁹ ad supplendũ defectũ secularium contẽplatiuorũ sustẽtationi insistentiũ. Sic oculus videt ꝓ ceteris mẽbris: man⁹ defendit oculũ ꝛ laborat ꝓ sustentatione alioꝝ mẽbroꝝ: ꝛ sic de alijs: qm̃ multa vnũ corpus dicit apl's. j. ad Coꝛ. xij. ¶ Ad secũdũ dicendũ ꝙ monachi relinquẽdo tẽporalia non subtrahũt sibi necessaria vite/ sed remanent eis in cõi vita. ¶ Ad tertiũ dicendũ ꝙ nec relinquentes oĩa faciunt ꝯtra charitatẽ humane societatis: vt satis experientia docet. ¶ Ad quartũ dicendũ ꝙ diuitie non sunt ꝑ se bonũ/ sed vt ordinant ad bonũ rõnis. Unde nihil ꝓhibet paupꝫtatẽ meliorẽ fore si ad id bonũ rõnis ordinat ꝑfectius q̃ diuitie: q꞉ exteriora bona nõ sunt nisi vt ad interiora ordinãtur. Et sicut vitiũ ex paupꝫtate orit male ordinata ad rationẽ: sic ex diuitijs similiter. ¶ Ad quintũ dicendũ ꝙ paupꝫtas nõ contrariat virtuti: nec est ꝓdigalitas abijcere oĩa ꝓpter christũ: cũ hoc facit religiosus debito sententie rõnis ꝛ charitatis. Nã plus est se morti exponere ꝑ virtutẽ fortitudinis q̃ vouere paupꝫtatẽ ꝓpter liberi⁹ vacandũ deo. Et cũ arguit de paupꝫtate ꝙ suadet ꝛ cogit furari ꝛc̃. verũ est de coacta/ nõ aũt de volũtaria. ¶ Sileat ergo Vigilãtius hereticus cũ suis cõplicibus ꝛ fautorib⁹. Sileãt quoq́ꝫ amodo ꝓprietarij/ eorũq́ꝫ defensores ꝛ fautores/ ꝯuertãturq́ꝫ ab errore vie sue: ꝛ soluãt vota q̃ distinxerũt labia sua: vt tandẽ audire mereant: Vos q̃ reliquistis oĩa ꝛc̃. centuplũ accipietis ꝛ vitã eternã possidebitis. Quã nobis ꝯcedat qui ꝓmisit: Amen.

¶ Operũ magistri Joannis de Gerson diuinarũ scripturarũ doctoris resolutissimi pars prima/ tractatus orthodoxam fidẽ/ ecclesiasticaq́ꝫ ꝯcernentes potestatẽ cõplectens: Felici claudit epitu apud inclytã Basileam. Anno. M.D.xviii. Nonas

Foliorum prime partis series

a

Prima pars Jo. Ger,
Christoferus dei gratia
promeruerit ex scriptis
tis post se plurima

b

Nota consyderatio
eterna vita. Cuius
pta multiplicataque
runt eum iudei

c

Prima pars principalis
sorio. Et pastores
Et ipse iesus erat
multe erant illic

d

De seruo Centurionis
feretur ab eis sponsus
videre prophetam
tenos et quinquagenos

e

nobis parabolã hanc
nemine. M. viderunt
mei eritis: et
penitentiã. Lege

f

cogitauerũt vt inter
mittens M. cũ
bato: decimas do
in auro templi debet

g

vos. Maiore hac
conuenerũt R. in hoc
vt cognoscatis/quia
sit. M. reddi corpus

h

Dic ecclesie: qr potui
secundi dum sacerdos
prout arguit apostolus
cõmensuratio seu

i

nis sm triplicem legẽ
norum inferiorum.
tas q eas põt inter
edificatione regis

k

cilio vel alijs quibus
qui nõ sunt proba
q singularitas in
Unitas quippe ecclesi:

l

nis bonorum temporaliũ
quin sanctius est dare
ri animã quesiuit
ratis prout amor

m

deum sic mereatur
tenus abstulisse
ctum est post q re:
respondemus q si

n

incũbunt toti adeo
quẽnbus martyr dei
christianitate vt
Tantũ est pacis

o

implicat se negocijs
bus ibunt de virtute
litus libertatis: et
sup hac pacis

p

potenter elicit bona
placeat mordaci odi.
dite q facili retorsione
tatẽ magis attendere

q

minus vlterius assidus
batur et dicere: Eia
iudicia si non audi.
omes filios superbie

r

bilis dñi compositi:
libertatibus eorum pro fidei
assertionũ fieret
neque iudicio fidei

s

intelligibilis cuius centrũ
coram legatis anglie
ctum est qñque de eo
ges: qui audit/intelligit

t

Pro quo notandũ
fine vsque ad finem
frater per mendacia aut
os/sapiens insipientes

v

q falsum nihil probat
elicit q sicut credere
stri/non tamẽ in hoc
in alijs partibus

x

pontificatus nostri
soluerunt et cõsulebant
Prima veritas
Secunda veritas

y

fuerit nõ tamẽ eminentis
ab isto autore explicatur
fiunt: quodãmodo
in eo corrigendum

z

do hac atque illac
neque tam magistrali
me q nulle cupiditatis
hebat in admirationem

aa

dis: quedã eũ cõmorantur
sancto in die pentecostes
pugnatione tali viderentur
cordia/et fructibus bonis

bb

erũ quas elegit priuilegiate
bis et ecclesie de
nisi sciens: sed absque
inuentis q dum querunt

cc

eius ad fratres cartusien.
censens ubi germane
mane a se factam
inducit credere sibi

dd

Sed pro nobis est articulus
re/et ignem nõ ardere
eliciuntur sex doctrine
manach vniformẽ perpetuũ

ee

arbitrabantur se obsequiũ
non sit idolatria vel spẽs
sionem begardorum
cularibus vt oibus

ff

dat de proprijs bonis
lario. Negare nõ potestis
pellet cũ istis non
huc spem habet sanitatis

¶ Finis.